

In quinque sequentibus Theologica mysteria pandit, in quibus adeo processit, ut omnibus quod mutarentur aut imitarietur reliquerit, quid excogitarent prope nihil. Vno verbo si rerum ordinem multis usque doctissimis qui Albertum sunt insequuti ademeris, nihil in illis praeter Albertum reperire.

Novus decimus miranda profus diuina omnipotentia & sapientia secreta prodit, dum rerum ordinem & originem inquirat, agendo de materia prima, de tempore, de caelo, de Angelis & homine. Quae in Deipara laudes in vigesimo literis exarant, non ingenio tantum illum suo, sed studio etiam quo in illum ferebatur, assecutum esse plane declarant, quae sic accurata sunt, ut de praesenti illius auxilio nemo qui legerit, dubitabit.

In Miscellaneis stupendam ingenij fertilitatem exhibet, qualem vix unquam mortalium quisquam est assequutus. Percurre, beneuole Lector, & adhuc maiora videbu quam possimus verbis exprimeret. Nec te terreat tantorum voluminum congeries, has spe recreatum, mortalem posse percurrere quae mortalis scripsit. Cum aliunde non solum Alberti Magni meritum & sibi, hoc gratitudinis debeas pignus, ut saltem oculis sin mente tantum opus delibes, sed etiam laboribus, vigiliis, studio, perquisitioni & sollicita sagacitati RR. PP. celi beerrimi Ordinis Praedicatorum. Quid enim dicemus de R. P. Thoma Turco praedicti Ordinis generali Magistro: in arduis fatis esse voluisse immensam pondus etiam Atlantidis impar viribus ad caelos caedere parum. Addeamus omnes fere Europa partes non solum zelo domos proprias inuisendi, sed etiam ut peruersos, qui tot regionibus tamque diffusi sparsi erant & veluti sepulti codices, nobis compararet. Auxit animum inter tot tantisque labores felix faustusque successus: ita ut nihil ipsi deesse videretur quam tantorum operum Authoris praesentia qua fruere- tur. Arrisit diuinum nomen pii R. P. Petri: vitaeque sanctus facie ad faciem intuetur, quod in enigmate & in speculo suorum operum admirabatur. Ipsius zelo simul & dignitati successit R. P. Nicolaus Rodolphus, sed praematura morte ad superos euatus, successorem reliquit, qui non solum nunc Ordini sapientissime praesert, sed etiam qui ad hanc luculentam & tantum expositam lucubrationem omnes cogitationes, omnia studia, omnem denique auctoritatem conuerteret. Vtrique muneri non solum successit, sed amulus extitit, Ordinis & totius vniuersi utilitati consulens. Distrabebat tamen mentem tantorum munerum sollicitudo, hinc regimini pondus, illinc cura praeli assidua: & ut alter Moyses nimis laboribus impar, solum sibi elegit R. A. P. Cochet exprouincialem & probatissima integritatis laude benemeritum, qui iustaret ut immensa M. Alberti volumina hic ederentur.

Sed mirandum sane quantum opera contulit R. A. P. Iammy: omnia enim volumina per- uestigauit, a mendis expurgauit, innumeris locis rescripsit, citationibus quae desiderabantur illustrauit, copiosissimis indicibus auxit, & ad maiorem distinctionem titulos qui tractantibus aut partibus eorum decreuit, supplens: vniuersa denique in quam optimum licuit ordinem negotiose digessit, ita ut sicut olim de Sophia decrepita muliere & paupere quae obuiantes cur- ribus detrahebat lapides dum Apollinis templum construere tur, inscriptum fuit, Sophia me fecit, possimus nunc iustum dicere, R. A. P. Iammy me fecit, dum indefesso labore pristino aut forsas nunquam viso statim tanta volumina restituit. Vale.

Mirare eum qui viuens non habuit parem, extinctum & Beatum venerare doctissi- mum studiose imitare.

Hoc suadent

Tuz Bencuolentia obsequenissimi & deuotissimi
Claudius Prost.
Petrus & Claudius Rigaud, frat.
Hieronymus de la Garde.
Ioan. Ant. Huguetan, Filij.
Bibliopola Lugdunenses.

CATALOGVS.



CATALOGVS

Operum Beati Alberti Magni XXI.

Voluminibus comprehensorum.

In primo continentur.



- ITA Beati Alberti Magni.
De predicabilibus lib. 1.
De decem predicamentis lib. 1.
De sex principiis lib. 1.
De interpretatione lib. 2.
De syllogismo simpliciter, id est, priorum ana-
lyticorum lib. 2.
De demonstratione, id est, posteriorum analyti-
corum lib. 2.
Topicorum lib. 8.
De sophisticis elenchis lib. 2.
In 2.
De physico auditu lib. 3.
De caelo & mundo lib. 4.
De generatione & corruptione lib. 2.
De meteoris lib. 4.
De mineralibus lib. 5.
In 3.
De anima lib. 3.
Metaphysicorum lib. 13.
In 4.
Ethicorum lib. 10.
Politicoorum lib. 8.
In 5.
Parua naturalia, siue
De sensu & sensato lib. 1.
De memoria & reminiscencia lib. 1.
De somno & vigilia lib. 1.
De motibus animalium lib. 2.
De aetate siue de iuuentute & senectute lib. 1.
De spiritu & respiratione lib. 2.
De morte & vita lib. 1.
De nutrimento & nutribili lib. 1.
De natura & origine animae lib. 1.
De unitate intellectus contra Aueroem lib. 2.
De intellectu & intelligibili lib. 2.
De natura locorum lib. 1.
De causis proprietatum elementorum lib. 1.
De passionibus aeris lib. 1.
De vegetabilibus & plantis lib. 7.
De principis motus progressiui lib. 1.
De processu vniuersitatis a causa prima lib. 1.
Speculum astronomicum, in quo de libris lici-
tis & illicitis tractatur.
In 6.
De animalibus lib. 26.
In 7.
Commentarij in Psalmos.
In 8.
Commentarij in Threnos Ieremiae.
Comment. in Baruch.

- Comment. in Daniele.
Comment. in 12. Prophetas minores.
In 9.
Comment. in Mattheum.
Comment. in Marcum.
In 10.
Comment. in Lucam.
In 11.
Comment. in Ioannem.
Comment. in Apocalypsum.
In 12.
Sermones de Tempore.
Orationes super Euang. Dominic. totius anni.
Sermones de Sanctis.
Sermones 32. de Sacramento Eucharistiae.
Liber de muliere forti.
In 13.
Comment. in Beatorum Dionysium Areopagi-
tam.
Compendium theologicae veritatis, septem li-
bris digestum.
In 14.
Comment. in 1. lib. Sententiarum.
In 15.
Comment. in 2. & 3. lib. Sententiarum.
In 16.
Comment. in 4. lib. Sententiarum.
In 17.
Prima pars Summae Theologiae.
In 18.
Secunda pars Summae Theologiae.
In 19.
Summa de creaturis diuisa in duas partes, qua-
rum prima est de quatuor coeuis, secunda
de homine.
In 20.
Mariale, siue quaestiones 236. super Missus est.
De laudibus B. Virginis lib. 12.
Biblia Mariana.
In 21.
Miscellanea, siue
De apprehensione & apprehensionis modis
lib. 1.
Philosophia pauperum, siue isagoge in li-
bros Aristotelis de physico auditu, de caelo
& mundo, de generatione & corruptione,
de meteoris, & de anima.
De Sacrificio Missae lib. 1.
De Sacramento Eucharistiae lib. 1.
Paradisus animae, siue de virtutibus libellus.
De adhaerendo Deo libellus.
De Alchimia libellus.

PRIVILEGE DV ROY.

NOVYS par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre, à Nos Amz & feaux Conseillers, les Gens tenans nos Cours de Parlements, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Bailifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenans, & à tous autres de nos Iusticiers & Officiers qu'il appartriendra, Salut Nostre cher & bien Amé JEAN ANTOINE HUGVETAN, le fils, Marchand Libraire à Lyon, Nous a fait remonstrer qu'il desireroit imprimer les *Oeuvres d'Alber le Grand*, & qu'il ne peut faire sans grand frais, desquels il craindroit d'estre frustré s'il n'auoit Nos lettres sur ce necessaires, lesquelles il nous a tres-humblement suppliés de luy accorder. A CES CAUSES, Nous auons permis & permettons par ces presentes, à l'Exposant d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter en tous les lieux de nostre obeissance ledit liure, en vn ou plusieurs Volumes, en telles marques, en tel Caractaire, & autant de fois qu'il voudra, durant vingt ans entiers & accomplis; à compter du iour que chaque Volume sera acheué d'imprimer pour la premiere fois: & faisons tres-expresses defences à toutes personnes de quelle qualité & condition qu'elles soyent de l'imprimer, faire imprimer, vendre ny debiter en aucun lieu de nostre obeissance sous pretexte d'augmentation, correction, changement de titre, faulces marques ou autrement, en quelque sorte & maniere que ce soit, sans le consentement de l'Exposant ou de ceux qui auront droit de luy, à peine de quinze mille liures d'amande, payables par chacun des Contrevenans, & applicables vn tiers à Nous, vn tiers à l'Hostel Dieu de Paris, & l'autre tiers audit Exposant, de confiscation des Exemplaires contrefaits, & de tous depens dommages & interests, à condition qu'il sera mis deux Exemplaires dudit Liure en nostre Bibliotheque publique, & vn à celle de nostre tres-cher & Feal le Sieur Segurier Cheualier, Chancelier de France, auant que l'exposer en vente à peine de nullité des presentes. Du contenu desquelles Nous voulons que vous fassiez iouir plainement & paisiblement l'Exposant, ou ceux qui auront son droit, empeschant qu'il ne leur soit donné aucun empeschement, Voulons aussi qu'en mettant au commencement ou à la fin de chaque Volume dudit Liure, vn Extrait des presentes, elles soient tenuës pour dûment signifiées, & que soy y soit adioustée & aux copies, collationnées par l'vn de nos Amz & feaux Conseillers & Secretaires, comme à l'Original. Mandons au premier Nostre Huissier ou Sergent sur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles tous exploits necessaires

necessaires sans demander autre permission. CAR TEL EST NOSTRE PLAISIR, nonobstant Clameur de Haro, Chartre Normande, & autres lettres à ce contraires. Donné à Paris le neuvième jour de Novembre, l'an de grace mil six cens quarante-quatre, & de nostre Regne le second.

Signé par le Roy en son Conseil.

CONRART.

Ledit Hugues a associé au susdit Privilege Claude Prost, Pierre & Claude Rigand, Freres, & Hierosme de la Garde, pour en jouyr avec luy durant le temps porté par iceluy, conformément à leur Scrit du 7. Fevrier 1644.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le 26. d'Aoust 1650.



D. ALBERTI

DE DOMINICIS IN VNO TRIA.

- I. SYNOPSIS Sermonum,
- II. INDEX Rerum, & simul
- III. ELUCIDATIO partita Euangeliorum.

DOMINICA I. ADVENT. *Eccc Rex tuus.* Matth. 21. Rex adueniens est Christus, tum incarnatus, tum ascendens. 2. Filia autem Sion est anima Christiana, Dei obediens mandatis. 3. Ille venit in asina catinis, peccatis onusta nostris. 4. Ut falsæ animam, quæ perfecti fuerit timoris.

DOMIN. II. ADVENT. *Erant signa in sole.* Luc. 21. Sol est Christus, cuius passione quanta signa? Itemque in Luna Deipara compatiens? In stellis Apostolis? In terra mulieribus piis? 2. Tunc redemptus homo est ab iniquitatibus Adæ veteris, per sex illa in Christo patiente contraria.

DOMIN. III. ADVENT. *Tu es, qui venturum es.* Matth. 11. Dominus veniens per gratiam in hominem, pellit cæcitatem superbiæ, claudicationem auaritiæ, lepram quadruplicem luxuriæ, surditatem vanæ letitiæ, mortem desperationis, paupertatem bonorum operum. 2. Inferit Constantiam, solidamque virtutem mortificationem sui: memoriam venturi iudicij: consolationem Dei.

DOMIN. IV. ADVENT. *Medius vestrum stetit.* Ioan. 1. Ast idem 1. iacuit in medio animalium. 2. Sedit in medio Doctorem. 3. Pependit in medio latronum. 4. Stetit in medio Discipulorum. 5. Ambulat in medio candelabrorum. 2. Idem quoque sedebit in iudicio medius electorum & reprobatorum. 3. Cuius in calceamento humanitatis est substantia Diuinitatis.

IN NATIUITATE DOMINI. *Eccc Euangelizo vobis.* Luc. 2. Euangelus, & forte Gabriel, nuncium tulit. 2. Pastoribus perugiantibus, pro grege sollicitus, iustus: ut eorum similes esse nitamur. 3. Gaudendum vero ob quinque in nunciato: quod sit Salarior, Christus, Dominus, Natus, Dauid. 4. Qui sui dignum ostendit quintuplex, Taciturnitatis, Paupertatis, Puritatis, Humilitatis, & Charitatis.

IN EADEM NATIUIT. *Verbum caro factum est.* Ioan. 1. Et idem est Verum bonum absque omni amaritudine, cum omni sufficientia, & æternitate. Quæ tria cum absint à bonis mundi, vana esse nequeunt. 2. Est autem Verbum caro factum, ut ad iustitiam reuocemur: ut à peccatis laudemur, ut ab eo cibemur, ut in iudicio resuscitemur, ut in coelis

glorificemur. 3. *Habitat vobis* per fidei sinceritatem, per corporis animæ puritatem, per charitatem, per humilitatem, & per timorem.

IN CIRCUMCISIONE. *Consummati sunt dies octo.* Luc. 1. Circumcidenda in nobis sunt cor, oculus, auris, lingua, & manus. 17

ITEM 2. Consummari debent in nobis dies octo, ut nomen Iesu nobis imponatur. Nimirum dies solis seu pacis cum Christo. *Dies* lunaris defectus in vitæ breuitate, corporis fragilitate, rerum instabilitate, & amicorum paucitate. *Dies* Mauritiæ pugne cum diabolo. *Dies* negotiationis mercurialis. *Dies* Ionialis iudicij horrendi. *Dies* amicitie fidei. *Dies* Sabarinz requietis. *Dies* resurrectionis gloriose.

ITEM 3. *Vocatum est nomen eius Iesus.* Luc. 1. Id est, *Insufficiens* in mandatis, iudiciis, præmiis, ut similis iustitiæ simus æmulator. *Sanctissimus* corde, ore, opere. *Elegantissimus* in deo. *Sapientissimus*, ut in quo vivimus, habuimus, nosque pacem. *Veracissimus*, ut in quo gratia Dei inuenitur, homo custoditur, ad gloriam peruenit. *Suauissimus* in sperantibus credentibus, ipsum amantibus, & bene operantibus. Simus ergo suaves corde, ore, opere.

DOMIN. INTRA OCT. NATIUIT. *Eccc passus est hic in ruinam.* Luc. 2. In ruinam Idolorum Aegypti, aut mundi, quæ sunt superbia, auaritia, luxuria, gula. 2. In resurrectionem à septem peccatis mortalibus. 3. In que signum paupertatis, humilitatis, acerbicitatis.

ITEM. *Animam petri assit gladius.* Luc. 2. Gladius Dominicæ Passionis, dilectionis, contritionis, Mortis corporalis, sententiæ iudicialis, pœnæ gehennalis.

IN SPIRITUALI. *Intrauit domum.* Matth. 2. Cum muneribus adueniunt, Reges, quibus aduenit regnum Dei: Sapientes, qui animæ prouident. Fideles saluti suæ: Humiles iussis Dei parentes. Misericordes in egenis. 2. Stella Dei est gratia dux saluatorum in gloriam. 3. Dominus intranda est fides beatorum.

ITEM. *Obstruunt prouidentes.* Matth. 2. Mupera obtulerunt, quæ natum docerent esse Regem, Deum, hominem. Myrrha passionem denotat: Thus reconciliationem.

Aurum

Synopsis Sermonum,

Aurum gloriam: Nam gloria nostra Christus est, & reconciliatio idem. 2. Et nos offere convenit myrrham vitæ asperitatem: Thuream devotionem, in qua bis sena insunt gaudia: Aureamque charitatem, quærendam in Domini Infantia, Passione, Glorificatione. 37

DOM. I. POST EPIPH. *Invenit Iesum in templo.* Luc. 2. Iesus, si quisquam, pacem amavit absque odio cordis, iaculo oris, damno operis. 2. Tempora potius, quam theatra frequentavit. 3. Doctores auscultavit. 4. Spiritualia præ temporalibus amavit. 5. Se humiliavit. 6. Punitate effloruit. 7. Parentibus obsecundavit. 8. Aetate & gratia iuxta profecit. 34

DE OCTAVA EPIPH. *Hic est Filius meus dilectus.* Matth. 3. Quæ septem in Baptismo Christi concurrerunt, eadem ad nostram adfuit expiationem oportet. 1. Relinquenda Galilæa peccati. 2. Adeundus Iordanis per Contritionem. 3. Incundus Iordanis per Confessionem. 4. Exeundus idem per satisfactionem. 5. Adorandus Dominus per devotionem. 6. Referendum cælum per elemosinarum elargitionem. 7. Sedes danda columbæ per pacem. 36

DOM. II. POST EPIPH. *Nuptia in Cama.* Ioann. 2. Hæ sunt nuptiæ Agni cum Ecclesiâ. 2. Tertia dies est gloriæ, cum secunda sit gratiæ, prima iræ. 3. Hydriæ vero sex sunt innocentes bimetrica, nec faciès miserum alium, nec deserens. Iustitia trimetrica, reddens Deo, sibi, proximo quod suum. Obedientia bimetrica, offerens se, & sua. Patientia, Penitentia bimetrica, dolens de commissis, & omittis. Charitas trimetrica, sustinens paupertatem, contemptum, mortem. 4. Harum aqua hic purgat: at viaum facta sub finem vitæ iustificat. 38

DOM. III. POST EPIPH. *Leprosus adorabat.* Matth. 8. Christus de cælo descendit, ut nos saluaret. 2. Ut tolleretur lepræ sorditatem, deformitatem, fetorem, & raivm, lepræque species quatuor. 3. Ideoque occurrant leprosi precabundi, quantumvis laceri innocentie vestibus, caput nudi à corona gloriæ, ore obstructi ad laudes Dei: se esse sordidos vociferantes, & separatos à castris communionis. 4. Sanabuntur autem si manu Domini contingantur contritionis immixta, si ostenderit se sacerdoti per confessionem, si offerant satisfactionem. 41

DOM. IV. POST EPIPH. *Domine salua nos.* Matth. 8. Iesus est Saluator. 2. Quem sequuntur in navi in Ecclesiâ, multi nomine, te pauci. 3. Salvatoris autem sunt indigi, qui iactantur fluctibus vitorum. 43

ITEM. *Salua nos.* Matth. 8. Salvatore egent famelici iusticia, infirmi ab amissa gratia: Oppressi ab hostibus Mammona, Baalim & Asteroch, Deviantes, Corruptique igne Core. 2. Saluabuntur vero 12. genera hominum. 45

DOM. V. POST EPIPH. *Seminans bonum semen.* Matth. 13. Seminatio est Iesus. 2. Semen sunt Christiani. 3. Messis dies iudicii. 4. Ignis est inferni, & horreum cælum. 47

DOM. SEPTVAG. *Voca operarios.* Matth. 20. Seto ad diem iudicii. 2. Vocat Dominus vi-

nez Ecclesiæ. 3. Per Procuratorem Christum

4. Operarios ad denarium gloria. 49

DOM. SAXAG. *Exiit, qui seminat.* Luc. 8. Sator est Pater, Filius, Homo bonus, Peccator, Diabolus, Mors. 50

DOM. QVING. *Cæci reluminantur.* Matth. 18. Hoc est, stat in cruce Iesus. 2. Adducitur ei per timorem & amorem. 3. Peccator, qui cæcus est per cupiditatem, iactantiam, luxuriam, iracundiam, vanam lætitiæ, & philantiam. 51

DIE CINERV. *Convertimini ad me.* Ioel. 2. Conversio triplex est, simplex, religiosorum: per accidens, hypocritarum: per compositionem, peccatorum. Ad quam nos monet, appropinquatio mortis, consideratio benignitatis Dei, & recordatio Passionis Dominicæ. 2. Modus conversionis est in ieiunio corporali, & spiritali. Vis utriusque per magna est. In fletu pro omittis, commissis alienis, &c. Cum scissis cordibus per Confessionem. 52

ITEM. *Ecce nunc tempus acceptavit.* 2. Corinth. 3. Nimirum ad tria, ad agenda bona, mala deponenda, malosque fugiendos. Item ad medicinam amaram acceptandam, deglutendam operam, & dietam servandam. 2. Idque Nunc, ob temporis brevitatem, lucri magnitudinem, & monitorum multitudinem. 55

DOM. I. QVADR. *Ductus Iesus in.* Matth. 4. Ita & Christianus. 2. in mundo. 3. expellitur spiritu, ut tentetur à dæmone per gulam, avaritiam & superbiam. 4. Remuneraretur vero per Angelos. 56

DOM. I. QVADR. *Cum ieiunasset, esurivit.* Matth. 4. Invitat nos ad ieiunium ob occasionem, eruditionem, utilitatem expultricem dæmonis, reconciliatricem Dei. 2. Esurivit reputatio in pauperibus, nuncupatio in peccatoribus, affectio in piis animabus. 58

IN EADEM. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra.* 1. Thess. 4. Ut à peccato sanctificemur, in bono excitemur, in vtroque confirmemur, in cælo glorificemur. 59

DOM. II. QVADR. *Filia mea, male.* Matth. 15. Chananaea est anima peccatoris. 2. Huius filia est conscientia. 3. Christus filius David. 4. Eius proin est misereri Saulis arreptitij, quem cytharæ cantu recreabat: at genus humanum septem verbis in Cruce distentus. 60

DOM. III. QVADR. *Erat eiiciens demonium.* Luc. 11. Immundus spiritus est diabolus. 2. Hic abit per religiosos, vbi nulla ei requies. 3. Ergo revertit ad animam baptizati. 4. Et assumit septem secum, scilicet iactantiam de peccato, iuramentum id se non patrasse, id alteri imponere, Deum culpate de peccato, id extenuare, impugnare eius hostes, respere preces pro se. 62

DOM. IV. QVADR. *De quinque panibus.* Ioan. 6. Christiana gens his saturatur. 2. Sunt autem isti, Satisfactio, Verbum Dei, Mortis recordatio, Sanctorum imitatio, Synaxis. 3. Cophini autem 12. sunt gaudia 12. de panibus. 63

DOM. V. QVADR. *Abraham exultavit.* Ioan. 8. Vidit spiritu diem Incarnationis, & Exultavit. 2. Tunc, cum obediret ad immolandum

& Index rerum.

ludum filium. 3. Ideo par est, ut amore Passi-
caucamus peccata: Hi gratias agamus, & opere
gratiam reponamus. 65

DOM. PALMAR. *Adduxerunt palmam.* Matt. 21. Misericordia & veritas. 1. adduxerunt Iesum ad Crucem. 3. Cui inferuntur fructus redemptionis, & 4. Substernuntur corpora Martyrum, Confessorum, Virginum, &c. 5. Itemque frondes elemosinarum. 66

IN COENA DOMINI. *Vocatis me Magister.* Ioan. 13. Quia docet exemplo humilitatis, Paschate charitatis, & Vocazione utilitatis, ut operetur, medietur, coronetur. 67

DOM. PASCHATIS. *Pascua nostrum immol.* 1. Corinth. 5. Quæ illa quinquaginta in esu Agni observanda. 68

IN EADEM. *Surrexit.* Marc. 16. Quæritur Iesus Nazareus, ut quærens sit similis, nec sit in eo novacula doli, nec ebrietas, nec fornicatio, nec commercium cum improbis, aut cum detractoribus. 2. Quærat autem tres potentie animæ. 3. Quærantque aromata castitatis, humilitatis, charitatis. 4. Et invenient eum in Galilæa cælesti. 70

DOM. I. POST PASCH. *Quia vidisti me Thomæ.* Ioan. 20. Credere oportet, Dominum mortuum & surrexisse, claves Ecclesiæ dedisse discipulis: Te quoque mortuorum, Et iudicandum, impios damnandos, Pios coronandos fore. 71

DOM. II. POST PASCH. *Ego sum pastor bonus.* Ioan. 10. Quia fortis, sapiens, vigil, benignus est. 2. Oves sunt Christiani discreti, grati, mundi, obedientes, simplices, mites, vtilis, gregales in esu tentationis. 3. Pascuntur in monte Dei, rivis ibidem, &c. 72

DOM. III. POST PASCH. *Iterum videte vos.* Ioan. 16. Eos scilicet iam plorant, ob bonorum omissionem, & malorum commissionem, maxime ob fidem corruptam, falsa iuramenta, vindictas, pauperum oppressionem, gulam & luxuriam, &c. 74

DOM. IV. POST PASCH. *Arguit mundum.* Ioan. 16. Paracletus est Advocatus reorum, Consolator mæstorum, Redargutor obstinatorum. 2. De peccato infidelitatis. De iustitia, quæ debemus corpori continentiam, proximo suum, Deo, quæ Dei sunt. De iudicio, quod non fuit timori. 75

DOM. V. POST PASCH. *Exiit à patre.* Ioan. 16. Venit, ut nos doceret, qui viveremus, & redimeret. Docuit iustitiam, æquitatem, pietatem. Ergo obstringimur ad eum reverti penitentes, & gratias agere. 2. Rediit ad Patrem, ut mansiones pararet piis, & que pro redemptis vulnera sua Patris exhiberet. 77

IN ROGATIONIBUS. *Pesite, & dabitur.* Matth. 7. Petendum à Deo. 2. Corde, ore, opere. 3. Et ea, quæ docentur in Oratione Dominica, quæ explicatur. 4. At vero in tempore placito. 78

IN LITANIIS. *Quærite, & invenietis.* Matt. 7. Saluatorem. 2. In presepio, in Cruce, docentem ignoscere, dare egenis, parentes curare, invocare Deum in rebus arctis, aspirare ad cælestia, bono sine consummare, animam Deo commendare. 3. Quærite in tempore.

79

IN LITANIIS. *Pulsate, & aperietur vobis.* Matth. 7. Pulsandum cælum. 2. Manu penitentia: Cuius digiti sunt Contritio, Confessio, Elemosyna, Mortificatio, Oratio. 3. Pulsandum est tempore. 80

IN ASCENS. *Assumpsit est in cælum.* Marc. vlt. Ut nobis iter panderet: Et limbo educeret animas, interpellaret pro nobis, Naturam humanam exaltaret, mansiones nobis pararet, Corda nostra attraheret. 2. Ut sedeat ad dexteram Patris. 81

IN EADEM. *Ascendit.* Marc. vlt. Ut ostenderet sigilla 7. resecrata, parrumque resecranda esse, scilicet. Incarnationis, Passionis, Spiritus missionis, nostræ Mortificationis, Mortis, Iudicii, Gloriæ. 83

IN EADEM. *Ita venit.* Act. 1. In tuba sono, cum iube, Discipulorum exultatione, cæni benedictione, manuum elevatione, cum cicatricibus vulnerum. 84

DOM. POST ASCENS. *Cum venis Paracletum.* Ioan. 16. Largitur præmia: vincenti gulam, lignum vitæ dabitur immidiam, immortalitas: iram, claritas mira: Accediam, potestas super gentes: Luxuriam, vestis candida: Avaritiam, æterna stabilitas: Superbiam, exaltatio. 85

IN PENTECOSTE. *Docebit vos omnia.* Ioan. 14. Docet inspirando, suggerit promittendo. Adque viam arctam, portam angustam, & Petram nos ire monet. Arctæ via est restringere cogitationes luxuriosas, linguam, carnem, mala pati, delectabilia fugere. Hæc ducit ad veram societatem, voluntatem, proprietatem, æternitatem. Contraria via lata. 86

IN EADEM. Porta intranda dicitur angusta, quia nequirit iniri cum onere oblati, cum odij, cum sordibus vestium, cum elata ceruice, sine signo Dei. 2. Domus nostra supra petram construenda est. 88

FERIA II. PENT. *Sic Deus dilexit.* Ioan. 3. Dedit filium Deum, ut nos liberaret à dæmone, illuminaret doctrinis, formaret exemplis. 2. Tunc in eum credis, si diligis. Sicque vitam æternam habebis. 4. Sin, peribis aquæ submersione, ignis combustionem, morborum oppressionem. 89

FERIA III. PENT. *Ego sum ostium.* Ioan. 10. Quia per Filium venit ad Patrem. 2. Ostianus est S. Spiritus. 3. Intranit iusti, veraces, largi, &c. 4. Alij exclusissimi sunt. 5. Ibi gaudiorum sunt pascha beata. 90

FERIA IV. PENT. *Nemo ascendit.* Ioan. 5. Ascendit item, qui trahitur à Patre funiculo potentie, Sapientie à Filio, Charitatis à Sancto Spiritu. 91

DOM. I. POST TRIN. *De Epulone.* Luc. 16. Sinus Abraham est Dei Patris. 2. Epulonis autem qualis fuit felicitas, erat iniquitas, est infelicitas. Lazari mala hic, virtus, præmia isthic qualia? 93

DOM. II. POST TRIN. *De Capa magna.* Luc. 14. Hanc fecit Filius Dei. 2. Ipsaque est cælestis gloria: Magna ob Domini ministros, Continuas, sæcula, locum, tempus. 3. Hora eius vita est præsens. 4. Servus ipsius Ordo est Predicatorum. 5. Cœnatores sunt

2 Paupe

Synopsis Sermonum,

Pauperes, debiles, cæci, claudi. 6. Inconati sunt superbi, auari, luxuriosi. 94

DOM. III. POST TRIN. *Inueni ouem.* Luc. 15. Centum oues numerus est electorum Pastori obsequentium, inhaerentium, voce eius gaudentium. 2. Drachma sunt idem, obmateriam, patientiam & charitatem: ob formam, spem premij: ob pondus, timorem Domini: ob imaginem misericordiae, & iustitiae. 3. Qui perdidit ouem, Christus est. 4. Cui inuentori eius congaudent Angeli vicini. 96

DOM. IV. POST TRIN. *Esote misericordes.* Luc. 6. Dei multa misericordia est. 2. Imitare operibus misericordiae XIV. 3. Recipiesque menturam parem. 4. Qui secus, luct. 97

DOM. V. POST TRIN. *Doceret de nauicula.* Luc. 5. Hac est B. Virgo Maria, Crux, Ecclesia, Anima. 2. Doctrina est de honestate, disciplina, scientia. 28

DOM. VI. POST TRIN. *Si offers manus.* Matth. 5. Altare est Filius Dei. 2. Munus est à corde, ore, ac manu. A corde, intentio, deuotio, compassio. Ab ore, oratio, gratiarum actio, consolatio. A manu, Maceratio corporis, Decimarum oblatio, Eleemosynarum largitio. 3. Reconciliatio cum fratre cuiuslibet præcepta est. 100

DOM. VII. POST TRIN. *De septem panibus.* Marc. 8. Hi sunt septem dona Spiritus. 2. Sportæ 7. sunt 7. dotes animæ & corporis. 101

DOM. VIII. POST TRIN. *Omnis arbor.* Matth. 7. Arbor homo; bonus bona, malus mala. 2. Fructus vtriusque 12. numerantur. 3. Finis diuersus. 103

DOM. IX. POST TRIN. *De villico.* Luc. 16. Diues is est Dei filius. 2. Villicus vero quiuis homo. 3. Hic ad rationes vocatur, cum metus damnationis ei iniicitur. 4. Reddenda autem est ratio de his, quæ intra nos, vt de tribus animæ potentis, scientia, lingua, robore, quæque infra, vt terra: quæque supra, vt aere, cælo, &c. quæque circa, vt de temporalibus. 2. 5. Iudex propitiatur per misericordiam, & penitentiam. 105

DOM. X. POST TRIN. *Fleuit super eam.* Luc. 19. Mundus ea ciuitas est flebilis. 2. ob malitiam principum, discordiam ciuium, penuriam virtualium, debilitatem mœniorum, fortitudinem impugnantium, vrbis euastationem. 106

DOM. XI. POST TRIN. *Publicanus à longe.* Luc. 18. Necessaria ad penitentiam sunt sex. Agnitio diuinæ seueritatis. 2. propriæ fragilitatis, dolor admissæ iniquitatis, sinceritas Confessionis, strenuitas satisfactionis, instantia orationis. 108

DOM. XII. POST TRIN. *Surdus & mutus.* Marc. 7. Is quilibet peccator est. 2. Huic curando opus abdaci à turba occasione peccati: Digitos Dei auribus immitti, id est, iudicij horror: Spuro tangi, id est, vtilitate damnationis moueri: Cælum suspicere attendendo Dei longanimitatem. 109

DOM. XIII. POST TRIN. *Lapsus in latrones.* Luc. 10. Quis? Christianus. 2. descendens à cælestibus posthabitis ad terrena. 3. Incidit

in demones, qui despoliant virtutibus, vulnerant peccatis, abeunt. 4. At Dei filius cussos hominum miseretur, appropinquat homo factus, Contritionis vinum infundit & oleum consolationis, alligat vulnera per satisfactionem, cruci suæ nos imponit, inque stabulo Ecclesiæ deponit. 111

DOM. XIV. POST TRIN. *Decem leprosi.* Luc. 17. Castellum mundus inquit Deus incarnatus. 2. vt sanet peccatorem Decalogi, qui explicatur. 3. Sed opus, vt hic ei occurrat per fidem, stet à longe humilis, clamet orans, se ostendat sacerdoti, munusque offerat satisfactionis. 112

DOM. XV. POST TRIN. *Nemo potest duobus.* Matth. 6. Christus adorandus est. 2. Dæmonis seruitium fugiendum. 3. Deo seruitur sanctitate, æquitate, pietate, & castitate. 4. Quia sumus serui redempti, remunerandi, obligati promisso, & beneficio quotidiano. 114

DOM. XVI. POST TRIN. *Ibat in ciuitatem Naim.* Luc. 7. Id est, in mundum fluctuantem. 2. Ecce peccator notorius efferebatur per superbiam, iram, auaritiam, & luxuriam. 3. Sequente Ecclesia sente. 5. Is excitatur autem, IESV tangente conscientiam, peccatore desistente à peccatis: IESV gratiam dante, vt resurgat, & peccatore per spem se erigente. 115

DOM. XVII. POST TRIN. *Hydropicus.* Luc. 14. Domus est Ecclesia, princeps Pharisæorum B. Virgo Maria, Desiderium manducandi in Christo est de peccatore conuertendo. 2. Qui hydropicus est, per superbiam, inuidiam, iram, gulam, auaritiam, luxuriam, acediam. 3. Vt curetur, opus est, appareat Domino aspiciendus misericorditer, prehendatur manu misericordiae & iustitiae, vtraque pentodactyla. 117

DOM. XVIII. POST TRIN. *Diliges Dominum.* Matth. 22. Dilige ex toto. 2. ob imaginem in te sui, ob redemptionem tuam, dissimulationem peccatorum tuorum, promissionem regni. 3. Signum dilectionis esto tibi mandatorum observatio, beneficentia in egentes, securitas de iudicio. 4. Amans vero redamabitur, glorificabitur, à Deo inhabitabitur. 118

DOM. XIX. POST TRIN. *Offerebant paralyticum.* Id est, peccatorem in superbia, auaritia, gula, luxuria, acedia. 2. Offerentes eum sunt misericordia Dei, & preces iustorum. 3. Ei curando opus remitti peccata, surgere à terrenis, tollere corpus exercitio pio, ire domum ad cælestia anhelando. 120

DOM. XX. POST TRIN. *Fecit nuptias filio.* Matth. 22. Deus Pater. 2. Filium desponsauit Ecclesiæ. 3. Excluduntur vero ab huius nuptiis Iudæi & heretici, qui nolunt: superbi, qui temnant: auari, qui postponunt: luxuriosi, qui alios retardant. 4. Veniunt, memores exitus sui & iudicij. 5. At male malis! 121

DOM. XXI. POST TRIN. *Descendit primum.* Ioann. 4. Regulus homo quilibet est. 2. Filius eius anima, quæ in agro abundantiae infirmatur, pro qua homo Deum precatur. 3. Cui sananda septem Horis opus est. 122

DOM.

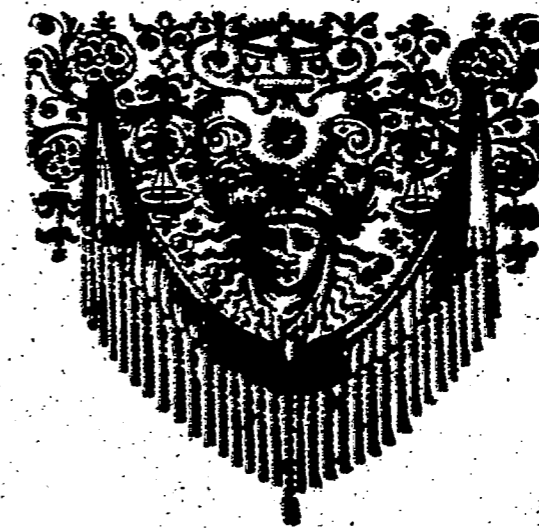
& Index rerum.

DOMIN. XXII. POST TRIN. *Rationes cum seruis.* Matth. 18. Homo Rex est Christus. 2. Examinat cuiusque merita. 3. Debitor autem Decalogi, (qui explicatur) tenebitur. 4. Dum aut soluerit, aut deprecatus fuerit. 124

DOM. XXIII. POST TRIN. *Magister scimus.* Matth. 22. Magister est Iesus, quia docet nos per se, Angelos, prædicatores, creaturas. 2. Et is verax est, quia asserit, quod regnum cæli

intrabit tantum humilis, pauper, & mundus. 3. Quia docet viam iustitiae. 4. Nec respicit personas. 125

DOM. XXIV. POST PENT. *Panes quinque hordeacci.* Marc. 6. Puer est Christus. 2. Panes sunt Christi incarnatio, peregrinatio, prædicatio, Oratio, Passio. Pisces sunt resurrectio & ascensio. 3. Hominum 5000. sunt sensus humani. 4. Cophini duodecim sunt gaudia duodecim cælestia.



23

DE

DE FESTIS SANCTORVM IN VNO TRIA.

- I. ELENCHVS Sermonum,
- II. INDEX Rerum, & simul
- III. ELUCIDATIO partita Euangeliorum.

DE S. ANDREA. *Venite post me.* Matth. 4. Vocat à tribus, quæ hi reliquerunt: Ab vxoribus luxuriæ: ab reti auaritiæ: ab navi superbiæ. 2. Per suam paupertatem, humilitatem, Passionem. 3. Ad Dei seruitium, proximi auxilium, nostri custodiam. 4. Ergo sequamur ob dignitatem, vbertatem, claritatem. 153

DE S. NICOLAO. *Beati serui quos.* Luc. 22. Deo seruiendum. 2. à Christianis corde, ore, opere, &c. 3. Idque vigilanter in ingi memoria Dei. 4. At dormiunt superbi, auari, luxuriosi, & de vita longiori præsumptuosi. 4. Vigilantibus promissa fauent cælestia. 154

DE S. THOMA APOST. *Infer dignum.* Ioan. 20. Indicum hoc est Passionis Dominicæ pergrauis. 2. & resurrectionis veræ. 3. & dignitatis Christianæ: vt compatiatur, innouemur, & digne conuersemur, ad natum Iesum animis excipiendum in Synaxi: quo hæc requiruntur: Contritio, Confessio, Eleemosyna, Ieiunium, Pax intus forisque, cordis oblatio. 157

DE S. STEPHANO. *Video celos apertos.* Act. 7. Coronam meritum meretur, & celos videre apertos. 2. Id est, nouem ordines Sanctorum. 159

DE S. IOANNE EVANG. *Petrus vidit discipulum.* Ioan. 21. Discipulus, quia condidit lectionem Virginitatis, humilitatis, charitatis, lenitatis. 1. Dilectus Domino specialius indeliquit, quia in eo recubuit, Matrem accepit in sua, secretiora sciuit. 3. Secutus vero Dominum est in vocatione, Passionem, Resurrectione. 4. Recepit æternam vitam, lucem, potentiam iudicalem. 162

DE SS. INNOCENTIBVS. *Vidi, & ecce Agnus.* Apoc. 14. Agnus est Christus. 2. Sion Ecclesia. 3. occisi 140604. sunt Innocentes aut Electi. 4. Horum in frontibus Agni sunt nomina sex. 164

DE S. AGNETE. *Quis gloriatur in.* 2. Cor. 10. Gloriarî possunt corde recti: Christum diligentes, ad eum omnia referentes. 2. Gloriarî licet in summa Dei scientia, pura conscientia, bono opere, tribulationum patientia, infirmitatibus, Cruce Christi, Spe. 3. In contrariis non gloriandum.

DE EADEM. *Surge prospera.* Cantic. 2. *Surge,* ad defensionem fidei. 2. *Prospera* ad martirium. 3. *Amica* ob fidem, charitatem, hu-

ilitatem. 4. *Columba,* ob tranquillitatem. 5. *Formosa,* ob virginitatem. 6. *Veni,* ad videndam humanitatem sponsi, ad te vestendam, ad osculandum, ad epulandum. 170

DE CONVERS. S. PAVLI. *Vni electionis est.* Act. 9. 1. Ob materiæ dignitatem. 2. Ornatum gemmeum. 3. Amplitudinem. 4. Puritatem. 5. Firmitatem. 6. Vtilitatem, Prædicator gentium, regum, &c. 172

DE PURIF. B. V. MARIE. *Tulerunt Iesum.* Luc. 3. Corpus esse Ioseph debet animæ, hanc non polluendo, Iesumque ferendo. 2. quia passus pro nobis tulit dolores, coronam, crucem, peccata, & nos; vt portetur & ab Angelis. 3. Offerri debet Iesum Patri; cum muneribus simplicitatis, & fecunditatis, & continentia, patientia columbinæ. 178

DE EADEM. *Accipit Iesum in vlna.* Luc. 2. Idem vt pessimus & nos, requiritur, homines nos esse meminerimus fluxos: moremur in pacifica Ierusalem: Simeones simus compatiens, iusti per eleemosynas, timorati per humilitatem, spe hilares, Spiritu pleni per puritatem, templa teramus. 181

DE EADEM. *Lumen ad.* Luc. 2. Lumen innocentia in Baptismo: Filialis eminentia in purificatione. Lumina quatuor cur apponantur defuncto. 182

IN CATHED. S. PETRI. *Tuus Christus.* Luc. 16. Afferit in eo Pontificalem dignitatem, & regiam, Diuinitatem, & paternam hereditatem. 184

MATTHIÆ APOST. *Tolite iugum meum.* Matth. 23. Iugum sanctificationis, dilectionis, tribulationis. 2. Erigite requies Sinus, & Mensæ vobis. 3. Id suaue reddit memoria Passionis Domini, Consolatio spiritus, Spes remunerationis. 185

ANNUNTIATIO B. VIRGINIS MARIE. *Anc gratia.* Luc. 1. *Anc;* quia, sine vâ deflorationis, Onerosa conceptionis, dolorosi partus, & mortis. 2. *Gratia plena:* quia munda ab labe, vacua ab desiderio terrene, solida ab virtutibus; quieta per pacem cordis. 3. *Dominus tecum:* vt sponsus in secreto, miles in armamentario, Rex in throno, hospes in triclinio. 4. *Benedicta tu.* quia serpenti non obediit, opprobrium mulieribus abstulit, vitam restituit, paradysum aperuit. 5. *Benedictus fructus ventris:* ob Sanguinis effusionem, limbi euacuationem, quoridianam refectionem, beatorum glorificationem. 185

IN EADEM. *Anc gratia.* Luc. 1. *Anc;* quia, sine vâ deflorationis, Onerosa conceptionis, dolorosi partus, & mortis. 2. *Gratia plena:* quia munda ab labe, vacua ab desiderio terrene, solida ab virtutibus; quieta per pacem cordis. 3. *Dominus tecum:* vt sponsus in secreto, miles in armamentario, Rex in throno, hospes in triclinio. 4. *Benedicta tu.* quia serpenti non obediit, opprobrium mulieribus abstulit, vitam restituit, paradysum aperuit. 5. *Benedictus fructus ventris:* ob Sanguinis effusionem, limbi euacuationem, quoridianam refectionem, beatorum glorificationem. 185

& Index rerum.

IN EADEM. *Anc gratia.* Luc. 1. *Sanans* ab peccati morbo, roborans ad virtutum exercitia, ditans cælestibus, sublimans in gloria. 2. *Gratia* conficitur ex castitate, bonitate, pietate, veritate, humilitate, animæ quietate.

DE S. GEORGIO. *Milia est vna.* Iob 7. Hostis noster est Mundus, caro, & diabolus. 2. Armorem genera octo dantur Ephes. 6. 3. Merces est gloria. 189

DE S. MARCO. *Animal primum simile.* Ezech. 1. Marcus est leo resuscitans catulos. 2. Alatus sex alis, Veritate, iustitia, castitate, sobrietate. 3. Oculatus est retrorsum despiciens relicta: antorsum prospiciens iudicium: dextrorsum, respiciens regnum Dei: sinistrorsum ad gehennam. 191

DE SS. PHILIP. ET IAC. *Stabant iusti in.* Sap. 5. Stabant iusti mente, iuramento, veritate, patientia, charitate, iustitia. 1. Stabant in iudicio. 3. Stabant cum iudice. 4. Stabant contra reprobos. 192

DE INVENT. S. CRUCIS. *Sicut Moses exal.* Ioan. 3. Exaltatus est ter Christus: in passione, in Crucis inuentione, & exaltatione. 2. Crucis basis fuit Cedrina, truncus Cypressinus, transfuerum lignum fuit palmaceum, paxillus affixus erat roseus, Tabula inscriptionis oleacea: significant ista Contritionem, Confessionem, Eleemosynam, Mortificationem, & Orationem. 3. Huic affigamur clavis timoris de morte, iudicio, inferno, demone. 193

DE NAT. S. IOAN. BAPT. *Puer creatus.* Luc. 1. *Creatus* in dilectione & operatione bona. 2. *Confortabatur* contra spiritum superbiæ, auaritiæ, luxuriæ, gula. 3. *Mansit* in deserto ne luminaretur, vt meditaretur, vt precaretur. 4. *Ostendit se,* vt prauos reformaret, Dominum pronuntiaret, credentes baptizaret. 194

DE S. PETRO APOST. *Beatus es Simon.* Matth. 16. Dicitur *Simon*, id est, obediens ob Dominica iussionis executionem in relinquendo reti superbiæ, auaritiæ, luxuriæ. Et ob Angelicæ monitionis impletionem. Vtrumque nobis ad imitationem. 2. Dicitur *Barthana:* qui fuit filius S. Spiritus. 3. *Petrus,* ob firmitatem. 196

DE COM. S. PAVLI. *Bonum certamen.* 2. Timoth. 4. *Certamen* contra carnem, hominem, demonem, & vicit. 2. *Cursus consummatus;* abiectione onere, remoto obstaculo, bratio proposito. 3. *Fidem seruauit,* Baptismi, Euangelij, Crediti, incommodi superati. 4. *Corona est reposita,* gemmis baccata. 197

DE S. MARGAR. S. E. R. CH. N. Q. *bonum margaritæ.* Matth. 13. *Negotiator* is Christus est. 2. *Margarita* est S. Margareta, in mari iactata, Obedientia nobilis; clara virginitate; efficax contra febrim libidinis; & cardiacam tormentorum passionem. 3. Ergo demus pro ea cor, corpus, animam. 4. *Quia pressa* est.

DE S. MAGD. *Fides tua te sal.* Luc. 7. *Mulier* ea mollis erat diabolo, postea Hero Deo. 2. *Fides* de penitentibus reconciliandis, & obtinatis damnatis, eam saluam fecit: At fulta timore, amore, dolore: Vt imitetur. 3. *Pax in pace,* id est, certæ amicitia mez. 200

DE EADEM. *Dimissa sunt ei.* Luc. 7. *Peccata* oculis, capillis, ore: iisdem & satisfacta. *Quæ* 7. demonia ex ea eiecta fuerunt. 201

DE S. IACOBO APOST. *Dic, vt sedeat.* Matth. 20. *Quare?* Ob longeuitatem, opulentiam, gloriam. Contraria obueniunt cadentibus. 2. Ad dextram & sinistram venitur per Calicem vilitatis, paupertatis, mortis. 202

AD VINCLA PETRI. *Tu es Petrus,* Matth. 16. *Petrus* fidei claritate, firmitate, charitate: Vt imitemur. 1. *Petra* Christus est refugium peregrinantium, securitas transmigrantium, beatitudo regnantium. 3. *Super ipsum* stat Ecclesia Dei. 203

DE S. LAUR. *Probaui Domine cor.* Psal. 16. *Probaui,* per thesauri commissionem. Sic probantur & diuites: ergo animas suas redimant, amicos quærant, thesauros conquirent. 2. *Visitasti* nosse carceris. 3. *Examinaui* igne multoque martyrio. 205

DE EADEM. *Nisi granum.* Ioan. 12. *Granum* est Christus, & Christianus: candidum intus puritate, rubens foris passione, filium exaltare per misericordiam, confortans edentem, triticum electorum. 206

DE ASSUMPT. B. V. *Intrauit Iesus in.* Luc. 20. *Castellum* mundus est; & contra nos luxuria, auaritia, superbia. 2. *Martha & Maria* sunt caro & anima Dei paræ. 3. *Hospitium* talem transtulit in celos Dominus. 207

DE EADEM. *Quæ est ista, quæ.* Cant. 6. *Est* M.A.R.I.A. id est, Mediatrix, progrediens; *Allenatrix* aurora; *Reparatrix* Luna, *illuminatrix* vt Sol, *Auxiliatrix* acies. 209

DE EADEM. *Veni in hortum.* Cant. 5. *Soror & Sponse,* ob conformitatem eius cum Christo. 2. *Veni in hortum* vt rei virginæ, clausum, arborum, floridum, gramineum, fontosum, musicum, aromaticum. 3. In hortum cæli similem. 211

DE S. BARTHOI. *Ves estis, qui perman.* Luc. 22. *Permansistis* in tentationibus Iudæorum: qui corde oderunt bonum, tempserunt amabilem; Ore maledixerunt, Ore male fecerunt. 2. *Passidite regnum* clarum, tranquillum, opulentissimum. 3. *Edaris super mensam* Diuinitatis & Humanitatis. 213

IN DECOLL. S. IOAN. BAPT. *Herodes misit.* Marc. 6. *Herodes* est diabolus versipellis. 2. *Ioannes* est Christianus. 3. *Is laborat,* vt huius anima moriatur, suggestiones tentans, delectatione tenens, peccato vinciens, consuetudine carcerans, desperatione decollans. 214

DE NAT. B. VIRG. MARIE. *Ego mater pulchra.* Eccl. 24. *Eiection* paradiso genus humanum, quia infirmum, egebat vestura: totæ quatuor in B. Virgine: dilectio, timor, fides, spes. *Contraria* est quadriga Satanæ. 2. *Quia* irabundum, egebat duce Maria, in qua via est. 3. *Quia* exulabat, egebat reduce Maria. 215

DE EADEM. *Fons egrediebatur.* Genes. 2. *Locus* voluptatis, est Sancta Trinitas, vnde egressa B. Maria est. 2. *Hæc* fons est, lauans sordida, refrigerans pia, potans deuota, refrigerens vultum eam intuentium beatorum. 3. *Para*

Synopsis Sermonum,

2. Paradisus ab ea irrigatus est natura Angelica. 4. Capita quatuor fontis sunt doctrina compassiva Mariæ, conuersiva peccatorum, confortatiua iustorum, promissiva gloriæ. 217

DE EADEM. *Orietur stella ex.* Num. 24. Stella est Maria, illuminans Ecclesiam: mundissima: maior est quam appareat: harmonica, indeficiens, fixa. 2. Est stella matutina, prodroma lucis, calefaciens, Solem præit, fulgidior cæteris, est in circulo voluptatis. Est & Marina stella, qua se nauæ regunt, & quam acu in tempestate reperiunt. 219

DE EXALT. CRUCIS. *Ego si exaltatus.* Ioann. 12. Id est, Crucifixus. 2. Cuius figura serpens fuit æneus, Christus enim pellem veterem peccatorum detraxit: exofus fuit, prudens, pariens, voce sonorus, Igniti autem serpentes sunt septem peccata mort. 3. Exaltatus trahit omnia, id est, hominem, funiculo triplici, fidei, spei, charitatis. 221

DE S. MATTH. *Non ueni uocare iustos.* Mar. 2. Dominus uocat i. peccatores ad penitentiam, si relinquunt occasiones peccandi per timorem, furgant per spem, sequantur per fidem, Conuiuium præbent per charitatem. Idque uelociter, ob uitæ breuitatem, & regni iucunditatem. 2. Iustos ad perfectionem continentia, obedientia, paupertatis, martyrij, 3. uocat perseverantes ad præmium gloriæ, throni, delictiarum. 223

DE S. MAURITIO. *Transfugerunt ad Dauid.* 1. Paralip. 12. Dauid est Christus. 2. Desertum est Ecclesia, quando Martyres in ea fiabant, latente quasi Christo. 3. Ad quem ij transfugerunt. 4. Mauritiani erant robustissimi constantia: milites pugna, clypeali Cruce, hastali memoriâ Christi passi: Leonum instar uulsofi & impauidi. 224

DE S. MICHAËLE. *Videte, ne contemnat.* Matth. 18. Pusilli sunt simplices, pauperes, infirmi. 2. Ab Angelis custodiuntur. 3. Videntibus vultum Patris, 1. omnia bona opera hominum ei offerunt, 2. his saluti sunt: tres specialiter, Michaël Principibus, Gabriel Virginibus, Raphaël coniugatis, 3. Ut gaudeant super peccatore conuerso. 226

DE M. C. VIRGIN. *Media nocte clamor.* Matth. 25. V. prudentes sunt iusti homines: quorum lampas fidei sit pellucida ut vitrum: angusta infra ad terrena, lata supra ad cœlestia, olei plena misericordiae, cum lachryre intentionis, & igne charitatis: intactaque peccato uanz gloriæ. 2. *V. fatua* per hypocrisiam *Virgines* contraria habent. 3. Clamor mediæ noctis seu mortis incertæ editur à timore & amore. 4. Sponsus est Christus ueniens his mœstus, lætus istis. 227

DE SS. SIMONE ET IUDA. *Hac mandu- vobis.* Ioan. 15. Christus mandat. 2. Christianis vnctus vnctis. 3. Vt diligant Corde compatiante, bene optante, & fido. Ore corrigente, orante, fidem seruante. Opere gratis dati, mutui, defensionis. 4. Diligamus, ut euadamus gehennam, inuadamus gloriam, videamus Deum. 229

DE OMNIB. SS. *Beati pauperes.* Matth. 5. Octo beatitudines sunt gradus octo, quibus octo genera beatorum se in beatitudinem penetrant. 230

DE EISDEM. *Vidi turbam.* Apoc. 7. Stantes coram Agno sunt Beati. 2. Horum signum est fides de Trinitate, & Cruce. 3. Stellæ albæ sunt innocentia Sanctorum. 4. Palmæ notant victoriam de 7. peccatis mort. 5. Ideo deducti sunt ad fontes Consolationis, Quietis, Refectionis, Exultationis, Dilectionis. Ad contrarios damnati. 232

DE F. ANIMAB. *Audiui uocem de.* Apoc. 14. *In Domino moriantur*, qui Christum imitantur in munditia, Iustitia, Veritate, Dilectione, Mansuetudine, Humilitate. 2. Isti sunt *Beati* ab requiete, & Refectione. 233

DE S. MARTINO. *Sins lumbi vestri.* Luc. 12. Castitatis scilicet, cingitorio Coniugali, Viduali, Virginali. 2. Lucernæ ardentes sunt bona opera fidei & charitatis in Sancto Martino: ad exemplum Castitatis, Sobrietatis, Largitatis, Humilitatis, Lenitatis, & Veritatis. Hæc nobis ad imitationem. 235

DE S. CECILIA. S.E.R.C. *Thesaurus abscon-* Matth. 13. Regnum cœlestis est Ager, in quo pascuntur oues Christianæ: cantillant aues animarum cantum charitatis: Puritas est aeris salutaris: Florumque virtutum amoenitas. Contraria in orco sunt. 2. Dei Filius est The-saurus frumenti, per humanitatem, hordei per Passionem, olei per Diuinitatem. 3. Ager emendus est possessione totius. 236

DE S. CLEMENTE MART. *Similes expe-* *ctantibus Dominum.* Luc. 12. Dominus est Is-sus, copulatus hominibus per naturam, iustus per gratiam, Angelis per gloriam. 2. Expectandus est ideo, cauendo malum, faciendo bonum. Malitia enim Deus læditur, Dæmon lætatur, anima occiditur, æternum punietur. Contraria in S. Clemente. 238

DE S. CATHARINA. S.E.R.C. *Sagena.* Mar. 13. Sancta Catharina est sagena Christi capiens scilicet Oratores. Imitanda eius prudentia nobis, aut à Deo petenda. Sagena etiam est benignitas diuina in mundi freto. 2. Pisces sunt homines. 3. Eam educunt potentia, sapientia, iustitia; Angelis cooperantibus. Mali pisces pereunt pessime. 240

INDI



INDICVLVS Sermonum, de SS. Eucharistia sacramento.

PARS I.

- I. **D**e tribus causis institutionis sacramenti corporis Christi, qua sunt memoria saluatoris, sacrificium altaris, & cibis hominis. 249
- II. De prima causa instituti sacramenti, scilicet, de memoria saluatoris, & de preparatione ad iudicium eius. 251
- III. De secunda causa institutionis, scilicet, de sacrificio altaris. Circa quod trinitantur, & primo de duobus. 252
- IV. De tertio circa sacrificium, scilicet, de eius excellentia. 254
- V. De tertia causa institutionis qua est cibis hominis, habens tres rationes, & primo dicitur de prima qua est diuina liberalitatis magnitudo. 256
- VI. De duabus aliis rationibus, quibus datur corpus Christi in cibum, que sunt humana natura corruptio, & conuersio. 257

PARS II.

- VII. De forma donationis, qua corpus Christi datur uelatum, & hoc quatuor rationibus, & primo de duobus qua sunt indignitas praecorum; & fides bonorum. 259
- VIII. De duabus aliis rationibus, quibus datur corpus Christi: qua sunt infirmitas morum, & imbecillitas omnium. 260
- IX. De forma donationis qua datur sub specie panis. 262
- X. De forma donationis qua datur sub specie panis triticeæ. 263

PARS III.

- XI. De tribus mirabilibus, qua sunt in consecratione, & i. de duobus, qua sunt quod sub specie panis est corpus Domini, & quod tota substantia panis mutatur in corpus Christi. 265

- XII. De tertio mirabilibus quod fit in consecratione, scilicet, quod substantia panis mutatur in corpus Christi, ita ut accidentia manent, & de duritia conuersi nolentium. 266
- XIII. De tribus mirabilibus qua rursus dantur in corpore Christi possessione, qua sunt: quod tam magna res continetur sub parua specie panis. 2. & quod unum & idem corpus est in pluribus locis. 3. & tamen in se continuatum manet. 268
- XIV. De tribus mirabilibus in corpore Christi perceptione, qua sunt: quod dum manducatur, non minuitur. 2. si non manducatur, quodammodo minuitur. 3. dum manducatur, augetur. 269

PARS IV.

- XV. De qualitate nostre preparationis ad sacramentum consideranda in tribus, & primo in duobus, scilicet, in dignitate corporis Christi, & bono panis. 271
- XVI. De preparatione nostra in agno paschali consideranda, & manducatione spiritali. 273

PARS V.

- XVII. De triplici modo manducandi, & primo de sacramentali tantum, quo tria genera malorum indigni communicant, & primo de duobus, scilicet, maleuolis & dolosis. 275
- XVIII. De secundo modo manducandi, scilicet, de spiritali tantum, quo tripliciter manducatur. 276
- XIX. De tertio genere, iudice communicantium, scilicet, de presumptuosus. 278
- XX. De tertio modo manducandi, scilicet, de sacramentali & spiritali simul. Circa quod tria considerantur, scilicet, multitudo reproborum non communicantium, felicitas bonorum Christi dignè sumentium, & ratio remanducationis. 280

PARS

Sermonum, de SS. Eucharistiæ

P A R S VI.

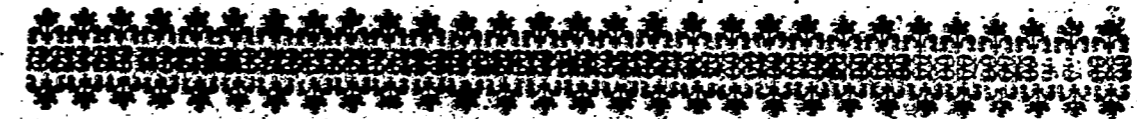
- XXI. De duodecim effectibus & fructibus corporis Domini, contra nostros legniores, & primo de quatuor primis. 282
 XXII. De quatuor fructibus secundis. 284.
 XXIII. De quatuor fructibus aliis. 285.
 XXIV. De tribus effectibus principalibus, & quod quilibet valet ad tria. 287
 XXV. De effectibus corporis Christi, sumptis ex tribus eius vocabulis. 288
 XXVI. De effectibus sumptis ex tribus aliis corporis Christi vocabulis. 290

P A R S VII.

- XXVII. De consideratione sanguinis Christi tribus modis, & primo: ut in cruce funditur, & ab inestimabili pretiositate commendatur, circa quam qua-

- tuor notantur, ex quibus de duobus hic dicitur: que sunt pretiositatis magna probatio, & tanti pretij datus ratio. 291
 XXVIII. De duobus aliis circa pretiositatem sanguinis Christi: que sunt virtutis eius magnitudo, & redemptorum multitudo. 292
 XXIX. De consideratione sanguinis Christi secundo modo, scilicet ut in sacramento sumitur. Circa quod tria quaruntur, & de duobus hic dicitur: que sunt, quare sacramentum altaris datur sub specie duplici, & quare populus non accipit sanguinem sub specie vini. 294
 XXX. De tertio, quod circa sanguinem Christi quaritur: quod est de utilitate sanguinis digne sumpti. 295
 XXXI. De consideratione sanguinis Christi tertio modo: scilicet ut à fidelibus spiritualiter bibitur. 296
 XXXII. De triplici potu sacratissimi sanguinis Christi. 298


T A B L A



T A B L A

SYNOPTICA, ET METHODICA
 Inventionis, Dispositionis, Partionisque absolutionis Rerum Eucharisticarum, ex Sermonibus B. Alberti extracta, atque propõsita,
 loco Indicis, gratiaque Lectoris.

I. DE CAUSIS INSTITUTIONIS Sacramenti.

I.  Ec triplex est. **PRIMA: Memoria Saluatoris:** contra proplatarum obliuionem Dei. Ad illa nos obligat Remissio peccatorum. Redemptio perditorum, continuatio beneficiorum. **SECVNDA est Sacrificium Altaris,** contra Adæ debitum rapinæ, vel peccatorum æqualium rapinam. ratio autem veteris Sacrificij mutati in nouum est Auctoris potentia; Debitorum nostrorum exigentia, Veteris sacrificij insufficientia. Hæc quia illud Deo non placuit, peccata non abstulit, Gratiam non contulit. **TERCIA est Cibus hominis,** contra securam ex pmo corruptionem nostram ad ignorantiam, Concupiscentiam, Mortem, Ideoque Sacrificium Nouum confertur Mellis illuminanti, Ficui sananti, Fructui vitæ viuificanti. 249
II. De prima causa, Memoria Saluatoris. Huius Omisæ mala sunt Amissio gratiæ, Subicctio sub potestatem Satanz, Deformitas culpæ. **Habenda est igitur memoria illius,** De præterito, vt nostri ex charitate Redemptoris: De præsentem, vt nostrorum actuum inspectoris: De futuro, vt nostra iudicatori. Facietque nos primum, diligere bona: Secundum, odisse mala: Tertium, præcauere pericula. In hoc tertio inest Modus cautionis, de peccatis pœnitere: Providentia cauentium, pœnam euadere: Lucrum, vitam possidere. Idque cum Regno, Societate sponsi, Delictis omnis boni. 251
III. De secunda Causa, Sacrificium Altaris. In hoc sunt tria. 1. **Forma offerendi cum Figuris oblationum Legalium,** datis Synagoge sub Lege, in signum: Cum Veritate, oblata ex Charitate, in Cruce, ad precium: Cum Specie panis ad vini, consecrata anima, in Ecclesiis, ad solatium. 2. **Veteris Sacrificij insufficientia,** ob Rem Sacrificatam; ob Personas solum corporale sacrificium spectantes, ob Remissionem peccatorum tantum impuratiuam, pro re significata: Personis ad spirituale sacrificium fide intendentibus, & Reali remissione peccatorum. Illa tria Deo displicebant, hæc placebant. Instituit tamen vetera sacrificia Deus, vt signa rerum meliorum Poterant enim Iudæi ex iis discere Fidem Saluatoris, ex ouium: Formam de moribus, ex

taurorum: Spem cœlestium, ex animalium extra castra combustorum Sacrificiis, Atque hæc docebant pœnitentiã agere extra delicias: Officium Christi animas pœnitentium illarum quondam in Sancta Sanctorum, Beatorum iustitiam, valentium pro peccatis nostris intercedere, instar Pontificum. 252
IV. Novi autem Sacrificij permagna est Excellentia. Ob honestatem, Cibi seu specierum, liquebit infra, Virginalis originis ex Maria, Spiritus dulcedinis, trahentis cunctos: Ob Dignitatem ex Christi Carne, Anima, Deitate, ideoque per se acceptum est Deo, Angelis reuerendum: Hominibus adorandum, ob Virtutem; Nam in Mundo relaxat peccata, in Purgatorio pœnam, in cœlo gaudium generat. 254
V. De tertia causa: Cibus hominis. In hoc inest diuina sapientie ratio triplex. **Prima: Dei summa Liberalitas:** quæ declarat Dei Magnificentiam, Nobilitatem, Utilitatem nostram, Magnificentiam in sex gradibus liberalitatis. 1. Dedit homini omnes creaturas irracionales. 2. Rationales cœlestes custodes. 3. Seipsum. 4. Se in feruum. 5. Se in pretium. 6. Se in cibum, qui summus est. Nobilitatem dantis se Amicis, magnum inimicis, maximum ignorantis, minus inimicis, maximum hoc Utilitatem nostram accipientium, quæ est Deo assimilari per gratiam & gloriam. 256
VI. Secunda causa est, Humana nature corruptio. Hæc exigitur cibi medelam Quoad congruam curationis inchoationem, quæ à cibo ligni mandato incipere debuit, vt corruptio ceperat à cibo ligni veritudo: Quoad integram corruptionis curationem, scilicet Ignorantiæ, Concupiscentiæ, Mortis: quorum curatio erat necessaria Illuminando, Sanando, mortem triumphando. **Tertia: Rationalis nature conditio:** quæ indiga cibi est, sine consideretur, vt est Incorporata: siue vi Corporea: siue Veraque iunctim: Nam iis responder Sacramentum, in Re Sacramenti, anime: in Signo, Corpori: in Vtroque iunctim vtrique. 257

Tabula rerum

II. DE FORMA DONATIONIS.

Hoc datur Corpus Domini. 1. *Velatum.*
 1. *Sub specie Panis.* 3. *Triticici.* Velationis ratio quadruplex. 1. *Indignitas peccatorum*, ne male perirent in corde per errorem: In ore per detractionem: In anima per spiritalem mortem. 2. *Fides ignorantum*: ob Fidei verum esse, quod est argumentum non apparentium: ob Infidelitatis primæ remedium (vbi nota Figuram de Iacob velato) ob Fidei meritum, quod est spiritualium bonorum copia: Temporalium sufficientia: Aeternorum superfluentia

VIII. *Instructio mirum.* Nam (cum in Sacramento occultetur Persona Saluatoris, Pulchritudo claritatis: Opus mirum Dei) discis inde abscondere Personam tuam, Vt iram persecutoris sedes: Iustum à Deo opus perficias, Gloriosiorem coronam acquiras: pulchritudinem tuam corporalem discis abscondere, per habitus utilitatem: Ieiunij austeritatem, Boni operis assiduitatem; Intentionem bonorum operum, Eleemosynarum, Orationis, Ieiunij. 4. *Inbecillitas omnium*: qualis intuentium faciem Moïsi: qualis B.V. Mariæ, non valentis intueri claritatem Filij, nisi velatam: qualis oculi visio ad lumen maius, v.g. Solis. 260

X. *Forma dati est sub specie panis*: Ob panis habilitatem, qua potest facilius haberi: honestius administrari: melius conservari, quam alius cibus: Ob rationem eius significatiuam, Sacramentalem, quæ est rem significatam & significare & continere: Ob rerum ibi significatarum similitudines, Corporis Christi cum pane: nam vt hoc est pluribus granis: sic id est pluribus constat membris. Corporis mystici, quod est Ecclesia, constans est pluribus: Effectus sacramentalis in anima. Vt est, confortare aduersus peccatum: Satiare ad nauseandum mundum: Conseruare ad Deum laudandum. 262

X. *Forma dati sub specie panis triticeæ*: Ob tritici nobilitatem, Purissimam, ad Panem aptissimam, Nutritiuam vt maxime: Ob vim in eo significatiuam. Vt enim status eius est triplex, in Agro, Horreo, Granario: sic in Ecclesia status est incipientium, Proficientium, Perfectorum: desiderantium Doctrinam, Purgationem, Requiem: Ob similitudinem: Nam vt granum est lacens in acervo, Cadens in agro, Existens in panis complemento: sic Corpus Christi in Virgine conceptum, in Mundo passum, in cælo glorificatum est: In quo B.V. Maria honoratur, Peccator liberatur, Beatus delectatur, Preparatio deliciarum: Impletione desideriorum: Fruitione bonorum. 263

III. DE MIRABILIBVS ven. Sacramenti.

Hec considerantur in Consecratione, vt *Realis presentia: transubstantiatio, & Accidens sine subiecto*: in Possessione: vt *Quantitas. Locus, Indivisum* in Perceptione, vt *Dum manducatur non minuitur, sed augetur: Dum non manducatur, quodammodo minuitur.*

XI. *In consecratione est verum Corpus Christi*: Probant testimonia: Signa in eo, quæ si-

gnificant, & continent rem: Miracula. Est & *Transubstantiatio.* Quia Verbum Christi mutauit aquæ substantiam in vini: Quia vnam rem in aliam mutare potest Arts, Natura, Gratia. Liqueat exemplis. 265

XII. Liqueat item Similitudine: De gratia prophetali, in aquis amaris versis in dulcibus: De Conuersione spirituali, in Saule: De Mutatione naturali, in ouis sub gallina. Hinc æstimanda est peccatoris duritia, qui non vult conuerti. Causa duritiæ est consuetudo peccandi: Incredulitas de Iustitia Dei: Seductio inimici. 266

XIII. *In Possessione est 1. Quantitas* Tanti sub cantulo: Quia *Aspex* est maximus: Par Christi & Dei potentia: Sufficiensque causa est ad finem Sacramenti, qui est cibare & confortare. 2. *Locus*: Nam Corpus idem in pluribus locis est. Docet id prophetia. Ratio: Similitudo speculi, 3. *Indivisum*, quantum unumque diuidatur. 268

XIV. *In Perceptione Mirabile.* 1. Manducatum non minuit: Quia id consecrandi potestas manet: Et est incorruptibile. Estque causa infinita pascendi. 2. Non manducatum, quodammodo minuit. Cum tam augetur corpus diaboli, quantum deservit corpus Christi. 3. Manducatum augetur. 269

IV. DE PRÆPARATIONE ad Sacramentum.

XV. Hæc est 1. *In dignitate suscipiendi Corporis.* Per Fidei plenitudinem: Animi munditiam, procurandam Lachrymis, Operibus penitentiarum, Charitate: Et per Orationem. 2. *In Modo ad similitudinem hostiæ præparatæ.* 271

XVI. 3. *In Figura Agni Paschalis.* 1. Qui comedebatur nocte: ergo crede, & manduca. 2. Assus igne: Ergo crede Corpus Christi est S. Spiritu conceptum. 3. Caput cum pedibus & intestinis comedebatur: Ergo crede, corpus, animam ac diuinitatem sumi. Item comede cū lactuca contritionis, & Sanguine agni in memoriam passionis. Item comede Accinctus renes per continentiam, Coniugatus, ante Communionem: Penitens, diutius ante: Spiritualis homo, semper. Calceatus custodia exemplorum auitorum. Cum baculo in manu, id est, disciplina correctionis. 273

V. DE MODO MANDUCANDI Ven. Sacramentum.

Hic triplex est: Sacramentalis, Spiritalis, & vterque simul.

XVII. *Sacramentaliter tantum manducant mali*: Vt Maleuoli, qui eo sibi aggrauant peccatum: gratiam longius repellunt, se damnant. Vt Dolosi hypocryta, qui sunt socij Iudæ, confundentur in iudicio, damnabuntur. 275

XVIII. *Spiritualiter manducant iusti* Et quidem Incipientes, manducant ratione Fidei Saluatoris: Proficientes ratione bonæ conuersationis, in Innocentia, Penitentia, Misericordia. Perfecti ratione Meditationis, Esuriendo Christum, Mastucando in agnitione sui, Imitatione Sanctorum, Contemplatione & Delectando

Loco Indicis earum.

lectando in Christo. Hoc valet contra mundi falsam dulcedinem in delectabilibus, falsam amaritudinem in aduersis, falsam difficultatem in bonis agendis. At dulcedo spiritualis dulcedinem mundi facit insipidam, amaritudinem dulcem, difficultatem facilem reddit. Efficitus manducationis debite est remissio peccatorum, (intellige venialium, & mortalium quoque, sed ad penam: nam quoad culpam esse prius remissa oportet in Confessione) Saluatio à morte, Donatio vitæ æternæ. 276

XIX. Sacramentaliter tantum manducant Præsumptuosi: at suo malo triplici. 1. Culpæ ex Intentione mala, præuacuatione, ingratitude. 2. Offensa Dei. 3. Vindicta, quoad damnationem celestium bonorum, & terrestrium sæpe, ac corporum. Conire quæ proficit emendatio per penitentiam, correctio per disciplinam, Mutatio hominis incorrigibilis per iustitiam. 278

XX. *Sacramentaliter & spiritualiter simul manducant soli boni Christiani.* Malorum ingens est numerus. Sunt Infideles, Negligentes, Contemptores. Bonorum ingens felicitas: quia optimam partem elegit, S. Spiritum participauit, Christo inhabitat, Et boni manducantes remanducantur, quia ipsi in illo conuertuntur vi amoris, Magnitudine virtutis Christi, & adoptionis iure. 280

VI. DE EFFECTIBVS VEN. Sacramenti.

XXI. Sunt 1. 2. Fructus contra 1. 2. languores nostros. Quatuor sunt ex defectu culpe: Vt tentatio demonis, Repugnatio fomitibus, Macula cordis: Offensa Creatoris. Fructus contrarij Seruiant, Refrigerant, Mundant, Placant. 282

XXII. Quatuor sunt ex defectu gratiæ, in Cognitione nostri, Dilectione proximi, Sapere spirituali, Conseruatione boni. Fructus contrarij Illuminant intellectum, Inflammant affectum, Delectant memoriam, totum hominem Conseruant. 284

XXIII. Quatuor sunt mortis plagæ: Vt debitum mortis æternæ: Desluxus vitæ bonæ: Exilium in mundo: Incineratio. Fructus contrarij Seruiant à morte, Auget bona, Ad vitam deducunt, Corpus resuscitant. 285

XXIV. Tres principales alij effectus. Vt 1. Destructio peccatorum, delendo maculam (intellige peccatorum ignorantum mortem, aut confessionum penam, aut peccata venialia.) Mitigando stimulum carnis, resistendo prauis cogitationibus. 2. Augmentatio bonorum spiritualium: Castitatis, Charitatis, Suanitatis. 3. Confortatio animarum ad Debellandum demonia, sustinendum aduersa, Operandum bona: hocque confortatio ad Opera misericordiae, Lucra animarum, Emptione diuitiarum celestium. 287

XXV. *Effectus alij ex Eucharistiæ nominibus*: Dicitur Panis verus, Sic Confortat, Satiat, Vitam conseruat. Dicitur Sacrificium altaris: Sic peccata in mundo relaxat (intellige, vt dixi) Penam purgatorij alleuiat, Gloriam celestibus exauget. Nam triplices sunt, qui demerentur. Dicitur Sacramentum charitatis: Et sic operatur in nobis S. Spiritus participationem, Christi inhabitationem, Transformationem nostram in imaginem Dei: idque

cordis bonitate, operis fertilitate, & cœlestis regni hereditate. 288

XXVI. *Effectus alij ex alijs sumpti nominibus*. Dicitur Medicina spiritualis: sic Ignorantiam illuminat, Concupiscentiam sanat, Mortem destruit. Dicitur manna: sic operatur morum honestatem, Cordis suauitatem, proximi pietatem. Dicitur Eucharistia: sic Deo similem animam reddit, Gratamque, & Vitam donat. 290

VII. DE SANGVINIS Consideratione.

XXVII. Hæc triplex est. 1. *Vi in Cruce funditur*: Sic probatur eius pretiositas à Virginali origine, Ab Innocentia, Ab Vnctione Dei. 2. Probat, quatenus doti tanti pretij pro homine datur ratio triplex, Debiti solutio, Amoris demonstratio, Perditi recuperatio. 291

XXVIII. 3. *Pretiositas Sanguinis probatur*, quatenus docetur Virtutis in Sanguine magnitudo consistere in Diaboli destructione, Mundi redemptione, Dei reconciliatione. Hocque ratione pretij sufficientis, Formositatis nostræ, qua Deo nos gratos reddidit, & Charitatis factis demonstrata. 4. Pretiositas Sanguinis spectatur etiam ex redemptorum multitudine, vt sunt inimici à peccato, Antiqui iusti à limbo, Dubij amici de dubitatione fidei. Propter quæ fudit Sanguinem de Manibus, Pedibus, Lateris. 292

XXIX. *Secundu consideratio Sanguinis: Vt à fidelibus sumitur.* Circa hoc requiruntur tria. 1. Duplex species, Ad conuincij perfectionem, Redemptionis corporum & animarum significationem, Passionis Domini representationem. 2. Causa, cur non item populo, vt Sacerdotibus detur Calix? Eaque est vini conseruatio, cuius vas optimum Sacerdos, Qui ideo comparatur Vasi electo, Ara sacra, Crateræ ligata, Effusionis periculum, Erroris piaculum. 294

XXX. Sumpti in sacramento Sanguinis effectus multus est. Nam consideratur vt porus aquæ vitæ, sic Humectat, Refrigerat, Cibum ad membra vehit, Vel vt Vinum spiritale: sic Lauat, Calefacit, Lætificat. Vel, vt Mysterium Ecclesiæ: sic Demones triumphat, Gratiam impetrat, In vita bona conseruat. 295

XXXI. Sanguis Christi spiritualiter bibendus inuenitur in quocunque vulnere Christi: Ad vsum animæ, Quam in paradysum vertit: Vt proferat. 1. Flores virtutum, vt Rosas charitatis, Lilia castitatis, Violas humilitatis. 2. Frondes arborum, ad Peccatorum conuersionem, Inimicorum reconciliationem, Mæstorum consolationem cum folijs Medicinalibus, pulchris, viridantibus. 3. Fructus operum. 296

XXXII. Potus sanguinis Domini triplex est: *Sacramentalis*, qui à Sacerdotibus sumitur, & peccata venialia relaxat quoad Maculam, Penam, & Offensam. Contra Sanguinem peccant immundi corpore, Indurati corde, raui crimine. *Intellectualis*, qui à Christianis sumitur sub specie panis de ipso Corpore Christi. Eius dulcedo facit ad Contemptum victorum, Gratiam eloquiorum, desiderium æternorum *Spiritualis*, qui sumitur ab omnibus saluandis pia meditatione, cum fructu Honesta conuersationis, Deuotionis, Pietatis.

INDEX

Rerum in Sermonibus de SS. Eucharistiæ Sacramento memorabilium.

A

Abscondit personam suam iustus propter tria. Sermon 8
Abscondisse se multi sanctorum ab oculis impiorum dignè leguntur. *ibid.*
Abscondendum esse triplex bonum à favore hominum, elemosynam scilicet, orationem & ieiunium. *ibid.*
Abscondi debere decorem corporalem propter tria. *ibid.*
Achilla quid, & quomodo David in colle Achille absconditus tacuerit. *ibid.*
Accidentia manere in sacramento Eucharistiæ virtute supernaturali probatur exemplis. *ser. 12*
Agni Paschalis ritus comedendi quomodo ad Eucharistiam referatur. *ser. 16*
Agnus Paschalis cur nocte comedebatur & non potius die. *ser. 16*
Amisisse quæ dicantur parentes nostri in paradiso ex suafu serpenti. *ser. 6*
Amoris vis quæ sit, & quis dicatur fixus amicus. *ser. 20*
Amoris defectus quibus exterioribus signis notetur. *ser. 22*
Appetitus in carnalibus deliciis delectari & experientia tritari, & contrarium esse in spiritualibus. *ser. 18*
Aperuit vnus militum latus eius lancea, cur dictum sit ab vno Euangelistarum. *ser. 17*
Qui sint Aquilæ de quibus dictum est, Vbi-
cunq; erit corpus, ibi erunt Aquilæ. *ser. 4*
Aqua vita cur vocetur sanguis Christi. *ser. 30*
Araneam tabescere quid significet, & vnde arena opus suum trahat. *ser. 8*
Aue salus mundi verbum patris, &c. quam pulchra oratio fuit tempore B. Alberti Magni. *ser. 4*
Azyna comedi sine fermento, quid significet. *ser. 15*

B

Benedictione Iacob corpus Christi præfiguratum esse. *ser. 7*
Bene agentem hominem quæ bona sequantur. *ser. 17*
Buccella sicca cum gaudio quid significet. *ser. 4*

C

Calculo os Isaie tactum esse, quid denotet. *ser. 22*

Calceamenta in pedibus habere & calceamentis progredi, quid insinuet. *ser. 14*
Cibo triplici Christum siue corpus Christi assimilari. *ser. 1*
Cibum hominis fuisse causam institutionis Sacramenti. *ser. 5*
Corporis Christi excellentiam causam fuisse institutionis Sacramenti. *ser. 4*
Corruptionem humanæ naturæ causam esse quare Christus corpus suum dedit homini in cibum. *ser. 6*
Corruptionem triplicem fuisse homini infusam per serpentem. *ibid.*
Corpus Christi non minui quando manducatur à fidelibus. *ser. 14*
Corpus Christi non manducatum, quomodo minuatur. *ibid.*
Corpora mystica duo esse in mundo, corpus Christi videlicet, & corpus diaboli, & quæ sint membra illorum corporum. *ibid.*
Corpus Christi dum manducatur, manducatum augmentari. *ibid.*
Conscientia pura quæ sit. *ser. 15*
Communicaturum (quamuis mordeatur peccato veniali si peccandi voluntatem non habeat) posse intrepidè accedere ad communionem. *ibid.*
Continentiæ præparationem attendendam esse quantum ad tria genera hominum. *ser. 16*
Corpus Christi sacramentaliter tantum manducantes qui sint, & quotuplicia genera hominum id faciant. *ser. 17*
Communicantes indignè tria mala incurrent. *ser. 19*
Corpus Christi non conuerri in nos, sed nos in illud. *ser. 20*
Cor hominis prauum fuisse ab antiquis, & quæ sint remedia contra prauitatem illam cordis. *ser. 20*
Corporis Christi, sanguinem, animam, & deitatem non posse separari. *ser. 29*
Cratera quale sit vas. *ibid.*

D

Deiformis quomodo aliquis fieri possit. *ser. 5*
Dignitatis ratione quomodo sacrificium nostrum omnia sacrificia veteris legis superet. *ser. 4*
Die tertio quid significetur, de quo dicitur in scripturis, Sanctifica populum vt sint parati in diem tertium. *ser. 2*
Dulcedo spiritualis quanta sit in corpore Christi. *ser. 4*
Dulcedo

Index rerum.

I

Dulcedo corporis Christi manducati quanta sit, & contra quæ mala mundana ordinata. *ser. 18*
Dulcedo spiritualis quid faciat in homine. *ibid.*
Dulcedinem mundanam spirituali dulcedine inspidam fieri. *ibid.*
Dulcedo quam quisque consequitur ex sumptione sacramenti. *ser. 22*
Dulcedinem Domini ex sumpto corpore dupliciter percipi, videlicet per deuotionis affectum, & per multæ utilitatis intellectum. *ibid.*

E

Effectum corporis Christi duplicem esse, ad bonum scilicet, & ad malum. *ser. 19*
Effectus duodecim corporis Christi qui sint contra duodecim languores corporis nostri. *ser. 21*
Effectus principales qui sint in sacramento Eucharistiæ. *ser. 24*
Escam eandem omnes patres nostros comedis quomodo intelligatur. *ser. 18*
Esurire Christum quomodo debeamus, & masticare & masticantes delectari. *ibid.*
Eucharistiam corpus Christi vocari in scripturis quid significet. *ser. 26*
Eucharis lingua nostra quid significet. *ser. 31*
Emissiones ruz paradisi malorum punicorum, exponitur. *ser. 22*
Excellentia corporis Christi in quibus consistat. *ser. 4*

F

Feliciter magnitudo proueniens dignè communicantibus, & à quibus talis felicitas dependeat. *ser. 20*
Ficui quare Christus assimilatus. *ser. 1*
Fidem nostram vnam & maximam causam esse, quare corpus Christi velerit. *ser. 7*
Fructui vitis quare assimilatur Christus. *ser. 1*
Frondes qui sint qui oriuntur iussis ex perfusione seu vsu corporis Christi. *ser. 30*
Fructum bonorum operum triplicem habere distinctionem. *ser. 32*
Forma donationis huius sacramenti quæ sit, & quæ sint circa hanc formam notanda. *ser. 20*
Fomes peccati cur legitime lex vocetur. *ser. 21*

G

Gratia quid sit, quomodo quispiam sibi gratiam hauriat. *ser. 15*
Gradum liberalitatis in donando corpus suum Christus quem habuit. *ser. 5*
Gratis quibus hostia conficitur, tria contineri quæ comparantur ad peccatorem. *ser. 15*
Gratia quid sit, & quid operetur gratia Dei in homine. *ser. 26*

H

Hostia cur in tres partes frangatur, & quid significant illæ partes. *ser. 4*

Iacob benedictione & quatuor personis quæ fuerunt in tali benedictione, Isaac, Iacob, Esau & Rebecca, corpus Christi præfiguratum esse. *ser. 7*
Iudicij futuri præparationem triplex bonum inducere, & quod sit illud bonum. *ser. 2*
Iuda; proditoris socij quomodo efficiamur sumentes hoc sacramentum indignè. *ser. 17*
Indignitatem prauorum causam esse cui corpus Christi velerit. *ser. 7*
Institutionis sacramenti triplicem esse causam. *ser. 1*
Imbecillitatem nostram fuisse causam institutionis huius sacramenti. *ser. 8*
Iudicatio peccatorum vnde & quibus causis oritur. *ser. 12*
Infideles qui vocentur in sacra communione corporis Christi. *ser. 20*

L

Lætitiam præ omnibus laudari à Salomone, & quid sit illa lætitia. *ser. 20*
Lex alia in membris nostris quæ sit, de qua Paulus Apostolus ait, & cur fomes peccati lex vocetur. *ser. 21*
Liberalitas maxima ex nobilitate dantis in hoc sacramento. *ser. 5*
Linea veste corporis Christi sacramentum in altari tractari, quid significet. *ser. 15*
Lineam vestem tribus modis purgari. *ibid.*
Lentianham hamo capi, quid significet. *ser. 28*
In pluribus locis quomodo verum corpus Christi esse possit. *ser. 13*
Locum manentem nos hic non habere, sed futuram patriam inquirere. *ser. 22*
Locus quis sit vbi potus sanguis Christi spiritualiter contineatur. *ser. 31*

M

Massa ficorum super vicus regis posita, quid significet. *ser. 1*
Manducationis modum principaliter esse notandum circa sacramentum Eucharistiæ. *ser. 17*
Manducationis modum huius sacramenti triplicem esse, sacramentalem, spiritualem, sacramentalem & spiritualement simul. *ser. 17*
Manducationis spiritualis corporis Christi triplicem esse effectum. *ser. 18*
Manducandi triplicem esse modum, & qui sint illi modi. *ser. 20*
Memoria passionis quid faciat in nobis. *ser. 1*
Mel quid significet, de quo dictum est, Comede fili mi mel, quoniam bonum est. *ibid.*
Memoria passionis Christi neglectio quanta mala faciat in homine. *ser. 2*
Memoria Domini de quibus habenda sit, de presenti, de præterito, & de futuro. *ibid.*
Memoria Passionis Saluatoris nostri ad quid valeat. *ibid.*
Mores hominum ex tribus instrui quæ in hoc sacramento continentur. Item Medicinam spiritualement corpus Christi vocari in scripturis. *ser. 26*
Missæ

2

Index rerum.

Missa triplices cur celebrari soleant. ser. 4
Mirabilia diuinæ operationis quæ sint in sacramento Eucharistiæ. Item Mirabilissimum quod sit in consecratione corporis Christi. ser. 12

Miserias nostras tres esse generales. ser. 21
Miracula quædam quibus probatur sub specie panis esse corpus Christi. ser. 11
Morum instructionem esse causam quare Christus dedit corpus suum velarum. ser. 8

In qualibet mutatione quatuor specialiter esse noranda, continens videlicet, contentum, operans, operatum. ser. 12

Mutationes panis & vini posse in corpus Christi fieri, probatur naturali seu artificiali similitudine. ser. 11

Mulier fortis de nocte surrexit deditque prædam domesticis suis & cibaria ancillis suis, exponitur. ser. 24

N

Negligentes qui sint in sacra communione corporis Christi. ser. 20

Nutritum bonum facere ad decorem corporis extrinsecum. ser. 24

O

Omaes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur, exponitur. ser. 33

Optimam partem Mariam elegisse. 20

Oui excubatio quam similis sit transubstantiationi corporis Christi. ser. 12

P

Parentes primi in quæ mala inciderint, & quæ sint remedia contra ista mala. ser. 1

Panem tria facere, confortare, satiare, & vitam conferuare. ser. 9

Panis triticeæ specie cur Christus corpus suum tradiderit. ser. 13

Panis parua specie quomodo tam magnum corpus Christi contineatur. ser. 13

Parentes nostros omnes mortuos esse, quosdam morte temporali, quosdam morte æterna. ser. 23

Panem verum nominari corpus Christi. ser. 25

Cum Peccato mortali corpus Christi in contemptu sumere & Christum in sterquilinis mittere, æquæ grandia peccata esse. ser. 19

Pedes peccatorum lauare à Christo aqua missa in peluim. ser. 28

Peccato veniali triplicia mala inesse. ser. 32

Potum sanguinis Christi esse triplicem, sacramentalem, intelligibilem, & spiritualementem. ser. 32

Puella à dextris Christi crucifixi depicta hilari vultu, & à sinistris tristi & cæco, quid significat. ser. 31

Promotionem creaturæ maximam esse, vt hic per gratiam, in futuro per gloriæ suo creatori assimiletur. ser. 5

Pruinæ similitudinem quare habuit manna in deserto. ser. 6

Præparatio nostri ad sacramentum corporis

Christi, quibus modis fiat. ser. 15
Præparationis nostræ ad sacramentum modus in agno paschali adumbratus. ser. 16

R

Regeneratos nos esse à Deo, quomodo intelligatur. ser. 25

Remedium triplex esse contra omnes plagas, & mala nobis affutura. ser. 19

S

Sacrificium altaris causam fuisse institutionis sacramenti. ser. 3

Sacrificia vetera ad quid valuerint. ibid.

Sacramentum charitatis quomodo nominetur Eucharistia. ser. 25

Sacrificium altaris Eucharistiam nominari ibid.

Sanguinem corporis Domini tribus modis posse considerari. 27

Sanguinis corporis Christi pretiositas. ser. 28

Sanguinem Christi triplicem habere considerationem. ser. 29

Sanguis Christi quomodo in sacramento à fidelibus sumatur. ibid.

Sanguinis Christi virtus quanta sit. ser. 28

Sacramentum quare specie duplici sumatur, cum tamen sub altera totus Christus contineatur. ser. 29

Sanguinem Christi cur populus non accipiat sub specie vini. ibid.

Sacro sanctum mysterium Ecclesiæ sanguinem Christi esse. ser. 30

Sanguine animalis vitam consisteret, & quid sit hoc spiritualiter. ibid.

Sanguinis triplicem esse colorem, & quid sit spiritualiter. ser. 31

Sacramenti nomen vnde sit impositum secundum Augustinum. ser. 11

Serpens corrumpendo triplicem in parentes nostros infudit corruptionem. ser. 1

Sermo, vmbra. ser. 21. & 24

Scutis sensibilibus cur iniqui comparentur. ser. 14

Sermonem Dei esse maximæ virtutis. ser. 11

Signorum tria genera esse, naturale, artificiale & sacramentale. ser. 9

Similitudines aliquæ quibus ostenditur mutatio panis & vini in corpus Christi. ser. 12

Syndone munda corpus Christi inuolui, quid significet. ser. 15

Suauitas gratiæ quæ sit quæ de visu sanguinis, siue de perfusione eius exoritur. ser. 31

Sub specie panis cur corpus Christi detur sem. 9

Spicæ septem de formes & septem spicæ pulchriores quæ apparuerunt Regi Pharaoni, Ioseph interprete quid significant. ser. 23

Status triplex fidelium, effectibus huius sacramentali participantium. ser. 4

T

Triticum tripliciter considerari, & secundum hoc triplex genus hominum distinguui. ser. 10

Tribus

Index rerum.

Tribus sans farine, fidele panem coquere, quid significet. ser. 15

V

Vas quid sit de quo dictum est, Sume vas unum, & mitte ibi Man. ser. 15

Vallis triplicibus sacerdotibus in scripturis comparari. ser. 29

Velatum cur detur, corpus Christi sub speciebus panis & vini. ser. 7. & 8

Virginalis origo quantum honestatem corpori Christi tribuit. ser. 4

Virtutis ratione quomodo præcellat hoc sacramentum sacrificio veteris legis. ibid.

Vnionem triplicem attendi in pane, & quid hæc vnitas significet. ser. 9

Vita sanctorum virtutum quomodo imitanda sit nobis. ser. 18

Vnam acerbam comedere, quid significet ex Gregor. ser. 22

Vulgus Christi ad quid sint. ser. 30

Vinum spirituale quomodo sanguis Christi vocetur. ibid.

Vnus quis sit ad quem sanguis Christi quantur. ser. 31



INDEX



INDEX

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Ex plurimis pauca, quas illustrius in Sermonibus explicat B. Albertus, omnis quas singulae offerunt paginae.

Litera A, designat primam columnam, B, secundam.

- Genesis.**
- CAP. I. **P**IRITVS Dei ferebatur super aquas. 267.b
 10. Fons ascendebat e terra. 270.b
 10. Nemrod cepit esse potens in terra. 191.a
 18. Apparuerunt Abraha tres viri. 103.b
 18. Tria sata simila commisce. 273.a
 22. Tolle filium tuum unigenitum, &c. 39.b
 27. Affer mihi duos haedos optimos. 59.a
 27. Figura Isaac, Rebecca, Jacob, & Esau. 259.b. & seq.
 41. Septem spica pullulabant in culmo uno, &c. 286.b.
- Exodi.**
2. Cum peperisset eum mater, vidit eum elegantem, &c. 22.a
 3. Vidi afflictionem populi, &c. 12.a
 12. Ritus Agni edendi exponitur. 173.b. & seq.
 12. Fasciculum hyssopi tingite in sanguine. 267.a
 12. Erat agnus absque macula, masculus anniculus. 69.a. item. 165.a
 16. Sume vas unum & mitte ibi man. 272.a
 20. Non habebis deos alienos coram me. 113.a. item 124.b.
 25. Parabis acetabula, ac phialas, &c. 176.b
 25. Facies super arcem coronam auream per circuitum. 32.b
- Leuitici.**
12. Sumet duos turtures aut duos pullos columbarum. 179.b
 13. De lepra quadruplici. 42.b
 14. De munere leprosi mandati. 113.b
 17. Dedi vobis sanguinem, ut super altare meum expietis pro animabus vestris. 288.b. & 289.a
 23. Affligetis animas vestras in die expiationis. 109.a
 24. Duodecim panes de simila. 32.a

- Iosue.**
2. De funiculo coccineo. 26.b
- 1. Regum.**
16. Spiritus malus arripiebat Saul. 61.a
 19. Elias comedit, & bibit aquam, &c. 296.a
 26. David absconditus est in collo Achilla. 261.a
 30. Inuenerunt viri David virum Aegyptium. 287.b
- 2. Regum.**
4. De Miphiboseth clauda. 7.a
 4. De Isofeth occiso. 156.a. & b
 14. Thecnica sermo pro Absalone ad Danidem. 15.b
 23. David sedens in cathedra. 22.b
- 3. Regum.**
2. Venit Bersabee ad regem Salomonem, &c. 30.b. & 31.a
 11. Colebas Salomon Astershen. 25.a
- 4. Regum.**
2. Eliseus misit sal in aquas amaras, & conuersa sunt in dulces. 267.a
 4. Eliseus incubuit super puerum. 285.a
 20. Figura de ulcere Regis, & massa fisorum. 290.b
 25. Venit Nabuchodonosor, &c. 107.b
- Iudith.**
10. Descendit Iudith in domum suam, lauitque corpus suum, & unxit se myrrha optima. 32.a
- Esther.**
1. Assuerus fecit grande conuiuium. 294.a
- Iob.**
39. Nunquid praebebis equo fortitudinem. 233.a
- Psalmodum.**

Index Sacrae Scripturae.

Psalmodum.

13. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. 270.a
 16. Auribus percipe Domine orationem meam non in labiis dolosis. 100.b
 53. Domine apud te est fons vitae. 182.b
 38. Tabescere fecisti sicut araneam animam eius. 261.a
 39. Expectans expectaui Dominum. 238.b
 80. De petra melle saturauit eos. 299.a
 101. Similis factus sum pellicano solitudinis. 293.b
 110. Memoriam fecit mirabilia suorum, &c. 251.b
 131. Parauit lucernam Christo meo. 290.a

Prouerborum.

3. Lignum vite est his qui apprehendunt eam. 286.b
 14. Sapiens mulier aedificat domum suam. 32.a
 31. Laudens eam in portis operatus. 240.a
 31. Mulier fortis de nocte surrexit, &c. 287.b

Canticorum.

1. Ecce tu pulchra es amica mea. 22.b
 1. Fasciculus myrrhe dilectus meus mihi. 31.b. item 287.a
 2. Introduxit me Rex in cellam vinariam. 38.b
 2. Tempus putationis aduenit. 56.a
 2. Veni columba mea in foraminibus petrae. 204.b
 2. Surge propera amica mea. 68.a. & b
 4. Horus conclusus, soror mea sponsa. 211.b
 4. Sicut turris David collum tuum. 210.b
 5. Mannas mea distillantur myrrham. 110.a
 5. Aperi mihi soror mea. 249.b

Sapientiae.

9. Iusti in perpetuum viuunt. 78.b
 10. Sapientia honestauit illum in laboribus. 22.a
 11. Non est impossibilis omnipotens, &c. 13.b

Ecclasiastici.

14. Rigabo hortum plantationum, &c. 298.a
 24. Ego quasi visis fructificauit sanitatem odoris. 291.b
 24. Posuit David puero excitare ex ipso regem fortissimum, &c. 14.b
 49. Memoria Iosia in compositione, &c. 285.a
 50. Simeon sacerdos magnus, quasi ihus redolens in diebus estatis. 32.a
 50. Quasi lilia qua sunt in transitu aquae. 245.a

Isaie.

1. Si volueritis, & audieritis me, bona terra

- comedetis. 23.a
 3. Decalauit Dominus verticem filiarum Sion. 18.a
 9. Parauit natus est nobis, &c. 165.b
 22. Figam Eliachim seruum meum, &c. 177.b
 24. Confractioe confringitur terra, &c. 89.a
 27. Visitabit Dominus in gladio suo duro. 28.b
 33. Interfecti coram proiciuntur, & de cadaveribus eorum ascendet fessor. 42.a
 34. Ibi cubauit lamia, &c. 104.a
 36. Aegyptus est baculus arundineus. 15.b
 45. Rorare caeli desuper. 44.a
 47. Tolle molam, & mole farinam. 272.b
 49. Erunt reges nutriti tui. 224.a. item. 234.b
 61. Spiritus Domini super me, &c. 12.b. & 13.a
 63. Quare rubrum est indumentum tuum, &c. 206.b. item 238.b

Ieremiae.

5. Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reueriri. 299.a
 6. Ecce populus venit de terra Aquilonis, &c. 14.b
 13. Posside tibi sambare lineum. 235.a
 19. Cibabo eos carnis filiorum suorum, &c. 237.a
 22. Erabescet ab omni malitia. 239.a
 24. Video ficus, ficus bonos, bonos valde. 250.b
 32. Agri pecunia ementur, &c. 288.a
 39. Veni Nabuzardan princeps militiae, &c. 107.b
 41. Nolite occidere nos, quia habemus tributarios, &c. 237.b

Threnorum.

1. Sordes eius in pedibus eius. 41.b
 1. Candidiores Nazarei, &c. 297.b
 1. Torcular calcavit Dominus Virgini filia Iuda. 293.b
 1. Egredietur a filia Sion omnis decor eius. 42.a
 1. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. 279.b

Ezechielis.

17. Sumam de medulla cedri sublimis. 282.a
 27. Sumam de medulla cedri sublimis, &c. 289.b
 32. Nigrescere faciam stellas. 297.b
 34. Inducam oues meas in terram suam. 73.b
 47. Folia ligni ad medicinam, & sanitatem gentium. 298.a

Danielis.

4. Ecce arbor & folia pulcherrima. 298.a
 14. Erat draco magnus in Babylone, &c. 292.b

Osee:

Index Sacrae Scripturae.

Osee.

7. *In malitia sua letificauerunt regem.* 239.^a
16. *Vniificabis nos post duos dies, & tertia die suscitabis nos, &c.* 16.^b

Zachariae.

9. *Quid bonum & quid pulchrum eius, &c.* 290.^b

Matthaei.

3. *Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam.* 37.^b
4. *Hec omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me.* 26.^b
22. *Ecce prandium meum parauit.* 277.^b
25. *Cum fatuae virgines irent emere, venit sponsus, &c.* 252.^a
25. *Intra in gaudium Domini tui.* 24.^a

Luce.

11. *Sic orabitur: Pater noster.* 78.^b

Ioannis.

6. *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.* 286.^a

Actuum.

2. *Spiritus in linguis igneis apparuit.* 86.^b

1. ad Corinthios.

1. *Dimisus est Christus?* 269.^b
10. *Patres nostri omnes eundem potum spiritualem biberunt.* 299.^b

Ad Galatas.

5. *Manifesta sunt opera carnis.* 104.



I
D. ALBERTI MAGNI,
EPISCOPI RATISPONENSIS,
DOCTRINA TOTO
ORBE CELEBERRIMI,
Ordinis Prædicatorum

SERMONES DE TEMPORE.
PROLOGVS.



Noniam veritatis testimonio seruus inutilis, qui talentum Domini commendabilibus lucris non exposuit, sed terris infodit, vituperatur, talentum priuatur, & in exteriores tenebras, ubi fletus est & stridor dentium, relegatur. Timens & ego, si idipsum per modicum talentum, quod à Domino recepi, ad fructum animarum non erogarem. quod videlicet propter hoc animaduersioni diuina, tanquam malus & piger seruus, cum verecundia subiacerem: quorundam amicorum diuturnis precibus inuitatus, quosdam sermones de tempore & festis Sanctorum per anni circulum compilauit, auctoritates sane obscuras & intricatas Bibliorum per industriam derelinquens: illas autem assumens, quas ad instructionem magis competere simplicium laicorum.

Quocirca peto suppliciter, ne Scripturarum scientia diuites, qui è magno cordis thesauro magna & pretiosa dona proferunt, & in Ecclesie gazophylacium mittunt: ne, inquam, mihi indignentur pauperculo, si cum paupercula vidua duo minuta projiciam: presertim cum Deo gratum sit & acceptum, ut in tabernaculo eius offerat unusquisque, quod potest. Alij aurum, & argentum, & lapides pretiosos: alij byssum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum. Necum bene agitur, si obtulerim pelles arietum, & pilos caprarum. Abundantes igitur & delicati, qui depuratum granum esuriunt, magnorum Doctorum scripta transcribunt: iumentis autem simplicibus huius opusculi

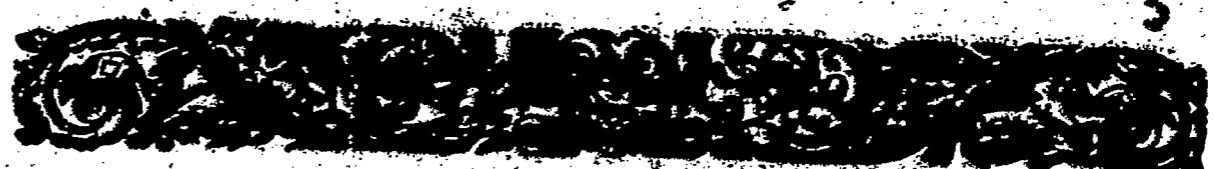
D. Alberti Magni Scrip.

A. patet

Prologus.

paleas in pace dimittant. Hi etiam, qui hoc opusculum sunt suscepturi, de sermonum prolixitate non conquerantur. Poterunt enim, si eis placuerit, una vice vel unum, vel duo membra populo pronuntiare, & cetera in tempus posterum reservare.

IN DOMI



IN DOMINICA I. ADVENTVS, SERMO I.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filium subingalis, &c. Matth. 21.

Quatuor sunt principaliter hic notanda.

- I. Quis sit iste Rex, cuius adventus annuntiatur.
- II. Qua sit filia Sion, cui Regis adventus demonstratur.
- III. In quali equitatura equitator venire dicatur.
- IV. Propter quid adventurus esse asynatur.



Primo nota, quod Rex iste est Filius Dei, cui tradidit Deus patrem regnum. De isto Rege dicitur Daniel. 7. *Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus caeli, quasi Filius hominis veniebat, & usque ad Antiquum diernum pervenit: & in conspectu eius obtulerunt ei regnum, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & lingua servierunt ipsi: potestas eius potestas aeterna, qua non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur.* Ecce Daniel, qui fuit multis annis, antequam Christus nasceretur, praedicit eius amabilem Incarnationem, nec non & gloriosam Ascensionem eiusdem. 1. Incarnationem praedicit, ubi ait: *Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus caeli quasi Filius hominis veniebat.* Unde dicit: *Aspiciebam in visione noctis:* quia omnes visiones Prophetarum, quas viderunt in via, erant quasi visiones noctis, respectu illarum, quae erunt in patria. Licet enim hic limpide viderent Deum: ibi tamen multo limpidius videbitur. 2. Vidit ergo cum nubibus caeli Filium hominis venientem. Per nubes caeli charitas & veritas intelliguntur. Haec nempe distillant nobis rorem divinae misericordiae. Cum istis itaque nubibus Filius hominis venit, quia veritas & charitas Dei Filium effecit ad hoc induxerunt, ut Filius Virginis fieri dignaretur. Promisit enim hoc per charitatem, & exolvit per veritatem. 3. Nubes etiam fuit ipsa Virgo Maria, per quam Dominus venit in mundum. De hac nube dixerat Isa. 19. *Ecce Dominus ascendit super nubem leuem, & ingreditur Aegyptum.* Nubes igitur est Beata Virgo Maria, quae pluviam divinae gloriae pluit toti mundo. Haec levis fuit; quoniam creditur in utero matris fuisse sanctificata, propter quod nunquam pondere alicuius peccati fuit aggravata. 4. Mane ergo Dominus ascendit per assumptionem *D. Alberti Magni Serm.*

nostrae carnis; & sic ingressus est in Aegyptum, per quam mundus iste figuratur. Aegyptus itaque tenebrae vel moror interpretatur. Tunc enim tenebrae ignorantiae Dei fuerunt in impiis, & moror magnus erat in iustis, qui adventum Christi cum multis lacrymis expectabant. Veniens autem Christus, & impiorum tenebras per semetipsum illustravit, & mororem iustorum pia consolatione placavit. Daniel etiam Ascensionem Filij Dei praedicit, ubi ait: *Et usque ad Antiquum diernum pervenit: & in conspectu eius obtulerunt ei regnum, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & lingua servierunt ipsi: potestas eius potestas aeterna, qua non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur.* Det nobis Dominus, ut ad illum Regem transire mereamur. De secundo nota, quod per filiam Sion quilibet fidelis anima designatur. Sion quippe interpretatur mandatum vel speculum. Debet igitur anima filia esse mandati & speculi. Tunc autem efficitur filia mandati, cum adimplet ea mandata, quae Deus ipsi mandavit. Sicut enim filia obedit matri; ita & anima debet obedire mandatis: Unde dicit Ecclesiastes 12. *Deum time, & mandata eius observa. Haec est via vitae.* Et licet plurima sint mandata Domini, quae ab omni homine sunt observanda; nos tamen ad praesens sex tangemus, quae Dominus iubet observari. Dicitur enim Matth. 19. *Quod quidam adolescens accedens ad Iesum ait illi: Magister bone, quid mihi faciam, ut habeam vitam aeternam? Respondit ei Iesus: Si vis vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi: Quae? Iesus autem dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam: Et diliges proximum tuum sicut teipsum. Non habes alium.*

cidium facies. Non adulterabis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices.

Et nota, quod in verbis præmissis Dominus quatuor inhihet, & duo iubet. I. Inhihet corporalem lectionem, ibi *Non homicidium facies*, id est, nullum hominem in corpore suo lædas. II. Prohibet corporalem coinquinationem, ibi *Non adulterabis*, id est, neque tuum neque cuiuslibet alterius viri siue femine corpus per luxuriam coinquinabis. III. Vetat rerum ablationem, ibi *Non furtum facies*, id est, nulli homini res suas, vel per furtum, vel per rapinam, seu per usuram, seu alio quocunque modo iniuste surripias. IV. Prohibet famæ deteriorationem, ibi *Non falsum testimonium dices*, id est, nulli bonam famam detractionibus tuis, & mendaciis minuas, vel contredas.

Iubet etiam duo. I. vt honorerit parentibus & maioribus nostris impendamus, ibi *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, id est, O tu adolescens patri tuo & cuiuslibet seniori reuerentiam exhibeas & honorem. Tu etiam iuuentiam matrem tuam, & aliam quamlibet bonam matronam honorare non ornittas. I. I. Vt de parentibus nostris, & de quibusdam proximis nostris egentibus curam habeamus, id est, *diligens proximum tuum sicut teipsum*, id est, sicut in sustentatione & procuracione proprii corporis negligens non existis: ita etiam parentum tuorum, & aliorum pauperum non obliuiscaris; sed necessitates eorum & inopias tuis subleuare elemosynis non desistas. Igitur anima, quæ hæc sex mandata adimpleuit fideliter, dicitur filia Sion, id est, filia mandatorum Dei.

NOTA. Erit etiam hæc filia speculæ; id est, Iesu Christi. Ipse enim est speculum sine macula: sicut dicitur Sap. 7. Et in hoc speculum Angeli continuo desiderant prospicere: sicut dicitur 1. Pet. 1. Igitur filia Sion, hoc est, animæ mandatorum Dei obseruatrici dicitur ab Angelis, cum transmigrabit à corpore: *Ecce rex tuus venit tibi mansuetus*. Quasi dicatur ei: O anima, quia regis etiam obseruasti mandata, semper eum circa te senties manufactum.

De tertio nota, quod iste Rex, quando venit in mundum, venit in humili equitatura: videlicet in asina & filio eius. Vnde dicitur in Euang. *Sedens super asinam, & pullum filium subigalis*. Per asinam intelligitur laboriosa, & humilis, ac contemptibilis caro Christi. Sicut enim asina multos labores sustinet: ita & caro Christi plurimos propter nos est passa labores. Vnde dicit Isa. 53. *Verè langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit*. Sicut enim asina non habet differentiam inter onera, siue vilia sint, vel honesta, sed quaecumque onus sibi impostum fuerit, illud portat: ita etiam caro Christi non tantum honesta, sed & vilia onera tolerauit. Vnde dicit Isa. 53. *Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum*. Et certe nihil est vilius, quam iniquitates, quas, id est, quarum penam Dominus pro nobis in cruce pertulit.

2. Iudæi quoque faris vilia onera imposuerunt huic asinæ, id est, carni Christi: videlicet spua sua. Christum siquidem conspuerunt, sicut testantur Mathæus & Marcus. Præterea vt asina est animal contemptibile: sic etiam Christus, quia tam humilis fuit, propterea

contemnebatur. Vnde dicit Isa. 43. quod Christus quasi leprosus esset, & omnium virorum nouissimus despectus, & pro nihilo reputatus.

De quarto nota, quod rex, id est, Filius Dei venit, vt saluaret: vnde dicitur in Euang. *Veni tibi, id est, ad salutem tuam, mansuetus*, id est, tractabilis atque benignus. Hinc etiam ipse Filius Dei dicit Ioan. 3. *Non misit Deus Filium suum in mundum, ut iudicet mundum: sed vt saluaretur mundus per ipsum*. De hoc etiam dicit Zach. 9. *Exultate filia Sion, iudila filia Ierusalem: Ecce Rex tuus venit tibi iustus & saluator: ipse pauper & ascendens super asinam, & super pullum filium asine*. Per filiam Sion, vt supra expositum est, fidelis anima designatur: quæ etiam per filiam Ierusalem figuratur. Ierusalem quippe timor perfectus interpretatur.

Debet igitur anima cuiuslibet Christiani filia esse perfecti timoris, vt scilicet Deum timeat, non tantum propter hoc, ne in gehennæ tormenta mittatur: sed potius ob hoc, ne dulcis eius facies amittatur. Non solum enim anima debet Deum timere tanquam iudicem fauissimum: sed etiam tanquam patrem charissimum, & spensum dulcissimum.

Huic ergo animæ dicitur, vt exulret, & iubilat, quia Rex suus, id est, Iesus, venit in mundum *iustus saluator, & ipse pauper*. Notabiliter ista tria de Christo dicuntur: scilicet quod est iustus, & saluator, & pauper. *Iustus* enim vocatur, quia ad hoc venit, vt nulli iniuriaretur. Primo, vt quilibet per eum saluaretur. Sed ne dicantur pauperes: Ipse saluabit ditiores, nos non audemus appropriare ad ipsum; propterea adiungitur: *Et ipse pauper*: ne scilicet pauperes eum fugiant, sed fiducialiter ad eum confugiant. Similia quippe ad sibi similia congregantur. Vnde dicitur Eccl. 13. *Omne animal diligit simile sibi. Omnis caro ad sibi similem coniungitur, & omnis caro sibi simili sociabitur*. Voluit ergo Christus esse pauper, vt pauperes eum diligenter, & ad ipsum cum fiducia confugerent.

Suscipiamus igitur charissimi aduentum Domini cum tota mentis deuotione: quia sic Dominus olim venit in mundum, vt mundus saluaretur: ita adhuc annuntiat Dominus aduentum suum nobis, & representat, ut per hoc nobis inuatur, quod paratus est nos saluare ab omnibus iniquitatibus nostris; si tamen per veram penitentiam ad ipsius clementiam conuertamur. Rogate ergo Dominum, vt sic aduentum sui, Filij cum mansuetudine venientis veneremur, vt etiam in aduentu illo, quando iudicaturus veniet, ipsi collatemur. Quod nobis prestare dignetur, qui sine fine viuut & regnat Deus, per omnia secula seculorum.

Amen

IN

IN DOMINIC. II. Aduentus.

SERMO II.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum potestate magna, & maiestate. LUC. 21.



NOTA, quod quadruplex est aduentus Domini. Primus fuit in Virginis uterum, secundus in mundum, tertius est in cor humanum, quartus erit in iudicium. In uterum Virginis venit, vt carne humana indueretur. In mundum venit, vt per suum sanguinem genus humanum redimeretur. In cor hominis venit, vt per eum à suis languoribus subleuetur. Ad iudicium venit, vt ventrilabro iudiciariæ sententiæ granum à paleis separetur.

Omissis autem tribus aliis aduentibus, ad præsens de redemptione humani generis aliqua breuiter tangemus. Vnde tria principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quid signum ad istam redemptionem concurrerit.*
- II. *A quibus, & per que homo redemptus extiterit.*
- III. *Quid redemptionem in cruce factam fecerunt fuerit.*

De primo nota, quod multiplex signum in redemptione hominis accidit. De his signis dicitur in præsentis Euangelio: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium, &c.* Per solem intelligitur ipse Dei Filius. Ipse enim est sol iustitiæ, sicut dicitur *Malach. 4. 1.* In hoc sole signum magnum apparuit: quia videlicet obscuratus fuit, sicut prædixerat *Ioel 2. Sol conuertetur in tenebras*. Nonne sol iste respectu Iudæorum conuersus fuit in tenebras, quando velatus fuit, & post velationem percussus & colaphizatus? Diciturque fuit ei: *Propheta, quis est, qui te percussit?* quasi ipse ignoraret percipientes se? Quicquid etiam claritatis fuit in specioso vultu solis istius, quasi obtenebratum fuit per spum Iudæorum, qui expuerunt in eum: sicut testantur Mathæus & Marcus. Hinc etiam dicit Isa. 53. *Nus est ei species, neque decor*.

Per lunam figuratur Virgo Maria. Vnde quidam Sanctus dicit in laudem ipsius: *Tu pulchra vt luna dicaris, atque non immerito compararis. Illa enim astrorum omnium sola solis similitudo, & emulare vultu argenteo, ceteris in celo præmicat sideribus. Tu veri solis imago expressissima inter milia Angelorum Deo assistentium, vernali puritate in excelsis gloria resplendes.*

In hac ergo luna, id est, in Beata Virgine Maria factum est signum miserabile: quia scilicet conuersa fuit in sanguinem. Hoc etiam prædixit *Ioel 2. Luna*, inquit, conuertetur in sanguinem. *D. Alberti Magni Serm.*

nem. Tunc autem Beata Virgo conuersa fuit in sanguinem, quando intellexit dulcissimum filium suum traditum, & captum, & colaphizatum, & conpultum, & ad crucis martyrium postulatum. Tunc vero tota luna facta est, vt sanguis; quando assistens cruci vidit filij caput spinis laceratum, & dorsum, & omne corpus sanguine cruentatum. Cum etiam vidit manus & pedes eius perforari, & postremo latus eius crudeli lancea transigi; quis sufficienter explicare poterit, quantos dolores tunc sustinuit Virgo Maria?

3. In stellis etiam signa contigerunt. Per stellas autem intelliguntur Apostoli. Sicut enim stellas affixe sunt firmamento: ita & ipsi semper adhererunt Christo. Sed certe tunc etiam in stellis hoc signum apparuit; quod scilicet à firmamento ceciderunt. Dicit enim *Math. 26. & Marc. 14. quod tunc Discipuli relicti eo fugerunt*. Petrus etiam, qui quasi constantior aliis eum à remoris sequebatur, territus ad vocem vnius ancillæ eundem, quem securus fuerat, cum iuramento negauit. Vnde & Dominus dixerat *Mar. 13. Stella calis erunt decidentes*.

4. Tunc etiam in terris facta fuit pressura. Per terras intelliguntur illæ bonæ mulieres, quæ Dominum sequentes plangebant, & lamentabantur eum, sicut dicit *Luc. 23*. Sicut enim terra alit homines per fractus suos, quos producit sic & ipsæ pauerunt Iesum per terras eantem & predicantem. Vnde dicitur *Luc. 8. Maria Magdalena, & Ioanna uxor Chisæ procuratoris Herodis, & Susanna, & alie multa ministrabant ei de facultatibus suis*. Hæc itaque, cum viderunt Iesum duci ad mortis supplicium, magnas pressuras dolorum in cordibus suis passæ fuerunt. Et hoc propter crudelitatem gentium, id est, eorum, qui Dominum gentilitate & impietate tractabant.

5. Tunc etiam quidam homines, circa quos Christus miracula fuerat operatus, præ timore quasi arescebant. Timebant enim, ne & ipsi impeterentur à Iudæis: vt ipse quasi propter eorum curationem Iesus ipsorum sabbata violasset. Tanta quippe tunc erat confusio sonitus maris ac fluctuum?

6. Per mare denique Iudæorum maiores, videlicet Principes Sacerdotum, & ipsi Sacerdotes notantur. Per fluctus vero Scribæ & Pharisæi figurantur. Hi omnes in tantam insaniam & furorē eruperant, vt libenter exterminassent Iesu memoriam de terra. Tunc igitur, qui ante eum dilexerant, præ timore & expectatione eorundem cruciatuum, qui superueniebant vniuerso orbi, id est, Christo, quasi arescebant. Christus enim ideo vniuersis orbis appellatur: quia in eo vniuersi, *monum, & sumus*, vt dicit *Lucas 1. 21*.

Etiam virtutes calorum mouebuntur. Sol etenim & luna, necnon scalia sidera retraxerunt splendorem suum, & factæ sunt tenebræ super vniuersam terram ab hora sexta usque ad horam nonam, sicut testantur *Mat. 27. & Luc. 23*. Ecce quæ, & quanta signa occurrerunt tempore redemptionis humane.

De secundo nota, quod Filius Dei nos ab iniquitatibus nostris redemit in cruce. Hanc redemptionem promiserat Spiritus S. per os David in *Psal. 1. Quia apud Dominum est misericordia*

ideo subaudi, & copiosa est apud eum redemptio. Et ipse redimet Israël ex omnibus iniquitatibus suis.

Nota, quod per copiosam redemptionem ipse Filius Dei intelligitur. Ipse enim erat redemptor, & redemptio: sicut dicit Apost. 1. ad Corinth. 1. Qui factus est nobis redemptio. Redemptor igitur fuit; quia in propria persona nos redemit. Redemptio fuit; quia in semetipso hoc accepit, per quod nos redemit, scilicet, pretiosum sanguinem suum, qui erat in gremio cordis sui. Propter quod dicit Apost. ad Eph. 1. Deus pater gratificavit nos in dilecto Filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius. Hæc ergo copiosa redemptio, id est, ipse Filius ab æterno assitit vultui Patris, quasi paratus carnem assumere, & genus humanum redimere, quando hoc Patri placeret. Igitur Dei Filius redemit in cruce genus humanum ex omnibus iniquitatibus suis, quas originaliter traxerat à primis parentibus.

Et nota, quod ad minus sex erant iniquitates Adam & Euz. Prima erat iniquitas, quod similitudinem Dei superbe petierunt. Ad hoc enim inuitavit eos persuasio serpentis, qui dixit eis: Eritis sicut dii. Secunda fuit, quod scientiam boni & mali indebitè siterunt. Illecti enim erant per promissionem serpentis, qui ait: Et eritis sicut bonum & malum. Tertia fuit, quod id, quod suum non erat, rapuerunt, scilicet, fructum Domini, quem sine licentia sua freguerunt. Quarta fuit, quod hoc, quod eis inhibatum fuit, gulose comederunt. Vnde legitur Gen. 4. Vidit mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulit de fructu illius, & comedit, dedique viro suo: qui comedit. Quinta fuit, quod cum elatione se excusauerunt, quasi culpam suam retorquebant in Deum. Adam enim excusando se ait: Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Quasi diceret: Si non dedisses mihi sociam, cui societatem exhibere debueram, non comedissem. Mulier etiam dixit: Serpens decepit me, & comedi. Quasi diceret: Nisi tu creasses astutum serpentem, per eum decepta non fuisset. Sexta iniquitas fuit, quia inobedientes suo Creatori extiterunt. Et hoc peccatum quasi radix & finis extitit aliorum peccatorum.

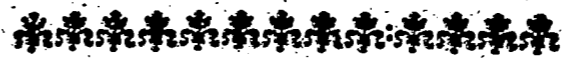
Ecce ex istis iniquitatibus redemit nos Dei Filius in cruce, contraria prædictis vel patiendo, vel agendo. Contra hoc enim, quod illi per superbiam simulari volebant optimo, Dei Filius assimilari voluit sceleratissimo. Quasi enim esset omnium hominum sceleratissimus, Barabba eximio latrone absoluto, ipse ad crucem est postulatus, & in medio duorum latronum suspensus, & sic dicitur Marc. 15. Adimpleta est Scriptura, qua dicit: Et cum impiis deputatus est. Item, Contra hoc, quod ipsi ex minima scientia indebitè siterunt, iste quasi quidam impotens persisterit in doloribus & in tormentis. Dicit enim Matth. 27. Quod Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & senioribus dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Verisimile est, quod multi, qui tunc astabant, & istas illusiones audiebant, Iesumque in suis cordibus diligebant; quod scilicet videba-

tur eis esse stultitia, quod non descendit de cruce, si poterat descendere. Et forsitan hoc vehementer optabant, ut descenderet ad sui ipsius saluationem, & Iudæorum confusionem: sed vere ipse melius & sapientius egit non descendendo. Vnde dicit Isa. 53. in persona Patris de Filio: In scientia sua iustificabit ipse in istum seruum meum multos, & iniquitates eorum ipse portabit.

Nota, quod Dei Filius seruus Patris appellatur: quia ad mandatum eius nobis seruiuit, tanquam bonæ voluntatis seruus. Item, Contra hoc, quod ipsi fructum illum, qui non erat ipsorum, abstulerunt: Dei Filius prædæ paruit impiorum, qui Domino, cum aliud non haberet, quod possent ei auferre, ipsi sua vestimenta abstulerunt: sicut sancti Euangelistæ testantur, & sicut ipse dicit in Psal. 21. Diriserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam, id est, in tunicam meam, miserunt sortem. Hanc enim vt dicit Ioan 19. scindere volebant, quia erat inconsultis desuper contexta per totum. Item, Contra hoc, quod ipsi pomum cum gulæ concupiscentia comederunt, ipse vehementer siciens vinum myrrhatum, acetum, fel, & absinthium bibit cum amaritudine. Item, Contra hoc, quod ipsi timide se excusauerunt, Iesus se excusare nolebat, cum stans ante Præsidem, accusaretur à Principibus Sacerdotum & senioribus populi. Cum etiam diceret ei Pilatus: Non audis quanta aduersus te dicunt testimonia? non respondit ei ad vllum verbum: ita vt miraretur Præses vehementer. Iesus etiam cum staret in cruce, non ostendit innocentiam suam excusando: quod tamen optime facere potuisset. Item, Contra hoc, quod ipsi Creatori suo inobedientes extiterunt, ipse in Patris obedientia, per quam nostras pœnalitates susceperat, vsque in mortem crucis tam vilissimam, quam amarissimam perseueravit. Vnde etiam cum clamore valido expirans ait, teste Luca: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Spiritum, inquam, tuæ voluntati per omnia fideliter obedientem. Cauemus ergo, charissimi, ne iniquitates istæ, quas Filius Dei tam amarissimè sustinuit, inueniantur in nobis, ne scilicet simus superbi ac ambitiosi, & ad mala aliorum inuestiganda curiosi. Cauemus etiam, ne simus auari & gulosi. Præterea ne peccata nostra stulte excusemus, nec eis resistamus, quibus obedire debemus.

De tertio nota, quod cum esset in crucis patibulo celebrata redemptio generis humani per sanguinem filij Dei, tunc demones viderunt animam filij hominis venientem in nubibus, id est, comitatu angelico cum potestate magna innocentie, & maiestate diuinæ gloriæ. Tunc etiam animæ iustorum, quæ erant in limbo, & diurno desiderio redemptionem expectauerant, respexerunt lucem desuper venientem, & cum ingenti gaudio capita sua à morore tristitiæ leuauerunt, quoniam venit ipsarum redemptio, quæ eas à diabolo Domino liberaret. Det nobis, charissimi, Dominus, vt eum, qui nos à nostris iniquitatibus redemit, sic per bonam vitam nunc sequamur, vt etiam ab ipso in die iudicij ex omni misericordia redimi mereamur.

IN



IN DOMINIC. III. Aduentus.

SERM O III.

Tu es, qui venturus es? an alium expectamus?

Matth. II.



GRANDVM est, quod Dominus venit, venit, & veniet. Secundum præteritum tempus venit, per carnis nostræ assumptionem. Secundum præsens tempus venit, per gratiæ infusionem. Secundum futurum tempus veniet, per iudicij distinctionem. Sed primo & tertio aduentu ad præsens omisso, aduentum illum breuiter tangemus, qui est per gratiæ infusionem, qui etiam in præsentia Dominica representatur. Vnde etiam in Collecta petimus: vt mentis nostræ tenebras gratia sua visitationis illustret. Euangelium etiam est de sancto Ioanne, qui interpretatur gratia, siue in quo est gratia.

Duo igitur principaliter sunt hic notanda.

- I. Quod Dominus in homine per gratiam veniens operetur.
II. Per quod hominem gratiam recepisse probetur.

De primo nota, quod Dominus, veniens per gratiam, sex operatur in homine peccatore: & ista sex tanguntur in præsentia Euangelio, vbi Dominus dicit: Exiit rememorate Ioanni, que audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundi sunt, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.

Primum ergo, quod Dominus per gratiam in homines veniens operatur, hoc est, quod scilicet eos, quos superbia excæcauerat, per humilitatem illuminat. Superbia quippe siue vana gloria est quasi quoddam fulmen excæcans oculos animæ. Sicut enim fulmen quandam breuem claritatem habet, sed tamen tenebris creaturis valde nocuam: ita etiam est de superbia, quia lucere voluit in hoc seculo per elatam superbiam, per quam tamen pauperes incenduntur. Dicitur enim in Psal. 9. Diem superbit impius, incenditur pauper. Hos itaque, quos excæcauerat elatio, Dominus per humilitatem videre fecit. Humilitas enim est oculus animæ, per quam homo conditionem suam ac statum suum verissimè recognoscit. Vnde dicit Bern. Humilitas est visus, que homo verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit.

Secundum, quod Deus facit in homine, hoc est, quod scilicet his, quos auaritia claudos fecerat, per charitatem gressus recuperat. Auaritia quoque facit hominem claudum vtroque pede. Propter hoc legitur 2. Regum 4. quod Ionathas filius Saul habebat quinquennem filium qui vocabatur Miphibosech, qui cecidit ex brachijs nutricis suæ ad terram, & claudus factus

est vtroque pede. Ionathas interpretatur columba veniens, & significat Iesum Christum, qui sicut columba venit. Quia veniens in hunc mundum ramum videntis oliuæ portauit in ore suo. Per oliuam enim pax & misericordia figurantur: quæ duo ipse attulit in hunc mundum. De pace dicit ipse Ioann. 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. De misericordia dicitur Luc. 9. quod cum quadam vice Samaritani noluisent recipere Iesum in hospitium, Iacobus & Ioannes dixerunt: Domine, vis dicimus, vt igni descendas de celo, & consumas illos. Et conuersus increpauit illos, & dixit: Nescitis, cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.

Filius huius Ionathæ est quilibet Christianus, qui dum cadit ex brachijs nutricis suæ, claudus efficitur. Nutrix nostra est diuina prouidentia. Tunc autem ex brachijs huius nutricis cadimus, quando non confidimus ad plenum diuinæ prouidentie, quod possit, vel velit nos nutrire. Et quando circa terrena conquirenda nimis solliciti incipimus insistere, verè tunc claudi efficiamur vtroque pede: tunc enim amittimus affectum erga Deum, & proximum. Auarus enim neque diligit Deum, neque proximum. Et talis claudus vocatur Miphibosech, quod interpretatur os confusum. Tales etenim auari confunduntur in die iudicij, quando Dominus dicit eis: Esuritis, & non dedistis mihi manducare. Sitis, & non dedistis mihi bibere. Nudus sum, & non cooperastis me. Hospes fui, & non collegistis me. Sicut dicitur Matth. 25. His itaque, quos auaritia claudos fecerat, Dominus per charitatem animæ gressus recuperat. Charitas enim facit hominem diligere Deum & proximum. Facit etiam eum contemere bona temporalia, & apponere sempiterna. Vnde Prosper. Charitas est, vt mihi videtur, recta voluntas ab omnibus terrenis & presentibus profus averse, iuncta Deo inseparabiliter & unita.

tertium est, quod Deus facit in homine, hoc est, quod videlicet eum, quem luxuria leprosum fecerat, per castitatem purificat & emundat. Cum enim luxuria foetida sit & immunda, corrumpit animam, & leprosam eam facit & immundam. Vnde dicit liber medicine, quod lepra est membrum corruptio ex humoribus putrefactionis habitibus effusa.

Et nota, quod sicut legitur in Leuit. 13. quadruplex est species lepre, scilicet in cute, in capillis, in veste, & in domo. 1. Leporam in cute habent mulieres, quæ quibdam facis & liniamentis cutem suam liniunt & perungunt, vt rubicundiores appareant, & nitidiores. De istis scribit Hieronymus ad Furiam. Quid facit in facie, Christiane, purpurissus & cerussa? querunt alterum ruborem, purpuram mentium, & labiorum, alterum candidum oris & colli. Ornatum iste non Domini est, velamen istud Antichristi est. Quæ fiducia erigit ad celum vultum, quæ condignam non agnoscit? 2. Leporam habent in crinibus viri, qui crines suos calamistro retorquent. Leporam etiam in crinibus habent mulieres, quæ, vt ait Hieronymus, capillis alienis verticem, & occipiti struunt, & que crines suos in istas crines strina seu croceo colore colorant, quæ etiam crinibus suis autem tunc impingunt: contra mandatum Apo-

stolorum

stolorum Petri & Pauli. Ait enim 1. Pct. 3. *Mulierem non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri.* Dicit etiam Paulus ad Timoth. 2. *Non ornent se mulieres intorsis crinibus, aut margaritis.*

3. Leporam in vestibus habent sine viri, siue mulieres, qui rugas faciunt in vestibus suis, siue lineis, siue laneis, & quæ superfluitates nodorum aereorum vel argenteorum vestibus suis circumponunt & affluunt, non considerantes quod habitus talis non congruit penitentia: cum Dominus filios & filias Adæ propter penitentiam agendam posuerit in hunc mundum, quibus sufficere deberet, quod vestiti essent, sicut pater & mater eorum vestiti erant, quando eos de paradiso transfudit in mundum: de quibus dicitur in Gen. 3. *Fecit Dominus Deus Adæ & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.*

4. Leporam habent in domo, qui in cameris suis, & in chalamis depingi faciunt imagines lasciuas, quasi chorizontes, ac sese mutuo amplexantes. Qui etiam cortinas huiusmodi imaginum suspendunt ad parietes suos. Hos itaque, quos luxuria leproso effecerat, veniens Dominus per castitatem emundat. Officium siquidem castitatis est, hominem intrinsecus & extrinsecus ab omnibus inquinamentis libidinis emundare.

Quartum est, quod Dominus fecit per gratiam in homines veniens, quod scilicet his, quos vanitas mundanæ lætitiæ sardos effecerat, auditam restituit per veram considerationem mundanæ instabilitatis. Vanitas quippe mundanæ lætitiæ fecit hominem surdum intrinsecus. Omnes enim qui diligunt mundanam lætitiā, non libenter audiunt verbum Dei: imo potius delectantur in citharis, & tympanis, & fistulis, & vigillis, ac aliis, & symphonis, nec non & in fabulosis richmis histrionum. De his sardis dicit Dominus in Isa. 42. *Quis surdus, nisi ad quem missi sunt meos prædicatores, & eos audire recusat?* Hos igitur, quos vanitas mundanæ lætitiæ sardos effecerat, Dominus in hominem veniens audire fecit per veram considerationem mundanæ instabilitatis. Qui enim, dum verè consideraret instabilitatem huius mundi, libenter deberet audire illos, qui ostenderent ei viam supernæ patriæ, ubi vera stabilitas est, & vera quies.

Quintum, quod fecit in homine Dominus veniens, hoc est, quod scilicet illos quos recaeuerat desperatio veniæ, resuscitavit per spem diuinæ misericordiæ. Desperatio siquidem veniæ multos interemit, & occidit. Sicut enim æger est in periculoso statu vitæ, qui per certa signa mortis à medicis est desperatus: sic etiam periculosa est animæ desperatio veniæ, quam multi ex hoc incurunt, quod multitudinem facinorum suorum cogitantes, formidant dominum sibi vel nolle, vel posse indulgere. Contra desperationem dicit Abner ad Ioab in 2. Reg. 2. *An ignoras, quam periculosa sit desperatio?* Hos itaque quos interemere desperatio, Dominus per gratiam veniens in hominem resuscitavit per spem misericordiæ. Tanta enim est diuina misericordia, quod respectu eius omnia peccata hominum, quantacunque sint, vel qualiacunque, sunt quasi scintilla in medio maris. Et hoc debet spem facere homini verè penitenti.

Sextum, quod facit Dominus in homine, in

quem venit per gratiam, hoc est, quod eum, quem confidentia longa vitæ pauperem fecerat, hunc per memoriam mortis, & per desiderium regni celestis euangelizat, id est, ad studium bonorum operum, & messum perpetuæ vitæ conquirendam admonet & confortat. Multi enim propter hoc, quod cogitant se diu victuros, negligunt fructus bonorum operum: sed Dominus veniens per gratiam inuenit eis metum mortis, ut eo feruentius ea seminent in terris, quæ metant in calis. *Quacunque enim seminaverit homo, hies & metet,* ut ait Apostolus ad Galat. 6. Hinc etiam dicitur Eccl. 9. *Quodcumque possit manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, apud inferos est, qui tu properas.*

De secundo nota, quod per quatuor probari potest, si homo Dominum recipit per gratiam, de his quatuor Ioannes in præfati Evangelio commendatur à Domino. Primum est, si homo, sicut arundo, non agitur à vento. Vnde dicit Dominus: *Quid existis in deserto videre? arundinem vento agitatum?* Quasi diceret: Ioannes non est arundo à vento agitata.

Primum ergo signum est, quod homo Dominum recipit per gratiam, si non agitur vento, sicut arundo. Arundo enim, id est, homo arundineus, agitata vento prosperitatis cedit ad dextram: vento etiam adversitatis agitata cedit ad sinistram. Contra hoc mandavit Moyses regi Edom Numer. 20. *Obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, aut per vineas, non bibemus aquam de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dextram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.* Edom interpretatur terrenus, vel sanguineus: & significat mundum, qui à diabolo, qui homicida extitit ab initio, multiformiter est trucidatus. Igitur filij gratiæ transire debent per terram huius mundi, ut nec cedant ad dextram prosperitatis per immoderatam lætitiā, nec etiam declinent ad sinistram, per desperatam tristitiā. Arundo etiam videtur exterius solida, sed intus est vacua: sicut sunt quidam homines, qui habent arundineas gratias, ut potest corporis pulchritudinem, membrorum sanam fortitudinem, linguæ facundiam, & huiusmodi sapientiam, & cetera huiusmodi, quibus raro merentur, sed sapius demerentur. Contra quod ait Apostolus 1. ad Corinth. 13. *Gratia Dei sum, id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundans in omnibus illis laboravi.* Quasi dicat: Non habui gratiam arundineam. Item dicit 1. ad Corinth. 6. *Exhortamini vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.*

Secundum signum, per quod probari potest, si homo Dominum recipit per gratiam, hoc est, si mollibus non vestitur. Ille mollibus non vestitur, qui molliter non vivit: sed qui carnem suam crucifigit cum vitiis & concupiscentiis, & qui abstrahit ei delectationes & concupiscentias huius mundi. Vnde dicit Apost. ad Gal. 2. *Christo confitens sum cruci. Vivo autem iam non ego: vivit vero in me Christus.* Et post pauca subdit. *Non abicio gratiam Dei.* Quasi dicat: Abiicerem gratiam Dei, si molliter & secundum carnis concupiscentiam viverem. Propter hoc Dominus dicit in Evangelio: *Sed quid existis in deserto videre? hominem mollibus vestitum?* Quasi dicat

dicat Ioanni primo: Ille in quo est gratia, omnem est mollibus vestitus. Hinc etiam dicit Matth. 3. quod Ioannes habebat vestimentum de pilis camolorum.

Et nota, quod anima intrinsecus vestiri debet molli & delicata virtutum vestitura: caro vero extrinsecus, in quantum sustinere potest, debet duris laboribus operiri. Vnde & velum tabernaculi, quo intrinsecus vestiebatur, valde pretiosum erat & delicatum: extrinsecus vero & supremum vite erat & mirabiliter asperum.

Tertium signum, per quod probatur, quod homo Dominum recepit, hoc est, quod sit Propheta. Vnde & Dominus dicit: *Sed quid existis videre? Prophetam?* Q. d. Vere ipse est Propheta. Igitur homo, qui Dominum per gratiam recepit Propheta est: quia anima sua predicat ac prænuunciat aduentum Domini ad iudicium: de quo aduentu Paulus dicit 1. Cor. 4. *Nolite, ante tempus iudicare, quoad usque veniet Dominus, qui illuminat abscondita tenebrarum, & manifestat cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo.* In aduentu igitur Domini ad iudicium publicabuntur operationes hominis ac voluntatis, quæ si bona fuerit Deo, magnifice collaudabitur: si vero mala, vituperabitur, & confundetur.

Quartum signum, per quod homo experitur Dominum in cor suum venisse per gratiam, hoc est, quod scilicet plus sit quam Propheta. Vnde & Dominus dicit de Ioanne: *Sed quid existis in deserto videre? Prophetam etiam dico vobis, plusquam Prophetam.* Ille igitur homo plus est quam Propheta, qui non solum predicat animæ suæ, quod consolationem inueniet in futuro seculo: sed qui eam etiam quamplurimè recipit in præfati: sicut dicit Psal. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tue lætificauit animam meam.* Rogate ergo Dominum charissimi, ut sic nunc cum in cor nostrum recipiamus, ut ipsum in iudicio cum omni lætitiā videamus, Quod nobis præstare dig. &c.

IN DOMINIC. IV.
Aduentus
SERMO IV.

Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus, ut soluam eius corrigiam calceamenti.
Ioan. 1.

Tria principaliter sunt hic notanda.

I. *Quis sit ille, quem Ioannes medium stare perhibet & affirmat.*

- II. *Quando Dominum per se venturum esse prædicat.*
- III. *Quod sit calceamentum, cuius corrigiam se indignum asserit, ut soluat.*



E primo nota, quod ille, quem Ioannes medium stare perhibet & affirmat, ipse est Dei Filius. Vnde notat glossa super locum istum: *Medius vestrum stetit, quem vos vestitis, id est, præfens vobis apparuit corpore.* Hunc etiam Ioannes digito demonstrat. Vnde inmediate post præfens Euangelium dicitur in Ioanne: *Alteri autem dixit Ioannes Jesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi. Ille est de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est.* Cum ergo Ioannes dicat, Iesum stare medium, nota, quod Iesus in primo iacuit in medio iumentorum. Secundo sedit in medio Doctorum. Tertio pependit in medio latronum. Quarto stetit in medio Discipulorum. Quinto vero ambulat in medio candelabrorum aureorum.

Primo ergo Iesus iacuit in medio iumentorum: quando scilicet inemerat Virgo Maria pennis cum inuoluit & reclinavit in præsepio: quia non erat ei alius locus in dimensio. De hoc dicit Habachuc secundum aliam translationem 3. c. *In medio duorum animalium cogitauerit.* Erant autem hæc duo animalia bos & asinus: secundum quod videtur in picturis, quæ sunt libri laicorum. Accens ergo Iesus in medio iumentorum ostendit mirabilem humilitatem. Valde enim mirabile fuit, quod diuina maiestas induit corpus paruuli in stabulo iacentis ac vagientis. Debemus igitur & nos in hac humilitate mirabilem Deum imitari: quia gloriosum præmium humilitati promittitur. Quia scilicet inscipiuntur à gloria Domini. Vnde dicitur Proverb. 29. *Superbum sequitur humilitas, & humiles spiritus suscipiet gloria.*

Secundo, Iesus sedit in medio Doctorum. Vnde legitur in Luc. quod inuenerunt Iesum præfens in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem. Per hoc quod Iesus sedit in medio Doctorum audiens & interrogans illos, inuitat nos ad studium veræ sapientie. Vera autem sapientia est timere Dominum. Vnde dicitur Eccl. 1. *Plenitudo sapientia timor Domini.* Hunc ergo timorem discere debemus: quia qui timet Dominum, custodit viam mandatorum illius. Vnde dicitur Eccl. 2. *Es vere beatus eris post hæc vitam; qui modo timet Dominum.* Vnde dicit Eccl. 1. *Timere Dominum bene eris, & in diebus consolationis illius benedicetur.* Post hæc enim vitam Dominus consolabitur filios suos, & tunc eos, qui illum timuerunt, gloriosissime benedicet. Ut autem veram sapientiam, id est, timorem Domini discamus, debemus fugere tabernaculum, ne ibi in medio potatorum sedeamus. Debemus autem frequentare Ecclesias, ut illic verba timoris Domini à Sacerdotibus, & Prædicatoribus audiamus. Vnde admonet nos Eccl. 6. *In multitudine proborum prudentiam suam & sapientiam*

& sapientia illorum ex corde coniungere, ut in narrationem Dei possit audire.

Tertio, Iesus stetit in medio latronum. Vnde dicitur Ioan. 19. quod crucifixum Iesum in loco Caluarie, & cum eo alios duos hinc & hinc medium autem Iesum. Istos duos, in quorum medio Iesus est crucifixus, Lucas appellat nequam, & latrones. Iesus autem stans in medio nequam duorum latronum, quasi sceleratorum illis esset, ostendit nobis præclarissimum exemplum patientiæ, quod imitari nos oportet; ut scilicet quando nos homines vel factis, vel verbis indebitis perturbant ac grauant, tunc patientes existamus. Si enim Iesus innocentissimus, stans in medio latronum, subannationes, irrisiones patitur, & cruciatur: non est magnum si & nos, qui in peccatis concepti sumus, & quos mater nostra peperit in doloribus, & qui sine peccato non viuimus, si inquam, & nos impia malorum hominum verba sustineamus, & facta: aliis nimis delicati milites sumus, si volumus regnare cum Christo, & nihil pati pro Christo.

Stetit etiam Iesus in medio Discipulorum suorum. Vnde dicit Ioan. 20. Venit Iesus, videlicet post Resurrectionem, & stetit in medio Discipulorum, & dixit eis: Pax vobis. Iesus igitur stans in medio Discipulorum suorum, exemplo & verbo inuitat nos ad charitatem & pacem. Charitas enim mater est pacis. Vnde etiam ante Passionem fuit existens inter Discipulos suos, & ministrans eis. Magnum enim signum ostenderat charitatis. Hic etiam dixit, ut ait Luc. 22. Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Dicit etiam ad eos Ioan. 13. Si ego laui vestros pedes, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim do vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Charitatem igitur & pacem Christi exemplo ad inuicem habere debemus. Vnde scribit Apostolus 2. ad Tim. 2. Sedite charitatem, & pacem cum his qui inuocant Deum de corde puro. Videtur hic Apostolus inuocare, quod nullus possit inuocare de puro corde, nisi habeat charitatem & pacem, & hoc est sine dubio verissimum.

Quarto ambulat Christus in medio 7. candelabrorum aureorum. Vnde dicit Ioan. in Apoc. 1. Vidi septem candelabra aurea, & in medio candelabrorum aureorum similes Filio hominis vestimentum portare, & pracinctum ad mammillas zona aurea, & facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Dicitur etiam in 2. cap. Apoc. Hac dicit qui ambulat in medio 7. candelabrorum aureorum: Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam.

Nota, quod septem candelabra aurea sunt septem ordines beatorum in regno Dei, scilicet, Angeli, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, sine Continentes, & omnes alij electi, qui sub istis septem ordinibus comprehenduntur. Vnde dicitur ibi, quod septem candelabra septem Ecclesiæ sunt, id est, septem congregationes beatorum. Dicuntur autem hi septem ordines candelabra: quia sicut candelabro candela saponitur, quæ domum illuminat: ita & isti septem ordines lumen gloriæ à sancta Trinitate receperunt, & per totum patrum celeste relucunt.

Inter hæc septem candelabra ambulat Filius Dei vestitus pedere, id est, in gremio humanita-

tis, & pracinctus ad mammillas aurea zona, charitatis. Lucens etiam sicut sol lucet in sua virtute, serenissimo lumine diuinitatis. Ambulat, inquam, Dei Filius inter ista candelabra, quæ sunt aurea, id est, ad summam nobilitatem perducta, administrans vnicuique electo iucunditatem & exultationem, iucunditatem vtrique propter detem animam iam collectam. Exultationem vero, propter dotem corpori repositam. Propter hoc dicitur Eccli. 25. Iucunditatem, & exultationem, iherosolimitis super eum. Ambulans itaque Filius inter aurea candelabra consolatur vnicuiquemque beatum, ita inquam: Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam. Quasi dicat: Scio opera, quæ in meo seruitio expendisti: scio etiam laborem, quo proximis tuis deseruisti: scio nihilominus patientiam, per quam aduersa mundi sustinuiti. Vnde propter hæc tria, mercedem perpetuam recepisti.

De secundo nota, quod Iesus, qui olim iacuit, sedit, stetit, & adhuc ambulat in medio, venturus est in die iudicii, ut iterum sedeat in medio scilicet, agnorum, & hædorum. Quod autem sessurus sit in iudicio in medio agnorum, & hædorum, testatur per seipsum Matth. 25. ita dicens: Cum venerit Filius hominis in nubibus, & omnes Angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem sicut pastor segregat oves ab hædis. Et statuet oves à dextris suis, hædos autem à sinistris. Propter multas causas homines Christiani omnibus comparantur. Quarum vna hæc est, quod scilicet ovis humile animal est, & humiliter alimentum suum decerpit à terrarum etiam boni Christiani humiles sunt, & contenti se laboribus suis, vel iustis redditibus enutrire. E conuerso facit hædis, quod est animal scandens rupes & arbores, ut ibi accipiat cibum suum. Ita etiam faciunt mali Christiani, qui volunt per iniustitiam diuites fieri, & ambiunt honores huius mundi. In istorum medio Dominus sedebit in iudicio, bonos euocans ad regnum, malos vero transmittens ad supplicium.

Igitur in Iesu tria considera: quod scilicet veniet ad iudicium, ut pote Rex potens & sapiens. Vnde legitur in hodierno Euangelio, quod Ioannes negauit se esse Christum, & Eliam, & Prophetam. Quasi dicat: Iesus cum venit ad iudicium, ipse erit Christus, & Elias, & Propheta. Tria enim requiruntur à iusto iudice. Primum est, ut habeat auctoritatem iudicandi à superiori sibi collatam. Secundum est, ut habeat fortitudinem, per quam possit exequi iudicium, iniquorum resistentia non obstante. Tertium est, ut sit sapiens & prudens: ut scilicet sciat, quis sit nocens, & quis innocens: nocentes puniat, & innocentes absoluat. Propter primum Iesus dicitur Christus, quod interpretatur vnigenus. Vnde enim eum Deus pater in Regem, ac principem Regem terræ, & constituit eum iudicem viuorum & mortuorum. Vnde ipse Iesus dicit de seipso Ioan. 5. Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio suo: ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et post aliqua subdit verba: Iudicium meum iustum est.

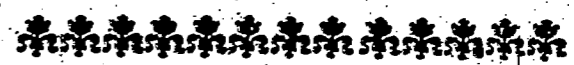
Secundo à iudice requiritur, ut sit fortis & potens: aliàs iudicio suo resisteretur ab iniquis, propter quod & Iesus vocatur Elias, qui interpretatur

pretatur robustus Dominus. Dicitur enim in Psal. 23. quod Iesus Rex glorie fortis est, & potens. Tam fortis enim & potens est, quod ad nutum eius omnes impij dispergentur, sicut puluis, quem proiecit ventus à facie terra. Iste iudex ita fortis est, ut aquas pugilio mensuret, & celos palmo ponderet, & molem terræ tribus digitis appendat, & quod libret montes in pondere, & colles in statera: Vnde dicit Isa. 40. Quis mensurabit pugilio aquas, & celos palmo ponderabit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera? Quasi dicat: Hoc nullus facere posset nisi Dei Filius Iesus Christus. Nequaquam ergo impij poterunt resistere iudici tam potenti & forti.

Tertio, necesse est, ut iudex sit sapiens & discernens, ut scilicet sciat quis innocens sit, & quis nocens; ut innocens liberetur & honoretur, nocens autem morte damnetur. Propter hoc etiam Propheta vocatur, quia Propheta idem quod videns, sicut dicitur 1. Reg. 9. qui Propheta dicitur hodie, vocabatur olim videns, Iesus Propheta est, id est, videns; quia ipse videt omnia. Videt enim omnes cogitationes, & locutiones ac operationes hominum. De primis duobus dicitur Eccl. 42. Non preterit omnis cogitatus Dominum, & non abscondit se ab eo vllus sermo, & non eget alicuius consilio. De tertio dicitur Eccl. 34. Opera omnis carnis coram illo, & non est quicquam absconditum ab oculis eius à seculo, & usque in seculum respicit.

De tertio nota, quod per calceamentum Iesu humanitas intelligitur. Sicut enim pes calceamento tegitur: sic etiam diuinitas Christi latuit sub humanitate. De hoc calceamento dicitur in Psal. 59. In Idumeam extendam calceamentum meum. Idumea interpretatur terrena vel sanguinea, & significat humanam naturam, quam ille primus homicida scilicet diabolus ad terrenitatem declinare fecerat, & sic peccati sanguine maculauerat. In hanc ergo, id est, propter hanc recuperandam Filius Dei calceamentum suum, id est, humanitatem extendi permisit in cruce: & sic alienigenæ, id est, gentiles populi per fidem subditi sunt ei. Fuit autem calceamentum istud tam violenter extensum, ut in quinque partibus fuerit disruptum. Corpus enim Domini quinque vulneribus exitit perforatum.

Corrigia huius calceamenti est gloria Resurrectionis Iesu Christi. In Resurrectione quippe corpus Christi, quod in multis partibus disruptum fuerat in cruce, fuit per gloriam religatum. Dicit igitur, quod non sit dignus solvere corrigiam calceamenti eius, id est, quod sit indignus & insufficientis exponere gloriam Resurrectionis eius. Hæc est aurea corrigia, per quam omnes electi in fasciculo viuentium sunt colligati. De isto fasciculo dixit Abigail ad David regem 1. Regum 25. Aluitia non inueniatur in te omnibus diebus vite tue: & erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium apud Dominum. Deum tuum. Porro anima inimicorum tuorum rotabitur quasi in impetu, & circulo funde. Rogate ergo Dominum, charissimi, ut sic nunc imitemur eius humilitatem, patientiam, charitatem, & pacem, ut tandem cum gaudio mereamur ipsius respicere maiestatem. Quod nobis, &c.



DE NATIVITATE Domini.

SERMO V.

Ecce euangelizabo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate David. Luc. 2.

In verbis præmissis quatuor sunt notanda.

- I. Quis sit ille, per quem gaudium euangelizatur.
- II. Qui sint illi, quibus gaudium annuntiat.
- III. Propter quod omni populo gaudendum esse dicatur.
- IV. Quo signo iste, qui natus est, inueniendus asseratur.



De primo nota, quod ille, qui gaudium euangelizat, id est, qui de gaudio bonum nuntium apportat, verus esse Angelus Domini describitur: ne videlicet videatur, quod fuisse Angelus satanæ phantasticus. Vnde dicitur in Euangelio præsentis. Ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Domini circumfulsit illos: ut per hoc designaretur, quod non fuit illa claritas phantastica, in qua se diabolus quandoque transfiguratur. Dicit namque Apostolus 2. ad Cor. 11. Ipse enim satanas transfiguratur se in Angelum lucis. Quis autem iste Angelus fuerit, non patet ex testimonio Euangelico. Potest tamen non immerito credi, quod Gabriel Archangelus fuit, ut ille, qui Virgini Mariæ Dominum ex ea nasciturum nuntiaret, ipse etiam eum iam natum pastoribus annuntiaret.

De secundo nota, quod illi, quibus tam ingens gaudium nuntiat, pastores dicuntur esse, qui commendantur à tribus; quia scilicet non erant somnolenti, & quia erant de grege solliciti, præterea quoniam erant iusti. Vnde legitur in præsentis Euangelio: Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilas noctis super gregem suum. Nota, quod ait pastores, non dicit milites, vel burges; ne contemnantur illi, qui alijs seruiunt ob paupertatem. Erant autem pastores isti vigilantes, & non somnolenti, quod innuitur ibi, vbi dicitur: Vigilantes erant de grege solliciti. Vnde sequitur: Et custodientes vigilas noctis super gregem. Ita enim solliciti erant de grege sibi commisso, ut etiam cum noctibus non reliquerint. Erant etiam iusti, quod innuitur ibi, vbi

vbi dicitur: *Super gregem suum*, quasi non aliena. Non enim custodierunt gregem violentè spoliatum, vel furto sublatum, sed suum, id est, sibi à veris dominis commissum. Vtinam pastores nostri temporis ab his tribus possent hodie commendari. In pluribus enim prædictis tribus contraria, somnolentia, negligentia, nec non & iniustitia multoties inveniuntur.

Nota etiam, quod quilibet nostrum per pastores istos designatur. Dominus enim cuiuslibet hominum commisit animam suam pascendam. Animam, inquam, pretioso sanguine Filij Dei redemptam, quam mille millibus ouium pretiosorem fore nullus sanæ mentis ignorat. Ad hoc autem, vt animas nostras pascamus, admonet nos 1. Pet. 5. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei.* Quasi dicat: O vos Christiani pascite gregem, qui inter vos est, id est, animas vestras, quæ intra vos sunt. Ad hoc autem, vt quilibet Christianus bonus pastor animæ suæ existat, tria requiruntur ab eo. Primum est, vt sit vigil & non somnolentus. Secundum est, vt sit de semetipso sollicitus. Tertium est, vt sit erga proximos suos iustus. Ad hoc autem, vt vigilis simus, & non somnolenti, monet nos 1. Pet. 5. *Sobrii estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit querens quem deuoret.* Ille vigilat, qui semper creatorem suum deemporem ac iudicem intuetur: dormiens quippe nullum videt. Sic itaque vigilare debemus, vt in omnibus operibus nostris Deum nostrum, qui nos creauit, redemit, & iudicabit, præ oculis habeamus, ne secus aliquid agamus, præ oculis suæ maiestatis offendamus. Item ab vnoquoque nostrum requiritur, vt sit de salute animæ suæ sollicitus. Sicut enim solliciti sumus, vt corpori nostro potum, cibum, vestitum, ac alias necessitates suas ministremus; sic & solliciti esse debemus, vt quando venit illa incerta hora mortis nostræ, Deo animam nostram mundam & ornata representemus. Vnde dicitur de pastoribus Bethlehemitanis, quod erant custodientes vigilas super gregem suum. Ille custodit vigilas noctis super ouiculam, id est, animam sibi commissam, qui semper cum sollicitudine obseruat horam mortis suæ. Mors est illa nox, quam dummodo habeant ea, quæ corpori sunt necessaria, parum, vel nihil curant, quid fiat de anima. De talibus dicitur Eccl. 10. *Peccantem in animam suam quis iustificabit, & quis honorificabit ex honoratam animam suam?* Tertio requiritur à quolibet Christiano, vt sit iustus, vt scilicet nihil, quod sit alterius, iniuste attingat, vel possideat, sed se, & suos ex his, quæ sua sunt, enutriat: & ex his etiam Deo gratas oblationes seu elemosynas offerat. Quod autem homo debeat se ex suis, id est, ex iuste acquisitis enutrire, probatur Tobie 2. vbi legitur, quod cum Tobias cæcus esset effectus, & vxor eius Anna quadam vice hœdum caprarum, operibus manum suarum conquestum domum detulisset; audiens Tobias vocem balantis hœdi, dixit: *Vadete ne forte fur-tivus sit, quia non licet nobis ex furto aliquid edere, vel contingere.* Quod autem debeat homo ex his, quæ sua sunt, Deo offerre, vel elemosynas dare, dicitur in Prou. 3. *Honora Dominum de tua substantia.* Glof. non de aliena, & de primitijs frugum

uarum. Glof. de melioribus bonis tuis: *da pauperibus, & implebuntur horrea tua farina, & vino torcularia redundabunt.*

De tertio nota, quod propter hoc gaudendum est omni populo, quia videlicet natus est nobis hodie Saluator, qui est Dominus in ciuitate David; sicut ait Angelus ad Pastores. Et nota, quod quinque prædicantur hic de paruulo Iesu Filio Maria. Appellatur enim Saluator, & Christus, & Dominus, & dicitur natus esse in ciuitate David, quia futurus erat verus David. Saluator dicitur, propter humani generis redemptionem, Christus dicitur, propter sanctorum fidelium in via præsentis sæculi consolationem. Dominus dicitur, propter seruitij ab his, quos redemit, expostulationem. Ob hoc etiam natus dicitur in ciuitate David, vt sit imitator laudis. David etiam interpretatur manu fortis, vel vultu desiderabilis. Est ergo & Iesus noster manu fortis, per sempiternam reprobatorum condemnationem. Est etiam vultu desiderabilis, per admirabilem electorum remunerationem.

Primo igitur puer iste, qui natus est; Saluator dicitur: vt scilicet redimat sub dæmoniacæ captiuitate gementes. Vnde iste Saluator de seipso dicit Exod. 3. *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audivi, & sciens dolorem eius descendi, vt liberarem ipsum de manu Aegyptiorum, & educerem de terra illa, ad terram bonam & spatiosam, ad terram, quæ fuit lacte & melle.* Ex ista auctoritate notari potest, quod populus Dei, id est, omnes electi, priusquam Christus incarnatus esset & passus, erat in afflictione propter diuturnum exilium. Fuit etiam in iugi clamore, postulans afflictionis suæ solatium. Erat nihilominus propter vehementem expectatam solarij desiderium, in dolore: quod videns, audiens, & sciens Deus descendit, carnem assumens; vt liberaret populum per sanguinem suum diu exulantem, & solatium postulantem, ac sese cum desiderijs expectantem. Descendit, inquam, vt liberaret eum de manu Aegyptiorum, id est, de potestate dæmoniorum; & educeret eum de terra illa, id est, de regione tenebrarum, scilicet, de limbo, vbi Dei populus captiuus detinebatur, in terram bonam & spatiosam, ad terram, quæ fuit lacte & melle. Per hanc terram designatur terra viuentium, scilicet, regnum cælorum, quæ dicitur terra bona, quia nullus ibi, nisi bonus sit, recipitur. Dicitur etiam spatiosa, quia nemo ibi propter hereditatis angustiam conqueritur. Quisquis enim in ea est, habet quicquid vult. Est enim terra fluens lacte diuinæ humanitatis, & fluens melle humanæ diuinitatis. Christus enim illic per suam lacteam humanitatem, & melleam diuinitatem dilectos suos mirabiliter refocillat.

Secundo etiam is, qui natus est; Christus dicitur, id est, vnctus. Fuit chrismate tinctus, vt consolaretur in via huius mundi moerentes. Propter hoc ipse dicit Isa. 61. *Spiritus Domini super me, eo quod unxit me Dominus, & vt consolaret omnes lugentes, vt ponerem consolationem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu meroris.* Nota, quod tria sunt, quæ vniciueque secundum exteriorem hominem tristitiam ac merorem important. Primum est, superbiorum concu-

catio. Secundum est, iniquorum malitiosa extractio. Tertium est, diuersarum infirmitatum vexatio. Contra primum consolatur nos Dei Filius, & promittit se nobis daturum coronam pro cinere, id est, pro eo, quod à superbis & potentibus quasi cinis sub eorum pedibus concutatur; spondet nobis, quod nos tanquam reges potentes in suo folio coronabit. Contra secundum, scilicet, contra malitiosam iniquorum detractionem, consolatur nos promittens nobis pro luctu, quem habemus ex iniquorum detractione, perpetuam gloriam, claritatem: quod scilicet faciet nos lucere, quemadmodum oleum lu- cet in lampade perpetuæ claritatis. Contra tertium, scilicet, contra spiritum meroris, quem habemus ex graui infirmitatum vexatione, promittit nobis se daturum pallium laudis, id est, corpus sanctissimum, in quo semper sibi laudes referamus dicentes, Gloria tibi Domine. De ista consolatione dicit Eccl. 38. *Vnguentum faciet pigmenta suauitatis, & vniuersos conficiet sanitate.* Nota quod multi sunt qui faciunt vnguenta manuum, vel pedum, vel aliorum membrorum; sed nullus est, qui læsum cor vngere possit, vel sanare, nisi solus Filius Dei: quocirca in omni tribulatione ipsius vnguentum est postulandum.

Tertio, puer iste, qui natus est, Dominus appellatur. Vnde iustum est, vt habeat seruos sibi fideliter seruientes. Hunc Dominum Ierem. 23: Deum Patrem nobis promississe potestatur, ita inquit: *Ecco dies veniant, dicit Dominus, & suscitabo David germen iustum: & regnabit Rex, & sapiens erit: & faciet iudicium, & iustitiam in terra. In diebus illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.* Dicit itaque Deus Pater: *Ecco dies gratia veniant, & suscitabo David germen iustum, id est, faciam nasci ex semine David meum iustum Filium. Et regnabit Rex, sceptrum crucis in humeris suis baiulando humiliter: & sapiens erit, crucis cruciatu patientissime tolerando; & faciet iudicium, iniquum diabolum iniqua potestate iuste priuando, & iustitiam, animas in captiuitate violentè dñi detentas liberando. In diebus illis Iuda, id est, quilibet laicus Deum confitens saluabitur per veram fidem: & Israel, id est, bonus religiosus, Deum per contemplationem videns, habitabit confidenter, certus de gloria: & hoc est nomen, quod propter hæc omnia vocabunt eum tam laici, quam religiosi, Dominus iustus noster.*

Tenemur igitur huic Domino in triplici obsequio, scilicet, obsequio cordis, oris, & operis. Multi vero prima duo obsequia videntur Domino exhibere, sed pauci obseruant tertium. Multi enim sunt, qui dicunt, quod cor eorum bonum sit ad Deum. Plures etiam, qui videntur ore seruire Domino, sed in tertio signo, scilicet, in opere penè omnes deficiunt. Vnde ipse Dominus dicit Luc. 6. *Quid vocatis me Domine, Domine: & non facitis quia ego dico? id est, vos vocatis corde Domine, & ore Domine, sed non vocatis me operibus, non enim facitis, quæ dico. Hinc etiam dicit Matth. 7. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, regnum Dei intrabit: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.* Multi sunt qui dicunt, quod adhuc proposuerint seruire Domino: tales*

D. Alberti Magni Serm.

dicunt corde; Domine. Sunt etiam alij, qui protestantur hoc, quod bonum sit & vtile seruire Domino, & tales dicunt ore; Domine. Sed paucissimi sunt, qui hoc, quod corde proposuerunt; & ore commendant ac laudant; operibus exequuntur: & propterea infiniti excluduntur à regno cælorum.

Quarto, puer iste, qui natus est; David, id est, manu fortis dicitur, vt feriat penam perpetuis delinquentes, & se per penitentiam non corrigentes. Vnde dicitur Sap. 11. *Non est impossibile omnipotens manus tua; quæ creauit orbem terrarum ex materia impia; immittere peccatoribus multitudinem vororum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas, & ignotas bestias: aut vaporem ignem spirantes; aut odorem fumi proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas mittentes: quorum non solum le-stra poterat illos exterminare, sed, & aspectus per timorem occidere.*

Nota, quod describit hic Spiritus sanctus dæmones, qui ad præceptum Domini puniunt miseros peccatores in inferno. Comparat autem eos vesis, & iconibus, & bestiis ira plenis. Propter hoc vero dæmones vsus comparantur: quia sicut vsus animal est inquietissimus, semper existens in motu: sic etiam dæmons, qui modo paratissimi & pernicissimi sunt, & insatigabiles ad cruciandum. Leonibus etiam comparantur: quia leo animal est robustissimum atque fortissimum: sicut etiam dæmons robustissimus sunt atque validissimi contra miseros peccatores. Comparantur etiam aliis bestiis ira plenis. Non solum enim dæmons sunt ad hoc, vt torqueant peccatores paratissimi atque fortissimi: sunt etiam in cruciatibus inferendis crudelissimi. Vnde vocantur bestie, id est, vastiæ à vastando, ira plenis; & non solum illæ bestie cruciant dentibus & unguibus; hoc est, multiplicium poenarum inflictione: sed etiam sui vultus terribilis ostensione. Propter hoc dicuntur vaporem ignem, & fumum de ore & naribus spirare, & horrendas scintillas ex oculis emittere. Et vere si possibile foret, quod peccatores mori possent in inferno, non solum propter cruciatu, qui ab his inferretur, sed etiam propter timorem horribilis vultus illarum mortem incurrerent. De his bestiis dicitur in Psalm. 37. *Ne tradas Domine bestiis animas consistens tibi. Caneat nobis, & charissimi, Deus ab his bestiis crudelissimis.*

Quinto, puer iste, qui natus est, dicitur vultu desiderabilis, vt ipso vultu suo remaneret sibi fideliter seruientes. Hic est enim ille Assacrus potens Rex, qui interpretatur beatitudo, quia omnis electorum beatitudo emanat ab ipso, ad quem Esther regina, id est, felix anima, quæ per beatitudinem sursum è mortalibus populis est eleuata, sic loquitur, sicut testatur liber Esther 9. *Valde mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Igitur tam dulcis & suavis est vultus Iesu, quod anima vniciueque electi inuenit in eo omne delectamentum, & omnis saporis suauitatem.

De quarto nota, quod Iesus natus per signum inuenitur ab Angelo datum. Vnde dicitur in Euangelio præsentis, quod cum Angelus nuntiasset pastoribus Christum esse natum; subiicit: *Et hoc vobis signum: inuenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Dixit etiam Simeon postea ad Mariam, matrem eius. Luc. 2.

Ecce

Ecce possum est hic in signum, cui contradicetur. Nota igitur, quod Dominus, cum natus esset, ostendit nobis in seipso quintuplex signum, scilicet, signum sanctæ taciturnitatis, beatæ paupertatis, pretiosæ puritatis, gloriose humilitatis, ac egregiæ charitatis.

Primo igitur signum sanctæ taciturnitatis nobis ostenditur, ubi dicitur: *Inuenietis infantem, id est, puerulum non fantem, scilicet, loquentem, sed potius vagientem. Quare ergo Dominus ostendit in seipso taciturnitatem. Dicitur enim Prouerb. 10. In multiloquio non deerit peccatum. Qui autem moderatur labia sua, prudens sensus est.* dicitur etiam Eccl. 20. *Qui multis vultur verbis, ledet animam suam.* Legitur in vita S. Patrum de Abbate Agathone, quod per triennium lapidem in ore suo portauit, donec taciturnitatem disceret. Legitur etiam, quod quidam philosophus interrogatus à quodam, quomodo posset placere Deo & hominibus, respondit: *Si optima quaque egeris, & pauca locutus fueris.*

Secundo, signum beatæ paupertatis in Iesu nobis ostenditur, ubi dicitur, *pannis inuolutum, non dicitur bysso vel purpura. Erat enim pauperula Dei genitrix Maria, unde habere non poterat pannos pretiosos. Qui igitur gemunt sub onere paupertatis, respiciunt pannosum Iesum, ut consolentur. Vnde dicit Isa. 29. Adde in Domino letitiam, & pauperes homines in sancto Israel, id est, in Christo, exultabunt.* Dicit etiam Seneca de paupertate. *Paupertas expedita est, secura est.* Comparat inter se pauperum & diuitum vultus. *Sapius pauper & fidelius videt.*

Signum etiam pretiosæ puritatis siue munditiæ in Iesu nobis ostenditur, per hoc quod dicitur, quod Maria pannis eum inuoluit. Inuoluit enim eum intermerata virgo pannis mundi, quia non est verisimile, quod tam munda virgo pannos habuit maculosos, propter quod instituit Spiritus sanctus, quod pannus ille, in quo adhuc sacramentaliter inuoluitur corpus Iesu, non debet esse purpureus, sed linus & mundus. Inuita igitur nos ad vitæ munditiæ mundissimus iste infantulus. Vnde dicitur in Iob 22. *Saluabitur innocens: saluabitur autem munditia manuum suarum, id est, operum suorum.* Dicitur enim Prou. 21. *Qui mundus est, rectum opus eius.*

Quarto, signum gloriose humilitatis ostenditur nobis in Iesu paruulo, qui interim se humiliavit, quod scilicet subiecit se manibus Virginis, ut ipsa eum inuolueret & reponeret, ubi placeret. Simus ergo & nos ad imitationem Iesu humiles ac obediētes, quia Dominus promittit humilibus, quod habitabit in illis per gratiam, & viuificabit eos per gloriam. Vnde dicitur Isa. 57. *Excelsus & sublimis habitat cum contrito & humili spiritu, & viuificat cor contritorum.*

Quinto, signum charitatis egregiæ demonstratur in isto infantulo, qui repōni voluit in præsepio, quasi per hoc innueret se communem esse animalibus, pastoribus, & regibus, & omnibus cum habere euentibus. Vnde dicit in Jer. 3. *In charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te miserans.* Iacet igitur Iesus in præsepio quasi quidam adamas trahens ad se per charitatem iumenta, pastores, & reges. Vnde etiam iumenta, pastores, & reges charitatis ei vicem reciprocā rependerunt. Iumenta quippe scēnum iuum

paruulo commodauerunt, pastores deuotas laudes ipsi cecinerunt, & reges pretiosa munera obtulerunt.

Imitemur & nos illa bona iumenta, ut scilicet, scēnum verum Deo nostro mutemur, id est, ut elemosinas nostras pauperibus erogemus. Imitemur etiam pastores, ut Deum deuotis laudibus ac orationibus honoremus. Imitemur nihilominus reges, ut Saluatori nostro cor nostrum, & omne opus nostrum quasi munera pretiosa offeramus humiliter. Rogate Dominum charissimi, ut sic natiuitatem eius celebremus in terris, ut etiam ipsum facie ad faciem lætanter videre mereamur.



DE NATIUITATE Christi

SERMO VI.

Verbum caro factum est, &c. Ioan. 1.

Tria sunt hic principaliter notanda.

- I. Quid per hoc, Verbum caro factum est, intelligatur?
II. Quare hoc Verbum caro factum est, asseratur?
III. Qualiter, & per quid hoc Verbum in nobis habitare dicatur?



De primo nota, quod per Verbum Dei Filius intelligitur. Ipse enim dicitur Verbum quasi verum bonum: hoc autem est verum bonum, quod commendari potest à tribus, scilicet, ab omni amaritudinis absentia, & ab omnimoda sufficientia, & ab æterna indefinita. Et certe ab his tribus commendabilis est Dei Filius, qui propter nos est ex Virgine natus. Ab ipso quippe emanat beatitudo sufficientissima, in ipso quoque est æternitas indeficientissima. De primo, scilicet, quod ab ipso sit omnis amaritudo remotissima, dicitur in lib. Sap. 8. *Proposui sapientiam, id est, Dei Filium, adducere mibi ad conuiuendum sciens quoniam communicabit mecum de bonis, intrans in domum meam, conuiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tedium conuictus illius, sed letitiam & gaudium.* Ipse etiam Dei Filius dicit Isa. 27. *Indignatio nō est mibi. Beatus igitur, qui meruit habitare cum isto vero bono.*

Item quod ab ipso emanat beatitudo sufficientissima, testatur Eccl. 24. *Posuit, subaudi, Deus Pater, David puero excitare ex ipso regem fortissimum, in throno honoris sedentem in sempiternum, qui adimplebit quasi Euphrates sensum.* Dicit itaque Eccl. quod Deus Pater posuit, id est, promisit David puero suo, id est, David seruo suo, quod videlicet ex ipso, id est, de semine suo excitaret, id est, nasci faceret regem fortissimum, scilicet, Iesum Christum in throno honoris cum Patre sedentem.

sem; qui scilicet Dei Filius adimplebit quasi Euphrates, id est, quasi quidam magnus beatitudinis fluitans omnes sensus nostros. Nihil enim in nobis vacuum remanebit, quin per hoc verum bonum suauissima beatitudine repleatur. Vnde etiam Psalmista dicit: *Adimplebit me letitia cum vultu tuo.* Hic est ille verus Eliseus, qui plus habet olei beatitudinis, quam nos vasa offerre possimus. Legitur enim 4. Regum 3. quod cum quædam mulier inopiam suam conquesta esset Eliseo, dixit ei Eliseus, ut iret & acciperet mutuo vasa non pauca, & infunderet in illa vasa de oleo illo modico, quod se proferebatur habere. Quod etiam mulier fecit, & interim exiit oleum, ut prius vasa, quam oleum deficerent. Sic etiam est de CHRISTO, qui tam sufficiens est & abundans, ut omnia vasa desideriorum nostrorum oleo beatitudinis repleat, & adhuc supererit oleum. De sufficientia etiam huius veri boni dicitur in Psal. 44. *Aperit tu manus tuam, & implet omne animal benedictione.* O quam felices sunt illi, qui introduci meruerunt in cellarium veri boni, ut ibi inebrientur ab vbertate domus Dei.

Tertium, videlicet quod in Christo, qui est verum bonum, sit æternitas indeficientissima, testatur Psal. 101. ita dicens: *Dies mei sicut umbra declinauerunt, & ego sicut fennum arui: tu autem Domine in æternum permanes, & memoriale tuum in generatione, & generationem.* Item dicit in eodem Psal. *Opera manuum tuarum sunt cali, ipsi peribunt: tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut operitorium mutabis eos, &c. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Dicit etiam in alio Psalmo: *A seculo usque in seculum tu es Deus.* Ipse etiam Dominus de permanentia suæ æternitatis dicit in Malach. 3: *Ego Dominus, & non mutor.* Bonum est igitur, charissimi, ut applicemus nos ad istud verum bonum, quod semper permanet: ne cadamus in interitum sempiternum. Vnde dicit Psal. 72. *Mihi adherere Deo bonum est, & ponere in Domino Deo omnem spem meam.*

NOTA, è contrario, quod bona huius mundi non sunt vera, propter tria. Sunt enim multis amaritudinibus infusa & permixta. Sunt etiam vacua, & nequaquam replentia. Sunt etiam instabilia, & nullatenus permanentia. Hæc tria testatur Eccl. 1. & 2. ita loquens: *Ego Ecclesiastes fui rex in Ierusalem, edificavi mibi domos, & plantavi vineas: feci hortos & pomaria, & conseni ea cuncti generis arboribus. Et extruxi mibi piscinas aquarum, ut irrigarem syluam lignorum germinantium. Possedi seruos & ancillas, multaque familiam habui; armenta quoque, & multos ouium greges, ultra omnes, qui ante me fuerunt in Ierusalem. Concerui mibi argentum, & aurum, & substantias regum & prouinciarum. Feci mibi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, &orceolos in ministerio ad vina fundenda. Et supergressus sum opibus omnibus, qui fuerunt ante me in Ierusalem. Et omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quando omni voluntate ferebam, & oblectarem se in his, quæ preparaueram. Cuiusque me conuertissem ad omnia opera, quæ fecerant manus mee, & ad labores, in quibus frustra sudaueram, reperi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.* Ecce quanta enumerat, quæ bona esse reputantur, ac etiam multum in hoc seculo desiderantur, quæ omnia sic concludit, quod asserit, se vera conuersione rationis in omnibus præfatis reperisse vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Probat igitur, quod bona præfatis seculi vana sunt, & nullatenus replentia, per hoc, quod dicit: *Reperi in omnibus vanitatem.* Probat etiam, quod multis angustis & sollicitudinibus sunt perfusa, per hoc, quod subdit: *Et afflictionem animi.* Probat nihilominus, quod instabilia sunt, per hoc quod addit: *Et nihil permanere sub sole.*

Hæc etiam ostenduntur in Isa. 36, ubi dicitur, quod *Agypius est baculus arundineus confRACTUS, cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam.* Agypius interpretatur inæro, vel tenebra, & significat mundum istum, in quo homines iusti pro peccatis morerent, & testantur. Mali vero per carnis & oculorum concupiscentias obtranebantur. Mundus autem iste est quasi baculus arundineus confRACTUS, qui perforat manum innitentis. Per hoc quod dicitur, quod est arundineus, notatur, quod bona huius mundi vana sunt, & non replent cor hominis; sed sunt ad similitudinem arundinis, quæ intus est vacua. Vnde dicitur Eccl. 14. *Instabilis est oculus cupidus.* Dicit etiam Eccl. 5. *Auarus non implebitur pecunia.* Similiter & Hieron. ait: *Auaro iam deest quod habet, quam quod non habet.* Per hoc etiam quod dicitur, quod est baculus confRACTUS, innuitur, quod bona huius mundi instabilia sunt, & stare non possunt, ut confRACTUM CRUS stare non potest. Vnde & Ioan. 1. can. 2. dicit, quod *myrdus transiit, & concupiscentia eius.* Præterea per hoc quod additur, *cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam,* innuitur, quod bona huius seculi aculeata sunt, & hominem per multas sollicitudines lacerantia. Propter quod & ipsa veritas comparat in Euangelio bona præfatis seculi spinis, quæ suffocant in homine semen gratiæ Dei.

De secundo nota, quod propter quinquæ causas Verbum caro factum est. Prima est, ut per eum in viam iustitiæ reuocemur. Adam quippe sicut ouis errauerat, ac perierat; propter quod omnipotē postertatem post se ad deuium inferni sive limbi deduxerat: quia sicut oues postis fuerunt in inferno. Sed agnus Dei, ad Patriarcharum, & Prophetarum preces, & regalibus sedibus veniens, ouem centesimam, scilicet humanum genus quatuorcentum, inuenitque quasi prudens ductor in viam iustitiæ, ac ad Angelorum societatem reuocauit ac reduxit. De hac reuocatione legitur in 2. Reg. 14. quod David mediante muliere Thecuisa præcepit Iob, ut reuocaret Absalom, qui propter fratricidium recesserat. Gestur in exilium. Ait enim David ad Iob. *Vade, & reuoca puerum Absalom.* Surrexit igitur Iob, & abiit in Gestur, & adduxit Absalom in Ierusalem. Absalom interpretatur patris amaricatio, & significat Adam, & quemlibet peccatorem. Adam enim & Eva vxor eius per peccata sua amaricauerunt, dulcem Creatorem suum. Quilibet etiam peccator Deum amaricat per peccatum suum. Adam etiam & vxor eius spirituale fratricidium commiserant: quia

quia gladio inobediencie spiritum suum occiderant, qui quasi frater est carnis, cuius etiam peccator per malitiam suam occidit animam, sicut dicitur Sap. 16. Igitur iste Absalon, id est, Adam cum omni posteritate sua expulsus fuit à facie Dei patris in Gessur, quod interpretatur dolor. In doloribus enim & ærumnis infernalibus limbi fuerunt usque ad aduentum Filij Dei. Quod sciens mulier Thecutes, quæ interpretatur buccina eorum, & significat diuinam misericordiam, quæ semper personat pro miseris peccatoribus, accessit ad Dauid, id est, ad Deum Patrem, & intercessit pro Absalon, id est, pro vniuerso humano genere, postulans eum ab exili doloribus reuocari. Propterea Deus Pater placatus ad petitionem misericordie iniunxit Ioab, qui interpretatur inimicus inimicitie, & significat Filium Dei, qui inimicitie, id est, peccatis inimicatur, & amicitie, id est, virtutibus amicitur. Ipse enim est iniquitatum inimicus, & virtutum amicus. Iniunxit, inquam, Deus Pater Filio suo vnigenito, vt reuocaret per sanguinem suum genus humanum. Quod & factum est. Abiit namque Dei Filius, & induit carnem humanam, in qua multos dolores pertulit, & postremo mortem amarissimam sustinuit, & sic per dolores suos & cruciatas humanum genus ab inferni doloribus eripuit, & in Ierusalem, hoc est, in Dei patris gratiam reuocauit.

Secunda causa, quare Verbum Dei factum est caro, id est, quare Dei Filius est incarnatus, hæc est, vt scilicet per eius sanguinem à peccatorum sordibus lauaremur. Vnde dicit Apostolus ad Hebræos 9. *Si sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti.* Hinc etiam dicit Ioannes in Apocalyp. 1. *Qui dilexit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* A peccatis. *Glos. originalibus & actualibus.* Et nota, quod Baptismus Ecclesie virtutem illam, quod peccata hominum lauat, accepit à sanguine Christi. Vnde dicit Innocentius. Per sacramentum baptismi, Christi sanguine rubricati culpa reinitur, vitatur periculum, & ad regnum celorum etiam peruenitur. Caueamus ergo charissimi, ne animalium nostrarum vestimenta, quæ Christus in suo sanguine lauit, rursus immunditatis peccatorum inquinemus.

Tertia causa, quare Verbum caro factum est, hæc est, vt per eum in peregrinationis huius mundi itinere cibaremur; & hoc maxime fit per sacramentum Eucharistie, in quo Dominus ad consolationem & refectorem fidelium suorum carnem suam administrat, & sanguinem propinat. Vnde etiam sacramentum illud viaticum appellatur. Propter quod ipse dicit Ioan. 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus, &c.* Optimus est iste cibus, qui facit Dominum manere in nobis, & nos in eo. Igitur vt per Filium Dei cibaremur in hoc exilio, nasci voluit in Bethlehem, quæ domus panis interpretatur. Voluit etiam reponi in præsepio, vt per hoc innueret, quod ipse esset panis peregrin-

antium, qui non solum à diuitibus inueniretur in palatio; sed etiam à pauperibus inueniri posset in præsepio. Mirum est de diuitibus & pauperibus, quod tam raro visitantur Christi Iesu præsepium, cum tamen sæpe visitantur præsepia equorum vel iumentorum suorum. Transeamus, charissimi, sicut pastores loquebantur ad inuicem. Luc. 2. *Transeamus, inquit, usque Bethlehem, & non tantum videamus hoc verbum, quod factum est caro; sed etiam mundo corde sumamus.* Per Bethlehem quippe non tantum materialis, sed & supercaelestis Ecclesia figuratur. In materiali namque Ecclesia Christi corpus conficitur, & à deuotis Christianis sumitur. In supercaelesti quoque Ecclesia, Dei Filius reuelatis oculis aspicitur, & ibi quilibet electus ipso suavissime fruitur.

Quarta causa, quare Verbum caro factum est, hæc est, vt per eum in die iudicij resuscitaremur. Vnde ad ipsum Verbum, quod caro factum est, dicit Ioan. 6. *Hæc est voluntas Patris mei, qui misit me; vt omnis qui videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Igitur qui vidit Dei Filium oculis timoris & amoris, & credit in eum vera exhibitione operis, iste resuscitabitur in nouissimo die, vt vitam possideat sempiternam. Hinc etiam dicit Osea 6. *Vinificabis nos post duos dies, & tertia die suscitabis nos, & viuemus in conspectu eius: seruum sequemurque vt cognoscemus Dominum.* Nota, quod primus dies est dies fatigationis: multipliciter enim fatigamur in hac vita. Secundus est dies requiei communis, qui est post hanc vitam, quando scilicet Spiritus sanctus dicit animabus iustorum, vt requiescant à laboribus suis. Tertius dies est gloriose remunerationis, quando scilicet patrefamilias operarios suos per filium procuratorem suum denario glorie premiabit. In isto die per ipsam filium suscitabimur, vt semper viuamus, & omnia sciamus, & quæcumque volumus, habeamus.

Quinta causa, quod Verbum caro factum est, hæc est, vt per ipsum in patria deificaremur. Primi quippe nostri parentes deceptori diabolo credentes, quod efficerentur sicut dii, si de fructu vitæ comederent: comederunt, & sic, qui prius erant cum honore, comparati sunt iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis. Vt autem pristinos honores recuperemus, ipse Dei Filius factus est pro nobis iumentum, stimulos penalitatum nostrarum vere tolerans, & onerosæ crucis perferens cruciatas. Et sic homo, qui inutilitatem inciderat iumentalem, diuinitatis similitudinem recuperavit. Vnde dicit in Psal. 81. *Ego dixi: Di estis, & filij excelsi omnes.* Quasi dicat. Ego Iesus dixi, id est, laboribus meis effecti, quod vos homines dii estis, id est, eritis & dicemini filij excelsi omnes. Apostolus etiam testatur ad Rom. 8. quod *erimus heredes Dei, & cohæredes Christi.* Dicit etiam Ioannes in presenti Euangelio, quod ille, qui Verbum caro factum est, quorquor receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.

De

De tertio nota, quod Christus per quinque specialiter habitat in Christianis, scilicet, per fidem & sinceritatem, per corporis & animæ puritatem, per viscerosam charitatem, per gloriosam humilitatem, & per timoris soliditatem. Quod Christus per fidei sinceritatem habitat in quolibet Christiano, probat Apostolus ad Ephes. 3. vbi ait: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, vt dei habitare Christum per fidem in cordibus nostris.* Proh dolor, pauci sunt, qui veram se ostendunt habere fidem, cum pene omnes stercora temporalium præponant & præferant dulci Christo. Habitat etiam Christus in Christianis per corporis & animæ puritatem. Propter quod dicit Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Nescitis, quia templum Dei estis vos: & Spiritus Dei habitat in vobis? Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Quasi dicat: Si estis sancti, id est, mundi corpore & anima, tunc Deus habitat in vobis; Domum quippe Domini decet sanctitudo in longitudine dierum. Christus habitat in Christianis per viscerosam charitatem. Vnde dicit 1. Ioan. 4. *Deus charitas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Delectabile est hoc, vt Deus per charitatem habitat in nobis, & nos in eo. Sed quid est charitas? Charitas est Deum & proximum ex toto corde diligere, nec eum per seductionem oris decipere. Multi sunt, qui videntur Deum ore diligere, sed renes ipsorum & cor longe sunt ab eo. Vnde dicit Ieremias 12. *Prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum.* Quasi diceret: Os eorum præterdit charitatem, sed renes eorum querunt turpissimam voluptatem. Multi etiam sunt, qui proximis suis ore se diligere protestantur, sed dolos eis ac insidias in cordibus machinantur. De talibus dicit Ierem. 9. *In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias.* Christus habitat in Christianis per gloriosam humilitatem, vnde dicit Isa. 57. *Quid Dominus excelsus habitat cum contrito, & humili spiritu.* Hinc etiam ipsa Virgo Maria non tantum pro eo quod erat mundissima: sed potius pro eo quod erat humillima, meruit concipere Filium Dei: sicut per semetipsum testatur: *Respexit, inquam, humilitatem ancilla sue.* Non ait castitatem, licet esset castissima; sed humilitatem. Christus in Christianis habitat per timoris soliditatem: vnde dicit Apostolus ad Colos. 3. *Verbum Christi habitat in vobis abundanter in omni sapientia.* Per omnem sapientiam timor Domini figuratur: quia vt dicitur Ecclesiastici 1. *Plenitudo sapientie est timor Domini.* Vnde igitur Christus habitat in iis, qui timent eum. Omnis enim qui timet Dominum, nihil negligit voluntatis eius. Rogare ergo Dominum, vt sic in hospitio cordis nostri habitare dignetur, vt etiam ab ipso in æterna tabernacula recipi mereamur. Quod nobis præst. &c.

D. Alberti Magni Serm.

DE CIRCUMCISIONE
Domini

SERMO VII.

Postquam consummati sunt dies
octo, vt circumcideretur puer:
vocatam est nomen eius Iesus.
LUC. 1.

Tria principaliter sunt hic notanda.

- I. Quid per circumcisionem pueri figuretur?
- II. Quid per octo dies spiritaliter intelligitur?
- III. Quare puer hoc nomine Iesus appellatur?



È primo nota, quod per circumcisionem pueri duplex circumcisio figuretur. Prima est, per quam circumcidimur, id est, purgamur à vitis & iniquitatibus. Secunda est, per quam circumcidemur, id est, liberabimur ab omnibus miseriis & penalitatibus. De prima circumcisio dicitur Genes. 17. vbi Dominus dixit ad Abraham: *Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputij vestri: vt sit signum fœderis inter me & vos. Infans octo dierum circumcidetur vobis. Masculus, cuius præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.*

Cum igitur circumcisio, id est, amputatio vitiorum sit signum fœderis, id est, pacis inter nos & Deum, nota, quod quinque in nobis principaliter sunt circumcidenda, videlicet, cor, oculus, auris, & lingua, manusque.

Primo igitur cor circumcidendum est à malitiosis, & maculosis cogitationibus. Quod autem malitiosæ cogitationes à corde sint præcidenda, dicit Ierem. 4. *Circumcidimini in Domino, & auferite præputia cordium vestrorum, viri Iuda, & habitatores Ierusalem: ne forte egrediat in ignem, indignatio mea, & succendantur, & non est qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum.* Per viros Iuda & habitatores Ierusalem Christiani figurantur. Ipsi enim confiteri Domino debent, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Ipsi enim suspirare debent ad visionem pacis æternæ. Præcipitur ergo Christianis, vt circumcendant corda sua à malitiosis cogitationibus, id est, vt nulli homini malum in corde suo machinentur. Et quare præcipitur hoc? Quia si corda sua non circumciderint, egredietur contra eos diuina indignatio, tanquam seuerissimus ignis, qui nunquam extinguetur. Dicitur enim Ierem. 4. *Lava à malitia cor tuum, vt salua sis: usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Cor enim circumcidendum est à malitiosis, id est, immundis cogitationibus: nullus enim requiescet in monte sancto Dei, nisi qui sine macula cordis ingreditur.* Vnde dicitur in Psal. 13. *Quis ascendet in montem*

B 3 montem

mentem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Hinc enim dicit Apostolus ad Philip. 4. Quæcumque sunt pudica, cogitate: & Deus pacis erit vobiscum.

Secundo circumcidendi sunt oculi à lascivis nutibus, & ab impudicis aspectibus. Multi quippe nequitiam, & lasciviam nutibus oculorum ostendunt. Unde dicit Isa. 3. Pro eo quod elevarunt filias Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, decalvabit Dominus verticem filiarum Sion. Per filias Sion intelligantur femina Christiana, quæ, quoniam ad nutus oculorum vadunt illuc, ubi ab amatoribus corumpantur, decalvabit Dominus verticem earum, id est, tantum dolorem immitter eis post hanc vitam, quasi tota cutis capitis per rasorium ipsis iugiter abstrahatur. Multi etiam habent oculos plenos luxuria, illi videlicet, qui in lascivis mulierum aspectibus delectantur. De talibus dicit August. Impudicus oculus impudici cordis est unguis. De talibus etiam dicit Petrus 2. cap. 2. Oculos habentes plenos adulterij peribunt.

Tertio circumcidenda sunt aures ab auditu detractionum seu cantationum. Contra detractionem auditionem dicitur Proverb. 24. Cum detractoribus ne miscearis, quoniam repente consurgit perditio eorum. Scribit enim Hieronymus ad Nepotianum: Cave, ne aut linguam, aut aures habeas prarientes, id est, ne aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Nemo iavito auditori libenter refert. Sagitta in lapide nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Aures suas à detractione circumciderat David, qui dicit in Ps. 100. Derraham secreta proximo suo, hunc persequerbar. Debemus etiam aures circumcidere, ne in turpi locutione, vel lascivo cantu delectentur. Unde dicitur Eccl. 18. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Igitur memoria spinarum illarum, quæ caput Domini confixerunt, aures nostras scipere debemus, ne linguam nequam, id est, linguam hominis turpiter loquentis, aut cantantis audiamus.

Quarto lingua, quæ, sicut Iacobus dicit 3. iniquitatem est malum, & plena veneno mortifero: circumcidenda est ab octo peccatis, in quibus sæpe delinquit: ne scilicet proferat turpiloquium, dolum, mendacium, perjurium, adulationem, detractionem, derisionem, & maledictionem. Propter hoc monet nos Spiritus sanctus 1. Reg. 2. Recedant, inquit, vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi preparantur cogitationes. Quasi diceret: Vetera, id est, mala verba, quæ veterascere faciunt animam, recedant de ore vestro, quia Dominus hæc vindicabit: cui non tantum patent verba, sed etiam cogitationes hominum.

Contra primum, videlicet, turpiloquium, dicit Apostolus ad Eph. 5. Omnis immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpiloquium, aut stultiloquium, aut scurrilitatem. Contra secundum, scilicet, dolum, dicit 1. Pet. 2. Deponent omniem malitiam, & omnem dolum, sicut modo geniti infantes sine dolo lac, id est, consolationem diuinam concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Contra tertium, videlicet, mendacium, dicit Apostolus ad Eph. 4. Deponent omne men-

dacium, loquimini veritatem unusquisque eum proximo suo. Contra quartum, scilicet, iuramentum & periurium dicitur Ecclesiast. 23. Iurationi non assuecat os tuum: multi enim casus in illa. Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo sua plaga. Glossa, id est, de corpore plaga vindictæ. Contra quintum, scilicet, adulationem, dicit Apostolus 1. The. 2. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis: sicut scitis. Item Ecclesiast. 7. Melius est à sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi. Contra sextum, scilicet, detractionem, dicitur Sap. 1. Custodite vos à murmuratione, & à detractione parvæ lingue: quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: autem quod meminitur, occidit animam. Contra septimum, videlicet, irrisionem simplicitum, & bonorum, dicitur Eccl. 7. Non irrides hominem in amaritudine animæ. dicit etiam Iob 12. Qui ab amico suo deridetur sicut ego, innovabis Deum, & exardet eum: deridetur enim iusti simplicitas. Cavere igitur debes, ne aliquem irrides: quia sicut dicit Psal. Qui habitat in celis, &c. Contra octavum, videlicet, maledictionem, dicit Apostolus ad Rom. 12. Benedicite persequentibus vos, benedicite & nolite maledicere. Dicit etiam Iob. Non dedi ad peccandum gurur meum, ut expectem maledicens animam eius, qui me oderat.

Quinto circumcidenda sunt manus à quatuor, videlicet, à tactu lascivo, à furto, à rapina, ab usura. Contra primum, videlicet, immundum, & lascivum tactum, dicit Isa. 52. cap. Nolite poluturum tangere. Mundumini qui fertis vasa Domini. Item dicitur Levit. 6. Anima que tetigerit aliquid immundum, rea est, & deliquit. Contra secundum, scilicet, furtum, dicitur Tob 2. Non licet nobis ex furto aliquid aut edere, aut contingere. Contra tertium, videlicet, rapinam, dicit Dominus per Ezech. 33. Impius si egerit penitentiam à peccato suo, rapinamque reddiderit, in mandatis vite ambulaverit, nec fecerit quicquam iniustum: vita quiet, & non morietur. Nota, quod si illi qui rapinam restituit, & de cætero iuste vivit, vita æterna promittitur, constat, quod ille, qui rapinam restituere potest, & non restituit, morte punietur æterna. Contra illos, qui rapinam offerunt, vel ex eis elemosinas faciunt, dicit Dominus Malach. 1. Intulisti de rapinis manus: nunquid suscipiam illud de manu vestra? Quasi diceret. Non suscipiam. Ipse enim rapinam odio habuit in holocaustum. Contra quartum, scilicet, usuram, dicit Dominus Levit. 25. Non accipias usuram à fratre tuo, nec amplius quam dedisti. Pecuniam tuam, non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges. Item Deut. 23. Fratri tuo absque usura id, quod indiget, commoda bis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo.

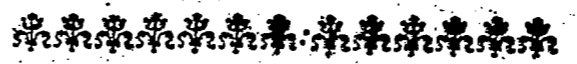
Nota, quod per fratrem quilibet proximus intelligitur, cui id quo indiget, sine usura commo- dare debemus.

Qui igitur sicut prædictum est, cor suum, & cætera membra corporis circumciderint à vitis & iniquitatibus, per cultum timorem Domini: quia timor Domini expellit peccatum: tales in die iudicii per Filium Dei circumcidentur, id est, liberabuntur ab omnibus miseriis, & pœnalitatibus. De hac circumcissione dicitur Iosue 5. Circumcide secundo Filios Israel. Postquam autem

omnes

omnes circumcisi sunt, dixit Dominus ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium Egypti à vobis. Iosue interpretatur salvator, & signat Filium Dei, qui sicut per sanguinem suum & gratiam populorum suum à peccatis eorum salvavit: ita etiam eundem populum suum in die generalis resurrectionis per gloriam ab omnibus miseriis, & pœnalitatibus. Tunc dicit Deus Pater: Hodie abstuli à vobis opprobrium Egypti, id est, demonum. Pœnalitates enim corporis, videlicet, æstus, & frigus, fuitis, & fames, infirmitas, & labor, & mors, opprobrium Egyptiorum dicuntur, id est, demonum, quia eas per deceptionem serpentis incidimus. Prædictæ pœnalitates notantur in vno versiculo.

Cavete gelu, siccitate, morbus, labor, & mors. Hac autem septem ab electis in die gloriæ pleniter auferentur. Rogate ergo Dominum charissimè, ut sic in hac via à vitis emundemur, ut post hanc vitam omni miseria liberemur. Quod nobis præstet, &c.



DE CIRCUMCSSIONE Domini

SERMO VIII.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, &c. Luc. 1.



Um in prædicto sermone dictum sit, quid per circumcissionem pueri figuratur: modo dicendum est, quid per octo dies spiritualiter intelligatur. Et nota, quod sicut Sancti tradunt, Dominus natus est in nocte Dominicæ diei. Est etiam in die Dominicæ circumcilius. Nota etiam, quod dies Dominicus in vulgari idem sonat, quod dies pacis, vel dies solis, siue dies filij. Spiritualiter igitur consummari, id est, compleri debent in nobis dies octo: ut nobis hoc nomen Iesus imponatur. Præter itaque dies est dies Dominicus, id est, dies pacis. Secundus dies Lunæ. Tertius dies Martis. Quartus dies Mercurij. Quintus dies Iovis. Sextus Veneris. Septimus dies Sabbati vel dies Saturni. Octavus idem dies Dominicus, id est, dies solis, vel dies filij. Primo diem pacis agere debemus. Ut scilicet Deo, quem peccatis graviter offendimus; per penitentiam reconciliemur, & sic pacem faciamus cum ipso. Et licet peccatores Deum multipliciter impugnent; tamen per duo peccata Dominus specialiter conqueritur crucifigi se à peccatoribus: videlicet, per decimarum subtractionem, & pauperum oppressionem. De iusticiis per Malach. 3. Vos suscipitis me, & dixistis in quo iustificatus te? In decimis, & in primitiis. Quasi dicitur hoc quod mihi decimas subtrahitis, vos me configitis. Unde sequitur: Insuper amicum decimam non habetis retinere, sed eam in domo mea

De II. scilicet, de pauperum oppressione & spoliatione, dicit Dominus Zacharia. Qui tetigit vos, & pauperes, tangit pupillam oculi mei.

Igitur qui Domino decimas suas subtraxerunt, & bona pauperum rapuerunt, nisi per penitentiam, & ablati restitutionem, pacem cum Deo faciant, confundentur & inconsolabiliter lugentur, quando aspicient eum, quem tam acriter confixerunt. Unde dicit Dominus Zacharia. 12. Aspiciet ad me, quem confixerunt. In die illa magnus plangens erit in Ierusalem. Hinc etiam dicit Ioan. Apoc. 1. Ecce venio cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui non viderunt, & tunc plangens se super eum omnes tribus terre. Tunc etiam hi, qui olim Dominum confixerunt, configentur. Unde dicitur Proverb. 22. Non facias violentiam pauperi quia pauper est: neque contemas eum in porta, quia Dominum iudicabit causam eius, & configet eos, qui confixerunt, animam eius. Igitur ne in die iudicii contingat nos plorare & etiam configi in conspectu Filij Dei, pacem modo cum ipso faciamus, subtractas decimas persolvendo, & pauperibus ablata restituendo. Ad hoc monet nos Apostolus ad Rom. 13. Iustificati ex fide pacem habeamus ad Deum. Dicit etiam Apostolus 2. ad Cor. 6. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Secundo debemus agere diem Lunæ. Per defectum nostrarum considerationum luna quippe defectum patitur. Et nota quod ad minus in quatuor magnum possumus considerare defectum nostrum, scilicet, in vite huius brevitatem, in corporis fragilitate, in terra instabilitate, & in amicorum fidelium paucitate.

De I scilicet de vite nostre brevitare dicit Iob 7. Dies mei velociter transierunt, sicut à seculo tela succiditur. Memento quia ventus est vita mea. Dicit etiam Iob 13. Homo natus de muliere, brevis vitæ tempus, replentur miseriis: quasi flos egredietur, & cito cadet, & sicut velum ventus, & non manet in eodem loco permanens. Dicit etiam Ia. 4. Quid est vita nostra? Vanitas est ad iudicium patris, id est, apparet, & desineps exterrimabitur. Dicit etiam Seneca: Pulchrum est, quod vitæ brevis, & adhuc puncto vitæ.

De I scilicet de vite nostre brevitare dicit Iob 7. Dies mei velociter transierunt, sicut à seculo tela succiditur. Memento quia ventus est vita mea. Dicit etiam Iob 13. Homo natus de muliere, brevis vitæ tempus, replentur miseriis: quasi flos egredietur, & cito cadet, & sicut velum ventus, & non manet in eodem loco permanens. Dicit etiam Ia. 4. Quid est vita nostra? Vanitas est ad iudicium patris, id est, apparet, & desineps exterrimabitur. Dicit etiam Seneca: Pulchrum est, quod vitæ brevis, & adhuc puncto vitæ.

De II. De corporis fragilitate dicit ipse Dominus Genes. 3. Pulvis es, & in pulverem revertetur. Dicit etiam Bern. Nihil aliud est vita nisi spuma calce spuma, sicut ille vestitus decore: sed cito cadit, & miseriis, & parvum, & cito cadit. Nota quoniam tempus que excolatur semper caro est. Si diligenter consideret, quid per se, & naves, ceteraque vitæ, & corporis accidit, nihil per se, & nihil in se, & nihil in se.

De III. scilicet, de terra instabilitate instabilitate ipsi qui olim dimittes fuerunt in sereno, sed modo pauperes sunt in inferno; ita dicitur in libro Sap. 1. Quid vobis profuit superbia, & divitiarum illationis, quid consilia vobis, & transierunt omnia ista pinguem vultu, & sanguinem faciem, qui à terra est dissipati. Leguntur etiam ista verba de bono Thoma Cantuariensi in legenda ipsius: Nil dicit proprium quod punitio miserie bonæ, Nunc pitea: nunc pitea: nunc pitea, nunc pitea.

De IV. scilicet, de fidelium paucitate dicitur Proverb. 13. Divitiæ addunt amicum, & pauperes auferunt: sed qui per habuit, & paravit. Multa talia personis paravit, & amicum

B 4

sent dona tribuentis. Fratres homines pauperis oderunt eum, insuper & amici procul recesserunt ab eo. Eccl. 6. Est amicus socius in seculo, & non permanet in die necessitatis. Multi igitur videntur esse amici, & non sunt veri amici. Verus enim amicus propter nullum huius vite infortunium derelinquit amicum suum, quia etiam assistit ei post obitum suum, unde dicitur Proverb. 17. *Omni tempore diligit, qui amicus est, & semper in angustiis comprobatur.* Quod etiam pauci sunt veri amici, dicit Tullius in libro de amicitia. *Sunt, inquit, amici firmi, & stabiles, & constantes eligendi: cuius generis est maxima penuria.* Quia igitur pauci sunt veri amici, propter hoc dicit Eccl. 25. *Beatus qui invenit verum amicum. Amico enim fideli nulla est comparatio: ut dicit Eccl. 6.*

Tertio debemus agere diem Martis, qui Deus belli olim dicebatur. Debemus, inquam, agere diem Martis: ut videlicet diabolo resistamus, qui nobis in tam multiplici defectu constitatis etiam ipsam animam auferre conatur, propter quod legitur Gen. 14. *Quod rex Sodomorum, per quem diabolus figuratur, dixit ad Abraham: Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Ad hoc autem, ut diabolo resistamus, monet nos Iacob. 1. *Resistite diabolo, & fugiet a vobis.* Hortatur etiam nos 1. Pet. 5. *Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, querens quem deuoret: cui resistite foris in fide.* In duello vero, quod cum diabolo debemus inire, tria nobis sunt precipue necessaria, clypeus sanctæ crucis, & gladius charitatis, & robor Spiritus sancti. Quicumque enim constanti fide se Crucifixo commisit, & charitatem Dei & proximi in manu sua, hoc est in operibus tenuerit, & semper robor sancti Spiritus postulerit: sine dubio diabolus superabit.

Quarto debemus agere diem Mercurii, qui dicebatur olim esse Deus mercatorum: dicitur enim Mercurius quasi merces curans. Debemus, inquam, agere diem Mercurii, ut videlicet, quia triplex est defectus noster, quandiu sumus in foro presentis vite, pro æternis bonis fideliter laboremus. Unde Dominus dicit in Euangelio Luc. 19. *Homo quidam nobilis, vocatis seruis suis, dedit illis decem mnas, & ait illis: Negotiamini dum venio.* Per decem mnas intelliguntur tria, quæ Deo specialiter offeruntur: & septem, quæ propter Dominum pauperibus exhibentur. Tria, quæ Deo specialiter offeruntur, sunt hæc, videlicet, carnis maceratio, supplex oratio, & deuota ploratio. Septem, quæ propter Deum pauperibus exhibentur, sunt septem opera misericordiarum, videlicet, peregrinos in hospitium recipere, sitienti potum exhibere, esurientes cibo reficere, captiuos redimere, nudos vestire, infirmos visitare, mortuos sepelire. Hæc septem notantur in vno versiculo.

Collige, potu, cibo, redimo, ego, vestro, condo.

Igitur per predicta negotari debemus, ut decem mnas, id est, denarium perpetuæ retributionis acquiramus.

Quinto debemus agere diem Iouis, qui in vulgari dicitur dies tonitru. Debemus, inquam, diem illius magis & extremis est, ut in iudicij semper in mente habere, ut eo sententiam æternis bonis acquirendis insistamus, & ut etiam ea bona, quæ iam acquisiuimus, per stultitiam & negligentiam non amittamus. Dies itaque iudicij est

dies tonitru. Tunc enim tonitruo diuine potentie percussit Deus peccatores, quando dicit Dominus: *Ita maledicti in ignem æternum.* De hoc tonitruo dicitur Eccl. 43. *Vox tonitrui eius verberabit terram.* Hunc ergo diem semper habeamus in mente, ne per vanam gloriam & iactantiam, si qua iam bona fecimus, amittamus. Nihil quippe tunc quantumcunque iusto bonis operibus supererit, sed potius sibi deesse timebit.

Sexto debemus agere diem Veneris, quæ putabatur olim esse dea amoris. Debemus, inquam, agere diem Veneris, ut quia diuino iudicio tanto timore astabimus, multos tunc inueniamus amicos. Necessarium igitur nobis est, ut ipsius sanctæ Trinitatis, ac Beatæ Virginis, nec non & Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & omnium aliorum electorum conquiramus amicitias. Unde dicitur in Proverb. 25. *Gratia & amicitia liberant, quas tibi serua, ne exprobrabilis fias.* Exprobrabilis, id est, vituperabilis in die iudicij. Dicitur etiam Sap. 8. *In amicitia sapientis, id est, Filij Dei, est delectatio bona.*

Et nota, quod per tria, scilicet, per penitentiam, & cordis munditiam, ac elemosynam possumus acquirere amicitiam Dei & Sanctorum eius. De primo, scilicet, de penitentia dicitur Proverb. 17. *qui celat delictum, querit amicitias.* Qui igitur pallio penitentiae celat delicta sua, querit amicitiam Dei. De secundo, scilicet, de cordis munditia dicitur Proverb. 22. *Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem, scilicet, Iesum Christum.* De tertio, scilicet, de Ecclesiastica dicit Dominus Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Qui igitur sex predictos dies compleuit, scilicet, Deo se per penitentiam reconciliando, defectus suos, & inopiam considerando, hostes animæ, id est, demones expugnando, pro bonis æternis studiosè negociando, diei iudicij ingiter recordando, & Sanctorum sibi amicitias operando: talis transibit, scilicet, ad requiem animarum & Sabbatum æternum.

Et bene dies septimus, id est, tempus post hanc vitam Sabbatum appellatur. Sicut enim Iudeis in Sabbato operari non licebat, etiam electorum animæ cum transferantur ex hac vita, deinceps non laborabunt, sed tantum visioni diuinæ cum suauitate vacabunt. Quod autem beatorum animæ post hanc vitam non laborabunt, dicitur Apoc. 14. *Scribe, Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo enim, iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis.* Glossa. *Quod etiam tunc diuinæ visioni cum suauitate vacabunt, dicitur in Psalm. 28. Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus.* Hoc enim erit animarum officium, gustare & videre suauissimum Dominum. De hoc sabbato dicit Mat. 66. *Eratis sabbatum ex sabbato.* Quasi dicat, ex sabbato gratiæ erit sabbatum gloriæ.

Celebrato vero septimo die requisitionis adueniet octauus dies gloriæ Resurrectionis, & dies iste appellatur dies solis, siue dies filij. Tunc enim corpora electorum lucebunt sicut lucet sol in virtute sua. Tunc etiam electis tanquam filiis & veris hæredibus regnum perpetuum conferetur. Quod tunc iusti sicut sol fulgebunt, dicit ipsa veritas Marth. 13. *Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* Quod & eis tunc regnum perpetuum

quam conferetur, testatur Dominus Marth. 25. *Tunc dicit Rex his, qui à dextris erunt: Venite benedicti, &c.* Cum ergo dies iste octauus adueniet, tunc sicut supra dictum est, ab omnibus miseris & peccatoribus gloriosa circumcissione liberabimur, & vocabimur Iesus, id est, saluator, & ex omnibus tribulationibus liberati charissimi, rogate Dominum, ut sic in hac vita viuamus, quod ad felicitatem vite perpetuæ pertingamus. Quod nobis, &c.

DE CIRCUMCISIONE Domini

SERMO IX.

Vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. Luc. I.



Uod missus Gabriel Angelus ad Mariam, præmissa salutatione, videlicet, Ave gratia plena, &c. dixit ad eam: Ecce concipies, & paries filium, &c. Legitur etiam Marth. 1. quod Angelus apparet Ioseph ait:

*Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam concipiem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Paries autem filium, & vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Ecce bis prænuntiatum fuit, quod filius Mariæ deberet appellari Iesus. Vocatus est igitur iste hodie à parentibus suis Iesus. Quante vero dignitatis sit hoc nomen, declarat Apostolus ad Philip. 2. ita dicens: *Denavit illi Pater nomen, quod esset super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flexatur caelestium, terrestrium, & infernorum.**

Nota ergo, quod hoc vocabulum Iesus ex sex literis est, pro quibus si sex dictiones ponantur, videbimus quantæ virtutis sit hoc nomen. *Ponamus igitur I. pro I, Iustissimus. II. pro H, Honestissimus. III. pro E, Elegantissimus. IV. pro S, Sapientissimus. V. pro V, Veracissimus. VI. pro S, Suauissimus.* Et colligere possumus, quanta efficacia lateat in hoc nomine I. E. S. V. S.

Primo Iesus dicitur iustissimus. Necessarium enim nobis erat, ut nos iniustos in viam iustitiæ reuocaret, ac per suam iustitiam Deo Patri moriens in cruce reconciliaret. Unde dicit 1. Pet. 3. *Semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: ut nos offerret Deo.* Quod autem iustus fuerit, ipse Centurio testatur, cum vidit eum expirare. Dicit enim Luc. 23. *Videns Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum dicens: Vere hic homo iustus erat.*

In tribus vero considerari potest iustitia iusti Iesu. 1. Ipse enim dedit iusta mandata. 2. Ipse faciet iusta iudicia, & ipse dabit iusta præmia. De 1. videlicet, quod iusta dederit mandata, dicit Apostolus ad Rom. 7. *Itaque lex quidem sancta, & man-*

datum iustum, & sanctum, & bonum. Ut autem ad præsens de cæteris mandatis taceam, nonne iustum est mandatum, quod dedit nobis Luc. 6. dicens: *Prout vultis, ut faciam vobis homines, & vos facite illis similiter? Nonne & iustum & bonum mandatum est, quod dedit Ioan. 15. ita dicens: *Mandatum nouum do vobis, &c. De II. videlicet, quod iusta faciet iudicia, testatur per se meripsum Ioan. 5. ita dicens: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, & iudicium iustum est. Angeli in celo etiam testantur iustum esse iudicium Filij Dei. Unde dicit Ioan. in Apoc. 16. *Audiuisti Angelum ab altari dicentem: Domine Deus omnipotens, vera & iusta iudicia tua. De III. quod videlicet dabit iusta præmia, dicit ipse Marth. 15. *Ita & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis.*****

Nos etiam, cum filius filij Iesu, oportet nomen ipsius per opera in frontibus nostris representare. Debemus etiam ad imitationem iusti patris nostri Iesu esse iusti. Unde dicit 1. Ioan. 2. *Si scitis quoniam iustus est: scitote, quia omnis qui facit iustitiam, ex eo natus est.* Ad hoc autem, ut iustitiam humiter amplectamur, monet nos Ecclesiast. 4. *Uque ad mortem certa pro iustitia: & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.*

Et nota, quod propter septem causas iustitiam, tanquam sponsam charissimam, nobis copulare debemus. Prima causa est: quia ipsam Deo valde gratam esse Scriptura testatur. Secunda causa: quia perpetua & immortalis esse probatur. Tertia causa est: quia per hanc homo in omni via sua defendatur. Quarta est: quia per hanc homo quasi indumentis nobilibus decoratur. Quinta causa est: quia per hanc homo à morte perpetua liberatur. Sexta causa est: quia per hanc homini in die iudicij tutela præstat. Septima causa est: quia per hanc & propter hanc homo in gloria sublimatur.

De primo, videlicet, quod iustitia valde grata & accepta sit Deo, dicitur Proverb. 16. *Initium vite bonæ, facere iustitiam, acceptum est apud Deum magis, quam immolare hostias.* De secundo, quod scilicet, perpetua sit & immortalis, dicitur Sap. 1. *Iustitia perpetua est & immortalis: iniustitia autem in mortis acquisitione.* De tertio, scilicet, quod iustitia hominem in omni via custodiat ac defendat, dicitur Proverb. 13. *Iustitia custodit innocentem viam: impietas vero peccatores supplantet.* De quarto, quod scilicet, homo per iustitiam decoratur, dicit Ecclesiast. 27. *Si sequaris iustitiam, apprehendes illam: & indues quasi poderem honoris.* Hinc etiam dicit Iob 29. *Iustitia indutus sum, & vestiui me sicut vestimento, &c.* De quinto, quod scilicet, homo per iustitiam liberetur de morte æterna dicitur Proverb. 10. *Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia vero liberabit à morte.* Glof. *Iustitia quandoque liberat ab utraque morte, sed semper liberat ab æterna.* Item dicitur Proverb. 11. *Non proderunt diuitia in die ultionis: iustus autem liberabit à morte.* Glof. æterna. De sexto, quod scilicet iustitia tutela sit homini in die iudicij dicitur Eccl. 27. *Iustitia proteget te in sempiternum, & in die agnitionis inuenies eam firmamentum.* Per diem agnitionis, sicut dicit Glof. intelligitur dies iudicij. Tunc enim iudex iustus cognoscat de causis omnibus, & iustitiam dabit de eis sententiam, & tunc iustitia tutelam præstabit

stabit eis, qui eam tenuerunt. De septimo, scilicet, quod homo propter iustitiam in gloria sublimabitur, dicitur in Isa. 58. *Auribus faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliges te.* Dicitur etiam Proverb. 14. *Iustitia eleuat gentem, scilicet, sedem gloriosam: miseros autem facit populos peccatum.*

Secundo, Iesus dicitur honestissimus. Propterea dicitur Sap. 10. *Sapientia honestavit illum in laboribus, & completis labores illius: in fraude circumuenientium affuit illi, & honestum fecit illum.* Per sapientiam, quæ dicitur sapida scientia, diuinitas intelligitur, quæ Iesum Christum secundum humanitatem suam honestavit in omnibus laboribus suis, quos pertulit in corpore: quæ etiam in fraude circumuenientium iudæorum affuit, & honestum fecit illum. Quia enim dicit Apost. ad Col. 2. *Omnis pulchritudo diuinitatis corporaliter id est, veraciter habitauit in ipso.* Ita sanctus erat, & innocens, & impollutus, ut nihil cogitare, vel loqui, vel agere posset, nisi decens esset & honestum.

Cum igitur filij simus, fratres, Iesu, debemus etiam & nos esse honesti. Ut autem honestatem habere possimus, postulemus eam à Deo: dicit enim Ecclesiast. 11. *Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem.* Debemus autem triplicem honestatem habere, videlicet, in corde, ore, & opere. Hæc autem triplex honestas nihil aliud est, nisi triplex munditia, siue pudicitia. 1. Ad honestatem cordis inuitat nos Apostolus ad Rom. 13. *Induamur, inquit, arma lucis, sicut in die honeste ambulemus.* Arma lucis sunt indicia oris, ac indicia cordis, quæ induere debemus, ut in die iudicij in ea honestate cordis, quam prius habuimus, coram omnibus Sanctis sine vercundia procedamus. 2. Ad honestatem etiam oris monet nos Apostolus 1. ad Cor. 14. *Omnia, inquit, honeste & secundum ordinem fiant in vobis.* Tunc honestate & secundum ordinem sunt in nobis, cum linguam nostram ita sub freno disciplinæ custodimus, ut ex verbis nostris nullius aures inquinentur, nec etiam cor in aliquo molesteretur. Ad honestatem operis hortatur nos Apostolus 1. ad Thel. 4. *Precipimus vobis, ut honeste ambuletis, ad eos, qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis.* Ille igitur honeste ambulat, qui nullum operibus aut scandalizat, aut lædit, aut contristat.

Tertio Iesus dicitur elegantissimus. Vnde ipse signatus est per Moysen, de quo legitur Exo. 2. ubi dicitur, *quod cum peperisset eum mater sua, vidit eum elegantem, abscondit eum mensibus tribus.* Interpretatur enim Moyses, assumptus de aqua, & significat Iesum Christum, qui assumptus fuit ex aqua lacrymarum, quas Patriarchæ & Prophetæ, ob ingens desiderium natiuitatis eius abundantissime protulerunt. Et certe iste puer non tantum tribus mensibus, imo septem annis absconditus fuit in Ægypto, ut euaderet persecutionem Herodis. Dicit magister in historijs de pulchritudine Moysi, quod sic Deus eum venustauerat, ut etiam ab hostibus amaretur, & alimento dignus haberetur. Præterea Iosephus ait, quod tantæ pulchritudinis fuit puer Moyses, ut nullus adeo seuerus esset, qui eius aspectum non haberet. Multique dum cernerent eum per planciam, ferri occupationes, in quibus studebant,

desererent. Si igitur Dominus tantam elegantiam contulit Moysi, seu formositatem, quantam creditur vnigenito suo Filio contulisse: de quo legitur Luca 3. *Aperuit est celum, & descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsam: & vox de celo facta est: Tu es Filius meus dilectus in te complacuit mihi.* Quod autem Iesus pulcher sit, & decorus, testatur fidelis anima Cantorum primo: *Ecce, inquit, Tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Quasi diceret: O dilecte Iesu, tu pulcher es super omne id, quod est in terris, & es decorus super omne id, quod est in cælis.

Iste pulcherrimus, siue elegantissimus ad minus duplicem pulchritudinem querit à nobis, videlicet, ut pulchri simus fide, & opere. Vnde ipse dicit Cantorum primo, ad animam cuiuslibet Christiani: *Ecce tu pulchra es, amica mea: Ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.* Quasi diceret: O anima Christiana, quæ es amica mea, non per fictam charitatem, tu pulchra es per fidei sinceritatem: & tu pulchra es per boni operis claritatem: & oculi tui sunt sicut columbarum, quia tu paleas mundi relinquens eligis cælestis gloriæ fam nobilitatem.

De multis heu animabus Christianorum hodie dici potest: *Ecce tu facta es, inimica mea: Ecce tu facta, oculi tui coruorum.* Multi quippe non habent charitatem, & propter hoc non amici Domini. Multi enim carent vera fide, & propter hoc sunt facti. Multi etiam sunt in malo opere, & propter hoc sunt immundi. Multi quoque immundum cadauer mulieris præponunt dulci Domino, & propterea sunt imitatores illius corui, qui illicet per cadauer, redire noluit in arcam: sicut legitur Genes. 8.

Quarto Iesus dicitur sapientissimus. Vnde dicitur 2. Reg. 23. *Dauid sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus.* De Dauid legitur 1. Reg. 16. *quod erat rufus, & pulcher aspectu, decoraque facie.* Vnde per ipsum Dei Filius figuratur, qui rufus effectus est, quando fuit proprio sanguine tetricatus, scilicet, quando in ægonia sanguinem sudauit, & quando flagellatus fuit, & spinis laceratus, & quando clavis cruci affixus fuit, & demum lancea perforatus. Ipse etiam est pulcher aspectu secundum diuinitatem, decoraque facie secundum humanitatem. Ipse etiam sedet in cathedra imperij: utpote princeps regum terræ. Et est vnus de tribus sapientissimis. Tres enim sapientissimi sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. In medio igitur Patris & Spiritus sancti sedet Filius cum sapientissimis sapientissimus, attingens à fine usque ad finem fortiter, disponit omnia suaviter, sicut dicitur Sapient. 8. Ipse etiam dicitur tenerimus ligni vermiculus. Sicut enim nihil est mollius ligni vermiculus, qui dicitur teredo, cum tangitur; & sicut ipso nihil est durius, aut fortius, cum tangit, perforat enim lignum durissimum. Sic etiam dicitur de Christo: modo enim, cum peccatorum linguis & factis tangitur & infestatur, nihil est eo patientius. *Dissimulat enim peccata hominum, propter penitentiam:* sicut dicitur Sap. 11. Verum in die iudicij, cum ipse tangere cœperit peccatores, nihil eo durius aut fortius sentietur: nullus quippe tunc inuenietur, qui eius sententiæ resistere possit.

Debemus

Debemus etiam & nos ad imitationem Iesu sapientes esse. Dicitur enim Sapient. 6. *quod clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia. Et concupiscentia sapientia deducet ad regnum perpetuum.* Dicitur etiam Proverb. 16. *Posside sapientiam, quia auro melior est.* Vera autem sapientia ad minus consistit in tribus. Primum est, ut à regione mortis in regionem vitæ transeamus. Secundum est, ut animæ nostræ habitaculum pulchrum construamus. Tertium est, ut contra famem perpetuam nobis alimenta conquiramus.

De il. ut scilicet à regione mortis in regionem vitæ transeamus, dicitur Eccl. 6. *Quid habet amplius sapiens stulto, nisi ut pergat illuc, ubi vita? Sicut stultus reputatur ille, qui relinquet regionem illam, in qua omnes homines sani essent, & beati, & tranfret ad terram illam, ubi omnes essent infirmi & miseri: ita etiam stulti sunt illi, qui per peccata sua elongant se à patria paradisi, ubi omnes incolentes & beati, & tranferunt se in exilium inferni, ubi omnes languent & omni miseria subiacent.* Contra sapientes sunt illi, qui fugiunt mortem inferni, & pergunt ad æternam & felicem vitam regni Dei.

De II. ut videlicet animæ nostræ firmum & pulchrum habitaculum construamus, dicitur Proverb. 14. *Sapiens mulier edificat domum suam, insipiens extructam quoque manibus destruet.* Dicitur enim Proverb. 24. *Sapientia edificabitur domus, & prudentia roborabitur:* Mulier igitur sapiens, id est, prudens anima, per studia virtutum, & operum eleemosynarum ædificat sibi domum in cælis: sed insipiens anima domum sibi extructam à Christo, quantum in ea est, manibus suis, id est, peccatis operibus suis destruit.

De III. ut vitemus æternam famem, alimenta nobis mature conquiramus, monemur Proverb. 6. *Vade ad formicam & piger, & considera vias eius, & discite sapientiam: quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in estate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat, scilicet in hyeme.* Ibi dicit glossa: Si tantillum animal principe carens, rationis expertus, natura duce, sibi in posterum prouidet, multo magis tu, ad imaginem Dei conditus, ad videndam gloriam eius vocatus, Doctorum tanto magisterio adiutus, ipsum conditorem habens ducem: debes in præsentem fructum bonorum operum congregare, quibus in æternum viuas in futuro. Satis igitur miserabile est, quod multi tam parum cogitant de futura vita: dummodo tantum habeant, ut ventrem hic pascant, & luxuriæ suæ satisficiant, non habent sollicitudinem, quid agatur de misera anima post hanc vitam.

Quinto Iesus dicitur veracissimus. Vnde dicitur Matth. 12. *Minum Iudæi ad Iesum quosdam ex Phariseis & Herodianis, & dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, & non curas quæcumque nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces.* Vnde & ipse Iesus dicit Ioan. 14. *Ego sum veritas.* Et nota, quod Iesus in duplici promissio suo verax est: persoluet enim iustis & iniustis, quod promissit eis. Dabit nempe iustis æterna præmia: iniustis vero supplicia sempiterna. De istis duobus dicit Dominus Isa. 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terra comedetis: quod si nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos.* Quasi dicat. Si volueritis, id est, voluntatem vestram meæ voluntati conformaueritis, & audieritis me, id est, mandata meæ perfecteritis: bona terra videntium comedetis, ad mensuram gloriæ discumbentes. Quod si nolueritis, id est, meæ voluntati reuolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, id est, mala operati fueritis, gladius æternæ damnationis deuorabit vos in profundo gehennæ gementes. Multi sunt, qui nisi confidentes diuinæ misericordiae, imo nisi auctantes fallacia serpentina, non credunt, quod Deus impios sit æternaliter damnaturus, & tales volunt mendacem facere veracem Iesum, qui dicit Matt. 26. *Ibunt impij in supplicium æternum: Iusti autem in vitam æternam.* Propter hoc dicit Augustinus: *Si feceris, quod suggerit diabolus, & contempseris quod præcipit Deus: veniet dies iudicij, & inuenies verum, quod minatus est Deus, & simul quod pollicitus est diabolus.*

Nos enim, cum simus filij Iesu, decet esse veraces. Veritas enim commendabilis est propter tria. 1. Per veritatem quippe gratia Dei inuenitur. 2. Per veritatem ubique homo custoditur. 3. Per veritatem etiam vique ad inspectionem diuinæ gloriæ peruenitur. De primo, videlicet quod per veritatem Dei gratia inueniatur, dicitur Proverb. 3. *Misericordia & veritas non te deserant, & inuenies gratiam bonam coram Deo & hominibus.* Hinc etiam dicitur in Psal. *Misericordiam & veritatem diligit Deus.* Nota, quod soror veritatis est misericordia, vnde etiam coniungitur ei, & nunquam sine ea debet inueniri. De secundo, scilicet, quod homo per veritatem ubique custodiatur, dicitur Proverb. 20. *Misericordia & veritas custodiunt regem, id est, quemlibet Christianum, qui ad hoc vocatus est, ut se metipsum per virtutes regat, & sic in regno Dei coronam gloriæ consequatur.* De tertio, scilicet, quod homo ad aspectum diuinæ gloriæ per veritatem perueniat, dicitur Eccl. 15. *Viri veraces successum habebunt usque ad inspectionem Dei.* Cum igitur tam commendabilis sit veritas, monet nos Spiritus sanctus, ut emamus eam. Dicitur enim Proverb. 13. *Veritatem eme.* Glossa, *pretio corporis tui.* Sed heu nobilem veritatem multi ita vilipendunt, ut deserant eam pro buccella panis: sicut dicitur Proverb. 28. *Qui cognoscit in iudicio faciem, non facit bene.* Ille etiam pro buccella panis deserit veritatem. Ille etiam, qui iudicio seculari, siue clericali, siue spirituali diuitem attendit, & pauperem non agnoscit: talis, inquam, pro buccella panis deserit veritatem.

Iesus igitur triplicem veritatem requirit à nobis, ut scilicet persoluamus, quod ipsi promissimus, & Sanctis eius, & proximis nostris. Ad primum monet nos Ecclesiasticus 5. *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim Deo infidelis, & frustra promissio: sed quodcumque voveris Deo, redde.* De secundo dicitur Proverb. 20. *Ruina hominis est, deuotare Sanctos, & post vota reuocare.* Quicumque igitur Sanctos deuotauit, id est, Sanctis aliquid vovit, aut promissit, persoluat eis: alioquin cedit ei in ruinam, & interitum sempiternum. De tertio dicitur Proverb. 3. *Ne dicas amico tuo: Vade & reuertere, eras dabo tibi: cum statim possis dare.* Hæc auctoritas intelligitur de illis, qui debita sua de die in diem differunt

runt : cum statim ea persolvere possint.

Sexto Iesus dicitur suavissimus. Est enim, suavis in ipsum credentibus, ipsum amantibus, & bene operantibus. De primo, videlicet, quod Dominus sit suavis eis, qui credunt in ipsum, dicitur in Psalmo 33. *Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus.* Primo quippe anima videt Deum per fidem, & sic iam cum incipit degustare. De secundo, scilicet, quod sit suavis eis, qui sperant in eum, dicitur in Psal. 85. *Quoniam tu Domine suavis & mitis, & multa misericordia omnibus invocantibus te.* Illi enim qui sperant in Domino, invocant eum, & invocantes experiuntur suavitatem eius. De tertio, scilicet, quod suavis est his, qui diligunt eum, dicitur in Psal. 99. *Laudate nomen eius, quoniam suavis est Dominus, & in æternam misericordia eius, & usque in generationem & generationem veritas eius.* Illi quippe, qui sincere amant Dominum, tantam quandoque experiuntur suavitatem, quod prorumpunt in laudem bonitatis ipsius. De quarto, scilicet, quod suavis sit eis, qui bona operantur, dicitur in Psal. 144. *Suavis Dominus universis, & miserationes eius super omnia opera eius.* Multi in actu bonorum operum mirabili suavitatem intrinsecus à Domino reficiuntur.

Constat igitur Iesum tantæ suavitatis esse, ut si haberes stomachum ita largum & amplum, sicut est totus orbis terrarum, nondum capere possis millepartem suavitatis ipsius. Vnde etiam Dominus dicitur fidei seruo suo Matth. 25. *Intra in gaudium Domini tui.* Quasi dicat, Gaudium meum tam copiosum est, quod totum in te intrare non potest, sed tu potius intrabis in illud. Si esset aliquod magnum dolium, & esset melle repletum : & tunc acciperetur panis unus triticus, qui recens esset decoctus, & in medium mellis projiceretur : sicut panis ille, totum mel non posset sibi imbibere, sed potius absorberetur à melle : ita etiam est de suavitatem divinam, quam anima totam non valet imbibere, sed potius à diuinitate absorbetur, & imbibitur. Vnde dicitur in Psal. *Inebriabitur ab ubertate domus tua.*

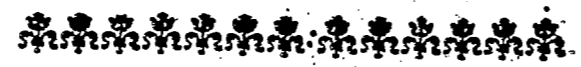
Si igitur desideramus gustare suavitatem divinæ bonitatis, oportet ut nos etiam simus suaves. Vnde dicit August. *Si aceto plenus es, ubi mel panes, quo te vult implere Deus ?* Si vis habere mel, fande fel.

Triplex itaque suavitatem requirit à nobis Deus, scilicet, suavitatem cordis, oris, & operis. 1. De suavitatem cordis & oris dicitur Cant. 4. *Fanus distillans labia tua sponsa : mel & lac sub lingua tua.* Quasi diceret : O fidelis anima, quæ desideras esse sponsa mea, labia tua debent esse suavia, sicut est fanus distillans, ut pauperes benigne ac leniter alloquaris. 2. Debet etiam in corde tuo, quod est constitutum sub lingua, mel esse & lac : ut scilicet, nullum odio habeas & nulli homini damnus aliquod molaris in corde. Ad hoc, ut pauperes pie ac suaviter alloquamur, monet nos Eccl. 18. *Fili in omni sermone tuo, ne des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerat ros ? sic & verbum, scilicet bonum, melius quem datur.* 3. De suavitatem operis dicitur Cant. 6. *Pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut Ierusalem.* Quasi dicat : O anima, quæ desideras esse amica mea, debes etiam esse pul-

chra per continentie puritatem : debes etiam esse suavis per operis ac conuersationis innocentiam : ut scilicet, nulli opere ac conuersatione noccas. Debes nihilominus decora esse sicut Ierusalem : ut scilicet, ornata diuersarum virtutum præpare te ad illius supernæ Ierusalem solemnitatem.

Rogate ergo Dominum, ut in suauitate cordis, oris, & operis inueniamur, ut tandem ad suauitatem diuinam mensa recipi mereamur. Quod nobis ipse dulcis Iesus præstare dignetur, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuunt & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Nota, quod prædictus sermo generalis est, & potest de eo prædicari ubique in Euangelio, vel in Epistola, per circulum anni, occurrerit tibi IESVS, & habes hic abundantem materiam ad sex sermones de singulis literis huius vocabuli IESVS. Similis notatio & sermo est infra Dominica 4. post Epiphani. Sermo. I I.



IN DOMINIC. INFRA OCT. Natiuitatis Domini

SERMO X.

Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur : & tuam ipsius animam pertransibit gladius : ut reueletur ex multis cordibus cogitationes. LUC. 2.

Quatuor hic occurrunt consideranda.

- I. In cuiusmodi ruinam Christus positus esse dicatur ?
- II. In quorum resurrectionem positus asseratur ?
- III. In quale etiam signum positus esse credatur ?
- IV. Qualiter eius gladio matris anima transigatur ?



Primo nota, quod puer Iesus positus fuit, id est, natus in ruinam idolorum, & hoc prædixerat Iſa. 19. ita dicens : *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur in Ægyptum : & mouebunt simulachra Ægypti à facie eius.* Tunc Dominus ascendit super nubem leuem, quando Beata Virgo Maria (quæ nubes leuis dicitur : quia erat sine omni peccati grauidine) quando, in-

quam, Iesum in vinas suas assumpsit, & cum eo fugit in Ægyptum. Et tunc, ut Magister dicit in historia ad literam, idola Ægypti corruerunt. Tradunt quoque Sancti, quod sicut in exitu filiorum Israel de Ægypto, non fuit domus in Ægypto, in qua Deo procurante, non iaceret mortuum primogenitum : ita nec modo templum fuit in Ægypto, in quo non corruisset idolum.

Et nota, quod cum moraliter per Ægyptum mundus iste figuretur, & cum puer Iesus mundum verissime sit ingressus, dignum & iustum est, ut idola huius mundi à facie eius penitus conterantur. Ipse enim solus est Deus, & non alius est Deus præter ipsum. Vnde ipse ab omnibus amandus est, & colendus.

Notandum vero est, quod quatuor principalia idola sunt huius mundi : videlicet, superbia, auaritia, luxuria, & gula. De primis tribus mentionem facit 1. Ioan. 2. ubi dicit : *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* De quarto dicit Apost. ad Ph. 3. *Multi ambulantes, quos fleus dico inimicos crucis Christi, quorum Deus venter est.* Prima tria idola, scilicet, superbia, auaritia, luxuria, signata sunt per tria idola, quæ specialiter coluit Salomon, & propter hoc iram Dei incurrit grauissimam. Legitur enim 3. Reg. 11. *Cum esset senex Salomon, deprauatum est per mulieres cor eius, ut sequeretur deos alienos : nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius : sed colebat Salomon Asiartheideam Sidoniorum, & Chamom deum Moabitum, & Moloch idolum Ammonitarum.* 1. *Asiartheideam* interpretatur factura superflua, & significat superbiam, quam Deus non creauit, sed ille nequissimus Angelus, videlicet, Lucifer eam primus adinuenit. 2. *Chamos* interpretatur congregans, & significat auaritiam, quæ insatiabilis est : vnde etiam semper nititur congregare, auarus enim obolo indiget. 3. *Moloch* interpretatur rex vel princeps, & significat luxuriam, quæ pene omnibus hominibus saltem per primos motus dominatur, & vix est aliquis ita perfectus & sanctus, quin tyrannus debeat ei haberi suspecta. 4. *Idolum* vocatur Bel, de quo legitur Dan. 14. *Erat idolum nomine Bel apud Babylonicos, & impendebatur in eo per dies singulos simila arabea duodecim, & oues quadraginta, vini quoque amphora sex.* Nota quod arabea fuit mensura trium modiorum. Duodecim igitur artabæ erant 36. modij panis simuliginici, qui quotidie huic idolo offerebantur. Offerebantur etiam 40. oues, & sex amphoræ vini. Conuenienter igitur per idolum istud gula figuratur, quæ vix cibo potuque repletur. Vnde etiam rex iste, qui sumptuosum idolum istud colebat, dixit ad Danielelem : *Non tibi videtur Bel esse viuens Deus, aut non vides, quanta comedit & bibit quotidie.*

Igitur cum natus sit puer, qui vocatur Iesus, & est Deus noster : debemus aspernari & fugere prædicta idola, scilicet, superbiam, auaritiam, luxuriam, & gulam. Qui enim prædicta idola non dereliquerit, à Domino in die extreme necessitatis derelinquetur, & æterna confusione confundetur. Vnde dicitur Iſa. 1. *Qui dereliquerunt Dominum, confumentur igne, scilicet perpetuo.* Confundentur ab idolis quibus sacrificauerunt. Dicit enim Iſa. 11. *In die illa projiciet homo idola, &*

ingredietur scissuras petrarum, & in cavernam sanctorum, à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.

De secundo nota etiam, quod Iesus asseritur, in positus resurrectionem multorum in Israël. Hæc autem resurrectio fit per penitentiam, & gratiam Spiritus sancti. Vnde in primo verbo, quod Dominus prædicauit, inuitat nos ad penitentiam Matth. 4. *Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum.* Idem etiam prædicauit Ioannes Baptista Matth. 3. Dominus igitur ad hoc natus est, ut cooperante gratia ipsius, per penitentiam de peccatis resurgamus ad virtutes. Hinc per semetipsum dicit Ioan. *Ego sum resurrectio, & vita.*

Et nota, quod homo per septem cadit, & per septem resurgit. Vnde dicitur Proverb. 24. *Septies cadit iustus, & resurgit, scilicet, septies.* Cadit enim per septem principalia vitia : resurgit autem per septem dona Spiritus sancti. Inuitat autem diabolus nos ad casum : vnde legitur Matth. 4. *quod assumpsit diabolus Iesum in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei : Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me.*

Primo igitur homo cadit per superbiam, à qua resurgit per donum sapientiæ. Superbia quippe facit hominem Deum despiciere : sapientia vero conferens animæ verum iustum, facit hominem Deum quasi summum bonum appetere.

Secundo homo cadit per iram, sed resurgit per spiritum intellectus. Per iram quippe homo interior obtenebratur, ac suipius obliuiscitur, sed donum intellectus reducit hominem ad cognitionem suipius.

Tertio homo cadit per inuidiam, sed resurgit per spiritum consilij. Inuidia quippe dissuadet homini, ne faciat aliquid boni proximo suo : sed donum consilij persuadet homini, ut diligat proximum suum ac foueat eum tanquam seipsum.

Quarto cadit homo per auidiam & boni operis pigritiam, sed resurgit per spiritum fortitudinis. Auidia nempe debilitat hominem, ne velit vel valeat Deo seruire : sed è contrario donum fortitudinis roborat hominem, & ad seruendum Deo vires ei sufficienter administrat.

Quinto cadit homo per auaritiam, sed resurgit per spiritum scientiæ. Auaritia namque instigat hominem, ut multa congreget, & temeriter ac impie conferret : sed è contra donum scientiæ ostendens homini, quod bona huius mundi instabilia sunt, & quod de eis archissima ratio est reddenda, persuadet cuiuslibet, ut modicis sit contentus, & ut ea quæ iuste possidet, misericorditer ac large cum proximo suo communicet, præsertim cum omnia communia debeant esse in regno Dei.

Sexto cadit homo per gulam, sed resurgit per spiritum pietatis. Gula namque persuadet homini, ut circa animam suam negligens sit & impius, & circa corpus sollicitus atque pius, ut scilicet carni omnes voluptates præster ; sed è contrario donum pietatis monet hominem, ut miscratur animæ suæ, ipsamque sollicitè pascat ac reficiat. Ipsa enim immortalis existit, sed corpus est mortale, propter quod non

non est anima præferendam. Dicit enim Apostolus, quod *venit esca, & esca venit: Deus autem & hanc & hanc destruet.*

Septimo cadit homo per luxuriam, sed resurgit homo per spiritum timoris Domini. Luxuria namque instigat hominem, ut timore Domini postposito totum se libidini carnis immergat & inuoluat; sed è contra timor Domini mox, ut mundum se conferuet ac immaculatum, ut sic cum fiducia audeat representari vultui illius districti iudicis, qui omnem immunditiam vlciscetur. Quia igitur septiformis spiritus eos resuscitat, quos peccatum septiforme mortificat & cruciat, dicitur in Ezech. 37. *Ingressus est in interfectos spiritus, & vixerunt steteruntque super pedes suos.*

NOTA, quod multi sunt, quos non pudet cadere, id est, peccare; sed pudet eos surgere, id est, penitentiam agere. De talibus dicit Augustinus: *Sunt multi, quos peccare non pudet, agere penitentiam pudet. O incredibilis infamia! de vulnere non erubescis, de ligatura vulneris erubescis: Nomen nudum facinus & putridus est? Festinamus igitur charissimi de vitiiis resurgere: ut in die iudicii de terræ puluere ad æternam gloriam resurgamus.*

De tertio nota, quod Iesus positus in triplex signum, donatus est nasci, videlicet, in signum omnimodæ paupertatis, in signum eximie humilitatis, & in signum multiplicis acerbitatis. Et certe huic triplici signo pene ab omnibus hodie contradicuntur.

Primo Dominus positus fuit in signum omnimodæ paupertatis, pauper enim fuit iacens in præsepio, pauperior fuit degens in seculo, pauperimus fuit pendens in patibulo. Vnde Filius Dei loquitur ad Patrem in Psal. 85. *Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego.* De signo paupertatis legitur in iudic. 6. quod cum filij Israël opprimerentur ab hostibus suis, videlicet, à Madianitis: & cum clamarent ad Dominum, præcepit Dominus cuidam viro forti, qui vocabatur Gedeon, ut pugnaret pro populo suo, & saluaret eum. Gedeon autem cum signum victoria postularet à Domino, accepit hoc pro signo, ut vellus quoddam in area positum compleretur, & area sicca remaneret. Datum etiam fuit ei tale signum, ut omnis terra rore maderet, & solum vellus siccum remaneret. Per filios Israël, intelligitur genus humanum, quod ante aduentum Filij Dei in mundum ab infernalibus hostibus grauiter impugnabatur. Propter quod ad clamorem Patriarcharum & Prophetarum Deus iniunxit Gedcon, id est, Filio suo vnigenito, ut ingressus in mundum genus humanum ab oppresseione demonum liberaret.

Et in signum huius liberationis duplex signum præcessit. Primum signum, quod tota area sicca remanente, vellus rore complutum fuit, quod expressum concham impleuit. Per aream intelligitur mundus iste. Per vellus vero figuratur Filius Dei. Sicut enim vellus sine dolore ex carne oritur, ita & Filius Dei sine dolore & angustia natus est ex Virgine Maria. Igitur cum saluandum esset genus humanum non est inuentus aliquis in tota area huius mundi, qui dignus esset repleti rore Spiritus sancti, ad hoc, ut esset dux & saluator fidelis populi, sed solum vellus, id est,

corpus Filij Dei repletum fuit Spiritu sancto, & hoc vellus expressam concham, id est, beatam Virginem humore gratiæ adimpleuit. Eandem quippe gratiam, quam Dei Filius à Patre recepit, cum matre sua adhuc existens in ipsius vtero largissime communicauit. Sicut enim legitur Ioan. 3. Non ad mensuram datus est Spiritus sanctus sacro infantulo in Virginis vtero concepto, qui etiam infantulus rore gratiæ sibi infusa maternam concham largiter adimpleuit.

Secundum signum fuit, quod omnis terra rore maderet, & solum vellus siccum permaneret. Per terram mundus intelligitur. Per vellus vero, sicut dictum est, Filius Virginis figuratur. Igitur omni terra humorem diuitiarum desiderantem Christus solus siccus permansit per inopiam & paupertatem. Ipse quippe spreto diuitiis, quibus mundus inhiat, paupertatem amauit, paupertati se copulauit, & paupertatem aliis commendauit. Vnde dicit Bernardus: *Banoriam omnium æterna in celis affluentia suppetebat: sed paupertas non inueniebatur in eis. Hanc inique Filius Dei concupiscens descendit, ut eam eligeret sibi, & nobis quoque sua estimatione faceret pretiosam. Paupertatis itaque signo pene omnes contradicunt hodie. Paucissimi quippe sunt, qui ex corde diligant paupertatem. Vnde dicitur Ierem. 6. *A minore usque ad maiorem omnes auaritia student.**

De signo humilitatis legitur Exod. 4. vbi dicitur, quod cum Moyses minasset gregem saceris sui in interiora deserti, apparuit ei Dominus in rubo, & commisit ei, ut esset nuntius suus ad filios Israël, & ad Pharaonem regem Ægypti. Moyses vero, cum peteret sibi dari super hac missione signum, ait Dominus ad eum: *Vi credant, quod apparuerit tibi Dominus, misce manum tuam in sinum tuum, quam cum misisset in sinum, protulit in leprosam instar niuis. Quo facto, retrahit, ait Dominus, manum in sinum. Retrahit, & protulit iterum, & erat similis carni reliqua. Per Moysen intelligitur Filius Dei, qui tunc manum suam, id est, semetipsum misit in sinum, quando, ut incarnaretur, ingressus est Virginis vtero. Tunc autem extracta est hæc manus, quando ex Virgine natus est Dei Filius: & tunc hæc manus apparuit quasi leprosa: quia Christus in carne assumpta apparuit similis aliis peccatoribus. Vnde dicit Ista. 53. *Nos putauimus eum quasi leprosum, & percussim à Deo, & humiliatum.* Tunc etiam manus ista retracta in sinum est, quando Filius Dei reuersus fuit in Ascensione in sinum Patris. Rursus vero extrahetur in die iudicii: sed tunc non apparebit quasi leprosa, imo apparebit in magna gloria, & sine omni peccati macula. Igitur assumptio despectæ humanitatis nostræ fuit signum magnæ humilitatis in Christo. Et certe huic signo à multis contradicuntur: quia multi sunt, si esset in eorum electione, qui magis vellent honorari & dominari, quam aliis subdi & contemni.*

III. De signo afflictionis & acerbitatis legitur in Iosue 2. vbi dicitur, quod cum Iosue misisset exploratores, ut considerarent ciuitates, quas ipse expugnare proposuerat, & illi transissent in Iericho, & diuertissent in domum cuiusdam femine, qua Raab vocabatur, intelligens hoc rex ciuitatis illius fecit perquiri prædictos exploratores, quos Raab abscondit, donec nun-

tij regis pertransissent. Tandem dimisit eos per fenestram domus suæ, quæ muro coætigua fuit per funiculum coccineum. Petiuit autem prædicta Raab à prædictis exploratoribus, ut cum veniret Iosue, & caperet ciuitatem, agerent cum ea, & cum omni parentela sua ex misericordia; sicut & ipsi misericordiam consecuti sunt ab ipsa. Ergo rogauit super hoc dari signum. Cui responderunt exploratores: *Signum erit funiculus iste coccineus, & ligabis eum in fenestra, per quam nos demissisti.*

Per Raab intelligitur Ecclesia, cui per funiculum coccineum salus est promissa. Christus enim est ille coccineus funiculus, qui appensus fuit in fenestra sanctæ crucis. Er bene sancta crux fenestra comparatur. Sicut enim columba per fenestram reuerfa fuit in arcam: ita etiam electorum animæ per fidem sanctæ crucis recipiuntur in præsentem in gratiam, postea vero recipiuntur in gloriam. In hac fenestra appensus fuit ipse Dei Filius, ut esset signum salutis & misericordiæ omnibus, qui de familia Ecclesiæ saluandi fuerunt. Erat autem Filius Dei quasi quidam triplex funiculus, constat enim ex diuinitate, & anima & corpore. In tertia vero sui parte, videlicet, in corpore, ruptus fuit funiculus iste, & tunc factus fuit totus coccineus, flagella quippe & spinæ & clauis & lancea totum funiculum istum coccineum, id est, sanguineum effecerunt. Ideo signo inenarrabilis acerbitatis, quam pertulit in cruce, à multis hodie contradicuntur. Pauci vero sunt, qui vellent pati cum Christo, sed multi sunt, qui vellent libenter deliciarum cum Christo.

Rogate ergo Dominum, ut sic in nobis corruant idola vitiorum, & sic ad virtutes resurgamus; sic etiam paupertatem, humilitatem, aspersionemque Iesu aliquatenus imitemur: ut tandem in saluorum numero computemur. Quod nobis prestare, &c.

IN EADEM DOMINICA

SERMO XI.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2.

Ota, quod sex sunt gladij, qui debent animas nostras per iugem recordationem pertransire salubriter.

- I. *Acerbitas Dominica passionis.*
- II. *Ardor sanctæ dilectionis.*
- III. *Feror intima contritionis.*
- IV. *Mors corporalis.*
- V. *Sententia iudicialis.*
- VI. *Pena gehennalis.*



Rimus gladius est acerbitas Dominica passionis. De isto gladio prædixit sanctus Simeon Beata Virgini, sicut dicitur Luc. 2. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quasi dicat: O Virgo, gladius ipsius,*

id est, Passio Filij tui pertransibit animam tuam. Tantum denique passa fuit dolorem Beata Virgo, dum illusiones & afflictiones Filij in cruce pendens aspiceret, ac si materialis gladius cor eius & viscera pertransiret, hoc dicit Beatus Hieron. *Constat, quod Beata Virgo plus omnibus Filium suum dilexit, & propterea plus doluit: & tantum, ut animam eius totam pertransiret & possideret vis doloris, ad testimonium eximia dilectionis: quæ quia mente passa est, plusquam martyr fuit.* De dolore etiam Beata Virginis loquitur Beatus Bernardus in tractatu de quinque verbis Domini: ait autem sic: *Immersit te Domine illa benedicta in mulieribus, & fixis inde oculis vulnera tua interna pietate considerat: & licet non ignoret, quid boni conferat mundo passio tua: tamen tibi parentis affectu commoratur, & pectus maternum immanitate doloris ardetur, suspirat intrinsecus, & erumpentes reuocat lacrimas: & eo amplius anxietas intrinsecus, quo prohibetur egredi, & per lacrimas lacrimarumque dissoluit. Emergebant quidem aliquando gemitur, sed increpati reprimuntur, reuertebanturque in sinum mentis, de qua prodibant, & collidebant se introrsus ad inuicem. Eratque in anima sua tempestas valida, concurrentibus sibi procellis, & quasi in sariagine fixis medullis, ebulliebant amaritudines: quas excoquebat, & coagulabat exacerbatio persisterans. Ex prædictis itaque verbis perpendi potest, quod Beata Virgo tantum dolorem passa fuit respiciens tormenta Filij prædicti: ac si cor eius, & omnes medullæ ossium ipsius in patella super ignem frigerentur.*

Igitur gladius Passionis Iesu, qui pertransiuit animam Beata Virginis, debet etiam cor nostrum pertransire: Sumus enim fratres & filij Iesu, dignumque est, ut compatiatur & fratri & Patri nostro charissimo in tantis doloribus existenti. Vnde dicit Apostolus 1. ad Cor. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatimur omnia membra. Cum itaque Christus, qui est caput nostrum, tam acriter passus fuerit pro nobis, debemus & nos compati sibi, quoniam sumus membra ipsius. Vnde etiam dicit Apostolus ad Phil. 2. *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. Quasi diceret: Irrisiones, & suffragationes, spina, & flagella, & spineam coronam, clauos, & lanceam, & alia crucis tormenta, quæ Christus pertulit in corpore suo, vos etiam per compassionem cum ipso sentire debetis.**

Secundus gladius est ardor dilectionis sanctæ. De isto gladio dicit Dominus Matth. 10. *Nolite arbitrari quia veni pacem mittere. Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare filium aduersus patrem suam, & filiam aduersus matrem suam, & matrem aduersus socrum suam. Quod autem Dominus per gladium prædictum charitatem intelligit, statim, quasi exponendo verba prædicta subdit: *Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus. Et qui amat filium, aut filiam plusquam me, non est me dignus.**

Et nota, quod magnæ virtutis est gladius charitatis. Per charitatem quippe sancti martyres corpora sua propter Dominum diuersis supplicij exposuerunt. Per charitatem sancti confessores temporales diuitias contempserunt. Per charitatem sancti Anachorite spretio nunquã feculi solitudines

tudines elegerunt. Per charitatem sancti monachi colla sua arctissime obedientie subdiderunt. Per charitatem sanctæ virginis & viduæ calibatu continentia floruerunt. Per charitatem quoque boni coniugati opera misericordie deuote pauperibus impenderunt. Det etiam nobis Deus, vt gladius sanctæ dilectionis iugiter in corde nostro permaneat, vt Deum plusquam nos, & proximum sicut nos, corde, ore, & opere diligamus.

Tertius gladius est feruor intimæ contritionis, qui bene sequitur primos duos gladios. Cum enim Christus tanta pro nobis passus fuit, iustum est, vt eum sincerissime diligamus, ipsique toto corde seruiamus: sed qui recognoscit, quod eum offendit in aliquo, dignum est, vt super hoc amarissime conetur. De gladio contritionis dicitur in Psal. 36. *Gladium euaginatuerunt peccatores, intenderunt arcum suum, gladius eorum conuertetur in corda ipsorum, &c.* Nota, quod peccatores per peccata sua, quasi quodam euaginato gladio & arcu extento Dominum impugnant, & sagittant, sed Psal. orat & optat, vt gladius peccatorum conuertatur in cor ipsorum, id est, vt peccata sua, quibus impugnant, in semetipos retorqueant. Tunc enim gladius peccatoris in cor ipsius conuertitur, cum de peccatis suis amarissime dolet, & conetur. Hinc etiam legitur 1. Reg. 17. quod cum Dauid deiecit Goliath, *cucurrit & stetit super eum, & extraxit gladium illius de vagina sua, & interfecit illum, & amputauit caput illius.* Per Goliath diabolus, & per Dauid homo penitens intelligitur. Tunc enim homo penitens diabolus suo gladio occidit, quando peccator de peccatis illis, quæ ei diabolus persuaserat, & per quæ eum æterna morte trucidare proposuerat, intimè conetur, & sincere confitetur, debitamque pro ipsis satisfactionem exequitur. Verum vt peccator de peccatis mature peniteat, ne præueniatur hora mortis, necessarium est ei, vt semper mortem sibi imminere prospiciat.

Quartus gladius est mors corporalis. De isto gladio Macrobius in quodam libro, qui appellatur Somnium Scipionis, tale ponit exemplum. Ait enim, quod erat quidam Philosophus Dionysius nomine, qui cum esset in palatio cuiusdam Regis, & discipulus eius miraretur delicias regales, & assereret eos beatos esse, qui talibus deliciis iugiter inhærent. Dionysius gladium è vagina raptum iussit ex tenui filo per capulum sursum suspendi; ita vt mucro gladij super caput discipuli dependeret. Præcepit autem Dionysius discipulo, vt comederet, & biberet, & lenis esset. Cumque ille inter omnes propositas delicias mortis periculo grauaretur, dixit Dionysius: Talis est ista vita, qua te reputas esse beatum: sic semper mortem nobis imminentem videmus. Estima quomodo felix esse poterit, qui timere non desuerit. Mors igitur est acutissimus gladius, qui amaro diuortio separat corpus & animam. Quapropter necessarium est, vt gladium mortis frequenter in nostra memoria portemus. Vnde dicit Eccl. 7. *In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, &c.*

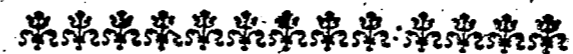
Quintus gladius est sententia iudicialis, qui præcedentem conuenienter sequitur. Qui enim mortis suæ recordatur, reminisci debet etiam

diuinæ sententiæ, quam hominem post mortem suam oportebit audire. De isto gladio dicitur Apoc. 19. *Vidi celum apertum, & ecce equus albus: & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cum iustitia iudicat, & pugnat. Et de ore eius procedebat gladius: & utraque parte acutus; ut in ipso percussit gentes.* Per hoc, quod Ioannes dicit, quod vidit celum apertum, innuitur, quod omnia illa, quæ modo celata sunt & occultata, publicabuntur in die iudicij. Celum enim, quod dicitur à celando, tunc aperietur, & tunc apparebit equus albus, id est, humanitas Dei nostri, in qua sedens diuinitas, quæ olim contra diabolum dimicauit. Hæc etiam diuinitas cum humanitate veniet ad iudicium. Dicitur autem ille, qui sedet in equo, Fidelis & Verax. Dominus fideliter assistit eis, qui inuocant eum in tribulationibus suis. Vnde dicitur in Psal. *Ad Dominum cum tribulaueris clamauit, &c.* Verax etiam est, quia quæcunque promisit electis, in veritate persoluet. In iustitia quoque iudicabit: *Liberabis enim tunc pauperem a potente, & præsertim talem pauperem, cui olim non erat adiutor.* Ipse etiam pugnat contra impios & peccatores in iudicio. Vnde dicitur, quod gladius ex utraque parte acutus ex ore eius exibat. Per gladium, sicut dicit Glossa, sententia Domini figuratur, quæ ideo ex utraque parte dicitur acuta, quia non solum peccata dei, sed etiam peccata in nocte commissa, grauitur vicescitur, & percussit gentes, id est, gentiliter & sine le viuentes.

Sextus gladius est pœna gehennalis. De isto gladio dicitur in Job. 19. *Fugite a facie gladij: quoniam ultor iniquitatum gladius est.* Pœna quippe gehennæ punit omnes iniquitates, & vitia peccatorum. De isto etiam gladio dicitur Isa. 27. *In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan, serpentem uellem, & super Leuiathan, serpentem tortuosum, & occidet cetum, qui in mari est.* Nota, quod de gladio gehennalis pœnæ tria dicuntur. Est enim *durus*, per intolerabilem acerbiteratem: non enim est ita lenis, vt saltem per assuetudinem tolerari possit. Sed cum homo fuerit mille annis in inferno, ita dura videbitur ei esse pœna gehennæ, sicut in prima hora, quando eam pati incipit. Est etiam gladius iste *grandis* per spatiofam capacitatem. Tam spatiofus quippe est & capax fundus inferni, vt nunquam à peccatoribus possit adimpleri. *Infernus enim est insatiabilis, & ignis nunquam deficit, sufficit:* sicut dicitur Prouerb. 30. Dicitur etiam esse *fortis* per perpetuitatem & interminabilitatem. Dicit enim Dominus reprobis, vt ait Matth. 25. *Discedite a me in ignem æternum maledicti, qui preparatus est diabolo & angelis eius.* Non dicit, discedite in ignem transitorium, sed in ignem æternum.

Igitur gladio perpetuæ damnationis, visitabitur Leuiathan, id est, diabolus, qui dicitur serpens, quia inimicatur humanæ naturæ. Inimicitias quippe Dominus posuit inter mulierem & serpentem, id est, inter humanam naturam, & diabolum. Dicitur etiam uetus; quia nititur nobis præcludere aditum æternæ salutis. Dicitur etiam serpens tortuosus, propter deceptio-

deceptionis astutiam. Tortuosus enim est, id est, multis & variis modis laborat electos decipere, & quos decepit, inuitissime de faucibus emittit. Occiditur in gladio infernalis pœnæ cetus, qui est in mari, id est, omnis superbus & pauperibus violentus. Sicut enim ceteras absorbet minores pisces, qui sunt in mari: sic & superbi & potentes deuorant pauperes in hoc mundo, & propterea gladio damnationis perpetuæ ferientur. Rogate ergo Dominum, vt tam sobrie & iuste & pie viuamus in hoc seculo, ne gladio mortis perpetuæ feriamur, sed potius coronam perennis gaudij consequamur.



IN EPIPHANIA DOMINI

SERMO XII.

Intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & mirram. Matth. 2.

In præfenti Euangelio quinque principaliter occurrunt consideranda.

- I. *Qui sint, qui cum muneribus uenerunt?*
- II. *Quæ sit stella, quam secuti fuerunt?*
- III. *Quæ sit domus, quam introiuerunt?*
- IV. *Quis sit ille, quem in domo inuenerunt?*
- V. *Quæ sint munera, quæ obtulerunt?*



E primo nota, quod illi, qui cum muneribus uenerunt ad puerum Iesum, dicuntur esse Reges & sapientes. Magus enim idem est quod sapiens. Quod autem hi tres Magi, qui cum muneribus uenerunt, Reges fuerint, haberi potest ex Psal. 71. ubi dicitur: *Reges Tharsis, & Insula, &c.* Tota etiam Ecclesia testatur eos Reges fuisse. Quod etiam fuerint Magi, id est sapientes, dicitur Matth. 2. *Cum natus esset Iesus in Bethleem. Iude, in diebus Herodis Regis, ecce Magi uenerunt, &c.* Magi igitur fuerunt, id est, valde sapientes, quos enim Græci Philosophos nuncupant, Persæ Magos appellant. Erant autem nomina istorum trium Magorum secundum Hebraicam linguam, Appellius, Amethus, & Damascus. Ita dicit Magister in historiis. Interpretatur autem Appellius fidelis, Amethus humilis, Damascus misericors.

D. Alberti Magni Serm.

Cum igitur isti tres Magi quoslibet Christianos significant, quia ipsi fuerant primitiæ nostræ, si sumus veri Christiani, quinque requiruntur à nobis. Primum est, vt sumus reges. Secundum est, vt sumus sapientes. Tertium est, vt sumus fideles. Quartum est, vt sumus humiles. Quintum est, vt sumus misericordes.

Primo debemus esse reges, vt uidelicet regnum nobis commissum ita disponamus, vt Deus in eo habitare dignetur. Regnum uero nobis commissum intra nos est, uidelicet, anima nostra, quæ per iustitiam & pacem & gaudium in Spiritu sancto disponenda est, & sic Christus in ea regnabit: vnde dicit Apostolus ad Rom. 14. *Regnum Dei non est esca, & potus: sed est iustitia, pax, & gaudium in Spiritu sancto.* Iustitia in hoc consistit, vt nullum operibus nostris ledamus. Pax in hoc attenditur, vt neminem uerbis nostris offendamus. Gaudium enim habemus in Spiritu sancto, si propter securitatem conscientie, & cordis mundiciam de Dei misericordia confidamus.

Secundò debemus esse magi, id est, sapientes. Necessaria quippe regibus est sapientia. Vnde dicit Eccles. 4. *Melior est puer pauper & sapiens rege sine & stulto, qui nescit prouidere in posterum.* In hoc ergo uera sapientia consistit, vt nobis prouideamus in posterum. De hac prouisione habetur in quodam S. Damasceni libello, qui Barlaam nuncupatur. Legitur enim ibi, quod quædam magna ciuitas erat, cuius ciues talem habebant consuetudinem, quod singulis annis sibi nouum regem præficiant. Rex enim electus tantum unum regnabat. Anno uero transacto transmittebatur in quoddam exilium, ubi fame, siti, frigore usque ad finem uite suæ miserabiliter angebatur. Talis autem eligebatur, qui dictorum ciuium leges & consuetudines penitus ignorabat. Multi igitur facti fuerant reges, qui regno accepto uoluptati & deliciis intendebant, & quid futurum esset, minime prouidebant. Anno uero finito illuc relegabantur, ubi infelices fame & nuditate perpetuo premebantur. Tandem eligitur in regem uir magnæ sapientiæ quidam, qui cum regalem potentiam esset adeptus, à quodam consiliario suo mores & consuetudines ciuium diligenter inuestigat. Cui cum dictum esset, quid consuetudinis esset in illa ciuitate, aperiens thesauros auri & argenti & pretiosorum lapidum, quorum dominium acceperat, transmisit occulte per fidelissimos nuntios multam copiam auri & argenti, nec non & nobilium gemmarum in illam insulam, in qua se nouerat relegandam. Igitur anno illo renouato, cum regno & ciuitatis illius habitatione priuaretur, & illuc, quo multa bona præmiserat, mitteretur, in multarum rerum copia, per totum tempus uite suæ deliciabatur: ubi infinitus numerus stultorum regum, quia nihil præmiserant, grauis inopie miseriam patiebatur.

Exemplum istud expone, quod per ciuitatem prædictam mundus iste figuratur, cuius regnum transitorium est & momentaneum, & cum multis annis uixerit homo in hoc mundo, cum uenerit hora mortis suæ, se uix reputat per annum unum uixisse, & certè nullus diu poterit hic permanere. Mundus etiam iste multos

malos ciues haber, qui desiderant mortem proximorum suorum: ut ipsi bona eorum valeant possidere. Ipsi etiam filij sapius ante diem patris inquirunt in annos. Sed heu multi qui diuites & abundantes sunt in hoc seculo, non prouidentes sibi de futura vita, tantum presentis vite diuitiis, & deliciis inhiant, ac incumbunt, propter quod cum moriuntur, transmittuntur in exilium gehennæ, ubi mortis æternæ miseriam & inediam perpetuè patiuntur. Qui uero sapiens est, res suas per manus pauperum, ac religiosorum transmittit in cælum, thesaurizans thesauros suos, *ubi nec arugo nec tineæ demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* Ad hoc igitur, ut nobis prouideamus in posterum, necessarium est, ut nomina trium Magorum moraliter representemus in nobis.

Tertio debemus esse fideles. Tunc autem verè fideles sumus, si in propriam animam crudeles & impij non existamus. Vnde dicit Dominus in Plal. 100. *Oculi mei ad fideles terre, ut sedeam tecum,* videlicet, in throno meo. Dicit etiam Dominus Apoc. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam uitæ.* Quasi diceret: O Christiane, esto fidelis animæ tuæ usque ad mortem presentis vitæ, & sic dabo tibi coronam gloriæ sempiternæ. Multi sunt, qui fideliores sunt animabus suis, quam animabus. Plus enim curant de anima corporis, quam de anima, quæ est sponsa æterni regis. Et tales similes sunt illi Saul, qui missus fuerat, ut quæreret asinas patris sui: sicut legitur 1. Reg. 9.

Quarto debemus esse humiles. Tunc autem vere humiles existimus, si DEVM filialiter timeamus, & mandatis eius obediamus. Vnde dicit etiam Iaco. 4. *Humilitatem in conspectu Domini, & exaltabit vos.* Dicit etiam ibidem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: subditi ergo estote Deo.*

Quinto debemus esse misericordes, ut videlicet pauperibus in eorum necessitatibus assistamus, ut ipsa veritas dicit Matt. 5. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* E contrario dicit Ia. 2. *Iudicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.*

De secundo nota, quod stella, quam Magi secuti fuerant, signat gratiam Dei. Cum enim Christus natus esset, quædam noua stella, sicut Magister testatur in historiis, in Iudæa exorta fuit. Hæc etiam stella magnæ claritatis extitit, & reliquis planetis, & stellis multo vicinior terris fuit. Magi itaque in suis regionibus existentes prædictam stellam super Iudæam stantem viderunt, ipsamque secuti fuerunt, & usque in Ierosolymam venerunt. Cum autem egressi essent de Ierusalem, tunc primo prædicta stella notabili motu præcessit eos, & duxit illos in Bethlehem, stetitque super locum, ubi puer iacebat in cubulis.

Hæc omnia de gratia Dei possunt exponi. Per Iudæam quippe, in qua primo hæc stella exorta fuit, Eccl. 1. bonorum hominum congregatio figuratur. Gratia quippe Dei super iustos & bonos commoratur. Gratia vero Dei his, qui saluandi sunt, apparet eis, trahit eos ad se, & perducit in Ierusalem, id est, in statum bonæ vitæ, Ierosolyma nempe pacifica, siue visio pacis interpretatur. Illi enim, qui tractu diuina

gratiæ veniunt in statum bonæ vitæ, pacem cum Deo faciunt, quam prius peccatis suis impugnaverunt. Vnde & ipsi post hanc vitam, æternam pacem videre merentur.

Cum autem hi, qui saluandi sunt, tractu diuinæ gratiæ venerunt Ierosolymam, id est, in bonam vitam, tunc dicunt: *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Cum enim homo cœpit bene vivere, tunc primo sapit ei Deus, & tunc ex magno desiderio quærit de ipso, ut ipsum plenius possit habere. Nondum tamen videt eum facie ad faciem. Verum cum ex Ierosolyma, id est, ex conuersatione bonæ vitæ egressus fuerit in mortem, tunc iterum stella gratiæ apparet ei: ut sicut primo traxit hominem ad noticiam Dei, & ad consortium bonorum hominum Deo famulantium: ita tunc ducat eum ante-venustam faciem Dei, & ad societatem Angelorum coram Deo lætantium.

Igitur cum anima fidelis egressa de corpore videtur præclaram gratiam se præeuntem, tunc gaudebit *gaudio magno valde*: sicut legitur de Magis, quod de Ierusalem egredientes, & iterato stellam videntes, *gausi sum gaudio magno valde.* Gratia quippe Dei cum apparuerit iustæ animæ de corpore egredienti, quatuor ei beneficia præstabit, per quæ eam mirabiliter exhilarabit. Seruientes enim dæmones abigit, horrendas tenebras depellit, ignem vrentem per medium diuidit, & ad faciem Dei perducit.

Primo anima in exitu suo gaudebit, quia per gratiam Dei, quæ est potens animarum defensor, ab ea seruientes dæmones abiguntur. Dæmones enim insidiantur animabus de corpore transmigrantibus, ut eas in interitum pertrahant sempiternum. Secundo gaudebit anima gaudio, quia per gratiam Dei, quæ est lucernarum deportatrix, horrendas tenebras depelluntur. Occurrunt siquidem impiis animabus de corpore transmigrantibus tenebræ palpabiles & horrois plenæ. Tertio gaudebit iusta anima gaudio magno: quia per gratiam Dei, quæ est bonarum animarum scutifera, vrens ignis diuiditur, ut per eam illæsa pertranseat. Dicit enim Augustinus, quod anima post hanc vitam ignem atrocem transibunt: ubi sermones otiosi, & cogitationes iniquæ, vel sordidæ, & multitudo leuium peccatorum, quæ puritatem nobis naturæ infecerunt, expurgabuntur, & tanta pertranseundi mora, quanti fuit peccati materia. Quarto gaudebit anima bona gaudio magno valde, quando per gratiam, quæ est diuini thalami cameraria, ante faciem Dei suauissimam perducitur. Tunc enim adimplebit eam lætitia suauissimus vultus Dei.

De tertio nota, quod domus, quam intrabit anima, stella, id est, gratia Dei deducta, est domus æternæ gloriæ. In hac enim domo non inuenitur Iesus contemptibiliter iacens in præsepio; sed honorificè sedens in regali solio. Vnde cantatur in introitu proxime Dominica: *In excelsis throno vidis sedere virum, quem adorat multitudo Angelorum, &c.* In hac gloriosa domo sedet ad latus Filij intermerata Virgo Maria. Vnde legitur 3. Reg. 2. *Quod venit Bersabee ad Regem Salomonem, & surrexit Rex in occursum eius, adorauitque eam, & resedit super thronum suum, posuimusque est thronus suus.*

matris Regis, quæ sedit ad dexteram eius. Per Salomonem Dei Filius intelligitur, & per Bersabæe Beata Virgo Maria, quæ tunc venit ad Filium, quando assumpta est in cælum: tunc etiam Filius venit in occursum eius, ipsamque adorauit, id est, adoratione dignam demonstrauit, eamque in throno glorioso ad suam dexteram sublimauit. Rogate ergo Dominum, ut sic nos faciat esse reges sapientes, fideles, humiles, misericordes, ut post hanc vitam, stellam, id est, Dei gratiam videamus, cuius ducatu ante Iesum & matrem eius cum lætitia veniamus.

ITEM DE EODEM
SERMO XIII.

*Procidentes adorauerunt eum:
& aperitis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Matth. 2.

Duo hic occurrunt principaliter consideranda.

- I. *Quis sit ille, cui Magi obtulerunt munera.*
- II. *Quæ sint munera, quæ procidentes obtulerunt.*



De primo nota, quod puer fuit pannis inuolutus, cui Magi munera deferunt, & certe in hoc notatur magna fides istorum trium Magorum, quod puerum illum, quem viderunt pannis inuolutum, & in præsepio repositum, credebant esse Regem omnium seculorum, credebant eum etiam esse Deum deorum: credebant nihilominus esse eum in cruce moriturum pro peccatis omnium populorum.

Quia enim hæc tria credebant de ipso, propterea *procidentes adorauerunt eum, & obtulerunt ei aurum,* tanquam Regi excelso: *thus, & myrrham,* tanquam in cruce morituro. De fide istorum trium Regum & Magorum dicit S. Bernardus: *O stupenda Magorum fides, quæ paruulum pannis inuolutum, tanquam Deum adorat: quibus non sordet loci vilitas, quos non scandalizat pueri pannositias, quos non offendit paupercule matris paupertas! maior est hæc fides latronis in cruce confitentis.*

Et nota, quod puer iste, cui munera deferuntur per myrrham, thus, & aurum exprimitur, quod aperte innuit Secreta huius dici, quæ talis est: *Ecclesia inæquæ sitis Domine, dona propitius intueri: quibus non iam aurum, thus, & myrrha profertur, sed quod eisdem numeribus, &c.* Sed quis in altari immolatur & sumitur, nisi Iesus Christus olim in præsepio reclinat? Igitur puer iste cui à Magis munera deferuntur, *myrrha est*: quia

per eum ira Dei Patris mitigatur. *Aurum est*: quia per eum cuilibet electus in gloria decoratur.

Primo puer Iesus per myrrham significatur: quia propter nos multiplices sustinuit cruciatu. Myrrha quippe genus quoddam gummi est, satis amarum. Vnde fidelis anima dicit Cant. 1. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Fasciculus myrrhæ, Glossa: Tota congeries Passionis. Inter vbera commorabitur, Glossa, id est, in immutabili memoria. Et nota, quod fasciculus ex multis culmis, & aristis componitur: sic etiam Passio Christi propter multa fuit mirabiliter aggravata.

I. fuit, quod tanquam latro cum gladijs & fustibus est comprehensus. Vnde ipse Iesus dixit turbis, sicut testatur Matth. 26. *Tanquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me.*

II. est, quod vincus est & ligatus, ad diuersos iudices ignominiosè est adductus. Vnde dicitur Ioan. 18. *Quod adduxerunt eum ad Annam primuin: erat enim focer Caiphæ. Deinde adduxerunt eum ad Caipham, postea tradiderunt eum Pilato in prætorio, qui etiam misit eum ad Herodem: sicut dicit Luc. 23.*

III. est, quod tanquam quidam execrabilis ab immundissimis est consputus: Vnde dicitur Matth. 26. *Tunc expuerunt in faciem eius.*

IV. quod tanquam fur terram indignus respicere, est velatus. Vnde dicit Matth. 24. *Cæperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius.*

V. est, quod tanquam quidam nequam fuit colaphizatus. Vnde dicit Matth. 26. *Tunc colaphis eum ceciderunt.*

VI. est, quod velut malefactor ab ignobilibus seruis est colaphizatus. Vnde Mar. 14. *Et ministri alapis eum cadebant.* Dicit etiam Matth. 26. *Alii palmas dederunt in faciem eius, dicentes: Prophezia quis est qui te percussit?*

VII. est, quod vestibus suis coram multitudine fuit exutus. Vnde dicitur Matth. 27. *Exuimus eum: Glossa, proprijs vestibus, chlamydem coccineam circumdederunt ei.*

VIII. est, quod tanquam fatuus in veste alba & rufa irrisus est & illusus. Coram Herode quippe irrisus est in veste alba. Vnde dicit Luc. 23. *Spreuit illum Herodes cum exercitu suo, & illusi in veste alba.* Item in veste rufa illusus fuit à militibus Pilati. Vnde dicit Matth. 27. *Chlamydem coccineam circumdederunt ei, & genu flexo illudebant ante eum dicentes ei: Aue Rex Iudæorum.* In hac etiam illusione iterato consputus fuit, & colaphizatus, sicut dicunt Matth. & Ioan.

IX. est, quod ligatus ad columnam flagellis acriter est verberatus. Vnde dicit Ioan. 19. *Tunc apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit.* Glossa, per milites.

X. est, quod spinis usque ad ténèritatem cerebri pertingentibus est coronatus. Vnde Ioan. 19. *Et milites plebentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius.*

XI. est, quod arundineo baculo in capite vulnerato, atrociter est percussus. Vnde dicit Mar. 15. *Percutiebat caput eius arundine.*

XII. est, quod barbam eius euellentem, mentum eius lacerantem. Vnde dicit Isa. 57. *Super eum lussis, super quem dilanasti os, & eiecisti linguam.* Super locum istum dicit Glossa, quod

barbam eius euulserunt.

XIII. est, quod patibulum crucis humeris eius impoluerunt. Vnde dicit Ioan. 19. *Bainans sibi crucem Iesus, exiit in eum, qui dicitur Caluarie locus. Hebraice Golgotha.*

XIV. est, quod in medio latronum tanquam scelerator ipsis esset, cum crucifixerunt. Vnde dicit Ioan. 19. *Crucifixerunt Iesum, & cum eo alios duos, Glor. latrones, hinc & hinc, medium autem Iesum.*

XV. est, quod violenter cum extendentes cruci durissimis clavis affixerunt. Vnde dicitur in Psal. *Foderunt manus meas & pedes meos: dimmerauerunt omnia ossa mea, id est, dinumerabilia fecerunt præ nimia corporis extensione.*

XVI. est, quod etiam cruci affixum milites ac Sacerdotum Principes ac Iudeorum seniores blasphemauerunt & irriserunt. Vnde dicitur Matt. 27. *Præterentes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vab qui destruis templum Dei, & post triduum reedificas illud, salua teipsum: si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & senioribus dicebant, alias saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.*

XVII. est, quod etiam ipsi latrones iuxta eum crucifixi, improprium ei fecerunt. Vnde dicit Mar. 15. *Qui cum eo crucifixi erant, consultiabantur ei; vnus tamen illorum latronum in cruce conuersus fuit, vt dicit Luc. 23. Nam cum vnus eorum diceret blasphemando: Si tu es Christus, saluum fac teipsum & nos: alter, qui conuersus fuit, increpabat eum, dicens: Neque tu vnus Deum, quod in eadem damnatione es, & nos quidem iuste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit.*

XVIII. est, quod vino myrrhato & aceto eum potauerunt. Vnde dicit Matth. 27. *Currens vnus ex eis, acceptam spongiam impletam aceto imposuit arundini, & dabat ei bibere. Dicit etiam Marc. 15. Dabant ei bibere myrrhatum vinum.*

XIX. est, quod cum mortuus esset, & corpus eius requiem habere deberet, ipsum lancea transfixerunt. Vnde dicit Ioan. 19. *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua.*

XX. quod etiam ipsum mortuum, cuius innocentiam sol, & luna, & terra manifeste probauerunt, seductorem appellauerunt. Vnde dicit Matth. 27. *Altera die, qua post Parasceuen est, conuenerunt Principes Sacerdotum & Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in tertium diem, &c. Ecce myrrhæ falciculus, quem quilibet Christianus in cordis sui camera debet collocare.*

Secundo Pater Iesus per thus intelligitur: quia per ipsum Deus Pater nobis est mitigatus. Thure enim placari Deus dicitur. Vnde dicitur Eccl. 1. *Simeon sacerdos magnus, quasi thus redolens in diebus ætatis. Simeon interpretatur audiens merorem, & significat Filium Dei, qui audiuit merorem antiquorum patrum, qui magnis precibus postulerunt, vt veniret & eriperet eos de manu infernalis tyranni, qui etiam propter hoc Sacerdos dicitur: quia obtulit semetipsum hostiam iuuuatis Deo Patri in ara crucis pro peccatis populi sui. Et ob hanc causam dicitur fuisse quasi thus*

redolens in diebus ætatis, id est, in diebus iræ & seueritatis paternæ. Ipse quippe lachrymis & orationibus suis placauit iram Patris. Vnde dicit Apostolus ad Hebr. 5. *Iesus in diebus carnis sue preces supplicationesque ad Deum cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.*

Tertio Iesus per aurum significatur, quia quilibet electus per ipsam erit decoratus. Ipse enim tanquam quidam aureus anulus, & sicut aurea fibula, necnon & sicut corona aurea Sanctos in patria decorabit. Iesus igitur est tanquam quidam aureus anulus, quem Deus Pater dat cuilibet peccatori per penitentiam ad se reuertenti. Vnde legitur Luc. 15. quod ille paterfamilias, ad quem prodigus filius reuersus fuit, iussit dari anulum in manum eius. Iesus anulus est penitentium, quia certificat eos de gratia Patris. Iesus etiam est sicut quædam aurea fibula, quæ datur homini in virtutibus proficenti. Vnde legitur 1. Mach. 10. quod Antiochus Rex dedit Ionathæ potestatem, vt haberet fibulam auream. Antiochus interpretatur silens pauper, & signat ipsam Dei Filium, de quo dicit Isa. 42. *quod non clamauit, neque audietur vox eius foras: sed sicut lignus coram rudente se obmutuit, & non aperuit os suum.* Ionathas interpretatur columba veniens, & exprimit quemlibet, qui proficit in virtutibus. Virtutes enim sunt deargentata pennæ columbæ, id est, animæ, quibus ipse volat in cælum. Igitur Ionathæ, id est, cuilibet homini in virtutibus proficenti dat Antiochus, id est, Iesus Christus fibulam auream, id est, dat ei semetipsum. Poni quippe debet Iesus super cor tanquam quoddam aureum signaculum, vt omnis intellectus & affectus hominis concurrat in ipsum. Debemus enim tendere in Christum cum omni intellectu nostro & affectu.

Iesus etiam est tanquam quædam aurea corona, quæ dabitur cuilibet homini ad æternam vitam brauium peruenienti: propter quod monet nos Apost. 1. Cor. 9. vt tam fideliter curramus, & tam fortiter in agone contendamus, vt hanc inmarcescibilem coronam comprehendamus. De hac aurea corona habetur Exod. 25. vbi dicit Dominus ad Moysen: *Facies super arcam coronam auream per circuitum.* Nota, quod in arcâ tria erant reposita, videlicet, duæ tabulæ decem mandatis digito Dei inscriptæ, & vna quædam cum manna, & virga Aaron amigdalina. Stabat etiam intra Sancta Sanctorum subter alas Cherubin, per arcam itaque cuiuslibet electi anima figuratur, quæ, quia decem præcepta Domini studiose seruauit, & quia cælesti dulcedine, quæ per manna significatur, semper inhauit: quia etiam pauperes & infirmos tanquam virga amigdalina sustentauit ac pavit: propterea peruenit in Sancta Sanctorum, id est, adepta est societatem sanctorum Angelorum. Tali autem animæ ipse Dei Filius erit aurea corona per circuitum, quia eam ex omni parte sempiternam gloria coronabit. Hinc etiam dicit Isa. 27. *In die illa erit Dominus exercituum corona gloria, & sertum exultationis vesiduo populi sui.*

De secundo nota, quod munera, quæ Magi procidentes obtulerunt, erant myrrha, thus, & aurum. Nos igitur, cum per prædictos Magos significemur, memorata munera offerre debemus, vt videlicet:

videlicet offeramus myrrham myrrhæ, thus thuri, & aurum auro. Per myrrham vero notatur vita nostræ asperitas, per thus deuotionis assiduitas, per aurum pretiosa charitas.

Primo igitur offerre debemus Domino myrrham per vitæ nostræ asperitatem, vt sicut ipse in corpore suo multa propter nos passus est incommoda, ita & nos propter ipsum aliqua incommoda patiamur. Myrrha autem ista, quæ Domino est offerenda, consistit in ieiunijs, in vigilijs, in cilicijs & duris stratis, in genuflectionibus & virgarum percussionebus, in peregrinationibus, & in cæteris huiusmodi corporalibus afflictionibus. Sicut enim myrrha vermes arceat à mortuis corporibus, ita prædicta repellunt à homine malas cogitationes & noxas voluptates. De hac myrrha dicitur Iudith 10. *Descendit Iudith in domum suam, lauitque corpus suum, & unxit se myrrha optima.* Per Iudith, quæ interpretatur confitens, intelligitur quilibet fidelis anima, quæ quotidie confitetur Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Hic autem debet descendere in domum suam per propriam conscientiam discussionem. Debet etiam lauare corpus suum per lachrymarum effusionem & sinceram confessionem. Debet nihilominus corpus suum perungere myrrha bona, meliori, & optima. Myrrham bonam offerunt, qui oculum habent ad infernum, & ideo se hic propter peccata sua castigant & affligunt, ne ibi temper à demonibus affligantur. Myrrham meliorem offerunt, qui oculum habent ad cælum & ideo se puniunt & tribulationes perferunt, vt ad societatem Sanctorum, qui illuc per multas tribulationes perueniunt, postea mittantur. Myrrham optimam offerunt, qui tantum oculum dirigunt in ipsum Deum, & propter hoc se granibus afflictionibus subiiciunt, vt Passioni suæ saltem in aliquo respondeant, & vt de ipso suæ dulcedinis fonte eo ardentius postmodum bibant.

Secundo debemus Domino thus offerre per deuotionis sinceritatem. In hoc autem consistit deuotionis sinceritas, vt libenter oremus, & libenter de Domino cogitemus, libenter etiam Ecclesiam diuinum officium audiri frequenter, libenter quoque verbo Dei aures nostras accomodemus. De hoc thure dicitur Leuit. 24. & loquitur Dominus ad Moysen: *Duo decem panes de simila super mensam purissimam coram Domino stantes, & ponas super eos thus lucidissimum.*

Nota, quod per 12. panes similaginos designantur 12. gaudia, quæ inueniet quilibet bona anima in purissima mensa sanctæ Trinitatis. Primi quatuor panes signant quadruplex gaudium, propter quadruplicis mali amotionem. Alij quatuor panes signant quadriforme gaudium, propter corporis glorificationem. Vltimi quatuor panes expriment quadruplex gaudium, de quibus anima spiritualem habebit remunerationem. Primum igitur gaudium est de vincolorum disrptione. Vincula animæ sunt fames, & sitis, & frigus, & æstus, labor, & infirmitas, & cetera incommoda, quibus constringitur in carcere corporis sui. His vinculis disruptis in morte, dicitur anima: *Dirupisti vincula mea, &c.* Secundum gaudium est, quia liberata est de malorum hominum impugnatione. Mali enim persequuntur bonos odio cordis, verbis, & factis:

Tertium gaudium est ex dæmonum insidiantium conculcatione. Cum enim iusta anima crepta fuerit de corpore, tunc super aspidem & basiliscum ambulabit, &c. Per hæc enim quatuor animalia dæmones figurantur. Quartum gaudium est, ex infernalium tormentorum euasione. *Latabitur enim iustus cum viderit vindictam, id est, latabitur cum se viderit euasisse locum suppliciorum, vbi exercetur vindicta scelerum & peccatorum.* Alia quatuor gaudia sunt ex corporis glorificatione, videlicet, claritas, agilitas, subtilitas, incorruptibilitas, quæ quatuor notantur in sole. Vltima quatuor gaudia, de ipsius animæ dote specialiter esse dicuntur, videlicet, omnimoda cognitio, plenissima dilectio, suauissima Dei visio, & eiusdem copiosa & æterna fruitio. Super istos 12. panes, id est, super ista 12. gaudia ponitur thus lucidissimum, quia singula prædicta bene considerata mirabilem afferunt homini deuotionem. Et vt homo hæc 12. assequatur, assidue debet Domino offerre suam orationem.

Tertio debemus aurum Domino offerre per pretiosam charitatem. Sed forte dicit aliquis, ego pauper sum & egenus, & non possum habere aurum quod offeram. Ad quod ego respondebo. Si non habes aurum charitatis, quod offeras, quare in tribus locis, & satis inuenies: videlicet, quare in Ophir, & in Euilath, & in Tharsis. Per Ophir intelligitur tenera infirmitas Iesu Christi. Per Euilath aspera Passio. Et per Tharsis iucunda glorificatio.

Primo igitur aurum charitatis querendum est in Ophir. Vnde legitur 3. Reg. 9. quod serui Salomonis ibant cum classe in Ophir, & sumptum inde aurum detulerunt ad Salomonem Regem. Ophir interpretatur infirmitas, & bene exprimit nobis infantiam Saluatoris nostri. Quid enim infirmus vel fragilius puero nouiter nato? Certe hic multum auri, id est, charitatis, inuenitur. Vere enim magna fuit charitas, quod illa Dei virtus, quæ firmavit orbem terræ, qui non commouebitur, sic pro nobis est infirmata, vt membra infantuli assumeret tenerima. Talem quippe desiderauerunt cum antiqui Patres. Vnde dicit Isa. 53. *Et nos desiderauimus eum virum nouissimum, & scientem infirmitatem.* Vnde etiam Apostolus ad Hebr. 3. cum gaudio exclamat: *Non habemus Pontificem, qui non possit comparari infirmitatibus nostris.* Qualem igitur habes & Apostole? subdit, *Tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.* Et quid boni nobis ex hoc proueniet? sequitur: *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum eius gratia.*

Modo forsitan aliquis dicet, quod etiam alibi libenter quæret aurum, id est, charitatem pretiosam, propter hoc secundo in Euilath procedendum. Legitur enim Genes. 2. In terra Euilath nascitur aurum, & aurum terraræ illius optimum. Euilath interpretatur dolens vel parturiens, & bene exprimit nobis Passionem Filij Dei. Ibi enim vt dicit Isa. 53. *Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* Et in veritate hic multum auri, id est, charitatis, inuenitur, vnde dicit Apostolus ad Rom. 5. *Commendat Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Ipse etiam ad Eph. 3. flexis genibus orat, vt sciamus supereminentem

supereminem scientia humane charitatem Christi. Ibi dicit Glossa: Nemo potest charitatis eius magnitudinem colligere, scilicet, quod Deus factus est homo, quod iustus pro impijs, Dominus pro feruis, Creator pro creatura moritur. Ecce quod tantum auri inuenitur in dolore Passionis Iesu, quod non potest totum colligi.

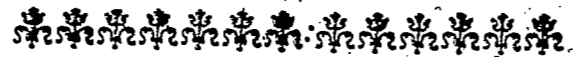
Sed quia forte dices, quod libenter haberes aurum alterius generis, propterea tertio eundem est in Tharsis. Vnde legitur 3. Reg. 10. quod claus Salomonis ibar in Tharsis per tres annos deferens inde aurum. Tharsis interpretatur exploratio gaudij. Quid igitur per Tharsis intelligitur nisi curia supercaelestis, ubi naturæ nostræ thronus eleuatus est in excelsis? Vnde cantatur: In excelsis throno vidi sedere virum, id est, Filium Dei hominem factum, quem adorat multitudo Angelorum, &c. Vere hic potest magnum gaudium explorari. Vnde dicit Chryf. Reuera magnum & mirabile, & stupore plenum est: carnem nostram sursum sedere, adorari ab Angelis & Archangelis. Hoc ergo sapius in mente versans excellum patior magna de genere humano imaginans. Verissime hic plurimum auri, id est, charitatis inuenitur. Dicit enim Apostolus ad Eph. 2. Deus qui diues est in misericordia, propter miram charitatem suam, qua dilexit nos, confedere nos fecit in celestibus in Christo Iesu. Considerare, id est, simul sedere, quia vere natura nostra Deo vnita sedet cum ipso in throno gloriæ suæ. Vere magnæ charitatis fuit, quod limum nostrum sibi Dei Filius coniunxit, & coniunctum super Cherubim & Seraphim eleuauit.

Si Imperator Romanus forem alicuius pauperissimi asinarij vel bubulci duceret in vxorem, & faceret eam confortem imperij sui, magnam gratiam & honorem diceretur fecisse asinario vel bubulco illi. Ita etiam Filius Imperatoris celestis eximiam in hoc charitatem ostendit, quod carnem nostram assumpsit in sponsam, eamque gloriæ suæ fecit esse confortem.

Nota, quod quidam homines sunt asinarij, & quidam bubulci. Asinarij sunt illi, qui asino corporis sui onus laboris imponunt. Christoque seruire compellunt. Bubulci sunt illi, qui Christo non seruiunt, sed tantum porcum corporis sui pascunt. Porcus autem ad hoc comedit, vt comedatur. Ita & corpora illa, quæ tam gulose pascunt, tandem à vermibus comedentur. Cum igitur charissimi, Christus tantam charitatem nobis ostenderit, pro nobis videlicet nascendo, pro nobis moriendo, carnem etiam nostram sursum transferendo, iustum est vt nos illum ex toto corde diligamus, ipsique fideliter seruiamus, vt sic ante conspectum ipsius clementiæ veniamus.

Quod nobis, &c.

**



IN DOMINICA I. post Epiphaniam SERMO XIV.

Factum est post triduum, inuenerunt Iesum in templo, sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem. Luc. 2.

Ota, quod in præsentis Euangelio octo nominari possunt in puero Iesu. Quæ si quilibet homo fuerit imitatus, sufficiunt ei ad statum salutis æternæ.

- I. Quod pacem amauit, eamque se amare factis demonstrauit.
II. Quod templum, sicut cultum Dei diligens frequentauit.
III. Quod Doctores prudenter auscultauit.
IV. Quod temporalibus rebus spiritualia præamauit.
V. Quod magnam nobis in se ostendit humilitatem.
VI. Quod floruit per vitam puritatem.
VII. Quod voluntati suæ parentum præposuit voluntatem.
VIII. Quod sicut proficiebat astate, sic etiam profecit per sapientiam, & gratia claritatem.



Rimo pacem amauit, eamque, &c. Vnde dicitur in præsentis Euangelio, quod consummatis diebus paschalibus, cum redirent parentes eius, remansit puer Iesus in Ierusalem. Ierusalem pacis visio interpretatur. Significat igitur Ierusalem pacem cordis. Qui enim habuerit hic pacem cordis, perueniet ad visionem perpetuæ pacis. Per hoc itaque, quod alijs à Ierusalem recedentibus, puer Iesus remansit in Ierusalem per triduum, ostendit, quod pacem amat, & quod cum ipsa, & in ipsa libenter habitat. Vnde dicitur in Psal. 75. Factus est in pace locus eius. Hic enim legitur Luc. 10. quod mittens septuaginta duos discipulos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quo ipse erat venturus, dicebat illis: In quamcumque domum intraueritis, primum dicite, pax huic domui: & si fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Ecce præmittit pacem in omnem ciuitatem, & locum, quo ipse erat venturus: & per hoc innuit, quod in nullius hominis cor venire dignatur, nisi ibi pacem inueniat.

Igitur cum cor nostrum spiritualiter debeat esse

esse Ierusalem, notandum est, quod triplicem pacem habere debemus, si volumus, vt Iesus maneat nobiscum, & habitet in corde nostro. Prima pax est, vt nullam in nostris cordibus odiamus. De hac pace dicit Apostolus ad Col. 3. Pax Christi exaltet in cordibus vestris. Tunc pax Christi exultat in cordibus nostris, cum nec rancor, nec inuidia, nec odium inquietant. Hæc enim expelli debent à corde, vt pax in ipso co quietius requiescat.

Secunda pax est, vt neminem verbis nostris vel occulte, vel palam offendamus. De hac pace dicit Apostolus 2. ad Corinth. 12. Pacem habete: & Deus pacis erit vobiscum. De qua vero pace loquens statim, quasi exponendo subdit: Salutate inuicem in osculo sancto. Quasi dicat, Non debetis inuicem in verbis iurgiosis litigare, sed potius benigne vos salutare, & hoc debetis facere in osculo sancto, non in osculo doloso, sicut osculatus fuit Ioab Amalam. Legitur enim 2. Reg. 20. quod Ioab, qui erat princeps militiae David, vna manu tenuit cuiusdam militis mentum, qui Amala vocabatur, quasi osculans eum, dicensque ad eum: Salue mi frater, altera vero manu gladio percussit eum in latere, & effudit intestina eius. Sic adhuc hodie multi sunt, qui alios salutant, quibus tamen malum facere moluntur. Vnde dicit Gregorius. Mentum tenere, est cum benignitate blandiri: sed sinistram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percussit.

Tertia pax est, vt nulli malum vel damnum aliquod nostris operibus inferamus. De hac pace dicit Apostolus 2. Thess. 3. Ipse DEVS pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. De qua vero pace loquens statim, quasi exponendo subiungit: Deus sit cum omnibus vobis. Tunc est Deus nobiscum, cum nulli malum, vel damnum inferimus, sed vnquamque, sicut nosmetipsos, diligimus. Deus autem est charitas, vt Ioannes in sua epistola protestatur. Quod autem ipse Iesus velit nos habere hanc triplicem pacem, per hoc euidenter ostendit, quod post Resurrectionem apparet Discipulis, ter dixit eis: Pax vobis, sicut ait Ioan. 20.

Secundo quod tanquam cultum Dei diligens, templum, non theatrum frequentauit. Vnde legitur in hodierno Euangelio: quod parentes eius regressi Ierusalem, inuenerunt eum in templo. Non dicitur, quod inuenerunt eum in templo. Ecce habemus hic exemplum à Domino, vt libenter Ecclesias frequentemus, & in Dei cultu ac seruitio delectemur, sicut legitur Luc. 2. de illa sancta Anna, quod non decebat de templo ieiunij & obsecrationibus, seruiens Deo die ac nocte. Sicut etiam legitur de sancto Nicolao, qui cum adhuc esset puerulus, sanctæ Ecclesiæ limina frequentabat. Sed heu multi solo nomine Christiani exeuntes sapius & libentius frequentant tabernas, quam Ecclesias. Et propter hoc homines saepe plagantur in vineis suis & frugibus ac alijs rebus. Vnde dicit Dominus in Hagg. cap. 1. Quia domus mea deserta est, & vos festinatis vnusquisque in domum suam: propter hoc prohibiti sunt caeli, ne darent rorem: & terra prohibita est, ne daret germen suum: & vocauit siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quacumque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem.

manum. Si igitur Iudæi sic plagabantur, qui domum Domini reliquerunt desertam, & in domos suas festinauerunt, multo fortius plagandi sunt Christiani, qui verbum Dei horrent, vt venenum; & qui fugientes sanctam Ecclesiam, festinant ad tabernam, vt ibi vacent ludis, & potationibus, & clamoribus.

Tertio quod Doctores prudenter auscultauit. Vnde legitur in præsentis Euangelio, quod sedens in medio Doctorum audis illos & interrogans. Si igitur ille, qui erat fons sapientiæ, & qui omnia sciebat, Doctores audiuit, & interrogauit; multo conuenientius nos, qui homines illiterati sumus, verbum Dei audire debemus. Propter nostram quippe doctrinam conscripta est pagina sacra Scripturæ. Vnde dicit Apostolus ad Rom. 15. Quacumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Quacumque scripta sunt, Glossa. Si igitur Christo in diuinis libris, ad nostram doctrinam scripta sunt. Christi enim vita, & nostræ vitæ & morum est disciplina. Et nota, quod valde necessarium est verbum Dei. Est enim quasi quædam lucerna pedibus hominis ambulantis in tenebris. Vnde dicitur in Psalm. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Si aliquis in obscurissima nocte iret per viam, in qua essent profundissima foveæ, & noller ante se portare lucernam, per quam posset foveas declinare: nonne stultus reputaretur? Sicut & illi multum stulti sunt, qui in tenebris huius exilij ambulantes nolunt sibi prædicari verbum Dei, per quod doceantur euadere foveas infernales.

Quarto quod spiritualia pro rebus temporalibus amauit. Vnde dicitur in hodierno Euangelio, quod cum dixisset mater eius ad eum: Fili, quid fecisti nobis sic? ego & pater tuus dolentes quærebamus te: Respondit: Quid est, quod me quærebatis? uesciebatis quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Quasi dicat. Scio, quod desolatum me credentes quærebatis me, sed sciat, quod spirituale consolationem, quam habui in domo Patris mei, id est, in templo isto plus dilexi, quam carnalem consolationem, quam habere potuissem interim in domo vestra. Heu quam pauci sunt, qui hodie puerum Iesum imitentur in hac parte, vt videlicet plus diligant spiritualia, quam temporalia. Plus enim litigant hodie clerici, laici, & monachi pro temporalibus defendendis, quam laborent pro animabus saluandis, quod tamen mirum est, cum spiritualia carnalibus sint præstantiora. Sicut anima corpore nobilior iudicatur: ita quoque spiritualia meliora debent, quam corporalia reputari. Beatus Paulus temporalia stercore reputans, spiritualibus tora iudicare inhæsit. Vnde dicit ad Phil. 3. Propter Christum lucra omnia arbitror vt stercore: & ea que retro sunt obliuiscens, ad ea que priora sunt, me extendo.

Quinto præclara humilitas, quam nobis ostendit in semetipso. Vnde dicitur in præsentis Euangelio: Et descendit cum eis. Descensus igitur Iesu innuit nobis præcipuam humilitatem in ipso, quam etiam prius verbis docuit, ita dicens Mart. 1. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

Dicit etiam Luc. 14. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Proh dolor, pauci sunt hodie, qui imitentur descensum Iesu, sed penè omnes aspirant ad ascensum honoris & dignitatum.

Sexto quod floruit per omnimodam vitæ puritatem. Vnde dicitur in presenti Euang. *Et venit Nazareth.* Nazareth quippe flos vel munditia interpretatur. Quod ergo Iesus venit in florem & munditiam, hoc signat, quod seruauit munditiam castitatis. Proh dolor, ita non faciunt adolescentes & iuuenes nostri temporis, qui heu nimis cito virginitati contumeliâ inferunt & castitati, per turpem luxuriam eas à sui corporis habitaculo proscibentes. Sic etiam faciunt virgines & adolescentulæ nostri temporis, quæ cum lasciuus seruis choreas ducunt, ubi igne diabolico intuentur accendunt, & ab intuentibus accendantur, ubi per lasciuos motus sollicitant & sollicitantur. Vnde timendum est, ne nobis cito eueniat quod illiseuenit, qui per diluuium perierunt. Legitur enim sic Genes. 6. *Corrupta est terra coram Deo, & repleta est iniquitate, Cuiusque vidisset Deus terram corruptam, omnis quippe caro corrupterat viam suam super terram, dixit ad Noe: Ecce ego adducam aquas diluuij super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus est vite.* Et sic factum est. Omnes enim qui tunc erant in mundo, per diluuium perierunt, excepto Noe & vxore sua, & exceptis tribus filijs eius & eorum coniugibus. Ecce namque prædicti saluati sunt in arca. Quia igitur ignis luxuriæ tantum præualuit in mundo, timendum est, ne priusquam credatur, veniat ille magnus, qui præcedet diem iudicij, & consumat omnes, qui in igne luxuriæ sunt accensis, vt sic purget faciem terræ.

Septimo, quod parentes suos honorans voluntatem eorum suæ præposuit voluntati. Propter hoc dicitur in presenti Euangelio: *Et erat subditus illis*: ipsorum videlicet mandatis per omnia filialiter obediendo. Ad hoc autem, vt obediamus parentibus nostris, siue carnalibus, siue spiritualibus, monet nos Eccl. 3. ita dicens: *Qui timei Dominum, honorat parentes: & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt, in opere, & sermone, & omni sapientia.* Ecce quomodo filij debent obedire parentibus suis, vt videlicet seruiant eis studioso opere, & mansueti opere, & mansueti sermone, & vt in omni opere supportent eos, si forsitan aliquando delirent, vel si quando ab eis durius increpantur. Dicit etiam Apost. ad Eph. 6. *Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est.*

Octauo quod sicut proficiebat ætate corporali, ita etiam ostendit se proficere per sapientiam & gratiam. Propter quod legitur in fine presentis Euangelij: *Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.* Ecce habemus hic exemplum à puero Iesu, quod sicut ætate proficimus, id est, sicut de die in diem senescimus, & magis ac magis portæ mortis appropinquamus: ita etiam de die in diem proficere debemus in sapientia & gratia, tam coram Deo, quam coram hominibus, vt videlicet de tempore in tempus vera sapientia sapientiores existamus, & ampliorum nobis gratiam tam Dei quam hominum conquiramus. Heu multi faciunt e conuerso: qui scilicet de die in diem, de anno in annum, magis ac magis deficiunt in sapientia & gratia, tam diuina, quam humana. Et de illis potest dici illud seculare prouerbium, quod videlicet, qui erant in iuuentute angeli, facti sunt in senectute diaboli. Hinc est, quod dicit

Eccl. 25. *quod Dominus adiuuauit senem fatuum & insensatum.*

Rogate ergo Dominum, vt sic puerum Iesum in prædictis octo virtutibus imitemur, quatenus ipsius hereditatis consortes effici mereamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.



IN OCTAVA EPIPHANIÆ

SERMO XV.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Matth. 3.



NOTA, quod cum Christus Iesus esset à Ioanne in Iordane baptizatus, facta est vox Patris de celo dicens: *Hic est filius meus dilectus, &c.* Nota etiam, quod baptismus Christi non solum fuit initium & forma baptismi nostri, in quo ex aqua & Spiritu sancto regeneramur, & à peccatis originalibus emundamur; verum etiam significat secundum baptismum Ecclesiæ, videlicet, penitentiam, per quam ab actualibus criminibus purificamur. Qui enim vestem innocentie, in primo baptismo sibi traditam, per mortalia peccata fordida effecerunt, necesse habent, vt in lauacro penitentie rursus eam purificent, vt sic per gratiam efficiantur filij Dei, qui prius per peccatum fuerunt filij diaboli.

Et nota, quod septem concurrerunt in baptismo Christi, quæ si quis spiritualiter fuerit executus: de tali dicit Deus Pater: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.*

Nota autem, quod septem sunt necessaria, vt à peccatis nostris emundemur, & à Deo Patre dilecti filij appellemur.

- I. *Vt Galilæam relinquamus.*
- II. *Vt ad Ioannem veniamus.*
- III. *Vt in Iordanem descendamus.*
- IV. *Vt baptizati ascendamus.*
- V. *Vt orationes effundamus.*
- VI. *Vt cali apertiones nobis obsecramus.*
- VII. *Vt colombe sedes existamus.*

PRima quatuor, & duo vltima tanguntur in presenti Euangelio: quintum vero tangitur Luc. 3.

Primo igitur ille, qui vult esse Dei filius, debet Galilæam relinquere, per peccati detestationem. Vnde dicitur Matth. 3. *Tunc venit Iesus à Galilæa, Galilæa interpretatur rota.* Per Galilæam itaque peccatum intelligitur. Peccata quippe sunt rota diaboli, quibus deducit homines ad infernum. Et certe contra rotam peccati graue tonitruum diuinæ sententiæ in iudicio personabit, vnde dicitur in Psal. 76. *Viderunt te aqua Deus, viderunt te aqua & timuerunt: et in nimis sagitta sua transierunt.*

vox tonitruum tui in rota. Per aquas homines intelliguntur, homines enim sicut aqua dilabuntur in terram, sicut dicitur in 1. Reg. 14. *Dicitur etiam Apoc. 17. quod aquæ sunt populi.* Homines itaque videntes Deum in iudicio, timebunt. Et quare timebunt? certe quia sagittæ verborum suorum transibunt corda impiorum, & vox tonitruum eius, id est, vox duræ sententiæ suæ terribiliter personabit in rotas, id est, contra rotam scelertum & peccatorum, & non incongrue peccatum mortale rotæ comparatur. Sicut enim per rotam confringuntur membra latronum, & postea rota circumflectuntur, & in eminenti palo flectuntur: sic etiam vires & actus animarum, primo per rotam peccati circumflecta ponentur in palam damnationis æternæ. Qui igitur filius Dei vocari desiderat, necesse est, vt à Galilæa transeat, id est, vt peccata detestetur & fugiat.

Secundo qui appetit esse filius Dei, oportet vt ad Ioannem veniat per veram contritionem. Vnde dicitur Matth. 3. quod Iesus venit ad Ioannem, Ioannes interpretatur gratia: propter quod etiam diuinam gratiam signat. Tunc autem homo venit ad gratiam Dei, quando de peccatis suis intime dolet & conteritur. Quod autem ille, qui de sceleribus suis veraciter conteritur, diuinam gratiam assequatur, testatur Psal. 50. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus. Cor contritum & humiliatum, non despicies.* Imo libenter & gratanter aspicias.

Tertio qui vult Dei filius fieri, necesse habet, vt in Iordanem descendat per sinceram & humilem confessionem. Vnde dicitur Matth. 3. quod *Iesus venit in Iordanem.* Quasi dicat, Baptizatus descendit in Iordanem. Iordanis interpretatur riuus iudicij, & significat confessionem. In confessione quippe poenitens coram confessore suo, quasi coram iudice quodam stans iudicare debet semetipsum, omnia peccata sua in quantum ea reminiscitur exponendo. Confessor enim in foro poenitentia vicarius est iudicis sempiterni. Si ergo peccator, quasi in iudicio constitutus coram confessore suo reum se ostenderit, & peccata sua pure confessus fuerit, certum est, quod tanquam in quodam riuo per confessionem ab omnibus peccatorum sordibus abluetur. Vnde dicitur in Psal. 25. *Confessio & pulchritudo in conspectu eius.* Nota, quod ponitur ibi & pro est. Quasi diceret: Sincera confessio est pulchritudo in conspectu Domini.

Quarto qui desiderat esse filius Dei, oportet vt baptizatus ascendat per virtuosam satisfactionem. Vnde dicitur Matth. 3. *Baptizatus autem, confestim ascendit de aqua Iesu.* Per hoc, quod Iesus de aqua dicitur ascendisse, innuitur nobis, quod vere poenitentes celebrata confessione debent ad cælum ascendere per virtuosam satisfactionem. Sicut enim per prædicta descenderunt ad inferos, ita etiam per condignam satisfactionem de die in diem scandere debent ad superos; hoc est, in peccando, sed valde stegnes & infirmi sunt in ascendendo, id est, in condignam satisfactionem pro peccatis exoluendo. Multi igitur deficiunt in ascensu satisfactionis, sicut pro-

D. Alberti Magni Serm.

sicut veteranus ascendere volens cumulum arenosum. Vnde dicit Eccl. 25. *Ascensus arenosus in pedibus veterani.* Si enim aliquis veteranus debiles pedes habens, arenosum cumulum ascendere niteretur: constaret, quod priusquam niti possit sursum, per arenam fluidam & instabilem deorsum laberetur. Sic etiam multis contingit, qui breuissimo tempore permanent in satisfactione sibi iniuncta, sed statim ad peccata sua sicut canis ad vomitum, & sicut luis ad luti volutabrum reuertuntur, sicut dicitur 2. Petr. 5.

Quinto qui optat dici filius Dei, necesse est, vt oret ad Dominum per precam effusionem. Vnde dicitur Luc. 3. quod Iesus baptizatus orauit. Quicumque igitur pro peccatis suis satisfactionem suscepit, debet orare & sedulis precibus à Domino postulare, vt remittat sibi peccata sua, causeque ei, ne deinceps ea committat. Vnde dicit Apostolus ad Philip. 4. *Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestras innotescant apud Deum.* Quasi diceretur. Non sitis solliciti, id est, nolite timere, quin Dominus petitiones vestras exaudiat, si eas offerre volueritis. Hæ autem debent esse petitiones vestre, vt videlicet oretis vobis debita vestra dimitti, & vt obsecretis quatenus custodiat vos, ne rursus in tentationes inducamini. Debetis etiam ei gratias agere, quod tamdiu distulit vos, quod de peccatis commissis, si vultis poenitere, poenitentis.

Sexto qui concupiscit esse filius Dei, oportet quod aperiat ei cælum per elemosynarum largitionem. Vnde dicit Matth. 3. de Christo: *Ecce aperti sunt cæli.* Tunc hominibus preteriti aperiantur cæli, cum insisterit operibus misericordie, pascens videlicet esurientes, potans sitientes, nudos vestiens, peregrinos in hospitium recipiens, infirmos visitans, & captiuus redemptionem transmittens, aliaque opera pietatis exercens. Misericordia quippe ostiaria est regni Dei, quæ misericordes homines intronitens, usque ante faciem regis æterni perducit. Vnde dicitur Proverb. 13. *Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes spatium ei facit.* Donum itaque hominis, id est, elemosyna dilatat viam animæ; ab utroque latere detrahens longe ab ea repellens, & facit ei honorabile spatium coram principibus supercaelestibus.

Octauo qui appetit esse filius Dei, necesse est vt sit sedes columbae per pacis & patientie possessionem. Vnde dicit Matth. 3. de Christo: *Et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.* Quod Spiritus sanctus in specie columbae descendit super Dominum, & mansit super eum; hoc signat, quod si poenitens desiderat esse sedes columbae, id est, Spiritus sancti, necesse est, vt pacem habeat & patientiam, vt videlicet per pacem in se manentem nullum inquietet, nullum lædat aut offendant, & vt per patientiam eos modeste sustineat, qui eum inquietauerunt, aut molestiam ipsi vel damnum intulerunt, vt sic filius Dei dicatur, & regni caelorum possessor effici mereatur. Propter hoc dicit Dominus Matth. 5. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* & statim

D

statim

tim immediate subdit: *Beati, qui persecutionem patientur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum.*

Rogate ergo Dominum, ut sic septem prædicta fideliter exequamur, ut filij Dei esse mereamur, & per consequens regni ipsius participes efficiamur. Quod nobis præstet. &c.

IN DOMINICA II.

POST EPIPHANIAM

SERMO XVI.

Die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.

Quatuor principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quid per has nuptias intelligatur?*
- II. *Quid per diem tertiam exprimat?*
- III. *Quid per sex hydrias accipiat?*
- IV. *Qualiter aqua in vinum in his conuertatur hydriis?*



Primo nota, quod per has nuptias Christi & Ecclesie coniunctio figuratur. De his nuptiis dicitur Apoc. 19. *Gaudete, quia exultemus, & denuo gloriam ei: quia uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius preparauit se. Et daturum est illi, ut cooperiat se byssino splendens, & candido. Byssinum enim iustificationes sunt Sanctorum.* Nota, quod prædicta uerba possunt esse uerba sanctorum Angelorum ita dicentium: *Gaudemus, quia Deus ad suum ministerium nos creauit: & exultemus, quia reprobis angelis cadentibus, nos in gloria confirmauit: & denuo gloriam ei, quia ut salus nostra repararetur, mortem amarissimam tolerauit: & vere dignum & iustum, sicut dictum est, *gaudeamus, & exultemus, &c. quia uenerunt nuptiæ agni, id est, Christus sanctam Ecclesiam, quam per sanguinem suum desponsauit, cito sibi uniuersaliter in gloria copulabit. Et hoc ideo faciet, quia uxor eius, id est, sancta Ecclesia se preparauit. Et quia posset dici angelis, per quid preparauit se sponsa agni? subdunt: *Datum est illi, ut cooperiat se byssino splendens, & candido, id est, preparauit se uario uirtutum vestimento, per quod & anima splendebit, & corpus candidum apparebit. Quod autem per byssinum uirtutes intelligantur, ipse textus exponendo subiungit: *byssinum enim iustificationes sunt Sanctorum.* Quia uero tam honorifice sunt nuptiæ Christi & Ecclesie, propterea immediate subditur, quod Angelus dixit ad Ioan. *Scribe: Beati qui ad canam nuptiarum Agni uocati sunt.****

NOTA, quod sponsæ duo fati odiunt, uidelicet rugas in uultu, & maculas in uestitu: quo-

circa, ut S. Ecclesia, vel etiam quilibet fidelis anima non haberet rugas aut maculas, uenit ipse sponsus, & extendi se permisit in cruce: ut auferret S. Ecclesie, vel cuilibet fidei animæ rugas uerustatis. Sanguinem quoque & aquam lancea percussus in latere profudit, ut ablueret ab Ecclesia, vel à qualibet anima maculas scditatis, unde dicit Apost. ad Eph. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit seipsum pro ea: ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in uerbo uita, id est, in seipso, qui est uerbum uita: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed ut sit sancta, & immaculata.*

De secundo nota, quod per diem tertiam futura gloria designatur, in qua nuptiæ Christi & Ecclesie consummantur. Tres enim dies habemus. Primus est dies iræ. Secundus dies gratiæ. Tertius dies gloriæ. Diem iræ intrat infantulus statim cum in matris utero uiuificatur. In peccatis enim originalibus concipitur quilibet puer, & nascitur in hoc mundo. Unde dicit Apost. ad Eph. 2. quod omnes natura sumus filij iræ. De die uero iræ transit in diem gratiæ, cum in aquis baptismi à peccato originali emundatur. Permanet autem in die gratiæ usque in finem uitæ, nisi forsitan excidar à gratia per peccatum mortale: currit enim dies gratiæ per totum tempus presentis uitæ. Tunc enim homo secundum animam intrat in diem gloriæ, quando emancipata fuerit anima ipsius à corporali carcere. In diem gloriæ uenire cupiebat Apost. qui dicit ad Rom. 7. *Inflixit ego homo, quis me liberabis de corpore mortis huius? Igitur in die tertia, hoc est, in die future gloriæ consummantur nuptiæ Christi & Ecclesie.*

Celebrantur autem hæ nuptiæ gloriöse in Cana Galilææ, id est, in æternitatis amore. Cana enim zelus dicitur, & Galilæa rota interpretatur. Zelus autem idem est, quod amor, & per rotam notatur æternitas, quia in rota non est finem recipere. Fient itaq; nuptiæ Christi & sacrosanctæ Ecclesie in æternitatis amore: quia Deus sanctam Ecclesiam nunquam repudiabit; sed semper eam amplexabitur, & amabit. Et nota, quod in his nuptiis dapifer erit ipse sponsus Iesus Christus: unde dicitur in presenti Euangelio, quod uocatus est Iesus ad nuptias. Quod autem ipse dapifer sit futurus, testatur per semetipsum Luc. 12. *Amen, inquit, dico uobis, quod transiens ministrabit illis, se precingendo, & eos discumbere faciundo.* Erat etiam propinatrix in his nuptiis ipsa celestis Imperatrix Virgo Maria: dicitur enim in Euangelio: *Et erat mater Iesu ibi.* Unde ipsa dicit Cant. 2. *Introduxit me Rex in cellam uinariam, ordinatus in me charitatem.* Quasi diceret: Rex celestis introduxit me in cellam uinariam, faciens me primo degustare cuiuslibet uini sui nobilitatem, & deinde dans mihi cellarij sui plenissimam potestatem: ordinauit etiam in me charitatem, id est, iniunxit mihi, ut cuilibet animæ propinam plus uel minus, secundum quod requisierit operis eius effectus, uel cordis affectus. Multum enim amans, & magna operans, plus meretur celestis consolationis, quam minus diligens, & minus operis exhibens. Propter hoc dicit Dominus Ioan. 14. *In domo Patris mei mansiones multe sunt.*

De tertio nota, quod per sex hydrias sex virtutes intelliguntur, quas sex personae in sex aetatibus siue temporibus huius mundi ad Ecclesiae nuptias obtulerunt. Singulae vero hydriae capiunt metretas binas vel ternas. Prima hydria est innocentia, secunda iustitia, tertia obedientia, quarta patientia, quinta poenitentia, sexta charitas siue beneuolentia.

Igitur prima hydria est innocentia. Hanc obtulit Abel ad nuptias Christi. Haec autem innocentia signabatur per illum agnum, quem Abel dicitur obtulisse. Sicut enim agnus innocens est & mundus, ita & Abel innocens fuit manibus & mundo corde. Hunc autem Abel & nos imitari debemus, ut innocentiam ad Christi nuptias deportemus. Nullus enim ad illas nuptias recipitur, nisi apportet hydriam innocentiae. Vnde dicit quilibet electus in Psal. 25. *Ego in innocentia mea ingressus sum.* Item in Psal. 100. *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meae.* Quasi diceret. Perambulabam, id est, omnia caeli pertransui ostia, & hoc per innocentiam cordis mei, quod videlicet cor est in medio domus meae, id est, circa medium corporis mei.

Capit autem hydria innocentiae duas metretas. In duobus enim consistit innocentia. Primum est, ne homo faciat miserum. Secundum, ne deserat miserum: vnde dicit *Aug.* *Duobus modis nocet homo, in quantum in ipso est, aut faciendo miserum, aut deserendo miserum.* Quis est qui facit miserum? qui infert violentias, insidias, rapit res alienas, opprimit pauperes, furatur, aliena coningia sollicitat, calumniosus est, vult inferre hominibus, quod dolent studio maleuolentia. Quis est qui deserit miserum? Qui vidit inopem aliquo auxilio egentem, & cum habeat quod praestet, contemnit, despicit, alienat ab eo cor suum. Cum igitur secundum praedicta verba Augustini nocens sit ille, qui facit miserum, vel qui deserit miserum; per locum à contrarijs, innocens est ille, qui miserum non facit, nec miserum deserit; id est, qui nulli homini nocet, sed omnibus libenter prodest.

Secunda hydria est iustitia. Hanc Noë obtulit ad nuptias Christi. De iustitia namque Noë dicitur Gen. 7. *Noë vir iustus atque perfectus fuit, & cum Deo ambulauit.* Dominus etiam eum testatur iustum fuisse, propter quod & dixit illi Gen. 7. *Ingrederere tu & omnis domus tua in arcam, te enim vidi iustum coram me.* Nos etiam ad imitationem huius iusti Noë offerre debemus iustitiam. Qui enim non venerit cum hydria iustitiae, nunquam videbit regem gloriae; sed intrans cum iustitia cernet Deum in gloria: vnde dicitur in Psal. 16. *Ego autem in iustitia apparebo in conspectu tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.*

Capit autem hydria iustitiae ternas metretas, quia per iustitiam debet homo unicuique reddere quod suum est, videlicet proximo, sibimetipso, & Deo. Proximo debet bonitatem, ut videlicet bonitatem exerceat circa proximum suum cogitata, verbo, & facto. Disciplinam sibimetipso debet impendere, ut corpus suum & animam sub disciplina castitatis regat & custodiat. Scientiam debet Deo perfoluere, ut videlicet quae

D. Alberti Magni Serm.

que scit Deo placere, libenter cogitet, loquatur & agat. De his tribus dicitur in Psal. 118. Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.

Tertia hydria est obedientia. Hanc Abraham repraesentat ad nuptias Christi. Legitur quod Abraham eximia fuit obedientia. Vnde habetur Gen. 22. quod Dominus ad emendationem sequentium tentans obedientiam Abraham dixit ad eum: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque offer eum tibi in holocaustum super unum montium, quem monstrauero tibi.* **NOTA,** quod multa dicuntur hic, quae aggrauant obedientiam Abraham; eamque mirabiliter commendabilem reddunt. Primum est, quod dicit: *Tolle filium tuum.* Non dicit: *Tolle seruum tuum alterius hominis filium.* Secundum est, quod addit: *Unigenitum.* Non enim alterum habebat de legitima vxore sua Sara. Tertium est, quod subiungit: *Quem diligis Isaac.* Promissam enim fuit Abraham, quod ex Isaac multi reges essent nascituri, & etiam ipse Christus ex eius femine sperabatur nasciturus. Præterea in senectute sua genuerat eum. Quartum est, quod non iubetur tantum offerre partem filij sui, videlicet pedem vnum, vel manum, vel auriculam, sed totum ipsum praecipitur in frustra concidere, & igne cremare: vnde additur: *Et offer eum in holocaustum.* Si enim filius tantum pedem vnum, vel manum amississet, aut oculum, adhuc poterat filios procreasse, & sic posteritas Abraham non perisset. Quintum est, quod non iubetur statim filium occidere; sed dicitur ei: *Vade in terram visionis, &c.* Si enim ipsum statim in ipso feruore obedientiae iussus fuisset interimere, non tantum dolorem hoc patri inuulisset, quem post dies aliquos expectauit: vnde dicit *Glof.* *Non statim iussus est Abraham occidere filium, sed triduo ad immolandum ducere, ut longitudine temporis sententia auerteretur. Per triduum crescentibus curis paterna viscera cruciantur, & prolixo spatio pater filium intuetur, cibum cum eo sumit, tot noctibus pendet puer in amplexu patris, cubas in gremio, & per singula momenta in paterno affectu dolor occidendi filij incumularur.* Licet ergo Abraham timere posset, quod ex occisione dilecti filij sui Isaac tota posteritas sua deleretur, ipse tamen etiam in die tertio in eiusdem obedientiae vigore permansit, quem habuit in prima hora iussionis diuinae, propter hoc Abraham ab obedientia mirabiliter commendatur.

Nos etiam ad imitationem Abraham debemus obedientiam apportare ad nuptias Christi, alioquin non intrabimus in regnum Dei. Obedientia namque aperit portam paradisi, quae extrasa obedientia clausa fuit. Vnde dicit quidam sanctus in vita S. Patrum. Obedientia est caelos aperiens, & hominem de terra leuans. Et nota, quod obedientia tam nobilis est virtus, ut omnibus materialibus sacrificijs anteferatur. Hinc est, quod dicit Samuel ad Saul 1. Reg. 15. *Melior est obedientia quam vittima, & auscultare manus, quam offerre adipem arietum.* Quoniam quasi peccatorum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.

D 2

Capit

Capit autem hydria obedientie duas metretas. In his enim duobus consistit vera obedientia, ut videlicet nosmetipsos & omnes res nostras ad voluntatem Domini & ad mandatum eius hilariter exponamus. Sic enim fecit ille sanctus Abraham, qui primo semetipsum Domino obtrahit, & de cognitione sua, & de domo patris sui, & exulem se faciens peregrinum, & tandem etiam corpus suum ad præceptum Domini circumcidens. Secundo obtulit id, quod inter res suas habebat charissimum, videlicet dilectissimum filium suum, quem paratissimus fuit immolare, nisi Dominus mandatum suum per Angelum reuocasset.

Quarta hydria est patientia, cum qua venit David ad nuptias Christi. Mirabilis enim David patientia legitur extitisse. Cum enim persequeretur eum Saul usque ad mortem: quia mortem eius vehementissime sitiebat; duabus vicibus e contrario incidit Saul in manus David, ita ut David Saul potuisset occidisse. Non autem occidit eum, sed persecutionem eius sustinuit patienter. Legitur enim 1. Reg. 24. quod cum Saul cum tribus millibus virorum electorum ex omni Israël persequeretur David, & ad alium purgandum quandam speluncam introisset, in qua David cum suis armigeris latitabat: instigatus David a suis, qui secum in interiori parte latebant speluncæ, ut occideret Saul: non eum occidit, sed partem chlamydis Saul sileter præscidit. Exeunte vero Saul de spelunca, secutus est eum David, & ostendit ei partem chlamydis suæ, quam prehenderat, & dixit ei, quod sicut partem chlamydis ipsius abscedit, sic eum ipse poterat occidisse; adiecitque: *Quem persequeris? rex Israël, quem persequeris? Canem mortuum persequeris, & pulicem vivum.* Ecce quantæ patientiæ & humilitatis fuit.

Legitur etiam 1. Reg. 25. quod iterato Saul cum tribus millibus virorum de electis Israël quæsit David in quodam deserto. Quod intelligens David assumpsit secum quandam nomine Abisai, & venit nocte ad locum, ubi Saul castrametatus est. Invenitque Saul & totum exercitum eius dormientem. Cumque dixisset Abisai: *Perfidiam Saul lancea, & affigam terra.* non permisit David, sed accepit lanceam & scyphum, quæ erant ad caput Saul dormientis. Cumque recessisset David, & verticem montis ascendisset, essetque inter eum & Saul grande intervallum, clamavit David; & increpuit principem exercitus Saul, quod male custodierat Dominum suum: dixitque Saul: *Quare queris rex Israël pulicem vivum, sicut persequitur aquila perdicem in montibus? Et adiecit: Ecce hasta regis, transeat unus de pueris regis, & tollat eam.*

Legitur etiam 2. Reg. 16. quod cum Absalom filius David insurrexisset contra patrem suum, egressus est David ex Ierusalem, & omnes illi, qui fideliter adhaerebant ei. Quo egresso, quidam vir nomine Semei procedebat egrediens, & maledicebat, mittebatque lapides contra David, & dixit: *Egrederis, egredere vir sanguinum, & vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul: quoniam inuassisti regnum pro eo.* Dixit autem Abisai: *Quare maledicis hic canis mortuus domino meo Regi? vadam & amputabo ca-*

put eius. Et ait David: Dimittite enim ut maledicat iuxta præceptum Domini, si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hominum. Ecce quam patiens fuit David hic, & multa alia leguntur de patientia eius.

Nos etiam ad imitationem David debemus offerre hydriam patientiæ. Qui enim patientiam non attulerit, animam suam saluare non poterit, qui vero cum patientia venerit, ille ad regno Dei non peribit. Propter quod Dominus dicit Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Dicitur etiam in Psal. 9. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Capit hydria patientiæ duas metretas: quicumque enim vult esse vere patiens, oportet ut odiosa verba & facta malorum hominum, non tentationes malorum spirituum sustineat patienter.

Quinta hydria est penitentia. Hanc Zorobabel apportavit ad nuptias. Legitur enim in libro Regum Paralipo. quod populus Iudeorum, qui erant in regno Ierusalem, propter multa scelera & peccata, quæ contra Dominum commiserant, à rege Chaldeorum, qui Nabuchodonosor vocabatur, captiuiati sunt, & in Babylonem deducti, ubi septuaginta annis amarum passi sunt captiuitatem. Verum cum tandem peniterent se Dominum grauitate exacerbasse, per Cyrum regem Persarum & Chaldeorum licentia sunt, ut reuenterentur in Ierusalem. Reuersi itaque sunt duces habentes Zorobabel. Erat enim princeps omnium illorum, qui de captiuitate propter penitentiam sunt reuersi: sicut legitur in Esdra & Neemia.

Nos etiam ad imitationem Zorobabel debemus Domino offerre penitentiam, præsertim cum omnes peccauerimus, & propter hoc sine penitentia non possumus intrare regnum celorum. De primo, videlicet quod omnes peccato sumus obnoxij, dicitur 1. Ioan. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Dicit etiam Paulus ad Rom. 3. *Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei.* Glof. id est, indulgentia & venia peccatorum. De secundo, videlicet quod sine penitentia peccatores non possunt intrare regnum celorum, dicitur Matth. 3. ubi sic legitur: *quod Iesus cepit predicare & dicere: Penitentiam agite, appropinquauit enim regnum celorum.* Igitur qui non agit penitentiam, non appropinquabit ei regnum celorum, imo elongatur ab ipso: propter quod etiam Dominus dicit Luc. 13. *Nisi penitentiam egeritis, omnes peribitis.*

Capit autem hydria penitentia duas metretas. Ad veram quippe penitentiam pertinet, ut non solum homo peniteat de malis commissis, sed etiam de bonis omisissis. Non solum enim homini præcipitur, ne faciat malum: sed etiam mandatur ei, ut faciat bonum. Qui igitur & mala commisit, & bona omisit; necesse est ipsi ut peniteat, quatenus ad regnum Dei perueniat.

Sexta hydria est charitas, siue beneuolentia. Hanc specialiter præ aliis hominibus apportat ad nuptias Ecclesiæ ipse Filius Dei. Tantam quippe charitatem siue beneuolentiam exhibuit nobis Filius Dei, quod etiam supereminet humane scientiæ, ut dicit Apost. ad Eph. 2. Et

NOTA

IN DOMINIC. III. post Epiphaniam. SERMO XVII.

Cum descendisset Iesus de monte, ecce leprosus veniens adorabat Iesum dicens: Domine si vis, potes me mundare. Matth. 8.

- Quatuor sunt hic principaliter notanda: I. Quid per hoc, quod Iesus à monte descendit, intelligatur? II. Quid per leprosum moraliter ostendatur? III. Quid hoc sit, quod leprosus à Domino mundari precatur? IV. Quot ad emendationem leprosi requirantur?

Primo nota, quod Iesus propter hoc de monte descendit, ut ostendat sese libenter velle peccatoribus misereri, si velint veniam postulare. Mons enim significat eminentem austeritatem iustitiæ: vallis autem exprimit suauem sinum misericordiæ. Monet igitur nos ipse Dominus II. 45. ut quando est in valle misericordiæ, conuertamur ad ipsum. Dicit autem I. *Conuertimini ad me, & Iherusalem omnes filii terræ, quia ego Dominus, & non est alius. In memetipso inveni.* Quasi dicit: Quando vobis parer finis misericordiæ, venite, conuertimini ad me omnes peccatores, in quibusdam etiam suis libris testatur. *Et enim Dominus sum, qui possui vos saluare, & non est alius, qui possit ab ira mea vos protegere.* Quod autem Iesus vos saluare, si ad me conuersi fueritis; per hoc probare potestis, quod hoc inuani in memetipso, id est, ac si iurauerim certum ostendi per languidem meum; quæsi ex corpore pro vobis effudi. Conuertantur itaque ad Dominum, quando est in planitie misericordiæ: quia cum iterum ascenderit montem iustitiæ, non parcat alicui peccatori, sed secundum meritum cuiusque iustitias indicabit, sicut ipse dicit in Ps. 11. *Cum accipere reprobos, ipsi sustinent iudicium.*

De secundo nota, quod per leprosum quilibet peccator exprimitur. Sicut enim corpus per lepram corrumpitur, ita etiam anima per peccatum inficitur. Et sicut lepra quatuor mala imponit homini, videlicet quod facit eum immundum, deformem, sordidum, & ratem: ita & peccatum animam immundat, deformat, sordidat, & ratem. De primo, quod anima per peccatum immundetur, dicit Ierem. 17. *Et loquitur sicut de anima peccatrice: Sordet eius in puluibus suis.* Quasi dicit: Ita est repleta immunditibus peccatorum, ut à capite usque ad pedes sit inuoluta sordibus. Item Ierem. dicit ibidem: *In cineribus eius habet cinis, & in Ierusalem quasi polluta est membra interius.* Quod Iherem. dicitur peccatrice anima.

humane scientiæ, dicit Apost. ad Eph. 2. Et nota, quod charitas magnæ potentie est apud Dei Filium: charitas enim iussit introire in Virginis uterum, charitas reposuit eum in arduum præsepium, charitas fecit eum propter nos in hoc mundo sustinere multiplex incommodum, charitas tandem suspendit eum in crucis parabolo, charitas iubet, ut omni homini penitenti pandar misericordiæ gremium. De charitate etiam dicit Aug. *O charitas, quam magnas vires habes. De celo Deum deposuisti. O charitas sanctorum sancta & veraciter, qua tanta es in terra, & quanta es in celis!*

Nos etiam ad imitationem Iesu debemus apportare ad nuptias triumphantis Ecclesiæ hydriam charitatis. Unde dicit nobis ipse Iesus Matth. 22. *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota potentia tua sicut teipsum. Quasi dicit: Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, quasi dulcem creatorem: Ipse enim dedit tibi cor, in quo est principium vite & finis. Cor enim est membrum, quod primo recipit vitam, & ultimo dimittit vitam. Et ex tota anima tua, quasi pium redemptorem. Ipse enim pro te posuit animam suam. Et in tota mente tua, quasi copiosum remuneratorem. Ipse enim plus dabit tibi possessionis in celo, quam mentem possis, vel etiam audeas exoptare. Dilige etiam proximum tuum sicut teipsum, id est, sicut tibi ipsi libenter benefacis, & lætioni tue sollicitè caues; ita etiam proximo tuo benefacis, & lætioni suæ diligenter caue memento. Debemus igitur hydriam charitatis siue beneuolentiæ nobiscum apportare, & aliquando non poterimus intrare vitam æternam. Unde dicit 1. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* Quasi dicit: Qui charitatem non apponuerit, in morte perpetua permanebit.*

Capit etiam hydria charitatis tres metretas. Qui enim Deum vere diligit, libenter sustinet propter ipsum paupertatem & contemptum, & etiam mortem quantumlibet duram & amarum, cum ipse propter nos hæc tria sustinuerit. Sustinuit enim Dei Filius, quoniam prior dilexit nos, magnam propter nos inopiam & paupertatem, & magni contemptus viletatem, necnon & diuine mortis acerbissimam.

De quarto nota, quod illa sex lapides hydriæ, quæ erant ibi positæ secundum purificationem Iudeorum, primo fuerunt impletæ aqua, deum aqua illa in vinum oprimum est conuersa. Per hoc autem significatur, quod prædictæ sex virtutes executores eorum in via huius vite, in qua homo vix sibi potest cauere, à maculis tanquam aqua purificant. In primis vero quemlibet electum, sicut nobile vinum, mirifice iustificat. Vinum quippe virtutum corda iustificat electorum. Dicuntur etiam sex prædictæ virtutes propter hoc lapides, quia homo per eas assequitur beatitudinis æternitatem. Lapidem quippe durabiles sunt & per longa secula permanentes. Rogate ergo Dominum, ut det nobis sic Sacerdotum virtutes imitari, ut etiam mereamur ipsi in gloria sociari.



id est, demones sunt in circuitu eius, defodantes eam peccatis. Vnde ipsa est inter eos, id est, demones, ita immunda, ac si menstruis sit polluta.

De secundo, quod anima per peccatum non solum immundetur, sed etiam deformetur, dicit Jerem. in Thren. 1. *Egressus est à filia Sion omnis decor eius.* Quasi dicat. Ab anima peccatrice, quæ olim fuit filia Sion, id est, filia gratiæ, per peccata, quæ commisit, omnis decor eius exiit, id est, totam pulchritudinem membrorum amisit. Lepora enim quandoque est violenta, quod totum vultum hominis deturpat, auferens ei labia, nasum, oculos, & alia membra. Vnde & peccator potest hoc dicere, quod dicitur Thren. 3. *Vestram fecit pellem meam, & carnem meam: contriuit ossa mea.* Per pellem siue cutem, quæ ornatura est corporis, intelligitur nitor diuinæ gratiæ. Per carnem intelliguntur opera misericordiæ. Per ossa notantur corporales labores, vt pote ieiunia, peregrinationes, vigilie, quæ omnia diabolus auferit homini, & dissipat per peccatum.

De tertio, quod peccatum foetere faciat animam, dicitur Isa. 33. *Interfecti eorum proiciuntur, & de cadaueribus eorum ascendet fætor.* Per interfectos intelliguntur peccatores, quos diabolus gladio iniquitatis interficit: propter quod proiciuntur à sinu gratiæ, & de cadaueribus eorum, id est, de animabus peccato inuolutis & corruptis ascendit fætor, quem Deus & Angeli eius sustinere non possunt. Dicit etiam Ioan. 2. *Ascendet fætor eius, & ascendet putredo eius: quia superbe egit.* Hæc dicuntur de peccatore, qui quoniam superbe agit, Deum peccatis suis audens impugnare, propterea ascendens est fætor eius & putredo nases diuinæ vltionis. Hinc etiam dicit Anselmus: *O quam tolerabilius canis putridus fætor hominibus, quam anima peccatrix Deo!*

De quarto, quod peccatum rancam, imo mutam reddit animam, dicitur in Psal. 57. Et loquitur ibi Pl. in persona peccatoris: *Ego tanquam sordidus non audiebam, & sicut murus non aperiens os suum.* Quotidie Dominus æterna supplicia comminatur peccatoribus, nec tamen hanc comminationem percipiunt aure cordis. Surdos enim fecit eos amor terrenorum, & delectatio peccatorum. Peccatores etiam licet sciant se in ira Domini constitutos, non tamen aperiant os suum, vt cum vera contritione misericordiam Domini deprecantur. Raucos quippe, imo mutos diabolus eos fecit per peccatum. Vnde dicitur Matth. 12. & Luc. 11. quod Iesus de quodam obfesso dæmonium eiecit, quod erat mutum, id est, quod faciebat illum mutum esse, quem obfederat. Vtinam Dominus dæmonium istud longe pellat à nobis.

Igitur per leprosum intelligitur omnis homo, cui septem principalia vitia dominantur, videlicet, superbia, ira, acedia, inuidia, auaritia, gula, & luxuria. Vnde Eccl. 4. dicuntur esse 7. species lepræ, quæ 7. peccatis mortalibus adaptantur. Prima species dicitur altopocia: & hæc generatur ex impuro sanguine. Per hanc autem superbia figuratur. Superbi quippe semper eleuantur, quod ex atro sanguine, id est, ex nobili descendunt parentela. Dicitur autem altopocia, quasi vulpina. Allopes enim vulpes dicuntur, & bene superbi vulpibus comparantur. Superbi quippe

semper ad modum vulpium magnam post se gestunt trahere caudam famulorum. Superba etiam mulieres magnam sibi faciunt caudam vestimentorum. Secunda species lepræ dicitur elephantia. Hæc nascitur ex melancholia, & signat acediam & auaritiam. Acediosi quippe & tanquam melancholici pigri sunt, & ponderosi in obsequio Christi. Melancholia etiam multum habet de natura terrestri, & propter hoc signat auaros. Auari namque semper terram, & terrena sitiunt & concupiscunt. Tertia species lepræ dicitur leonina. Hæc nascitur ex cholera, & signat iram & odium, siue inuidiam. Iracundi quippe, quia multum habent de cholera diaboli, qui tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret, semper exardescunt in furem & iram, quæ ira cum se sufficienter vicisci non potest, in odium & in inuidiam commutatur. Vnde dicit Aug. *Quid est ira? arbor & libido vindictæ. Quid est odium? ira inueterata.* Quarta species lepræ tyriasis appellatur. Hæc nascitur ex phlegmate, & signat gulam & luxuriam. In gulosis namque & luxurijs multum phlegma turpidudinis dominatur & luxuria. Et propter hoc tanquam leprosi à Deo & sanctis Angelis deiciuntur.

De tertio nota, quod non sine causa leprosus iste rogabat Dominum, vt mundaret eum. Quicumque enim in lege Moisaica lepræ adiuudicatus erat, quinquem propter hoc damna siue incommoda sustinebat. Primum erat, quod habebat diffusum vestimentum. Secundum, quod debebat habere caput nudum. Tertium, quod habuit os veste contextum. Quartum, quod clamabat se sordidum & contaminatum. Quintum, quod solus extra castra filiorum Israel habebat habitaculum. De istis quinque dicitur Leuit. 13. *Quicumque maculatus fuerit lepra, erit separatus ad arborium sacerdotis, habebit vestimenta diffusa, caput nudum, & veste contextum, contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra.*

Hæc quinque de damnatis peccatoribus exprimitur. Primo enim peccatores, quoniam stolam innocentie sibi in baptismo concessam per peccata sua lacerauerunt & inquinauerunt, nec eam acu poenitentiae reconserunt, nec eam suis lacrymis abluerunt: propterea semper lacerata & immunda in inferno deserent indumenta: nec dabitur eis illa vestis nuptialis, qua omnes filij Dei vestiuntur. Secundo, quia omnes peccatores propter scelera sua coronam regni celestis perdidit, propter hoc habebunt caput nudum. Vnde & ipsi dicunt in Thren. 5. *Cecidit corona capitis nostri, & nobis, quia peccauimus.* Tertio damnati peccatores os veste contextum habebunt: quia non admittentur ad concertum Angelorum & omnium electorum, vbi *Gloria in excelsis Deo: & Alleluia: & Sanctus, Sanctus, Sanctus: & Te Deum,* perpetuo concinentur. Quarto, miseri peccatores clamabunt se sordidos & contaminatos. Crudelitas enim æterni ignis faciet eos protestari cum dolore, quod sordidi sint & immundi. Quinto etiam peccatores à Deo reprobati soli habitabunt extra castra filiorum Israel: quia tunc non habebunt spem, quod ad electorum consortium admittantur. Propter hæc, quæ prædicta sunt, Dominus dicit ad damnatos Isa. 65. *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis:*

Ecce

Ecce serui mei bibent, & vos sitietis: Ecce serui mei latrabunt, & vos confundentur: Ecce serui mei laudabunt pro exultatione cordis, & vos clamabitis pro dolore cordis, & pro conuisione spiritus ululabitis. Ecce quatuor in vna auctoritate, quæ parientur illi, qui extra electorum confortium eieciti fuerint. Patientur enim famis acerbiter, sitis intolerabilitatem, æternam confusionem, & cordis ac spiritus contritionem.

Igitur quia leprosus, id est, peccator, tot damna patitur ac mala, nisi à peccatorum sordibus fuerit emendatus: propter hoc debet ire in occursum Domini, quamdiu est in campo misericordiæ. Debet, inquam, ire per iugem memoriam mortis sue. Ille namque vadit in occursum Domini, qui mortis sue iugiter recordatur. In morte etenim nostra presentabimur æterno iudici, prout in corpore gessimus, recepturi siue bonum siue malum fuerit. Debet etiam leprosus, id est, peccator occurrens Domino, sic orare: *Domine si vis, potes, me mundare.* Quasi dicat. Domine, ego miser peccator tam grauitate te offendi, quod non audeo te pro emundatione mea interpellare: veruntamen scio, quod si vis, potes per tuam misericordiam mundare.

De Quarto nota, quod ad hoc, vt leprosus, id est, peccator quilibet emundet, tria sunt principaliter necessaria. Primum est, vt manu Domini contingatur. Secundum est, vt Sacerdoti se ostendere non vereatur. Tertium est, vt ab ipso hoc munus, quod præcepit Moyses, offeratur. Per primum notatur vera contritio. Per secundum exprimitur pura confessio. Per tertium intelligitur poenitentialis satisfactio.

Primo itaque necesse est peccatori, vt manu Domini contingatur. Vnde dicitur in presenti Euangelio: *Extendens Iesus manum tetigit eum, dicens: Volo, mundare.* Tunc Iesus manu misericordie tangit peccatorem, quando immittit ei veram contritionem. De hoc tactu dicitur in Pl. 103. *Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.* Nota, quod per terram intelliguntur peccatores. Ipsi enim per frequentem multitudinem demonum quasi teruntur. Ipsi etiam tanquam montes contra Deum per peccata sua ausu temerario eriguntur. Respiciens ergo Dominus terram misericordie oculis, facit eam tremere tremore poenitentiae. Tangens etiam montes manu gratiæ, facit eos fumigare per lacrymas compunctionis intima. Secundo necessarium est peccatori, vt ostendat se Sacerdoti per puram confessionem. Vnde Dominus dixit leproso: *Vade, ostende te Sacerdoti.* Ille ostendit se Sacerdoti qui omnia peccata sua pure ac integre confitetur. Omnia enim peccata, quæ commissimus ambulando, stando, sedendo, discreto confessori plenarie sunt confitenda.

Tertio præcipitur poenitenti, vt offerat poenitentialem satisfactionem. Hinc est, quod Dominus ait leproso: *Vade & offer pro emundatione tuam, quod præcepit Moyses in testimonium illi.* Nota, quod iuxta præceptam Domini, quod dedit Moysi in Leuit. 14. Nullus leprosus, adeo pauper erat, quin pro emundatione sua offerre deberet agnum vnum, & olei sextarium, aut par turturum, aut duos pullos columbarum, & decimam similitæ oleæ. Per agnum, quod animal est innocens & innocuum, hoc significatur, quod ille, qui vult

vere poenitere, resumere debet agnam innocentiam. Omne quippe damnatum, quod alicui inuitit homini, siue verbo, siue facto, ad plenum ei debet restituere, secundum omne posse suum. Præterea deinceps caere debet, vt aliquem damnificet aut contristet. 2. Per sextarium olei sex opera misericordiæ, videlicet, panem præbere elicienti, & ponam sicuti, nudum vestire, viatorem in hospitium recipere, infirmum visitare, & incarcerati angustias soluenare. Et bene misericordia oleo comparatur. Sicut enim oleum lenificationem est dolorum: ita etiam Deus per elemosinas & opera misericordiæ placatur, & peccatrici anime propitiatur. 3. Per par turturum signatur duplex ieiunium à cibis materialibus, & ieiunium à mundalibus gaudijs atque voluptatibus. Turtur enim amissio compare suo ieiunio ab omnibus gaudijs, in quibus alia aues deliciari consueverunt. 4. Per duos pullos columbarum notatur oratio plena gemitibus. Duplice quippe de causa gendere debet poenitens vt columba. Tum quia Deum grauitate exacerbat: tum quia semetipsum pluribus bonis spoliavit. 5. Per decimam similitæ oleæ figuratur deuota adimpletio decem præceptorum Domini. Sicut enim panis similitæneus cor hominis confortat, & sicut oleum ardens in lampade domum illuminat, & etiam omnibus alijs liquoribus superfertur: sic etiam decem præcepta Domini quemlibet Christianum in terris contra diabolum roborant & confortant ipsumque in celis clarificant, & super thronos regales exaltant.

Rogare ergo Dominum, vt sic nos à peccatorum lepra purificare dignetur, ne beatorum societas nobis in posterum denegetur. Quod nobis prestare, etc.

IN DOMINICA IV. Post Epiphaniam

SERMO XVIII.

Domine salua nos, perimus. Matth. 8.

Quatuor sunt hic principaliter notanda.

- I. Quis sit ille, à quo saluatio postulat?
- II. Quid per Discipulos, qui se saluari petierunt intelligatur?
- III. In quibus casibus homo indiget, ut ei subsidium saluationis afferatur?
- IV. Quibus æterna saluatio Scriptura testimonio promittatur?



Primo nota, quod Iesus est ille, quem omnis homo pro saluatione sua sollicite debet inuocare. Vnde ipse dicit Isa. 45. *Ego Dominus Deus tuus, Saluator tuus.* Dicit etiam Ioa. 3. ipse Dei Filius de seipso: *Non misit Deus Filium suum,*

suam, ut iudicet mundum: sed ut saluetur mundus per ipsum. Hunc Saluatorem petierunt omnes Patriarchæ & Prophetæ, propter quod Iſaias in persona eorum sic ait 45. *Rorate celi desuper, & nubes pluant iustum: aperiat terra & germinet Saluatorem.* Per caelos intelliguntur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Per nubes autem misericordia, & veritas figurantur. Per terram quoque notatur Beata Virgo Maria. Orant igitur sancti patres, vt celi rorare dignentur, id est, vt Pater & Spiritus emittant Filium: quia paratus erat ad mittendum. Rogant etiam, vt nubes pluant iustum, id est, vt misericordia & veritas è caelo deducant Dei Filium. Misericordia quippe inuitavit Filium, vt promitteret se venturum. Veritas vero compulit eum, vt exsolueret promissum. Decet enim vt in Dei Filio veritas inueniatur. Precantur etiam sancti Patriarchæ, ac Prophetæ, vt Beata Virgo, quæ est terra gratia plena, aperiat per deuotionem, & per consensum fidei, ad verba Angeli, qui dicturus erat, quod conceptura esset Filium Dei, vt sic germinet, id est, pariat Saluatorem totius mundi.

De secundo nota, quod per Discipulos Iesu intelliguntur boni Christiani. Sic enim boni Discipuli magistrum suum sequuntur, eiusque præceptis obediunt: ita etiam Christiani debent Iesum sequi, ac mandatis eius obedire. Sed quorsum debemus sequi Iesum? Certe in Ecclesiam. Vnde dicitur in præfenti Euangelio, quod *ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum Discipuli eius.* Per nauiculam sancta Ecclesia figuratur. Sicut enim nauicula in principio & in fine stricta est & angusta, in medio spatiosa, & magis extensa: ita etiam sancta Ecclesia in principio sui paucos habuit viros fideles, paucos etiam in fine sui, qui Deum vere colant, habeat. Multorum enim charitas in fine seculi refrigeret. Veruntamen sicut prima pars nauiculæ, & posterior eminentior est, quam sit media: ita etiam sancti Apostoli & Martyres, qui Ecclesiam in suo sanguine fundauerunt, per veram charitatem corda sua ad Deum habebant. Habebit etiam Ecclesia in fine sui gloriosos Martyres, qui feruenti charitate cor suum ad Deum erectum habebunt. Igitur Iesus carnem assumens etiam corporaliter ingressus est sanctam Ecclesiam, vt videlicet factis & verbis formam viuendi Ecclesiæ suæ daret. *Cepit enim Iesus facere & docere.* Quilibet ergo Christianus debet sequi Iesum gressibus suis bonæ vitæ.

Et nota, quod multi nomine sunt in Ecclesia, pauci vero in ea sunt merito bonæ vitæ. Multi enim dicunt Iesu, Domine Domine; & tamen non faciunt ea, quæ dicit Iesus. Quid prodesset homini, quod tantum ore esset in nauis, sed manibus & pedibus, reliquaque parte corporis sui esset extra nauim in magna tempestate? multum de submersione talis hominis esset timendum: sic etiam multi Christiani sunt, qui tantum solo ore sunt in nauicula Ecclesiæ. Christiani quippe vocantur, & se in Deum credere profitentur: pedibus tamen & manibus sunt extra Ecclesiam non enim viuunt vt Christiani, quia nec circa Deum per veram dilectionem afficiuntur, nec etiam fidem, quam ore loquuntur, bonis operibus exequuntur.

Tales certissimi debent esse, quod nisi nauiculam manibus & pedibus intrauerint, id est, nisi bona opera faciant, & Deum ex corde diligant,

in abyssum perpetuæ damnationis demergentur. Debent etiam Christiani, tanquam boni Discipuli, mandatis Dei obedire, & in ipsis iugiter meditari, vnde dicitur in *Pl. Meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi nimis.* Dedit autem nobis Dominus duo mandata, quæ factis adimplere debemus. De istis mandatis Dei in *Psal. 23. Dirige me a malo, & fac bonum.*

Nota, quod triplex est malum, à quo est diuertendum: & est triplex bonum, quod est faciendum. Diuertendum enim est à malo malitiosæ auaritiæ, à malo lutosæ luxuriæ, & à malo ambitiosæ superbiæ. Diuertendum, inquam, est ab hoc triplici malo, vt videlicet per malitiosam auaritiã nec corpori, nec rebus proximi nocemus, vt per lutosam luxuriã animas nostras nec corpora polluamus: & vt per ambitiosam superbiã Deum, qui diligit humiles, non offendamus. Debemus etiam triplex bonum facere: primum bonum est, vt per piã elemosynas pauperibus assistamus: secundum est, vt per veram penitentiam animarum nostrarum maculas abluamus: tertium est, vt diuino cultui deuotis orationibus insistamus.

De tertio nota, quod sex genera hominum indigent Saluatore. Primi sunt quibus imminet fluctuum sauitia. Secundi sunt, quos premit famis & sitis angustia. Tertij sunt, quos vexat infirmitatum molestia. Quarti sunt, qui multitudinem hostium inciderunt. Quinti sunt, qui periculosa deuia errantes intrauerunt. Sexti sunt, qui iam per ignis incendium perire coperunt.

Primi igitur indigent Saluatore, quibus imminet fluctuum sauitia. Vnde dicitur in præfenti Euang. quod *cum mors magnus factus esset in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus: accesserunt Discipuli, & suscitauerunt Iesum, dicentes: Domine, salua nos, perimus.*

Nota, quod hodie in mari huius mundi fluctus sunt vitiorum, quibus nauim sanctæ Ecclesiæ diabolus mirabiliter infestat & impugnat. Vnde *Osca 4. Non est veritas, & non est misericordia, & non scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.* Non est veritas in terra: quia pauci sunt, qui veritatem verbis & factis exequuntur. Et non est misericordia in terra: quia pauci sunt, qui sicut tenerentur, pauperum misereantur. Et non est scientia Domini in terra: quia pauci sunt, qui passionem Iesu compassionis oculis intueantur. Vnde dicitur in *Psal. 53. Non proposuerunt Deum ante conspectum suum.* Quod autem vera scientia sit cum deuotione reminisci passionis Iesu, testatur Apostolus ita scribens *1. Cor. 2. Non iudicauit me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Cum igitur veritas, & misericordia, & scientia Domini non sint in terra, quid est in terra maledictum? Maledictum enim in tantum inualuit in mundo: vt homines iumentis suis, & ancillis, & etiam pueris suis in die multoties maledicant. Et quid de pueris dicam etiam ipsi Creatori suo quampluries maledicunt. Vnde ipse dicit per *Ierem. 15. Omnes maledicunt mihi.*

Mendacium. Veritate quippe derelicta mendacium pene omnes hodie complectuntur. Vnde dicit *Ierem. 9. Docuerunt linguam suam loqui mendacium.* Ibi dicit *Glossa. Vsu reddis magistrum, consuetudo altera natura est.*

IN EADEM DOMINICA
SERMO XIX.

Domine salua nos, perimus.
Matth. 8.

Duo principaliter sunt hic notanda.

- I. Qui sint illi, quibus Saluator necessarius estimatur?
- II. Quibus æterna saluatio promittatur?



DE Primo nota, quod sex generibus hominum Saluator necessarius estimatur. Primi sunt illi, quibus imminet fluctuum sauitia. Hunc articulum in præcedenti sermone profecuti sumus. Secundi sunt, quos premit famis angustia. Vnde legitur *Gen. 47.* quod in toto orbe panis deerat & opprefera famis terram: vnde venientes *Egyptij* ad Ioseph dixerunt: *Salua nosra in manu tua est, respiciat nos tantum Dominus noster, & latet seruitutem regi.* Dedit itaque Ioseph alimenta eis, qui famem patiebantur. Per famem intelligitur defectus veri & æterni boni. Per Ioseph vero, qui interpretatur accrescens, figuratur Filius Dei, qui sicut Lucas dicit, proficiebat gratia, & ætate, & sapientia apud Deum & homines. Ad hoc ergo omnes, qui recognoscunt se habere defectum veri & æterni boni, debent accedere per iugè desiderium & piã affectum, rogantes & dicentes: *Salua nosra in manu tua est, respice nos pie Iesu, vt des nobis in præfenti panem gratiæ tuæ, & panem sacrosanctæ Eucharistiæ, & da nobis in futuro panem sempiternæ gloriæ.*

Sed heu multi plus esuriunt & desiderat filiquas porcorum. Vnde legitur *Luc. 15.* quod filius ille prodigus, qui omnem substantiam suam consumpsit viuendo luxuriose, cupiebat ventrem suum replere de siliquis, quas porci manducabant. Et nemo etiam easdem siliquis in copia sibi dabit. Per siliquas porcorum intelliguntur immunda desideria carnalium voluptatum, in quibus porci, id est, demones delectantur. Multi quippe sunt, qui libidinem carnis ipsi dulci Deo & omnibus gaudijs caelestibus antepontant; id est, magis desiderant & laborant carnis explere voluptatem, quam Dei facere voluntatem. Legitur tamen quod ille filius famelicus tandem in se reuersus, & miseram inopiam suam considerans, reuersus est ad patriam penitentiam agens. Vtinam & isti per veram penitentiam ad Dominum reuertantur, vt videlicet substantiam suæ animæ, quam amiserunt per luxuriã & gulam, recuperent per continentiam & penitentiam.

Tertij indigent Saluatore, quos vexat infirmitatis molestia. Vnde & ipse Dominus dicit *Luc. 5. Non egrediuntur qui sani sunt, medico: sed qui male habent.* Nota, quod tunc homo in animæ languorem

6. Homicidium etiam abundat in terra, & licet homicidium non fiat ab omnibus manu, sit tamen ab infinitis ore & corde. Ille manu committit homicidium, qui corporaliter hominem inermittit & occidit. Ille lingua perpetrat homicidium, qui proximo suo detrahit, & bona opera eius inuertit. Ille corde homicida existit, qui fratrem suum odit. Vnde dicitur *1. Ioan. 3. Omnis qui odit fratrem suum homicida est.*

Furtum etiam inundat in terra. Per furtum intelligitur omnis contrectatio rei alienæ inuito Domino rei. Istud furtum prohibuit Dominus. *Exo. 20.* vbi dicit: *Non furtum facies.* vbi dicit *Glossa.* ex August. *Furti nomine intelligitur omnis contrectatio rei alienæ.* Furtum igitur inundat, quia simonia, rapina, vfura, & multiplices doli sine fallacia nimis excreuerunt in terra.

Adulterium etiam inundat in terra. Per adulterium vero notatur luxuria quibuscumque modis expleatur, siue cum soluta siue cum coniugata, siue confanguinea, vel fornicina Deo dicata, siue naturaliter peccetur, siue etiam peccatum inaturaliter attentetur. De tam multiplici adulterio dicitur *Ierem. 23. Adulterium impleta est terra.*

Sanguis sanguinem tetigit. Sanguis etiam hodie sanguinem tangit in terra: quia peccatores super vnam iniquitatem aliam apponunt iniquitatem, & ita exaggerauerunt iniquitates suas: quæ sicut onus graue grauantur super ipsos. Conuenienter autem per sanguinem intelligitur iniquitas, quia sicut per sanguinem vestis inquinatur, ita etiam per iniquitates anima maculatur. Cum igitur fluctus iniquitatis inundet in terra, & grauitur nauicula Ecclesiæ concutiat: necesse habemus, ne ab his fluctibus in profundum inferni detrahatur, vt Dominum deuotis precibus & assiduis excitemus, vt videlicet ipse in adiutorium nostrum exurgens imperet ventis & mari, & sic fiat tranquillitas magna.

Per ventos, demones intelliguntur, & per mare tentationum aduersitas figuratur. Sicut enim per ventos mare inquietatur, & per demones tentationes contra animam siue Ecclesiam agitantur. Si igitur Dominus lacrymosis precibus nostris excitatus demones imperauerit, & tentationes sedauerit, fiet intus in anima nostra tranquillitas magna. Vt autem Dominus Ecclesiæ nauiculam à demonebus & tentationibus absoluat & defendat, propterea in cuiuslibet horæ canonicæ inceptio, hocque septies in die dicimus: *Deus in adiutorium meum intende.* Rogate ergo Dominum, vt sic nos à demonebus & à peccatis tueatur, vt quilibet nostrum cum in gloria sua latenter intueri mereamur.

num semen sunt filij regni: zizania vero sunt filij nequam. Igitur semen bonum, quod feminat Filius Dei, sunt homines boni, quos feminat in agro huius mundi. Tunc vero primo cepit feminare semen suum, cum creauit Adam & Euam, vt ex eis magna populorum messis oriretur. Quod videns diabolus, Dei & hominum inimicus, semen Domini pessima persuasione corrumpit. Dominus etiam quotidie bonas feminat animas in humana corpora, quæ diabolus per peccata corrumpit; & in naturam zizaniorum conuertit. Sunt itaque boni homines bonum triticum. Vnde dicitur in hodierno Euang. quod *venit inimicus, & seminavit zizania in medio tritici.*

Et nota, quod tria considerari possunt in grano tritici. Est enim exterius rubicundum, & interius candidum, & est in vna parte diuisum: sic etiam boni Christiani debent esse rubicundi, per Dominicæ passionis recordationem. Debent etiam esse candidi per castitatis ac munditiæ conseruationem. Debent nihilominus esse diuisi per piam compassionem. Propter hæc tria dicit Ioan. in Apoc. 7. *Vidi urbem magnam, quam dixerunt nemo poterat ex omni gente, & tribu, & populo, & lingua: & stantes ante thronum, amicti stolis albis, & palme in manibus eorum.* Per illam urbem magnam omnes electi figurantur, qui propter tria triplex præmium acceperunt. Quia enim olim Ictum in doloribus crucis intuebantur, propterea stant ante thronum, vt cum in diuinitatis suæ gloria dulciter intueantur. Et quia olim se candidos & mundos per castitatem conseruarunt, propter hoc stolis albis & candidis sunt amicti. Quia etiam olim ad miserias pauperum per piam compassionem cor & manus aperiebant, propterea modo palmas in manibus eorum portant; fructus enim quidam dulcissimus crescit in palma, qui fructus dactyli nuncupatur. Quia igitur misericordes olim pauperes per dulces elemosynas refecerunt, ob hoc & ipsi dactylos caelestium palmarum habentes in manibus, stantes coram Agno suauiter reficiuntur.

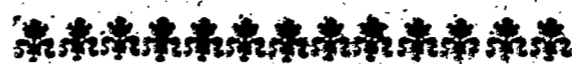
Nota etiam, quod per zizaniam siue lolium, mali & nequam homines figurantur. Sicut enim per zizaniam triticum premitur & suffocatur: ita & mali bonis hominibus per suam nequitiam sunt infesti in hoc mundo. Sunt enim eos corde odientes, ore laudentes, & operibus persequentes. Vnde potest dicere quilibet bonus homo hoc, quod dicitur in Pl. 34. *Multi persequuntur me, & tribulant me.* Hic etiam dicit Apostolus 1. Tim. 3. *Omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.*

De tertio nota, quod messis zizaniorum, & tritici est finis seculi. Vnde etiam ipse Dominus exponens istud Euangelium ait: *Messis est conseruatio seculi: messores autem Angeli sunt.* Dominus igitur, quia patiens & misericors, & quia peccatorum penitentiam desiderat: propterea peccatores non statim cum peccant, exterminat, sed sinit eos crescere vsque ad messem in malitia, id est, quousque falx mortis naturalis eos abscindat. Dominus itaque propter hoc peccatorem expectat, vt à malis suis poeniteat. Peccator vero, quia patienter expectatur à Domino, propter hoc de die in diem magis ac magis delin-

quit, & peccat. Vnde dicit Eccl. 8. *Quia non profertur cito contra malos sententia, absque vilo timore filij hominum perpetrant mala.*

De quarto nota, quod locus ille, in quem zizania, id est, mali & nequam homines mittentur, est caminus ignis ardentis. Vnde Dominus in expositione præsentis Euangelij sic ait: *Sicut zizania colliguntur, & igni comburantur: sic erit in conseruatione. Mittez Filium hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.* Ecce quis est locus impiorum. Per caminum signatur gehenna, in qua sunt tria mala, videlicet, ignis, & fletus, & stridor dentium. Ignis exprimit poenæ atrocitatem, quæ semper defrauet in miseros peccatores. Fletus demonstrat damni irrecuperabilitatem. Hæc est enim quasi causa præcipua fletus eorum, quod nunquam recuperare poterunt gaudia illa, à quibus exciderunt. Stridor dentium notat odij immanitatem; quilibet enim alterum grauius odiet in inferno, & propter hoc dentibus stridebit in ipsam. Et qualiter reprobi mittentur in gehennam, certe ipse Dominus dicit Matth. 13. *Colligite primum zizania, & alligat ea in fasciculos ad comburendum.* Propter hoc reprobi simul alligati mittuntur in infernum, vt qui similes & pares fuerunt in malitia, similes etiam & pares fiant in poena, vnde Glossa: *In fasciculos dicit, non in vnum fascem: quia pro modo peruersitatis suæ vnusquisque punietur.*

Quem etiam locum debeat habere triticum Domini, Dominus ipse declarans in Euangelio, ait: *Triticum congregate in horreum meum.* Per horreum intelligitur gloriosum regnum, vnde ipse Iesus ait Matth. 13. in fine expositionis præsentis Euangelij: *Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* In his verbis Dominus promittit tria bona tritico suo, videlicet, incomparabilem claritatem, regiam dignitatem, & suauissimam charitatem. Primum notatur ibi, vbi dicit: *Tunc iusti fulgebunt.* Soli quippe nullum terrenum lumen comparari potest. Secundum notatur ibi, vbi additur: *In regno.* Quilibet enim electus erit rex magnæ dignitatis. Tertium notatur ibi, vbi subiungitur: *In regno Patris eorum.* Sicut enim pueri in conspectu charissimi patris collocati: ita etiam electi in sinu Dei congregati, suauiter se adinuicem diligunt & amabunt. Rogate ergo Dominum, vt sic bonum semen inueniamur, vt in æternam gloriam transferamur. Quod nobis præstare, &c.



IN DOMINICA
Septuagesimæ

SERMO XXI.

Cum sero factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: *Voca operarios, & redde illis mercedem suam.* Matth. 20.

Quatuor possunt hic notari.

- I. Quid per sero intelligatur?
- II. Quid per Dominum vineæ exprimitur?
- III. Quis per procuratorem patrisfamilias accipiatur?
- IV. Quæ sit merces, quæ operariis datur?



E primo nota, quod per sero intelligitur finis mundi, quando quilibet in qualibet ætate mundi laborans, mercedem plenam recipiet sui laboris. Per sero etiam intelligitur finis vite cuiuslibet hominis. Mane quippe, sicut dicit Glossa, intellectus nostri putritia est. Hora tertia est adolescentia, quia sol iam in altum ascendit. Sexta, iuuentus, cum plenitudo reboris solidatur. Nona, senectus, quando solidus est, calor ætatis descendit. Undecima, decrepita ætas. In omnibus autem prædictis horis, id est, ætatibus, quilibet homo inuitatur ad opus bonum. Et certe, vae homini illi, quem non solum otiosum, imo pernicioso opere occupatum inuenit hora mortis, vnde Eccl. 9. *Quodcumq; potest manus tua facere, instanti operare; quia nunc opus est ratio, nunc sapientia erunt apud inferos, quæ tu properas. Nec opus alicuius remunerationis, nec ratio callide exultationis, nec scientia manualis defensionis erunt apud inferos, quæ tu properas.*

De secundo nota, quod per Dominum vineæ exprimitur Deus Pater, Dominus Ecclesiæ militantis ac triumphantis. Per vineam sancta Ecclesia figuratur. Vnde Il. 3. *Vinea Domini exercituum domus Israel est.* & Il. 5. *Vinea facta est dilectio meo in cornu filii olei. Et sepiauit eam, & lapides elegit ex illa, & plantauit vineam electam, & edificauit turrim in medio eius, & torcular extraxit in ea: & expectauit ut faceret uuas, & fecit labruscas.* Per vineam electam, sicut testatur fidelis anima in Cantico suo, Ecclesia fidelium figuratur, quæ facta est dilectio filii olei; hoc est, Iesu Christo, qui castæ animæ super omnia est dulcis: qui etiam filius olei, id est, filius misericordiæ figuratur.

Facta est, inquam, ei hæc vinea in cornu, id est, in eminentia spiritualis dilectionis. Et sepiauit eam munimine decem præceptorum, & elegit, id est, asportauit ex illa lapides, id est, impedimenta bonarum operationum, & edificauit in medio ei

D. Alberti Magni Serm.

turram angelicæ protectionis, & extraxit in ea turculam suæ passionis. Ecce quatuor, quæ à quolibet Christiano requiruntur. Primum est, ut præcepta decalogi fideliter custodiat. Secundum est, ut impedimenta bonorum operum fugiat: ut pote, comestiones, & ebrietates, choreas, spectacula mimica, & alias sæculi voluptates & vanitates. Tertium, ut semper imploret angelicam protectionem. Quartum, ut iugiter in corde circumferat Dominicam passionem. Sed heu multi, qui dicuntur esse de Ecclesia, non faciunt uuas, id est, opera iustitiæ & pietatis: sed potius labruscas, id est, opera iniquitatis, & impietatis.

De tertio nota, quod per procuratorem patrisfamilias accipitur Dei Filius, quem constituit Pater super omnem hereditatem suam: sicut ipse Filius testatur Matth. 11. *Omnis, inquit, mihi tradita sunt à Patre meo: & nemo nouit Filium, nisi Pater: & nemo nouit Patrem, nisi Filius, & qui Filius uoluerit reuelare.* Vnde & Philippus dicit ad Iesum Ioan. 14. *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Quasi diceret, Domine, tu habes Patrem sub tua potestate, quem petimus, ut ostendas nobis. Itaque Filius procurator huius magni patrisfamilias, qui per eandem nouissimam, sicut dicit Apostolus 1. Corinth. 13. uocabitur operarios, & reddet illis mercedem suam.

De quarto nota, quod merces hæc, quæ dabitur operariis, est denarius: sicut ipse paterfamilias dicit: *Nonne ex denario conuenisti mecum?* & dicit Glossa, quod denarius habet imaginem Regis, qui pro decem numis olim nuncupabatur. Per denarium ergo intelligitur diuina conformitas, quæ consistit in decem. Primum est formosa claritas. Secundum angelica subtilitas. Tertium celestis agilitas. Quartum felix impassibilitas. Quintum dulcis sanctorum societas. Sextum cognitio plena inuicem. Septimum ardentissimus feruor charitatis. Octauum visio speciosæ humanitatis, uidelicet, Iesu Christi. Nonum fructio suauissimæ Trinitatis. Decimum æternitas inenarrabilis felicitatis.

Prima quatuor notantur Matth. 13. *Tunc iusti fulgebunt sicut sol, in regno Patris eorum.* In sole enim notatur claritas; noctem enim abigit, & diem illuminat. Item agilitas; cum enim exit in Orientem, in momento apparet in Occidente. Item subtilitas; penetrat enim vitrum sine sui læsione. Item impassibilitas: à nullo enim lædi potest.

Quintum innuitur Matth. 16. ubi Petrus, cum uidisset Iesum Christum transformatum, & societatem Moysi & Eliæ cum eo, dixit ad Dominum: *Domine, bonum est nos hic esse: si uis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum.* Si igitur desiderabilis erat societas, ubi duo apparuerunt cum Christo, quam incomprehensibiliter dulcis erat illa societas, ubi millia millium, & decies centena millia electorum cum non minori numero Angelorum aggregabantur in gloria cum Deo uiuo.

De sexto 1. Cor. 13. *Uidemus nunc per speculum, & in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc cognoscam sicut & cognitus sum.* Ibi sciet homo omnia quæ inter ipsum uel alium quemlibet sunt, omnia quæ extra ipsum uel circa ipsum sunt, omnia quæ supra ipsum sunt.

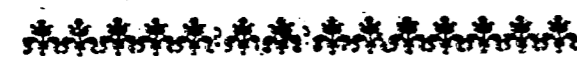
E. De septi

De septimo Isa. 9. Et erit lumen in simili igne...

De octavo dicit Bern. Plenum prorsus omni...

De nono cantatur in quadam Sequentia: Illuc...

De decimo Matth. dicitur: Ibum hi, qui a sin-



IN DOMINICA

Sexagesima

SERMO XXI.

Exiit, qui seminat, seminare se-

men suum. Luc. 8. Matth. 13.

Mar. 4.

Quatuor hic occurrunt notanda.

- I. Quis sit sator, a quo semen seminat?
II. Quod sit semen, quod sic seminat?
III. Quae sit terra, in quam seminat?
IV. Quis fructus ex hoc semine oriatur?



NOTA ergo, quod multiplex est sator.

Primus fator fuit Deus Pater, qui quando tempus miserendi aduenit...

Primus fator fuit Deus Pater, qui quando tempus miserendi aduenit...

fructus terre, id est, Beate Virginis, sublimis, & exultatio his, qui saluati fuerint de Israel.

Secundus seminator est Dei Filius Christus Iesus. Unde exiit Gloffa, de sinu Patris in mundum...

Tertius seminator est quilibet bonus homo, qui triplex seminat semen. Primum est opus munditiae...

De semine misericordiae 2. Corinth. 9. Qui parce seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictione...

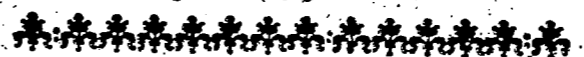
Quartus fator est peccator quilibet. Et nota, quod est semen vanitatis, & iniquitatis.

Nota ergo, quod fures, & raptores, vsurarij, & falsarij, iniqui iudices, & iuste cause oppressores...

rent vindictam septuplicem. Prima est ignis inclementia. Secunda frigoris vehementia.

Quintus fator est diabolus, de quo dicit Dominus Marth. 13. Cum dormirent homines, venit inimicus...

Officium etiam satoris habet ipsa mors, per quam corpora istorum hominum reuertuntur in puluerem...



IN DOMINICA

Quinquagesima

SERMO XXIII.

Stans autem Iesus iussit cacum adduci ad se. Matth. 18.

In verbis praemisissis tria sunt notanda.

- I. Quomodo Iesus stare dicatur?
II. Per quos cacus ad Iesum adducatur?
III. Quis sit cacus, qui a Domino illuminatur?

PRIMO nota, quod stat in cruce, & de cruce vocat nos ad se, dicitur Cant. 6. Reuertere, reuertere Sma. &c.

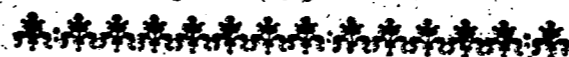
De secundo nota, quod per duos cacos ad Iesum ducitur. Primus est timor seruilis...

uenes peccatorum intelliguntur, quorum conuersionem dominus desiderat...

De tertio nota, quod per cacum, qui a Domino illuminatur, peccator exprimitur...

Et nota, quod spiritualis caecitas ex sex causis contingit. Prima contingit per rerum cupiditatem...

Prima caecitas, quae contingit per rerum cupiditatem, notatur in Tobia, qui stercore hirundinum excecatus fuit...



IN DOMINICA

Quinquagesima

SERMO XXIII.

Stans autem Iesus iussit cacum adduci ad se. Matth. 18.

In verbis praemisissis tria sunt notanda.

- I. Quomodo Iesus stare dicatur?
II. Per quos cacus ad Iesum adducatur?
III. Quis sit cacus, qui a Domino illuminatur?

PRIMO nota, quod stat in cruce, & de cruce vocat nos ad se, dicitur Cant. 6. Reuertere, reuertere Sma. &c.

De secundo nota, quod per duos cacos ad Iesum ducitur. Primus est timor seruilis...

Secunda caecitas, quae contingit per gloriae suae iactantiae facultatem, notatur in illo caeco a natiuitate...

Secunda caecitas, quae contingit per gloriae suae iactantiae facultatem, notatur in illo caeco a natiuitate...

Quid genus & praeuus prescriptis? Si primordia vestra. Autoremque Deum spectatis. Nullus degenet exat.

Et certe tali caecitate pressi necesse habent, ut luto ex ipso confecto limantur, & in natarioris Siloe lauentur...

Tertia cæcitas, quæ provenit ex luxuriæ voluptate, notatur Apoc. 3. Angelo Laodicee Ecclesie scribe: hæc dicit, Amen testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei. Vinum frigidum es, per castitatem: aut calidum, per charitatem: sed quia tepidus es, per luxuriæ voluptatem; incipiam te vomere de ore meo: & ideo suadeo tibi, ut induaris vestimentis albis, & non appareat confusio nuditatis tue, & collyrio unguere oculos tuos, ut videas. Hoc collyrium confici debet ex pice, & sulphure, ex igne, & grandine, ex serpentibus, & bufonibus. Hæc enim preparata sunt luxuriosis, ut per ea puniantur. Hoc itaque præponere debent oculis cordis sui, ut luxuriam fugiant, & sic videant claritatem Dei. Hæc etiam cæcitas, quæ provenit ex voluptate luxuriæ, manifeste notatur in Samson, qui (sicut legitur Iudic. 16.) dormiuit super genua Dalila: quæ etiam abrasit eum. Abrasum vero rapuerunt Philistini, id est, demones, & excæcaverunt eum.

Quarta cæcitas, quæ provenit ex iracundiæ gravitate, notatur Act. Apostolorum 9. vbi legitur, quod Saulus spirans ignem minarum & cadem in Discipulos Domini, ibi furis inuictus, & diuini toto corpore virum efflabat. Vbi sequitur, quod inuasit eum cæcitas, & cadens in terram nihil videbat. Vbi etiam subiungitur, quod per impositionem manuum Ananiæ visum recepit. Saulus in hoc loco signat iracundos, qui, ut visum recipiant, necesse habent, ut sint Ananias, quod nomen interpretatur donum gratiæ Domini, & signat mansuetudinem patientiæ. Hic enim gratiam Domini meretur, ut manus eius imponat.

Quinta cæcitas contingit per mundi vanam læticiam, quæ multos excæcat usque ad senectam & senium; & hoc notatur in cæco præsentis Euangelij, quem Dominus respicere iussit, & sic vidit. Et sic necesse est his, qui per præsentem Ierichontinæ regionis, hoc est, instabiles mundi vanitates excæcati sunt, ut respiciant, id est, retro aspiciant æternos cruciatus & luctus, qui sequuntur. Qui modo saltat & ludit, respicere debet, quod cito in feretro portabitur ad sepulchrum.

Sexta cæcitas contingit ex stulta sui ipsius placencia. Quidam enim homines, quia ex sua iustitia nimis præsumunt, sibi metipsis placere incipiunt, & alios quoslibet despiciunt, & propter hoc vere coram Domino cæci fiunt. Istos præfiguratur cæcus ille, de quo legitur Matth. 8. vbi sic dicitur: Venimus Bethsaidam, & adducunt ei cæcum; & rogabant eum, ut illum tangeret. Et apprehensa Iesus manus cæci eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus suis, interrogavit eum, si aliquid videret. Et respondens, ait: Video homines, velut arbores, ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cepit videre, & restitutus est, ita ut clare videret omnia. Bethsaidam, secundum quod dicit Glossa interlinearis, domus vallis interpretatur. Ille ergo habitat in Bethsaidam, qui hoc putat, quod ad ipsum solum, tanquam ad vallem sanctitatis, omnes gratiæ confusus sint. Hoc autem putans decipitur, & vere cæcus esse ostenditur. Unde dicit Glossa de isto cæco: Non videt quod est, quod fuit, quod erit. Tales sibi metipsis placentes non vident quod sunt. Credunt enim se esse bonos & iustos: & non sunt. Et ponatur, quod sint boni & iusti; tamen non vident, quod olim fuerunt. Fuerunt enim &

ipsi peccatores. David continuo vidit, quod fuit: ait enim: Peccatum meum coram me est semper. Non vident etiam, quod erunt: quia licet non arbitrentur se esse immunes à peccatis, possunt etiam & ipsi fieri peccatores. Cum enim Angelus olim peccauerit in celo, possunt & ipsi peccare adhuc existentes in mundo.

Talibus autem, ut illuminentur & videant, tria sunt necessaria; ut videlicet extra vicum suæ mansionis educantur, ut oculis eorum manus Domini supponantur, & ut etiam à Domino conspuantur. Tunc extra vicum Bethsaidæ educantur, cum & virtutibus & bonis operibus pauperes reputant & mendicos, dicentes cum Psal. 80. Misere mei Domine, quoniam inopi & pauper sum ego. Tunc in oculis eorum manus Domini semel & iterum supponantur, cum opera Christi & sanctorum Patrum attendunt. Tunc quoque conspuantur, cum omnia opera sua sordida & vilia reputant quasi pannum menstruatum. Propter hoc legitur, quod iste cæcus illuminatus vidit alios homines, velut arbores, ambulantes. Glossa: Ideo omnes existimat se superiores, se indignum iudicans, ut David iudicans se indignum vocati hominem, sed canem mortuum, & pulicem vitium. Rogate ergo Dominum, ut sic in præsentem illuminari mereamur, ut in futuro ad aspectum eius admittamur.

IN DIE CINERVM in capite ieiunij.

SERMO XXIV.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est, pater & multæ misericordia, & prestabilis super malitia. Ioelis 2.



Nota, quod in his verbis præmissis primo peccator ex parte Domini per Prophetam ad penitentiam vocatur. Secundo, ne peccator desperet, Dominus ex benignitate multiplici commendatur. Primum notatur ibi: Hæc dicit Dominus: conuertimini ad me, &c. Hæc autem conuersio vel penitentia in septem consistit, quæ in consequentibus exprimentur. Conuertimini, inquam, in ieiunio, id est, per mali operis dimissionem. Quia non est ieiunium tantum à cibis; sed etiam à malis operibus. Unde

Isa. 58.

Isa. 58. Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi? Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, videlicet peccatorum, & in fletu, propter boni operis omissionem. Et in planctu, propter peccati multiplicis commisionem. Et scindite corda vestra, triplici scissura, contritionis, confessionis, compassionis. Et lacrymæ profuant per contritionem, ut peccata reuelentur per confessionem, ut miseris proximi subueniatur per compassionem. Et conuertimini ad Dominum Deum vestrum per opera satisfactionis. Secundum ostenditur ibi: Quia benignus est peccatoribus, & misericors, multa beneficia largiendo. Et misericors est, tempus ad penitentiam sufficiens concedendo. Pater irritatoribus & exacerbatoribus pie parcendo. Et multæ misericordia, conuersos ad se misericorditer recipiendo. Et prestabilis super malitia peccata eis commissa paterne ignoscendo, & nunquam deinceps obijciendo, Quod nobis, &c.

EODEM DIE CINERVM SERMO XXV.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu. Et scindite corda vestra, &c. Ioelis 2.

In verbis istis duo sunt consideranda.

- I. De conuersione peccatorum ad penitentiam. II. De modo conuersionis eorum.



PRIMUM notatur, cum dicit: Conuertimini ad me. Modus cum dicit, In ieiunio & in fletu. Sed imprimis sciendum est, quod triplex est conuersio: prima est simplex, secunda per accides, tertia per compositionem. Prima est penitentium & verorum religiosorum: secunda est hypocritarum suæ falsorum religiosorum, & carnalium, & dissolutorum: tertia est peccatorum. Prima est bona, secunda est mala, tertia est pessima.

Ista vltima est per peccatum, quando anima misera derelinquit suum Creatorem dulcissimum, & conuertit se ad creaturam. Certe ista conuersio fit per peccatum mortale: quia dicit beatus Augustinus. Peccatum est auersio ab incommutabili bene ad commutabile bonum. Et quando anima conuertit se ad creaturam, obtenebratur; peioratur, & corrumpitur. Obtenebratur per suam malitiam, quando malitia eorum excæcat ut Sap. 2. Reioratur, per bonorum naturalium vulnerationem, quia per peccatum vulneratur anima in ratione, in memoria, & in intellectu. Corruptur, per bonorum gratiarum excidationem. Unde Lat. Hæc quidam descendunt de Ierusalem in Iericho, & incidit in latronem, id est, D. Alberti Magni Serm.

demones, qui vulnerauerunt eum in naturalibus, & spoliauerunt eum in gratuitis. Isti in fine auertuntur in infernum. Unde Psal. Conuertentur peccatores in infernum omnes gentes, quæ obliuiscuntur Deum.

Secunda est particularis, sicut conuertuntur religiosi dissoluti, carnales, & otiosi, qui non cessant domos circuire, sicut mulieres de quibus dicit Apostolus 1. Timoth. 5. Adulescentes viduas deuota: quia primam fidem irritam fecerunt. Similiter & otiosi dicuntur circuire domos, non solum otiose, sed verbose, & curiose loquentes, quæ non oportet. Isti sunt similes garrulæ mulieri, de qua dicitur Proverb. 6. Mulier garrula, vana, inquietâ, impatiens, non valens in domo consistere pedibus. Isti habent exterius habitum religionis, sed interior nullam habent religionem. De istis dicit Dominus Ierem. 2. Conuertentur ad me tergum, & non faciem. Et ideo talibus dicit Ierem. 3. Conuertimini ad me filij reuerentes, ego sum vir vester, & ideo assumo vos. Et hic, Conuertimini ad me in toto corde vestro, non in parte.

Tertia conuersio est simplex, & bona, & ista est, quando omnia nostra desideria & cogitationes ad Deum conuertimus, & eum totis visceribus diligimus. De hac dicitur Isa. 12. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Sed sunt tria, quæ debent nos monere ad istam conuersionem.

Primum est appropinquatio mortis. Unde Eccl. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, dicens: cras, cras conuertar: sicut clamat coruix. Sed audi quid sequitur: Subito veniet ira Domini, id est, mors. Vere subito veniet, & nescis ubi, vel quando. Unde Bernardus: Certum est quid morietis: sed nescis ubi, neque quando. Ubique enim expectat te mors, & si tu es sapiens, ubique eam expectabis. Et Eccl. 14. dicitur: Memento esto quoniam mors non tardat, & testamentum infernum quæ demonstratum est tibi. Illud debemus habere maxime in isto tempore in memoria nostra, & ideo cineres hodie ponantur super capita nostra: & dicit Sacerdos quilibet: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem reuertaris.

Secundum est consideratio maxime benignitatis nostri Creatoris, de qua dicitur Ioel. 2. Conuertimini ad Dominum, quia benignus est, & misericors, & pater, & multæ misericordia, & prestabilis super malitia. Et Zach. 1. Conuertimini ad me, dicit Dominus, per penitentiam, & ego conuertar ad vos per misericordiam: & Isa. 40. Derelinquit impius viam suam, & vir iniquum cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum: & misericordiam eius, quoniam multus est, ad resuscitandum.

Tertium est recordatio Dominiæ passionis. Unde in Isa. 40. dicit Dominus: Seruus meus Iacob non timere, sed conuertite ad me, quia ego redemi te. Et certe non argento, non argento, sed pretioso sanguine agni immaculati Iesu Christi, redempti estis de vicia vestra conuersione. Istam redemptionem debemus semper ad memoriam reducere. Unde Eccl. 19. Gratiam desideratote, scilicet, Christi, ne obliuiscaturis: dedit enim animam suam pro te. Et certe sicut dicit Hieronimus, estis, quæ tantummodo propinat nobis presentem tribulationem, sed peruenit ad celum, dicit: Vnde qui laborauit, & operari estis: & ego resuscitabo vos. Match.

Marth. 11. Sed ipse conqueritur per David, dicens: Oblivioni datus sum, tanquam mortuus à corde. Certe ipsam Passionem non debemus oblivioni tradere, sed sæpe ad memoriam reducere. Ista tria cito debent nos ad Deum conuertere.

Dicit ergo, *Conuertimini ad me*, qui sum medicus, qui solo sermone sanar omnia. Vnde Eccl. 43. *Medicina omnium in festinatione nebulae.* & Sap. 16. *Quod neque herba, neque malagma sanavit eos: sed sermo tuus, Domine, qui sanavit omnia.* Pl. 106. *Mise verbum suum, & sanavit eos, scilicet peccatores.* Item dicit adhuc: *Conuertimini ad me*, qui sum veritas & via: & ideo non poteritis deuiare. Item *conuertimini ad me*, quia vestra stipendia sunt vita aeterna. Vnde Ioan. 16. *Ego sum via, veritas, & vita.* Via in exemplo, veritas in promisso, vita in premio. Ioan. 17. *Hæc est vita aeterna, ut cognoscant te filium Deum, & quem misisti Iesum Christum.*

Sequitur: *In toto corde vestro*, scilicet per amorem. Sed sicut dicitur Exod. 7. *Si reuertimini ad Deum in toto corde vestro, dicit Dominus: auferre de medio vestri Baalim & Astaroth.* Baalim superior interpretatur, & significat superbiam. Astaroth interpretatur præsepe. In præsepio enim duo sunt, cibus, & finus. In cibo notatur gula, in fimo notatur luxuria. Isti sunt duo dij alieni, quos debemus auferre de cordibus nostris, scilicet superbiam, gulam, & luxuriam: si volumus ad Deum conuertere in toto corde nostro per dilectionem. Quia conuertere ad ipsum in toto corde, nihil aliud est, quam diligere ex toto corde: sicut dicitur Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua*, id est, dulciter, fortiter, & ardentem, ut dicit.

Bene sequitur: *In ieiunio*, & in hoc notatur satisfactio. De hoc dicit Isidor. *Sicut equus frenas non penenda: ita corda nostra ieiunio sunt restringenda: quia immundi spiritus ieiunio fugantur.* Sed sciendum est, quod duplex est ieiunium: vnum est corporale, & aliud est spirituale. Corporale ieiunium est à cibis & potibus superfluis, & delictis abstinere. Illud ieiunium, sicut dicit B. Isidorus, *macerat corpus, sed cor impinguat: carnem debilitat, & animam confortat.* Isto ieiunio conuertere debemus ad Dominum.

Illud enim multa bona facit. Primum est, quod suggestionem diaboli destruit. Vnde Iudith 13. dicitur, quod ipsa Iudith caput Holofernis amputauit, id est, suggestionem diaboli enervauit. Secundum est, quod lasciuiam carnis domat, & reprimat. Ideo Confessores & Prædicatores, qui rota die sedent iuxta mulieres, quæ sunt sicut ignis, debent libenter ieiunare. Vnde Matth. 7. & 9. *Hoc genus demonij non eiicitur, nisi in ieiunio.* Dicit Hieronymus, *quod ieiunio sanantur pestes corporis, & oratione pestes mentis.* Tertium est, quod penam aeternam vitare facit, & ad misericordiam Dei facit peccatores peruenire. Vnde Ioan. 3. dicitur, quod facto ieiunio miseratus est Dominus. Quartum est, quia intellectum subtilem tribuit. Vnde Daniel & socij eius post ieiunium ditati sunt super omnes in scientia & intellectu Wilsonum, ut habetur Dan. 1. Quintum est, quod ad contemplationem celestium hominum ducit. Vnde Rom. 19. dicitur, quod Elias post ieiunium 40. dierum venit ad montem Dei Horeb, & ibi vidit Dominum. Vere post ieiunium

venit homo ad montem Dei Horeb contemplationis. Et ibi reficitur anima fidelis: quia ibi videt Deum, qui est panis vite æternæ. Sed certe animalis homo, scilicet, carnalis, non vult illuc venire: quia quando homo totus repletur cibarijs delictis, tunc ascendunt fumositates in cerebrum, & non vult tunc, nisi dormire, sicut porcus. 1. Cor. 3. *Animalis homo non peripit ea, quæ Dei sunt*, id est, quam dulcia sunt: & quam pretiosa, & quam gloriosa.

Secundum ieiunium spirituale est, & illud est abstinere à vitijs, id est, ab omnibus illicitis, & ab omni specie mali. Vnde Gregorius: *In vanum caro atteritur.* Et Glossa super Marth. 17. dicit quod *ieiunium generale est non solummodo ab æcis, sed ab omnibus vitijs, & illecebris carnalibus abstinere.* Apostolus Theff. 5. *Abstinere vos ab omni specie mala.*

Sequitur: *In stetu, & plantu.* In hoc notatur cordis conrectio. Sed sciendum, quod quinque sunt, pro quibus debent penitentes lugere. I. De bonis ommissis. Vnde Iudic. 9. dicitur, quod filia Iephte virginitatem suam fleuit duobus mensibus. Per virginitatem sterilitas bonorum operum significatur, pro qua debet anima fidelis flere. Per duos menses significatur defectus bonæ voluntatis, & defectus bonæ operationis in homine. Vere pro bonis ommissis debet anima fidelis flere, quando videt, quod tempus suum amisit sine recuperatione, quando videt, quod oportet mori, & tamen nihil boni fecit. Vnde If. 38. dicitur, quod cum Ezechias ægrotasset, conuertit se ad parietem, & fleuit, & orauit Dominum, ut elongaret vitam suam, videns, quod pauca bona fecisset.

II. Pro malis commissis. Vnde Ierem. 6. *Accingere cilicio, & conspergere cinere, luctum virginis facio tibi quasi plantam amarum valde.* Luctum & plantum debet facere fidelis anima pro malis commissis. Iacob. 5. *Miseri estote & lugere.* Glossa. memores estote delictorum vestrorum, & lugere in animo pro commissis.

III. Pro peccatis alienis. Vnde Lucas 19 dicit, quod videns Iesus civitatem Ierusalem fleuit, &c. Ierem. 19. *Quis dabit aquam capiti meo, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo super interfecit filie populi mei.*

IV. Pro morte Ionathæ & Saul, id est, deuote orationis. Vnde 2. Reg. 1. dicitur, quod David plantauit plantam huiusmodi super Saul & Ionathan filium eius, & precepit, ut dacerent filias Iuda plantam huiusmodi, & ait: *Considera Israel pro his, qui mortui sunt super excelsa sua.* Saul interpretatur petitio, & signat deuotionem, quæ oritur in oratione. Certe super mortem Saul & Ionathæ debent filij Israel flere hodie, id est, religiosi super mortem deuote orationis: quia deuote orationes mortuæ sunt in montibus Gelboe, id est, abundantia diuitiarum & carnalium concupiscentiarum: quia Gelboe interpretatur aceruus pluriarum, & significat abundantiam diuitiarum & carnalium concupiscentiarum.

V. Pro spirituali & etiam corporali lapidatione & prophanatione Ecclesie Dei & religionis. De hoc 1. Machab. 4. vbi dicitur, quod filij Israel Iudam ascendentes in montem Sion, & viderunt sanctificationem deservam, id est, religionem, & aliam prophetiam, id est, Sacerdotum, & portas excusam

excusam, id est, prælatos, & in atrijs virgula nata, id est, malas personas, & pastora diruta, id est, Doctores, & sciderunt vestimenta sua, & plantauerunt plantam magno. Sequitur.

Scindite corda vestra. Hic notatur confessio, quæ est nouacula, quæ debet scindere malas cogitationes, furta, homicidia, adulteria, & alia peccata, quæ omnia exeunt de corde: sicut dicitur Marth. 15. *Et certe modo tempus putationis aduenit, secundum quod dicitur Cant. 1. Ad istam satisfactionem monet nos Dominus Ierem. 4. Circumcidimini viri Iuda, & auferite præputia cordium vestrorum, scilicet, per confessionem.* Confessio est porta, per quam intrant anime ad Paradisum. Plal. 99. *Intrate portas eius in confessione.* Sine confessione non possunt anime ad misericordiam Dei peruenire, post perpetracionem peccati mortalis, & contemnunt confiteri, dum possunt copiam Sacerdotis habere. Vnde Proverb. 28. *Qui ascendit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur.*

Rogate Iesum Christum, ut faciat nos ita ad ipsum conuertere in toto corde nostro, in ieiunio, & stetu, & plantu, & ita etiam per confessionem corda nostra scindere: ut post hanc vitam ad misericordiam eius possimus peruenire.

IN EODEM DIE Cinerum

SERMO XXVI

Ecce nunc tempus acceptabile.

2. Cor. 3.

Postolus in verbis prædictis modo bonum tempus esse describit. In quibus tria ponuntur, propter quæ quilibet homo debet bene, & indilate operari.

- I. Propter temporis opportunitatem, quod notatur ibi, *tempus acceptabile.*
II. Propter optimi temporis breuitatem, quod notatur ibi: *Nunc.*
III. Propter vtriusque aptam cognitionem, quod notatur ibi: *Ecce.*



LI QV ANDO enim aliquis habet aliqua facere, & videt quod tempus opportunum, & tempus breue, & modicum est, & quando hoc attendit, est sapiens, non dilate operari.

I. Est tempus opportunum ad tria, vnde signant tria, quæ modo penitentes facere debent. Est enim tempus terrenascensibus ad germinandum, id est, ad bene operandum; infirmis

ad medicandum, id est, peccata per penitentiam expellendum; vinitoribus ad vineas putandum, id est, ad nocuos socios repellendum. Ista tria debent penitentes modo specialiter facere. Debent enim bona agere, mala deponere, maiorum confortium declinare. Primum enim est tempus terrenascensibus ad germinandum, id est, nobis omnibus ad bene faciendum. Pl. *Tempus bene faciendi, &c.*

Sicut enim non est radix ita misera vel herba in terra, vel planta, quæ non conetur proferre folium, vel germen, vel aliquam viriditatem: sic nec homo alicuius sexus, conditionis, vel status qui modo plus solito non debeat orare, eumofynas dare, & alia opera misericordie & bona facere. Gen. 1. *Germine terra herbam viuentem,* id est, homo terrenus bonam conuersionem, quæ visum aliorum confortet; viros enim confortat & delectat visum, & ostendit radicem interiorum esse vitam. Sicut enim herba, quæ modo non germinat, signum est, quod mortua est radix: sic qui non germinat opus bonum, signum est, quod non viuat spiritualiter. Apoc. *Nomen habet, quod viuat, & mortuus est: non enim inuenio opera tua plena carum Deo meo.* Sic ergo tempus faciendi: sed quia multi bonum faciunt modo, & parum sibi proficiunt, quia in peccatis ea faciunt: ideo non solum sufficit facere bona, sed etiam oportet expellere mala. Vinitum enim bonum in vas non ponitur, nisi prius à sordibus abluatur, & hoc significatur per hoc, quod tempus est aptum modo infirmis ad medicandum, id est, peccata, per confessionem, contritionem, satisfactionem, medicandum; ut enim mali humores per medicinam, ita peccata per confessionem, contritionem, & satisfactionem expelluntur.

Sunt autem tria, quæ oportet facere accipientem medicinam. Primum, quod tam propter amaritudinem non dimittat. Secundum, quod eam coopertam deglutiat. Tertium, quod dietam medici seruet aut teneat.

I. Propter amaritudinem eam accipere non recuset; quia licet amara, tamen utilis, & necessaria. Sic enim confessio licet sit prodesse, contritio angustiosa, satisfactio laboriosa, tamen eam propter hoc sunt hæc dimittenda, quia sine his non est anima sanata. Eccl. 38. *Altissimus de terra creauit medicinam.* Bene dicit de terra. Dominus enim de ipsa terra fecit hominem, cum caro, quæ peccauit, se affligit, & quod sollicitat ipsum, confitendo recognoscit, cor quod concupiuit, dolet: quod commisit, puniunt ad Rom. 6. *Sicut exhibuisti membra vestra seruire immunditie & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem & bonum.* Præterea bene dicit, *Et prudens non abhorret;* quia melius est vnam angustiam habere quam 20. Vnde habens spinam in pede, vel telum in corpore, manum habere angustiam ad horam, ut extrahatur, quam ut diutius affligatur: sic & parum in confessione confundi, & satisfactione angustiam multum est melius, quam in inferno in æternum puniri, & cruciari. Eccl. 14. *Anis lanquam adhibet medicinam.* Lanor enim in inferno est: quis ibi non poterit quis accipere sanitatem.

II. Medicinam non masticet, sed coopertam

nebulam transglutiat: ne eius amaritudinem sentiens eam reiciat. Sic qui vult penitere, non debet penitentiae confusionem cogitare, nec penam, sed præmium æternum attendere. Hoc est nebula pulchra visa, & suavis gustu. Eccl. 20. Medicina omnium in festinatione nebulae.

III. Dietam medici debet observare, vt non vadat ab tabernam pro oculo sanando. Arctam dietam tenet quis pro corpore, multo plus pro anima. Eccl. 38. Da locum medico. Est enim tempus quando egredi eius opera. Glossa, Fac consilium eius, quia medicum fermentum totam massam corrumpit: Sed non sufficit bene facere, mala expellere, nisi malorum confortia cuitentur, quia cito recidiam pateretur; & hoc significatur per hoc, quod modo est tempus ad putandum vineas, id est, malos focios remouendum. Can. 2. Tempus putationis aduenit. In putatione enim inutilis ramus absciditur, ne bonum ramum impediatur fructificare: sed si habes aliquem consiliarium, vel proximum, aut socium, qui tibi sit occasio ad malum, vel boni impedimentum, deuita eum. De vinea enim tua ramos nocuos refecares: vel minus te diligis, quam vineam, vel focios tibi nocuos refecabis. Matth. 5. Si oculus tuus scandalizat te, &c. Si manus vel pes scandalizat te, &c.

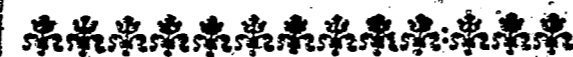
Sed quia multi ad prædicta facienda expectant tempus & diem, ideo dicit Apostolus Nunc, &c. Nunc autem debemus bona facere propter tria. 1. propter temporis breuitatem. 2. propter lucri magnitudinem. 3. propter monitorum multitudinem. Primo ergo debemus nunc bona facere propter temporis breuitatem: quando enim quis habet, quæ faciat, si magnum tempus habet, non est mirum, si dormiat diu: sed cum viator habet magnam viam conficiendam, & parum temporis, si sapiens est, & vult venire ad bonum hospitium, antequam ostia claudantur; mane arripit iter. Sic si diu victuri essemus, & hoc sciremus, eo minus esset mirum, si aliqui diu in peccatis morarentur, & bene facere differrent; sed magnam dietam habemus faciendam, quia vsque in celum. Reg. 4. Grandis enim tibi restat via: & parum temporis, quia breues dies hominis sunt. Ideo cito debemus iter arripere. Tunc autem iter ad celum arripimus, cum peccata reliquentes bona facere incipimus. 1. Ioan. 7. Hoc itaque dico fratres, tempus breue est. Et mirum est, quod peccatores plus sibi longam vitam promittunt, quod boni: cum tamen è conuerso esse debeat. Siquis habet in horro suo arborem fructificantem, & aliam non fructificantem; citius abscidit non fructificantem. Timere ergo debent mali, quos per plures annos permisit Deus in hoc mundo, expectans fructum, nisi fructificent, quod cito extirpentur. Luc. 13. de sicu: Ecce iam anni tres sunt, quod venio querens fructum in ficulnea hac, & minime inuenio: succide ergo eam, vt quid terram occupat? quia ergo modicum tempus habemus, & de nobis non sumus securi, maxime peccatores, ideo cito bene facere non differamus, ad Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

II. Debemus bona facere propter lucri magnitudinem. Libenter enim locant se homines ad operandum in die lucrosa. Et quidem modo plus lucratur vnus ieiunator, elemosynarius, boni operator, quam solebat quinque; qui

antiquitus non lucrabantur, nisi bona terrena. Isa. 3. Si valueritis, & audieritis me, bona terra comedetis. At modo bene faciendo lucratur homo vitam æternam. Matth. 20. Facite autem mentionem cum operariis ex denario diurno, id est vita æterna, dicit Glossa, quæ in centuplum plus valet. Psal. Melior est dies vna in arvis iuis, super millia: parum tamen post hoc tempus id est, post mortem lucrabantur, quia tunc claudetur ianua regni caelestis, vt dicitur Matth. 25. Vnde Eccl. 9. Quodcumque potest manus iua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio est apud inferos, quo tu properes, scilicet alicuius valoris apud inferos.

III. Debemus bona facere propter monitorum multitudinem. Vineam enim inculta si non fructificat, non debet sibi imputari; sed quando magnis expensis colitur, si non fructificat, culpanda est: sic non multum arguendi erant antiqui, si non bene fecerunt: quia paucos cultores habebant, id est, monitores; sed modo sunt plures, quam vnquam fuerunt, ideo arguendi sunt, qui modo non bene operantur. Hebr. 6. Terra sepe venientem super se bibens imbrein, &c. Proferens autem spinas & tribulos, reproba est, & maledictioni proxima. Quia dicitur: Ita maledicti in ignem æternum, &c. Quia omnis arbor, que non facit fructum bonum, excidetur: cuius consummatio in combustionem veniet. Vnde sequitur & in ignem mittetur.

Sed quia possent se excusare aliqui per ignorantiam, si nescirent temporis opportunitatem; ideo dicit Ecce. Quasi diceret, patens est de re presenti.



IN DOMINICA I. Quadragesimæ

SERMO XXVII.

Ductus est Iesus in desertum à Spiritu. Matth. 4.

Quatuor occurrunt hic notanda.

- I. Quis per Iesum intelligatur?
II. Quid per desertum exprimat?
III. Quare Iesus in desertum à Spiritu ducatur?
IV. Quid per ministerium Angelorum accipiat?



De primo nota, quod per Iesum quilibet Christianus, qui membrum Christi est, intelligitur. Sicut enim Christus primo in Iordane baptizatus fuit, & super ipsum baptizatum Spiritus sanctus in specie columbe descendit, & tertio 40. diebus, & 40. noctibus ieiunauit: sic etiam Christianus

Christianus ministerio Sacerdotis in fonte baptismatis emundatur. Postquam autem emundatus fuerit, templum & habitaculum S. Spiritus efficitur. Vnde & toto tempore vite à vitijs & concupiscentijs huius mundi, quibus in baptismo renuntiavit, ieiunare debet. Et bene per quadragenarium numerum omne tempus vite nostræ accipitur. Per totam enim vitam nostram decalogum legis diuinæ quadriformiter amplecti debemus, & adimplere, videlicet, dilectionem, locutionem, operationem. Quæ enim aliquis sincere diligit, libenter de eo cogitat, & loquitur, & seruit aut obsequitur ei.

De secundo nota, quod per desertum mundus iste exprimitur. Sicut enim in deserto materiali pauca sunt mansueta animalia, id est, mansueta: sic etiam in mundo isto pauci sunt, qui sequuntur Dominum: cum tamen ipse manum suam aperiat, & impleat omne animal benedictione. Plures enim sunt in mundo, quos Dominus de rore celi & de pinguedine terra diuites fecit: qui tamen eum sicut mansueta animalia non sequuntur, imo potius sicut fere bestie persequuntur. Induerunt enim naturam leonum per superbiam, visorum per luxuriam, luporum per auaritiam, & vulpium nequitiam.

De tertio nota, quod sicut Iesus ductus est, &c. Sic etiam nos, qui sumus membra Iesu Christi, propter hoc expulsi sumus in hanc vallem misertitæ: vt tentemur à demonibus, quibus cum adiutorio septiformis spiritus resistere debemus, vt resistentes vincamus, & vincentes gloriose contonemur in caelis. Vnde legitur Mar. 2. Quod Spiritus expulsi Iesum in desertum. Et erat ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à satana, & erant cum bestijs. Ibi dicit Glossa, quod quadragenarius numerus totum tempus signat, quo membra eius diabolus tentat.

Nota igitur, quod hostes nostri & tentatores sunt demones, quorum officium est Christianos per tentationes exercere. Vnde ad Ephes. 6. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantum: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus. Ductor autem noster & defensor est Spiritus sanctus, cui commissi sumus in baptismo. Vnde ad Rom. 8. Quicumque Spiritus Dei agitur, hi sunt filij Dei.

Item nota, quod diabolus primum Adam per tria vitia superauit, videlicet, per gulam, auaritiam, & superbiam. Per eadem etiam secundum Adam, id est, Iesum Christum tentans superatus est: vnde dicit Glossa: Nota, diabolus in his vinci, in quibus Adam vicit, quem de gula tentauit, dum de ligno vitæ gustare rogauit. De vana gloria, cum dicit Gen. 3. Eritis sicut dii. De auaritia cum ait: Scientes bonum & malum. Item dicit alia Glossa. In his tribus, gula, auaritia, superbia, omnia vitia sibi foderata sunt perempta. In his tribus omnia genera tentationum comprehenduntur.

Nota igitur, quod diabolus tentauit Dominum per tria, quæ sunt radices & origo omnium peccatorum. I. Tentauit eum per gulam, dum dixit: Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Iugiamus & nos itaque gulam, ne prosterneamur per luxuriam, quæ nascitur de gula. Vnde Glossa Orig. In pugna Christi prius agitur contra gulam ieiunare

do, per quam vitiosus est primus homo. Gula libidines inflammat, concupiscentiam nutrit, quæ repugnat legi mentis. Hæc nisi prius refranetur, frustra contra alia laboratur.

Et nota, quod tria mala oriuntur ex gula. Primum est abominabilis fornicatio. Secundum est tumultuosa altercatio. Tertium secretorum reuelatio. De primo nota, quod illi homines Sodomitæ: qui nimium erant gulosi, effecti fuerunt abominabiliter luxuriosi. Vnde Ezech. 16. Ecce hæc facta iniquitas Sodoma fornicatrix tua, superbia, saturnus panis, & abundantia, & omnis ipsius, & filiarum eius. Item de primo & secundo Prouerb. 20. Luxuriosa res, vinum, & turpissimum ebrietas. Quicumque his delectatur, non erit sapiens. De secundo Prouerb. 23. Cui rixæ? cui sine causa vulnera? Nomen his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? De tertio Prouerb. 30. Nullum secretum, ubi regnat ebrietas.

II. Diabolus tentauit Dominum per auaritiam, cum ostenderet ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Et nota, quod propter tria fugienda est auaritia. Per auaritiam enim Deus, qui est summum bonum, amittitur, anima pretiosa venditur, homo proprius diaboli efficitur. De primo Dominus Matth. 6. Non possitis Deo seruire & mammona. Item ad Ephes. 5. Hoc seruire intelligentes, quod auarus, quod est idolum seruitus, non habet hereditatem in regno Christi & Dei. De secundo Eccl. 10. Nihil est iniquius, quam pecuniam amare. Hic enim animam suam habet venalem. De tertio Dominus ipse loquitur ad serpentem Gen. 3. Terram comedes omnibus diebus vite tue. Per terram intelligitur auarus, qui terram celo proponit, & propterea diaboli proprius efficitur, vt ab eo semper comedatur.

III. Diabolus Dominum tentauit per superbiam; cum Domino ducto super templi pinnaculum dixit: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Vnde etiam superbia propter tres causas est fugienda. Per hanc enim superbi Deo odibiles efficiuntur, per hanc omnia bona opera disperguntur, per hanc omnes elati in inferni præcipitium demerguntur. De primo Eccl. 10. Odibilis est coram Deo & hominibus superbia. Quid superbis terra & nis? De secundo dicit Orig. Qui ceteras virtutes sine humilitate congregat, quasi qui puluerem in vento portat. De tertio Dominus Luc. 14. Omnia qui se exaltat, humiliabitur. Item Luc. 10. Videbam satanam quasi fulgur de celo cadentem. Item ibidem: Tu Caphtarnum usque ad celum exaltatus, usque ad infernum demergetur.

De quarto nota, quod per ministerium Angelorum accipitur gloriosa remuneratio victorum, in qua Angeli ministri existunt. Vnde dicitur Matth. 4. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli incesserunt, & ministrabant ei. Item dicit Glossa: Sicut in hoc agone militia nostra præstatur, Ita in obsequio Angelorum gloriosa remuneratio adoretur.

Rogate ergo Dominum, vt sic imitatione suadet nobis omnem tentationem euincere, vt coronam gloriæ, Angelis ministrantibus, assequamur. Quod nobis, &c.

IN DOMINICA I. Quadragesimæ.

SERMO XXVIII.

Cum ieiunasset Iesus quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Matth. 4.

In verbis prædictis de duobus edocemur.

- I. Quid sit agendum?
II. Quid sit credendum?



Primum notatur ibi: cum ieiunasset. Glof. quia ieiunasset, exemplum nobis ieiunandi dedit. Greg. Omnis Christi actio nostra est instructio. Secundum, notatur ibi: 40. diebus, & 40. noctibus. Et nota, quod duo credenda sunt de Christo: scilicet, potentia divinitatis, quæ notatur ibi: 40. diebus, & 40. noctibus, quod tantum ieiunavit, diuinæ potentie fuit. 1. Infirmas nostræ carnis, quæ notatur ibi: postea esuriit. Glof. Esuriit signum est infirmitatis, & nostræ humilitatis, & sic instrumentum in moribus, & in fide, dicit ergo: Cum ieiunavit 40. diebus, & 40. noctibus, postea esuriit.

Primo edocemur, quid sit agendum. Notandum, quod tribus de causis ad ieiunium nos inuitavit. Propter opportunitatem, propter eruditionem, propter utilitatem.

I. Propter opportunitatem: conueniebat enim refrægnare gulam, scilicet, ieiunando, per quam victus fuit primus homo in paradiso: partem enim & fenestram, per quas solitus est latro intrare, clauduntur, id est, loca infirma, per quæ aliquando paruit aditus aduersarij, muniantur. Pl. 68. Operui in ieiunio animam meam, ne hostes inueniant aditum intrandi ad eam.

II. Propter eruditionem. Dicit enim Glossa: Ieiunat ut tentetur: & quia ieiunat, tentatur: & ideo docet nos, vt qui aliqua bona incipiunt, vt ieiunium, &c. huiusmodi, statim à diabolo impugnantur. Vnde Tob. 4. Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna, magis quam thesaurum aurum condere. Bene dicit: Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna: quia ieiunium sine oratione & elemosyna non est in tuto loco: peregrinus enim non tute vadit solus per talia loca, vbi scit esse latrones: demones enim impugnant ieiunantem, vel vt superbiat per vanam gloriam, vel vt auaritia incendat, vt quæ sibi subtrahit, in burfam ponat, & ideo bona est oratio cum ieiunio, quæ vetat pestes mensis, & elemosyna pestes cupiditatis.

Quod autem diabolus impugnet ieiunantes, patet ex hoc, quod Christum statim post ieiunium

impugnauit. Vnde sicut qui habet inimicitias, & induciæ ruptæ sunt inter ipsum & aduersarium eius, sollicitè se custodit, auxilium ab amicis suis querit: sic diabolus induciæ habet cum discipulis, & aliquantulam pacem, quasi confederatis suis: sed cum quis peccatum dimittere, & bona facere incipit, tunc ruptæ sunt induciæ, & ex tunc potest se habere pro diffidato. Vnde Gen. 7. Inimicitias ponam inter te & mulierem, tu insidiaberis calcaneo eius, id est, si bonum incipiat, insidiaberis, ne ad finem perducatur: calcaneum enim finis hominis est, & significat finem bonæ operationis & perfectionis, ideo debet se bonis operibus munire, orationibus auxilium Sanctorum implorare, ne ex aliqua parte ruat in peccatum.

III. Propter utilitatem, quæ est aduersarij expulsiuum, Dei reconciliatiuum. Primo enim est demonis expulsiuum, maxime illius, qui tentat de luxuria; sicut fames, quæ eiecit lupum de sylua. Mar. 17. Hæc genus demoniorum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio. Hospes enim delicatus non diu moratur in hospitio, vbi non recipitur iucunde, imo scienter, non ingreditur. Luxuria vero delicata est, & ideo odit hospitium & societatem ieiunantium. Marth. 17. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per diuersa loca, querens requiem, & non inuenit. Sicut enim pisces in arido cito moriuntur: sic etiam luxuria in austeritate vitæ & ieiunio moritur. Isa. 1. Putrescent pisces sine aqua, & morientur in sicco. Terentius: Sine Cerere & Baccho friget Venus.

Secundo est Dei reconciliatiuum: qui enim alium offendit, si emendam soluit delicti, pacem habet. Ieiunium autem, quia penale est, satisfaciens peccato. Ioan. 3. Comminatus est Dominus Nininitis, dicens: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur. Et crediderunt Nininitæ Domino, & predicauerunt ieiunium. Et postea sequitur: Vidit Dominus opera eorum, & c. & miseris est, &c.

1. Et nota quod dicit: conuersi sunt à via sua mala. Ieiunium in peccatis non placet Deo, nec ferculum lutosum oblatum principi. Isa. 58. Quare ieiunatis, & non aspexistis? Responderet: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & c. Diabolus non comedit, sed semper ieiunat, & à peccatis non cessat: ieiuna igitur sine peccatis, vel sicut diabolus ieiunabis. Isidor. Qui se à cibis abstinere & mala agere, demones imitatur. Melius est abstinere à peccatis, quam à pane, & comedere in quadragesima: ieiunant à pane, & carnes serpentes comedunt, id est, peccatum, quia veneno, delectationis animam occidunt. Luc. 13. Ieiunabis in sabbato, dicebat Phariseus, qui superbiam & indignationem respectu aliorum habebat: vnde iustificatus in domum suam non descendit. Isa. 58. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem.

Et nota, quod non sufficit debili & infirmo, dietam medicinæ per diem & horam seruare, & postea cuilibet se exponere: sic in quadragesima ieiunare, & post Pascha peccatis obedire. Eccl. 3. Qui ieiunat in peccatis suis, & iterum faciens eadem quid proficit humiliatio eius? Ideo Dominus Osee 2. Sanctificate ieiunium. Et post sequitur: Et mittam vobis frumentum & oleum, & replebitur in eis.

Terra enim otiosa spinas & tribulos profert, laborioso vero excelsa fructum bonum: sic caro Eccl. 20

Eccl. 20. Qui operatur terram suam, sicut ieiunabit, &c. Subige tuam ipse carnem, quæ exactor pessimus, hominis inimicus, facit sibi spiritum alioquin ad libitum subingari; sicut equus lasciuus, & bene habitus recalcitrat, & Domino suo ascendenti contradicit: afflictijs vero labore & ieiunio pacifice se habet, & ad libitum Domini sui duci & onerari permittit. Plal. 34. Cum mihi maleficus essent, scilicet motus carnales, inducitur cilicium, vt contra tela aduersarij resisterem: humiliabam in ieiunio animam meam.

Quadragesima enim non onerata facilius ab equo trahitur, & nauis laeuigata citius à vento & remigio ducitur; sic caro ieiunio attentata in suis actibus expeditur. 4. Reg. 19. Elias ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & iuit ad montem Dei Horeb. Castellanus enim fame subactus, castrum tradit ad libitum impugnantis: sic luxuria per famem domita, corpus ad libitum hominis & rationis tradit. Luc. 5. Luxuriosus, qui à patre superbe recessit, fame & ieiunio afflictijs ad patrem humiliter est reuersus. Magna ergo est utilitas ieiunij, quæ hinc facit. Magnum enim commodum infert homini, qui de domo sua expellit hominem homicidam, vel latronem; & qui amicum oprimum sibi iratum reconciliaret, & qui terram suam sterilem fecundatam sibi faceret: & ideo Christus merito exemplo suo ad ieiunium nos vocauit.

Sequitur: Postea esuriit. Legimus Christum tripliciter esuriisse, scilicet, reputatione, nuncupatione, affectione. Reputatione, vt in pauperibus, quia quicquid pauperibus impenditur, Christo fieri reputatur. Marth. 25. Esuriit, & didicit mihi manducare. Sequitur: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Et ideo non sunt contemnendi pauperes. Siquis enim ita familiaris esset Regi, vt quicquid sibi fieret, Rex sibi fieri reputaret, & talis ad domum tuam veniret, honorifice reciperes, & cum non despiceres. Ideo Eccl. 3. Animam esurientem ne despexeris. Q. D. ne vilipendas, quia pauper est. Saepè enim in vili sacco reconditur bonum frumentum, & in concha fragili lapidis pretiosus, & è conuerso sub auro fulgenti lignum putridum; sic sub paupere habitu anima pretiosa.

II. Nuncupatiue, vt dicitur in Plal. 49. Si esuriero, non dicam tibi. Et sequitur: Numquid manducabo carnes carorum? Quasi diceret: Cibus Christi non est, nisi conuersio peccatorum. Ioan. 4. Rogabat Discipulus eius eum, vt manducaret: illi autem dixit: Ego habeo cibum manducare, quem vos nescitis. Quasi diceret: Non quero cibum materiale, sed spirituale, scilicet, animas: & ideo, si tu vis Christum ad hospitium cordis inuitare, & gratanter reficere, conuersionem tuam & aliorum diligenter studeas procurare. Genes. 27. Dixit Rebecca filio suo Iacob: Asser mihi duas haedos optimos, vt faciam patri tuo ex eis escam, qui tibi libenter vestitur: quos cum comederit, benedicat tibi proutquam mortuus. Hædi, qui facient, sunt peccatores: sed optimi sunt, quando in igne contritionis & penitentie parati sunt, & sic faciens obtinuit benedictionem.

III. Legimus Christum etiam esuriisse affectione, salutem scilicet animarum. Marthæi 12. Esuriit, & videns firi arborum secus viam, venit ad eum querens fructum: & nihil inuenit in ea, nisi spina.

Esuriit, scilicet, animarum salutem ardentè appetiuit. Sicut enim ardentè esuriens nullum genus panis respuit: sic Christus nullum inuenem, senem homicidam, latronem. Act. 10. Cum esuriret Petrus, cecidit super eum mensis excelsus, & vidit balneum aperitum, & vni quoddam, vbi erant animalia quadrupedia, & animalia serpentina terre, & voluilia celi, & facta est vox ad eum dicens: Surge Petre, accipe. Quasi nullam differentiam faciendo Dominus ad modum querentis panem ostensim stat ad istum, & passus. Apoc. 3. quoniam multi eum abire ieiunium permittunt. Plalm. 63. Operui in ieiunio animam meam. Glossa exponit de Christo, &c. Rogate ergo Dominum charissimi, vt sic à vitis ieiunemus, &c. Quod nobis, &c.

IN EADEM DOMINICA SERMO XXIX.

Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. 1. Thess. 4.

Lim David orabat dicens: Docce me facere voluntatem tuam, &c. & misericors Deus per Apostolos Petrum & Paulum, & per semetipsum docuit nos suam voluntatem.

Considera ergo, quod voluntas Dei est

- I. Vt à peccato sanctificemur.
II. Vt in bono exercitemur.
III. Vt in vtroque confirmemur.
IV. Vt in celo glorificemur.



Primo enim voluntas Dei est, vt à peccato sanctificemur. Vnde habetur 1. Thess. 4. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt abstineatis vobis à fornicatione, &c. Sanctificatur, qui à peccatis mundatur. Munda enim debet esse dilecta sponsa Christi. Ad Ephes. 5. Christum dilectam Ecclesiam: & tradidit semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret mandans lauacro aquæ, &c. Mundat autem Deus animam non solum lauacro baptismi primi, sed etiam secundi, scilicet lacrymarum: Isidorus: Lacryme penitentis apud Deum pro baptisate reputantur. Sed quid prodest homini, si balneatur, & statim sordidis vestibus induatur? Sic quid prodest animæ, si etiam mundetur, & statim in viciosam consuetudinem relabatur? Propter hoc præcipitur Exod. 19. Vade ad populum, & sanctifica eis hodie, & cras: lauanteque vestimenta sua, id est, mores suos. Eccl. 9. Omni tempore vestimenta tua sint candida. Stultus est, qui etiam in ipso balneo sordidas vestes non deponeret, sic est, qui peccata sua plangit, & non relinquit. Greg. Qui stertens suis vine munditiam subtrahit ante Dei oculos, sordidas etiam ipsi lacrymas facit.

II. Voluntas Dei est, vt in bono exercitemur. 1. Pet. 2. Sic est voluntas Dei, vt bene facientes obmutescere faciatis, &c. si ergo bene facitis, voluntatem Dei impletissimo ex Deo iusti estis. Ioan. 4. Qui

Qui bene facit, ex Deo est: qui male facit, non vidit Deum: imo nec videbit in æternum. Deus enim bene facit beneficentibus. Psal. 124. Benefic Dominus bonis & rectis corde, &c. Sed attende, quid ait Petrus, obmutescere faciatis. Magna virtus bonorum sanctorum, qui nos ipsos apud Deum crescere, & obmutescere aduersarios, & amicos non erubescere faciunt. August. Qui nos amant, querunt quod laudent in nobis: qui autem odierunt, detrahunt nobis: nos autem in utroque iudicio consistimus vitam nostram sic custodire debemus & firmam, ut erubescant de detractoribus laudatores. Sed certe, qui modo detractionibus, & contentationibus, & conspirationibus, & aliis peruersis locutionibus nolunt in mundo obmutescere, obmutescunt in iudicio. Matth. 22. At ille obmutuit.

III. Voluntas Dei est, ut in utroque confirmemur. Scilicet ut à peccato sanctificemur, & in bono exercitemur. Ioan. 7. Hac est autem voluntas eius, qui misit me Pater: ut omne, quod dedit mihi Pater, non perdam ex eo. Sola perseverantia facit, ut non perdamur. Vnde Marth. Qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Beati. Absq; perseverantia nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequetur. Illi autem perduntur, qui non perseverando à Deo separantur. Psal. 72. Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te: mihi autem adherere Deo bonum est. Fornicantur, qui derelicto Deo vero sponso in mundo luxuriantur. Si ergo non vis perdi, adhaereas Deo, voluntatem eius semper & perseveranter implendo. I. ad Hebr. 5. Semper, quod bonum est, sectamini invicem & in omnes: semper gaudete, sine intermissione orate: hec est enim voluntas Dei in omnibus nobis in Christo Iesu. Hidorus: Tunc Deo placet nostra conversatio, quando bonum, quod inchoamus, sine perseverantia completemur.

Et nota, quod de triplici voluntate Dei prædicta, dicitur ad Rom. 12. Reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis, quæ sicut voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta. Voluntas Dei bona est, ut à malo sanctificemini: beneplacens, ut bonum operemini: perfecta, ut in utroque confirmemini.

IV. Enim voluntas Dei est, ut in cælo glorificemur. Ioan. 6. Hac est autem voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Bene dicit, & credit in eum: si autem scire desideras, utrum vere credas in Christum, attende, quod dicit Marth. 16. Signa autem eos, qui in me credunt, hæc sequentur: In nomine meo demonia eiciunt, linguas loquentur nonis, serpentes tollunt, & si mortiferum quid biberint, non eis nocet: super agros manus imponent, & bene habebunt. 1. Demonia sunt peccata, quæ de corpore eicere debemus. Vnde de Maria Magdalena eiecit septem demonia, id est, secundum Gregor. vniuersa vitia atque peccata. 2. Lingua nomen sunt verba edificatoria & bona. Lingua enim antiquæ fuerunt verba nociva & prava. 1. Reg. 2. Recedant vetera de ore vestro. 3. Serpentes sunt motus seu concupiscentiæ sensualitatis. Vt ei, qui serpenti consentit, quia paradysum perdit ut Eva. Serpentes tollimus, quando concupiscentias restringimus. 4. Mortiferum autem est quodlibet scandalum, quælibet iniuria, quæ non solum facta, sed dicta nobis inferat, vnde Iac. 4. de lingua dicitur: Est enim iniquum malum plena veneno mortifero. Si ergo accepta iniuria

non inflamur per superbiam, non suffocamur per inuidiam, non disrumpimur per iracundiam: tunc vitæ mortiferum bibimus, & non nobis nocet: bibe pro Christo, quod pro te bibit Christus. Matth. 20. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? &c. Sed quicquid afflictionis terrena propinat aduersitas, leue erit, si inspiciamus, quid biberit ad crucis patibulum, qui nos inuitat ad cælum. 5. Manus imponent, sunt adiutoria charitatis, remedia pietatis, ex quibus sæpe conualescunt, vel qui spiritualiter, vel corporaliter ægri sunt.

Vides ergo, quod demonia sunt vitia voluntatis, lingua nomen sunt verba vitilitatis, serpentes sunt concupiscentiæ sensualitatis, mortiferum sunt iniuriæ aduersitatis, manus imponentes sunt adiutoria charitatis. Voluntas ergo Dei est, ut qui sic per signa prædicta credit in Filium Dei, habeat vitam æternam. Ioan. 10. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego do eis vitam æternam. Ad quam nos perducatur, &c.



IN DOMINICA II
Quadragesimæ
SERMO. XXX.

Miserere mei Domine fili David, filia mea male à demonio vexatur. Matth. 15.

- Quatuor possunt hic notari.
- I. Quid per mulierem Chananæam intelligatur?
- II. Quid per filiam eius exprimat?
- III. Quare Dominum filium David nominet?
- IV. Quam misericordiam ab eo exposulet?

DE primo nota, quod per mulierem Chananæam intelligitur anima cuiuslibet peccatoris, quæ tamen se in malo statu esse recognoscit, & propter hoc Dei misericordiam implorat. Hanc mulierem Chananæam appellat Mar. 7. Syrophenissam. Syrophenissa interpretatur alte conuersa mulier, vnde signat animam ad Deum conuerti desiderantem. Chananæa etiam interpretatur zmulatrix, & exprimit animam, quæ Dominum per patientiam zmulatur, id est, sequitur.

De secundo nota, quod per filiam mulieris exprimitur cuiuslibet animæ peccatricis conscientia. Et certe, quamdiu anima peccatis est subdita, male à demonio vexatur conscientia. Et nota, quod filia, id est, conscientia eorum, qui in peccatis,

peccatis, male vexatur per spinosam criminum remotionem: sed si in peccatis deciderint, vexantur peius & pessime, peius in amarâ carnis ac animæ separatione, pessime in veris & ignis sensissimâ contritione. Igitur quælibet peccatrix animæ, quæ filiam, id est, conscientiam suam per aculeum peccatorum vexari sentit à demonio, per pium saluationis desiderium curare debet post Dominum, eique debet magno contritionis amore supplicare, ut velit conscientiam suam à vexatione demonio liberare.

De tertio nota, quod ideo Dominum filium David appellat, quia eum de genere David descendisse recognoscit. Vnde in Psal. 131. pronissum fuerat ei: De fratre ventris tui puer super sedem tuam. Dicitur etiam Luc. 1. Gabriel ad Mariam: Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, &c.

De quarto nota, quod misericordiam ab eo exposulet: recognoscitur enim esse filium David, & petiunt, ut miseretur sui, velut David opiondam Saulis fuit miseratus, quando eum citharæ demonium ab eo expulit. Legitur 1. Reg. 16. quod cum spiritus Dei recessisset à Saul, & spiritus nequam exagitaret eum, ad consilium seruorum Saul vocatus fuit David, qui sciebat psallere in cithara. Igitur quando citharæ spiritus nullus arripit Saul, David tollit citharam, & percutit: ut citharam manu sua, & rescellatur Saul, & lenius habeat, recedenteque ab eo spiritus malus.

NOTA, quod mathematici dicunt, secundum quod testatur Magister in historiis, quod quidam dæmones odiunt & fugiunt harmoniam citharæ. Vnde dicit etiam, Glossa super locum prædictum, quod refert Boetius Philosophum quendam tactu citharæ demonium ab obiecto corpore depulisse. Igitur notandum est, quod sicut David vocatus fuit, ut à Saul tactu citharæ demonium expelleret, ita & Christus venas & arterias venerabilis corporis sui extendi permisit in ligno crucis, ut ab humano genere, imo à quolibet peccatore dulci harmonia septem verborum, quæ pronuntiat in cruce, septiforme demonium, quod suggerit septem principalia crimina, potenter eiceret. Vnde Iac. 16. Venit meus ad Meab: quasi cithara sonatur. Meab interpretatur de parte, vel ex patre. Ergo per Meab vniuersum genus humanum, vel quilibet homo significatur, qui ex primo patre Adam descendit.

Et nota, quanto fortius chorda extenditur, tanto dulcius resonat, sic & Christus usque ad dinumerationem vniuersum ossium extendit fuit in cruce ut dulcius resonaret. Prima igitur vox huius citharæ fuerunt verba Domini Luc. 23. Patet dimittite illis. Hæc harmonia expellit demonium ire. Ira enim non dimittit iniuriam, sed potius vindictam expetit. Admonet nos igitur hæc cithara, ut non ire ex corde renuntiemus, & debitibus nostris dimittamus. Vnde Marth. 7. Si non dimiseritis hominibus, nec Pater meus dimittet vobis peccata vestra.

Secunda vox huius citharæ fuit verbum Dei. Luc. 11. Amen dico tibi, omnia quæcumque eris in paradiso. Hæc harmonia expellit demonium inuidiæ. Inuidia enim nulli communicat sua. Vnde docet nos Dominus per hoc, quod latroni

paradysum communicauit & dedit, ut inuidiam ab hostibus cordis nostri expellat, omnia enim bona opera per inuidiam perirent. Proverb. 14. Parado ostium inuidiæ.

Tertia vox citharæ fuerunt verba Domini, Ioan. 19. Mater, ecce filius tuus. Hæc vox expellit demonium luxuriæ: calix enim fuit Vitis, quæ hæc verba audiuit: Ecce filius tuus. Castus fuit Discipulus, cui dictum est: Ecce mater tua. Sicut enim infansculus inhabitator est matris veteris, sic etiam Christus inhabitator est quondam corporum & castarum animarum, & conuerso diabolus inhabitator in frigidis corporibus & animabus inmundis. Sicut mater diligit filium, sic etiam casti & mundi diligunt Christum, & semper præ oculis habent corpus suum sanguine cruciatum. Marth. 11. Ecce Filius matris & carnis

contemptum & castorum. Quarta vox huius citharæ habetur Marth. 27. Eli, eli, lama, sabachani, hæc est, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Hæc harmonia expellit demonium auaritiæ. Auarus enim nimis & pecuniam, sine alia bona columbat, ut Deo. Vnde & ab Apostolo idololatæ multiplicatur Docet igitur nos Filius Dei per hoc, quod auarium querit à Deo Patre, non sperat in cæno diuitiarum, sed in Deo viuo. Non enim bona per auaritiæ conquisita possunt liberare animam in tempore vitæ necessitatis, sed solus Deus Pater, qui est Deus nobis per creationem, & Deus nobis per redemptionem.

Quinta vox huius citharæ fuit hoc verbum Sicut Ioan. 19. Hæc harmonia expellit demonium gula. Gula enim semper exardescit siti, & instigat hominem ad superfluum potum studere enim calicibus epotandis. Dominus autem ut sitim gula extinguat in nobis, docet nos sua siti sitire fontem consolatoris æternæ, de quo qui biberit, non sitiet in æternum.

Sexta vox Dominice citharæ habetur Ioan. 19. Confitebor tibi. Per hæc harmoniam expellitur demonium acriæ, quæ nihil bono sine consummat, sed potius eos, qui circa principia in seruitio Dei seruientes spiritum sustinent postmodum leges reddidit & pigros. Vt autem Dominus acriam à nobis extradat, & ad feruorem boni operis nos accendat dicit se bene curia consummatum.

Septima vox huius citharæ fuerunt verba, quæ Dominus clamauit in cruce. Luc. 23. Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Hæc harmonia excludit demonium superbiæ. Dominus enim, ut doceret nos semper per humilitatem spiritum nostrum & animam ab manus Domini commendate, cum prædicta verba pronuntiaisset in clivum capite eius spiritum. Superbi enim non subiciunt se manibus Domini, sed potius erecto collo contra eum currunt, utique, quantum possunt impugnant.

Rogatur igitur charissimus Dominus, ut sic à nobis per citharam corporis sui omne demonium expellat, ut tandem Spiritus Dei repleat in regnum suum recipi mereatur.

IN DOMINICA III.
Quadragesimæ.

SERMO XXXI.

Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quarens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam unde exiui. Tunc vadit, & assumit alios septem nequiores se: & ingressi habitant ibi.

LUC. 11.

Quatuor hic occurrunt notanda.

- I. Quid per immundum spiritum accipitur?
- II. Quid per loca inaquosa sumatur?
- III. Quid per domum, quam immundus spiritus repetit, exprimat?
- IV. Quid per septem nequiores spiritus intelligatur?

De primo nota, quod per immundum spiritum diabolus significatur, qui propter hoc immundus dicitur, quia delectatur habitare in immundis corporibus. Vnde sicut in Luc. 8. legitur, demonia ab oblesso homine expulsa per Christum, intrauerunt porcos, qui sunt immunda animalia. Dicitur etiam diabolus immundus spiritus, quia hominem, qui deberet mundum habitaculum esse Spiritus sancti, per peccati immunditiam inquinare laborat. Ipse enim suggerit homini superbiam, iram, inuidiam, auaritiam, gulam, & luxuriam, per quæ septem peccata mortalia & capitalia inquinantur corpus, & anima: ubi deberet munda esse sedes Spiritus septiformis.

De secundo nota, quod per loca inaquosa significantur religiosi & vere penitentes, qui bene dicuntur *inaquosa*, quasi non aquosa, id est, arida. Arefaciunt enim se per carnis mortificationem, & sunt, sicut dicit Glossa, ab omni humore libidinis immunia. Possunt etiam dici inaquosa, id est, intus aquosa per lacrymosam compunctionem. Irrigantur enim aquis gratiarum, sicut virentia ligna paradisi. Igitur *immundus spiritus*, id est, diabolus, cum ab homine expulsus fuerit, vel per baptismalem innocentiam, vel per quadragesimalem veram penitentiam: *ambulat per sanctos inaquosos*, id est, minime aquosos per omnis voluptatis arefactionem, vel *inaquosos*, id est, intus vel

intus aquosos per salubrem lacrymarum perfusionem. *Ambulat*, inquam, per eos *quarens requiem*, id est, sicut dicit Glossa, callide tentans eos explorat, siquos ibi suæ nequitie gressus figere possit. *Et cum non inuenit receptaculum, dicit: Reuertar in domum meam, unde exiui.* Vnde,

De tertio nota, quod domus, quam immundus spiritus, id est, diabolus, repetit, & in quam reuertitur, sunt illi, à quibus eiectus fuit in baptismo per collatam sibi virtute baptismatis innocentiam: vel sunt illi, à quibus exiit in quadragesimali ieiunio per penitentiam. Hæc autem domus, id est, conscientia penitentium, licet scopis mundata fuerit, vel ab ipsis penitentibus per nudam confessionem, vel à Sacerdotibus per sollicitam criminum inquisitionem; licet etiam ornata fuerit à Sacerdotibus per bona exempla Sanctorum, quæ quasi cortinas quasdam Sacerdotes suis doctrinis in corda penitentium appenderunt, tamen quia immundus spiritus, sicut dicitur Math. 12. *eam uicantem inuenit* ab executione satisfactionis, quæ iniuncta fuerit contenti, *vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi per reciduationem habitant ibi.*

Modo viuendum. Quartum, quid per septem nequiores spiritus intelligatur? Et nota, quod dici possunt hi septem nequiores spiritus. Primus est de peccato stulte se iactare, quod certe multi faciunt. Multi namque se de hoc iactant, quod sero inebriati fuerunt: multi etiam de hoc gloriantur, quod talem virginem vel puellam cognouerunt. Multi etiam se de hoc iactant, quod sic & sic luserunt, & sic de multis aliis. Et certe grauius est de quocunque peccato commisso se iactare, quam illud simpliciter perpetrare, de talibus dicitur Proverb. 2. *Qui lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* De his etiam dicit Apostolus ad Phil. 4. *Multi ambulat, quos sepe dicebam vobis. Nunc autem & fletis dico inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus uenter est, & gloria in confusione ipsorum.* Alia litera habet in *padendis*, quia videlicet fortes sunt ad opus fornicationis exercendum.

Secundus est, peccatum commissum iuramentis negare: sicut faciunt, qui aliis tenentur in debitis. Et cum ab eis fuerint debita requisita, iurant per Deum, & in reliquiis Sanctorum, quod in nullo eis inuentur. Nequam igitur spiritum habent, qui res aliorum iniuste detinent. Nequiores vero spiritum habent, qui, quod res aliorum non habeant vel possideant, iurant falso: hi enim furto & rapina etiam peritium superaddunt.

Tertius est, de peccato, quod ipse commisit, alium, qui innocens fuerit infamare; sicut multi faciunt, qui peccata, quæ ipsi commiserunt, impingunt innocentibus, ut sic excusentur ab ipsis. Sic fecerunt illi senes presbyteri in Daniele, qui de crimine adulterij, de quo ipsi rei fuerunt, Susannam innocentem infamauerunt, quam tamen Dominus per sapientiam Danielis mirabiliter liberauit. Nequam igitur spiritus est peccatum qualescunque committere. Nequior autem est de hoc innocentem quemlibet infamare.

Quartus est, causam peccati in Deum retorqueret

IN DOMINICA IV.
Quadragesimæ

SERMO XXXII.

Accipit Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.

Ioan. 6.

In præfenti Euangelio tria principaliter sunt hic notanda.

- I. Quid per quinque millia virorum desur intelligit?
- II. Quid per quinque panes hordeaceos & duos pisces figuratur?
- III. Quid per duodecim cophinos intelligi affirmetur?



De primo nota, quod per quinque millia virorum quilibet Christianus intelligitur. Per panem enim animi compassionem, quantum ad proximam, & per deuotam in Deum affectionem seu dilectionem, & per sanctam cogitationem, & per uitam & mundam locutionem, nec non & per bonam ac iustam operationem, quilibet homo hic quinque millia representat: sicut enim millenarius ex multiplici numero surgit, & consistit; sic etiam multiplex pia compassio. Multiformis etiam est deuota dilectio: similiter multimoda sancta cogitatio: multiplex est etiam uilis locutio, similiter & multiformis bona operatio. Et certe per quodlibet prædictorum mille retributiones à Domino homo poterit promereri. Potest enim homo ex pia compassione mille merita lucrari, similiter ex deuota affectione seu dilectione, similiter ex sancta cogitatione, similiter ex uili locutione; similiter ex bona operatione. Et nota, quod hæc quinque millia dicuntur uiri fuisse, non mulieres. Sicut enim uiri sunt fortiores ad laborandum: ita quilibet in quinque prædictis se debet strenue exercere, ut per ea retributionem perpetuam mereatur.

De secundo nota, quod per illos quinque panes hordeos hæc quinque figurantur, videlicet, penitentialis satisfactio, sancta prædicatio, mortis recordatio, Sanctorum imitatio, & Domini corporis & sanguinis participatio. Duo pisces sunt, spes diuine pietatis, & dulcedo charitatis.

Primus itaque panis, qui necessarius est peccatori, ut per eum resumatur uires gratiæ Dei, est penitentialis satisfactio. De isto pane legitur in Daniele, ubi dicitur, quod Habacuc intrinuerat panes in aluoclo, quosque dicitur anglico

quere. Iste nequior spiritus locutus est ex ore Adam & Euz in Paradiso. Per hoc enim, quod dixit Adam: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi, & comedi*: quasi retorquet culpam peccati sui in Deum, qui ei dederat mulierem. Per hoc etiam, quod dixit Eua: *Serpens dedit mihi, & comedi*: & ipsa quodam modo peccatum suum obliquauit in Deum. Quasi diceret: Nisi tu serpentem creasses, per eum decepta non fuisset; & propterea non mihi debes imputare, sed tibi. Sic & hodie multi lingua huius spiritus nequioris loquuntur, & dicunt: Si Deus nolisset, ego tale & tale peccatum non fecissem: dicunt etiam, si mihi immutabiliter præordinatum non fuisset, tale quid mihi non accidisset. Spiritus igitur nequam est, peccare: nequior autem spiritus est culpam peccati, quasi inenitabile fuerit, in Deum retorquere.

Quintus est, peccati grauedinem annullare: sicut multi faciunt, qui simplicem fornicationem & lasciuas choreas, & grauem & inconsumtam exactionem in subditos suos, & similia, quasi nullum dicunt esse peccatum. Et certe pro leuiori peccato, id est, pro comestione uetiti pomi ipsum Dei Filium oportuit crucifigi. De talibus dicit Dominus in Ierem. 8. *Auendi & auscultauit; nemo quod bonum est loquitur.* Nullus est, qui agat penitentiam de peccatis suis, dicens: Quid feci? Quasi dicat: Omnes peccata sua leuia reputant, & propterea uero dolore de eis non penitent, ut deberent. Spiritus ergo nequam est, peccata perpetrare: nequior est, ea contra conscientiam, quasi nulla sint, vel leuia defendere.

Sextus est, peccati detestatores impugnare, sicut multi faciunt, qui bonos viros, qui in prædicationibus suis peccata detestantur, odiunt & impugnant. De quibus dicitur Sapient. 2. *Dixerunt impij, circumueniamus uirum iustum, quoniam inuitis est nobis, & contrarius est operibus nostris: grauis est nobis etiam ad uidentium, quoniam abstinet se à uis nostris, tanquam ab immunditiis, & præfert nouissima iustorum.* Spiritus itaque nequam est, peccata committere: nequior autem est, eos qui contra peccata prædicant, & homines ad conuersionem admonent, odire & persequi.

Septimus est etiam, ut pro se oretur, refutare. Multi enim ira delectantur in peccati dulcedine, & ita absorpti sunt à uanitate huius mundi: quod etiam molestum esset eis, ut oraretur pro eis, ut conuerterentur ad Dominum. Et tales certe dicunt Deo, *Recede à nobis, quorum fundamenta, id est, seculi prosperitatem ac corporis sanitatem fluius mortis, & æternæ damnationis cito subuertet.* De istis dicitur in Job. 22. *Fluius subuertit fundamentum eorum, qui dicebant Deo, Recede à nobis, & quasi nihil posset facere Omnipotens, estimabant eum, cum ipse impleisset domos eorum bonis: quorum sequentia procul sit à me.* Igitur nequam spiritus est peccare, sed nequior est, ne à peccatis eximatur etiam orationes bonorum refutare.

Rogate ergo Dominum, ut ita ab his nequioribus spiritibus liberemur, ut tandem consortium Angelorum adipisci mereamur. Quod nobis, &c.

lico derudit Danieli in Babylonem, qui erat in lacu in medio septem leonum. Et nota, quod in loco isto per Daniele peccator potest intelligi. Per lacum vero Babylonicum intelligitur ergastulum, siue captiuitas huius mundi. Per septem vero leones septem principalia peccata figurantur, videlicet, superbia, ira, inuidia, acedia, auaritia, gula, & luxuria: à quibus vix aliquis potest esse ratus, nisi per diuinam gratiam custodiatur. Et nota, quod sicut panis frangibilis est in frusta, ita ad minus ex quinque consistit vera penitentia, videlicet, contritione, confessione, oratione, carnis maceratione, & elemosinarum largitione.

Secundus panis est sancta prædicatio, siue verbum Dei. De hoc pane Dominus dicit Math. 4. *Scriptum est, non in solo pane viuit homo, &c.* Iste etiam panis diuisibilis est in quatuor frusta, per Dei enim verbum virtutes commendatur, & vitia reprobantur. Item per verbum Dei supplicia peccatoribus ostenduntur, & iustis æterna gaudia promittuntur. De hoc pane dicit Apost. 2. Tim. 3. *Omnia Scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum. Ad docendum per virtutum & bonorum operum commendationem, ad arguendum per vitiorum reprobationem, ad corripiendum per æterni supplicij peccatoribus ostensionem, ad erudiendum per sempiterni gaudij iustis promissionem.*

Tertius panis est mortis & incinerationis recordatio. De isto pane dicitur in 3. Reg. 19. *Cum enim dormiret Elias sub umbra iuniperi, excitatus ab Angelo inuenit ad caput suum panem subcineritium, & vas aquæ.* 1. Ad admonitionem vero Angeli panem illum comedit, & ambulauit in fortitudine cibi illius 40. diebus & 40. noctibus vsque ad montem Dei Horeb. 2. Per iuniperum quæ spinas habet pro foliis, & tamen prouicit umbram, intelligitur pungitium seculi delectatio. 3. Ille igitur dormit sub umbra iuniperi, qui patat quietem & delectationem inuenire in spinosis gaudiis huius seculi. 4. Huic ergo necesse est, vt excipiat gratia Dei inueniat panem subcineritium & vas aquæ ad caput suum, in quo est memoria; id est, vt recogitet se cito in cinerem reuerfurum. 5. Consideret etiam, quod omnia gaudia huius seculi pertranseunt more fluentis aquæ, & sic confortatus hac consideratione peruenire poterit ad mensam Domini, vbi est vera requies. 6. Horeb enim interpretatur mensa. De hoc etiam pane dicit Psal. 101. *Cinere tanquam panem manducabam, &c.*

Quartus panis est sanctorum imitatio. Exempla enim sanctorum fideliter inspecta, mirabiliter confortant hominem contra aduersa & prospera huius mundi. Accipit etiam homo ab exemplis sanctorum spem veniæ & desiderium gloriæ. Ipsi enim fortes erant in aduersis huius mundi sustinendis, & in prosperis presentis seculi contemnendis. Ipsi quoque vere penitentes, vt pote Maria Magdalena, & multi alij suorum criminum veniam obtinuerunt. Ipsi nihilominus ad coronam gloriæ obtinendam fortes exarserunt. De hoc pane habetur Num. 14. vbi legitur, quod cum Iosue & Caleph terram promissionis explorassent, reversi dixerunt: Si-

cut panem populum terræ deuorabimus. Et nota, quod sicut legitur in Leuit. Olim in lege tria genera panum habebantur, videlicet, panes oleoliniti, & panes in sartagine frixi. Item panes simlaginei simpliciter in clibano cocti. Per primos intelliguntur Apostoli, quos Dominus vixit in Pontifices huius mundi. Per secundos figurantur Martyres, qui frixi fuerunt in sartagine passionis. Per panes azymos & simlaginos intelliguntur Virgines & Continentes, quorum studium erat, vt essent corpore & anima mundi.

Quintus panis est corporis & sanguinis Domini participatio. De hoc pane dicit Dominus Ioan. 6. *Ego sum panis, qui de cælo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum; & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ad hunc panem digne sumendum requiritur munditia cordis, oris, & operis.*

Duo pisces sunt spes diuinæ pietatis, & dulcedo charitatis: sicut enim piscis semper sursum nititur, ita spes & charitas niti faciunt animam ad superiora.

De tertio nota, quod per duodecim cophinos figurantur duodecim præmia, seu gaudia, quæ ex prædictis panibus & duobus piscibus reportantur. 1. Ex pane enim penitentia colliguntur duo cophini. Primus est baptismalis innocentia. Secundus fructuosa iustitia. Qui enim vere penituerit, recipit baptismalem innocentiam, & venit ante Deum cum multo fructu iustitiæ & bonorum operum. 2. Ex pane verbi Dei colliguntur duo cophini, quorum vnus est auditus angelicæ modulationis, alter plenitudo cognitionis. Qui enim libenter audit verba prædicatorum, tandem audit cantum Angelorum, & videbit ibi, & cognoscat omnia, quæ hic audiuit. 3. Ex pane tertio, id est, memoria incinerationis colliguntur duo cophini, videlicet, animæ glorificatio, & corporis dotatio. Qui enim ex se memoria suæ mortis emendauerit, & animæ & corporis glorificationem assequetur. 4. Ex quarto pane reportantur duo cophini: vnus est sanctorum societas, alter Angelorum æqualitas. Qui enim sanctos fuerit imitatus, sanctis in in cælo sociabitur, & Angelis æquabitur. 5. Ex pane Eucharistiæ colliguntur duo cophini: vnus est iucundæ visionis, alter suauissimæ fruitionis. Qui enim digne nunc sumperit corpus & sanguinem Iesu Christi, tunc eum facie ad faciem videbit iucundissime, & fruetur etiam eo suauissime.

1. Ex pisce spei colligitur vnus cophinus, id est, corona gloriæ. Qui enim se per spem infatigabiliter extendit ad supercælestia, apprehendet coronam gloriæ sempiternæ. 2. Ex pisce charitatis colligitur vnus cophinus, id est, plena possessio supercælestis curiæ. Qui enim veram habuerit charitatem, cum ipsa sit regina mundi, per ipsam omnium bonorum Domini plenus possessor constituetur.

Rogate ergo Filium Dei, vt sic panibus prædictis cibari mereamur in terris, vt cophinos plenos totius gaudij inueniamus in cælis. Quod nobis præstare dignetur, &c.

IN DOMINICA V.
Quadagesimæ

SERMO XXXIII.

Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum: vidit & gauisus est. Ioan. 8.

In verbis præmissis tria principaliter sunt hic notanda.

- I. Quis sit dies Domini, de cuius visione Abraham gratulatur?
- II. Quando diem istum vidisse credatur?
- III. Quid à nobis, qui diem hunc expressè vidimus, requiratur?



De primo nota, quis sit dies, de cuius visione Abraham gratulatur. Et nota 1. quod secundum Glossam Abraham in spiritu vidit diem incarnationis Christi, vidit etiam diem æternitatis eius, & ex

hac visione mirabiliter exultauit. Vnde Glossa, incertum est an diem temporalem, quo erat venturus in carne, an diem æternitatis: sed verumque Abraham vidit. Vnde ineffabile gaudium illi: quanti enim est videre verbum apud Patrem, & quod ipsum caro factum est? Et licet testimonio Glossæ hos dies viderit, dici etiam salua fide potest, quod vidit etiam in spiritu, & vero intellectu diem redemptionis, diem videlicet Passionis Iesu Christi, per quam redemptionem fuit omne genus humanum: nihil enim nasci profuit, nisi redimi profuisset.

De secundo nota, quando diem Domini, scilicet, diem redemptionis vidisse credatur, & dici potest, quod tunc, cum natus fuit proprium filium immolare. Legitur enim in Genes. 22. quod Dominus ad manifestandam obedientiam Abraham, imo ad ostendendam ipsi Passionem Iesu Christi præcepit ei, vt filium suum, quem diligebat Isaac in monte Moria immolaret. Igitur Abraham de nocte consurgens nemini, quod facturus erat, indicans, strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & filium, & intra iter duorum dierum, Tertio die, relicto iuuenibus infra cum asino, & acceptis lignis & igne solus cum filio montem ascendit: cui cum filius in montem propriam consensisset, & pater extractis gladiis iam filium esset immolaturus, clamans Angelus inhibuit ei perniciem occidere. Et cum postea remiserit, vidit arctem inter vepres, & arctem omnibus, quem accipiens immolauit. Et tunc Dominus credidit ei, reuoluit redemptionem totius generis humani faciendam per Passionem dilectissimi Filij Iesu Christi supra qua redemptionem ultra quam dici potest, exultauit.

D. Alberti Magni Serm.

Et nota, quod Abraham interpretatur pater multorum, & subintelligitur Gentium, & signat Deum patrem, qui per creationem patet est totius generis humani. Isaac interpretatur risus vel gaudium, & figurat Iesum Christum, qui risum fecit matri suæ in natiuitate; quia ipsa eum peperit absque dolore. Quando etiam natus fuit, gaudium fuit Angelis, suscitatum ab Angelis etiam tunc gaudium fuit pastoribus, imo omni fidei populo nuntiarum.

Nota etiam, quod sicut tradunt Hebræi, in monte Moria postea à Salomone templum factum fuit, & in eodem loco, vbi Abraham aram erexerat, altare fuit constitutum. 1. Tunc igitur verus Abraham in montem Moriam ascendit immolare filium suum, quando Deus Pater Iudæis & Gentibus potestatem permisit dedit, vt filium suum vnigenitum Iesum Christum in monte Caluarie, qui erat conterminus ciuitati Ierosolymitanæ, crucifigerent. 2. In hoc autem, quod filius non fuit læsus, sed aries immolatus, notatur, quod non fuit passa diuinitas, sed anima & caro Christi, quæ quodammodo inter vepres hæsit: quia licet non esset peccatrix, tamen videbatur similis carni peccatrici. 3. Vepres enim vel spine signant aculeos peccatorum: signant etiam punitiones penitentium, in quibus Virgines Filij secundum carnem verissime hæsit, quamdiu in hoc seculo antequam crucifigeretur, vixit.

De tertio nota, quod à nobis, qui diem Passionis Iesu Christi, & redemptionis humane expressè vidimus, quam viderit Patriarchæ, tria specialiter requiruntur. Primum est, vt ab illis vitis, pro quibus diluendis passus est Dei Filius, caueamus. Secundum est, vt ei iugiter gratias agamus. Tertium est, vt ei etiam vices bonorum operum rependamus.

Et nota, quod quatuor fuerunt peccata Adam & Eue, videlicet 1. inobedientia, qua præcepta Dei non seruauerunt. 2. superbia, qua similitudinem Dei perperam appetierunt. 3. auaritia, qua boni & mali scientiam stiterunt. 4. gula, qua de fructu vitæ gustauerunt.

Vnde ab his 4. prædictis cauere debemus, quia sunt radices & originalia omnium peccatorum. 1. Contra inobedientiam loquitur Dominus Luc. 18. *Amen dico vobis, quicumque non accepit regnum Dei, non intrabit in illud.* Q. d. sicut bonus puer obedit patri & matri, obedit etiam magistro suo; sic quilibet Christianus debet obedire mihi; debet etiam obedire plebano suo in omni salutari mandato, alioquin non intrabit in regnum meum. 2. Contra superbiam dicit Dominus Luc. 14. *Omnia qui se exaltat humiliabitur, &c.* Eadem verba dicit Luc. 14. legitur etiam Luc. 10. quod cum Discipuli dixissent: *Domine, etiam de cælis subiicietur nobis in nomine tuo.* Respondit illis: *quid vultis in cælis fieri? qui non in abundantia cum quocumque vita eius est ab his que possidet.* 3. Contra auaritiam dicit Luc. 12. *Videte & caute ab omni cura vestra in cæpula, & cunctis huius vite. & superueniat in vos repentina dies, item gratias agere debemus Domino pro eo, quod nobis languinem suum fudit: vnde Sacerdos quondam dicit*

cit in Missa: Gratias agamus Domino Deo nostro, & responderetur ei: dignum & iustum est. Vnde legitur Apoc. 5. quod exercitus cæli magnificas gratias egit agno, quoniam occisus erat, & redemerat eos Deo in sanguine suo.

Tertio requiritur à nobis, quod Filio Dei etiam vices bonorum operum rependamus, quia per sanguinem suum redempti sumus, vnde Petr. in Can. 2. Christus passus est pro vobis, vobis relinquit exemplum, ut sequamini vestigia eius. Consequemur vestigia eius, si corde, ore, & opere, & rebus nostris, sanguini suo fideliter seruiamus. Quod nobis prestare dignetur, &c.



IN DIË PALMARVM

SERMO XXXIV.

Adduxerunt pullum ad Iesum, & imposuerunt illi vestimenta sua, & sedit super eum. Multi autem strauerunt vestimenta sua in via: alij autem frondes cadebant de arboribus, & sternebant in via, & qui praibant, & qui sequebantur, clamabant dicentes: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini. Matth. 21.

In verbis præmissis sex breuiter sunt consideranda.

- I. Qui sint Discipuli, à quibus pullus in bivio soluitur?
- II. Quis sit pullus vel asellus, qui Christo adducitur?
- III. Quis sit ornatus vestimentorum, qui pullo supponitur?
- IV. Quae sint vestimenta, quae in via prosternuntur?
- V. Qui sint frondes, qui in via projiciuntur?
- VI. Quid significent laudes, quae à praecedentibus, & subsequantibus profertur?

De primo nota, quod Discipuli Domini, per quos pullus ante soluitur, sunt misericordia & veritas. Misericordia, quae Dominum, ut pro nobis crucifigeretur induxit. Veritas, quae hoc, quod patribus nostris promissum ad effectum perduxit. De istis duobus

Discipulis dicitur in Psal. 88. Misericordias Domini, &c. Misericordia & veritas procedent faciem tuam.

De secundo nota, quod per asellum siue pullum ante intelligitur crucis patibulum, propter tres rationes, quarum prima est, quia & asellus portat in humeris suis signum crucis. Secunda ratio est: quia asellus est animal natum ad labores, & ad onera portanda, sic & crux Domini tulit peccata mundi. Vnde dicit Apostolus ad Coloss. 1. quod Christus chirographum decreti, id est, peccatum Adæ, quod erat contrarium nobis: tulit de medio, & affixit illud cruci. Tertia ratio est, quod hoc vocabulum pullus siue asellus sonat infirmitatem siue debilitatem virtus enim & potestas Christi, quasi infirmata videbatur in cruce. Infirmitatem suam siue debilitatem ostendit Christus in Psal. 21. vbi dicit: *Deum Deum mentem respice in me, &c.* & infra. *Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.*

1. Hic asellus ergo stabat in bivio, ut per hoc innueretur, quod gentiles & Iudæi, qui diuersis contrariis viis ibant, per sanguinem Filij Dei, & per fidem crucis forent redimendi, & Christo qui est lapis angularis, per crucem essent adiungendi. 2. Stabat etiam iste asellus ante ianuam, ut per hoc figuraretur, quod sancta crux esset apertura ianuam regni caelestis. 3. Stabat autem pullus ligatus, quia nullus inueniebatur in terris ad eum innocens & mundus, quod per mortem suam posset saluare genus humanum. 4. Vnde venerunt duo Discipuli Domini, videlicet, misericordia & veritas, & soluerunt hunc pullum, id est, ostenderunt Dei Filio reservatam mortem crucis, & adduxerunt asellum ad Iesum, & Iesum ad asellum. Quia per misericordiam & veritatem Iesus inuitatus baiulauit sibi crucem, exiens in terram, quod dicitur Caluarie locus, sicut testatur Ioan. 19.

De tertio, quod vestimenta, quae pulli supponuntur, antequam Iesus super eum sederet, significant fructum redemptionis, & gloriam Resurrectionis. Vnde dicit Apostolus ad Heb. 12. *Iesu proposito sibi gaudium sustinuit crucem, consensione contempta.* Vestimenta igitur asello superposita, sunt duplex gaudium, quod Christo, antequam pareretur, propositum fuit & ostensum, videlicet, gaudium quod erat habiturus ex fructu redemptionis generis humani, & aliud gaudium, quia erat cum gloria resurrexurus, & cum carne, qua passus fuerat, ad Patris dexteram reuersurus. Hæc igitur gaudia intuens confidenter ascendit in crucem.

De quarto nota, quod vestimenta, quae à turba prosternuntur in via, significant corpora nostra. Dicitur enim in Psal. 107. quod omnes sancti Martyres prostrauerunt in via Christi vestimenta coccinea, quoniam corpora sua tradiderunt ad supplicia. Coccus namque sanguinei coloris est. 2. Confessores autem miserunt in via Christi vestimenta hyacinthina, quoniam vigiliis & ieiuniis macerauerunt corpora sua, & cor semper eleuatum habebant ad supercaelestia. Hyacinthus siquidem aerei coloris est. 3. Virgines vero & Continentes prostrauerunt in via Christi byssina vestimenta. Obrulerunt enim corpora sua candida & immaculata Filio Dei, qui est candor lucis æternæ. Byssus namque est quoddam genus lini candidissimi, quod nascitur in Aegypto.

Sic &

IN COENA DOMINI SERMO XXXV.

Vos vocatis me, Magister & Domine: & bene dicitis: sum etenim. Ioan. 13.

Duo occurrunt hic notanda.

- 1. Quare Iesus Magister vocetur?
- 2. Quare Iesus Dominus appelletur?



Primo nota, quod ideo Magister vocatur, quia docet nos exemplis & verbis. Vnde dicitur de eo Act. 1. quod *crebro faciebat & doceret.* Et per hoc Iesus nos doceret, in scripturis nobis exhibet quasi librum legendum. Hinc est, quod dicitur Apoc. 5. *Vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum in libro & scriptum sigillis septem.* 1. Iste liber, quem vidit ille verax Discipulus, est Iesus Christus. Ipse enim sedet ad dexteram Patris super thronum eius. 2. Iste liber scriptus est intus literis multiplicis bonitatis: scriptus est etiam foris literis multiplicis asperitatis, videlicet, flagellis, spinis, clavis, & lancea. 3. Iste etiam liber ab æterno signatus fuit 7. sigillis, quia ab initio & ante secula preordibatur fuisse, quod Filius Dei oportet pro nobis nasci, circumcidi, mori, sepeliri, resurgere, ad caelos ascendere, & inde ad iudicium redire. 4. Iste autem sigilla accessit fuerunt aperta, septimum aperietur.

Et nota, quod in isto Magistro tria principaliter sunt notanda. Primo enim exemplum admirandae humilitatis. Secundo enim Discipulis suis Pascha facit eximie charitatis. Tertio vocat nos vocatione quadriformi vilitatis.

De 1. videlicet, de exemplo admirandae humilitatis legitur Ioan. 13. *Servus Iesus à cena, post vestimenta sua, & cum accepisset lavas, pedibus suis. Dixitque misit aquam in pelvum, & cepit lavare pedes Discipulorum suorum, & extersit illas, qui erant praesentem.* Sequitur: *Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & cum vertisset se, dixitque dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? & respondit Iesus: Iste pedes Domini, & discipuli, & vobis aliter alteram lavavit pedes. Exemplum enim de vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciat.*

Nota igitur ad litteram, magnam hanc humilitatis exemplum exhibere, vnde dicit Glossa super locum illum. *Iesus, quia vult dedit eis pedes lavare, & aqua in pelvum, & ad extersendum pedes de aqua, & post vestimenta sua.* Glossa. Preterea etiam in hoc supponitur humilitatem, ut perfecte commendetur humilitas Domini, quam tam ante, & post humilitatem, ut pedes tradidit lavare. Hoc enim legitur esse, quod dicitur in eodem humilitatis exemplum. Dicit enim Glossa super verbum illud. *Exemplum dedit vobis. Qui ad pedes*

Sic & nos ad imitationem nostram debemus differre Deo pro nobis Crucifixio corpora nostra per martyrij desiderium, vel saltem per æquanimitatem tolerantiam infirmitatem. Debemus etiam ea offerre tanquam confessores per castitatis macerationem, & sicut virgines & continentis per castitatis & continentis conseruationem. Sed heu multi faciunt & conuerso. Multi enim sunt, qui omne incommodum carnis fugiunt, & in suis infirmitatibus murmurant & blasphemant. Item multi sunt, qui libentius vadunt ad tabernaculum, ut ibi vacent potationibus, quam eant ad Ecclesiam, ut illic instent orationibus. Item plurimi sunt, qui offerunt corpora sua meretrici, & student fornicationi.

Nota etiam, quod vestimenta nostra munda & noua debemus prosternere in via Dei: sed alij sunt, qui corpora sua toto tempore vite suae polluta, cum fuerint inueterata & emorta, tunc primo volunt ea mitti in viam Christi. Cum enim mortui fuerint, & subierit eis sternebat, & operimentum eorum vermes erant: tunc primo se in claustris faciunt sepeliri: contra quod dicit Apost. ad Rom. 12. *Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, & inueteratam, & in opere ingitur persistatis.* Sanctus enim est, qui firmus Deo placet: & quicquid agitis, simplici & recta intentione faciatis.

De quinto nota, quod frondes, qui sternuntur in via, significant sanctas elemosynas, quas quilibet Christianus ab arbore iuste suae hereditatis, vel ab arbore proprii laboris decerpere debet, & iactare in viam Crucifixi. Et nota, quod verissimum est, quod quidam horum frondium fuerunt frondes oliuarum, quia transitus Domini tunc erat per montem oliueti. Oliua vero profert oleum, dolores lenificans. Vnde per frondes oliuarum significantur elemosynae, quae dantur ex possessione talis hereditatis, quae bona conscientia possidentur. Ioan. etiam dicit 12. quod cum ramis palmarum processerunt obviam Christo, sed palma corticem habet asperam & amaram. Vnde per ramos palmarum exprimitur elemosynae, quae ex iustis laboribus manuum offeruntur.

Et nota, quod quidam offerunt frondes atidos, tales videlicet, qui tunc dant elemosynas, quando bona sua non possunt diuini possidere. Alij offerunt tamps veneno infectos, qui putant redimere animas suas talibus elemosynis, quae per vitas & alias iniquitates conquiescunt.

De sexto nota, quod illi, qui laudes Deo obtulerunt, praecedentes & subsequentes significant bonos Christianos, qui gratias potissime agunt super omnibus beneficiis exhibitis. Qui etiam per deuotas orationes fatigunt digni inueniri diuinis beneficiis in patria exhibendis.

Quod nobis prestare dignetur, &c.

inclinatur humiliatus, et in corde excitatur, vel si iam est, confirmatur humilitatis affectus.

Nota. Prædicta verba sic potes moraliter exponere. *Surgis Iesus à cena*, id est, de sinu & contemplatione paternæ, ut nos ad carnam refectionis æternæ vocaret. Et *ponit vestimenta sua*, videlicet immortalitatis indumenta, factus pro nobis mortalis, ut nos stola immortalitatis indueret. *Et cum accepisset linteum, præcinctus se*, carnem mundam assumens de Virgine, ut nos ad bellandum virtute & gratia præcingeret. *Deinde misit aquam in pelvum*, sanguinem prætiosum effundens in mundum, ut nos ab infectione vitiorum munda-ret; & *cepit lavare pedes Discipulorum suorum*, affectus nostròs, videlicet purificans, ut nos dignus ad confortium suum, eumque sui compararet. Quod cum Discipulis Pascha celebrat charitatis, dicit Luc. 22. *Veni dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, & misit Petrum & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, & manducemus. At illi dixerunt, ubi vis parare? & dixit ad eos: Ecce introeuntes in civitatem, occurret vobis homo amphoram aqua portans, sequimini eum, in quam intrat, & dicite patrifamilias domus: Dicite sibi Magister, ubi est diversorium, ubi Pascha cum Discipulis meis manducemus? Et ipse vobis ostendit canaculum magnum stratum, & ibi parate.*

Nota, quod Pascha intelligitur quotidiana recordatio Passionis Iesu Christi. Quotidie enim necesse est, ut ore animæ manducemus illum verum Agnum paschalem, videlicet, Iesum Christum, assum igne Passionis in veru sue craticula sanctæ crucis. Et certe ipse tunc Pascha manducatur nobiscum, quando ei cor nostrum in igne sue Passionis assum, per martyrij desiderium proponimus ad edendum. Sed nota, quod Petrus & Ioannes missi fuerunt, ut Pascha præpararent, quos tamen homo amphoram aquæ baiulans introduxit in domum ad patremfamilias, apud quem in magno canaculo strato Pascha fuit præparatum. 1. Per Petrum, qui interpretatur agnoscens, intelligitur fidei intellectus. 2. Per Ioannem, qui interpretatur gratia, notatur operis effectus. 3. Per hominem amphoram aquæ porantem significatur deuotionis affectus. 4. Deuotio enim lacrymas portat in domum mentis. 5. Per patremfamilias interpretatur spiritus cuiuslibet Christiani; in cuius canaculo, id est, corde, quod magnum debet esse, per extensionem sanctorum desideriorum, & stratum per sanctorum virtutum ornatum mysterio intellectus, & effectus, ductu affectus; Magister Iesus Pascha facit per sue Passionis quotidianam recordationem, per quam charitatem in nobis mirabiliter accendit & confirmat.

De III. videlicet, quod vocat nos vocatione quadriformis utilitatis, habetur in Ioan. 21. ubi Martha dixit sorori sue Maria: *Magister adest, & vocat te.* Per Martham, quæ interpretatur provocans, exprimitur gratia Dei, quæ semper provocat animam ad conversionem, & ad bonam operationem. Per Mariam vero, quæ interpretatur Domina, intelligitur fidelis anima, quam Dominus ad hoc condidit, ut Domina esset cæli & terre.

Vocat igitur Magister Iesus Mariam, id est, animam. Primo ut operetur; vnde Cant. 2. *Surgis propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transiit, umbra abiit, & recessit.*

stotes apparuerunt in terra nostra, tempus puritatis aduenit. Q. d. O anima, quæ debes esse amica mea per charitatem, columba per simplicitatem, formosa per castitatem; surge à lecto corporis: propera & veni, ut opereris. *Hyems enim*, id est, tempus inertie recessit, & tempus puritatis, hoc est, tempus laboris aduenit. Secundo vocat eam; ut in ipso quasi in quodam libro meditetur; vnde Cant. 2. *Surgis propera amica mea, speciosa mea, & veni columba mea in foraminibus petrae, & in cavernis maceriae, ostende mihi faciem tuam.* Foramina petrae sunt vulnera pedum, & vulnera manuum Domini; caverna maceriae est ostium lateris Iesu Christi. In hæc ergo foramina, & in hanc maceriam debet anima se transferre, ut ibi beneficia Domini meditetur, ut columba. Quandoque enim anima in hac vita debet operari, quandoque contemplari. Tertio vocat eam, ut coronetur: vnde Cant. 4. *Veni de Libano sponsa mea, veni, &c.* Q. d. O anima, quæ dupliciter es in Libano: & per cordis puritatem, & per corporis castitatem: coronaberis enim corona gloriæ & ferto exultationis. Quarto vocat eam, ut secum delicietur. Vnde Cantorum 5. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi favam cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.* Quasi diceret: O anima, quæ coheres mihi eris, tanquam sis soror; quæ etiam consors eris regni mei, tanquam sis sponsa mea: *veni in hortum deliciarum mearum.* *Messui enim myrrham meam cum aromatibus meis*, id est, congregavi illic electos meos, qui tanquam myrrha propter me dure passi fuerunt. Qui etiam tanquam aromata bonum odorem suorum operum mundo diffuderunt; ubi etiam comedo, & ad comedendum exhibeo favam meam diuinitatis cum melle humanitatis meæ: ibi etiam bibo cum electis meis vinum exultationis cum lacte maternæ consolationis.

Modo dicendum esset, quare Iesus Dominus appelletur, sed hoc ad præsens prosequi non possumus. Rogate ergo prædictum Magistrum piæ Iesum, ut sic simus imitatores: suæ humilitatis, ac eximie charitatis, ut tandem nos participes faciat suæ claritatis. Quod nobis præstare dignetur, &c.

IN DIE SANCTO PASCHÆ SERMO XXXVI.

Pascha nostrum immolatum est Christus. Itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis.



Nota, quod ille agnus typicus, quem olim Iudei cum azymis & lactucis aggressibus comederant, Pascha vocabatur; vnde dicitur Discipuli ad Iesum Matth. 26. *Ubi vis, paremus tibi comedere Pascha?* Vnde etiam Iesus ait Discipulis suis Luc. 22.

Desiderio

Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar. Nota etiam, quod Apostolus hoc loco Pascha appellat Iesum Christum. Ipse enim verus est agnus, qui abstulit peccata mundi. Ipse est ille agnus, quem in figura tunc obtulit iustus Abel, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Ipse est agnus, de quo dicit Isa. 53. *Sicut cuius ad occisionem duxerit, & quasi agnus errantem se commiserit, & non aperiet os suum.* Dicit igitur Apostolus: Pascha nostrum immolatum est Christus. Itaque epulemur in azymis sinceritatis quantum ad dulcem affectionem, & veritatis; quantum ad bonam operationem. Et nota, quod olim ad esum agni typici multa requirebantur, quæ spiritualiter intellecta requiruntur etiam à nobis, qui verum agnum Iesum Christum, ab origine mundi occidimus, sacramentaliter manducamus. Primum est, quod mandatum fuit eis, ut sumerent agnum abesum, masculum anniculum. Vnde Exod. 3. *Eris agnus absque macula, masculus annulus.* Per quod innuebatur, quod non per feminam aliquam, sed tantum per Iesum masculum de immaculata Virgine immaculatè conceptum & natum, & sine omni macula, tam originali, quam actuali existentem, saluari nos oportet: propterea cum annus per duodecim menses labatur, & mensis dicatur à mense, quod est effectus; propterea agnus ille erat annulus, quia & Christum oportuit suscipere duodecim defectus peccatorum nostrarum. Ipse enim vere esurit & sitiuit, vere frigus patiebatur & æstus, vere doluit, & mortuus fuit. Secundum est, quod alienigena non vescebatur ex eo, vnde dicitur Exod. 12. *Hæc est religio Pharaonis: Omnis alienigena non comedit ex eo.* Per hoc innuitur, quod illi, qui per sententiam excommunicationis quasi ethnici & publicani sequestrati sunt ab Ecclesia & à fidelium consortio, non debent accedere ad communionem & participationem sacrosancti corporis Iesu Christi; & si accesserint, peccant mortaliter.

Tertium est, quod oportuit eos circumcisos esse; qui vescebantur ex eo; vnde Exod. 12. *Si quis circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.* Per hoc innuitur, quod corpus Christi sumpturi circumcidere cor, linguam, & manum debent: cor ab odij & rancoris veneno à peccatis & turpiloquio, manum à malis operibus, & ab immundis actibus.

Quartum est, quod renes accingebant; vnde Exod. 12. *Renes vestros accingetis.* Per hoc intelligitur, quod corpus Domini sumpturi renes suos, in quibus est seminarium luxuriæ, debent accingere cingulo castitatis. Hunc autem cingulum conficere debemus ex fide; quo Dominus ligatus fuit ad columnam; vnde Iob 12. *Baltheum regum dissoluit, & præcinctis sunt renes eorum.* Per baltheum intelligitur instantia corporalis fortitudinis, quem Dominus dissoluit, & fide spiritualis roboris; hoc est, castitatis præcingit renes electorum suorum.

Quintum est, quod calceos in pedibus habebant; vnde Exod. 12. *Calceamenta habebitis in pedibus.* Per hoc innuitur, quod corpus Domini sumpturi cor, id est, recordationem mortis sue, & exemplis sanctorum pedes affectionum suorum munire debent ac vestire contra auaritiam & iniquamenta secularium delectationum.

Sextum est, quod baculos in manibus tenebant. Sequitur Exod. 22. *Tenentes baculos in manibus.* Per quod datur intelligi, quod corpus Domini accepturi debent recordari, se peregrinos esse super terram, & quod baculum S. Crucis oportet eos in manibus operationum suarum iugiter deportare.

Septimum est, quod festinanter comedebant. Sequitur Exod. 12. *Et comedetis festinanter.* Per hoc innuitur, quod communicaturi debent sumere corpus Domini cum festinantia, id est, cum ardore sancti desiderij: qui enim ardentè esurit, comedit festinanter.

Octauum est, quod os ex eo non confringebant; vnde Exod. 12. *Os illius non confringetis.* Per hoc innuitur, quod ad corpus Domini accessuri Sacramentum Eucharistiæ non nimis subtiliter debent perscrutari, sed simplici fide oportet eos esse contentos. Perscrutator enim maiestatis opprimetur à gloria. Os enim confringit, quod vult ad medullam peruenire, quod ad plenam hinc non potest fieri. In partia vero videbimus medullam, eaque fruamur.

Nonum est, quod de carnibus eius nihil efferrebant foras; vnde Exod. 12. *Nec efferetis de carnibus foras.* Hic euidentè ostenditur, quod nihil de hostia in ore vel in populo efferri debet de Ecclesia, quod multoties fecerunt fortitè mulieres à Domino condemnanda.

Decimum est, quod carnes agni non aqua coctas, sed igni assas edebant; vnde Exod. 12. *Et edent carnes nocte illa assas igne.* Per hoc notatur, quod non aqua luxuriæ tergentes, sed igne sancti Spiritus & charitatis ardentes debent accipere corpus Domini.

Vndecimum est, quod nihil ex eo crudum sumebant; vnde Exod. 12. *Non comedetis ex eo crudum quid.* Per hoc exprimitur, quod nullis sine deuotione saltem mentali sacrosanctam hostiam debet accipere. Ille enim quasi crudum sumit corpus Domini, qui illud prunis deuotionis non assum audeat accipere.

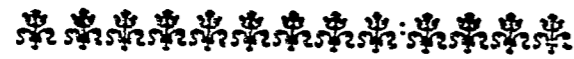
Duodecimum est, quod caput cum intestinis & pedibus comedebant; vnde Exod. 12. *Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis.* Per hoc ostenditur, quod communicaturi fidem integram de diuinitate & humanitate Iesu Christi debent habere: quasi enim caput manducatur, qui credit diuinitatem: sed non confiterur humanitatem. Pedes autem comedit, & non caput, qui Iesum tantum hominem, & non Deum confiterur. Caput vero & pedes sine intestinis manducatur, qui licet Christum credat Deum & hominem, tamen infirmitates eius & miseria abhorret, & confiteri reformidat, sicut quidam hæretici, qui credebant Iesum sine dolore passum, sicut sagitta traiecit per aërem.

Tredecimum est, quod si quid residuum fuerit, igni comburebant. Vnde Exod. 12. *Si quid residuum fuerit, igne comburetis.* Per hoc innuitur, quod subtilitates huius quæ supra nos sunt, igni quem Dominus venit mittere in terram, id est, sancto Spiritui, debemus committere.

Quartumdecimum est, quod cum azymis & lactucis aggressibus agnum comedebant; vnde Exod. 12. *Et edent azymis panes cum lactucis aggressibus.* Per hoc ostenditur, quod communicaturi sine fermento tumidæ & male conscientie, sed cum

cum azymis mundæ & humilis conscientiæ, & cum lactucis, id est, contritionis amaritudine ad fumendam sacrosanctam hostiam debent accedere.

Quintumdecimum est, quod luna quartadecima, hoc est, quod in plenilunio agnum typicum comedebant. Per hoc innuitur, quod nullis pueris, nisi eis qui ad annos discretionis peruenierunt, in quibus videlicet, quasi plena luna est, id est, quorum fides & ratio à vero sole, id est, Christo Iesu, sufficienter est illuminata, dari debet à Sacerdotibus corpus Christi. Sæpe enim ex hoc negligentiam contigerunt, quod pueris indiscretis, & virtutem huius sacramenti ignorantibus datum fuit corpus Christi. Rogate ergo Deum Patrem, vt ad corpus Filij sui fumendum tam munde & reuerenter accedere mereamini, vt per hoc & corporis & animæ salutem consequamini sempiternam. Quod nobis præstare dignetur, &c.



ITEM IN DIE PASCHÆ

SERMO XXXVII.

Iesum queritis Nazarenum crucifixum; surrexit non est hic: sed ite, dicite Discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilaam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. Marc. 16.

In istis verbis quatuor sunt notanda.

- I. *Quis sit ille, qui queritur?*
- II. *Quæ sint persona, à quibus queritur?*
- III. *Cum quibus aromatibus queritur?*
- IV. *Vbi inueniendus per Angelum ostendatur?*



Primo nota, quod secundum Angeli testimonium queritur Iesus Nazarenus crucifixus. Nota igitur, quod querens niri debet, vt sit similis ei, quem querit. Omnis enim Christianus, qui dictus est à

Christo spiritualiter debet esse Iesus, Nazarenus, & crucifixus.

I. Itaque bonus Christianus debet esse Iesus, quod interpretatur Saluator. Quilibet enim Christianus saluare debet proximum suum tripliciter, videlicet, elemosynarum largitione, mutui collatione, consilij & auxiliij communicatione.

II. Christianus debet esse verus Nazarenus. Et nota, quod sicut testatur Liber Numeri, quintuplex erat lex Nazarenorum.

Prima erat, quod nouacula non ascendebat super capita eorum: per nouaculam accipitur dolus & malitia. Cauere ergo debet Christianus, ne sicut nouacula acuta faciat dolum. Psal. 51. & ne per malitiam & nequitiam gratiam Spiritus sepriformis præcidat à capite mentis suæ. Qui enim amiserit gratiam Spiritus sancti, amittit capillos, id est, ornatum animæ suæ.

Secunda erat, quod quicquid inebriare poterat, non bibebant. In quo innuitur, quod ab ebrietate cauere debet quilibet Christianus. Contra ebrietatem dicit Eccl. 31. *Multos exterminauit vinum. Vinum corda superbiorum arguet in ebrietate potatum.* Ibi dicit Glossa: *Ebrietas multos subuertit, quæ sensum minuit, iram excitat, libidinem inflammat, animi secreta reuelat.*

Tertia fuit, quod, quod quicquid de vinea erat, non comedebant: in quo significatur, quod quilibet Christianus fugere debet fornicationem & luxuriam. Luxuria enim vna est, quæ crescit in vinea Sodomorum: & certe *vna hæc vna erit fellis, & botrus iste amarissimus.* Malitia quippe vniuersa horæ, in inferno videlicet, obliuionem facit luxuria maxima: sicut ait Eccl. 11.

Quarta fuit, quod ad omnem mortuum non ingrediebantur: per quod edocemur, quod verus Christianus debet vitare eos, & eorum societatem fugere, qui vacant operibus mortuis. Non enim debet se confociare talibus, qui libenter sedent, & student calicibus epotandis. Qui etiam solent ludere cum globis & taxillis, & qui lasciuie saltant in choreis. Dicitur enim in Psal. 17. *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerseris.* Dicit etiam Philosophus, quod *sæpe candido innocenti facio malignus comes rubiginem suam affricat.* Debet etiam bonus Christianus societatem eorum declinare, qui libenter vadunt impie agere & furari. Vnde Proverb. 1. *Fili mi, si te lactauerim peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: Veni nobiscum, insidiamur sanguini, omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis: forsitem mitte nobiscum, marsupium sit vnum omnium nostrum: fili mi, ne ambules cum eis. Pedes enim illorum ad malum currunt, subaudi, æternum.*

Quinta fuit, quod si aliquis coram eis moriebatur, & maxime si occidebatur, polluebantur: per quod datur intelligi, quod bonus Christianus cauere debet, ne aliquis coram eo per detractionem feriat, vt videlicet nec ipse detrahat, nec consentiat detrahenti. Contra detractionem Proverb. 23. *Noli esse in conuiuiis potatorum, nec in comestationibus eorum, qui carnis ad conuestendum conferunt.* Hic prohibetur detraçtio, qua detractores Deo odibiles carnes humanas conferunt ad vescendum.

III. Christianus debet esse quasi crucifixus. Debet enim affigi cruci penitentiarum quadruplici clauo. Primus clauus est timor mortis, secundus timor iudicis, tertius timor carceris, quartus timor tortoris. Debet etiam esse quasi transfixus lancea charitatis.

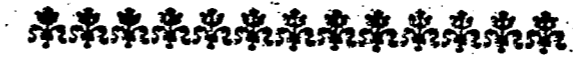
De secundo nota, quod personæ, quæ Dominum querierunt, erant Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Maria mater Iacobi minoris, & Maria Salome, id est, filia Salomone, quæ fuit vxor Zebedæi. Et signant hæc tres Mariæ tres vires animæ, per quas

quas anima Deum querit. *Maria Magdalena*, quæ interpretatur Domina in turri, significat vim rationabilem. Anima enim in ratione sedens, quasi in turri eminenti ex ipsa prospicit omnes insidias inimici. *Maria Iacobi*, quæ interpretatur Domina luctatrix, exprimit vim irascibilem, per quam anima vanis & immundis peccati illecebris siue delectationibus irascitur, easque abijcit & conculcat. *Maria Salome*, quæ interpretatur Domina pacifica, figurat vim concupiscibilem, per quam anima pacem veram, quæ excipiat omnem sensum, hoc est, summum bonum vehementer concupiscit & querit.

De tertio nota, quod licet Marcus dicat, quod emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum, non tamen exprimit, quæ fuerunt aromata, quocirca sana fide dici potest, quod ad minus emerunt myrrham & aloë, nardum & balsamum, & ex istis confecerunt unguentum, quo ungerent Iesum. Per myrrham & aloë, quæ vermes arceat, & corpora conseruant, ne corrumpantur, intelligitur virtus castitatis, quam vermis luxuriæ non audet contingere. Per nardum, quæ herba humilis est, sed multum odorifera, notatur odor humilitatis. Cum enim Rex esset in accubitu diuinitatis suæ, nardus humilitatis Beatæ Virginis spargens odorem suum, traxit eum in terram ad consortium nostræ humanitatis. Per balsamum, quod mirabiliter est calidum, significatur feruor charitatis. Aquæ enim multæ cupiditatis non possunt extinguere feruorem veræ charitatis.

De quarto nota, quod Dominus per Angelum ostenditur inueniendus in Galilæa in monte, vbi consistit Discipulis suis Iesus; sicut dicitur Math. 28. Galilæa interpretatur rota vel reuelatio: mons autem stabilis est & firmus, igitur Dominus inuenitur, & videbitur in Galilæa, hoc est, in patria supercaelesti; vbi est æternitatis indeficientia, quod notatur per rotam: vbi etiam est omnis scientia, quod notatur per reuelationem: vbi nihilominus erit omnipotentia, quæ notatur per montem. Mons enim est multarum partium sola aggregatio.

Rogate ergo Dominum, vt sic Iesu Nazareni crucifixi veri imitatores esse mereamur, eumque vt sic omnibus animæ nostræ viribus conseruat beatæ æternitatis indeficientiam, omnem scientiam, & plenam super omnia bona sua potentiam. Quod nobis præstare dignetur, &c.



IN OCTAVA PASCHÆ

SERMO XXXVIII.

Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Ioan. 20.



Nota, quod sicut dicit Glossa, Dominus fidem hic mirabiliter commendat. Æternam enim beatitudinem credentibus repromittit. Cum etiam dicat Apostolus Hebr. 11. quod *sine fide impossibile est placere.* Duo in præsentem loco principaliter sunt notanda.

- I. *Quid summopere credere debeamus?*
- II. *Quæ sit beatitudo, quam si crediderimus, repromittimus?*

De primo nota, quod licet in Apostolico simbolo duodecim articuli fidei distinguantur, & licet in libris & scriptis sanctorum & orthodoxorum Patrum multa inueniantur, quæ credi oporteat; sex tamen ad minus credenda sunt à quolibet Christiano, quæ breuiter prosequamur. Primo enim credere debes Vniuersum Dei Filium secundum carnem, quam assumpsit ex Virgine, in cruce mortuum esse, & die tertia resurrexisse. Secundo credi oportet, ipsam Dei Filium clauis Ecclesiæ Petro, suisque successoribus concessisse. Tertio credere debes, te certissime mortuum. Quarto credere debes te rationem de omnibus actibus tuis redditurum. Quinto credere debes impios cum demonibus æterna tormenta passuros. Sexto credere debes, electos cum Deo perpetuo regnuros. Si autem ista sex credideris, fidemque bonis operibus confirmaueris, sine dubio repromissam à Deo beatitudinem consequeris.

I. Credere debes, Deum verè mortuum fuisse, & verè resurrexisse. Vnde & Dominus ad ostensionem suæ passionis & mortis, quæ præcesserat, & resurrectionis quæ subsecuta fuerat, dixit Thoma Ioan. 20. *Infer digitum tuum, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.*

II. Nota igitur, quod Christus pro peccatis nostris mortuus est, vt & nos peccata tora mente fugiamus, & ea mortificemus in nobis: cum oportuerit pro ipsi Filium Dei mori. Vnde 1. Pet. 3. *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem Spiritu.* Vnde etiam dicit Apostolus ad Coloss. 3. *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiam, quæ est idolorum seruitus: deponite & iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, superbi fermonem de ore vestro non proferatis, nolite mentiri inuicem.* Glossa, describit delicta, quæ membra appellat. Fornicatio est omnis concubitus præter legitimum coniugium. Immunditia est contra naturam libido, scilicet, ardor per quassibet turpitudines discurrens. Concupiscentia mala, id est, de aliena vxore, vel de aliena re: & auaritia, quæ est idolorum seruitus, id est, tam fugienda sicut idololatria, cui simile & par vitium est: quia rebus pro Deo seruit. Deponite & iram, quæ est subitus animi motus: indignationem de alio sublimato. Malitia est, quando quis molitur damnum alicui. Blasphemia in fratrem vel Deum. Reliqua duo parent.

2. Nota etiam, quod ideo Christus resurrexit, vt & nos cum ipso spiritualiter resurgamus, & ea quæ sursum sunt, appetamus. Vnde Apostolus ad Coloss. 3. *Si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, & non quæ super terram.* Cum ergo Christus resurrexerit, scilicet, caelos ascenderit, spretis bonis transitorijs, id est, immundis delectationibus huius mundi: querere debemus eum in dextera Dei Patris, quasi summam bonum, & ipso verò gustu iugiter delectari.

II. Credere

II. Credere debes Filium Dei Petro, alii que Apostolis & eorum successoribus claves inuis...

III. Credere debes te certissime moriturum. Vnde dicitur in collationibus sanctorum Patrum...

IV. Debes credere te rationem redditurum de omnibus tuis actibus. Vnde 2. ad Corinth. 5.

V. Credere debes impios æterna tormenta passuros. De hoc dicitur Ecclesiast. 39. Suis spiritibus...

VI. Credere debes electos cum Deo perpetuo regnatos. Vnde Matth. 23. Tunc dicit Rex...

mundi. Item Apocal. 20. Erunt Sacerdotes Christi & Dei...



IN DOMINICA II. post Pascha

SERMO XXXIX.

Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me mea. Ioan. 16.

Quatuor principaliter sunt hic notanda.

- I. Qua sit causa quod Dominus se bonum pastorem professatur?
II. Quid per oves eius intelligatur?
III. Ad qua pascha grex suarum ovium deducatur?
IV. Quis sit lupus, qui Domini ovibus insidiat?



De primo nota, quod ad hoc quod pastor irrationalium ovium utilis sit...

De primo, hoc est de fortitudine pastoris huius dicit Iob 9. Sapiens corde est, & fortis robore...

De secundo, hoc est de sapientia pastoris huius dicit Eccl. 1. Omnis sapientia à Domino Deo est...

verbum Dei in excelsis. Verbum Dei id est Filius Dei. Iste ergo pastor, cuius sapientia non est numerus...

De tertio, videlicet quod vigil sit Dominus, dicitur in Psal. 120. Non dormitabis neque dormies...

De quarto, videlicet quod sit patiens & benignus, dicitur in Psal. 14. Sicut Dominus universis...

De secundo nota, quod per oves Domini intelligitur genus humanum, & per ipse Christiani...

passionis coniunctione. Primum igitur est, quod sicut oves vngulam fundere debemus...

Tertium est, quod à foribus luxuria omnium imitatione nobis cauere debemus. Oves enim inuitissime inquam pedes suos...

Quartum est, quod sicut oves obediunt suo pastoris, & quilibet Christianus debet obedire Deo...

Quintum est, quod sicut oves simplices esse debemus, omnem dolum nequitiæ contemnentes...

Sextum, quod debemus esse lenes & mansueti sicut oves. Vnde Isa. 53. dicit de Domino: Sicut ovis ad occisionem ducitur...

Septimum est, quod sicut oves velle est animal: ita quilibet velle debet esse proximo suo. Ovis enim lanam exhibet...

Octavum est, quod oves in fenore meridiæ colliguntur: ita & boni Christiani in tribulationibus suis concordare debent...

De tertio nota, quod sint pascha omnium Christi: ipse Dominus ostendit in Ezech. 34. Iudicium in montibus, & pascua in montibus...

etiam à riuo charitatis suæ beneuolentiæ qui fluit à monte Spiritus sancti. 4. Pascetur etiam in cunctis sedibus illius terræ, hoc est, in sede cuiuslibet Angeli, & Archangeli, & in cunctis sedibus Virtutum, Potestatum, Principatum, Dominationum, Thronorum, Cherubin, & Seraphin. Specialia gaudia in sede cuiuslibet Patriarchæ & Prophetæ, Apostoli, Martyris, Confessoris, Virginis, Viduæ ac Coniugati spiritualia gaudia reperient. Quæ gaudia nobis præstare dignetur, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto uiuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.



IN DOMINICA III.
post Pascha
SERMO XL.

Iterum uidebo vos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollet à uobis. Ioan. 16.

Tria occurrunt hic consideranda.

- I. *Qui sint illi, quos iterum Dominus est uisurus?*
- II. *In quo tempore se eis sit ostensurus?*
- III. *Quid sit gaudium, quod nemo deinceps est ablaturus?*

DE primo nota, quod Dominus consolabiliter illos est uisurus, qui modo plorant, sicut, & tristantur. Vnde ipse dicit in præfati Euangelio: *Amen, amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, & contristabimini.*

Plorare igitur debemus propter multorum bonorum operum omissionem. Flere etiam debemus propter multorum criminum commissionem. Debemus etiam contristari propter diuitiarum nostræ peregrinationis ac exilij prolongationem. Igitur cum dicat Eccl. 3. *Quod est tempus flendi & tempus uidentis.* Modo flere debemus, ut postea rideamus.

Primo itaque plorare nos oportet propter multorum bonorum operum omissionem. Et nota, quod stultus esset mercator, qui propter pigritiam suam & breue commodum corporis sui negligeret forum trium hebdomadarum, quod esset à parte regis clamatum, in quo posset lucrari bonum multorum annorum. Et certe Rex celi Christus Iesus tempus uitæ nostræ infuit, quasi quasdam nundinas, in quibus laboribus nostris & bonis operibus mercari debe-

mus æterna bona, sicut fecerunt quendam SS. Martyres, qui in flore inuentis existentes pro regno Dei acquirendo corpora sua tradiderunt ad supplicia, & quasi prudentes negotiatores pellem corporis corruptibilem, pro pelle quæ refument gloriosam, dederunt. Omnia etiam quæ habuerunt pro anima sua dare non dubitauerunt. Vnde Iob 2. *Pellem pro pelle, & omnia, quæ habet homo, dabit pro anima sua.* Et nota, quod ipse Dominus merces suas gloriosas exhibet nobis uenales pro uilibus mercibus nostris. Ita enim clamat teste B. Aug. *Venale habeo, uenale habeo. Quid? Regnum celorum. Quo emitur? paupertate & elemosinis regnum, labore quies, ignominia gloria, morte uita æterna.*

Ipsæ etiam petit à nobis, ut res nostras quas ab eo gratis accepimus, iterum ei ad usuram centuplicem commodare uelimus: sed & hoc ipsum pauci facere uolunt, quod conqueritur Ier. 17. *Va mihi mater mea, quare genuisti me uirum rixæ, uirum discordia in uniuersa terra? Non feneraui, nec feneraui mihi quisquam. Omnes male dicunt mihi. Virum rixæ se nominat, quia multi per peccata sua rixantur cum eo, & impugnant eum. Virum etiam discordia se appellat, quia pauci concordant cum sua uoluntate: pauci etiam fenerant ei, ut sicut dicit Glossa, in pauperibus confouendis eum sibi faciant debitorem. Multi uero maledicunt ei, uel in seipso, uel in membris suis. Multi enim blasphemant Dominum, creaturas suas uel opera uituperando, uel etiam iuramentis illicitis nequitas suas confirmando, id est, bonis hominibus detrahendo. Igitur quicumque recognoscit, se bona opera omisisse, & tempus uitæ suæ inuiciter expendisse, dignum est, ut propter hoc ploret & doleat, ut aliquid de bonis neglectis recuperet per lacrymas & dolores.*

Secundo flere debemus propter criminum commissionem. Vnde & Dominus fleuit super peccata nostra, ut doceret quod nos ipsi multo fortius ea desistere debeamus. Legitur enim sic in Luc. 19. *Vt appropinquauit Iesus Ierosolymam, uidit ciuitatem, & fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, supplendum est, sicut. Quilibet igitur flere debet propter peccata, quæ commisit.*

Et nota 1. quod propter quædam peccata Deus specialiter exacerbatur. 2. Per quædam etiam corpus & anima propria sordidatur. 3. Per quædam etiam dilectio proximi uolatur.

De primo nota, quod licet Deus per omne peccatum offendatur: tamen per quatuor specialiter exacerbatur. Primo per ueræ fidei corruptionem. Fides enim hæreticos, & fortiaras, & pythoniassas, & diuinatrices, & incantatrices corrumpitur. Secundo per assiduam & falsam iurationem. Multi namque absque uilla necessitate, imo se peiorare scientes, iurant per crucem & uulnera Iesu Christi, & multis aliis modis. Tertio Deus exacerbatur per uindictarium ab ipso postulationem: sicut multi in ipsa hora, quando corpus Domini Iesu Christi eleuatur, petunt se uindictari, & imprecantur eis qui eos offenderunt, mortem æternam. Quarto Deus exacerbatur per uiduarum & pauperum oppressionem. Dicitur enim in Psalm. 10. quod

quod deo derelictus est pauper. Vnde qui tangit pauperes, tangit pupillam oculi sui: sicut dicit Zach. 2.

De secundo nota, quod per peccata gula & luxuria corpus & nobilis anima hominis inquinatur. Fit enim homo per gulam & luxuriam quasi vile stabulum & fetens cloaca.

De tertio nota, quod per quædam peccata dilectio proximi uolatur, uidelicet per furtum & rapinam, per fraudes & usuras, per detractiones & conuicia, per homicidia & falsa testimonia, per iram & inuidiam, per alia plura peccata. Qui igitur recognoscit se per peccata commissa Deum exacerbasse, seipsum inquinasse, & sanctam charitatem in proximo uolasse: conueniens est eum flere, & super hoc Deo dignam penitentiam exhibere.

Tertio contristari debemus propter diuitiarum nostræ peregrinationis ac exilij prolongationem: unde dicit Psal. 119. *Fleui mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitauit cum habitantibus, &c.* Propter hoc etiam 1. Pet. 2. cap. *Obsecro uos tanquam aduenas peregrinos, abstinentis uos à carnalibus desideriis.*

Et nota, quod triplices sunt peregrini Domini. Primi transeunt de mundo ad religionem & claustrum. Secundi transmigrant quotidie de uitiis ad uirtutes, & uadunt de uirtute in uirtutem. Tertij per contemplationem transeunt de regione corporum ad regionem spirituum. Primi rapiuntur in celum æthereum, ut quasi aues de beneficiis suis Domino gratias agant. Secundi feruntur in celum sidereum, ut quasi sidera luceant in firmamento cæli. Tertij cum Paulo etiam rapiuntur in celum empyreum, ut cum sanctis Angelis Dei faciem contemplantur.

Contristari uero oportet istos peregrinos propter diuersam & hominum & demonum inquietationem, sed tristitia eorum conuertatur in gaudium. Vnde 1. Pet. 2. *Medicium uos oportet contristari in uariis temptationibus: ut probatio uestra fidei, multo pretiosior sit auris, quod per ignem probatur.*

III. Modo uidentium est, quando Dominus se plorantibus, sicut, & contristatis sit ostensurus. Est est dicendum, quod hoc faciet tunc, quando anima uniuersusque electi, uel hic uel in purgatorio ab omni sordide peccatorum sufficiency emundata, ab Angelis ei fuerit presentata.

IV. Videndum est, quale sit illud gaudium, quod electis suis nullus deinceps est ablaturus. Et nota, quod electi triplex habebunt gaudium de triplici scola animæ. Habebunt etiam quadruplex gaudium de quadruplici corporis scola. De his septem dicitur Isa. 51. *Gaudium & lætitia inuenietur in eis, propter omnimodam cognitionem, & insatiabilem dilectionem: gratiarum actio & uox laudis, propter plenissimam Dei fructificationem. Sequitur: Veni in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum, propter corporis claritatem: gaudium & lætiam tenebunt propter corporis subtilitatem & agilitatem fugiat dolor & gemitus, propter beatam immortalitatem. Rogate ergo Dominum, ut hæc gaudia nobis largiri dignetur. Qui uiuit & regnat, &c.*



IN DOMINICA IV.
post Pascha
SERMO XLI.

Cum uenerit Paracletus, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ioan. 16.

Duo occurrunt hic notanda.

- I. *Quis sit Paracletus, quem Dominus missurum se protestatur?*
- II. *Qualiter mundus de peccato, & de iustitia, & de iudicio arguendus intelligatur?*



DE primo nota, quod per Paracletum Spiritus sanctus exprimitur. Paracletus enim idem est, quod aduocatus, uel consolator, sicut testatur interlinearis Glossa super locum illum Ioan. 14. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, Spiritum ueritatis. Igitur circa hunc Paracletum tria sunt notanda. 1. Ipse enim aduocatus est reorum. 2. consolator inceptorum. 3. & redargutor obstinatorum.*

De primo dicitur ad Roman. 8. *Spiritus adiutor infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Glossa hunc locum sic exponit: *Spiritus sanctus postulat pro nobis, quia nos postulare facit, nobisque interpretandi & gemendi inspirat affectum.* Tali ergo modo Spiritus sanctus dicitur esse aduocatus reorum, quia ipse reus hoc inspirat, ut pro delictis suis orent, & gemitus emittant inenarrabiles.

De secundo cantatur in quadam Sequentia: *Veni sancte Spiritus, & infra: Consolator optime, dulcis hospes anime, dulcis refrigerium, in labore refrigeris, in istu temperies, in fletu solatium.*

De tertio, uidelicet quod ipse arguet incorrigibiles & obstinatos, dicitur in Ioan. 16. *Cum uenerit Paracletus, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.* Et nota, quod Spiritus Domini non solum arguet impios in iudicio & reprobos, imò & interficiet ipsos: unde Isa. 67. *Percutiet terram uirum uisus sui, & spiritus labiorum suorum interficiet impiam.* Vnde & Paulus de Antichristo dicit 2. ad Thess. 2. *Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Iesus interficiet spiritu uisus sui.*

De II. uidentium est, qualiter mundus de peccato, & de iustitia, & de iudicio arguendus intelligatur. Et nota, quod glossa super locum istum sic exponit: *Arguet mundum de peccato*

infidelitatis, quod videlicet peccatum mundus habet: & de iustitia, quæ non imitatur: & de iudicio, quod non timet. Igitur hæc est vna causa, quare Dominus Spiritum sanctum paraclætum mittit, ut videlicet arguat mundum, id est, mundi amatores arguendos ostendat, de peccato, quo Dominum offenderunt: de iustitia, quam operari neglexerunt: de iudicio, quod non timuerunt.

Igitur Paraclætu docet esse mundum arguendum de peccato, quo Dominum offenderunt, & maxime de peccato infidelitatis: unde & ipse Dominus ita exponit: *De peccato quidem, quia non crediderunt in me.* Et nota, quod secundum Sanctos aliud est credere Deum, aliud est credere Deo; aliud credere in Deum, Credere Deum, est credere ipsum esse creatorem, & principium omnium creaturarum, & iudicem esse viuorum & mortuorum: hoc etiam demones credunt & contremiscunt. Unde Iacob. 2. *Tu credis quoniam Deus est, bene facis: & demones credunt, & contremiscunt.* Credere Deo, est credere vera esse, quæ ipse dicit. Credere in Deum, est cum charitate tendere in ipsum, utpote in summam delectationem, in summum bonum, & in summum honorem. Nota igitur, quod peccatum infidelitatis, videlicet quod homo non credit in Deum, est origo & causa omnium peccatorum. Omne enim peccatum, quod committitur in mundo, aut committitur propter carnis delectationem, aut propter rerum dilectionem, aut propter gloriam & honoris ambitionem. Si ergo per veram fidem & charitatem non sitam tenderes & transmigrares in Dominum, tanquam in summam & mundissimam suauitatem, tanquam in summam & verissimum bonum, tanquam in summam & æternam gloriam: sine dubio contemneres sædam carnis delectationem, & transibilibus rerum dilectionem, vanæque gloriæ & honoris ambitionem.

II. Paraclætu docet mundum arguendum esse de iustitia, quam imitari neglexerunt. Quæ autem sit hæc iustitia, Dominus exponit, ita dicens: De iustitia vero, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. Quasi diceret: Ego ad Patrem vado, & si vultis venire illac, ubi ego sum, oportet ut illam iustitiam imitemini, quam & ore docui & opere exhibui. Et quæ est ista iustitia? certe ut reddat quilibet quæ sunt hominis, homini: & quæ sunt Dei, Deo: unde cum Iudæi Matth. 22. Dominum commendarent, quia verax esset, & viam Dei in veritate doceret, & quærent, si liceret censum dari Cæsari, an non respondit: *Reddite quæ sunt Cæsari, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.*

Conemur igitur exequi triplicem iustitiam, quam requirit à nobis Deus. Primo, ut corpus proprium disciplinis continentie subigamus. Hoc enim est, quod homo sibi homini debet. Secundo, ut proximis nostris sua fideliter restituamus, & nostra dum egent, misericorditer tribuamus. Hæc enim sunt, quæ homo tenetur homini proximo. Tertio, ut Deo cor & omnem actum nostri corporis offeramus. De primo, videlicet quod corpus nostrum disciplinis continentie subigamus, monet nos Spiritus sanctus in Psal. 2. dicens: *Apprehendite disciplinam, nequam. do irascatur Dominus, & peruersis de via iustæ.*

De secundo, videlicet quod ablata restituamus, & nostra egentibus tribuamus, dicit Dominus Luc. 6. *Dimittite, subaudi, bona quæ iniuste abstulistis, & dimittetur vobis,* dicit Glossa, peccatum. Sequitur: *Date, Glossa, beneficia: & dabitur vobis, Glossa, vita æterna.* De tertio, videlicet quod Deo corde & omni actu corporis seruiamus, dicit Apostolus ad Coloss. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite.* Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus: scientes, quod à Domino recipietis retributionem hereditatis.

Et nota, quod hæc triplex iustitia reportat homini triplex bonum. Primum est vita gloriosa, secundum est merces fructuosa, tertium est cognitio Domini gratiosa. De his tribus Sap. 6. *Iusti in perpetuum viuunt,* &c. Hæc autoritas sic intelligitur, quod videlicet, qui modo iusti sunt, vitia corporis mortificando, illudque disciplinis continentie subigendo, viuunt in perpetuum. Secundum, qui modo iusti sunt proximis ablata restituendo, & sua egentibus tribuendo, mercedem copiosam consequentur à Domino. Præterea qui iusti sunt corde, & omni tempore Domino seruiendo, dignum est, & quod Dominus eos semper habeat in memoria suæ benedictionis, eisque ex delicatissimis ferculis suæ mensæ transmittat.

III. Docet Paraclætu mundum arguendum de iudicio, quod videlicet timere noluerunt. Quod autem iudicium Domini timendum sit, probat ipse Dominus, ita dicens: *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iudicatus est.* Q. d. Cum Dominus ita fortis sit & potens, quod etiam ipse princeps mundi, id est, diabolus, ei resistere nequiuert, sed iam iudicatus sit & condemnatus: multo minus illi, qui sunt sub principe mundi, utpote debiliores, resistere poterunt diuinæ potentie, quando venerit iudicare fines terræ. Unde 2. Pet. 2. cap. *Si Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed iudicatus est in inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari: nonis Dominus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diem iudicij reservare cruciandos.*

Timendum vero est iudicium Domini propter tria. Primo, quia aduentus eius occultus erit, ut fur de nocte gradens, & non præscietur. Secundo, quia tunc per ignem omnis peccati materia dissoluetur. Tertio, quia qui tunc in bona conuersatione inuentus non fuerit, punietur. Unde Petrus in 2. Can. 3. *Aduentus dies Domini ut fur.* Ecce primum, in quo celi magno impetu transierit, elementa vero calore soluentur, terra autem, & quæ in ipsa sunt, exurentur. Ecce secundum. *Quales igitur oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentu dies Domini.* Ecce tertium.

Rogate ergo Dominum, ut sic ad extremum iudicium præparemur, ut tunc cum electis saluari meteamur. Quod nobis præstare dignetur idem Iesus per fec. &c.

IN DOMINICA V.
post Pascha

SERMO XLII.

Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.
Ioan. 16.

Duo sunt hic notanda.

1. Quare Dominus in mundum venerit?
- II. Quare ad Patrem redierit?



ICER multæ causæ possint assignari, quare Filius à Patre egressus venerit in mundum, & quare relinquens mundum venit ad Patrem: propter duo tamen venit in mundum, & propter duo reuersus est ad Patrem. Venit enim in mundum, 1. ut nos, quomodo viuere debeamus, instrueret, 2. item ut nos ab æterna seruitute redimeret. De primo dicit Apostolus ad Titum 2. *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omni homini, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrietate, & iuste, & pie viuamus in hoc seculo.*

Doctrina igitur Iesu Christi consistit in tribus: in sobrietate, in iustitia siue æquitate, & pietate. Sobrietas, prout Glossa testatur, est attendere circa temetipsum. Iustitia siue æquitas circa proximum, & pietas circa Deum. Primo igitur sobrietas esse debemus: sed quid est sobrietas? Sobrietas est pura ab illecebriis vtriusque hominis temperantia. Sobrietas igitur monet nos, ut omnimodam mentis & corporis fugiamus luxuriam, & à gula & ebrietate nobis caueamus. Secundo iusti esse debemus, iustitia vero est, per quam communis gratia tenetur, & sua dignitas cuique non denegatur. Monet nos igitur iustitia, ut gratiam omnium secundum Deum teneamus, id est, nullum indebite vel verbis vel operibus lædamus & offendamus; & ut vnumquemque secundum dignitatem sibi debitam veneremur, videlicet Patrem ut patrem, Sacerdotem ut Sacerdotem, militem ut militem, & quoslibet alios secundum officia vel status Episcoporum. Hinc dicit Apostolus ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita: cui tributum tributum, cui timorem timorem, cui honorem honorem.*

Tertio pietatem exequi debemus. Est autem pietas, ut dicit Bern. *Iugis Dei memoria & incessiva affectio in amorem eius.* Et nota, quod ipse Dominus precatur, ut memores sui esse velimus. Ita dicit in Thren. 3. *Recordare paupertatis & transgressionis mee: absint & filio. Transgressionis, id est, maxime vilitatis. Hæc itaque tria in memoria cordis nostri iugiter habere debemus, videlicet Dominicam paupertatem, vilitatem, & acerbitatem eorum quæ passus est. Unde etiam res.*

D. Alberti Magni Serm.

spondet ei immediate in Thren. fidelis animæ sic inquiens: *Memoria memor ero, & ualeat in me anima mea, hæc recolens in corde meo.* Monet etiam Ioannes in 1. Can. 3. ut Deum amemus. *Filioli mei, non diligamus uerbo, neque lingua, supple tantum, sed opere & ueritate.* Omnia etiam elementa mundi, & cuncta beneficia Christi monent nos, ut Dominum diligamus. Venit etiam Dominus in mundum, ut nos à potestate diaboli redimeret. Unde Isa. 19. *Clamabunt ad Dominum à facie tribulationis, & miser eis Saluatorem & Propugnatorum, qui liberet eos.* Item Apostolus ad Timothi. 2. *Qui dedit semetipsum pro nobis: ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.*

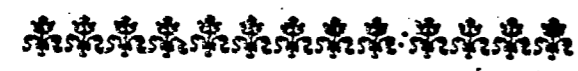
Redemptori igitur nostro tenemur in duobus ad minus. Primum est, ut ad ipsum per veram penitentiam reuertamur. Unde Isa. 44. *Reuertere ad me, quoniam redemi te.* Reuertere, Glossa, penitendo, quod si feceris, cælum & terra & omnia elementa in salute tua letabuntur. Debet igitur quilibet peccator fideliter penitere, ne perdat in ipso fructus passionis Dominicæ. Secundum est, ut intimas ei gratias agamus. Unde scribit Ioan. in Apoc. 5. quod quatuor animalia & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum, & cantabant canticum novum dicentes: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu & lingua & populo & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes, & regnabimus super terram, subaudi, viuendum.* Per quatuor animalia, & per viginti quatuor seniores intelliguntur omnes electi, qui iam sunt, vel erunt in patria: qui omnes cum citharis bonorum operum, & cum phialis cordium per sanctas affectiones suauiter redolentium gratias agunt Filio Dei, qui redemit eos per sanguinem suum filium in ara crucis, & quoniam redempti tanquam Reges & Pontifices cum Domino regnabunt in æternum.

De secundo nota, quare Dominus redierit ad Patrem, & est dicendum, quod ad minus propter duo. Primum est, ut sobrius iustis, & piis mansiones delectabiles præpararet. Secundum est, ut pro redemptis Deo Patri signa vulnerum suorum quotidie repræsentaret. De primo dicit Dominus Ioan. 14. *Vado parare uobis locum: & si abiero & præparauero uobis locum, iterum uenio, & accipiam uos ad meipsum: ut ubi sum ego, & vos sitis.* Et nota, quod locus electorum erit mundus, firmus, & in omni bono repletus. Sobrietas meretur munditiam & claritatem, iustitia firmitatem, pietas uero bonorum omnium ubertatem. De secundo dicit Glossa super locum illud Luc. 24. *Ostendit eis manus & latera.* Dominus vulnerum cicatrices seruauit, ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro libidine per tulit, semper ostendat. Hinc etiam dicit Ioan. in 1. Can. 2. *Adlocum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.*

Bonum est ergo charissimi, ut vulnera Iesu Christi ueneremur, & peccata totis uiribus fugiamus. Conqueritur etiam Dominus in Psal. 68. quod multi mali Christiani per peccata tur-

pissima & pessimas iniquitates, rursus recentem dolorem super dolorem vulnere suorum addiderunt: & certe ad damnationem ipsorum cicatrices vulnerum suorum ostendet in iudicio.

Rogate ergo Filium Dei qui ad Patrem iam dudum rediit ut ipso donante sic sobrie & iuste & pie viuamus in hoc seculo, ut cum hinc nos migrare contigerit, in loco ab ipso preparato recipi mereamur. Quod nobis præstare, &c.



ITEM
IN ROGATIONIBVS
SERMO XLIII.

Peite, & dabitur vobis. Matt. 7.

Hic principaliter quatuor sunt notanda.

- I. A quo sit petendum?
- II. Qualiter sit petendum?
- III. Quid sit petendum?
- IV. Quando sit petendum?

DE primo nota, quod ab eo est petendum, a quo cuncta procedunt: vnde Iacob. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, &c.

A Deo igitur, qui optima dona dare potest & vult, est petendum.

De secundo videndum est, qualiter petere debeamus: multi enim, quia ita non petunt, sicut petere deberent: ideo non accipiunt id, quod petunt: vnde Iacob. 4. Petitis & non accipitis, eo quod male petatis. Igitur vt dentur nobis ea, quæ petimus: petere debemus corde, ore, & opere. Sicut enim auis ærem petitura nidum habet, vnde se leuat, & ex foramine vel ostio nidi euolat, & alas habet, quibus volat: sic & oratio nostra procedere debet ex nido cordis, & euolare per ostium oris. Debet etiam volare pennis & alis boni operis. Hæc autem alæ præcipuæ sunt ieiunium & elemosynæ. Hoc autem ieiunium non solum consistit in abstinentia ciborum, sed potius in abstinentia vitiorum, videlicet rancoris & inuidiæ. De oratione & duabus suis alis scribit Augustinus in sermone quodam de penitentia ita dicens: *Mitte orationem, habebis alas duas geminas elemosynas videlicet, dimitte & dimitte vobis.* Raphael etiam Archangelus docet, quod oporteat orationem habere duas alas, videlicet ieiunium & elemosynas. Dixit enim Tobie & uxori suæ: *Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna.*

Et nota, quod oratio significari potest per columbam illam, quam Noe emisit de arca, quæ etiam ramum oliuæ virentibus foliis retulit ad arcam: sicut legitur Gen. 8. Noe interpretatur requiescens, & significat spiritum, siue animam fidelis hominis Christiani, qui requiescere debet in Christo. In mundo enim pressuras habet ani-

ma fidelis hominis: in Christo vero pacem, sicut dicitur Ioan. 16. Per arcam intelligitur cor nostrum, fenestra arcæ est os nostrum. Tunc autem columbam ex arca dimittimus, quando orationem nostram in cælum ad Deum dirigimus: quæ tamen indiget, vt habeat penas deargentatas, id est mundis & bonis operibus fulciatur: & sic reportare poterit hominum pacem & gratiam Dei, quæ per virentem ramum oliuæ figuratur. Ad hoc vero vt orationem nostram adiutorio bonorum operum feramus ad Dominum, monemur in Thren. 3. *Leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in celos.*

De tertio nota, quod illa præcipue sunt petenda, quæ Dominus ipse nos admonet petere. Matth. 6. & Luc. 11. Ibi enim ipse Dominus format petitionem Christianorum, dicens: *Sic orabit: Pater noster, &c.* Et nota, quod tres virtutes Theologicæ, scilicet, fides, spes, & charitas: & quatuor virtutes cardinales, videlicet, fortitudo, iustitia, temperantia, & prudentia, septem petitionibus adaptantur, quæ in oratione Dominica continentur.

Dicimus ergo, *Pater noster, qui es in celo.* Ibi dicit Glossa: *monetur nobilis & diues non superbire contra minores: non enim vere possunt dicere Pater noster, nisi fratres sint: cauendum est etiam cuique a sordibus, ne tanto Patre sit indignus.* Nullus igitur pauper propter paupertatem desperet, cum non solum diuites, sed pauperes videantur dicere: *Pater noster, qui es in celo.* Nota, quod per celos non solum Angeli intelliguntur, sed & omnes Christiani, qui sunt sine peccato mortali. In his enim Dominus nunc per gratiam inhabitat, & postea inhabitabit per gloriam.

Sanctificetur nomen tuum. Hæc est prima petitio. Et nota, quod per fidem nomen Dei sanctificatur, id est, firmatur in nobis. Fides enim est quoddam nobile gluten, quo nomen Dei agglutinatur animæ nostræ. Per hanc quippe primo efficitur Filius Dei.

Adueniat regnum tuum. Hæc est secunda petitio. Nota, quod duplex est regnum Dei: supra nos, & intra nos. Hoc duplex regnum aduenit, id est, conuenit per spem. Spes enim per recordationem & desiderium regnum Dei supercaeleste deserit in cor nostrum, quo nomen si mundum fuerit, vocatur regnum Dei. Per spem etiam corda nostra & animæ post hæc vitam transferentur in regnum Dei, quod supra nos est. Spes enim est certa expectatio futuræ beatitudinis, ex meritis & gratia proueniens. Sequitur tertia petitio.

Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terra. hoc est, sicut Angeli faciunt voluntatem tuam in celo, sic & nos mereamur facere voluntatem tuam in terris. Ad hoc autem necessaria est charitas. Charitas enim est, quæ cauere nos facit, ne offendamus charissimum & optimum, id est, Deum viuum. Sequitur quarta petitio.

Panem nostrum quotidianum, vel substantialem, da nobis hodie. Hic non solum cibum petimus & alimentum corporis: sed potius animæ nutrimentum, videlicet, panem diuinæ gratiæ. Hic igitur petimus, vt vera fortitudo diuinæ gratiæ nobis conferatur, vt videlicet omnem voluntatem Dei eo fortius impleamus. Petimus etiam hic, vt in virtute illius supercaelestis panis,

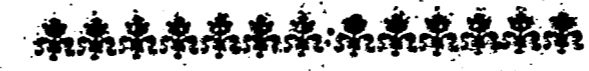
panis, id est, beneficio Domini corporis in omni bono opere roboremur. Quinta petitio.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quantumcumque enim aliquis innocens sit, indiget tamen sibi a Domino sua debita relaxari. Omnes enim iustitiæ nostræ diuinæ munditiæ comparatæ sunt quasi pannus menstruatus. Vnde etiam dicit Apost. 1. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed non carnis in hoc iustificatus sum.* Qui ergo desiderat sibi dimitti debita sua, debet & ipse dimittere primo debitoribus suis: hoc enim requirit vera iustitia. Vera itaque iustitia confertur ei, qui in se peccatoribus ex corde dimittit. Sequitur sexta petitio.

Et ne nos inducat in tentationem, id est, auxiliare nobis; ne in aliquam tentationem per consensum inducamur, & sic à te, qui es vera delectatio animarum nostrarum, æternaliter abducamur. Ad hoc autem, vt in libidinofas tentationes non inducamur, adiutorio temperantiæ indigemus. Temperantia siquidem est quoddam nobile frænum animæ; per quod cum Dominus retrahit à tentationibus & delectationibus prauis & nocuis. Septima petitio.

Sed libera nos a malo. Nota, quod malum neutri generis accipitur pro peccato & pro pena peccati, id est, pro pena gehennali. Malus igitur masculini generis accipitur pro quolibet malo homine, & pro ipso diabolo, qui verus malus est; Ad hoc autem, vt æternum malum, id est, infernum & diabolum euadamus, necessaria est nobis prudentia, quæ est quarta virtus cardinalis. Prudentia enim docet hominem fugere æternum malum.

III. Videndum est quando sit petendum. Et nota, quod quamdiu aures Dei Sabaoth aperte sunt, consultum est nobis, vt sollicitè petamus. Si enim tunc homo primo petere voluerit, quando ab hac vita transmigrauerit, petitio eius nullatenus audietur; vnde dicit Dominus Isa 49. *In tempore placito exaudiui te.* Tempus placitum est tempus huius vite, quando misericordia homini denegatur. Rogate ergo Dominum, vt sic modo petamus, vt quæcumque petierimus, assequamur. Quod nobis præstare dignetur, qui viuit, &c.



IN LITANIIS.
SERMO LXIV.

Quærite, & inuenietis. Matth. 7.

Tria sunt hic notanda, videlicet.

- I. Quis,
- II. Et ubi,
- III. Et quando sit querendus?

DE primo nota, quod ille est querendus, sine quo nullus potest esse beatus, & certe hic est Deus noster. Ipse enim salus & thesaurus est beatitudinis omnium electorum.

De secundo nota, quod Dominus est quer-

tendus in tribus locis. Primo in Bethlehemitano præsepio, secundo in crucis patibulo, tertio in paterno gremio.

De primo, videlicet, quod querendus sit in Bethlehemitano præsepio, testatur Angelus Luc. 2. vbi dicitur, quod Angelus Domini apparuit pastoribus vigilantibus & custodientibus vigiliis noctis super gregem suum, & annuntiavit eis natum Salvatorem Christum Dominum, & subiunxit: *Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis involutum, & possum in præsepio.* Nota igitur, quod Dominus primo querendus est in præsepio, vbi eum & pastores & reges quaesierunt iacens in paupertate, in vilitate, in asperitate; vt videlicet fallaces diuitiæ respuantur, vt honores transitorij contemnuntur, vt carnis delectatiæ fugiantur. Redde singula singulis.

Secundo querendus est in crucis patibulo, vnde dicit Bernardus. *Domine, circuire possumus mare & aridam, nunquam te inueniu, nisi in cruce: ibi cubas, ibi dormis in meridie.* Per meridiem intelligitur feror passionis, in quo Dominus expirauit, & sic anima eius pausauit. Nota igitur, quod Dominus stans in crucis patibulo, docet nos, vt iniuriis renuntiemus; vt res nostras pauperibus erogemus, vt de parentibus nostris curemus, vt Deum in nostris necessitatibus inuocemus. Docet etiam nos æternis donis sitientes inhiare, omnia opera nostra in bono consummare, animam nostram Deo Patri quotidie recommendare.

Primo itaque docet nos iniuriis renuntiare. Vnde legitur Luc. 23. quod cum eum crucifixissent, dicebat: *Pater dimitte eis, non enim sciunt, quid faciunt.* Debemus igitur ad imitationem Domini odiis & rancoribus renuntiare; & pro nostris inimicis Deum fideliter exorare; vnde etiam monet nos Matth. 5. *Orate pro persequentiibus & calumnantibus vos; vt sitis filij Patris vestri, qui in celis est.*

Secundo docet nos res nostras pauperibus erogare. Vnde scribit Luc. 23. quod cum larro dextera dixerat ad Iesum: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Respondit ei Iesus: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.* Ibi dicit Glossa, *Dominus semper plus tribuit, quam rogamus.* Ille rogauit: *memento mei, &c.* Dominus ait: *Hodie mecum eris in paradiso.* Monet ergo nos Dominus exemplo suo, vt & nos indigentibus bona nostra communicemus vnde etiam Luc. 6. *Omni petenti te, tribue.*

Tertio docet nos parentum nostrorum curam habere. Vnde scribit Ioan. 19. quod Iesus cum vidisset Matrem & Discipulum suum, quem diligebat: dixit Matri suæ: *Mater, ecce filius tuus: deinde dicit Discipulo: ecce mater tua: Sequitur & Et ex illa hora accepit eam Discipulus in suam, scilicet matrem.* Super locum prædictum dicit Glossa. *Docet, vt a pijs filiis impendantur cura parentibus.* Vnde Apostolus: *Signis curam suorum non habet, fidem negavit, & est infidelis & inuidiosus.* 1. ad Tim. 5. Igitur Dominus per hoc, quod matrem Discipulo recommendat; docet nos, vt parentes nostros honoremus, eisque fideliter necessaria subministremus; vnde Eccl. 3. *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi dominus seruet his, qui se genuerunt, in opere, & sermone, & in omni patientiâ.* Sequitur infra. *Quam male*

fama est, qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.

Quarto docet nos Deum in omnibus necessitatibus nostris inuocare, non fortiaris & pythionissas; unde scribit Matth. 27: quod Iesus stans in cruce clamabat voce magna, dicens: *Eli Eli lama zababani*, hoc est, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Per hoc, quod dicit bis, *Deus meus, Deus meus*, ostendit, quod in omni necessitate corporis & animæ auxilium à Deo debemus implorare. Contra quod faciunt, qui in infirmitatibus suis confidentiam habent in detestabilibus benedictionibus & præstigiis mulierum.

Quinto docet nos æternis bonis sitienter inhiare; unde scribit Ioan. 19. quod Dominus stans in cruce, dixit: *Sitio*. Dicit etiam Matth. 27. *quod dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere.* Nota igitur quod Dominus, licet in corpore magnam sitim pareretur, multo tamen maiorem in anima patiebatur. Ipse enim sitiebat salutem totius generis humani. Bonum igitur est, ut & nos sitiamus ad Dominum Deum nostrum, apud quem semper salui erimus, & bene; unde dicitur in Psal. 14. *Sitit anima mea ad Deum fontem viuum; quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei.*

Sexto docet nos omnia opera nostra bono fine consummare. Unde scribit Ioan. 19. quod Iesus, postquam acceperat acetum, dixit: *Consummatum est*, videlicet, quod ante mortem fieri oportebat. Docet itaque nos in bonis operibus vique ad finem peruenire; unde etiam dicit Matth. 24. *Qui perseverauerit usque ad finem, saluus erit.*

Septimo docet nos, animam nostram Deo Patri quotidie recommendare. Unde scribit Luc. 23. quod Iesus clamans voce magna, ait: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum: & hoc dicens expirauit.* Necessarium igitur est nobis, ut animas nostras quotidie scuto diuinæ protectionis commendemus. Unde dicit Bern. super illud locum: *Scuto circumdabit te veritas eius. Necessaria plane insuperabilis protectio veritatis, non modo interim in carne degenti, sed postmodum exeanti. Nunc quidem ob periculosos constitutus, tunc vero ob monstruosos occurfus spirituum immundorum.* Denique & sanctissimæ illi gloriosi Martini animæ voluit pars inimica nocere, imo vero ad ipsam etiam Regem gloriæ accedere impudentissima temeritas illa præsumpsit, sicut ipse testatur: *Veni etiam princeps mundi, & in me non habes quicquam.*

Tertium, videlicet, quomodo querendus sit in gremio Patris alia vice, si Dominus dederit, prosequemur. Modo videndum est, quando Dominus sit querendus: Et est sciendum, quod in tempore huius vitæ; unde dicit Propheta Isa. 55. *Querite Dominum, dum inueniri potest: inuocare eum, dum prope est.* Hinc dicitur Sapient. 1. *In simplicitate cordis querite Dominum, quoniam inueniuntur ab his, qui non tentant eum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.* Rogate ergo Dominum, ut sic eum, quamdiu facilis est ad inueniendum, toto corde queramus, ut tandem eum in regno suo læta facie videamus. Quod nobis præstare, &c.



IN LITANIIS
SERMO LXV.

Pulsate, & aperietur vobis.
Matth. 7.

Tria principaliter sunt hic notanda, videlicet.

- I. *Ad cuius ostium,*
- II. *Et quali modo,*
- III. *Et quando nos pulsare oporteat?*



Et primo nota, quod ad ianuam Regis regum, & Domini dominantium, pulsare debemus. 1. Ipse enim est opulentissimus ad possidendum. 2. Ipse est largissimus ad distribuendum. 3.

Ipse est speciosissimus ad videndum. 4. Ipse nihilominus non est amarus ad conuiuandum. De primo dicit ipse Dei filius Pro. 8. *Mecum sunt diuitie, & gloria, & opes superbe*, id est, excelsæ, dicit Glof. De secundo dicit Iacob. 1. *Qui dat omnibus affluenter, & non improperat.* Unde etiam sponsa testatur sponsum habere manus tornatiles, id est, volubiles & paratas ad dandum, sicut dicitur Can. 5. *Manus illius tornatiles, aureæ, plena hyacinthis.* De tertio Sap. 7. *Candor est lucis æternæ, & speciosior solis.* Item Pet. 1. Can. 1. *In quem desiderant Angeli prospicere.* De quarto Sap. 8. non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiæ & gaudium.

De secundo videndum, quali modo pulsare debemus? Et est dicendum, quod manu oportet nos pulsare, hæc autem manus est vera penitentia. Hæc autem manus consistit ex quinque digitis, videlicet, 1. ex sequenti contritione, 2. ex pura confessione, 3. ex elemosynarum largitione, 4. ex carnis maceratione, 5. ex deuota oratione. Qui hac manu pulsauerit ad ostium diuinæ misericordiæ, & in pulsando non defecerit, qualiscunque etiam peccator fuerit, sine dubio aperiet ei Deus.

Primus igitur digitus in humana manu appellatur pollex. Per pollicem intelligitur feruens contritio, quæ bene dicitur pollex; eo quod præ cæteris digitis virtute polleat. Sola enim contritio sine omnibus aliis, quæ requiruntur ad penitentiam, in necessitate sufficit ad salutem. Ita tamen, quod homo libenter confiteretur, si haberet copiam Sacerdotis & vsum linguæ, & quod libenter exequeretur alia satisfactionis opera, si debilitas corporis pateretur.

Et nota, quod grauiter doleat homo, cuius parentes & filij, cognati & amici omnes vna die morentur, & nulli ei alij, nisi inimici grauissimi relinquerentur; grauius autem doleat, si super hoc sequenti die omnibus bonis tam mobilibus

bilibus, quam immobilibus forti manu inimicorum, vel per ignis incendium priuaretur: grauisime vero doleret, si tertia die omnimodam corporis infirmitatem incideret, ita quod oculos, aures, nasum, linguam, os, & manus & pedes amitteret, & nihilominus intrinsecus in omnibus vitalibus cruciaretur, & nullus esset, qui tam misero solatium aliquod exhiberet. Sic sine dubio dolere debet miser peccator. Per peccatum enim mortale ipsius dulcis Dei & Beatæ Virginis, & omnium supercaelestium amicorum gratia amittitur. Per peccatum etiam mortale & corpus & anima æternis doloribus & perpetuis inferni cruciatibus obligantur.

Secundus digitus index vocatur, vel demonstratorius, eo quod per eum ea, quæ videre volumus, demonstramus. Et per hunc intelligitur pura confessio, per quam quilibet confessori suo debet omnem conscientiam suam demonstrare. Vnde & Dominus Luc. 17. dixit decem leprosis: Ite, ostendite vos Sacerdotibus.

Tertius digitus appellatur medius, quia consistit in media manu, & per hunc notatur elemosynarum largitio. Eleemosyna enim quædam mediatrix est inter Deum & animam. Ipsa liquidem reddit Deum animæ propitium. Animam enim coniungit amplexibus Dei. Præterea cum secundum Philosophum virtus consistat in medio: elemosyna quasi consistens in medio, & amicos respicit & inimicos. Danda est enim elemosyna & iustis, & iniustis. De primo dicitur Ecclesiast. 12. *Benefac iusto, & inuenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certe à Domino.* De secundo dicit Dominus Marth. 5. *Diligite inimicos vestros, benefacientes his qui oderunt vos.* Item in Proverb. 25. *Si esurierit inimicus tuus, ciba eum: si sitierit, da ei aquam bibere. Prunas enim congregabis super caput eius.* Per prunas intelligitur feruor charitatis, quæ per beneficia etiam in inimicorum mentibus excitatur. Præterea medius digitus altior & longior est aliis digitis, quod etiam elemosynæ congruit, & pietati: misericordia enim est super omnia opera Domini, vt testatur Psalm.

Quartus digitus appellatur medicinalis, quia eo digito à medicis collyria teruntur & commiscuntur; & per istum digitum signatur carnis maceratio. Legitur enim quod Galenus interrogatus à discipulis suis, quæ esset summa medicina? Respondit, Abstinencia. Vnde dicit Eccl. 31. *Vigilia & cholera & tortura viro infructuosa, somnus sanitatis in homine parco.* Glossa, *salubrior est somnus in parco vultu.* Sequitur infra: *Sanitas est anima & corporis sobrius potus.* Item Eccl. 37. *In multis escis erit infirmitas, & auaritas appropinquabit usque ad choleram: propter crapulam, multi obierunt: qui autem abstinentes est, adiciet vitam.* Sanat igitur ieiunium pestes & corporis & mentis.

Quintus digitus vocatur auricularis, quasi colens aurem; & per hunc deuota oratio figuratur quæ quotidie colit aurem Dei. Docet autem Dominus nos orare Marth. 24. ita dicens: *Orate, vt non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato. Erit enim tribulatio magna, qualis nunquam fuit ab initio mundi usque modo, nec fiet.* Nota, quod orationibus continuis oportet nos fugere iram Dei, quamdiu viuimus. Post hanc etiam vitam non

erit conueniens tempus fugæ. Tunc quippe erit hyems & sabbatum, id est, tale tempus, quando nec homo dignos fructus facere poterit penitentia, nec etiam ei tunc operari licebit, quia tunc peccatores tantam tribulationem sustinebunt, quantum & lingua humana non poterit explicare.

Et nota, quod vt efficacius possis pallare, debes prædictam manum vel petram, vel ferreo malleo, vel etiam baculo roborare. Per petram intelligitur ipse Christus, qui virga lancea percussus in ara crucis profudit aquam & sanguinem. Per ferreum malleum intelligitur crux Dominica, quæ contriuit æreas potestates. Per baculum etiam figuratur Virgo Maria. Per hanc enim in via huius seculi sustentamur, ne deficiamus.

De tertio nota, quod modo est tempus, quando ad ostium diuinæ misericordiae pallare debemus. Legitur enim Marth. 25. quod cum venisset sponsus, quæ parate erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Super locum illum dicit Bern. *Veniunt homicida, & admittuntur: veniunt Publicani & meretrices, & recipiuntur: veniunt Sodomitæ, molles, adulteri, fures, & qualescumque sunt peccatores, & patens ianua eius non negatur.* Multus est enim ad ignoscendum, & prestabilis super malicia quali aut quadracungue. Tunc autem quid clausa est ianua? Ianua peccatoris & misericordiae Christi, quæ lacrymis, suspiriis & gemitibus, & precibus penitentium tam facile patet, clausa est: nullius oratio, nullius gemitus amplius admittitur.

Rogate ergo Dominum, vt tam forniciter ad ianuam diuinæ clementiæ nunc pulsemus, vt post hanc vitam in aulam æternæ beatitudinis recipi mereamur. Quod nobis prestare dignetur, &c.

DE ASCENSIONE Domini

SERMO XLVI.

Dominus quidem Iesus, postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet à dextris Dei. Marc. vii.

Duo occurrunt hic notanda.

- I. *Quare Deus in caelum assumptus esse dicatur?*
- II. *Quare etiam à dextris Dei sedere referatur?*

DE primo nota, quod Dominus propter septem causas assumptus est in caelum. Prima est vt nobis ad caelum iter panderet & monstraret. Secunda, vt animas, quæ de limbo eripuerat, in regalibus sedibus collocaret. Tertia, vt ad interpellandum pro nobis Deo

Deo Patri signum suæ victoriæ repræsentaret. Quarta, vt naturam nostram super omnes Angelorum ordines exaltaret. Quinta, vt mansiones & loca delectabilia nobis præpararet. Sexta, vt corda nostra post se eo vehementius excitaret. Septima, vt septem sigilla & referata & referanda fore omnibus publicaret.

Prima igitur causa assumptionis in cælum hæc est, vt videlicet nobis iter ad cælum panderet ac monstraret; vnde Michæ 2. Ascendet pandens iter ante eos, & transibit Rex eorum coram eis. Nota, quod plusquam quinquæ millia angelorum transierant, quod nullus ascenderat in cælum; vnde quasi ignota erat via: & propter hoc oportuit, quod Dei Filius primus eam panderet, & notam faceret animabus electorum.

Secunda causa est, vt animas, quas de limbo eriperat, in regalibus sedibus collocaret. Vnde legitur in Isa. 63. quod cum Dominus cum glorioso comitatu Angelorum & sanctarum animarum, Incarnationis, Passionis, & Resurrectionis, occurreret, Domino dixerunt: *Quis est iste, qui venit de Edom, iunctis vestibus de Bosra, iste firmos in stola sua, gradibus in multitudine fortitudinis sue? De Edom, Glossa, de mundo: iunctis vestibus de Bosra, Glossa, sanguine scilicet in cruce. Iste firmosus in stola sua, habitu humanitatis.*

Tertia causa est, vt ad interpellandum pro nobis Deo Patri signa suæ victoriæ repræsentaret, videlicet cicatrices suas. Vnde dicit Glossa super Luc. 24. quod Dominus cicatrices referuauit, vt Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Hinc etiam dicit Paulus ad Hebr. 7. *Iesus eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium; unde & saluare in perpetuum potest accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.* Ibi dicit Glossa, quod Christus in humana natura, quam cælis intulit, interpellat pro nobis.

Quarta causa est, vt naturam nostram super omnes Angelorum ordines exaltaret. Vnde super illum locum Apostoli ad Hebr. 2. *Nusquam Angelos apprehendis, dicit Glossa, Reuera magnam, & mirabile & stupore plenum est, carnem nostram sursum sedere, & adorari ab Angelis & Archangelis.* Hoc ergo sapius in mente versans excelsum patior, magna de genere humano imaginans. Cum ergo Dominus forori nostræ, hoc est, humane nature tantum honorem contulerit, dignum & iustum est, vt & nos ea, per quæ foror nostra inhonorificetur, non agamus, id est, vt munde & iuste nos habeamus, & peccatis corpus nostrum & animam non polluamus.

Quarta causa est, vt mansiones nobis & loca delectabilia præpararet. Vnde Dominus dicit in Ioan. 14. *Vado præparare vobis locum. Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.* Et nota, quod mansiones electorum erant pulchre, secure, & opulente. De his tribus dicitur in Isa. 31. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* E contrario in mansionibus damnatorum erit feror, & immunditia: erit etiam in eis perturbatio sempiterna, & omnis boni irrecuperabilis inopia.

Sexta causa est, vt corda nostra post se eo vehementius excitaret; vnde Matth. 6. *Vbi est the-*

saurus tuus, ibi est & cor tuum. Item Matth. 24. *Vbiunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquila.* Cum ergo Filius Dei sit & corpus, & thesaurus, id est, refectio animarum nostrarum; dignum est, vt ipsam quotidie omni desiderio nostrorum cordium prosequamur, sine ipso enim inops est, & deficit omnis homo. Et nota, quod Dominus sicut aquila sursum eleuatus est, & in arduis posuit nidum suum. Vnde & nos post ipsum sicut filij aquilæ per desideria volare debemus. Vnde Iob. cap. 39. *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet, & in præruptis siliis commoratur, atque inaccessis rapidibus. Pulli eius lambunt sanguinem.* 1. Attende, quod per aquilam, de qua hic agitur, Dei Filius figuratur, qui ad præceptum Patris eleuatus est in Ascensione, & in arduis cælorum posuit nidum suum: vbi manet in petris, id est, in animabus electorum, quæ tentationibus demonum fortiter resistunt. 2. Commoratur etiam in siliis, hoc est, in sanctis Angelis, à quibus apostata Angeli per superbiam abrupti deciderunt. 3. Nihilominus & inaccessis rapidibus commoratur, hoc est, in eminentia sanctæ & inuidiæ Trinitatis. 4. Nos igitur, qui quasi filij huius aquilæ sanguinem lambimus Iesu, post hanc aquilam eleuari debemus.

Sed heu hodie multi imitantur coruam illam, qui illeclus cadavere noluit redire ad Noe, Gen. 7. Ita enim corda multorum irretiuntur desideriiis voluptatum carnalium & concupiscentiis bonorum temporalium, & ambitionibus honorum, quod nec volunt nec possunt migrare post Dominum.

Sextimam causam altera die prosequemur, quia ipsa per se sola sufficit ad sermonem.

De secundo videndum est, videlicet, quare Dominus à dextris Dei sedere referatur. Et nota, quod per hoc, quod dicitur à dextris Dei, innuuntur tria, videlicet: 1. quod collata est Christo homini à Deo Patre potestatis æqualitas. 2. honoris paritas. 3. & omnis boni identitas. De I. dicit Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.* De II. dicit Dominus Ioan. 8. *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus, qui glorificat me.* Item Ioan. 7. *Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Matth. 6. *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis.* De III. dicit Dominus Ioan. 17. *Pater, mea omnia tua sunt, & tua mea sunt.*

Et nota, quod Christus Iesus eleuari meruit ad dexteram Patris, videlicet in potestatis æqualitatem, honoris paritatem, & omnis boni identitatem, pro eo quod se humiliauerit vsque ad carnis nostræ infirmitatem & abiectionem vilitatem, nec non ad altissimam paupertatem. Nos igitur, charissimi, si volumus aggregari Filio Dei, oportet quod & nos carnem nostram per labores penitentiae puniamus, & quod contemptum, & æquanimiter opprobria hominum sustineamus. Præterea quod res nostras in vsu pauperum misericorditer expendamus. Rogate ergo Filium Dei, vt sic in hac vita in ipsum suspiremus, vt post hanc vitam cum Christo regnare mereamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.

ITEM

ITEM DE EADEM

Ascensione

SERMO XLVII.

Dominus quidem Iesus postquam locutus est, ascendit in cælum, & sedet à dextris Dei. Mar. vlt.



NOTA, quod Dominus assumptus est in cælum, vt septem sigilla libri referata & referanda monstraret. Vnde scribit Ioan. in Apoc. 5. *Vidi in dextera sedentis super thronum, Librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem, & infra: Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem; qui sunt septem spiritus missi in omnem terram.* Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno Librum.

Nota 1. quod liber, quem Ioannes in dextera sedentis super thronum vidit, erat propositum Dei Patris, quod de saluatione ac redemptione prædestinatum conceperat ab æterno. 2. Quod autem liber iste scriptus erat intus, hoc significat quod quedam arcana diuinitatis nunquam vel ad Angelorum, vel etiam Archangelorum notitiam peruenerunt. 3. Quod autem foris videtur scriptus, hoc significat quod multa de redemptione & statu Ecclesiæ Dominus quibusdam supremis Angelis reuelauerat ab antiquo. 4. Hic autem liber signatus erat 7. sigillis, quæ nec ab Angelo, nec ab homine aliquo, nisi à solo agno in ara crucis immolato, hoc est, à Dei Filio poterant referari. Primum sigillum apertum fuit in nostræ carnis assumptione. Secundum in Dei Filij passione. Tertium in sancti Spiritus transmissione. Quartum aperitur in corporum nostrorum maceratione. Quintum aperitur in spirituum nostrorum requiectione. Sextum aperietur in diuini iudicij distinctione. Septimum aperietur in beata electorum glorificatione.

De primi igitur sigilli apertione dicitur Apoc. 6. *Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem sigillis. Et ecce equus albus; & qui sedebat super illum, habebat arcum; & data est ei corona: & exiit vincens, vt vinceret.* Per album equum intelligitur immaculata caro, quam Dominus assumpsit de Virgine Maria; in qua carne Dei Filius congressus est cum humani generis inimico, eumque vicit ac superauit. Dominus autem, qui equum nostræ carnis ascendit, arcum portauit & coronam. Corda siquidem luxuriosorum, qui carnem suam per luxuriam coinquinant, sagittis infernalibus traicit & perforabit. Vnde dicitur in Psal. 119. *quod sagitta potentis acuta: & hæc sagittæ magno effectu vindictam Dei defe-*

rent in arduos miseros & damnatos. Vnde Psal. 7. *Sagittas suas ardentibus effecit.* Quod autem coronam defert, hoc significat quod Dominus electos suos, qui carnem suam mundam & immaculatam custodiunt, coronis æternæ gloriæ coronabit.

De secundi sigilli apertione dicitur Apoc. 6. *Et cum aperuisset secundum sigillum, exiit alius equus rufus: & qui sedebat super eum, datus est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficerent: & datus est illi gladius magnus.* Per rufum equum intelligitur corpus Christi proprio sanguine rubricatum. In hoc autem equo Dominus sedens monet nos exemplo passionis suæ, vt pax carnalis affectus rumpatur, & propter Deum temporale commodum contemnatur. Tunc pax sumitur de terra, quando filij patres & matres relinquentes se transferunt ad seruituram Dei. Tunc etiam se inuicem interficiunt, quando quilibet electus alterum horatur, vt carnem suam crucifigat cum vitiis & concupiscentiis. Hæc autem omnia efficit magus gladius charitatis. De peccatis dicit Dominus Matth. 10. *Nolite arbitrari quia veni pacem mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filium aduersus matrem suam.*

De tertij sigilli apertione Apoc. 6. *Et cum aperuisset sigillum tertium, ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.* Per nigrum equum intelliguntur sancti Apostoli & Martyres, qui æstum diuersarum tribulationum ac persecutionum pro Domino fortiter sustinuerunt. Dominus autem in Apostolis sedens & Martyribus stateram gestat in manu, vt ostendat quod quantum quisque laboris ac tribulationis pro Domino sustinuerit, tantum & ipsi præmij refundetur. Dominus etiam appendet corpora, quæ pueri & puellæ propter Dominum tradiderunt ad supplicium, vt nos senes & barbari hoc videntes confundamur & reueramur, cum propter Dominum nil pati velimus. Sequitur: *Et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium, dicens: Bilibris tritici denario uno, & tres bilibres hordei denario uno, & vinum & oleum ne leseris.* Hæc verba sic intellige, quod videlicet bilibres tritici, hoc est, castitas mentis & corporis oblata Domino, remunerabuntur denario retributionis æternæ. Qui etiam bilibres tres hordei Domino obtulerit, id est, qui per geminam charitatem in exilium missus amicos reliquerit, & rerum damna pertulerit, & cruciatus corporis sustinuerit, recipiet à Domino denarium mercedis æternæ. Qui etiam exhiberit Domino vinum penitentiae, & oleum misericordiae, euadet lesionem æternam.

De apertione quarti sigilli dicitur Apoc. 6. *Et cum aperuisset sigillum quartum, ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequetur eum.* Per pallidum equum intelliguntur sancti Confessores, & viri claustrales, nec non & omnes illi, qui ieiuniis, vigiliis, & orationibus, & aliis spiritualibus exercitiis se pallidos efficiunt, & pro desiderio superne patrie dissolui cupiunt, & esse cum Christo. Vnde & Christus, qui sedet in eis, mors vocatur. Ipse enim dicit in Osea 13. *O mors, eris*

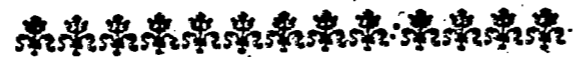
mors tua, morsus tuus inferni, &c. Christus igitur est vita perpetua vite, & mors mortis aeternae. Ipse quippe mortis destruxit imperium: & quia momordit infernum in ereptione animarum fidelium, propterea adhuc infernus sequitur eum; id est, desiderat recuperare damnatum suum, de uorare cupiens penitentes, in quibus ipse sedet.

De apertione quinti sigilli, Apoc. 6. *Et cum aperuisset quintum sigillum, uidi subtrorsum altare animas interfectorum propter uerbum Dei, & propter testimonium quod habebant. Et datae sunt illis singula stola alba: & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conferui eorum.* Altare est desiderabilis visio Iesu Christi, sub cuius protectione electorum animae feliciter requiescunt, quae iam stolam primam, hoc est, doctes animae receperunt, secundum quod recipient in suorum corporum glorificatione.

De apertione sexti sigilli dicitur Apoc. 6. *Et uidi cum aperuisset sigillum sextum, & ecce terra motus factus est,* id est, omnes terreni & terram amantes in die iudicii mirabiliter trepidabunt. *Et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus,* id est, qui modo splendent in gloria mundi, ut saluari possent, libenter saccis cilicinis induerentur. *Et luna tota facta est sicut sanguis,* id est, hypocritae, qui modo in apparentia hominum sancti uidentur & iusti, tunc confundentur & erubescunt. *Et stella caeli de caelo ceciderunt super terram,* id est, clerici, qui propter literarum scientiam modo tanquam sunt caeli sidera, sunt elati; tunc simplices & stulti reputabuntur ut rustici. *Et caelum recessit sicut liber inuolutus,* id est, omnia, quae modo celata sunt & occulta, uniuersi caelestis exercitus notitiae publicabuntur: & quilibet rationem reddet de peccatis omnibus, quae commisit. *Et omnes montes & insulae de locis suis moti sunt,* id est, omnes, qui modo super alios eminent per potestatem, & qui forti amicorum adiutorio nunc undique sunt uallati: tunc omni praeferita potestate, cunctoque cognatorum adiutorio inuenient se priuatos. *Et reges terrae, & principes, & tribuni, & diuites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis & petris montium:* & dicunt montibus & petris: *Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira aequi, quoniam uenit dies magnae irae ipsorum: & quis poterit stare?* Haec uerba sic intellige, quod omnes peccatores, cuiuscunque sint officij, vel dignitatis, vel etiam conditionis, in die iudicii coram praesentia Christi in tantam peruenient anxietatem, si possibile esset, quod etiam ad literam in speluncis montium tunc libentissime latitarent; vel etiam tunc de criminibus suis seram penitentiam agentes, frustra tunc Sanctorum auxilium inuocabant, quos cum poterant imitari uolebant.

De refectione septimi sigilli dicitur Apoc. 8. *Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in caelo, quasi media hora.* Peracto quippe iudicio Dominus electos suos perducet in regnum quietis aeternae, ubi ab omni perturbatione inimicorum, & ab omni infirmitatum ac molestiarum incommodo silentium celebratur sempiternum. Quod dicitur *silentium factum in caelo, quasi media hora,* hoc signat, quod tam insatiabile erit gaudium illius supernae patriae,

quod electi cum mille millibus annorum cum Deo suo regauerint, uix se ibi per dimidiam horam fuisse reputabunt. Nunquam enim tedium illius gaudij patientur. Illi uero, qui erunt in inferno, praeter nimis cruciatibus iugiter clamabunt, & tedium afficientur aeterno; unde dicitur Isa. 65. *Eccae serui mei laudabunt praeter exultatione cordis: & uos clamabitis praeter dolore cordis, & praeter contritione spiritus ululabitis.* Rogate ergo Dominum, ut sic nunc Dei Filio seruiamus, ut electis aggregati coram ipso postmodum ab omni gemitu sciamus. Quod nobis prestare, &c.



I T E M

DE ASCENSIONE Domini

SERMO XLVIII.

Hic Iesus, qui assumptus est a uobis, ita ueniet, quemadmodum uidistis eum euntem in caelum. Act. 1.



O T A, quod Dominus ascendit, 1. in tubae conreptione, 2. cum nubis susceptione, 3. cum Discipulorum exultatione, 4. cum dulci benedictione, 5. cum manuum eleuatione, 6. cum cicatricum retentione. De primo dicitur in Psal. 46. *Ascendit Deus in nubilo, & Dominus in uoce tubae.* De secundo dicitur Act. 1. *Uidentibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* De tertio dicitur Luc. 24. *Ipsi adorantes regressi sunt Ierusalem cum gaudio magno.* De quarto & quinto dicitur Luc. 24. *Etenatis manibus suis benedixit eis. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis.* De sexto dicitur Glossa super Luc. 6. *quod cicatrices suas propter hoc calu intulit, ut perpetuam uictoria sua circumferat triumphum.*

Sic itaque secundum testimonium Angelorum reueriturus est ad iudicium. 1. Tunc enim cum tubis Angeli mortuos suscitabunt. 2. Tunc electorum animae de resurrectione corporum suorum exultabunt. 3. Tunc nubes, id est, angelicae uirtutes Deum ad iudicium deportabunt. 4. Tunc Filius Dei statutos ad dexteram dulciter benedicet. 5. Tunc eleuatis manibus ad sinistram positos & feriet & maledicet. 6. Tunc uniuersae carni uulnerum suorum cicatrices ostendet.

De primo, uidelicet, quod Angeli cum tubis mortuos suscitabunt, dicit Paulus 1. ad Corinth. 15. *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in illic oculi, in nonissima tuba: canet enim tuba.* Item 1. Thess. 4. *Ipsae Domini in iussu, & in uoce Archangelorum, & in tuba Dei descendet de caelo, & mortui qui in Christo sunt, resurgens primi.*

De secundo, uidelicet, quod electorum animae

ma de resurrectione suorum corporum exaltabunt, dicitur in Psal. 149. *Exultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis.* Hanc auctoritatem sic intellige, quod electorum animarum modo exultant existentes cum Domino in gloria; tunc autem etiam letabuntur in cubilibus suis, id est, propter receptionem cubilium, hoc est, corporum suorum. Corpus enim quasi cubile est animarum, in cuius receptione nimirum tunc felix anima letabitur: quia corpus, quod modo seminatur in ignobilitate, tunc surget in gloria, sicut dicit Apostolus ad Cor. 15.

De tertio, videlicet, quod nubes, id est, Angeli ad iudicium Deum deportabunt, dicit ipse Dominus Matth. 24. *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli in virtute magna, vel multa, & maiestate.* Item de hoc dicitur in Apoc. 1. *Ecce venio cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et tunc plangent super eum omnes tribus terra, etiam, Amen.*

De quarto videlicet, quod ad dexteram constitutos dulciter benedicet, dicit etiam ipse Dominus Matth. 25. *Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo; tunc sedebit super sedem maiestatis sue, & congregabuntur autem cum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab haedis: & statuet oves quidem a dextris, haedos autem a sinistris. Tunc dicit Rex his qui a dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes fui, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carceratus eram, & venistis ad me.* Ecce gratias ager Dominus fidelibus suis de omnibus beneficiis eorum, quae membris suis, hoc est, pauperibus suis impenderunt.

De quinto, videlicet, quod manibus elevatis ad sinistram positos feriet & maledicet. Dicit etiam ipse Dominus Matth. 25. *Tunc dicit Rex his, qui a sinistris eius erunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius: Esurivi enim, & non dedistis mihi bibere: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non cooperuistis me: infirmus, & carceratus, & non visitastis me.* Super locum istum dicit Glossa. *Quid moreretur qui aliena rapit, si aeternaliter damnatur qui de suo non dedit?*

De sexto, videlicet, quod cicatrices suas in iudicio cunctis ostendet, dicit Glossa super Luc. 6. *Dominus cicatrices suas in iudicio servaturus est, ut sua morte redemptis, quod misericorditer sunt adiuvi, praepositis eiusdem mortis intima indicis, & ut in iudicio quam iuste dampnentur impii, denantur.* Iusti igitur tunc cicatrices Domini respicient cum exultatione; mali vero eas inspicient cum gemitibus & tremore. Rogate ergo Dominum, ut modo ei tam fideliter serviamus ut eum in districto iudicio cum gaudio videamus.



IN DOMINICA post Ascensionem

SERMO XLIX.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Ioan. 15. & 16.



NOTA quod Dominus praedicens fidelibus suis, quod propter ipsam essent ex synagogis, id est, ex hominum congregationibus eiciendi, & quod etiam forent variis cruciatibus interficiendi; promittit se eis transfusurum spiritum veritatis, qui eos, ut pote Paracletus in diversis tribulationibus confoletur, & qui testimonium perhibet Filio Dei, quod militibus suis, qui bene certaverint, praemium gloriosum sit daturus. Perhibet igitur Spiritus sanctus testimonium Filio Dei, quod fidelibus suis septemplicem hostem vincuntibus septiforme praemium largietur. Vnde in Apoc. 2. & 3. cap. ubi Dominus ponit praemia, quae dabit victoribus suis, praemittitur semper praemio, vel subiungitur: *Qui habet aures audienti, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiae.*

I. Igitur de praemio illius qui vicerit gulam dicit Filius Dei Apoc. 2. *Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in Paradiso Dei mei.* Quid autem sit gula, dicit definitio. Gula est illecebrosus & avidus, causa solius corporis, ciborum appetitus. Quae igitur vicerit gulam testimonio sancti Spiritus, comederit de ligno vitae, hoc est, satiabitur divina dulcedine, quae est in paradiso Dei Patris.

II. Sequitur praemium illius, qui vicerit invidiam. Apoc. 2. *Qui vicerit non ledetur a morte secunda.* Nota, quod invidia est dolor ex aliena felicitate nascens, animam torquens. Invidia igitur est quasi prima mors animae propriae: qui hanc vicerit, non ledetur a morte secunda, id est, evadet mortem aeternam, & vitam inveniet sempiternam.

III. De praemio, quod dabitur illi qui vicerit iram, dicitur Apoc. 2. *Vincenti dabo habitum absconditum, & dabo illi calcitrin candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.* Nota, quod ira est stridens feruor animi concitati viciendi libidine feruens. Nota etiam, quod auferit homini dulcedinem mentis, & obscurat rationem eius, & acribit eum perpetuae damnationi. Qui igitur vicerit iram, dabitur ei in regno Dei delicata, & mortalibus interperata dulcedo mentis, quae per manna absconditum figuratur. Dabitur etiam ei claritas divinae cognitionis, & vocabitur haeres Dei: quae duo per calcitrin candidum, & nomen novum exprimitur.

IV. De praemio, quod ille accipiet qui vicerit

rit acediam, dicitur Apoc. 2. Qui vicerit & custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget illas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur: sicut & ego accepi a Patre meo: & dabo illi stellam matutinam. Nota, quod acedia est torpor animi, quo quis aut negligit bona inchoare, aut inchoata fastidit perficere. Qui igitur vicerit acediam, & usque ad finem custodierit opera Dei, dabitur ei magna potestas super Gentes, id est, super demones & malos homines, qui cum olim in Dei seruitio, & in bonis operibus impedierunt; & virgis ferreis percutiet eos, & percussus, tanquam vas figuli conterentur. Dabit etiam eis Dominus stellam matutinam, hoc est corporis, & animæ doctores. Qui libenter ad matutinas surrexit, & ad alias horas audiendas canonicas aduenit, tanquam stella matutina lucebit in regno Dei.

V. De præmio, quod ille accipiet qui vicerit luxuriam, dicitur Apoc. 3. Qui vicerit, vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de Libro vite, & confitebor nomen eius coram Patre meo, & coram Angelis eius. Nota, quod luxuria est ex immundis descendens desiderii, lubrica & effrenata mentis prostitutio. Qui igitur vicerit luxuriam vestietur à Filio Virginis candidis indumentis, & laudabit eum Filius Dei coram Patre suo, & coram Angelis suis omnibus.

VI. De præmio, quod dabitur ei qui vicerit avaritiam, dicitur Apoc. 3. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de celo à Deo meo, & nomen meum novum. Nota, quod avaritia est gloriæ, siue quarumlibet rerum insatiabilis & inhonestæ cupiditas. Qui igitur vicerit avaritiam, quæ hominem vagum facit mente, & corpore instabilem, quasi columna perpulchra statuetur in templo Dei mei, & foras amplius non egredietur, id est, extra regnum Dei nihil inuenietur, quod concupiscat, sed semper delectabit eum manere in præsentia summi boni, & nomen Dei Patris, & nomen novum Jerusalem, & nomen Filij scribetur super eum, id est appellabitur, & erit filius Dei, & concivis Sanctorum, & frater Iesu Christi.

VII. De præmio, quod ille assequetur qui vicerit superbiam, dicitur Apoc. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. Nota, quod superbia est vitiosa mentis elatio, quæ superioritatem despiciens, inferioribus & paribus latagit dominari. Qui igitur vicerit superbiam, exaltrabitur super thronum Filij Dei, & superbis detrusus ad inferos, ipse sedebit in gloria, in latere IESU CHRISTI.

Omnis ergo, qui vicerit gulam, iram, invidiam, acediam, luxuriam, avaritiam, & superbiam, scripta præmia consequetur; & de hoc testimonium perhibet Spiritus sanctus Filio Dei, quod ipse prædicta præmia suis victoribus largietur. Vnde septies ponitur in Apoc. 2. & 3. cap. Qui habet aures audiendi, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Vincti dabo, &c. Rogemus igitur Dominum, ut sic inimicos exilij vincamus, ut præmia supernæ patriæ consequamur. Quod nobis præstare dignetur.

ITEM

IN DIE PENTECOSTES

SERMO I.

Paracletus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecunque dixerero vobis. Ioan. 14.

Duo principaliter sunt hic notanda.

- I. Quomodo Spiritus paracletus docere & suggerere intelligatur?
II. Quid sit, quod à Spiritu sancto doceatur & suggeratur?



Primo nota, quod Spiritus sanctus docet per internam inspirationem, & suggerit per æterni præmij promissionem. Quod doceat inspirando, dicit Dominus Ioan. 14. Spiritus ubi vult, spirat, & vocem eius audis: sed nescis unde veniat, aut quo vadit. Quod etiam Spiritus sanctus suggerat æterna præmia pollicendo, testatur Apostolus ad Rom. 8. Qui sunt secundum Spiritum, que sunt Spiritus sentiunt. Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus, id est, erimus filij Dei. Si autem filij Dei, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Docet igitur Spiritus sanctus ea, quæ prius dixerat Iesus. Docet, inquam, ea intrinsecus inspirando, & non solum docet, imò & suggerit æterna præmia promittendo. Omnibus enim qui doctrinam suam opere fuerint profecuti, sempiterna gaudia pollicetur. Vnde & sic legitur Act. 2. Spiritus sanctus in linguis igneis venit super Apostolos. 1. In linguis ideo venit, ut fideles per eum doceantur. Ipse quippe est magistorum optimus. 2. In igne propter hoc venit, ut per eum docti ad spem supernorum moneantur. Ignis etenim, ut dicit Dionysius, est sursum ferens, acute means, & excelsus.

Et nota, quod Dominus monet ad tria. Primum est, ut per arctam viam viriliter incedamus. Secundum est, ut per angustam portam intrare contendamus. Tertium, ut domum nostram super firmam petram construamus. Et hæc tria docet nos Spiritus sanctus adimplere, & nihilominus his qui ea executi fuerint, præmium pollicetur. 1. Docet nos igitur Dominus, ut per arctam viam viriliter incedamus. Vnde Matth. 7. Lata & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam: & arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam. Nota, quod Dominus facit hic mentionem de duplici via, quarum una est via cæli, altera via inferni. Viam cæli demonstrat Spiritus sanctus, unde & ipse dexter digitus appellatur Dei. Ipse

Ipse enim est index, indicat & demonstrat nobis viam salutis. Hæc autem via arcta est.

Qui enim ambulat in ea, debent immundis & blasphemis cogitationibus repugnare, 2. debent os & linguam non solum à malo, sed etiam ab otioso verbo refrænare, 3. debent, inquam, contra incentiva carnis quotidie litigare, 4. debent omnia mala mundi æquanimitèr tolerare, 5. debent contra omnem delectationis faciem trepidare.

De primo Sapient. 1. Spiritus discipline effugiet fessum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu. In cogitationibus enim impij interrogatio erit.

De secundo Dominus Matth. 12. Dico vobis, quod de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem Deo in die iudicij. Glossa, de omni verbo otioso, quod sine utilitate loquentis dicitur aut audientis: ut de frivolis & de fabulis. Scurrilia non sunt otiosa, sed criminosa. Iacob. 3. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat eorum corpus, & inflamat rotam naturæ nostræ inflammata à gehenna. Omnis enim natura bestiarum, volucrum & serpentium, & ceterorum domatur, & domata sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. Est enim inquietum malum, & plenum veneno mortifero. Nota, quod rota naturæ nostræ est humana natura, quam mala lingua à gehenna, id est à diabolo, qui gehenna inhabitator est, inflammata, inflamat, id est, inquinat; & hanc nullus hominum domare potest, nisi viueret à Spiritu sancto.

De tertio dicit Apostolus ad Rom. 6. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis. Item ad Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Glossa, fomes peccati, qui est ex carne, & repugnat menti, recte dicitur lex, quia legitime factum est, ut qui non obediunt suo superiori, eis non seruiat suum inferius, id est, caro.

De quarto dicit Iacob. 1. Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. Glossa, ne indignemini, si mali in mundo florent, si vos patimini; quia non est Christianæ dignitatis in temporalibus exaltati, sed potius deprimi. Mali nihil habent in celo, vos nihil in mundo: sed spe illius boni, ad quod tenditis, quicquid in via contingit, gaudere debetis.

De quinto dicitur arcta via cæli. Qui in ea ambulant, ad omnem delectationis faciem debent formidare. Timere etiam debent, ne vel in edendo, vel bibendo, vel dormiendo, vel opus coniugale exercendo, vel quodcumque opus aliud agendo, plus in eo quam debeant, delectentur. Vnde Iob. 9. Verebar omnia opera meæ, sciens quod non parceres delinquenti.

Et nota, quod licet via quæ ducit ad cælum, sit arcta est tamen directa. Vnde Mat. 23. Erat vobis hæc via directa, ita ut stulti non errarent per eam. Vere directa est, quia est signata quadri-formiter: primo lapidum conportatione. Tulerunt lapides Iudei, ut iacerent in Iesum. Secundo per plectam. Imposuerunt enim Iesu plectentes spi-

nam coramam. Tertio per fixuras clauorum. Foderunt enim manus & pedes Iesu. Quarto per crucem: in cruce quippe Dominus suspensus fuit.

Item nota, quod arcta via ducit hominem ad cælum, 1. ubi erit innumerabilium amicorum dulcis societas, 2. ubi diuine erit voluptatis plena sascetas, 3. ubi erit summi boni veræ proprietatis, 4. ubi erit incolamitatis ac vitæ felix æternitas. De primo dicit Aug. In illa perfecta charitate innumerabilium beatorum Angelorum Chorum, ubi nullus minus diligit alium, quam seipsum: non aliter gaudebit quisque pro singulis aliis, quam pro seipso. De secundo dicitur in Plal. 35. Inebriabitur ab ubertate domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos. De tertio super locum Luc. 15. Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt, dicit Glossa: In æterna beatitudine & omnium singula, & singulorum sunt omnia: nostra erunt superiora ad videndum, nostra erunt equalia ad conuiuendum; nostra erunt inferiora ad dominandum. De quarto dicit Dominus in Ioan. 6. Ego sum panis vitæ, quæ de celo descendit: siquis manducauerit ex hoc pane, vivet in æternum.

Modo videndum est, quod via quæ ducit ad interitum, lata à Domino esse dicitur & spatiosa. Qui enim in ea ambulant, in immundis cogitationibus delectantur, in turpibus locutionibus iucundantur, carnis titillationibus collatantur, dura tolerare pro Domino fugiunt & asperrantur, omnia commoda & delectationis facies amplectantur. Nota etiam, quod spatiosa via ducit in infernum hominem, 1. ubi nullus omnino amicus inuenietur, 2. ubi egestas grauissima sustinetur, 3. ubi interminabilis amaritudo bibetur, 4. ubi miser homo mortis perpetua morietur. De primo dicitur Eccl. 4. De parte impio queruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobriis. Ibi nec pater diligit filium, nec è conuerso. Ibi nec amicus amabit amicum, nec è conuerso. Sed quilibet alterum, si posset, laceraret libenter, & voraret. De secundo dicitur Luc. 16. quod ille dices epulo in inferno petiit guttam aquæ frigidæ, & non accepit. De tertio dicit Mat. 24. Conticuit dulcedo ciborum. Cum cantico non bibent vinum. Amara erit potio bibentibus eam. Ierem. 14. Ecce cibabo eos absinthio, & potabo eos felle. De quarto dicit August. Ibi non erunt ante mortem, vel post mortem, sed semper in morte. Rogate ergo Dominum, ut sic secundum doctrinam sancti Spiritus per arctam viam incedamus, ut Deum nostrum cum omni exultatione in patria videamus.



ITEM DE EODEM
SERMO LI.

*Paracletus Spiritus sanctus,
quem mittet Pater in nomine
meo, ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia,
quacumque dixerō vobis.*
Ioan. 16.



Eximus supra in alio sermone, quod Dominus monet nos, ut per arctam viam incedamus, ut per anstusam portam intrare coartandamus, ut domum nostram supra petram construamus. Et hæc tria docet nos exequi Spiritus sanctus. Dicitur enim supra de arcta via, per quam ire debeamus. Nunc I. De ingressu angustæ portæ. II. & constructione domus prosequamur. Monet igitur nos Dominus, ut per angustam portam intrare condendamus. Vnde Luc. 13. *Contendite intrare per angustam portam, quia dico vobis: Multi querunt intrare, & non poterunt.* Glossa, modo tempore misericordiæ contendite, quia tempore iudicii reprobis tollitur locus penitentiae, qui nunc aperitur cunctis pie pulsanibus. Et nota, quod angusta dicitur porta caeli propter quinque. Nullus enim intrabit 1. sine omnis rei ablata plena restitutione, 2. sine rancoris & odij renuntiatione, 3. sine vestimentorum decenti emundatione, 4. sine capitis inclinatione, 5. sine signi Dei viui representatione.

Nullus itaque intrabit portam caelestem, nisi res iniustam plene restituerit. Vnde dicitur in Psal. 17. *Hæc porta Domini iusti intrabunt in eam.* Iustus autem est, qui restituit unicuique quod suum est. Hinc etiam Dominus in Luc. 18. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum.* Hæc verba intellige de tali diuite, qui diues factus est per res iniuste conquisitas: vel etiam de illo, qui res bene acquiritas nimis auare detinet, nec pauperibus miseretur. Item Augustinus ad Macedonium: *Si res aliena cum reddi possit, non redditur, non agitur penitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, quin restituatur ablatum.*

2. Item nullus intrabit, nisi rancori & odio renuntiauerit. Vnde Ioan. in 1. Can. 3. *Nos scimus quoniam translati sumus a morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quia omnis homicida non habet aeternam vitam, in seipso manentem.* Igitur qui odit & invidet proximo suo non potest intrare illuc, ubi regnat vita æterna, & ubi charitas possidet principatum. Vnde Boetius in secundo libro

consolationum: O felix hominum genus, si vestros animos amor, quo cælum regitur regat.

3. Item nullus intrabit, nisi vestimenta sua emundauerit. Vnde Apocal. 7. cum vidisset Ioannes turbam magnam amictam stolis albis, stantem ante thronum Dei, dictum est ei: *Hic sunt, qui venerunt ex tribulatione magna & laurunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.* Item Apoc. 22. *Beati, qui lauant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno vite, & per portam intrent civitatem.* Debet igitur in laacro yere penitentiae stolam animæ suæ emundare, qui vult in regnum Christi intrare.

4. Item nullus intrabit, nisi caput suum inclinauerit. Vnde super illud Ioan. 10. *Amen Amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde: sur est & latro.* Dicit Glossa, *Hæc ianua est humilis: qui per hanc vult intrare, oportet ut se humiliet, ne si erectus est, offendant inhumilem ianuam.* Debes igitur te per humilitatem & obedientiam inclinare, si vis portam Dei intrare.

5. Postremo nullus intrabit, nisi signum Dei viui in fronte deportauerit, vnde Apoc. 1. *Vidi Angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum Dei viui, & clamantem voce magna quatuor Angelis quibus datum est nocere mari & terre, dicens: Nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoad usque signemus servos Dei in frontibus eorum.* 1. Angelus ascendens ab ortu solis, & habens signum Dei viui, est ipse Iesus Filius Dei, qui signum crucis suæ omnibus repræsentat. 2. Ille vero præcepit voce magna quatuor Angelis, id est, dæmonibus, qui punient peccata contra admonitionem quadriformis Euangelij perpetrata; qui etiam vindicabunt excessus corporis, quod ex quatuor elementis consistit, videlicet ex aere & terra, ex igne & aqua. Præcipit, inquam, eis, ne per finalem vindictam noceant terræ, id est, auaris: & mari, id est, luxuriosis: neque arboribus, id est, superbis, nisi prius serui Dei, qui saluandi sunt, signo crucis signentur in frontibus eorum.

Si igitur intrare vis portam aulæ Dei, oportet ut signum sanctæ crucis tripliciter repræsentes, ut videlicet per firmam fidem sit in corde, ut per constantem confessionem appareat in fronte, ut per executionem boni operis deferatur in manu.

I. Videndum est de tertio, videlicet, quomodo domum nostram supra firmam petram debeamus construere. De hoc dicit Matthæi 7. *Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui edificavit domum suam supra firmam petram: & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti & irruerunt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat supra firmam petram.* 1. Nota, quod firma petra ipse est Filius Dei, Christus Iesus, supra quem piis elemosynis & deuotis orationibus ac bonis operibus, nec non & mundis laboribus domum nobis edificare debemus. Qui enim fide integra, & spe firma, & charitate perfecta fundamenta animæ suæ iecerit super ipsum, etiam si descenderit pluvia, id est, per voluptates carnis spiritus inquietetur: & etiam si venerint flumina, id est, per concupiscentiam rerum cor impugnetur: nihilominus etiam si flent venti, id est, per suggestiones diabolicas anima molestetur: non tamen

men cadit domus sua. Pet firmæ enim petre bonitatem conferuabitur. 2. nota, quod monet nos Dominus, ne domum nostram super terram, id est, super rerum terrenarum confidentiam construamus. Vnde dicit Luc. 6. *Qui audit verba mea & non facit, similis est homini edificanti domum super terram sine fundamento, in qua illisus est fluuius: & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna.* Qui super terram, id est super huius mundi confidentiam domum sui laboris construxerit, cum venerit fluuius æternæ desolationis, destruetur. Quicquid enim super terram edificatur, cum terra destructa fuerit, destruetur. Quod autem terra destructa sit, testatur Isa. 24. *Confractio, confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, agitatione agitabitur terra.* 1. Per petram enim intelliguntur omnes terreni & peccatores, qui confractioe confringentur in mundi consummatione. 2. Tunc opera enim omnia peccatorum confringentur contritione, & conterentur in sententiæ prolatione. Sententia enim Domini, quam Dominus proferit in iudicio tanquam lapis molaris conteret omnes peccatores. 3. *Commotio* etiam commouebuntur in flebili ad inferos detractione. 4. Cum enim prolata fuerit sententia, peccatores à dæmonibus ad inferos detraherentur. 5. *Agitatione* etiam agitabuntur interminabili cruciatuum passione. Cum enim detracti fuerint ad inferos, de vna pœna in aliam, & de diuersis tormentis in diuersa interminabiliter agitabuntur. Rogate ergo Dominum, ut secundum doctrinam Spiritus sancti sic domum nostram super Dei Filium construamus, ut semper cum ipso in caelesti gloria maneamus. Quod nobis, &c.



IN FERIA SECUNDA
post Pentecosten
SERMO LII.

*Sic Deus dilexit mundum, ut
Filium suum unigenitum daret:
ut omnis qui credit in ipsum,
non pereat, sed habeat
vitam aeternam.* Ioan. 3.

Quatuor sunt hic notanda.

- I. *Ad quid Deus Filium suum unigenitum dederit?*
- II. *Qualiter credere debeamus in eum?*
- III. *Quale bonum consequatur, qui credit in eum?*
- IV. *Quod malum incurret, qui non credit in eum?*



Ex primo nota, quod Deus Filium suum unigenitum dedit, propter tria, videlicet, 1. ut nos ab obsessione demonum liberaret, 2. ut nos æternæ vitæ doctrinis illustraret, 3. ut

D. Alberti Magni Serm.

formam viuendi nobis semetipsum demonstraret, 4. De primo dicitur Luc. 7. quod Iesus cum à nauicula egressus esset ad terram, occurrit ei quidam vir, qui à legione demonum obsessus fuit, & qui vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis: qui etiam vinciebatur cænis, & compedibus, & custodibus custodiebatur, sed ruptis vinculis agebatur à dæmonio in desertam, quem Dominus ab obsessione demonum liberauit. Dæmones vero eieci accepta prius à Domino licentia porcos intrauerunt, eosque in mare præcipitantes suffocauerunt. Vbi etiam dicitur, quod homines hoc miraculum audientes exiuerunt, & inuenerunt hominem vestitum ac liberatum, & sana mente sedere ad pedes Iesu: cui dixit Iesus: *Redi in domum tuam, & narra, quanta fecerit tibi Deus. Et abiit per uniuersam regionem prædicans, quanta illi fecit Iesus.*

Ille vir significat peccatores, qui à dæmonibus mentaliter obsessi, vestimentum baptismale lacerant, ac sese castitate denudant. Et hoc multi incipiunt facere à pueritia, qui & fugiunt domum orationis, ubi Dei Filius immolatur, & verbum vitæ prædicatur: & libentius habitant in monumentis, id est, in lupanaribus & tabernis, & diligunt consortia scortatorum & potatorum, quorum guttur, sicut sepulchrum patens, exaltat luxuriæ fetorem ac putredinem voluptatis: qui etiam licet cænis decem præceptorum, & compedibus sanctarum prædicationum vinciantur, omnia tamen hæc distumpunt, & à dæmone in loca deserta ab Angelis agitantur. Loca vero deserta ab Angelis Dei sunt illa loca, ubi choreæ ducuntur, & globis ad signum iudicij, & ubi etiam alia vanitates exercentur. Si tamen Dominus tales per suam gratiam visitaret, & ipsi ei per veram conversionem ac penitentiam occurrerent, proculdubio à dæmonibus liberarentur. Dæmones vero ab homine vere penitente exeuntes intrant in porcos, id est, homines vitam potorum habentes, à quibus in mare æternæ amaritudinis præcipitabantur, ac morte perpetua suffocantur.

Et nota, quod homo per quatuor debet offendere, quod vere per Dominum sit à dæmonio liberatus. Primum est, quod deinceps debet innocenter viuere, ac bonis moribus se vestire. Secundum est, quod per mentis tranquillitatem ac corporis stabilitatem debet ad pedes Domini residere. Tertium, quod debet in domum cordis sui redire, & semetipsum, utrum proficiat an deficiat, quotidie discutere. Quartum est, quod debet Domino pro beneficiis gratias agere, eiusque misericordiam per bonam vitam prædicare publice.

Secundo etiam Deus Filium suum unigenitum dedit, ut nos in vitæ æternæ doctrinis illustraret. Vnde Dominus dicit in Euang. hodierno Ioan. 3. *Hoc est iudicium, quia lux venit in mundum: & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; etiam enim eorum mala opera.* Omnis enim qui male agit, odit lucem, ut non arguantur opera eius. Nota ergo, quod homines propter hoc iudicium æternæ damnationis patientur, quia lucem verbi Dei fugiunt, nolentes audire verba salutis æternæ. Hinc etiam dicitur

H 3 dicitur

dicitur Ioan. 3. quod Iesus, cum diceret carnem suam vere esse cibum, & sanguinem suum vere esse potum; Multi audientes ex discipulis suis dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Et multi discipulorum eius abierunt retro. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus, & dixit: Domine, ad quem ibimus? Verba habes vita æterna; & nos credimus & cognovimus quia tu es Christus Filius Dei vivi.

Tertio dedit etiam nobis Dominus Filium suum, ut nobis semetipsum formam bene vivendi demonstraret. Christus enim est forma vita nostra. Hæc enim forma representat nobis reformem imaginem munditiæ, misericordiæ, siue benevolentia, & imaginem iustitiæ, ad quarum imitationem debemus esse mundi, misericordes, & iusti. Ut autem huic reformi imagini conformemur, necesse est, ut credamus in Christum.

De secundo nota, quod in Christum credere, est per charitatem in ipsum fluere. Ut autem anima nostra fluat in Christum sua trifor- mi imagine accepta, necesse est ut liquefaciat eam Spiritus sanctus. Unde & ipse discipulis suis in specie ignis apparuit. Ignis enim duram materiam dissolvit, & liquefacit, eam- que in formam subiectam currere facit. Verum ut ostenderetur, quod ignis diuine virtuosæ liquefaciat animam, propterea tanquam ventus vehemens venit Spiritus sanctus: ventus enim acuit virtutem ignis.

De tertio nota, quod qui in Christum crediderit, id est, per charitatem in ipsum fluxerit, hoc bonum consequetur, quod non peribit, sed vitam æternam habebit. Et nota, quod non perire, sed vitam æternam habere, consistit in tribus, videlicet in supercelestium bonorum vbertate, in felici corporis & anima suauitate, in diuinæ cognitionis infatigata satietate. Ille enim non perit, qui in æternis bonis cum amicis innumerabilibus deliciarur. Ille enim non perit, qui nulla infirmitate vel dolore gra- uatur. Ille etiam habet vitam æternam, qui beata Trinitatis faciem iugiter contempletur. Unde ipsa veritas dicit in Ioan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.*

De quarto nota, quod qui in Christum non crediderit, id est, per charitatem in Christum non fluxerit, peribit, & morte morietur æterna. Peribit, inquam, tripliciter. 1. videlicet aquæ submergione. 2. Ignis combustio- ne. 3. & multiplici infirmitatum oppressio- ne. Peccatores, qui in Christo inuenti non fuerint, tanquam plumbum in aquis vehemen- tibus submergentur, igne æterno comburentur, & diuersis infirmitatum doloribus affigentur. Vt ergo ei, quem sic perire contigerit: vnde Aug. in Enchir. *Perire à regno Dei, alienari à vita Dei, carere tam magna multitudine dulcedi- nis Dei, tam grandis est pena, ut ei nulla possint tormenta qua nominis comparari.* Morte etiam morientur æterna, qui non credunt in Chri- stum; id est, qui per charitatem non fluunt in ipsam. Quid autem sit mors æterna, dicit Ber- nard. *Mors æterna est, qua omnem tolerantiam excedit, cui nulla consolatio succedit, à qua despe-*

ratio nunquam recedit. Rogate ergo Deum Pa- trem, ut igne sancti Spiritus liquefacti, sic per veram charitatem fluamus, ut Filium suum vnigenitum, & vitam æternam cum electis possidere valeamus. Quod nobis præstare dignetur, &c.

IN FERIA TERTIA post Pentecosten

SERMO LIII.

Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Ioan. 10.

Quinque sunt hic notanda.

- I. *Quare Iesus seipso teste ostium nominetur?*
- II. *Quis huius ostij ostiarius appelletur?*
- III. *Quis sit qui per hoc ostium ingredietur?*
- IV. *Qui sint, quibus hoc ostium præcludetur?*
- V. *Quid per pascua, qua ingredientis inuenient, intelligi deatur?*



De primo nota, quod ideo Christus se appellat ostium, quia sicut nemo clausam vndique domum intrare potest, nisi per ostium: ita & nemo venire potest in Patris regnum, nisi per Filium. Vnde & ipse Dei Filius dicit Ioan. 3. *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manus eius.* Solent etiam quædam ostia rubricari, & clavis ornari. Sic & istud ostium fuit proprio sanguine rubricatum & clavis perforatum.

De secundo nota, quod huius ostij ostiarius est Spiritus sanctus. Vnde dicitur Ioan. 10. *Qui intrat per ostium, huic ostiarius aperit.* Glossa, *Spiritus sanctus, qui docet omnem veritatem.* Bonum est ergo, quod quilibet huius ostij fami- liaritatem acquirat, ut cum venerit, ipso intromittente, in cælestes delicias admittatur.

De tertio nota, quod qui sint, qui ostium hoc ingredientur, dicitur in Isa. 33. I. *Qui ambulat in iustitiis.* In iustitiis enim dicit pluraliter, quia quilibet homo, cuiuscunque sit dignitatis, vel ordinis, aut officij, oportet, ut iustitiam comitem habeat, & per hanc saluetur. Iustitia vero est, vnicuique reddere & dimittere quod suum est. 2. *Et sequitur veritatem, quia perduntur omnes, qui loquuntur mendacium.*

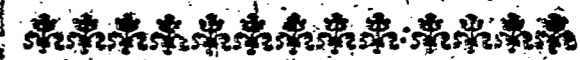
dacium. 3. *Qui proiciit auaritiam ex calumnia,* id est, nullum propter auaritiam calumniatur. Calumnia vero est, falsum crimen intondere.

4. *Et excutit manum suam ab omni munere.* Hic ad minus quatuor prohibentur, videlicet, simonia. 5. *Qui accipit munus à corde, ab ore, & manu.* Prohibetur etiam hic viura, & iusti iudicij, ac linguæ in aduocatione venditio. 6. *Qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem.* Hic iubetur, ne detractio audiat. Detractores enim fraudant sanguinem animarum proximo- rum suorum. Sanguis animæ est bona fama, quæ per detractorem effunditur. 7. *Et claudit oculos suos, ne videat malum.* Malum hic appellatur mulier fornicaria, siue quæcumque femina, quæ per libidinosam concupiscentiam etiam aspicitur. Malum dicitur omne id, quod nocet animæ, ut pote infamia & vanitas huius mundi, qualiscunque sit illa. 8. *Iste in excessu habitabit.* Quasi diceret. Qui supra dicta obseruauerit, ille cælestis regni ianuam ingre- dietur.

De quarto nota, quod illis prædictam ostium præcluditur, qui tanguntur Apocal. 21. *Timidis,* id est, ad omne opus bonum desidiosis, & incredulis verbo Dei, quod iusti gaudia perpetuare promittit: & peccatoribus æterna supplicia comminatur, & execratis, id est, propter iustam causam excommunicatis: & homicidis, id est, animarum vel corporum occisoribus, & fornicatoribus, quia fornicatores & adulteros iudicabit Deus: & veneficiis, id est, malis consiliariis, & etiam his, qui ad literam dant vel præparant venena: & incantatoribus & idololatris ad literam: & etiam auaris, quia auaritia est idololum seruus: & omnibus mendacibus, id est, omnibus his, qui quod Deo, & Sanctis, & hominibus promiserant, non persoluerunt, si tamen solvere poterunt, *pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure,* quod est mors secunda. Quasi diceret. Nullus talium per Christum, qui est ostium, intrabit in regnum celorum.

De quinto nota, quod per pascua intelliguntur gaudia, quæ habentur ex contemplatione sanctæ Trinitatis, & ex delectatione illius beate societatis. Qui enim illuc peruenierit, ingredietur ad contemplationem sanctæ Trinitatis, & egredietur ad condelectationem illius beate societatis, & pascua inueniet vtrouique. Rogate ergo Dominum, ut & nos mediante hoc ostio Iesu Christo, illis ingredientibus & egredientibus aggregari mereamur.

**



IN FERIA QUARTA post Pentecosten

SERMO LIV.

Nemo ascendit in calum, nisi qui de calo descendit Filius hominis, qui est in calo. Ioan. 3.



Upple, & nisi ille quem trahit Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Nota ergo, quod Filius hominis ascendit in calum in Patris dextera regnaturus, qui de calo descendit ad hominem perditum redempturus; qui tamen semper erat in calo per diuinitatem, licet in terris ad tempus ambulauerit per humanitatem. Nota etiam, quod & illi ascendit in calum, quos traxerit Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Quod Pater trahat, testatur Filius Ioan. 6. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me, traxerit illum.* Quod Filius trahat, ipse de se loquitur Ioan. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Quod autem trahat Spiritus sanctus, orat prædens anima Cantic. 1. *Trabe me, inquit, post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.* Spiritus sanctus, ut dicit Eccl. 38. *Unguentarius est, qui facit pigmenta suauitatis, & unctioes conficit suauitatis.* Vnde & dona sua dicuntur charismata, id est, chara christi- mata.

Trahit itaque. 2. Pater funiculo potentia. 2. Filius funiculo sapientia. 3. Spiritus sanctus funiculo charitatis siue benevolentia. Pater enim largitur potentiam, Filius sapientiam, Spiritus sanctus charitatem siue benevolentiam. Isti sunt tres funiculi, de quibus dicitur Osee 11. *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis.* Contulerat enim Dominus robur potentia, & lumen sapientia, & donum charitatis siue benevolentia, quibus quasi quibusdam funiculis eum sibi astringeret, & alligaret. Sed miser homo auertit se ab eis ingratu collatorum, vnde & à summo bono decidit in baratrum multiplicis mali. De tribus predictis dicit Eccl. 17. *Deus creauit de terra hominem, & secundum se vestiuit illum virtute, & dedit illi potestatem eorum que sunt super terram.* Ecce primum, videlicet potentia. Sequitur: *Creauit illis scientiam spiritus, sensu impleuit cor illorum.* Ecce secundum, scilicet sapientia. Sequitur: *Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditauit illis.* Ecce tertium, scilicet charitas. Ipsa enim est lex vitæ. Et nota, quod paterfamilias seruum conducens, ista principaliter in eo desiderat inuenire, videlicet,

quod possit, quod sciat, & quod velit opus suum operari. Sic & ipsa tria Deo seruitaris sunt necessaria, videlicet quod possint, & quod sciant, & per charitatem velint operari bonum.

I. Trahit igitur primo Pater largiendo potentiam. Vnde dicitur in Psalm. 67. *Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi sue benedictus Deus.* Et certe bene indigenus fortitudine & potentia, quia retrahunt nos tria, videlicet caro, mundus, & demonia. Caro enim multipliciter spiritui reluctatur, cumque ab omni bono proposito retrahit, sicut quædam grauis massa.

Retrahit enim hominem ne recordetur, & gratias agat domino de singulis beneficiis, quæ nobis exhibuit in septem horis, videlicet, in Matutinis, in Prima, in Tertia, in Sexta, in Nona, in Vesperis, & in Completorio. In Matutinis enim Dominus coram pontificali iudicio consputus fuit, & alapatus, & colaphis cæsus: tunc etiam Petrus amare fleuit, & Dominus ignouit ei reatum suum. Tunc etiam Dominus à sepulchro resurrexit. In hora Prima Dominus iudicio seculari vincit, traditus fuit, & grauius coram Pilato iudice accusatus. Tertia hora Dominus flagellatus fuit, & spinis coronatus, & Barraba latrone dimisso, Dominus ad crucem fuit magnis clamoribus postulatus. Circa Tertiam autem horam transmissus fuit Apostolis Spiritus sanctus. Sexta hora Dominus coram vestibibus suis suspensus fuit in ara crucis. In eadem etiam hora Dominus in die Ascensionis cum Discipulis suis discubuit, & etiam tenebræ factæ sunt super vniuersam terram in die Dominicæ passionis. Nona hora Dominus aceto & felle potatus. In eadem etiam hora Dominus expirauit, & latus eius fuit lancea perforatum. Vespertina hora Dominus de cruce depositus fuit. In eadem etiam hora Dominus in die præcedente conuauit cum Discipulis suis, eisque sui corporis & sanguinis tradidit Sacramentum. In Completorio autem Dominus sepultus fuit. In eadem etiam hora Dominus præcedente die pro discipulis orans & factus in agonia sudorem sanguineum emisit ex omnibus membris suis. Retrahit igitur caro hominem, ne etiam septem horis canonicis diuinis inster obsequiis. Inuitat autem eum ad fornicationem, immunditiam, impudicitiam, luxuriam, ebrietates, comestiones, & his similia, sicut dicit Apostolus ad Galat. 5.

2. Mundus etiam retrahit hominem à diuino seruitio. Vnde Bernar. Noli, inquit mundus, præcipitanter agere, diu considera, diligentius intrare, magnum est quod proponis, & opus habes deliberatione, experire quod possis: amicos consule, ne post factum poenitere contingat. Hæc est maledicta sapientia mundi, quæ multos supplantat.

3. Dæmonia etiam versutis & fraudulentis persuasionibus multos à Dei obsequio retraxerunt, sicut nullus sanæ mentis ignorat.

II. Trahit nos Filius, largiendo poenitentiam. Vnde Iacob. 1. *Signis vestrum indiget*

sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere: & dabitur ei. Et certe multam necesse est nobis ut veram sapientiam postulemus: ea namque tripliciter indigemus, videlicet ad præteriti temporis recuperationem, ad præsentis ordinationem, & futuri præmeditationem. Et 1. nota, quod præteritum tempus per veram sapientiam, & per veram contritionem quodammodo recuperatur. Qui enim vult dolere, quod dies præteritos inutiliter expendit, quodammodo recuperat illos. Licet enim non recuperet eos quantum ad hoc, ut pro singulis diebus inutiliter transactis præmium sibi detur, recuperat tamen eos quantum ad hoc, quod pro ipsis perpetua supplicia non patietur. 2. Nota etiam, quod per sapientiam præsens tempus vtiliter ordinatur. Qui enim vere sapiens est, ad hoc nititur, ut omnia momenta præsentis temporis in Dei seruitio expendat. Sicut enim capillus de capite, sic etiam momentum de tempore non peribit. Et vere necessarium est, quod præsens tempus in bonis operibus expendatur. Dicit enim Seneca: *Nemo nostrum idem mane est, quod fuit pridie; corpora nostra rapiuntur fluminum more: quicquid videt, currit cum tempore.* 3. Nota præterea, quod per sapientiam futurum tempus præcogitatur, ut videlicet homo præparet se ad orationem reddendam de omnibus, quæ in vita sua commisit cogitatione, locutione, & opere. Vnde Eccl. 12. *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tue, antequam veniat tempus afflictionis tue, & appropinquet anni, de quibus dicas: Non mihi placent.* Item Seneca: *Ego certe sicut ille latueris sententiam de omnibus annis meis dies venerit, ita me obseruo & alloquor.*

III. Trahit nos Spiritus sanctus conferendo charitatem siue benevolentiam. Vnde ad Roman. 8. super illum locum; *Ipse spiritus reddat testimonium spiritui nostro, quod sumus filij Dei.* Dicit Glof. Charitas vnde est, nisi à Spiritu sancto? Igitur Spiritus sanctus est charitas increata, quæ se diligunt Pater & Filius: & hæc charitas confert nobis charitatem creatam quæ monet nos ad tria. Primum est, ut per mutui collationem indigentibus subueniamus. Secundum est, ut res nostras pauperibus tribuamus. Tertium est, ut ex corde omnes iniurias remittamus. De primo dicit Dominus Luc. 6. *Munus date nihil inde sperantes.* De secundo ibidem, *Date, & dabitur vobis.* De tertio ibidem, *Dimittite, & dimittetur vobis.* Rogemus igitur charissimi sanctam ac indiuiduam

Trinitatem, ut ipsius adiutorio trahimereamur ad perpetuam felicitatem.

IN DOMINICA I.
post Trinitatem
SERMO LV.

*Pater Abraham miserere mei,
& mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Luc. 16.

In præsentī loco tria principaliter sunt notanda.

- I. *Quis sit Pater Abraham, cui ut Lazarum transmittat, supplicatur?*
- II. *Quis sit ille, qui sibi Lazarum transmitti precatur?*
- III. *Quis sit Lazarus, cuius transmissio ab Abraham postulatur?*

DE primo nota, quod pater Abraham est Deus Pater, in cuius sinu animæ fidelium requiescunt. Fidelium enim animæ per sanguinem Filij Dei de potestate demonum liberatæ, & in angustiis huius mundi per Spiritum paraclæti confortatæ, post hanc vitam in sinum Dei Patris Angelorum ministerio deportantur: ubi in requie sempiterna feliciter collocantur. Vnde dicit August. in lib. confessionum super illum locum: *In pace in idipsum dormiam & requiescam. O in idipsum! Tu es in idipsum valde, qui non mutaris, & in te requies obliuiscens laborum omnium.*

De secundo nota, quod ille qui olim diues fuerat, sed modo ad magnam inopiam deuenerat, Lazarum sibi transmitti rogauit. Tria vero circa diuitem istum sunt notanda. Primum est, quæ fuerit eius felicitas. Secundum etiam, quæ fuerit iniquitas. Tertium, quæ nunc sit eius infelicitas.

1. Felicitas enim temporalis in quinque attenditur. Primum est, quod multis bonis & diuitiis fulgebatur; vnde dicit Dominus Luc. 16. *homo quidam erat diues.* Secundum est, quod purpura & bysso induebatur: ut videlicet per purpuram eius nobilitas representaretur; byssus vero ei & candore & mollitie blandiretur. Olim enim nobiles induebantur purpura. Bysus autem est quoddam genus lini candidissimi, & mollissimi; ut dicit Glof. Tertium est, quod quotidie splendide epulabatur. Ergo nunquam teinuit, si quotidie splendide epulabatur. Quartum est, quod iugis ei sanitas blandiebatur, quod etiam ex hoc colligi potest, quod dicitur, quia

epulabatur quotidie splendide. Si enim aliquando fuisset infirmus, vel male sanus, propter nauseam stomachi non potuisset epulas quotidie frequentasse. Quintum est, quod de multis amicis & magna familia gloriabatur: quia enim diues fuit, & bene quotidie comedit & bibit, propterea multi ad eum fluxerunt amici. Vnde dicitur Proverb. 14: *Etiā proximo suo pauper aduersus erit. Amici vero diuitem multi.*

2. Iniquitas etiam diuitis in quinque notatur. Primum est, quod mendicium, qui extra ianuam eius iacebat, intra hospitium non recepit. Non enim facit, sicut monet Apostolus 1. ad Thess. 5. *Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.* Secundum est, quod ei nec cibi, nec potus alimentum dedit, quod parer in hoc, quod ei nec micas suæ mensæ transmisit. Tertium est, quod mendicium suam non cooperuit. Legitur enim, quod canes mendicium linxerunt vicerofum & nudum. Quartum est, quod inter epulas loquax & garrulus fuit. Vnde etiam propter hoc, sicut dicit Glof. in lingua specialiter cruciatur. Quintum est, quod in sua felicitate timidus non extitit. Vnde Glof. *Hoc diuitem inferno tradidit, quia in sua felicitate timidus non fuit.*

3. Infernalis infelicitas ad minus consistit in sex, videlicet in tenebrarum densitate, in festo- ris intolerabilitate, in luctus continuitate, in clausuræ firmitate, in venium crudelitate, in ignis acerbitate. Hæc autem sex notantur ibi, ubi dicitur: *Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno.* In hoc enim, quod dicitur, sepultus est, prædicta quinque exprimentur. In sepulchro siquidem sunt tenebræ, & festo- ris, & circa sepulchrum homines deplorant charos suos. Cadaver etiam hominum in sepulchro vindictæ claudunt. Præterea vermes in sepulchro intadunt corpora mortuorum. Sextum, videlicet, ignis acerbis notatur ibi, ubi diues in tormentis positus dicit: *Pater Abraham miserere mei, & sequitur: quia crucior in hac flamma.*

Considerare charissimi & caute, ne in culpis huius diuiti similes existatis, ne etiam penas eius similiter incurritis. Notate etiam, quod dicit Glof. super præsens Euangelium: *Diues iste non reprehenditur, quod aliena rapuerit, sed quod sua non erogauerit.* Quid ergo illi erit, qui aliena rapit? Si igitur damnatur ille, qui per auaritiam sua non dedit; quid illi erit, qui per rapinam & furta, per calumniam & viuras, per facilligiam, mendacia, per ludorum salitates & traditiones, per iniusta pondera & mensuras iniquas tulit res alienas? Et si damnatur ille, qui superbe se vestiuit, & luxuriose comedit; quid erit de illo, qui multas fornicationes & adulteria, ac alias immunditias verbis commisit & factis? & similiter de omnibus alijs peccatis & criminibus dici potest.

De tertio nota, quod cuiusdam Lazari mentio hic habetur, qui per graue flagellum magnum premium est consecutus. Tria etiam circa hunc Lazarum sunt notanda. Primum est, in quibus etiam flagellum attendatur. Secundum est, in quibus virtus eius perpendatur. Tertium est, in quibus premium eius cognoscatur.

1. Flagellum Lazari attenditur in quinque. Primum est, quod graui mendicitate premebatur. Vnde legitur: *Erat quidam mendicium*

nomine Lazarus. Secundum, quod infirmitate semissima torquebatur: unde sequitur: *Qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus:* ita enim infirmus fuit ulcerosus, quod nec stare poterat nec sedere, sed quod oportuit eum cum dolore iacere. Tertium est, quod opulentiam intuebatur; unde dicitur, quod *iacebat ante ianuam.* Ex hoc enim, quod quotidie vidit fercula diuitis, magis eum angebat sua paupertas. Quartum est, quod magno astu famis angebatur; unde sequitur: *Capiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat.* Ita enim famelicus fuit, quod nisi semel cupiebat saturari de contemptibilibus micis, quæ de mensa inter canes cadebant; sed tamen ille immisericos diues ita immisericordes seruos habebat, quod nec micæ pauperi dabant. Quintum est, quod acutum linguam canum patiebatur; unde sequitur: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera eius.* Nullus enim erat, qui depelleret eos. Et certe acuta lingua canum dolorem faciebat illi pauperi.

2. Virtus Lazari ex hoc potest perpendi, quod non legitur blasphemasse, nec contra Deum murmurasse, sed ipsius flagellam in patientia tolerasse. Si qua enim ei elemosyna dabatur, non legitur eum vendidisse, & denarios in suis peciatis vestibus conuulisse, sicut quidam mendicantes facere consueuerunt.

3. Præmium Lazari notatur ibi, ubi dicitur: *Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahe.* Nota, quod sinus Abrahe est sinus Dei Patris, in quem Lazarus & quilibet beati pauperes ab Angelis deportati, quintuplex accipiunt præmium. 1. Ibi enim absterfa omni lacryma feliciter consolantur. 2. Ibi gloriosis vestimentis adornantur. 3. Ibi diuinis ferculis recreantur. 4. Ibi corona gloriæ coronantur. 5. Ibi in grata quiete iugiter collantur. Hæc enim quinque mare charo puero exhibet in sinu suo. Accipiens enim eum super sinum suum, lacrymas eius abstergit, vestit, & cibatur, & etiam fertum capiti suo imponit, eumque in sinu suo dormire facit.

Rogate ergo Dominum, ut si diuites estis, sic in diuitiis pauperum misereamini; si vero pauperes, sic paupertatem vestram læto animo patiamini; ut in sinum Dei Patris post hanc vitam deportari mereamini.



IN DOMINICA II.
post Trinitatem
SERMO LVI.

Homo quidam fecit cenam magnam, & vocauit multos, & misit seruum suum hora cœna dicere inuitatis, ut venirent, quia iam parata sunt omnia. Luc. 14.

In præsentī loco sex principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quis sit homo iste, à quo cœna magna paratur?*
- II. *Quæ sit cœna magna, quæ ab hoc homine paratur?*
- III. *Quid per horam huius cœna intelligatur?*
- IV. *Quis seruus huius patrisfamilias esse dicatur?*
- V. *Quis ad cenam hanc magnam recipiatur?*
- VI. *Etiā quis sit, qui ab hac cœna magna repellatur?*



De primo nota, quod homo iste, qui fecit cenam magnam, est Filius Dei. Hic est homo, de quo dixit Caiphas Ioan. 11. *Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.* Ille est homo, de quo dicit Ioan. 19. *quod exiit Iesus portans spinam coronam, & purpuream vestimentum.* Et dicit Pilatus Iudæis: *Ecce homo.* Glossa, *non clarus imperio, sed plenus opprobrio.*

De secundo nota, quod cœna magna est gaudium & societas æternæ & supernæ patriæ, quam electis Dei Filius præparauit. De hac cœna dicitur Apoc. 19. *Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.* Et nota quod cœna Filij Dei magna dicitur propter sex causas. Primo magna dicitur propter præparantis diuitias ac dignitatem. Ipse enim Deus Dei Filius, qui hanc cenam fecit, est diuitiis opulentissimus, & dignitate supremus, ut pote Dominus dominantium, Rex regum, Augustus Augustorum, & trinus & simplex æterni regni monarcha. Secundo magna dicitur propter ministrorum nobilium claritatem. Nobiles enim sunt, & præclari sancti Angeli, qui in cœna Dei ministrabunt. Tertio magna dicitur propter conuiuiarum excellentiam & qualitatem. Omnes enim, qui cenabunt in regno Dei, reges erunt & reginæ, sedebuntque

vesti-

vestimentis gloriæ decorari. Quarto magna dicitur propter regalium ferculorum innumerabilitatem. Fercula quippe cutis cœlestis regalia sunt & innumerabilia, & nunquam à mortali homine prius visa. Unde 1. ad Cor. 2. *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum.* Quinto magna dicitur propter solennitatem ac securi loci amenitatem. Securissima namque ac amenissima est illa gloriosa ciuitas Dei, in qua cum Deo cenabunt electi. Sexto magna dicitur propter cenandi infastiditatem perpetuam. Semper enim electi cum Deo cenabunt; nec tamen eis ferculorum interminabilitas fastidium aliquod generabit: fruuntur enim nec fastidiunt, quo frui magis sciunt.

De tertio nota, quod hora cœnæ est quodlibet huius seculi, hora cœnæ est quodlibet ætas hominis. Nullum enim tempus nunquam fuit, in quo non fuissent aliqui vocati ad cenam Dei. In quacunque etiam ætate sit homo, siue sit in infantia, siue in pueritia, siue iuuentute, siue in virili ætate, siue in senio, siue etiam in ætate decrepita vocatur ad cenam Dei. Bonum est igitur, quia quotidie ad deliciosam cenam Dei vocamur, ut festine veniamus, & non de die in diem, de tempore in tempus venire differamus. Unde Augustinus in libro de verbo Domini: *Dicitur aliqui: si Deus mihi per Prophetiam promissa; quod quacunque die conuersus fuero, omnium iniquitatum mearum obliuiscetur, quare hodie conuertor, & non cras? Unde quidem gaudes, quod tibi ab iniquitatibus conuerso, Deus indulgentiam promissit, sed crastinum diem tibi nemo promissit.*

De quarto nota, quod secundum Glossam seruus huius patrisfamilias est ordo Prædicatorum. Quilibet enim Prædicator, qui verbum Dei ex cordis sinceritate, & propter animarum salutem pronuntiat, & quilibet etiam Sacerdos, & breuiter omnis homo, qui proximum suum ad vitam inuitat æternam, per seruum huius patrisfamilias designatur.

De quinto nota, quod ad cenam huius patrisfamilias quatuor genera hominum recipiuntur, videlicet, pauperes & debiles, cæci & claudi. Unde dicitur in Euangelio: *Ecce cito in plateas & vias ciuitatis, & pauperes & debiles, cæcos & claudos introduc huc.* Pauperes sunt, qui illius pauperis crucifixi vestigia imitantes, nihil in hoc mundo contra ipsum volunt vel acquirere vel possidere: pauperes sunt, qui de bonis siue carnalibus siue spiritualibus, si quæ habuerint, non tumescunt, qui de iusto patrimonio, vel de iusto labore suo Deo & pauperibus elemosynas suas fideliter largiuntur. De istis pauperibus dicit Dominus Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, &c.* Debiles sunt, qui ad ea, quæ mundi sunt, debiles se exhibent & infirmos, & qui secundum Apostolum 2. ad Corinth. 4. *semper mortificationem.* Iesu in corpore suo circumferant, ut & vita Iesu in eorum operibus manifestetur, & qui ibidem cum Apostolo dicunt: *Licet is qui foris est, noster homo corruptus sit: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem.* Cæci sunt, qui cultro timoris Dei oculos desideriorum & concupiscentiarum malorum sibi metipsis erunt, ne videlicet respiciant, in vanitate & infantiæ falsæ, & ne mullerent

vel quancunque aliam rem, contra Dei præceptum videant & concupiscant. Unde dicit Dominus Matth. 5. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proice abs te:* Claudi sunt, qui vno pede de terram tangunt, & alium à terra suspendunt. Illi igitur spiritualiter claudi sunt, qui licet propter curam & necessitatē corporis vno pede affectus terram tangunt, alterum tamen pedem affectus propter salutem animæ ad cælum semper leuant. Et certe talibus est necessarius baculus sanctæ crucis, ut imitantur: & taliter claudi sunt, qui imitatione filij Beati Iacob cum Deo, qui est Angelus magni consilij, duobus brachijs orationum ac lacrymarum lactati fuerint, & quorum femur Dominus tangens, neruum carnalis delectationis in ipsis atecerit.

De sexto nota, quod tria genera hominum excluduntur à cenâ Christi, videlicet, qui villam compatauerunt, qui quinque iuga bouum emerunt, qui uxorem duxerunt. Primi sunt superbi, secundi avari, tertij luxuriosi. De his dicitur in Luc. 14. *Quod cum seruus missus esset hora cœnæ dicere inuitatis, ut venirent: ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit: Villam enim, & necesse habeo exire videre illam: rogo te, habe me excusatum. Glossa August. In empta villa dominatio notatur & superbia, habere enim villam, homines possidere, homines sibi subdere, vitium malum, vitium primum. Primus enim homo dominari voluit, qui Dominum habere noluit. Alter dixit: Iuga bouum enim quinque, & ex probare illa rogo te, habe me excusatum. Quinque iuga bouum sunt quinque, quæ annexa sunt avaris, qui per bonos intelliguntur. Avarus enim sicut bos terram per curas rimatur & versat. Primum iugum est labor in inquirendo: secundum, est difficultas in inueniendo: tertium, est cura in seruando: quartum, anxia delectatio in possidendo: quintum, dolor in perdendo: & quodlibet istorum duplici pressura grauiat corpus & animam. De his quinque iugis dicit Prosper in libro de contemplatiua vita, eis qui militant Deo: *Fugienda sunt ex toto corde diuitiæ, quas qui habere voluerint, sine cura non seruant, sine anxia delectatione non possident, sine dolore non perdunt.* Tertius duxit: *Uxorem, & ideo non possum venire.* Glossa, quia multi non propter fornicitatem, sed propter desideria carnis uxores ducunt: ideo per rem istam carnis voluptas designatur, propter quam ad cenam Dei recusat venire fastidiosus.*

Rogate ergo Dominum, ut sic superbiam, auaritiam, luxuriam fugiamus, ut ad cenam suam cum electis omnibus veniamus.

IN DOMINICA III.
post Trinitatem

SERMO LVII.

Congratulamini mihi, quia inveni ouem meam, quæ perierat.
Congratulamini mihi quia inveni drachmam quam, perdideram. LUC. 15.

In præfenti Euangelio secundum morem sensum quatuor sunt notanda.

- I. *Quid per centum oves & decem drachmas intelligatur?*
- II. *Quid per ouem centesimam & drachmam decimam, quæ perditur, exprimat?*
- III. *Quid per hominem & mulierem, à quibus ovis & drachma queritur, accipiat?*
- IV. *Quid significetur per amicos & vicinos, quorum congratulatio postulatur?*



Primo nota, quod per centum oves intelligitur numerus electorum. Centenarius enim numerus multiplici perfectione dicitur esse perfectus. Decem namque decies ducta faciunt centum.

Et nota, quod propter quatuor causas electi, & boni Christiani ouibus comparantur. 1. Oves enim voci sui pastoris obsequuntur. 2. Oves post suum pastorem gradiuntur. 3. Oves in pastoris sibili delectantur. 4. Oves in seruire meridici congregantur adinuicem. De primo dicit Dominus Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt*, Glossa, obediunt præceptis meis.

Debemus igitur quasi bonæ oves audire vocem Domini ad bonum nos inuitantem, & à malo renocantem. Ad bonum nos inuitat Exod. 20. ubi dicit: *Memento, ut diem sabbati sanctifices*. Hic præcipitur omnis celebris dies in sanctitate ac puritate mentis obseruari & corporis. Item inuitat nos ad bonum Exod. 20. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longæuus super terram*. Hic præcipitur, ut parentes à filiis honorentur, ceteraque necessaria subministrant. Reuocat etiam nos à malo, & inhibet nobis idem Exod. 20. ubi dicit: *Non habebis deos alienos coram me. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*. Hic prohibetur, ne aliquis periurium faciat, nec etiam sine magna necessitate iuramentum emitat. Sequitur: *Non occides*, Glossa, manu vel mente, vel subtrahendo consilium vi-

ta ei cui debes dare. Sequitur: *Non machaberis*, Glossa, id est, nulli misceris, excepto scdere matrimonij. Sequitur: *Non furum facies*. August. *Furti nomine omnis illicita usurpatio intelligitur rei alienæ*. Sequitur: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium*. Hinc mendacium & detractio ac calumnia prohibentur. Sequitur: *Non concupisces domum proximi tui, nec omnia quæ illius sunt*. Hic etiam mentalis auaritia prohibetur. *Non desiderabis uxorem proximi tui*, Glossa, etiam voluntatem adulterandi vetat.

De II. Nota, quod oves pastorem sequuntur. Vnde dicit Ioan. 10. *Oves meæ sequuntur me, alienam autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo*. Dominus enim cum baculo crucis præcedit nos, ostendit nobis pascua vitæ, cuius vestigia sequi debemus. De istis vestigiis dicit Pet. in 1. Can. 2. *Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius, &c.* Qui in choreis circumeunt, & globos sequuntur, non vadunt post vestigia Christi, sed diaboli.

De III. Oves in pastoris sibili delectantur. Vnde Dominus in Zach. 10. *Sibilabo eos, & congregabo illos, quia redemi eos*. Per sibilum Domini dulcis remissio regni celestis intelligitur. De hac promissione dicit Ioan. 10. *Ego vitam æternam do omnibus meis, & non peribunt in æternum*.

De IV. Oves in seruire coniunguntur & congregantur. Per hoc docemur, quando sumus in æstu alicuius tribulationis, qualem æstum sustinuerunt olim Martyres Christi, qui in magnis tribulationibus fuerunt, sed modo ad consolationes multiplices, & inuenibiles peruenerunt, & hoc erit solatium nostræ tribulationis.

De secundo nota, quod per drachmas intelliguntur omnes electi. Et scias, quod secundum Glossa, drachma est munus certæ quantitatis habens imaginem Cæsaris. Vnde versus:

Drachma genus numi, numos bis quinque valebat.

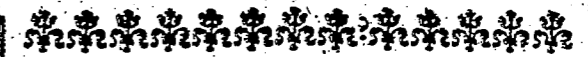
Igitur drachmæ vel numo similes esse debemus, propter quatuor: primo propter materiam, secundo propter formam, tertio propter pondus, quarto propter imaginis impressionem. 1. Materia igitur drachmæ, si est aurea, signat patientiam & charitatem. Sicut enim aurum optime sustinet percussiones malleorum, & sicut sunt ex auro coronæ Regum ac Imperatorum, ita & homo per patientiam vincit tribulationum aduersitatem, & per charitatem ad regiam vel imperialem assumitur dignitatem. 2. Si vero materia drachmæ argentea est, signat biforem munditiam & vocis claritatem. Sicut enim & argentum candidum est & tinnulum, sic & casti homines in die iudicij mundas animas & lucida corpora representabunt, & in voce exultationis coram Deo suo perpetuo inubilabunt. 3. Forma drachmæ rotunda est, & significat spem æterni boni. Tunc enim in animâ nostrâ rotunditatem representamus, cum ea bona, quæ finem non habent, tota solitudine desideramus. 4. Pondus drachmæ significat timorem Domini. Timor quippe Domini facit hominem grauem ac ponderosum, ut tanquam pluma, vel palea ab omni vento vanitatis ac voluptatis huius.

huius mundi rapiatur, & per indecentem laticiam dissoluatur. *Beatus est qui semper est pauidus.*
 5. Imago huius drachma duplex est, videlicet, imago misericordiae, & imago iustitiae. Et hanc duplicem imaginem habemus ab ipso Deo rege nostro, de cuius moneta sumus. Ipse enim exhibet nobis in hac vita imaginem summam clementiam, per quam recipiet omnes vere poenitentes. In futuro vero ostendit imaginem summam iustitiam, per quam damnabit omnes sine vera poenitentia morientes.

Itaque & nos debemus esse misericordes per largam eleemosynarum nostrarum largitionem. Debemus etiam iusti esse per plenam omnium ablatae rei restitutionem. Hanc duplicem imaginem habuit Zachaeus, qui dimidietatem bonorum suorum distribuit pauperibus, & si aliquem defraudaverit, quadruplum restituit. De secundo nota, quod per ouem quae perit, & per drachmam quae perditur, quilibet peccator intelligitur. Tunc enim homo perit & perditur, dum praeccepta Dei contemnens declinat a bono, & facit malum.

De tertio nota, quod per hominem qui ouem perdidit, intelligitur ipse Christus: qui 1. tunc vadit ouem querere, cum hominem per predicationem vocat. 2. Tunc etiam vadit, cum facit hominem cognoscere & timere, quod venturus est iudicare vivos, & mortuos, & seculum per ignem. 3. Tunc autem inuenit ouem, cum peccator conuertitur ab errore viae suae. Sic quoque inuentiam peccatorem imponit in humeros clementiae suae, & reportat primo in domum militantis Ecclesiae, & postea in domum triumphantis Ecclesiae. Nota etiam, quod per mulierem quae drachmam perdit, notatur diuina bonitas & sapientia, quae ut peccatorem inueniat, accendit lucernam, id est, facit hominem recordari, quod omnia peccata delinquentium in die iudicii reuelabuntur. Euertit etiam domum, id est, cum effectu infirmat omnes huius mundi concupiscentias evertendas esse in die iudicialis vindictae, & sic drachmam inuenit, id est, peccatorem compungit ad poenitentiam.

De quarto nota, quod per amicos & vicinos sancti Angeli designantur, qui sunt amici per diuinam voluntatis adimplerionem. Sunt etiam vicini per desiderabilem diuinam faciei speculationem. Rogate ergo Dominum, ut per ipsius misericordiam sic ab errore peccati reuocemur, ut cum electis in patria congregemur.



IN DOMINICA IV.
post Trinitatem

SERMO LVIII.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.
Luc. 6.

Quatuor sunt hic notanda.

- I. *Quis sit Pater ad cuius misericordiam imitationem quilibet inuitatur?*
- II. *Quibus modis opus misericordiae peragatur?*
- III. *Quae merces operatoribus misericordiae rependatur?*
- IV. *Quibus suppliciiis homo immiseriors feratur?*



E primo nota, quod Pater noster, ad cuius imitationem esse debemus misericordes, est ipse Deus creator noster & redemptor, de quo dicit Psal. 102. *Miserator & misericors Dominus, & longanimis & multum misericors.* 1. Miserator fuit in larga pro nobis sui sanguinis effusione. Ipse enim sanguini suo non pepercit, ut nobis fontem suarum miserationum demonstraret. 2. Misericors est in multiplici beneficii collatione. Innumerabilia quippe sunt beneficia sua, quae necessitatibus nostris quotidie administrat. Longanimis est in diuturna nostrorum criminum toleratione. Vix enim numerari possunt excessus nostri, quos ipse multis annis patientissime tolerauit. 4. Multum misericors est in clementi poenitentium susceptione. Clementissime quippe recipit peccatores, dummodo vere poenitere velint.

De secundo nota, quod ad minus quatuordecim sunt opera misericordiae; quorum septem sunt spiritualia, & septem corporalia. Primum opus verae misericordiae spirituale, est deuote orare pro aduersariis. Unde Dominus dicit Matth. 5. *Orate pro persecutoribus & calumniatoribus vos, ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est.* Qui vero deuote vult pro inimicis orare, non debet contra eos iudicium Domini & condemnationem aeterni supplicii postulare. Propter hoc dicit Dominus in hodierno Evangelio: *Nolite iudicare, id est, contra malefactores vestros Dei iudicium postulare: & non iudicabimini, id est, iudicio Dei non subiciemini. Nolite condemnare, id est, inimicis vestris condemnationem optare: Et non condemnabimini, id est, aeternam condemnationem non patiemini.*

Secundum, ex corde dimittere iniuriantibus. Vnde dicit Dominus in hodierno Euangelio: *Dimitte & dimitteur vobis.* August. *Multa sunt genera elemosynarum, sed ea nihil est maius, quam cum ex corde dimitimus, quod in nos quisque peccaverit.* Hinc etiam dicitur in Matth. 18. *Accedens Petrus ad Iesum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Glossa, *septuagies septies, id est, toties, quoties ille peccare potest in die, id est, quadringentis & nonaginta vicibus.*

Tertium, est fideliter instruere nescientes. Et nota quod patres antiqui fidelissimi erant in instructione filiorum suorum: ita & nunc patres & matres tenentur instruere filios suos, sine sint carnales siue sint spirituales. Vnde August. *Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in baptismo suscepistis, moneo ut vos cognoscatis apud Deum fidei iustos extitisse pro illis, quos nisi estis de sacro fonte suscepistis, idcirco eos semper admonete, ut castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatem habeant: ante omnia symbolum & orationem Dominicam & vos ipsi tenete, & illis, quos accepistis de fonte, ostendite.*

Quartum, est ferire ac corripere delinquentes. Vnde Prouerb. 13. *Qui parcat virgis, odit filium suum: qui autem diligit illum instanter erudit.* Item Prouerb. 22. *Stultitia colligata in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam.* Item Prouerb. 23. *Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.*

Quintum, est patienter ferre ferientes ac lacerantes. Vnde Dominus in Luc. 21. monet ad patientiam, ita dicens: *Trademini a parentibus, & amicis, & cognatis: & morte afficient ex vobis, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum.* Sequitur; *In patientia vero possidete animas vestras.* Glossa. *Patientia radix & custos est omnium virtutum.* Vera autem patientia est aliena mala æquanimitèr tolerare, & contra eum qui mala irrogat nullo dolore moueri. Item Apost. ad Heb. 10. *Rapinam honorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscetes vos habere meliorem ac manentem substantiam.*

Sextum, est consulere perplexis & delirantibus. Vnde Prou. 15. *Dispantur omnes cogitationes, ubi non est consilium; ubi vero plures consilii sunt, confirmantur.* Eccl. 6. *Consiliarius tibi sit unus de mille.* Nota, quod beatus Paulus bonus est consiliarius, qui ita dicit 1. Corinth. 7. *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Glossa. *a Spiritu sancto mihi inspiratum.* Do, inquam, consilium non nubendi, sed continendi. Mali igitur consilii sunt, qui virginitatem ac alia multa bona dissuadent hominibus. De istis consiliariis dicit Eccl. 37. *Amalo consiliario serua animam tuam.*

Septimum misericordie opus spirituale, est consolationes afferre mortuis ac plorantibus. Vnde dicit Iob de seipso 19. *Benedictio perituri super me veniebat, & cor vidua consolatus sum.* Cumque sederem quasi rex, circumstante me exercitu: eram tamen merentium consolator. Hæc septem spiritualia opera misericordie notantur in hoc versu:

Oro, remitto, docens, seruo, seruo, consulo, soler.

Sunt & alia septem corporalia opera misericordie, videlicet, Infirmos visitare, Sittientes potare, Esurientes cibare, Captiuos redimere, Nudos vestire, Peregrinos in hospitium colligere, & mortuos sepelire. Prima sex Dominus commendat Matth. 25. ubi dicit: *Esurini, & dedistis mihi manducare: siti, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus fui, & cooperuistis me: infirmus fui, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me.* De septimo Tobias commendatur. Hæc septem notantur in hoc versu:

Visito, potare, cibo, redimo, seruo, colligo, condo.

De tertio nota, quod dabitur misericordibus mensura bona, & conferta, & coagitata, & superfluens, sicut in hodierno Euangelio. 1. Mensura bona dicitur in corporum glorificatione. Corpora quippe misericordium glorificabuntur, & in omnibus membris suis bona erunt & laudabilia. 2. Mensura conferta dabitur in animarum beatificatione. Animæ namque misericordium in omnibus viribus suis conferta erunt & coadunata. Habebunt enim intellectum sine errore, memoriam sine obliuione, cogitationes sine euagatione, affectiones sine vitioforum concupiscentiarum infectione. Mensura coagitata dabitur in cuiuslibet celestis gaudij participatione. Singula quippe gaudia electorum manu charitatis, quæ illic regina existit, coagitantur & infunduntur in sinus misericordium animarum. Quilibet enim anima tantum de felicitate alterius letabitur, sicut de sua. 3. Mensura superfluens dabitur in ipsius scilicet æternitatis suauissima fruitione; nec tamen eam poterunt epotare, superfluit siquidem omnium beatorum desiderio satiare.

De quarto nota, quod pœna hominum immiserendum est ille ignis æternus; & quidem satis iuste, quia enim tenaces & anari per ariditatem boni operis & impietatem cordis, naturam illius infernalis ignis induerunt, qui aridus & impius esse dignoscitur: dignum est, ut in æterno igne perpetuo crucientur. Charissimi rogate Dominum, ut sic nunc opera pietatis exerceamus, ut cum electis æterna præmia capiamus.



**IN DOMINICA V.
post Trinitatem**

SERMO LIX.

Sedens Iesus docebat de nauicula turbas. Luc. 5.

Duo sunt hic notanda.

- I. *Quæ sit nauicula, in qua Dominus sedet?*
- II. *Quæ sit doctrina, quam docuit?*

E primo nota, quod quadruplex est nauicula Domini. Prima est Virgo gratiosa: secunda est Virga pretiosa: tertia est Ecclesia gloriosa: quarta est Anima virtuosa.

Prima

Prima igitur nauicula est Virgo gratiosa, id est, Beata Maria, quæ bene dicitur gratiosa, id est, gratiis plena. Vnde salutans eam Angelus Luc. 1. dixit: *Aue gratia plena.* Aliis quippe sanctis diuisiones gratiarum date sunt; Beate vero Virgini totus fons gratiarum datus est. Hæc est nauicula, per quam Dominus descendit in mundum, qui per ciuitatem munitam & Idumæam figuratur. Mundus iste munita ciuitas dicitur; quia ciues, hoc est, amatores suos diuitiis, deliciis, & honoribus munit & armat, quod non possint ferri iaculo verbi Dei ad salutem. Princeps huius ciuitatis est diabolus, sicut testatur ipse Christus Ioan. 12. & 14. Mundus etiam vocatur Idumæa, quæ interpretatur sanguinea, quia hodie in mundo fornicatio, adulterium, homicidium inmundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.

Igitur Dominus volens ad nostram redemptionem venire in mundum, dixit in consilio Angelorum suorum, Psal. 99. *Quis deducet me in ciuitatem munitam? quis deducet me in Idumæam?* Respondit Gabriel Archangelus, qui fuit Beate Mariæ Virginis paranympus, id est, custos virginitatis eius: *Facta est,* inquit *Virgo Maria, quasi nauis insistoris de longe portans panem suum.* Cui Dominus: *Redeas ergo & dicas ei, quod per eam volo deduci in mundum.* Reuersus vero Angelus cum festinatione ad Virginem, ait: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Quasi dicat. Dominus iam paratus est esse tecum, id est, intrabit in vterum tuum mundissimum. Post consensum autem Virginis Dominus statim intrauit in eam quem ipsa suo tempore eduxit in mundum. Bonum est charissimi, ut nos peccatores nauicula nostra, id est, orationes, lacrymas, elemosynas, ac ieiunia nostra per hanc fidelem nauiculam nostro iudici præmittamus, ut cum venerimus, ipsum propitium inueniamus. Ipsa quippe optime ager negotium nostrum.

Secunda nauicula fuit Virga pretiosa, id est, crux Dominica, quæ bene dicitur pretiosa, quasi pretio plena. Pretium enim totius mundi pendit in ea. De hac dicitur Matth. 9. *Ascendit Iesus in nauiculam, & transfretauit, & venit in ciuitatem suam.* Ciuitas Domini vocatur hic Capernaum, quod interpretatur ager consolationis, & significat amœnitatem paradisi. Scidens ergo Iesus, quia a Deo exiit, & ad Deum vadit, ascendit in nauiculam crucis, & per mortem transfretans venit in ciuitatem suam, id est, in paradysum exultationis: in quam etiam consistentem latronem in vna hora secundum suam promissionem perduxit, quam multi electi in multis millibus annorum intrare non poterunt, quia crucis nauiculam non habuerunt.

Et in hoc patet, quod hæc est velocissima, est etiam securissima: omnes enim, qui inuenti fuerint in ea, Deus Pater protegit & defendit. Vnde ipse Filius ait ad Patrem Luc. 23. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Loquitur etiam ad Patrem Ioan. 17. *Pater, quos dedisti mihi, volo ut vbi sum ego, & illi sint mecum.* Si igitur spiritus Filij in manibus Patris, certe & animæ dilectorum suorum erunt in manibus eius.

Tertia nauicula est Ecclesia gloriosa. Quod autem Ecclesia dicatur gloriosa, testatur Apost. Alberti Magni Serm.

stolus ad Ephes. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aque in verbo vite, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam nec rugam.* Duo itaque Dominus requirit in eis, qui volunt esse de Ecclesia, videlicet ut non sit in eis macula luxurie, neque ruga auaritie. De hac naue dicitur Luc. 5. *Ascendens in vnã nauim, quæ erat Simonis, & sedens docens de nauicula turbas.* Vnde igitur Ecclesia dicitur nauicula Simonis, quia Ecclesia primo Simonis Petro commissa fuit à Domino.

Conuenienter etiam Ecclesia similitudinem habet nauiculæ. Nauicula quippe & in principio & in fine est angustior, in medio vero spatiosior. Ita & Ecclesia in principio sui paucos habuit fideles, & in fine paucos habebit. In principio vero Ecclesie veri fideles multis tribulationibus & angustiis subiacerunt, & in fine similiter subiacebunt. Dicit enim Dominus Matth. 24. *Quoniam abundauit iniquitas, refrigeret charitas multorum.* Dicitur etiam Luc. 18. *Filius hominis vestret, putas, inueniet fidem super terram.*

Quarta nauicula est anima virtuosa, id est, virtutibus non otiosa. De hac dicitur Marc. 4. *Facta est procella magna venti, & fluctus mitebatur in nauim, ita ut impleretur nauis.* Et erat Iesus in puppi super ceruicem dormiens: & excitans eum, & dicens: *Magister, non ad te pertinet quod nauimus?* Anima igitur nostra debet esse quasi nauicula, in qua etiam Iesus debet pausare in ceruicali, siue cassino pacis ac mansuetudinis. Verum quia sepe insurgit procella temptationum, quas animâ sustinet ab importunitatibus demonum vel malorum hominum, vel etiam ab inquietatione propriæ carnis, necesse est ut semper Dei adiutorium imploremus: & ipse compelet ventum temptationum, & sic fiet in anima tranquillitas magna.

Et nota, quod hæc nauicula consistit ex quatuor, videlicet, prora, puppi, rate, & carina. Et per hæc intelliguntur quatuor virtutes cardinales. 1. Prora est prima pars nauis, & significat prudentiam, per quam nobis prouidere debemus, quorsum scilicet ituri simus. Ibi enim ante tribunal Christi, ut referat propria corporis unusquisque, prout gessit, siue bonum siue malum, ut dicit Apostolus 2. ad Cor. 5. 2. Puppis est posterior pars nauis, & signat iustitiam, penes quam est nauiculæ gubernaculum; quia iustitia custodit innocentis vitam, sicut dicitur Prouerb. 13. vel Prouerb. 11. *Iustitia simplicitatis dirigit vitam eius.* Iustitia vero est nullam rem contra mandatum Dei vel concupiscere vel acquirere, & omnem rem iniuste conquistam plene restituere. 3. Ratis vocatur latus nauiculæ, & per hanc intelligitur fortitudo. Duplici vero fortitudine indigemus, ne videlicet prospera in vanitatem cordis nos deducant, & ne aduersa per nimiam mestitiam nos confringant. 4. Carina vero dicitur venter vel fundus nauiculæ, & signat temperantiam, quæ necessaria nobis est, ut videlicet ab omnibus illis abstinamus & caueamus, per quæ & Deus conturbetur, & proximus aggrauetur, & propria anima deturbetur.

De secundo nota, scilicet, de doctrina Christi, quod sedens in Virgine, in Cruce, in Ecclesia.

I 2

Ecclesia, in Anima, docet tria, videlicet bonitatem, disciplinam, & disciplinam. Bonitas pertinet ad proximum, disciplina ad semetipsum, scientia ad Deum trinum & unum. Bonitas in hoc consistit, ut nemo proximum suum vel corde, vel ore, vel opere lædat aut offendant. Vnde dicit Dominus Matth. 12. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. Disciplina in hoc consistit, ne libidini carnis consentiantur, sed ut caro ne lasciviat, cum discreto moderamine corripiatur. Vnde in Psal. 2. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iustia. Scientia in hoc consistit, ut Deum trinum & unum ex toto corde diligamus, & tota virtute colamus, id est, tota virtute ei seruiamus.

Rogare igitur Dominum, ut sic ipsius doctrinam & audiamus & faciamus, ut eum in die iudicii læta facie videamus. Quod nobis præstare dignetur, qui vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum.

IN DOMINICA VI. post Trinitatem

SERMO LX.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet quid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Matth. 5.

Tria sunt hic notanda.

- I. Quid per altare super quod munus offerri debet, exprimat?
II. Quale munus offerre quilibet moneatur?
III. Quæ reconciliatio fratri fieri precipitur?



Primo nota, quod altare super quod munera offerre debemus, Dei Filius intelligitur. De hoc altari dicit Ioan. in Apocal. cap. 6. quod vidit animas sub altari, quibus data sunt singula stola albe: & dictum est eis, ut requiescerent. Ibi dicit Glossa, Christus est altare, quem fideles offerunt, & super quem offerunt, & quem habent sue protectionis munimentum. Animæ igitur electorum stola claritatis æternæ vestitæ, sub

hoc altari dulciter requiescunt. Det nobis Deus, ut & nos ibi requiescere mereamur. Item de hoc altari dicit Ioan. in Apoc. 8. Venit Angelus, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum in manu sua: & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Glossa Christus est, qui se obtulit, & super quem Ecclesia offert Deo preces. Et nota, quod Angelus huic altari astans est gratia Dei, quæ thuribulum aureum, id est, charitatem habet in manu sua, & omnia aromata orationum ac bonorum operum, quæ fideles imposuerunt charitatis thuribulo, offert ea gratia Dei super altare aureum, id est, super Christum, ut per hoc & peccatis eorum propitiatur.

De secundo nota, quod debemus offerre Domino munus à corde, ab ore, & opere. Cor enim, os, & manus sunt tres camere thesaurorum. Persuadet autem à nobis Spiritus sanctus, ut munera offeramus, ita dicens Proverb. 21. Manus absconditum extinguit iras: & domum in sinu, scilicet Christi indignationem maximam. Item Proverb. 24. Victoriam & honorem acquirat qui dat munera.

Et nota, quod qui offert munera sua in sinum Christi, tria propter hoc consequitur; videlicet diuinam propitiationem, demonum subiugationem, & celestem exaltationem, sicut per prædictas auctoritates probari potest.

Debemus igitur à corde triplex munus offerre, videlicet, bonæ voluntatis intentionem, sanctæ meditationis deuotionem, & pie compassionis affectionem. 1. Bonæ voluntatis intentio commendata fuit in Christi natiuitate, quando cecinerant Angeli: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus, &c. De bona etiam voluntate sic ait Gregor. Ante Dei oculos nunquam vacua est manus à munere, si arca cordis repleta fuerit bona voluntate. Nihil quippe offertur Deo diuis bona voluntate. 2. De deuotione meditationis dicitur in Psal. 18. Meditatio cordis mei in conspectu meo semper, Domine adiutor meus & redemptor meus. Debemus itaque fratres charissimi semper faciem meditationum nostrarum versus illam regionem conuertere; vnde nobis Dei beneficia prouenerunt; & hoc faciendum est die ac nocte. Vnde dicitur in Psal. 62. Memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, &c. Et certe in huiusmodi meditatione mirabiliter exardescet ignis charitatis. 3. De compassionis affectione dicitur in Iob 30. Flebam quondam super eo, qui afflictus fuit, & compatiabar anima mea pauperi. Item 1. ad Corinth. 12. Pro se inuicem sollicita sunt membra: siquid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Sed heu quidam sunt ita beluini ac lupini, quod non compatiuntur super miseris pauperum, pupillorum, ac viduarum.

II. Debemus etiam ab ore triplex munus Domino offerre. Primum est sinceritas orationis. Dicitur in Psal. 16. Auribus percipe Domine orationem meam non in labijs dolosis. Nota, quod hæc oratio precipitur à Domino, quæ profertur labijs non dolosis; quæ vero profertur labijs dolosis, minime auditur. Labia vero dolosa sunt, quæ sibi petunt bonum, & proximo optant malum. Item in Psal. 87.

Intra

Intra in conspectu tuo oratio mea. Sed qui vult ut oratio sua intret in conspectu Dei, oportet ut de corde suo eijciat fordes superbie, inuidiæ, auaritiæ, atque luxuriæ. Vnde dicitur in Psal. 66. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Secundum de assiduitate gratiarum actionis, Eccles. 51. Laudabo nomen tuum assidue, & collaudabo illud in confessione. Assidue accipimus beneficia Christi, vnde & dignum est, ut assidue gratias agamus. Hinc est, quod quotidie Presbyter dicit in Missa: Gratias agamus Domino Deo nostro. Tertium, de dulcedine consolationis, Proverb. 31. Date siceram marentibus, & vinum his qui animo amaro sunt. Vel Apostolus 1. ad Thess. 5. Consolamini pusillanimes.

III. Debemus etiam à manu siue opere triplex munus offerre. Primum est corporis maceratio. Secundum, decimarum oblatio. Tertium, eleemosynarum erogatio. 1. De maceratione carnis dicitur Apocal. 34. quod agnus stabat super montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor milia, quorum vox erat sicut citharætorum citharæsonium in citharis suis. Per citharædos istos intelliguntur boni Christiani, qui carnem suam per ieiunia & alios sanctos labores attenuant, quorum vox in conspectu agni dulciter resonabit.

2. De oblatione decimarum Malach. 3. Inferte omnem decimam in horreum meum, & si cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuerit vobis cataractas celi, & effuderit vobis benedictionem usque ad abundantiam. Es increpabo pro vobis detorquentem, & non corrumpet fructum terra vestra: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes. Ex præmissis verbis colligitur, quod Dominus eis, qui decimas suas fideliter dederint, tria promittit. Primum est, quod dabit frugum & vini abundantiam. Secundum est, quod mouebit ab eis pestilentiam. Tertium est, quod dabit eis in futuro celestis beatitudinis substantiam.

3. De erogatione eleemosynarum dicit Raphael Tob. 12. Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est que purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. Ecce tria bona, quæ proueniunt ex eleemosyna, videlicet, quod per eam æterna mors effugitur, omne peccatum diluitur, & vita æterna inuenitur.

De tertio nota, quod quilibet precipitur, ut fratri suo vel proximo reconcilietur, quem se reminiscitur offendisse. Et hæc reconciliatio tam grata est Domino, ut ei nullius muneris oblatio præferatur: vnde iubet, ut ad reconciliacionem faciendam homo reuertatur, antequam etiam munus illud, quod iam ad altare tulit altari superponat.

Et nota, quod Dominus in hodierno Euangelio ponit triplex genus peccati, quo contra proximum peccatur: quod tamen frequenter ab hominibus committitur, & pro nihilo reputatur. Primum est ira & indignatio; vnde ait: Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Secundum est iracundia proclamata. Sequitur: Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Tertium est desinua vituperatio. Sequitur: Qui autem dixerit, fatuus: reus erit gehemæ ignis. Si igitur ille, qui proximo suo sine

D. Alberti Magni Serm.

causâ irascitur, & qui raca proclamat, & qui eum fatuum appellat, iudicium diuinæ diffinitionis, & concilium diabolicæ congregationis, & gehennam perpetuæ damnationis incurrit: quid de illis, qui detractionibus, furtis, calumniis, rapinis, viuris, homicidiis, aliisque per plurimis malis proximos suos offendunt & lædunt?

Rogate ergo Dominum, ut sic unicuique quem læsimus, satisfaciamus, ut gratiam & misericordiam suam in die iudicii inueniamus. Quod nobis dignetur, &c.

IN DOMINICA VII. post Trinitatem SERMO LXI.

Accipiens Iesus septem panes, gratias agens, fregit: & dabit Discipulis suis, ut apponerent, & apposuerunt turba. Et habebant paucos pisciculos: & ipsos benedixit, & iussit apponi. Marci. 8.

Duo sunt hic notanda.

- I. Quid per septem panes & paucos pisciculos intelligatur?
II. Quid per septem species, quæ ex frugum panem & piscium replentur, exprimat?



Primo nota, quod per septem panes secundum interlinearem Glossam intelliguntur septem dona Spiritus sancti. Sicut enim panis cor hominis confirmat: ita & Spiritus sanctus donis suis hominem interiore corroborat. Vnde dicit Paulus ad Eph. 3. Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ut det vobis virtutem corroborari per Spiritum eius in interiori homine.

Primus panis est donum sapientiæ. Dono sapientiæ cognoscimus Creatorem nostrum, sine cuius noticia omnis homo peritus est. Iste panis frangitur in tria frusta, quia per donum sapientiæ roboramur, ut tria cognoscamus in Creatore nostro, videlicet, perfectam sapientiam, patientiam benignam, & absolutam potentiam. Per sapientiam omnia videri, quæ sub sole sunt. Per patientiam plurima dissimulari ex his quæ sunt. Per potentiam puniri omnia quæ in mundo male sunt. 1. De sapientia Dei omnia vidente dicit Eccl. 23. Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundam abyssum, & hominum corde intuentes in absconditis peras. Domino enim Deo antequam crearetur, omnia sunt cognita: sic & post factam respectu omnia. 2. De benigna patientia Dei, ait Apost. ad Rom. 2. An diuitias bonitatis eius & patientiæ &

I 3 longæ

longanimitatis contemnis. Ignoras quoniam benignitas Dei ad patientiam te adducit? Bonum est ergo charissimi, ut ad patientiam Dei pedes benigne procedamus, ibique veniam de nostris peccatis contrito corde petamus. 3. De potentia Dei enormia omnia puniente dicitur Sapient. 16. Tu es Domine, qui vite & mortis habes potestatem: & tuam manum effugere impossibile est. Hinc etiam legitur 2. Mach. 6. quod quidam Eleazarus de prioribus Scribarum, qui legem Dei à pueritia optime custodierat. Cum esset octoginta annorum, & iussu Antiochi regis compelleretur carnes porcinas comedere: Respondit: Non est dignum, ut per hoc maculam atque execrationem mea senectuti conquiram. Nam est in presenti tempore supplicij hominum eripiar, sed manum Dei omnipotentis, neque vivus, neque defunctus effugiam. Bonum est igitur charissimi ut corrigamus nos, antequam per Dei potentiam puniamur.

Secundus panis est donum intellectus. Iste panis roborat nos ad cognoscendam familiam Domini nostri, videlicet, Angelos & beatas animas quæ sunt in patria, in quibus tria intellectus oculo videre debemus, videlicet, munditiæ claritatem, concordiam uniformitatem, & pacatissimam charitatem. De primo dicit Apost. 1. ad Corinth. 15. i. Alia claritas solis, & alia claritas lune, & alia claritas stellarum. Stella enim differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. De qualibet etiam felici anima quæ cum Domino requiescit, dicitur Sap. 10. Dedit illi Dominus claritatem æternam. Item ad Phil. 3. Salvatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis sue.

De secundo, scilicet, de concordia Angelorum & animarum sanctarum dicitur in Iob 25. Qui facit concordiam in sublimibus suis. Item Eccl. 25. In tribus placitum est spiritui meo que sum probata coram Deo & hominibus. Concordia fratrum, id est, sanctorum Angelorum, & amor proximorum, id est, omnium electorum, & vir & mulier sibi consentientes, id est, spiritus & caro, qui optime sibi consentient in patria.

De tertio, scilicet, de charitate Angelorum & animarum sanctarum dicitur 1. Iob. 4. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Angeli & sanctæ animæ manent in Deo: ergo habent perfectissimam charitatem. Bonum est ergo charissimi, ut & nos in hac vita per mentis & corporis munditiam, per pacis concordiam, & per charitatem mutuam ad Angelorum & sanctarum animarum consortium pervenire laboremur.

Tertius panis est donum consilij. Cognito enim Creatore nostro & familia Creatoris, ut ad eundem Creatorem & suam familiam perveniamus, tria nobis consulit iste panis. Primum est, ut mala fugiamus: secundum, ut bona faciamus: tertium est, ut oculo spei semper in Domino figamus. De his tribus dicitur Psal. 33. Divertere à malo, & fac bonum. Sequitur: Oculi Domini super iustos, &c. Debemus igitur primo divertere ab omni malo, quod committi potest vel corde, vel opere, vel ore. Secundo facere debemus omne bonum, quod scimus Deo gratum existere, & quo possumus animarum nostrarum saluti proficere: per quod etiam possumus proximo-

rum nostrorum utilitatem efficere. Tertio debemus oculum spei semper in Deo figere, quia oculi Domini super iustos, ut videlicet reddat eis mercedem laborum suorum. Vnde Eccl. 11. Benedictio Dei in mercedem iusti fertur.

Quartus panis est donum fortitudinis. Per hunc panem accipimus robur contra tria impedimenta consilij, diabolum, mundum, & carnem. Roborati igitur pane fortitudinis diabolo resistimus, mundum despiciamus, carnem spiritui subigimus. De isto dicit Iacob. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Item 1. Pet. 5. Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circum quærens quem devoret: cui resistite fortes in fide. De secundo, scilicet, de mundi despectu dicit Iacob. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Deo? Quicumque ergo voluerit esse amicus culi huius, inimicus Dei constituitur. Satis sunt terribilia ista verba mundi amatoribus. Item 1. Iob. 1. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Siquis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

De tertio, videlicet, de carne subigenda legitur in Genes. 16. quod Abraham dixit ad uxorem suam Saram. Ecce ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Sequitur: Affigite igitur eam. Sara fugam inivit: cui apparetur Angelus ait: Revertere ad Dominam tuam, & humiliare sub manibus eius. Per Abraham intelligitur Deus: per Saram vero anima, quæ est sponsa Dei: per ancillam intelligitur caro. Anima igitur ad Dei iussum carnem superbam affigente, caro fugam inivit, id est, fingit se esse infirmam: cui Angelus, id est, gratia Dei persuadet, ut ad Dominam revertatur, eique in Dei servitio fideliter ac humiliter famuletur.

Quintus panis est donum scientiæ. Iste panis, postquam accepimus fortitudinem contra diabolum, mundum, & carnem, docet nos cogitare tria, videlicet, unde venerimus, ubi nunc sumus, & quo ituri sumus. Primo itaque scire debemus, quod certe satis de vili, & per plurimos dolores matris ac sollicitudines venimus; vnde Sapient. 7. In ventre matris figuratus sum caro, & natus primam vocem emissem similem omnibus plorans: in involumentis matris sum, & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis inijuriam.

Secundo scire debemus, quod in medio laqueorum habitamus; vnde Eccl. 9. Scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. Legitur etiam, quod Beatus Antonius in oratione sua vidit mundum laqueis plenum. Laquei huius mundi sunt arma quibus nos impugnant dolentium, id est, demonum, qui de nostra salute dolent.

Et nota, quod inter hos laqueos quasi tres sunt præcipui, videlicet, superbas, avaras & mulier fornicaria. De primo dicitur Eccl. 11. Sicut inducitur capra in laqueum, sic & cor superborum. Capræ, quæ exaltata scandunt, sunt superbi, quos diabolus laqueo superbiæ detrahit in profundum. De secundo dicitur Proverb. 11. Qui caret laqueo securus erit. Certe qui caret avaritiæ, tunc securus erit, quando unusquisque reddet rationem villificationis suæ: & quando contra avaros lapis de pariete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas adificiorum est, respondebit: sicut dicitur Habac. 2. De tertio dicitur Eccl. 7. Inveni

Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est. Venatorum, id est, demonum, qui animas venantur ad mortem. Item Eccl. 9. Ne respicias mulierem multivolum, ne forte incidat in laqueos illius.

Tertio scire debemus, quod ituri sumus ad arctissimam examinationem totius vitæ nostræ. De hac examinatione dicit Paulus 1. ad Corinth. 3. Uniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Super hunc locum dicit Glossa: Hæc est dies hominis pro nutu suo agentis, sed in iudicio vel morte cuiusque est dies Domini pro meritis iudicantis. O quam felix est ille, qui ignem iudicalem sine incendio pertransibit, ut vadat ad refrigerium sempiternum!

Sextus panis est donum pietatis, qui bene sequitur quintum. Necessarium est enim homini, ut per opera pietatis sibi amicos faciat, qui eum & in periculis huius mundi, & in iudicij discrimine tueantur. Igitur per panem pietatis persuadetur nobis, ut pietatem exequamur in tribus, videlicet, in dando, in commo- dando, & condonando. De primo dicit Eccl. 14. Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Item Tobias ad filium suum quæro: Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum fuerit, etiam exiguum libenter imperituri fide. Quoniam elemosina ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animam ire ad tenebras. De secundo Psal. 36. Iustus tota die miseretur, & commodat, & semen illius, id est, opus, in benedictione erit. Item in Psal. 111. Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in iudicio: quia in æternum non commovebitur. De tertio, scilicet, quod condonemus sine ignoscamus, monemur Matth. 18. Pater meus cælestis tradet vos tormentibus, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

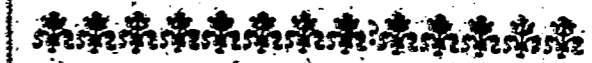
Septimus panis est donum timoris Domini. Timor enim est quasi clausura & custodia omnium bonorum operum. Tria vero specialiter timere debemus. 1. Ne videlicet charissimus & optimus offenderat. 2. Item ne beatitudo supercælestis amittatur. 3. Præterea ne infernalis infelicitas incurtatur. Timece igitur debemus, ne Creatorem nostrum offendamus, qui est optimus, & propterea debet esse charissimus. Et certe qui Creatorem suum offenderit, ab omni creatura Domini in die iudicij offenderat. Timere etiam debemus, ne cælestem beatitudinem amittamus, & ne infernalem infelicitatem incurramus.

NOTA etiam, quod per paucos pisciculos intelliguntur fides, & spes. Fides, inquam, de bonis à Deo paratis, & spes de bonis à Deo promissis. Et bene fides & spes pisciculis comparantur. Quia sicut pisces rudentur à fluctibus, & tamen semper sursum contra gurgitem nituntur: ita etiam fides & spes, licet diversis tribulationibus puniantur in hoc mundo, faciunt tamen homines semper niti ad superiora, ubi est illius fontis æterni dulcedo.

De secundo nota, quod per septem spottas reliquas panum ac piscium repletas intelliguntur septem dotes animæ & corporis, quæ dantur illis, qui per nutrimentum septem donorum

Spiritus sancti, & per refectorem ac consolationem fidei & spei pervenerunt ad patriam claritatis æternæ. Sunt autem hæc dotes claritas, agilitas, subtilitas, impassibilitas, cognitio, dilectio, fructio. Præter quatuor glorificato corpori dantur. Tres vitæ felici animæ conferuntur.

Rogate ergo Dominum, ut per dona sancti Spiritus, & per fidem, & spem hæc in via huius mundi sustentemur, ut etiam coram Deo de septem dotes collatamur. Quod nobis præstare dignetur idem Iesus per secula benedictus.



IN DOMINICA VIII.

post Trinitatem

SERMO LXII.

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Matth. 7.

Tria sunt hic notanda.

- I. Quid per bonam vel malam arborem intelligatur?
- II. Per quid bona vel mala arbor cognoscatur?
- III. Quod premium, vel quod supplicium bonis aut malis arboribus promittatur?



Primo nota, quod quilibet homo arbor appellatur & est. Vnde legitur Marc. 8. quod quidam cæcus illuminatus à Domino, cum interrogaretur, si aliquid videret, respondit: Video homines velut arbores ambulantes. Bonus igitur homo est bona arbor, & malus homo est mala arbor. Bonus autem homo est arbor, sub qua sancta Trinitas cum gratia requiescit. Vnde legitur Gen. 18. quod apparuerunt Abraham tres viri: quos cum vidisset, excurrens in occursum eorum, & adorans eos, ait: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transias seruum tuum: sed requiesce sub arbore, præparavique eis panes de simila subineritis, & coxit vitulum senectutem & optimum, & attulit butyrum, & lac, & vitulum quem carerat, & posuit curam eis. Per Abraham quilibet fidelis intelligitur. Per tres autem viros sancta Trinitas figuratur, videlicet, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Debet autem quilibet fidelis sanctam Trinitatem ac indivisibilem unitatem angiter implorare, ut sub cordis sui arbore dignetur requiescere.

Ut autem sancta Trinitas in nobis libentius requiescat, debemus ei quatuor præponere. Primum est panis de simila præparatus, per quem castitatis munditia figuratur. Hic autem debet esse

esse subcineritius, quia ad hoc, ut homo castitatem seruet, necessarium est ei, quod suæ mortis iugiter recordetur. Secundum est vitulus tenerimus & optimus, per quem ipsa carnis mortificatio designatur, quia caro est quasi quidam lasciuens vitulus, qui per abstinentiam est occidendus, & in aqua lacrymarum decoquendus. Iuuenes propter Deum corpora sua macerantes proponunt Domino vitulum tenerimum atque optimum. Senes vero sua corpora Deo offerentes proponunt Domino duram bouem, qui aratrum seculi diu traxit. Tertio proponendum est Domino butyrum, per quod viscerosa misericordia signatur, ut videlicet butyri vice dulcis elemosynis nostris interiores & exteriores pauperum angustias perungamus. Quarto debemus Domino lac proponere, per quod subditorum instructio demonstratur. Paeri quippe lacte aluntur. Ita quilibet debet pueros suos ac reliquam familiam suam fideliter erudire, ut videlicet Deo seruiant in omni morum honestate & vitæ sanctitate; alias redditurus est rationem de omnibus ipsorum coram Deo.

Malus etiam homo est arbor, sub qua demones commorantur; unde dicitur Isa. 34. *Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem. Ibi habuit foueam ericium, enutritiuu calulos, & circumfudit, & fouit in umbra eius: illuc congregati sunt milui, alter ad alteru.* Lamia, quæ est crudelissima bestia, deseniens etiam in corpora mortuorum sepulta, signat diabolum, qui deseuit in animas peccatorum in inferno sepultas. Per ericium, qui multis duris setis & acutis est circumdatus, diabolus etiam figuratur, qui mille tormentis inquietabit iniustos. Per miluos, qui rapiunt pullos & lacerant eos: etiam demones intelliguntur, qui impios ad alas Domini fugientes perpetuo lacerabunt. Et certe omnes prædicti demones habitant modo in cordibus peccatorum.

De secundo nota, quod quælibet arbor vtrum bona sit aut mala, ex fructu suo cognoscitur. *Non potest enim, ut dicit veritas in hodierno Euangelio, arbor bona fructus malos facere: neque arbor mala fructus bonos facere.* Unde etiam dicit Dominus Matth. 7. *Ex fructu suo arbor cognoscitur.* Quis autem sit fructus bonæ arboris, ostendit Paulus ad Galat. 4. ita dicens: *Fructus autem spiritus, id est, arborum illarum sub quibus requiescit Spiritus, est charitas, quæ de terra cor ad cælum euocat.* *Gaudium*, id est, puritas scientiæ. *Pax*, quando se homines inuicem non inquietant. *Patientia* aduersorum. *Longanimitas* expectationis de promissis Dei. *Bonitas*, id est, dulcedo animi. *Benignitas*, largitas rerum. *Mansuetudo*, quando homo non est intractabilis, sed potius tractabilis. *Fides*, de inuisibilibus certitudo. *Moderatio*, quando homo modum in dictis vel in factis seruat. *Continentia*, quando homo ab illicitis se abstinet. *Castitas*, quando homo recte vitur licito. Eccl. 12. *Fructus bonæ arboris, qui sunt expositi secundum Glos.*

Item alij tres boni fructus ponuntur ad Ephes. 5. ubi dicit Paulus: *Fructus est in omni bonitate, & iustitia, & veritate, ut videlicet homo sit bonus corde, iustus opere, & verax ore.* Non igitur debet gaudere arbor, si tantum habet folia, id est, bona verba, nisi etiam habeat bonos fructus, id est, opera bona; unde Dominus dicit hodie

in Euangelio: *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum celorum.*

Quis etiam sit fructus, per quem homo mala arbor esse cognoscatur, manifestat. Apostolus ad Galat. 5. ita loquens: *Manifesta sunt opera carnis, id est, illorum, qui secundum carnem viuunt, & propterea æterna morte morientur. Quæ sunt fornicatio, opus scilicet luxuriæ. Immunditia, quæ est contra naturam. Impudicitia, non pudice viuere. Luxuria, quælibet sapèditas, idolorum seruitus ad literam, vel auarus. Veneficia, ad literam, vel praua consilia, inimicitiz perseverantes. Contentiones, in verbis: emulationes, quando duo ad malum tendunt. Ire, scilicet, subita tempestas animi. Rixa, quando in inuicem se homines ex ira percutiunt. Dissensiones, quando partes & tumultus faciunt in Ecclesia. Seditio, id est, hæreses. Inuidia de alienis bonis. Homicidia, ad literam, vel mendose detractiones. Ebrietas, assidue comestationes superflue, & his similia, quæ prædicat vobis, ante iudicem, dum licet penitere: sicut prædixi, quia qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt: ergo damnabuntur in inferno. Ecce habes 12. fructus malæ arboris secundum Glos. expositos.*

De tertio nota, quod præmium bonarum arborum erit, quod videlicet transplantabuntur in paradysum Domini. Unde Ierem. 17. *Benedictus vir, qui confidit in Domino, propter securitatem conscientie: & erit Dominus fiducia eius, in reparatione corporis & animæ: & erit tanquam lignum, quod transplantatur super aquas, refecionis æternæ; quod ad humorem consolationis diuinæ mittit radices suas; id est, palatum animæ: & non timebit cum venerit æstus, discretionis iudicialiæ: & erit folium eius viride, id est, nunquam silebit à Deo laude: nec aliquando desinet facere fructum, id est, semper iucundabitur in studiis illis, quos attulit ex messe militantis Ecclesiæ.*

Supplicium quoque malarum arborum erit, quod succidentur securi mortis æternæ, quam exacerant per peccata sua: succisæ vero mittentur in ignem æternum. De hac succisione & ignis adustione dicit Ioannes Baptista Matth. 3. *Facite fructum dignum penitentiæ. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* O quam infelix erit ille, qui mittetur in ignem æternum, nimia ferocitate in malos peccatores se uicentem. Rogate ergo Dominum, ut tanquam bonæ arbores, sic modo faciamus fructus honoris & honestatis, ut transfetri mereamur in paradysum perpetuæ ætæternitatis. Quod nobis præstare dignetur idem Iesus per scula benedictus.



IN DOMINICA IX. post Trinitatem

SERMO LXIII.

Homo quidam erat diues qui qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi desipisset bona illius: & vocauit eum, & ait illi: Quid est hoc quod audiui de te? redde rationem villicationis tuæ. Luc. 16.

Quinque sunt hic notanda.

- I. Quid per diuitem hominem intelligatur?
- II. Quid per villicum eius exprimat?
- III. Quæ sit vocatio qua villicus vocatur?
- IV. De quibus villicationis ratio requiratur?
- V. Per quid Dominus propitiabilis efficiatur?



De primo nota, quod per diuitem hominem ipse Dei Filius intelligitur. Unde ipse dicit in Psal. 49. *Adus est orbis terra & pleniudo eius. Item ipse dicit Proverb. 8. Mecum sunt diuitia, & gloria, & opes superba.* Ipse vero Dei Filius, licet summe diues esset in sinu Patris: venire tamen propter nos voluit in vterum Virginis, ibique se exinuit formam serui accipient; ibique se paupertati copulauit, quam tantum adamauit, quod nunquam eam repudiavit, sed stans in cruce inter dilectæ paupertatis amplexus expirauit. Unde 2. ad Corinth. 8. *Sciis gratiam Domini nostri Iesu, quantum propter vos egenus factus est, cum esset diues; ut illius inopia vos diuites essetis.* Ibi dicit Glossa: *Per illius paupertatem abiecit panes iniquitatis, ut inueneretur sola immortalitas. Nemo autem se contemnat: pauper in cella, diues in conscientia, securus dermis in terra, quam cum auro diues in purpura.*

De secundo nota, quod per villicum quilibet homo intelligitur. Dicit enim Glossa, quod villicus in loco isto, idem est quod dispensator, qui vniuersam substantiam domus dispensat. Nemo itaque est, qui non aliquam gratiam recepit à Domino ad dispensandam. Unde monet nos 1. Pet. 4. *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratia Dei.*

De tertio nota, quod tunc homo vocatur ad reddendam rationem de villicatione sibi commissa, quando videlicet ei metus æternæ damnationis incutitur. Unde Glossa: *Vocat, quando metum æternæ incutit damnationis.* Metus igitur siue timor æternæ damnationis est seruus Domini, qui annuntiat nobis ex parte iudicis omnium seculorum, quod rationem simus de nostra villicatione reddaturi.

Sed multi contra istas vocationes obturant aures suas, ne audiant vocem eius: more quippe aspidis vnam aurem terra, & alteram cauda sua obturant. Illi autem cordis obturant terra, qui in terrenis delectationibus, ut pore in cantilenis ad Venerem concitatius, & tympanis, & citharis, & melodis, & his similibus delectantur, ut illius tubæ terribilis quæ mortuos ad iudicium euocat, obtuscantur. Illi vero aurem cauda obturant, qui falso proposito sibi metipsis promittunt, quod in fine vitæ suæ peccata sua desereant & emendabunt. Contra tales dicit Eccl. 19. *Repromissio nequissima multos perdidit.* Repromissio nequissima est, quod homo promittit sibi 20. vel 60. vel plures annos ad viuendum, qui incertus est, vtrum vel annum vnam, vel vnam hebdomadam, vel etiam diem integram sit victurus. Et certe per talem repromissionem multi sunt perdit, quia de longiore vitæ spem habentes ex hac luce sine penitentiæ sunt subtrahit.

De quarto nota, quod rationem reddemus de omni villicatione nostra, videlicet de his, quæ intra nos sunt, & infra nos sunt, & supra nos sunt, & de his quæ circa nos sunt.

Primo itaque rationem reddemus de his, quæ intra nos sunt, videlicet de ipsa anima nostra, & tribus viribus eius. Requirit enim à nobis Dominus animas mundas, ut pore in lauacro sui sanguinis emundatas. Unde quilibet debet esse sollicitus de anima sua, ut dicat cum Psal. 109. *Anima mea in manibus meis semper.* Quilibet enim animam mundam Domino representare tenetur. De tribus etiam viribus animæ nostræ Dominus nobis exiget rationem, videlicet, de vi rationabili, irascibili, & concupiscibili. Per vim rationabilem debemus inter bonum & malum discernere. Per vim irascibilem debemus malum à nobis abicere. Per vim concupiscibilem debemus summum bonum concupiscere, ipsique dulciter inhætere. Reddemus etiam rationem de scientia nobis à Deo per naturale ingenium infusa, vel per studium acquisita, si videlicet per eam & sana & bona consilia deperimus. Similiter & de linguae facundia rationem reddemus, si videlicet propter Deum, & non propter nutum, vel aliud temporale emolumentum iustam causam pauperum fouerimus ac viduarum. Rationem quoque reddemus de fortitudine membrorum. Unde dicitur in Psal. 58. *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Hinc etiam dicit Paulus ad Rom. 6. *Sicut exhibuistis membra vestra seruire inmunditiæ, iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.*

Heu multi luxuriosi sunt & iniqui, qui incomparabiliter plus lassantur in seruitio diaboli, quam Iesu Christi; & tales miserabiliter in die iudicij clamabunt, sicut dicitur Sap. 5.

Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, per ambulamus vias difficiles, & in malignitate nostra consumpti sumus.

Secundo rationem debemus reddere de his, quæ infra nos sunt, videlicet de terra & aqua, & de omni commodo & utilitate quam habemus ab eis. 1. A terra siquidem habemus aurum & argentum, æs & ferrum, stannum & plumbum, & cætera huiusmodi metalla. 2. A terra etiam habemus lapides pretiosos, herbas medicinales, flores & segetes, gramina & pascua, & multa alia. 3. Ab aqua habemus lauacrum corporum & vestimentorum nostrorum, & pisces ac natatilia multi generis ad alimentum, & plura alia commoda.

Tertio rationem reddemus de his, quæ supra nos sunt, videlicet de sole & luna, aëre & stellis, & de ipsa patientia Dei. 1. Ab aëre siquidem habemus rorem & pluias, quæ ad irrigationem fructuum terræ diffunduntur ex nubibus, quæ per aëra deferuntur. 2. Ab aëre etiam volatilia diuersi generis, quorum & esu confortamur, & concentu suauiter delectamur. 3. Aërem ipsum ministerio pulmonis, qui est ventilabrum cordis, intra nos attrahimus, ne nimio calore cor consumatur & dissoluatur. 4. Sol etiam diem distinguit & illuminat, & fructus terræ fouet & maturat. 5. Luna quoque & stellæ noctem clarificant, & dirigunt viatores. 6. Rationem etiam reddemus de ipsa Dei patientia, per quam vsque ad canos & senectam graues excessus sustinet peccatorum. Vnde ipse dicit in Isa. 46. *Vsque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram.*

Quarto rationem reddemus de his, quæ circa nos sunt, videlicet 1. de omnibus bonis temporalibus qualiacunque sint illa, scilicet de domibus, de vestibus, de cibis & pecuniis. Obicit enim nobis Dominus, quare eum in domos nostras non recepimus, quando hospes fuit & peregrinus. 2. Item, quare eum vestibus nostris non cooperuimus, quando nudus fuit & frigus sustinuit? 3. Item, quare eum cibis nostris non refecimus, quando famem patiebatur? 4. Item, quare eum pecuniis nostris non redemimus, quando in vinculis, & carcere tenebatur? 5. De tempore etiam rationem reddemus. Vnde dicitur in Thren. 1. *Vocauit aduersum me tempus.* Hinc etiam dicit Hieron. *Q signum aridum æternis incendiis aptum, quid respondebis in die illa, quando omne tempus tibi impensum requiescat à te, qualiter sit expensum, usque ad momentum & oculi istum? Modo forsitan aliquis inter seipsum dicere potest: Ego coram Deo rationem vitæ meæ non reddam, quia & procul effugiam, vel alicubi vbi non videbor, me abscondam. Cui sic respondebo. Frater effugere non poteris. Deus enim, qui te iudicabit, vt dicitur in Iob 11. *Cælo est celsior, & inferno profundior, & terra longior, ac mari latior.* Nunquam etiam poteris latitare: sicut enim dicitur in Iob 20. *Reuelabunt cæli iniquitatem tuam, & terra aduersum te consurget.**

Quinto igitur notandum, quod districtus iudex per duo propitiabilis sit peccatori, videlicet per sinceram misericordiam & per veram penitentiam. Vnde in hodierno Euang. mentio fit olei & tritici. Per oleum, quod lenifica-

tuum est dolorum, intelligitur misericordia, quæ ex sinceritate cordis est pauperibus exhibenda. Hinc etiam Dominus dicit. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Per triticum vero, quod inter molares teritur, vt à paleis emundetur, accipitur vera penitentia, per quam homo inter duos molares, spei videlicet ac timoris teri debet, vt à peccatorum fordibus exuatur. Igitur charissimi, quia in futuro fodere non valeamus, & etiam tunc mendicare erubescimus.

Rogate ergo Dominum, vt ipsius gratiam nunc sic queramus, vt tunc de electorum suorum societate gaudeamus. Quod nobis præstare dignetur idem Iesus, &c.

IN DOMINICA X.
post Trinitatem

SERMO LXIV.

Videns Iesus ciuitatem Ierusalem, fleuit super illam; dicens: Quia si cognouisses & tu. Luc. 19.

I cognouisses, Glossa, ruinam, quæ immineret; & tu, Glossa, fletes.

In verbis præmissis duo sunt noranda.

I. *Quid per ciuitatem Ierusalem super quam Dominus fleuit, intelligatur?*

II. *Quare Dominus super illam fleuisse dicatur?*

DE primo nota, quod per ciuitatem Ierusalem in hoc loco mundus intelligitur, tum propter nominis interpretationem, tum etiam propter malam ciuitatis ipsius actionem. Ierusalem quippe pacis visio interpretatur, & certe mundus iste videt falsam pacem: sed tamen non erit ei pax. Dicunt enim amatores huius mundi: *Quicquid fecerimus, non damnabit nos Dominus: non enim passus esset pro nobis, si nos perdere voluisset.* Ecce pacem promittunt iniquitatibus suis, cum tamen dicat Isa. 48. *Non est pax impiis, dicit Dominus.* Cum etiam dicat Psal. 58. *Non miseraris omnibus, qui operantur finaliter iniquitatem.* Hinc & Dominus loquitur per Ierem. 23. *Nolite audire verba Prophetarum qui decipiunt vos. Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dominus, Pax erit vobis: & omni qui ambulat in prauitate cordis sui, dixerunt: Non viset super nos malum.*

Vocatur etiam mundus iste Ierusalem, propter ipsius ciuitatis malam actionem. *Occidit enim.*

enim Prophetas Domini, & lapidauit eos qui ad se missi erant: sicut impropere ait Deus Matth. 23. *Ierusalem Ierusalem, que occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt.* Sic & mundus iste occidit gladiis odiorum, & lapidat lapidibus detractionum, Prophetas, id est, prædicatores Domini, qui missi sunt ad correptionem illius; imo & ipsum Dominum Prophetarum, id est, Iesum Christum quotidie blasphemis & malis operibus crucifigit: sicut testatur Paulus ad Hebr. 6. *Crucifigentes sibi ipsos Filium Dei, & offensus habentes.*

De secundo nota, quod ideo Dominus fleuit super Ierusalem, id est, super mundum istum, vt & nos doceret flere super ipsum. Omnis enim Christi actio nostra debet esse imitatio. Nota igitur septem causas, quare quilibet in ciuitate existens merito flere debet. Prima est malicia principum: secunda est discordia ciuium; tertia est penuria victualium; quarta debilitas murorum ac turtium; quinta, multitudo fortiter impugnantium; sexta, paucitas defendentium; septima, destructio ciuitatis & incendium.

Et certe propter easdem causas flere debemus, o homo, qui es in hoc mundo. Prima itaque causa fletus est malicia principum huius mundi, de quibus Dominus dicit Isa. 1. *Principes tui infideles, socij serui: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non indicant: & causa vidue non ingrediuntur ad eos.* Hæc pene de omnibus principibus & iudicibus dici possunt hodie huius mundi. Sunt etiam quasi leones rugientes & vrsi esurientes. Vnde Proverb. 28. *Leo rugiens & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem.* Et nota, quod non solum in se mali sunt principes huius mundi, sed habent etiam impios ministros. Vnde dicitur Proverb. 29. *Princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios.*

Secunda causa fletus est discordia ciuium, id est, proximorum. Vnde dicit Mich. 7. *Perit sanctus de terra & rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum venatur ad mortem, malum magnum suarum dicunt bonum.* Sequitur ibidem: *Nolite credere amico, & nolite considerare in duce, id est in eo, qui dicit se esse fidelissimum, sicut duces & doctores de iure debent esse.* Sequitur: *Ab ea qua dormis in sinu tuo, id est, ad vxorem tuam, custodi, claustra oris tui: quia filius contumeliam facit patri, filia consurgit aduersus matrem suam, nurus contra socrum suam, inimici hominis domestici eius, id est, illi, qui quotidie comederunt panem suum. Ecce quam aperte describit Prophetæ infidelitatem hominum.*

Tertia causa fletus est penuria victualium. Vnde dicitur in Thren. 1. *Omnis populus eius gemens, & querens panem: dederunt pretiosa queque pro cibo ad refocilandum animam.* Hæc verba sic intellige, quod homines huius sæculi, quia non habent panem internæ incunditatis, querunt panem extrinsecæ voluptatis. Et certe pro hac misera voluptate vendunt pretiosas animas, & tamen voluptate satiari non possunt. Vnde iterum dicitur in Thren. 4. *Qui vescebantur voluptate, interierunt in viis: qui nutriebantur in creceis, id est, cibis croco patatis, amplexati sunt stercorea.* Quandoque Christiani generaliter ter-

& sæpius communicauerunt in anno; sed quia modo amplexantur stercorea voluptatum, indigne sunt etiam semel in anno accedere ad mensam Iesu Christi.

Quarta causa fletus est debilitas turtium & murorum. Per turtis & muros huius sæculi intelliguntur sapientia & fortitudo & diuitiæ, in quibus homines gloriantur & confidunt. Vnde dicit Ierem. 9. hæc dicit Dominus: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis.* Hæc enim cito destructa sunt, quando Dominus voluerit, sicut patet in pluribus Regibus & Imperatoribus, qui olim gloriabantur in prædictis; vnde dicitur 1. Mach. 2. *Gloria viri peccatoris stercorea est & vermis, hodie extollitur, & cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perit.*

Quinta causa fletus est multitudo impugnantium. Vnde dicitur 4. Reg. 25. *Veni Nabuchodonosor rex Babilonis, & omnis exercitus eius in Ierusalem: & circumdederunt eam, & extraxerunt in circuitu eius munitiones, & clausa est ciuitas, & que vallata.* 1. Nabuchodonosor, quod interpretatur sedens in angustia, significat diabolum, qui sedet in insidijs, vt decipiat homines improbos. 2. Iste cum omni exercitu vitiorum circumdedit & vallauit mundum istum. 3. Habet autem septem exercitus vitiorum, quorum duces principales sunt: superbia, ira, inuidia, acedia, auaritia, gula, & luxuria. 4. Et certe vix est homo, qui vel effugere possit, vel resistere exercitibus istis, nisi Deum habeat adiutorem. 5. Iacet itaque multitudo demonum obfidens ciuitatem mundi, & expectans mortem vniuersalemque. De hoc dicitur Thren. 2. *Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, & inuenerunt & frederunt dentibus suis, & dixerunt: Demorabimur: in ista est dies, quam expectabamus.* Ita dicunt demones, quando rapiunt animam peccatoris. Sexta causa fletus est paucitas ciuitatem defendentium. Vnde legitur 4. Reg. 25. quod cum obsessa esset ciuitas Ierusalem, omnes viri bellatores nocte fuerunt per viam porta, que est inter duplicem murum ad hortum regis. Viri bellatores debent esse clerici, monachi, & alij viri religiosi, qui penes omnes fugiunt, quia pauci ex eis sunt qui fideliter peruigilent in excubijs Ecclesie, & mundum suis orationibus tueantur. Somnus enim auaritiæ, & corporales deliciae, quamplures illorum debilitant, ne diabolo queant resistere.

Septima causa fletus destructio est omnimoda ciuitatis ac incendium. Vnde legitur Ierem. 39. *Veni Nabuzardan princeps militie, & incendit domum Domini & domum regis, & omnes domos Ierusalem: & annem datum magnam igne combussit.* Nabuzardan interpretatur propheta aliena iudicij, & signat iram Dei, quæ prænuuntiat nobis quotidie futurum iudicium; hunc mundum & omnes amatores comburet igne inextinguibili, & destruet omnia quæ desiderantur in hoc mundo. Transibit quippe mundus & omnia concupiscentia eius.

Rogate ergo Dominum, vt sic mundum istum immundum, & si corpore fugere non possumus, saltem anima fugiamus, sicque cum Iesu modo fleamus, vt postea in electorum societate rideamus. Quod nobis præstare, &c.

IN DOMINICA XI.
post Trinitatem

SERMO LXV.

Publicanus à longe stans nolebat oculos ad calum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto.
Luc. 18.



Ota, quod Publicanus iste figuram gerit veri penitentis. Cum autem nos omnes peccauerimus, & penitere nos oporteat, sex nobis necessaria sunt ad veram penitentiam, quæ ex istius Publicani factis cognoscuntur & verbis.

- I. Consideratio diuina seueritatis.
- II. Insectio propria fragilitatis.
- III. Dolor admissæ iniquitatis.
- IV. Sinceritas confessionis.
- V. Strenuitas satisfactionis.
- VI. Supplicitas orationis.

I. Necessaria est nobis consideratio diuine seueritatis, quæ innuitur ibi, vbi dicitur: *Publicanus à longe stans*. Serui enim qui delinquent, seueritatem Dominorum suorum considerantes, non audent appropinquare, sed à longe stant propter metum: & nobis ita vtile est, vt seueritatem districti iudicis attendamus, & sic propter timorem eius peccare desistamus. *Timor* quippe *Domini expellit peccatum*, sicut dicitur Eccl. 1. Seueritatem istius iudicis considerauerat Iob, qui dicit 9. cap. *Deus, cuius ira nemo resistere potest, quantum sum ego, vt respondeam ei, & loquar verbis eius cum eo? qui etiam si habuerim quippiam iustum non respondebo, sed meum iudicem deprecabor*. Si enim fortitudo quaritur, reuulsissimus est; si equitas iudicij, nemo audeat pro me testimonium reddere. Si iustificare me voluerit, os meum condemnabit me: si innocentem me voluerit ostendere, prauium me comprobabit.

II Necessaria est nobis insectio propria fragilitatis, quæ notatur ibi, *Nolebat oculos ad calum leuare*. Terram & seipsum ex terra assumptum aspiciebat. Ita & nos propriam fragilitatem humiliter debemus inspicere, ne peccata audeamus perpetrare, & tam districtum iudicem ad iracundiam prouocare. Quomodo audeat ille peccare, qui omni incertitudine incertior est, vtrum cras sit victurus, & qui nunc forsitan sententiam æternæ damnationis est auditurus? Propria fragilitatis nos admonet Dominus ita loquens Genes. 3. *In sudore vultus tui visceris panem tuo, donec reuerteris in terram, de qua sumptus es. Quia pulvis es, & in puluerem reuerteris*. Sudor

vultus nostri sunt lacrymæ nostræ, & hæc etiam nobis debent esse *panes die ac nocte*, sicut dicitur in *Psal. 41*. vt videlicet, misereatur nostri, qui de puluere nos creauit: puluis enim sumus, & in puluerem reuertemur. De fragilitate etiam conditionis nostræ August. in libr. de verbis Domini: *Quid fragilius vase vitreo, & tamen seruetur & durat per secula? Nos ergo fragiliores & infirmiores sumus, qui inter causas ambulamus, & si vitrei essemus, minus casus timeremus*. Causas appellat Augustinus quilibet infirmitates, quæ nobis minantur corporis & animæ separationem.

III. Necessarius est nobis dolor admissæ iniquitatis, qui notatur ibi, vbi dicitur: *Percutiebat pectus suum*. Dolor enim suscitatur ex vehementi pectoris tusione. Dolere itaque debemus contritionis dolore, propter peccata nostra, sicut dolet parturiens in angustiis parturitionis; vnde dicit Mich. 4. ad animam penitentem: *Dole & satago sicut Sion, quasi parturiens*. Et vere necessarium est nobis, vt sic doleamus, quatenus à monstruoso partu peccatorum quem à diabolo concepimus, & qui lacerat & difsecat interiora animæ nostræ, quantocius liberemus. Dolere etiam debet peccator, quia peccatis suis Deum offendit, quemadmodum mater dolere consuevit in morte vnigeniti & dilecti filij sui; vnde dicit Dominus Zach. 12. *Aspiciet ad me, quem confixerunt, scilicet criminibus & peccatis, & plangent planctu quasi super vnigenitum; & dolent, vt dolore solent in morte primogeniti*.

IV. Necessaria est nobis sinceritas confessionis, quæ etiam innuitur ibi, vbi dicitur: *Percutiebat pectus suum*. Quando enim pectus percutitur, quidam sonus elicitur exinde. Monet ergo nos Spiritus sanctus in Eccl. 17. vt peccata nostra tempestiue confiteamur. *Ante mortem*, inquit, *confitere. A mortuo enim quasi nihil sit, perit confessio. Confiteberis viuens viuens & sanus confiteberis*. Nota, quod monet nos, vt ante mortem confiteamur, & sani. Multi quippe per hoc decipiuntur, quod differunt penitentiam suam ad horam mortis; vnde dicit August. in quodam serm. de penit. *Agens penitentiam & reconciliatus, dum sanus est, & postea viuens securus hinc exit: de sera penitentia, qua raro vera, ego non sum securus: nunquid dico. Damnabitur, non dico, sed non dico etiam, Liberabitur. Vt: quod incertum est euadere: Age penitentiam, dum sanus es: si sic agis securus es. Quare securus es, quia egisti penitentiam eo tempore, quo potuisti peccare. Si autem tunc vis agere penitentiam, quando iam nequis peccare, peccata se dimiserunt, non tu illa*. Nota etiam quod dicitur Eccl. supra, *Confitere, confiteberis*. Tria quippe genera sunt peccatorum confitenda, videlicet peccata cogitationum, locutionum, & operationum. Quod etiam peccata integraliter sunt confitenda, per hoc ostenditur quod dicitur, *Confitere*. Quod etiam, simul facere debes, ne videlicet honesta peccata confitearis, & inhonesta reticeas; ne etiam confessionem tuam in plures sacerdotis diuidas, vt scilicet vni partem, & tertio, & quarto, & quinto, & sexto partem confitearis.

V. Nobis necessaria est strenuitas satisfactionis, quæ notatur ibi, vbi dicitur: *Percutiebat pectus suum*. Pectus enim percutere non poterat, nisi

IN DOMINICA XII.
post Trinitatem

SERMO LXVI.

Apprehendens Iesus surdum & mutum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius: & suspiciens in calum, ingemuit. Marci 7.

Duo sunt hic principaliter notanda.

- I. Quid per surdum & mutum figuratur?
- II. Qualiter iste surdus & mutus à Domino curatur?



E primo nota, quod per surdum & mutum quilibet peccator figuratur. Vnde dicitur in *Psal.* in persona peccatoris, in 3. penitentiali, *Psal. 47. Ego tanquam surdus non audivi, & sicut mutus non aperiens os suum*. Peccator igitur, quando in peccatis est, surdus est: quia non audit cum effectus clamorem vocacionis diuine, quæ nos vocat ad penitentiam. Vnde conqueritur Dominus in *Psal. 68*, quod clamor eius non audiat: *Ait enim: Laboravi clamans, faucibus suis faucibus meæ*. Et nota, quod ipse sanguis Iesu clamar vocans nos ad penitentiam; vnde dicit Dominus in *Iob 16. Terra ne operiat sanguinem meum, neque inueniat locum in te latendi clamor meus*. Tunc terra, id est, homo terrenus sanguinem Domini operit, & tunc clamor Domini locum latendi in eo inuenit, quando videlicet misit peccator peccatorum delectationibus occupatus non curat reminisci passionis diuine, quæ clamar ad peccatorem, vt ad Dominum reuertatur.

Quod sanguis Iesu Christi clamar, testatur etiam Apostolus ad *Hebr. 3. Accessit ad sanguinem ad personam melius loquentem, quam Abel*. Nota, quod sanguis Abel postulat vindictam. Vnde Dominus dixit ad Cain *Gen. 4. Quid fecisti? Sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris*. Sanguis Iesu vero postulat pro nobis Dei misericordiam: si tamen ipso sanguine dure velimus redire ad gratiam. Vnde autem illi, qui clamorem recentis cruoris Iesu exaudire noluerit, Vere & ipse clamabit, & non exaudietur; vnde dicitur *Proter. 21. Qui obdurat aurem suam ad clamorem pauperis, videlicet Iesu crucifixi: & ipse clamabit: & non exaudietur*. Hinc etiam dicit *Iob 27. Nonquid clamorem eius exaudiet Deus, cum venerit super illum, angustia?*

Mutus est etiam peccator, quia non inuocat Deum cum effectus, quando delectatur in peccatis

nisi manam mouisset. Manibus autem operatur. Vnde per motum manus satisfactio designatur, quæ maxime in duobus consistit, videlicet in corporis afflictione, & elemosynarum largitione. Corporis afflictio consistit in ieiunio, fletu, & ciliciis, in disciplinis, in genuflectionibus, & peregrinationibus, & huiusmodi corporalibus exercitiis. De ista afflictione dicit Dominus in *Leuit. 23. Affligite animas vestras in die expiationis, quia dies propitiationis est. Omnis anima que afflictio non fuerit in die hoc, peribit de populo suo*. Dies expiationis est tempus huius vitæ ad penitentiam nobis concessum. Qui se in die isto non afflixerit per penitentiam, peribit à numero electorum. Siquis enim impoenitens discesserit, non inueniet gratiam coram oculis Domini. Post hanc quippe vitam non est tempus miserendi, sed potius crimina puniendi. Ad satisfactionem etiam requiritur elemosynatum largitio. De hac dixit *Dan. 4. ad Nabuchodonosor regem, qui multas iniquitates commiserat. Consilium meum rex placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiam pauperum: forsitan Deus ignoscat delictis tuis*.

VI. Requiritur ad veram penitentiam supplicitas orationis, quæ manifeste demonstratur ibi vbi Publicanus non alienum pectus per detractionem, sed sui per proprium reatus cognitionem percussus dicebat ad Dominum: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Et nota, quod ad orationem, vt digna sit exaudiri à Domino, quatuor requiruntur. Primum, quod per fidem orans in Deum moueatur: secundum est, quod per spem de Dei misericordia non diffidatur: tertium est, quod per charitatem salus animæ in oratione queratur: quartum est, quod ab orante humilitas habeatur. Superbia quippe nihil impetrare potest à Domino.

Et certe hæc quatuor inueniuntur in oratione Publicani. 1. Per fidem namque mouebatur in Deum; vnde dixit, *Deus*. 2. Spem quoque habuit vt exaudiretur. Si enim de misericordia Dei desperasset, propitiationem eius non implorasset. Dixit autem: *Deus propitius esto mihi peccatori*. 3. Per charitatem etiam animæ salutem quaeruit; vnde dixit: *Deus propitius*. 4. Quod nihilominus humilitatem habuerit, per hoc patet, quod se peccatorem appellat dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Hæc autem & nos charissimi in orationibus nostris habere debemus, videlicet fidem, spem, charitatem, & humilitatem. Reuertere ergo Dominum, vt sic nunc per veram penitentiam remissionem nostrorum criminum obtineamus, vt tandem exultantes coram Christo in Angelorum consortiis appareamus.

Quod nobis, &c.

peccatis. Os enim habent multi peccatores, & tamen raro loquuntur bonum sed malum, quandoque fastidiunt eos, qui bona loquuntur. Monet autem nos Apost. ad Ephes. 4. ne mala loquamur, ita dicens: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procelat; sed si quis bonus est ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Et nota, quod illi, qui raro vel nunquam bona loquuntur, quodammodo peiores sunt, quam ipsi demones, qui sæpe Iesum Christum sunt confessi; unde dicit Marc. 3. Spiritus immundi cum videbant Iesum, procidebant ei, & clamabant dicentes: *Tu es filius Dei.* dicit etiam Luc. 4. *Exibant demonia à multis clamantia & dicentia, Quia tu es Filius Dei.*

De secundo nota, quod Dominus surdum & mutum curaturus quatuor fecit. Primo cum de turba seorsum eduxit. Secundo, digitos suos in auriculas eius misit. Tertio, expuens linguam eius tetigit. Quarto, suspiciens in cælum ingemuit.

Primo igitur necessarium est peccatori, ut manu diuina à turba seorsum educatur. Tunc homo per Iesum à turba seorsum educitur, cum illa fugit & respuit, quæ amatores mundi frequentare consueverunt, ut pote choreas & tabernas, theatrorum spectacula, & sceminarum cubilia, & alias insanias falsas, & transitorias seculi voluptates. Propter hoc dicit Dominus Osee 2. de anima penitente. *Ducam eam, inquit, in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius.* Solitudo, in quam Dominus penitentem ducit, est propria conscientia, quam debet homo intrare per sui ipsius discussionem, & sui criminis dolorosam recognitionem: & tunc loquitur ad cor eius locutiones pacis, & non afflictionis. *Si enim homo peccata sua per penitentiam agnoscit, Deus ei ignoscit,* ut dicit Augustinus.

I. I. Necessarium est peccatori, ut digiti Dei in aures mittantur. Per digitos, qui per articulos distinguuntur, quid aliud intelligitur, nisi discretam sententiam Dei, quam in extremo iudicio profert contra omnes operarios iniquitatis, per quam etiam unusquisque recipiet, prout in corpore gessit, siue bonum fuit, siue malum? Et sicut digiti manus non eiusdem sunt fortitudinis aut quantitatis; ita & sententia Domini non erit omnibus æque grauis, sed unusquisque secundum merita peccatorum suorum crudeliorem sententiam audiet aut minorem. Necessè igitur habes o peccator, ut Dominus hos digitos suos in aures tui cordis immittat, ut videlicet quasi iam suo tribunali assistas, contra te æternæ damnationis sententiam proferendam pertimescas, & sic quamdiu tempus est miserendi, pedibus suæ misericordiæ prouolutus, peccata tua per veram contritionem tibi remitti deposcas.

De prædictis digitis Dominus Cant. 5. *Manus meæ distillarunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.* Nota, quod Dominus habet duas manus, videlicet manum misericordiæ, & manum iustitiæ. Per primam peccatores ad penitentiam vocat, per secundam venire nolentes perpetuo castigat. 1. Manus itaque misericordiæ distillat myrrham, quia ostendit nobis amaritudines passionis, quas pro nobis Dominus passus est in cruce. 2. Manus etiam iustitiæ distillat myrrham, & digiti manus huius

pleni sunt myrrha probatissima, id est, amarissima; quia sententia iudicialis peccatoribus conuerti negligentibus, verba proferet acerbissima, & tormenta inferet amarissima.

III. Necessarium est peccatori, ut sputo Iesu lingua eius tangatur. Nota, quod in lingua est neruus, qui vocatur opticus, qui discernit inter amarum & dulce, & inter amarum & amarum, & inter dulce & dulcius. Nota etiam quod id, quod expuitur, quandam vilitatem significat. Sputum itaque, quod expuit Iesus, vilitatem damnationis æternæ designat.

Necessè igitur nobis est, ut incomparabilem illam vilitatem, in quam cadent miseri peccatores, modo lingua mentis nostræ prægestemus, ut eo feruentius ad dignitatem electorum capefendam laboremus. Miseri quippe peccatores incomparabiliter viliores erunt, quam bufones. De vilitate eorum dicitur Eccl. 19. *Qui se iungit formicariis, erit nequam: putredo & vermes habebunt illum.* Qui itaque dulci relicto Deo, fornicatur cum concupiscentiis huius mundi, quasi cadauer putridum vermibus immortalibus corrodendus perpetuo subiacebit. Item de quolibet damnato dicitur Joel. 2. *Ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia superbe egit: audens videlicet altissimum ad iracundiam concitare.* Item dicitur Mich. 2. *Propter immunditiam eius corruptetur putredine pessima.* Item Dominus ad animas damnatorum Amos 4. *Ascendite feci putredinem castrorum vestrorum in naves vestras.* Castra animarum sunt corpora: in ipsis enim militant vel Deo vel diabolo, & certe putredo & fœtor corporum ipsorum semper ascendet in naves animarum ipsorum.

IV. Necessarium est nobis, ut ad imitationem Iesu in cælum suspicientes ingemiscamus. Ille enim in cælum suspicit, qui diuinam patientiam & longanimitatem deuotus attendit, & super hoc Deo grates agit. Ille autem ingemiscit, qui magnitudinem & diuturnitatem scelerum suorum considerans super his vera cordis contritione gemit & dolet. Et sic hinc ex Dei gratia contingit, quod aures eius aperiantur, & lingua referetur, ut recte loquatur. Libenter enim talis deinceps mandata Dei audit & implet; libenter etiam de cætero per veram confessionem cor suum à peccatorum maculis abluat, & Deo iugiter gratias agit.

Rogare ergo charissimi Dominum, ut sic nos ab omni peccato, quod nos vel surdos vel mutos efficiat, curare dignetur, ut Angelorum audire concensus & electorum cantum concinere mereamur.

Quod nobis, &c.

IN DO

IN DOMINICA XIII.
post Trinitatem

SERMO LXVII

Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, qui incidit in latrones, qui despoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semiuino relicto. Luc. 10.

In præsentis Euangelio quatuor principaliter sunt notanda.

- I. *Quid per hominem illum qui ab Ierusalem descendit, intelligatur?*
- II. *Quid per Ierusalem & Iericho, à quo, in quam descendit, exprimitur?*
- III. *Quid per latrones in quos incidit, significetur?*
- VI. *Quid per Samaritanum qui circum motus est misericordia, significetur?*



De primo nota, quod per hominem istum quilibet homo Christi sanguine redemptus intelligitur, ac baptisimi iuacro regeneratus. Ad hoc enim Dominus nos suo redemit cruore, & propter hoc in aqua baptisimi regenerati sumus, ut efficiamur conciuues Sanctorum, & domestici Dei in illa sancta ciuitate Ierusalem, quæ supra nos est, videlicet in Ecclesia triumphante; unde dicit Apostolus ad Eph. 2. & loquitur de quibuslibet Christianis, qui iam spe in cælesti Ierusalem commorantur: *Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis eius Sanctuarium, & domestici Dei, &c.*

De secundo nota, quod per Ierusalem patria cælestis exprimitur, quæ ad similitudinem ciuitatis, ex viuis & electis lapidibus construitur in cælis, de qua dicitur in Psal. 121. *Stantes erant, pedes nostri in aruis tuis Ierusalem, Ierusalem que edificatur ut ciuitas.* Igitur in superna Ierusalem, id est, in regno Dei, ubi est vera pacis visio, pedes affectuum nostrorum & desideriorum iugiter stare deberent, & modo deberemus in ea habitare per spem, ut postea ad eam pertingere mereamur per rem.

Sed heu multi ab ista Ierusalem descendunt in Iericho, id est, delectantur in transitoria voluptate præsentis seculi. Iericho quippe luna interpretatur, & certe luna desolatum patitur, & maculam habet. Unde per Iericho mundus iste fit.

D. Alberti Magni Sermon.

guratur, qui licet se stabilem esse mentiat, & & clarum; verissime tamen instabilis est, & maculis plenus. Unde qui mundo innititur, necesse est, ut labatur & maculetur. Qui enim labenti & polluenti innititur, inuitabile est, quin cum labente labatur, & polluente polluitur.

De tertio nota, quod per latrones, in quos homo ab Ierusalem descendens incidit, demones significantur. Ipsi quippe iacent in insidiis, in via Ierichontina, ut interficiant animas Christianorum; unde legitur in 4. Reg. 23. quod exercitus Chaldeorum Sedechiam Regem Ierusalem comprehendit in planitie Iericho, cuius filios Rex Babylonis occidit: & oculos eius effodit, vixitque eum in catenis; & duxit in Babylonem. Sedechias interpretatur iustitia Domini, & certe quilibet Christianus ad hoc vocatus est, ut fiat Rex in Ierusalem; & cum homo de sancta Ierusalem vadit in voluptates huius mundi, comprehendit eum exercitus Chaldeorum, id est, turba demonum; & sic filij eius, id est, bona opera eius, quæ fecerat occiduntur, & oculi anime suæ per Dei obliuionem eruantur: & postremo multis peccatorum catenis vincens ducitur in Babylonem, id est, in confusionem gehennæ sempiternæ. Babylon quippe confusio interpretatur. Quod autem demones sunt latrones, testatur Iob 19. qui ita dicit in persona peccatoris: *Simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & obsederunt in gyro tabernaculum meum.*

Et nota, quod isti latrones tria mala faciunt. Primo enim spoliant hominem nobilibus virtutum indumentis, de quibus dicitur in Psal. 44. *Assistit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Vestitus deauratus, in quo regina, id est, anima, assistit à dextris æterni Regis, est nobilis charitas, quæ splendidam reddit animam, etiam aliarum virtutum varietate circumdatam, utpote castitatis, humilitatis, mansuetudinis, pietatis, æquitatis, & veritatis: & sic de aliis virtutibus.

Secundo demones homines vulnerant criminibus & peccatis. Peccata namque plagæ & vulnera sunt anime, de quibus Iob c. 16. loquitur in persona peccatoris: *Circumdedit me lanceis suis conuulserunt lumbos meos, & non pepercit, & effudit in terra viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus;* hoc dicit de diabolo.

Et nota, quod demones per superbiam & instantiam capiti lethale vulnus infligunt. In capite enim est principalis ostentatio superbiæ, sicut dicit Greg. Per auaritiam vero brachia mortali plaga vulnerant & transigunt. Auarorum quippe manus & brachia ad accipiendum sunt porrecta. Per iram vero pectus & cor transigunt; quia iracundi semper habent cor & pectus turbulentum. Porro per inuidiam ipsas medullas ossium vulnerant & distrahunt. Putredo enim ossium est inuidia, sicut dicitur in Prou. 13. Per gulam vero venter & viscera mortaliter vulnerantur. Gulosi quippe ad hoc inhiant solum, ut ventrem & viscera cibis & potibus repleant. Per luxuriam lumbi & femora mortali vulneri transiguntur. Luxuriosi namque ad hoc summo studio laborant, ut explerent libidinem femorum & lumborum. Postremo coxæ & tibie per acediam vulnerantur.

K 2 Acediosi

Acediosi quippe pigri sunt, & segnes coxas & tibias mouere ad obsequium Dei.

Tertio demones vulneribus tam diuersimode inflicis abeunt, peccatore semiuuio relicto Per hoc, quod demones abeunt, intelligitur, quod dant peccatori spem & præsumptionem longioris vitæ. Multi siquidem peccatores per quandam animæ firentiam non sentientes dolorem vulnerum suorum delectantur in peccatis suis: quasi somniantes sibi longam vitam, non timent æterna supplicia, quæ a demonibus inferentur.

Quod autem legitur, quod reliquerunt hominem, quem vulnerauerant, semiuuio: hoc significat, quod miser homo postquam se demonibus subiecit per consensum & peccati actum, statim anima eius morte spiritali trucidatur, & nihil in eo viuum relinquitur nisi corpus tantum. Homo quippe ex anima constat & corpore. Animæ vero per peccata mortificatâ, corpori tantum secundum animalitatem vita relinquitur.

De quarto nota, quod per Samaritanum Dei Filius figuratur. Samaritanus quippe custos interpretatur. Et certe Dei Filius custodit filios gratiæ. Vnde dicitur in Psal. *Non dormiabit, neque dormiet qui custodit Israël.* Et vere necessarius est aduentus eius, ut visitet miserum peccatorem, & faciat illa quæ fecit Samaritanus, de quo agitur in præfenti Euangelio.

Ipsè enim illi fauciato octo bona fecit. Primo quippe videns hominem vulneratum iacentem, misericordia motus est. Secundo appropinquauit. Tertio vulneribus fauciati vinum infudit. Quarto oleum effudit. Quinto plagas alligauit. Sexto iumento suo imposuit. Septimo in stabulum duxit, id est, in hospitium. Octauo curam eius agit.

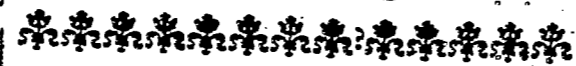
Igitur & nos, quia peccatorum vulneribus fauciati sumus, rogare primo debemus Dei Filium creatorem nostrum, ut circa nos misericordia moueatur: si enim ipse, qui nos creauit, auerterit misericordiam suam à nobis quis miserabitur nostri? Secundo supplicare debemus, quatenus humanitatis suæ recordatione per compassionem nobis appropinquare dignetur; propinquus enim noster factus est per humanitatis assumptionem.

Tertio rogandus est, ut vinum feruentissime contritionis vulneribus animarum nostrarum infundat. Sine vera quippe contritione saluari non possumus. Quarto supplicandum est ei, ut oleum internæ consolationis vino contritionis effundat. Alias enim nunquam læti esse vere possumus, nisi ipse intrinsecus nos per Spiritum paracletum consoletur.

Quinto libenter sustinere debemus, ut alliget vulnera nostra ligaminibus præceptorum suorum, & deuota satisfactione. Heu pauci sunt, qui hodie diuinis præceptis plagas suas alligari permittant. Omnes, & maiores, & minores, id est, subditi, & prælati & pauperes, & diuites rumpunt vincula præceptorum, sicut dicit Dominus Ier. 5. Sexto indigemus, ut iumento suo nos imponat. Iumentum Domini est crux benedicta. Tunc autem iumento suo nos imponit, quando nos reminisci facit & imitari amaritudinem passionis suæ. Proh dolor multi refugiant hoc iumentum. Pauci enim sunt, qui diuinæ passionis amaritudi-

dines intueantur, & qui Domino in suis doloribus compariantur. Cum tamen dicat Apostolus: *Quod si non compatimur, & non conregnabimus.*

Septimo necessarium nobis est, ut nos in stabulum, id est, in hospitium suum ducat. Hospitium vero Domini est sancta Ecclesia. Tunc autem inducit nos in suum hospitium, quando nos participes facit omnium bonorum & laborum, quæ fiunt in sancta Ecclesia, per deuotionem electorum; vnde dicit Psal. *Participem me fac Deus omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Octauo necesse est nobis, ut quotidie nostri curam agat. Tunc curam nostram agit, cum facit nos proficere de bono opere in aliud bonum opus, & cum nos transire facit de virtute in virtutem. Curam etiam circa nos per hoc ostendit, quod nos stabulariis, id est, Sacerdotibus Ecclesiæ committit, qui nobis Ecclesiæ Sacramenta ad salutem corporis & animæ fideliter administrant. Rogare ergo Dominum, ut sic nostram curam agat, quod omnes in die iudicii nos saluari contingat. Quod nobis, &c.



IN DOMINICA XIV. post Trinitatem

SERMO LXVIII.

Dum ingrederetur Iesus quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Luc. 17.

In præfenti Euangelio tria prima facie sunt notanda.

- I. *Quid per castellum quod Iesus ingreditur, designetur?*
- II. *Quid per decem leprosos exprimitur?*
- III. *Quid ad leprosoꝝ munditiam requiratur?*



E primo nota, quod per castellum istud mundus intelligitur. De hoc castello dicit Math. 23. quod Dominus mittens duos Discipulos suos, ait illis: *Ite in castellum quod contra vos est: & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum eo soluite, & adducite mihi.* Per duos Discipulos Domini timor castus, & amor sanctus intelliguntur, qui asinam, & pullum, id est, seniores peccatores, & iuniorem soluunt à vinculis peccatorum, & adducunt in obsequium Iesu Christi. Si vis plura de isto castello, quære in serm. de assumptione S. Mariæ. *Intrauit Iesus in quoddam castellum.*

Igitur in castellum istud, id est, in mundum olim ingressus est per nostræ carnis assumptionem, & adhuc ingreditur per finalem iudicii distinctionem. Vnde & Angeli ad Discipulos dixerunt in Ascensione Domini, Act. 1. *Viri Galilæi quid statis aspicientes in calum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in calum, &c.*

De

De secundo nota, quod decem viri leprosi signant quemlibet peccatorem, qui transgreditur & violat decem præcepta Dei. Primus itaque leprosus est violator primi præcepti, quod dicit Exod. 20. *Non habebis deos alienos coram me, non adorabis eos, neque coles.* Quasi dicat. Non habebis deos alienos coram me in corde, id est, Non adorabis eos ore, neque coles opere. Hoc præceptum violant præcipue quinque genera hominum, videlicet, humane laudis auidi, auari, gulosi, & luxuriosi, nec non & fortiarie mulieres fortilegiis confidentes. Humane quippe laudis auidi vanam gloriam, quam emunt à mimis & histrionibus, Deo præponunt. Auari numum & aliam rem temporalem plus diligunt, quam Deum. Gulosi ventri suo feruentius feruiunt, quam dulci Deo. Luxuriosi circa amorem mulieris fornicariæ plus astuant, quam circa dilectionem Dei. Mulieres fortiarie plus confidunt in fortilegiis suis, quam in his, quæ pertinent ad Dei cultum.

Secundus leprosus est, qui violat secundum præceptum, quod ait: *Non assumes nomen Dei tui in vanum: nec enim habebit eum infonem Dominus, qui assumpsit nomen Dei sui frustra.* Hoc mandatum maxime violant mercatores & omnes, qui, ne dixerim, peierant, sed qui assidue sine causa iurant. Violatur etiam hoc præceptum à laforibus, qui sæpe Deum blasphemant.

Tertius leprosus est ille, qui sabbata, id est, solemnitates Domini non custodit. Vnde dicitur in tertio mandato: *Memento, ut diem sabbati sanctifices.* Violatores huius præcepti sunt choriatores, & aliarum vanitatum sectatores. Ipsi enim dies celebres Deo, & Beatæ Mariæ, & aliis Sanctis dedicatos non sanctificant, orationibus ac aliis bonis operibus insistendo, imo potius maculant & exonorant vanitates libidinosas exercendo.

Quartus leprosus est ille, qui parentes suos nec reueretur, nec amat, nec eis necessaria subministrat. Dicit enim quartum mandatum: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longæuus super terram, quam Dominus tuus dabit tibi.* Hæc est terra viuientium, ubi regnat vita æterna.

Quintus leprosus est violator quinti præcepti, quod sic loquitur: *Non occides,* id est, non occides corde, ut desideres vel optes alicui mortem. Item, non occides ore, vel lingua, id est, non instigabis alicquem ad occidendum, nec detrahes proximo tuo, nec consilium aliquod dabis, per quod animæ noceatur. Item, non occides manu vel opere, nec permittes alicquem mori famæ.

Sextus leprosus est sodomita, fornicator, & adulter. Dicit enim sextum præceptum: *Non machaberis,* id est, nullam turpitudinem vel immunditiam corde, ac ore, & opere, seu manibus exercebis, nec alicui mulieri iungaris, quæ non fuerit tibi per legitimum matrimonium copulata.

Septimus leprosus est septimi præcepti contemptor, quod dicit: *Non furum facies.* Hoc mandato & furtum, & rapina, & dolus, & calumnia, & omnis generis vfura prohibetur.

Octauus leprosus est, qui loquitur contra

D. Alberti Magni Sermon.

proximum falsum testimonium. Dicit enim octauum præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.* Hoc præceptum violant, qui verbis suis vel vitæ, vel famæ, vel etiam rebus proximi nocent.

Nonus leprosus est noni præcepti transgressor, quod sic ait: *Non desiderabis uxorem proximi tui.* Hinc etiam luxuria mentalis prohibetur, ne videlicet aliquis credat, quod non sit peccatum deliciarum cum luxuriosis cogitationibus in corde.

Decimus leprosus est, qui violat decimum præceptum, quod ait: *Non concupisces domum proximi tui, nec omnia quæ illius sunt.* Hoc mandatum non obseruat, qui per auaritiam intrus exstans quamcunque rem proximi contra iustitiam concupiscit.

De tertio nota, quod ad hoc, ut huiusmodi leprosi curentur, quinque specialiter requiruntur. Primum est, ut Iesu castellum ingredienti occurrant. Ille Iesu occurrit, qui hoc firmiter credit, quod Iesus ad iudicium in mundum veniet, & quod in carne sua resurget, & coram Deo iudice stabit, vel vitæ æternæ, vel mortis perpetuæ sententiam audieturus. Secundum, ut viso Iesu stent à longe. Ille à longe stat, qui se humiliat, & Christum iudicem sperando formidat. In hoc enim notatur spes, quod steterunt. Timor autem in hoc innuitur, quod steterunt à longe, tanquam non audentes propius accedere. Tertium est, quod vocem suam ad Deum leuent dicentes: *Iesu præceptor miserere nostri.* Ille ad Deum vocem leuat, qui per penitentiam, & iustitiam ad Deum clamat. Misericordia quippe & iustitia sunt alæ orationis, quibus leuatur ad Deum. Misericordia sua pauperibus tribuit. Iustitia vero vnicuique ablata restituit. Quartum est, quod Sacerdotibus se ostendant. Vnde dixit eis: *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.*

Et nota, quod ad confessionem præcipue quatuor exiguntur, quæ hic innuuntur. Primum est, ut sit humilis, vnde non dixit, equitate, sed *ite.* Secundum est, quod sit nuda & sui accusatoria: vnde ait: *Ostendite vos,* & non alios. Tertium & quartum est, quod sit discreta & frequens: vnde subdit: *Sacerdotibus,* quasi discretis & bonis. Sacerdotes enim dicuntur quasi sacri duces. In hoc enim, quod pluraliter ait, innuitur, quod debet esse frequens; ut si vnus Sacerdos & confessor moriatur, vel se in alium locum transferat: alteri confiteatur, & ut toties se ad minus lauet per confessionem, quoties se polluit per peccatum. Contra quod multi faciunt, qui vix semel confitentur in anno. Quinto necessarium est leprosis, ut pro emundatione sua munus offerant, quod lex instituit offerendum. Vnde Dominus Luc. 5. dixit cuidam leproso, quem curauerat à lepra: *Vade, ostende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses in testamento illis.*

NOTA, quod legitur in Leuit. 14. quod leprosus pro emundatione sua ad minus offerat quadruplex munus, videlicet, agnum vnum, & olei sextarium, & duos turtures, aut duos pullos collumbarum, & decimam simile oleatæ in sacrificium. Per agnum, qui pro delicto immolatur, intelligitur carnis maceratio, quæ maxime fit per ieiunium & cilicium.

K. 3.

cilicium. 2. Per olei sextarium figuratur elemosynarum largitio, quæ ad modum olei miserias egenorum lenit; & hæc maxime consistit in illis sex, de quibus Dominus loquitur Matth. 25. *Esuriis, & dedistis mihi manducare: sitiis, &c.* 3. Per par turturum aut duos pullos columbarum significatur gemebunda & lacrymosa oratio. Debet enim penitens deinceps, ad similitudinem turturum, fugere strepitus huius mundi. Debet etiam tanquam gementes columbæ super aquarum, id est lacrymarum fluvium residere. 4. Per decimam similitæ oleatæ notatur hilaris adimpletio mandatorum Dei. Sicut enim ex similia panis conficitur, qui cor hominis confirmat: ita & per adimpletionem decem mandatorum Dei anima confirmatur, ut perueniat ad regnum Dei. Quod autem penitens deinceps hilariter adimplere debeat, quæ transgressus est; primo per hoc haberi potest, quod similia oleo consperfa debebat offerri. Rogate ergo Dominum, ut per eius gratiam à peccatis emundati ad electorum consortium pertingere mereamur. Quod nobis, &c.

IN DOMINICA XV. post Trinitatem

SERMO LXIX.

Nemo potest duobus Dominis servire. Matth. 6.

Quatuor sunt hic notanda.

- I. *Quis sit Dominus, cui ab uniuersis est fideliter seruiendum?*
- II. *Quis sit ille, cuius seruitium ab omnibus est fugiendum?*
- III. *In quibus potissimum Dei seruitus consistere videtur?*
- IV. *Quare quilibet Christo seruire teneatur?*



E primo nota, quod ille est Dominus, cui seruire debemus, quem adorant dominationes, tremunt potestates, videlicet Christus Dominus Deus noster. De isto Domino scribit Paulus 1. ad Tim. 6. *Est Rex regum, & Dominus dominantium qui solus habet immortalitatem, & lucem habet inaccessibilem.* De isto etiam Domino scribit in Apoc. 19. quod *vidit equum album & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis & verax: & cum iustitia iudicat & pugnat; & vestitus erat veste aspersa sanguine, habens in vestimento & in femore scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium.* Hæc exponuntur de Filio Dei, cuius *albus equus* est caro immaculata, quam sumpsit ex Virgine: *vestis vero aspersa sanguine* est corpus ipsius Filij Dei,

quod proprio calore effusum fuit in cruce; & *in hoc vestimento est scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium*: quia enim se humiliavit vsque ad mortem, mortem autem crucis, Deus Pater illum exaltauit, & dedit illi nomē, quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, & infernorum. Huic ergo Domino soli credendum est & seruiendum, vnde dicit 1. Reg. 7. *Parparate corda vestra Domino, & seruite illi soli.*

De secundo nota, quod diabolus est ille Dominus, cuius seruitium est fugiendum. Demones enim sunt crudeles domini, sub quorum manu traditus est mundus iste; vnde dicitur Isa. 19. *Tradam Aegyptum, id est, mundum in manu dominorum crudelium.* De crudelitate quoque demonum, dicitur Ier. 6. *Ecce populus veni de terra Aquilonis, Sagittam & scutum arripit: crudelis est, & non miserebitur; & super equos ascendit, preparat quasi vir ad prælium, aduersum te filia Sion.* Per populum qui *venit de terra Aquilonis*, demones intelliguntur, qui veniunt de regione inferni, ubi hiems regnat æterna. Per hoc autem, quod dicitur, quod *super equos ascendit*, hoc intelligitur, quod festinant in interitum animarum. Veniunt autem cum *sagitta & scuto*. Per *sagittam* notantur plagæ irremediabiles, quas inferent peccatoribus & sceleratis. Per *scutum* vero signantur illa, per quæ se modo peccatores excusant à seruitio Dei. Hæc scuta secum deferunt demones. Ostendunt enim miseris peccatoribus, quod quia se excusauerunt, ne Christo seruirent, propter hoc penas patientur æternas. Et certe ipsi crudeles sunt, & nunquam animabus damnatis miserebuntur in suppliciis. Stultus est ergo, qui seruiert ipsi.

De tertio nota, quod potissimum Dei seruitus consistit in quatuor, videlicet, in sanctitate, in æquitate, & pietate, & castitate. De seruitio sanctitatis dicit Dominus Leuit. 10. *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.* Item Deut. 26. *En Dominus elegit te, ut sis populus sanctus.* Item Luc. 1. *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ.* & infra, *Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi in sanctitate & iustitia, &c.* Sanctitas autem consistit in diuino cultu, videlicet, in deuotione orationum & dulcedine lacrymarum, in sancta meditatione & caelestium contemplatione. Hoc seruitium deberent homines Deo impendere in diebus solemnibus, quando vacant ab aliis laboribus. Vnde dicitur eis: *Memento, quod diem sabbati sanctifices.* Sed heu tunc maxime Deum offendunt: propter hoc demones derident sabbata nostra, sicut dicitur in Thren.

2. De seruitio castitatis dicit Apost. 2. ad Cor. 6. *Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in castitate.* Item scribit 1. ad Timoth. 5. *Teipsum castum custodi.* Castitas autem est peredominans vitiorum furis munda & honesta totius corporis habitudo. Sed heu multi derelicta castitate seruiunt immunditatis luxurie; vnde dicitur 4. Reg. 21. *Seruiuit Ammon rex immunditatis, & adorauit eas, & dereliquit Dominum Deum patrum suorum.* Ammon interpretatur onerans, vel onustus, & significat luxuriosos, qui onusti sunt Domino. Laborat enim sustinens immunditatis eorum; vnde ipse dicit Isa. 1. *Laborans sustinens,*

3. De

3. De seruitio æquitatis siue iustitiæ dicitur Tob. 13. *Conuertimini peccatores, & facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat misericordiam suam vobiscum.* Item dicitur Tob. 14. *In hora exitus sui vocauit ad se Tobias Tobiam filium suum, & septem iuuenes filios eius nepotes suos, & dixit eis, Seruite Domino in timore & in veritate: & inquirete, ut faciatis que placita sunt illi; & filius vestris mandate, ut faciant iustitias.* Iustitia vero est æquitas ius vnicuique rei tribuens pro dignitate cuiusque. Pauci sunt, qui faciunt hodie iustitiam: propter hoc conqueritur Dominus Isa. 59. *Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit: quia corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi; facta est veritas in obliuionem.*

De seruitio pietatis siue misericordiæ scribit Apostolus 2. ad Tim. 4. *Exerce teipsum ad pietatem: nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est promissionem habens vite que nunc est, & future.* Multamque igitur quisque niti debet, ut sit pius & misericors in elemosynis dandis, & pauperibus consouendis: quia magna gratia est eis reposita, qui cum pietate siue misericordia moriuntur. Vnde dicitur 2. Mach. 12. *Iudas Machabeus considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.*

De quarto nota, quod sex causæ assignantur, quare quilibet Domino seruire teneatur. Prima causa est seruilis conditio. Propter seruitum quippe conditionem tenemur ei seruire. Ipse enim de limo nos plasmauit, quod recognouit Dauid Rex ita dicens in Psal. 135. *O Domine, ego seruus tuus, & filius ancille tue.* Quasi dicat. O Domine, ego sum seruus tuus, quia ad imaginem tuam me creasti: sum & seruus tuus, quia mihi spiraculum vite, id est, animam inspirasti. Et benedico, quod sum seruus tuus: sum enim filius ancille tuæ, id est, terra, quæ est scabellum pedum tuorum.

Secunda causa est charissima emptio. Pretioso dempe suo sanguine de potestate diaboli nos redemit. Vnde dicit Apostolus 1. ad Corinth. 6. *Empti estis pretio magno glorificate & portate Deum in corde, & in corpore vestro.* Et 1. Pet. 1. *Non aurum vel argenteo redempti estis, sed pretioso sanguine Iesu Christi.* Oportet ergo vel Domino seruiamus, vel ei totum sanguinem suum, quem pro nobis effudit, persoluamus; alioquin contra nos sanguis eius ager in iudicio.

Tertia causa est impensis seruitij recompensatio. Recompensare quippe debemus Deo seruitium, quo nobis seruiuit; vnde ipse dicit Isa. 43. *Seruite me fecisti in peccatis tuis. Præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Omnia quæ Dominus fecit in carne, quasi quædam seruitus fuit, videlicet, quod ieiunauit, quod plorauit, quod prædicauit, quod orauit, quod infirmos curauit, & quod dorsum suum exhibuit percutientibus, & genas vellentibus, & quod faciem suam à conspuentibus non auertit, & quod suum paribulum ipse tulit, & cætera plura.

Quarta causa est propria promissionis obligatio: promissimus enim in baptismo, quod ei seruire deberemus; vnde dicit Eccl. 5. *Siquid vovisti Deo, ne moreris reddere: multo enim melius est non vovete, quam post vota promissa non reddere.*

Quinta causa est quotidiani boni erogatio. Quotidie namque recipimus beneficia Dei, quo merito deseruire debemus. Et certe longum esset singula beneficia Dei, quæ quotidie de manu suæ clementiæ suscipimus, per ordinem recitare. Ut autem de omnibus aliis beneficiis Dei tacam, quantum putatis, quod valeat ær, quem omni tempore ad inspirandum accipimus & expirandum?

Sexta causa est æternæ mercedis expectatio. Vnde dicitur Isa. 40. *Die civitatibus Iude: Ecce Dominus vester, ecce Dominus Deus in fortitudine, veniet, ecce merces eius cum eo.* Ipse etiam Dominus dicit Matth. 5. *Gaudete & exultate, ecce enim merces vestra copiosa est in calis.* Bene dicit copiosa, quia si numerari possent stellæ cæli: numerari etiam poterit merces & præmium seruorum Dei. Rogate ergo Dominum, ut tam fideliter ei in hac vita seruiamus, ut post hanc vitam ad mercedem inenarrabilem perueniamus, &c.



IN DOMINICA XVI. post Trinitatem

SERMO LXX.

Ibat Iesus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7.

In præfenti Euangelio quatuor principaliter sunt notanda.

- I. *Quid per civitatem quam Iesus ingreditur, exprimitur?*
- II. *Quid per defunctum qui offertur, intelligatur?*
- III. *Quid per matrem viduam plorantem accipiatur?*
- IV. *Quomodo defunctus iste vita restituitur?*



E primo nota, quod per Naim civitatem mundus iste figuratus, & exprimitur. Naim enim interpretatur fluctus, vel commotio. Et vere sicut fluctus est instabilis, ita omnia, quæ sunt in hoc mundo, subiacent instabilitati. Vnde dicunt mundi amatores in inferno existentes Sapient. 5. *Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum insipientia quid commulit nobis: transferunt omnia tanquam umbra, & tanquam navis, quæ transiit fluctuantem aquam, cuius, cum pertransierit, non est vestigium invenire. Transferunt enim & navis & aqua.*

Mundus etiam appellatur commotio, & non immerito: semper enim commouetur ad similitudinem maris, quod nunquam potest quietesce- re; vnde dicitur Isa. 19. *Concurrere faciam Aegyptios, id est, quemlibet mundanum contra mundanum, & pugnant vir contra fratrem suum, & vir contra*

contra amicum suum, civitas contra civitatem, & regnum quasi adversus regnum. 19. Quod hæc verba sunt vera, satis hodie patet. Hanc civitatem quotidie Dominus, & sine intermissione ingreditur, per desiderium quod habet ad conversionem peccatorum.

Sequitur etiam eum discipuli eius, id est, omnis congregatio beatorum, & turba copiosa, id est, omnis exercitus Angelorum. Omnes siquidem iam beati, nec non & universi Angeli videntes, quod Rex eorum desideret conversionem peccatorum, desiderant & ipsi præsertim cum per conversionem peccatorum citius impetratur numerus electorum.

De secundo nota, quod per defunctum qui ad portam civitatis effertur, quilibet peccator intelligitur, cuius peccata ad hominum notitiam pervenerunt. Manifeste quippe peccare est portam ad portam civitatis. In porta enim frequens est introitus & exitus hominum, & bene peccator defunctus appellatur, etsi corpore enim mortuus non est, est tamen in anima coram Deo.

Et nota, quod sicut Glossa testimonio homo quatuor elementis constat, videlicet, aere, igne, terra, aqua, ita etiam sunt quatuor genera peccatorum, per prædicta quatuor elementa significata, quæ portant peccatorem ad sepulchrum inferni. Per aerem igitur significatur superbia, quæ semper appetens excellere, vult aliis dominari: & hæc est vna & prima ex illis, quæ hominem deportant ad infernum. Habet autem superbia quandam sororem, quæ vocatur vana gloria, quæ iuvat eam portare defunctum in vna parte feretri. Superbia autem est, quosque alios opprimere, & de malis quibuslibet se iactare. Vana gloria est, quæ facit humanam laudem appetere, & se meliorem vel sanctiorem, quam alios reputare. Contra superbiæ & vanæ gloriæ dicitur in Job 20. Hoc scio à principio, ex quo positus est homo, quod laus impiorum brevis sit super terram, & gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit usque ad celum superbia eius, & caput eius, scilicet per vanam gloriam celum tetigerit: quasi serpens in fine perdetur; & qui viderant eum, dicent, Vbi est? Potest responderi: Ipse est in inferno deformior quam aliquis bufo, & hoc satis est dignum. Qui enim per humilitatem noluit simulari Deo pulcherrimo, per superbiæ factus est similis dæmoni deformissimo: dicit enim Greg. Apostata angelo similis efficitur, qui alijs hominibus esse similis designatur.

Per ignem signatur ira, quæ hominem intrinsecus inflammat, & hæc altera parte portat feretrum defuncti, quam etiam iuvat portare soror sua, scilicet invidia, siue odium, quia odium est ira immutata, ut dicit Augustinus. Est autem ira subita tempestas animi, qua aliquis movetur ad nocendum alijs. Invidia autem est dolor ex aliena felicitate nascens. Contra iram dicitur Eccl. 11. Auser iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Er quare hoc? Ira enim viri insipientis Dei non operatur, ut dicitur Iacob. 1. Contra invidiam dicitur etiam Proverb. 14. Putredo ossium invidia, id est, virtutum. Item contra invidiam dicitur Sapient. 2. Invidia diaboli mors introiit in orbem terrarum. Imitatur autem illum, id est, diabolum, qui sunt ex parte illius, id est, invidi.

Per terram intelligitur avaritia, quæ terrenam desiderat. Hæc in tertia parte feretri portat defunctum ad sepulchrum inferni. Habet & ista sororem, videlicet, acediam, quæ socia eius est in portando. Est autem avaritia multa acquirere, nec superflua pauperibus erogare. Acedia vero est desidiosus animi torpor, à bono incepto faciens aliquem resiliere. Et satis congrue avaritiam sequitur acedia, quia per nimium desiderium & concupiscentiam temporalis boni nascitur homini tedium & obliuio summi boni. Contra avaritiam dicitur Habac. 2. Vae ei, qui multiplicat non sua: usquequo aggravat contra se densum lutum? Vae ei qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelsu nidus eius. Contra acediam dicit Eccl. 6. Audi fili subijce humerum tuum, & porta sapientiam, id est, servitutem Dei, & ne accideris in vinculis eius, in novissimis ingenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblationem.

Per aquam, quæ est quartum elementum, luxuria figuratur. Hæc enim semper despumat in libidinem. Luxuria vero in quarta parte feretri deportat mortuum ad sepulchrum tormentorum. Habet & ipsa sororem, scilicet, gulam, quæ assistit ei in portando. Est autem luxuria inordinata carnis petulantia, id est, dulce carnis venenum, quod corpus humanum debilitat, & virilis animi robur enervat. Gula est vorax edacitas nauseanti stomacho applaudens, naturæ finibus non contenta. Contra luxuriam dicit Eccl. 12. Malitia hora vnius, scilicet in inferno, oblationem facit luxurie maxima, & in fine hominis denudatio operum illius. Cum enim mortuus fuerit homo, tunc statuentur omnes immunditiæ ante oculos ipsius, quas operatus fuit prius: & per has immunditias iremediabiliter punitur. Contra gulam siue crapulam dicit Eccl. 37. Propter crapulam multi perierunt in morte, videlicet, temporali & æternali.

De tertio nota, quod sicut dicit Glossa, per matrem viduam, quæ stens sequebatur defunctum filium, sancta Ecclesia figuratur. Ideo enim vidua vocatur, quia viduata est corporali præsentia charissimi sponsi, videlicet, Iesu Christi. Hæc autem mater quemlibet peccatorem amarissime desinet, tanquam unicum filium suum. Quilibet enim regeneratus ex aqua & Spiritu sancto, est ei tanquam unicus filius summe dilectus: unde & summe dolet eius perditionem.

De quarto nota, quod ad hoc ut peccator resuscitetur à peccatis ad spem vitæ æternæ, quatuor requiruntur. Primum est, ut Iesus accedat, & loculum tangat. Secundum est, ut hi stent, qui defunctum portabant in loculo, id est, in feretro. Tertium est, ut Iesus defuncto imperet, ut resurgat. Quartum est, ut defunctus se erigat, & loquatur. Et sic quinto, matri viduus restituitur. 1. Tunc Iesus accedit, & loculum, id est, conscientiam peccatoris tangit, quando ei metum illius extremi iudicii incutit, in quo scilicet iudicio Dominus percussit virga crudelis omnes peccatores terre. O quam infelix, quem agnus, tunc leo effectus, feriet virga laborum suorum, dicens: 2. Ite maledicti in ignem æternum. Tunc autem stant, qui prius mortuum ferebant, quando videlicet peccator compunctus per timorem conteritur, & desinit à peccatis.

peccatis, quæ eum prius ad puteum gehennæ portabant. 3. Tunc vero Iesus peccatori mortuo imperat ut resurgat, quando videlicet ei robur gratiæ administrat. Gratiæ quippe Dei dat homini vires, ut possit resurgere. 4. Tunc vero mortuus se erigit, & sedens loquitur, cum peccator per spem veniæ se leuat ad celum: & tunc sedens loquitur, quando peccata sua discrete & integre confitetur. Oportet ergo, ut quilibet peccata sua confiteatur, alias saluari non poterit. 5. Cum autem locutus fuerit per confessionem, tunc quinto Iesus Sacerdotum ministerio peccatorem iam penitentem restituit Ecclesiæ per peccati ablationem, & debite satisfactionis iniunctionem. Rogate ergo Dominum, ut tam strenue pro peccatis nostris in vita satisfaciamus, ut post hanc vitam in conspectu eius fiducialiter appareamus.

IN DOMINICA XVII. post Trinitatem

SERMO LXXI.

Ecce homo quidam hydropicus erat ante Iesum. Ipse vero apprehensus sanavit eum, ac dimisit. LUC. 14.

Tria principaliter sunt notanda.

- I. Quid per domum principis Phariseorum figuratur?
- II. Quid per hydropicum intelligi debet?
- III. Qualiter hydropicus à Iesu sanatus?

DE primo nota, quod per domum principis Phariseorum sancta Ecclesia figuratur. Princeps autem Phariseorum est gloriosa Virgo Maria. Ipsa enim, ut pote mater, & sponsa, soror, & filia Regis æterni, princeps est totius Ecclesiæ. De hac principe dicitur Cant. 7. Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia Sion principis, id est, Dei gloriosi. Ipsa enim fuit filia, & mater principis illius, cuius principatus factus est super humerum eius, ut dicitur Isa. 9. Per crucem quippe, quam Dominus Iesus portavit in humeris suis, meruit principatum imperij sempiterni. Gressus igitur filie istius principis, id est, actus Beatæ Virginis pulchri fuerunt in calcamentis, id est, in exemplis sanctorum patrum. Ipsa nempe studiose imitabatur virtutes, & exensiva præcedentium patrum, ac in omnibus strenue exercebatur.

Et bene Beata Virgo princeps Phariseorum appellatur. Pharisei quippe diuisi interpretantur:

Ipsa enim est Princeps & Domina fidelium, qui vita & moribus diuisi sunt à populo diaboli. Populus quippe diaboli superbus est, iracundus, invidus, & acediosus, avarus, luxuriosus, & gulosus. Populus autem Beatæ Virginis est diuerso humilis est, mitis, benignus, & religiosus, sufficiens etiam in his quæ à Deo habet, & castus, & sobrius.

Iesus autem hanc domum, id est, Ecclesiam intrat sabbatum manducare panem. Desiderat enim, ut peccatores ipsi sabbatum faciant, id est, à peccatis desistant, & eum quiescere permittant, quem quotidie per peccata impugnant. Desiderat etiam, ut dent ei manducare panem, id est, ut de cætero per conversionem veram voluntatem suam perficiant. Unde legitur in Ioan. 4. quod cum Iesus mulierem Samaritanam conuertisset, & illa in eum crederet: venerunt discipuli eius apportantes cibum materiale, & dicebant: Rabbi manduca. Quibus ipse respondit: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Quasi diceret. Bene refectus sum per conversionem & fidem huius mulieris. Quicumque enim facit voluntatem Dei, optimo cibo cibatur eum.

De secundo nota, quod per hydropicum quilibet peccator intelligitur. Et hoc non immerito, si quis proprietates & diuersitates hydropicis adaptauerit peccatis. Est enim hydropicis error digestiue virtutis in hepate tumore membrorum generans. Et nota, quod per hydropicum intelligitur homo, qui septem mortalibus peccatis est inuolutus, videlicet, superbia, ira, invidia, avaritia, gula, acedia, & luxuria.

Est enim quadruplex hydropicis. Prima vocatur leucophlegmantia. Qui hanc patitur, totum corpus habet vehementer inflatum, & superficies cutis eius est alba. Unde per hanc signatur superbia, & vana gloria, & mirabiliter hominem inflat. Contra hanc dicit Apost. 1. Cor. 4. Vnus adversus alterum non inflatur. Item 2. Corin. 12. Non sui inflationes in vobis.

Secunda species hydropicis Hypofarca, vel anafarca vocatur. In hac hydropicis superfluus humor non vsque ad cutem vel exterius expellitur, sed sub carne retinetur. Unde hypofarca designat invidiam, quæ interius iacet. Putredo quippe ossium est invidia, sicut dicitur Proverb. 14.

Tertia species hydropicis vocatur tympanites. Qui hanc patiuntur, venter eorum percussus resonat ad modum tympani. Propter hoc per hanc ira designatur, quæ hominem falcitat in indignationem & clamorem. Contra hanc dicit Apost. ad Eph. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis, id est, in die baptismatis regenerationis. Et quomodo nunc contristabitur? Sequitur: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollantur à vobis cum omni malitia.

Quarta species hydropicis vocatur Ascites. Qui hanc patiuntur, venter eorum percussus resonat ad modum vtris semipleni. Unde per hanc gula figuratur. Vere enim gulosi patiuntur ascitem, quia venter eorum semper æstuat ad cibum & potum, velut vter semiplenus. Contra hoc dicit Paulus ad Roman. 13. Non sitis in comessationibus & ebrietatibus, sed induimini Dominum Iesum Christum. Quasi dicat. Nolite nimis

nimis cibum & potum appetere, sed potius appetite Dominum Iesum Christum; quia ipse est vera resurrectio animarum uestrarum.

Quinrum, quod attenditur in hydropico, hoc est, quod sicut Glossa dicit, proprium hydropici est, quod quanto plus biberit, tanto amplius sitit. Et per hoc vocari potest auaritia, quæ semper est sitibunda. Auaritia enim est vna filiarum illius sanguifugæ, id est, diaboli, qui semper dicit: *Affer, affer*: vt dicitur Proverb. 19. Ibi dicit Glossa:

Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit.

Dicit etiam Salustius: *Auaritia pecunia studium habet, quam nemo sapiens unquam concupiscit, & quasi venenis imbuta corpus animamque virulem efforminat, semper insatiabilis, neque copia neque inopia minuitur.*

Sextum, quod attenditur in hydropico, hoc est, quod habet fortidum anhelitum. Et per hoc notatur luxuria, quæ facit coram Deo & Angelis, & hominibus: propter hoc dicit Anselmus: *O quam tolerabilis foret carnis putrida hominibus quam anima peccatrix Deo!*

Septimum est, quod attenditur in hydropico, quod videlicet grauis est, & piger. Et per hoc exprimitur acedia, quæ hominem grauem & pigrum reddit in obsequio Iesu Christi. Contra pigros & acediosos dicitur Prover. 20. *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo estate, & non dabitur ei.* Pigri propter frigus desidii nolunt modo mittere manus operationis ad aratum crucis, quod ipse Iesus, quasi quidam bos traxit, & propter hoc in aestate, cum sol sempiterni ardoris caput eorum exuret, mendicabunt diuinam misericordiam, & non dabitur eis vel vna gutta alleviationis & misericordiz.

De tertio nota, quod ad hoc quod hydropicus à Domino curetur, tria requiruntur. Primum est, quod hydropicus ante appareat. Secundum est, quod cum Dominus apprehendat. Tertium est, quod sanet eum, ac dimittat. Primum igitur est, quod hydropicus sit, & appareat ante Iesum, quando videlicet Dominus peccatorem respicit oculis misericordiz suæ. Sic Dominus Petrum qui eum ter negauerat, oculis misericordiz clementer respexit. Vnde dicitur Luc. 22. *Es conuersus Dominus respexit Petrum, & egressus Petrus frater senuit amare.*

Secundo, ad curationem hydropici necesse est, vt Dominus eum duplici manu apprehendat, id est, ad se prendat, videlicet manu misericordiz, & manu iustitiz. Quilibet istarum manuum quinque digitos habet. In manu vero misericordiz primus digitus est, quod Dominus nos suo sanguine de potestate diaboli liberauit. Secundus digitus est, quod Dominus nos baptismati viuos reseruauit. Tertius est, quod peccata nostra distissime tolerauit. Quartus est, quod insuper nobis necessitates corporis satis largiter administrauit. Quintus digitus est, quod se ad hoc, quod nos ad penitentiam libentissime suscipiet, obligauit. Et vere hæc quinque diligenter considerata de iure peccatorem mouere debent ad penitentiam. Cum autem peccator hæc quinque fideliter considerans ad penitentiam compungitur, tunc eum Dominus manu misericordiz suæ apprehendit ad salutem.

Altera manus Domini est manus iustitiz. Quinque vero digitus manus istius, est quintuplex consideratio circa diuinam iustitiam. Primo enim rationem redditori sumus coram diuina iustitia de anima & corpore nostro, quæ ab ipso vt per hæc ei seruiremus, accepimus. Secundo rationem reddemus de sanguine vniuersi Filij Dei, cui debitas vices seruitutis non rependimus. Tertio ratio à nobis requiretur de omni tempore, & de vniuersis, quæ cum tempore de manu Domini suscepimus. Quarto rationem reddemus de omni peccato, quod vel cogitatione, vel locutione, vel operatione commisimus. Quinto rationem reddemus de omni bono opere, quod poteramus fecisse, & non fecimus. Quisquis hæc quinque bene considerans, etiam si faxeus vel ferreus fuerit, non trepidabit.

Quemcumque ergo Dominus hac duplici manu, per spem, & metum vere apprehendet, sine dubio sanabit eum per veram penitentiam, & sic sanatum dimittet in pace, ac requie sempiterna. Rogate ergo Dominum, vt sic nos sanare dignetur, vt ad æternam requiem pertinere mereamur. Quod, &c.

IN DOMINICA XVIII. post Trinitatem

SERMO LXXII.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Matth. 22.

Quatuor sunt hic notanda.

- I. *Qualiter Dominus diligi precipiatur?*
- II. *Quare quilibet Dominum diligere teneatur?*
- III. *Quibus signis aliquis Deum diligere perpendatur?*
- IV. *Quæ bona qui Deum dilexerit, assequantur?*



DE primo nota, quod Dominus diligi precipitur ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. 1. Ex toto corde Dominus diligi precipitur: quia, vt dicit Philosophus, cor est principium omnis sensus & motus; & omnia membra virtutem à corde recipiunt. Igitur Dominus ex toto corde est diligendus, id est, ex omni motu, & sensu nostro, scilicet ex omnibus verbis, & operibus nostris, & ex omni visu, auditu, gustu, odoratu, & tactu, vt videlicet verba lingue nostre, & opera manuum nostrarum, & omnes sensus nostros

stros exteriores ad dilectionem Domini conuertamus, 2. Ex tota etiam anima Dominus est diligendus. Anima vero tres habet potencias, scilicet rationabilitatem, concupiscibilitatem, & irascibilitatem. Per rationabilitatem discernit inter bonum & malum: per concupiscibilitatem diligit bonum, per irascibilitatem respuit malum. Igitur ex tota anima, id est, ex omnibus potentiis eius Deum debemus diligere, vt videlicet Dei dilectione nos inuitante inter bonum & malum discernentes: bona, id est, virtutes, eligamus, & mala, hoc est, vitia, respiciamus. 3. Ex tota mente, id est, ex omni memoria Domini est diligendus. Sicut enim ipse nunquam obliuiscitur misereri nostri: sic etiam dignum est, vt & nos quotidie renouemur amoris sui.

De secundo nota, quod ad minus propter quinque causas quilibet tenetur Dominum diligere. Prima est; quia nos ad imaginem suam creauit. De hoc dicit Eccl. 12. *Deus creauit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum.* Hinc etiam dicit Augustinus in libro de spiritu & anima: *Miser ego, quantum debemus diligere Deum meum, qui fecit me, cum non eram? Non eram, & de nihilo me fecit, non lapidem, non arborem, non auem, vel aliquid de animalibus; sed voluit me esse hominem: dedit mihi viuere, sentire, & discernere.*

Secunda causa est; quia nos de potestate diaboli per suum sanguinem liberauit: vnde dicit Apostolus ad Titum 2. *Qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, factorem bonorum operum.* Omnis iniquitas diabolus appellatur, quia ipse in iniquitate delectatur, & iniquitatem persuadet. Diligendus est Dominus Dei Filius: quia nos sanguine suo de manu iniquitatis, id est, diaboli, liberauit; & quia etiam per ipsum cruorem suum nos lauit, & emundauit, vt Deo Patri acceptabiles redderemur, & deinceps bona opera sectaremur. Hinc etiam dicit Augustinus in prædicto libro: *Miser ego, quantum debemus diligere Deum meum, qui mercedem cum perieram, ad mortalem descendit, mortalitatem suscepit, mortem viciit, & sic me restaurauit: perieram, venit ille post me, vt redimeret me, & carum dilexit me, vt sanguinis sui pretium appenderet pro me.*

Tertia causa est, quare Dominus est diligendus; quia peccata nostra distimulauit; vnde dicitur Sap. 11. *Misereris omnium, quoniam omnia pecces, & distimulas peccata omnium, propter plenam clemenciam. Diligis enim omnia quæ facta sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti: patris autem omnibus, quoniam omnia tua sunt Domine, qui amas admodum valde.* Itaque infans est homo, si non dilexerit Deum suum, qui excessus suos graues & multiplices, quos statim punire poterat, tamdiu tolerauerit.

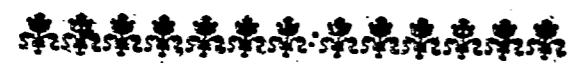
Quarta causa est; quia corporales necessitates satis largiter administrauit nobis, vnde ipse Dominus ait Matth. 6. *Nolite solliciti esse dicentes: Quid manducemus, &c. Scit enim pater vester celestis, quia his omnibus indigetis. Primum igitur querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc, &c.* Item dicit Dominus Luc. 12. *Nolite querere, quid manducetis, &c. Pater enim vester scit, &c. verumtamen primum querite regnum Dei, &c.* Super hunc

locum dicit Gloss. *In decorem homini, curare de vobis & velle, qui militat regno.* Nōuit enim rex, quemadmodum familiam suam pascat, alar, & vestiar, Nota etiam, quod Dominus dicens: *Nolite solliciti esse dicentes, Quid manducetis, &c.* non prohibet prouidentiam per quam in sudore vultus panis preparatur; sed verat sollicitudinem quæ mentem perturbat, & ab æternis reuocat.

Quinta causa est, quare Dominus diligendus est, hoc est, quia nobis regnum copiosissimum preparauit. Vnde dicit Petrus in 1. Can. 1. *quod nobis per Iesum Christum hereditas incorruptibilis, incontaminata, immarcescibilis in calis est conseruata.* Dicit etiam Matth. 25. *Tunc dicit rex his, qui à dextris eius erant: Venite benedicti patri, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.*

De tertio nota, quod per tria signa precipue perpendere possumus; si Deum diligamus. Primum signum est mandatorum ipsius obseruatio. Vnde ipse dicit Ioan. 14. *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Item Ioan. 15. *Ad alios in dilectione mea: si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Gloss. *Dilectio præcedit obseruantiam mandatorum.* Item 1. Ioan. 5. *Hæc est charitas Dei in nobis, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius graua non sunt.* Secundum signum dilectionis Dei, est elemosynarum in pauperes erogatio. Vnde dicit Dominus Petro Ioan. 20. *Si man Ioannis diligit me, pasce agnos meos.* Per agnos Domini pauperes intelliguntur: Dominus enim agnoscat eos. Domino quippe delectatus est pauper, vt dicit Psal. 10. *Qui igitur Dominum vere diligit, libenter elemosynas suis pauperes pascat.* Tertium signum vere dilectionis, nulla de die iudicij trepidatio. Vnde dicit 1. Ioan. 4. *In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij. Timor enim non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.* Vere qui Dominum diligit vt Patrem charissimum; non timebit eum vt iudicem seuerissimum.

De quarto nota, quod qui vere Deum dilexerit, triplex ex hoc bonum consequatur. Primum est, quod à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto amabitur. Secundum, quod ei omnis gloria Filij manifestabitur. Tertium est, quod à sancta Trinitate semper inhabitabitur. De primis duobus dicit Dominus Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei misericordiam.* Vere magnum est, hominem diligi à Patre, & Filio, mediante Spiritu Sancto, quia ipse est amor Patris & Filij. Magnum est etiam homini mortali omnem gloriam Filij Dei manifestare. De tertio dicit & ipse Dominus Ioan. 14. *Si quis diligit me sermonem meum seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniet, & manserit apud eum faciens.* Vere gloriosum est, animam boni hominis palatium esse sanctæ ac indiuiduæ Trinitatis. Rogate ergo Dominum, vt sic eum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente diligamus, vt ipsum trinum & vnum post hanc vitam in celestis gloria videamus. Quod nobis prestare dignetur idem, &c.



IN DOMINICA XIX.
post Trinitatem

SERMO LXXIII.

Ecce offerebant Iesu paralyticum iacentem in lecto.

Matth. 9.

Tria sunt hic notanda.

- I. Quid per paralyticum qui Domino offertur, intelligatur?
- II. Quid per illos qui paralyticum Domino offerunt, exprimat?
- III. Quomodo paralyticus iste sanitati restituitur?



De primo nota, quod per paralyticum peccator intelligitur: maxime ille qui subiacet superbiz, avaritiz, gula, luxuriz, & acedia. Hæc enim quinque peccata sunt, quasi quinque digiti in manu diaboli, per quam trahit ad se penè totum genus humanum. Nota igitur, quod paralyticus est læsio partis, quæ fit cum privatione sensus, vel motus, vel utriusque. Fit autem ex tribus causis principaliter. Quandoque enim fit ex incisione, quandoque ex frigiditate constringente, & quandoque ex humore oppilante: ex quibus causis denegatur aditus spirituum ad instrumenta verborum.

1. Fit itaque paralyticus quandoque ex incisione, & per hoc notatur superbia. Superbia quippe est gladius diaboli, per quem gladius ipse primus ausus est Altissimum impugnare; sed certe in pugna succubuit. Detracta est enim ad inferos superbia eius, & qui prius erat quasi Lucifer qui mane oriebatur: nunc est cadaver fortens & immundum. Et nota, quod diabolus adhuc non desinit membra Christi impugnare per superbiam. Qui autem superbiz acceperint vulnus, amittunt Spiritum sanctum. Fugit autem Spiritus sanctus cor læsum per superbiam. Unde dicitur Eccl. 10. *Odibilia coram Deo & hominibus est superbia.* Superbia quoque & dux eius filiz, scilicet, ira, & invidia, magnum damnum faciunt homini. De hoc damno dicit Magister Hugo de S. Victore: *Superbia auferit mihi Deum, & invidia proximum, & ira meipsum.*

2. Fit etiam paralyticus ex frigiditate constringente. Per hoc notatur avaritia, quæ constringit poros cordis, ne possit ad illud peruenire spiritus charitatis, siue pietatis. Propter hoc dicit Eccl. 43. *Frigidus ventus Aquilo flauit, & gelauit crystallus ab aqua.* Per frigidum ventum Aquilonem, sicut dicit Glof. diabolus figuratur, qui stat avaritiam ad cor hominis: & sic, liquid aqueum, id est, compassionis erat in corde hominis, totum conuertitur in crystallum, id est,

in tenacitatis duritiam. Sunt aliqui diuites tenaces, qui dum vident pauperes in hyeme nudos & famelicos, forsitan dicunt eis Iac. 2. *Ite calefacimini & comedite.* Ipsi tamen non participant cum eis vel ignem suum, vel vestes suas, aut cibum: cor enim eorum est per avaritiam congelatum. Contra tales dicit Iac. 2. *Si frater & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano: dicat autem aliquis de vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & sacremini: non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?*

3. Fit autem paralyticus ex humore grosso oppilante, & per hoc notatur luxuria, quæ præcludit viam Spiritui sancto. *Spiritus enim sanctus non habitat in corpore subdito peccatis*, videlicet, luxuriz, sicut dicitur Sap. 1. Propter hoc dicit Apost. 1. Cor. 5. *Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* Quare quia videlicet, per luxuriam seipsum inquinat, & se inhabitatione Spiritus priuat. Sequitur enim. *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est?*

4. Fit etiam paralyticus ex superfluitate ciborum, & maxime potuum. Et per hoc notatur gula, quæ animam facit paralyticam. Contra potus superfluitatem dicit Eccl. 31. *Sanitas est anima & corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irrationem, & iram, & riuas multas facit. Amaritudo anima vinum multum potatum.*

5. Nota etiam, quod paralyticus alia est vniuersalis, alia particularis. Vniuersalis est, quæ recte mediam partem corporis occupat. Particularis, quæ partem tantum, vt manum, vel pedem, oculum, vel linguam, & sic de alijs membris. Paralyticus igitur partem illam corporis, quam occupauerit, reddit sæpe totam inutililem: & per hoc notatur acedia. Acediosi namque habent linguam, manus, pedes, & alia membra: & tamen non mouent ea in obsequium Iesu Christi: vnde sunt quasi toti paralytici. Propter hoc de eis dicitur in Psal. 113. *Os habent; & non loquuntur, oculos habent, &c.* Peccatores enim os habent; & tamen propter acediam non loquuntur, neque illud aperiant ad peccatorum suorum confessionem, vel ad orationem. Oculos etiam habent: & tamen non vident, vel Christi passionem, vel pauperum afflictionem. Aures habent; & non audiunt Christum æterna præmia iustis pollicentem, & perpetua supplicia peccatoribus prædicantem. Nares habent: & non percipiunt odorem regni suauissimi, & fetorem gehennæ intolerabilissimum. Manus habent: & non palpant, vt vel leuem laborem pro Domino attingant; nec etiam laborant, vt graues afflictiones propter Dominum sustineant. Pedes habent: & non ambulant, vbi vel verba populo nuntiantur, vel etiam infirmi Christi corpore cibantur.

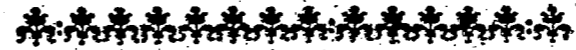
De secundo nota, quod per illos, qui paralyticum Domino obtulerunt, intelligitur ipsa diuina misericordia, & orationes iustorum, 1. Per ipsam namque inestimabilem misericordiam multi etiam quasi nolentes trahuntur ad salutem. Diuina siquidem misericordia per infirmitatem & aduersitatem flagella compellit intrare: qui si infirmi non essent, nec aliquid aduersi eis accideret, nunquam peruenirent ad æternam salutem.

2. Oratio

2. Orationes etiam iustorum offerant Christo, vt saluentur per ipsum. Sic Stephanus Paulum suis precibus obrulit Christo. Sic Beata Virgo Maria Theophilum gratia reformauit. Sic innumerabiles alij per orationes bonorum conuersi sunt ad Christum.

De tertio nota, quod quatuor concurrerant ad curationem huius paralytici. Primum fuit, quod Dominus ei peccata sua remisit: tria alia fuerunt, quod dictum fuit illi vt resurgeret, & lectum suum tolleret, & in domum suam iret. Hæc etiam quatuor necessaria sunt ad saluationem cuiuslibet peccatoris. Primo enim necessarium est, vt ei peccata remittantur; & hoc fiet per veram contritionem. Propterea quilibet Dominum debet rogare omni tempore, vt largiatur ei veram contritionem: siue hac enim nemo saluari poterit. Secundo necesse est peccatori, vt surgat, id est, sursum se erigat per contemptum terrestrium, & per amorem supercaelestium. Surgere enim debet a corporalibus delectationibus, & inhare debet supercaelestibus. Tertio oportet, vt lectum suum tollat. Lectus animæ est corpus. Tunc autem tollitur, cum corpus à spiritu in Dei seruitio strenue exercetur, cum videlicet homo ieiunat, vigilat, orat, plorat, & per alia penitentia opera corpus suum castigat. Quarto necesse est, vt in domum suam, id est, in paradisi requiem per iuge desiderium vadat. Non enim habemus hic domum manentem, sed peregrini sumus, & aduenæ super terram.

Rogate ergo Dominum, vt sic nos à paralyticis superbiz, avaritiz, luxuriz, gula, & acedia curare dignetur, vt domum æternæ quietis ab omnibus absoluti peccatis introire mereamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.



IN DOMINICA XX.
post Trinitatem

SERMO LXXIV.

Simile est regnum calorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22.

In presenti Euangelio quinque principaliter sunt notanda.

- I. Quid per hominem regem qui filio suo nuptias fecit, intelligatur?
- II. Quid per nuptias quæ filio à patre factæ sunt, exprimat?
- III. Quid per illos qui ad nuptias invitati venerunt, significat?
- IV. Quid etiam per illos qui venerunt ad nuptias, figuretur?
- V. Quæ mala, qui ad nuptias non venerunt, patierent?

De primo nota, quod per hominem Regem Deus Pater intelligitur. Licet enim persona Patris humanitatem non assumpsit, nec incarnata fuerit: tamen Deus Pater

homo dicitur propter humanitatem, id est, pietatem, qua filiorum suorum, id est, omnium eorum, quos creauit in tempore gratiæ, videlicet in hac vita, iugiter miseretur. *Proprium enim Dei est misereri semper & parcere.*

Rex enim dicitur Deus Pater, quia electos suos regit. Unde dicitur in Psal. 22. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* Quod autem ipse sit Rex, testatur per semetipsum ira dicens Malach. 1. *Rex magnus ego sum.* Et vere ipse est Rex magnus: quod etiam Nahuchodonosor testatur 2. 3. & 4. capitulo Danielis, ita dicens, & scribens: *Verè Deus celi Deus deorum est, & Dominus regum: regnum eius regnum sempiternum, & potestas eius potestas sempiterna. Iuxta voluntatem suam faciem in virtutibus celi, quam in habitatoribus terra: & non est qui resistat manus eius, & dicat ei: Quare hoc fecisti?*

De secundo nota, quod per nuptias, quas prædixit Rex fecit filio suo, intelligitur illud inenarrabile gaudium, & illa gloriosa copula, qua Dei Filius vnigenitus Iesus Christus Ecclesiæ suæ, id est, congregationi omnium iustorum, quos suo sanguine redemit, vnietur in patria. Vniuersa quippe Ecclesia, id est, omnis congregatio electorum, sponsa est Filij Dei, quam ipse Dei Filius in Cruce desponsauit. Unde inclinatio capite emisit spiritum, quasi amabile osculum porrigens sponse suæ. Hanc sponsam finito huius mundi spatio ipse Dei Filius vniuersaliter ac integraliter copulabit. tunc etiam corpora electorum gloriæ & honore mirabiliter vestientur. Quale gaudium, & qualem lætitiã tunc habituri sunt electi cum Christo, nullus mortalium sufficienter poterit explanare.

De his nuptiis dicitur Apocal. 19. *Vox de strano exiit, & dixit mihi: Scribe, beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt.* Glossa, perfecte scilicet, vt perueniant.

2. Ad has ergo nuptias Rex, id est, Deus Pater, inuitatos per intrinsecam admonitionem vocat, etiam per extrinsecam prædicationem, dicens seruis suis, id est, prædicatoribus: *Dicite inuitatis. Ecce prandium meum paratum, tauri mei & altilia mea occisa, & omnia sunt parata: venite ad nuptias.*

Nota, quod gaudium supernæ patriæ in loco isto prandium appellatur, propter ardentem appetitum quem electi etiam habebunt in illo gaudio superdulci. Ardentem siquidem appetitum homines consueuerunt habere in prandio, quam in cœna. Alibi vero gaudium illud cœna vocatur, propter finalitatem, & perpetuitatem. Omnibus enim gaudiis huius mundi transactis & elapsis, illud sequetur, quod semper peripanebit.

3. Quare autem venire debeamus ad nuptias, subditur ratio. *Quia videlicet tauri & altilia sunt occisa, & quia parata sunt omnia.* Per tauros intelliguntur sancti Apost. & Martyres, qui iugum Domini portauerunt, & aratrum Dominiæ crucis traxerunt. Ili enim occisi sunt, & viam nobis ad nuptias Christi suo sanguine præparauerunt. 4. Per altilia, id est, per aues domi alitas siue nutritas, sanctæ Virgines figurantur: quæ licet tenerum corpus haberent, tamen martyrium pro Domino fortiter passi fuerunt. Et hæc nobis ad has nuptias suo exemplo viam fecerunt. 5. Omnia etiam parata esse

esse

esse nobis sancti Confessores, & vita bona, & doctrina recta sufficienter ostenderunt. Vnde venire iubemur ad nuptias. Sed heu, pauci veniunt.

De tertio nota, quod quatuor genera hominum ab his nuptiis excluduntur. Primi simpliciter venire noluerunt. Secundi & tertij neglexerunt; quia alius abiit in villam suam, alius in negotiationem suam. Quarti etiam non venerunt, sed tenuerunt seruos Regis, & contumelijs affectos occiderunt.

Primi, qui simpliciter venire noluerunt, significant Gentiles, Iudæos, & hæreticos, qui in errore perfidia suæ ita sunt obstinati, vt plane venire nolint ad regnum. Possunt etiam per primos intelligi aliqui, qui ita inexorabiliter odierunt alios, vt dicant; Si ego iacerem in extremis, & iam moriturus essem, & scirem, quod semper in inferno ardere deberem: ego non remitterem ei, qui mihi tantam fecit iniuriam. Tales itaque catenati sunt rancore & odio, vt potius velint alienari à Christo, & damnari cum diabolo, quam eis ex corde remittere, qui eos laferunt verbo, vel opere.

Secundi etiam non venerunt; quia in villam suam abierunt: & per istos intelliguntur superbi. In villam enim ire, est dominium & principatum super alios quarere. Superbi quippe, dummodo principari & dominari possint in hoc seculo, non curant de superno gaudio.

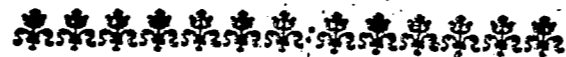
Tertij quoque non venerunt: quia ad negotiationem ierunt. Per istos designantur auari. Auari denique propter nimias occupationes circa negotiationes seculi, & propter iniusta lucra transitorij boni, negligunt & amittunt possessionem æterni boni.

Quarti etiam non venerunt, imo seruos Regis tenuerunt, & contumelijs affectos occiderunt. Per istos autem notantur luxuriosi, qui seruos Regis, id est, prædicatores verbi Dei, quantum in eis est, tenent. Quantum enim possunt, vel audent, impediunt, ne verbum Dei prædicetur. Plures etiam ex illis, si possent, & liceret eis, verbi Dei ministros & contumelijs afficerent, & occiderent: dicit etiam Apostolus ad Rom. 1. quod luxuriosi propria corpora contumelijs afficiunt: ait enim sic: Tradidit illos Deus, id est, tradi permisit, in desideria cordis eorum, in immunditiam: vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. De pena vero luxuriosorum dicitur in presenti Euangelio; quod videlicet Rex iratus, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illam succendit. Ita & Deus Pater missis Angelis perdidit luxuriosos, qui sunt homicidæ, quantum in ipsis est, Dei & prædicatores eius, nec non & animæ propriæ. Ciuitatem vero eorum, id est, corpora, æterno igne succendet.

De quarto nota, quod illi qui erant in exitibus viarum, à seruis Regis inuitati, venerunt, & nuptias impleuerunt. Illi sunt in exitibus viarum, qui mortem suam iugiter prospiciunt, & qui se credunt quotidie morituros. Et certe tales dignos se efficiunt, vt ad Christi nuptias introire mereantur. Quicumque enim mortis suæ efficaciter recordantur, student esse continentes, patientes, & obediens: nituntur semet ipsos per veram contritionem & per veram con-

fessionem à peccatorum maculis expiare, non negligunt elemosynas suas pauperibus erogare, non cessant orationibus ac alijs bonis operibus inuigilare: videlicet vt cum ex corpore migrauerint, ad Christi nuptias alacriter recipiantur: quia vestem nuptialem, id est, bona opera seculum attulerunt.

De quinto nota, quod qui ad nuptias Filij Dei non venerit, quinque mala patietur: videlicet primo manuum ac pedum duram colligationem. Vnde dicitur: *Ligatis manibus & pedibus*. Secundo ex alto præcipitationem. Sequitur: *Mittite eum*, id est, proiicite. Tertio tenebrarum horrorem. Sequitur: *In tenebras exteriores*, vbi tantum erit visio terribilium demonum. Quarto sustinebit fletum & æternum mororem. Vnde sequitur: *Vbi erit fletus*, videlicet propter ignis acerbiteratem. Quinto patietur dentium fridorem. Sequitur: *Et fridat dentium*, qui erit propter frigoris intolerabilitatem. Rogare charissimi Dominum, vt sic bonis operibus insistamus, vt videlicet damnationem perpetuam euadamus, & ad Christi nuptias cum gaudio veniamus. Quod nobis prestare dignetur idem Iesus in secula benedictus, Amen.



IN DOMINICA XXI.

post Trinitatem

SERMO LXXV.

Domine, descende priusquam moriatur filius meus.

Ioan. 4.

In presenti Euangelio tria principaliter sunt notanda.

- I. *Quid per regulum qui accessit ad Dominum rogaturus, intelligatur?*
- II. *Quid significetur per filium reguli qui apud Capharnaum infirmatur?*
- III. *Quid per horam septimam in qua filius reguli conuuluit, exprimat?*



E primo nota, quod per regulum quilibet homo intelligitur. Quilibet enim homo sub illo magno & æterno Rege celorum quasi quidam regulus existit. Suscepit quippe de manu Domini regnum cordis, & quinque sensuum suorum gubernandum. Cor namque, & quinque sensus hominum sunt quasi sex ciuitates. Populus harum ciuitatum sunt cogitationes, locutiones, & operationes.

Iste

Iste regulus ut bene regat regnum suum, iugiter sedere debet in folio iudicij, ut continuo discutiat, si cogitationes, locutiones, ac operationes suae dignae sint caelesti premio, vel infernali supplicio: ut sic ea, quae digna sunt supplicio, proscribat, & abiciat: illa vero, quae caelesti premio digna sunt, amplectatur, & foveat. Unde dicitur Proverb. 23. *Rex qui sedet in folio iudicij, dissipat omne malum intus suo.* Intuitu videlicet iudicariarum discussionis.

De secundo nota, quod per filium reguli ipsa anima, vel spiritus hominis intelligitur: quem filium apud Capharnaum infirmari contingit. Capharnaum quippe interpretatur ager pinguedinis, vel villa consolationis, & significat abundantiam secularem, & voluptatem carnalem. Abundantia namque secularis, & voluptas carnalis sapissime sunt occasio & causa, quod anima vel spiritus hominis infirmatur infirmitate peccati. Quod abundantia secularis nociva sit animae suae spiritui, per hoc manifeste probatur, quod sapiens sic orat ad Dominum Proverb. 30. *Divitias ne dederis mihi: tribue tantum virtuti meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? Diuites ergo huius mundi incidunt in vanitatem cordis, & oblivionem Dei. Et certe haec est infirmitas maxima: dicit enim aliquis abundans in hoc seculo: *Diues sum, & contempseratus, & nullius ego; & misit, quia ipse est miser, & miserabilis, & pauper, & caecus, & nudus; sicut dicitur Apoc. 3.**

Voluptas etiam carnalis saepe facit animam suae spiritum infirmari per peccatum maxime luxuriae. Unde dicitur in Psal. 71. *Prodit quasi ex adipi iniquitas eorum, id est, luxuria eorum provenit ex voluptate & satietate corporali.* Unde dicitur Deuter. 32. *Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salvatore suo.* Multi ergo per satietatem corporalem recedunt a Deo salvatore, & adherent immundae fornicatrici, sed certe *finis eorum est meritis sempiternus.*

Igitur quicumque intellexerit per gemitum & remorsum conscientiae animam suam suae spiritum per quaecumque peccatum infirmari, necesse habet, ut pedibus desideriorum, & affectuum vadat ad Iesum, ac supplices preces fundat ad ipsum, sic inquit: *Domine priusquam moriatur filium meum.* Quasi diceret: O Domine, scio, quia tibi proprium est misereri semper & parcere: descende igitur per compassionem & misericordiam, & sana animam meam, quae graviter infirmatur, priusquam morte moriatur aeterna.

De tertio nota, quod ad curationem seu sanationem spiritus suae animae, per peccatum in peccatum infirmatur, septem horae requiruntur. Prima hora est, quod homo recognoscat, quod a Deo sit creatus. Secunda est, quod etiam sciat, ad quid sit creatus. Tertia est, quod recedat, quae mandata a suo Creatore acceperit. Quarta est, ut videat, si contra aliquod mandatum peccaverit. Quinta est, ut peccata vitiose villa detestetur. Sexta est, ut futuri iudicij aeternae memoretur. Septima est, ut pro peccatis suis intime doleat, & conteratur.

Prima itaque hora est, quae requiritur ad curationem, ut videlicet homo recognoscat, a quo sit creatus. Iumento enim similis est homo, qui

D. Alberti Magni Serm.

non agnoscat Creatorem suum. Quis autem nos creaverit, ostendit Psal. ita dicens: *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & non ipsinos.* Improperat Deus peccatori, quod oblitus sit sui ita Deut. 22. *Deum qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.*

2. Hoc igitur qui attendit, a quo sit creatus, debet etiam scire, ad quid sit creatus: & haec est secunda hora. Creatus autem est homo ad hoc, ut serviat Creatori suo. Hinc dicitur Deut. 10. *Israël, quid Dominus Deus tuus petiit a te, nisi ut timeas Dominum Deum, & ambules in viis eius, & diligas & servias Dominum Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua?*

3. Ut vero homo competentis possit servare Creatori suo, oportet ut recolat, quae praecepta a Domino creatore suo recepit: & haec est tertia hora. De praeceptis autem Dominicis dicit Deut. 4. *Scito & cogita in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in caelo sursum, & in terra deorsum: & non sit alium. Custodi praecepta eius atque mandata, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, & permaneat multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.* Sequitur in quinto capitulo: *Non habebis deos alienos in conspectu meo: ego enim sum Dominus Deus tuus. Non usurpabis nomen Domini Dei frustra vel in vanum: quia non erit impunitus, qui super ve vana nomen eius assumpserit. Observa diem sabbati, ut sanctifices eum, non facies in eo quidquam operis. Honora patrem tuum & matrem tuam; ut longo vinas tempore, & bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus sit tibi. Non occides, non moechaberis, furumque non facies, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non agrum, vel domum, non servum, &c. & universa quae illius sunt. Ecce decem praecepta Domini, quae quilibet servare tenetur.*

4. Qui vero praecepta Dei accepit, debet attendere, si contra aliquod illorum peccaverit: & haec est quarta hora. Debet enim homo sollicitus apud semetipsum conferre de observantia mandatorum Dei, & studiose perscrutari tenetur, si contra aliquod illorum deliquerit. *Quicumque enim offenderit in uno, factus est omnium reus.* Propter quod dicit Iacob. 2. *Quicumque totam legem servaverit, offenderit autem in uno, factus est omnium reus.*

5. Si vero inveniatur homo se contra mandata Dei peccasse, debet etiam peccati villitatem considerare, ut peccatum eo fortius detestetur: & haec est quinta hora. Omnibus enim scordibus villius est peccatum. Unde dicit Seneca Philosophus: *Si scirem deus ignosciturus, homines autem indignaturus, adeo vile est peccatum, quod peccatum designaret.*

Qui igitur villitatem peccati considerat, debet etiam strictissimi iudicij memorari: & haec est sexta hora. Apud quem enim tunc peccati villitas inventa fuerit, inestimabiliter confundetur. De hac confectione dicit Ierem. 2. *Quomodo confunditur for quando apprehenditur, sic confunduntur domus Israël, id est, mali Christiani.*

Qui igitur districtissimi iudicij recordatus fuerit cum effectu, necesse est, ut pro peccatis suis, & gravissimis Dei offensione doleat; ac acriter conteratur: & haec est hora septima, in qua aeternae salutis anima, quae colat villitatem peccatorum, de cetero contritionem eorum plenarie habeat.

salute animarum nostrarum, quasi boni custodes sepe suscitant nos de somno pigritiæ, & instigant ad seruitium Creatoris nostri. Beatus ergo fiet, qui doctrinam eorum operibus fuerit assecutus.

Tertio docet nos per homines, id est, per Prædicatores & Sacerdotes, & per quoslibet alios, qui nos vel verbo vel exemplo ad salutem inuitant: quorum certe doctrinam non est contemnenda. Dicit etiam Luc. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Cum enim præcones vitæ æternæ contemnantur, ipse Christus reputat se contemptum.

Quarto docet nos Magister Iesus per creaturas. Propter hoc dicit etiam Iob 12. *Interrogauimenta, & docebunt te, & volatilia cæli, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris, id est, iumenta, quæ dicuntur quasi iuuenta, eo quod adiuuent nos in laboribus nostris; doceat nos mutuam charitatem, ut videlicet sicut ipsa nos adiuuant, ita & nos nobismetipsis altrinsecus in nostris necessitatibus subueniamus. Hinc dicitur 1. Pet. 4. *Ante omnia mutuum in vobismetipsis charitatem habentes continuam: quia charitas operis multitudinem peccatorum.* Hinc etiam dicit Apostolus ad Galat. 1. *Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis legem Christi.* 2. Volatilia cæli quæ suo volatu petunt sublimia, docent nos exemplo suo contemplationis & desiderij sublimitatem. Vnde & Paulus aues nos imitari desiderans monet nos ad Colos. 3. *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, & non quæ super terram.* Terra, quæ non solum hominum, sed & pecudum pedibus & bestiarum teritur, docet nos obedientiam, & humilitatem. Vnde & Petrus loquitur 1. 2. *Serui subditi estote in omni timore Domini vestris, non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris.* Pisces qui in amaro mari fluctibus tunduntur & procellis, docent nos patientiæ lenitatem. Vnde Iacob. 1. hortatur dicens: *Omne gaudium existimate fratres, cum in temptationes varias incidieritis, scientes quod probatio fidei vestra patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet.* Male seruatur hodie doctrina iumentorum, & volatiliū, & terræ, ac piscium. Pauci quippe sunt, qui proximis suis fideliter subueniant, & qui superna vincere cupiant, qui etiam humiliter obediant, & qui aduersa patienter sustineant.*

De secundo nota, quod quamuis veritas, quam iste verax Magister docet, multiplex sit & inexplicabilis sermone: hoc tamen ad præsens notandum est, quod ipse asserit, nullum posse intrare in regnum cælorum, nisi sit humilis, pauper, & mundus. Sed heu paucissimi sunt, qui factis ostendant se huic credere veritati. Vnde dicit Dominus Ioan. 8. *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?*

Primo igitur asserit, quod non superbus, sed humilis intraturus sit in regnum cælorum. Vnde dicit Matth. 23. *Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, scilicet à superbia, sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Item dicit Mar. 10. *Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim est regnum cælorum.* Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus iste, non intrabit illud; & complexans eos, & im-

ponens manus super eos benedicebat eos. Per paruulos humiles figurantur, quibus ianuam cælestis regni patet, quos etiam Dominus amplectatur, ut filios charissimos. Manus quoque illis imponit, ac benedicit eos, ut videlicet sint Reges & Sacerdotes in regno suo.

Secundo asserit, quod pauperes intrabunt in regnum cælorum, & quod diuites difficilem, imo impossibilem introitum habeant in regnum cælorum. Ait etiam Matth. 10. *Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire! Facilius est per foramen acus camelum transire, quam diuitem intrare in regnum Dei.* Nota, quod per diuitem in loco isto talis intelligitur, qui diuitias male acquisiuit; vel etiam si posset, acquirere vellet iniuste. Diues etiam dicitur hic, qui re ex licito habitas, nimis auare detinet, & plus in eis quam in Deo confidit. Talis diues non potest intrare in regnum Dei. Per pauperem vero intelligitur ille, qui licet res habeat sufficientes ex iusto testimonio vel proprio labore rite conquisitas; non tamen in eis confidit, nec cor ipsis apponit, sed necessitates suas ac suorum partim ex eis accipit, & partim eas cum pauperibus diuidit. Pauper etiam est, res temporales non habens, & hoc in patientia sustinens. De talibus pauperibus dicit Dominus Matth. 5. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum, &c.*

Tertio asserit veritas, quod tantum ille qui mundus fuerit, intrabit in regnum cælorum, vnde dicit Matth. 19. *Sunt eunuchi, qui seipfos castrauerunt propter regnum Dei: qui potest capere, capiat.* Seipsum castrare est castitati consecrari. Castitas autem tres gradus complectitur, videlicet coniugalitatis, vidualitatis, ac virginitalis. Qui in istis tribus gradibus non fuerit inuentus, non mundus reputabitur, sed immundus: & talis in aulam Dei mundissimam non potest introire. *Nihil enim conquinatum introibit in illam:* sicut dicitur Sap. 7.

De tertio nota, quod via Dei, quam Iesus docet, est via iustitiæ. Hanc viam docet, vbi dicit: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.* Per Cæsarem intelligitur omnis homo, cuiuscunque sit conditionis, vel officij, vel dignitatis. Via igitur iustitiæ in his duobus consistit, ut videlicet ea, quæ sunt hominum, hominibus persoluamus; & quæ Dei, Deo reddamus. Ad primum inuitat nos Apostolus ad Rom. 13. *Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uelut, uelut: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Dicit etiam Augustinus: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Debemus etiam Deo reddere, quæ sunt Dei, videlicet, omnium possessionum nostrarum decimam, & corpus, & animam. Ipse enim nobis possessiones temporales sua largitate donauit, & ipse nobis animam inspirauit.

De quarto nota, quod dicitur Domino non esse cura de aliquo, quod videlicet non respicit personas hominum. Non enim propter abundantiam temporalem, vel potentiam secularem dat alicui hominum eo facilius vel gratiam in præfenti, vel gloriam in futuro, imo pauperculo alicui & humili eo facilius elargitur. Vnde ipse dicit Isa. 66. *Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritum, & trementem sermone-*

mentis? Rogate ergo Dominum, ut sic doctrinam suam exequamur, quatenus ad claritatem vultus eius peruenire mereamur. Quod nobis prestare dignetur, &c.

IN DOMINICA XXIV. post Trinitatem

SERMO LXXVIII.

Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces. Marc. 6.

Quatuor sunt hic notanda.

- I. *Quid per puerum qui quinque panes, & duos pisces habuit, intelligatur?*
- II. *Quid per ipsos quinque panes, & duos pisces exprimat?*
- III. *Quæ sint quinque millia hominum, quæ ex panem & piscium fractione satiata leguntur?*
- IV. *Qui sint duodecim cophini, qui ex eisdem panibus & piscibus colliguntur?*



De primo nota, quod per puerum istum Dei Filius intelligitur. Ipse enim est puer ille, de quo dicit Isa. 11. *Vitulum, & leo, & quis simul morabuntur: & puer paruulus minabit eos.* Per vitulum qui olim

Domino immolari solebat, intelliguntur boni Christiani carnis lasciuiam propter Dominum in semetipsis mortificantes. Per leonem qui fortis est & robustus, notantur diabolo & peccatis strenue repugnantes. Per ouem, quod est animal simplex & patiens, significatur aduersa huius mundi propter Deum patienter & humiliter tolerantes. Hos itaque puer Iesus virga suæ benignitatis minat ad pascua paradisi Domini.

De secundo nota, quod per quinque panes hordeaceos & duos pisces septem intelliguntur, quæ Dominus propter salutem nostram fecit in mundo: per quæ etiam non tantum quinque millia hominum, imo incomparabiliter plusquam decies centena millia hominum refecit & satiavit in hoc mundo. Et bene panes isti dicuntur hordeacei fuisse. Hordeum quippe acutus & pungitius habet aristas. Ita certe & Iesus graues pœnalitatem secundum humanam naturam patiebatur aculeos, quando hos panes administrabat huic mundo.

Primo panis fuit secundum carnem mundi ingressio. Secundus fuit multi laboris in mundo perpassio. Tertius fuit salutaris prædicatio. Quartus fuit fidelis oratio. Quintus fuit in cruce sui corporis immolatio. Duo pisces sunt consolatoria. Resurrectio, & dulcis in cælum Ascensio. In istis quinque panibus & duobus

piscibus totus mundus sufficientissimam inuenit refectioem. De istis panibus dicit Eccl. 31. *Splendidum in panibus benedixit labia multorum.* Vere enim labia vniuersorum debent benedicere Iesum, qui se per pietatem valde splendidum ostendit in exhibitione panum istorum.

Primo igitur panis quem Dominus dedit huic mundo, fuit mundi huius corporalis ingressio. Natiuitas enim Iesu mirabiliter refecit & consolatur quemlibet Christianum. In natiuitate itaque panis ille Angelorum, qui decoctus fuerat igne Spiritus sancti in cibano virginalis uteri, repositus fuit in præsepio: & hoc in Bethlehém, quæ domus panis interpretatur, ut videlicet quis famelicus accurreret & vesceretur ex eo. Tria denique circa Christi natiuitatem specialiter sunt inuenda, videlicet, eximia humilitas, multa paupertas, & ingens asperitas. 1. Nonne fuit eximia humilitas, quod natiuitatem suam celebrari voluit in stabulo, cum nasci poterat si voluisset, in imperiali palatio? Confundantur ergo qui hinc de excelso locis habentiam tenent, vel in Ecclesijs. 2. Nonne etiam multa paupertas fuit ibi, ubi Virgo cum peperisset Filium suum primogenitum, panis cum inuoluit vilibus, ut dicit Glossa, & sic in præsepium eum reclinauit? Confundantur ergo qui tam solliciti sunt, ut pretiosis ac delicatis panis corpus suum vestiant, cito à vernibus in tumulo corrodendum. 3. Ingens etiam asperitas accurrat ad natiuitatem Christi. Corpus enim Christi tenerium vilibus panis, & forsitan etiam duris inuoluitur, & sic super terram minus molle tam tenerimo corpori reponitur. Octauo etiam die circumciditur, quæ circumcisio fuit paruulo non paruam martyrium. Erubescant igitur qui corpori suo cito in cinerem reuersuro, tantum præparant commodum, ut etiam molles culcitra reputent sibi nimis esse duras.

Secundus panis est multi laboris in hoc mundo perpassio. Ille panis similiter frangendus est in tria. Triplex enim fuit labor Christi principaliter. Laborauit enim famem & sitim quam pluries patiendū. Laborauit fatigationes ac lassitudines in itinere sustinendo. Laborauit etiam iniquorum graues calumnias ac insidias perferendo. Quod Dominus famem passus fuit, testatur Matth. 4. *Cum ieiunasset, inquit, Iesus quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurijt.* Dicit etiam Mar. 11. *Altera die, cum exires de Bethania esurijt.* De siti etiam Dominus dicitur Ioan. 3. *Quod Iesus sitiens, dixit ad mulierem. Da mihi bibere.* Quod etiam lassitudines & fatigationes in itinere sustinisset, dicitur Ioan. 4. *Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem.* Ipse etiam dicit in Psal. 61. *Cucurri in siti.* Dominus etiam pertulit graues insidias ac calumnias Iudeorum. Ipsi enim obseruabant eum, & tentabant, & sepe capere laborabant. Vnde dicit Luc. 20. *Sacerdotes & Scribæ obseruantes insidias miserrunt, qui se istos simularent, ut caperent eum in sermone, & traderent eum principibus & potestatis præsidis.* Omnes ergo qui fame & siti cruciantur, & qui in itinere fatigantur, nec non & qui per malignas hominum perturbantur, si panem istum masticauerint, sine dubio in suis laboribus confortabuntur.

Tertius panis est salutaris prædicatio. Vnde dicit Luc. 8. *Iter faciebat Iesus per civitates & castella prædicans & euangelizans verbum Dei.* Dicit etiam Matth. 4. *Circuebat Iesus totam Galileam docens in synagogis eorum, & prædicans Evangelia verbis Dei, & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.* Prædicatio vero Domini licet multiplex fuerit, maxime tamen consistit in quatuor. Et hæc sunt quatuor frusta panis huius.

Docebat enim homines à peccatis recedere. Item docuit eos caste, pie, & iuste viuere. Docuit etiam eos regnum Dei appetere, nec non & inferni supplicia fugere. De primo dicit Matth. 4. *Cœpit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum calorum.* Ille vero à peccatis recedit, qui pœnitentiam agit, *Pœnitere enim est, vt ait August. antea de sceleribus, & defendenda non committere.*

Secundo docuit nos caste & pie viuere. De castitate dicit Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Dicit etiam Dominus Luc. 12. *Sint lumbi vestri præcincti, per continentiam videlicet, & castitatem.* De iustitia dicit Luc. 6. *Prout vultis vt faciant homines vobis, & vos facite illis similiter.* De pietate ibidem: *Diligite inimicos vestros, & benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes; & erit merces vestra multa, & eritis filij Abissimi; quia ipse benignus est super ingratos & malos.*

Tertio docet nos regnum calorum appetere, vnde dicit Matth. 6. *Nolite thesaurizare vobis in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate vobis thesauros in celo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, & vbi fures non effodiunt, nec furantur: vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Monet igitur nos Dominus regnum Dei appetere, vbi nec ærugo superbia, nec tinea inuidiæ, neque fur etiam auaritiæ summum bonum potest auertere.

Quarto docet nos inferni supplicia fugere, dicens Matth. 13. *Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris. Qui habet aures audiendi, audiat.* Quali dicar. Suadco vobis, ne alicui scandalum, id est, occasio peccati existatis, nec etiam iniquitatem aliquam faciatis, ne videlicet in caminum ignis, id est, in infernum mittamini, ibique fletum & stridorem dentium patiamini; sed potius in celo claritatem solis assequamini.

Quartus panis est fidelis oratio. De hac oratione dicit Ioan. 17. *Subleuatis oculis Iesus in celum dixit: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnus, sicut & nos: non rogo, vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. Sanctifica eos in veritate. Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verba eorum in me, vt omnes vnus sint sicut tu Pater in me, & ego in te, & vt ipsi in nobis vnus sint. Pater volo, quos dedisti mihi, vt vbi sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Nota, quod quatuor petit hic Iesus orans ad Patrem suum. Primum est, vt in vnitatem charitatis & fidei con-

gregemur, vt videlicet sit vna fides nobis, & vnus cor in Domino. Secundum est, vt ab omni malo conseruemur. Tertium est, vt in bono proficiamus. Quartum est, vt suam claritatem videamus. Quis non confitebitur, & non consolabitur ex hoc, quod Dominus tam fideliter pro Christianis suis orat: Vere confortatorius est panis iste.

Quintus panis est ipsius Christi in ara crucis immolatio. Iste etiam frangendus est in tria frusta. Considerare quippe debemus in Iesu in ara crucis immolationem summam, patientiam miram, beneuolentiam & inimitabilem sapientiam. Summam patientiam ostendit ibi, vbi dixit ad Patrem Luc. 23. *Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt.* Miram beneuolentiam manifestauit, quando latroni paradidit aperuit, dicens ad eum Luc. 23. *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.* Beneuolentiam etiam suam per hoc declarauit, quod matrem plorantem Discipulo commendauit, ita dicens Ioan. 19. *Ecce mater tua: & ex illa hora accepit eam Discipulus in suam,* subaudi, curam. Inimitabilem sapientiam ostendit dicens ad Patrem Luc. 24. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* In hac sapientia Dominum imitari debemus, vt videlicet corpus nostrum, & animam, & quæcunque habemus, Deo Patri omni hora fideliter recommendemus. O quam felix est ille, qui panem istum, vt pote necessarium, iugiter habet repositum in mensa cordis sui.

Duo pisces, sunt consolatoria Resurrectio, & dulcis ad celos Ascensio. Discipuli quippe, qui ex morte Domini fuerant contristati, miro modo ex ipsius Resurrectione consolati fuerunt. Vnde dicit Ioan. 20. *Gauii sunt Discipuli viso Domino.* Videntes etiam euntem in celum præ cordis dulcedine iubilauerunt, & in Ierusalem cum magno gaudio redierunt, sicut testatur Luc. 25. Isti etiam duo pisces mirabiliter nos consolantur. Certissime quippe scire debemus, quod si Christum fuerimus imitati, quod videlicet corpora nostra in die iudicij resuscitabuntur in gloria, Christumque sequentur in requiem sempiternam.

De tertio nota, quod per quinque millia hominum notantur illi, qui omnes quinque sensus suos interiores siue exteriores conuertunt ad seruitium Christi. Legitur enim, quod illa 5000. hominum secuta fuerant Dominum, alias forsitan non fuissent ab eo recepta. Omnis igitur qui secutus fuerit Dominum, sufficientem inueniet refectionem in panibus & piscibus memoratis.

De quarto nota, quod per 12. cophinos fragmentorum intelliguntur 12. gaudia, quæ inueniunt in patria de mensa gratiæ ad mensam gloriæ transeuntes. Primum est gaudium, quod habebit homo ex fruitione gloriosissime Trinitatis. Secundum, quod habebit ex visione dulcissime humanitatis. Tertium, quod habebit ex intuitu illius Virginis, quæ est mater pietatis. Quartum est, quod dabitur homini in animæ suæ beatificatione. Quintum est, quod additur ei in corporis glorificatione. Alia 7. gaudia sunt, quæ habebit & assequetur homo ex societate Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virgiam. Rogate ergo Dominum, vt sic per eum sustentemur in terris, vt ad ipsum mereamur pertingere in cælis. Quod nobis præstare, &c.

D. ALBERTI



D. ALBERTI MAGNI,
EPISCOPI RATISPONENSIS,
DOCTRINA TOTO
ORBE CELEBERRIMI,
Ordinis Prædicatorum.

ORATIONES SVPER EVANGELIA
DOMINICALIA TOTIVS ANNI:

In quibus non tantum orantis affectus multiplicium petitionum
habet formulas, verum & prædicans cum variis distinctionibus
moralium flosculorum colligit fragmenta.

Dominica prima in Aduentu Domini,

ORATIO

Cum appropinquasset, Math. 21. Luc. 19. Mar. 11. Ioan. 12. Zacha. 11.



Domine Iesu Christe, qui pro nobis venisti in carnem per vniõnem diuinæ naturæ ad humanam: veni in mentem nostram per gratiæ infusionem, vt appropinquemus visioni tuæ pacis ad nos, ad Prælatos & proximos, per confessionis puritatem, obedientiæ humilitatem, & misericordiæ sublimitatem. Mitte ibi duos discipulos: ordinatum timorem & amorem: in castellum animæ nostræ, quæ per turrim elationis, per murum obdationis, & per seram pertinaciæ contra te est. Qui non curant fatuum cogitatum contradicentem, soluent asinam, humilem simplicitatem: & pullum agilem, libertatem, à vinculis prauis pudoris & timoris, vel consuetudinem & contemptum à quolibet peccato mortali: & ad te ducentes tibi soli placere appetant: vestimenta imponant per detestationem contrarij & æmulationem maioris profectus, & per summæ salutis desiderium te superfedere faciant. Plurima autem turba internarum cogitationum vestimenta bonorum operum per humilitatem sternant in via. Cædant ramos de arboribus, exempla Sanctorum ad imitandum sibi proponentes: vt in omnibus nostris internis & externis, tam de naturalibus quæ præcedunt, quam de gratuitis quæ sequuntur: O fili David nos saluificans à nobis benedicaris in excelsis.

Dominica

Dominica secunda in Aduentu Domini,

O R A T I O

Erunt signa in Sole & Luna. Lucæ 21. Matth. 24. Mat. 13. Isa. 13. Ioel. 2.

Domine Iesu Christe, fili hominis, veni in nubibus poenitentiae & resolu cor meum in pluuiam lacrymarum: in potestate magna eiice vitiorum dæmonia, & maiestate regna in anima mea: ut fiat in terris carnalitatibus meae pressura Gentium, scilicet incircumcisorum: præ confusione sonitus confessionis, maris contritionis, fluctuum affectionum: arefcentibus humanis concupiscentiis, præ timore gehennæ & expectatione gloriæ quæ superueniet vniuerso orbi. Virtutes cælorum meorum, superior videlicet & inferior portio rationis, moueantur de exercitio bonæ affectionis ad studium contemplationis. Appropinqua mihi o redemptio nostra, & fac me respicere & leuare caput mentis meae ad te, imitari signa in sole, luna, & stellis: in te sicut sole iustitiæ, in tua matre Virgine, & in omnibus sanctis tuis bonorum actuum exempla. Videam ficulneam sentiendo tuæ charitatis dulcedinem: & omnium virtutum arbores producant in me fructum, ut mihi sit prope ætas regni cælorum, cum cælum animæ & terra corporis mei transferint ad te Verbum intransituum.

Dominica tertia in Aduentu Domini,

O R A T I O

Cum audisset Ioannes in vinculis. Matth. 11. Mar. 1. Luc. 7.

Domine Iesu Christe, quia tu es qui venturus es ad saluandum nos, & alium non expectamus: vincti tuo amore, verecundia, & timore, exiuimus de arundineto vanitatis, de molli vestitu voluptatis in desertum religionis. Ut igitur non scandalizemur in te, per vincula ignorantiae, auaritiæ, superbiæ, inobedientiæ, mortalitatis, & debilitatis nostræ: audientes opera tua mittimus duos discipulos nostros, intellectum scilicet, & affectum nostrum, ad te: obsecrantes ut mittas Angelum gratiæ tuæ ante faciem intentionis nostræ, qui præparet nobis viam ante te. Renuntia ergo nobis per affectum misericordiæ tuæ, quod tu es claritas qua in te cæci vident, charitas qua claudi ambulant, humilitas qua superbi leprosi mundantur, verbum quo surdi audiunt, vita quo mortui resurgunt, & veritas qua pauperes euangelizantur.

Dominica quarta in Aduentu Domini,

O R A T I O

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis Sacerdotes. Ioan. 1.

Domine Iesu Christe exaudi uocem doloris nostri in deserto poenitentium clamantium ad te: ne seducamur à fallacia sermonum de nobilitate generis, de superstitione religionis, de curiositate scientiæ nos tentantium:

tentantium: fac nos parare viam tibi per desertionem actus peccati, per propositum poenitendi, per remissionem iniuriarum, per contemptum temporalium, & per obseruantiam mandatorum. Rectæ fiant semitæ tuæ in nobis per abrenuntiationem propriæ voluntatis, sensus, & confidentiæ, & supererogantiam consiliorum: ut in Bethania domo obedientiæ baptizati aqua veræ contritionis, Spiritu sancto, & igne trans-Jordanem, & post risum extremi iudicii, te medium virtutis & scientiæ mediatorem Dei & hominum perfecte cognoscamus.

Dominica infra Octauas Natiuitatis Christi,

O R A T I O

Erant admirantes Ioseph & Maria mater Iesu. Luc. 2.

Domine Iesu Christe qui positus es nobis in ruinam vitiorum, & resurrectionem virtutum, & in signum humilitatis asperitatis & paupertatis: da mihi Mariam, rationem discretam, quæ concipiat propositum salutis, & pariat: da Ioseph, humilem conscientiam, quæ nutriat conceptum salutis propositum: mirentur ambo super repromissionibus quæ dicuntur de te. Benedicat mihi Simeon, interna visitatio tua: ut propositum salutis non sit mihi per superbiam in ruinam, sed per humilitatem in resurrectionem: & ne per hypochrisim contradicam signo rectæ intentionis, pertranscat acumen feruidi desiderij motum internum rationis meæ, ut reuelentur multæ prouidentiae & sollicitudines: pertranscat animam meam gladius verbi tui quod prohibet mala, præcipit bona, suadet perfecta, concedit media, corripit inquietos, consolatur pusillanimes, comminatur poenas gehennæ, & promittit gaudia cæli. Sit anima mea Anna quæ gratiam Dei in vacuum non recipiat, sed sit utilis sibi per sanctitatem, proximo per exemplum, pia Deo per intentionem. Sit prophetissa, videns præterita peccata ut plangat, immensas tentationes ut caueat, beneficia redemptionis ut gratias agat, poenas gehennæ ut timeat, gaudia cæli ut consoletur. Sit filia Phanelis, facies Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti: de tribu Asser, de sorte & numero beatorum: procedat in diebus virtutum multis, non discedat, imo habitet in templo corporis Domini per spem & venerationem Virginis matris, per laudem & precem Ecclesiæ, per vnitatem & catholicam pacem collegij Sanctorum, per imitationem & sanctam conuersationem: animæ per internam aspirationem, corporis per egregiam actionem, angelici spiritus per stuporem & admirationem, patriæ cælestis per amorem & aueritatem. Ieiunijs & obsecrationibus, afflictionibus videlicet corporis, & deuotione mentis; seruiat Domino perseveranter nocte ac die, in aduersitate & prosperitate: confiteantur Domino confessione laudis & peccati: loquatur de illo non quibusdam tantum, sed omnibus & præcipue expectantibus redemptionem Israel: ut perficiat secundum charitatem legem Domini, & redeat in Galilæam ciuitatem suam Nazareth ad reuelationem floridam, & ad te florem reuelatum Iesu Christe, in quo crescat & confortetur plena sapientia & gratia.

Dominica

Dominica infra oct. as Epiphaniæ,

O R A T I O

Cum factus esses Iesus annorum duodecim. Luc. 11.

Domine Iesu Christe, da voluntati meæ & rationi gratiam perfectionis per quam ascendam ad visionem pacis internæ, ibique perseverando remaneam in templo sanctitatis vitæ, orationis deuotione, & fraternitatis amore: in medio Doctorum, exemplo Sanctorum sedens per humilitatem, audiens per obedientiam & attentionem disciplinæ, interrogans per studium disciplinæ cognoscendi & operandi quæ Patris sunt, opera misericordiæ & perfectionis in quibus oportet esse. Non recedant à Ierusalem, peccati scilicet itinere, voluntas & ratio, videlicet ne cognoscentes amissionem gratiæ errent in comitatu multitudinis inter cognatos naturalis necessitatis, & notos fortunæ successus. Descendat gratia tua cum illis de templo contemplationis in Nazareth florida actionis, vt sit iudicia illis, vt custodiatur ab illis voluntas mea. Conseruet omnia dona tua in intimis suis, vt puritas gratiæ proficiat in ea excellentissimo dono sapientiæ, ætate perseverantiæ, & gratia placentiæ ad gloriam Deo, & proximo ad salutem.

Dominica prima post octauas Epiphaniæ,

O R A T I O

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilee. Ioan. 11.

Domine Iesu Christe, æternum & perfectum desiderium salutis nostræ: adsit mihi mater tua, gratia spiritualis: cum discipulis tuis, virtutibus: adsint & ministri, naturalia vtriusque hominis: & cum vinum deuotionis defecerit, innuente matre & suadente ministris iubeas impleri ne inanes sint vsque ad summum defectiois, sex hydrias, obseruantiam videlicet abstinentiæ regularis, continentiæ, paupertatis, silentij, obedientiæ, & humilitatis: aqua veræ contritionis, quam tandem admirante architriclino quolibet, religiose conuertam in vinum iucunditatis, & ad extremum in perfectionem desiderij passionis.

Dominica secunda post octauas Epiphaniæ,

O R A T I O

Cum descendisset Iesus de monte. Matth. 8. Mar. 1. Luc. 5.

Domine Iesu Christe qui de monte potentæ, sapientiæ, & virginitalis vteri descendisti, vt sanares lepram generis humani: ecce leprosus multis peccatorum maculis adoro te, dicens: Domine si vis, potes me mundare. Extende manum gratiæ tuæ, tange cor leprosum, miserere mei, & impera morbo peccati per veram humilitatem puramque confessio

confessionem & gratiarum actionem. Domine, licet non sum dignus vt intres sub tectum carnis meæ, quia puer sensualitatis meæ iacet paralyticus, dissolutus morbo peccati in domo corporis mei; & male torquetur concupiscentiæ motibus: cum sim homo rationalis sub potestate gratiæ habens sub me milites, naturales scilicet virtutes, veni sacramentaliter, & dic verbo veritatis vt sanetur puer meus.

Dominica tertia post octauas Epiphaniæ,

O R A T I O

Ascendente Iesu in nauiculam. Matth. 8. Luc. 8.

Domine Iesu Christe, qui nauiculam crucis ascendisti vt sequerentur te Discipuli tui. Cupiens te sequi cum Discipulis, meis affectibus scilicet: ecce motus magnus tentationis factus est in mari cordis mei, ita vt te dormiente, gratia tuasicut tempestate in me nauicula animæ meæ iam operiatur concupiscentiæ fluctibus: elamo igitur per orationem, traho per desiderium, pulso per deuotionem, per operationem excitans te: surge in adiutorium, pelle timorem, auge fidem; impera ventis, suggestionum statibus; & mari, morui sensualitatis: vt fiat tranquillitas magna in mari pectoris mei: & omnes meæ internæ cogitationes admirantes virtutem tuam laudent in æternum.

Dominica in Septuagesima,

O R A T I O

Simile est regnum calorum homini paterfamilias. Matth. 20.

Domine Iesu Christe, summe paterfamilias qui me primo mane in vineam tuam vocasti, dum me à iuuentute mea ad laborandum in religione pro denario vitæ æternæ conduxisti: cum sero factum fuerit in iudicio, & reddes operariis mercedem: quid dabis mihi, qui non solum in foro seculi, sed in ipsa vinea religionis tota die vitæ meæ otiosus steti? Domine qui non ponderas opera nostra ad pondus publicum, sed ad pondus sanctuarij, fac me saltem in vndecima horâ respiscere; & quia tu bonus es, oculus meus omnino nequam non inueniatur.

Dominica in Sexagesima,

O R A T I O

Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent. Luc. 7. Matth. 23. Mar. 4.

Domine Iesu Christe, fac me exire de veteri vita mea: ne semen verbi tui quod in meo intellectu boni propositi, quod in meo affectu boni operis, quod in meo actu seminasti, comedatur à voluctibus inanis gloriæ: ne conculcetur in via assiduitatis, ne areat in

D. Alberti Magni Orat.

M

petra

petra duritia & obstinationis, & ne suffocetur in spinis solitudinis: sed potius in terra bona & optima cordis humilis & patientis & hilaris gratissimum fructum afferat in patientia.

Dominica in Quinquagesima,

O R A T I O

Assumpsit Iesus duodecim Discipulos. Luc. 18. Matth. 10. Mar. 10.

Domine Iesu Christe, qui tendentes & ascendentes Ierosolimam perducis & consummas per crucis ignominiam, ignosce mihi o summa munditia quod ego corpus tuum indigne sumendo toties tradidi te libidinosis motibus meis, tanquam incircumcisis gentibus: ignosce mihi o summa veritas quod ego toties illusi tibi votum meum transgrediendo, & proximis meis mentiendo: ignosce mihi o vera patientia quod toties flagellavi te, peccata mea iterando, & te offendendo: ignosce mihi o summa sapientia quod ego toties faciem tuam conspui, quando veritatis cognitionem quam de te habui, per turpitudinem vite mee fodiavi: ignosce mihi o vera vita quod ego toties te occidi, quando per peccatum mortale te ab anima mea repuli: & fac me tertia die resurgere per veram & firmam contritionem, puram confessionem, condignam satisfactionem: da mihi appropinquare Iericho, considerare scilicet defectus meos, cum sim cæcus in rationali, mendicus in concupiscibili, remissus sedens in irascibili: non me increpet temporalium rerum turba præteriens, ut à laude tua taccam, sed potius stans indicans te mihi ut respiciam dona tua, & peccata mea, & videam te verum lumen & sequar, magnificans & laudans cum omni populo.

Dominica prima in Quadragesima,

O R A T I O

Dñus est Iesus in deser. Matth. 4. Mar. 1. Luc. 4.

Domine Iesu Christe, qui me per gratiam tuam in desertum poenitentiae duxisti, protege me ut non vincat me tentator, ne à filiatione Dei succumbam vanæ gloriæ, ne velim quod duritia poenitentiae molester; sed verbo veritatis conuerte mihi duritias poenitentiae, quas tentator lapides vocat, in panes: & voluptates, quas panes vocat, in lapides. Non statuat me supra pinnaculum templi quo me cæteris meliorem æstimem, non mittat deorsum per falsam humilitatem, non tentem Dominum meum, occasionem peccandi præstando, per immoderatas afflictiones corporis vires eneruando, vel qualicumque periculo me committendo. Non assumat me in montem ambitionis, ne cadens per avaritiam adorem cum flectendo ei genua cordis mei, voluntatem scilicet, & cogitationem. Repelle à me omne quod tibi aduersatur: ut te Dominum meum adorem, & tibi soli seruiam. Et relinquat me tentator & Angeli tui accedant ad me à malis custodiendo, & ministrent mihi in bono promouendo.

Dominica

Dominica secunda in Quadragesima,

O R A T I O

Egressus Iesus secessit in partes Tyri. Matth. 15. Mar. 7.

Domine Iesu Christe, fili David miserere mei: quia sensualitas filiarationis meæ à dæmonio prudentia voluptatis, cupiditatis, & curiositatis, male vexatur. Et licet non sis missus ad exercitia tollenda, sed potius ad oues, mundas scilicet cogitationes, & puras affectiones domus Israel fidelis animæ Deum contemplantis, quæ per suggestionem diabolicam perierunt recuperandas: dimitte tamen eam, quia impedit & clamat post discipulos tuos, scilicet, virtutes, dicens: Aduua me. Et quamuis non sit bonum panem sumere filiorum, scilicet, vexationem, tentationem, correptionem, & tribulationem, & mittere canibus, scilicet, voluptuosis, luxuriosis, & impatientibus, qui latrant murmurant pro tribulatione, & mordeant lapides, voluptatis scilicet, quos panes putant: dona mihi Domine cum catello humili peccatori auide & grateranter sumere pro modulo possibilitatis meæ de micis tribulationum quæ cadent de mensa passionis dominorum meorum, Sanctorum tuorum, ut filia meæ à dæmonio fomitis liberetur.

Dominica tertia in Quadragesima,

O R A T I O

Erat Iesus eiciens dæmonium, &c. Lucæ 11. Matth. 9. 12. Marci 3.

Domine Iesu Christe, eice à me dæmonium: prudentiam mundi, carnis, & diaboli, quæ reddunt mutum à laude Dei, & à confessione peccati. O vera virtus eice dæmonium per contritionem. O Verbum Patris sana mutum per confessionem. O intima lux illumina cæcum per satisfactionem: ut fortis armatus me in pace non possideat, vniversa arma eius, vires scilicet animæ meæ interiores, & sensus exteriores in obsequium tuum conuerte: exicca me ab amore concupiscentiæ: ut veniens quietem non inueniat in me: munda me scopis confessorum & orna virtutibus, ut reuertens vacantem non inueniat, ne spiritualibus vitis me supplantans iterato deterius peccare faciat: fac me per frequentem auditum ventrem portantem laudare, & per custodiam boni operis vbera nutritia verbo Dei fugere.

D. Alberti Magni Orat.

M

2

Dominica

Dominica quarta in Quadragesima,

O R A T I O

Abijt Iesus trans mare Galilee. Ioan. 6. Matth. 4. Mar. 3. Luc. 4.

Domine Iesu Christe, quoniam prope est Pascha transitus mei, & panes emptitij carnalium illecebrarum comparati ducentis denariis, perditione scilicet corporis & animæ, non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat: fac me subleuare mentis oculos ad te, & discumbere super scenum carnalis voluptatis, temporalis possessionis & gloriæ: vt merear satiari quinque spiritualium panum refectione, scilicet, timore Domini iudicij, horrore peccati, dolore contritionis, pudore confessionis, labore satisfactionis: & duobus piscibus, stabilitate propositi, & desiderio in melius proficiendi: vel quinque panibus quos puer vnus habet hic, humilitas scilicet, quæ meretur requiem gratiæ Dei, vacua impleri, ianuam Paradisi, quæ est secretaria Dei, & meretur gloriam exultationis: & duobus piscibus, patientia scilicet contumeliarum, & iniuriarum.

Dominica in Passione,

O R A T I O

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.

Domine Iesu Christe, qui ad audiendum verbum Dei inuitas nos, à nobilitate dicentis, veritate dicti, & vtilitate audientis: doce nos inimici falso obiecto resistere, contumelias & iniurias patienter sufferre, propriam gloriam non querere, veritatem vitæ & doctrinæ & iustitiæ propter scandalum vitandum non omittere, propter iteratam contumeliam & iniuriam à prædicatione non desistere. Domine Iesu Christe, summa veritas, bonitas, iustitia, misericordia, largitas, munditia, vitæ sobrietas, humilitas, charitas: qui lapidaris, & absconderis à mendacibus, malitiosis, iniustis, impiis, cupidis, luxuriosis, gulosis, superbis, & odiosis, ne excas à templo animæ nostræ: redde nos corrigibiles, & impollutos, & tecum per omnia concordantes.

Dominica in ramis Palmarum,

O R A T I O

Cum appropinquasset Iesus. Matth. 21. Mar. 11. Luc. 19. Ioan. 12.

Domine Iesu Christe, qui voluntarie pro nobis patiens tempore passionis Pascha in loco Ierusalem, & genus mortis crucem elegisti, vt te per agnum typicum figuratum, & te finem & consummationem omnium legalium sacrificiorum ostenderes: vt qui per lignum

vicerat, per lignum quoque vinceretur: mitte duos discipulos tuos, timorem, & amorem, & cætera. Require in prima Dominica Aduentus.

In festo sancto Paschæ,

O R A T I O

Maria Magdalene. Mar. 16.

Domine Iesu Christe, fac me turrim fortitudinis contra aduersarium, supplantatorem vitiorum meorum, & reconciliatorem peccatorum meorum: vt summa festinatione cessans à peccato, comparatis aromatibus compassionis in affectu, consolationis in verbo, pietatis & miserationis in opere, orto iam sole gratiæ veniam vngere penitentem. Reuolue tu nobis lapidem prauæ consuetudinis, ab ostio initio conuersationis sanctæ: vt iuuenis nouæ vitæ sedens à dextris, quiescens in bonis operibus, coopertus candore virtutum post initium conuersationis, post crucem afflictionis admirantibus cunctis, non sit iacens in puluere penitentia, sed resurgens per opera iustitiæ demonstretur aliis in exemplum. Et procedant tam maiores quam minores in Galileam, de culpa in gratiam, de virtute in virtutem; ibique videatur in reuelatione contemplationis, & in rota puræ actionis.

Dominica in octauis Paschæ,

O R A T I O

Cum sero esses die illa. Ioan. 20. Luc. 24.

Domine Iesu Christe, da mihi in die cognitionis sero humilitatis, integritatem vnitatis, & sabbatum internæ quietis: claude fores exteriores, visum contra vanitatem, auditum contra verbositatem, olfactum contra voluptatem, gustum contra edacitatem, tactum contra sceditatem & impuritatem: & fores interiores, memoriam contra obliuionem, rationem contra errorem, voluntatem contra inuidiam, affectionem & intentionem rectam contra prauitatem, vtilitatem contra humanum fauorem propter metum demonum: vt discipuli, virtutes congregentur in vnum: veni, vt visites: sta, vt corrobore: dic, vt erudias. O summum gaudium veni, vt consoleris pusillanimes. O summa virtus sta, vt sustentas debiles & infirmos. O summa sapientia dic, vt erudias erroneos & imperitos. Ostende nobis manus, inuitans nos ad operationem bonorum, latus ad patientiam malorum. Gaudeant discipuli tui viso te Domino, & congaudeant resurgenti proximo. Sicut misit te Pater, mitte nos in sapientia & bonitate. Sicut inspirasti nobis vitam naturalem, infla & spiritualem. Antequam exerceamus potestatem remissionis peccatorum, appareat in opere manuum nostrarum fixura clauorum, dolor de damno peccati, pudor de turpitudine, timor de pena penitentia.

penitentia in gustu & habitu, & elongatio ab omni occasione & opportunitate peccandi: ut proximus mittens manus in vulnus lateris, imitetur in nobis affectum compassionis.

Dominica prima post octavas Paschæ,

O R A T I O

Ego sum pastor bonus. Ioan. 10.

Domine Iesu Christe, pastor Angelorum & hominum, bone per essentiam, cuius eadem bonitas & officium, licet ratione differant: qui pro ouibus tuis animam tuam in pretium, carnem in cibum, & sanguinem in potum dedisti: qui venisti ut oues tuæ vitam habeant gratiæ, & abundantius habeant gloriæ: in passione factus es nobis ostium in Ecclesia militante, in resurrectione in Ecclesia triumphante, ut per te ad saluandum introeamus ad te: cognosce oues tuas ut cognoscaris ab eis, ut conformemur tibi te imitando. Sit ratio nostra pastor per charitatem, non mercenarius per cupiditatem: ingrediatur per studium contemplationis, egrediatur per exercitium bonæ actionis: ingrediatur per secretum orationis, egrediatur per exemplum boni operis: ingrediatur se occultando per humilitatem, egrediatur se manifestando propter necessitatem: ingrediatur per obseruantiam mandatorum, egrediatur per supererogationem consiliorum: & pasqua inueniet mel diuinitatis, & lac humanitatis tuæ: huic aperi ostium veritatis ad recte intelligendum, iustitiæ ad bene operandum. Oves eius, scilicet, internæ cogitationis voci obediant: proprias oues vocet nominatim, sollicitè perlustrando, vel totum bonum gratiæ Deo attribuendo: ante eas vadat ne quid in verbo, vel opere, vel cogitatione perperam fiat: vocem alienorum non audiant, scilicet, mundi, carnis, & diaboli: pascat oues incommutabili vnitate, sacra Scriptura in terra Gessen, in agro Boos; animam suam ponat pro eis, rationibus naturalibus contradicendo pro fide; disperias per infinitam rerum temporalium diuersitatem in vnum colligat. Oves affectionis, & intelligentiæ coadunet: ut omnes rationi obediant, & fiat vnum ouile.

Dominica secunda post octavas Paschæ,

O R A T I O

Modicum & iam non videbitis me. Ioan. 16.

Domine Iesu Christe, summa sapientia, post modicum gustum tuæ illuminationis, nos ad potentiam duc bonæ actionis, ut mereamur iterum gustare dulcedinem contemplationis. Non gaudemus cum hoc mundo, ne plus petamus loco, tempore, causa, vel de re ipsa. Sed tamen cum affectu nos concepisti, cum onere portasti, cum labore peperisti & cum dolore: ploremus & nos lacrymis contritionis pro peccatis propriis & alienis, affectionis pro incolatu præsentis miseriæ, deuotionis pro dilatione

tionis patriæ: vbi tristitia nostra vertetur in gaudium, quando iterum videbis nos, cor nostrum, & gaudium nostrum nemo tollet à nobis.

Dominica tertia post octavas Paschæ,

O R A T I O

Vado ad eum qui me misit. Ioan. 16.

Domine Iesu Christe, abstrahere nos à sensibilibus, ne tenebitudo carnalis amoris impediatur in nobis spiritualis dilectionis perfectionem: ut sciamus meditationes orationis intellectus & affectus, contemplationis & actionis, sapientiæ & bonitatis prout expedit: vade ad Patrem, & mitte Paraclitum ad nos, qui vice tui inuisibiliter pugnet pro nobis, & arguat mundum in præsentem pro peccato quod excusat, de iustitia quam simulat, & de iudicio quod usurpat: ne in futuro arguamur à te. Doce nos omnem veritatem vitæ, iustitiæ, doctrinæ, cordis, oris, operis, ut non usurpemus loqui & à nobismetipsis, nec præsumamus nisi quæ audiuius loqui & quæ ventura sunt in opere. Te summam veritatem ratione intelligamus, oratione loquamur, opere clarificemus & non obscuremus.

Dominica quarta post octavas Paschæ,

O R A T I O

Amen amen dico vobis si quid petieritis, &c. Ioan. 16.

Domine Iesu Christe, qui propter imperfectionem intellectus nostri in proverbis loquutus es nobis, & quia propter imperfectionem affectus nostri usque modo non petiimus quicquid in nomine tuo: doce nos orare in nomine tuo quod est Iesus, salus, sapientia, & veritas, & vita, potius quam in nomine Iesu filij Naue Sirach Iosedece: ut det nobis Spiritum bonum, rectum, sanctum, & principalem: det piscem fidei, ouem spei, & panem charitatis: ut gaudium plenum sit de essentiali & spiritali bono. Deus Pater adimpleat irascibilem potentiam & gloria, Filius rationalem sapientiam & veritatem, Spiritus sanctus concupiscibilem amorem & bonitatem.

Dominica infra octavas Ascensionis,

O R A T I O

Cam uenerint Paraclitus. Ioan. 15.

Domine Iesu Christe, quia propter peccatum parentum nostrorum primorum vis nostra irascibilis pronitatem contraxit peccandi seu prauitatem, mitte nobis Paraclitum defensorem contra mundanas persecutiones, illuminationem contra errores & hæreticas prauitates, charitatem contra carnalem concupiscentiam: qui testimonium perhibeat de

Patre per potentiam, de Filio per sapientiam, de seipso per bonitatem: ut & nos quando absque synagogis nos faciunt, vel etiam perplexitates nobis accidunt, per voluntariam tolerantiam passionum testimonium perhibeamus, qui tibi viua oblatio tecum sumus.

In die Pentecostes,

ORATIO

Siquis diligit me. Ioan. 14.

Domine Iesu Christe, da nobis Spiritum sanctitatis, illuminationis, consolationis, & unitatis; contra immunditiam, ignorantiam, miseriam, & discordiam, quas per peccatum primorum parentum contraximus: qui suo igne nos purget, illuminet, foueat, & uniat: ut te diligamus in voluntate, & sermonem tuum, non mundi, carnis, vel diaboli, seruemus in opere: ut tu sapientia cum Patris potentia, & Spiritus bonitate ad nos venias. Sancta Trinitas faciat sibi mansionem in anima nostra, Deus Pater tabernaculum, Filius domum dispensationis, Spiritus sanctus templum sacrificij & orationis. Deus Pater mitte nobis Paracletum in nomine Filij tui qui nos filios efficiat adoptionis: & quæcunque loquutus, vel operatus es in nobis per Filium tuum verbo, vel intellectu: confirmet in opere, & suggerat in affectu. Da nobis pacem æternitatis & conscientia: ut non turbetur cor nostrum per sollicitudinem de temporalibus acquirendis, vel per dolorem de amissis, neque formidet per timorem de aduersis. Domine Iesu Christe, sicut dignatus es nobis verbo inspirare & exemplo, Vado, & venio: vade ad Patrem per actionis potentiam, veni ad nos per contemplationis sapientiam, in qua princeps sapientiæ huius mundi non habet quicquam, quæ consistit tantum in superfluitate verborum; ut sicut mandatum per te dedit nobis Pater, sic per te faciamus.

In die sanctæ Trinitatis,

ORATIO

Erat homo ex Pharisæis Nicodemus nomine. Ioan. 3.

Domine Iesu Christe, qui à Deo venisti Magister, doce nos uti ratione, separari à malis, vincere prolem spiritualium vitiorum principem, confiteri nomini tuo, imitari signa tuæ humilitatis: ut respondeamus duplici natiuitati, renascamur & nos ex gratia per aquam baptismi, verbi, & multiplicium lacrymarum: ut adipiscamur te summam sapientiam pro nobis in deserto exaltatum. Doce nos prudentiam mundi, carnis, & diaboli, per abrenuntiationem rerum, voluptatum, & superbia: patibulo poenitentia: condemnare.

Dominica

Dominica prima post festum Trinitatis,

ORATIO

Homo quidam erat dives qui induebatur, &c. Luc. 16.

Domine Iesu Christe, cum sim homo pauper virtutibus, plenus peccatorum vlcibus, mendicus ad ianuam tuæ misericordia: cupiens saturari de micis tribulationum quæ cadunt de mensa diuitum filiorum tuorum, qui induuntur purpura passionum castarum affectionum, & epulantur quotidie splendide ferculis virtutum: veniant canes, Doctores tui, & lingant vlcera peccatorum meorum, ut moriens mundo deporter ab Angelis bonorum operum in sinum contemplationis. Mitte Lazarum, adiutorium gratia: tuæ, ut intingat saltem extremum digiti operum meorum, in aquam veræ contritionis, ut refrigeret carnem meam, quia crucior in hac concupiscentiarum flamma. Testetur quinque sensibus meis, ne ipsi veniant in locum gehennalium tormentorum, sed audiant Moysem, declinando à malo & faciendo bonum, & Prophetas, quia tunc sperabunt vitam æternam, cum ex mortuis resurgent, se habituros.

Dominica secunda post festum Trinitatis,

ORATIO

Homo quidam fecit cenam magnam. Luc. 14. Matthæ. 22.

Domine Iesu Christe, homo singularis, ineffabilis conditor matris: qui post opus creationis & formationis in opere recreationis per opus transformationis, fecisti nobis cenam magnam: magnam quinque panum refectione, scilicet, executione diuinæ voluntatis, consolatione diuinæ promissionis, virtute orationis, sacramentorum efficacia, & cibo tuæ carnis: magnam figurarum antiquitate, figura & rei coniunctione, figurarum diuersitate, instituentis charitate, credentium fide: magnam quantum ad conficientem, quantum ad id quod conficitur, & quantum ad digne sumentem, ut comedamus sacramentaliter, intellectualiter, & spiritualiter. Igitur ne vocati venire impediamur per villam terrenæ occupationis, per iuga bouum quinque corporalium sensuum, aut per vxorem carnalis concupiscentia: mitte seruos tuos ordine, primo qui nos vocent per timorem qui de veteri vita exire nos faciat: secundo etiam per aduersitatem nos ad cenam intrare compellant, ne per iram tuæ æternæ indignationis separemur in presenti à cena contemplationis, & in futuro à cena tuæ manifestæ visionis.

Dominica

Dominica tertia post festum Trinitatis,

O R A T I O

Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores. Luc. 15. Matth. 18. Mar. 2.

Domine Iesu Christe, qui errantes requiris, & redeuntes suscipis: fac me appropinquare tibi per frequentem auditum verbi tui, ne peccem in proximum per cæcitatem humani iudicij, per austeritatem falsæ iustitiæ, per comparisonem inferioris status, per confidentiam meritorum, per ignorantiam diuini iudicij. Redde mihi ouem centesimam, gratiam scilicet contemplationis, amissam propter meritum malorum operum, vel pro cauenda elatione, vel desiderio ampliando, vel pro vtilitate actiua amissam: ad inueniendam drachmam, formam scilicet perfectæ actionis. Da mihi accendere lucernam synderesim in ratione, euertere domum in voluptate, diligenter quærere perscrutando omnes angulos conscientia, ne caro spiritui dominetur.

De filio Prodigio,

O R A T I O

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescentior patri. Luc. 15.

Domine Pater, quia affectus meus adolescentior filius tuus, post longam peccatorum elongationem, post naturalium dissipationem, post gratuitorum consumptionem, post vnius ciuium adhesionem, post filiquarum appetitum, tandem in se reuersus surgat per contritionem, dicat per confessionem quod non sit dignus vocari filius tuus, quia non honorauit imaginem patris, quia peccauit in cælum cælestibus terrenâ proponens, & coram te omnia cernente: fac eum per condignam satisfactionem, sicut vnum de mercenariis tuis pro æternis laborantem. Cum adhuc longe sit per infirmitatem liberi arbitrij, respice misericorditer in ipsum per gratiam præuenientem, per gratiam cooperantem amplectere, & per gratiam consummantem osculare. Da ei per seruos tuos Sacerdotes stolam primam innocentia & remissionis peccatorum, anulum bonæ operationis in manus, & calcamenta boni exempli in pedes eius. Da ei vitulum hilaritatem conscientia, faginarum virtutum pinguedine. Compesce maiorem filium intellectum contemplatiuum, circa infirmos austerum: ne peccet per improprium seruitij, iactantiam, ingratitude, stultam dedignationem, contemptum, improprium, & inuidiam: sed potius gaudeat cum Angelis qui propter victoriam super principes tenebrarum, propter reparationem ruinæ angelicæ, propter ministerium factum, propter consummationem sui officij gaudent super vno peccatore penitentiam agente.

Dominica

Dominica quarta post festum Trinitatis,

O R A T I O

Esote misericordes sicut & pater vester. Luc. 6. Matth. 7. Mar. 4.

Domine Iesu Christe, qui propter communem vtilitatem, propter damnum singularitatis vitandum, & propter infirmitatem nostram subleuandam, docuisti nos imitari misericordiam Patris tui, quæ maxime assimilat nos Deo, quæ excellit in omnibus operibus eius, quam præcipue requirit à nobis, quæ nobis est via ad misericordiam ipsius, & quæ reddetur in præmium: eice ab oculo intentionis trabem ambitionis cuiuslibet peccati mortalis, ne per cæcitatem humani iudicij cadamus in foueam & laqueum diaboli, sed potius in misericordia qua mensi fuerimus proximis remeriatur & nobis secundum genus & qualitatem, non secundum defectus proximi nostri, incommensurabilem proportionem.

Dominica quinta post festum Trinitatis,

O R A T I O

Cum turba irruerent. Luc. 5. Matth. 4.

Domine Iesu Christe, fac me per audientiam irruere ad audiendum verbum Dei, irruentes non expellere, stare secus stagnum non in stagno inanis gloriæ, nauiculam obedientia ascendere, per humilitatem descendere, retia prædicationis desiderij & bonæ operationis ab omni auaritia, vana gloria, & adulatione lauare, per concordiam sententiarum reficere, per manifestationem exicare, per cautelam non per desidiâ plicare, per scissionem non rumpere, nauem religionis à terrenis reducere, in ea quiescendo sedere, alios per exemplum docere, contemplationem & actionem alternare, in profundum contemplationis prædicationis religionis ducere; in verbo tuæ inspirationis, non in nocte culpæ vel ignorantia; retia in capturam viuorum operum laxare, in aquis tribulationum copiosam multitudinem internarum visitationum & consolationum concludere: ita vt anima per admirationem extendatur, & subsidia proximorum & inferiorum requirat; ambas naues patientia & obedientia adimpleant, per humilitatem ad genua Iesu procidant: vt ex hoc subductis ad terram viuientium nauibus, præmia capiant æterna.

Dominica sexta post festum Trinitatis,

O R A T I O

Amen dico vobis nisi abundaueris. Matth. 5.

Domine Iesu Christe, qui antiquis temporalia, nobis vero æterna promisisti bona, vt iustitia nostra superabundaret: custodi nos ab homicidiis, malitiis odij, auaritia, fraudis, detractionis, voluptatis, negligentia

gentiæ, taciturnitatis incautæ reprehensionis, & blandæ vocis, adulatio-
nis, circumuentionis: ne imitemur diabolum, vel prauos parentes: ne
peccemus in sapientiam creationis, in gratiam redemptionis, in propriam
naturam vel speciem; & propter sanguinis horrorem libera nos à contume-
lia facti, verbi, vel signi, & iræ peccati, vt munus boni operis quod tibi ad
altare fidei offerimus, acceptum sit in charitatis reconciliatione.

Dominica septima post festum Trinitatis,

O R A T I O

Cum turba multa esset cum Iesu. Mar. 8. Matth. 15. Luc. 9. Ioan. 6.

Domine Iesu Christe, miserere super turbam pœnitentium, iustorum;
& perfectorum: in deserto peccati, animi, studij: per triduum con-
tritionis, confessionis, satisfactionis: per victoriam mundi carnis,
& diaboli: per visionem corporalem, imaginariam, & spiritualem: per ex-
pectantiam, veniam, gratiam, & gloriam. Refice pœnitentes per discre-
tam sollicitudinem, defensionem, indignationem, timorem, desiderium,
æmulationem, & vindictam. Refice iustos per spiritum timoris, pietatis,
scientiæ, fortitudinis, consilij, intellectus, sapientiæ. Refice perfectos per
tres dotes animæ, & per quatuor corporis dotes, quæ superexerescunt in
septem sportas, in præfenti quidem in spe, in futuro autem in re.

Dominica octaua post festum Trinitatis,

O R A T I O

Attendite à falsis Prophetis. Matth. 7. Luc. 6.

Domine Iesu Christe, doce nos vitare fallaciam possibilitatis, causæ,
apparentiæ, & defectus. Da nobis imitari spiritualis ouis simplici-
tatem, innocentiam, mansuetudinem, discretionem, docilitatem,
& compassionem, eius pellibus & lana vestiri, carne cibari, & lacte potari,
fibris iucundari, & fimo spiritualiter impinguari. Fac nos cauere diaboli
spiritualis lupi visum venenosum, anhelitum fetidum, morsum rapidum,
sitim liuidam, ponderationem, & venenationem. Doce nos radices ar-
boris nostræ cælo, & non terræ infigere: ne in folijs verborum tantum, sed
potius in fructibus bonorum operum fideles cognoscamur.

Dominica nona post festum Trinitatis,

O R A T I O

Homo quidam erat dives qui habebat villicum. Luc. 16.

Domine Iesu Christe, fac animam meam villam pœnitentiæ, castrum
continentiæ, ciuitatem iustitiæ, ne villicus tuus ratio mea dissipet
bona tua: quia ablata post mortem villicatione nescio quid faciam
meritorie, cum fodere non possim per pœnitentiam, & erubescam men-
dicare

Orationes super Euang. totius anni. 145

dicare per rationem. Remitte vi cognitiuæ centum choros olei quos tibi debet per contemplationem, & vi motiuæ centum cados tritici quos tibi debet per operationem. De mammona triplicis inæqualitatis, necessitatis, cupiditatis, & charitatis, amici tui pauperes, qui amici mundi non sunt, qui te diligunt & tibi conformantur; fiant nostri apud te intercessores, patroni, aduocati, portitores, conductores, ostiarij, & thesaurarij: vt cum defecerimus, recipiant & reficiant nos in domos suas & in aterna tabernacula:

Dominica decima post festum Trinitatis

O R A T I O

*Cum appropinquasset Iesus Ierusalem, videns civitatem fleuit super illam.
Luc. 19.*

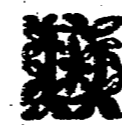


Omine Iesu Christe, in tentatione & tribulatione mea doce me cognoscere tempus visitationis tuæ: videam peccata mea & defleam quæ in die temporalis pacis abscondita sunt ab oculis cordis mei: ne inimici mei demonum suggestiones, temporalium rerum pulchritudines, & carnales voluptates circumdant, coangustent, & ad terram prosternant me, & filios meos, sensus scilicet, & cogitatus, & affectus meos qui in me sunt, & ordinem virtutum destruant. Eiice ab anima mea simulationem euentium, & iactantiam vendentium gratiam tuam vt fiam templum prædicationis, domus orationis in præfenti & tuæ laudis in futuro.

Dominica II. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Luc. 18.



Omine Iesu Christe, ne peccem in te vel in proximum meum per mendacem vsurpationem perfectionis, per extollentiam singularitatis, per temeritatem iudicij, per iactantiam, & mendacium: doce me aspernationem mei, reuerentiam Dei, vindictam peccati, formam perfectam penitentia, lacrymam & accusationem mei. Deus propitius esto mihi peccatori, vt per veram cordis, oris, & operis humilitatem, descendam iustificatus in domum conscientia, & exalter in domo gloria. Amen.

D. Alberti Magni Orat.

N

Dominica

Dominica 12. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Exiens Iesus de finibus Tyri venit per Sidonem. Mar. 7. Matth. 15.

Domine Iesu Christe, qui finaliter malos deseris, veni ad filios prædestinationis, per Sidonem prædicationis, ad mare contritionis Galilææ, confessionis, satisfactionis, & transmigrationis: inter medios fines proficientis charitatis, ad instantiam prædicationis, correptionis, infirmitatis, orationis, & tribulationis. Apprehende nos seorsum à turba multitudinis, mitte digitum discretionis in auriculam nostri intellectus, & in affectum gustum sapientiæ: vt soluantur vincula linguæ nostræ ad confitendum, pudor scilicet, & impunitatis stulta spes, desperatio, & diffidentia: vt loquamur recte verbo, à voluntate & opere non discordante. Vitemus laudem hominum, de contemptu temporalium, de humilitate, & patientia admirantium: vt & surdi bene audiant per conuersionem, & muti loquantur per confessionem & prædicationem.

Dominica 13. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Luc. 10. Matth. 13.

Domine Iesu Christe, qui per visionem contemplationis & tranquillitatem religionis Discipulos tuos prægustare facis initium æternæ claritatis & pacis: vt in præsentis secundum quid, & in futuro simpliciter sint beati: quod multis potentibus multisque prudentibus seculi negatur, qui Deum videre quærunt per curiositatem, surgunt per superbiam, tentant per nequitiam, iustificat se per simulationem, Scripturam de recte viuendo consulunt & intelligunt, sed non faciunt dum proximum ignorant: custodi nos descendentes de studio contemplationis ad exercitium bonæ actionis, ne incidamus in latrones quinque sensuum appetitus, ne spoliemur gratuitis, ne vulneremur in naturalibus. Sacerdos & lenita, superior & inferior portio rationis, non descendant eadem via consentiendo in peccatum, sed potius per contemplationem ascendant. Samaritanus vero gratia prædestinationis iter faciens nobiscum secus nos appropiet, nobis liget vulnera nostra, fluxum concupiscentiæ restringendo pannis humilitatis tuæ, infundens oleum spem veniæ, & vinum timorem iustitiæ: imponat in iumentum, ordinando rationem supra sensualitatem: ducat in stabulum in consideratione peccatorum: altera die spei det duos denarios penitentiae, gaudium scilicet dolori, & quietem labori: vel altera die resurrectionis stolam corporis & animæ, vel cognitionem diuinitatis & humanitatis tuæ.

Dominica

Dominica 15. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Cum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam. Luc. 17. Matth. 8. Marci primo.

Domine Iesu Christe, per medium contemplationis & operationis, vel per occulte & manifeste malos, perduc nos ad visionem pacis tuæ, internæ & æternæ: ingredere ad castellum animæ nostræ, vbi diuersorum peccatorum maculis leprosi affectus occurrant tibi per conatum liberi arbitrij: stant per imbecillitatem proficiendi, à longe per culpæ grauitatem, clamant per attritionem: Iesu præceptor cui peccauimus, miserere nostri. Respice misericorditer in nos, vt cunctes ad confessionem mundemur per contritionem: vt animus ex remotione duplicitatis hypocrisis, cupiditatis, & inconstantiae, per vniuersitatem & charitatem vnus videns se mundatum, redeat ad te cum magna deuotione, cadens in faciem tuæ imaginis, quam deformauerat ante pedes passionis misericordiæ & veritatis tuæ: & se de cætero custodiat per conuersionis facilitatem, compassionis pietatem, & gratificationis humilitatem.

Dominica 15. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Nemo potest duobus dominis seruire. Matth. 6. Luc. 16.

Domine Iesu Christe, quia nemo potest duobus dominis seruire propter contrarietatem obsequiorum, libera nos à dominio & seruitute mundi, carnis, & diaboli: vt respiciamus contemplatiuos Angelos quibus plures nos esse voluisti, dum naturam nostram assumpsisti. Adice ad staturam nostræ naturæ cubitum gratiæ in præsentis, & gloriæ in futuro: vt consideremus lilia agri cooperta candore virtutum, mentem scilicet, potius quam fœnum diuites seculi, qui in crastino æternitatis in clibanum gehennæ ignis mittuntur. Quæramus præcipue regnum Dei, & iustitiam eius: vt viatico temporalium per viam virtutum perueniamus ad finem, scilicet, regnum cælorum.

D. Alberti Magni Orat.

N 2

Dominica

Dominica 16. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Ibat Iesus in civitatem qua vocatur Naim. Luc. 7.

Domine Iesu Christe, quia tu es vera lux, vñctio, verbum, & virtus: illumina intellectum nostrum, sana affectum, instrue linguam, informa ad opus. Veniens in nos gratia tua pertranscat ad intellectum, de intellectu ad affectum, de affectu ad verbum, de verbo ad opus proficiscens in nobis, liberet à culpa pœnitentes, protegat in tentatione pugnantes, promoueat ad meliora proficientes, consummet & saluet perfectos. Veni Domine in Naim, animam fluctuantem in stabilitate culpæ & pœnæ: quia tu es veritas, charitas, virtus, & constantia. Appropinqua nobis illuminando cæcum, sanando murum, suscitando defunctum: vt appropinquemus tibi per obedientiam, fidem, & charitatem. Ingredere per portas interiores, intellectum & affectum, & claude exteriores: ne vnica tentatio prauæ consuetudinis per portas sensuum progrediatur ad notitiam vel affectum, inferiorem partem rationis viduatam superiore, quam de iure vis rationalis, irascibilis, & concupiscibilis comitatur, copiosa multitudo affectionum. Respice, compatere, & consolare. Accede per gratiæ manifestationem; tange loculum, vel corpus, aut conscientiam per correctionem. Stent portitores, occasiones & opportunitates peccandi. Dic animæ iacenti in peccatis vt resideat per bonam voluntatem, incipiat loqui per confessionem, surgat per bonam operationem. Redde illum matri suæ gratiæ nutrici, vt stet per stabilitatem. Accipiat omnes cogitationes timor reuerentiæ de potentia, deuotio de bonitate: quia Propheta magnus, gratia scilicet æterna bonæ prænuntians, surrexit in nobis: quia Deus visitauit plebem suam, vires animæ affectiones & cogitationes, veritas per cognitionem, virtus per operationem, & bonitas per conseruationem.

Dominica 17. post festum Trinitatis,

O R A T I O

Cum intrares in domum cuiusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem. Luc. 14. Mar. 12.

Domine Iesu Christe, separa nos à malis, da nobis sabbatum internæ quietis, vt intrans in domum nostræ conscientiæ incorpores nos tibi: conforta in nobis vim digestiuam spiritualem, calore charitate, virtute verbi, opere misericordiæ, exemplo bonæ operationis, & assiduitate orationis: vt cibus salutis digestus in stomacho nostri intellectus, digeratur

Orationes super Euang. totius anni. 149

digeratur & in hepate affectus, & conueniens nutrimentum ad omnia membra bonæ operationis transmittatur. Domine, qui nos ad religionis & ad conuiuium sacræ Scripturæ inuitasti, doce nos per veram cordis oris & operis humilitatem, recumbere in nouissimo loco: vt liberemur à curiositate superstitionis, sanemur à morbo cupiditatis, & eripiamur à puteo periculosa negationis, vt glorificemur in die resurrectionis coram simul discumbentibus.

Dominica 18. post festum Trinitatis,

ORATIO

Conueniens Pharisæi in unum, & interrogans Iesus unum. Matth. 22. Mar. 12. Luc. 20.

Domine Iesu Christe, qui venisti in hunc mundum peccatores saluos facere, coniunge animam meam tibi vni & vero sponso, incommutabili bono: vt postpositis pro tuo amore septem viris, liberalibus facultatibus, nulli vterius scientiæ per exercitium acquisitæ, sed post fidem, spem, & charitatem, sanctam linguam, & prophetiam, ministerium, & sacramentum comprehensionem huius viæ, per plenam cognitionem & dilectionem tibi adhæreat: & non res iam per imagines, sed in te summa veritate videat, quando charitas maxima finis conformitate, virtutum dignitate, & continentia mandatorum animam totam in sui perfectionem commutauerit, vt nihil præter te diligat vel recolat, sed sufficientia & perfectione intellectus te Deum & proximum, visibilem & inuisibilem, vnam in duabus naturis personam, filium Dauid, secundum diuinam naturam dominum, & secundum humanam naturam filium manifestissime recognoscat.

Dominica 19. post festum Trinitatis,

ORATIO

Ascendens Iesus in nauiculam transfretans. Matth. 9. Mar. 2. Luc. 5. Ioan. 5.

Domine Iesu Christe, qui in Passione tua nauiculam crucis ascendisti, in Resurrectione transfretasti, & in Ascensione venisti in ciuitatem tuam, villam pulchritudinis corporum & consolationis animarum: ecce verbum prædicationis, assiduitas orationis, elemosyna, & frequentia confessionis, vel timor de obduratione cordis, de ira Dei, de periculo superuenientis infirmitatis, de incertitudine mortis, vel alloquutio diuinæ inspirationis, vitatio multitudinis, exempla Sanctorum, & humilitas poenitentiae, offerunt tibi animam peccatorum morbo dissolutam, immobilem ad præmerendum, insensibilem propriorum vulnerum & aliorum, iacentem in monte superbiæ vt Saul, in terra cupiditatis vt Dagon, & in lecto luxuriæ vt Encas. Respice portitorum fidem, & dic iacenti in peccatis vt confidat in terra sibi remitti peccata, surgat per confessionem,

D. Alberti Magni Orat.

N 3 tollat

tollat lectum per satisfactionem, ambulet per profectum virtutum in domum suam, in unitatem Ecclesiæ, vel æternam beatitudinem: vt turbæ fidelium videant, timeant, & glorificent Deum, qui talem potestatem dedit hominibus ad hominum vtilitatem.

Dominica 20. post festum Trinitatis,

O R A T I O

*Simile est regnum calorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Matth. 22.
Luc. 14.*

Domine Iesu Christe, rex cælestis gloriæ qui filiis Abrahæ per penitentiam te imitantibus, sponsam bonam vitam religionis dedisti, propter fidem thori spiritualis, propter prolem bonorum operum, & sacramentum inseparabilitatis, & nos per nuntios tuos, sacram Scripturam, periculum viuendi, infirmitates, mutationem fortunæ, & gratuitam voluntatem ad has nuptias vocasti: Da nobis charitatem, vestem nuptialem, ne à laude Dei & confessione peccati obmutescamus; ne à refectione, spirituali gaudio scilicet, pace, & securitate separemur: vel vestem pietatis, ne ligatis manibus & pedibus impietatis in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium, proiciamur.

Dominica 21. post festum Trinitatis,

O R A T I O

*Erant quidam reguli cuius filius infirmabatur Capharnaum. Ioan. 4. Matth. 8.
Luc. 7.*

Domine Iesu Christe, qui de Iudæa angelicæ confessionis & laudis, in Galilæam rotam huius mundi venisti, quoniam infirmus sum, temporalium rerum pulchritudine tentatus, & ideo incipio iam mori tentatione fatigatus: miserere mei priusquam moriar morte culpæ, corporis, vel gehennæ; vt virtute verbi, humilitate confessionis, ieiunio, oratione, pietate, & exemplo per gratiam Saluatoris liberer à febre fomitis, & ægritudine peccati.

Dominica 22. post festum Trinitatis,

O R A T I O

*Simile est regnum calorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis.
Matth. 18.*

Domine Iesu Christe, cui debitorum sumus ex facto proprio & alieno, bono vel malo, ex iure naturali & diuino, ex naturali simul & humana constitutione; doce strictam & frequentem nobiscum, & cum ministris tuis confessoribus in præfenti facere computationem; vt in futuro

futuro quando personaliter rationem ponere volueris cum seruis tuis, dimittas decem millia ingratorum operum nobis, qui dimittimus proximis nostris centum denarios naturalium actionum.

Dominica 23. post festum Trinitatis,

O R A T I O

*Abeuntes Pharisei consilium inierant vt caperent Iesum in sermone. Matth. 22.
Mar. 12. Luc. 20.*

Domine Iesu Christe, doce nos astutias seductorum ex verbis eorum intelligere, detegere, & cauere ab eis qui nos ex verbis nostris capere volunt, directe non respondere, sed ex eorum verbis responsionem eos capientem elicere, verbis quæ à multis dicuntur: vt propter hoc gloriosi videantur; vel vt eis placeamus non assentire, sed in omnibus rationem sequi, occasione falsæ pietatis vel amplificandi cultum diuinum nihil in præiudicium alterius dicere nisi quod iustum credimus. Da nobis naturali & gratuita superscriptione insigniri, titulo tuæ triumphalis passionis, tuæ mortis memoriali, & tuæ domus præconiali: vt practici & theorici intellectus vitæ corporalis & spiritualis vices prudenter alterando: reddamus quæ sunt Cæsaris, cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Dominica 24. post festum Trinitatis,

O R A T I O

*Loquente Iesu ad turbas, ecce princeps vnus adorans eum. Matth. 19. Mar. 5.
Luc. 8. Ioan. 4.*

Domine Iesu Christe, adoro pedes misericordiæ, & veritatis tuæ, & deprecor vt viuifices prolem rationis meæ ex transgressione iuris naturalis mandatorum tuorum & votorum meorum mortuam per peccata, prauaricationem, & apostasiam. Restringe prius continuum fluxum sanguinis, concupiscentiam scilicet sensualitatis per humilem retro accessum, & per tactum simbricæ, passionis videlicet, & gratiæ tuæ. Eiiice à domo conscientia meæ tibicides, laudatores, & adulatores, & omnes ad peccatum allicientes. Admitte tecum Petrum cognitionem proprii defectus: Iacobum, resistentiam peccati: & Ioannem, considerationem gratiæ, & propriæ conditionis, & originis, quæ immunda est pœnalis & imperfecta: per concursum, patrem & matrem, considerationem scilicet gratiæ, & liberi arbitrij, tene manum animæ meæ vt resurgat à morte peccati. Amen.

Dominica 25. post festum Trinitatis

O R A T I O

Cum subleuasset oculos Iesus & uidisset quia multitudo maxima uenit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes ut manducent hi. Ioan. 6.

Domine Iesu Christe, quoniam prope est Pascha transitus mei, & panes emptitij carnalium illecebrarum comparati ducentis denariis, perditione scilicet corporis & animæ, non sufficiunt ut unusquisque modicum quid accipiat: fac me leuare oculos mentis ad te, & discumbere super scœnum carnalis voluptatis, temporalis possessionis & gloriæ, ut merear satiari quinque spiritualium panum refectioe, timore diuini iudicij, horrore peccati, dolore contritionis, pudore confessionis, & labore satisfactionis: & duobus piscibus, stabilitate propositi, & desiderio in melius proficiendi: vel quinque panibus quos puer vnus habet hic, scilicet humilitas quæ meretur respectum gratiæ Dei vacua impleri, intrare ianuam paradisi quæ est secretaria Dei, & meretur gloriam exaltationis: & duobus piscibus, patientia scilicet contumeliarum, & iniuriarum.



D. ALBERTI



D. ALBERTI MAGNI,
EPISCOPI RATISPONENSIS,
DOCTRINA TOTO
ORBE CELEBERRIMI,
Ordinis Prædicatorum,

SERMONES DE SANCTIS.

DE SANCTO ANDREA
Apostolo

SERMO I.

Venite post me, faciam vos fieri
piscatores hominum. Matth. 4.

Ecce verba Dominus dixit non
solum ad Petrum & Andream,
imo dicit ea ad quoslibet Chri-
stianos. Vnde quatuor sunt notanda.

- I. A quibus, &
- II. Per que, &
- III. Ad que, &
- IV. Propter que

vocemur à Domino.

Et nota, quod vocat nos à tribus, per
tria, & propter tria.

DE primo nota, à quibus vo-
cemur à Domino. Et est scien-
dum, quod vocat nos ab illis
tribus, quæ sunt in mundo,
videlicet, à carnis lascivia, &
rerum concupiscentia, & vi-
tæ superbia. De his tribus di-

cit 1. Ioan. 2. *Nolite diligere mundum, neque ea
quæ in mundo sunt. Omne quod est in mundo, con-
cupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum,
& superbia vitæ.*

Hæc tria bene possunt figurari per illa tria,
quæ Petrus & Andreas reliquerunt. Ipsi enim
primo reliquerunt uxores, quas forsitan habe-
bant, vel habere poterant. Per uxorem vero in-

telligitur ipsa caro, quæ mirabili glutino copu-
lata est spiritui. Spiritus enim quasi maritus est
carnis. Heu vxor ista caro, semper dominari qua-
rit in virum. Caro quippe semper adversus spiritum
concupiscit, vt dicit Apostolus. Hanc igitur vxo-
rem, id est, carnis luxuriam debemus relinquere.
Ad hoc monet nos Spiritus S. Eccl. 18. *Post concu-
piscencias tuas non es, & a voluntate tua.* Glossa,
carnali, auertere. Si prestes animam, id est, animalita-
tati tuæ, dicit Glossa, concupiscencias eius, facies te
in gaudium inimicis tuis, id est, dæmonibus, dicit
Glossa. 3. Sic contingit Samsoni, quem Dalila,
cum qua fuerat luxuriatus, tradidit Philistæis, in
quorum carcerali mola luit illas concupiscencias,
quas habuerat cum Dalila.

Secundo rete suum reliquerunt. Per rete ve-
ro notatur auaritia, siue rerum concupiscentia.
Auaritia quippe est rete diaboli, quod expandit
super faciem vniuersæ terræ. Per hoc rete iuue-
nes capit, & senes, siue viros, siue mulieres. Vnde
dicitur Ieremie 6. *Vir cum muliere capietur, senex
cum pleno dierum: à misere enim usque ad maiorem
omnes auaritia student.* Et nota, quod Dominus
iniquitatem auaritiæ grauiter punire consuevit.
Vnde legitur in 3. Reg. 21. & 22. quod quia
Achab Rex Israël vineam Naboth Israëlita con-
cupiuit, ipsamque Naboth occiso, possedit:
propterea in bello quodam, quod erat inter ip-
sum & Regem Assyriorum, sagitta inter pulmo-
nem & stomachum transfixus occiditur, & mor-
uus est, & canes lixerunt sanguinem eius. Ie-
zabel vero 4. Reg. 9. vxor eius, ad cuius confi-
lium Naboth occisus fuerat, per mandatum Iehu
deorsum precipitata, & ab ungulis equorum est
conculcata: canes quoque comederunt carnes
eius. 3. Propterea Spiritus sanctus monet v-
numquemque in Eccl. 5. *Noli attendere ad pos-
sessiones tuas, & ne dixeris: Est mihi sufficiens
vita. Nihil enim proderunt in tempore vindictæ, &
obductionis,* id est, quando humo tibi claudentur
oculi.

Tertio

Tertio nauim dimiserunt. Per nauem superbia figuratur. Sicut enim nauis dorium aquatum transit; ita & superbia aliis semper dominari appetit. Præterea sicut nauis amplior est in medio, quam sit in duabus extremitatibus suis: sic etiam est de superbis. Ipsi enim propter hoc tument & superbunt, quando non considerant principium suum & finem. Non enim vident, quod nati sunt cæci & nudi, & flentes, & eiulantes: nec respiciunt, quod cito vile cadauer erunt, & à veribus corrodentur, & in pulcrem reuertentur.

NOTA etiam, quod Dominus superbos humiliare consuevit. Legitur enim 2. Mach. quod Antiochus Rex, qui tantæ elationis erat, vt videretur sibi fluctibus maris imperare, & montium altitudines in statera appendere, & qui arbitrabatur se cæli sidera attingere, & cum dixisset, *Se Ierusalem venturum, & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum; vt hunc sermonem finis, apprehendit eum dirus dolor viscerum, & amara intestinarum tormenta: ita vt de curru regali, in quibus, ad terram caderet, & de corpore impy vermes seaurirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam & fetore illius exercitus grauaretur, ita vt etiam factorem suum ipse ferre non posset, & se miserabili obitu finis vitam.* Hinc est, quod monet nos Spiritus sanctus in Eccl. 11. dicens, vt superbiam fugiamus. Ait enim: *Initium omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, vel maledictione.* Glossa, in corpore & anima: *& subuertet eum in fine, id est, superbus capite inferius demisso, & pedibus sursum versus præcipitabitur in profundum abyssi.*

De secundo nota, quod Dominus à prædictis tribus, reuocat nos per tria, quæ passus est in cruce, videlicet per pauperitatem, & humilitatem, & doloris asperitatem. 1. Per pauperitatem quippe reuocat nos ab oculorum concupiscentia. Tantæ namque paupertatis erat, vt nullam vestem omnino sibi reliquerit, sed tantum quendam pannum, quo erat præcinctus ad femora; sicut legitur in Euangelio Nicodemi. Nullam enim habebat hypodiakonem, vel cervical, ad quod caput lassum & afflictum reclinaret. Præterea cum vehementer tunc sitiret, non habuit tantum, vt os suum & linguam humectaret. 2. Per humilitatem etiam suam reuocat nos à vitæ superbia. Nonne magna humilitas hæc erat, quod à conspuentibus in ipsum faciem non auertit? & quod dorsum suum ad propriam crucem portandam humiliavit? Quod etiam in medio latronum pendere nudus, in publica strata, ad spectaculum omnium transeuntium, suspendi non refutaui? 3. Per magnam etiam doloris asperitatem reuocat nos à misera carnis luxuria. Nonne magnus dolor hic erat, quod exceptis doloribus, quos sub flagellis & spinis passus fuerat, venerabile corpus eius, vsque ad singularem omnium membrorum dinumerationem, violenter extenderunt? Quod etiam manus eius ac pedes grossis clauis perfoderunt, & quod linguam suam felle & aceto amaricauerunt? De istis tribus considerandis ac memorandis monet nos ipse Dominus in Thren. 4. *Recordare, inquit, paupertatis & transgressionis mee, & maxime humilitatis.* Omnes enim alias mortes quas male-

factores sustinere solebant, pertransiit, atque ipsam elegit quæ tunc præ omnibus aliis contemptibilior habebatur, videlicet, mortem crucis, & hoc fecit propter eximiam humilitatem suam.

De tertio nota, quod vocat nos ad tria facienda. Primum est, vt Creatori nostro ex omni vita nostra, & posse, & scire nostro ipsi fideliter seruiamus. Cum enim ipse nobis dederit vitam, & membrorum potentiam, ac rationis scientiam: dignum est, vt ex his tribus seruiamus ei. Vnde dicitur in primo Reg. 7. *Preparate corda vestra Domino, & seruite illi soli, & liberabit vos de manu Philistinorum, id est, demonum infernalium.* Secundum est, vt cuilibet proximo nostro corde, ore, & opere in suis necessitatibus assistamus. Tertium est, vt animam nostram & corpus in omni vitæ munditia custodiamus. De istis duobus dicitur Iac. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum hæc est: visitare pupillos, & viduas in tribulationibus eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo.* Dicit igitur Iacobus, quod duplex est religio, ad quam Christus nos inuitat. Prima est, vt pupillis & viduis, id est, cuilibet pauperi in suis necessitatibus subueniamus. Secunda est, vt nos ipsos ab omni inquinamento vitiorum mundos & immaculatos custodiamus.

De quarto nota, quod debemus sequi Dominum nos vocantem de primis tribus ad tria iam memorata: propter tria, quæ propter hoc assequemur, videlicet, propter regiam dignitatem, & rerum omnium vberitatem, & corporis ac animæ claritatem. 1. Qui enim superbiam fugerit, & se ad seruiendum Deo humiliauerit, assequetur in cælis regiam dignitatem. 2. Qui etiam contempserit, & res suas pauperibus erogauerit, assequetur in regno Dei rerum omnium vberitatem. 3. Qui etiam luxuriam abominatus fuerit, & semetipsum castum & mundum custodierit, accipiet pro præmio animæ & corporis inestimabilem claritatem. Quæ tria nobis largiri dignetur ipse Dei Filius, qui cum eodem Deo Patre & Spiritu sancto viuuit, &c.



DE BEATO NICOLAO Episcopo.

SERMO II.

Beati serui illi quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. LUC. 12.

Quinque principaliter sunt hic notanda.

- I. Quis sit ille Dominus cui dignum est, vt ab omnibus seruiatur?
- II. Quorum seruorum seruitium specialiter requiritur?
- III. Quomodo & quando quilibet vigilare teneatur?

IV. Qua

IV. Quale damnum ab his qui dormierunt, incurrat?

V. Quæ beatitudo eis qui bene vigilarint, promittatur?



DE primo nota, quod Dominus iste cui dignum & iustum est, vt omnes seruiant, est Dei Filius. De isto Domino legitur in Genes. 22. quod Isaac, cum benediceret Iacob filium suum, inter cætera sic ait: *Seruiant tibi populi, & adorent te tribus: esto Dominus fratrum tuorum.* 1. Per Isaac, qui interpretatur risus, vel gaudium, Deus Pater intelligitur, qui cor & os illorum qui modo pro peccatis suis flent & lugent, gaudio adimplebit & risu. Vnde & ipse Filius fidelis nuntius Dei Patris dixit ad Discipulos suos Luc. 6. *Beati qui nunc flatis: quia videbitis.* Vnde etiam dicit ad quemlibet fidelem in Iob 8. *Deus non proiciet simplicem, nec porriget manus malignis, donec impleatur risu os tuum, & labia tua inuito.* 2. Per Iacob, qui luctator interpretatur, Dei Filius intelligitur, qui tanquam verus David cum Goliath, id est, diabolo, singularem luctam aggressus est in cruce, eumque moriendo, quod mirabile erat, subegit & occidit, id est, iniquam potentiam sibi abstulit. Huic Filio ait Deus Pater: *Seruiant tibi populi Gentilium, adorent te tribus Iudæorum, esto Dominus fratrum tuorum,* id est, Christianorum. Christiani enim specialiter dicuntur fratres Domini: quia sunt cum eo in eadem religione. Est enim illis cum Christo vna fides, & vnum baptisma. Fidem namque quam Christus prædicauit, ipsi susceperunt, & per eius baptismum à peccatis originalibus ipsi ablui meruerunt.

De secundo nota, quod Christiani specialiter dicuntur serui Domini, quia ipsi in baptismo seruitio diaboli renunciauerunt, & se ad Christi obsequium obligauerunt. De his seruis dicitur Exod. 21. *Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiat tibi, in septimo egredietur liber gratis: cum quali veste intrauerit, cum tali egredietur.* Hæc autoritas exponitur de Christianis, & Christo. Hebræi interpretantur vincentes, vel transeuntes, & sic Christiani debent esse Hebræi, vt videlicet per fidem vincant diabolum & mundum, & ita transire mereantur in regnum æternum. De hac victoria dicit 1. Ioan. 2. *Verbum Dei in vobis manet, & vincisti malignum, id est, diabolum.* Dicit etiam ibidem: *Hæc est victoria, qua vincit mundum, fides nostra.*

Hos itaque seruos Dominus emit magno pretio, videlicet, sanguine suo. Vnde sex annis ei seruire debent, vt in septimo liberi gratis egrediantur. Per sex annos totum spatium vitæ nostræ figuratur, in quo laborare debemus, cum ad laborem nati simus, & cum etiam ipse Dominus sex diebus operatus fuerit, & in septimo quieuerit, sicut dicitur Gen. 2. *Requiesit Dominus die septimo ab omni opere, quod parauit.* Septimus annus est tempus post hanc vitam, quod est tempus animarum. Igitur sex annis, id est, toto tempore vitæ nostræ ei seruire debent, vt septimo liberi gratis egrediantur, id est, per Christi gratiam ab

omni miseria liberati ad æternam requiem tunc ingredi mereantur.

Cum quali etiam veste homo intravit in seruitutem Christi, cum tali tunc exibat. Vestis est innocentia, quæ confertur homini in baptismo, siue sit baptismus aquæ, vel penitentia. Et cum hac veste qui Christo deuote seruerit, exibat in morte.

Et nota, quod à seruis Christi triplex seruitus exigitur, videlicet, seruitus cordis, oris, & operis. 1. Seruitus autem cordis consistit in tribus, videlicet, in cogitationum puritate, & affectionis sinceritate, ac compassionis vberitate. Debet enim seruis Christi puras cogitationes habere, vt videlicet recogiter singula beneficia Christi, & cum ea recogitauerit, sinceræ affectionis dulcedine circa ipsum moueatur. Debet etiam habere vberem compassionem, per quam pauperibus & afflictis condeat, ac misereatur. Sic fecit S. Nicolaus. Erat enim, sicut de eo canatur, valde compatiens & super afflictos pia gestans viscera.

2. Seruitus etiam oris consistit in tribus, videlicet, in deuota gratiarum actione, in supplici oratione, & in fraterna admonitione. Debet enim quilibet super singulis beneficiis Iesu deuotas sibi referre gratiarum actiones: cum etiam ei ab electis in patria iugiter gratias referantur. Vnde & Sacerdos quotidie inuitat nos in Missa: *Gratias, inquit, agamus Domino Deo nostro.* Debet etiam homo Creatori suo continuo supplices orationes offerre, postulans ab eo gratiam in præsentem, & gloriam in futuro. *Gratiam* siquidem & gloriam Psalmista testimonio dabit Deo. Debet nihilominus homo proximum suum ad omne opus bonum admonere, vt ipsam, quantum in ipso est, secum pertrahat ad regnum Dei.

3. Seruitus etiam operis consistit in tribus. Debemus enim Domino seruire operibus munditiæ, iustitiæ, & misericordiæ: vt videlicet per munditiam corpora nostra ab inquinamentis luxuriæ custodiamus, vt per iustitiam proximum nostrum in nullo lædamus aut offendamus, vt etiam per misericordiam pauperibus & afflictis beneficiamus. Sic fecit Beatus Nicolaus; qui iuste, munde, ac pie viuendo, ad honorem sacerdotij meruit promoueri diuinitus. Vnde adhuc oleum resudat ex ossibus eius mundis & iustis.

NOTA etiam, quod Dominus seruiendum est cum timore & exultatione. Iustitia enim Domini facit hominem trepidare; sed benignitas eius facit eum exultare. De seruitio timoris dicitur in Psal. 2. *Seruite Domino in timore.* De seruitio vero exultationis habetur Gen. 47. vbi populus Aegypti, id est, huius mundi, dicit ad Ioseph, per quem Christus intelligitur: *Salus nostra in manu tua est, respiciat nos tantum Dominus noster, & Læti seruiemus Regi, id est, Deo Patri.*

De tertio nota, quod vigilare quibus vigilare tenemur, hæc sunt, vt videlicet semper Dei remiscamur, ac salutis propriæ animæ non obliuiscamur. Et hoc facere debet omnis homo, siue sit in pueritia, siue in adolescentia, siue in virili ætate, siue in senectute, siue in senio constitutus. Hinc est, quod Dominus dicit Marci 13. *Vigilate: nescitis enim quando Dominus veniat; seruo, an media nocte, an galli cantu, an mane: ne cum venerit repensine, inueniamus vos dormientes.* Quod

antim.

autem vobis dico: Vigilate. Describit ergo Dominus hic quatuor vigilias, per quas quatuor principales atates hominis figurantur.

1. Per sero quippe intelliguntur homines decrepitate atatis, utpote octogenarum, nonagenarum, & centenarum. His enim dies huius vite iam pene elapsus est, & instar eis nox mortis, & talibus est necessarium vigilare. 2. Per mediam noctem designantur homines, qui in multis sollicitudinibus huius vite iam per longum tempus vixerunt, & necesse eis, ut de anime sue requie cogitent. Qui etiam dicere possunt: *Media vita in morte sumus*; utpote homines annorum quinquaginta, sexaginta, & septuaginta. Illi quippe qui libenter nocte vigilat, saltem in media nocte vadunt dormitum, ut pausent, & requiescant. Sic etiam velle esset talibus, ut tandem nunc de animarum requie cogitent. 3. Per gallicantum notantur homines quos gallus multiplicis sollicitudinis inquietat, videlicet, qui de coniugum suorum, & paruulorum, & ceterarum familiarum procuracione solliciti existunt; utpote vicenarum, trecentarum, quadragenarum. Et certe à talibus exigitur, ut vigilent. Nescit enim homo quantumcumque robuste atatis sit, quid superuentura pariat dies. 4. Per mane intelliguntur parui, & adolescentuli, qui sunt infra annos viginti, quibus adhuc longior dies vite presentis promittitur: & forte tales credunt, quod longam, & serenam sint victuri, qui forsitan vix viuent vnam diem breuem, & per auz interpericem nihilominus perturbatam: propter quod & talibus est vigilandum.

BEATVS NICOLAVS mane cepit Domino vigilare. 1. Propterea legitur de ipso, quod dum penderet ad vbera matris, quarta feria & sexta semel in die papillas fugebat. 2. Cantatur etiam de eo, quod *nobilis progenie, sed nobilior moribus ab ipso puerili ævo secutus Dominum meruit diuina reuelacione ad summum prouelic sacerdotium.* 3. nota etiam, quod ad litteram B. Nicolaus ad hoc ut bene ageret, vigilauit. Cuidam enim patrifamilias qui ad magnam deuenerat inopiam, ad subsidium ipsius, ac filiarum eius, ipso dormiente aurum proiecit, & abiecit. Heu multi faciunt e conuersio! qui ad hoc vigilant, ut malefaciant de noctibus, utpote fures, raptores, latrones, & domorum incensores, & fornicatores. De talibus dicitur Proverb. 4. *Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat via malorum: non enim dormiunt nisi malefecerint, nec somnus rapitur ab eis nisi supplantauerint: comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.*

De quarto nota, quod ad minus sunt quatuor genera hominum qui non vigilant, sed dormiunt, & propter hoc poenam & mortem incurrunt æternam. Dormire enim est Deum non attendere, & propriam salutem negligere. Faciunt autem homines sic dormire superbia, auaritia, luxuria, & de longiore vita confidentia: & per hæc etiam quatuor homines morte trucidantur æterna. Nota ergo de primis duobus, videlicet, superbia, & auaritia, quod faciunt hominem Dei ac propriæ salutis obliuisci, & tandem ipsum morte interficiunt sempiterna. Vnde legitur in 2. Reg. 4. quod duo principes latronum Rechab & Baana Isboeth filium Sau-

lis feruente die in meridie super lectum suum dormientem interfecerunt; & sublato capite eius abierunt: ostiaria quippe domus etiam dormiebat.

Isboeth interpretatur vir confusionis, & signat quemlibet qui diligit hunc mundum, qui plenus est confusione. Confusa quippe sunt hic omnia: spes, metus, moros, gaudium, hunc Rechab & Baana dormientem interfecerunt. Rechab interpretatur excelsus, & signat superbiam, quæ semper excelsa querit. Baana vero interpretatur venit donatus, & signat auaritiam, quæ semper appetit dona & munerum rerum presentium.

Superbia igitur & auaritia interficiunt hominem dormientem, id est, salutem propriam negligentem; interficiunt autem eum in meridie & in lecto. 1. Superbi enim semper volunt esse in meridie, id est, semper appetunt in hoc seculo splendore, & gloriosi apparere. 2. Auari etiam propter hoc res tam inuidenter congregant & acquirunt, ut de diuitiis quasi quendam lectum sibi faciant, in quo postea suauiter pausent & quiescant. Et quare tales interficiuntur? Quia certe ostiaria domus, id est, ratio hominis obdormiuit. Ipsa quippe ratio hominis deberet hominem excitare, & ei persuadere, ut caueret sibi à superbia & auaritia, præsertim cum homo sit puluis & vas stercorum: propter quod indignum est, ut superbiat; præsertim cum homo nudus natus sit, nudum eum egredi oporteat, propter quod etiam contra rationem est, ut ad tanta conquirenda se extendat, cum omnia eum hic relinquere sit necesse.

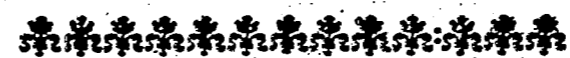
3. Luxuria etiam hominem facit dormire, id est, auertit ei memoriam Dei, & sollicitudinem salutis propriæ, vnde legitur iudicum 19, quod Dalila fecit dormire Samsonem super genua sua, & in sinu suo reclinare caput. Deinde cum rasum eum abieceret, apprehenderunt eum Philistini, & eruerunt oculos eius, & vinculum carnis molere fecerunt in carcere suo. Samson interpretatur sol fortis, & signat quemlibet Christianum, qui deberet esse sol & lumen fidei, & fortis per opus virtutis. Hæc enim duo requiruntur à quolibet Christiano, ut videlicet credat per fidem, & operetur per charitatem.

Hinc Dalila, quæ interpretatur simula, signat luxuriam, quæ semper sicut libidinem, ad sinum suum inuolat, ibique eum tandem dormire facit, quoad vsque ralis fuerit, id est, quandiu vires corporis habuerit. Viribus autem corporis per mortem ablati, abiicit eum à se, quem tunc Philistini, id est, demones capientes excæcant, id est, priuant æterna luce, vincuntque catenis perpetuæ damnationis, & sic eum molere faciunt panem æterni doloris ac laboris in carcere gehennali, ubi impij semper in circuitu ambulat excæcati. Ibi misero peccatori luxuriosa dormitio longis cruciatuum vigilij lamentabiliter compensatur.

4. Confidentia quoque longæ vite facit hominem dormire, id est, Dei ac propriæ salutis penitus obliuisci. Legitur enim iudicij 4: quod Iahel Sisaram pallio operiens, dedit ei lac bibere, & tandem tempus dormientis clauo perforauit: & sic soporem morti faciens defecit,

defecit, & mortuus est. Sisara interpretatur equi visio, & signat tales qui non prouident mortem suam, sed viuunt sicut equus & mulus, quibus non, &c. Psal. 31. Hos Iahel qui interpretatur ascendens, & signat confidentiam longioris ac ascendens vite, pallio falsæ spei operit, & dat eis bibere lac mundanæ voluptatis & sic ipsos dormientes clauo perpetuo mortis perforat & occidit.

De quarto nota, quod beatitudo quæ bene vigilantibus promittitur, hæc est de qua Dominus sic ait in presenti Euangelio: *Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.* Dei quippe Filius præcinget se, id est, gratiosum seruum seruum suorum in regno suo ostendit, eosque qui vigilauerunt, id est, qui sui & propriæ anime per bona opera immemores non extiterunt, faciet discumbere ad mensam gloriæ suæ, sicut ipse dicit Luc. 22. *Ergo dispono vobis, sicut disposui michi Pater regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Discumbentibus autem eis qui olim seruiuerunt ac vigilauerunt, transiens ministrabit ipsis secula multitarum incunditatis. Transibit quippe Iesus per ipsam animam, & omnes sensus electorum, ministrans palatum, manum, & pedem, & sic de alijs membris, & propinabit unicuique membro lætitiæ singulari. Quod autem gaudium anime, quæ specialis sedes est Trinitatis, tunc infundetur, nec Prædicatoris lingua, nec scriptoris calamus sufficienter poterit explanare. Rogate ergo Dominum, ut sic in bonis operibus vigilantes inueniamur, quatenus illam ineffabilem beatitudinem assequi mereamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.



DE SANCTO THOMA Apostolo

SERMO III.

Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Ioan. 20.

In verbis præmissis quæ Dominus dixit ad beatum Thomam, tria perpendere possumus,

- I. Passionis grauitatem,
- II. Resurrectionis veritatem,
- III. Et Christianam dignitatem.

Primum igitur perpendere possumus grauitatem Dominicæ passionis, per hoc quod dicitur Thomæ; infer digitum tuum huc, scilicet, in manus meas, & affer manum tuam, & mitte, &c. D. Alberti Magni Serm.

Per hoc etiam probari potest, quod clauis quibus Dominus cruci fuit affixus, grossi erant ad modum digiti virilis manus, & quod grossa fuit & lata ad modum virilis manus, illa dira lancea qua transfixum fuit latus Saluatoris nostri; vnde & Ioannes dicit 19. *quod vnus militum latus eius lancea aperuit, quasi magnum ostium faciens in latere, & continuo exiit sanguis & aqua, sed intermixtum & separatim.* Ab eodem quippe vulnere singulariter exiit sanguis, & singulariter limpida aqua, quod fieri non potuisset, si fuisset angusta lateris apertura.

Cum ergo Dominus tam grauem pro nobis sustinuerit passionem, dignum est, ut & nos aliquam asperitatem patiamur pro ipso. Vnde etiam sicut legitur in Ioan. 12. Cum Lazarus mortuus esset, & Iesus diceret Discipulis: *Lazarus mortuus est, eamus ad eum.* Dixit Thomas ad condiscipulos, *Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Ecce paratus fuit Beatus Thomas mori cum Domino, ut dicit ibi Glossa: *Ecce verus amantium affectus, vel cum eo viuere, vel cum eo mori.* Ad hoc autem ut patiamur cum Domino, inuitat nos Apostolus ad Rom. 8. ita dicens: *Erimus heredes Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & simul glorificemur.* Existimo enim, quod non sine condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Si igitur volumus habere cum Domino gloriam exultationis, patiamur etiam cum ipso amaritudinem passionis. Ipse enim est caput nostrum, & nos eius membra: vnde non deset, ut ait Bernardus, sub spinato capite membrum viuere delicate. Propter quod etiam Apostolus 1. Corinth. 12. *Siquis patitur vnum membrum, compatimur omnia membra; sicut gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra, & subdit: Vos autem estis corpus Christi.* Quasi diceret: Cum Christus qui est caput nostrum, passus sit pro nobis, & vos deberis merito cum ipso pati in via miserie, ut cum ipso gaudeatis in patria gloriæ. Vos enim estis corpus eius.

Vult etiam Dominus, ut non solum compatiamur ei in cruce pendenti, sed ut etiam compatiamur ipsi in paupertate famis, sitis, frigoris, ac infirmitatum miseris patienti. Sibi quippe reputat impensum, quod pauperibus fuerit erogatum. De hac compassione dicit Iob 30. *Flebam quendam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.*

Secundo possumus attendere veritatem Resurrectionis, in eo videlicet, quod ostendit se videndum & palpandum. Vnde etiam dixerat alijs Discipulis, priusquam se Thomæ exhiberet, sicut testatur Lucas 24. *Videte, inquit, manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum: palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Igitur sicut Glossa dicit, propter hoc cicatrices vulnere suorum reseruit, ut fidem Resurrectionis astrueret, & infidelitatis vulnus in eis sanaret.

Cum ergo Christus resurrexit, scire debeamus summissime, quod & nos resurgemus; vnde dicit Iob 19. *Scio quod redemptor meus vitus, & in nouissimo die de terra surrecturus sum; & resursum*

circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Dicit etiam Apostolus 1. ad Corinth. *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, à miseria videlicet in gloriam. Boni enim tunc in corporibus suis immutabuntur à miseria presentis vitæ in gloriam vitæ perpetuæ: mali vero de miseria huius exilij ibunt in miseriam æterni supplicij. Explanat autem quomodo ista fiet resurrectio, & dicit, quod fiet *in momento, & in istu oculi, ad clamorem nouissima tubæ*, id est, ad præceptum Christi, qui ideo vocatur nouissima tuba, quia cum omnes Prædicatorum linguæ siluerint, tunc ipse, vt ab vniuerso orbe audiatur, potenter ac patenter in iudicio personabit.

Agamus igitur, charissimi, opera munditiæ, iustitiæ, ac misericordiæ: fugiamusque immunditiam, iniustitiam, ac mentis inclementiam: vt videlicet cum ad vocem huius tubæ nos euigilare contigerit, non in opprobrium sempiternum, sed potius in vitam æternam feliciter resurgamus. Dicit autem Daniel, 12. *Multi de his qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt, alij in vitam æternam, alij in opprobrium*, vt videant semper, id est, vt hi qui euigilauerint in vitam æternam, videant Deum quasi Imperatorem serenissimum; & hi qui euigilauerint in opprobrium sempiternum, aspiciant diabolium tortorem crudelissimum.

Tertio, in verbis supradictis notare possumus Christianam dignitatem. Si enim Christus Apostolos suos tam charos habuit, & dignos, quod post Resurrectionem suam se illis præbuit ad attrahendum: sic etiam tam digni sunt ipsi & chari boni Christiani, quod semetipsum se eis exhibet ad manducandum. Quis autem dubitat non minoris dignitatis esse cibum pretiosum manducare, quam attrahere? Vnde ipse Iesus per semetipsum dicit Ioan. 5. *Amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Cum ergo instet, charissimi, natiuitas infantuli Iesu, qui seipsum exhibet nobis ad vescendum, & propter hoc reponi voluit in præsepium; sex requiruntur à nobis, vt tantum hospitem honorifice recipiamus, id est, digne tunc ad sacrosanctam communionem accedamus.

Primum est, vt ab hospitis animæ omnes sordes peccatorum eliminemus, & hoc oportet fieri per amarum contritionem. Contritio enim quedam est præacuta pala, per quam omnes immunditiæ scelerum eijciuntur, per quas diabolus inquinauerat animam peccatoris.

Secundum est, vt domum etiam perfundendo scopemus; id autem fit per lacrymosam confessionem. Lacrymosa quippe confessio est quasi quedam scopa, quæ cum fortes sordes per contritionis præacutam palam foras proiectæ fuerint, postmodum lacrymis perfusis, subtiliter & diligenter emundat.

De istis duobus dicitur 2. Par. 29. *Extulerunt Sacerdotes omnem immunditiam, quam in templo reppererant in vestibulo domus Domini; quam tulerunt Leuitæ, & asportauerunt ad torrentem Cedron foras: expiaueruntque templum Dei diebus octo.* Sacerdotes dicuntur quasi sacri duces. Sunt

autem sacri duces animæ, timor & amor. Timor videlicet supplicij, & amor præmij. Hi duo Sacerdotes in gerula contritionis efferunt omnem immunditiam peccati de templo Domini, id est, de corde hominis, & asportant eam foras in torrentem Cedron. Cedron interpretatur tristis mæror, & signat supplicium gehennale. Ibi enim est tristis mæror, quia miseri damnati non expectant aliquam consolationem mæroris sui. In hunc torrentem timor & amor faciunt peccata portari, quando videlicet faciunt hominem recordari, quod nisi idem penituerit, semper inferni supplicia patietur. Sordibus autem exportatis expiauerunt templum octo diebus, per quod intelligitur pura confessio, ad quam octo requiruntur. Et illa octo sunt isti octo dies expiationis. Octo quæ ad confessionem requiruntur, notantur in hoc versu:

Quis, quid, vbi, quoties, cum quæ, cur, quomodo, quando.

Quis videlicet, vtrum monachus, clericus, vel laicus fuerit. Item, vtrum fuerit sacerdos, diaconus, vel subdiaconus, & sic de similibus. Quid, id est, quale genus peccati commiserit. Vbi, id est, in quo loco perpetraverit. Quoties, id est, quot annis, vel mensibus, vel diebus, vel vicibus. Cum quæis, id est, cum quibus, id est, si cum muliere soluta, vel coniugata, vel religiosa, & velata: aut cum neptæ, vel sorore. Item si cum iumento, & quali iumento. Cur, id est, si spontaneus, aut coactus, vel si magna tentatio eum ad hoc impulerit, vel ipse sibi tentationem fecerit. Quomodo, id est, si naturaliter aut imaturaliter, stando vel iacendo, vel dormiendo. Quando, id est, in 40. vel extra 40. si in diebus solemnitatibus, vel in diebus feriarum.

Tertium, quod requiritur ad hoc, quod corpus Iesu digne suscipiamus, hoc est, vt hospitium cordis nostri cortinis, & floribus adornemus. Hoc fit per per bonorum operum actionem, & maxime per elemosynarum largitionem. Vnde dicitur 1. Mach. 4. *Ornauerunt faciem templi coronis aureis: & facta est lætitia in populo magna valde.* Coronæ aureæ sunt bona opera quæ fiunt ex charitate. Per bona quippe opera anima modo ornatur, & tandem in Dei iudicio coronatur.

Quantum est, vt aduentum Domini desideremus, ipsumque ieiuni expectemus. Hoc autem fit per sancta desideria, & deuota ieiunia, per quæ boni Christiani præparant se ad tanti hospitis susceptionem, cum ipse sit verus cibus animæ. Vnde & Apost. in prima Dominica Aduentus instruxit nos, quomodo debemus expectare hospitem nostrum Iesum Christum, ita dicens ad Rom. 14. *Dies, id est, Christus appropinquauit. Non ergo sitis in confessionibus, & ebrietatibus, non in cabilibus & impudencijs; sed induimini, id est, appetite Dominum Iesum; vt veniat videlicet in cor vestrum.*

Quintum est, vt receptum hospitem in sedem quietam, vel lectum molliter stratum colloceamus. Hoc fit per pacem cordis, & omnis iræ ac odij propulsionem. Et nota, quod pax cordis quam nutriuit mansuetudo & patientia, tam grata est Deo, quod etiam ipse Dei Filius, quem

quem Deus Pater constituit vigilem Ecclesie suae, dicit se in ea requiescere & dormire; ait enim in Psal. 4. *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* Est igitur pax, id est, tranquillitas cordis, sedes & lectus Iesu Christi. Proh dolor! quidam ponunt Iesum quasi super spinas, & vtricas, & proijciunt eum quasi in ignem: illi videlicet, qui cum invidia, odio, & ira accipiunt corpus Christi.

Sextum est, ut charissimo hospiti; quidquid melius, & charius habemus, proferamus, & demus. Sed nihil corde est melius, & hoc petit à nobis; unde dicitur Proverbia 23. *Fili, prebe mihi cor tuum.* Cor igitur petit à nobis, quia si habuerit cor, habebit oculum, aurem, nasum; os & linguam, manum, pedem, & cetera membra corporis ad obsequium suum paratissima. Rogate ergo Dominum; ut sic eum recipiamus in terris, quatenus & ab ipso recipi mereamur in caelis. Quod nobis, &c.



DE BEATO STEPHANO

SERMO IV.

Ecce video calos apertos; & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.
Act. 7.

Tria sunt hic notanda.

- I. *Quis sit iste qui se calos apertos videre protestatur?*
- II. *Quid per calos quos apertos vidit, intelligatur?*
- III. *Quare Iesus non sedens, sed stans à Stephano videatur?*



DE primo nota; quod ille qui se calos apertos videre protestatur, est Beatus Stephanus. Stephanus interpretatur regula vel corona. Interpretatio itaque nominis sui innuit aperte; quod secundum regulam doctrinae Iesu vidit, & quod bene vivendo caelestem coronam promeruit. Nos etiam imitari debemus Beatum Stephanum; ut secundum regulam doctrinae Iesu vivamus, & sic nos dignos caelestis coronae faciamus. Unde dicit Apostolus ad Galatas 6. *Quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illis & misericordia.* Quasi diceret. Quicumque regulam doctrinae Iesu Christi secuti fuerint, illum Dominus corona pacis ac misericordia coronabit.

Doctrina vero praecipue consistit in duobus, videlicet, in dilectione Dei, & proximi; & haec sunt duo latera regulae suae normae. De his duabus dicit Dominus Matth. 22. *Diliges Dominum.*

D. Alberti Magni Serm.

Deum in tota corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta. Igitur haec est regula suae norma; quae dirigit nos ad coronam perpetuae gloriae, ut videlicet Deum & proximum, omnifludio diligamus. Qui enim Deum vere diligit, praecipis suis universis devote intendit. Qui etiam proximum sincere diligit, nec verbis eum, nec factis offendit.

De secundo nota, quod per calos quos Stephanus apertos vidit, intelliguntur novem ordines electorum. Primus ordo est parvulorum recenter post baptismum morientium. Secundus ordo est viduarum & conjugatorum penitentium, Tertius virginum sanctarum. Quartus est sanctorum Confessorum, Pontificum, & Doctorum. Quintus est sanctorum Martyrum. Sextus est sanctorum Prophetarum. Septimus est sanctorum Apostolorum. Nonus est Angelorum. Super hos vero novem ordines thronus Beatae Virginis collocatus est ad dexteram humanitatis Iesu Christi, quae scilicet humanitas in ipsius sanctae Trinitatis caelo dulciter requiescit.

Prædicti vero novem ordines electorum; per novem calos de quibus loquuntur Philosophi figurantur.

Primum igitur caelum est circulus Lunae. Per hoc caelum mansio parvulorum noviter renatorum, & in puritate baptismatis morientium figuratur. Sicut enim luna per se non lucet, sed lumen suum recipit à sole; sic etiam parvuli nihil meruerunt in hac vita per quod luceant in caelo, sed lumen suum quò ibi lucebunt; habent à sola gratia Dei quam consecuti sunt in baptismo; quem Christus suo sanguine consecravit; & propter hoc lunae parvuli comparantur.

Caelum itaque parvulorum Stephanus sibi vidit apertum; quia in ea puritate quam in baptismo suscepit, creditur permanisse. Unde dicitur de eo in Actibus. Apost. 6. *quod Stephanus plenus erat gratia.* Quasi dicatur; quòd eandem gratiam Spiritus sancti quam in baptismo suscepit, adhuc per vitae innocentiam conservavit.

Caveamus & nos charissimi, ne vestimentum innocentiae quòd collatum nobis fuit in baptismo, per turpes & malitiosas cogitationes, per fordidas & pravae locutiones; per immundas & iniquas operationes coinquinemus; ut sic nobis caelum pateat parvulorum in quod ipsi per puritatem innocentiae transeunt. Dicitur enim de pueris post baptismum nuper mortuis, in Psal. 34. *Non tribuisti baptisum eis qui ambulavit in innocentia.* Licet enim nulla bona opera attulerint, tamen propter vitae innocentiam salvabuntur.

Secundum caelum est circulus Mercurij. Dicitur autem Mercurius, quali merces emans. Per hoc caelum viduarum, conjugatorum, & penitentium mansio figuratur. Per hoc etiam quod viduae & conjugati secundum dicitur Pauli in bonis operibus testimonium habuerunt, & pauperes & peregrinos hospitio receperunt, ac sanctorum pedes laverunt, & tribulationem patientibus ministraverunt; per hoc etiam quod penitentes peccata sua elemosinis redemerunt.

merunt: aternas merces, & viduæ, & coniugati, nec non & penitentes animabus suis prædenti sollicitudine conquieserunt.

Hoc etiam cælum Beatus Stephanus sibi vidit apertum. Ipse enim fuit vir magnæ misericordiæ, propter quod ad hoc deputatus fuit ab Apostolis, ut viduis ministraret, sicut legitur Act. 6.

Nos etiam, ut mereamur attingere consortium viduarum sanctarum, bonorum coniugatorum, nec nos & vere penitentium, merces aternas nobis, quandiu est foris gratiæ, per pietatis opera conquiramus. Ad quod monet nos ipse Dominus Luc. 9. dicens: *Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est. Date, & dabitur vobis.* Et quid dabitur nobis Domine? Sequitur: *Ad mensuram bonam, & confertam, & coagulatam, & superfluentem dabunt Angeli in sinum vestrum.* Sed heu multi sunt, qui merces elemosynarum suarum mittunt in saccum pertusum, sicut dicit Aggæus 1. *Qui mercedes congregavit, misit eas in saccum pertusum.* Illi elemosynas suas mittunt in saccum pertusum, qui licet dent elemosynas: prædari tamen, & furari, vîsuras accipere, & alios dolos agere non desistunt. Illi etiam elemosynas mittunt in saccum pertusum, qui eas propter appetitum vanæ gloriæ largiuntur. Rapinæ quippe, furtum, & vîsura, & fraudum malitia, nec non & vana gloria elemosynam ante Deum ascendere non permittunt.

Tertium cælum est circulus tertij planetæ, qui Venus appellatur. Dicebatur autem olim à Gentilibus Venus esse Dea amoris. Vnde per hunc cælum sanctarum virginum mansio designatur. Ipse quippe Deum supra omne id quod creaturam est, amauerunt: propter quod ei per castitatem mentis & corporis placere studuerunt: sicut dicit Apostolus 1. ad Corinth. 7. *Mulier inupta & virgo cogitat que Domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu.* Quod autem virgines Deum amauerint, & toti mundo præfulserint, testatur illud responsorium, quod de qualibet virgine cantatur: *Regnum mundi, & omnem ornatum seculi contempsit, propter amorem Domini mei Iesu Christi, quem vidit, quem amavit, in quem credidit.* Beatus igitur Stephanus cælum virginum vidit sibi apertum. Mira quippe castitatis fuit, propter quod in Act. 6. dicitur *plenus Spiritu sancto.* Et quia Apostoli eum noverunt approbare castitatis virum, propter hoc faminarum servitio deputaverunt eundem.

Nos igitur charissimi, ut aliquod gaudium nobis ex choro sanctarum Virginum transmitatur, virginitatem amemus, eamque in Virginitate honoremus. Virginitatem enim quam ipse Deus honorat, non est dignum ut homo despiciat. Quod autem sancta virginitas incomparabilis pretij sit in conspectu Domini, protestatur Eccl. 26. *Omnis ponderatio non est digna continentis anime.* Fornicatores igitur, qui virgines polluant & corrumpunt, videant quomodo Domino tantum boni restituant, quantum ei abstulerunt, & in semetipsis, & in alijs, quas per libinam polluerunt.

Quantum cælum est circulus quarti planetæ, qui sol vocatur. Per hoc cælum sanctorum Confessorum, Pontificum, & Doctorum chorus ex-

primitur. Sic enim Sol dicitur præ alijs solis lucens, ita & sancti Confessores, Pontifices, & Doctores olim per lumen bonæ vitæ & sacra doctrinæ mundum mirabiliter illustraverunt. Hoc etiam cælum Beatus Stephanus sibi vidit apertum. Erat enim & ipse magnus Doctor & Prædicator. Vnde dicitur Act. 6. *quod disputabant Iudei cum Sancto Stephano, & non poterant resistere sapientia, & Spiritu qui loquebatur.* Nos etiam, charissimi, ut mereamur saltem in aliqua parte participes esse gaudij sanctorum Confessorum, Pontificum, & Doctorum verbum Dei quod nobis ex ore Prædicatorum proponitur, libenter audiamus. Dicit enim ipse Christus Ioan. 8. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non audistis, quia ex Deo non estis.* Evidens igitur argumentum est, quod ille qui libenter audit verbum, sit de numero saluandorum, & quod is qui fastidit & fugit verbum Christi, sit inter reprobos deputandus.

Quantum cælum est circulus Martis, qui est quintus planetarum. Mars autem olim Deus belli esse putabatur. Per hoc chorus sanctorum Martyrum designatur: ipsi enim erant fortes Dei milites, & egregij pugnatōres. Vnde cantatur de eis: *O veneranda Martyrum gloriosa certamina, qui in suis corporibus pro Christo immania pertulerunt tormenta, & ideo percipere meruerunt immarcescibilem æternam gloriæ coronam.* Hoc cælum sibi gloriosus Protomartyr Stephanus vidit apertum. Ipse namque, sicut dicitur Act. 6. *Plenus erat fortitudine per quam lapides torrentis illi dulces fuerunt, quibus pro Domino lapidatus; primus post passionem secutus fuit rubra vestigia Iesu Christi; & quod erat mirabile, ad imitationem Iesu corpore extrinsecus patiebatur, & intrinsecus in corde persecutorum malitijs compatiebatur: dicitur enim Act. 7. *Positis autem genibus clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.**

Nos etiam, charissimi, ut aliquod participium gaudij sanctorum Martyrum habere possimus, patientiam istius Martyris imitemur, ut videlicet damna rerum, & contumelias verborum, quæ nobis à malis hominibus inferantur, cum patientia sustineamus. Air enim ipse Rex Martyrum Iesus Ioan. 15. *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Quasi diceret: Si ego persecutionem passus sum, non est mirum si & vos patiamini, ubi dicit Glossa. *Non potest placere seruis, cui displicet Dominus.*

Sextum cælum est circulus Iovis, qui sextus est planetarum. Dicitur enim Iupiter, quasi iubens pater: in vulgari etiam Iupiter tonitruum appellatur. Per hoc autem cælum, chorus sanctorum Prophetarum designatur: Prophetæ quippe per zeli vehementiam in ipsis Regibus redargutiones validas intonaverunt: & quod à Domino intellexerunt eos facere præceperunt. Vnde & ipsi Reges Prophetas patres appellaverunt. Hinc est, quod legitur 4. Reg. 13. quod cum Eliseus infirmaretur, *descendit ad eum Iosabab Rex Israel, & stebat coram eo, dicebatque; Pater mi, pater mi, curru Israel, & auriga eius.* Quasi diceret. Doleo, & pater mi, quod infirmaris; quia tu es curru Israel & auriga eius.

eius, id est, tu defers in sinu orationum tuarum uniuersum populum, & præterea tu es auriga, id est, rector & gubernator uniuersi populi Israelitici.

Hoc etiam cælum Beatus Stephanus sibi vidit apertum. Ipse enim erat valde constantis zeli propter quod ad instar cuiusdam tonitruum, Iudeos super excessibus eorum increpauit ita dicens in Actibus Apostolorum 7. *Dura ceruice, & incircumcisi cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resististis: sicut patres vestri, sic & vos. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? & occiderunt eos, qui prænuuntiabant de aduentu Iusti, cuius vos proditores & homicidæ fuistis.*

Nos etiam, ut consortium aliquod cum sanctis Prophetis habere mereamur, debemus corrigere delinquentes, vnde dicit Apostolus 1. ad Thess. 5. *Rogamus vos fratres, corripite delinquentes.* Hinc etiam legitur in primo Reg. 1. quod Heli, quia filios suos debita animaduersione non corripuit, grauem iram Dei incurrit, & tandem de sede qua sedet, deorsum corruens, fractis ceruicibus expirauit.

Septimum cælum est circulus Saturni, qui est supremum planetarum. Dicitur autem Saturnus quasi satorum Deus. Per istud cælum designatur chorus venerabilium Patriarcharum, qui erant boni satores; semen enim fidei & religionis seminauerunt in corda suorum. Dicit etenim Eccl. 44. *Laudemus viros gloriosos & parentes nostros in generatione sua, qui virtute prudentia sua nutrauerunt populum sanctissima verba.* Abraham enim, fidem & legem, quam accepit à Domino, seminavit in cor filij sui Isaac: Isaac autem religionem acceptam à patre, filio suo Iacob recommendauit: ille quoque cultum vini Dei transmisit in 12. filios suos: & sic per successiones, quilibet Patriarcharum fidem rectam, & vitam bonam transmisit ad posteros suos. Cælum itaque Patriarcharum Beatus Stephanus sibi vidit apertum; nam & ipse veræ fidei verus domesticus & hospes fuit. Vnde dicitur Act. 6. *quod elegerunt Apostoli Stephanum virum plenum fide.* Nos etiam charissimi, ut aliquam portionem accipiamus beatitudinis sanctorum Patriarcharum, in fide illa quam docet nos sancta mater Ecclesia, fideliter persistamus: ait enim Apostolus ad Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Quod autem fidem cum bonis operibus hospitari debeamus, testatur Iacob. 2. *Videte, & homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est. Abraham pater noster ex operibus iustificatus est, offerens filium suum super altare? Vides igitur, quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est.*

Octauum cælum est signifer circulus siue zodiacus, in quo duodecim emicant signa, quæ designant, in qua parte cæli sol sit, vel ad quam partem peruenerit. Singuli etiam menses anni per hæc duodecim signa signantur. Sunt autem hæc signa: cancer, leo, virgo, libra, scorpio, sagittarius, capricornus, aquarius, pisces, aries, taurus, & gemini. Per istud cælum chorus sanctorum Apostolorum non incongrue figuratur. Apostoli quippe signis & miraculis se fecerunt in terris, solem iustitiæ Iesum Christum hominibus in infidelitatis membris existentibus, clarissime monstrauerunt. Mittens enim Dominus Apostolos in mundum, dedit eis potestatem, *D. Alberti Magni Serm.*

ut facerent signa & miracula: vnde dicit Lucas 9. *Conuocatis Iesus duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia demonia, & ut langores curarent, misit illos predicare regnum Dei, & sanare infirmos.* Hoc etiam cælum Beatus Stephanus meritis suis vidit apertum. Nam & ipse faciebat prodigia & signa magna in populo, sicut legitur Act. 6.

Nos etiam, charissimi, ut saltem in aliquo gaudio sanctorum Apostolorum mereamur esse confortes, signa & miracula faciamus. Sed quomodo faciemus signa & miracula? ut demonia eiiciamus, & nonas linguas habeamus, & serpentes tollamus, & sine nocimento venenum bibamus, & ut super ægros, ut bene habeant, manus imponamus: sicut dicit Dominus Marci 16. *Signa eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo demonia eiicient, linguas loquentur nonis, serpentes tollent: & si moriferum quid biberint, non eis nocebit super ægros manus imponent, & bene habebunt.* 1. Ille demonia eiicit, qui vere de peccatis suis confertur, atque pure confitetur, nec non & dignam pro eis satisfactionem exequitur: per veram quippe penitentiam demonia eiiciuntur ab anima. 2. Ille loquitur nonis linguis, qui dolos, & malitias, ac turpitudines extirpat à lingua sua: eamque deinceps diuino exhibet obsequio per deuotas orationes & deuotas gratiarum actiones, & per bonas ac viles locutiones. 3. Ille serpentes tollit, qui malorum persecutiones hominum sustinet patienter. Mali quippe homines serpentibus comparantur. 4. Ille etiam sine nocimento venenum bibit, qui ad proba & contumelias malorum hominum non mouetur. 5. Ille quoque super ægros manus imponit, & bene habebunt, qui exemplo bonorum operum infirmum & debilem peccatorem roborat, & confortat ad bene viuendum.

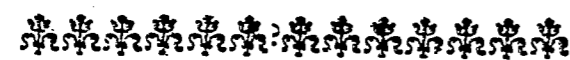
Nonum cælum est circulus syderum, siue stellarum firmamentum. Et per cælum istud exprimitur chorus omnium Angelorum. Sicut enim stelle in firmamento sunt fixæ immobiliter: sic etiam sancti Angeli in Deo sunt confirmati, quod deinceps ab eo cadere nequaquam possunt. Præterea sicut stellæ cum firmamento voluuntur: ita etiam sancti Angeli voluntati Dei assentiunt, eamque irresistibiliter exequuntur. Hoc etiam cælum Beatus Stephanus anime suæ vidit apertum. Erat enim & ipse quasi quidam Angelus Dei. Vnde dicitur in Actibus 6. *Inuenies eum omnes qui sedebant in concilio, videbant faciem eius tanquam faciem Angeli.* Nos etiam, charissimi, ut aliquod participium cum sanctis Angelis mereamur habere, debemus exequi voluntatem Dei: vnde & quotidie petimus in oratione Dominica: *Fiat voluntas tua sicut in celo, & in terra.* Quasi dicamus. Sic & nos & Pater, & Domine fac tuæ voluntati in terra fideliter obedire. Sed quæ est voluntas Dei? Certe ut caste viuamus, & bona opera faciamus. De primo dicit Paulus 1. ad Thess. 4. *Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstinentis vos à fornicatione.* De secundo dicitur 1. Pet. 2. *Sic est voluntas Dei, ut bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.*

Decimum cælum secundum Philosophos est firmamentum maius, quod omnes prædictos circulos siue cælos mouere facit. Per hoc cælum ipsa sancta

sancta Trinitas ac indiuidua vnitas figuratur. Deus enim à nullo mouetur, sed ipse potius mouet omne id quod creauit. Vnde dicit Paulus: *In eo uiuimus, mouemur, & sumus.* Igitur Beatus Stephanus non solum omnium electorum celos, sed etiam ipsius sanctæ Trinitatis celum animæ suæ uidit apertum: unde dicitur in Act. 7. *Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in celum uidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei, & ait: Ecce uideo celos apertos, & Filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.*

Nos etiam, charissimi, corde, ore, & opere Patri, & Filio, & Spiritui sancto seruiamus: ut post labores huius exilij ab ipso sanctæ Trinitatis fonte perpetuum solacium hauriamus.

De tertio nota, quod propter hoc Beatus Stephanus Iesum uidit stantem, & non sedentem, ut uidelicet martyrio suo, iam ad se venturo, oculum palmarumque porrigeret & coronam. Quæ nobis, &c.



BEATI IOANNIS

Euangelistæ

SERMO V.

Conuersus Petrus uidit illum discipulum, quem diligebat Iesus sequentem.

Nota, quod quatuor sunt hic prima facie prænotanda.

- I. *Quare se Ioannes discipulum Domini fuisse protestetur?*
- II. *Per quid Dominus eum specialiter dilexisse probetur?*
- III. *Quando Iesum secutus ostendatur?*
- IV. *Quale premium propter hoc accepit, quia Iesum fideliter sequebatur?*

DE primo nota, quod ideo B. Ioannes Euangelista discipulus Domini specialiter asseritur: quia illas quatuor lectiones, quas ille magnus & verax Magister Iesus legit, didicit, & operibus adimpleuit. Prima fuit lectio virginæ veritatis. Secunda fuit inestimabilis humilitatis. Tertia fuit deificæ charitatis. Quarta fuit eximia patientiæ seu lenitatis. Primam legit in utero seu gremio virginali. Secundam legit in præcepto iumentali. Tertiam legit in strato cœnaculo. Quartam legit in crucis patibulo.

PRIMA igitur lectione, quam ille

bonus Magister Iesus legit in utero seu gremio virginali, virginea puritas mirabiliter commendatur. Per hoc enim quod Christus de Virgine tantum concipi & nasci dignatus est, & per hoc quod tantum virginea vbera sugere voluit: omnibus hominibus manifeste dat intelligere, quod super omnia amplectitur, & omnium statui hominum præfert virginæ puritatem. Vnde scribit Hieron. contra Iouinianum, super locum illum: *Ecce virgo concipit in utero. Si non præfertur nuptiis virginitas, Spiritus sanctus cur maritatum, cur viduam non elegit? 2. Nam illo tempore erat & Anna filia Phanaelis de tribu Aser, insignis pudicitia, & semper vacans orationibus, & ieiuniis in templo Dei. Ideo Beatus Ioannes Euangelista ex ipsa diuina reuelatione sciens Christum summe virginitatem diligere, & spreta copula coniugali, virgo permansit in æuum. 3. Vnde cantatur in quodam Resp. *Diligebat Iesus Ioannem, quem specialis prerogativa castitatis, ampliori dilectione fecerat dignum: quia virgo electus ab ipso, virgo in æuum permansit.**

Beatus est ergo, qui cum Ioanne propter Christum virgo permansit. 4. Valde autem miser, & infelix est, qui tanquam iumentum putrescens in stercore suo, in immunditia fornicationis decesserit; dicit enim Apostolus ad Hebr. 12. *Fornicatores & adulteros indicabit Deus. Glossa, eternaliter condemnabit.*

SECUNDO Dominus legit lectionem incomparabilis humilitatis, iacens in præcepto. Nonne enim inestimabilis erat humilitas, quod ille, quem celum & cali celorum capere non possunt, sicut dicitur 4. Resp. 8. *in aëlio præcepto reponi voluit, pannis paupertinis inuolutus?* Hanc lectionem iste bonus discipulus didicit, & opere executus fuit, quod ex eo manifeste probari potest. 1. quod nusquam; neque in Euangelio suo, neque in epistolis suis, neque in Apocalypsi sua, Apostolum se nominat, sed tantum discipulum, & seruum Iesu Christi. 2. Humilitas etiam Ioannis in hoc perpendi potest, quod cum, annuntiante Maria Magdalena Christum esse sublatum præcurrit Petrus, & venisset prior ad monumentum, non tamen intrauit, nisi Petrus prius intrasset. Licet enim eum Petro præcurrere fecisset iuuentutis celeritas: ne tamen sepulchrum prior intraret, reuocauit eum humilitas. 3. Huic etiam Dominus humilitatis magister, humilem virginem, scilicet, matrem suam, quæ se reputauit ancillam, non Dominam: humili virgini, scilicet, Ioanni, qui se non Apostolum nominat, sed discipulum vel seruum, in cruce specialiter commendauit. Nos etiam humilitatem Ioannis imitari debemus: plus enim placet Domino intrinsecæ cordis humilitas, quam extrinsecarum rerum paupertas. Vnde Hieron. scribit ad Oceanum: *Plus est animam deposuisse quam cultum: diffiditius arrogantia, quam auro carere, & gemmis. His enim abiectis, interdum gloriosius inuenimus fordidus, & vendibilem paupertatem populari auro offerimus.*

TERCIO Dominus sedens in cœnaculo grandi strato, secundum quod dicit Marc. 14. docuit lectionem deificæ charitatis. Asserit enim Ioan. 13. *quod cena facta dixit Iesus discipulis suis: Mandatum nouum do vobis, Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vel Ioan. 16. *Hoc est præceptum.**

ceptum meum, Vt diligatis inuicem, sicut & ego dilexi vos. Sequitur aliquibus verbis interpositis: *Hæc mando vobis, ut diligatis inuicem.* Ecce quomodo bonus Magister discipulis suis inculcat lectionem charitatis. Hanc lectionem iste dilectus discipulus optime commendauit memoriæ suæ. Vnde & ipse scribit Ecclesiæ fidelibus in prima Canonica sua cap. 3. *Charissimi, hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum.* Item quarto: *Charissimi, diligatis inuicem, quoniam charitas ex Deo est.* Item ibi dicit: *Si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.*

Igitur cum Iesus ter nobis præcipiat, ut nos diligamus inuicem: & Ioannes nos ter inuitet ad idem, omni homini perspicuum esse potest, quod debemus inuicem diligere corde, ore, & opere. Corde, ne aliquem odio habeamus. *Omnis enim qui odit fratrem suum, homicida est.* 1. Ioan. 3. Ore, ne aliquem lingua nostra lædamus. Vnde Dominus Marc. 32. *Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Opere, ut animas nostras pro proximis nostris in necessitate ponamus, & ut de substantia nostra pauperibus subueniamus. De vtroque dicit 1. Ioan. 3. *In hoc cognouimus charitatem Dei quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausis visceribus suis ab eo quomodo charitas Dei manet in eo?*

QUARTO legit Dominus lectionem eximie lenitatis, & patientiam in crucis patibulo. 1. Dum enim staret cruci affixus dicebat, sicut ait Luc. 24. *Pater dimite illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Super hunc locum dicit Ansel. in libro de beata sufficientia: *Qualis est hic, qui in cunctis pressuris suis nec semel se suum aperuit, ut aut querere, aut excusationis, aut comminationis, aut maledicti verbum aduersus maledicos canes illos proferret, & nouissime verbum benedictionis, quale a seculo non est auditum, super inimicos suos effudit? Quid hoc vtro mansuetus, quid benignus, anima mea, vidisti?*

2. Ex hac igitur lectione, & præcedenti quadam correctione Domini, Ioannes charus discipulus factus est mansuetissimus. Legitur enim in Luc. 19. quod cum quadam vice Iesus præmisset nuntios ante conspectum suum in quadam ciuitate Samaritanorum, ut pararent illi hospitium: Samaritani non receperunt eum. Quod cum vidissent discipuli eius, Iacobus & Ioannes dixerunt: *Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de celo, & consumat illos? Ex conuersus Iesus increpauit illos, & dixit: Nescitis, cuius spiritus estis, Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Cum igitur Ioannes super impatientia sua, & zelo indignationis sic correptus esset à Domino, factus est postmodum patientissimus, & clementissimus, præsertim cum postea assistens cruci in tam clementi patientia Magistrum suum Iesum dolores suos & iniurias cerneret tolerare.

Hinc est, quod cum tempore persecutionis missus esset Ioannes in dolium feruentis olei, feruens oleum ipsum læuire non poterat, quia nil sentit inuenit in ipso. Ideo refert Tertullianus, quod Ioannes Euangelista à Nerone

missus in feruentis olei dolium, purior & vegetior exierit, quam intrauerit.

Nos etiam, charissimi, ad imitationem Beati Ioannis, debemus esse discipuli Iesu Christi. Præsertim cum ipse propter hoc, ut nos doctrinam & disciplinam suscipiamus ab ipso, pro nobis primus graues disciplinas percutit impiorum. Vnde dicit 1. sa. 50. *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me.* Dicit etiam Isa. de eo 53. *Ipse uulneratus est propter scelera nostra: disciplina pacis iniquæ super eum, & linore eius sanati sumus.* 2. Itaque cum Iesus pro nobis disciplinas suscepit ab impiis, multo dignius nos disciplinam debemus suscipere pij Patris, unde monet nos Apostolus ad Hebr. 12. *In disciplina perseuerate, sicut filii uobis se offert Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater?*

Discipulos itaque Iesu oportet esse disciplinatos. Quod autem disciplinati simus, per tria debemus ostendere. Primum est, ut male agere caueamus, unde Eccl. 11. *Vir disciplinatus, & eruditus custodit se.* A quo vero custodit se? Certe ne faciat malum. Secundum. Sed quia sunt nonnulli, qui licet abstinere à malis, bonis tamen operibus non multum insudant: propter hoc scire oportet, ut bona opera faciamus. Inde dicit Iacob. 3. *Quis sapiens, & disciplinatus inter uos ostendat ex bona conuersatione, opera sua in mansuetudine.* Hinc etiam ipse Dominus dicit in Euang. Ioan. 14. *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.* Quasi diceret, Si plurimum afferatis bonorum operum, per hoc patet quod mei estis discipuli.

TERTIUM. Quia multi sunt, qui hoc grauius sustinent, quod cum bonis iacentant operibus, vel flagellantur à Domino, vel corripantur ab hominibus: propter hoc oportet, ut nec Domini, nec hominum correptionem moleste feramus. Hinc est, quod dicit Eccl. 17. *Prudens & disciplinatus non murmurat correptus.* Flagellat enim Dominus in presenti seculo, ne damnet in futuro; unde dicit Apostolus 1. ad Corinth. 11. *Dum indicamur à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* De tribus supra dictis dicitur in Pal. 36. *Declina à malo, ecce primum: & fac bonum; ecce secundum: inquire pacem, id est, inquit, quare per patientiam: ecce tertium.*

De secundo nota, quod Iesus Ioannem per tria se familiariter dilexisse demonstrat. *PRIMUM* est: quia ei sinum suum & pectus ad recumbendum non negauit; unde dicitur Ioan. 13. *Cum dixisset Iesus discipulis suis: Vnus ex uobis me tradet, aspiciebant ad inuicem discipuli hæsitantes, de quo diceret. Erat ergo recumbens unus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Inuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei. Quis est, de quo dicit? Itaque cum recubisset ille supra pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est? Respondit Iesus, ille est, cui ego intinctum panem porrexero.*

SECUNDUM: quia ei matrem suam intemeratam specialiter commendauit; unde dicit Ioan. 19. *Cum uidisset Iesus matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua; & ex illa hora accepit eam discipulus in suam; Glossa, matrem, id est, ita obsequio*

obsequiosus fuit ei, ac si esset mater sua.

TERTIVM est: quod ei secreta sua occultissima reuelavit: unde ipse Ioannes in principio Euangelij sui quasi quedam aquila de superna cælesti hierarchia aduolans, innotescere fecit nobis diuinitatem Verbi incarnati, ita scribens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, &c.* Scribit etiam Apocalypsim, in qua ei Deus multa reuelavit de statu præterito, præfenti, & futuro militantis Ecclesiæ, & triumphantis.

De tertio nota, quod Ioannes ter principaliter dicitur Dominum secutus fuisse. **PRIMO** statim post Domini vocationem. Secundo quando Iesus iuit ad passionem. Tertio post celebratam Christi Resurrectionem. Primo igitur secutus fuit Dominum statim post primam vocationem: quod testatur Matth. 4. ita dicens: *Ambulans Iesus iuxta mare Galilæe, vocauit Petrum & Andream.* Et statim post pauca subdit: *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæo patre eorum, resicientes reuia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relicis retibus & patre secuti sunt eum.*

Quod autem Ioannes statim post primam vocationem secutus est Iesum, multum potest confundere tarditatem nostram & pigritiam, qui tot annis multifarie, multi que modis vocati sumus à Domino, & tamen eum de die in diem, de anno in annum sequi differimus. Unde dicit Greg. *Nulla discipuli Iesum adhuc facere miracula viderant, nihil ab eo de premio æterna retributionis audierant: & tamen ad unum Dei præceptum, hoc quod possidere videbantur, obliuisci sunt. Quanta nos eius miracula vidimus, quot flagellis affigimur, quantis minarum asperitatibus deterremur: & tamen vocantem sequi contemnimus.*

SECUNDO principaliter secutus fuit Iesum, quando iuit ad passionem: unde ipse Ioan. in Euang. suo dicit 18. *Cohors & tribunus & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum & ligauerunt eum. Sequitur: Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem erat notus Pontifici: & intravit cum Iesu in atrium Pontificis. Sequitur post aliqua: Unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici?*

Et **NOTA**, quod Ioannes non solum secutus est Iesum vsque in Pontificis atrium, vbi vidit eum colaphizatum; sed etiam secutus est eum vsque ad crucis patibulum, vbi vidit eum clavis confossum, aceto potatum, & lancea perforatum. Quod & ipse Ioan. 19. protestatur, sic inquit: *Susciperunt Iesum, & deduxerunt: & baiulans sibi crucem, exiit in eam qui dicitur Caluarie, locum, vbi crucifixerunt eum. Sequitur: Cum vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus, &c. Sequitur: Cum accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Sequitur: Unus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius.*

TERTIO secutus est Iesum post manifestatam Resurrectionem: unde dicit idem Ioan. 20. quod cum Iesus resurrexisset à mortuis, & ve-

niens inter discipulos, dedisset eis panem, & piscem, & illi prandidissent, dicit Petro: *Sequere me. Et tunc conuersus Petrus vidit etiam illum, discipulum, quem diligebat Iesus sequentem.* Nos etiam, charissimi, ad imitationem huius præclari discipuli, non solum sequi debemus Dominum nobis æterna præmia promittentem; sed etiam sequi debemus eum pro nobis in cruce dura supplicia patientem, vt tandem in generali resurrectione sequamur eum ad æternam conuiuium præcedentem.

De qua nota, quod Ioannes triplex præmiura recepit à Domino, quia eum fideliter sequebatur; videlicet, vitam æternam, lucem perpetuam, & iudicalem potentiam. Hæc enim tria promittuntur eis, qui cum perseverantia secuti fuerint Iesum Christum. De primo dicit Dominus Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis.* De secundo dicit Dominus Ioan. 8. *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite.* De tertio dicitur Matth. 9. vbi Petrus dixit ad Iesum: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis & vos super duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.* Rogate ergo charissimi, Dominum, vt eum sic hic sequamur, vt in futuro vitam æternam, & lucem perpetuam consequamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.

IN FESTO SANCTORVM Innocentium

SERMO VI.

Vidi, & ecce agnus stabat super montem Sion, & cum eo centum quadraginta millia habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis.

Quatuor principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quid per agnum illum qui stabat super montem Sion, intelligatur?*
- II. *Quid etiam per montem Sion exprimat?*
- III. *Quid per centum quadraginta millia signetur?*
- IV. *Quid sit nomen agni & patris eius, quod in frontibus eorum scriptum esse videtur?*

E primo nota, quod per agnum illum, quem Ioannes vidit stare supra montem Sion, ipse Dei Filius intelligitur: Hic est enim agnus, quem Abel primus obtulit,

in Ecclesiæ figura, sicut dicitur Genes. 4. Per Abel enim qui virgo fuit, sancta Ecclesia figuratur: quæ, sicut Apostolus dicit ad Ephel. 5. *Maculam non habet impuritatis, neque rugam, verustatis, vt pote sanguine Filij Dei ab omni forde scelerum emundata, & à peccati veritate mirabiliter innouata.* Hunc ergo agnum quotidie offert Ecclesia virgo sancta, unde cantamus *Agnus Dei, &c.*

Hic est agnus ille paschalis, quem assum olim filij Israel comedere iubebantur, cuius etiam sanguine existentis in limine, superliminare, & vterque postis domus linebatur. Ecce expressa crucis figura, unde dicitur Exod. 12. *Erit agnus absque macula: non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum carum igni. Est enim phasæ, id est, transitus Domini. Fasciculum quoque hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & vtrumque postem. Cum autem viderit Dominus sanguinem in superliminari, & non fuerit percussorem ingredi domos vestras & ledere.* Agnus sine macula, hoc est, Iesus Christus qui feruentissimo passionis igne affus est in veru crucis. Ne autem ex veru crucis laberetur, duris clavis est veru crucis affixus. Hunc filij Israel, id est, boni Christiani, qui ad Deum transire, ipsumque videre desiderant, pio desiderio comedere debent. Debent etiam fasciculum hyssopi, id est, humilem recordationem in sanguine Filij Dei intingere, & ex eo liminare, id est, quamlibet curam de terrenis, & superliminare, id est, quamcunque cogitationem de supernis, & vtrumque postem, id est, corpus, & animam quotidie consignare: ne percussor, id est, diabolus, omnium Christianorum aduersarius, eos percutere possit aut ledere. Et nota, si sanguis ille typicus tantæ virtutis erat, vt ille exterminator angelus non posset ledere domum, quæ erat illo sanguine consignata: quantæ virtutis putas, quod sit sanguis verus Filij Dei?

Iste est agnus, quem Patriarchæ & Prophetæ magnis suspirijs & desiderijs longinquis emitti postulauerunt à Domino, ita clamantes Isa. 26. *Emitte agnum Domini dominatorem terræ, de terra deserti, ad montem filie Sion.* Igitur iste agnus, videlicet, Dei Filius, vniciusque terre dominator, diuturnis Patriarcharum desiderijs postulatus, & Prophetarum vocibus diu promissus, tandem cum erat tempus miserandi eius, venit de terra deserti, hoc est, de eminentia cæli, quod desertum fuit à Lucifero, & à socijs suis, quando inde propter factum superbie corruerunt. Vnusquam, ad montem filie Sion, id est, desilij in Annuntiatione in vteram virginalem: quia B. Virgo est mons, id est, firmitas filie Sion, videlicet, militantis Ecclesiæ. Tota enim Ecclesia per B. Virginem protegitur & manetur.

De secundo nota, quod per montem triumphans Ecclesia figuratur; Sion enim speculum, vel speculatum interpretatur; & certe in triumphanti Ecclesia apparet illud speculum sine macula æternæ Dei maiestatis, nullo obrectum velamine, in quod electorum animæ prospiciunt, quod etiam iugiter magno & insatiabili desiderio speculantur. Vix enim hora vel dimidia fit in celo silentium huius desiderij & exultatio-

nis ex hac speculatione resultantis.

Et nota, quod non immerito Ecclesia illa mons appellatur, propter excellentiam & firmitatem. Exeruit enim super omne illud, quod prius eam molestabat: firma etiam est propter beatitudinis æternitatem.

De tertio nota, quod licet per illa centum quadraginta quatuor millia illi beati infantes possunt intelligi, qui per Herodianam perfectionem pro Domino sunt occisi, qui tot fortissimi, vel plures erant: exprimiuntur etiam per illa centum quadraginta quatuor millia omnes electi, qui iam ad beatitudinem perueniunt, aut peruenient. Centenarius enim est numerus perfectus, qui de leua transfertur ad dextram. Quadragenarius etiam numerus consistit ex quadruplici denario, id est, ex decem quater ductis; qui etiam numerus est perfectus, per quod inuinitur quod illi qui ad sempiternam beatitudinem peruenire desiderant, iustitiam debent legis decalogum, id est, decem præcepta Domini. Debent etiam in fide Sanctæ Trinitatis; tres virtutes Theologicas, scilicet, fidem, spem, & charitatem: & quatuor Cardinales, videlicet, prudentiam, temperantiam, iustitiam, & fortitudinem conseruare.

Debent nihilominus corde, ore, opere septies in die, vel in nocte laudes Domino dicere, pro illis septem supplicijs, vel beneficijs, quæ pro nobis suscipiunt, vel impendunt: in Matutinis, in Prima, in Tertia, in Sexta, in Nona hora, & Vespertina, & in Completorio. Unde dicitur in Psal. 118. *Septies in die laudem dixi ad te Domine, super iudicio iustificationis tue.* Omnia enim, quæ Dominus suscipiunt, vel fecit in horis imprædictis, erant iudicia per quæ iustificati sumus.

Debent præterea electi cum adiutorio septiformis Spiritus, per veram contritionem & puram confessionem, nec non & plenæ satisfactionis executionem destruere illa quinque cornua draconis, quibus nos impellere nititur ad transgressionem decalogi sine decem præceptorum Dei. Illi etiam, qui concupiscunt esse de societate agni, debent sequi doctrinam quatuor Euangelistarum, videlicet Matth. Mar. Luc. & Ioan. quæ doctrina necessaria est ad omnia supra dicta.

De quarto nota, quod licet agnus ille multa nomina habeat, quæ omnia debent inscripta esse frontibus electorum suorum: nos tamen ad præfens tantum lex tangemus, quæ data sunt ei in Isa. 9. vbi sic legitur: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & vocabitur nomen eius admirabile, consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.* Ille parvulus filius, qui nobis & natus est & datus, est ille agnus immaculatus, videlicet Dei, & Virginis filius, qui lex habet nomina, quæ sunt hæc: *Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis.* Admirabilis enim fuit in peccatorum nostrorum susceptione. Consiliarius fuit in sana & vili predicatione. Deus fuit: & est in pia peccatorum receptione. Fortis fuit in passione, in limbi constrictione, & resurrectione. Pater futuri seculi fuit in ascensione, & sancti Spiritus emissionem. Princeps pacis erit in æternæ beatitudinis collatione.

nomen eius, qui apparuit tibi in flamma, de medio rubi: quid dicam eis? Respondit Dominus, Ego sum, qui sum. Quasi diceret: Ego sum æternaliter remunerans amicos, qui sum etiam in æternum puniens inimicos. Hoc etiam igitur nomen frontibus nostris inscriptum habeamus, ut videlicet æternam remunerationem totis desiderijs appetamus, totaque mente perpetua supplicia fugiamus. Quod nobis præstare dig.



DE BEATA AGNETE

Virg. & Martyre

SERMO VII.

Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 2. Cor. 10.



NOTA, quod licet præmissa verba de qualibet virgine legi possint specialius tamen, ut ita dicam, de Beata Agnete leguntur. Ipsa enim in Domino, quem solum ex omnibus in sponsum elegerat, mirifice gloriabatur: commendans eum à quinque, videlicet à generis claritate, ab omnimoda potestate, ab aspectus venustate, ab amoris suavitate, & ab omnis gratiæ bonitate.

Cum enim Beata Agnes à filio præfecti Romanæ urbis amaretur, & ei pretiosissima ornamenta offerrentur, omnesque mundi diuitiæ promitterentur; tale iuveni dedit responsum: *Discede à me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis: discede à me, quia iam ab alio amatore præmentum sum, qui mihi satis meliora obtulit ornamenta, & qui anulo fidei sue subarrhaui me.* Non ergo potero vel alium aspiciere amatorem ad contumeliam prioris amatoris, qui generositate celsior, potestate fortior, aspectu pulchrior, amore suavior, & omni gratia elegantior. Ecce quinque, de quibus commendat sponsum suum: videlicet Iesum Christum, propter quæ gloriabatur in ipso. Et nota, quod Beata Agnes hæc quinque adhuc profèquitur commendando. 1. Generositatem quippe Christi commendat, ubi ait: *Cuius mater virgo est, cuius pater feminam nescit.* Valde nobilis est Christus, qui ex Deo Patre natus est, & ex Virgine matre, quæ virgo fuit ante partum, & in partu, & post partum virgo permansit. 2. Potestatem Christi ostendit, ubi ait: *Cui Angeli seruiunt.* Valde potens est ille, quod non tantum homines, sed & Angelos seruos habet. 3. Maiestatem enim suam laudant Angeli, adorant dominationes, tremunt potestates. 4. Venustatem suæ pulchritudinem Christi declarat Agnes, ubi subdit: *Cuius pulchritudinem sol & luna mirantur.* Mirabiliter pulcher est, qui in pulchritudine incomparabiliter præcedit solem & lunam. 5. Suiuavitatem amoris eius insinuat, ubi ait: *Quem cum amauero, cæca sum; cum tetigero, munda sum: cum accipero, virgo sum.* Valde suavis & sanctus est

amor ille, qui nec cor coinquinat, nec corpus polluit, nec etiam virginitatem tollit, vel in aliquo lædit. 6. Bonitatem etiam gratiæ Christi manifestat, ubi ait: *Induit me cyclade auro texta, & immersis monilibus ornavit me: & quod mihi thalamum collocatus est, cuius mihi organa vocibus resonant modulatis. Iam mel & lac ex eius ore suscepi, & sanguis eius ornavit genus meum.* Valde bonus commendabilis ab omni gratia Iesus Christus, qui sponfas suas in cælestibus auro, & monilibus adornat; qui eis ad pascendum delicatum thalamum collocat, qui aures earum organicis vocibus oblectat, & qui eas melle diuinitatis & lacte humanitatis suæ iugiter cibant, & potant. *Qui igitur gloriatur cum Beata Agnete, & alijs sanctis virginibus in tali Domino gloriatur.*

Verba enim prædicta, videlicet, Qui gloriatur, in Domino gloriatur, non solum exponuntur de immaculatis virginibus, sed etiam intelliguntur de quibuslibet Christi fidelibus.

Vnde tria principaliter sunt hic notanda.

- I. *Qui sint illi qui possint in Domino merito gloriari?*
- II. *Quæ sint illa in quibus oporteat fidelem hominem gloriari?*
- III. *Quæ etiam sint in quibus non debet aliquis gloriari?*



DE primo nota, quod tria genera hominum possunt in Domino gloriari. Primi sunt rectum cor habentes. Secundi sunt Christum intime diligentes. Tertij sunt omnia opera sua ad honorem Domini simpliciter facientes.

Primi igitur rectum cor habentes gloriari possunt in Domino. Vnde dicitur in Psal. 34. *Lætami in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.* Nota, quod rectum cor habent, qui Deum esse credunt, & qui iustum eum esse asserunt, & qui rerum omnium gubernationem ei attribuunt. Præuam autem, id est, distortum cor habent, qui non credunt esse Deum, vel qui proclamant eum esse iniustum, vel qui negant, quod sit gubernator omnium rerum; vnde dicit August. super istum locum: *Es gloriamini omnes recti corde. Præui corde, id est, distorti, tres habent sententias. Aut non est Deus: hoc dicit impius, cui displicet, quidquid illi accidit præter voluntatem. Aut iniustus est Deus, cui ista placent, & qui hoc facit. Aut non gubernat Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus.* In istis tribus sententijs est magna impietas, aut negare Deum, aut dicere iniustum, aut illi auferre gubernationem rerum.

Secundi, qui gloriari possunt in Domino, sunt hi qui intime diligunt Filium eius: vnde dicitur in Psal. 5. *Gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedicere iusto.* Nota, quod nomen Dei Patris, est ipse Filius Dei Iesus Christus. Sicut enim persona hominis per nomen suum manifestatur, & discernitur: ita etiam Dei Filius Iesus Christus Deum

Deum Patrem manifestavit mundo. Qui igitur in veritate diligit nomen Domini, videlicet Iesum Christum; tunc gloriari poterit in Domino, quando illa gloriosa benedictione benedicet cuilibet iusto: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.*

Tertij, qui gloriari possunt in Domino, sunt hi, qui omnia opera sua propter honorem Domini faciunt: sicut monet nos Apostolus 1. Corinth. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.* Hi ergo, qui omnia opera sua faciunt ad gloriam Dei, merito gloriari possunt in Domino. Ostendet enim eis Dominus gloriam suam, & beatificabit illos in gloria, & induet eos stola gloriae. De quolibet enim serup. Christi dicitur Eccl. 45. *Ostendet illi gloriam suam, & beatificabit illum in gloria, & induet eum stola gloriae.*

II. Videndum est, in quibus sit gloriandum. Et nota, quod Sancti in hac vita in septem precipue gloriantur: gloriantur, dico, id est, in gloriando latantur. Primum enim Sancti gloriantur in vera & summa scientia. Secundo in bona & pura conscientia. Tertio in bonorum operum efficientia. Quarto in tribulationum patientia. Quinto in infirmitatum frequentia. Sexto in diuinae crucis honorificentia. Septimo in spei filialis eminentia.

Prima itaque Sanctorum gloria est in vera & summa scientia. Vera autem & summa scientia, scire & nosse Deum. Propter hoc dicit ipse Dominus Ier. 11. *Non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitijs suis; sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me.* Scire igitur debemus Dominum fidei intellectu: nosse autem debemus eum per intimum amoris affectum, & sic in ipso gloriari poterimus.

Secunda gloria Sanctorum est in bona & pura conscientia. Vnde dicit Apostolus 2. ad Corinth. 1. *Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae.* Dicit etiam Paulus ad Corinth. 13. *Confidimus, quia bonam conscientiam habemus, in omnibus bene volentes conuersari.* Hinc etiam dicitur in Psal. 44. *Omnis gloria eius filia Regis ab intus, videlicet, in conscientia pura & bona.*

Tertia gloria Sanctorum est in bonorum operum efficientia. Hinc dicit Apostolus ad Rom. 12. *Habeo gloriam in Christo Iesu ad Deum; non enim audeo aliquid loqui eorum, quae per me non efficit Christus verbis & factis.* Hinc etiam dicit Apostolus ad Gal. 6. *Opus suum probet unusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero: unusquisque enim onus suum portabit.*

Quarta gloria Sanctorum est in tribulationum patientia sive sufferentia. Vnde ait Apost. ad Rom. 5. *Gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit.* Et Vere dignum est gloriari in tribulationibus: quia tribulatio exaudibilem reddit vocem hominis Christiani. Vnde dicitur in Psal. 119. *Ad Dominum cum tribularer, clamavi, &c.*

Quinta gloria Sanctorum est in infirmitatum frequentia. Hinc est quod ait Apost. 2. ad Cor. 11. *Si gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt, gloriabor.* Item dicit 2. ad Cor. 12. *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: ut inhabitet in me*

virtus Christi: propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis; in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Legitur in vit. SS. Patrum, quod senex quidam erat, qui frequenter agropabat. Contigit autem eum vno anno non agrotare, qui affligebatur grauitate, & plorabat, diceas: *Dereliquit me Dominus, & non visitat me.*

Sexta gloria Sanctorum est in crucis Christi honorificentia; vnde dicit Apost. ad Gal. 6. *Atque hi autem absque gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Nota, quod non est indignum, ut gloriemur in cruce Christi. Crux enim Christi, ut ait August. de locis suppliciorum iam transit ad frontes Imperatorum. Idem: In frontibus regum pretiosius est signum crucis, quam gemma diadematis. Legitur etiam in tripart. histor. quod Constantinus Imp. signum S. crucis semper ante se deportari praecipit; signo etiam crucis suorum militum arma signauit.

Septima gloria Sanctorum, quae ex praecedentibus glorijs resultat, est spei filialis eminentia. Vnde dicit Apost. ad Rom. 5. *Gloriamur in spe gloriae filiorum Dei.* Ne autem tollatur homini spes huius gloriae, propter hoc etiam ipsam mortem corporalem debet gratissime sustinere. Vnde ait Apost. 1. ad Cor. 9. *Bonum est mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis euacuet.* Et nota, quod gloria filiorum Dei, de cuius spe nos oportet gloriari, haec est, quod videlicet Deum contemplantur facie reuelata, & quod a claritate virtutum transformabimur in beatitudinum claritatem. Hinc scribit Apostolus 2. ad Cor. 3. *Nos omnes reuelata facie gloriam Domini contemplantur in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a Domini spiritu.*

Tertio sciendum est, quod in septem, quae praedictis septem sunt contraria, non est gloriandum. Quidam enim gloriantur in mundanae sapientiae vanitate. Alij gloriantur in humanae laudis fatuitate. Tertij gloriantur in suorum operum malignitate. Quarti gloriantur in diuitiarum instabilitate. Quinti gloriantur in sanitate, & robusta aetate. Sexti gloriantur in turpi voluptate. Septimi gloriantur in praesentis gloriae breuitate.

Contra primam gloriam bonorum, quae est ex hoc, quod sciunt & noscunt Deum, mali gloriantur in mundanae sapientiae vanitate. Contra hoc ipse Dominus loquitur Ierem. 9. *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me.* Contra sapientiam huius mundi loquitur Paulus 1. ad Corinth. 3. *Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.* Ait etiam Paulus 1. ad Corinth. 8. *Scientia inflat, charitas vero edificat.* Super hunc locum ait August. *Preponenda est scientia scientiae. Melius est enim scire infirmitatem nostram, quam naturas rerum: laudabilior est enim animus, cui nota est infirmitas sua, quam qui ea non respicit, & siderum vias scrutatur, & terrarum fundamenta, & caelorum fastigia.*

Contra secundam gloriam bonorum, quae est in puritate conscientiae, reprobi gloriantur in humanae laudis fatuitate. Contra hoc Apostolus

ait 1. ad Corinth. 3. *Nemo gloriatur in hominibus.* Et iterum: *Non quaesimus gloriam à vobis, neque ab alijs.* Ille gloriam quaerit ab hominibus, qui laudari desiderat ab hominibus, Stultum autem est, se bonum vel pulchrum propter hoc reputare, si bonus vel pulcher ab hominibus appellatur; talis enim non in corde, sed in facie gloritur: sicut dicit Apostolus 1. ad Corinth. 5. *Qui in facie gloriatur, non in corde.*

Contra tertiam gloriam bonorum, quæ est in effectu bonorum operum, impij gloriantur in malitia & in iniquitate: contra quos dicitur in Psal. 51. *Quid gloriaris in malitia, qui potens, &c. tota die iniustitiam cogitavit lingua tua, sicut novacula acuta fecisti dolum.* Sequitur: *Propterea Deus destruet te in finem, euellat te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra uiuentium.* Ecce quid sequatur eos, qui in malitia & in iniquitate gloriantur. Cum enim peruenerint in finem huius transitorie uitæ, in corpore & in anima pariter destruentur. Corpus enim illorum de tabernaculo huius terrestris habitationis euellatur, ut in sepulchro à vermibus comedatur. Radix autem ipsorum, id est, anima per quam truncus corporis vixit, à terra uiuentium in regionem mortis perpetua demergetur, ut ibi abique vlla miseratione à dæmonibus affligatur.

Contra quartam gloriam electorum, quæ est in tribulationum varietate, mali gloriantur in diuitiarum instabilitate: contra tales dicitur in Psal. 48. *Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, relinquent alienis diuitias suas, & sepulchra eorum domus illorum in æternum.* Stultum igitur est in diuitiarum multitudine gloriari, cum necesse sit homines in talibus glorianres, alienis relinquere diuitias suas, & oporteat etiam, quod sepulchra infernalina sint domus illorum in æternum. Vnde legitur Luc. 16. *Adortus est autem & dicit, & sepultus est in inferno.* Hinc dicit Eccles. 10. *Qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.* Quam vero paupertatem verebitur? Certe paupertatem illius diuitis qui, cum Lazarus in paupertate tribulabatur, ipse quotidie splendide epulabatur: sed postea ad tantam paupertatem deuenit, quod etiam guttam aquæ, ad refrigerium ardentis lingue petiuit, sed obtinere non potuit.

Contra quintam gloriam bonorum, quæ est in infimitatum frequentia, mali gloriantur in corporis sanitate ac robusta ætate. Contra hoc dicitur Proverb. 26. *Ne gloriaris in crastino, ignorans quid superuentura pariat tibi dies.* In crastino gloriantur, qui longævam & sanam vitam sibimetipsis promittunt, & propter hoc superbiunt, & lætantur. Et certe propter hanc stultam repromissionem multi damnati sunt; unde dicitur Eccles. 29. *Repromissio nequissima multos perdidit, diligentes, supple, hanc vitam transitoriam.* Propter hoc etiam dicit Eccles. 5. *Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mihi sufficiens vita.* Ibi dicit Glossa. *Causa auaricie est longa vita repromissio.*

Contra sextam gloriam iustorum, quæ est in cruce Domini nostri Iesu Christi, reprobi gloriantur in turpi, & confusibili voluptate. De istis dicit Paulus ad Phil. 3. *Multis ambulat,*

quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & stens dico, inimicos crucis Christi, quorum Deus venter est, & gloria in confessione ipsorum. Nota, quod inimici crucis Christi, in qua, & de qua virgo Filius virginem matrem virgini discipulo commendauit, præcipue sunt luxuriosi, quorum Deus est venter, & ea quæ sunt sub ventre: gloria enim eorum est in confessione, id est, De talibus gloriantur, de quibus potius confundi ac dolere deberent. Et certe horum finis est, nisi acriter penituerint, interitus sempiternus. De talibus etiam dicitur in Psal. 96. *Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis.* Simulachra luxuriosorum sunt facta corpora mulierum, quas plus diligunt, quam crucifixum qui passus est pro eis in cruce: & propter hoc proculdubio confundentur opprobrio sempiterno.

Contra septimam gloriam Sanctorum, quæ est in spe gloriæ filiorum Dei, reprobi gloriantur in presentis gloriæ breuitate. Contra hoc dicitur Eccles. 11. *In vestitu ne gloriaris unquam, nec in die honoris tui extollaris.* Ibi dicit Glossa. *In honoribus mundanis non est superbiendum, quia transit mundus & concupiscentia eius.* Hinc dicitur Isa. 40. *Vox dicentis, Clama. Et dixi, Quid clamabo? Omnis caro fenum, & omnis gloria eius quasi flos agri: exsiccatum est fenum, & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflauit in ea.* Stulta itaque faciunt, qui propter pompaticum ornatum vestitum, & propter momentaneum florem huius seculi renuntiant spei æternæ gloriæ filiorum Dei. Rogate igitur, &c.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

DE EODEM FESTO

S. Agnetis

SERMO VIII.

Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Cant. 2.

¶ **E**c enim verba bene & conuenienter possunt exponi de qualibet virgine, & specialiter de sancta Agnete. Vnde sex principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quare Beata Agnes à Domino surgere iubetur?*
- II. *Quare etiam ut properes, admonetur?*
- III. *Ob quam causam amica dicatur?*
- IV. *Cur columba appellatur?*
- V. *Cur etiam formosa vocetur?*
- VI. *Propter quid ut veniam, iudicetur?*

De primo nota, quod surgere iubetur Beata Agnes ad fidei defensionem. Certe ipsa non surrexit ludere, sed potius fidem Domini verbi & factis, tanquam bellatrix egregia defendere. *Suárez*

Surrexit siquidem, & clypeum teneri corporis sui, omnibus inimicorum fidei constanter obiecit, pro fide Domini defendenda. Nobis etiam necesse est, ut quotidie surgamus; id est, in fide & alijs virtutibus proficiamus. Vnde ait Hieron. *Quotidianis ac repetitis virtutum incrementis insauranda mens est.* Tandiu enim non relabimur retro, quandiu ad priora contendimus; at ubi copimus stare, descendimus: nostrumque non progredi, iam reuerti est. Certe si planta tua, quam in horto plantasti, non surgeret, doleres: ita & Christus vult, ut de virtute in virtutem proficias.

De secundo nota, quod dicitur Beata Agneri à Domino, ut properet per martyrij passionem: vnde ista properavit, quia sicut de ea legitur, decimo tertio ætatis suæ anno mortem perdidit, & vitam inuenit. Quid igitur nos barbari, qui ita segnes, tanquam asini sumus, in opere Domini: quid, inquam, in excusatione nostra sumus dicturi in die iudicij, cum istam iuenculam tympanistrum, istam teneram puellam, corpus suum tenerimum ad ignem, ad gladium, & ad diuersa fortiter obtulisse tormenta videamus? istam delicatam in via Domini aspera constanter & alacriter cucurrisse? Profecto ista virgo virago surget in iudicio cum viris effeminatis, & condemnabit eos.

De tertio nota, quod Beata Agnes amica Domini appellatur propter tria, videlicet, 1. propter fidei firmitatem, 2. propter superferuidam charitatem, 3. & propter Deo placitam humilitatem. Primo igitur amica Domini fuit Sancta Agnes, propter fidelem fidei firmitatem. Vnde & ipsa dicit: *Ipsi soli seruo fidem, ipsi me tota deuotione committo.* Item ait: *Posuit signum in faciem meam, ut nullum preter eum amem.* Ipsa enim fide desponsata, & anulo Dominicæ passionis subarrhata, fidem thori seruauit illibata, adulterium admittere dedignata. Vnde & Dominus eam nunc è conuerso in amplexibus suis, tanquam suam fidelem sponsam cubare facit quietissime, nec eam suscitari sinit, quousque ipsa velit.

Secundo amica Domini dicitur propter superferuidam charitatem. Vnde & ipsa dixit: *Anno Christum, in cuius thalamum introiui.* Introiui, dico, per charitatis feruorem me illuc deferentem. Ait etiam ad Dominum. *Ecce venio ad te, quem quæsi, quem quæsi, quem semper optaui.* Vnde dicitur, quod fuit amica Domini per superferuidam charitatem: quia id quod feruet, ut scitis, quadam caloris & incendij vehementia iactatur extra se, atollitur supra se: & ipsa sine dubio propter nimium charitatis & desiderij zelum extra se, & supra se iactata fuit, sempiternam videlicet contemnens, & tota in ipsum transiens, ut scilicet vnum esset cum ipso.

Tertio Beata Agnes amica Dei dicitur, per Deo placitam humilitatem. Sciens enim superbos Deo esse odiosos, in humilitate Deo placere studuit altissimo. Hinc etiam legitur, quod Esther, cum esset collapsa, oculis Assueri Regis complacuit: in quo datur intelligi, quod cum homo se deijcit per humilitatem, tunc coram Domini oculis assequitur gratiæ dignitatem: vnde dicit Eccl. 3. *Quanto magis et humili-*

D. Alberti Magni Serm.

lia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.

De quarto nota, quod Beata Agnes columba appellatur propter magnitudinis tranquillitatem. Hæc est illa columba prudens, quæ coruum perfidie, id est, filium præfecti ipsam sua impudicitia denigrare volentem, fortiter à se repulit, & abegit, sic dicens: *Discede à me pabulum mortis, nutrimentum facinoris: discede à me, quia iam ab alio amatore præuentus sum.* Mansuetudinis tamen sibi insitæ non est oblita: quia eundem præfecti filium, propter suam impudicitiam à diabolo suffocatum, postea resuscitauit ad vitam. Ad spiritum mansuetudinis inuitat nos Eccl. 3. ita dicens: *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris.*

De quinto nota, quod Beata Agnes formosa vocatur per candidam virginitatem. Vnde & cum vestibus suis expoliata fuisset, in testimonium candidæ virginitatis suæ, candidissima stola transmissa fuit ipsi à Domino, ut per eam tegeter corpus suum. Igitur per formositatem virginitatis, Beata Agnes topazio comparatur, qui in stricturam supernæ Ierusalem collocatur. Dicit enim Glossa super Apocalypsum, quod topazius est lapis pulcherrimus, qui in aspectum suum singulariter prouocat aspicientes; & nihil est eo charius inter diuitias regibus.

Et vere virginitas in aspectum suum singulariter prouocat aspicientes. Candida enim virginitas paradisi chara est colonis. Vnde & ipse Dominus dicit ad quamlibet virginem Cant. 2. *Ostende mihi faciem tuam: facies enim tua decora.* Nihil enim virginitate charius est inter diuitias Regibus regni caelorum, scilicet, Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Vnde dicit Eccl. 31. *Omnis ponderatio non est digna continentis animæ.* Hinc etiam vorum continentia non recepit dispensationem, quia non habet recompensationem.

De sexto nota, quod propter quatuor Beata Agnes inuitata fuit, ut veniret: *Veni,* inquit Dominus, *ut humanitatem meam reuelata facie speculeris.* Item. *Veni, ut vestibus indua regalibus coroneris.* *Veni etiam, ut mei oris osculo confoleris.* Item. *Veni, ut in coniugio mee diuinitatis semper epuleris.*

Primo igitur Beata Agnes propter hoc venit ad Dominum, ut humanitatem eius pulcherrimam specularetur. Et vere humanitas eius est pulcherrima. Pulchritudinem enim ipsius, sicut eadem Agnes testatur, Sol & Luna mirantur. Procul dubio hæc Beata ad aspectum Christi, faciem suam non tegit, quemadmodum Rebecca, viso Isaac sponso suo terrestri, faciem suam velauit: non libenter hoc faceret hæc virgo; certe non pro toto mundo. O quam beati oculi, qui non vespertina, sed meridiana & clarissima visione faciem eius videre merentur in iubilo! Cuius? Eius. Eius certe, qui est *candor lucis æternæ, & speculum sine macula æternæ maiestatis,* & qui intuentes se lasificat, gaudia cum vultu suo.

Secundo venit Beata Agnes, ut vestibus inductis regalibus coronaretur: vnde & ipsa e

xulians dicitur

dicit: *Induit me Dominus vestimentis salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me, quasi sponsam decoratam corona.* Hæc est illa regina, quæ in vestitu daurato circumdata varietate afficit modo à dextris Regis æterni. Hæc est profecto, quæ sicut legitur Exod. 33. tamquam vere existens altare thymiamatis & mensa propositionis, duplici aureola est coronata, utpote martyr & virgo; quæ etiam in choro superni palatii ferens sertum rose & lilij, inter Sion inuenculas, & Ierusalem filias, speciale decantans canticum, sequitur Agnum quocumque ierit. Hinc est, quod post mortem suam visa est à parentibus suis, iuxta speciosissimum agnum ambulare cum pulchra virginum multitudine: & tunc ista verba dixit: *Congaudete mecum & congratulamini, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi.*

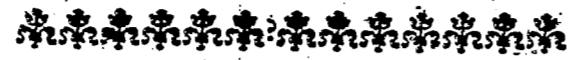
Tertio venit Beata Agnes, ut oscularetur eam Dei Filium osculo oris sui. Vnde ipsa dicit: *Mel & lac ex eius ore suscepi.* Ecce iam peruenierat ad osculum. Hæc est illa vera Esther, utpote per gloriam in populis eleuata, quam Rex Assuerus, id est, ille beatus Deus incessanter osculatur.

Et nota, quod non solum sanctæ Virgines, sed & omnes electi peruenient ad osculum Iesu Christi. Vnde dicitur Gen. 45. *Osculatus est Ioseph omnes fratres suos.* Per Ioseph quem Pharaon Saluatorem mundi appellauit, vere Iesus Christus intelligitur: ipse enim verissime est Saluator mundi. Fratres autem sui sunt omnes electi, quos omnes recipiet ad osculum suum: vnde dicit Dionysius. *Beneignus Iesus ad se venientibus totus præbuit, & præcurrit, & totus totos deoscularit.* Ecce mirabile, & notabile verbum, quod videlicet totus totos deoscularit electos.

Quarta causa, quare Beata Agnes venire iussa fuit, ut scilicet in conuiuio diuinitatis epularetur. Vnde modo secure cantare potest. *Ecce, quod concupis, iam video; quod speraui, iam tenso: illi sum iuncta in calis, quem in terris posita tota deuotione dilexi.* Si iuncta est Domino, ergo fruatur ipso. O quam felix est hæc virgo, quæ cum illis beatis Angelis, qui fruuntur, nec fastidiunt, quo frui magis sciunt: illa summa diuinitatis suauitate sine tædio perfruatur. Et nota, quod gaudium illud, quo electi cum Domino perfruuntur, est sufficientissimum. Vnde dicit Augustinus: *Pleno corde, plena mente, plena anima, pleno toto homine, adhuc supra modum supererit gaudium.*

Rogate ergo charissimi Dominum, ut sic in præfenti vestigia Beatæ Agnetis prosequamur, ut in futuro cum ipsa supercaelesti gaudio perfrui mereamur. Quod nobis præstare dignetur, &c.

* *



IN
CONVERSIONE BEATI
Pauli

SERMO IX.

Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Regibus, & Gentibus, & filiis Israel. Act. 9.

Duo principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quare Beatus Paulus à Domino vas electionis appellatur?*
- II. *Quid per Gentes, & Reges, ac filios Israel figuretur?*

E primo nota, quod Beatus Paulus adeo vas electionis appellatur à Domino, quia valde eligibilis, & commendabilis est, propter sex causas.

- I. *Enim commendatur à materia dignitate.*
- II. *Ab ornatus nobilitate.*
- III. *A capaci profunditate.*
- IV. *A iugi puritate.*
- V. *A solida firmitate.*
- VI. *A multiplisi utilitate.*

I. Igitur Beatus Paulus vas electionis appellatur propter materiae dignitatem. Et certe aurum omnè metallum dignitate præcellit. Erat autem vas aureum. Vnde legitur Eccl. 50. *Simon sacerdos magnus, quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Simon interpretatur obediens, & optime signat Beatam Paulam, qui in primo instanti visitationis suæ factus est obediens Iesu Christo. Vnde cum iaceret prostratus in terra, dixit ad Dominum: *Domine, quid me vis facere?* Glossa. *Indica voluntatem tuam, & ego obediam.*

Conuenienter etiam Sacerdos magnus appellatur, quia mox ut visitatus fuit à Domino, non pecus aliquod extrinsecus Christo obrulit, sed semetipsum. Per totum quippe triduum conversionis suæ neque manducauit, neque bibit, sed orauit. Corpus itaque suum Domino obtulit, à cibis & potibus abstinendo: animam vero suam Christo immolauit, in orationibus persistendo. Hinc est, quod legitur Act. 9. *Erat tribus diebus non videns, & non manducauit, neque bibit.* Dominus etiam ait ad Ananiam: *Surge & vade in vicum, qui vocatur Rectus: & quare in domo Iuda Saulum nomine, Tarsensem: ecce enim orat.*

Igitur Beatus Paulus obediens Sacerdos Domini erat, quasi vas auri solidum. Qui enim prius fuerat quasi ferreus, id est, crudelis & impius, postea diuina operatione mutatus in virum alterum, factus

factus est quasi aureus, id est, mitis & bonus. Aurum enim temperantius & nobilior est omni metallo, & propterea designat mansuetudinem & bonitatem, quæ connaturalis est Deo. *Natura enim Dei est bonitas, Dei etiam proprium est misereri semper & parcere.*

Quod autem Paulus ferreus fuit, id est, crudelis & impius, ostenditur in Act. 9. vbi Ananias dicit ad Dominum: *Domine, audiui à multis de viro hoc, quanta mala Sanctis tuis feceris in Ierusalem: & hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum.* Quod autem mutatus fuerit in aurum, id est, electus fuerit mitis & bonus, per hoc euidenter patet, quod Ananias ait ad eum: *Saule frater, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via, qua veniebas: ut videres, & implearis Spiritu sancto.* Per hoc quod frater appellatur, & implendus dicitur Spiritu sancto, manifeste probatur, quod iam erat mitis & bonus, utpote frater repletus Spiritu sancto: Spiritui enim sancto aurea bonitas & benignitas attribuitur, sicut dicitur ad Gal. 5.

Aureus igitur erat Apostolus Paulus per mitem bonitatem, vnde dicitur 2. ad Cor. 8. *Providemus bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Ipse etiam inuitat nos ad hoc, ut boni simus ad Rom. 12. *Odiemus malum, diligentes bonum, providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Prouidentes, id est, prouide agentes, in quo vero præcipua bonitas consistat, ostendit ibidem ita dicens: *Benedicite persequentibus vos, benedicite & nolite maledicere. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitis, potum da illi.* Nota, bis dicit: *Benedicite,* quasi dicat. *Benedicite corde, & benedicite ore.* Ecce, in quo præcipua bonitas consistit, ut videlicet inimicis nostris corde & ore benedicamus, ipsique cibum & potum, dum indigent, præbeamus & demus.

II. Vas istud commendatur ab ornatus nobilitate. Ornatum enim erat omni lapide pretioso, sicut dicitur Eccl. 1. Igitur ut de multis aliis pretiosis lapidibus racemus, ornatus erat ad minus bisseño lapide pretioso, quibus etiam oliam in lege rationale Summi Pontificis, extitit adornatum, sicut legitur Exod. 28. Primus igitur lapis erat Iaspis. Secundus, Saphirus, Tertius, Sardinus, Quartus, Topazius, Quintus, Carbunculus, Sextus, Chrysolithus, Septimus, Smaragdus, Octauus, Amethystus, Nonus, Ligurius, Decimus, Beryllus. Undecimus, Achates, Duodecimus, Onychinus. Per Iaspidem noratur fidei fortitudo. Per Saphirum spei cellitudo. Per Sardinum memoria Domini passionis. Per Topazium conformitas bonæ conuersationis. Per Carbunculum claritas sapientiæ. Per Chrysolithum veritas cordis & linguae. Per Smaragdum virens humilitas. Per Amethystum honorabilis sobrietas. Per Ligurium dulcis consolatio. Per Beryllum ardens incropatio. Per Achatem fortis obediencia. Per Onychinum leta perseverantia.

Primus igitur lapis pretiosus quo ornatum fuit hoc vas electionis, erat Iaspis, per quem intelligitur fidei fortitudo. Legitur enim de Iaspide, quod hominem efficit tutum timore, deposito: omnibus etiam maleficijs, & incantationibus resistit. Sic & fideles credentes in Christum non pereunt, sed vitam æternam habebunt. Fides

D. Alberti Magni Serm.

etiam est quasi quoddam nobile scutum, quod omnia tela nequissimi hostis exstringit, sicut dicitur ad Ephes. 6.

Fide igitur Sanctus Paulus erat ornatus: vnde ait ad Galat. 2. *Scientes, quod non iustificabitur homo, nisi per fidem Iesu Christi.* Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filius Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

Ipse etiam hortatur nos, ut contra diabolum fortiter stemus in fide: propter quod ait 1. ad Corinth. 6. *Vigilate & stete in fide, viriliter agite, & confortamini in Domino, & omnia vestra in charitate stant.* Ait etiam ad Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Et quia impossibile est, quod aliquis placeat Deo sine fide, propterea scribit 2. ad Corinth. 14. *Si estis in fide, ipsi vos probate.*

Secundus lapis artinens ad ornatum vas istius, erat Saphirus, per quem notatur spei cellitudo. Sicut enim Saphirus colorem caelo similem habet, & sicut in ipso quædam stella rutilat, per quam virtus eius dignoscitur: præterea Saphirus membra hominis vegetat, & anteriorem ardorem refrigerat: ita etiam spes cæli quæ facta sunt in cælo desiderat, & quodam dulci & lucido affectu cor illustrat: spes etiam membra debilia ad laborandum alleuat, & omnem inuincibilem ardorem tribulationum refrigerat.

Quod autem Beatus Paulus gemma spei fuerit adornatus, testatur ad Rom. 5. *Gloriamur inquit, in spe gloria filiorum Dei.* Item ait 1. ad Corinth. 13. *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Item ait 1. ad Timoth. 6. *Diuitibus huius seculi præcipe, non sublimis sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum.*

Tertius lapis in ornati vas istius, erat Sardinus, per quem exprimitur memoria Domini passionis: Sardinus enim rubrum colorem habet: ita in passione rubens factus est Dominus propter Iesum Christum; vnde ascendente eo in cælum, quidam Angeli occurrentes ei dixerunt: ut ait illa 63. *Quare rubrum est vestimentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Quibus respondit Dominus: *Torcular calcavi solus.* Ibi dicit Glossa. *Christum, & omnia tormenta passus sum, in quibus quasi prælo sum pressus, ita ut etiam sanguis funderetur.* Præterea in præfentia Sardinus non potest nocere omni qui lapis, ut dicitur, lites multiplicat, & homines promouet ad rixas: ita etiam passio Domini ad memoriam efficaciter reducta, omnes lites dissoluit, & homines compellit à rixis: Dominus enim in passione quasi agnus mansuetus, coram condente se obmutuit, & non aperuit os suum.

Quod autem Beatus Paulus memorem, uno imitator semper fuerit Domini passionis insinuat ad Galat. 5. *Christo confectus sum crucis: vivo autem iam non ego, vivit vero in me Christus.* Item ad Galat. 6. *Mihi autem ubi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Ego enim signata Domini Iesu Christi in corpore meo porto.*

Hortatur etiam nos, ut cum Christo, & pro Christo patiamur: vnde ait ad Philip. 1. *Hoc vobis donum est à Christo, ut non solum ut enim credatis, sed ut etiam pro illo patiamini.* Dicit etiam ad Philippen, *Hoc sentite in vobis, quod & in*

P 3

CHRISTO

turturam. In his duabus aubus, vt de multis earum proprietatibus taceamus, quatuor notantur, quæ optime conueniunt Beatæ Dei genitrici Mariæ. In columba quippe notatur prudens simplicitas, & prolis fecunditas: in turture vero notatur perpetua continentia, & lenitatis patientia.

I. In columba igitur notatur prudens simplicitas. Prudentia eius in hoc penditur, quod vitat insidias accipitris. Vnde libenter nidificat in talibus locis, ad quæ accipiter accessum habere non potest. Simplicitas eius in hoc attenditur, quod non curat de immundis cadaueribus: tantum puro grano vescitur, illoque contenta est. Sic etiam Beata Virgo prudens columba fuit, quæ cauens insidias infernalis accipitris, in Nazareth habitauit. Nazareth enim flos, vel sanctitas interpretatur. Et certe in flore sanctitatis commorantem diabolus nulla persuasione poterat attingere. Simplicitatem etiam suam commendabilem in hoc ostendit, quod omni transitoria delectatione contempta, solum illud celeste granum elegit, quod erat in sinu Dei Patris, per quod ipsa etiam impleta fuit omni bono. Vnde & Angelus dixit ad illam: *Aue gratia plena.*

II. In columba etiam notatur prolis fecunditas. Vnde dicit Aristot. in lib. de animalibus, Columba ouant omni tempore, & faciunt pullos: cum fuerit locus suæ mansionis calidus, & fuerit cibus earum paratus. Item dicitur in sexto de animalibus. Columba ouant decies in anno, & aliquando cubant vndecies, & aliquando duodecies, vt in Agypto. Igitur à fecunditate prolis commendatur Virgo beata: quia illum nobis genuit, qui melior est omnibus his qui vnquam nati fuerunt, vel adhuc nascuntur in terris. Vnde bene potest ei adaptari verbum illud, quod dicunt mulieres de Noemi in libro Ruth: *Natus est tibi de nuro tuo, qui te diligit: & multo melius tibi, quam si septem haberes filios.* In veritate natus est Beatæ Virgini non de nuro suo, sed & de seipsa talis filius, de quo multo melius est ei, quam si mille filios genuisset, & illi omnes essent Imperatores.

III. In turture etiam notatur perpetua continentia. Vnde dicit Aristoteles in octauo libro de animalibus: Fœmina turturum non affociatur alicui mari, nisi vni solum: & nullo modo accipiunt alium masculum post. Sic etiam Beata Virgo non solum post mortem sancti Ioseph, sed etiam ante mortem suam semper casta permanfit. Licet enim viro fuerit desponsata: nunquam tamen in contumeliam virginitatis ab eo fuit atacta.

IV. In turture etiam notatur lenis patientia. Vnde dicit Aristot. in 14. libro de animalibus. In turture non inuenitur fel. Fellic igitur, quod amarum est & iracundiæ excitatiuum, prorsus caruit Beata Virgo. Omnes enim tribulationes suas, & aduersitates huius mundi in multa patientia sustinuit, & lenitate.

Nos etiam ad imitationem Beatæ Mariæ cum puero Iesu columbam offerre debemus, & turturam. I. Columbam offerimus, si prudenter simplices sumus, & prolis fecundi. Ad prudentiam columbinam inuitat nos Dominus Ierem. 48. *Estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.* Quasi dicat. Nidificate sicut prudentes

columbæ in foramine lateris mei. Item ait Cant. 2. *Veni columba mea in foraminibus petre, in cauerna macerie.* Glos. dicit, quod petra est Christus, foramina vero petre sunt illa quatuor vulnera manuum eius ac pedum. Cauerna vero macerie est vultus lateris eius: in quibus ab insidijs accipitris nidificare oportet columbam Christi. Simplicitatem etiam columbæ imitari debemus: vt sicut illa in cibum eligit purum granum, sic & nos Deum eligamus, qui est illud granum frumenti, quod cadens in terram, id est, Beatâ Virginem in annuntiatione, mortuum fuit in Passione, & multum fructum attulit in Resurrectione & in Ascensione. Hoc granum elegerat ille qui dicit in Psal. 72. *Quid enim mihi est in calo? & à te quid volui super terram?*

II. Sicut columba fecunda est in prole, sic & nos debemus esse imitatores generosæ columbæ, vt singulis annis 12. pullos bonorum operum Domino proferamus. Hi autem 12. pulli sunt 12. opera misericordie. De primis sex pullis dicit Dominus Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurini enim, & dedistis mihi manducare.* Ecce primus pullus. *Situi; & dedistis mihi bibere:* Ecce secundus. *Hospes eram, & collegistis me.* Ecce tertius. *Nudus, & cooperastis me.* Ecce quartus. *Infirmus, & visitastis me.* Ecce quintus. *In carcere eram, & venistis ad me.* Ecce sextus. Septimus est, vt mortuos sepeliamus; vnde dicitur Tob. 12. *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos: ego obtuli orationem tuam Domino.* Octauus est, vt sine spe lucri mutuum demus. vnde dicit Dominus Matth. 5. *Volenti mutuari à te ne auertaris.* Item Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Nonus est, vt errantes conuertamus. De hoc dicitur Iac. 1. *Qui conuersi fecerit peccatorem ab errore viae suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Decimus est; vt desolatis solarium præbeamus. De hoc dicit Iob 39. *Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen morientium consolator, & cor viduae consolans sum.* Multi sunt hodie oppressores pauperum, & viduarum: propter quod bene indigerent bono consolatore, vnde dicitur Eccl. 4. *Vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & consolatiorem neminem; nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.* Vndecimus pullus est, vt peccantibus in nos ignoscamus. De hoc dicit Dominus Luc. 6. *Dimittite, & dimittetur vobis.* Item Mart. 5. *Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos.* Duodecimus est, vt pro peccatoribus orationes effundamus; vnde dicit Dominus Matth. 12. *Orate pro persecutoribus & calumniantibus vos, vt sicut filij Patris vestri, qui in calis est.*

III. Debemus etiam turturam offerre Domino, vt videlicet ad similitudinem turturis, quando ablatus est à nobis sponsus noster Iesus Christus, lugeamus, nec cor nostrum alicui rei mundanæ delectabili apponamus, donec ad consolabilem eius præsentiam veniamus: & præterea vt in tempore luctus nostri sine omni felle amaritudinis exeuntes, quidquid nobis aduersitatis acciderit, leni patientia toleremus. Quod nobis, &c.

I T E M



I T E M
IN PURIFICATIONE
Beatæ Mariæ
SERMO XI.

Ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo. Et venit in Spiritu in templum. Et ipse accepit Iesum in vlnas suas. Luc. 2.



OTA, quod sicut sanctus Simeon, quem demonstratum aduerbium, *Ecce*, à multis commendabilem esse demonstrat, hodie Christum accepit in vlnas suas: ita & nos hunc laudabilem Simeon imitari debemus, vt digni simus Christum recipere in vlnas animæ nostræ, modo per gratiam, & in futuro per gloriam.

Ad hoc autem octo requiruntur, quæ in verbis supra positus notari possunt.

Primo ergo debemus esse homines per mortalitatis nostræ recognitionem. Vnde dicit, *Ecce homo.* Homo enim secundum definitionem, est animal rationale mortale. Et vere, quod homo mortalis sit, & breuis sit vita eius; per hoc probatur, quod comparatur tribus valde cito transeuntibus, videlicet, aquæ in terram dilabenti, & fumo fugienti, & vaporis modicum apparenti. De primo dicit mulier Thecutes ad Dauid 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & quasi aqua in terram dilabimur, quæ non reuertitur.* De secundo dicit Iob 13. *Homo natus de muliere, breuis viuens tempore, repletur multis miserijs: qui quasi flos egreditur & conuertitur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem, &c.*

De tertio dicit Iac. 4. *Quæ est vita nostra? Vapor est, & ad modicum patens, & deinceps exterminabitur.* Cum igitur mortalis sit homo: mirabile est, & miserabile, quod audeat se erigere contra Altissimum; sicut fecit Antiochus, de quo legitur 2. Mach. 2. quod ita erat repletus superbia, vt videretur sibi fluctibus maris imperare, & montium altitudines in scatera appendere: arbitrabatur etiam se sidera caeli attingere: sed tamen ad agnitionem sui venire compellus est, diuina plaga percussus. Nam de curru regali cadens in terram, in gestatorio portabatur, & de corpore impij vermes scaturiebant, ac viuentes in doloribus carnes eius effluabant. *Odore etiam ipsius & fœtore exercitus grababatur.* Et cum nec ipse iam fœtorem suum ferre posset, ita ait: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Cum ergo mortales simus, consultum est nobis, ne Deum peccati scimus, consultum est nobis, ne Deum peccati scimus.

D. Alberti Magni Serm.

nostris impugnemus, sed potius cum ipso pacem habeamus.

Secundo morari debemus in Ierusalem per internæ pacis conseruationem. Vnde dicitur: *Ecce homo erat in Ierusalem.* Ierusalem interpretatur pacifica. Tunc autem sumus in Ierusalem, cum pacem habemus ad Deum, nec cum criminibus nostris impugnamus. Vnde dicit Apostolus ad Rom. 5. *Iustificati ex fide pacem habebimus ad Deum.* Quam autem pacem nos oporteat habere ad Deum, declarat 6. capitulo, vbi ait: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediat concupiscentijs eius.* Et vere expedit nobis, vt non peccatum, sed potius Spiritus sanctus regnet in nobis; vt videlicet eius operatione nostra misera mortalitas gloriosam induat immortalitatem. Vnde dicit Apostolus ad Roman. 8. *Spiritus eius qui suscitauit Iesum Christum a mortuis, habitat in vobis: viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis.* Dicit etiam 1. ad Corinth. 15. *Oportet hoc corruptibile induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.*

Verum, quoniam illi, in quorum cordibus pax Christi exultat, vt dicitur Col. 3. *debent compati miserijs miserorum:* propterea tertio debemus habere nomen Simeon per viscerosam compassionem. Vnde sequitur, *Cui nomen Simeon.* Simeon interpretatur audiens moerorem, & signat illos, qui viscerosa compassione audiunt pauperes moerentes, & clamantes. Talis est ipse Iesus Christus. Vnde dicit Apostolus ad Hebr. 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris.* Talis etiam erat Iob, qui dicit 30. cap. *Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur animam pauperi.* Tales quoque nos esse debemus. Vnde ait Apostolus 1. ad Corinth. 12. *Siquid pariter unum membrum, compatiuntur omnia membra.*

Sed qui vero corde compatitur, etiam extrinsecus elemosynas manu largitur: propter hoc quarto iusti esse debemus per elemosynarum largitionem. Vnde sequitur: *Et homo iste iustus erat.* Quod autem iustum sit, quod diues pauperi elemosynas suas largiatur, testatur Psal. qui ait in PL. 111. *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.* Ex isto loco sufficienter potest haberi, quomodo elemosyna debet dari. Dicit enim, *dispersit*, id est, diuersimode sparsit, non totum in vnum locum proiecit. *Dedit pauperibus*, non diuitibus, & non vni tantum, sed pluribus. Melius est enim plures patronos habere, quam vnum, vel paucos; & sepe plurium orationes efficaciores sunt apud Deum, quam vnius. Item, quod iustus teneatur elemosynas erogare, probatur Prouerb. 21. vbi dicitur: *Qui iustus est, tribuet, & non cessabit.* Item dicitur in PL. 36. *Iustus miseretur & retribuet*, id est, res tribuet. Erpost pauca: *Iustus tota die miseretur & commodat; & semen illius in benedictione erit.* Iustus ergo dupliciter miseretur; videlicet, res suas dando pauperibus, & commodando.

Sed quia nullus de iustitia sua nimis debet consistere, sed potius se seruum inuilem reputare; propterea quinto debemus esse timorati per trepidantem humilitatem. Vnde sequitur: *Et timoratus.* Talis erat Iob, qui ait 9. cap. *Verebar omnia opera mea, &*

Sciens quod non parceres delinquenti. Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulsint quasi mundissima manus mea: tamen sordibus iminges me. De his autem, qui timorati sunt, id est, per humilitatem in timore fundati, dicit Dominus in Isa. 66. Ad quem respiciam, nisi ad pauperulum & contritum spiritum, & tremorem sermones meos?

Verum quia non debemus solum Domino feruire in timore; sed etiam oportet ut exultemus ei cum tremore, id est, ut tremori exultationis solatium adiungamus: ob hoc sexto debemus esse expectantes consolationem Israel per certæ spei hilaritatem. Vnde sequitur: Expectabat consolationem Israel. Igitur quia spes est certa expectatio futuræ beatitudinis; debemus per hilaritatem spei consolationem filiorum Dei expectare: propter quod dicit Apostolus ad Heb. 6. Spem sicut anchoram habemus animæ intam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis. Item ad Hebr. 10. Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. Fidelis est enim, qui repromisit.

Sed quoniam ille qui separat æternam consolationem, talem se exhibere debet, ut dignus sit illius rei quam expectat; propterea septimo Spiritus sanctus esse debet in nobis per omnimodam vitæ puritatem. Vnde sequitur: Et Spiritus sanctus erat in eo. Hospitari itaque debemus Spiritum sanctum per omnimodam vitæ mundiciam. Mundus enim est Spiritus sanctus, nec habitabit in corpore subdito peccatis, sicut dicitur Sapient. 1. Hinc est, quod legitur Luc. 2. quod Iesu baptizato descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsam. Per quod datur intelligi, quod in neminem descendit Spiritus mansurus cum eo, nisi purus sit & mundus; purus corpore, & mundus corde. Vnde Palus ait 1. ad Corinth. 6. Corpus non fornicationi debetur, sed Domino & Dominus corpori. An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri?

Verum quoniam ille, in quo habitat Spiritus sanctus per castitatem concupiscit in atria Domini; propter hoc octavo debemus venire in templum non manu factum, sed per assiduitatem feruentis desiderij. Vnde sequitur: Et in Spiritu venit in templum. Sic etiam legitur Luc. 2. de illa beata Anna vidua & Prophetissa, quod non recedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus feruens Deo die & nocte. Ille igitur in Spiritu venit in templum, qui quotidie per feruens desiderium rapitur usque in tertium cælum: sicut loquitur Apostolus de se 2. ad Cor. 12. Primum cælum est dulcis societas omnium electorum, Secundum cælum est speciosa claritas omnium Angelorum, Tertium cælum est ipsa gloriosa Trinitas, à qua fluit omnis societas beatorum. Qui ergo in hoc cælum fuerit Spiritu raptus, talis potest accipere Iesum in vinas suas, ac dicere: Nunc dimittis Domine seruum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Potest etiam lætus cantare: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.

Rogate ergo, charissimi, Dominum, ut sic Beatum Simeonem bonis operibus imitemur, ut tandem cum ipso Beatæ Mariæ virginis filium in vinas nostras læti suscipere mereamur. Quod nobis præstare, &c.



TERTIUM
IN PURIFICATIONE
Beatæ Mariæ
SERMO XII.

Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. Luc. 2.



NOTA, quod Beatus Simeon sacerdos, tenens Iesum in manibus & vlnis suis, multas gratias egit Deo super hoc, quod merebatur videre filium suum, qui quasi lumen erat in terris missum ad reuelationem, id est, ad illuminationem Gentium, non credentium, & ad gloriam plebis Israel. Deum per fidem intuentium: vnde legitur Luc. 2. quod statim nato hoc lumine, claritas Dei circumfulsit pastores vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Cum igitur Beata Virgo istud gloriosum lumen hodie portauerit in Ierusalem, & obtulerit in templum: nos etiam ad imitationem ipsius, istum præclarum cereum in manibus bonorum constantio portare debemus. Verum cum non solum paruulo baptizato, sed etiam homini iam morituro, secundum quorundam hominum consuetudinem lumen datur in manum; cum etiam hodie cerei benedicti portentur ab hominibus, & præterea circa feretrum defuncti quatuor ardentes candelæ ponantur: videndum est, quid omnia ista lumina significant? Vnde nota, quod lumen quod datur paruulo baptizato, & homini morituro, est lumen baptismalis innocentie; lumen vero quod hodie portatur, est lumen filialis eminentie. Quatuor lumina circa feretrum hæc sunt. Primum est vera sapientia. Secundum est iustitie benevolentie. Tertium est mandatorum conseruatio. Quartum virtutum congregatio.

Primum igitur lumen, quod datur paruulo baptizato in manum, est lumen baptismalis innocentie. De isto lumine dicitur in Psal. 55. Domine apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen. Quasi dicat. O Domine fons vite est apud te: in lumine tuo, id est, in innocentia quam per gratiam tuam consecuti sumus in baptismo, videbimus lumen, id est, claritatem tuam.

Hoc autem lumen consistit in triplici reuolutione. Debet enim innocentia esse in corde, ore, & opere: ut videlicet homo nec malum corde meditetur, nec lingua loquatur, nec manibus operetur. Qui autem hoc lumen apporauerit ante Dominum, benigne suscipietur à Domino; vnde dicitur in Psal. 40. Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternam. Veruntamen si lumen istud exiit inuenerit illis tribus modis, quibus contingit

tingit extingui lumina (videlicet per fortem ventum superbie, vel per aqueum humorem luxurie, sicut etiam per violentiam oppressionem avaritie: omnis enim violentia furtit ex avaritia) rursus debet accendi per ignem ardentis penitentie, & sic homo cum ardenti cereo suo fiducialiter vadit ante faciem Dei sui: propter quod & homini morituro, secundum aliquorum consuetudinem, accensus cereus datur in manum, quasi dicatur: cum eadem innocentia qua exijt de baptismo, egreditur etiam de hoc mundo, ut suscipiatur à Domino.

Secundum lumen, quod hodie portatur per vniuersam sanctam Ecclesiam, est lumen filialis eminentie, id est, Iesus Christus altissimi Patris filius. Quod autem ipse sit lumen, testatur per semetipsum Ioan. 8. dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Ioan. etiam Euang. asserit eum esse lumen in principio Euang. sui ita scribens: Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum. Sic etiam dicitur in Iob 25. Super quem non fulget lumen illius?

Et nota, quod Filius Dei non solum est lumen huius mundi per militantium illuminationem, verum etiam est lumen cæli per triumphantium glorificationem; vnde ait Tob. 5. Quale gaudium mihi qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? Dicitur etiam Apoc. 21. Civitas illa non eget sole, neque luna, ut luceat in illa: nam claritas Dei illuminat eam, & lucerna eius agnus est.

Hoc igitur lumen consistit ex tribus, videlicet, lichmo, vel lichmine, cera, & flamma. Per lichmum notatur caro Christi mundissima. Per ceram vero intelligitur anima ipsius clarissima. Per flammam autem figuratur diuinitas eius gloriosissima. Istud ergo benedictum lumen iugiter mundis manibus bonorum opertum portare debemus, ut per illud purificatis mentibus Deo Patri presentari mereamur.

Nota etiam, quod si alicui nocte transeundum esset per aliquem locum periculosum, ubi seueritates inimici iacerent in insidijs circum circa se, videlicet, ante & retro, à dextris & à sinistris: talis bene indigeret forti & lucido comitatu, qui cum ibi ab hostibus tueretur, ut videlicet fortes haberet armigeros præcedentes, & subsequentes, & ab utroque latere gradientes. Sic igitur oportet ut quatuor lumina fidelem Christianum in hoc seculo transmigrantem ex omni parte ambiant, eumque in omnibus vijs suis custodiant ab insidijs demonum, qui sunt principes infernalium tenebrarum. Et hæc quatuor lumina signantur per illos quatuor cereos, qui circa feretrum defuncti ponuntur.

Primum lumen quod ponitur ad pedes defuncti, ut videlicet eum præcedat, est lumen vere sapientie. De hoc dicitur Sap. 7. Super saluem & speciem dilexi sapientiam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis benefacta per manus illius: & lætatus sum in omnibus, quoniam antecederat me ista sapientia. Et nota, quod lumen vere sapientie consistit ex duobus magnis & pretiosis, videlicet, ex timore Domini, & amore Dei. Nullus vere sapiens est, nisi timeat, & amet Deum. Verumque probat Eccl. 1. Plenus

do sinit, sapientia est timor Domini. Item Dillectio Dei, honorabilis sapientia. Hæc autem duo postea coniungit & facit inde cereum vnum dicens 2. cap. Qui timeat Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

Secundum lumen quod ponitur ad caput mortui, ut videlicet sequatur eum, est benevolentia iustitie. De isto lumine dicit Dominus in Isa. 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos viasque induc in domum tuam. Cum videris mundum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius erietur & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Iustitia igitur operum misericordie, quæ modo pauperibus impenduntur: statim cum facta sunt ista opera, præcedit faciem hominis, ut obtineat ei in presentia diuinam propitiationem. Cum vero mortuus fuerit homo, sequitur eum, ut protegat ipsum ab insidijs inimicorum, & representet eum glorie sempiternæ.

Quod autem opera misericordie iustitie sequantur hominem, probatur per Apoc. 14. ubi dicit Ioan. Audiui vocem de celo dicentem: Scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur: opera enim illorum sequuntur illos. Et nota, quod lumen istud beneficientis iustitie consistit ad minus in illis septem operibus misericordie, de quibus supra habes in illo sermone: Tulerunt Iesum in Ierusalem. Igitur quanto plura opera misericordie fecerit homo, tanto clarus lucebit cereus iste.

Tertium lumen, quod ponitur ad læuam defuncti, est mandatorum Dei conseruatio. Hoc autem lumen tatur eum, ne aliquid aduersitatis attingat eum à sinistris suis. De isto lumine dicit Ps. 138. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen seminis meis. Item in Psal. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat. Quod autem mandata Dei bene custodita custodiant hominem ex hoc seculo transeuntem, ostendit Eccl. 15. ubi ait: Si volueris mandata conseruare, conseruabunt te.

Lumen autem mandatorum Domini consistit ad minus in illis decem præceptis, quæ dedit Dominus Moyse in monte Sinai, sicut legitur Exod. 20. Sunt autem hæc præcepta. Primo, Non habebis deos alienos coram me. Secundo, Non assumes nomen Dei tui in vanum. Tertio, Memora te diem sabbati sanctificare. Quarto, Honora patrem tuum & matrem tuam. Quinto, Non occides. Sexto, Non machaberis. Septimo, Non furta facies. Octauum, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Nonum, Non concupisces domum proximi tui, nec omnia quæ illius sunt. Decimum, Nec desiderabis uxorem eius. Cum autem darentur hæc præcepta, cunctus populus audiebat voces, & videbat lampades: ut per hoc innueretur, quod mandata Dei essent lumina æternæ vitæ.

Quartum lumen, quod ponitur ad dexteram læus defuncti, est sanctorum virtutum congregatio: ut non solum per custodiam mandatorum Domini cadant à sinistro latere eius mille, sed etiam per comitatum virtutum cadant à dextris eius decem milia inimicorum: fortes enim sunt virtutes, & ad bella doctissimæ. Sunt autem hæc: fides, spes, castitas, sobrietas, humilitas, simplicitas, veritas, obedientia, patientia, perseverantia

fuit deflorata, ipsa per concetus multiplices fuit onerata, ipsa in partu filiorum fuit angustata, ipsa etiam tandem fuit in puluerem resoluta. Unde propter prædicta dixit ei Dominus Gen. 3. *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui*, quantum ad violentiam deflorationis. *Multiplicabo erumnas tuas & conceptus tuos*, quantum ad onera conceptionis. *In dolore paries filios tuos*, ecce dolor in partus effusione. Sequuntur verba quæ Dominus dixit ad virum, quæ etiam intelliguntur dicta ad mulierem: *Pulvis es, & in puluerem reuerteris*. Ecce testimonium de incisteratione.

Beata igitur Virgo ab hoc vix quadruplici inumum fuit: ipsa enim per Dei conceptionem virginitate non fuit spoliata: ipsa per eum quem conceperat, non fuit aliquo modo grauata: ipsa etiam post mortem, secundum fidem laudabilem, non fuit incinerata. Sicut enim Eua quæ fuit ex ossibus Adæ, & caro de carne eius, cum coniuge suo participauit maledictionem corruptionis & incinerationis: ita è conuerso dignum fuit, vt Beata Virgo cum Filio, (de qua ex eius carne & sanguine carnem assumpserat & sanguinem) participaret benedictionem incorruptionis. Sicut enim caro Filij non vidit incorruptionem, sic nec caro matris.

De secundo nota, quod Beata Virgo propter quatuor dicitur esse gratia plena. Fuit enim mundissima, vacuissima, solidissima, & quietissima. Sicut enim quatuor ad minus ad hoc requiruntur, quod materiale vas, vel dignum sit, vel possit impleri: videlicet, vt sit mundum, sit capax seu vacuum, sit solidum, id est, non ruptum: sit quietum, id est, non moueatur, dum liquor infunditur. 1. Ita & Beata Virgo fuit mundissima ab omni labe vitiiorum. Nunquam enim mortaliter, vel etiam venialiter peccauit, sed semper in cogitatu suo, & verbo, & opere merebatur. Et certe hoc quasi plusquam homo hic. Non est enim homo, qui non peccet. Vnde 7. Ioan. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* 2. Fuit etiam vacuissima ab omni defiderio terrenorum. Non enim cor suum & animum habuit circa ista terrena & inferiora: sed semper defiderio circa supercaelestia versabatur. Ipsa siquidem temporalia, quæ auari summo studio colunt, contemptibilia & quasi stercorea reputabat. 3. Fuit etiam solidissima & integerrima per omnium virtutum ordinatam & indiuiduam custodiam. Omnes enim virtutes circa ipsam aggregata, ita solidam & integram eam conseruauerunt, vt non possent lædi aliquo tentationis impulsu. 4. Fuit etiam quietissima per pacem cordis, & omnium affectuum tranquillitatem. Pacem enim quam filius suus dedit discipulis, ipsa præcipue conseruauit: ipsa etiam nunquam indebite vel concupiuit, aut timuit: nec doluit, aut gauisa fuit indebite.

De tertio nota, quod Dominus cum ea esse dicitur, tanquam sponsus in secreto cubiculo, Dei enim Filius in camera virginalis vteri humanam naturam assumpserat, eamque sibi tanquam sponsam gratissimam inseparabiliter vniuit. Secundo cum ea fuit, tanquam miles, arma induens in tabernaculo. Dominus enim congressurus cum diabolo, tunicam carnis nostræ in sanctissimo tabernaculo virginei corporis induit, quæ

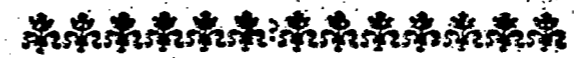
cum in passione per flagella, & spinas, & clauos, ac lanceam laceraretur, & perforaretur; virtus diuinitatis, quæ sub ea occulta fuerat, strauit diabolium. Tertio Dominus cum ea fuit, tanquam rex in throni sui consistorio. Dei enim Filius vt pote verus Salomon, id est, rex pacificus, sedit in ipsa tanquam in reali folio, iudicans omnes fines terræ. Medio siquidem tempore, quo in Virginis vtero gestabatur, non minus ea quæ sursum erant in cælo, & quæ in terra deorsum, prudentissime gubernauit. Quarto cum ea fuit, tanquam hospes prandens in triclinio. Sedens enim infantulus in Virginis vtero, & Patre plenissime fruebatur, & mundis affectibus matris, ac sanctis operibus delectabiliter pascebatur.

De quarto nota, quod propter quatuor in mulieribus dicitur benedicta. Primo, quia serpenti non obaudiuit. Cum enim & ipse Dei Filius tentatus fuerit, verisimile est, quod Beata Virgo quandoque etiam tentata fuit, sed ipsa nunquam diabolice tentationi assensit. Secundo, quia opprobrium feminarum diluit & absterxit. Sicut enim Eua causa extitit perditionis humanæ: ita & Maria causa fuit nostræ redemptionis. Vnde mulieres deinceps verecundari non debent, tanquam per feminam genus humanum sit amissum, cum & per feminam fuerit recuperatum. Tertio dicitur benedicta, quia per fructum vitæ, quem edidit suspendendum in ligno crucis, vitam restituit. Eua namque per pomum vitæ, quod decerpit ab arbore, & sibi & vniuersæ parentelæ suæ mortem propinauit: Maria vero pretiosum fructum ventris sui mundo edidit, qui pro salute generis humani in patibulo suspensus fuit, & sic mortem fugauit, ac vitam restituit. Quarto dicitur benedicta, quia claue David, hoc est, per filium suum, paradysum aperuit. Sicut enim propter Eua paradisi portæ clausæ fuerunt: ita & per Mariam Virginem sunt reuerata, extincta ignea rump hæc per sanguinem Iesu Christi.

De quinto nota, quod fructus ventris intermeratæ Virginis propter quatuor dicitur benedictus. Primo propter charitativam sui sanguinis effusionem. Et certe ipse non fuit parcus in suo sanguine, quo nos redemit, sed largissimus: vnde sit ipse per secula benedictus. Secundo propter exultantium animarum è limbo reuentionem. Quomodo enim enim creditis, quod ab illis animabus fuerit benedictus, quas ipse de regione mortis eripiens in patriam lucis æternæ transfuxit: quarum quedam etiam quinque milibus annorum passæ fuerant exilium. Tertio propter beatorum quotidianam refectionem. Quamdiu enim in hoc seculo sumus, peregrinamur à Domino. Prima & summa refectione animarum nostrarum, est corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi, quo quotidie pascimur & potamur. Quarto dicitur benedictus propter regnantium in patria delectabilem remunerationem. Ibi enim merces omnium filiorum Dei, est gloriosus fructus ventris immaculatæ Virginis Mariæ.

Rogate ergo Dominum, vt à vitijs emundati meritis Beata Virginis sic in hac vita gratia replcamur, vt post hanc vitam gloriosum fructum ventris sui in præmium assequamur. Quod nobis, &c.

ITEM



ITEM
IN EODEM FESTO
Annuntiationis B. V. M.

SERMO XVI.

Aue gratia plena. Luc. 1.

NO T A, quod hæc sunt verba, quibus Angelus alloquitur Virginem Mariam. Et nota, quod sicut munda pixis, nobili electuario repletur; ita etiam Beata Virgo tanquam aurea pixis, gratia repleta fuit. Dicit ergo Angelus ad eam, *Aue gratia plena. Quasi diceret. Aue virgo sanctissima, quia tu es pixis aurea, quæ nobili electuario gratiæ usque quam à summo pigmentario es impleta. Quod autem Beata Virgo sit vas gratiæ, testatur sequentia, in qua sic cantatur: Salve mater saluatoris, vas electum, vas honorabile, vas celestis gratiæ.*

• Duo igitur principaliter sunt hic noranda.

I. *Quæ virtus huic electuario quod gratia vocatur, inesse credatur?*

II. *Ex quibus speciebus electuarium conficiatur?*



DE primo nota, quod hoc electuarium, quod gratia vocatur, quatuor egregias virtutes habere probatur. Prima virtus est, quod homo per gratiam ab omni peccati aegritudine liberatur. Secunda, quod homo ad virtutum exercitia per gratiam mirifice roboratur. Tertia, quod homo per gratiam bonis supercaelestibus locupletatur. Quarta, quod homo per gratiam in regno Dei honorifice sublimatur.

Prima igitur virtus huius electuarij, quod gratia vocatur, in hoc consistit, quod homo per illud ab omni peccati langore cutatur. Beata igitur Virgo Maria tantam abundantiam gratiæ consecuta est à Domino, quod etiam in matris vtero ab originali peccato extitit emundata, & quod omnis aegritudo fomitis in ea penitus est extincta. Vnde scribit Beatus Bernardus ad Canonicos Lugdunenses. Quod vel paucis mortaliū constat fuisse collatum, vt videlicet sancti exirent ex vtero, fas non est suspicari tantæ Virgini esse negatum, per quam omnis mortalitas emerit ad vitam: ego puto, quod & copiosior sanctificationis benedictio in ea descendit, quæ ipsius non solum sanctificaret ortum, sed & vitam deinceps ab omni peccato custodiret, quod nemini alteri in natis quidem mulierum, creditur esse donatum.

Nos etiam charissimi, cum sumus peccatores;

necessarium nobis est electuarium gratiæ, vt per illud à peccatorum infirmitatibus liberemur. Vnde gratiam nobis optat Apostolus ad Rom. 1. *Gratiæ, inquit, vobis & pax à Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo.* Glos. Per gratiam liberamur à peccatis: per pacem autem reconciliamur Deo. Hinc etiam scribit Apostolus ad Eph. 2. *Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam quæ dilexit nos: cum essemus mortui peccatis, conuiscant nos Christo, cuius gratia saluati estis.* Per gratiam itaque Christi saluamur à peccatis, quæ animam faciunt grauiter infirmari. Propter quod necesse est, vt electuarium gratiæ mundificationum iugiter à Deo postulemus.

Secunda virtus huius electuarij, hæc est, vt videlicet per illud deperdita restaurentur, & totus homo per hoc ad virtutum exercitia roboretur. Beata igitur Maria, quidquid Eua per culpam amiserat, recuperavit per gratiam toti mundo. Ipsa etiam tanquam mulier fortis, manus mittens ad fortia, viriliter in virtutum exercitijs desudauit; vnde dicitur Luc. 1. quod post salutationem angelicam, *excursus Maria abijt in montania cum festinatione, & intrauit domum Zachariæ, & saluauit Elizabeth: apud quam etiam mansit quasi mensibus tribus ministrans ei in natiuitate Ioannis præcursoris Domini.* Super prædictum locum dicit. Glos. quod Beata Virgo ita fortis & robusta fuerit per gratiam, vt eam asperitas itineris non retardarit.

Nos etiam vt fortes in bonis operibus existamus, indigemus electuario gratiæ restauratio atque confortatio. Vnde dicit Apostolus ad Hebr. 13. *Optimum est gratia stabilis cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis.* Ipse etiam Beatus Paulus fortis fuit & strenuus per gratiam; vnde dicit de semetipso 1. Cor. 15. *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus illis laboraui.* Monet etiam nos 2. Cor. 6. *Ne in vacuum gratiam Dei recipiamus.* Ille in vacuum gratiam Dei recipit, qui secundum gratiam à Deo acceptam in bonis operibus non desudat.

Tertia virtus est huius electuarij, quod hominem bonis supercaelestibus locupletat. Quia igitur Beata Virgo per gratiam fuit emundata, propterea summo & vero bono spiritaliter & corporaliter fuit adimpleta. Erat enim nobile triclinium totius Trinitatis, fuit nihilominus camera siue hospitale sanctæ humanitatis. Ipsa enim Dei Filius secundum carnem concepit, & in vtero suo mundissimo nouem mensibus bauit. Vnde cantatur de ipsa. *Salve mater pietatis, & totius Trinitatis nobile triclinium; veris tamen incarnati spiritalis maiestati præparatis hospitium.* Quod autem vero & summo bono fuerit adimpleta, testatur in cantico suo, vbi ait: *Magnificat anima mea Dominum, &c. & infra: Esurientes impleuit bonis.* Ipsa quippe summam & verum bonum esurijt, propter quod & eo usque ad summum repleta fuit. Non est dubium quin in cælis, in latere Filij residens, bonis omnibus repleatur. Consentaneum quippe rationi est, quod filius matrem suam filiali affectu honorans, plenam ei super omnia bona sua dederit & potestatem.

Nos etiam electuarium gratiæ deuotissimis precibus

precibus postulare debemus, ut ipsius beneficio bonorum supercaelestium participes effici mereamur. Eis enim qui in gratia fuerint constituti, bona supercaelestia conferentur: unde dicitur Eccl. 40. Gratia sicut paradisus in benedictionibus. Hinc etiam est, quod Dominus latroni penitenti, quem in gratiam suam receperat, omnia bona paradisi communicavit, dicens Luc. 23. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

Quarta virtus huius electuarij, quod hominem glorificat & sublimat. Beata igitur Virgo Maria, quia plena fuit gratia: propterea super omnes choros Angelorum est exaltata, & digna est vocari caelorum Regina. De exaltatione vero Mariae matris misericordiae sic legitur Esther 2. Erat Esther formosa valde, & incredibilis pulchritudine, omniumque oculis gratiosa & amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum Regis Assueri, & amavit eam Rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diademata regni in capite eius.

Esther interpretatur preparata in tempore, & signat Beatam Virginem, quam Deus Pater ad hoc preparavit, ut Filius suus unigenitus ex ea conciperetur, & nasceretur, quando advenit tempus miserendi eius. Assuerus interpretatur beatitudo, & signat Filium Dei, à quo tanquam à fonte beatitudinis lucidissimo profuit omne bonum. Esther itaque, id est, Beata Virgo formosa erat per immaculatam virginitatem, erat etiam incredibilis pulchritudinis per virtutum omnium venustatem. Omnes siquidem virtutes in ea aggregatae mirabiliter venustauerunt eam. Omnium quoque & Angelorum, & hominum oculis gratiosa & amabilis videbatur per viscerosam charitatem. Hæc itaque Virgo in assumptione Angelorum comitatu, ad cubiculum Regis æterni solenniter est adducta: & quoniam gratiam apud Deum inuenerat, super omnes mulieres, id est, super omnes fideles animas, est amata, & diademate regni caelestis honorifice coronata. Necessarium etiam nobis est electuarium gratiæ in terris, ut per illud gloriam mereamur adipisci in caelis. Unde dicitur in Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Hic manifeste innuitur, quod per gratiam peruenitur ad gloriam. Primo enim Dominus dat gratiam, & postea his qui perseverauerint in gratia, superaddit & gloriam.

De secundo nota, quod nobilissimum gratiæ electuarium ex sex speciebus conficitur. Hæ autem sex species sunt virtutes, propter quas gratia spiritaliter obtinetur. Prima est castitas. Secunda, bonitas. Tertia, pietas. Quarta, veritas. Quinta, humilitas. Sexta, patientia siue æquanimitas. Has sex virtutes habuit dulcis Virgo Maria, quas etiam nos ad imitationem sui debemus habere.

Prima igitur species ex qua conficitur electuarium gratiæ, est castitas. Unde dicitur Eccl. 26. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. Beata Virgo sancta fuit mente, & pudorata corpore: propter quod gratiam habuit in omni abundantia. Debet etiam quilibet Christianus sanctus esse carne, & pudoratus corpore, si desiderat Dei gratiam possidere. Gratia enim Spiritus sancti non habitabit in corpore subdito peccatis luxuriae & impudicitiae.

Secunda species est bonitas. Unde dicitur Prover. 12. Qui bonus est, hauriet sibi gratiam à Domino. Nota, quod bonitas in hoc consistit, quod homo omnibus prodesse appetat: neminem autem lædat aut offendant. Bona igitur & valde bona fuit Virgo Maria: omnibus enim prodesse appetit: nullum vero vel verbo, vel facto læsit, aut offendit. Unde & ipsa eam qui essentialiter bonus est, concipere meruit, & huic mundo proferre. Nos etiam ad imitationem Beatæ Virginis boni esse debemus, ut videlicet omnibus prodesse appetamus, nullique malum, vel verbo, vel opere faciamus. Ille quippe, qui malum non facit proximo suo, in monte sancto Dei sub umbra diuinæ gratiæ requiescet.

Tertia species est misericordia siue pietas. Unde dicitur Eccl. 44. Conservavit homines misericordia inveniens gratiam in oculis, omnis carnis. Nota, quod Dominus conservabat homines misericordiae & pietatis quorum non defuerunt. Inveniunt enim gratiam in oculis omnis carnis, id est, oculis illius, qui carna sua in cibum, & sanguinem suum in porum fidelibus ministrat. Quia igitur Beata Virgo eximie pietatis erat ac misericordiae, propterea gratiam excellentissimam apud Deum inveniens mater meruit effici pietatis. Quod autem magna pietatis siue misericordiae fuerit Beata Maria, probari potest in Ioan. 2. vbi deficiente vino in nuptijs, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habem. Super hunc locum dicit Bern. Compassa est eorum vericordia, sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procedet, nisi pietas? Quid, inquam, mirum, si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte, pomi servabit odorem? Quantum igitur viscera illa virtus pietatis affectit, in quibus novem mensibus requieuit? Nam & ante mentem replevit, quam ventrem: & cum processit ex utero, non recessit ab animo. Nos etiam ad exemplum piæ Virginis pij & misericordes esse debemus, quatenus gratiam apud Dei misericordiam in extrema necessitate tempore consequamur. Dicitur enim Iac. 2. quod iudicium illi erit sine misericordia, qui non facit misericordiam.

Quarta species est veritas. Unde dicitur Prover. 3. Misericordia & veritas non se deserunt, & inveniunt gratiam & disciplinam bonam coram Deo & hominibus. Quia igitur Beata Virgo verax fuit, & veritatem in omni verbo, & facto servavit: propter hoc digna facta facta est, ut mater fieret veritatis. Ipse enim Iesus Virginis veracis Filius dicit de semetipso Ioan. 14. Ego sum veritas. Verum, quia in multiloquio sæpe declinatur à via veritatis, & incurritur periculum falsitatis: propterea non multiloqua, sed tardiloqua fuit B. Virgo Maria. Quod probari potest Luc. 2. vbi legitur, quod in natiuitate Iesu, cum venissent pastores, & inuissent Mariam & Ioseph, & infantem positum in praesepe, videntes cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis ab Angelo de puero hoc: & omnes qui audierant, mirati sunt, & de his, que dicta sunt pastoribus ad ipsos. Et statim subditur: Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Legitur etiam Luc. 2. quod Iesus cum esset annorum 12, & remansisset in Ierusalem, & cum dixisset ei mater sua: Fili, quid fecisti

fecisti nobis sic: ecce ego & pater tuus dolentibus querentes te. Cui etiam cum responderet: Quid est, quod queratis me? Nesciebatis, quia in his que Patris mei sunt, oportet me esse? Subditur, quod mater eius conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Quia igitur Beata Virgo tam solite verba que audiuit, confesabat in corde, nec ad ea respondit: pater euidenter eam non multiloquam fuisse, & per hoc omne mendacium declinasse. Præterea cum Angelus eam, ut hodie legitur, tam magnifice salutasset; non statim respondit, sed turbata est in sermone, & cogitabat, que esset ista salutatio. Nos etiam, ut per veritatem gratiam Dei obtinere possimus, non solum mendacium, sed & multiloquium, quod seminarium est mendacij, fugiamus; dicitur enim Prover. 10. In multiloquio non deerit peccatum. Dicit etiam Philosophus. Tardiloquum te esse iubeo, & prope erit tibi Deus.

Quinta species est humilitas. Unde dicitur Eccl. 3. Quanto maior es, humiliata te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Dicit etiam Iacob. 4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Ait etiam 1. Pet. 5. Omnes inuicem humilitatem insinuate: quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Magnæ humilitatis fuit Virgo Maria. Cum enim Angelus eam gratiam plenam, & Dominus cum ea, & ipsam inter mulieres benedicendam assereret: cumque eam etiam concepturam & filium parituram, qui magnus esset futurus, & in domo Iacob in æternum regnaturus; respondit humiliter, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Per humilitatem etiam ad Elisabeth, quam iam grauidam esse cognoverat, pedibus suis ambulavit, eamque prior salutavit; ipsi quoque fideliter ministravit. Nos etiam exemplo B. Virginis & B. Petri admonitione humilitatem nobis insinuare, id est, intra sinum animæ collocare debemus; ne Deum nobis in iudicio resistentem inueniamus, sed potius tunc de ipsius gratia gaudeamus.

Sexta species in qua conficitur electuarium gratiæ est patientiæ tranquillitas. Unde dicitur 1. Pet. 2. Que est gratia, si peccantes colaphizati fueritis? sed si bene facientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Beata Virgo per gratiam & protectionem Altissimi ab omni peccato fuerat custodita: & tamen per multas tribulationes & angustias colaphizata fuit in hoc mundo, quas omnes tribulationes tanquam coluina immobilis in multa patientiæ sustinuit lenitate. Nonne per hoc multum tribulata fuit, quod cum parvulo Iesu vix adhuc anniculo fugit in Aegyptum, ibi septem annis passam fuit exilium. Nonne etiam, ut multa alia transeamus, per hoc supra modum passa fuit & angustiata, quod intellexit filium suum innocentissimum capi, ligari, conspui, alapati, colaphizari, denudari, flagellari, spinis coronari, arundine verberari, patibulo crucis onerari, & demum eundem in cruce leuari, & pedes eius ac manus clavis lacerari: vbi etiam vidit eum acetò potari, & à transcurantibus blasphemari, & postremo lanus eius lancea perforari. Hæc omnia tormenta cordis sui mira patientiæ toleravit. Licet enim passionem filij amarissimam cum inenarrabili dolore cordis aspiceret, non tamen doloribus excitata in male-

dictiones aut. comminationes prorupit, nec etiam contra crucifixores filij aliquem iancorem in corde suscepit, sed potius pro ipsius imitatione filij, ut ad penitentiam conuerterentur, oravit.

Nos etiam exemplo istius patientissimæ Virginis omnes aduersitates, quæ nobis adveniunt in hoc mundo, cum patientia toleremus. Oremus etiam pro persequentibus, & calumniantibus nos, sicut monet nos ipse Dominus Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sint sicuti Pater vestri qui in caelis est. Rogate ergo, charissimi, istam gloriosam Virginem omni gratia plenam, ut pijs eius intercessionibus nobis aliquam portunculam gratiæ & gloriæ à filij impetrare dignetur. Quod nobis, &c.

DE SANCTO GEORGIO Martyre SERMO XVIII. Militia est vita hominis super terram. Iob 7.

MILITIA est vita hominis super terram, quod hodie festum agitur illustrissimi ac victoriosissimi militis beati Georgij, qui triplicem hostem, videlicet, mundum, carnem, ac demones gloriosissime debellavit. Ipse enim bona huius mundi contempsit, ipse concupiscentias carnis sibi subegit; ipse etiam contra hostes fidei, hoc est, demones & eorum ministros decertans pro fide, quatuor plurima tormenta sustinuit & devicit. Hæc autem erant tormenta beati Georgij. Primo in equuleum fuit extensus. Secundo vulgulis fuit laceratus. Tertio lampadibus fuit adustus. Quarto verberibus ac diversis plagis fuit cruentatus. Quinto sal missum fuit in vulnera eius. Sexto retrusus in carcerem tenebrosum. Septimo bibit calicem veneno ac maledicio plenum. Octavo positus fuit in rotam zneam gladijs acutissimis undique circumseptam, & sic de alto fuit demissus. Nono missus fuit in sartaginem zneam plumbo repletam bullientem. Decimo prostratus in faciem distractus fuit per vias & plateas. Undecimo gladio percussus fuit & occisus.

Nos igitur, charissimi, ad imitationem triumphatoris istius, Christi milites esse debemus: Militia enim est vita hominis super terram.

- Unde tria sunt hic notanda. 1. Qui sint hostes, contra quos dimicemus? 11. Quibus

11. Quibus armis uti debeamus?
 111. Quæ sit merces, quam, si vicerimus, expectamus?

DE primo nota, quod triplex est hostis noster, videlicet, mundus, caro, & diabolus. De istis tribus hostibus cantatur in quadam Sequentia:

*Mundus, caro, demonia,
 Diversa movent prelia,
 In cursu tot phantasmatum.
 Turbatur cordis sabbatum.*

Mundus impugnat nos telis avaritiæ & accidit: mundus enim facit hominem avarum, quia bona temporalia præponit æternis. Facit etiam hominem accidiosum & pigrum ad Dei servitium: non enim sapiunt ea quæ Dei sunt. Caro impugnat nos telis gulæ & luxuriæ: curam enim ventris Deo præponit, & semetipsam per turpem luxuriam polluit. Diabolus impugnat nos telis superbiæ, & iræ. Ipse enim per superbiam eccidit, & ut cadamus, eandem nobis suggerit. Invidia etiam diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Vnde & ipsam seminat in corda nostra, ut morte moriamur æterna. Diabolus, ut dicitur in Apoc. *Iram magnam habes, sciens quoniam tempus modicum habet.* Vnde & nos inflammat ad iram: ut dissipet in nobis vultum Dei.

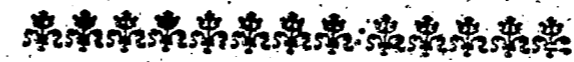
Et nota, quod isti tres hostes valde concordēs sunt in impugnatione nostra. Quilibet enim istorum exacuit tela alterius, & commodat alteri tela sua. De primo hoste, videlicet, de mundo dicitur 1. Ioan. 5. *Scimus quoniam mundus totus in maligno positus est.* In maligno, id est, in malignitate. Significatus etiam est mundus per Cain, qui occidit fratrem suum. De secundo hoste, scilicet, carne dicit Apost. ad Galath. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.* Propter quod ait 1. Pet. 2. *Charissimi, obsecro vos abstinere à carnalibus desideris, quæ militant adversus animam.* De tertio hoste, videlicet, diabolo dicit Apostolus ad Ephes. 6. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, subauditur tantum, sed adversus principes & potestates; adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia, in caelestibus, id est, pro caelestibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.* Quia igitur monet nos Apostolus accipere armaturam Dei, propterea videre debemus, quibus armis uti nos oporteat.

De secundo nota, quod Paulus ad Ephes. 6. hortatur nos armari se naria armatura. Primo monet ut lumbos nostros castitatis balteo præcingamus, ibi: *Statis igitur succincti lumbos vestros in veritate.* Seminarium siquidem luxuriæ dicitur in lumbis esse, & propter hoc admonet, ut vera, & non tantum apparenti continentia præcingantur. Secundo monet, ut loriceam iustitiæ induamus, ibi: *& indui loriceam iustitiæ.* Iob 28. *Iustitia induens sum.* Hæc lorica debet vndique nos munire, ut nec corde, nec opere, nec ore proximo noceamus. Et si eum in aliquo læsimus, ita plene ei satisfaciamus,

sicut nobis satisfacere vellemus, si læsi essemus. Tertio monet, ut pedes affectuum nostrorum pacis calcis muniamus; ibi, *& calcetis pedes in præparatione Evangelicæ pacis.* Necesse enim nobis est, ut pedes animæ nostræ, ne spinis iræ lædantur, vel ab iniquitate serpente mordeantur: ne etiam ad aliquem extrinsecus perturbationis lapidem offendantur: pace quam Dominus tradidit in Evangelio, muniamus. Dicit enim Ioan. 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quarto monet, ut scutum fidei deferamus, ibi: *in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi, id est, diaboli, ignea extinguere.* In hoc scuto esse debet sculpra vel depicta crux Dominica, & sic fidem crucis Dominicæ humero patientiæ deferentes contra omnium hostium iacula muniamur. Quinto monet, ut capiti spei galeam imponamus; vnde sequitur quinto: *Et galeam salutis assumite.* Galea salutis est spes, quæ extendit nos, & animat ad apprehendam salutem æternam. Et certe hæc spe semper caput rationis nostræ debet armari pariter & ornari. Sexto monet, ut nos charitatis gladio defendamus. Sexto. *Et gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei, id est, charitas, quæ verbo Dei specialiter iniungitur* Matth. 22. vbi Dominus dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Et diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta.* Quia vero & equus necessarius est militi. Septimo monet, ut in equo sancti Spiritus contra hostes procedamus; vnde ad Galat. 5. *Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.* Ibi dicit Glossa, quod Spiritus sanctus est dux & auctor libertatis nostræ. Iste est equus, qui etiam ipsum Dominum duxit in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo. Octavo necessaria est lancea conversionis ac confessionis. Vix enim ita strenue pugnare possumus, nisi ab hostibus animæ solo tenus nutare cogamur: sed nos mox ut casum nostrum aduertimus, per contritionem & confessionem resurgentes, vires nostras recuperare debemus.

Tertio videndum est, quæ sit merces, quam Christi viatores expectant? Et certe hæc corona gloriæ; vnde scribit Paulus 2. ad Timoth. 2. *Laboratus sicut bonus miles Christi Iesu: nam qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit.* Igitur à contrariis qui legitime certaverit, coronabitur, maxime corona ornata omni lapide pretioso. Quam coronam nobis dare dignetur, &c.

IN



IN FESTO S. MARCI
 Evangelistæ

SERMO XVIII.

Animal primum simile leoni, & quatuor animalia singula eorum habebant alas senas, & in circuitu, & intus plena sunt oculis. Ezech. 1.

NOTA, quod quatuor Evangelistæ per illa quatuor animalia figurantur, quæ vidit Ioan. in Apoc. in circuitu sedis Dei, quorum primum simile fuit leoni, secundum simile vitulo. Tertium erat quasi faciem habens hominis. Et quartum simile erat aquile volanti.

Tria igitur sunt hic notanda.

- I. Quare per leonem S. Marcus significatur?
- II. Quid per senas animalium alas intelligi deatur?
- III. Quid per oculos quos in circuitu & intus habebat, figuratur?



DE primo nota, quod natura leonis hæc est, quod rugitu suo tertia die resuscitat catulos suos, quos leona pro fuderat mortuos; & propter hoc Beatus Marcus per leonem accipitur, quia plenius quam alij Evangelistæ, scribit de resuscitatione seu resurrectione Filij Dei. Nota etiam, quod quemlibet Christianum oportet assimilari illis quatuor animalibus, quæ stant ante thronum Dei. Oportet igitur & nos quandam naturam leonis imitari: leo enim cum se senserit agitari, delet cauda sua vestigia pedum suorum, ut sic cautius persecutiones venatoris evadat. Sic & nos facere debemus: necesse siquidem nobis est, ut vestigia malorum operum, quæ fecimus ad infernum, cauda boni finis, videlicet, per contritionem, confessionem, & satisfactionem mature deleamus, ne in manus diaboli, qui est animarum venator accerrimus, incidamus. De isto venatore dicitur in Gen. 10. *Nemrod cepit esse potens in terra, & erat robustus venator, scilicet, hominum coram Domino.* Nemrod interpretatur tyrannus, vel apostata, & signat diabolum, qui tyrannidem crudelitatis exercet super animas damnatorum: qui etiam ad hoc laborat, ut apostatate faciat à Deo fideles, qui ad confortium pertinent electorum.

De secundo nota, quod per sex alas animalium, sex intelliguntur virtutes, quas si non habuerit anima, non poterit volare ante specio-

ssimum Dei vultum, sed quasi plumbum demergatur in profundum. Prima ala est veritas, de qua dicit Dominus Matth. 5. *Sit sermo vester, Est est, non non.* Glof. Ideo dicit bis, Est est, non non: ut quod dicis, operibus comprobes: quod verbis negas, factis non comprobes, vel confirmes. Sed heu pauci hanc alam vere possident, quod deploratur Jerem. 9. *Quis, inquit, dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & infra: extendent linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium.*

Secunda ala est æquitas siue iustitia. De hac dicitur Sapient. 1. *Diligite iustitiam, qui iudicatis terram.* Sequitur 6. cap. *Iusti in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud Altissimum.* Ideo accipiunt regnum decoris, & diadema spei de manu Domini. Tertia ala est tranquillitas, siue mansuetudo. De hac dicit Dominus Matth. 5. *Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram, subaudi, viventium.* Item de hac dicitur in Plat. 36. *Mansueti autem hereditate possidebunt terram, & delebuntur in multitudinem pacis.*

Quarta ala est largitas siue misericordia. De hac dicitur in Iacob. 2. *Iudicium sine misericordia illi qui non facit misericordiam.* Superexaltat autem misericordia iudicium, hoc est, misericordia & largitas tenet manum iudicis, ne per sententiam feriat misericordem. Monet autem Iacobus, ut pauperum misereamur: quia ipsi iudices diurnum erunt: vnde dicitur 5. cap. *Ecclesiastice ante iannam assistit.*

Quinta ala est castitas, siue continentia. De hac dicitur 2. Corinth. 6. & 7. *Immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Hæc igitur habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.*

Sexta ala est sobrietas. Et nota, quod definitio sobrietatis hæc est: Sobrietas est virtus, qua excessum cibi & potus cohibemus. Sobrietas vero ita necessaria est, ut & Episcopis & presbyteris, senibus & iuuenibus, viduis & coniugatis ab Apostolo præcipiatur. De primo ad Tim. 3. *Oportet Episcopum sobrium esse.* De secundo ad Titum 1. *Oportet presbyterum sobrium esse.* De tertio ad Tit. 2. *Tu loquere que decent sanam doctrinam: senes ut sobrii sint.* De quarto ad Tit. 2. *Iuvenes similiter hortare, ut sobrii sint.* De quinto ad Timoth. *Oportet mulieres similiter sobrias esse & fideles in omnibus.* De sexto ad Tim. 2. *Adolescentulas hortare sobrias esse, & domus curam habentes.*

De tertio nota, quod sicut animalia pennata oculos in circuitu debemus habere. Oportet ergo oculos nos esse retrosum, antrosum, dextrorsum, & sinistrorsum. Primo igitur oculos habere debemus retrosum, ut mundum, qui recto abijciendus est, respiciamus; & contemnamus, vnde Nahum 3. *Va tibi civitas sanguinum, universa mendacij. Omnis qui videt te, resistet à te.* Per civitatem sanguinum intelligitur mundus iste, qui contemnendus est propter tria. Est enim instabilis; vnde 1. Ioan. 2. *Mundus transibit & concupiscentia eius.* Est etiam immundus

mundas: unde sicut pix inquinat inhaerentes tibi. Qui enim tangit picem, inquinabitur ab ea. Est etiam infidelis: quia quos inquinavit immundis oculis, & amplexibus, tradit aeternam damnationem, dicens cum impio Iuda: Quicumque osculatus fuero, ipse est, tenere eum.

Secundo oculos antrorsum habere debemus, ut videlicet iudicium Dei videamus & pauemus; unde Nahum 1. Dominus annihilator, & ulciscens Dominus, ulciscens Dominus, & habens furor: ulciscens ipse inimicis suis. Ter ponit viciscens. Viciscetur enim Dominus in die iudicii fœdas & prauas cordium machinationes. Viciscetur etiam turpes & nociuas oris locutiones. Viciscetur nihilominus immundus & iniquas manuum, & totius corporis operationes. Tertio sinistrorsum oculos habere debemus, ut gehennam, in quam stantes ad sinistram mittendi sunt, videamus. Fugiamus quæ merito fugienda sunt propter peccatorum diuersitatem, atrocitatem, & interminabilitatem. Vnde Angelus clamat Zach. 2. O, ô, ô, Fugite de terra Aquilonis.

Quarto dextrorsum oculos habere debemus, ut regnum Dei, in quod ad dexteram statuendi introducuntur, intueamur, & concupiscamus: quod dignum est concupisci propter tria: propter Regis illius, qui illi regno præerit, bonitatem: propter proprii corporis & animæ felicitatem: propter imperturbabilem charissimorum societatem.

Nota etiam, quod intus oculos habere debemus per iugem nostri ipsius discussionem, & correctionem, ut defectus nostros quotidie discutamus & corrigamus, & ad virtutum profectus iugiter ascendamus. Rogate ergo Dominum, ut sic per prædicta sanctis Euangelistis similes esse laboremus, ut throno Dei cum laudibus astare mereamur. Quod, &c.

IN FESTO SS. PHILIPPI & IACOBI APOSTOLORUM

SERMO XIX.

Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Sap. 5.

Quatuor hic occurrunt notanda.

- I. *Qui sunt illi, qui teste sapientia stant?*
- II. *Quando hoc eueniet, quod stabunt?*
- III. *Quis sit ille princeps, coram quo stabunt?*
- IV. *Qui dicantur esse aduersus quos iusti stabunt?*

De primo nota, quod illi qui teste sapientia stabunt, sunt iusti. Dicitur etiam supra: *Stabunt iusti in magna constantia.* Notandum vero se cundum etymo-

logiam, quod iusti dicuntur quasi ius vel iura tenentes. Et nota quod, quoniam senarius numerus primus numerus est perfectus, propterea etiam Dominus Matth. 5. Ius senarium edidit, quod qui obseruauerit, iustus redditur & perfectus. Primum igitur ius Domini, quod Dominus edidit, monet, ut casti & mundi etiam mentaliter existamus, Secundum, ut nullum iuramentum sine necessitate proferamus. Tertium, ut corruptelam mendacii fugiamus. Quartum, ut contra iniurias per patientiam mundamur. Quintum, ut opera veræ charitatis excquamur. Sextum, ut iusti coram Deo in omnibus inueniamur.

De primo dicitur Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis, Non machaberis. Ego autem dico vobis, Quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam machatus est eam in corde suo.* Nominem mœchiæ omnis illicita carnis delectatio intelligitur, quæ non solum opere, sed anima est fugienda. De secundo dicit Dominus Matth. 3. *Ite, iterum audistis, quia dictum est antiquis, Non periuurabis, reddes autem Domino iuramentum tuum.* Ego autem dico vobis, non iurare omnino neque per calum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum eius est: neque per Ierosolymam, quia ciuitas magni Regis: neque per caput tuum iuraueris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Iste locus ita intelligendus est, quod Dominus prohibet nos iurare, nisi magna utilitas, aut euidentis necessitas nostrum iuramentum requirat. Nihil tamen ad hoc nos compellere debet, quod periuuri efficiamur.

De tertio dicit Dominus Matth. 5. *Sit sermo vester, Est est, non non. Hic monet veritatem seruare: ut est, vel non, quod ore proferimus, etiam corde teneamus.* De quarto dicit Dominus in 5. *Audistis, quia dictum est: Occulum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei et alteram; & qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumque angariauerit te mille passus, vade cum illo alia duo.* Hic monemur, ut in triplici iniuria patientes existamus, videlicet, in cruciati corporum ibi: *Si quis te percusserit, in damno rerum ibi, & tecum in iudicio contendere.* In angarijs operum ibi, quicumque te angariauerit.

De quinto, id est, de operibus dicit Dominus Matth. 5. *Qui petit a te, da ei: & volentinuari, ne auersum.* Sequitur: *Audistis, quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, & orate pro persecutibus & calumniantibus vos: ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est.* In quatuor igitur opera veræ charitatis consistunt. Primo, ut amicis & pauperibus res nostras demus. Secundo, ut eisdem etiam nostra sine vluris mutuemus. Tertio, ut inimicis, & etiam nostris beneficiamus. Quarto, ut pro ipsis fideliter orationes effundamus.

De sexto dicit Dominus Matth. 5. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in caelis est.* Nota quod

quod Dominus sic prohibet iustitiam fieri coram hominibus, ne videlicet laus hominum appetatur, unde August. in Glof. *Non prohibet videri ut Deus laudetur, sed videri ut ipsi laudentur.*

Nota, quod Dominus subsequenter ponit tres partes iustitiæ, videlicet, eleemosynam, orationem, & ieiunium. De primo, hoc est, de eleemosyna dicit Dominus Matth. 5. *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere, sicut hypocrita faciunt in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* De secundo, videlicet, de oratione dicit Dominus Matth. 6. *Et cum oras, non eris sicut hypocrita, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* De tertio, scilicet, de ieiunio dicit Dominus Matth. 2. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite, tristes: exterminant enim facies, ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.*

De secundo nota, quod tunc iusti in magna constantia stabunt, quando dies iudicii aduenerit, & quando impij, qui modo videntur esse in dextera parte, per proprias ipsorum iniquitates ad sinistram partem, hoc est, inter damnandos traducuntur: unde dicitur Sap. 4. *Veniem impij in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducunt illos ex aduerso iniquitates ipsorum.* Sequitur immedie: *Tunc stabunt iusti in magna constantia.*

De tertio nota, quod iusti stabunt cum illo principe, cui Psaltes petit committi iudicium, ita orans in Psal. 71. *Deus iudicium tuum regida, & iustitiam tuam filio regis.* Iste autem Regis filius dicit in Psal. 74. *Cum accipero tempus, ego iustitiam iudicabo.* Stabunt igitur, qui modo imbecilles, licet tamen vero fortes sunt in Christo: stabunt, inquam, coram fortissimo: unde Sap. 6. *Accipiet armaturam Letus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum, & pugnet cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Stabunt etiam qui modo reputantur stulti, cum tamen vere sint sapientes: stabunt, inquam, coram sapientissimo: unde Sap. 6. *Interrogabit opera, & cogitationes scrutabitur.* Stabunt nihilominus iusti, licet tamen eorum iustitiæ contempnere: stabunt, inquam, coram iustissimo: unde Sap. 6. *Pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter cura est illi de omnibus.* Qui enim custodierint iustitiam, iuste iudicabuntur. Nullus igitur isti iudici per potentiam poterit resistere, nullus poterit eum decipere, nullus etiam per pecuniam poterit corrumpere.

De quarto nota, quod iusti aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum, stabunt in magna constantia, de ipsis Domino conquerentes. Et nota, quod demones bonos homines angustiant in anima per diuersimodas tentationes: angustiant etiam eos in corpore per infirmitatum vexationes: ipsi etiam bonorum hominum spirituales labores auferunt, id est, quotidie nituntur auferre, & propter hoc iusti contra eos in magna constantia stabunt. Nota etiam, quod iniqui homines sepe angustiant bonos in corporibus suis, videlicet, eos percutientes, vel in carcerem retrudentes: & auferunt eis labores eorum materiales, id est, res illorum

laboribus & sudoribus acquisitas. Et certe iusti pauperes contra eos stabunt in magna constantia suas iniurias Domino conquerentes. Rogate Dominum, ut sic iustitiæ executores existamus, ut & nos cum iustis Domino astare mereamur. Quod, &c.

DE INVENTIONE Sanctæ Crucis SERMO XX.

Sicut Moyses exaltauit serpentes in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. Ioan. 3.



NOTA, quod Dominus ad minus ter per crucem est exaltatus, id est, honorificatus: in passione, in crucis inuentione, & in eiusdem exaltatione.

Primo igitur exaltatus fuit Dominus, id est, honorificatus in passione. Stans enim in cruce Filius Dei, licet apud aspectum hominum vilis fuerit, & despectus: magne tamen glorie fuit coram Deo Patre, & Angelis eius. Si enim complacuit Deo Patri in humilitate filij, quæ se serui manibus subiecit baptizandum, ita ut voce de caelis emissâ diceret: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit.* multo fortius delectatus fuit in humilitate & charitate, in obedientia & patientia filij, quibus inimicorum manibus se subiecerat crudeliter occidendus. Tunc enim præclara Angelorum militia audiente dicere poterat: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audite,* ipsique in omnibus obedite. Hæc vero exaltatio præfigurata fuerat in exaltatione illius aëni serpentis, quem Moyses exaltauerat, id est, in petrica suspenderat in deserto, ut videlicet percussis à serpentibus, aspicientes in eum a suis vulneribus curarentur.

Secundo Dei Filius apud homines exaltatus fuit, id est, honorificatus, in crucis inuentione. Tunc enim à Constantino Romanorum Imperatore & semper Augusto, & ab Helena matre eius mirabiliter fuit per vniuersum mundum sanctæ crucis gloria sublimata.

Tertio Dei Filius exaltatus fuit, id est, honorificatus apud homines in crucis exaltatione: quando videlicet Heraclius Imperator virtute signi sanctæ crucis victor existens, ipsius sanctæ crucis gloriam magnis laudum præconijs prædicauit. Cum igitur Dominus per crucem materialem tam multiplicitate exaltatione, & apud Deum & homines exaltari meruerit, oportet ut & nos intentione in cruce, si aeternæ beatitudinis exaltationem assequi desideramus.

Et nota, quod sicut à quibusdam creditur, & summe asseritur, quinque ligna ad crucem

Dominicam concurrerunt, videlicet, lignum cedrinum, cypressinum, palma, rosa, & oliua. Et hæc ligna notantur in ordine Eccl. 24. ubi in persona crucis dicitur: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rose in Iericho, & quasi oliua speciosa in campis.* Per hæc vero ligna notantur feruens contritio, pura confessio, eleemosynarum largitio, carnis maceratio, & deuota oratio.

Igitur primo nota, quod basis sanctæ crucis erat ex ligno cedrino. Quidam enim truncus cedrinus erat rupi immixtus, & huic trunco desuper cautata sancta crux fuit imposita, & erat truncus ille quasi pes sanctæ crucis. Hæc autem basis siue pes cedrinus signat feruentem contritionem. Sicut enim lignum cedrinum cum incensum fuerit, odore suo serpentes fugat: sic etiam, ubi cor ardet igne contritionis accensum, omnia fugantur dæmonia: sicut patet in Beata Maria Magdalena, de qua, quia igne contritionis ardebat secus pedes Domini, septem exierunt dæmonia: sicut testatur Luc. 8. Rogandus autem est Dominus, ut det nobis contritionem filialem. Multi enim in hora mortis conteri videntur, & dolere: quæ tamen contritio, vel dolor plus procedit ex timore seruili, quam amore filiali: magis enim timent tormentis infernalibus cruciari, quam dulcis Dei visione privari. Et certe pauci sunt ex talibus, si conualuerint, nisi in peccata pristina relabantur.

Secundo nota, quod lignum, quod à trunco sursum ascendebat, erat cypressinum, & signat puram & integram confessionem. Cypressus enim, ut testatur liber graduum Constantini, intestinorum vulnera curat. Ita etiam pura confessio animarum vulnera sanat. Sicur autem Dominus toto corpore suo, quod erat à pedibus sursum vsque ad humeros, huic ligno accubuit: ita & homo confiteri debet omnia peccata sua, quæ vel affectione vel cogitatione, vel operatione commisit. Per pedes enim notatur affectio, ex corde procedit cogitatio, & per humeros intelligitur operatio.

Tertio nota, quod lignum transversum, cui manus Domini affixæ fuerunt, fuit ex palma, & signat eleemosynarum largitionem. Sicut enim fructus palma, licet diu expectetur, tamen multæ est dulcedinis: ita etiam Dominus licet aliquandiu moretur, tandem eleemosynarum largitionibus magnam & inestimabilem beatæ retributionis dulcedinem largietur: vnde dicitur in Psal. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te.*

Quarto nota, quod sicut quidam dixerunt, quædam cauilla apposita fuit cruci Dominicæ, quæ crux tunc erat in modum Thau facta, & hæc cauilla fuit ex ligno rosæ, quod est magna quantitatis in partibus transmarinis. Ista cauilla signat carnis macerationem. Sicut enim rosa frigida est, & odorifera, & propterea mirabiliter reuma restringit: sic etiam corpora eorum qui carnem suam macerant per ieiunia, per continentiam, contra vitiorum æstum infrigidantur: boni etiam odoris sunt in conspectu Domini velut sacrificium vespertinum. Omnis etiam in eis fluxus luxuriæ compescitur & extirpat.

Quinto nota, quod prædictæ cauillæ quæ-

dam tabula ex transuerso erat affixa, in qua scriptum erat, *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum*, & hæc tabula fuit ex oliua, & figurat deuotam orationem. Sicut enim oleum oliuæ dolores corporis lenit, & alios humores superexcelsit: ita etiam deuota oratio lenit, & placat iram Dei. Dicit enim auctoritas: Oratio Deum lenit, lacryma cogit: hæc vngit, illa pungit. Præterea deuota oratio per vitæ puritatem & innocentiam leuitatem sursum fertur, & vt negotium hominis agat, se paterno vultui repræsentat.

Nota etiam, quod sicut Iesus Christus cruci suæ affixus fuit: ita & nos cruci nostræ prædictæ quatuor clauis affigi debemus, vt in ea imitatione Christi vsque ad mortem finaliter persistamus. Primus igitur clauus est timor incertæ mortis. Cui enim mors incerta sit, debet homo contra eam quotidie præparari, debet etiam horis omnibus expectari: vnde Seneca. *Si mors timenda est, semper timenda: quod enim mortis tempus exemptum est? Secundus clauus est timor iusti iudicis: vnde ipse iudex dicit in Psal. 74. Cum accipero, id est, recepero, tempus, ego iustis indicabo.* Nota, quod non dicit simpliciters iustitiam, sed iustitias: ipse enim non solum in personis pauperum, sed & in personis diuitum iuste iudicabit. Tertius clauus est timor horrendi carceris. Carcer enim impiorum omnibus miseris est repletus. Quartus clauus est timor crudelissimi tortoris. Diabolus in miseros sibi traditos insatiabiliter desæuier. Ibi enim, vt dicit Aug. *Nec quis torquetur, moritur: nec qui torquet, fatigatur.* Rogate ergo Dominum, charissimi, vt sic in cruce nostra inueniamur, vt in regnum Iesu cum gaudio colligamur. Quod, &c.



**DE NATIVITATE BEATI
Ioannis Baptistæ**

S E R M O X X I .

Puer crescebat & confortabatur Spiritu, & erat in deserto vsque in diem ostensionis suæ ad Israel. Luc. 1.

Sunt quatuor principaliter hic notanda.

- I. In quibus iste puer, id est, Beatus Ioannes creuerit?*
- II. Contra quæ Spiritu sancto confortatus fuerit?*
- III. Quare in desertis habitare voluerit?*
- IV. Ad quid se filijs Israel ostenderit?*

In primo nota, quod iste venerabilis puer, videlicet, Ioannes Baptistæ creuit in duobus, scilicet, in Dei dilectione, & in boni operis actione. Infantum autem creuit in his

his duobus, quod effectus est præclara lucerna ardens, & lucens: ardens per Dei dilectionem, & lucens per bonam operationem. Vnde & ipse Dei Filius testatur de illo Ioan. 5. *Ioannes*, inquit, erat lucerna ardens, & lucens. Nos etiam, charissimi, ad imitationem Beati Ioannis crescere debemus in Dei dilectione, & in bona actione: vt videlicet de die in diem Deum ardentius diligamus, ipsique de tempore in tempus fortius seruiamus. Sed heu hodie multi faciunt contrarium! Quid enim Deum plus dilexerunt, ipsique plus quam modo faciunt, seruiuerunt. Et certe hoc satis est monstruosum, quod magnus vir interim quotidie deficiat, quod tandem conuertatur in paruum granum.

De secundo nota, quod contra quadruplicem spiritum fuit Spiritu sancto confortatus, videlicet, contra spiritum superbiæ, auaritiæ, luxuriæ, & gula. Hi enim quatuor spiritus sunt quatuor rotæ in curru diaboli, in quo multi & innumerati ad penas perpetuas deducuntur.

I. Fuit igitur contra superbiæ spiritum Spiritu sancto confortatus. Præclara siquidem extitit humilitatis: vnde dicitur Luc. 3. *Exsistimante populo & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne forte ipse esset Christus.* Respondit Ioannes dicens omnibus: *Veni fortior me post me, cuius non sum dignus saluere corrigiam calcamenti eius.* Ecce in quantum se humiliat. Bonum igitur est, vt & nos Ioannis humilitatem imitemur. Humilitas etiam eius attenditur in vilitate vestimentorum eius: ipse enim Ioannes, vt dicitur Matth. 3. *habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pellicam circa lumbos suos.*

II. Accepit etiam fortitudinem à Spiritu sancto contra spiritum auaritiæ. Quod enim nihil curauerit de pecunia, quæ hodie tam liberè videtur & accipitur; ex hoc euidenter apparet, quod nulli homini adulari solebat. Phariseorum namque & Sadduceorum societas dum cateruatim venirent ad Baptismum, dixit eis: *Progenies viperarum, quis vobis monstravit fugere à ventura, ira? Facite ergo fructum dignum penitentiæ.* Quasi dicat. Non tantum in baptismo meo confidentis, quod per hoc solum vos saluari credatis, nisi etiam ab excessibus vestris veram penitentiam peragatis. Ioannes etiam ipsum regem Herodem super suis vitijs arguebat, dicens ei Marc. 16. *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Heu quam graui peccata hodie à Prælati & iudicibus propter pecuniam dissimulantur.

III. Confortabatur etiam Spiritus sanctus Ioan. contra spiritum fornicationis, & luxuriæ. Vnde & ipse à matris utero vsque ad mortem in virginitate permansit, & propter virginitatis privilegium agnum virginium Virginis filium, virgineo indice demonstrare, nec non & virgineis manibus, meruit baptizare. Quod agnum Dei demonstrauerit, testatur Ioan. Euang. 1. ubi ait: *Vidi Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Quod etiam baptizauerit Christum, testatur Matth. 3. ubi ait: *Veni Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Beatus igitur est, qui eius castitatem fuerit imitatus.

D. Alberti Magni Serm.

IV. Confortabatur etiam à Spiritu sancto contra spiritum gula. Vnde dicit Matth. *Esca eius erat locustæ, & mel sylvestre.* Glof. Moraliter in veste Ioan. docemur, vt asperis vtamur ad refrenationem carnis: in cibo, vt non arte paratis, sed naturalibus vtamur cibis.

De tertio nota, quod propter tria in desertis manebat. Prima causa fuit, ne in vasis sensuum suorum mundanis delectationibus inquinaretur. Vnde Seneca: *Inimica est multorum conuersatio. Nemo enim est, qui non aliquid nobis vitium aut commendat, aut imprimat, aut nescientibus aperit: vitique quo maior est populus, cui misermus, hoc periculi plus est. Nihil vero tam damnosum, bonis moribus, quam in aliquo spectaculo residere.* Auarior redeo, ambitiosior, ino vero crudelior & inhumanior, quia inter homines sui. Item propter hoc in desertis manebat, vt eo liberius in lege Dei sui meditaretur. Ipse erat ille beatus vir, de quo legitur in principio Psal. *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit.* Tertia causa, quare in desertis manebat, hæc est, vt eo secretius in oratione cum Deo, & Angelis loqueretur. Bonum est etiam, quod nos propter prædictas tres causas prætra hominum confortia fugiamus.

De quarto nota, quod tandem ostendit se filiis Israël propter tres causas. Prima causa fuit, vt eos ad fidem & vitæ rectitudinem informaret: vnde dicitur Luc. 3. *Facite fructus dignos penitentiæ. Tam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Monuit etiam turbas dicens: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.* Dixit etiam Publicanis: *Nihil amplius, quam quod constitum est vobis, faciatis.* Docuit etiam milites dicens: *Neminem concutatis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendijs vestris.*

Secunda causa ostensionis suæ fuit, vt duplicem aduentum Domini præannuntiaret: vnde Matth. 3. *Qui post me veniturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calcamentum portare.* Item, *Baptizabit vos in Spiritu sancto & igne.* Hæc dicuntur de primo aduentu Domini. Ipse enim veniens in carnem instituit baptismum fluminis, in quo virtute sancti Spiritus emundamur, cuius copia si non habetur, in igne contritionis vel passionis homo poterit baptizari. Sequitur de secundo aduentu, *cuius ventilabrum in manu eius: & purgabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Glof. Ventilabrum est examen iudicij, quo discernuntur leues & vacui à fructu boni operis.

Tercia causa quare se ostendit Ioannes, est vt credentes & penitentes baptizaret; vnde dicitur Matth. 3. *Exibat ad Ioannem Ierosolyma, & omnis iherosolyma, & omnis regio circa iordanem: & baptizabantur in Iordane ab eo confidentes peccata sua.* Imitemur, charissimi, & nos Ioannem in tribus prædictis, vt videlicet mores nostros de vitijs ad virtutes reformemus, vt nobismetipsis aduentum iudicij quotidie præannuntiemus, & nosmetipsos à sordibus peccatorum nostrorum in proprijs lactymis

R. 2. emet

emendemus. Rogate ergo Dominum, ut sic prædicta exequamur, ut Angelourm confortium assequi mereamur, &c.

I N FESTO BEATI PETRI Apostoli S E R M O XXII.

Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelavit tibi, sed Pater meus, qui in calis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Matth. 16.

NOTA, quod in presenti Euang. Dominus B. Petrum principem Apostolorum beatificat, & commendat, & in hac commendatione appellat eum Simonem Bariona, & Petrum. Simon autem interpretatur obediens, Bariona filius columbæ, & Petrus dicitur firmus.

De primo nota, quod appellat eum Simonem, id est, obedientem, propter duo: videlicet Dominicæ iussionis executionem, & propter Angelicæ monitionis adimpletionem. De executione Dominicæ iussionis dicitur in Matth. 4. quod ambulans Iesus iuxta mare Galilee vidit duos fratres: Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes retia sua in mare, & ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo, relictis retibus & navibus, secuti sunt eum.

Nos etiam, charissimi, huius Beati Simonis imitatione triplex rete relinquere debemus, & venire post Dominum. Primum est rete superbiæ. De hoc dicitur Habacuc 1. Quare Dominus rages, devorante impio iustiorum se? Totum in hamo subleuavit, traxit illud in sagena sua, & congregavit in rete suum. Superbia enim rete est diaboli, per quam tamen ipse primum cecidit: & licet per eam ceciderit, tamen adhuc per ipsam trahit in sublimi residentes. Secundum est rete avaritiæ. De hoc dicitur Isa. 19. Tradam, inquit Dominus, Egyptum in manus Dominorum crudelium. Marebunt piscatores, & expandent rete super faciem aquarum, emarcescent. Egyptus est mundus iste, qui in die iudicij tradetur in manus dominorum crudelium, id est, demonum: demones enim tunc deservient in homines huius mundi. Et tunc piscatores, id est, avari, qui rete avaritiæ expandent super faciem orbis, emarcescent, cum penuria inciderit omnis boni.

Tertium est rete luxuriæ. De hoc dicitur Prou. 7. De fenestra domus meæ per cancellos profuxi. Et considero recordem iunentem, qui transis

per plateas. Et ecce mulier occurrit illi ornata meretricio præparata ad decipiendas animas. Et infra. Irretiuit enim multis sermonibus, & blanditijs labiarum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad vicillimam, & quasi agnus lasciuens, & ignorans nescit, quod ad vincula frustus trabatur: donec transfugat sagitta iocur eius. Sagitta secundum Glossam est sententia iudicis, qua corda luxuriosorum in die iudicij transigentur.

De adimpletionem admonitionis Angelicæ legitur in Actibus Apostolorum, ubi dicitur, quod cum Petrus Apostolus Ierosolymam missus esset in carcerem Herodianum, & nocte inter duos milites dormiret vinculis catenis duabus: ecce Angelus Domini abiit, & lumen resulsit in habitaculo carceris, percussitque laedere Petri, excitavit eum dicens: Surge vel iter, & ceciderunt catene de manibus eius. Et addidit Angelus: Præcingere & calcem te calcem tuis, circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et dicitur ibi, quod Petrus ita fecerit. Nota, quod per Herodem, qui interpretatur pellibus gloriæ, diabolus significatur. Ipse enim de pellibus suis, id est, nequitia & verustia sua gloriatur. Per Petrum vero in loco isto peccatorum quilibet designatur, quem Herodes, id est, diabolus in carcere criminalium peccatorum sua forti custodia detinet alligatum. Per Angelum vero diuina gratia figuratur, quæ venit cum lumine, id est, vera recognitione sui affertur peccatori, quæ etiam tangit latus peccatoris, id est, cum compunctione eum recordari facit, quod propter ipsum lancea percussus fuerit latus sui Saluatoris.

Et nota, quod sicut Petrus Angelo obediuit in liberatione sua corporali: ita necesse est, ut nos peccatores gratia Dei obediamus in liberatione nostra spiritali. Ad hoc autem, sicut probari potest ex præmissis, quinque requiruntur.

Primum est, ut velociter surgamus è strato fœdæ ac criminolæ voluptatis. Qui enim non fur exerit de lecto transitoria delectationis, mittetur in lectum æternæ tribulationis. Vnde de Iezabel, quæ interpretatur sterquilinum, & signat carnem voluptatem, dicitur Apoc. 2. Ecce mittam eam in lectum: & qui fornicatur cum illa, in tribulatione maxima erunt.

Secundum est, ut præcingamur cingulo castitatis. Qui enim non fuerit præcinctus cingulo castitatis, accingetur fanibus asperitatis sub pressura perpetuæ fœditatis. Vnde dicitur in Job 12. Balteum regum dissoluit, & præcinctur funes renes eorum: Per balteum intelligitur gloria temporalis, quæ in his, si male seipsum pexerunt, dissoluetur, & quorum renes fune æternæ asperitatis accingentur.

Tertium est, ut pedes nostrorum affectuum calcem, id est, exemplis Sanctorum muniamus. Qui enim pedes animæ suæ non calcauerit exemplis Sanctorum, mordebitur morfu vermium & scorpionum, & lacerabitur dentibus infernalium bestiarum. Vnde Eccl. 39. Omnia hæc ad vindictam creata sunt, bestiarum dentes, scorpion, & serpentes.

Quartum est, ut nos charitatis pallio vestiamus. Qui enim veste charitatis non fuerit coopertus, à conuiuio Domini electus æternæ confutioni subiacebit. Vnde Apoc. 3. Suiadeo, & induaris vestimentis albis, & non appareat confusio nuditatis.

nuditatis tue. Hinc etiam dicit Petrus 1. Can. 3. Caritas operi multitudinem peccatorum.

Quintum est, ut gratiam Domini sequamur ducentem nos per viam penitentiae, per viam iustitiæ, & per viam patientiæ. Hæc enim tria sunt nobis necessaria, ut videlicet per penitentiam ea quæ male gessimus, in nobismetipsis puniamus, ut per iustitiam in bono opere deinceps persistamus, & ut per patientiam quicquid nobis aduersi contigerit, sustineamus.

De secundo nota, quod Petrus à Domino Bariona appellatur. Bariona vero interpretatur filius columbæ, id est, Spiritus sancti. Fuit igitur Petrus filius columbæ, hoc est, Spiritus sancti per veram fidei confessionem, & per sinceram Domini dilectionem. Veram fidem professus fuit Matth. 16. ubi dicit ad Dominum. Tu es Christus Filius Dei vivi. Hæc verba exposita sunt supra in festo cathedræ Petri. Quod etiam sincerè Dominum dilexerit, patet in Ioan. 21. ubi cum Dominus ter à Petro requireret, an eum diligeret, respondit etiam ter Petrus: Domine, tu scis quia amo te. Quasi diceret. Amo te ex omni cordis cogitatione, ex omni oris locutione, ex omni operis exhibitione. Quia igitur, charissimi, impossibile est sine fide, & sine charitate Deo placere: debemus ipsam, & veram fidem & charitatem perfectam nobis tribuat, iugiter implorare.

De tertio nota, quod Dominus principalem Apostolorum appellavit Petrum. Petrus autem idem est quod firmus. Et vero ipse firmus fuit & constans per sententiam districtæ animaduersionis, & per fortem tolerantiam Iudaicæ persecutionis, & Neronianæ Passionis. Firmus igitur constans fuit Petrus in sententia iustæ animaduersionis, quam protulit contra Ananiam & Saphiram, qui sub verbis increpationis eius cadentes in terram exspirauerunt. Fortem etiam sententiam protulit contra Simonem magum, dicens ei: Percutia tua tecum sita in perditionem. Firmus etiam fuit in tolerantia Iudaicæ persecutionis. Ibat enim Petrus ac alij Apostoli gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu, consuetudinem pati. Fortiter etiam tandem passionem martyrij tolerauit. Rogate ergo, charissimi, Dominum, ut sic Beatum Petrum in omnibus imitemur, ut ipsi in regno Deo iugiter collatetur.

Quod, &c. * *

I N C O M M E M O R A T I O N E Beati Pauli Apost. S E R M O XXIII.

Bonum certamen certauit, cursum consummauit, fidem seruauit: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex. 2. ad Tim. 4.

Hæc sunt verba, quæ Beatus Paulus, qui est gloriosum lumen omnium Ecclesiarum, de seipso scribit. Vnde in præmissis verbis quatuor sunt notanda.

- I. Quod sit bonum certamen, quod certauit? II. Quis sit cursus, quem consummauit? III. Quæ sit fides, quam seruauit? IV. Quæ sit corona, quam Dominus sibi preparauit?

De primo nota, quod Beatus Paulus bonum certamen certauit, quia in certamine triumphauit. Triplex autem certamen habuit: videlicet, 1. contra inquietam carnem, 2. contra malum hominem, 3. & contra pernicacem demonem. Inquietudinem carnis vicit per disciplinam continentiam. Malitiam hominum superauit per patientiam. Pernicaciam demonum conculcauit per suum ipsius displicentiam. De victoria primi hostis, id est, carnis, scribit Apostolus 1. ad Corinth. 9. Sic pugno non quasi uentrem uerbans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs predicauerim, ipse reprobus efficiar. 2. Quod etiam per patientiam superauit omnes tribulationes ab hominibus sibi illatas, testatur ad Rom. 8. Quis separabit nos à charitate Christi? tribulatio, an angustia? an fames, an miseria? an persecutio? an periculum? an gladius? sicut scriptum est, quia propter te mortificamur tota die, estimati sumus sicut oves occisionis: sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. 3. Pernicaciam etiam demonis, eum per superbiam & inanem gloriam infestantem, vicit per humilitatem & suum ipsius displicentiam. Vnde dicitur 1. ad Corinth. 15. Nouissime omnium tanquam abortiuo visus est & mihi Christus. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Humiliat autem se ita scribens 1. ad Timoth. 1. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, Quia Christus Iesus uenit in hunc mundum saluos facere peccatores, quorum ego sum primus. Gloss. id est, peior.

Debemus igitur Apostolum imitari, ut videlicet carnis luxuriam vincamus per illibetam continentiam. Item ut hominum malitiam superemus per fortem patientiam, & ut tertio

dæmoniacam superbiam conculcemus per veram nostri displicentiam, unde & ipse scribit 1. ad Tim. 6. *Certa bonum certamen.*

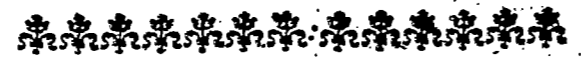
De secundo nota, videlicet, de cursu quod ipse Apostolus scribit 1. ad Corinth. 9. *Ego sic curro non quasi in incertum.* Ipse etiam ibidem invitatur nos ad currendum, ita dicens: *Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt: sed unus accipit præmium? Sic currite ut comprehendatis.* Nota vero, quod currenti ad hoc ut præmium comprehendat, tria sunt necessaria. Primum est oneris & fasciculorum depositio. Secundum est omnium obstaculorum admonitio. Tertium est rei propter quam, & ad quam curritur, dilectio. De his tribus dicit Apostolus ad Hebr. 12. *Deponent omne pondus, & circumstantes vos peccatum, per patientiam currant ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui propositum sibi gaudium sustinuit crucem, confusione contempta, & aquæ in dextera Dei sedes.* Monet igitur nos Apostolus, ut per patientiam aduersitatum præsentium curramus ad regnum Dei, ubi est vera quies. Monet etiam nos, ut omne mortale peccatum deponamus, & abijciamus. Mortale quippe peccatum, sicut graue pondus, hominem onerat ac premit. Viam etiam eius, qua ad Deum curritur, impedit ac præcludit. Monet nos præterea Apostolus, ut propter aduersitates & fatigationes, quæ nobis in via Dei occurrerint, a cursu non desistamus: sed semper in dulcem Iesum, propter quem, & ad quem currimus, inspiciamus. Sic & ipse Iesus olim, cum passurus esset, gaudium Resurrectionis à Patre sibi propositum prævidens, & inspiciens, sustinuit crucem contemptibilem & amaræ, confusione contempta.

De tertio nota, quod Beatus Paulus se fidem seruasse testatur. Quadrupliciter autem Apostolus Deo fidem seruauit. 1. Ipse enim, quod in baptismo sub manu Anania Deo promisit, non violauit. 2. Ipse Euangelium Christi infatigabiliter ac intrepide nuntiavit. 3. Ipse res Dei, id est, animas sibi commissas fideliter conseruauit. 4. Ipsum quoque nullum incommodum à Dei amicitia separauit.

Sic etiam nos hanc quadruplicem fidem Deo seruare debemus. 1. Promiseionem enim in baptismo factam, & omne votum quod emisimus, non debemus aliquatenus violare. Unde Eccl. 5. *Siquid uouisti Deo, ne moreris reddere. Displacet enim Deo infidelis & stulta promissio.* 2. Debemus etiam proximis nostris animabus eorum utilia nuntiare. *Mandauit enim Dominus unicuique de proximo suo, sicut dicit Eccl. 7. unde dicitur in Apoc. 2. Sponsus & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni.* Sponsus est Iesus Christus, sponsa est triumphans Ecclesia. Hi unicuique existenti in Ecclesia militanti dicunt, ut veniat. Et quicumque sponsi ac sponsæ verba per inspirationem audiuit, dicat proximo suo, Veni. 3. Debemus etiam rem Deo charissimam, hoc est, animam nostram Deo fideliter referuare. Unde dicit Psal. 106. *Anima mea in manibus meis semper.* Item Iob 13. *Animam meam porto in manibus meis.* Præterea non debemus nos à Christo propter aliquod incommodum disgregare. Unde Paulus ad Rom. 8. *Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque, subaudi bona vel mala instar-*

tia, vel futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei.

De quarto nota, quod in corona, quæ data est Beato Paulo, & quæ dabitur omni homini bene certanti, cursum consummanti, ac fidem seruanti, quatuor sunt lapides principales, videlicet, Topazius, Smaragdus, Carbunculus, & Saphirus. 1. Per Topazium, qui inter omnes gemmas dicitur esse maximus, & qui omni colore resplendet, cuius tamen color principalior auræ est vicinior: intelligitur Pater, per quem datur omnipotentia. 2. Per Smaragdum, qui omnium gemmarum nitentium principatum tenet, & qui bene positus, ad modum speculi reddit imagines: exprimitur Filius, per quem datur omnis scientia. 3. Per Carbunculum, qui omnes ardentem gemmas in virtute superat, & qui emittit radios ad modum igniti carbonis; figuratur Spiritus sanctus, per quem datur feruentissima charitas. 4. Per Saphirum, in quo stella rutilat, & qui colorem habet celo similem, & qui multum valet ad reformandam pacem: designatur Virgo Maria, de qua resultat inestimabilis claritas. Aliæ plures gemmæ erunt in corona, per quas intelliguntur specialia gaudia, quas electa anima de vniuersis Angelorum ordinibus accipiet, & de singulis choris ac sedibus electorum. Rogate ergo Dominum, ut cum Beato Paulo sic bonum certamen certemus, & sic cursum nostrum consummemus, sic etiam Domino fidem seruemus, ut tandem coronam gloriæ de manu Domini accipientes exultemus. Quod nobis, &c.



IN FESTO BEATÆ Margaritæ

SERMO XXIV.

Simile est regnum calorum homini negotiatori querenti bonas margaritas. Inuenta autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Matth. 13.

Quatuor hic sunt notanda.

- I. *Quis sit homo negotiator, qui bonas margaritas quæruit?*
- II. *Quæ sit pretiosa margarita, quam inuenit?*
- III. *Quomodo & nos boni negotiatores esse debeamus?*
- IV. *Quæ sit pretiosa margarita, quare necesse est ut emamus?*

De primo nota, quod homo negotiator, qui bonas margaritas quæruit, & querit, est ipse Dei Filius Iesus Christus, qui de cælis venit ad terras, ut bonas quæreret marga-

margaritas, id est, prædestinatorum animas ad regna cælestia requocaret: prædestinatorum quippe anime dicuntur bonæ margaritæ, ex quibus nitent portæ illius gloriolæ ciuitatis Dei nouæ Ierusalem. Istum vero negotiatorem B. Maria Virgo deduxit ad terras: ipsa quippe fuit nauis illius nobilis institoris, de quo dicitur Proverb. 30. *Facta est quasi nauis institoris, de longe portans panem suum.* De hoc institore siue negotiatore dicit August. *Obone mercator, gratias agimus tibi, quia redemisti nos.*

De secundo nota, quod pretiosa margarita quam iste negotiator quæruit, inuenit, & emit, est Beata Margarita. Hanc enim tunc quæruit cum eam ab initio & ante secula ad gloriam prædestinauit. Tunc eam inuenit, quando pro ipsa carnem assumpsit. Tunc eam emit, cum omnia quæ in terris habuit, pro ipsa possidenda vendidit, videlicet, cum suspendendus in cruce omnia vestimenta sua exiit, & cum dilectam animam in manibus inimicorum dedit: sicut dicitur Ierem. 12. Et cum pretiosum sanguinem suum fudit.

Et nota, quod sicut de Beata Margarita dictum est: ita etiam Christus quamlibet aliam sanctam virginem, imo quemlibet Christianum & electum quæruit, inuenit, & emit.

Nota, quod Beata Margarita bene dicitur margarita, tum propter vocabuli consonantiam, tum etiam propter multas proprietates margaritæ, quarum prima est, quod margarita in conchis marinis inuenitur. Et quid erat Theodosius Gentilium Patriarcha pater huius puellæ, nisi quedam concha marina? Ipse enim à fluctibus huius mundi iactabatur, & in vada perfidie morabatur.

Secunda proprietas, quod illa Margarita commendabilius est, quæ per naturam perforata est, quam quæ per violentiam perforatur. Sic & Beata Margarita commendabilis fuit per obedientiam voluntariam. Ipsa quidem non coacta, ad hoc se humiliavit, ut palceret oues nutriticis suæ. Obedientiam enim voluntariam signat naturalis perforatio Margaritæ. Hinc monentur filij, ut parentibus suis obediant in his quæ sunt ad Deum. Unde Paulus ad Ephel. 6. *Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est.* Item ad Colof. 4. *Filij obedite parentibus vestris per omnia, hoc enim placitum est Domino.*

Tertia proprietas est, quod illa margarita nobilior est, quæ candet & clara est, quam illa, quæ flauescit: illam enim iuuentus & ros matutinus candidam fecit & claram, hanc senectus & ros vespertinus perduxit ad obliuiscitatem. Sic & Beata Margarita commendabilis est propter virginem claritatem. Plus enim commendatur in hac puella candor virginis quem Deo obliuit, cum erat 15. annorum, quando videlicet in ea vigit feruor iuuentutis, quam commendatur castitas in vidua, quam tunc primo Deo offerit, quando est circa annos 50. vel 60. quando scilicet: in ea tepuit ignis iuuentutis. Igitur propter hanc virginem puritatem immentus diædæ, qui Margaritam absorbere volebat, nihil contra eam poterat præualere, sed disruptus fuit. Item propter virginem claritatem Margaritæ tenebrosissimus carcer in quem missa fuit, diuino lu-

mine exitit illustratus. Præterea propter munditiam huius virginis mica columba veniens de celo, & coronam auream apportans, fedit super humeros eius, & consolabatur eam. Bonum est ergo, charissimi, ut fornicationis immunditiam fugientes casti sumus & mundi, ne ab ore gehennalis draconis absorbeamur, & ne in tenebras exteriores projiciamur: sed ut corona gloriæ coronari mereamur.

Quarta proprietas margaritarum est, quod contra æstum febrium valere dicuntur. Sic & B. Margarita impetravit à Domino, quod quicumque eam veneratur fuerit, & implorauerit in omni necessitate sua, pium, & veloc sentier subleuamur.

Quinta proprietas margaritarum est, quod valent contra lyncopen & cardiacam passionem. Unde de eis fit quoddam electuarium, quod diamargariton appellatur. Et vere B. Margarita per mirabilem constantiam, quam in grauissimis tormentis habuit, confortat omnes timidus, & confundit nos senes, & rusticos, qui tam pauca pro Domino sustinere valeamus. 1. Ipsa enim cum voller negare Christum Iesum, suspensa fuit in aere, & tam grauiter virgis fuit cæsa, quod sanguis de corpore eius in modum riui decurabat. 2. Item suspensa fuit in aere, & carnes eius lenissimis vngulis laceratæ fuerunt. 3. Expoliata fuit, & in aërem suspensa, & latera eius cum lampadibus accensa fuerunt. 4. Ligatis manibus & pedibus in aquam missa fuit, ut submergeretur. 5. Et acuto gladio fuit decollata, & sic Angelus animam eius suscipientes portauerunt in iucundos amplexus sponi sui Iesu Christi. Quis hæc considerans non accipit fortitudinem, ut leues ac momentaneos huius vite labores pro Domino patiatur? Beata igitur Margarita est illud nobile diamargariton, quod sumere debemus ad restaurandam fortitudinem cordis nostri.

De tertio nota, quod & nos negotiatores esse debemus, ut videlicet dicamus ea quæ habemus, propter illa quæ non habemus. Tria vero habemus, scilicet, res, corpus, & animam. Primo igitur res nostras debemus circa egenos fideliter erogare. Unde dicit Dominus Luc. 12. *Vendite quæ possidetis, & date elemosinam.* Sed heu quidam non solum non dant sua egentibus, sed etiam id ipsum quod habent, accipiunt à pauperibus. Secundo debemus etiam corpus nostrum spiritualium exercitijs mancipare, ut videlicet ploremus, vigilemus, oreemus, ieiunemus, & alios labores corporis peragamus, in quantum tamen hoc corpus nostrum sustinere potest. Tertio debemus animam nostram fidelibus depositarijs commendare, videlicet, Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Unde Apost. 2. ad Tim. 1. *Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

De quarto nota, quod illa pretiosa margarita quam rebus, corpore, & anima comparare debemus, est ipse dulcis Iesus Christus. Hæc pretiosa margarita inuenta fuit in illa nobili concha marina, videlicet, in Virg. Maria. Et dicitur hæc margarita pretiosa, id est, præ omnibus gratiosa. De hac dicitur Sap. 7. *Prepositus illam regni & sedibus, & diuitias nihil esse duci in comparatione illius; nec comparavi illi lapidem pretiosum.*

fum : quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua , & tanquam lutum affimabitur argentum in conspectu illius. Rogemus ergo Dominum , vt pro ipsius pretioso Filio tam efficaciter laboremus , vt ipsum in nostrorum laborum premium recipiamus. Quod , &c.



INFESTO S. MARIE Magdalene

SERMO XXV.

Dixit Iesus ad mulierem : Fides tua te saluam fecit , vade in pace. Luc. 7.

Tria principaliter sunt hic notanda.

- I. Quæ sit mulier , quam Iesus assatur?
- II. Quæ sit fides , per quam ipsa saluatur?
- III. Quæ sit pax , in qua ei dicitur , vt gradiatur?



E primo nota , quod mulier ista est Beata Maria Magdalena , quæ secundum etymologiam huius vocabuli dupliciter mulier dicitur. Dicitur enim mulier , quasi mollis hero , vel dicitur mulier , quæ molliens herum. Et nota , quod herus idem est , quod dominus. Duo vero sunt heri , siue domini , videlicet Deus , & diabolus. De istis duobus Dominis ipsa veritas dicit Matth. 6. *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Igitur Beata Maria Magdalena appellatur mulier , id est mollis hero , id est diabolus. Ipsa quippe , vtpote cerea cum esset , mollis ei fuit , id est , obediens ad peccandum. Vnde legitur in presenti Euang. *Ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix.* Peccata vero ipsius peccatricis mulieris per hoc eragitantur , quod manifeste peccauit , & cum multis.

Quod autem manifeste peccauerit , per hoc innuitur , quod dicitur , *Ecce.* Ecce quippe est aduerbium demonstrandi. Quod etiam cum multis peccauerit , per hoc ostenditur , quod sequitur , *Quæ erat in ciuitate.* Non enim in aliqua parua villula peccauit , sed in ciuitate , vbi multi erant qui per eius pulchritudinem illi illi , ipsius libidinem appetebant. Sed vt vbi abundauit delictum , superabundaret et gratia , sicut dicit Apostolus ad Rom. 5. Maria Magdalena per diuinam misericordiam visitata , sicut fuerat prius mulier , id est , mollis hero , hoc est , diabolus : ita etiam postmodum facta est mulier , id est , molliens herum , hoc est , dulcem Creatorem suum , per penitentiam sinceritatem , in qua tam feruente persequitur , quod vultus eius non fuit amplius in diuersa ma-

tas : sicut legitur in lib. Reg. de Anna matre Samuelis. Penitentiam enim quam inuitaui pro-cumbens ad pedes Saluatoris tui , ita firmam tenuit & inuiolabilem , quod nunquam deinceps visus est in ea aliquis actus , aut vultus dissolutus , vel etiam aliqua hilaritas. Per hoc nos admonemur , ne penitentias nobis iniunctas tam faciliter relinquamus. Multi enim sunt , qui penitentias sibi iniunctas in Quadragesima , statim in ipso sacrosancto paschali die relinquunt , ad choreas discurrentes & ad tabernas : imo quamplurimi sunt , qui mox vt à Sacerdote recesserint , iniunctæ sibi penitentia sunt obliti.

De secundo nota , quod fides Mariæ Magdalene erat hæc , videlicet , quod credebat Iesum Christum venisse ad peccatorum penitentium susceptionem. Credebat etiam ipsum venturum ad ipsorum qui non penitentiam , condemnationem. Et hæc duplex fides saluam eam fecit. Suggestis enim ipsi : vt peccatis relictis curreter ad pium ac dulcem penitentium susceptorum , ne postmodum incideret in manus feruerrimi iudicis puniticis. Et nota , quod hæc fides Mariæ Magdalene tribus sodalibus suffulta fuit , videlicet , timore , dolore , & amore. Timor in hoc notatur , quod stetit retro , & quod non ad caput : sed ad pedes accessit. Qui enim timent se Dominos suos offendisse , non audent se representare vultibus eorum , quos offenderunt : si tamen accesserint , potius ipsorum pedibus prouoluuntur , quam sibi osculum dari petant. Dolor in hoc ostenditur , quod amarissimis lacrymis pedes Domini nostri rigauit , & quod eisdem crinibus suis quos sepe pomparice ornauerat , terxit. Amor autem in hoc declaratur , quod osculabatur pedes Domini : quia osculum est signum amoris. Amor eius in hoc innuitur , quod pedes Iesu pretioso vnguento perunxit. Si enim non amasset eum , tales expensas circa tale vnguentum non fecisset. Præterea Dominus ipse hoc manifeste declarat , quod ipsa dilexit eum : loquens ita ad Pharisæum : *Dico tibi , remittuntur ei peccata multa.*

Bonum est igitur , charissimi , quod & nos fidem Mariæ Magdalene , & sodales fidei ipsius habeamus , videlicet , vt credamus Dominum paratum ad receptionem peccatorum , si ex toto corde ad ipsum conuersi fuerint : credamus etiam eum iam accinctum ad vitionem peccatorum , si ad ipsum per penitentiam mature redire noluerint. Primum ad hoc valebit , ne ex consolatione facinorum in desperationem cadamus. Secundum nos admoebit , ne per nimiam presumptionem de diuina misericordia de die in diem nostram penitentiam differamus.

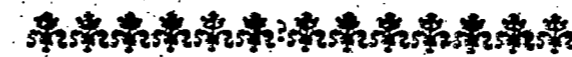
Fidei etiam ipsius sodales habere debemus , videlicet , timorem , dolorem , & amorem. Timor quippe peccatum quod hominem defendat , expellit. Dolor expulsi peccati maculas diluit. Amor vero peccatis dilutis ornatum boni operis superducit. De timore dicitur Eccl. 1. *Timor Domini expellit peccatum : nam qui sunt timore est non poterit iustificari.* De dolore dicit Dominus per Isa. 1. *Lauamini , mundi estote , auferite malum , cogitationum vestrarum ab oculis meis.* De amore dicitur 1. Pet. 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.*

peccatorum. Amor itaque operit multitudinem peccatorum , sicut fasciculus delectabilium florum , operit aliquem locum , qui récenter à for-dibus est paratus.

Quod autem prædicta tria nobis sunt necessaria , probatur per simile. Si enim aliquemobilem & honestum hospitem suscepturus esses , & aliquod immundum animal domum tuam descenderet : primo necesse esset , vt illud animal expelleretur. Secundo , vt immundicia eius , quam reliquerat , eiceretur. Tertio , vt vbi inquinamentum immundi animalis iacuerat , florum ornatu spargeretur.

III. Videndum est , quæ sit pax , de qua dicitur Mariæ Magdalene : *Vade in pace.* Et nota , quod hæc pax appellatur amicitia diuina. Dicitur ergo , *Vade in pace.* Quasi dicat ei , vade & sis certa , quod amicus tuus sum. Sis etiam certa , quod deinceps contra te præualere non poterit inimicus. Et nota , quod Dominus in multis ostendit Mariæ Magdalene signa veræ amicitia. I. Dominus quippe eam ad pedes suos familiariter federe permisit , & partem eius plus quam partem sororis commendauit : sicut dicitur Luc. 10. 2. Dominus etiam ea plorante , lacrymatus est , & ad preces eius Lazarum resuscitauit , sicut testatur Ioan. 11. Dominus etiam ei prius quam alicui Discipulorum post Resurrectionem suam apparuit , sicut legitur Ioan. 20. 3. Dominus etiam post Ascensionem suam multis annis eam ministerio Angelorum in aera subleuauit , ibique certis horis celesti dulcedine satiauit , sicut de ea scriptum inuenitur.

Beatus igitur est , cuius amicus fuerit Deus. Amicitiam autem Dei , si volumus , per quatuor spiritualiter possumus comparare , videlicet , per corporis puritatem , per cordis humilitatem , per mentis lenitatem , & per elemosinarum largitatem. Quod nobis , &c.

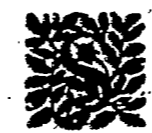


I T E M

IN EODEM FESTO S. Mariæ Magdalene

SERMO XXVI.

Dimissa sunt ei peccata multa , quoniam dilexit multum. Luc. 7.



E quoniam fatæ mulieres in tribus maxime peccant , fatuos iuuenes attrahendo , scilicet oculis , capillis , & osculis , oculorum aspectus illicite faciendo , & luxuriose amando. Vnde Isa. 3. *Et nutibus oculorum ibant.* Proverb. 6. *Vir inutilis graditur ore peruerso , annuit oculis.* 2. Pet. 3. *Incomminis luxuriantes.* &c. Item capillis suis peccant , eos ornantes margaritis , & componendo , & tingendo : contra quod 1. Pet. 2. *Mulieres subdita sint viris suis , quarum non sit extrinsecus*

capillatura aut circumdatio auri. 1. Timoth. 2. *Mulieres in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se non in tortis crinibus , aut auro , aut margaritis.* 3. Item osculis peccant , dulciter & luxuriose osculando. Vnde Proverb. 7. *Ecce mulier occurrat ornata meretricio , preparata ad capiendas animas : apprehensamque deosculatur inuenem , & procaci vultu , &c.*

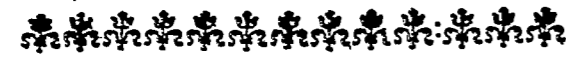
Ideo tria ponit Lucas , in quibus Maria Magdalena obsequium exhibuit Christo. 1. Nam oculos , quos ad lasciuendum , & ad videndum non videnda obtulerat , modo ad bonum vsuam , id est , ad effusionem lacrymarum exhibuit. 2. Capillis quoque , quos ad lenocinium saepe ornauerat , iam pedes Dominicos terxit. 3. Os quoque , quo saepe non dicenda dixerat , & quo saepe imprudenter osculata fuerat , iam ad osculandos pedes Domini humiliabat , sicque adimpleuit in se illud Apostoli ad Rom. 6. *Sicut exhibuistis membra vestra , &c.*

Ingressus domum Pharisæi discubuit. Per Pharisæum istum intelliguntur claustrales. Pharisæus enim interpretatur diuisus. Et claustrales ab alijs sunt diuisi , & merito. Præterea iste vocabatur Simon , quod interpretatur obediens. Et bene conuenit claustralibus , quia veniunt ad obedientiam cum talibus , & libenter Dominus pranderit cum eis. Simon leprosus est claustralis , quia causa agendi penitentiam claustrum intravit , & peccata sua libenter confiteatur. In domo huius recumbit.

Item. *De qua eiecerat septem demonia.* Vtrum hæc ira ad literam , non est discussum. Sacri expostores volunt , vt per septem demonia intelligantur vniersa peccata , quia septenarius numerus est vniersificatis. Dicamus ergo demonia septem , id est , vniersitatem peccatorum , siue septem criminalia , quæ septem nominibus demonum repertis in sacra Scriptura conueniunt , quæ sunt : Diabolus , Behemoth , Leuiathan , Amodæus , Satanas , Exterminator , Dæmon.

1. Diabolus interpretatur deorsum fluens , & significat superbiam , quæ Luciferum eiecit de celo , & Adam de paradiso. Vnde Luc. *Qui se exaltat , humiliabitur.* &c. 2. Behemoth Iob 40. & interpretatur , alit. Vnde signat gastrimargiam , quæ facit hominem quasi bestiam esse fluentem super omnem escam sine omni discretionem. Vnde Iob 40. *Fatum quasi bos comedit.* & infra 41. *Effusi estis quasi vitulus super herbam.* Vnde Psal. 31. *Nolite fieri sicut equus & mulus.* &c. 3. Leuiathan Iob 40. & interpretatur additamentum eorum : vnde signat auariciam , quæ superaddit domum domui , agrum agro. Ita 5. *Va qui coniungitis.* &c. 4. Amodæus Tob. 5. & interpretatur indicij diluuium , & significat luxuriam , per quam Dominus mundum diluio indicauit Gen. 6. *Cum vidisset terram esse corruptam , omnis quippe caro corrupta est.* &c. Vnde sequitur ad Noe : *Finit vniersa carnis venit coram me.* 5. Satanas Matth. 16. & interpretatur aduersarius , vnde signat inuidiam , quæ semper maioribus aduersatur. Iob 5. *Peruultum occidet inuidiam.* 6. Exterminator 1. Corinth. 10. & signat iram , quæ ponit animam extra terminos suos. Psal. 57. *In ira populus confundetis.* &c. 7. Dæmon Matth. 8. & interpretatur

pretatur sufficiens iniquitas : unde signat acediam, quæ sufficit ad puniendum hominem, cura nihil dilectionis habeat. Eccl. 10. Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa, &c.



IN FESTO S. IACOBI Apostoli SERMO XXVII.

Dic ut sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam in regno tuo. Matth. 20.

In verbis præmissis duo principaliter sunt hic notanda.

- 1. Quare ad dexteram & ad sinistram Iesu sessio filijs à matre petatur? II. Per quid ad dexteram & ad sinistram gloriam Domini veniant?



Et primo nota, quod mater Iacobi & Ioannis forsitan audierat, vel scriptum legerat, Prouerb. 3. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitia & gloria.

Et propterea petiuit vni filiorum sessionem ad dexteram, & alteri ad sinistram. Tria enim hæc parentes filijs specialiter optant, videlicet, vite diuturnitatem, operum vbertatem, & gloriæ claritatem. Rogauit igitur & hæc mater Iesum Christum, ut cum veniret in regnum suum, transferreret & conferret eis beatæ vite perennitatem, ac opum celestium vbertatem, nec non & regalis gloriæ claritatem. Has enim tres principales dignitates, è dextra & sinistra Dominus porrigit suis principibus in regno suo.

De istis tribus dicitur Sapien. 5. Iusti in perpetuum viuunt. Ecce felicis vite perennitas. Dicitur etiam Isa. 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Sequitur. Es apud Dominum est merces eorum, & cogitatio eorum apud Altissimum. Ecce supercelestium diuitiarum vbertas. Multum enim solent homines cogitare pro diuitijs, & certe, hæ sunt apud Altissimum; unde ipse Altissimus dicit Prou. 8. Mecum sunt diuitia & opes superba. Sequitur. Accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini. Ecce regalis gloriæ claritas.

Et nota è conuerso, quod illi miseri qui cadent à dextra, & sinistra Domini (Quid enim

à latere eius mille, & decem milia à dextris eius) quod, inquam, illi miseri cadent in acerbe mortis æternitatem, in paupertatis ac inedia grauitatem, in contemptus ac vilitatis interminabilitatem. De istis tribus dicitur Apoc. 18. In vna die venient plaga eius, mors, & fames, & igni comburentur. Hæc dicuntur de anima peccatrice.

1. Dicit ergo, In vna die, id est, in die iudicij, venient plaga eius, mors. Ecce sequitur mortis æternitas. De morte autem dicitur in Psal. 77. Viam fecit semita ire sue, & non pepercit à morte animabus eorum. Nota, quod modo ira Dei, quasi in semita est: quia modo quasi capta est, & reposita in vincula misericordiæ Dei nostri. Veruntamen in die iudicij soluetur, & tunc de semita intrabit in viam. Tunc enim late se expandet ad vltionem inimicorum suorum. Et certe tunc non parceret à morte animabus impiorum.

2. Sequitur, Fames. Ecce paupertatis ac inedia grauitas. O quam grauis paupertas ibi erit, vbi de omni æterno ac temporali bono, nec vnam micam, vel guttam miser peccator habebit: vbi non solum familia delicatæ & dulces morcelli, nec non & præclara vina negabuntur: imo vt taceam de pane rusticano, etiam ipsæ porcorum siliquæ miseris esuriensibus non dabuntur! Propter hoc monet nos Eccl. 9. Memento paupertatis in die abundantie, & necessitatem paupertatis in die diuitiarum. Si hoc fecisset ille diues epulo, sapienter egisset, antequam venisset ad illum locum, vbi ei etiam gutta aquæ negabatur.

3. Sequitur, Et igni comburentur. In hoc notatur contemptus ac vilitatis interminabilitas. Sicut enim pulices ac alij minuti verpes hominem mordentes, quia contemnuntur ac odiuntur, in ignem mittuntur; sic & miseri, qui nunc elati ac superbi, viles reputantur, vt pulices & vespes; vt & in ignem mittentur æternum, & ibi luto vilior erit vita illorum. Vnde Sap. 20. Luto vilior vita illius: quoniam ignorauit eum qui se finxit, & qui inspirauit illi animam.

II. Videndum est, per quid veniatur ad dextram & sinistram Dei viui? Et est sciendum, quod per calicem passionis, quem certe ipse Dei Filius bibit. Vnde dicitur Ioan. 18. quod Petrus, cum veller defendere Dominum, & amputasset seruo Pontificis auriculam, dixit Iesus ad Petrum: Mitte gladium in vaginam suam: calicem quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum? Hunc etiam exhibuit Iacobo, & Ioanni ad bibendum. Vnde cum mater ad suggestionem ipsorum rogasset illos poni ad latera Domini, respondit ei Iesus dicens: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Quasi diceret. Vos desideratis quasi magni Prælati & Principes sedere ad dextram & ad sinistram meam in regno: sed hoc sciat, quod illuc venire non potestis, nisi calicem quem ego bibiturus sum, bibatis.

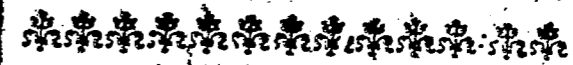
Nota ergo, quod ex hoc calice tria bibuntur, quæ respondent illis tribus, quæ sunt in regno Dei. Primum est contemptus ac vilitas: hæc perducunt hominem ad gloriæ claritatem. Secundum est serum paupertatis: hæc

hæc perducit hominem ad diuitiarum vbertatem. Tertium est mortis acerbitas; hæc perducit hominem ad iucundæ vite perennitatem. 1. Vilitatem & contemptum ipse Dominus primo bibit. Vnde dicit in Psal. 20. Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labijs & mouerunt caput. Bibamus & nos cum ipso, vt secure clamare possimus ad ipsum, sicut dicitur in Psal. 22. Misere nostri Domine, misere nostri: quia multum repleti sumus despectione, quia multum repleta est anima nostra; opprobrium hominum, & despectio superbis.

2. Paupertatem etiam Dominus bibit, sicut de seipso testatur in Psal. 87. ita clamans in cruce: Pauper sum ego, & in laboribus à inuentus mea: exaltatus autem in crucis patibulo, humiliatus sum, quia vt sursum suspensus, & consturbatus, secundum timorem naturalem. Venit enim princeps huius mundi; id est, diabolus captans in animam meam, sed in me non habet quicquam. Bibamus etiam nos cum ipso: multum enim commendat paupertatem: vnde dicit Matth. 5. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. Pauper spiritu est ille, qui in diuitijs se per superbiam non eleuat, qui res suas pauperibus libenter administrat, qui contra iustitiam nihil lucri desiderat, qui bona cum tanto timore possidet, quasi iam de eis rationem redditurus ante Deum assistat.

3. Bibit etiam Dominus mortis acerbitatem: vnde dicit in Psal. 17. Circudederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Torrentes iniquitatis erant impij Iudei Christo insultantes, ipsamque blasphemantes. Item de dolore suo clamat Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus. Debemus etiam & nos, cum fidei necessitas hoc exegerit, libenter mori cum Domino. Quotidie vero oportet nos in nobismetipsis vitiosas concupiscentias & carnis desideria trucidare: sicut monet nos Apostolus ad Col. 3. Mortificate, inquit, membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiã quæ est idolorum seruitus.

Rogate ergo Dominum, vt sic suas amaritudines cum ipso bibamus, vt etiam ad ipsius consolationes perueniamus, &c.



I N FESTO AD VINCULA S. Petri Apostoli SERMO XXVIII.

Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Matth. 16.

Tria sunt principaliter hic notanda.

- I. Quare princeps Apostolorum à Domino Petrus appellatur? II. Quæ sit petra, cuius mentio hic habetur? III. Quæ Ecclesia super hanc petram edificetur?



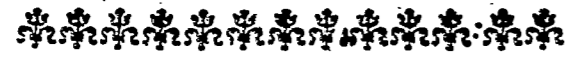
Et primo nota, quod in eo quod Dominus dicit ad Petrum, Tu es Petrus, commendat eum à tribus, videlicet, 1. à fidei claritate; 2. à spei firmitate; 3. & à forti charitate. Et hæc tria possunt elici

ex interpretatione huius nominis, Petrus agnoscens, siue discalceans, aut dissoluens. 1. Petrus igitur primo interpretatur agnoscens. Ipse enim agnouit Christi diuinitatem per fidei claritatem, dicens: Tu es Christus Filius Dei viui. Vnde & Dominus respondit ei: Beatus es Simon Barionas, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, scilicet, hanc fidei professionem, sed Pater meus qui in caelis est. 2. Petrus etiam interpretatur discalceans. Ecce spei firmitas. Ipse enim discalceauerat pedes affectuum suorum ab omnibus concupiscentijs, & desiderijs terrenorum. Vnde & propter spem celestium se ostendit reliquisse omnem possessionem terrenorum, ita cum fiducia loquens ad Dominum Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? 3. Petrus etiam interpretatur dissoluens. Ecce fortis charitas. Charitas enim dissoluit, quicquid iniquitas ligat. Per charitatem igitur Petrus animam dissoluerat à mundo, & ligauerat Christo. Vnde legitur Ioan. 6. quod cum multi discipulorum retro abiissent, nec iam cum Christo ambularent, & Dominus dixisset ad duodecim: nunquid & vos vultis abire? respondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? Quasi diceret. Anima mea & cor meum sic alligata sunt tibi per dilectionem, quod non possunt à te aliquatenus separari.

1. Debemus etiam & nos, charissimum in prædictis tribus imitatores esse Beati Petri, vt videlicet simus primo agnoscens; siue videntes per fidei claritatem. Fides aurem tria videt, videlicet, infima, media, & summa. Debemus igitur infima videre per mentem, media per contemptum

Quartum plumbatis verberatus fuit. Quinto os sancti Laurentij caesum fuit cum lapidibus. Sexto in crate ferrea multis prunis subactis fuit affatus. In hac multiplici examinatione non fuit inuenta in eo iniquitas perfidie. Per omnia quippe supplicia sibi inflicta non poterat ab eo extorqueri, vt sacrificium dijs offerret. Vnde & ipse dixit: *Ego me obtuli Deo sacrificium in odorem suauitatis.*

Dolendum est, charissimi, quod multi sunt, qui Deo contempto, corpora sua immolant gula & luxuria. De primis dicit Apostolus ad Phil. 3. *Multi ambulauit, quos sepe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi: quorum finis interitus, quorum Deus ventis est, & gloria in confusione ipsorum.* De ebrietate quippe gloriantur, de qua deberent magis confundi. De secundis dicit Apost. 1. ad Corin. 6. *Corpus non fornicationi debetur, sed Domino: & Dominus corpori. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.* Rogate, charissimi, Dominum, vt sic auaritiam & impatientiam, sic gulam & luxuriam fugiamus, vt Deo nostro in gloria iugiter astare mereamur. Quod, &c.



ITEM
IN EODEM FESTO
S. Laurentij

SERMO XIX.

Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Ioan. 12.

Tria sunt hic notanda.

- I. *Quid per granum frumenti intelligatur?*
- II. *Quomodo hoc granum frumenti moriatur?*
- III. *Quis fructus ex hoc grano frumenti proferatur?*



De primo nota, quod per granum frumenti ipse Christus Dei Filius, & Beatus Laurentius, necnon & quilibet Christianus intelligitur. Et hoc propter quinque, videlicet, propter grani candorem, ruborem, fissuram, virtutem, & dignitatem.

Nota igitur primo, quod granum frumenti, id est, tritici, est candidum interius, & candidus panis ex eo conficitur. Sic & Christus candidus fuit per omnimodam vitæ munditiam: vnde Sap. 7. *Candor est lucis eterne, & speculum sine macula Dei maiestatis.* Vnde propter incomparabilem vitæ candorem datum est ei à Patre, vt sedeat super thronum candidum, & iudicet omnes fines terræ. Hinc dicitur Apocal. 20. *Vidi thronum iudicalem magnum candidum: quia magna sententia ibi datur, & vnusquisque candor ibi requiritur, & sedentem super eum Christum, à cuius conspectu fugit terra & calum, propter faciem eius seueritatem, & incomparabilem celestibus & terrestribus claritatem, & locus non est inuentus eis, in quem iudicium Dei effugerent. Et vidi mortuos magnos, & pusillos, id est, nobiles & ignobiles, vel diuites & pauperes, stantes in conspectu throni, & libri conscientiarum aperti sunt: & alius Liber, qui est vitæ, apertus est, id est, Christus qui ostendit ibi cicatrices quinquae vulnerum suorum: & indicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.*

Candidus etiam fuit Beatus Laurentius per vitæ puritatem. Vnde etiam cantatur de eo, quod puritate innocens vitæ, fortissimæque mortis triumpho, Apostolico se consortio sociauit. Debemus etiam & nos candidi esse per cordis puritatem, & corporis castitatem. Legitur etiam Apoc. 19. *Veniunt nuptia Agni, & uxor eius preparauit se. Et datum est illi vt cooperiat se byssino splendenti, & candido.* Sponsa Agni est fidelis anima, quæ oportet, vt se cooperiat byssino splendenti & candido, id est, munditia, mentis, & corporis, vt sit digna recipi in felices amplexus illius immaculati Agni, videlicet, Iesu Christi: si hoc non fecerit, non erit sponsa Agni, sed sponsa draconis. Eccl. 9. *Omnino tempore sunt vestimenta tua candida.*

Secundo nota, quod granum tritici quodammodo rubet extrinsecus: sic & Christus rubuit in Passione. Vnde sponsa Cant. 5. *Dilectus meus, inquit, candidus, & rubicundus.* Beatus etiam Laurentius ruborem habuit grani tritici. Ipse quippe toto corpore martyrium forti patientia tolerauit, sicut optime patet in legenda sua. Debemus etiam & nos rubicundi esse per fidem & memoriam Dominicæ Passionis. Vnde dicunt Christo Angeli Isa. 63. *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Vestimenta Domini, quibus ipse in gloria in conspectu Patris vestitur, sunt omnès boni Christiani: hæc vestimenta debent esse rubra per fidem, & iugem memoriam Dominicæ Passionis. Debent etiam boni Christiani scire martyrium: quia hoc est, vt dicit Hiero. vera compensatio, ubi sanguis sanguine compensatur. Heu multi sunt, qui etiam ab insanis vanitatis, id est, à choreis nolunt abstinere propter reuerentiam sanguinis Iesu Christi. Quomodo tales cum Christo, & pro Christo, probra & contumelias & læua corporis supplicia paterentur? Rubri etiam erimus, si pallia animarum nostrarum in sanguine vitæ, id est, in sanguine Christi lauamus: vnde Gen. 49. *Lauabuntur in vino stolam suam, & in sanguine vine palliam suam.**

Tertio

Tertio nota, quod granum triticeum quodam fissura in vno latere diuisum esse videtur. Sic & Christus per viscerosam misericordiam patet omnibus, quantumcumque etiam peccatoribus, dummodo per veram penitentiam redire velint ad ipsum: vnde Zachar. 13. *In die illa erit fons patens domus David, & habitantibus Ierusalem in ablutionem peccatoris, & mensurata. Per fontem istum intelligitur fons misericordie Iesus Christus, qui licet semper patuerit peccatoribus, tamen spiritualiter apertus fuit ad emundationem criminum & sordium nostrarum, quando vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua: sicut testatur Ioan. 19.*

Beatus quoque Laurentius paruit ad pauperes per largam pietatem: *Dispersit enim thesauros Ecclesie, & dedit pauperibus: vnde iustitia eius manet in seculum seculi, coronata coram Domino. Ipse quippe sciens scriptum: Quis parce seminat, parce & metet: copiose seminavit, vt & copiose meteret.*

Debemus & nos etiam cor & manus habere apertas per compassionem & misericordiam largitatem: vnde dicitur Proverb. 31. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Qui modo aperit cor & manum per compassionem & largitatem, certe ipsi aperientur portæ iustitiae: sicut dicitur in Psal. 117. Aperite mihi portas iustitiae, & ingressus in eas confitebor Domino.* Hæc sunt verba pie animæ.

Quarto nota, quod granum frumenti virtutem habet confortatiuam. Sic & de Christo, qui est ille panis viuus qui de celo descendit, dicitur in Pl. 103. *Panis cor hominis confirmet.* Multi sunt, quorum animæ nauescant super pane isto suauissimo, & propterea sicut fenem arefcit cor ipsorum. Vnde in Psal. 107. *Percussus sum vt fenem, & aruit cor meum: quia obliuiscens sum comedere panem meum.*

Beatus etiam Laurentius exemplo suæ patientiæ quam habuit in tormentis, multos confortauit & confortat. Vnde signatus est per illum panem simulagineum, *qui affus in craticula, oleoque confusus olim Domino confuevit offerri, sicut habetur in Leuit. 2. Nam & ipse tanquam panis affatus fuit in craticula, vt debiles eo amplius confortaret.*

Debemus etiam & nos virtutem habere triticeam, vt quilibet alterum & sanis verbis & bonis exemplis in omni seruitio corroboret & confortet. Vnde Dominus dixit ad Petrum Luc. 22. *Ego rogauit pro te, vt non deficiat fides tua: & in aliquando conuersus, confirma fratres tuos.* Hinc etiam dicit Apostolus ad Rom. 15. *Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.* Hic vehementer redarguendi sunt, qui dissuadent proximis suis, ne aggrediantur viam salutis eterne.

Quinto nota, quod inter cætera grana seminum dignius est granum tritici: vnde de ipso fit panis nobilium ac principum. Sic etiam Christus vocatur frumentum electorum Zach. 9. *Quid bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? Quia igitur Christus adipe frumenti & militantem Ierusalem sariavit, & triumphantem: propter hoc dicit Glossa, quod mos cepit Ecclesie de hoc solo grano conficiendi corpus Domini. Est certe Bea-*

D. Alberti Magni Serm.

tus Laurentius bene huic digno grano comparatur: quia multi principes ac nobiles eius suffragia frequenter implorant.

Debemus, charissimi, etiam nosmetipsos, quasi panes triticeos, mensæ Dei repræsentare, vt videlicet omnes Angelorum dignitates, siue sint potestates, vel principatus, ac dominationes, propter nostram penitentiam & salutem coram Dei Filio gaudeant & lætentur.

De secundo & tertio nota, quod Christus, qui granum frumenti appellatur, quia mortuus fuit in Passione, multum fructum Deo Patri attulit in Ascensione, & quotidie affert in peccatorum conuersione. Beatus etiam Laurentius, quia mortuus fuit in constantia fidei, multum fructum gaudiorum inuenit in præsentia dulcis Iesu. Vnde, charissimi, bonum est, vt nos vitijs & concupiscentijs huius mundi quotidie moriamur, vt & nos animabus nostris fructum eterne beatitudinis afferre mereamur. Quod, &c.



DE ASSUMPTIONE
B. Mariæ Virg.

SERMO XXXI.

Intrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria. Luc. 20.

In præsentem Euangelio quod confuevit legi de Assumptione gloriosæ Virg. Mariæ, tria principaliter hic notanda.

- I. *Quid per castellum quod Christus intrauit, exprimat?*
- II. *Quid per Martham & Mariam sororem eius intelligatur?*
- III. *Quam re compensationem Dominus Marthæ negotio, & Mariæ otio largiatur?*



De primo nota, quod per castellum intelligitur mundus iste. De isto castello dicit Matth. 21. *Miseri Iesu duos Discipulos dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum eo: solve & adducite mihi.* Per asinum intelliguntur peccatores, qui ad praua exempla senum recenter in peccata deciderunt. Vitulosque Dominus per duos discipulos, videlicet, timorem & amorem vocat: quia Dominus opera eorum, id est, penitentiam desiderat, vt dicit Luc.

Et nota, quod in tribus locis, videlicet, in Matth. 21. & in Mat. 11. & Luc. 9. hoc castellum

S 2 lum

lum dicitur contra nos esse Triplici enim hoste impugnatus mundus iste, videlicet, carnis petulantia, oculorum concupiscentia, & vitæ superbia: sicut testatur Ioan. 1. *Canon. 1. Omnia quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Et bene mundus iste dicitur castellum diminutio vocabulo: fragilis enim est & caducus. Vnde Ioan. 1. *Canon. 1. Mundus transibit, & concupiscentia eius.* Notabile etiam est, quod Matth. Marc. & Luc. dicunt pullum adductum. Solus Matth. scribit etiam alinam adductam. Per hoc innuitur, quod rarius & difficiliter fenes conuerti possunt, quam iuuenes.

In hoc castellum Dei Filius venire voluit, vt homines huius castelli Deo Patri per suum sanguinem reconciliaret. Vnde ad Colof. 1. *Deo Patri complacuit per Christum Iesum reconciliari omnia in ipso, pacificans per sanguinem crucis eius, sue que in terris, sue in calis sunt.* Item ad Roman. 5. *Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius.*

De secundo nota, quod per has duas sorores, Martham & Mariam, exprimitur caro & anima intermerata: Virg. Mariæ. Caro enim eius gerit figuram Marthæ. Legitur namque de Marthæ, quod Iesus cum in quoddam castellum intraret, accepit illum in domum suam. Sic & caro Beate Virginis, cum Iesus per incarnationem mundum intrare voluit, excepit illum in domum vteri mundi & fecundi. Quod autem vterus Beate Virginis fuerit fecundus & mundus, testatur ipse Filius Dei ita dicens Cant. 7. *Filia principis, venet tuus sicut aceruus tritici vallatus lilij. Aceruus tritici: ecce copiosa fecunditas. Vallatus lilij: ecce munda virginitas.*

Excepit autem hæc Martha, id est, caro Beate Virginis Iesum, excepit, inquam, id est, ex omnibus alijs cepit. Vnde Beata Virgo dicit Cant. 5. *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Nolebat enim concipere alium, nisi solem Dei Filium. Item excepit, id est, ex se sola cepit. Non enim ex sermonibus, sed ex solo sanguine Virginis conceptus D E I Filius.

Hæc etiam Martha, id est, caro Beate Virginis, *fatagebat circa frequens ministerium.* Vnde & Luc. 1. Cum annuntiasset Angelus Mariæ, quod conceptura esset Iesum, respondit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, &c.* Et vere ista beata ancilla fatagebat secundum carnem circa frequens ministerium. Ipsa enim, sicut Luc. ait 1. intellecta conceptione præcursoris Domini *exurgens cum fistinatione abiit in montana, & intravit domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth, & mansit cum illa quasi mensibus tribus, & ministravit ei:* ita vt etiam forte obstericis officium gereret. Nam ipsa, sicut legitur in libro iustorum, præcursorem Domini natum primo leuauit à terra. Postea hæc benedicta ancilla, *cum impleti essent dies eius, vt pareret, peperit filium suum primogenitum, & partim eum inuoluit & reclinauit in præsepio, quia non erat ei alius locus in diuersorio. Lactauit etiam eum ubere de calo pleno.* Post hæc die 40. vt dicit Luc. 2. *Cum impleti essent dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulit filium suum in*

Ierusalem cum hostijs, vt offerret eum Domino. Deinde, vt dicit Matth. 2. ad admonitionem Angeli fugit in Aegyptum cum filio suo, ibique Dominum septem annis in multa paupertate educavit. Demum reuersa est Nazareth, ibique multa sollicitudine puerulum enutriuit. Maritum quippe suum, id est, Beatum Ioseph, qui quasi erat maritus Beate Mariæ, *misit ad fornia operari.* Ipse enim erat faber lignarius, & *digitus eius apprehenderunt fustum, vt se & filium enutritet, vt dicitur Proverb. 30.* Ecce Martha fatagens circa frequens ministerium Iesu Christi.

Per Mariam vero anima Beate Virginis figuratur, quæ coram se in contemplatione diuinitatis suspenderat. Vnde dicitur sedisse secus pedes Domini, & audisse verbum illius. In festione notatur quietæ contemplationis suauitas. Per pedes vero Domini, intelligitur misericordia & veritas diuina: per has enim diuinitas inducta humanitatem assumpsit. Et certe secus hos pedes Domini sedens anima Beate Virginis audiebat verbum illius, id est, auscultabat suauissimam harmoniam verbi illius, quod erat in principio apud Deum. De prædictis pedibus Domini dicitur in Psal. 88. *Misericordia & veritas procedent faciem tuam. Beatus populus, qui scit iubilationem.*

Igitur anima Beate Virginis tam auida inseparabilitate Christi diuinitatem contemplantæ, poterat dicere caro eiusdem Virginis: *Domine, non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solum ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet, id est, vt mecum circa tuæ humanitatis ministeria sollicitetur: cui respondit Dominus: Marthæ, Marthæ, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Quasi dicat. O caro matris meæ, sollicita es naturalibus affectibus circa meam educationem & sustentationem, & turbaris erga plurima, quæ patior & patiar propter iudaicam persecutionem. Turbaris enim propter multas calumnias & opprobria, quæ patior, & patiar à Scribis & Phariseis & principibus Sacerdotum. Turbaris etiam, quod capiar, & colaphis & alapis feriar, & spiritibus inquinabor. Turbaris etiam, quia flagellabor, & spinis coronabor, & cruci clavis affusus felle & aceto potabor, & ab irridentibus subsannabor, & postmodum lancea perforabor. Propter hæc, inquam, & multa alia turbaberis.

Porro vnum est necessarium, Glossa, Deo iugiter inhærere. Vnde *Maria, id est, soror tua anima, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quasi dicat. O caro materna bona & valde bona est pars tua. Me etenim verum Deum & hominem concepisti, & in vtero tuo nouem mensibus baiulasti, & demum terris edidisti, & in sinu tuo fouisti: sed soror tua anima *optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Ipsa quippe mea diuinitate semper fruebatur in terris per gratiam, semper etiam fructur in calis per gloriam.

De tertio nota, quod hodie Dominus noster Iesus Christus vt matris ministeria recompenfaret, excepit eam & ipse in domum suam, quam sibi præparauerat ab æterno. Creditur enim à pluribus Sanctis, quod Dominus matrem suam & corpore & anima assumpsit super omnes ordines Angelorum. Excepit ergo eam, id est, excellentius omnibus Angelis

Angelis & alijs Sanctis suscepit, Et vere dignum fuit, quod ille, qui præceperat Exod. 20. *Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram,* scilicet, viuendum, vt & ipse coipus matris suæ speciali prærogatiua honoraret.

Igitur de domo illa, in quam corpore & anima assumpta est Beata Virgo Maria, legitur in 2. Paral. 8. *Transiit Rex Salomon filiam Pharaonis de ciuitate David in domum quam edificauerat ei.* Salomon interpretatur pacificus, vel retributor, & signat Filium Dei, qui est summe dulcis & pacificus cum electis suis in gloria, qui etiam æterna supplicia retribuit peccatoribus pro suis criminibus & delictis. Pharaon interpretatur dissipans virum, & signat Deum excelsum, qui viros, id est, eos, qui confidunt in virtute sua, quam cito voluerit, dissipat, & tamquam vas fregi confringet eos. Huius filia fuit & est Beata Maria. Per ciuitatem vero David intelligitur militans Ecclesia, de qua dicitur Cant. 4. *Sicut curris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis: mille chelyi pendem ex ea, omnis armatura fortium.* Sicut enim collum vnitur capiti, sic etiam sancta militans Ecclesia vnitur Christo capiti per fidem & charitatem. Et certe in hac Ecclesia pendem mille chelyi, & omnis armatura fortium, videlicet, exempla sanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & omnium electorum, quibus quisque fidelis existens in Ecclesia contra insultus demonum protegatur & armatur.

Igitur verus Salomon, videlicet, Dei Filius translulit hodie B. Mariam sororem suam matrem & sponsam de ciuitate David, hoc est, de Ecclesia militante in domum speciosissimam, opulentissimam, quietissimam, ac eminentissimam, vt pote super omnes Angelorum ordines fabricatam. Et vere decebat, vt illa quæ erat virtutum decore speciosissima, & bonis operibus opulentissima, & pace cordis quietissima, necnon & diuina contemplatione eminentissima, talem domum inueniret.

Nota de prædicta domo, in quam Rex Reginam dicitur translulisse, quod erat, sicut Magister dicit in historijs, marmore, cedro, argento, & auro, opulentissime decorata. Per aurum intelligitur inestimabilis charitas, per argentum mundissima virginitas, per cedrum ancillaris humilitas, per marmorem martyrij asperitas: per quæ Beata Virgo, licet quamplurimis alijs virtutibus suffulta fuisset, spiritualiter transferri meruit in domum sibi à Deo mirifice præparatam. Per aurum igitur quod omni metallo est nobilissimum, intelligitur inestimabilis charitas Beate Virginis. Creditur enim charitate etiam Seraphim transcendisse. Per argentum quod clarum est, & tinnulum, figuratur mundissima virginitas Beate Mariæ, quod à virginibus cantatur ante sedem Dei & agni. Per cedrum quæ altior est alijs omnibus arboribus, intelligitur ancillaris humilitas Beate Virginis, per quam super omnem creaturam Dei celestem ac terrestrem meruit exaltari. Per marmor quod ferrum patitur, & quandoque rubeis maculis est respersum, notatur martyrij asperitas, quæ erat in visceribus & corde Beate Mariæ. Vnde dixerat ei Simeon Luc. 2. *Tuam ipsius animam pertansibit*

D. Alberti Magni Scrm.

gladius. Hieron. *Considat, quod alij Sancti, essent passi sunt pro Christo in carne: tamen in auina, quæ immortalis est, pati non poterunt. Beata vero Dei genitrix, quia in ea parte passa est, quæ impassibilis habetur, ideo, vt ita fatear, quia spiritualiter & atrocius passa est gladio Passions Christi, plus quam martyr fuit. Rogate ergo Dominum, vt sic gloriosæ matri eius in hac vita seruiamus, vt claritatem eius in patria videamus. Quod, &c.*

IN EODEM
FESTO ASSUMPTIONIS
B. Mariæ

SERMO XXXII.

Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Cant. 6.

NOTA, quod hæc verba per admirationem dicuntur de admirabili matre mirabilis Dei nostri. Vnde quinque principaliter sunt hic noranda.

- I. *Quare Beata Virgo progredi dicatur?*
- II. *Quæ sit causa, quod aurora vocatur?*
- III. *Quæ sit ratio, quod pulchra vt luna nuncupatur?*
- IV. *Propter quid electa vt sol asseratur?*
- V. *Cur etiam terribilis vt castrorum acies asseratur?*



GITVR sciendum est, quod hæc quinque quasi ex ipso nomine gloria: Virginis innuuntur. Ipsa enim Maria vocatur. Hoc nomen consistit ex quinque literis, videlicet M. A. R. I. A. Ponatur ergo pro M Mediatrix, pro A Alletuatrix, pro R Reparatrix, pro I Illuminatrix, pro A Auxiliatrix. Et inuenimus, quare de Beata Virgine dicatur, *quod progreditur, & quasi aurora consurgit, & quod pulchra est vt luna, & electa vt sol, ac terribilis vt castrorum acies ordinata.*

Et nota, quod vniuersum genus humanum propter peccata primorum parentum, videlicet, Adæ & Eue, & etiam propter proprios excessus, quinque mala inciderat, scilicet, Dei Patris offensionem, interni langoris vexationem, spiritualium virium defectionem, mentis ac cordis obtenebrationem, & crudelium hostium infestationem: sed propter hæc quinque mala tollenda facta est Dei genitrix Mediatrix, Alletuatrix, Reparatrix, Illuminatrix, & Auxiliatrix.

S 3 De

De primo nota: Glossa, Dei genitricis inter dulces amplexus serenissimi filij ad caelos ascendentis, omnes Angelici spiritus, & vniuersæ animæ electorum in laudem Beatæ Mariæ prorumpentes, dicunt: *Qua est ista?* id est, quam bona, quam pia, quam laudabilis, & quam admirabilis, sic *progrreditur*, id est, pro rebus graditur, velut Mediatrix. Recognouerunt enim, quod ipsa Iesum genuerat, qui mundum Deo Patri per propriam cruorem reconciliauerat: vnde dicit Paulus 2. ad Corinth. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Vnde & quotidie cantamus in Missa: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,* &c. Recognouerunt etiam omnes Angelici ciues, quod propterea Beata Virgo super omnes Angelorum choros eleuabatur, vt pro peccatoribus quasi pia Mediatrix iugiter intercedat. Vnde & dicit secreta Oratio. *Munera nostra apud clementiam tuam Deus, genitricis commendat oratio, quam idcirco de presenti seculo transfulisti, vt pro peccatis nostris apud te fiducialiter intercedat.* Hinc etiam verus Salomon, id est, Dei Filius dicit ad matrem suam 3. Reg. 2. *Pete mater mea, neque enim sis est vt auertam faciem tuam.*

Vt autem Filius apud Patrem, & Mater apud Filium pro nobis efficacius intercedat, bonum est, ne aliquis nostrum vel Filium vel Matrem offendant. Ille Filium & Matrem offendit, qui in diebus Dominicis Resurrectioni Filij consecratis, & in solennitatibus B. Virg. choreas frequentat ac tabernas, & qui tunc ludis, in quibus multa iuramenta proferuntur, vacant & luxurijs. Certe B. Virgo nunquam lusit. Vnde & ipsa dicit Tob. 3. *Nunquam cum ludentibus miseri me, neque cum his qui in lenitate ambulauit, participem me præbui.*

Sequitur de secundo, *Quasi aurora surgens.* Hic recognoscunt Angeli & sanctæ animæ, quod B. Virgo est ægotantiū Alleuiatrix. In ortu siquidem auroræ ægotantes lenius consueuerunt habere. Legitur etiam in Gen. quod Angelus Iacob in ortu auroræ benedixit. Et nota, quod aurora dicitur quasi auræ hora. Tempus enim auroræ præ alijs horis ægotis est charissimum. Et vere Beata Virgo præ omnibus alijs Sanctis, infirmis peccatoribus charissima est, atque gratissima. Ipsa quippe Dei Filiam, qui est medicina omnium infirmitatum, protulit toti mundo. Vnde Eccl. 38. *Altissimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam.* Itaque Beata Virgo est illa benedicta terra, de qua Altissimus, id est, Deus Pater, medicinam fidelium, id est, Iesum Christum secundum corpus creauit, & animam: secundum diuinitatem quippe semper extitit increatus. Et vere prudens qui fuerit, non abhorrebit hanc medicinam. Hæc autem medicina quotidie nobis exhibetur in venerabili Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Vnde & in quadam complenda oramus: *Sis nobis, quesumus Domine, medicina mentis & corporis, quod de sancti altaris tui benedictione accipimus,* &c. Multi mulierem fornicatiam, vel pecuniam, vel aliam rem male acquisitam huic medicinæ præponunt. Malunt enim carere Christi corpore, quam amantiam dimittere, vel pecuniam, seu aliam rem iniuste conquisitam restituere.

Sequitur de tertio, *Pulchra ut luna.* Hic testatur omnis familia Regis æterni, quod Beata Virgo est debilium Reparatrix. Sicut enim luna in suo incremento corporibus humores concipit: sic & Beata Maria Deum Israel concepit & peperit, qui dat virtutem & fortitudinem plebi suæ, vt dicitur in Psal. 67. De hac luna dicitur Eccl. 43. *Luna crescens admirabiliter in consumptione.* Beata nempe Maria creuit vt luna, non autem decreuit. *Ibat enim de virtute in virtute,* donec fieret luna perfecta in æternum. Ita & nos, charissimi, in virtutibus & bonis operibus de die in diem crescere debemus. Hinc est, quod Dominus dixit in Gen. Noe & filijs eius: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Per Noe intelliguntur diuites & Prælati, per filios eius notantur pauperes & subditi. His omnibus dicit Dominus: *Crescite in virtute, & multiplicamini* in bonis operibus: sic enim replebitis terram viuentium. Quidam autem è conuerso quotidie deficiunt, & peiores efficiuntur.

Sequitur de quarto, *Electa ut sol.* Hic proclamat cælestis exercitus, quod Beata Virgo cæli & terræ est Illuminatrix. Sicut enim sol illustrat tenebras huius mundi: ita & ipsa æterno Soli præparauit tabernaculum suum, qui ortus est ex ea, & illuminauit his, qui in tenebris sunt & vmbra mortis. Ortum huius solis prædixerat Malach. 4. *Orietur vobis iumentibus nomen meum sol iustitiæ: & sanitas in pennis eius.* Christus igitur est sol iustitiæ, qui mundum istum vita præclarissima, & doctrina rectissima illustrauit. Qui etiam in iudicio excessus impiotum declarabit. Et vere *sanitas in pennis eius.* Ad quemcunque enim sol iste tunc volauerit, id est, cuius corpus & animam tunc gloriificauerit, sanitatem ei largietur æternam. Dicitur etiam Eccl. 42. de Filio Dei & Matre eius: *Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus eius.* Hæc verba sic intellige, quod duplex est sol cæli, videlicet, Dei Filius, & Mater eius. Hi ergo soles per omnia respiciant, id est, cuilibet de omni seruitio, quod ipsis impensum fuerit, speciales scutellas æternæ retributionis transmittent, sicut principes facere consueuerunt.

Sequitur de quinto, *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Hic innuitur, quod Beata Virgo fidelium contra demones & septiformem turmam vitiorum dimicantium est fortis Auxiliatrix: vnde de ipsa dicitur Cant. 4. *Sicut turris Dauid collum tuum, que edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendenti ex ea, omnis armatura ferrum.* Nota, quod per collum intelligitur Beata Virgo, per ipsam enim quasi excellentissimam totum corpus Ecclesie vnitur capiti Christo. Hæc est sicut *turris Dauid*, id est, mansuetus: quia fideles in ea forte refugium inueniunt. Et hæc est *edificata cum propugnaculis,* id est, adiutorium habet à Patre & Filio & Spiritu sancto. *Mille etiam clypei,* id est, omnium Angelorum præsidia pendenti ex ea ad defensionem ipsorum, qui confugerunt ad ipsam. *Omnia etiam armatura ferrum pendet ex ipsa,* quia omnes electi eum, quem ipsa adiuuare voluerit, adiuuabunt.

Bonum est ergo, charissimi, quod per Ver-

ram poenitentiam sic modo ad istam fortem Auxiliatricem confugiamus, vt per ipsam protectionem in die iudicij contra omnes nostros aduersarios habeamus. Quod, &c.



I T E M
I N A S S U M P T I O N E
Beatæ Mariæ

S E R M O X X X I I I .

Veni in hortum meum, soror mea sponsa. Cant. 5.

Sunt verba Regis æterni vocantis gloriosam Matrem suam in sempiternam requiem. Vnde tria sunt hic notanda.

- I. Quare mater Dei à Filio soror & sponsa appellatur?*
- II. Quæ sit causa, quod in hortum suum vocetur?*
- III. Quis sit hortus, in quem mater à Filio dulciter innitatur?*



E primo nota: Beata Virgo soror Dei appellatur & sponsa, propter vitæ conformitatem, & hereditatis identitatem, ac inestimabilem charitatem. Ipsa denique Filio suo conformis erat in vitâ. Sicut enim Filius virgo fuit, ita & Mater semper virgo permansit: præterea idem regnum, & eandem hereditatem tanquam coheres participat cum Filio, & propter has duas causas soror appellatur. Dicitur etiam sponsa, propter inestimabilem charitatem, quæ reciproce se diligunt Mater & Filius. Filius enim ex omnibus millibus Angelorum & hominum à Matre electus est, & præelectus. Ipse vero è conuerso ex omni numero foeminarum elegit eam, & præelegit, vt incarnaretur ex ea.

De secundo nota: Filius Dei propter hoc Matrem suam innuit in hortum suum: quia & ipsa olim eum, dum incarnari voluit: receperat in hortum suum, id est, in virginalem mentem & ventrem. Vnde & ipsa dixerat Cant. 5. Angelo sibi nuntiantem, quod esset Dei Filium susceptura: *Venia dilectus meus in hortum suum, vt comedas fructum pomorum suorum.* Non dicit, meum, sed suum: quia se, & omnia sua obtulerat voluntati diuinae. Et vere Beata Virgo fuit hortus deliciosus propter septem, quæ commendabilem faciunt hortum, quorum primum est clausuræ firmitas. Secundum, arborum condensitas. Tertium, florum speciositas. Quartum, graminis viriditas. Quintum, fontis riuolositas.

Sextum, cantus suauitas. Sextum, aromatatum nobilitas.

Primo igitur fuit Beata Virgo hortus firma sepius clausura munitus. Vnde & Dei Filius dicit de ea Cant. 4. *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus.* Bis dicit, hortus: circumsepta quippe fuit firma corporis munditia, & forti cordis patientia. Mandata corporis obstitit oblectationibus mundi, Cordis vero patientia resistit aduersitatibus seculi, ne videlicet per delectationes & aduersitates mundi huius fructus Virginis à demonibus auferatur.

Debemus & nos, charissimi, quasi hortus fructiferus circumsepiui custodia 10. præceptorum Domini: vbi enim sepes ista non fuerit, diripitur à demonibus omnis possessio bonorum operum. Vnde Eccl. 36. *Vbi non est sepes, diripiunt possessio.*

Secundo fuit arboribus consista. Arbores autem istæ fuerunt diuersæ virtutes, videlicet, prudentia: fortitudo, temperantia, argue iustitia: de quatuor pomis & fructibus Dei Filius vescabatur. Vnde & ipsa dicit ad Filium Cantic. 7. *Omnia poma noua & vetera, dilecte mi, seruaui tibi.* *Poma vetera* erant exempla Patrum veteris testamenti, *poma noua* erant exempla Patrum noui testamenti: quæ omnia B. Virgo Dei Filio in se obtulit ad edendum. Debemus & nos charissimi, prædictas arbores in nobis plantare, vt per prudentiam inter bonum & malum discernamus, per fortitudinem malo resistamus, per temperantiam vero nunquam modum debitum excedamus.

Tertio Beata Virgo fuit ornata floribus, videlicet, lilio virginis, rosa charitatis, ac viola humilitatis. Vnde & quidam sanctus in laude ipsius ait: *Trium florum in te miramur excellentiam, quorum odore suauissimo totam domum Domini replet.* *O Maria, viola humilitatis, lilium castitatis, rosa charitatis.* Accipiamus & nos, charissimi, mutuo de floribus istis, eosque in cordis nostri viridario transplantemus, vt propter odorem ipsorum & venustatem, Dei Filius nobiscum habitare dignetur.

Quarto delectabilis fuit propter viriditatem graminis. Per viride gramen signatur virens fides Virginis incrementata. Christo quippe moriente, omnibus in fide vacillantibus, ipsa sola quasi columna immobilis persistit in fide. Debemus & nos viridi fide, id est, fide quæ per dilectionem Dei bona operatur, quasi quoddam viridarium facere in corde nostro, in quo Deus delectabiliter requiescat. Quidam in arido gramine consistant, qui credunt se posse saluari, si tantum fidem habeant, & non opera: contra quos dicit Iacob. 2. *Quid proderit, frater meus, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid potest fides saluare ipsum? Quasi dicat, Non.*

Quinto commendabilis est propter fontem, qui ex ipsa scaturiens totam Ecclesiam irrigat abundanter. Hic autem fons est compassio & misericordia B. Mariæ; per quam fuit ad omnes quantumlibet etiam peccatores. De hoc fonte dicitur Cant. 4. *Fons horrorum, puteus aquarum viuentium, que sunt in monte Libano.* In Libano itaque, id est, in eminentia diuinæ contemplationis B. Virgo hausit aquas compass-

fontis ac misericordiae, quibus ex se diffusis tanquam fluminis impetu lactificat civitatem Dei. Debemus & nos imitari B. Virginem, ut habeamus aquas compassionis in cordibus nostris, quibus per piis eleemosynas ariditates & paupertates egentium irrigemus.

Sexto laudabilis est propter cantus suavitatem, quæ in ea fuit, & semper erit. Deuote siquidem gratiarum actiones & sanctæ meditationes, necnon & piæ cogitationes ipsius quasi quædam ancillæ alis alacris ipsi in altum subleuata, suauem faciebant harmoniam in auribus Domini. Nonne cantabat Domino, quando in gratiarum actiones prorumpens ait Luc. 1. *Magnificat anima mea Dominum*, &c. Et certe ipsa adhuc quasi canticum nouum, quod ante sedem Dei & agni cantatur. Debemus & nos cantare Domino, hoc est, gratias agere ipsi super omnibus beneficiis suis. Vnde Apostolus ad Col. 3. *Effote in gratia canentes in cordibus vestris Deo*.

Septimo commendatur propter aromatum nobilitatem, quæ fuerunt in ipsa. Vnde de se ipsa dicitur in Eccl. 2. *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi, quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris*. Per cinnamomum quod tanto est charius, quanto gracilior, notatur virginalis humilitas. Non enim mirabile iudicatur, si aliqua est humilis, quæ olim multis peccatis subiaccit; sed si virgo immaculata humilis fuit, hæc est laude digna. Per balsamum quod valde calidum est, ita quod gustantis palatum vehementer accendit, notatur materna charitas, per quam feruens Maria super omnem æstimationem hominum dilexit Filium Dei. Per myrrham electam, quæ multæ amaritudinis esse dignoscitur, intelligitur vidualis aduersitas. Omnem enim myrrham, id est, omnes amaritudines Passionis quæ Filium Dei bibit: bibit & ipsa, & quodammodo plus ipsa. Lanæa quippe, quæ perforauit latus Saluatoris, dolorem non fecit Filio, sed matri. Quod etiam post mortem seductor appellatur, dolorem Filij non aggrauat, sed genitricis ipsius. Igitur propter tria prædicta summe odorifera est Virgo benedicta. Debemus & nos per bona opera & famam ipsorum, bonum odorem spargere ad ædificationem proximorum nostrorum. Vnde dicit Paulus 2. ad Corinth. 2. *Bonus odor sumus Deo in his qui salui sunt, & in his qui pereunt*. Item Eccl. 7. *Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa*. Item Eccl. 41. *Ceram habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri magni & pretiosi*.

De tertio nota: Quia venerabilis Virgo olim Dei Filium receperat in hortum mentis & corporis, & ipse eam vice reciproca inuit in hortum suum supercælestem, ita dicens ad ipsam: *Veni in hortum meum soror mea sponsa*. Et nota, quod cælum, in cuius requiem Beata Maria innoxia super dilectum suum hodie introiuit, bene hortus comparatur propter septem supra dicta. Primo propter pacis firmitatem, Vnde dicitur in Psalm. 147. *Lauda Ierusalem Dominum, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiatis te*. De hac pace dicitur 2. Paral. 20. *Quienit regnum Iosaphat, & prebuit ei Dominus pacem per circuitum*. Iosaphat interpretatur ipse iudicans, & signat Dei Filium, cui Pater commisit iudicium: & certe in huius regno pax est per circuitum.

Secundo regnum Dei vocatur hortus propter arborum condensationem, inter quas vna est altissima & speciosissima, videlicet, trinus & vnus Deus. De hac arbore dicitur in Genes. 1. quod *lignum vite erat in medio paradisi, cuius umbra electorum animarum proteguntur, & fructu reficiuntur*. Sub hac arbore sedet Beata Virgo in regali folio sublimata ac deauratis vestibus circumornata, necnon & imperiali diademate coronata, Vnde & ipsa dicit in Cant. 2. *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios: sub umbra illius quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo*.

Tertio regnum Dei floridum est floribus amenissimis, videlicet, rosis, violis, ac lilij: per quos flores intelliguntur, Martyres, Confessores, ac Virgines, & Continentes. Quarto est ibi viriditas graminis, id est, dulcis respectus, & intuitus diuinæ humanitatis, quæ mirabiliter refecit oculos electorum. Quinto regnum Dei commendatur à fonte & à fluuiio, qui egreditur à sede Dei & agni. Vnde dicitur Apoc. 22. *Ostendit mihi fluuium aqua vite splendens tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni*. Iste fluuius est inenarrabilis suavitas, quæ fuit à tota Trinitate. De hoc fluuiio bibunt amici, & inebriantur charissimi, sicut dicitur Cant. 5. *Per amicos intelliguntur, qui tantum præcepta custodiant*. Per charissimos vero notantur illi, qui præceptis etiam consilia superaddunt: vt potest virgines, & omnia pro Christo reliquentes.

Sexto commendatur à cantu suauissimo, ibi enim est suauissimus concentus Angelorum, & animarum sanctarum. *Misericordias enim Domini in æternum cantabunt*. Quo cantico, vt dicit Augustinus in gloriam gratiæ Christi, cuius sanguine liberati sumus, nihil erit profecto illi ciuitati iucundius. Septimo commendabile est regnum Dei ab aromatibus. Ibi quippe, vt tacetam de animabus electorum, & odor suauissimis ac nobilissimis emanabit à corporibus beatorum. Vnde dicitur Cant. 4. *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris*. Vestimenta quippe Sanctorum sunt corpora eorum, quorum odor erit sicut nobilissimi thuris, qui redoler in diebus ætatis. Rogare ergo Dominum, vt sic nunc Beatam Virginem imitemur, vt coram ipsa in hortu Regis æterni cum lætitia congregemur. Quod nobis, &c.

IN FESTO

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

IN FESTO
BEATI BARTHOLOMÆI
Apostoli.

SERMO XXXIV.

Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego disponam vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.
LUC. 22.

Ec verba dicuntur Apostolis, quorum vnus erat S. Bartholomæus: dicuntur etiam omnibus Christianis, qui Christo fideliter adherent in prosperis & aduersis. Vnde tria sunt hic notanda.

- I. *Quæ sunt tentationes, in quibus Apostoli cum Domino permanserunt?*
- II. *Quod sit regnum, quod sibi à Dei Filio dispo-ni meruerunt?*
- III. *Quæ sit mensa, ad cuius refectorem iam dudum lætenter accesserunt?*

De primo nota: Tentationes Domini erant persecutiones Iudeorum, quibus eum tripliciter, videlicet, corde, ore, & opere persequebatur. Corde quippe bonum Deum oderunt, & amabilem contempserunt. Vnde ipse dicit in Ioan. 15. *Si mundus vos odit, sciote quia me priorem vobis odio habuit*. Et infra: *Si opera non fecisset in eis quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent: nunc autem & videntur & oderunt & me, & Patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis*. Item dicit Dominus Ioan. 7. *Me odit mundus: quia testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt*.

Beatus etiam Bartholomæus & ceteri Apostoli odia malorum hominum sustinuerunt, quod & nos facere debemus. Vnde dicit Dominus Mar. 13. *Eratis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem sustinerit vsque in finem, saluus erit*. Item dicit Mar. 24. & Luc. 21. *Item Ioan. 15. Si de mundo fuissetis, mundus quod scit erat, diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*. Item monet nos Luc. 6. *Vt bene agentes lætenter iniquorum hominum odia patiamur: dicit enim: Beati eritis cum vos oderint homines propter Filium hominis, gaudeite in illa die: ecce enim merces vestra multa est in cælis*.

Corde etiam amabilem contempserunt. Vnde

dicit Isa. 53. *Vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum: despectum, & non summum virorum*. Summo quippe desiderio Propheta illius aduentum postulauerunt, & quem Scriba & Pharisæi quasi nouissimum, id est, vilissimum despexerunt. Item de concepcu Domini dicitur Luc. 23. *Sprouit autem illum Herodes cum exercitu suo & illasi*. Quod autem Iudæi amabilem Dei Filium contempribilem reputauerunt, per hoc satis claret, quia eum conspuerunt, sicut testatur Matth. 26. & Marc. 14. Apostoli etiam contempnantur. Vnde & si nos Deo seruientes contemnunt, patienter sustinere debemus. Vnde dicit Dominus Luc. 10. *Qui vos spernit, me spernit. Et vere hodie boni & simplices contemnuntur: nequam autem & versuti homines extolluntur*. Vnde dicitur in Job 12. *Deridetur iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes diuitum parati ad tempus statum*. Simplicitas itaque pauperum licet hodie contemnatur apud cogitationes diuitum versutorum: ipsa tamen quasi lampas clarissima lucebit in tempore extremi iudicij, quando discutientur merita singulorum.

Christo etiam in facie male locuti fuerunt. Sex enim crimina imposuerunt ei. Dicebant enim eum esse voratrem, potatorem, male agentium amatorem, turbam seductorem, demoniorum receptatorem, & gentis subuerforem. De primis tribus dicit ipse Dominus Mar. 11. *Veni Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus*. Qd. ipse consentit eis, & approbatorum facta. De quarto dicit Ioan. 7. *Murmur multum erat de Iesu in turba. Quidam enim dicebant, Quis bonus est: alij dicebant, Non, sed seducit turbas*.

De quinto dicit Ioan. 7. *Dixit turba ad Iesum, demonium habes. Item dicunt Iudæi ad Dominum Ioan. 8. Nomen bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? nunc cognoscamus, quia demonium habes. Qd. Tu es receptator demoniorum, quorum ministerio facis quæcunque agis*. De sexto dicitur in Luc. 23. *vbi dicunt ad Pilatum de Christo: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari*. Multa etiam alia probra & falsa testimonia dixerunt in facie Iesu.

Item in absentia eius corporali in multis detraxerunt ei, & facta eius optima inueterunt. Cum enim Dominus quendam curasset, qui cæcus erat & mutus, & à demonio obsessus, vt dicitur Matth. 12. Pharisæi dicebant: *Non eijcit demonia, nisi in Beelzebub principe demoniorum*. Item cum quendam illuminasset, qui cæcus natus fuerat, vt dicit Ioan. 9. dicebant quidam ex Pharisæis: *Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit: nos scimus quia hic homo peccator est*. Sic etiam in cæceteris factis suis detraxerunt ei, eaque semper in malum conuertebant.

Et vere adhuc hodie multi Christiani sunt, qui maledicunt Domino, & opera Dei blasphemant & inuertunt, maxime potatores & lusores, aratores & viniores. Lusores enim blasphemant Dominum cum amittunt. Aratores autem & viniores aram & fructus sibi à Deo concessos quamplurimes reprehendunt. De hoc dicitur in 2. Reg. 16. quod quidam vir nomine Semei procedebat,

bat, & maledicebat, mittebatque lapides contra David, & contra universos servos eius regis David. Omnis autem populus & universi bellatores a dextro & sinistro latere regis incedebant. Dixit autem Abisai regi: Quare maledicis canis hic mortuus Domino meo regi? Vadam & amputabo caput eius. Et ait rex: Dimitte eum, ut maledicat.

David interpretatur manu fortis, vel vultu desiderabilis, & signat Dei Filium, qui est manu fortis per iustitiam, & vultu desiderabilis per misericordiam: qui etiam vallatus est ex utroque latere, forti multitudine ministrorum. Ut enim Daniel ait 7. *Millia millium ministrant ei, & decies millies centena millia assistunt ei*. Audet tamen aliquis miser homuncio maledicere & blasphemare principem regum terre, & contra discretum ordinatorem Christum lapides projicere detractionum, & licet Abisai, qui interpretatur patris rugitus, & signat seueritatem diuinam, dicat: Vadam & amputabo caput eius, dicit tamen diuina longanimitas & patientia: *Dimitte, dimitte, ut maledicat, si forsitan postea conuertatur & peniteat.*

Multa nihilominus ei mala fecerunt, ipsumque denique ceperunt, vinxerunt, faciem eius velaerunt, colaphis & alapis ceciderunt, flagellauerunt, spinis coronaerunt, arundine caput plenum doloribus percusserunt, patibulo crucis dorsum eius ornaerunt, vestibus eum spoliauerunt, in crucem extenderunt, manus eius & pedes perfoderunt, aceto & felle potauerunt, nouissimo lancea perforauerunt, & gloriam Resurrectionis eius, data pecunia, quantum poterant, celsauerunt. Hæc & multa alia Iesu benigno fecerunt in quibus omnibus 12. discipuli corde, & sine corpore cum Domino permanerunt.

De secundo nota, videlicet, de regno Dei, cuius hæredes Apostoli meruerunt effici, quod dicitur in Dan. 4. *Iudicium sedebit, ut magnitudo regni dei in populo sanctorum Altissimi*. Hoc autem regnum commendatur à tribus. Primo ab inestimabili claritate. Vnde in Matth. 13. *Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum*. Quomodo non esset ibi clarum, ubi quilibet iustus fulgebit sicut sol? E conuerso, horrendæ tenebræ erunt in inferno: quicquid enim terrum est & horrendum, defluet in infernum. Commendatur etiam à pacis tranquillitate. Vnde dicitur 1. Paral. 22. *Pacem & otium dabo in Israhel cunctis diebus*. Item 2. Paral. 20. *Quienit regnum Iosaphat, & prebuit Dominus pacem per circuitum*. Iosaphat interpretatur Dominus iudex & signat Filium Dei. E conuerso, nulla pax, sed iugis demonum inquietatio erit in inferno. Commendatur tertio à totius boni vbertate: vnde dicitur Deuter. 30. *Abundare te facies Dominus Deus tuus in vbertate terra & in rerum omnium largitate*. E conuerso, in inferno erit perpetuus defectus omnis boni: ibi nihil est, nisi malum.

De tertio nota: Mensa Domini ad quam iam accesserunt Apostoli & alij electi, est fruitio diuinitatis & humanitatis Domini nostri Iesu Christi, cuius mensæ ferula sunt innumerabilia. De hac dicit Iob 36. *Requies mensæ tuæ erit plena pinguedine*. Rogate ergo Dominum, ut omnia aduersa mundi tam patienter sustineamus, ut ad regnum & mensam Dei Filij perueniamus. Quod nobis, &c.



**IN DECOLATIONE
B. Ioannis Baptistæ.**
SERMO XXXV.

Herodes misit ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere, & misso spicatore decollauit eum. Marc. 6.

HEC verba loquuntur de decollatione venerabilis viri S. Ioannis Bapt. qui quoniam Herodem arguebat, quia uxorem fratris sui habebat, missis ministris suis fecit eum teneri & vinciri, & incarcerari, & tandem ad suggestionem Herodiadis præcepit eum in carcere decollari. Et nota, quod sicut Herodes præcursorem Domini occidit corporaliter, ita diabolus conatur quemlibet Christianum occidere spiritualiter. Vnde tria sunt hic notanda.

- I. *Quid per Herodem intelligatur?*
- II. *Quid per Ioannem exprimat?*
- III. *Qualiter Ioannes occidatur?*



De primo nota: Per Herodem diabolus intelligitur. Herodes interpretatur pellibus glorians. Et vere diabolus de pellibus, id est, de decore sibi collato gloriabatur. Vnde dicit Dominus ad diabolum in Ezech. 28. *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore. In deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Et eleuatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam in decore tuo, in terram proieci te: nihil factus es, & non eris in perpetuum*. Quia igitur demones in decore suo contra Altissimum se conati sunt eleuare, proieciti sunt de Cælo empyreo in hunc aërem caliginosum, & ceciderunt à beato esse in esse miseriæ: & propterea dicitur de diabolo, quod nihili factus est.

Et certe adhuc demones de pellibus suis, id est, de versutia nequitiarum gloriantur: sicut legitur in vita S. Patrum, quod filius cuiusdam Gentilis vidit quadam nocte in templo idolorum satanam cum agminibus suorum satellitum sedentem. Et veniens quidam demon gloriabatur se in triginta diebus ad hoc laborasse, quod multus sanguis hominum in quadam bello esset effusus, & multi essent occisi. Aliter procedens iactauit se in viginti diebus hoc effecisse, quod multi periclitati & submersi essent in mari. Tertius veniens cum iactantia dixit, quod decem diebus ad hoc laborasset, quod in quibusdam nuptiis multis interemptis, & ipse sponsus esset occisus. Quartus vero superueniens rumores suæ nequitie attulit gloriosus, videlicet, quod in quadra

quadraginta annis quandam virum religiosum de quadam muliere tentasset, & modo eum tandem fornicari fecisset, qui solus præ cæteris cum magnis laudibus à satana est susceptus. Nimum quippe diabolus casum iustorum desiderat. Hæc omnia iuuenis ille videns & audiens factus est Christianus.

De secundo nota: Per Ioannem Baptistam quilibet Christianus accipitur. Ioannes enim interpretatur in quo est gratia, & vere in quemlibet Christianum, dum baptizatur, gratia Christi descendit. Tunc quippe efficitur vas Spiritus sancti, qui prius erat vas diaboli. Et certe vix aliquis est, quin aliquam spiritualem gratiam à Domino receperit, quam ad alterum administrare debet. Ad quod monet 1. Pet. 2. *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterorum administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratia Dei*. Debet etiam quilibet penitens esse Baptista Domini, ut videlicet Deum & propriam conscientiam quotidie quasi baptizet in aquis lacrymarum suarum.

De tertio nota: Quinque modis diabolus ad hoc laborat, ut anima iusti hominis spiritualiter moriatur: & hoc innuitur in presenti Euangelio, ubi legitur, quod Herodes primo misit, secundo tenuit, tertio vinxit, quinto incarcerauit, quinto Ioannem in carcere decollauit. Primo igitur diabolus mittit satellites per tentationem & suggestionem. Septem quippe peccata mortalia, videlicet, superbia, ira, inuidia, acedia, auaritia, gula, & luxuria, sunt satellites, ac apparitores diaboli, qui ad captiuandas iustorum animas emittuntur. De istis legitur in 1. Reg. 19. *Misit Saul apparitores, qui raperent David*. David interpretatur manu fortis, & signat quemlibet Christianum, quem Saul, id est, diabolus, ministerio apparitorum suorum, id est, septem criminalium peccatorum nititur captiuare. Secundo, diabolus tenet animam per consensum & delectationem. Quando cumque enim fidelis homo tentatur & inquietatur à diabolo, in inuidia tentationum per Angelos malos non obicit ei, quando non consentit & delectatur in eis: sed mox ut consentire coeperit & delectari, capitur & tenetur manu diaboli. Hinc est, quod quilibet fidelis monetur Tob. 3. *Omnia diebus tuæ in mente habeto Dominum, & tunc ne peccato consentias*.

Tertio diabolus vincit & ligat animam per peccati commissionem. Peccata enim sunt vincula & catenæ diaboli, quibus quadriformiter peccatores vincuntur.

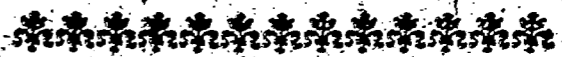
1. Quidam enim sunt, quorum pedes & crura peccatis quasi quibusdam compedibus vincuntur, utpote chorizatores, & illi qui noctibus vadunt ad furta committenda & homicidia perpetranda: de quibus dicitur Prover. 1. *Fili mi, si dixeris peccatores, Veni nobiscum, insidiamur sanguini. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Scirent miræ nobis scire, nisi sapiamus nisi si omnes nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis: pedes enim eorum ad malum currunt*. De istis compedibus dicitur in Psal. 104. *Humiliauerunt, scilicet, demones, in compedibus, scilicet, Sanctorum, pedes eius, videlicet, peccatoris*.

2. Alij sunt, qui circa ventrem & femora sex-

reis vinculis alligantur, didicet, gulosi & luxuriosi. Ad istos dicit Isa. 58. *Si abstuleris de medio tui carnam, requiem dabit tibi Dominus Deus semper*. Qd. Propheta: *Ogulose, & tu luxuriose, quorunda Deus venter est, si gulum & luxuriam, quibus quasi quadam dura catena ligamini, de medio vestrum abstuleritis, requiem vobis conferet Dominus sempiternam. Alioquin in æterna tormenta projiciemini, ubi vnus hora malitia obliuionem faciet maximæ gulæ & luxuriæ*.

Tertij sunt, quorum collum & fauces graui vinculo constringuntur, & ligantur, videlicet, illi qui turpitè & immunde loquuntur, & qui detrahunt, & peierant, & blasphemant. Ad tales dicit Dominus Isa. 52. *Solve vincula colli tui captiuæ filia Sion*. Quartij sunt, quorum manus & brachia sunt vinculis ferreis alligata, videlicet, fures, raptores, incendiarij, iurarij, falsarij, & illi qui cum tasseribus & globis indunt, & breuiter omnes illi qui cum manibus & brachijs opera iniquitatis exercent. Et certe tales indigent, ut contingat eis, sicut contigit Petro, ut videlicet visitentur ab Angelo magni consilij Iesu Christo, & sic cadant carenæ de manibus eorum.

Quarto, diabolus peccatorem incarceration per peccandi assuetudinem: confuciat nempe peccatum carcer esse diaboli: quantoque peccatum sepius iteratur, tanto firmius peccator sub potestate diaboli conseruatur. Propter hoc dicitur Thren. 3. *Circummedificauit aduersum me, ut non egridian. Quinto, diabolus peccatorem decollat per desperationem, quando videlicet miser peccator peccatorum suorum diuturnitatem ac malignitatem considerans desperat, quod vnquam possit ad penitentiam consergere, vel peccata relinquere, & de eis Domino satisfacere. Vnde dicitur in Prover. 18. *Impius cum in profundum venerit peccatorum, conuenit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium*. Rogate ergo, charissimè, diuinam misericordiam, ut nos per veram penitentiam de vinculis, & carcere diaboli quanto citius eripiat, ne videlicet Herodias, id est, inuidia diaboli de nostro interim gloriatur, sed potius omnis exercitus Angelorum Dei de nostra saluatione gauiletur. Quod nobis prestare dig-*



**IN NATIVITATE
B. Mariæ Virginis.**

SERMO XXXVI.

Ego mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sancte spei. Eccl. 24.



Vos inenarrabiliter de Natiuitate B. Virginis gaudere debeamus, optime insumus nobis Spiritus sanctus, qui hodie per Ecclesiasticum in persona eiusdem Beatæ Mariæ Virginis loquitur, ita dicens: *Ego mater pulchra dilecti. Sec.* Et nota, quod vn-

passionem, vt quicunque Christianus ex intimo corde ipsam implorauerit, eius meritis ac intercessionem suorum peccatorum veniam consequetur. Secundo, Beata Virgo sicut fons refrigerat piis consolationibus omnes tribulationum & aduersitatum æstum patientes: si tamen ex omni corde ipsius implorauerint subsidium. Vnde & ipsa figurata est per illam columnam nubis, quæ sicut in Exod. legimus, procedens filios Israel contra solis ardorem obumbravit castra eorum. Nec cessatium ergo nobis est, vt quemadmodum ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita & anima nostra desideret ad Virginem benedictam.

Tertio, pia Virgo deuotionis aquas administrat, quibus anima Deum sitiens refollicetur. Quicunque ergo vult habere deuotas lacrymas, acceleret ad Beatam Virginem, & percutiat eam virga oris sui, id est, virga ætenuissimæ supplicationis: & vere ipsa dabit aquas in abundantia. Ipsam quippe præfiguratur illa petra, quam Moyses percussit, & fluxerunt aquæ largissimæ, sicut legitur in Exod. & in Num. quarto. Beata Virgo tanquam fons irrigat vniuersum hortum Ecclesiæ fluentis virtutum. Vnde & ipsa dicitur in Eccl. 24. *Ego quasi fluvius Doris, & sicut aqueductus æuius a paradiso, dicit: Rigabo hortum plantationum, & inebriabo parrus mei fructum.* Doris interpretatur medicamentum generis humani, id est, Dei Filius allatus est in medicamentum. Ipsa est ille aqueductus, qui diuersimode rigat hortum plantationum Domini, id est, vniuersos fideles in Ecclesia commorantes. Huic enim obtinet charitatem, alteri castitatem, tertio humilitatem, quarto mansuetudinis lenitatem, quinto sobrietatem, sexto largitatem, septimo patientiam, octauo obedientiam, nono fidei constantiam, decimo in omni bono perseuerantiam: & sic de cæteris virtutibus. Quicunque ergo indiget aliqua virtute, postulet instanter à Beata Virgine, & dabitur ei, ipsa nempe est thesauraria Iesu Christi.

Quinto, per fontem vultus intuentium representantur. Ita & Beata Virgo est speculum imperialis palatii, quod omnes electorum animæ summo desiderio contemplantur, & in quo vniuersorum beatorum facies resurgunt & elucet. Vnde de ea dicitur Sap. 7. *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.*

De tertio nota: Paradisus quam irrigat Virgo Maria, est angelica natura, & vniuersa supercælestis curia. Angelica quippe natura, quæ est paradisi deliciarum, per Beatam Virginem irrigatur. Mirabiliter enim diligunt & amplectuntur, quoniam per ipsam ipsorum ruina reparatur. Ecce quidam eminentiores Angeli, qui erant consilij secretissimorum consiliorum Domini, ab ipsa mundi constitutione per ipsam irrigabantur: quia de futura eius natiuitate inenarrabiliter gratulabantur. Nihilominus etiam vniuersa beatorum curia per gloriosam Dei matrem irrigatur: quia spiritali exultatione & læticia ex ipsius amabili presentia continuo iucundatur.

De quarto nota: Quattuor capita in quæ iste fons diuiditur, significant quadruplicem doctrinam suæ admonitionem, qua Beata Virgo quatuor genera hominum circuect, salutem eorum desiderans, & procurans. Primi sunt pauperes & inopes. Secundi sunt peccatores. Tertij sunt iusti & innocentes. Quarti sunt diuites & abundantes

Primus igitur fluvius ex prædicto fonte fluens appellatur Phison, quod interpretatur os papilla, vel oris mutatio. Iste autem fluvius circuit terram Herculib, per quam India intelligitur, quæ est in extremitate terræ. Phison itaque significat contritissimam doctrinam Beatæ Mariæ, qua circuit pauperes & inopes, qui sunt quasi in India, id est, in extremitate terræ constituti: quia parum vel nihil habent de bonis huius mundi. Docet enim eos & verbo, & exemplo: vt sint continenteres, fideles, & patientes, videlicet, vt luxuriam fugiant, vt furta non faciant, & vt aduersa huius mundi patienter sustineant. Præbet autem se ipsam in exemplum huius triplicis doctrinæ. Ipsa enim fuit pauperula: sed tamen castissima, fidelissima, & patientissima.

Secundus fluvius emanans ex hoc fonte dicitur Geon, & interpretatur hiatus terræ, vel peccus. Iste circuit Aethiopiæ, vbi nigri Aethiopes commorantur. Signat autem iste fluvius admonitionem Beatæ Virginis, quæ hanc & desiderat conversionem peccatorum. Circuit ergo Aethiopiæ, nigros peccatores, inuitans eos ad tria. Primum est, vt à malo recedant per contritionem, & confessionem. Secundum est, vt disciplinam apprehendant per sollicitam satisfactionem. Tertium est, vt satisfactioni iniungat etiam bona alia superaddant, per bonorum operum supererogationem. Non solum enim à peccatoribus requiritur, vt per ieiunia, & orationes, & elemosinas, ac alios labores, excessus suos emendent: necesse etiam habent, vt postquam omnem debitam satisfactionem expleuerint, nouis etiam laboribus, ac bonis operibus regnū Dei mercari studeant & adipisci.

Tertius fluvius ex hoc fonte procedens vocatur Tigris, qui interpretatur velocitas. Iste circuit Assyrios, qui interpretantur facturæ vigilantes, vel diligentes. Significat autem fluvius iste congratulationem & exhortationem Beatæ Virginis, quæ circuit bonos & iustos, qui sunt in sui custodia vigilantes, ac Deum in toto corde diligentes. Tria vero persuadet eis. Primum est, vt de perceptis gratiis semper Deo gratias agant. Secundum est, vt peccatores non despiciant, sed potius ipsis per compassionem assistant. Tertium est, vt in virtutum ac bonorum operum profectu vsque in finem perseuerantes existant.

Quartus fluvius appellatur Euphrates, & interpretatur frugifer, & iste circuit Chaldaeos, sicut dicitur in historiis. Chaldaei vero interpretantur manilla, vel fers, vel demones. Significat igitur fluvius iste instructionem Beatæ Mariæ, quæ frugem æternæ vitæ, id est, Iesum Christum, attulit huic mundo. Circuit autem fluvius iste diuites & abundantes in hoc seculo, qui deberent esse mamillæ pauperum, id est, consolatores & nutritores eorum, licet hodie per impietatem conuersi sint in crudeles feras, & demones infernales. Circuit, inquam, Beata Virgo diuites in tribus eos erudiens. Primum est, vt in omni felicitate huius seculi semper Deum timeant, & præ oculis habeant. Secundum est, vt nihil per iniustitiam conquirent, vel possideant. Tertium est, vt semper pietatem & misericordiam pauperibus exhibeant. Hac enim tria à diuitibus maxime requiruntur. Rogare ergo B. Mariam, vt per eam sic nunc in huius mundi exilio reficiamur, vt tandem in patria claritatem vultus eius aspiceret mereamur. Quod nobis, &c.

TERTI



TERTIUM IN NATIVITATE B. Mariæ.

SERMO XXXVIII

Orietur stella ex Jacob. Num. 24.

Orandum est, quod stella illa, cuius ortum ille Gentilis vir Balaam præntiauit, est Beata Virgo Maria. Propter quod duo principaliter sunt hic nota.

- 1. Quare B. Virgo stella comparetur? 2. Cui stella convenientius adaptetur?



E primo nota: Beata Maria stella comparatur propter sex stellarum proprietates, quæ concurrunt in ipsa. Primo igitur, sicut per stellas nox illuminatur, ita etiam per Beatam Virginem tota Ecclesia est illustrata. Vnde quilibet Christianus debet dicere de Beata Virgine hoc quod dicitur Sap. 7. *Super salutem & spem dilexi eam, id est, Mariam, & propius pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius.* Multum diligenda est Beata Virgo à quolibet Christiano, propter hoc, quod est inextinguibile lumen eius. Nunquam enim aliquis in tantum peccat, si vult per veram poenitentiam recurrere ad ipsam, quin ipsa sit statim quasi lucerna pedibus suis, & redueat eum in viam salutis æternæ. Secundo, in stellarum natura magis esse Virgo munditie indicatur. Etenim B. Virgo mundissime nature fuit, vnde dicitur de ea Sap. 7. *Attigit ubique, propter suam munditiam. Vt non esset vitium Dei, & est emanatio quædam claritatis diuine splendoris: & ideo nihil conquinatum in illam incurrit.* Vere dicitur, quod munditia Beatæ Virginis attingit ubique. Attingit enim Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Patrem attingit ex suo accipiens Filium suum vniuersum, Filium attingit, eundem recipiens in utero suum. Attingit & Spiritum sanctum, quem habuit in diuina conceptione adiutorium. Er vere B. Virgo Maria munda fuit. Fuit enim claritatis omnipotentis Dei sincera emanatio. Ipsa ab initio & ante secula emanauit à Deo, quia ad hoc vt fieret mater Filij Dei, prædestinata fuit ab æterno: & ideo nihil conquinatum potuit intrare in illam. Decuit enim vt illa quæ futura erat mater Dei, sancta esset & immaculata. Quod autem Beata Virgo ab æterno præordinata fuerit in matrem Dei, ipsa protestatur Proverb. 8. vbi dicitur: *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum.*

Tertio, quilibet stella maior est quam esse videatur: ita etiam Beata Virgo, licet magni meritij esset apud Deum per humilitatem, tamen parua erat apud semetipsam. Vnde legitur Luc. 1. *D. Alberti Magni Sermon.*

quod cum Angelus dixisset: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Ipsa hæc audiens suadente humilitate turbata est. Q. d. Ego non sum digna, quod sim, vel dicar gratia plena, & quod Dominus sit mecum, & quia appeller inter mulieres benedicta. Hinc etiam cum Angelus postmodum insinuaret ei, quod conceptura & paritura esset Dei Filium: ipsa tamen ab humilitate sua non recessit. Sed cum Angelus omnem legationem suam adimpletisset, respondit ei: *Eccè ancilla Domini dicit.* Non dicit: Ecce sponsa Patris, ecce mater Filij, ecce sacrarium Spiritus sancti. Quod si dixisset, mentita non fuisset. Debemus etiam & nos imitari humilitatem Beatæ Mariæ, vt vide licet per humilitatem partu sumus in oculis nostris, & sic magni erimus in oculis Dei. Vnde dixit Samuel ad Saul in 1. Reg. 15. *Nonne tuum parvulus es in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es, vnique te Deus in regem super Israel?* Q. d. Olim cum parvulus eras in oculis tuis, magnus fuisti in oculis Domini. Nunc autem cum magnus es in oculis tuis, parvus es in oculis Domini: propter quod etiam subiungit: *Abiecit te Dominus ne sis rex.*

Quarto, ex ordinato motu stellarum dulcis harmonia suscitatur licet à nobis non audiat. Ita etiam B. Virgo dulcem harmoniam deuote laudis effudit in aures Domini, quando gratias egit ei super beneficiis ab eo susceptis. At enim: *Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus, &c.* quæ sequuntur. Similiter & nos pro singulis beneficiis à Deo susceptis debemus ei referre magnificas laudes & deuotas gratiarum actiones, & sic dulcem harmoniam suscitabimus auribus suæ benignitatis. Sic enim prouocabitur, quod plura nobis misericordiarum suarum munera largietur. Vnde monet nos Eccl. 43. *Benedicentes Dominum, exaltes illum, quantum potestis: maior est enim omni laude. Exaltes enim replemini virtute.* Q. d. Si exaltes ueritis eum, gratias ei referendo, amplioribus virtutum donis vos adimplebit. Hinc etiam dicit Bern. *Dise te agendo gratias non esse tardus aut sermone gratitudo enim est virtus uirtus, excita causam finem misericordie, & ueram pietatis.*

Quinto, stella in effusione radiorum suorum non corrumpitur aut violatur. Sic & B. Virgo in Natiuitate Dei Filij non est corrupta: sed quem Virgo concepit, & quem Virgo in utero portauit, hunc etiam Virgo peperit, & post partum inuoluta ac semper Virgo permanit. Vnde cantatur in sequentia, *Lætabundus: Sicut sidus radiis, nunquam mater filio se corrumpit.*

Nos etiam caute debemus, ne diabolus fidem nostram corrumpat. Vnde dicit Apostolus 2. ad Corinth. 11. *Tuus, ut sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpatur sensus uestrus, & excidat à simplicitate, scilicet fide, que est in Christo Iesu.* Multorum hodie fides corrupta est, & maxime mulierum, in quibus per incantationes & sortilegia, & præstigia, ac medicamina multifaria, in quibus consistunt simplicitas & puritas Christianæ fidei plus etiam quæ dici potest est corrupta. Ipse enim cum sint filie hæc matris suam imitantes, fidem suam per multa etiam incredibilia corrumpi permittunt. Ne etiā diabolus animas nostras per peccata corrumpat, madata Domini cit. *T 2* *flodire*

præcepti, etiam sub armis non immemores : quæ Dei erant, Deo : quæ Cæsaris erant, Cæsari restituebant.

Sexum à quo commendabiles existunt, hoc est, quod erant veloces quasi capræ in montibus. Capræ visum habent acutissimum, & sunt velocissimæ. Sic & isti martyres, quia gloriam martyrii contemplabantur, ad martyrium velocius festinabant. Contempsit enim ille gloriosus exercitus rem præsentium ob spem futurorum. Poterant enim isti strenui milites hoc dicere, quod ait Apostolus 2. ad Corinth. 4. Id quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum & in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis ea quæ videntur, &c. Rogate ergo Dominum, vt sic istos gloriosos martyres veneremur & imitemur in terris, vt & ipsi adiungi mereamur in cælis, &c.



DE S. MICHAELE SERMO XLII.

Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis : dico enim vobis quia Angeli eorum, in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est. Matth. 18.

Tria sunt principaliter hic notanda.

- I. Quid per pusillos intelligatur?
II. Quare Dominus inhibeat ne pusillorum aliqui contemnantur?
III. Propter quid facies Dei Patris ab Angelis videatur?



De primo nota: Per pusillos intelliguntur hic simplices, pauperes, & infirmi. Simplices enim pusilli, id est, parui sunt in mundi huius affluantia. Pauperes pusilli sunt in rerum opulentia. Infirmi modici sunt in virium sufficientia. Et vere simplices non sunt contemnendi: quia vt dicitur Prouerb. 3. Cui simplicitas est sermocinatio eius, id est, Iesu Christi. Pauperes etiam non sunt despiciendi: quia, vt dicitur Prou. 17. Qui despexit pauperem, exprobrat factori eius. Et etiam dicitur in Psal. 10. Tibi, o Domine, derelictus est pauper. Infirmi quoque non sunt habendi despectui. Dominus enim miseretur infirmorum. Vnde dicitur in Psal. 6. Miserere mei Deus, quoniam infirmus sum. De prædictis pusillis dicit Dominus Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacet Patri vestro dare vobis regnum.

De secundo nota: Præter prædicta Dominus assignat rationem, quia pusilli non sunt contemnendi, & dicit: Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, &c. Quasi dicat. Cauete vobis, attendite ne contemnatis aliquem simplicem, vel pauperem, vel infirmum. Ego enim eos ita dignos habeo, quod custodiæ eorum Angelos deputaui. Et certe non tales Angelos, qui tanquam garconibus similes sunt de coquina mæca, sed tales, qui sunt de palatio imperij mei, & qui semper vident faciem Patris mei qui in cælis est. Super prædictum locum dicit Glof. Magna dignitas animarum, vt vnacunque habeat ab ori natiuitatis in custodiã sui Angelum delegatum.

De tertio nota: Propter quatuor Angeli vident faciem Dei Patris. Primum est, vt per eos bona opera hominum Deo Patri alacriter offerantur. Secundum est, vt quicunque ad salutem fidelium missi fuerint, celeriter proficiantur. Tertium est, vt super conuersione peccatorum Deo pie congratulentur. Quartum, vt in facie Dei speciosissima insatiabiliter epulentur.

De primo, videlicet, quod Angeli bona opera hominum Deo offerant & repræsentent, testatur ipse Raphael Tob. 12. ita dicens: Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & dereliquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domum tuam, & nocte sepeliebas, ego obtuli orationem tuam Domino: & quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret de. Legitur etiam in Act. 10. quod Angelus apprensus Cornelio, dixit ei: Corneli, orationes & elemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Quasi dicat. Ego obtuli eas Deo. Hinc dicitur in Apoc. 8. Venit Angelus, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum in manu: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Nota, quod altare est cor deuoti hominis, ante quod assistunt Angeli, vt videlicet cogitationes, orationes, locutiones, ac operationes hominum igne charitatis accensas in thuribulo alacritatis suæ offerant super altare aureum, quod est ante thronum Dei, id est, Dei Filio repræsentent, qui est in sinu Patris. Bonum est ergo, charissimi, vt semper aliquid boni in Angelorum thuribula reponamus.

De secundo, videlicet, quod Angeli ad salutem hominum mittantur & proficiantur, manifeste probatur in Tob. 12. vbi Raphael Angelus dixit ad Tobiam seniozem: Misit me Dominus, vt curarem te, & Saram uxorem filij tui à demonio liberarem. Et ponuntur ibi octo beneficia Raphael, quæ commemorat in ordine Tobias junior, sic dicens ad Patrem: Pater, quàm mercedem dabimus illi, cui quid dignum poterit esse beneficij eius? Modo incipit numerare beneficia Angeli, & dicit: Me duxit & reduxit sanum. Ecce primum. Pecuniam à Gabelo suscepit. Ecce secundum. Vxorem me habere ipse fecit. Ecce tertium. Et demonium ab ea ipse compescuit. Ecce quartum. Gaudium parentibus eius fecit. Ecce quintum. Et meipsum à deuotione piscis eripuit. Ecce sextum. Te quoque feci videre lumen celi. Ecce septimum. Et bonis omnibus per eum repleti sumus. Ecce octauum. Et certe adhuc

adhuc hodie mittuntur ad fideles in Ecclesia, vt custodiant eos in omnibus vijs suis: vnde dicitur in Psal. 90. Angelus suus Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.

Et nota, quod tria genera hominum sunt in Ecclesia Dei, quorum doctrinæ ac custodiæ tres Angeli specialiter deputati videntur, videlicet, Michael, Gabriel, Raphael. Hæc autem tria genera hominum signata sunt per Noe, Daniel, & Iob, qui soli saluandi esse dicuntur: legitur enim in Ezech. 14. Si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, & Daniel, & Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Per Noe qui rexit arcam, intelliguntur Principes siue Prælati. Per Daniel qui virgo fuit & continens, intelliguntur virgines & continentes. Per Iob qui fuit in matrimonio, figurantur coniugati.

Michael igitur deputatus est custodiæ atque doctrinæ Prælatorum & Principum. Vnde & ipse Princeps appellatur in Dan. 10. vbi dicit Gabriel ad Danielelem: Ecce Michael vnus de Principibus primus venit in adiutorium meum. dicitur etiam Dan. 12. In tempore illo consurget Michael Princeps magnus, qui stat pro filijs populi. Michael autem interpretatur, Quis vt Deus, & ex ipsa nominis sui interpretatione innuit, quod Prælati & Principes debent esse vt dij: Deus autem est fidelis, & verax, iustus, & misericors. Quod Deus sit fidelis, dicitur Deut. 22. Deus fidelis, & absque vlla iniquitate. Sic & Principes & Prælati deberent esse fideles, sed modo sunt de conuerso. Dicit enim Dominus Isa. 1. Principes tui infideles, socij furum. 2. Item Deus est verax: vnde dicitur Ioan. 3. Qui accepit deus testimonium, signauit quia Deus verax est. Ita & ipsi debent esse veraces. Non enim decet Principem labium mentiens, vt dicitur Prou. 17. 3. Deus etiam est iustus: hinc dicit Psal. 10. Iustus Dominus, & iustitias dilexit. Sic & ipsi debent esse iusti. Per iustitiam enim firmatur solium: sicut dicitur Prouerb. 16. 4. Deus etiam est misericors: vnde dicitur in Psal. Quod misericordie eius non est numerus. Ita Principes & Prælati debent esse misericordes: quia dicitur Prouerb. 20. Misericordia & veritas custodiunt Regem: & roborabitur clementia thronus eius.

Gabriel deputatus est virginibus & continentibus. Vnde & ipse fuit missus ad Danielelem virginem, vt faceret eum intelligere mirabiles visiones, quas viderat, & quæ ventura erant. Dicitur enim Dan. 8. Gabriel fac istum intelligere visionem. Missus enim fuit, vt nuntiaret conceptionem Ioan. Baptistæ, qui virgo permansit. Missus etiam fuit ad Mariam Virginem, vt annuntiaret ei, quod conceptura esset Saliuatorem mundi & virginitatis actorem. Interpretatur autem Gabriel fortitudo Dei, & per hoc innuitur, quod virginis ac continentis multum indigent fortitudine diuina, quæ possint resistere tentationibus & concupiscentijs illecebrosæ carnis.

Raphael deputatus est coniugatis. Vnde & ipse missus fuit ad Tobiam coniugatum, & procurauit nuptias iuniori Tobia. Ipse etiam docet quod tria maxime sunt necessaria coniugatis, videlicet, oratio, ieiunium, & elemosyna, sicut dicitur Tob. 13. Interpretatur vero Raphael medicina Dei, & per hoc innuitur, quod coniuga-

tis est necessaria medicina temperantia, ne videlicet, nimis voluptati relaxent habenas. Vnde dicit iunior Tob. 8. Tu scis Domine, quia non luxuria causa coningen accipio, sed sola posteritatis dilectione.

Tertia causa, quare Angeli vident faciem Dei Patris, hæc est, vt omnes super peccatorum conuersione congratulentur & gaudeant. Vnde dicit Dominus Luc. 15. Dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore penitentiam agente.

Quarta causa est, quare Angeli tam auidè faciem Patris cælestis contemplantur, vt videlicet in ipsa eius facie insatiabiliter deliciantur: vnde 1. Pet. 1. In quem desiderans Angeli prospicere. Rogate ergo Dominum, vt ei tam fideliter obsequamur, quod per sanctos Angelos in æternam requiem tandem deportari mereamur. Quod nobis, &c.



IN FESTO VNDECIMILLIUM VIRGINUM

SERMO XLIII.

Media nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas. Matth. 25.

In presenti Euangelio quatuor principaliter sunt notanda.

- I. Quid per quinque prudentes virgines intelligatur?
II. Quid per quinque fatuas virgines exprimat?
III. Quid per mediam noctem & clamorem qui tunc factus est, accipiat?
IV. Quid sit sponsus, cuius aduentus virginibus dormientibus annuntietur?



De primo nota: Quia vere virgo est, quæ intrinsecus & extrinsecus est incorrupta: propterea per quinque prudentes virgines quilibet fidelis & iustus homo intelligitur, qui & cor interiorius & quinque sensus suos exteriorius à veneno diaboli, & ab inquinamento sæculi, & breuiter ab omni carnis illecebra purus conseruat & incorruptos.

corruptos. Diabolus enim, & seculum, & carnis illecebra, cor & sensus hominum violant & corrumpunt. Diabolus enim, maxime corrumpit hominem per superbiam, & seculum per auaritiam, & carnis illecebra per luxuriam. Vnde Augustinus sic dicit in libro de verbis Domini: *Videntur mihi quinque virgines significare quandoque perditam continentiam à carnis illecebris. Continentus est enim animi appetitus à voluptate oculorum, à voluptate aurium, à voluptate olfactu, gustu, atque tangendi. Et licet virginitatem in corpore pauci habeant, virginitatem tamen in corde omnes fideles habent. Virginitas autem cordis fides est incorrupta, ut idem asserit Augustinus.* Et vere hæc in paucis mulieribus inuenitur. Vix enim est aliqua mulier, nisi veram fidem corruerit per tartilegia, & alia muliebria medicamina, & prælagia, in quibus credunt mulieres & confidunt. Debet igitur quilibet spiritualiter esse virgo, & prudens virgo, ut bona viriliter agat: virgo enim dicitur quasi viriliter agens. Debet etiam esse prudens, ut ea bona quæ facit, faciat pro æterna mercede. Vnde dicit Glossa: *Prudentes, quia voluntate veritati seruiunt pro æterna.*

Debet etiam quilibet Christianus, ut prudentibus virginibus assimilatur, lampadem ardentem habere. Septem vero sunt circa lampadem consideranda. Primum est, ut lampas sit ex vitro perlucido. Secundum est, quod lampas inferius est clausa & angusta, sed superius aperta & ampla. Tertium est, quod oleum infunditur. Quartum est, quod lignus imponitur. Quintum est, quod igne accenditur. Sextum est, quod cauetur ei, ne frangatur & oleum effundatur. Septimum est, quod etiam cauetur ei à vento, ne lumen eius extinguatur.

De primo nota, quod per lampadem fides Christiana figuratur. Fides enim similis est vitro perlucido. *Per fidem enim nunc Deum videmus, sicut per speculum, & in enigmate, tunc autem videbimus eum facie ad faciem:* sicut dicit Apostolus. 1. ad Cor. 13. Et certe fides non relinquit hominem, qui eam sequi voluerit, nisi perducatur eum illuc, ubi Deum clarissima visione contempletur. Ibi etiam fides nomen suum mutat: quæ enim hic vocatur fides, illic appellatur aperta cognitio. Secundo, lampas inferius est clausa & angusta, sed superius aperta & ampla. Vnde dicit Augustinus: *Qui veram de Deo fidem habet, non cupit in miseris huius mundi esse dives: nec plurius est ei mundus quam Deus.* Videtur ergo, quod paruum vel nullam habeant fidem, qui tam auari sunt circa temporalia congreganda, siue hoc sit per fas siue nefas. Tertio oleum lampadi infunditur. Per oleum intelliguntur bona opera & eleemosynæ, quæ debent fidei infundi, quia fides sine operibus vacua est & emortua. Bona quippe opera sunt quasi anima fidei, quæ eam viuificant, sicut anima viuificat corpus. Vnde dicitur Iacob. 2. *Fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa.* Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.

Quarto, lampadi lignus imponitur. Per lignum bona & recta intentio figuratur. Nihil enim valet bonum opus, nisi bona & recta in-

tentione fiat. Nunquam etiam per oleum domus commode vtiliter illuminaretur, nisi lignus imponeretur: vnde dicit Dominus Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Per oculum intelligitur bona & recta intentio, per quam omne opus debet fieri propter Deum, & non propter laudem humanam, vel aliud lucrum temporale. Debet igitur iste lignus imponi mediante quodam instrumento, quod quandoque ex transuerso imponitur, quandoque ex summo immittitur, & significat instrumentum illud, cui lignus intruditur, & per quod oleo imponitur, scilicet æterni boni, propter quam debet fieri quodlibet opus bonum.

Quinto, lampas accenditur igne, per quem ignem charitas intelligitur, quæ facit bona opera ardere & lucere coram Deo & Angelis, & hominibus: vnde dicit Dominus Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est.*

Sexto, caueri debet, ne lampas frangatur, & oleum effundatur. Tunc lampas frangitur, & oleum effunditur, quando mortale peccatum committitur. Per vnicum enim peccatum mortale omne bonum opus amittitur. Vnde dicitur Iac. 2. *Quicumque totam legem seruauerit, offendas autem in vno, factus est omnium reus.* Multum ergo quilibet sibi debet cauere à mortali peccato.

Septimo etiam sibi debet cauere, ne lampas bonorum operum per ventum vanæ gloriæ extinguatur. Non enim nobis, sed gratiæ Dei de bonis nostris operibus gloriam dare debemus. Vana gloria est ventus ille vehemens, qui irruit à regione deserti, id est, à locis illis quæ ab omni bono sunt deserta, & concurrit domum, in qua filii Iob epulantur: id est, deijcit omnem structuram bonorum operum, in quibus filii Dei per dulcedinem conscientiæ & gaudium spiritus epulari debent, sicut legitur in Iob. 1.

De secundo nota: Per quinque fatuas virgines quidam homines intelliguntur, qui videntur quantum ad apparentiam exteriorem quinque sensus suos à malis operibus continere, & propter hoc virgines appellantur. Videntur etiam fidem Christianam habere, & propterea lampades habent: sed opera pietatis non habent, id est, per largam eleemosynarum largitionem, sicut possent, pauperibus non miserentur, & ob hoc oleo carent: & præterea etiam si aliquid olei haberent, ventus inanis gloriæ exiccaret illud. Si enim tales quandoque eleemosynas dare videntur, non sincere dant eas propter Deum, sed propter vanæ gloriæ appetitum, vel propter pudorem, ne videlicet coram tenacitas apud homines diffametur. Tales igitur fatui vocantur: quia non prospiciunt sibi de æterno bono.

De secundo nota: Per medium noctis tempus illud exprimitur, in quo homo minime se putat moriturum. Quod autem clamor factus est media nocte, hoc signat, quod omni tempore, siue sani simus, siue infirmi, semper aduentum districti iudicis æternitatis oculos habere debemus, & semper debet auribus nostris insonare taba illa terribilis, quæ sic insonat: *Surgite mortui, venite ad iudicium.*

Hunc

Hunc autem clamorem suscipere debent in auribus nostris duo praecones Domini, videlicet timor, & amor. Timor clamat, quod veniat Dominus iustus & austerus. Amor autem clamat, quod veniat dulcis sponsus. Qui hunc clamorem iugiter audit, necesse est ut furgat, id est, ut ad superna se erigat. Talis etiam cauebit sibi, ne vel dormiat, aut dormitet: ne videlicet dormiat per Dei oblivionem, nec etiam dormitet per aliquantulam desidiam, vel torporem.

De quarto nota: Sponsus iste cuius aduentus nuntiatur, est Filius Dei, qui sibi quamlibet fidem animam in cruce pretioso suo sanguine desponsavit. Iste vero sponsus venturus est, licet hora sui aduentus valde sit incerta: venturus est, inquam, & quos in cruce desponsavit, si dignos eos invenit, perpetuo sibi copulabit. Cum vero sponsus iste venerit, illi qui prudentibus virginibus similes sunt, cum eo ad illas delicatas nuptias letanter introibunt. Quibus ingressis ianua claudetur. Illi vero qui fatuis virginibus similes extiterunt, foris remanebunt. Si vero illi foris remanebunt, qui a malis cauerunt, sed bona non fecerunt: quod illi, putas, ibunt, qui nec a malis cauerunt, nec bona fecerunt. Vnde dicit Augustinus: Si et virgo est, et lampadem fert, et tamen non admittitur: ubi se videbit, qui nec virginis aeternam ab illicitis servat, nec bona opera volens habere, in tenebris ambulat? Vere qui ab illis nuptiis excludentur, in magnam amaritudinem sunt casuri. Vnde dicit Gregor. O si sapere in cordis palato posses, quid admirationis habes, quod dicitur: Venit sponsus? quid dulcedinis habes, quod dicitur: Intraverunt cum eo ad nuptias? quid amaritudinis habes, quod dicitur: Et clausa est ianua? Tunc enim miseris ianua omnis boni claudetur. Rogate ergo Dominum, ut cum venerit sponsus, tales tunc appareamus, ut cum Christo ad nuptias gaudenter introeamus. Quod nobis, &c.

IN FESTO
SIMONIS ET IUDÆ
Apostolorum
SERMO XLIV.

Hac mando vobis, ut diligatis
invicem. Ioan. 13.

- Quatuor sunt hic principaliter consideranda.
- I. Quis ille sit à quo aeterna dilectio precipiatur?
 - II. Quibus ut se invicem diligant, inungatur?
 - III. Qualiter alter alterum diligere, sentiantur?
 - IV. Quare quilibet alium diligere moneatur?

De primo nota: Ille qui mandatum de dilectione proponit, est Christus Dei Filius. Christus autem interpretatur veritas. Vixit enim eum Deus Pater in conspectu. *D. Alberti Magni Serm.*

dem & consortem imperij sempiterni: propterea dicit ad eum Psalmista: *Venit te Deus Deus tuus oleo laetitia pro consortibus tuis*, id est, pro aliis fidelibus & electis, qui sunt consortes regni per adoptionem gratiae. Christus vero consortis est regni Dei Patris per identitatem naturae.

De secundo nota: Omnibus Christianis, ut se invicem diligant, precipitur & mandat. Ipsi enim à Christo dicuntur Christiani, & à Deo uncti sunt uncti. Uncti, inquam, sunt ad hoc, ut sint cum Christo reges & sacerdotes. Vnde dicit Apostolus 1. ad Corint. 1. *Qui unxit nos Deus est, & qui signavit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Nota in hac auctoritate tria bona, quae Christus fecit Christianis, videlicet, quod signavit, quod etiam pignus Spiritus sancti eis dedit. *Venit enim nos Iesus Christus in reges & sacerdotes*, ut dicit Glossa, ut scilicet habeamus cum illo dignitatem regalem, ac eminentiam sacerdotalem. *Signavit etiam nos*, id est, discretis ab alijs hominibus signo crucis, ut Glossa testatur: *Acciperunt enim electi signum Dei vivi in frontibus suis*, sicut dicitur in Apoc. *Praeterea dedit pignus Spiritus sancti in cordibus nostris.* Hoc pignus dedit est nobis, quando videlicet regenerati sumus et aqua & Spiritu sancto in salutari baptismo. Vnde illis, qui hoc pretiosum pignus salutis aeternae per vile peccatum amiserunt. Consultum est eis, ut illud sine aliqua dilatione per veram penitentiam recuperare laborent. Mandat igitur Christus universis Christianis, ut in invicem se diligant, sic inquitens: *Hoc mando vobis, ut diligatis invicem, &c.*

De tertio nota: Tribus modis debent se invicem diligere Christiani, videlicet, corde, ore, & opere. Vnde & Dominus non dicit singulariter: *Hoc mando tibi*, sed dicit pluraliter: *Hoc mando vobis*: quia in pluribus consistit dilectio, quae invicem est habenda. Debemus ergo nos invicem diligere corde, ore, & opere. Vnde & Dominus ter mandat & precipit, ut nos invicem diligamus. Ille etiam Discipulus, qui recubuit in sinu Iesu, in epistola sua ter monet, ut nos alterutrum diligamus.

Igitur de dilectione cordis dicit Dominus Ioan. 13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, scilicet, corde, sicut dilexi vos.* De eadem dilectione dicitur 1. Ioan. 3. *Hec est amantissima, quam audivit ab initio, ut diligatis alterutrum, corde videlicet: unde sequitur post pauca: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.*

Dilectio vero cordis consistit ad minus in tribus, videlicet, in pia compassione, in boni opinionis, in fidei conseruatione. Primo, quicumque enim alterum diligit, sine dubio comparatur ei in necessitatibus suis & miseris, sine sint corporales, sine spirituales. Propter hoc dicit Ioan. 1. Cant. 3. *Quis habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscerum sua ab eo: quomodo charitatem Dei manet in eo?* Apertio igitur viscerum est pia compassio. Secundo, qui alium diligit, & non potest ei subuenire, saltem optat & desiderat ei bonum. Hanc dilectionem & hunc affectum habuit Paulus, qui dicebat ad Romanos 9. *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitae.* Ecce Paulus qui fuerat Iudeus, optat pro conuer

conuersione Iudæorum anathema fieri à Christo, id est optat vel diutius viuere in hoc seculo, & peregrinari à Christo: vel etiam optat ad tempus ire in ignem purgatorij pro salute ipsorum. Quid igitur optare debet Christianus Christiano? Hic vehementer reprehendendi sunt, qui mortem vel gehennam, vel alias aduersitates proximis suis optant.

Tertio dilectio attenditur in fidei conseruatione, ut videlicet quilibet alteri sit fidelis. Vnde dicitur Eccles. 27. *Dilige proximum tuum, & coniungere fide cum illo. Quod si denudaueris absconsa illius, non persequeris post eum.* Glossa, *quia irremediabilis est.*

Debemus etiam nos ore inuicem diligere. Vnde dicit Dominus Ioan. 15. *Hoc est preceptum meum, ut diligatis inuicem sicut ego dilexi vos.* Hinc etiam dicitur 1. Ioan. 4. *Charissimi, si Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Dilectio autem oris ad minus consistit in tribus, videlicet, in fraterna correptione, in mutua oratione, & in famæ emundatione. De fraterna correptione dicitur Prover. 27. *Meliora sunt vulnera diligenti, quam fraudulenta oscula odientis.* Hic dicendum est patribus & matribus, quod corripiere debent filios suos & filias, cum vadunt ad tabernas & choreas.

De mutua oratione dicitur Iacob. 5. *Orate pro inuicem ut saluemini.* Fideliter autem quisque debet orare pro proximo suo, quia vniuscuiusque oratio in finem suum reuertetur. Aliqui orant se vindicari à Domino, sed hoc ipse Dominus prohibet Matth. 5. ita dicens: *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filij Patris vestri qui in celis est.* Attenditur etiam in oris dilectione, ut quilibet famam alterius clarificet, & emundet: vnde dicitur Prover. 15. *Fama bona impinguat ossa, id est, homines virtuosos. Sed heu multi sunt, qui potius famam proximorum denigrant, quam emundent, videlicet, immundi detractores, & tales Deo sunt odibiles, & bonis abominabiles.* Hinc dicitur ad Roman. 1. *Abominatio hominum detractor.* Item Prover. 23. *Cum detractoribus non commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorum.* Ibi dicit Glossa: *Hoc specialiter vitio periclitatur totum pene genus humanum.*

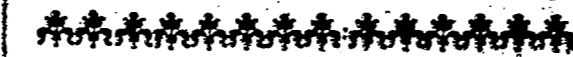
Tertio debemus nos opere ad inuicem diligere. De hac dilectione dicit Dominus in præfenti Euangelio: *Hac mando vobis, ut diligatis inuicem.* Hinc etiam dicit 1. Ioan. 3. *Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, supple. tantum, sed opere & veritate.* Ista etiam dilectio in tribus consistit, videlicet, in elemosynarum erogatione, & mutui subuentione, & in pauperum contra impios defensione. De primo dicit Dominus Luc. 6. *Date, & dabitur vobis.* Item in Luc. 11. *Date elemosynam, & omnia munda sunt vobis.* De secundo, videlicet, de mutuo gratis præstando dicit Dominus Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Si de mutuo quod non propter aliquod temporale lucrum, sed tantum propter Christum præstare debes proximo tuo, nihil est sperandum, multo fortius nihil est accipiendum. De tertio, videlicet, de pauperum defensione dicit Iob 29. *Pater eram pauperum, conturbabam malos iniqui, & de dentibus illius auferabam predam.* Hinc etiam dicitur Prover. 24. *Erue eos qui ducuntur ad mor-*

tem: & qui reuertuntur ad interitum, liberare eos oportet. Et Eccl. 4. *Libera eum, qui iniuriam patitur de manu superbi.*

De quarto nota: Ad minus propter tres causas nos diligere debemus ad inuicem. Prima causa est, ut æternas tenebras non incidamus. Secunda causa est, ut vitam æternam apprehendamus. Tertia causa est, ut Deum in sua maiestate cum læticia videamus. Primo igitur debemus inuicem diligere, ne videlicet perpetuas tenebras incidamus. Vnde dicit 1. Ioan. 2. *Qui diligit fratrem suum, in lumine permanet, & scandalum in eo non est.* Igitur in via illius qui proximum suum sincere dilexerit, non erit scandalum, id est, aliquis obex aut offendiculum, propter quod ruat in tenebras exteriores. Vnde sequitur ibidem: *Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat.* Fugendum est itaque fraternum odium, quia demergit animam in tenebras infernales.

Secundo, debemus etiam inuicem diligere, ut vitam apprehendamus æternam. Vnde dicit 1. Ioan. 2. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui vero non diligit, manet in morte.*

Tertio debemus inuicem diligere, ut Deum in sua maiestate cum gaudio videamus. Propter hoc dicit 1. Ioan. 4. *Clarissimi, diligamus inuicem, quoniam charitas est ex Deo: & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum, id est, cognoscet.* Ponitur enim præfens pro futuro. Dilectio itaque fraterna faciem Dei clarissimam post hanc vitam felici animæ representat. Rogate ergo Deum, charissimi, ut sic nos corde, ore, & opere diligamus ad inuicem, ut in dulci dilectionis vinculo coram Deo nostro mereamur aggregari, &c.



IN FESTO

OMNIVM SANCTORVM

SERMO XLV.

Beati pauperes spiritu: quoniam

regnum est celorum.

Matth. 5.

NOTA, quod hodie agitur solemnitas omnium Sanctorum, videlicet, Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, Continentium, & omnium aliorum electorum. Vnde in præfenti Euang. & beatitudo singulorum proponitur, & causa beatitudinis singulorum. Beatitudo vero Sanctorum, prima origine à fonte sanctæ Trinitatis procedens, influit in humanitatem Christi. A Christo vero Beata Virgo Maria suscipiens beatitudinem, tamquam nobilis gloriæ aqueductus, deportat eam Angelis, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, ac deinceps omnibus aliis Sanctis,

Primo

Primo igitur ostendit Dominus, quare Angeli beatitudinem sint assecuti, sic inquit: *Beati pauperes spiritus: quoniam ipsorum est regnum celorum.* Gloss. Pauperes spiritu sunt humiles, non inflati, non alta sapientes, sed timentes. Hoc congrue dicitur de Angelis à celo propter superbiam deiectionis, Sancti Angeli, quia se sub Deo humiliaverunt, & Creatorem suum filialiter timuerunt, in gratia perseverarunt, & in regno celorum confirmati fuerunt. Si igitur Angelorum consequi volumus societatem, imitemur & ipsorum humilitatem. Et nota, quod superbia summopere est fugienda. Deus quippe superbos summe detestatur & odit. Vnde dicitur Iacob. *4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Humiliamini ergo in conspectu Dei, & exaltabit vos. Dicit enim Eccl. 10. *Quid superbit terra & cinis? Inisium omni peccati est superbia. Qui tenuerit illam, replebitur maledictis.* Gloss. in corpore & anima, & subvertet eum in finem. Sequitur infra: *Perdidit Deus memoriam superborum, & reliquit memoriam humilium sensu.* Gloss. id est, humilium corde.

Secundo, Dominus ostendit, quare sancti Patriarchae caelestem beatitudinem sint consecuti, ita dicens: *Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.* Admirabiliter mites erant, & patientes sancti Patriarchae iniurias enim hominum malignorum in magna mansuetudine sustinuerunt: sicut liber Genes. satis evidenter declarat. Vnde & ipsi non solum terram morientium, sed & terrae viventium possessores effici meruerunt. Abundantes quippe & in ista vita fuerunt, & postmodum ad regni caelestis abundantiam pervenerunt.

Discamus igitur eorum mansuetudinem imitari in terris, si ipsis sociari desideramus in caelis. De mansuetudine dicitur in Psalm. 36. *Mansueti autem hereditabunt terram, subaudi, viventium, & delectabuntur in multitudine pacis, scilicet, Ecclesiae triumphantis.* Ad mansuetudinem inuitat nos Eccl. 10. *Fili, in mansuetudine serva animam tuam.* Magna ergo virtus est mansuetudo, cum per eam anima conservetur. Vnde & Dominus dixit ad Discipulos suos Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

Tertio, Dominus declarat, quare Prophetae pervererunt ad beatitudinem sempiternam, ita inquit: *Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.* Tante charitatis erant Prophetae, ut aduersitates proximorum suorum desererent. Hinc est, quod Samuel dessebat Saul propter suum peccatum regnum amisit. Vnde & Dominus dixit ei 1. Reg. 16. *Vsquequo in lucas Saul? cum ego proiecero eum, ne regnet super Israel.* Ieremias etiam ruinam civium suorum ex charitate deservit. Vnde dicit 14. *Deducant oculi mei lacrymas per diem & noctem, & non taceant: quoniam si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio: & si introiero civitatem, ecce attenuati sumus.* Similiter & alij Prophetae fleuerunt, vnde & à Domino consolati meruerunt.

Nos etiam, si appetimus consolari à Prophetis, necesse esse, ut & lamentemur cum ipsis. Glossa vero monet nos, ut tribus de causis lugeamus, videlicet, pro peccatis nostris, & pro peccatis aliorum, & pro desiderio caelorum.

Quarto, Dominus manifestat, quare Apostoli sunt beatificati, & dicit: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.* Sancti Apostoli Christum qui est vera iustitia ardentem esurierunt & sitierunt, ipseque inseparabiliter adhererunt. Vnde & modo ex suavitissima ipsius visione ac fructu sine fastidio saturantur. Legimus enim in Ioan. 6. quod propter quaedam verba, quae Dominus dixit: *Multis discipulorum eius abierunt retro, & iam cum illo non ambulabant.* Dixit ergo Iesus ad duodecim, scilicet, Apostolos: *Namquid & vos vultis abire? Respondit ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Quid Domine, tu ita dulcis es, & bonus, à te non possumus separari.* Vnde & idem Petrus postea dixit ad Dominum, sicut legitur Luc. 22. *Domine, tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire.* Nos igitur, si cupimus cum Apostolis satiari, oportet ut & nos esuriamus & sitiamus & corpus & sanguinem Iesu Christi, ipseque fideliter seruiamus.

Quinto, Dominus ostendit, quare sancti Martyres beatitudinem sint adepti: & dicit: *Beati misericordes: quoniam & ipsi misericordiam consequentur.* Praecipua & suprema misericordia est, hominem circa animam suam misericordem existere. Hanc misericordiam sancti Martyres habuerunt. Nihil enim curabant, quid corpora parerentur: dummodo animas Deo repositarent. Vnde & Dominus dicit Matth. 16. *Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam.* Sancti Martyres quando diversis suppliciis propter Deum afflicti, moriebantur, ab infidelibus animas suas perdere putabantur: quas tamen veraciter invenerunt, eam à Domino gloria & honore coronati fuerunt. Nos etiam ut imitatione sanctorum Martyrum misericordes existamus, corpori nostro non nimis parcamus: sed ieiunemus, vigilemus, oremus, laboremus, ut apud Dominum misericordiam consequamur.

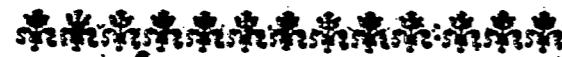
Sexto, Dominus manifestat, quare sancti Confessores ad aeternam Beatitudinem pervenerunt, ita dicens: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Nota, quod pulvis temporalium bonorum mirabiliter conturbat, & excacat oculi cordis: proinde sancti Confessores atque Pontifices non erant cupidi rerum temporalium, sed largi fuerunt, & elemosinarum operibus dediti: vixit Gregorius, Nicolaus, Martinus, & alij quamplures Episcopi. Per lacrymas etiam & compunctiones corda sua mundaverunt, & propter nunc cum inenarrabili gaudio Dei faciem contemplantur. Imitemur & nos sanctos Confessores in contemptu rerum mundanarum, & largitione elemosinarum, nec non & in profusione lacrymarum, ut mundis animis oculis Deum in gloria aeterna videre mereamur. *Mundi enim sunt oculi, dicit Gloss. qui non arguit conscientiam peccatorum.*

Septimo, Dominus innuit, quod Virgines & Continentes in aeterna beatitudine sunt collocatae. Dicit enim: *Beati casti: quoniam ipsi filij Dei vocabuntur.* Virgines & Continentes carnem quae semper concupiscit aduersus spiritum, per castitatis exercitia à suis concupiscentiis renouantes spiritum subegerunt, & inter carnem & spiritum cum Dei adiutorio pacem fecerunt. Vnde & filij Dei iam vocantur, & cum hac filiatione Dei etiam similitudinem sunt adepti: propter hoc ille virgo Ioan. 1. dicit in 1. Can. 3. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Deus Pater, ut filij Dei nominemur & simus.* Nunc filij Dei sumus

sed

sed nondum apparuit, quod erimus, Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam vidimus eum, facti est. Imitetur & nos Virgines & Continentes, carnemque nostram à libidinis concupiscentiis refrænemus, pacem quoque inter carnem & spiritum facere studeamus, ut Dei filij vocari mereamur.

Octavo & postremo, Dominus aperit, quare omnes electi beatitudinem sunt adepti, & dicit: *Beati qui perfectionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum celorum.* Omnes enim electi per sustentiam persecutionum ingressi sunt regnum celorum. Oportet quippe ut omnis electus vel à Deo, vel à diabolo, vel ab homine, siue fit bonus, siue malus, persecutionem patiat: si vult peringere ad regnum celorum. Unde dicit Apostolus 2. ad Tim. 3. *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Persecutio quæ à Deo infligitur, sunt infirmitates, & alia mundi aduersitates Persecutio quæ inferitur à diabolo, sunt diuersimodæ tentationes. Persecutio quam infligit bonus homo, sunt increpationes verborum, & correctiones verborum, quas pro culpâ suis infligit his qui suo regimini sunt commisi. Persecutio quam inferit malus homo, sunt odia, & detractiones, & retum violentia, vel fraudulente subtractiones. Omnes prædictæ persecutiones cooperantur in bonum his, qui secundum propositum vocati sunt sancti. Rogate ergo Dominum, ut sic electos suos imitemur, quatenus celestem beatitudinem cum ipsis participare mereamur. Quod nobis præstare, &c.



ITEM
DE OMNIBVS SANCTIS
SERMO XLVI.

Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amici stolis albis, & palma in manibus eorum. Apoc. 7.

Hic occurrunt quinque principaliter notanda.

- I. *Qui sint isti qui ante thronum in conspectu Agni stare dicuntur?*
- II. *Quod sit signum quo signati esse scribuntur?*
- III. *Quæ sint stola alba quibus amittuntur?*
- IV. *Quæ sint palme quæ ab ipsis in manibus feruntur?*
- V. *Quod sit beneficium quod ab Agno consequuntur?*



Primo nota: Illi qui coram Agno stare dicuntur, est congregatio omnium beatorum, collecta ex omnibus gentibus, & tribubus: Hebræi siue Iudæi figurantur, qui per circumcisionem, & legem Mosaicam sunt saluati, secuti Abraham, Isaac, & Iacob, Moyses, Dapud ac infiniti. Illi qui collecti sunt ex populis, exprimentur Christianos: quoniam ipsi specialiter sunt populi Dei, qui per præcepta nouæ legis bene adimpleta saluari meruerunt. Illi etiam qui collecti sunt ex linguis, figurant religiosos, qui sepe ex diuersis linguis in vnam religionem conueniunt: qui etiam nouis linguis loquuntur, postquam religioni se dederunt; recedunt enim vetera de ore ipsorum. Omnes ergo electi ex bonis, gentibus, & tribubus, & populis, & linguis congregati stant coram Agno, id est, Iesu Christo. Ipse enim est ille Agnus immaculatus, qui per proprium propositum & per desideria Sanctorum occisus est ab origine mundi. Stant, inquam, à persecutionibus quibus olim subiacuerunt, erecti, & in gloria sublimati. Er vere dignum est, ut coram ipso, per cuius sanguinem sunt redempti, stent ex omni corde ei gratias referentes.

De secundo nota: Signum quo signati esse scribuntur, est fides de diuinitate Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & de humanitate Iesu Christi. Quasi enim quoddam thau fuit diuinitas Patris, & Filij, & Spiritus sancti: cui apposita est, quasi quadam tabula humanitas Iesu, & ita hæc fides est quasi quedam crux, quæ fidelium frontibus infligitur, ut saluentur. Hinc dicit Ioan. Apoc. 7. *Vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terra, & mari, dicens: Nolite nocere terra, & mari, neque arboribus, quoad usque seruius seruos Dei in frontibus eorum.* Per Angelum qui ab ortu solis ascendit, ipse Dei Filius intelligitur, qui natus est ex Maria Virgine. Ipsa quippe fuit ortus veri solis. Habuit autem Christum signum Dei viui, quia diuinitatem Patris & sui ipsius, nec non Spiritus sancti manifestauit huic mundo. Unde dicit Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum, quos dedisti mihi de mundo: & ipsi cognouerunt, verè quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti.* De manifestatione Spiritus sancti dicitur Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum, dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non vidit eum, nec scit. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.*

Signum etiam Dei viui erat crux sancta, quam ipse Iesus sibi vulsuauit, exiens in eum, qui dicitur Caluarie locum, sicut testatur Ioan. 19. Ille ergo Angelus, id est, Iesus Christus clamat quatuor Angelis, id est, illis spiritibus, qui ad vindictam illorum deputati sunt, qui peccant in quatuor plagis huius mundi. Ait, inquam: *Nolite nocere terra & mari, neque arboribus,* id est, nolite alijs percussione nocere auaritis, qui per terram figurantur, quia terrena semper querunt: nec etiam luxuriosis, qui per libidinem desuperant, ut mare: nec etiam arboribus, id est, superbis, qui

bis, qui per elationem semper tendunt ad alta, quoad usque seruius seruos Dei nostri in frontibus vrum, id est, donec omnes qui saluandi sunt, per fidem Trinitatis & humanitatis mez sunt signati, ut hoc signo à reprobus discernantur.

De tertio nota: Stola alba, quibus electi sunt amitti, est innocentia & vera poenitentia. Qui sine altera istarum venerit, mittetur in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor denticum: non enim habet vestem nuptialem. De istis stolis dicitur Apoc. 2. *Beati qui lauant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vite, & per portas intrare in ciuitatem,* videlicet, Ierosolymam sapernam.

De quarto nota: Palme quas in manibus ferunt, significant septem victriam, quam Sancti obtinuerunt, septem duce exercitus diaboli deuicto, & hoc per adiutorium Spiritus septiformis. Septem quippe sunt duces exercitus diaboli, videlicet, superbia, ira, inuidia, auaritia, acedia, gula, & luxuria. Qui hos septem duces deuicerunt, palmas quæ sunt signa victorie, in manibus suis gloriose portabunt in caelis. De his septem dacibus, ac eorum exercitibus dicit Dominus ad Iob 39. *Numquid præbebis equo fortitudinem, qui præcal odoratur bellum, exhortationem, ducum, & ululatum exercitus.* Per equum intelligitur robustus miles Christi, qui glorificat & portat Deum in corde & corpore suo. Ille procul odoratur bellum, quod diabolum aduersum eum suscitare proponit, præparat enim animam suam ad tentationem: & contra exhortationem inuicem ducum exercitus diaboli inuocat in adiutorium auxiliium Spiritus sancti.

De quinto nota, videlicet, electos ab Agno tale beneficiu consequi, quod deducit eos ad vitæ fontes aquarum. Unde legitur Apoc. 7. quod cum Ioannes vidisset illam gloriosam turbam Agno assistentem, dixit ei vnus de senioribus: *Hi qui amitti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde venerunt?* Respondit Ioannes: *Domine mi, tu scis. Cui dixit senior: Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni: ideo sunt ante thronum Dei. Et Agnus qui in medio throni est, reget illas, & deducet eas ad vitæ fontes aquarum.*

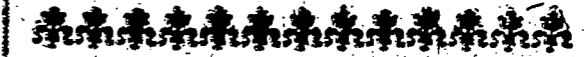
Er nota, quod quinque fontes sunt in regno Dei, ad quos Agnus electos suos deducit. Primus est fons consolationis: ibi enim absorbet Deus omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Secundus est fons quietis. Absisteris namque lacrymis, A modo iam dicit Spiritus, id est, Trinitas, ut requiescant à laboribus suis. Tertius est fons refectiois. Quiescentes quippe reficiuntur, & inebriantur ab ubertate donus Dei. Quartus est fons consolationis, & dulcem requiectionem, & suauissimam refectioem, nimirum præsuppent in vocem exultationis: *Vox enim exultationis & saluus est in tabernaculis iustorum.* Quintus est fons dilectionis. Quomodo enim eum ardentem non diligant, qui eos consolatur, & requiescere facit, & refecti omni bono? De his fontibus dicitur Hæc. 12. *Fluuius aquas in gaudio de finibus Saluarit.*

E conuerso, in inferno quinque fontes sunt fluij dicuntur esse, de quibus draco infernalis dampnatas animas, velint nolint, potare compellat.

D. Alberti Magni Sermon.

lit. Primus fons siue fluius Stix appellatur, de quo miseræ anime potantes odio se habebunt ad inuicem. Secundus vocatur Phlegeron, de quo dammati bibentes irascuntur, & indignantur sibi metipsis & alijs; quorum occasione sunt peritici. Tertius dicitur Lethe, de quo reprobi potantes amantiam incident & oblivionem gaudij præteriti, & libidinis transfæcti. Quartus vocatur Acheron, de quo cum biberint in inferno positi, inestimabilem tristitiam patientur. Quintus appellatur Cocytus, de quo cum potati fuerint miseri peccatores, inconsolabiliter lugebunt & stebunt.

Rogare ergo, charissimi, Dominum, ut sic Sanctos suos imitemur in terris, ut consortes gaudij eorum esse mereamur in caelis. Quod &c.



IN COMMEMORATIONE
Fidelium Animarum
SERMO XLVII.

Audui vocem de celo dicentem mihi, Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Apoc. 14.

Ora, quod verba ista, videlicet, *Beati mortui qui in Domino moriuntur*, digna sunt predicati, & ab omnibus membrorum commendari: cum etiam vox celestis iusserit ea scribi. Duo principaliter sunt hic notanda.

- I. *Qui sint mortui qui in Domino moriuntur?*
- II. *Quare sint beati qui in Domino moriuntur?*



Prima nota: Illi in Domino moriuntur, qui Christum dum viuerent, induerunt id est, qui secundum formam & vitam Christi vixerunt. Propterea monet nos Apostolus ad Romanos 8. *Induimini Dominum Iesum Christum, Glosa, id est, induite formam Christi in omnibus.* Item dicit Apostolus ad Galat. 3. *Quiescent in Christo Iesu baptizati esse, Christum induisse.* Item qui desiderant mori in Domino, debent inueniri in Domino. Ille vero inuenietur in Domino, qui vixerit secundum vitam Domini.

Vita autem Domini licet innumerabilibus virtutibus commendabilis sit & imitabilis: nos tamen in sex virtutibus ipsum imitari debemus, ut feliciter moriamur in Christo. Debentur, inquam, Dominum imitari in caritate, iustitia & veritate, in dilectione sicut in mansuetudine, in humilitate.

Primo igitur debemus Iesu Christo familiari per vite mandata, ipse quippe mundus fuit & impollit

impollutus. Vnde Petrus appellat eum Agnum immaculatum. 1. Can. 1. ita iniquens: *Non corruptibilibus auribus argento redempti estis. sed pretioso sanguine, scilicet, Agni incontaminati & immaculati Christi Iesu.* Ad hoc autem ut mundi sumus & immaculati, hortamur in Psal. 118. ubi dicitur: *Beati immaculati in via, &c.* Simus ergo mundi, luxuriam fugientes: quia sine munditia saluari non possumus. Hinc dicitur in Iob 17. *Salvabitur innocens, salvabitur autem munditia manuum suarum.* id est, munditia omnium operum suorum.

Secundo imitari debemus Iesum in iustitia: quia ipse iustus fuit: quod recognovit Centurio qui cum Christus expirasset in cruce, dixit, ut restaretur Luc. 23. *Verè hic homo iustus erat.* Per iustitiam itaque Domino assimilari debemus. Si enim in obitu nostro iustitia præcesserit faciem nostram, gloria Domini colliget nos in hospitium sempiternum. Vnde dicit Isa. 58. *Amovitis faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te.* Er nota, quod dicit Gloss. super illud Matth. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.* Iustitia est sua cuique tribuere, sibi, & proximis, & Deo. Iustitia igitur est, ut nosmetipsos pro peccatis nostris affligamus, ut proximis ablata restituamus, & ut Deo super beneficiis suis gratias agamus.

Tertio debemus Christum imitari in veritate. Ipse enim verax fuit. Vnde dixerunt ei Iudæi Matth. 22. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Ipse etiam de semetipso dicit Ioan. 14. *Ego sum veritas.* Debemus itaque Domino similes existere per veritatem. Per veritatem quippe homines salvabuntur, & per mendaciam damnabuntur. Quod per veritatem homines salvemur, testatur ipsa veritas Ioan. 8. ita loquens ad Discipulos: *Vos cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos,* supple, de manu damnationis æternæ. Quod etiam mendaciam homines in damnationem transmittat, declarat Psal. 5. ita loquens ad Dominum: *Perdes omnes qui loquuntur mendaciam.* Veritatem igitur & Deo & proximis nostris exhibere tenemur, ut quod promissimus, perloquamus, alioquin saluari non possumus.

Quarto debemus Dominum imitari in dilectione. Ipse enim dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo: sicut dicitur Apoc. 1. Hinc monet nos Apostolus ad Ephes. 3. *Esse, inquit, imitatores Dei sicut filii charissimi, & ambulare in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Per dilectionem itaque Christi similitudinem representare debemus, ut videlicet cor nostrum ab invidia & omni odii ratione mundemus, & ut libenter elemosinas nostras pro posse nostro pauperibus erogemus. Odiorum quippe elongatio, & elemosynarum pia erogatio, sunt duo præcipua fraternæ dilectionis argumenta.

Quinto debemus Dominum imitari in mansuetudine. Mitis enim & mansuetus erat Iesus Christus. Vnde & ipse de se dicit Ierem. 30. *Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.* Per mansuetudinem igitur Christi imaginem portare debemus in nobis: vnde dicit Gregor.

Mansuetudo imaginem Dei servat in nobis, qua semper est tranquilla: sed ira dissipat & multos virtutibus privat, qua dum quietem menti tollit, Spiritus sanctus ibi non quiescit. Si itaque imago mansuetudinis Christi inuenta fuerit in nobis, confortes erimus hereditatis illius.

Sexto debemus Dominum imitari in humilitate. Christus enim summe humilis fuit: propter quod de ipso dicit Apostolus ad Phil. 2. *Exinavit semetipsum formam servi accipiens, & humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Vnde & ipse specialiter invitavit nos, ut discamus ab eo mansuetudinem & humilitatem, ita dicens Matth. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Oportet ergo nos esse humiles, si volumus in gloria sublimari. Vnde dicit Iob 5. *Qui humiles ponit in sublime, & moerentes erigit in superbia.* Qui igitur Dominum in prædictis & aliis virtutibus imitatus fuerit, morietur in ipso, & semper beatus erit.

De secundo nota: Illi qui moriuntur in Domino, beati sunt propter duo quæ immediate sequuntur. Intra enim in suavisimam requietionem, & habebunt delicatissimam refectionem. De primo, id est, de suavisissima requietione statim subiungitur: *Amodo iam dicit Spiritus, id est, tota Trinitas, dicit Glossa, ut requiescant, à laboribus suis.* Suavisissimum itaque lectum inveniunt hi, qui ita (ut supra dictum est) in Domino moriuntur. Lectus autem iste est ipsa dulcis consolatio Creatoris. De hac consolatione ipse per Isa. 76. dicit: *Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.*

De secundo, id est, de delicatissima refectione morientium in Christo, sequitur: *Opera enim, illorum sequuntur illos.* Glossa, id est, merces operum suorum. Quilibet itaque virtus quam homo bonis operibus executus est in hoc mundo, speciale ferculum retributionis apportabit & proponet anime in requie constituta. Speciale quippe ferculum apportabit corporis & anime munditia, & speciale iustitia: quod etiam de veritate, de dilectione, de mansuetudine, de humilitate, ac aliis virtutibus est dicendum. De hac refectione solenni dicitur Isa. 49. *Erunt reges nutriti tui, & regine nutrices tua.* Per reges intelliguntur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, qui inseparabili unitate tenent regnum celorum: per reginas autem virtutes exprimentur, quæ (sicut dictum est) ex Trinitatis cellario fercula accipientes proponant felicibus animabus. Rogare ergo, charissimi, Dominum, quatenus det nobis sic vivere secundum ipsum, ut moriamur in ipso, ac semper consolamur ac reficiamur ab ipso, &c.

DE
SANCTO MARTINO
SERMO XLVIII.

Sint lumbi vestri præcingti, & lucerna ardentes, in manibus vestris. Luc. 12.

In verbis præmissis duo principaliter sunt hic notanda.

- I. Qualiter lumbos nostros præcingere debeamus?
- II. Qua sint lucerna ardentes, quas Dominus nos admonet ut feramus?

D

Et primo nota: Per hoc quod Dominus dicit: *Sint lumbi vestri præcingti,* monet nos; ut carnis petulantiam castitatis cinctorio restringamus. Vnde Gregor. *Lumbos præcingimus, cum castitatem per continentiam conciliamus.* Hoc præceptum B. Martinus laudabiliter fuit executus. Ipse enim virgo creditur permansisse, propter quod de triplici aureola gaudet in calis. Aureo lam virginam defert: quia in virginis puritate decessit. Habebit etiam prædicatorem aureolam: quia verbum Dei prædicavit, & ipsam matrem suam, necnon & multos alios à gentilitatis errore convertit. Martyrum quoque aureola non est frustrata: nam & de eo sic cantatur. *O sanctissima anima, quam esse gladius persecutoris non abstulit: tamen palmam martyrii non amisit.* Nos etiam ad mandatum Domini lumbos nostros præcingamus: id est, carnis lasciviam continentie cingulo restringamus.

Est autem iste cingulus triplex: quia videlicet est continentia conjugalis, vidialis, ac virginalis. Prima est bona, secunda melior, tertia optima. Cavete quoque debemus ne per delicias carnales putrescat cingulus castitatis. Vnde dicit Dominus ad Ierem. 23. *Vade, & posside sibi lumbare linum, & pones illud super lumbos tuos, & in aquam non infres illud.* Ibidem subiungitur: *quod Dominus dixit ei, ut iret ad Euphratem, & absconderet sibi lumbare suum.* Quod cum fecisset, abiit post plurimos dies & colit lumbare de loco ubi absconderat illud, & ecce computruerat, ita ut nulli viti aptum esset. Per lumbare linum castitati intelligitur, quæ à Deo nihil obsecrationibus ac laboribus est obtinenda. Circa limum enim multe sollicitudines ac labores requiruntur. Hinc igitur lumbi, in quibus libidinis est seminarius, sunt attingendi. Caveri debet, ne in aquam gutt & delictatum

carnalium inferatur. Cito quippe in crapula & ebrietatibus castitatis cinctorium perit ac putrescit. Vnde & lumbare Ieremie apud Euphratem computruerat. Euphrates enim frugifer interpretatur: & significat delicias ac abundantias corporales. Er nota, quod non solum lumbi, sed & ipsum cor est præcingendum.

Non solum enim ab opere luxurie cavete debemus, sed etiam cavendum est ne tam fontemus in corde, ibique ei colletetur. Vnde Ioan. Apoc. 1. *Vidit in medio septem candebrosas, & præcingtum ad manillas Zona aurea.* Podēris qua Ioannes Christum indutum vidit vestis sacerdotalis, & significat castitatem quæ totum corpus operari debet extrinsecus. Zona vero aurea exprimit mentis munditiam, quæ cor contra luxuriam minini debet intrinsecus: ne etiam cogitationes cordis in luxuria delectentur.

De secundo nota: Per ardentes lucernas bona opera figurantur. Vnde Gregorius: *Lucerna ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximo nostris hanc exemplam monstramus: nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec bonum opus est aliud sine castitate.* Igitur beatus Martinus bonorum operum lucernas, quantum ad Deum ardentes, & quantum ad homines lucentes habebat. Dilatus quippe fuit *Dea & hominibus: unde & eius memoria in benedictionibus est, sicut dicit Eccl. 45. Lucerna itaque Beati Martini, quantum ad Deum arserunt duplīter, videlicet: per constantem zelum veræ fidei, & affectuosam dilectionem Dei. Tam ferventem enim & constantem zelum habuit veræ fidei, quod sana idololatriam: ubicunque poterat, destruxit, & quod Arrianis hereticis intrepidè resistit: propter hoc ab ipsis multis adversitates & incommoda sustinuit. Tanta etiam affectus dilectionis Dei erat in ipso, ut oculis ac manibus in calum semper intret, immulsum ab oratione spiritum non relaxaret. Facebat enim hoc affectuosus amor Dei.*

Imitemur & nos Beatum Martinum in constantia fidei & in dilectione Dei. Constantia quippe fidei, & dilectio Dei sunt duo acuti gladii: per quos diabolum salutis nostre inimicum à regno anime nostræ exterminare debemus. Isti sunt gladii de quibus dixerunt Apostoli Luc. 22. *Domine, ecce duo gladii hic.*

Lucerna etiam B. Martini, quantum ad homines septemplex exemplo clare luxurunt. Beatus enim Martinus præbuit hominibus exemplum castitatis, sobrietatis, largitatis, humilitatis, lenitatis, equitatis, & veritatis. Primo igitur præbuit nobis exemplum castitatis. Castissimus quippe vitæ fuit. Vnde diabolum in hora mortis sui sibi apparentem libera voce præcepit abire: quia nihil immunditie in eo poterat invenire. Legitur etiam de eo: quod animam eius emigrantem Beata Virgo Maria suscepit cum virginum choris. Præterea cum mortuus esset: sicut scriptum invenitur, caro eius mirabili splendore resussit. Hæc omnia castitatis eius argumenta fuerunt.

Secundo exhibet sobrietatis exemplum. De tempore quippe militiae suæ invenitur sic scriptum: *Fragularum in eo laudari non est necesse, quia*

De tertio nota: Ager ille in quo iste nobilissimus thesaurus habetur abconditus, id est, ab infidelium oculis occultatus, emendus est per omne id quod possidet Christianus (totum enim quod possidemus, debemus dare pro regno calorum) qui si cognoscerent eius thesaurum Iesum Christum, omni acceptione dignum illud procul dubio iudicarent. Beata Cæcilia per Spiritum sanctum inuenit hunc thesaurum: unde & ipsa abiit per desiderium illius, & vendidit omnia quæ habuit, & emit agrum istum, id est, regnum calorum. Vendidit enim hæc temporalia propter summum bonum, pauperibus ea largiter distribuendo. Vendidit delicias & voluptates huius seculi propter Christum, eas penitus contemnendo. *Cantantibus enim organis Cæcilia Domino decantabat, dicens: Fiat cor meum & corpus cum immaculatum, ut non confundar.* Vendidit etiam postremo corpus suum tenerimum, datum martyrium pro Domino libentissime sustinendo.

Rogate, charissimi, Dominum, ut & nos agrum celestem laboribus nostris ac elemosinis ita in presenti vita comparemus, ut ad possessionem eius post hanc vitam pertingere mereamus. Quod, &c.



DE

SANCTO CLEMENTE

Martyre

SERMO L.

Vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptijs.
LUC. 12.

Duo sunt hic notanda.

- I. *Quis sit Dominus qui ad nuptias iussit perhibetur?*
- II. *A quibus, & quomodo necesse sit, ut eius aduentus expectentur?*



DE primo nota: Dominus iste qui ad nuptias iussit, est Iesus Christus. Ipse enim testatur se esse Dominum Ioan. 13. ita dicens ad Discipulos suos: *Vos vocatis me, Magister & Dominus: & bene dicitis: sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemptum enim do vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Ecce quid iniungat nobis Dominus noster, Bea-

tus erit, qui hoc fuerit executus. Legitur etiam Ioan. 20. quod cum Dominus post Resurrectionem suam apparuisset in littore quibusdam Discipulis in piscatura existentibus, & illi eum non agnoscerent. *Discipulus ille quem diligebat Iesus, dixit Petro, Dominus est: Simon autem Petrus, cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se, erat enim nudus, id est, nudaverat se tunica, quam tantum exuerat, & misit se in mare. Ecce quantum Petrus dilexit Dominum, quod videlicet exiit de navi in mare, ut citius veniret ad ipsum. Alij enim Discipuli nauigio venerunt.* Iste ergo Dominus tunc ad nuptias iussit, quando in Ascensione celos ascendit: unde dicit Gregor. *Ad nuptias Dominus abiit, quando resurgens à mortuis, ascendens in celum, supernam sibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit.*

Et nota, quod Dominus electis hominibus copulatus est tripliciter, Angelis vero dupliciter. Sanctis enim hominibus Dominus copulatus est per identitatem naturæ. Dicit enim Apost. ad Hebr. 2. *quod Dominus nunquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*, humanam videlicet naturam assumens. Copulatus est etiam Dominus Sanctis per gratiam & gloriam. Angelis autem copulatus est per amplexum gratiæ & gloriæ. Igitur Dominus cum in celos ascenderet Angelos sibi copulaturus, id est, cum Angelis, non tantum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem deinceps regnaturus, cum magno tripudio exultationis & gaudij receptus est ab eis, sicut legitur in Isa. 63. quod scilicet Angeli occurrentes ei dixerunt: *Quis est iste qui venit de Edom, in vestibus de Bosra? Iste firmosus in stola sua, gradientis in multitudine fortitudinis sue? Angelorum quippe turba videns Dominum cum tanto comitatu animarum sanctarum tam gloriose de Edom, id est, de mundo ascendente: cernens etiam in eo quædam signa victoriosa militiæ; in vocem admirationis prorumpens ait: Quis est iste, &c. Glof. *Quam magnus est, quam potens, quam admirabilis cum tanto exercitu!**

De secundo nota: Oportet ut serui istius Domini aduentum eius expectent. *Ipse enim venturus est iudicare vivos & mortuos*, id est, bonos & malos. Unde dicit Gregor. *Tunc iste Dominus reuertitur, cum nobis iam per iudicium manifestatur.* Hoc autem iudicium Dominus particulariter facit in morte vniuscuiusque, generaliter vero facit in mundi consummatione. Quomodo autem expectari debeat aduentus eius, innuit Glof. sic inquit: *Sine vitæ malâ, sine facis bonâ, nihil mundanum agite, sed solum aduentum Redemptoris expectate.*

Dupliciter ergo Dominum expectare debemus, videlicet, malitiam fugiendo, & bonitatem adimplendo. De hac duplici expectatione dicitur in Psal. 39. *Expectans expectans Dominum, & intendit mihi. Expectans per malitiæ detestationem, expectans per bonitatis adimplentionem, & sic intendit mihi in presenti gratiam largiendo, & in futuro gloriam conferendo.*

Malitiam igitur propter quinque deridendi debemus & fugere: propter malitiam namque Deus grauius indignatur, per hanc diabolus lætificatur, per hanc etiam anima trucidatur. De malitia quoque homo assistens iudicio veretur: datur

datur, & à malitia damnatus homo semper in supplicijs increpatur. De primo, videlicet quod Deus propter malitiam hominis grauer indigneatur ipse dicit per Ierem. 21. *Egredietur ut ignis indignatio mea, & succendetur, & non erit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.* Caueamus ergo, charissimi, ne dulcem Deum per malitiam ad amaritudinem prouocemus, dicamusque ad eum hoc, quod dicitur 1. Mach. 14. *Non reddat nobis secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.*

Secundo per malitiam diabolus lætificatur: unde dicitur Osee 7. *In malitia sua lætificauerunt regem, id est, diabolum, qui est rex super omnes filios superbiae.* Et nota, quod malitia est funis per quem diabolus peccatores suspendit in infernali patibulo, & nesciret per quod suspenderet eos, nisi ipsi apportarent ei funem per quem suspenderentur. Cum ergo ipse multum delectetur in perditione hominum, mirabiliter lætificatur eum, quando ipsimet apportant ei funem per quem suspendantur. Stultum est gloriari in malitia, sicut stultum esset furem gloriari de fune per quem esset strangulandus.

Tertio homo per malitiam occidit animam suam, sicut dicitur Sap. 16. *Homo per malitiam occidit animam suam.* Magnum ergo damnum facit malitia quæ animam, quam Deus sua morte viuificare dignatus est, mortificat & occidit. Quis enim ut rursus viuificetur, deinceps morietur pro ea? *Christus enim resurgens ex mortuis, iam non morietur, mors illi ultra non dominabitur,* sicut dicit Apost. ad Rom. 6. Quarto peccator diuino assistens iudicio, propter malitiam confundetur & verecundabitur: unde Ierem. 22. *Confunderis & erubescet ab omni malitia tua, quæ sedes in Libano.* Libanus interpretatur candidatio, & signat humanam laudem. Illi ergo qui modo sedent in Libano, id est, qui appetunt humanam laudem, intolerabiliter erubescunt, cum malitia eorum detecta fuerit in die iudicij, & cum nullam virtutem habuerint defensionem, sed solum malitiam grauem accusaricem. Unde & Dominus dicit Ezech. 20. *Difficilebitis vobis in conspectu meo in omnibus malitijs quas fecistis.*

Quinto miser peccator ab ipsa malitia semper in supplicijs arguetur. Unde dicitur Ierem. 2. *Arguet te malitia tua, & auerso tua increpabit te.* Væ igitur misero damnato, cum quo propria malitia sempiternum habeat litigium.

B. Clemens ab omni malitia longe recesserat, propter quod dilexerunt eum Iudæi, Pagani, Christiani, ipse Filius Dei, & sancti Angeli. 1. Quod dilexerint eum Iudæi, Gentiles, & Christiani, testatur legenda eius, vbi sic scriptum inuenitur: *Episcopus Clemens ita morum ornamentis pollebat, ut & Iudæis, & Gentibus, & omnibus Christianis populis complaceret.* 2. Quod etiam dilexerit eum Filius Dei, per hoc probari potest, quod Beato Clemente in exilium relegato, cum Christiani ibidem existentes graui siti vigerentur, Beatus Clemens pro beneficio fontis orauit. Cui Filius Dei in specie agni apparens: ipsi fontem aquæ vitæ demonstrauit. 3. Quod etiam Angeli dilexerint sanctum Cle-

mentem, per hoc satis euidenter ostenderunt quia videlicet corpori suo in mari submerso sub ipsis fluctibus honestum habitaculum præparauerunt. Debemus etiam Dominum expectare non solum malitiam fugiendo, sed etiam bonitatem operibus exequendo. Cum ergo bonitas opponatur malitiæ, notandum est, quod per bonitatem Deus exhilaratur, diabolus contristatur, anima viuificatur: per bonitatem etiam homo diuino iudicio fiducialiter præsentatur, & ab ipsa in cælis semper collaudatur. Primo videlicet, quod Deus lætetur hominum bonitate, probatur 1. Paral. 29. vbi legitur, quod cum rex Dauid obtulisset Domino ad struendam domum eius, aurum, argentum, æs, ferrum, lignum, omnem lapidem pretiosum, & marmor parium. Cumque etiam ad hortationem eius populus offerret aurum, argentum, æs, ferrum, & lapides pretiosos, lætatus est rex Dauid gaudio magno, & ait orans ad Dominum: *Scio Deus meus quod probes corda, & simplicitatem diligas, unde & ego in simplicitate cordis mei letus obuii vniuersa hæc: & populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine, Deus custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum: & semper in uenerationem tui mens ista permaneat.* Per Dauid Filius Dei intelligitur, qui cum vider Christianos ad imitationem sui ex thesauro bonitatis offerre aurum charitatis, & argentum castitatis, & æs patientiæ, & ferrum obedientiæ, nec non & lapides pretiosos aliarum virtutum, lætatur, nimirum gaudio magno, quia gaudium est ei deuota bonitas electorum.

Secundo per bonitatem hominum diabolus contristatur, cum caput ipse sit inuidiæ. Inuidia enim est dolor ex aliena felicitate nascens, animam torquens. Quod autem diabolus sit origo inuidiæ, dicitur in lib. Sap. 2. *Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum.*

Tertio, per bonitatem anima consequitur vitam æternam. Unde & Dominus illi præcepto quod ad præcipuam bonitatem pertinet, vitam adiungit Deut. 5. *Honora, inquit, patrem tuum, & matrem tuam: ut longo vitæ tempore, & bene sis tibi in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.*

Quarto bonitas hominum cum fiducia statim facit ante tribunal Christi. Unde & de elemosyna quæ est de præcipuis bonitatis operibus, dicitur Prou. 13. *Domum hominis dilatat viam eius, & ante principes spatium ei facit.* Sicut enim Episcopos & alios honoratos viros aliqui præcedunt cum baculis, qui eis viam præparant & ampliunt: ita etiam bonitas & filiz eius, scilicet elemosynæ, ac alia bona opera cum magna fiducia perducunt animas ante tribunal Christi, ibique eis coram cælestibus principibus honorabile spatium faciunt.

Bonitas beato Clementi coram Deo gloriosam sedem posuit. Ipse enim tante bonitatis factus quod sicut de eo legitur, singularium regionum inopes nominatim habebat scriptos, & hos quos baptismatis sanctificatio illuminauerat, non sinebat publicè mendicitati fieri subiectos.

Quinto ab ipsa bonitate & bonitatis operibus

ribus semper homo in beatitudine collaudatur. Vnde dicitur Proverb. 31. *Dare ei de fructu manus eius, & laudem eam in portis opera eius.* Per portas intelligitur dux, manifestatio videlicet humanitatis ac diuinitatis Iesu Christi. In his ergo portis laudant bonum hominem opera suae bonitatis Felix est ille qui ibi laudari meruerit. Rogate, charissimi, Dominum, ut sic eum per malitiam detestationem, & bonitatis executionem fideliter expectemus, ut tandem ipsi uenienti alacriter occurrere mereamur, &c.



INFESTO
BEATÆ CATHARINÆ
Virginis

SERMO LI.

Simile est regnum calorum sagenam in mare, & ex omni genere piscium congreganti.
Matth. 13.

Tria principaliter sunt hic notanda.

- I. *Quid per sagenam que in mare mittitur, exprimitur?*
- II. *Quid per pisces qui per hanc sagenam congregantur, intelligantur?*
- III. *Quid per electores piscium figuratiter accipiantur?*



Primo nota: Per sagenam intelligitur gloriosa uirgo Catharina. Sicut enim mulier fornicaria sagenam dicitur diaboli, per quam capit animas peccatorum: ita etiam uirgo prudens & sancta sagenam dicitur Iesu Christi. Quod mulier fornicaria sagenam dicitur diaboli, testatur Habacuc 1. & loquitur de diabolo ita dicens: *Totum in homo subleuabit, & accipiet illud in sagenam, & congregabit in rete suam.* Per hanc uirginem notatur superbia, quae per vanam gloriam inescari desiderat. Per sagenam luxuria, suae luxuriose mulier figuratur. Per rete quod nexus habet multiplices, designatur auaritia. Multiplices enim aduersiones exagitant auari, ut res possint acquirere. Et uere per hanc tria uicia diabolus capit pene totum genus humanum, & praeterea incrassata est pars eius, & pauci sunt quos Dominus comprehendat.

Igitur Beata Catharina, quia uirgo fuit prudens & sancta, sagenam fuit Iesu Christi. Haec enim per prudentiam à Deo sibi collatam cepit quinquaginta magnos Rhetores & Oratores exitios, qui per eam ad fidem conuersi per martirium id Dominum peruenerunt. Haec etiam per sanctitatem uirginitatis suae ipsam reginam Ma-

xentij coniugem, & Porphyrium principem militiam cum multis militibus cepit Christo. Omnes enim ipsi per istam crediderunt, & pro Christo passi fuerunt. Multum ergo diabolus inuidit huic pretiosa sagenae, quapropter diuersis machinationibus nisus est eam disrumpere per executores nequitiarum suarum Maxentium. Maxentius enim instigatus à Diabolo, praecepit Catharinam nudam cædi, & post in carcerem tenebrosam recludi, inhibuit etiam ne uel panis uel aqua daretur uirgini: sed Dominus suam fidem sagenam non derelinquens, per candidam columbam ipsam in carcere paut, & per Angelos sua uulnera curauit, ipsumque carcerem copioso lumine illustrauit. Post hæc iussit Maxentius ut uirgo per quatuor rotas, quarum radiis infixa erant acutissimi clauis, discerperetur: sed Dominus suam sagenam miraculose conseruauit illam. Demum ut hæc sagenam laboris ac uirilitalis suae primum reciperet, à Domino decollatur. Decollata uero ab Angelis in montem Sinai transportatur, ibique sepultura honorifice commendatur, ubi tunc stillare cepit, & adhuc distillat humorem sanitatis ac gratiae, quo ipsa à Christo ipsius sponso copiosissime inuncta fuerat & irrigata.

Et nota, quod hæc sagenam largum pietatis simum habebat. Cum enim decollanda esset, orauit ad Dominum, ut quicumque passionis suae memoriam agerent, quicumque etiam in exitu animae suae, uel in alia quacunque necessitate eum inuocarent, propitiationis diuinæ celerem consequerentur effectum, & quod fugerent ab his, qui eius auxilium fideliter implorarent, pestilentiae, fames, morbus, & omnis auras interperies. Oratione completa uox de caelo insonuit promittens ei, quod in omnibus suis petitionibus à Domino foret exaudita. Imitemur & nos, charissimi, huius uirginis prudentiam, castitatem, & pietatem, ut uidelicet per prudentiam astutias diaboli caueamus, & per castitatem inquinamenta seculi fugiamus, per pietatem uero bonis operibus insistamus.

Et nota, quod multum indigemus prudentia suae sapientia contra dolos ac uersutias diaboli. Ipse enim multa uasa concupiscentiarum offert animae, ut saltem anima aliquam illarum accipiat. Vnde legitur, quod Abbas Macharius quadam uice uidit diabolum euntem ad quoddam claustrum, qui habebat multas pyxides circum circa se pendentes. Quae sunt autem Beatus Macharius, quid esset in illis pyxidibus: cui respondit diabolus, quod plene essent diuersis speciebus, & ideo tot secum portaret, ut si aliquid non placeret, quod esset in una pyxide, daret ei de alia, & sic per ordinem omnes offerret, ut saltem aliquam illarum acceptaret. Castitate etiam indigemus, quia sine ea carnis spurcitas ac seculi immundities pertransire non possumus. Indigemus etiam pietate: quia sine ea uacui, & sine fructu bonorum operum in diuino examine inueniemur.

Nota etiam, quod per sagenam diuina benignitas exprimitur. Per mare uero mundus iste figuratur, qui ad similitudinem maris inquietus est & amarus: foris enim hominem per plurimas perturbationes inquietat, intus autem per uarias sollicitudines amaricat: quod recognouit Paulus

Paulus ita dicens 2. ad Corinth. 7. *Nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passus sumus. Foris pugnae, intus timores.* Igitur per sagenam diuina benignitas exprimitur: quam Deus misit in mare mundi, ut per eam homines trahat ad salutem siue bonos siue malos. Ipse enim non uenit tantum uocare iustos, sed etiam peccatores, sicut per semetipsum testatur Matth. 20. *Non ueni, inquit, uocare iustos, sed peccatores.*

De huius sagenae missione in mare dicit Paulus ad Titum 3. *Cum benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei: non ex operibus iustitia qua fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit: ut iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem, uita aeterna.* Bona est hæc sagenam, quae ad hoc homines capere nititur, ut habeant uitam aeternam. Contrarium facit diabolus, qui propter hoc capit homines, ut morte moriantur aeterna.

De secundo nota: Per pisces homines figurantur. Vnde dicitur Habacuc 1. *Facies homines quasi pisces maris.* Ex omni ergo genere piscium, id est, ex omni genere hominum congregat sagenam diuinæ benignitatis: *Non est enim personarum acceptio apud Deum, & non est distinctio Iudei & Graeci: nam idem Dominus omnium diues in omnes, qui inuocant illum, sicut dicit Apostolus ad Rom. 10.* Congregat ergo sagenam, id est, benignitas Domini omnes indifferenter, usquequo impleatur. Tunc uero implebitur, cum completus fuerit numerus electorum.

Cum autem impleta fuerit hæc sagenam, educitur ad litus. Per litus namque intelligitur iudicialis examinatio. In diuino enim iudicio examinabuntur pisces, id est, homines, quales uidelicet fuerint, siue boni, siue mali: propter quod dicit Apostolus 2. ad Corinth. 5. *Omnes uos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.*

De tertio nota: Sagenae educitrices & piscium electrices sunt tres filiae Dei, uidelicet, potentia, sapientia, & iustitia, quarum cooperatorum sunt S. Angeli. Hæc etenim tres filiae Dei cum consummationem fecerint huius mundi, eligent bonos pisces, id est, illos homines qui ad bonitatem se conuertant, quandiu in sagenam fuerint, eligent, inquam, eos in uasa sua, id est, in amplexus Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Potentia namque, & sapientia, & iustitia, in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, tanquam in quibusdam uasis requiescunt. Patri quippe attribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto benignitas & iustitia. Cum enim Spiritus sanctus sit quasi quidam consiliarius & mediator Patris & Filij, oportet, quod ipse sit benignus & iustus. O quam felices sunt illi, qui recipi meruerint in beatorum amplexus gloriosissimæ Trinitatis! Mali uero pisces, id est, mali homines, uidelicet, superbi, iracundi, inuidi, avari, acediosi, gulosi, & luxuriosi, & omnes impij, qui homines hominibus sunt iniuriosi, separati de medio iustorum, foras tunc mittentur per ministerium Angelorum: *Excibunt enim Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium.*

Nota ergo quadruplicem penam quam patiantur iniqui. Prima est ignis uisus, secunda

D. Alberti Magni Serm.

perpetua clausura, tertia est amaritudo fletus, quarta est omnimoda inquietudo. Prima duæ notantur ibi, ubi dicitur: *Mittent eos in caminum ignis.* Caminus enim accenditur, & cum accensus fuerit, clauditur. Reliquæ duæ penæ notantur ibi, ubi subditur: *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Fletus enim ille non erit sine magna amaritudine, nec etiam stridor dentium potest esse sine inquietudine. Rogate ergo Dominum, charissimi, ut sic à malitia ad bonitatem conuertamur, ut in uasa gloria recipi mereamur. Quod nobis præstare dignetur Iesus Christus Dominus, &c.

FINIS SERMONVM DE SANCTIS.



IN DEDICATIONE
ECCLESIAE

SERMO LII.

Dominus in templo sancto suo, latebit à facie eius omnis terra. Habac. 2.

Nota, quod quadruplex est templum Domini.

- I. *Templum uirginalis,*
- II. *Ecclesia materialis,*
- III. *Animas fidelis,*
- IV. *Mansio supercaelestis.*



In primo fuit per carnis nostrae assumptionem. In secundo fuit per Passionis suae representationem. In tertio est per gratiae infusionem. In quarto est per ipsam Sancto- rum glorificationem.

De primo dicitur: *Dominus in templo sancto suo.* Vere iure letari debuisset, qui Dominum uidisset in templo. Vnde Elisabeth, & Ioannes puertulus, necdum natus letantur: quia Dominum in hoc templo esse cognouerunt. Vnde Bernard. *Valde quidem Domine humilitatis, nimis absconderis, sed Ioannem latere non poteris. Nonne ipse est, qui per maternum uerum te nondum natus agnouit? Nonne ipse est, qui utriusque parentis materni ueri agnouit: & quia tibi clamare non potuit, saltem matrem suam exultans edocuit?* Vnde Luc. 2. *Vnde hoc mihi, ut ueniat mater Domini mei ad me?* Hoc templum factum fuit per omnitudinem puritatis. Vnde Bern. *Quae Angelica puritas illi uirginitati audeat comparari, quae digna fuit sancti Spiritus sacrorum fieri Dei & habitaculum Filij?* Vnde loquitur de hoc templo Pater ad Filium Malach. 3. *Eccc ego mitto Angelum meum, id est, Gabrielem, & preparabit uiam ante faciem tuam, id est, qui uirgineum requirit consensum.* Et conuertit ad Patriarchas & Prophetas sermo-

tem,

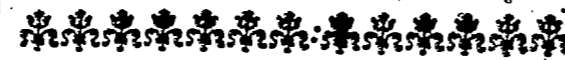
nam, dicens: *Et statim veniet ad templum suum, id est, in Virginem Mariam, Dominator quem vos queritis, ut carnem vestram induat: unde Isa. 16. Emitte agnoscite Domine, dominatorem terra, de terra deserti, id est, de eminentia patrum finis, ad montem filie Sion, id est, Ecclesie militantis. Sequitur: & Angelus testamenti, quem vos vultis, ut videlicet intercedat pro vobis. Unde Iob. 33. Si fuerit pro eo Angelus loquens unus ex familiaribus, ut ammoneret hominis equitatem, miseretur eius.*

De secundo dicitur: *Dominus in templo sancto suo, scilicet per Passionis suæ representationem. Unde: Hoc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Latetur ergo à facie velaminis eius omnis terra. Si pannos Domini, quibus velatus fuit & reclusus, dum iaceret in cunis, homines desiderant intueri: quare formam illam panis, sub qua tegitur ipse Dei Filius, manens in sinu Patris, libentius non intuerentur? Unde Gregorius. Quis fidelium dubium habere possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri, in illo festo Christi ministerio Angelorum choros adesse, ima stupent sociari, terram celestibus inungi, unum quidem de visibilibus & invisibilibus fieri?*

De tertio dicitur: *Dominus in templo sancto suo, id est, in anima fidei. Si recepisset diuitem & benignum hospitem in domum asserum tuorum, merito letaberis: quare potius non letaris, cum recipis Dominum in domum cordis tui, qui est benignissimus, & omnium gratiarum affluentissimus? Unde dicit Dominus ad Augustinum. Cibus sanus grandium, cresce, & manducabis me: nectus me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed transmutaberis in me. Cum cibus quem comedo, in me mutatur, caro & sanguis efficitur: ergo cum hic comedens panem & vinum, in ipsum commutatur, Deus quodammodo efficitur. Ad recipiendum in hoc templum, necesse est effundum. Unde 1. ad Cor. 3. Signis violauerit templum Dei, disperdet illum Deus. Disperdet, id est, diuersimode perdet, vel in diuersa perdet. Sed quomodo debet sanctificari? certe per aquam reconciliationis, hoc est, per lacrymosam confessionem & humilem: unde in Psal. 50. Asperges me Domine hyssopo. Bene dicis, lauabis me: quia ut dicitur, ius nouum ab alio non potest reconciliari, nisi ab ipso.*

De quarto etiam dicitur: *Dominus in templo sancto suo, videlicet, in pia Sanctorum glorificatione. Quod attendens Moyses Exod. 33. orabat dicens: Ostende mihi gloriam tuam. Cui respondit Dominus, dicens: Ego ostendam tibi omnem bonum. Quasi dicat. Ego ostendam tibi faciem meam, in qua omne quod bonum est, simul inuenies, unde & Iacob exultans clamabat Genes. 32. Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. De hoc templo etiam dicit Psal. 28. In templo eius omnes dicent gloriam. Nota, quod quatuor genera hominum merito possunt letari à facie Domini. Primi sunt, qui eum non offenderunt. Secundi sunt, qui eum intime diligunt. Tertii sunt, qui eum filialiter timent. Quartii sunt, qui ei diligenter seruiunt.*

Latetur à facie eius omnis terra, &c.



ITEM
IN EODEM FESTO
Dedicationis

SERMO LIII.

Et dixit qui sedebat in throno:
Ecce noua facio omnia.

APOC. 21.



NO T A, quod quadruplex est thronus. Thronus gratie, misericordie, iustitie, & glorie. In quolibet Dominus sedens, noua facit omnia. In primo quieuit, in secundo tortus est, in tertio sedebit in die iudicij & in morte cuiuslibet hominis, in quarto regnat. Thronus gratie est Beata Virgo Maria, unde Luc. Ave Maria gratia plena, unde Apostolus: Adeamus cum fiducia ad thronum eius gratie, scilicet, Beate Mariæ, quæ est thronus Salomonis eburneus. Cum fiducia: quia propter nos regina facta est. Item introduita est in cellam vinariam. Tamen dicebat: Vinum non habent, tamquam ad eam pertineret. Hic fecit Dominus noua, scilicet, quod filia est mater patris, quod mater permansit virgo, quod Deus factus est homo.

Secundus thronus misericordie est beata Crux. Ibi misericordia superexaltat iudicium, unde Bernar. Viscera Domini misericordia affluunt, nec desunt foramina per que effluant. Ibi enim miserrus est latroni, Ioanni, matri. Ioanni, cui talem dedit marrem, & toti generi humano. Hic etiam fecit noua, scilicet, quod pauper pauperem ditauit, id est, latronem, cui regnum dedit: pro crucifixoribus orauit, moriens mortem superauit.

Tertius thronus est iustitie, scilicet, potestas iudicaria in vitio aduentu, quando corpora suscitabit, humiles exaltabit, se manifestabit ibi iustus & iniustus apparebunt. Faciet ibi noua, quia omnes malos & bonos à se inuicem diuidet, corpora gloriosa & immortalia resuscitabit, vnunquemque secundum iustitiam remunerabit.

Quartus thronus est glorie. Post iudicium ibi sedebit, quando reformabit corpus humilitatis nostre cum corpore humilitatis sue. Ibi etiam noua faciet, ibi in artibus domus Dei florebunt Sancti. Ita, in multis locis super hoc.

ITEM



ITEM
IN EODEM FESTO
Dedicationis

SERMO LIV.

Egressus Iacob de Bersabee pergebat Haran, viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius caelum tangens: Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam: & Dominum innixum scala dicens sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Isaac. Gen. 28.

Quatuor occurrunt hic notanda.

- I. Quis sit Iacob à quo scala videatur?
- II. Quæ sit scala quam vidit?
- III. Quare Angeli per ipsam ascendere & descendere videantur?
- IV. Cur etiam Dominus scala innixus videatur?



DE primo nota: Per Iacob quilibet fidelis qui saluari desiderat, cum ipso intelligitur. Iacob enim supplantator interpretatur, ut scilicet supplantet illum colubrum tortuosum, qui nauigantes in hoc magno mari, id est, in hoc mundo, nititur deglutire, & qui eum supplantabit, necesse est ut egrediatur Bersabee, & pergat Haran. Bersabee interpretatur puteus fatians, sicut dicitur hoc seculum mundus, quasi minime salutandus. Hic est puteus, de quo Psal. 68. deplorat liberari dicens: Non me demergas in profundum aquæ, neque ergeat super me puteus os suum. Aqua huius putei non saturat, quia qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Haran interpretatur mons vel sublimitas, & exprimit nobis patriam æternæ lucis, quæ est in monte omnium montium constituta.

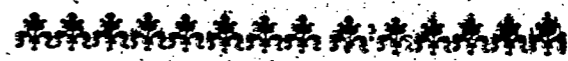
De Bersabee igitur pergit Haran, qui gaudium mundi perniciosè fatians contemnit, & hereditatem patriæ celestis desiderat adipisci: sed talibus necesse est, ut ad montem illum per scalam ascendat.

De secundo nota: Scala ista per quam ascendit. D. Alberti Magni Serm.

dendum est, sunt decem præcepta Moysi datæ: latera sunt dilectio Dei & proximi. Primum mandatum est: Ego sum Dominus Deus tuus, qui educa te de terra Aegypti, de domo seruitutis. Non habebis Deos alienos coram me corde, neque adorabis eos ore, neque coles eos opere. Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, usque in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me. Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, & custodiuit præcepta mea. Secundum est: Non assumes nomen Dei tui in vanum, nec enim habebis insontem Dominum eum qui assumpserit nomen Dei frustra. Tertium est: Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies minima opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, & sicut tuus & filia tua, seruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum & iumenta que sunt intra portas tuas. Quartum est: Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longeuus super terram quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Quintum est: Non occideris manu, vel dente, vel consensu. Sextum est: Non moechaberis, id est, non commiscearis alicui excepto matrimonio. Septimum est: Non furum facies, nec rapiens. Octauum est: Non loqueris contra fratrem tuum, falsum testimonium, vel omne mendacium. Nonum est: Non concupiscas domum proximi tui. Secundum August. hic prohibet concupiscentiam rei alienæ immobilis. Decimum est: Non desiderabis uxorem eius, non seruum, non ancillam, non bonum non asinum, nec omnia que illius sunt.

De tertio nota: Per hanc scalam videntur Angeli descendere, homines in ipsam eleuando: ascendere etiam dicuntur homines per ipsam opportunius detrahendo. Angeli enim hominem ad bonum excitant & eleuant, & in bono eleuatum de virtute in virtutem deducunt spiritus. Unde Propheta in Psal. 141. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Propter nomen tuum iustificabis me in equitate tua.

De quarto nota, quod Dominus scale stat innixus, ut ascendentes per virtutes tamquam pius pater hilariter recipiat, & receptos pro mercede laboris gloriosissime coronet corona æternæ glorie. Quod, &c.



ITEM
DE S. IOANNE BAPTISTA
SERMO LV.

Ego vox clamantis in deserto.



HIC CHRISTUS clamat in deserto Tamquam leo duabus de causis: ad suscitandum filios, & ad capiendam prædam. Osee 12. Quasi leo rugiet, & formidabunt filij maris. Sic Christus clamauit in cruce circa horam nonam. Clamauit in voce magna. Clamor ille tunc ita inualuit, ut sol obscuratus sit, terra tremuit, lapides scissi.

X 2 scissi

sciffi sunt, monumenta aperta sunt. Qui enim modo non audiunt, audiunt in die iudicii. Ergo non audiat sol, id est, superbi: terra, id est, viturarij: lapides, id est, inimicitias in corde referuantes: monumenta, id est, luxuriosi factentes coram Deo.

Eriam nunc quotidie clamat tamquam feruus vinum clamans in plareis per suos Prædicatores: sed Eph. 1. *Notunt inebriari vino, in quo est luxuria*, bona, scilicet, in prædicatione per quam inebrientur, ita vt omnia euomant in confessione.

Clamabit in iudicio ad capiendam prædam, hoc est, in vindictam malorum: & hæc est ratio, quod noluerunt audire clamorem in cruce. In die illo nemo poterit effugere manus eius: quare? quia orbis terrarum pugnabit pro eo contra infensatos. Sed ipse clamans audit oppressos clamantes Exod. 4. *Ascendit clamor filiorum Israel*, &c. Viduas Exod. 2. *Vidua & pupillo non nocentis*. Super homicidas Gen. 4. *Vox sanguinis fratris tui Abel*, &c. Super detentores mercedum. Iacob. 5. *Ecce merces operariorum*, &c.

AD DIVINVM CAPVT

CHRISTI

Vitupli denitate spinarum vallatum vsque ad cerebri teneritudinem transfixum est. Psal. 31. *Dum configitur spina*. Vnde per Prophetam, *spinis peccatorum circumdedit me populus iste*. Ad quid hoc, nisi ne tuum doleret caput, ne tua intentio vulneretur? Caligauerunt in morte Oculi, & illa luminaria, quæ totum illuminant orbem, ad horam extincta sunt, quibus obtenebrantibus, tenebra facta sunt super universam terram, & cum illo duo luminaria magna firmamenti submota sunt, vt auerterentur oculi tui, ne videant vanitatem Psal. 118. Et si videant, propter eum contemnant. Aures illæ quæ in cælis incessanter audiunt, Sanctus, sanctus, in terris audire voluerunt, Daemonium habes, & crucifige, crucifige: ne aures tuæ ad clamorem pauperum furdescerent, ne ad inanes fabulas patulæ auditum detractionis vel adulationis virus pronæ susciperent. Speciosa illa Facies speciosi forma præ filijs hominum, imo præ millibus Angelorum, spuris illecta, colaphis afflicta, illusionibus adiecta est: vt facies tua illuminaretur, illuminata corroboraretur, vt dici posset de te: Vultus eius non sunt amplius in diuersa mutati. Os illud quod docet Angelos, homines instruit: quod dixit, & facta sunt, felle & aceto potatum est: vt os tuum veritatem loquatur, & aperiat ad confitendum Dominum: obmutuit, ne linguam tuam leuiter irasni loquens accommodes.

Manus illæ quæ fundauerunt cælos, extentæ sunt in cruce, clavis transuerberate durissimis, de quibus Isa. 69. *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum*. Et David: *Foderunt manus meas & pedes meos, & dimiserunt avertis ossa mea*. Hieron. *Possumus in expansione manuum*.

largitatem donantis accipere, qui nil pie peccantibus denegat, qui leproso petenti sanitate restituit, cæcum a natiuitate illuminavit, esurientem populum in deserto pascit. Item, *Expandi manus clementiam parentis signant, filios in sinum recipere gestiunt*. Sicque manus tuæ expandantur ad inopes, vt dicere possis: *Anima mea in manibus meis semper*. Quod manibus tenetur, non facile obliuioni traditur. Sic anima ad memoriam reuocatur, qui eam bona opinione quasi manibus portat. Confixæ sunt, vt te instruant ab illicito sive prauo opere manus timoris clavis confingere.

Pectus illud gloriosum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, lancea militari confossum est, vt pectus tuum à prauis cogitationibus mundetur, mundatum sanctificetur, sanctificatum conseruetur. Pedes quorum scabellum & vestigia Propheta pronuntiauit adorari, dira confixione confixi sunt, ne pedes tui aliquid malum sustinerent, vel ad effundendum sanguinem: sed viam mandatorum Dei currentes, in via stables & semita fixi; & ad dextram vel ad sinistram non declinent. *Quid ultra debuit tibi facere*?

Quare Christus declinat caput in cruce? Christus declinat caput in cruce ostendens per humilitatem eundem in cælum. Item, vt ostenderet quiescendum à labore proprio. Item, vt satisfaceret clamanti: *Osculetur me osculo oris sui*. Item, vt acciperet licentiam à sponsa recedendi. Magnæ virtutis Dominicæ passionis memoria, quæ si firmiter mente teneatur, omnis erroris & peccati nebula effugatur. Vnde Beatus Bern. *Semper habentes Christum in corde, & hunc crucifixum*.

DE BEATA VIRGINE

Maria

SERMO LVI

Egredietur virga de radice Iesse, &c.

OTA, quod Beata Virgo dicitur virga propter quinque proprietates, quas virga habet. Est enim longa, recta, solida, gracilis, & flexibilis. Sic Beata Maria longa fuit contemplatione, recta iustitiæ perfectione, solida mentis stabilitate, gracilis paupertate, flexibilis humilitate.

Hæc virga egressa de radice Iesse, qui fuit pater David, à quo Maria, de qua natus est Iesus qui dicitur Christus. Vnde hodie Math. 1. *Liber generationis*, &c. Item, *Egredietur virga*, &c. Quid ista tria mox significant, videamus: radix, flos, virga. In radice humilitas cordis, in virga rectitudo confessionis & disciplina satisfactoris, in flore spes æternæ beatitudinis intelligitur.

Iesse interpretatur insula, id est, sacrificium, & signat

IN ANNUNTIATIONE

Beatæ Mariæ

SERMO LVII

Aue Maria. Luc. 8.



& signat penitentem, cuius mens debet esse quasi insula. Insula, eo quod in Salo, id est, in mari sicca sit. In mari, id est, in amaritudine penitentitæ. Mens penitentis est sicca, quæ fluitibus tentationum percutitur, & tamen immobilis consistit. Radix huius Iesse est humilitas contritionis, ex qua surgit virga rectæ confessionis, & disciplina discretæ afflictionis.

Et nota quod non ex summitate virgæ, sed ex humilitate mentis, ascendit flos, id est, spes æternæ beatitudinis.

Sequitur quod luna plena in diebus suis. Beata Maria dicitur luna plena: quia ex omni parte perfecta: quia in vtero maris fuit sanctificata. Item in sole sunt tria, scilicet, splendor, candor, & calor: quæ tribus clausulis Gabrielis concordant. Prima, *Aue gratia plena*. Secunda, *ne timeam*. Tertia, *Spiritus sanctus superueniet in te*. Cum dicit: *Aue gratia plena*. Ecce solis splendor.

Potest hoc referri ad quatuor virtutes, quarum singulari in Maria tripliciter eminent. Ex temperantia siquidem habuit prudentiam carnis, modestiam sermonis, humilitatem cordis. Prudentiam habuit, cum siluit turbata, intellexit audita, respondit apposita. Item cum dicit: *Ecce concipies, & paries filium*. Ecce solis candor. Quomodo candorem lucis æternæ, speculum sine macula concipere posset, nisi candida fuisset? Vnde in Cant. 5. *Venter tuus ebrius distillans saphiris*. Ebur elephantis candidi, & frigididi: in quo duplex munditia significatur. In candore, stabilitas mentis: in frigiditate, munditia corporis: quæ duo fuerunt in thalamo Beatæ Mariæ Virginis.

Item Eccl. 50. *Quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ*. Nota, quod liliu de inculta terra nascitur, in conuallibus oritur, odoriferum est, candidum, clausum continet odorem, apertum effundit, sex folia habet, virgulas aureas, & spiritem habet in medio, membris medetur adustis. Liliu dictum quasi lacteum, Beatam Virginem signat virginittatis candore splendidam: sex folia habet, de quibus quæritur in sermone: *Cum turba irruerit ad Iesum*: ibi loquitur de sex gradibus Salomonis. Virgæ aureæ in lilio sunt paupertas, & humilitas in Maria, quibus sua virginittas decorata. Stripes in medio lilij fuit excellentia diuini amoris in corde Beatæ Virginis. Hæc est medicina peccatorum, qui in igne vitiorum sunt adusti. Dicamus ergo: *Quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ*. Sicut lilia in viriditate, pulchritudine, & odore perdurant iuxta transitum aquæ: sic Beata Maria, cum liliu parturiuit, in virginittatis virore & pulchritudine perman- sit, &c.

In hoc nomine, Aue, sit nominis Euz conuersio. Triplex quidem habuit Eua maledictionem: corruptionis in conceptu, grauitatis post conceptum, doloris in partu. E contra Maria triplicem in hac salutatione recepit benedictionem: fuit enim sine corruptione fecunda, sine grauiditate grauida, sine dolore puerpera. Hoc est Aue sine triplici vte corruptionis, grauitatis, & doloris, quod incurrit Eua per peccatum, quod ab ea omnes mulieres, præter Beatam Virginem Mariam, quasi iure hereditario traxerunt. Gen. 3. mulieri dicit: *Multiplicabo artum tuum, & conceptus tuos, in dolore paries filios tuos*.

Est & aliud triplex vte, de quo dicitur Apoc. 8. *Vt, vt, vt habitantibus in terra*, scilicet, vte concupiscentiæ, vte culpæ, & vte pœnæ æternæ. Primum est in carne, secundum in spiritu, tertium in vtroque. De primo dicitur Eccl. 10. *Vt tibi terra, id est, caro, cuius rex, id est, animus, puer est*. Gen. 3. *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos, id est, carnales motus, germinabit tibi*. De secundo Qscz. 7. *Vt eis qui recesserunt à me*. De tertio dicitur Qscz. 9. *Vt eis, cum recesserit ab eis*. Hoc erit cum in inferno detrusi fuerint: nani quantumcumque modo malus fuerit peccator, nunquam recedit ab eo omnino Deus: imo gratiam offert omnibus, dicens Apoc. 3. *Ego sto ad ostium, & pulso*.

Sine hoc triplici vte fuit Virgo Maria, quando habuit triplex bonum huic triplici vte contrarium, scilicet, bonum continentie, bonum gratiæ, & bonum perseverantiæ. Primum excludit concupiscentiam, secundum culpam, tertium pœnam æternam: quia qui perseverauerit vsque in finem, saluus erit.

Item est aliud triplex vte, scilicet, vte mundi, vte carnis, vte diaboli. De quo dicitur Apoc. 17. *Vt, vte, vte ciuitas illa magna Babylon*, sine quo fuit Maria omnino. Fuit enim pauper contra primum, virgo contra secundum, humilis contra tertium. Ideo digna est saluari non solum ab Angelo, sed etiam ab homine magis, qui per se perditus per eam salutem inuenit.

Inuitat autem nos ad saluationem Mariæ Gabrielis exemplum, qui eam primus salutauit, etiam antequam esset mater Domini. Item Can. 2. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*, interiorius per humilitatem, exteriorius per virginittatem: & macula non est in te, propter perfectam charitatem.

Si vis ergo ingredi ad Virginitatem, & eam salutare, oportet te esse Angelum. Angelum autem te facient potissimum puritas, charitas, humilitas. Puritas in carnis munditia. Hieronymus. *Præter carnem vivere angelicum est, non humanum*, &c.

IN PURIFICATIONE DE S. TRINITATE

Beatae Mariæ

SERMO LVIII.

Obtulerunt pro eo Domino par-
turturum, aut duos pullos co-
lubarum. Luc. 2.



MTVLIT igitur in paupertate
filium suum cum hostia pau-
perum, scilicet, par turturum,
aut duos pullos columbarum.
Hæc oblatio pauperum erat,
qui offerre agnum non pote-
rant. Vnde pro paupere Chri-
sto hic oblata fuerunt, ut per omnia eius pau-
peritas pateat: qui enim vere pauperes sunt, hanc
oblationem offerunt. Reuertamur ergo ad matre-
riam, de qua modicum digressi sumus, & dica-
mus, quod thus redolens, &c. sequitur Eccl. 50.

Quasi ignis effulgens, & thus ardens in igne.
Nota, quod hodie fidelis portat ignem efful-
gentem in candela, quæ constat ex stappa & ce-
ra. In igne diuinitas, in cera humanitas, in stappa
Dominicæ passionis asperitas designatur. Beata
Virgo detulit, & obtulit hodie suum Dei Filium
in templum: in cuius rei figura fideles hodie de-
ferunt & offerunt ignem in candela, in quibus
tria designantur. In igne ardor contritionis, om-
nia eradicans genimina vitiatorum. In cera, con-
fessio criminis. Sicut enim fluit cera à facie ignis:
sic ab ardore contritionis fluit confessio ab ore
confitentis, & hoc lacrymis resluentibus. In stup-
pa asperitas satisfactionis. In his tribus est Iesus,
id est, omnis saluatio vel salus. Angeli in celo
de humani generis redemptione latantur, homi-
nes mortui in terra resuscitantur, captiui in in-
ferno liberantur.

Rogamus ergo te Domina mater Dei electa,
ut à sanguine peccatorum nos purifices, ignem
effulgentem contritionis, in cera confessionis &
stappa satisfactionis nos deferre facias, quo ad
lumen gloriæ cælestis peruenire mereamur, ipso
præstante quem hodie in templo obtulisti, cui est
honor in cælis. Quod, &c.

DE S. TRINITATE

SERMO LIX.

Benedicamus Patrem & Filium
cum sancto Spiritu, &c.



NOTA, quod benedicendus est
Pater: quia Filium suum vni-
genitum misit & dedit. Vnde
Isa. 9. *Parvulus natus est nobis,*
& *Filius datus est nobis.* Dedit
autem Pater Filium ad tria,
scilicet, in focium nostræ faci-
gationis. Vnde Paulus loquitur de Filio: *Debuit*
per omnia similari fratribus, ut misericors fieret.
Christus in humana natura quam assumpsit de
Virgine, passus est nostras poenitentias, scilicet,
esuriem, sitim, frigus, & æstum, lassitudinem &
mortem, ut per experimentum eorum facilius
huiusmodi compatiatur.

Dedit etiam Pater Filium in pretium nostræ
redemptionis. Vnde Apostolus: *Qui proprio filio*
suo non peperci, sed pro nobis omnibus tradidit illum.
Dedit etiam eum in viaticum nostræ peregrina-
tionis. Vnde ipse filius dicit de seipso Ioan. 6.
Ego sum panis vivus qui de celo descendi: si quis
manducauerit ex hoc pane, vivet in æternum. Vnde
& ipse in cæna sedens cum discipulis instituit
sacramentum corporis & sanguinis sui, ut hoc à
fidelibus & infirmis in via huius exilij, quasi pro
viatico habeatur.

Benedicendus est etiam Filius, quia venire
voluit. Vnde legitur in Isa. quod cum dixisset Pa-
ter: *Quem mittam, & quis ibit ex nobis?* Respondit
Filius: *Ecce ego, mitte me.*

Benedicendus est etiam Spiritus sanctus, quia
ad hoc ut Filius incarnaretur, & mitteretur, con-
siliium dedit, & cooperatur bonus fuit: vnde di-
citur in Genes. quod Angelus, id est, Spiritus san-
ctus dixit ad Abraham, id est, ad Patrem: *Accipe*
filium tuum vniogenitum quem diligis Isaac, id est,
risum vel gaudium: quia in natiuitate eius gau-
dium ab Angelis nuntiatum est, & offer illum in
holocaustum, &c. id est, illum in monte Caluarie
pro mundi salute crucifigi permittit, &c.

D. ALBER



D. ALBERTI MAGNI,
EPISCOPI RATISPONENSIS,

DOCTRINA TOTO
ORBE CELEBERRIMI,
Ordinis Prædicatorum,

DE SACROSANCTO
Eucharistiæ Sacramento Sermones
plane diuini.

PROLOGVS,
LIBRIQUE METHODVS.



DE sacrosancto Corporis Domini locuturi Sa-
cramento proponimus, donante Deo, proce-
dere tali modo. Primo ponimus quæ princi-
paliter circa illud sunt notanda. Secundo
singula eorum in tria diuidendo. Tertio sic
diuisa quodammodo subdividendo.

Primo itaque ponimus circa Sacramentum
Corporis Domini septem principaliter esse notanda. I. est causa
institutionis. II. est forma donationis. III. mirabilia Diuina
operationis. IV. est qualitas nostræ preparationis. V. est modus
manducationis. VI. effectus sue bonitatis. VII. consideratio
sacri sanguinis.

Secundo dicimus singula horum in tria membra hoc modo di-
uidenda. Primum principaliter circa Sacramentum hoc notan-
dum est, scilicet, causa institutionis. Hæc est triplex, scilicet,
memoria Saluatoris, Sacrificium altaris, & cibus hominis. De

ceteris principaliter notandis procedendum est simili forma ut patet in sequentibus.

Tertio singula membra sic diuisa sunt subdiuidenda, vel aliqua specie processus in hunc modum dilatanda. Prima causa institutionis Dominici corporis est memoria Saluatoris. Circa hanc tria vel quatuor possunt inquiri vel considerari, aut triplex ratio vel similitudo assignari. De ceteris membris similiter potest fieri ut infra ex parte patet in titulis sequentis opusculi.

Quarto de membris sic subdiuisis quadam aliquo modo ulterius protelantur: quia speciali paragrafo demonstrantur.

Thema vero proponendum: vel generale potest sumi, vel speciale, vel proprium. Generale, quo quid possit intelligi de hoc sacramento in communi. Speciale, in quo sit aliquid quod specialius congruat alicui membro principali, ut causa institutionis, vel forma donationis, vel alteri. Proprium, in quo sit quod magis proprie consonet verbis secundariis, ut memoria Saluatoris, Sacrificio altaris, vel alicui de ceteris.

De prae dictis itaque custoditis, & Scriptura sacra testimonio roboratis, poterit, largiente domino, aliqua sermonum copia pululare. De quibus nunc iste, nunc ille, vel certe pars de uno, pars de altero, pro loco & tempore valebit utilis esse ad animarum firmandam fidem, informandam vitam, & deuotionem excitandam.

PARS



PARS I. OPERIS,
DE TRIBVS CAVSIS
institutionis Sacramenti.

SERMO I.

Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misceui vobis. Prou. 9.



In verbis Dominus nos inuitat ad salutare conuiuium, in quo preparauit pretiosum cibum & potum, corpus & sanguinem suum.

Causam tuam traista cum amico tuo, & secretum extraneo ne reueles. Prou. 25.

Res secreta est Sacramentum altaris quasi sacrum secretum. Cuius causa non infidelibus, sed fidelibus est reuelanda. Hoc facite in meam commemorationem Luc. 22. Item Psal. 3. In memoria aeterna eris iustus. Item, Estote parati: quia quae hora non putatis, Filius hominis ueniet Luc. 12. Vel aliud, in quo memoria Domini possit notari.

Primum principaliter circa Sacramentum Dominici corporis notanda est causa institutionis. Haec est triplex.

- I. Memoria Saluatoris.
- II. Sacrificium altaris.
- III. Cibus hominis.

Haec tria disposuit in hoc sacramento Dei sapientia contra tria vetera mala, scilicet, 1. contra obliuionem Dei, 2. contra debitum rapinae alienae, 3. & contra corruptionem pomi mortiferi.

Primum namque parentes in hac tria mala ceciderunt serpentina fraude decepti, & per eos successores eorum sunt deprauati. De 1. Ecclesiast. 10. Initium superbiae hominis est apostatare, & deo: quoniam ab eo qui fecit illum, recessit cor eius, scilicet, per obliuionem in occupatione damnosae negotiationis cum serpente, quod saepe adhuc quibusdam solet euenire. De II. Gen. 3. Videns mulier lignum quod bonum esset ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro suo. Et sic ambo rapinam commiserunt. Huius rapinae similitudinem faciunt qui in usu creaturarum & rerum temporalium iustitiae mensuram excedunt. De III. Gen. 2. De ligno scientiae boni & mali ne comedas: in quocumque die comederis ex eo, morte morieris, id est, in bono immortalitatis corrumperis. Psal. 13. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Sic qui peccatum in vltim trahunt, animas suas corrumpunt, & occidunt.

Igitur contra triplex vetus malum institutum est hoc Sacramentum. Matth. 26. & Luc. 22. Accipite & comedite, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Ecce prima causa institutionis huius Sacramenti, scilicet, memoria Saluatoris, contra Dei obliuionem. Hoc pro vobis tradetur, id est, ut Agnus Dei offerretur. Ecce secunda causa, scilicet, Sacrificium altaris contra rapinam. Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Ecce tertia causa, scilicet, cibus medicinalis contra corruptionem pomi mortiferi.

Prima itaque causa institutionis huius Sacramenti est memoria Saluatoris contra obliuionem. Ut scilicet per hoc admoniti, totam mentem & omnes sensus nostros quos a Deo auertimus, & cum prauis cogitationibus & delectationibus vagari permittimus, a noxijs extrahentes integraliter ad Dominum referamus. Hinc dicitur. Hoc facite in meam commemorationem. Eusebius. Quia corpus assumptum Dominus ablaturus erat ab oculis, & illatum sideribus, necessarium erat ut die comere Sacramentum nobis sui corporis & sanguinis consecraret, ut offerretur iugiter per mysterium, quod offerretur semel in pretium, & perennis uictima uiuaret in memoria, & semper praesens esset in gratia.

Ad hanc semper habendam, scilicet, memoriam Saluatoris, cogunt nos tria argumenta suae charitatis, scilicet, 1. remissio peccatorum, 2. redemptio impignoratorum, 3. & continuatio beneficiorum. De I. Isa. 43. Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor, reduc me in memoriam. De II. Eccl. 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris unquam, dedit enim pro te animam, pro te scilicet pro hereditate regni caelestis quasi a te impignorata Deo fideiussit, & se totum in cunctis ad soluendum debitum tuum, dedit: huius gratiam ne obliuiscaris, quin eum pro ea diligas, & quantum potes, orationibus & bonis operibus debitum ei reddas. Cant. 5. Aperi mihi foras mea, amica mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis nectarem. Aperi mihi, id est, suscipe me in mentem tuam, in memoriam, in dilectionem. Quia caput meum, scilicet, diuinitas, plenum est rore, scilicet, misericordiae ad remittendum peccata: & cincinni mei, id est, humanitas, guttis nectarem, id est, effusione sudoris,

dotis, lacrymarum, & sanguinis Passionum, ad redimendam hereditatem tuam pro satisfactione peccatorum tuorum impignoraram: De tercio DEUT. 8. *Observa & caue nequando oblitiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius: ne postquam comederis, & satiatus fueris, habuerisque curiarum rerum copiam, elevetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui.* Gloss. Eccle. 17. Sicut nullum momentum est, quo non vitetur homo Dei bonitate: ita semper debet in memoria præfens esse.

Secunda causa institutionis huius Sacramenti est Sacrificium altaris, contra quamquam quotidianam delictorum nostrorum rapinam. Ut sicut corpus Domini semel oblatum est in cruce pro debito originali: sic offeratur iugiter pro nostris quotidianis delictis in altari, & habeat in hoc Ecclesia munus ad placandum sibi Deum super omnia legis sacramenta vel sacrificia pretiosum & acceptum. Mal. 3. *Placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem, quasi regis & militia, id est, Christi & Ecclesie. Item Alexad. Papa. Nihil in sacrificio maius esse potest quam corpus & sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est: sed omnes placellit, qua pura Deo conscientia offerenda est & pura mente sumenda: & sicut potior est carteris, ita potius extolli & venerari debet.*

Ad hoc sacrificium approbandum notanda est triplex ratio mutandi veteris sacrificium. Prima est Auctoris nostri sacrificij potentia. Secunda est debitorum nostrorum exigentia. Tertia sacrificij illius insufficientia. Prima ratio mutandi legis sacrificia, est Auctoris nostri sacrificij, id est, Christi potentia, qui non solum ex eo quod est Dominus & Rex vivit in terra, sed ex summi facetedij ad eum translatione potuit & debuit suum in melius sacrificium commutare, sicut Rex potest in regno suo, dum vult, numisma minus bonum innouare. Psal. 109. *Iuravit Dominus & non penitebit eum, tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.* Non dicit secundum ordinem Aaron, vel secundum ritum Levitarum qui obtulerunt carnes hircorum & taurorum: sed secundum ordinem Melchisedech, qui obtulerat panem & vinum Heb. 7.

Quid fuit necessarium secundum ordinem Melchisedech alium exurgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici? Respondeo, Translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat. Manifestum est autem, quod ex tribu Iuda ortus est Dominus, de qua secundum legem non erant Sacerdotes.

Secunda ratio mutandi legis sacrificia, est debitorum nostrorum exigentia. Tam magnum quippe fuit debitum primorum parentum ex rapinæ magnitudine, ex raptoris ingratitude, ex læsi, scilicet, Creatoris majestate: ut non solum legis sacrificia, sed totus mundus cum omni creatura non sufficeret pro satisfactione. Hebr. 10. *Christus ingreditur mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisse, corpus autem apstasti mihi.* Gloss. *Ingreditur mundum*, id est, homo factus dicit: Hostiam de animalibus & oblationem de aliis rebus noluisse, id est, non placuerunt tibi, corpus autem quod pro omnibus sacrificiis est, quia sine peccato apstasti, id est, aptum & idoneum dedisti vivendo mihi, quod pro omnium redemptione valeat offerri, Psal. 68. *Persecuti sum me*

inimici mei iniuste: qua non rapui, tunc exolebam, dum scilicet pro debitis omnium sufficiens sacrificium in cruce offererem.

Tertia ratio mutandi legis sacrificia, est eorum insufficientia, & hæc probatur à tribus. 1. Quia scilicet Deo non placuerunt, 2. quia peccata non abstulerunt, 3. & quia gratiam non contulerunt. De primo Ierem. 6. *Holocausta vestra non sunt accepta, & vitima vestra non placuerunt mihi.* Osee 6. Matth. 9. *Misericordiam volo & non sacrificium.* De secundo Psal. 39. *Holocaustum & pro peccato non postulas.* Rom. 3. *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo.* Hebr. 10. *Impossibile est sanguine hircorum & taurorum auferri peccata.* De tercio Ezech. 20. *Dedi eis precepta non bona & iudicia in quibus non vivunt.* Precepta non bona, id est, minus bona, quantum scilicet ad sacrificia & ceremonialia: in quibus non vivunt, quia vitam gratiæ non conferbant. Hebr. 7. *Reprobati quidem sunt præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem, quasi propter eius sterilitatem, quia non conferbat gratiam.*

Tertia causa institutionis huius Sacramenti est cibus hominis. Cibus inquam medicinalis contra pomi mortiferi corruptionem, quæ causa prava infusa est per primos parentes humano generi, ut esset incurabilis, nisi subveniret medicina optima, quam posset facere prudentia Dei. Eccle. 38. *Altissimus de terra creavit medicinam:* id est, de carne Virginis, & vir prudens non abhorrebit eam. Ambros. *Corpus Christi medicina spiritalis est, qua cum reverentia decepta sibi devotos purificat.*

Ad cognoscendum necessitatis medicinæ corporis Christi rationem, sciendum, quod serpens malignus infudit homini per venenum cibi vetiti triplicem corruptionem: in anima scilicet tenebras ignorantie, in carne morbum prave concupiscentie, & mortem utrobique. Contra hoc est institutum corporis Christi medicamentum, tenebras ignorantie illustrans, morbum concupiscentie sanans, & mortem nostram mortificans.

Propter hæc tria potest comparari triplici dulci cibo & medicinali, scilicet, 1. melli, propter primum, 2. ficui, propter secundum, 3. & fructui vite, propter tertium. De primo Prou. 24. *Comede fili mel: quoniam bonum est.* Mel corpus Christi dulce signat. Hoc bonum est: quia tenebras mentis nostræ illuminat. 1. Reg. 14. *Vidisti quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim paululum de melle.* Isaiæ 7. *Butyrum & mel manducabit omnis qui relictus fuerit, ut scilicet sciat reprobare malum & eligere bonum.* Psal. 26. *Dominus illuminatio mea & salus mea.* Item, *Accedite ad eum, & illuminamini.* De secundo Ierem. 24. *Video ficus, ficus bonos, bonos valde.* Ficus bis dicta, dulce corpus Christi, Dei, & hominis signant. Hæc bis bonæ sunt valde, quia mentem & carnem à morbo prave concupiscentie sanant. 4. Reg. 20. *Isaias iussit afferri massam ficorum, quam cum postisset super vicus regis, curatus est.* Vicus regis concupiscentia est carnalis, massa ficorum corpus Christi continens dulcedinem multorum bonorum ad medicinam malorum desideriorum. De tercio Luca 1. *Benedictus fructus ventris tui, corpus scilicet Christi, quod est fructus vite, valens*

valens ad destructionem mortis gehennæ & acquisitionem vite æternæ. Prou. 3. *Lignum vite est hic qui apprehendunt eam, scilicet, sapientiam Dei incarnatam.* Hinc dicitur Osee 13. *Ero mors tua & mors Ioan. 6. Ego sum panis vite, qui de celo descendit. Siquis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo: & qui manducat me, vivet propter me.* Hilarius. *Accepta carne Domini & hausto sanguine, id efficitur, ut nos in ipso, & ipse in nobis sit.* Hæc est ergo causa vite nostræ, quod in nobis carnalibus per carnem Christum, qui vera vita est, manentem habemus, victuri per eum ea conditione, qua vivit ipse per Patrem, qui in eo est. Amen.



DE PRIMA CAUSA INSTITUTIONIS,

Scilicet, de memoria Domini, & præparatione ad iudicium.

SERMO II.

Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis, &c. Prouerb. 9.



In verbis Dominus nos invitavit ad salutem convivium, in quo præparavit pretiosum cibum & potum, corpus & sanguinem suum. *Causam suam, Isaiæ. &c. ut in primo sermone. Prima causa institutionis*

sacramenti Domini corporis est memoria Salvatoris, ut sicut per amorem iniquitatis à Domino recessimus, sic per memoriale pietatis redeamus. Circa memoriam Salvatoris tria possunt inquiri.

I. Quid mali sequatur si fuerit relicta?

II. De quibus sit habenda?

III. Ad quid valeat habita?

Primo queritur, Quid mali sequatur si memoria Domini fuerit relicta? Et dicendum, quod triplex, scilicet, 1. amissio divinæ gratiæ, 2. subiectio potestati diabolicæ, 3. magna deformitas culpæ. De primo Deut. 32. *Deum qui te genuit dereliquisti & oblitus es, & ait: Abscedam faciem meam Dei creatoris tui, ab eis, id est, subtraham gratiam: vbi autem fons perit, riuus arefcit.* Isai. 17. *Eris deserta: quia oblitus es Dei Salvatoris tui.* Eccle. 20. *Gratia sanctorum effundetur.* De secundo 1. Reg. 12. *Oblitus sum Domini Dei sui, & tradidit eos in manu Sifare, id est, in potestate diaboli.* Tob. 6. *Qui coningia ita suscipiunt, ut*

Deum à se & à sua mente excludunt, in hos habet potestatem demonium. De tercio Rom. 1. *Sicut non probauerunt, id est, noluerunt, Deum habere in notitia, tradidit illos in reprobum sensum, ut facerent ea que non conveniunt.* Et heu hoc sepe fit usque ad mortem. Psal. 9. *Non est Deus in conspectu eius, ingulate sunt via illius in omni tempore.* Joel 1. *Computraverunt iumenta in stercore suo, id est, in luxuria & in aliis vitijs finiunt.*

Secundo queritur, De quibus memoria Domini sit habenda? Et dicendum de tribus. 1. De præterito, 2. de præfenti, & 3. de futuro. 1. De præterito, ut nostri Redemptoris qui per nimiam charitatem à morte mala, morte sua nos liberauit. 2. De præfenti, ut omnium inspectoris qui per occultam præsentiam omnia nostra semper cernit. 3. De futuro, ut iusti iudicis qui per omnipotentiam suam omne pravum incorrectum districte iudicabit.

De primo Thren. 3. *Recordare paupertatis meæ & transgressions, id est, maxime humiliationis, abstinthij & fellis, id est, amaræ passionis.* Ezech. 9. *Signa thau super frons virorum gentium & dolentium super cunctis abominationibus, que fuerunt in civitate hac. Thau figuram crucis, id est, Passionis Domini, quæ semper est bonis in mente ferenda, signat.*

De secundo Psal. 99. *Sciote quoniam Dominus ipse est Deus. Q. d. Memento quia Dominus est Deus, omnia implens, ubique præfens, omnia videns.* Hinc ait: *Providebam Dominum in conspectu meo semper.* Eccl. 39. *Opera omnis carnis eduram Domino: & non est quicumque absconditum ab oculis eius.* Cant. 1. *Et ipse stat post parietem nostrum, id est, indutus parietem carnis nostræ, proficiens per cancellos: quia licet intus degens, occultus à nobis videri non possit, tamen omnia nostra respicit.*

De tercio Isaiæ 30. *Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, & gravis ad portandum.* Ecce venit id est, attendite, quia cito veniet ad districtum iudicium. Mar. 13. *Vigilate, & quia nescitis qua hora Dominus vestri dñturus sit.* Apoc. 20. *Vade thronum magnæ candidi, & sedentem super eum, id est, semper ante oculos mentis habui Dominum ut cito venientem ad districtum iudicium, à cuius conspectu fugit terra & celum, &c. & vidit mortuos, id est, peccatores, passillos & magnos stantes in conspectu throni.* Et libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libro secundum opera eorum. Ideo, siue comedam siue bibo, siue aliquid, &c. De omnibus tribus simul Psalm. 110. *Memoriam fecit mirabilitatem suorum misericors & misericors Dominus: escam dedit timentibus se.* Dominus dedit nobis escam, scilicet, sepium, ad memoriam mirabilium: præteritorum quod nos redemit: præsentium, quod omnia nostra respicit: futurorum, quod districte tandem iudicabit.

Tercio queritur, Ad quid valeat habita memoria Salvatoris? Et dicendum ad tria. Primum enim rei memoria, scilicet, Dominicæ Passionis, valet ad cõr nostrum amore Christi inflammandum: secundæ rei, scilicet, eius continue inspectionis valet ad nos à peccato custodiendum. Tertie rei memoria, scilicet, districti iudicis valet ad excõtandum nos ut præparemur contra futurum iudicium. Primum facit nos bonum diligere, secundum

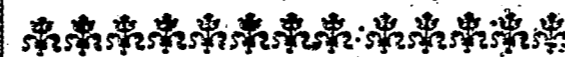
cundum malum odire, tertium periculum imminens precuere.

De primo Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, &c.* id est, causam amoris misit Dominus in mundum beneficio Passionis, quæ si pie recogitata fuerit, amore magno cor accendit. Psalm. 38. *Concaluit cor meum intra me, &c.* Bern. Super omnia te reddi amabilem, mi lesu bone, calix quem bibisti, opus redemptionis nostræ. Idem. *Quanto pro me Dominus factus est vilior, tanto mihi factus est chavior.* De secundo Prou. 8. *Timor Domini odit malum.* Timor, inquam, quo mens semper Deum presentem & omnia videntem attendit, à peccato custodit. Hinc etiam dicitur Eccl. 33. *Omnia homo dicens: Quis me videt? tenebra circumdant me: non intelligit quoniam omnia videt oculus Domini, & expellit à se timorem Dei.* Ezech. 8. *Certe vidisti: Fili hominis quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris: dicunt enim, Non videt nos Dominus.* Glossa Si Dominum presentem & omnia videntem & vindicantem semper cogitaremus, aut vix, aut nunquam peccaremus. Boëtius. *Magna nobis indicata est necessitas bene viuendi, cum agamus omnia ante oculos iudicis cuncta cernentis.* De tertio Exod. 19. *V. ad ad populum, sacrificia illos hodie & crux, & sint parati in diem tertium: die enim tertio descendet Dominus coram omni plebe.* Quasi diceret: Memento quia Dominus terribiliter descendet ad districtum iudicium: & ideo estote parati in diem tertium. Primus dies est nostræ natiuitatis, secundus nostræ conuersationis, tertius dies mortis vel aduentus districti iudicis. Luc. 12. *Estote parati: quia quæ hora non putatis, Filius hominis veniet.*

In præparatione contra iudicium Domini debent tria notari, scilicet, modus, prouidentia, iurum. Modus præparationis est penitentiam de peccatis agere, prouidentia præparatorum penam euadere, iurum tandem præparatis vitam æternam possidere. De primo Eccl. 18. *Ame iudicium para iustitiam,* tibi scilicet, penitentiam agendo. Matth. 3. *Penitentiam agite, appropinquet enim regnum celorum,* id est, regni cælestis iustum iudicium. Ioel 2. *Magnus dies Domini & terribilis valde, quis sustinebit eum? Nunc ego dicit Dominus: Converterimini ad me in toto corde vestro.* Quasi diceret: Præparate vos ad diem Domini, penitentiam agendo. De secundo Apoc. 18. *Exite de illa populus meus, & ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.* Exite de Babylone, &c. id est, præparate vos ad iudicium, penitentiam agendo, & peccata mundi non faciendo, & per talem prouidentiam euadecis eius penam. Luc. 12. *Si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigileret utique, & non fineret perfodis domum suam.* Glossa. Nesciente patrefamilias, domum fur perfodit: quia dum à sui custodia spiritus dormit, improuisa mors carnis habitaculum irrumptit, & animam ad supplicia trahit. Furi autem resisteret, si vigileret: quia aduentum iudicis occultè venientem præcauens, iudici penitendo occurreret, & sic vtique dormientium, id est, non præparatorum penam euaderet. De tertio Matth. 25. *Cum satanæ virginis irens emerit, vni sponsus, &c.* Cum fatuæ animæ non paratæ irent euere ad forum diaboli cum Eva, vel cum Dina, ubi pro modica re dant multa

bona, quæ præparatæ erant, intraverunt cum sponso ad nuptias.

Ecce triplex lucrum præparationis ad iudicium, scilicet, possessio cælestis regni, societas amabilis sponsi, deliciae totius boni. Primum notatur ibi, *intraverunt.* Secundum ibi, *cum sponso.* Tertium ibi, *ad nuptias.* De primo Matth. 25. *Venite benedicti, possidete patrum vobis regnum à constitutione mundi.* De secundo 1. Thesal. 4. *Semper cum Domino erimus: sine quo nulli bene, & cum quo nulli male esse poterit.* Ioan. 17. *Pater quos dedisti mihi, volo ut ego sum, & illi sint mecum, & videant claritatem meam, quam dedisti mihi.* De tertio Isaia 66. *Gaudete cum ea gaudio universi qui lugent cum ea,* id est, cum bonorum omnium pacifica, & iucunda societate, ut repleamini ab uberioribus consolationibus eius, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Amen.



DE SECUNDA CAUSA INSTITUTIONIS,

Scilicet, de sacrificio altaris.

SERMO III.

Venite, comedite panem meum, &c. Causam tuam, &c. Placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem, quasi regis & militia, id est, Christi & Ecclesie. Mal. 3.



SECUNDA causa institutionis sacramenti Domini corporis est sacrificium altaris, ut haberet Ecclesia ad cultum diuinum munus offerre Deo super omnia sacrificia pretiosum & acceptum. Circa sacrificium altaris tria possunt notari, scilicet;

- I. Forma offerendi,
- II. Questio de sacrificio legali,
- III. Et excellentia nostri sacrificij.

De duobus primis potest hic dici, & de tertio in sequenti.

Primo est notanda forma sacrificij, & hæc est triplex. Prima in oblationum veterum præfiguratione, secunda in humanae formæ veritate, tertia in panis & vini specie. Prima est synagoga commodata sub lege, secunda caritatis diuinæ oblata in cruce, tertia fidelis animæ consecrata in mensa Ecclesiæ. Prima data est in signum, secunda in pretium, tertia in solatium.

De primo Leu. 4. *Si omnis turba Israel per ignorantiam peccaverit, offerat pro peccato suo vitulum id est, Christum, dicit Glossa. Hoc autem non eratin persona, sed in figura.* Similiter Exod. 12. *Agnus*

Agnus immaculatus quem occidebant in Pascha, & cuius carnes edebant, figura Christi erat, ut dicit Gregorius. De secunda forma Isa. 53. *Sicut ouis ad occisionem ductus, vulneratus est propter iniquitates nostras, oblatiis est quia ipse voluit.* Hoc verè secundum formam humanam in cruce. Hebr. 10. *Sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel,* scilicet, in cruce. De III. Plal. 109. *Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech.* Gen. 14. *Obtulit panem & vinum.* Sic Christus dat corpus & sanguinem suum in sacrificio Ecclesiæ sub panis & vini specie. Matth. 26. *Accipit Iesus panem, & benedixit, & ait: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, id est, vas cum vino, gratias egit, dicens: Hic est sanguis meus.*

Secundo notanda est questio de sacrificio legali, in qua sunt. Primo contra insufficientiam quæ imponitur sacrificijs legalibus, opponitur. Secundo contrarietas soluitur. Tertio causa sacrificij illius assignatur.

Primo contra insufficientiam quæ imponitur legalibus sacrificijs, scilicet, quod Deo non placerent, & quod peccata non abstulerunt, ut probatum est supra in primo sermone secundum illud Ierem. 6. *Holocausmata vestra non sunt accepta, & victimæ vestra non plauerunt mihi: & contraria similia sic opponitur Leu. 4. Si peccaverit anima de populo terra, offerat capram immaculatam, & adolebit eam Sacerdos super altare, in odorem suauitatis Domino, & dimittetur ei.* Ergo videtur, quod verus sacrificij placuit Deo, & quod propter hoc peccata dimisit. Hebr. 9. *Omnia pene in sanguine secundum legem mundantur,* id est, per sanguinem animalium sacrificatorum remittuntur peccata delinquentium. Ergo ut prius illa sacrificia Deo placerent, & peccata dimiserunt.

Secundum horum contrarietas sic potest resolui. In sacrificando tria semper fuerunt, scilicet, 1. ipsum sacrificium, 2. personæ offerentium, 3. remissio peccatorum. Sed in singulis istorum duo attendebantur. 1. In sacrificio, caro vel sanguis animalis offerebatur. Et præterea aliud multo melius, scilicet, res spiritualis quæ ibi figurabatur, ut in agno vel vitulo Christus in capra penitentia, in boue vita robusta & actiua, in aze sublimis & contemplatiua, & sic de cæteris. 2. Item personæ offerentium diuæ fuerunt species, quia aliæ dignæ, aliæ indignæ. Indigni erant, qui illa sacrificia carnaliter tantum attendebant. Digni vero qui ea spiritualiter intendebant, & intelligebant, & in eis Christum præfiguratum vel explicitè vel implicite credebant: & secundum spiritualem illorum intellectum, vitam suam regebant. 3. Item ibi erat remissio peccatorum, & hoc quantum ad duo, scilicet, quantum ad penam, id est, quantum ad quandam legis irregularitatem: vel quantum ad culpam, id est, conscientie maculam.

His visis, facile soluuntur quæ de sacrificijs in Scripturis sacræ contraria dici videntur.

SOLUTIO. Reuera enim illa sacrificia, secundum se, scilicet, opera operata, id est, carnes & sanguis hircorum, non placebant Deo: nec propterea remissit peccatum, quantum ad culpam, id est, conscientie maculam: sed tamen apud homines remissa reputabantur, quantum ad quan-

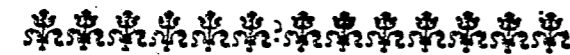
dam legis penam, unde cum Heb. 10. Apostolus dicit: *Impossibile est sanguine hircorum auferri peccata. Et omnia pene in sanguine mundantur secundum legem.* Primum intelligendum est, quantum ad animæ culpam, secundum quantum ad carnis penam, unde Heb. 9. *Sanguis hircorum, & taurorum, & cinis visula aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.* Glossa: Sanctificat, id est, à peccato mundat, id est, à penam legis, ad emundationem valens, non animæ sed carnis. Veruntamen istorum sacrificia non secundum se, ut dictum est, sed propter fidem Saluatoris quem in illis venturum, & pro redemptione mundi passurum credebant: Deo placebant, & eis remissionem peccatorum, & quantum ad penam supradictam legis: & quantum ad culpam animæ, tribuebant. Gal. 2. *Ex operibus legis non iustificabitur homo nisi per fidem Iesu Christi.* Heb. 11. *Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo.* Plurimam, id est, acceptabiliorem & plus sibi valentem: intellexit enim & credidit in agno quem Deo obtulit, hostiam meliorem, id est, Saluatorem, quod non Cain & cæteri indigni. Gen. 4. *Respexit Dominus ad Abel, &c.*

Tertia causa institutionis legalium sacrificiorum assignanda. Cum enim à Deo instituta sint, qui sine causa nihil facit, & tamen, ut supra probatum est in primo sermone, mutanda erant: quæri potest causa institutionis eorum. Ad hoc breuiter dicendum, quod licet per se non valuerunt ad remissionem culpæ, tamen multum vtilia fuerunt ad doctrinam sapientie. Data sunt quippe seruis ad tempus tanquam signa rerum meliorum, & quasi parulis tanquam characteres librorum, in quorum proprietatibus & modalibus offerendi, proficerent in disciplina veræ fidei, ut adepta vera scientia profiterentur elementa, & collata veritate cessarent vmbre & signa. Dent. 10. *Ponite verba mea in cordibus vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & scribite ea in postibus & ianuis,* scilicet, sacrificia, vt oues, boues, & huiusmodi, quasi literas partium lorum.

In quibus multa bona sunt discenda, & sunt præcipue tria, 1. Fides Saluatoris, 2. forma de moribus, 3. spes de cælestibus. Primum poterant discere in sacrificijs ouium, secundum in sacrificijs taurorum, tertium in sacrificijs animalium extra castra combustorum. De I. Isa. 53. *Sicut ouis ad occisionem ducitur, & linguæ eius sicut sinitus.* Cum ergo ouis offerebatur, poterant de vera fide tria discere, scilicet, Saluatoris innocentiam, in passione eius mansuetudinem, humani generis per mortem Christi redemptionem. De I. Dan. 3. *In Spiritu humilitatis & in animo contrito suscipiamur, sicut in holocausto arietem & taurorum.* Cum ergo cornuta animalia in holocaustum, id est, per ardorem ignis in cinerem redigenda offerebantur: poterant de bonis moribus discere, scilicet, 1. vt de moribus & vitiis virtute resisterent, 2. Dei & proximi amore arderent, 3. cordis & corporis humilitatem in omnibus conseruarent. De III. Leui. Heb. 13. *Quorum animalium inferitur sanguis pro peccato in sancta sanctorum per possessorem: horum corpora cremantur extra castra.* Sanguis animalium significat animas istorum.

Cum hæc se habent, poterant tria discere de spe celestis gloriæ obtinendæ, 1. quæ sunt penitentiæ viuendum, 2. Saluatoris officium, 3. beatorum suffragium. Primum discimus in eo quod corpora illa extra castra cremabantur, quia ibi corpora cremari est fideles extra delicias & voluptates secali penitentiam agere. Secundum discimus in eo quod sanguis illorum per pontificem inferebatur in sancta sanctorum, quia hoc est iustorum post hanc vitam beneficio Christi assumi in cælum. Tertium discimus in eo quod sanguis per pontificem in sancta delatus, valuit ad redemptionem peccatorum hominum viuorum: quia hoc est animas beatorum, iam per Christum in cælo subleuatas, intercedere pro peccatis exulum adhuc in mundo relictorum.

De primo 2. Timoth. 2. *Fidelis sermo, nam si commortui sumus, scilicet, agendo penitentiam, & conuenimus, recipiendo vitam æternam: si sinescibimus, & conregnabimus.* Rom. 8. *Non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis.* Ecce quod penitentiam agere, mala in hoc mundo sustinere, valet ad spem obtinendæ celestis gloriæ. De secundo Ioan. 14. *Iterum venio, & accipiam vos ad meipsum.* Ecce quod diuinæ pietatis officium valet ad spem celestium. Cantico. 5. dicunt beati: *Quo abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? respondens Beata Virgo. 6. Dilectus meus descendit in horum suum, ad aureolam, ut pascatur in horis & lilia colligat, id est, castas animas de mundo assumat, & ad caelestia perducatur. De tertio Oieæ 2. Ego exaudiam celos, & illi exaudient terram, id est, Sanctorum precibus qui sunt in cælis, saluantur habitantes in terris. Ecce quod orationes beatorum valent ad spem celestium. Apoc. 8. *Ascendit fumus incensorum, de orationibus Sanctorum, de manu Angeli coram Deo.* Quia scilicet Sancti offerunt orationes pro nobis Christo, & Christus Patri suo, vt peccatorum remissionem recipiamus, & ad eorum beatam perueniamus societatem. Amen.*



DE TERTIO

CIRCA SACRIFICIUM, scilicet, de sacrificij nostri excellentia.

SERMO IV.

Venite, comedite panem meum. Et, Causam tuam, &c. vt in primo sermone.



DICTO iam supra de duobus circa altaris sacrificium notandis, hic de tertio est dicendum. Tertio ergo notanda est nostri sacrificij, scilicet, corporis Christi excellentia, qua præcellit omnia legis sacrificia triplici ratione, scilicet,

I. Honestatis. II. Dignitatis. III. Et virtutis.

Ratione honestatis quoad seculum, dignitatis quoad Deum, virtutis: quoad suæ bonitatis effectum.

I. Excellit sacrificium nostrum cætera ratione honestatis. Quod probatur à tribus: ab exteriori specie, à virginali origine, à spiritali dulcedine. Primo probatur honestas huiusmodi ab exteriori specie, quia sub nulla alia qualitate cibi posset tam munda, tam pulchre, tam honeste ministrari, sicut sub specie panis & vini: non enim sequuntur hæc inconuenientia multa, quæ sequantur illa cruenta legis sacrificia. Prou. 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena uicinis cum iurgio.* Buccella sicca est sacrificium nostrum sub munda specie panis & honesta. Zach. 9. *Quid bonum & quid pulchrum eius nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?*

Secundo probatur honestas eius à virginali origine: multum enim commendat eius honestatem, quod à nulla corruptione, sed à virginali flore sumpsit originem. Eccles. 24. *Flores mei fructus honoris, & honestatis,* quasi flores pudicitie mez & virginitatis uerbi sunt in fructum nobilitatis & honestissimæ prolis ex virginitate matris. Cant. 3. *Egredimini & uidete filia Sion regem, Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* Glossa, Egredimini ab ignorantia infidelitatis, & uidete Regem Christum in diademate, id est, in carne, quo coronauit eum mater sua, scilicet, Maria, id est, honestauit in hoc, quod est virgo non deturpans, vt alie mulieres, sordis originalis peccati.

Tertio probatur honestas sacrificij nostri, à spiritali dulcedine, qua sanctos Christianos trahit ad se: vt enim dicit Tullius: *Honestum est, quod sua ui nos ad se trahit, & alliciat, vt scilicet res virtuosa, maxime vero talis quæ abundat dulcedine pietatis, & talis res est sacrificium Domini corporis.* Eccles. 49. *Memoria Iosæ in compositione odoris fulta opus pigmentarij.* Memoria Iosæ est memoriale Saluatoris, vel sacrificium altaris. Hoc factum est opere Spiritus sancti, ex pretiosis speciebus diuinitatis & humanitatis suæ, vt suauissimæ honestatis & pietatis odore ad se trahat fideles Ecclesiæ. Cant. 1. *Oleum effusum nomen tuum, ideo adulescentule dilexerunt te. Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.* Hinc omnes qui vere credunt, ob spem gratiæ & deuotionis ad hoc sacrificium uidentem & orandum, ad Ecclesiam frequenter & feruenter accurrunt.

II. Excellit sacrificium nostrum cætera ratione dignitatis. Quod probatur à tribus pretiosissimis rebus, ex quibus consistit, scilicet, 1. ex carne Christi mundissima, 2. anima iustissima, 3. deitate altissima. Hæc tria in agno paschali figurata sunt, in nostro sacrificio uere futura. Exod. 12. *Caput agni cum pedibus eius & intestinis vorabitur.* Caput agni significat Christi diuinitatem, intestina animam, pedes carnem. Sapient. 8. *Puer eram ingeniosus, id est, Filius Dei sapientia plenus: & possedi animam bonam, id est, ueni ad corpus incoquinatum.* Ecce

Ecce in Christo Deus, anima, & corpus. Propter hæc tria dicimus: *Ante salus mundi, Verbum Patris, hostia uera, uina caro, deitas integra, uerum homo, ex carne scilicet & anima.*

Propter tantæ dignitatis excellentiam habet sacrificium nostrum triplicem præ cæteris prærogatiuam, 1. Deo secundum se est acceptum, 2. Angelis reuerendum, 3. hominibus adorandum. Primum est propter animam iustam, secundum propter carnem mundam, tertium propter deitatem summam. De primo Mal. 3. *Placebit Domino sacrificium Iuda, id est, Christi iusti Regis, de quo Iuda Rex meus, Et ecce Rex tuus uenit tibi iustus & Saluator.* Sacrificium ergo Iuda Domino placet: quia corpus Christi oblatum Deus Pater approbat, in quo scilicet se maxime humiliat usque ad mortem, Patri obediendo, & de diabolo triumphando, & genus humanum redimendo. Eccles. 35. *Sacrificium iusti acceptum est, & odor suauitatis in conspectu Altissimi.* De secundo Marth. 24. *Vbi cumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquila, id est, sancti Angeli.* Leo Papa. *Circa corpus Domini aquila sunt que spiritalibus alis circumuolant uerum sancti Angeli spiritus mundi munditiam amantes, mundum corpus Domini venerantes, & presentes fideles protegentes.* Gregor. *Quis fidelium dubium habere possit in ipsa immolationis hora celos aperiri, in illo Christi mysterio Angelorum adesse choros, summa & immanis sociari?* De tertio Psal. 98. *Adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctum est.* Ita, 66. dicitur terra scabellum Dei & signat carnem Christi, quæ originaliter de terra est. Hæc est nobis adoranda, quia sancta, quia Deo unita. Augustinus. *Sciendum quia in Christo terra est, id est, caro que sine impietate adoratur, quia à uerbo Dei assumpta: qui enim adoratur, non terram intuetur, sed illum potius cuius scabellum est, propter quem adoratur.* Item Augustinus. *Dicunt hæretici, Quid est quod carnem eius quam creaturam esse non negas, similiter quam diuinitatem adoras, & ei non minus quam diuinitati deseruis? Respondeo, Dominicam carnem imo perfectam in Christo humanitatem, ideo adoro, quia à diuinitate suscepta, & diuinitati in uinitate persone est unita. Si hominem separaueris à Deo, illi nec credo, nec seruiro, uelut si quis purpuram vel diadematis regis per se iacens inueniat, nunquid ea adorabit? cum ea uero Rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si ea cum Rege quis adorare contempserit. Sic etiam in Christo Domino humanitatem non solam uel nudam, sed diuinitati unitam, scilicet, unum Filium Dei, uerum Deum & uerum hominem, si quis adorare contempserit, æternaliter morietur.* Alex. Papa. *Nihil in sacrificijs minus esse potest, quam corpus & sanguis Christi: & sicut hæc oblatio potius est cæteris, ita potius excelsis & uenerari debet. Quia ergo inestimabiliter melior est cæteris, quia Deo unita, maxime debet adorari, & docendi sunt paruuli Christianorum eam reuenter adorare.*

Tertio excellit sacrificium nostrum cætera ratione uirtutis, id est, per effectum suæ bonitatis. Habet enim triplicem bonum actum in triplici statu fidelis, scilicet, 1. in hoc mundo, 2. in purgatorio, 3. in cælo. In primo statu peccata quotidiana relaxat, in secundo penam grauem auertit:

D. Alberti Magni Serm.

in tertio gaudium magnum generat. Hinc est, quod triplices missæ celebrari solent, scilicet, pro salute uiuorum, pro requie defunctorum, & pro gloria beatorum. Hinc est etiam, quod hostia sacra Sacerdotis in tres partes frangitur, vt uirtus sacrificij corporis Domini in prædicto triplici statu fidelium ualere demonstraretur. De primo Leu. 5. *Anima que peccauerit per ignorantiam, offerat arietem immaculatum: id est, Christum, dicit Glossa.* Hinc canit Ecclesia, *Agnus Dei qui tollis peccata mundi,* Gregorius. *Domini dedit nobis sacramentum salutis, ut quia quotidie peccamus, & ille iam pro nobis mori non potest, per hæc sacramentum remissionem consequamur.* De secundo Leu. 17. *Dedit uobis sanguinem, ut super altare in eo expietis pro animabus uestris, & sanguis pro anima piculo sit.* Et ideo caro & sanguis Christi, recte ab Ecclesia pro animabus defunctorum offeruntur, vt à pena purgatorij qua pro residuo penitentiae suæ ligati sunt, absoluantur. August. *Orationibus & elemosinis sancta Ecclesia, & sacrificio saluari, non est dubium, defunctorum animas releuari, ut cum eis misericordius agatur à Domino, quam uorum peccata meruerunt in hoc mundo.* De tertio Leu. 10. *Pectus culum quoque quod oblatum est, edetis in loco mundissimo, quod scilicet optimum & dulcissimum est animalium, signat dulcedinem corporis Christi, in quantum comeditur in loco mundissimo, id est, in quantum delectat beatos in eo quod plurimum gaudent & congratulantur in hoc sacrificio de memoria suæ redemptionis, de aspectu nostræ salutis, de admiratione diuinæ bonitatis. Vel certe pectusculum comeditur in loco mundissimo, quia dulcedine corporis Domini qua hic pascimur in uelamine & sacramento, ea fruuntur beati uisione manifesta in cælo.* Apocal. 2. *Vincti dabo manna absconditum.* Infra dicit Glossa, *meipsum qui sum panis uiuum, qui de celo descendi.* Quod manna etsi nunc maner absconditum, tunc erit manifestum, habens omnis saporis delectamentum, hinc dicit Complenda; *Perficiant in nobis Domine sacramenta, quod continent: ut que nunc specie gerimus, rerum ueritate capiamus, id est, corpore Christi, manifesta uisione uideamus, uel perscrutemur secundum illud, Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Et in illa Domini uisione erit nobis omnis boni plena fruitio. Psalm. 15. *Adimplebis me letitia cum uultu tuo, & satiabon me, cum apparerit gloria tua.* Amen.

DE TERTIA CAUSA INSTITUTIONIS,

Ut fit cibus hominis, ratione
diuinæ liberalitatis.

SERMO V.

Venite, comedite panem meum.

Et, Causam tuam, &c.

Caro mea vere est cibus. Ioan. 6.



D est, caro Dei Verbum incarnatum, vere est cibus hominis. Tertia causa institutionis sacramenti Domini corporis est cibus hominis: ut non solum habeamus in hoc memoriam Saluatoris, & sacrificium altaris (de quibus dictum est) sed etiam ad cibus hominis totius valens, scilicet, animæ & corporis. Circa hoc quod Dominus dar corpus suum in cibum homini, potest triplex sapientiae Dei ratio assignari, scilicet,

I. Diuinæ liberalitatis magnitudo,

II. Humane naturæ corruptio,

III. Et eiusdem naturæ conditio.

De prima ratione potest hic dici, & de aliis in sequenti. Prima ratio sapientiae Dei qua dat homini corpus suum in cibum, est diuinæ liberalitatis magnitudo. Cum enim summe bonus fit, summa eum liberalitas decebat: sed nulla hac maior esse potest, ut iam probabitur: ergo hanc eum habere oportebat. Probatur autem liberalitatis diuinæ bonitatis maxima esse in hoc facto quantum ad tria: primo quantum ad magnificentiam doni, secundo quantum ad nobilitatem dantis, tertio quantum ad vtilitatem accipientis.

I. Probatur in hoc facto maxima liberalitas Dei, quantum ad magnificentiam doni. Quia largitor omnium bonorum in hoc sacramento dat seipsum, & hoc largissime: quia proprium corpus in cibum, secundum quod dicit: *Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum*. Hic autem summus & superfluentissimus gradus est diuinæ largitatis quantum ad donum. Hinc gradus quidam proponi possunt diuinæ liberalitatis, quibus largitus est homini bona sua, & sic parebit, quod iste fit summus.

Primus gradus liberalitatis Dei, quod largitus est homini caelum & terram & omnes irracionales creaturas ad seruandum. Eccl. 17. *Deus de terra creauit hominem, & dedit illi potestatem eorum qua sunt super terram*. Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & praeferat uniuersa creatura*. Hinc caelum & terra & omnia quae in eis sunt, seruiunt homini. Deut. 4. *Solem & lunam & omnia astra caeli creauit Dominus Deus in ministerium cunctis gentibus*. Matth. 5.

Deus solem suum facit oriri super bonos & malos & pluit super iustos & iniustos. Act. 14. *Et qui deus Deus non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de caelo, dans pluuias & tempora fructiferam implens cibo & latuit corda nostra*. Non sine testimonio se reliquit benefaciens, id est, per beneficia & creaturas se Deum & liberalem testatus est. Psal. 8. *Quid est homo quod memor es eius? & constituit eum super opera manuum tuarum*.

Secundus gradus, quod largitus est homini illas nobilissimas creaturas rationabiles supercaelestes, id est, sanctos Angelos ad ministrandum. Heb. 1. *Omnnes sunt administratorij spirituum, in mundum missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis*. Matth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem Patris*, Angeli dicuntur paruulorum: quia unicuique à natiuitate datus est Angelus ad ministerium. Hinc leguntur hominibus saepe obsequia impendisse, & faciunt adhuc quotidie peccatores conuertendo, multos à malis defendendo, iustos ad caelos deducendo. Exod. 22. *Ecce mitto Angelum meum qui praecedat te, & custodiat in via, & introducat ad locum quem parauimus*. Praecedet te, lumen virtutum ostendendo: custodiet in via, in igne purgatorij defendendo: & introducet te, ad sedem regni caelestis perducendo.

Tertius gradus, quod largitus est Deus homini seipsum. Luca. 1. *Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit & fecit redemptionem plebi suae*. Infurandum quod inuauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. Et dedit seipsum multis modis, primo in socium nostrae peregrinationis. Baruch. 3. *Hic est Dominus Deus noster qui adiuuauit omnem viam disciplinae, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo*. Post hac in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Quasi diceret: Quia Deus fecerat homini viam peregrinationis, dans mandata bonae conuersationis: ne via homini videretur grauis, factus est Deus homo, & per hoc socius viae & peregrinationis. Luc. 8. *Iter faciebat Iesus per ciuitates & castella, predicans & euangelizans regnum Dei, & duodecim cum illo, & mulieres quae erant curatae à spiritibus immundis & infirmitatibus, & Maria Magdalena, & Ioanna, & Susanna, & aliae multae, & turba multa conuenit ad eum*. Et vere bonus dedit se in bonum socium, quia socios viae lassos verbis optimis confortauit, periclitantes liberauit, infirmos curauit, mortuos suscitauit.

Quartus gradus, quod dedit se in seruum nostrae necessitatis. Phil. 2. *Christus exinanitus semetipsum, formam serui accipiens*. Hinc sitientem potauit, esurientem pavit, pedes Discipulorum lauit. Matth. 20. *Filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare*. Luc. 22. *Ego in medio uestrum sum, sicut qui ministrat*.

Quintus gradus est, quod dedit se in pretium nostrae redemptionis. Ephes. 5. *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, hostiam & oblationem Deo, in odorem suauitatis*. Matth. 20. *Filius hominis uenit animam suam dare, redemptionem pro multis*.

Sextus gradus, & summus liberalitatis Domini est, quod dat homini corpus suum in cibum. Osee. 11. *Ego quasi nutritus Ephraim, & declinaui ad eum, ut uesceretur*. Ioan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita*. Greg. Bonus pastor, *Domini animam suam pro ouibus posuit, ut in sacramento nostro*

nostro, corpus suum & sanguinem uerteret, & oues quas redemerat, carnis suae alimento satiaret. Et in hoc est expressio summæ largitatis, & præcipui amoris: magnum enim est, dare se in socium peregrinationis, & in seruum necessitatis, & maius in pretium redemptionis. Tale tamen donum adhuc est in separatione & remotione ab eo cui datur: sed quod datur in cibum, datur non ad separationem aliquam, sed ad omnimodam unionem: uniuntur enim in unitate corporis, cibus & sumens cibum. Ioan. *Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Et sic apparet in tali dono superfluentissima largitas diuinæ bonitatis.

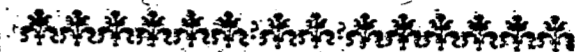
II. Probatur in hoc facto maxima liberalitas Dei, quantum ad nobilitatem dantis, quæ tam excellens est in hoc sacramento, ut corpus suum largiatur diffuse & late: quia non solum dat illud dignis & amicis, verum non subtrahit indignis, malignis, & inimicis. 1. Psal. 26. *Appropian super me peccatores, ut edant carnes meas*. Qui enim permisit se malignorum manibus semel crucifigi, permittit se quotidie sceleratorum manibus tractari, & immundorum ac inimicorum dentibus in Sacramento lacerari. 2. Hinc hosti suo & traditori Iudæ dicitur in cæna cum aliis Discipulis suis corpus suum dedisse. 3. Veritatem enim suæ presentiae ad instar solis oriri facit super bonos & malos, exhibens se in hoc mundo dignis & indignis: licet non ab omnibus effectus suscipiatur æqualis. Nam dignus effectus suscipit bonitatis Dei, indignus seueritatis. 4. Sicut oculus æger positus in solem lucem suscipit non ad delectationem, sed ad turbationem: sic peccator & inimicus suscipit quidem verum corpus Domini non ad salutem, sed ad damnationem.

Veruntamen in hoc apparet summus gradus liberalitatis Dei, quantum ad nobilitatem dantis, Magnum enim est dare magna dona proximis & amicis, magnum seruis & ancillis, maius autem ignotis & peregrinis, sed maximum inimicis. Hinc arguuntur magnæ ingratiitudinis Iob 19. *Quare me persequimini sicut Deus, & carnis meus saturamini?* Rom. 2. *An diuicias bonitatis Dei & patientie & longanimitatis contemnitis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit?* Copiosa bonitas & benignitas Dei est liberalitas nobilitatis eius, qui inimicis & contra eum peccantibus multa bona facit, maxime cum tales corpus suum sumere permittit, ut tanta liberalitate eos conuertat.

III. Probatur in hoc facto maxima liberalitas Dei quantum ad vtilitatem accipientis. Quia in hoc sacramento digne suscipiens efficiatur Deiformis, id est, per gratiam bonitatis, siue per imaginem imitationis Deo quodammodo similis. Ioan. 1. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri*, id est, per gratiam bonitatis Deo similes. Amb. *Quia Dominus Iesus confors est diuinitatis & corporis, & tu qui accipis carnem eius, diuina substantia in illo participas alimento*. Diuina substantia bonitas est. In hoc ergo alimento diuinæ substantiæ participare, est assimilari per gratiam bonitati diuinæ. Pron. 11. *Qui bonus est, hauriet sibi gratiam à Domino*. Gratia uero est influenza diuinæ bonitatis in animam, per quam assimilata Deo fit ei grata & uita æternæ

D. Alberti Magni Serm.

diuinæ digna. Non ergo sufficit liberalitati diuinæ quod in hoc cibo intellectum illuminat, quod affectum sanat, quod memoriam delectat, quod totum hominem in bono confortat, quod corpori suo mystico associat: quin insuper, ut dictum est, Deo similem faciat: & iste gradus summus est & superfluentissimus diuinæ largitatis, quantum ad vtilitatem accipientis: nemo enim potest creaturam ad maius promouere, quam quod assimiletur suo Creatori, in presenti scilicet per gratiam, & in futuro per gloriam. 2. Corinth. 9. *Gratias Deo ago super inenarrabili dono eius*. Amen.



DE II. ET III. RATIONE

QUA DATVR CORPVS CHRISTI IN CIBVM,

scilicet, de humane naturæ
corruptione, & con-
ditione.

SERMO IV.

Venite, comedite panem meum.

Et, Causam tuam, &c.



S e c u n d a ratio sapientiae Dei qua Dominus dat homini corpus, scilicet, in cibum, est humane naturæ corruptio, quæ huius cibi exigeat medicamentum, & hoc quantum ad tria.

I. Quantum ad congruam curationis inchoationem.

II. Quantum ad integram corruptionis curationem.

III. Quantum ad firmam sanitatis conseruationem.

Primo humane naturæ corruptio exigeat talem cibum, quantum ad congruam curationis inchoationem, quia sicut initium corruptionis & mortis cepit à cibo à medico vel per medicum vetito, scilicet, à ligno scientiæ boni & mali: sic initium iustificationis & uitæ incipere debuit à cibo per eundem medicum perlinadendos scilicet, à vero ligno uitæ, id est, à corpore Domini. De primo Gen. 2. *De ligno scientiæ boni & mali ne comedas*. In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. De secundo Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem: non habebitis uitam in uobis*.

Secundo humane naturæ corruptio exigeat corpus domini in cibum, quantum ad integram corruptionis curationem: serpens enim malignus infudit homini per uenenam pomi vetiti triplicem corruptionem, scilicet, 1. in anima tenebras ignorantia, 2. in carne morbum prauæ concupiscentiæ, 3. & mortem uitrolique. Gen. 3. *Serpens*

deceperit

deceperit me. De I. Psal. 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus.* Gen. 1. *Tenebre erant super faciem abyssi,* scilicet, ignorantie super faciem humani cordis ex diabolica deceptione. De I. Gal. 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum.* Rom. 7. *Vide aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee.* Lex in membris est morbus concupiscentie, mouens membra ad actum malitiae. De I. Sap. 2. *Invidia diaboli introuit mors in orbem terrarum.* De omnibus Augustinus: *Si Angelus de proprio plueni in paradiso non esset auditus, non precipitaremur in mortem: sed ueni de celo lapsus, serpens factus, & emisit venenum de proprio: locutus est de suo, Gustate, & eritis sicut Dij. Et illi appetentes quod non erant, amiserunt quod acceperant, scilicet, intelligentiam, uide iustitiam, non moriendi possibilitatem.*

Quia igitur diabolus per cibum venenosum triplicem corruptionem infuderat, necesse fuit ad integram curationem, ut medicus & Saluator noster cibum medicinalem contra hæc tria daret, & hoc est corpus suum, quod 1. pie recipientium ignorantie tenebras illuminat, 2. morbum prauæ concupiscentie sanat, 3. & mortem destruyendo triumphat. De I. Psal. 26. *Dominus illuminatio mea, & salus mea.* Psal. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini.* Corpus enim Christi est Verbum Dei, id est, vera lux in carne humana quasi in lucerna, qua illuminatur fidelis anima. De I. Psal. 77. *Pluit illis manna ad manducandum.* Exod. 16. *Mane ros iacuit in similitudine pruinae super terram.* Panis ergo caelestis in similitudine pluuiae rosis & pruinæ apparebat: quia corpus Domini ad furorem concupiscentie prauæ refrigerat. De I. Ioan. 6. *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de celo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non morietur.* Et sic cibum iste mortem æternam destruit.

Tertio humanæ naturæ corruptio exigit corpus Domini in cibum, quantum ad firmam conseruationem sanitatis: quidam enim ad tempus de peccatis compunguntur & quodammodo curantur, sed tempore tentationis per reciduum iterum corrumpuntur. Psal. 37. *Pueruerum & corruptum sunt circarices mee à facie insipientiae mee.* Ad conseruationem autem sanitatis animæ, & ad incorruptionem bonæ uitæ ualeat cibus iste. Cant. 1. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Sicut enim myrrhæ in corrupta seruat corpora, sic corpus Domini pie sumptum corda. Ambros. *Considera utrum præstantior sit panis Angelorum, id est, manna Iudeorum, an corpus Christi: illud corruptioni obnoxium, hoc ab omni corruptione alienum: & quicunque religiose gustauerit, corruptionem sentire non poterit.*

Tertia ratio sapientiæ Dei qua Dominus dat homini corpus suum in cibum, est humanæ naturæ conditio, quæ rationalis creatura est, & corpori coniuncta. Rationalis creatura potest tribus modis considerari, & secundum hoc indiget cibo triplici. Primo consideratur rationalis creatura secundum id quod est incorporea, & pure spiritalis, ut natura angelica. Secundo modo ut est corpori coniuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni. Tertio modo secundum quod illæ duæ naturæ, scilicet, corpus & anima singulis

personis hominum sunt familiari societate & miro amore coniunctæ. Sed quocumque modo istorum trium consideretur rationalis creatura, secundum conditionem suam conuenienti indiget alimonia.

Primo enim modo considerata, scilicet, secundum quod est incorporea & pure spiritalis, ut natura angelica, secundum conditionem suam exigit per quod uiuat & subsistat, alimentum, scilicet, Verbum Dei æternum secundum se incorporeum, quod est æterna Dei sapientia. Tob. 12. *Ego cibo inuisibili, & potu qui ab hominibus uideri non potest, uitor.* Prou. 3. *Eccl. 1. Lignum uita est sapientia Dei, & fons sapientiæ uerbum Dei in excelsis, reficiens scilicet Angelos in caelis.*

Secundo modo considerata rationalis creatura, ut est corpori coniuncta, sicut dissimilis dissimili, spiritus carni, pretiosum uili, secundum conditionem utriusque naturæ, indiget utroque cibo sibi conuenienti: sed dissimili, quia spiritus spiritali ad modum Angeli, corpus corporali ad modum bruti. De I. Psal. 77. *Panem Angelorum manducauit homo.* 1. Cor. 10. *Patres nostri omnes eandem escam spiritualem manducauerunt.* Sap. 9. *Siquis erat consummatus inter filios hominum, si ab illo effugerit sapientia tua, in nihilum computabitur.* Quasi di. Qui spiritali cibo qui est Dei sapientia caruerit, à uita spiritali deficiet. Eccl. 15. *Cibauit eum pane uita & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potauit eum.* De I. 2. Reg. 12. *Pauper quidam habebat ouiculam qua de pane illius comedens, &c.* Eccl. 39. *Initium necessariae rei uita hominum lac, & panis, mel, & botrus uua, & oleum.* Hæc omnia Saulis in bona: sic & impijs in mala conuertentur. I. De utroque Deut. 8. Matth. 4. *Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei.* Augustinus. *Sicut anima uita est corporis, sed non uiuificat illud sine cibo corporali, id est, sine uerbo Dei. Et sic hæc & illa natura hominis, ut sibi dissimiles dissimilem cibum habuerunt, & alieno modo & longe ab inuicem comederunt. Nec cibus spiritus congruebat corpori, nec cibus corporis spiritui.*

Tertio uero modo considerata rationalis creatura, scilicet, secundum quod illæ naturæ, id est, corpus & anima sunt in lingulis personis hominum, familiari societate miro amore coniunctæ, tunc exigitur ad æternam saluationem utriusque vnus cibus toti homini, id est, utriusque naturæ conueniens, spiritalis simul & corporalis, scilicet, Verbum caro factum, quem simul socialiter sub quodam sacramento comedant, cuius uirtute anima de præfenti miseria ad uitam beatitudinis æternæ perueniat, & corpus ad modicum tempus seruetur in terra, tandem gloriose resurgat. De hoc cibo Ioan. 6. *Caro mea uere est cibus, id est, caro Dei, caro humana, uita Dei. Verbo, uere est cibus, scilicet, totius hominis, ualentis animæ & corpori.* Eccl. 1. *Vnus est Altissimus creator omnium. Ipse creauit sapientiam in Spiritu sancto, & secundum datum suum præbet illam diligentibus se.* Creauit sapientiam in Spiritu sancto, id est, uirtute spiritus sancti: creaturam carnis de Virgine sumpsit, & sapientiæ suæ uirtutem, & secundum datum suum, id est, liberalitatem præbet illam, scilicet, in cibum diligentibus se, scilicet, fidelibus: ut proficit, sicut dictum est, corpori & animæ.

De

De hoc conuiuio corporis & Spiritus sancti. 11. *Vitulus & uersus pascuntur simul.* Vitulus significat corpus quod in sacrificio Domino est manducandum, uersus spiritum qui sicut uersus bestias, sic terribilis esse debet bestialibus motibus & moribus. Hi pascuntur simul, scilicet, uero cibo, id est, carne Christi: ut proficit animæ & corpori. De I. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet uitam æternam, scilicet, quo ad animam quæ post hanc miseriam uirtute huius sacramenti perducitur ad uitam æternam.* De II, sequitur: *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die: quia Dominus eiusdem sacramenti uirtute reformabit corpus de puluere configuratum corpori claritatis suæ. Amen.*

PARS II. DE FORMA DONATIONIS

Qua corpus datur relatum.

SERMO VII.

Venite, comedite panem meum,
&c. Prou. 9.
Quomodo potest nobis dare carnem suam ad manducandum?
Ioan. 6. Sacramentum Regis
abscondere bonum est. Tob. 12.



SECUNDUM principaliter circa sacramentum Dominici corporis notandum, est forma donationis. Et circa hanc tria sunt consideranda. Primum est quod Dominus dat corpus suum uelatum. Secundum quod dat uelatum sub specie panis. Tertium quod dat sub specie triticeæ. Primum circa formam donationis Dominici corporis considerandum est, quod datur uelatum, non nudum, secundum illud Apocal. 2. *Dabo manna absconditum,* quasi cibum caelestem, uelatum. Sed quia ex hoc humanus sensus terretur, & miratur, cum aliud uideretur, & aliud credi iuberetur: huius uelaminis quadruplex ratio sapientiæ Dei potest assignari.

- I. Est indignitas malorum.
- II. Fides bonorum.
- III. Instruendo morum.
- IV. Imbecillitas omnium.

De primis duobus potest hic dici & de alijs in sequenti.

Prima ratio, quare Dominus corpus suum dat uelatum est indignitas prauorum, quæ exigit ut

ueletur, sicut ager oculus, ut sibi sol & quodlibet lumen tegatur. Et in hoc benignissime agit cum eis misericordia Saluatoris: si enim prauu nudum corpus uiderent, & hoc à fidelibus manducari, ex ipso aspectu scandalizarentur, & tripliciter male perirent, 1. in corde per errorem, 2. in lingua per detractionem, 3. in anima per spiritualem mortem. De I. Ioan. 6. *Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus.* Sequitur: *Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, quasi abhorrentes uerba de humana carne comedenda.* Ambros. *Forte dicit, quomodo uera est caro, quomodo uerus sanguis, quia similitudinem non uides carnis? attende ubi discipuli Christi audientes, quod carnem suam daret manducandam, recedebant, solus Petrus dixit: Verba uita æterna habes, ad quem ibimus? Ne ergo phares scandalizarentur, & ne uelut quidam esset horror humanae carnis, sed maneret gloria Saluatoris, ideo in similitudine accipis sacramentum, sed uera natura gloriam uirtutemque consequeris.*

De II, in eodem, ubi Dominus dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita: litigabant Iudei adinuicem dicentes: Quomodo potest nobis carnem suam dare ad manducandum? Litigatio huiusmodi, murmur, & detractio est de nuda manducatione corporis Christi, & ideo debuit uelari.* Psal. 54. *Si is qui oderat me, super me mala locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo.* De III, Num. 4. *Aaron & filij eius intrabunt, ipsi disponent opera, id est, operient sacramenta.* Alij nulla curiositate uideant que sunt in sanctuario priusquam inuoluatur, alioquin morientur. 1. Reg. 6. *Percussit Dominus multos eo quod uidissent arcam Domini, quasi scilicet non licebat eis eam uideri detectam.* Arca signat corpus Domini quod malignis est uelandum, ne spiritaliter moriantur, si uideant nudum, quia causa suæ cæcitate putarent esse phantasticum. Eccl. 3. *In pluribus operibus Dei ne fueris curiosus, non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt, uidere oculis tuis.*

Secunda ratio est fides bonorum. Et hæc ratio potest in tria distingui, quæ exigit hoc uelari, scilicet 1. fidei esse uerum, 2. infidelitatis primæ remedium, 3. & fidei merium. Primo fidei esse uerum exigit, ut corpus Christi uelatur. Heb. 11. *Fides est argumentum uerum non apparentium.* Ut enim dicit Augustinus: *Fides est credere, quod non uides, id est, credere uerbis Dei de re occulta, quæ uere est, & tamen eam oculis non uides.* Nam de re quam uidemus, scientiam potius, quam fidem habemus. 1. Pet. 1. *Christus est in quem non uidentes creditis.* Quatenus culpa infidelitatis respondeat modus, congruus satisfactionis, unde sicut primorum parentum incredulitas incepit ex auditu uerbi diaboli, suadentis cibum habentem quodammodo mortem uelatum, & in eo sunt sensus eorum uane delectati: sic congruit ut fides saluandorum incipiat ex auditu uerbi Saluatoris, suadentis cibum habentem ueram uitam absconditam, & in quo nostri sensus sunt pie decepti præter audiam, ut scilicet fides sit ex auditu tantum, & non ex visu, uel ex alijs sensibus: auditus autem per uerbum Christi.

Hoc pulchre figuratum est Gen. 27. In benedictione Iacob, ubi sensus Isaac decepti sunt, putantis sentire Elau, dum sensit similitudinem eius quæ uelatus erat Iacob, unde sciendum quod

in illa figura Dominici corporis quatuor erant persona, scilicet, Isaac, & Rebecca, qui masculus & femina, significant duas naturas in nobis, id est, corpus & animam: masculus qui magis soler esse manifestus & exterioribus plus intendit, significat exteriorem hominem, id est, corpus nostrum cum sensibus suis: femina quæ domi residens familiam regit, signat interiorem hominem, id est, fidem animam, quæ suæ salutis & aliorum curam gerit. Iacob bonus & formosus habitans in tabernaculis, credens diligit Rebecca, id est, fidelis anima, signat verum corpus Christi. Esau quem amat Isaac, id est, corpus, eo quod cibi eius vescitur, signat substantiam panis cum accidentibus, scilicet, colore, sapore, & cæteris.

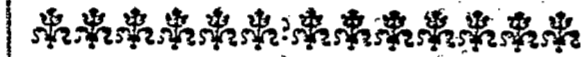
Dum itaque Isaac quasi homo exterior, id est, Sacerdos benedicere debet Esau, id est, panem, Esau recedit, id est, substantiam panis, sed similitudo Esau, scilicet, vestes cum odore, pelles pilosæ, cibus cum sapore, id est, accidentia panis siue similitudo, scilicet, color, sapor, odor, durities, manent circa Iacob, id est, corpus Christi: vnde in his omnibus sensus Isaac, id est, corporis nostri falluntur. 1. Ibi fallitur visus caliginosus, id est, debilis corporis nostri, quia putat præ oculis habere Esau, id est, panem, & habet tantum vestes eius, id est, speciem panis, & sub illa latet Iacob velatus, id est, corpus Christi. 2. Ibi fallitur gustus Isaac, id est, corporis nostri: quia putat gustare, & comedere cibum Esau, id est, panem, & gustat tantum similitudinem eius. 3. Ibi fallitur olfactus Isaac, id est, corporis nostri, quia putat sentire Esau, id est, panem qui vere non est ibi, sed sentit odorem vestimentorum eius, id est, formam panis quibus vestitus est Iacob, id est, velatum corpus Christi. 4. Ibi fallitur tactus Isaac, id est, corporis nostri, quia putat tangere Esau, id est, panem, & tangit pelliculas similes Esau, id est, similitudinem siue speciem panis, quibus velatus est Iacob, id est, corpus Christi. Sapiens erat Isaac, sed in iudicio cognoscendi Esau fellebatur. Sic homo noster exterior in iudicio panis altaris sensibus fallitur præterquam in auditu, vnde ait: *Vox quidem vox Iacob, sed manus sunt Esau.* Manus quas tango, sunt Esau, nihil falsius. Vox quam audio dicentem: Ego sum, vox Iacob est, nihil verius. Similiter sacramentum quod tango, substantia panis est, nihil falsius. Vox Christi dicentis: Hoc est corpus meum, nihil verius.

Prima ergo infidelitatis remedium exigit, quod corpus Christi detur velatum: vt quia sensus primi parentis in cibo peremptionis vane delectabantur, sensus nostri corporis in cibo benedictionis ad instar Isaac decipiantur: ita tamen quod Rebecca, id est, fidelis anima in fide sua non fallatur: credit enim vere in benedictione facta esse Iacob, id est, corpus Christi velatum similitudine Esau, id est, specie panis, sed omnino ibi non esse Esau, id est, substantiam panis.

Tertio fidei meritum exigit, vt corpus Christi veletur: quia, vt dicit Gregor. *Fides non habet meritum, cas humana ratio prebet experimentum,* supple, iustificans. Velatum ergo voluit Dominus dare corpus tuum: quia in hoc credere verbis suis, plus quam sensibus nostris magnam habet meritum. Ioan. 6. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Huius meritum fidei siue fructus meriti

triplex est, scilicet 1. spiritualium bonorum plena copia, 2. temporalium sufficientia, 3. eternitatem superfluentia: hinc orat Rebecca, id est, fidelis anima, *In me sit ista maledictio fili mi,* id est, hæc triplex benedictio, *Det tibi Deus de rore celi,* quantum ad primam, & *de pinguedine terra,* quantum ad secundam, *abundantiam vini & olei,* quantum ad tertiam.

De primo Ioan. 7. *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aqua viva: hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturus erant credentes in eum.* Olee 14. *Ero quasi ros, & Israel germinabit quasi liliium.* De secundo Heb. 11. *Sancti per fidem vicerunt regna, adepti sunt reprobationes, scilicet temporalium.* Isa. 1. *Si volueritis & audieritis me, bona terra comedetis.* Matth. 6. *Primum querite regnum Dei, recte credendo: & iustitiam eius, iuste viuendo: & hæc omnia adiacentur vobis.* De tertio 1. Pet. 1. *Credentes in Christum quem non videris, exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidei vestra salutem animarum vestrarum.* Prou. 1. *Qui audierit me, absque terrore requiescet, & abundantia persuetur terrore maligni sublato.* Amen.



DE DVABVS
ALIIS RATIONIBVS
QVIBVS DATVR CORPVS

Christi velatum: quæ sunt
instructio morum, &
imbecillitas omnium.

SERMO VIII.

Venite, comedite panem meum,
& c. Prou. 9.
Quomodo potest nobis dare carnem suam ad manducandum?
Ioan. 6.



TERTIA ratio quod Dominus corpus suum dat velatum, est instructio morum. Iob 28. *Trahitur sapientia de occultis.* Tria vero in sacramento occultantur, in quibus mores instruantur, 1. persona Saluatoris, 2. pulchritudo magnæ claritatis, 3. & mirum opus omnipotentis. De primo Isa. 45. *Vere in es Deus absconditus Deus Israel Saluator.* De secundo Isa. 8. *Expellabo Dominum qui abscondit faciem suam.* De tertio Eccl. 43. *Multa abscondita sunt, maiora hæc: pauca enim vidimus operum eius.* In his discimus tria tam virtuose abscondi posse in nobis.

1. *Nostram personam.*
1. 1. *Pulchritudinem corporalem.*
1. 1. 1. *Et bonorum operum intentionem.*

Primum

Primum à persecutorum furore, secundum à stultorum inspectione, tertium ab humano favore.

Primo dicit in hoc sacramento iustus abscondere personam suam propter tria, 1. vt scilicet persecutoris ira quiescat, 2. vt præceptum à Domino opus perficiat, 3. vt gloriosam coronam acquirat. De primo Isa. 26. *Vade populus meus, intrate in cubicula tua, claude ostia tua super te, absconde medicum, donec pertransat indignatio mea,* scilicet, in persecutione, quod multi iustorum leguntur fecisse. De secundo 2. Corinth. 11. *Damasce præpositus custodivit civitatem, vt me comprehenderet: & per fenestram in porta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.* Similiter Tobias cum iuberet Rex occidi eum, fugiens nudus latuit, vt scilicet opera misericordiæ quæ cœperat, adimpleret. De tertio 1. Reg. 26. *Conspiceret David a facie Saul, absconditus est in colle.* Achille, id est, in Domino. Achilla enim interpretatur suscipiens eum, vnde Dominus susceptor meus. Absconditus autem est in Domino, vt per inclita opera gloriosa sibi restaret regni corona. Ioan. 8. *Tulerunt lapides Iudæi vt iacerem in Iesum.* Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.

Secundo dicit iustus pulchritudinem corporalem abscondere ab hominum inspectione quia exterior pulchritudo & ornatus multis fuit occasio casus. Decor ergo corporalis abscondi debet tribus modis: 1. per habitus vilitatem, 2. per ieiuniorum austeritatem, 3. per boni operis assiduitatem. De primo Iob 16. *Saccum censi super cutem meam, & operui cinere carnem meam.* Gen. 24. *Rebecca conspexit Isaac, tollens pallium, operuit se.* 1. Cor. 11. *Mulier debet velamen habere super caput suum propter angelos, id est, propter bonos.* De secundo Gal. 6. *Mihi mundus crucifixus est & ego mundo.* Quasi diceret, Vilis est mundus propter peccata sua sollicitudinis, & ego vilis mundanis propter macerationem mei corporis. Augustinus. *Carnem vestram domate ieiunio, & abstinentia esca & potus quantum valitudo permittit.* De tertio Psal. 38. *Tabeltere fecisti sicut araneam animam eius.* Sicut aranea ex suis vilce-ribus trahens opus naturæ, tabelcit exinde: sic iustus frequentans opera laboriosa charitate maceratur, & pallefcit in corpore. Eccl. 33. *Augum & lora curvant collum durium, & sermum inclinant, operationes assidue.* Cant. 1. *Nolite me considerare,* quod susca sum: quia decoloravit me sol. Sol effectus ardoris, id est, opus amoris, Christus formam serui accepit, in qua claritatem deitatis abscondit. Vnde Isa. 53. *Non est species ei neque decor, & quasi absconditus vultus eius & despectus.*

Tertio dicit iustus in hoc sacramento virtutum, & bonorum operum intentionem abscondere ab humano favore. Matth. 23. *Simile est regnum celorum, id est, conuersatio iustorum, dicit Glossa, thesauri absconditi in agro cordis.* Gregorius. *Sic sit opus in publico quatenus intentio maneat in occulto, vt & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua Deo soli placere quærimus, semper optemus secretum.*

Triplex vero bonum præcipue debemus abscondere à favore hominum, scilicet, eleemosynam, orationem, ieiunium. De primo Matth. 6.

Qui facis eleemosynam, noli tuba ante te canere, tuba timoris, iactantia, & apparentia, sicut hypocrita faciunt, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem faciente eleemosynam, nescias sinistra tua, id est, intentio praua, quid faciat dextera tua, dilectio pura, vt sic eleemosyna tua in abscondito, peccati intentionis: & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. De secundo Matth. 6. *Et cum oraueris, intra in cubiculum tuum, id est, secretum mentis: & clauso ostio, omni aditu cordis, ora Patrem in abscondito intentionis: & reddet tibi.* De tertio ibidem. *Et cum ieiunas, unge caput tuum, id est, refice Christum operibus misericordiæ, quod tibi subtrahis, membris eius pauperibus confertendo: & faciem tuam lauem, peccata cordis & sensuum lacrymis penitentia purgando: ne videaris hominibus ieiunans, sed Pater tuus qui est in abscondito, reddet tibi.*

Quarta ratio, quare Dominus corpus suum dat velatum, est imbecillitas omnium quæ hoc exi-gebat. Nam claritatem huius gloriosi corporis nullus posset ferre mortalis hominis oculus, nisi velatum, quod probatur tribus modis.

1. A figura legali.
2. Ab accidente materiali.
3. A ratione naturali.

Primo probatur hoc à figura legali Exod. 34. *Videntes filij Israel ex consorcio sermonis Dei cornutam faciem Moysi, timuerunt prope accedere, vnde posuit velamen super faciem suam, quando loquebatur ad eos.* Facies enim Moysi tam magnam accepit radiositate ex frequenti & familiari appropinquatione ad diuinum lumen, quod videbatur humanis oculis quasi cornuta, vnde non potuerunt claritatem vultus eius sustinere nisi velatum. Sic nimirum, imo multo magis corpus Christi Resurrectione eius glorificatum, & spirituale ac deiforme factum, nullus potest inspicere mortalis hominis oculus, nisi alia specie velatum.

Secundo probatur hoc ex eo quod accidit matri Dei Mariæ, quæ non potuit sustinere claritatem & gloriam presentis Filij Dei, nisi esset obumbrata. Carne autem Virginis velata maiestas opere Spiritus sancti facta est possibilis ferri à Virgine, & etiam à nobis videri: vnde *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius.* Sed caro illa post Passionem & Resurrectionem glorificata, & ad similitudinem Dei clarificata secundum illud Ioan. 17. *Clarifica me Pater claritate quam habui priusquam mundus fieret: facta est impossibilis à nobis videri, vel ab oculis mortalibus in propria forma nuda videri, nisi esset velata aliqua specie visibili.* Eccl. 11. *Mirabilia opera Altissimi, & gloriosa, & absconsa, & inuisa.* Iuxta illud Exod. 33. *Non videbit me homo & viuet,* verum in propria specie. 2. Corint. 13. *Videmus nunc per speculum (rationis) & in enigmate,* id est, in figura panis.

Tertio probatur idem ratione naturali, quæ est nimia dissimilitudo oculi nostri luminis, ad claritatem luminis corporis Christi. *Oculus enim noster, Augustinus, æger & corruptibilis est: illius vero claritas incorruptibilis, & quodammodo immensa:* quia, vt dictum, deiformis: hæc est enim ratio visibilitatis omnis luminis, similitudo aliqua videntis ad lumen: & quanto maior similitudo

tudo

tudo ad lumen maximum, tanto limpidior est & dulcior visio. Hinc est quod sanus oculus aliquatenus videre potest nudum corpus solum, & non corpus Christi: quia cum illo habet aliquam similitudinem luminis & corruptibilitatis, quam non habet cum corpore Christi: nisi enim oculus aliqua ex parte caelesti lumini similis esset, nequaquam illud videre posset, sicut nec auris, nec digitus, aut etiam cæcus, scilicet, propter nimiam dissimilitudinem. Quis ergo ob nostram imbecillitatem & corporis Christi nimiam claritatem nequiquis illud in hac vita videre nudum: teneamus gratanter ex sua bonitate inuolutum, donec reformet corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, & sic per illam claritatem magnificatam, & usque ad incorruptionem roboratam possumus videre dulciter oculo ad oculum Domini corporis claritatem. Luc. 11. *Si oculus tuus simplex fuerit, id est, intentio cordis pura: totum corpus tuum lucidum erit, ad videndam scilicet claritatem Christi.* 1. Ioan. 3. *Scimus cum apparuerit quia similes es eternis: quoniam videbitis eum sicuti est.* Bern. *Signum quidem videtur per superiores oculorum fenestras veritatem intrare debere ad animam, sed hoc nobis, o anima, seruat in posterum, cum videbitis facie ad faciem, & hæc visio erit nobis vita eterna. Amen.*



DE
FORMA DONATIONIS
qua datur sub specie
panis.

SERMO IX.

Venite, comedite panem meum,
&c.

Cibavit illum pane vita, id est,
corpore Christi, dicit Glossa,
Eccles. 15. Vel aliud de pane.



SECUNDO circa formam donationis Domini corporis considerandum est, quod Dominus dat illud velatum sub specie panis, secundum illud: *Accipit Iesus panem, & benedixit, & ait: Hoc est corpus meum.* Ad tactum & ad verba Creatoris intus erat corpus Saluatoris, & foris mansit species panis.

Dominus dat corpus suum sub specie panis triplici ratione.

- I. *Propter collatam sibi præ cæteris cibis habilitatem.*
- II. *Propter faciendam significationis sue cognitionem.*
- III. *Propter rerum sibi significatarum*

similitudinem, vel propter nostram præparationis instructionem, & propter sui effectus similitudinem.

Primum ponitur hic secundo loco, secundum infra sermone 15. circa finem, tertium hic circa finem.

Primo dat Dominus corpus suum sub specie panis, ob habilitatem. Sub nulla enim alia specie cibi, tam respectu ministrantium, quam accipientium posset aptius exhiberi: & hoc triplici consideratione, 1. quantum ad inuentionem, 2. quantum ad administrationem, 3. & quantum ad conseruationem. De primo habilior est species panis: quia omni loco, omni tempore facilius inuenitur, quam alius cibus. Item secundo quia mundius & honestius tractari potest in altari, melius diuidi, conuenientius à sanis & infirmis sumi quam alius cibus. Item quantum ad tertium habilior est. Quia si debet leuari, portari, vel custodiri: commodius fit sic sub specie panis, quam cibi alterius. Psal. 109. *Iurauit Dominus, & non penitebit eum: tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quia scilicet nec oues, nec capras obtulit, sed panem & vinum.

Secundo dat Dominus corpus suum sub specie panis propter faciendam significationis suæ cognitionem & fidem. Sacramentum enim est nouæ legis, & ideo sacræ & secretæ rei est signum, quod suggerit nobis rem quam significat, cognitionem & fidem. Augustinus. *Signum est res præter speciem quam ingerit sensibus aliquid aliud ex se faciens in agnitionem venire.* Signorum autem tria sunt genera, naturale, artificiale, & sacramentale. Signum naturale secundum naturam significat, sicut fumus significat ignem, rubor cæli vespertinus significat futuram serenitatem. Matth. 16. *Facto vespere dictis: Serenum erit, rubicundum est enim cælum.* Signum artificiale secundum impositionem hominis significat, & hoc est duplex, 1. aliud enim non continet quod significat, vt arcus triumphalis, & circulus vini, 2. aliud continet quod significat, vt paluinar significat plumas & continet eas, pastillum significat carnes & continet.

Signa sacramentalia secundum impositionem Dei significant, & sunt similiter duplicia, 1. alia enim non continent, quod significant: vt sacramenta legalia, sicut serpens æneus erectus in eremo significabat quidem Saluatorem, sed non continebat eum: sicut circulus suspensus ante domum significat vinum, quod tamen non est in illo contentum. Num. 21. *Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem percussis aspicientes sanabantur.* Sap. 16. *Signum habentes salutis non per hoc quod videbant, sanabantur, sed per te omnium Saluatorem.* Similiter agnus paschalis & circumcisio significabant rem sacramentalem, sed non continebant, quia secundum se non iustificabant. Rom. 3. *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo.*

2. Item alia sunt signa sacramentalia, quæ etiam secundum impositionem Dei significant: sed continent quod significant, vt sacramenta euangelica, sicut Baptismus, & Eucharistia. Hugo. *Sacramentum euangelicum est materiale elementum foris sensibiliter propositum, ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione*

ificatione continens aliquam gratiam specialem. Baptismus significat anime purificationem, & continet: quia efficit & figurat scilicet peccatorum remissionem. Act. 2. Petrus ait: *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum.* Similiter Sacramentum altaris signat corpus Domini, & vere continet illud: quia post consecrationem panis, sub specie eius, id est, sub signo illo panis, quod Deus posuit ad significandum corpus Domini, totus est Christus. Sic sub signo posito hominis, scilicet, in pastillo sunt occultatae carnes. *Matth. 26. Accipit Iesus panem, & benedixit, & ait: Hoc est corpus meum, signatum scilicet specie panis. Ioan. 6. Filius hominis dabit vobis cibum, qui permanet in vitam aeternam. Hunc enim pater signavit Deus.* Igitur si cum video signum posuimus hominis, ut pastillum, & credo ibi sub tenui pane esse carnes: multo magis cum video signum posuimus Dei, ut sacramentum altaris, credere debeo, ibi sub specie panis esse absconditum corpus Saluatoris. *Psalm. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te.*

Tertio dat Dominus corpus suum sub specie panis, propter rerum ibi significatarum similitudinem. Tres enim ibi res significantur, quarum species illa panis est sacramentum, id est, sacrum signum expressam habens in se illam similitudinem. Prima res ibi significata, est naturale corpus Christi, quod ibi continetur. Secunda res, corpus eius mysticum, scilicet, Ecclesia, quod ibi significatur, & non continetur. Tertia res est effectus sacramenti in anima fideli.

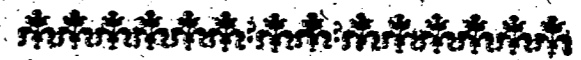
I. Species panis primae rei ibi signatae, id est, veri corporis Christi, habet similitudinem non ratione sui, sed ratione subiecti, quod habuit ante consecrationem, id est, panis qui prius fuit: sicut enim ex pluribus & puris granis panis efficitur, sic corpus Christi ex pluribus membris puris & immaculatis consistit. *Cantic. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus liliis. Exod. 25. Arca de lignis Setim impuribilibus: quia corpus Christi constat ex membris purissimis, & ab omni vitio mundis.*

II. Species panis secundae rei ibi signatae tenet similitudinem, id est, mystici corporis Christi, scilicet, Ecclesiae, quae est vnitas fidelium: sicut enim ex multis granis puris conficitur vnus panis, sic ex multis fidelium personis à culpa mortali mundis & vinculo charitatis vnitis, Ecclesiastica vnitas consistit. *1. Corinth. 10. Vnus panis, & vnus corpus multi sumus.*

Hinc sciendum, quod in pane triplex vnio attenditur, per quam triplex fraternitas siue causa & vinculum amoris, quod inter fideles esse debet, figuratur. Primo grana nobilia & sibi similia colliguntur. Secundo farina conspergitur per aquam, & pasta conficitur. Tertio ut solidus fiat panis, pasta igne decoquitur. Primum, scilicet, grana similia significant fraternitatem & amorem naturalem, quia omnes de vno & primo parente sumus nati. Secundum, scilicet, panis igne solidatur spirituali. Tertium spiritualiter: quia vno Spiritu sancto, ad vnam Christianam religionem sumus congregati. De primo *Gen. 42. Descenderunt fratres Ioseph, ut emerent frumenta in Aegypto: quasi humiliauerunt se fideles, ut amorem naturalem omnium hominum acquirerent.*

Eccles. 3. Omne animal diligit simile sibi, & omnis homo proximum sibi. De secundo *1. Corinth. 13. Suis nona conspersio, sicut estis azimi, id est, vnus quid per dilectionem sacramentalem.* *1. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum.* De tertio *Exod. 12. Coxerunt farinam conspersam, & fierunt panes, id est, profecerunt vique ad dilectionem spirituales.* *Ioan. 13. Hoc est praeceptum meum, & diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* *Augustinus. Non autem carnalis, sed spiritualis debet esse inter vos dilectio.*

III. Species panis secundum quod erat panis, habet in se similitudinem tertiae rei ibi signatae, id est, effectus sacramenti in anima fideli: sicut enim panis tria facit, scilicet, confortat, satiat, & vitam conseruat: sic panis sacramentalis animam fidem confortat ad peccatum deuincendum, satiat ad fastidium mundi faciendum, in vita conseruat ad Deum semper laudandum. De primo *Psalm. 103. Panis cor hominis confirmat,* ad omne vitium scilicet deuincendum. *Vnde diligen te Domine fortitudo mea: qui scilicet praecinxisti me virtute ad bellum, & supplantasti insurgentes in me subitus me.* De secundo *Psalm. 104. Pane caeli saturauit eos,* ad mundi fastidium faciendum. *Prou. 27. Anima saturata calcabit faenum.* De tertio *Eccles. 34. Panis egenium, vita pauperis est ad Deum,* scilicet semper laudandum. *Psalm. 145. Laudabo Dominum in vita mea, 2. Paral. in fine. Laudabo te Domine semper omnibus diebus vite meae: quoniam te laudat omnis virtus caelorum.* Laudemus ergo hic Deum, cum bonis in bona conuersatione, ut cum laudare mereamur semper cum Sanctis in aeterna beatitudine. Amen.



DE
FORMA DONATIONIS
sub specie panis tritici.

SERMO X.

*Venite, comedite panem meum,
&c. Ut supra. Conuertentur
& vinent tritico. Osee 14.
Vel aliud.*

HERTIVM circa formam donationis corporis Domini considerandum est, quod Dominus dat illud sub specie panis tritici, & non alterius, & hoc propter tria.

- I. Propter huius granii praeteris naturalem nobilitatem.
- II. Propter fidelium discretam in eo significationem.
- III. Propter corporis sui expressam similitudinem.

Primum probatur à tribus. Quia 1. hoc granum est p 5

est purissimum, 2. quia ad panem communissimum, 3. & quia ad panem maxime nutritiuum. Primo hoc granum est purissimum, quia hæc species solum inter alias attingit complementum, id est, summam puritatem. Nam, ut Alchimi, id est, aurifices in speciebus quibusdam licet multæ species esse videantur: tamen una est quæ attingit complementum, & aliæ sunt differentes ab ea quibusdam ægritudinibus, sicut patet de auro, & ideo omne metallum purgatione materiæ in aurum debet transmutari, sic etiam videmus de granis, quod bonitate terræ purgatur siliigo, & in triticum nobilitatur, & ideo tripliciter & absolute panis triticus est panis, propter excellentem puritatis suæ nobilitatem. Secundo granum tritici est ad panem communissimum, quia competit panis & inferioris, imo omni animali panem comedenti: & ideo vere est panis, propter communis conuenientiam nobilitatem. Tertio granum tritici est ad panem maxime nutritiuum, quia puritate naturali & competitibilitate communi maxime membris adheret, & confortat, & hac ratione congruum est, ut nobilissimum corpus quasi nobilissimum panis filiorum Dei detur filiis, sub specie nobilissimi panis, scilicet, tritici.

Secundo dat Dominus corpus suum, sub specie panis tritici, propter fidelium discretam in eo significationem. Sicut enim triticum secundum triplicem statum habet considerari, sic fidelium vniuersitas in tres status solet distingui. Triticum autem consideratur 1. vel secundum quod constat in agris, 2. vel secundum quod grana separantur à paleis, 3. vel secundum quod grana iam purgata, locantur in granariis. Similiter inter fideles tres differentie sunt, 1. incipientium, 2. proficientium, 3. perfectorum. Primi significantur per triticum stans in agro, secundi per grana quæ purgantur à paleis, tertij per grana purgata quæ locantur in granariis. Primi desiderant optimam doctrinam Prædicatorum, secundi frequentem purgationem peccatorum, tertij æternam requiem beatorum.

De primo Job 37. *Fruentium desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant cuncta per circuitum.* Gregorius. *Electi sunt frumentum Dei calefibus horreos recondendi: frumentum nubes desiderat, quia electus quisque presentiam suam sanctorum prædicatorum exoptat. Nubes lumen spargunt, quia prædicatorum sancti exemplo vite & bene agendo & loquendo dilatant. Nubes autem cuncta per circuitum lustrant, quia prædicationis luce mundi fines illuminant.* De secundo iudicum 6. *Cum Gedeon excuteret & purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madiam, apparuit ei Angelus Domini. Gedeon electum quemque significat, qui sub umbra sanctæ crucis, rectitudinem iudicij confessionis quasi virga cor suum à vitiorum paleis sequat: consolatio cum diuina contra demonum tentamenta confortat.* Eccli. 2. *Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* De tertio Job 5. *Inreparationem Domini ne reprobes, & ingrediens in abundantiam in sepulchrum, id est, locum tibi in regno Dei præparatum, sicut infertur aceruus tritici in tempore suo, id est, cætera multitudo beatorum.* Luc. 3. *Veni fortior me pelli me, cuius ventilabrum in manu eius, & purgabis*

arcam suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili.

Tertio dat Dominus corpus suum, sub specie panis tritici, propter corporis sui expressam similitudinem. Triticum enim potest tribus modis considerari, scilicet, 1. ut iacens in aceruo, 2. ut cadens in agro, 3. ut in panis complemento. Penes primum modum significat corpus, ut in Virgine conceptum, penes secundum ut pro nobis in mundo passum, penes tertium ut in cælo glorificatum. In primo mater Christi multum honoratur, in secundo peccator liberatur, in tertio beatus delectatur. De primo Cant. 7. *Vener tuus, sicut aceruus tritici vallatus liliis.* Venter est corpus Beatæ Virginis. Luc. 1. *Beatus venter qui te portauit.* Aceruus tritici, munda membra Christi, ut conseruata in vtero virginali. Lilia, decor omnimodæ castitatis, quo ornantur membra & sensus Beatæ Virginis. De secundo Ioan. 12. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c.* Si autem mortuum fuerit, multum fructum afferet. Christus enim per mortem suam genus humanum de morte æterna liberauit. Rom. 5. *Commendas suam charitatem Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Ex hoc quod Dominus se dicit granum frumenti habet Ecclesia, quod sub nulla alia specie panis consecrat corpus Domini. De tertio Zach. 9. *Quid bonum, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum?* quasi panis pulcherrimus, dulcissimus, & nobilissimus corporis Christi in gloria beatorum.

Hinc sciendum, quod beati habebunt in eo triplex bonum: 1. omnium deliciarum præparationem, 2. omnium desideriorum impletionem, 3. omnium bonorum securam & æternam fruitionem. De primo Gen. 49. *Aser pinguis panis eius præbebit delicias regibus.* Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Sap. 16. *Paratum panem de celo præstisti eis sine labore omne delectationem in se habentem, & omnis saporis suauitatem.* 1. Corinth. 2. *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se.* De secundo Psal. 148. *Lauda Ierusalem Dominum, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te.* Item Psal. 102. *Benedic anima mea Dominum: qui replet in bonis desiderium tuum.* Ierem. 3. *Inebriabo animas sacerdotum pinguedine & populus meus bonis meis adimplebitur.* Sap. 16. *Substantiam tuam & dulcedinem quam in silos habes, ostendebas, & deseruiens vniuscuiusque, voluntatis, ad quod quisque volebat conuertebatur.* De tertio Luc. 14. *Beatus qui manducabit panem in regno Dei, scilicet, propter omnium bonorum securam sine fine fruitionem.* Isa. 62. *Iurauit Dominus in dextera sua, Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis: & si biberint filij alieni vinum tuum, in quo laborasti. Quia qui congregabant illud, comedent: & qui comportant illud, bibent in atrijs sanctis meis.* Hic comedunt & bibunt mali cum bonis, ibi erunt mali sub æterno interdictione, & boni in securo, & æterno Christi conuiuio. Psal. 15. *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.*

Amen.

PARS III.
DE DVOBVS
MIRABILIBVS IN
consecratione corporis
Domini.

SERMO XI

Venite, comedite, &c. Ut supra.

Mirabilia opera tua, & anima
mea cognoscat nimis. Psal. 137.



ERGO principaliter circa sacramentum Domini corporis notanda sunt mirabilia diuine operationis, tanquam signa sive miracula diuine virtutis. Hec mirabilia signa consideranda sunt in tribus.

- I. In Domini corporis consecratione.
- II. In eiusdem possessione.
- III. In perceptione.

Primo enim corpus Domini consecramus, secundo possidemus, tertio percipimus.

I. In consecratione Domini corporis consideranda sunt, & credenda tria mirabilia signa diuine operationis.

1. Est quod ibi sub specie panis est verum corpus Christi.

2. Quod tota substantia panis mutatur in corpus Domini.

3. Quod mutatur in corpus Domini vel Christi, ita tamen ut maneat panis accidentia.

Primum est mirabile, secundum mirabilius, tertium mirabilissimum. De duobus primis potest hic dici, & de tertio in sequenti.

Primum mirabile signum in consecratione sacramenti altaris est, quod ibi sub specie panis est verum corpus Christi, quod de Virgine sumptit. Et hoc probatur tribus modis: primo testimonio fide dignorum, secundo ratione signorum posteriorum, tertio demonstratione miraculorum.

Primo probatur primum mirabile testimonio fide dignorum, 1. secundum quod lex dicit Dent. 19. In ore duorum vel trium sit omne verbum. Audi ergo quod Augustinus dicit. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, hoc est, Dei verbum a Christo institutum, profertur super panem, & mox fit sacrum secretum, scilicet corpus Saluatoris sub specie panis. 2. Item Augustinus: Hoc quod omnibus modis probare contendimus sacrificium ecclesie duobus constare: visibili elementorum specie, & invisibili carne Christi & sanguine, sicut Christi persona constat ex Deo & homine. 3. Ambrosius Panem istum quem sumimus in mysterio, vixque illum intelligit, qui manu Spiritus sancti formatus est in utero Virginis, & igne Passionis decocuit in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum.

4. Gregorius. Magnam atque pauendam est mysterium: quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Figura panis & vini videtur, & faciens Dominum.

D. Alberti Magni Sermo.

Corpus & Sanguis Christi intelligitur. 5. Eusebius. Vere unita & perfecta Ecclesie hostia fide estimanda: non specie neque exteriori censenda visis, sed interiori intellectu: unde celestis confirmat auctoritas. Accipite & comedite. Hoc est corpus meum. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quia quidem qui auctor est numeris, ipse est etiam testis veritatis.

Secundo probatur idem ratione signorum posteriorum. Ratio autem eorum est rem ita esse ut signat. Est autem tale signum duplex: scilicet hominis artificiale, Dei sacramentale. Signum positum hominis, secundum impositionem hominis significat, & est duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut circulus vini. Aliud continet quod signat, ut passillum, quod significat carnes & continet eas intus absconditas.

Similiter signum positum Dei, quod est in sacramentis, secundum impositionem Dei significat: & est duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut sacramenta legalia, quae non efficiunt quod figurant, sicut Agnus paschalis, & similia. Aliud vere continet quod significat, ut sacramenta euangelica, sicut Eucharistia. Significat enim secundum impositionem Dei, rem sacram, scilicet corpus Christi, & vere continet illud: unde, Accipite Iesus panem, & benedixit, & ait: Hoc est corpus meum. Signum mansit foris, scilicet, species panis: & intus erat corpus Saluatoris. Eccl. 36. In noua signa, & immuta mirabilia. Quasi diceret: Quia vetera signa non continebant gratiam quam significabant, fac noua quae contineant quod signant.

Augustinus. Ideo dicuntur sacramenta, quasi sacra rei signa: quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur speciem habet corporalem: quod intelligitur fructum habet spirituales. In specie enim panis & vini quam videmus, res invisibiles, id est, carnem Christi, & sanguinem honoramus.

Tertio probatur idem demonstratione miraculorum Exod. 34. Signa faciam quae nunquam sunt visa, opus Domini terribile. Paschalius. Nemo qui Sanctuarium vitas & exempla legis, ignorat, quod saepe corporis Christi & sanguinis sacramenta aut propter dubios, aut certe propter ardentius amantes visibilibus specie in agni vel pueri formam, aut in carnis & sanguinis colorem in eo statim sunt, ut quod latebat in mysterio, patet in miraculo.

Beatus enim Basilio die Pasche diuina mysteria celebranti. Hebraei quidam se, sicut Christianus populo immiscuit, officij volens explorare mysterium: qui vidit infantem partiri in manibus Basily & communiter cantibus omnibus venit ipse, & data est ei hostia vere caro facta, & seruans reliquias, abiit in domum suam, & ostendit uxori suae, narrans quae propriis oculis viderat. Credens ergo ait, Vere horribile & admirabile est sacramentum Christianorum, in crastino venit ad Basiliam, & baptizatus est cum omni domo sua.

Item, Quidam presbyter erat, & Agidius nomine, religiosus vir, & cum sanctam diceret vitam, cepit pueri precibus pulsare Deum: ut sibi monstraret naturam corporis Christi & sanguinis. Venit ergo dies, ut idem more solito diuina celebraret: & post Agnus Dei procumbens genuibus, Creator, inquit, & Redemptor omnipotens Deus, responde mihi exiguo: in hoc mysterio naturam corporis Christi, ut mihi liceat eum prospicere in forma pueri, quem olim sumus matris virginis tui uiginti annos, & erat Angelus Domini eum de caelo ueniens affatus. Surge, & prope, & si Christum videre places, ades praesens corpus.

Corpus & Sanguis Christi intelligitur. 5. Eusebius. Vere unita & perfecta Ecclesie hostia fide estimanda: non specie neque exteriori censenda visis, sed interiori intellectu: unde celestis confirmat auctoritas. Accipite & comedite. Hoc est corpus meum. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quia quidem qui auctor est numeris, ipse est etiam testis veritatis.

Secundo probatur idem ratione signorum posteriorum. Ratio autem eorum est rem ita esse ut signat. Est autem tale signum duplex: scilicet hominis artificiale, Dei sacramentale. Signum positum hominis, secundum impositionem hominis significat, & est duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut circulus vini. Aliud continet quod signat, ut passillum, quod significat carnes & continet eas intus absconditas.

Similiter signum positum Dei, quod est in sacramentis, secundum impositionem Dei significat: & est duplex. Nam aliud non continet quod significat, ut sacramenta legalia, quae non efficiunt quod figurant, sicut Agnus paschalis, & similia. Aliud vere continet quod significat, ut sacramenta euangelica, sicut Eucharistia. Significat enim secundum impositionem Dei, rem sacram, scilicet corpus Christi, & vere continet illud: unde, Accipite Iesus panem, & benedixit, & ait: Hoc est corpus meum. Signum mansit foris, scilicet, species panis: & intus erat corpus Saluatoris. Eccl. 36. In noua signa, & immuta mirabilia. Quasi diceret: Quia vetera signa non continebant gratiam quam significabant, fac noua quae contineant quod signant. Augustinus. Ideo dicuntur sacramenta, quasi sacra rei signa: quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur speciem habet corporalem: quod intelligitur fructum habet spirituales. In specie enim panis & vini quam videmus, res invisibiles, id est, carnem Christi, & sanguinem honoramus.

Tertio probatur idem demonstratione miraculorum Exod. 34. Signa faciam quae nunquam sunt visa, opus Domini terribile. Paschalius. Nemo qui Sanctuarium vitas & exempla legis, ignorat, quod saepe corporis Christi & sanguinis sacramenta aut propter dubios, aut certe propter ardentius amantes visibilibus specie in agni vel pueri formam, aut in carnis & sanguinis colorem in eo statim sunt, ut quod latebat in mysterio, patet in miraculo.

Beatus enim Basilio die Pasche diuina mysteria celebranti. Hebraei quidam se, sicut Christianus populo immiscuit, officij volens explorare mysterium: qui vidit infantem partiri in manibus Basily & communiter cantibus omnibus venit ipse, & data est ei hostia vere caro facta, & seruans reliquias, abiit in domum suam, & ostendit uxori suae, narrans quae propriis oculis viderat. Credens ergo ait, Vere horribile & admirabile est sacramentum Christianorum, in crastino venit ad Basiliam, & baptizatus est cum omni domo sua.

Item, Quidam presbyter erat, & Agidius nomine, religiosus vir, & cum sanctam diceret vitam, cepit pueri precibus pulsare Deum: ut sibi monstraret naturam corporis Christi & sanguinis. Venit ergo dies, ut idem more solito diuina celebraret: & post Agnus Dei procumbens genuibus, Creator, inquit, & Redemptor omnipotens Deus, responde mihi exiguo: in hoc mysterio naturam corporis Christi, ut mihi liceat eum prospicere in forma pueri, quem olim sumus matris virginis tui uiginti annos, & erat Angelus Domini eum de caelo ueniens affatus. Surge, & prope, & si Christum videre places, ades praesens corpus.

corpore vestitus amellu, quem sacra puerpera genuit. At presbyter pauidus, surgens, vidit super aram puerum sedentem. Cui Angelus, Quia Christum videre placuit, quem sub specie panis verbis sacrastris mysticis, nunc oculis inspicere, & tracta manibus. Tunc sacerdos caelesti munere feru, quod mirum dicitur est, vbiis tremenibus puerum accepit, & pectus propriam Christi pectori iunxit. Deinde profusum in amplexum, dux osculâ pia Deo, & suis labiis pressit pia labia Christi. Quibus ita peractis, restituit puerum in altari, & rursus homo prostratus deprecatur Dominum, ut dignetur ipse veris in pristinam formam, & surgens inuenit corpus Christi in formam reuocasse priorem, & sic sub specie debita communi-
cauit eadem.

Secundum mirabile signum in consecratione sacramenti altaris est, quod substantia panis mutatur in corpus Christi, quod sumpsit de Virgine: & hoc fit verbi Dei potestate. Quod probatur tribus modis fieri posse. Primo à potestate simili. Secundo à minori. Tertio à maiori. Primo à potestate simili: quia verbum Christi substantiam vnâ in aliam commutauit. Secundo à minori: quia res quæ minus possunt, substantiam vnâ in aliam mutant. Tertio à maiori: quia verbum Dei multo maiora fecit. I. verbum Dei mutat substantiam panis in corpus Christi, quod probatur à simili, eo quod quandoque vnâ substantiam in aliam commutauit. Hinc legitur Ioan. 2. quod Dominus vocatus ad nuptias, deficiente vino, iussit hydrias impleri aqua, quam protinus in vinum commutauit. Et sequitur ibi: Hoc fecit in initium signorum Iesus, & manifestauit gloriam suam. Sicut ergo in nuptiis potuit aquam in vinum conuertere: sic potest in suo sacramento panem in suum corpus, & vinum in sanguinem commutare: in similibus enim simile est iudicium, vnde sicut ibi, ita & hic. Vbi similis præcipit virtus, similis obedit effectus.

Secundo probatur idem à minori, eo quod res quæ minus possunt quam verbum Dei, substantiam vnâ mutant in alteram. Vnde sciendum, quod prouidentia Dei mutationes rerum tribus modis fieri voluit, præter quas verbo suo facit, scilicet, arte, natura, & gratia. I. Ars enim hominis vnâ substantiam mutat in alteram: vt patet in vitrifice, qui vilem cinerem in præclarum & nobile mutat vitrum: ergo multo magis virtus verbi Christi mutare potest panem in corpus eius, & vinum in eius sanguinem. Eccl. 3. Sermo Dei potestate plenus est, nec dicere ei quicquam potest. Quare ita facis? Eusebius. Inuisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate commutat.

Item, Natura mutat vnâ substantiam in alteram, sicut in vite aqua mutatur in vinum, & opere apum luccus florum perfecta natura mutatur in fauum mellis. Similiter in nobis ipsis panis quem manducamus, quotidie per naturam mutatur in carnem, & gramina comesta à brutis conuertuntur in carnem & sanguinem, & sic de similibus pluribus in natura: ergo multo magis virtus verbi Christi mutare potest panem in substantiam sui corporis. Damascenus. Sicut panis & vinum transiens per nutrimentum in corpus hominis, & non in aliud corpus: ita panis altaris & vinum virtute consecrationis transiunt in corpus & sanguinem Christi, quæ prius non erant.

Item, Gratia hominis mutat substantiam vnâ in alteram. Hinc Moyses per gratiam specialem murauit virgam in serpentem, & aquam in sanguinem: ergo multo magis virtus verbi Christi mutare potest panem in Corpus eius, & vinum in Sanguinem. Ambros. Virgam tenebat Moyses, & proiecit in terram, & facta est serpens, & sic videmus propheticam gratiam mutatam esse. Quod si tantum valuit benedictio humana, vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, vbi ipsa verba Saluatoris operantur? Si ergo quæras, Quomodo potest quod est, fieri corpus Christi? Respondeo, Consecratione, qua fit Christi sermone.

Tertio probatur idem à maiori, quia verbum Dei multo maiora facit, & facere potest, quam quod panem in corpus mutat Christi. Vnde, In principio erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Eugenius. Sicut ad nutum præcipientis repente ex nihilo consistunt excelsa celorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: ita ex potestate in spiritualibus sacramentis, vbi præcipit virtus, seruit effectus. Imo multo potius in hoc sacramento omnipotenti virtuti seruit effectus: quia multo magis est de nihilo facere nouam creaturam, quam substantiam quæ iam est, mutare in alteram. Ambrosius. De totius mundi operibus legitur, Quia ipse dixit, & facta sunt. Sermo ergo qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erant? non enim minus est dare nouas, quam mutare rerum naturas. Et sic erat in rebus, quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi mutat creaturam.

Cum itaque irrationalis creatura & inanimata, scilicet, panis mutatur in melius, scilicet, in corpus Christi virtute verbi Dei: mirum est quod peccator homo non multis verbis, nec beneficiis, nec comminatione, nec promissione, conuerti potest de mala vita in bonam. Sed quia nihil apud Deum impossibile est, suppliciter rogandum est, vt nos communiter conuertat ad similitudinem imaginis bonitatis suæ, in præfenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Amen.



DE TERTIO MIRABILI in consecratione.

S E R M O XII.

Venite, comedite, &c. Vt supra:
Mirabilia operata, &c. Pl. 138.



DE TERTIO mirabile signum, inmirabilissimum signum in consecratione Sacramenti altaris est, quod mutatur in corpus Christi panis tota substantia: sic tamen, vt maneat panis accidentia, id est, color, odor, & sapor, & huiusmodi corpus Christi circumstantia & nostris sensibus obiecta. Quod enim in consecratione panis mutatur in corpus Christi, iam supra probatum est. Et quod manent accidentia humanis sensibus obiecta, patet. Talis mutatio est supernaturalis, & dicitur proprie conuersio siue transubstantiatio. Quia similis ei per omnia non inuenitur in natura.

Quod

Quod cum diuina virtute in hoc sacramento possit fieri, triplici similitudine potest ostendi.

1. Sumitur de gratia prophetali.

1 I. De conuersatione spiritali.

1 I I. De mutatione naturali.

Prima similitudo quod substantia panis in corpore Christi posset transmutari, ita ut accidentia manerent, sumitur de gratia prophetali. Hinc est quod 4. Reg. 2. dicitur: *Elifens misit sal in aquas amaras, & conuerse sunt in dulces.* In qua conuersione quatuor consideranda sunt, scilicet, continens, & contentum: operans, & operatum. Continens est species illa, siue claritas exterior aquarum quae manet. Contentum amaritudo interior. Operans est gratia prophetalis. Operatum est dulcedo subsequens aquarum. Primum, scilicet, continens, id est, species aquarum exterior manet. Secundum, scilicet, conuersionem, id est, amaritudo interior transit, atque mutatur in quartum, scilicet, operatum, id est, in dulcedinem: & hoc per tertium, scilicet, per operans, id est, per gratiam prophetalem. Sic est quodammodo in mutatione panis in corpus Christi. Primum enim, scilicet, continens, id est, species panis exterior manet. Secundum, scilicet, contentum, id est, substantia panis interior mutatur in quartum, id est, in corpus Christi: & hoc per tertium, scilicet, per operans, id est, per verbum Dei.

Secunda similitudo eiusdem sumitur de conuersione spiritali. De prima 1. Reg. 10. dicit Samuel ad Saul, qui significat peccatorem. *Insuet in te Spiritus Domini, & mutaberis.* In qua mutatione siue conuersione, quatuor iam supra dicta consideranda sunt, scilicet, continens, contentum, operans, & operatum. In statu enim peccati videtur homo exterior pulcher & sanus: sed homo interior amaritudine & peccati veneno plenus est, & aegrotus. Hic dum per Spiritum Dei conuertitur, specie corporis manente exteriori, amaritudo & langor peccati interior in dulcedinem & sanitatem gratiae commutatur. Primum ergo, scilicet, species corporis exterior manet. Secundum, scilicet, amaritudo peccati interior transit in quartum, scilicet, in dulcedinem gratiae: & hoc per tertium, scilicet, per Spiritum Dei, & sic fit, ut iam dictum est, in conuersione panis in corpus Christi. Eugenius ad quendam conuersum. *Quanta & quam celebranda beneficia vis diuina bonitatis operatur, & quomodo tibi nouum & impossibile esse non debeat, quod in Christi substantiam terrena conuertatur, seipsum interroga, qui praeterita vilitate deposita subito nouam induit dignitatem. In exteriori nihil additum, totum est in interiori mutatum.*

Tertia ergo similitudo eiusdem sumitur de imitatione naturali. Videmus enim quod ponuntur oua sub aue, ut sub gallina, vel columba: & per naturam mutantur in carnem, imo in auiculam viuam. In hac mutatione similiter illa quatuor quae iam dicta sunt, possumus inuenire. Ibi enim est continens, scilicet, testa, quasi species oui exterior: & contentum, scilicet, vitellum, quasi substantia oui interior: & operans, scilicet, natura: & operatum, scilicet, caro pulli, imo integrum corpus pulli viui. Primum, scilicet, testa, siue species exterior manet. Secundum, scilicet, vitellum, siue substantia interior transit & mutatur in quartum, scilicet, in

D. Alberti Magni Serm.

corpus pulli viuum: & hoc per tertium, scilicet, operantem naturam. Et mira similitudo: quia testis diebus aliquibus integra manente exteriori videtur quasi adhuc sit oua, quod non est ouum, sed vini pulli integrum corpus testa velatum. Sicut ergo in hac re columba per naturam: sic in sacramento altaris operatur Spiritus sanctus per suam omnipotentem virtutem. Hinc est quod in columbae specie super Christum apparuit Luc. 3. Hinc etiam Genes. 1. *Spiritus Dei ferebatur super aquas, verum, sicut aus fons oua, dicit Glossa.* Ergo si ponis sub aue unum, vel duo, vel plura oua, venit ea per naturam interiori in carnem, testa manente exteriori: quanto magis si ponas in altari unam hostiam panis, vel duas siue centum, siue mille vel plurimas, manente panis exteriori specie, Spiritus sanctus eas repente interiori in corpus Christi sua virtute conuertit. Augustinus. *Cum panis per manus hominis ad illam visibilem speciem perducatur, non tamen sacrificatur, ut sit tam dignum sacramentum, nisi operante inuisibiliter Spiritu Dei. Quia sicut de Virgine per Spiritum sanctum vera caro Christi sine vitio est formata, ita per eundem de substantia panis mystice id est corpus Christi consecratur.* Attende quod dicit, *de substantia panis,* non quod sit materia corporis Christi, sed quia panis conuertitur in corpus Christi, unde verius.

Corpus de pane, corpus de Virgine. Primum de conuersum sed materiale secundum.

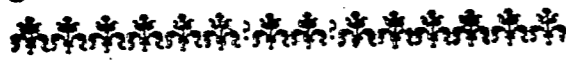
Hinc moraliter notandum est, quod cum irrationalis creatura, scilicet, panis, per verbum Dei & Spiritum eius in melius conuertitur: quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis, & Spiritus sancti circa se operationibus ad conuersionem non perducitur. Ierem. 5. *Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Haec induratio finalis impenitentia est, cuius triplex causa assignari potest. Prima, longa consuetudo peccandi. Secunda, incredulitas de iustitia Dei. Tertia, seductio inimici. De prima Sap. 14. *Conualescente iniqua consuetudine error tanquam lex custoditur est.* Ier. 13. *Si mutare potest, Aethiops pellem suam aut pardus varietates suas: & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum.* Glossa. *Consuetudo peccandi, quodammodo in naturam transit. Sed quod hominibus impossibile est, Deo est possibile, ut non Aethiops vel pardus, id est, longevi peccatores suam naturam per se mutare videantur, sed Deus qui in illis operatur. August. Vocatus me Dominus, & suspirabam ligatus, non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle enim meum tenebat inimicum: & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Quippe ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruatur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.*

De secundo Soph. 1. *Vsuiabo super viros defixas in secibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, & non faciet male.* Glossa. *Tollunt Deo providentiam, putantes quod nec bonis bona, nec malis mala possit reddere, sed omnia casu regantur.* Pl. 3. *Dixit in spiritibus in corde suo: Non est Deus, scilicet, iustus iudex qui vindicet peccata.* Vnde de sequitur: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt.*

De tertio Osee 5. *Non dabant cogitationes suas, ut reuertantur ad Dominum: quia spiritus fornicationis in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. Quasi di. Quia spiritus malignus obsidet eos, & excecatur, ut Dominum non agnoscant, & promissis*

tionibus falsis seducit:ideo conuerti non possunt. Eccles. 29. Repromisso nequissima multos perdidit. Gen. 34. Egressa Dina, ut videret mulieres regionis illius, vidit eam Sichem principem terre, id est, diabolus: & adamauit eam, rapuit, dormiuitque cum ea, & agglutinata est anima eius cum ea: tristisque blanditijs delimit. Quia mundi prospera, peccati lenocinia, longam vitam falso reprimunt. 3. Reg. 22. dicit Michas: Egressus spiritus, ait, Ego decipiam Achab, egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius: qui dicebant regi, Ascende in Ramoth Galaad, & vade prospere, & tradet Dominus inimicos tuos in manus tuas. Et in hoc deceptus est: ingressus enim praelium, quidam percussit eum casu sagitta inter pulmonem & stomachum, & grauer vulneratus, mortuus est vesperi.

Sed quamuis ob prædictas causas induratis conuersio rara sit: tamen Deo omnia possibilis sunt, qui potest est de lapidibus suscitare filios Abrahæ. Et ideo suppliciter rogandus est: vt sicut Spiritus sancti virtute creaturam panis in corpus suum conuertit: ita nos in similitudinem imaginis bonitatis suæ, & in corpus suum mysticum conuertat: vt simus vnum cum ipso in præsentia per gratiam, & in futuro per gloriam. Amen.



DE TRIBVS MIRABILIBVS quæ considerantur in corporis Christi possessione.

SERMO XIII.

Venite, comedite, &c. Vt supra. *Mirabilia opera tua Domine & anima mea cognoscet nimis. Psal. 138. Vel aliud simile.*



ICHO iam supra de tribus mirabilibus in corporis Christi consecratione, hic dicendum est de tribus mirabilibus, quæ etiam sunt virtute & perfectione consecrationis, & attendantur in eiusdem corporis possessione, id est, dum post consecrationem illud adhuc exterius nobiscum habemus.

- I. Mirabile est, quod tam magna res continetur sub tam parua specie panis.
II. Quod vnum & idem corpus est in pluribus locis.
III. Quod licet sit in pluribus locis, tamen per partes non est diuisum, sed manet in se coniunctum.

Primum mirabile signum considerandum in possessione Dominici corporis est, quod tam magna res, scilicet, verum & integrum corpus Christi, continetur sub tam parua specie panis. Et huius mirabilis rei triplex potest ratio assignari. Prima est demonstratio magnitudinis sapientiæ artificis tantæ rei. Secunda, æqualitas potentiæ Christi,

cum potentia Dei. Tertiâ, sufficiens causa ad finem Sacramenti.

Prima ratio, quod tam parua species panis fiat verum & integrum corpus Christi, est demonstratio magnitudinis sapientiæ artificis tantæ rei Spiritus sancti. Videmus enim, quod artifices, quanto sunt in arte sculpendi peritiores, tanto sculpunt imagines subtiliores. Vnde si artificibus offeratur materia gemmæ vel metalli valde parua, & rogetur in ea fieri imago subtilissima: minus subtilis respondet, quod eam facere non possit: quam tamen maxime subtilis in arte facile facit. Sic fit ad demonstrandam incomparabilem Spiritus sancti sapientiam, sub minima specie Sacramenti facile facit totum corpus Christi. Hinc Sap. 7. Spiritus sanctus dicitur esse subtilis, no enim potes ei tam subtilem partem panis in altari proponere, quin sciat, & possit eam in verum corpus Christi conuertere. Damascenus. Quomodo fiet hoc, ait Virgo, quoniam virum non cognosco? Respondit Angelus, Spiritus sanctus superueniet in te: & tu quaris quo modo panis fiat corpus Christi, maxime tam paruum, dico tibi & ego, Spiritus sanctus superueniet, & ipse faciet hæc qua super naturam sunt, & super intelligentiam.

Secunda ratio ad idem, similitudo potentiæ Christi cum potentia Dei. Quicquid enim potest Filius Dei per naturam, hoc potest Filius hominis propter personæ vnitatem. Matth. vltimo. Data est mihi omnis potestas in calo & in terra. Ambr. super illud verbum Angeli, Hic eris magnus & Filius Altissimi vocabitur: Non ideo eris magnus, quod ante partum Virginis magnus non fuerit: sed quia potentiam quam Dei Filius ante tempora naturaliter habet, hic erit ex tempore accepturus: quia sicut in vnam personam, ita in vnam potentiam conueniunt. Dei & hominis Filius: sed Dei Filius, verbum Patris illam habuit potentiam, quod minima parte corporis opere Spiritus sancti de Virgine separata se vestiuit, & se vere in eam inclusit: secundum illud, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: ergo similem potestatem dedit homini Christo, scilicet, vt possit facere corpus suum esse sub minima specie panis. Psal. 138. Dominus in Sion magnus. Sion interpretatur speculum, vt dicit Augustinus, & Papias. Et dubium non est, quod magna imago tam expresse & tam integre appareret in tam paruo speculo, sicut in magno. Magnus ergo Dominus in Sion, id est, in speculo esse dicitur: quia verum corpus Christi tam integraliter esse sub parua specie panis, sicut sub magna rectè creditur.

Tertia ratio ad idem, est sufficiens causa ad finem Sacramenti, & finis Sacramenti est animam fidelem spiritualiter cibare, & contra malum & ad bonum confortare. Causa huius efficiens est corpus Christi: & id potest tam plene sub specie panis parua, quam sub magna: quia sub vtraque æqualiter vnitum est Deo, ex quo fluit omnis virtus in Sacramento. Quantumcunque enim parua sit species illa panis, ubi est totum corpus Christi per cõuersionem, sanguis per connexionem, anima per cõiunctionem, & deitas integra per vnionem: vnde certu est, quod habet rationem cibandi spiritualiter & confortandi animam. Exod. 16. Qui minus collegerat, non reperit minus de manna, quam qui plus collegerat. Hilarius. Vbi pars est corporis, id est, minima pars Sacramenti, ubi est & totum.

rum corpus. Eadem enim ratio est in corpore, quæ in manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegit, non habuit amplius: atque qui minus parauerat, non habuit minus. Non est enim quantitas visibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus spiritualis. Vnde qui multum vel magnum panem consecrat, non habet amplius quam verum corpus Domini: & qui paruum, non habet minus quam integrum corpus Christi ad salutem sui.

Secundum mirabile signum circa corpus Domini, quod vnum & idem corpus est in pluribus locis, in pluribus hostiis, in pluribus portionibus. Et hoc probatur tribus modis. Primo per veracem prophetiam, secundo per manifestam rationem, tertio per visibilem similitudinem.

I. Probat, quod corpus Christi potest esse in pluribus locis, per prophetiam. Mal. 1. ad Iudæos: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus. & munus non suscipiam de manu vestra. Ab Orta enim solis usque ad Occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Ecce loca plurima exprimit, & vnam oblationem mundam fidelium dicit. Exod. 10. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi. Memoria hominis Domini est sacrificium altaris, scilicet, corpus Christi, quod fieri iussit in commemorationem nominis eius. Hoc fit in multis locis: & in hoc venit vnus Dominus ad benedicendum nobis.

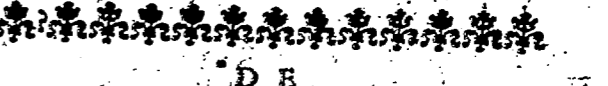
II. Probat, quod Filius hominis participat potentiam Filij Dei, propter personæ vnitatem. Ambr. Sicut in vnam personam, ita in vnam potentiam conueniunt Dei, & hominis Filius. Vnde sicut Dei Filius est essentialiter in omnibus rebus: ita dedit Filio hominis, vt corpus eius sacramentaliter esse posset in pluribus locis. Augustinus. Intellegendum est corpus Christi esse in vno loco, id est, in calo ubi ascendit ad dextram Patris, scilicet visibiliter in forma humana: veritas tamen eius, id est, diuinitas vbiq; est. Veritas eius, id est, verum corpus in omni altari sacramentaliter est, vbi celebratur. Innocentius III. Dispositio celestis altitudo conspiciat sicut tres persone sunt in vnitatis essentie, scilicet, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: ita tres esse substantie in vnitatis persone, scilicet, diuinitas Christi, corpus, & anima. Cum ergo Christus secundum naturam diuinam, tribus modis existat in rebus, scilicet, in omnibus per essentialitatem, in solis iustis per gratiam, in homine assumpto per vnionem: voluit, vt idem ipse secundum naturam humanam etiam tribus modis in rebus existeret: in calo localiter, in Verbo personaliter, in altari sacramentaliter. Vnde sicut secundum diuinitatem, totus essentialiter est in omnibus rebus: ita secundum humanitatem totus sacramentaliter est in pluribus locis.

III. Probat, quod idem per visibilem similitudinem, quæ cunctis in speculo declaratur. Nam si facies tua pura proponis specula, in omnibus æqualiter & integraliter vna facies apparebit. Et si vnum speculum in plura frustra etiam parua confringas, perfecte tua facies in singulis erit. Speculum multiplicetur & in plura frangatur: tamen facies in omnibus manet vna, nec mutatur. Sic est reuera in Sacramento Christi, qui speculum dicitur & imago Dei. Sap. 7. Speculum est

siue macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Si ergo speculum, id est, forma panis in partes plures diuidatur: in singulis erit imago vna diuinitatis, id est, verum corpus Christi. Hieronymus. Singuli fidelium accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totum est, nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

Tertium mirabile signum circa corpus Domini, quod licet in pluribus locis, vel hostiis, vel portionibus est: tamen per partes non diuiditur, vel non est diuisum: sed manet in se integrum & coniunctum. 1. Cor. 1. Diuisus est Christus? Quasi diceret: Non est diuisus. Quia licet sit in calo localiter, in corde iusti spiritualiter, in multis locis sacramentaliter: tamen manet in se coniunctum. Et huius mirabilis rei est ratio ineffabilis, vnio hominis & Dei, carnis & Verbi. Vnde sicut Verbum Dei vbiq; est, & totum replet calum & mundum, manens indiuisum: sic dedit corpori (quod assumpsit, & in vnitatis personæ vniuit) in multis locis posse esse, & in se coniunctum manere. Gregor. Sicut diuinitas Verbi Dei vna est, quæ totum implet multis locis mundum: ita licet multis & innumerabilibus diebus illud consecratur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi, sed vnum corpus cum illo quod assumpsit de Virgine, & quod dedit Apostolis. Diuinitas enim Verbi, quæ vbiq; est, replet illud, & coniungit: & facit vt sicut ipsa vna est, ita veritas corporis Christi vnum est corpus sic in veritate. Augustinus. Quando Christum manducamus, partes de illo non facimus: sed in Sacramento fit hoc, vniuersusque accipit partem suam in sacramento, & manet integer totus in seipso, manet integer totus in calo, manet in corde tuo. Totus enim erat apud Patrem, quando venit in Virginem: impleuit illum, non recessit ab illo: venit in carnem, vt cum homines manducarem: & manebat integer apud Patrem, vt Angelus pasceret.

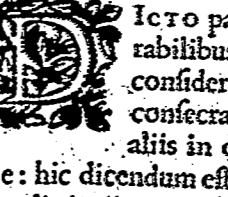
Rogandus est ergo Dominus, licet nos simus necessario corporaliter abinaicem diuisi, vt firmus per ipsum semper coniuncti spiritualiter in charitate, & dignè nos pascat suo in præsentia sacramento & plena visione sui, cum Angelis in futuro. Amen.



DE TRIBVS MIRABILIBVS in corporis Christi perceptione.

SERMO XIV.

Venite, comedite, &c. Vt supra. *Mirabilia opera tua Domine & anima mea cognoscet nimis. Psal. 138.*



ICHO parum superius de tribus mirabilibus diuine operationis, quæ considerantur in Domini corporis consecratione, & postea de tribus aliis in eiusdem corporis possessione: hic dicendum est de tribus vitijs considerandis in eius perceptione.

- I. *Mirabile est, quod corpus Christi dum manducatur, non minuitur.*
- II. *Quod si non manducatur, quodammodo minuitur.*
- III. *Quod dum manducatur, augmentatur.*

Primum mirabile signum considerandum in perceptione corporis Domini est, quod cum manducatur, non minuitur. Et hoc est contra hæreticos qui dicunt, si corpus Christi omnino monte maius esset, iamdiu Clerici illud consumpsissent. Huius ergo tam miræ rei, scilicet, inconsumentibilitatis corporis Christi in manducatione sui, triplex ratio potest assignari. Prima ratio est quotidiana potestas consecrandi. Secunda incorruptibilitas sui. Tertia infinita causa pascendi.

Prima ratio quod corpus Domini dum manducatur, non minuitur, est quotidiana potestas consecrandi. Nam quia omnibus diebus, & omnibus fidelium locis, & sub tot hostiis quot sufficiunt fidelibus, veram & vitum corpus Christi, ex præcepto eius consecrare possumus: idcirco dum illud manducamus, consumere vel minuere non possumus, nec valemus. Sicut enim in nobis, causa salutis æternæ, semper manet affectus illud manducandi: sic & potestas & effectus consecrandi. Et cum iam consecratum manducamus, nequaquam illud minuius: quia id semper in se veraciter perseverat integrum, ne sacramentaliter in Ecclesia possit deficere, semper consecrando in forma panis: quia sacramentum in nutriendo & renovando conservamus, quod pulchre figuratum est in panibus propositionis, de quibus dicitur Exod. 35. *Pones super mensam meam panes propositionis in conspectu meo semper.* Et quomodo dicitur super Leu. 24. *Accipies quoque similes & coques ex ea duodecim panes, & statues illos super mensam meam, ut sint panes in monumentum oblationis Domini. Per singula sabbata mutabuntur fodere sempiterno.* Similiter de igne Dei dicitur Leu. 6. *Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutrit sacerdos subiciens ligna mane per singulos dies. Ignis iste nunquam deficiet in altari. Sed mensa illa cum panibus & ignis cum altari deficit, quid igitur? mentitus est Deus: absit, sed umbra deficit in Synagoga: veritas manet, nec deficit in Ecclesia. Sacerdos enim noster semper sacramentum altaris consecrando nutrit: & corpus Christi quod in illo semper idem est, nunquam manducatione fidelium deficit.*

Secunda ratio ad idem est vera incorruptibilitas corporis huius. Surrexit enim glorificatum, immortale, & immutabile, & impossibile posse corrumpi. Psal. 15. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Vnde cum illud manducamus, non sicut alius cibus, corrumpitur, nec mutatur in corpus nostrum: sed inhiat nobis sine corruptione sui spirituale nutrimentum. Hoc figuratum est 3. Reg. 17. ubi pugillus farinæ in domo viduæ, per multos dies cibans totam familiam, non defecit, iuxta verbum Eliæ. August. *Qui manducat me, dicit Dominus, vivit propter me: non ergo tunc coquis manducare panem istum fratres, ne forte consumamus illum, & postea quod manducemus, non inveniamus. Quando enim manducatur, vita manducatur: nec occiditur, quando manducatur, sed*

mortuos vivificat: manducatur reficit, sed non deficit: vivit manducatur, quia surrexit occisus. Hinc etiam lapidi pretioso comparatur, de quo virtus exit phantasmata fugandi vel inflationes sedandi, vel operandi alia, sine diminutione sui. Deut. 12. *Construit hominem, ut sugat mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Petra autem erat Christus.* 1. Corinth. 10. Sicut ergo gemma, virtutera suam effundendo, non minuitur: sic corpus Domini nos pascendo non minoratur.

Tertia ratio ad idem est causa pascendi. Quotquot enim ad ipsum accedere possunt, pastum sufficientem in ipso inveniunt. Hinc Dominus fons vivus, & lux vera vere dicitur. De primo Gen. 2. *Fons ascendebat à terra,* id est, Christus, dicit Glossa, *irrigans universam superficiem terra,* id est, inspirans cordi vtilia, & honesta. Jerem. 2. *Dereliquerunt me fontem aquæ vivæ.* De secundo Ioan. 1. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Sicut ergo fons terram irrigat, & sine sui diminutione herbas, & arbores nutrit: sic Christus Ecclesiam pascit. Item, sicut sol non deficit, toti mundo lumen suum communicando: sic nec Christus, Ecclesiam totam pascendo. Hinc evidens exemplum est in candela, de qua millefies tantus sumi potest ignis, quantus in ea est: nec propter hoc minuitur lumen eius. Igitur multo potius Dominus nos seipso pascit: nec tamen deficit. Psal. 144. *Oculis omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in omni tempore. Tu autem idem ipse es & anni tui non deficient.*

Secundum mirabile signum in perceptione corporis Domini est, quod si non manducatur, quodammodo minuitur. Ad intelligentiam tam miræ rei, sciendum, quod duo sunt corpora mystica in hoc mundo, scilicet, corpus mysticum Christi, & corpus diaboli, siue Antichristi: ad quorum alterum pertinent omnes homines inmundi. I. Corpus Christi sancta est Ecclesia, tanquam ipsius munda & fidelis sponsa, cuius ipse caput est: & singula personæ fidelium, sine culpa criminali, sunt ipsius membra: & omnes, qui corpus eius digne sumunt, membra ipsius sunt. 1. Corinth. 12. *Vos estis corpus Christi, & membra de membro.* Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa: ita & Christus. Item cap. 10. *Unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.*

II. E contra corpus diaboli universitas est iniquorum tanquam illius meretrix & adultera, cuius ipse caput est, & singula personæ malorum sunt membra. Iob 41. *Corpus eius quasi scia fusilia, compactum squamis se prementibus.* Gregorius. *Corpus diaboli sunt omnes iniqui, qui quia per obstinationem duri sunt, & per vitam fragiles, scutis fusilibus comparantur. Hoc corpus diaboli recte compactum squamis se prementibus dicitur: quia cum de iniquitate sua corripitur, quibus valet tergiversationibus, se excusare conatur: & quasi quasdam squamas defensionis obicit, ne transfigi sagitta veritatis possit.* Apoc. 17. Dicit Glossa super illud: *Veni ostendam tibi damnationem meretricis magne.* Meretrix ista magna est Antichristus, & omnes mali, qui tempore eius erunt, qui sedet super aquas multas, id est, iam regnat super malos præfentes, quorum omnium est ipse caput. Vnde sciendum, quod sicut Christus per se, & per suos semper ltuadet membra diaboli præcidere, & membris suis

incorporare, secundum illud Act. 10. *Surge Petre, occide, & manduca:* sic diabolus per se, & per suos conatur membra Christi tollere, & meretricis suæ membris vilibus vnire. 1. Pet. 5. *Sobry estote, & vigilate: quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circumit querens quem devoret.* Deut. 31. *Populus iste fornicabitur post deos alienos, & dereliquent me.* 1. Cor. 6. *Nescitis quoniam corpora vestra, membra sunt Christi.* Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit, vt tantum nefas faciam: quod tamen, heu, multi faciunt. Augustinus. *Non possent simul esse corpus Christi, vel membra Christi, & membra meretricis, nec isti dicendi sunt manducare corpus Christi, qui sunt membra meretricis.* Ecce quod isti mali non manducant corpus Christi, scilicet, spiritualiter, etsi manducant sacramentaliter: sed non manducando spiritualiter corpus Christi, & male viuendo, tollunt membra Christi, & faciunt ea membra diaboli: & sic diminuunt, quantum in se est corpus Christi: quod enim diabolo in animabus accrescit, Christo decrescit, & corpus eius mysticum diminitur.

Tertium mirabile signum in perceptione Domini corporis est, quod dum manducatur à fidelibus, tunc augmentatur. Et hoc potest probari dupliciter, scilicet, ratione, & similitudine. Primo probatur istud mirabile ea ratione, quod dum manducatur corpus Christi, non ipsum, vt alius cibus, in manducantem conuertitur, sed è conuerso vere manducans spiritualiter in illud mutatur, nam manducantem se Dominus sui corporis mystici membrum facit, & sibi ipsi eum incorporans cum suo corpore quod de Virgine sumpsit, quodammodo vnium efficit. 1. Corinth. 10. *Vnum corpus multi sumus, qui de vno pane participamus.* Item 12. *Vos estis corpus Christi, & membra de membro.* Augustinus. *Commendauit Christus in hoc sacramento corpus & sanguinem, quod suum & fecit nos ipsos. Nam & nos ipsi corpus ipsius facti sumus: caro enim nostra carni eius vnita & incorporata vnum cum illa efficitur.* Osee ultimo. *Conuerterentur sedentes in umbra eius, viuunt tritico, id est, Domini corporis Sacramento, quod dicitur umbra Christi: quia dat se ibi non in sua luce, sed in-velamine. Sic comedentes conuertuntur: quia in corpus Christi mutabuntur: & sic patet dum multi fidelium comedunt corpus Christi, & in illud ipsi mutantur, & membra eius efficiuntur: quod corpus Christi dum manducatur, augmentatur.*

Secundo probatur idem similitudine humane scientiæ. Nam quanto magis homo scientiam suam aliis distribuit, tanto amplius crescit. Matth. 25. *Domine duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo superlucrats sum.* Boetius. *Scientia est animi nobilis possessio, qua auarum dedignatur possessorem: nisi publicetur, elabitur: & distributa suscipit incrementum.* Similiter diuina sapientia incarnata multis in cibum donata, sapientes facit, & in se quodammodo conuertit: & sic dum comeditur, non minuitur, sed augmentatur. Eccl. 1. *Creator omnium creauit sapientiam Spiritu sancto, id est, incarnari fecit, & secundum datum suum præbet illam diligentibus se: & in hoc sapientia Dei crescit, dum multos in sapientia crescere facit.* Eph. 4. *Crescamus in illo per omnia: qui est caput nostrum Christus: ex quo totum corpus compa-*

litum, scilicet per fidem, & connexum per charitatem in mensuram vnusquisque membri augmentum corporis facit in adificationem sui in charitate. Amen.



PARS IV. DE QUALITATE NOSTRÆ PRÆPARATIONIS ad Sacramentum.

SERMO XV.

Venite, comedite panem meum.

Vt supra.

Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. 1. Cor. 11.

Probet, id est, præparet se, examinet, purget.

Item aliud, Preparare corda vestra Domino. 1. Reg. 7.



VARTVM principaliter circa Sacramentum Domini corporis notandum, est qualitas nostræ præparationis, nam valde iustum est, vt ad tam dignum & venerandum cibum, scilicet, ad ipsum Do-

minum omnium, non inaccurate, vel indigne: sed aliquo competenti modo præparati, accedamus ad ipsum. Exod. 19. *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percussat eos.* Similiter & alij. Præparatio nostra potest in tribus considerari.

- I. *In dignitate suscipiendi corporis.*
- II. *In hostia propoliti panis.*
- III. *In figura agni paschalis.*

De duobus primis potest hic dici, & de tertio in sequenti.

Primo modus nostræ præparationis ad Sacramentum consideratur in dignitate ipsius Sacri corporis. Nam quia mundissimum est, & Deo vno plenum, & vitum: necesse est, illud suscipienti per tria præparari, scilicet, 1. per fidei plenitudinem, 2. per munditiæ magnitudinem, 3. per orationis deuotionem.

Primum preparatum est fidei plenitudo. Heb. 10. *Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei.* Cum vero corde, id est, cum vero intellectu, sine errore, in plenitudine fidei, id est, in plena fide credentes que non videmus, scilicet, sub specie

panis esse totum Christum, verum hominem, & verum Deum. Propter huiusmodi fidei magnum meritum. 1. Pet. 1. *Credentes in Christum quem non videtis, exultabitis lætitia inenarrabili.*

Secundum præparatum est munditiæ magnitudo. Quia congruum est, ut vas sit mundum, suscepturum corpus mundissimum. Exod. 16. *Sume vas unum, & mitte ibi man.* Vas unum quasi singulariter & excellenter mundum. Hinc Hebr. 9. dicit Apostolus vas istud esse vnam auream. Decet enim cor vas aurum esse purissimum, per magnam munditiam, quod capere debet cælestem panem. Alexander Papa. *Nihil in sacrificiis maius esse potest, quam corpus & sanguis Christi: nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes præcellit, quæ pura Deo conscientia offerenda est, & pura mente sumenda.* Hugo. *Pura conscientia est, que non habet de præterito instam accusationem, de præsentis instam delectationem, de futuro minus instam voluntatem.* Matth. 27. *Ioseph petit à Pilato corpus Iesu: & accepto corpore, involuit illud in sindone munda.* Glossa. *Sindone munda Iesum involuit, qui pura mente eum suscipit.* Hinc etiam mos Ecclesiæ habet, ut sacrificium altaris non serico, non panno tincto, sed potius in lino celebretur.

In tribus vero, quæ perducunt corporale lineum ad candorem, intelliguntur tria, quæ faciunt ad nostram mundificationem. Primo enim lauatur, secundo torquetur, tertio exiccatur. Sic qui ad suscipiendum Dominum nostrum mundus vult fieri, primo debet per aquam lacrymarum lauari, secundo per opera penitentia torqueri, tertio per feruorem amoris Dei, à carnalium desideriorum humore sicari. De primo Hebr. 10. *Accedamus, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, id est, mundati lacrymis à peccatis cordis & corporis.* Exod. 30. *Lauabitur Aaron, & filii eius, manus & pedes, id est, opera, & cogitationes aqua compunctionis, & confessionis, quando accessuri sunt ad altare: ne forte moriantur.* Jerem. 4. *Lana à malitia cor tuum Ierusalem, ut salua fias. Usquequo morabundus in te cogitationes noxia?* Psalm. 50. *Lauabo per singulas noctes, id est, conscientiam meam. Lacrymis meis stratum meum rigabo.*

De secundo Exod. 26. *Curtinas tabernaculi, id est, ornatum animæ facies de bysso retorta: de operibus penitentia, ieiuniis, afflictionibus, orationibus, & huiusmodi.* 1. Corinth. 9. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Eccles. 33. *Seruo maleuolus, id est, corpori, sortura & compedes: mitte illam in operationem, ne vacet.* Psal. 33. *Multa tribulationes iustorum.* De tertio Psal. 21. *Aruit tanquam testa virtus mea.* Quasi diceret: Diuini amoris igne purgatus sum ab omni prauo humore. Item, *In sole posuit tabernaculum suum,* ad siccandum scilicet per amorem diuinum: ut fiat valde pulchrum & mundum. Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te:* quia scilicet bene lota, torta, & exiccata. Num. 11. *Sanctificamini: cras comedetis carnes.*

Tertium præparatum est orationis deuotio. Psal. 104. *Petierunt, & venit coturnix, & pane celi saturauit eos.* Job 3. *Antequam comedam, suspiro.* Hinc Maria Magdalena, & aliz deuote portabant aromata, dum quærerent corpus Iesu Luc. 24. Sic nobis accessurus ad corpus Domini, præ-

libanda est deuotionis oratio: ut quod forte minus parati sumus per ieiunium & confessionem, supplicat spiritualium aromatum, id est, iolationum oratio. 2. Paral. 30. Magna pars populi quæ sanctificata non fuerat, comedit phasel & orauit pro eis Ezechias Rex dicens: *Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt eum, & non imputabitur eis, quod minus sanctificati sunt.* Augustinus. *Quamuis quis peccato mordeatur venialis, peccandi tamen non habeat voluntatem: satisfaciatur lacrymis & orationibus, & confidens de Domini miseratione accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus.*

Secundo modus nostræ preparationis consideratur in hostia panis. Sic enim grana frumentum arte humana gradatim proficiunt ad panis complementum: sic anima peccatrix gratia Dei proficit ad bonum statum, in quo licenter suscipiat corpus Dominicum. Grana ex quibus fit hostia, significant statum peccatoris, propter tria. Sunt enim dura, & fursure operata, & ab iniuicem distincta: sic 1. peccator durus est in corde, qui non vult conuerti ad dulcedinem Deum de sua iniquitate. Jerem. 5. *Indurauerunt facies suas super petras, & noluerunt reuereri.* 2. Item, Peccator operatus est quasi fursure, peccati deformitate. *Ibidem 2. Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas!* 3. Item, Peccator diuisus est à proximo suo, charitatis priuatione. *Osce 10. Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.*

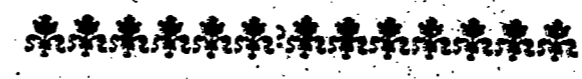
Similiter & tritici grana ad statum in quo sunt in hostia, per hunc modum sunt deducta. Primo, contrita est durities eorum per molam, & in minimas partes redacta. Secundo, à fursure sunt mundata. Tertio, commixta est farina adinuicem per aquam, & ignem decocta, & in panem solidata: sic peccator qui dignus erit corpus Domini sumere, debet semper tria quæ in his signantur, præparare, 1. scilicet, per cordis contritionem, 2. per oris confessionem, 3. & per proximi dilectionem.

De primo Isa. 47. *Tolle molam, & mole farinam.* Quasi diceret: Fac in te molam spiritualem de duobus molaribus, considerando misericordiam Dei, & iustitiam ad emolendum cordis tui duritiam: misericordiam quasi superiorem lapidem, quæ nunc operatur, & circuit: sed post hanc vitam operari cessabit. Psalm. 85. *Misericordia tua Domine magna est super me.* Item considerando iustitiam, quasi inferiorem lapidem, quæ nunc iacet, & quiescit: sed post hanc vitam eleuatur, operatur, & currit. Ezech. 7. *Judicabo te iuxta vias tuas, non parces oculus meus, & miserere.* Matth. 21. *Super quem ceciderit lapis iste, conteret eum.* Roman. 11. *Vide bonitatem Dei, & severitatem.* Job 23. *Deus emolliuit cor meum, & omnipotens conturbauit me.* Deus cui proprium est misereri semper & parcere: omnipotens, quem oportet iuste iudicare. Psalm. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.*

De secundo Amos 9. *Eccce mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur in cribro, ubi scilicet fursures separantur à nucleis, impurum à puro.* Sic per confessionem mundatur anima à vili peccato. Psalm. 95. *Confessio & pulchritudo in conspectu eius.* 1. Mach. 4. *Dixit Iudas, & fratres eius, id est, contentes, Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc munda-*

dare sancta nostra. Eccles. 2. *Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Glossa. *Felix anima, que quotidie mundat cor suum, ut suscipiat habitauorem suum Deum, cuius possessor nullius eget bono: quia omnium bonorum auctorem in se habet.*

De tertio Genes. 18. *Accelera, tria satis simile commisce, & fac subcineritios panes: ut scilicet vitulum optimum cum illis comederent. Qui enim vitulum optimum, id est, corpus Christi vult sumere, prius debet de tribus satis similia panem igne coquendo solidare, id est, ad tres hominum differentias, scilicet, ad superiores, æquales, & inferiores, veram dilectionem conseruare. 1. Corinth. 10. *Vnus panis & unum corpus multi sumus, qui de uno pane, & de uno calice participamus.* Augustinus. *Qui accipit mysterium unitatis, & non tenet vinculum pacis: non mysterium accipit pro se, sed contra se.* Matth. 22. *Intrauit Rex, ut videret discipulentes, & vidit unum non habentem vestem nuptialem; id est, charitatem, & ait ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, proicite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor denuium.* Matth. 5. *Si offers munus tuum ante altare, vade prius reconciliari fratri tuo.* Glossa. *Si fratrem læssi, reconciliare ei: etiam si aduersarius existerat, esto beneuolus, ut fiat amicus: & tunc offers munus tuum, sicut Deo gratum.* Propter prædicta in pane notanda dicitur Exod. 13. *Azyma comedetis, id est, panem sine fermento. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: quod scilicet significatur in eo, ut dictum est, cordis contritio, oris confessio, proximi dilectio: quibus debemus nos præparare, ut digni possimus ad Christi corpus accedere, & eo ad fruendum in celo cum Angelis peruenire. Amen.**



DE PRÆPARATIONE
nostra, & manducatione
spirituali.

SERMO XVI.

Venite, comedite, & c. Vt supra.
Probet autem seipsum homo, &
& sic de pane illo edat. 1. Corinth. 11.

Sanctificamini, cras comedetis
carnes. Num. 11. Ecce agnus
Dei. Ioan. 1.



In dicendum est, qualiter in figura agni paschalis consideratur modus nostræ preparationis: de qua Exod. 12. legitur. Hæc figura in tres partes est diuidenda.

*Prima pars est ipse agnus edendus.
Secunda, fercula cum quibus est comedendum.
Tertia, personarum edentium habitus.*

In prima discimus præparari per fidei integritatem, in secunda per animi virtuositatem, in tertia per vite honestatem.

Prima pars huius figuræ, est ipse agnus qui secundum legem manducatur, & in hoc tria considerantur. Primo quando comedendus, quia in nocte. Secundo qualiter, quia non crudus, non coctus aqua, sed assus igni. Tertio quid in eo comeditur, quia caput cum pedibus & intestinis: & in his fidei nostræ integritas de corpore Christi figuratur. In primo, scilicet, quod agnus in nocte comeditur, cum res plene non videtur: credendum significatur, quod corpus Christi nobis in præsentia dari debuit, non manifestum, sed in sacramento velatum. Tob. 12. *Sacra mentium Regis abscondere bonum est.* 3. Reg. 8. *Dominus dixit: habueret in nebula.* Nunc enim videmus in enigmate, id est, in figura obscura, quia in nocte: tunc autem facie ad faciem: quia in luce. In secundo, scilicet, quod non comeditur ex eo crudum, significatur, quod non debemus credere Christum purum hominem esse. Item, quod non comederunt aqua coctum, significat, quod non debemus credere Christum secundum communitatem hominum consuetudinem conceptum, aut natum. Item, quod comederunt assum igni, significat, quod Christi incarnatio & eius corporis consecratio credenda est celebrari per potentiam Spiritus sancti. In tertio, scilicet, caput agni cum pedibus & intestinis vorari præcipitur: figuratum est, esse credendum, quod in hoc sacramento totus Christus cum diuinitate, & corpore, & anima continetur, & sumitur.

Secunda pars huius figuræ, sunt fercula tria, cum quibus solebant agnum manducare, scilicet, lactuce agrestes, panes azyymi, & sanguis agni. Exod. 12. *Edem carnes agni, & azyymos panes cum lactucis agrestibus: & sument de sanguine agni, & ponent super vitrumque postem, & in supraliminaribus domorum.* Primum ferculum, scilicet, lactuce agrestes, significat dolorem de peccatis. Secundum, scilicet, panes azyymi, intentionem puram in operibus bonis. Tertium, scilicet, sanguis agni, memoriam & imitationem Dominicæ passionis, quibus præparari debet anima fidelis. De primo Greg. Exod. 12. Num. 11. *Lactuce agrestes valde amare sunt, carnes vero agni cum his sunt edenda: quia dum corpus Christi accepimus pro peccatis compungi debemus: ut amaritudo penitentia abstergat, amorem peruersæ vitæ.* Isa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime meæ.*

De secundo 1. Corinth. 5. *Epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitia: sed in azyymis sinceritatis & veritatis. Non in fermento veteri, id est, non in corruptione peccati superbiz, quæ sit in Destum: neque in fermento malitiæ, quæ sit in proximum: neque in fermento nequitia, quæ sit in seipsum: sed epulemur in azyymis sinceritatis & veritatis, id est, in sinceritate à vitis, & in veritate bonorum operum: ut scilicet studeamus esse in statu innocentia, vel noxæ vitæ sine fraude. De fermento veteri Gregorius. Panes sine fermento comedat, qui recta opera sine corruptione vana glorie facit. De fermento malitiæ idem. Panes sine fermento manducatur, qui opera misericordie sine peccati commixtione exhibet, ne peruersè rapiat, quod quasi recte dispensat. Vnde per Amos 4. increpando dicitur: *Sacrificasti de fermento**

mento laudem. De fermento enim laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. De fermento nequitia Exod. 12. *Qui comederit fermentatum, peribit anima eius de filiis Israel.* Fermentatum comedere, est delectari peccati corruptione, quod committitur in se. Plal. 25. *Dixit iniustus, ut delinquat in semetipso.*

De tertio ferculo suprascripto Gregorius. *Sanguis agni, id est, Christi super vitrumque postem ponitur: quando non solum ore corporis, sed etiam ore mentis hauritur, & ad imitationem intentia mente cogitatur. Nam qui sic Redemptoris sanguinem accipit, ut imitari Passionem eius necdum velit: in uno tantum posse sanguinem ponit.* Item in superliminaribus ponendus est sanguis agni: quia non tantum in memoria, sed in manifesto debet portari crux Passionis Christi. Ad Galatas ultimo. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Et ibidem statim post subditur: *Ego enim signata Domini Iesu in corpore meo porto.*

Tertia pars huius figuræ, est habitus, siue tria insignia illorum qui manducant agnum, scilicet, cingulus renum, calceamenta pedum, baculus manuum. Exod. 12. *Sic comedetis agnum: 1. Renes vestros accingetis, 2. calceamenta in pedibus habebitis, 3. tenentes baculos in manibus.* Primum designat carnis & mentis continentiam: secundum, exemplorum patrum custodiam: tertium, vitiorum nostrorum correctionem. Et hæc exiguntur ad communicantium præparationem.

Primum præparatiuum, carnis & mentis continentia, in cingulo renum figurata. Gregorius. *In renibus accipitur carnis delectatio.* Vnde Pl. 25. *Vires renes meos, & cor meum.* Qui ergo Pascha comedit, carnes accingit: quia qui corpus Christi accipit, voluptatem domet, luxuriam refrænet.

Hæc præparatio continentia attendenda est, quantum ad tria hominum genera, scilicet, 1. coniugatos, 2. in continentia penitentes, 3. & spirituales. Primi ante factam communionem seruare debent continentiam aliquantam, secundi longiorem, tertij continuam. De primo dicitur ad Dauid 1. Reg. 21. *Si pueri mundi sunt, maxime a mulieribus: manducet, scilicet, panem sanctum.* Respondit Dauid: *Si de mulieribus agitur, continentiam nos ab heri & nudius tertius. Dedit ergo ei Sacerdos sanctificatum panem.* Exod. 19. *Descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai, scilicet in igne & nubis caligine. Estote ergo parati in diem tertium, ne appropinquetis vxoribus vestris.* Si talis continentia seruata est ad figuram: quanto magis seruanda erit ad suscipiendam corporis Christi veritatem?

De secundo Leu. 22. *Homo qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis, id est, peccans per incontinentiam carnis: non vescetur de his que sanctificata sunt mihi, donec sanetur, scilicet, per penitentiam.* Hinc statim sunt ante Pascha quadraginta dies penitentia, ut his peractis in ieiunio & orationibus, & continentia, & bonis operibus, tunc possint communicare penitentes cum aliis bonis Christianis. Hinc super illud 1. Corinth. 11. *Si nosmetipsos diiudicemus, non vique iudicemur.* Dicit Augustinus. *Ab ipsa mente penitentis talis sententia proferatur, ut se indignum iudicet participationis corporis & sanguinis Domini,*

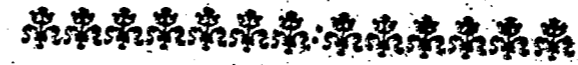
& ad tempus per ecclesiasticam disciplinam a sacramento celestis panis separetur. Indigne enim accipit, si tunc accipit, quando debet agere penitentiam, id est, quando incipit. Ergo prius se iudicet, & feruente penitentia se exerceat: ut à se iudicatus non iudicetur à Domino.

De tertio scilicet, de continentia continua & sempiterna religiosorum, & in sacris ordinibus existentium Luc. 12. *Sint lumbi vestri praecincti, & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.* Quia enim tales semper debent ad suscipiendum Dominum vigilare, & expectare, & parati esse, nunquam debent soluere cingulum continentia, sed omnimodam & perpetuam castitatem seruare. Leu. 21. *Sacerdotes sancti erunt Domino suo, & non polluent nomen eius. Incensum enim Domini, & panes Dei sui offerent, & ideo sancti erunt.* Et ibidem. *Sit ergo sanctus: quia & ego sanctus sum Dominus, qui sanctifico vos: de quo etiam venerabilis inquit Beda: Si veteris testamenti Sacerdotes, secundum ordinem vicis sue intraturi templum ad offerendas legales hostias, à propriis vxoribus oportuit abstinere: quanto magis nostri Sacerdotes, quos ad consecrandum sacrosanctum corpus Domini paratos semper esse oportet, continentiam & sempiternam debent castitatem obseruare?*

Secundum præparatiuum est exemplorum patrum custodia per calceamenta pedum figurata. Gregorius. *Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum patrum vitam aspicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire.* Cant. 7. *Quam pulchri sunt gressus tui, in calceamentis filia principis!* Gressus sunt profectus operum: in calceamentis, id est, in consideratione vite patrum.

Tertium præparatiuum est correctionis disciplina in baculis manuum figurata. Baculus enim significat rectitudinem iustitia, qua nos ipsos debemus de nostris excessibus ante communionem iudicare. Plal. 2. *Virga directionis, virga regni tui. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* 1. Cor. 11. *Qui manducat, & bibit indigne iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini: quod si nosmetipsos diiudicemus, non vique iudicemur.* Augustinus. *Ascendat homo aduersum se tribunal mentis sue, & constituto in corde iudicio, ad sit accusatrix cogitatio, & testis conscientia, & carnifex timor Dei: inde quidam sanguis anima consentis per lacrymas profuset: & sic cessat vindicta diuina, cum confessio & correctio procedit humana, & fit homo dignus ad sumendum Christi corpus verum nunc in Sacramento, & perfecta fructione in futuro.*

De primo Deut. 8. *Afflixit te Dominus penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorabas in & patres tui: ut ostenderet tibi, quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini.* Afflixit te, id est, fecit ut te affligeres & corrigeres, penuria, id est, pena in voluntatis tua, & voluptatis carentia: & tunc dedit tibi celestem panem corporis sui. De secundo Heb. 12. *Omnis disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed mororis: postea autem fructum pacatissimum exercitatis, per eam mensibus reddet iustitia.* Amen.



PARS V.
DE TRIPLICI
MANDUCANDI MODO,
& primo de sacramentali tan-
tum, quo indigne man-
ducant maleuoli,
& dolosi.

SERMO XVII

Venite, comedite panem meum.
Vt à principio.

Quicumque manducauerit, vel
biberit calicem Domini indi-
gne, reus erit corporis & san-
guinis Domini. 1. Corinth. II.



VINTVM principaliter circa
sacramentum Domini corporis
notandum, est modus manduca-
tionis. Et hic est triplex, scilicet,

- I. Sacramentalis tantum,
- II. Spiritualis tantum,
- III. Sacramentalis & spiritualis simul.

Ad hoc sane intelligendum, sciendum, quod
in cibo altaris duo sunt: sacramentum, & virtus
sacramenti. Sacramentum vt dicit Augustinus,
in duobus constat: scilicet, visibili panis & vini
specie, & inuisibili carne & sanguine Christi.
Virtus vero sacramenti est sanatio à damnatio-
ne mortis æternæ. Hanc virtutem sacramenti
crediderunt, & spiritualiter gustauerunt omnes
saluandi ab origine mundi, & quotidie gustant
omnes boni Christiani. Sacramentum vero alta-
ris, id est, visibilem speciem panis cum carne
Christi manducant soli Christiani: & hoc tam
boni, quam mali, sed modo dissimili: quia mali
manducant sacramentum tantum, id est, sub vi-
sibili specie panis corpus Christi, sed non man-
ducant virtutem sacramenti spirituales, id est,
salutem & vitam æternam. Boni vero manducant
vtrumque simul, scilicet, sacramentum, & virtu-
tem sacramenti.

Ex his patet triplex modus manducandi cor-
pus Christi, primus sacramentalis tantum, secun-
dus spiritualis tantum, tertius sacramentalis &
spiritualis simul. Primo modo manducant mali
Christiani, secundo omnes saluandi, tertio soli
boni Christiani. Primi manducant, & non man-
ducant: secundi non manducant, sed tamen man-
ducant: tertij manducant, & manducantur.

Primus modus manducandi corpus Christi,
est sacramentaliter tantum, quo mali Christiani

manducant: quia venerandum corpus in mo tali
peccato, ore polluto fumens, cordis affectum
ad influentiam virtutis bonitatis eius; peccatis
suis immundis & duris, quasi luto & lapide, clau-
dunt. Ezech. 14. Posuerunt immunditias suas in
cordibus suis, & idola sua scandalum iniquitatis
sue statuerunt contra faciem suam. Ili manducant
& non manducant. Manducant quidem, quia
corpus Christi sacramentaliter sumunt: sed ta-
men non manducant, quia virtutem spirituales,
id est, salutem animæ non percipiunt. Eccli. 6.
Est aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem fre-
quens apud homines. Vt cui dedit Deus diuitias,
& substantiam, & honorem: nec tribuit ei potesta-
tem, ut comederet ex eo. Heb. 11. Habemus altare de
quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo
deserviunt, id est, peccatis carnalibus. 1. Cor. 10.
Non potestis bibere calicem Domini, & calicem
demoniorum. Greg. Est quidem in peccatoribus, &
indigne sumentibus vera caro Christi, & verus san-
guis, videlicet, presentia essentia, non salubri
efficientia. Augustinus. Qui discordat à Christo,
nec manducat carnem eius, nec bibit sanguinem:
cui tanta rei sacramentum quotidie sumat, sibi re-
men erit ad iudicium. Discordat à Christo, qui
cordis affectum ab eo auertens ad peccatum
conuertit. Et talis valde infelix dici potest, ad
quem tantum bonum frequenter venit, & nul-
lum spirituale lacrum inde percipit.

Hoc modo, scilicet, sacramentaliter tantum
manducantium, tria sunt genera. Primi maleuo-
li, secundi dolosi, tertij presumptuosi.

Primi sunt, qui corpus Christi sumunt in pec-
candi voluntate. Secundi sunt, hypocritæ qui
foris boni apparentes, occulte sunt parui, & tan-
quam iusti accedunt ad altare. Tertij sunt, qui
manifeste mali sunt, tamen presumunt man-
ducare. De primis duobus potest hic dici, & de
tertiis in sequenti sermone 19.

De primo genere dicitur Isa. 29. Appropinquat
enim populus iste ore: autem eorum longe est à me.
Appropinquat ore per sacramenti sumptionem:
sed eorum longe est per peccati voluntatem. Tales
tria mala sequuntur, scilicet, 1. peccati sui aggra-
uatio, 2. à gratia Christi separatio, 3. ad æternam
penam damnatio. De primo Matth. 15. Non est
bonum sumere panem filiorum, & misere caribus,
id est, maleuolis. Augustinus. Habentes voluntatem
peccandi, variari magis dico Eucharistia perceptione,
quam purificari. De secundo Sap. 1. Peruersa cogi-
tationis separant à Deo. Quoniam in maleuolam
animam non intrabit sapientia, nec habitabit in cor-
pore subditio peccatis. De tertio 1. Corinth. 11.
Quicumque manducauerit panem, vel biberit cali-
cem Domini indigne: reus erit corporis & sanguinis
Domini. Ambros. Indignus est, qui non deuota
mente accedit ad Eucharistiam, aut in peccatis
voluntate mandens, hic reus est corporis & san-
guinis Domini, id est, ac si Christum occiderit, pni-
matur.

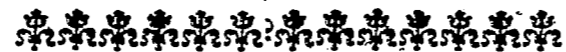
De secundo genere malorum indigne com-
municantium, scilicet, de dolosis, sive hypocritis,
2. Timoth. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora
periculosa, & erunt homines seipso amantes: habent-
es quidem speciem pietatis, virtutem autem eius ab-
negantes. Glossa. Speciem pietatis & religionis,
qui eadem sacramenta habent cum piis, virtu-
tem, id est, charitatem abnegantes: multa scilicet
mala

mala occulte perpetrantes, & manifesta fallaciter excusando.

Tales similiter tria mala sequuntur, quia 1. socij iudæ proditoris efficiuntur, 2. coram toto mundo confundentur, 3. extra beatorum consortium proiciuntur. De primo Ioan. 13. *Qui manducat panem meum, lenabit contra me calcaneum suum.* Hoc dicitur de Iuda, & sibi similibus, & de fictis Domini amicis. Glossa. *Qui manducat panem meum, non ut proficiat, sed ut lateat, is me conculcabit,* id est, tradet. Qui ergo vult latere in peccatis suis sub pulchra specie religionis & communionis, similis efficitur & socius iudæ proditoris. De secundo Eccl. 1. *Ne sis incredibilis timoris Domini, & ne accesseris ad illum duplici corde, nec fueris hypocrita in conspectu hominum: ne forte reuelet Deus absconsa tua, & in medio synagoga elidat te: quoniam accessisti maligne ad Dominum; & cor tuum plenum est dolo & fallacia.* Nahum 3. *Ecce ego ad te meretrix speciosa, dicit Dominus, id est, anima foris pulchra, intus immunda: & reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regibus ignominiam tuam, & proiciam super te abominationes tuas, & contumelias afficiam te.* De tertio Matt. 23. *Va vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, que foris apparent hominibus speciosa, intus autem sunt plena ossibus mortuorum, & omni spurcicia, id est, putredine, verme, & fœtore. Sic & vos à foris apparetis hominibus speciosi: intus autem estis pleni hypocrisi, id est, amore vanæ laudis, & iniquitate, id est, cupiditate temporalium, & odio veritatis. Et ideo primo dicitur: Va vobis, id est, extra beatorum consortium miserabilis proiecchio. Leu. 7. *Anima polluta (hypocrisi dicitur intelligi) que aderit de carnibus hostie pacificorum, id est, corporis Christi: que oblata est Domino, peribit de populo suo, id est, rejicietur de saluandis ad damnationem mortis æternæ. Sed ecce contra tam magna mala, dat leue remedium diuina clementia, quod est spiritualis conuersio, scilicet, bonum fieri de malo. Psalm. 36. *Declina à malo, & fac bonum.* Et ex frequenti bene agere, fit bonus homo.**

Et cum bonus est, sequuntur eum tria bona, 1. scilicet pœnæ debitæ relaxatio, 2. diuinæ gratiæ restitutio, 3. æternæ gloriæ acquisitio. De primo 3. Reg. 1. *Si fuit vir bonus, nec vnus quidem capillus eius in tertiam cadet, id est, ab omni pœna erit immunis.* Ezech. 33. *Si dixerit impio, Mor-te morieris, & egerit penitentiam de peccato suo: vita viuet, & non morietur.* De secundo Psalm. 124. *Benefac Domine bonis & rectis corde.* Prou. 12. *Qui bonus est, hauriet salutem à Domino, & gratiam.* De tertio March. 25. *Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.* Euge, quasi bene gaude: *serue bone, quia in pauca fuisti fidelis, id est, in bonis quæ tibi commisi, bene negotiatus es: supra multa te constituam, id est, supra bona æterni gaudij: vade intra in gaudium Domini Dei tui, ut scilicet omni parte gaudio perfruaris.* Isa. 51. *Veniens in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorum.* Quia causa æternæ lætitiæ erit in Domini Dei sui contemplatione. Ierem. 31. *Veniens, & laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona Domini. Tunc lætabitur virgo in thoro, iuuenes & senes simul.*

Virgo est Beata Virgo Maria præcetrrix in choro cælesti: iuuenes sunt omnes beati, senes Angeli. Isti simul Deum laudabunt, & in bonis eius sine fine gaudebunt.



DE SECVNDO MODO manducandi spirituali tan- tum, quo boni man- ducant.

SERMO XVIII.

*Venite, comedite, &c. Ut supra.
Patres nostri omnes eandem es-
cam spiritualem manducaue-
runt. 1. Corinth. 10.*

Id est, omnes boni veteres in manna cibum inuisibilem, scilicet Christum spiritualiter intellexerunt, crediderunt, gustauerunt, & ab æterna morte per eum sanati sunt.



SECUNDVS modus manducandi Christum est spiritualis tantum. Est isto modo omnes saluati ab initio manducauerunt, & saluandi manducant. Isti vero non manducant, & tamen manducant. Ambros. *Non manducans manducat, & manducans non manducat.* Quia scilicet non manducans sacramentaliter, aliquando manducat spiritualiter, & è conuerso. Eccl. 6. *Est vir cui Deus dedit diuitias, substantiam, & honorem, &c. nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud, scilicet cum magno desiderio spiritualiter manducando.*

Circa spiritualem manducationem tria sunt consideranda.

I. *Differentia personarum sic manducantium.*

II. *Ratio spiritualiter manducandi.*

III. *Et effectus manducationis huius.*

Prima triplex est, scilicet, incipientium, proficientium, & perfectorum. Matth. 14. *Manducantium fuerunt quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis.* In paruulis signantur incipientes, in mulieribus proficientes, in viris perfecti.

Secundum circa idem considerandum, est ratio, qua dicuntur iam dicti spiritualiter manducare. Vnde sciendum, quod primi, scilicet, incipientes manducant spiritualiter, ratione fidei Saluatoris: secundi, ratione bonæ conuersationis: tertij, ratione deuotæ meditationis.

Primi, scilicet, incipientes, manducant spiritualiter ratione fidei Saluatoris. Habacuc 2. Heb. 10. *Iustus ex fide viuet, tanquam ex cibo spirituali.* Augustinus. *Crede, & manducasti.*
Credere

Credere enim in Christum, est credendo in eum ire, ipsi corde inharere, in ipso delectari, & per veram charitatem membris eius incorporari.

Secundi, scilicet, proficientes, manducant spiritualiter, ratione bonæ conuersationis. Ioan. 4. *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei.* Eccl. 15. *Qui timet Deum, faciet bona, &c. Cibauit eum pane vise.*

Iste cibus bonæ conuersationis consistit ex tribus virtutibus, quasi ex tribus ferculis, 1. innocentia, 2. poenitentia, 3. & misericordia. De primo Psal. 101. *Percussus sum ut sanum, & arui cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.* scilicet, innocentia, dum delectabar cibo malitia. Augustinus. *Panem de altari spiritualiter manducare, est innocentia: ut ad altare portare, debitoribus peccata dimittere.* De secundo Psal. 126. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris, scilicet poenitentia pro peccatis.* Tob. 2. *Manducatis panem in lacrimis & tremore, memorans sermonem Amos, Dies fusti vestri, id est, gaudij in peccatis, conuertentur in lamentationem & luctum.* Psal. 101. *Cinerem tanquam panem manducabam,* cinerem scilicet poenitentia. De tertio Prou. 11. *Benefacit anima sua vir misericors.* Quia dum pauper ab eo corporaliter reficitur, ipse multo melius à Deo spiritualiter pascitur. Apoc. 3. *Ecce sto ad ostium, & pulse, scilicet in paupere: si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum, & cenabo cum eo, & ipse mecum.*

Tertij, scilicet, perfecti manducant spiritualiter, ratione deuote meditationis, & in hac manducatione tria erunt, quæ in comestione corporali consistunt: 1. appetitus, 2. masticatio, 3. delectatio. Primo enim debemus spiritualiter esurire Christum cibum nostrum intimo corde desiderando. Secundo, masticare magna discretione cogitationes discutiendo. Tertio in eo delectari dulcedinem eius eligendo, id est, debemus spiritualiter esurire, Christum ardentius desiderando. Job 31. *Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det vi de carnibus eius satureremur? quasi optabant & desiderabant saturari.* Eccl. 24. *Qui edunt me, adhuc esuriens.* Gregorius. *In deliciis carnis appetitus placet, experientia displicet. Quia quo magis sentitur, quod carum fuerit, mentem non replet, sed cruciat: eo magis cognoscitur, quod fastidiatur. In spiritualibus deliciis saturitas appetitum parit. Quia quanto magis earum sapor percipitur: eo amplius cognoscitur, quod auerius amatur.* Ma. 26. *Domine, nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio anima: Anima mea desiderabit te in nocte, scilicet, aduersitatis.* Psal. 37. *Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus.*

I. Debemus spiritualiter masticare totum Christum, scilicet, membra & caput, id est, nos ipsos, & Sanctos Dei, & Salvatorem mundi, discreta discussione cogitare nos ipsos diiudicando, Sanctorum vitam ad imitandum pertractando, & incarnationis beneficium deuote mente ruminando.

Primo perfecti masticant, se ipsos diligenter examinando. 1. Corinth. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de corpore, vel de pane illo edat.* Primo probet, id est, examinet, & purget seipsum totum, scilicet, cor, linguam, manum, &c. Et sic

D. Alberti Magni Serm.

postea edat. Job 13. *Quare lacerò carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis? ut scilicet spiritualiter masticem diiudicando peccata carnis & spiritus.*

Secundo perfecti masticant Sanctos, mortuos, & beatos adhuc viuentes, vitam eorum ad imitandum considerando. Matth. 22. *Ecce prandium meum paravi: sauri mei, & alilia mea occisa sunt: venite, comedite.* Tauri Prophetæ & Apostoli sunt, qui fortitudine fidei, quasi cornu Principibus mundi restiterunt, & ab eis passi, virtutum exempla nobis reliquerunt. *Alilia* ab alendo dicta, pingua sunt volatilia, & significant Sanctos interna charitate saginatos, & contemplationis pena superna perentes. *Occisa sunt* vel ab eo quod fuerunt per poenitentiam, vel per mortem carnis, iam in requie posita. Hæc nobis sunt spiritualiter masticanda, id est, ad imitandum diligenter consideranda. Deut. 10. *Omne quod mundum est, comedite: quicquid morticinum est, ne vescamini ex eo.* Omne mundum, id est, honestis verbis, operibus & moribus. *Comedite*, in corde ponite ad imitandum. *Quod morticinum est*, id est, peccato contaminatum, *ne vescamini ex eo*, consentiendo, vel idem faciendo. Phil. 4. *De cætero fratres quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bona fama: sequa virtus, sequa laus discipline: hæc cogitate. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me: hæc agite: & Deus pacis erit vobiscum.*

Tertio perfecti masticant spiritualiter carnem Christi, scilicet, incarnationis eius sacramenta & beneficia deuote meditando. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Qui manducat, vel spiritualiter bene masticat. Augustinus. *Hoc pertinet ad virtutem sacramenti, non ad visibile sacramentum.* Quasi diceret. Manducat intus, non foris: Qui manducat mente, non qui premit dente. Et hoc est, quod Apostolus vigilanter dicit tantum de bonis. *Omnes eundem escam spirituales manducaverunt.* Sic manducauit & masticauit Christum Apostolus, unde 1. Tim. 1. *Magnum pietatis sacramentum quod manifestatum est in carne, iustificatum est in Spiritu,* id est, Christus iustus ostensus est: quia de Spiritu sancto conceptus: apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est mundo: ut tantum beneficium cunctis folgere Deo: assumptum est in gloria. Eccl. 1. *Oritur sol, & occidit:* id est, Christus in sua natiuitate oritur, & occidit in Passione, & ad locum suum reuertitur, id est, ad sepulchrum terræ, ibique reuiuiscens in Resurrectione, gredit in Meridiam, in ascensione, & statuitur ad Aquilonem, iustrans cuncta per circuitum, in extremi iudicij discussione.

III. Debemus in spirituali manducatione delectari interna dulcedine, quæ elicitur de prædicti Christi masticatione. Ma. 55. *Audientes audite me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra,* id est, dulcedine spiritualis gratiæ. Sap. 8. *Intra in domum meam, & conquisceam cum Dei sapientia, id est, cum Christo, qui est lapida essentia: non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec radium conspectus illius, sed letitiam & gaudium: & in amicitia illius delectatio bona.* Psal. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tue Domine, quam abscondisti timen-*

A 2 tibus

ribus te. Idem 33. Gustate & videte, gratiam
facius est Dominus. Cant. 4. Mel & lac sub lingua
tua, id est, dulcedo spiritualis in meditatione
cordis.

Hæc dulcedo quædam est pragmatio regi
caelestis, valens Christiano contra tria mala, quæ
sunt in mundo. Ibi enim falsa est 1. dulcedo in
delectabilibus utendis, 2. grandis amaritudo in
aduersis sustinendis, 3. trifas imago in bonis fa-
ciendis. De primo Prou. 9. *Aque furtina dulciores
sunt & panis absconditus suauior.* Sed hæc falsa est
dulcedo, quia animæ perditio. Job 24. *Dulcedo
illius vermis. Eccl. 9. Sicut pisces hamo capiuntur
ita homines tempore malo.* Esca foris delectat, sed
aculeus intus perforat. Job 21. *Ducunt in bonis
dies suos, & in puncta ad inferna descendunt.*

De secundo Psalm. 107. *Hoc mare magnum, &
spatiosum nauibus.* Quia scilicet in hoc mundo
magna est & multa amaritudo. Jerem. 9. *Cibabo
populum istum absinthio, & potum dabo eis aquam
felis.* Job 12. *Homo uarus de muliere, breuis uiuens
tempore, repletur multis miseriis.* Psalm. 34. *Multa
tribulationes infioram.*

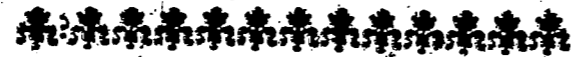
De tertio Matth. 19. Dixit Dominus cuidam
diuiti, *Vade, & quaecumque habes uende, & da pa-
ueribus: & habebis thesaurum in celo: & ueni, se-
quere me: qui contristatus in uerbo, abiit miserus.*
1. Reg. 25. *Dixerunt pueri David ad Nabal: Quæ-
runt inuenire manus tuas, da seruis tuis, & filio tuo
David, qui respondit: tollam panes meos, & aqua,
& carnes, & dabo uiris quos nescio, unde sunt?* Gen. 4.
*Factum est post multos dies, ut esset Cain de-
fructibus terra muneris Domino, & non respexit Do-
minus ad eum, nec ad munera eius.* Huius causa
fuit, quod male obtulit, scilicet, de trifas corde,
& facie.

Contra hæc ualet spiritualis dulcedo: quia
1. falsam mundi dulcedinem facit insipidam, 2.
grandem amantidinem facit dulcem, 3. tristitem
imaginem reddit iucundam. De primo Prou. 27.
Anima iustorum calcabit faenum. Gregor. *Gustate
spiritalis, despicit omnia caro.* Phil. 3. *Que mihi fuerunt
luctra, arbitratu sum propter Christum dereliqui,*
propter quem omnia arbitror uisercata. De Augu-
stino dicitur, *Displicebat ei quicquid agebat in
seculo præ dulcedine Dei.* De secundo Deut. 33.
*Inundationem maris quasi lac fugent, id est, boni
repleti dulcedine spirituali, vincunt amaritudi-
nem mundi.* 4. Reg. 2. *Eliseus misit sal in aquas
amaras, quæ in dulces uerse sunt.* Sic Christus sa-
pore spirituali sanat amaritudinem mundi. Hinc
Stephano *lapides urentes dulces fuerunt*: & multis
sanctis ardentes prunis, candentes testæ, uisæ sunt
suaues tanquam rosa. Hinc multi boni gaudent
in tribulatione.

De tertio Dan. 1. *Post dies decem apparuerunt
uultus eorum meliores præ omnibus pueris, qui vesce-
bantur cibo regio.* Uultus eorum quos panis sari-
auit, qui de celo descendit, dixit Glossa, *apparuerunt
meliores, decere scilicet & hilaritate ad beneficium
suum.* Prou. 15. *Cet gaudens excitatam suam.* 2. Cor-
inth. 9. *Hi lapides urentes diligis Deum.*

Tertium circa spiritualement manducationem
notandum, est effectus huius manducationis, &
hic est triplex, scilicet 1. peccatorum remissio,
2. ab æterna morte saluatio, 3. uera corpus Christi
ad salutem æternam participatio: etiam casu
decidatur siue sacramento. De primo, *Panem*

nostrum quotidianum, id est, cibum spiritualement
da nobis hodie: & dimittite nobis debita nostra. Am-
brosius, *Quis manducetam spiritualiter, uirtutem car-
nis & sanguinis Christi dicuntur sumere, & uere
manducare: quia ipsam corporis Christi efficiuntiam
quotidie sumunt, id est, remissionem peccatorum.* Per E-
De secundo Ioan. 6. *Hic est panis qui de calo de-
scendit: ut quis ex ipso manducauerit, scilicet,
spiritualiter, non moriatur, scilicet, morte æterna.*
Augustinus super Apostolum: *Patres nostri tan-
dem escam spiritualement manducauerunt, quoniam & nos
corporalem, non alteram, id est, manna, quod signi-
ficat Christum: & idem credentibus effectit. Alij
vero qui non crediderunt, manducauerunt, & mori-
amur scilicet spiritualiter: quod non Moyses & alij boni,
boni. Quare? quia cibum inuisibilem spirituali-
ter intellexerunt, spiritualiter escuserunt, spiri-
tualiter gustauerunt: ut spiritualiter sanarentur,
scilicet, ab æterna morte. Similiter & nos spiri-
tualiter manducado, ab æterna morte liberamur.
De tertio super illud, 1. Corinth. 10. *Vnus panis
& unum corpus multi sumus, qui de una pane par-
ticipamus, dicit Augustinus. Nulli dubium est, scilicet,
quomodo corporis sanguinisque Domini participem ualem,
fieri, quando membrum Christi efficiunt: nec alienari
ab illius panis calicisque consortio uiuam, antequam
illius panem edat, de hoc seculo in unitate corporis
Christi constituens abscedat: quia illius sacramenti
beneficio non priuatur, quando in illo hoc quod sa-
cramentum significat, inuenit. Inuenitur autem
membrum Christi effectit: & hoc effectit, quando
credendo & amando, spiritualiter manducatur: quia
sic in corpus Christi uere conuertitur, ut cum
ipso æternaliter uiuat. Amen.**



DE TERTIO GENERE indigne communicantium, scilicet, de præsum- ptiuos.

SERMO XIX.

*Venite, comedite panem meum,
& c. Ut supra. Item, Quicumque
manducauerit hunc panem, & c.*



E tertio genere malorum in-
digne communicantium est
hij dicendum, id est, de
præsumptiuos, qui scilicet
non timent communicare vel
celebrare in magnis crimini-
bus, & manifestis. De his
1. Cor. 1. *Qui manducet & bibit indigne, iudicium
sibi manducet & bibit, id est, ualde malum est illi.*
Vnde sciendum, quod duplex est effectus corpo-
ris Domini, scilicet, bonitatis quoad bonos, & se-
ueritatis quoad malos: & tamen ipsius semper
immutabile & bonum in se manet, sed iusto iu-
dicio effectus eius mutatur in his qui eo male
uuntur. Augustinus, *Sancti malis possunt abesse,
quia qui manducet corpus Christi indigne,
iudicium,*

iudicium sibi manducet & bibit, non quod res illa
mala sit, sed quia malus, quod tantum est, male ac-
cipit.

Huius rei exemplum euident est in sole, & in
uino. Nam eandem solis lucem, quam sanus oculo
ad delectationem, æger suscipit ad perturbatio-
nem: & uinum quod sanus homo ad iucundi-
tatem & confortationem, febricitans accipit ad
maiores infirmitatem, uel forte ad mortem.
Hinc est quod indigne communicantes tria ma-
la sequuntur, scilicet,

1. Magna culpa.

1.1. Dei offensa.

1.1.1. Et multiplex plaga.

Primum malum præsumptiuose communican-
tium est magna culpa. Jerem. 2. *Nonquid carnes
sanctæ auferunt à te malitiam tuam, in quibus gloriari-
eris? Huius. Qui scelerate uiuunt in Ecclesia, &
communicare non desunt, quatenus uel communione
mundari: desunt nil ad immundationem proficere,
sibi, dicitur propheta: Quis est quod dilectum mem-
in domo mea fuit scelera multa? auquid carnes
sanctæ auferunt à te malitiam tuam? Quasi diceret:
Non auferunt, sed augmentant.*

Huius culpe triplex est ratio, scilicet, 1. per-
ueria intentio, 2. diuini præcepti transgressio,
3. maxima ingratitudo. Prima ratio culpe præ-
sumptiuose communicantium, est perueria inten-
tio. Actionis enim voluntarie, triplex est radix
sue principium, uel natura, uel uirtus, uel libido
malæ est: sed eius qui est in peccato mortali scien-
ter, & sumit corpus Christi, non potest esse radix,
natura, uel uirtus, quia neque natura, neque uirtus
aliquo modo distat, quod aliquis rem tam impre-
tiam, tam uenerandam in loco uel uale im-
mundo poneret. Vnde peccator qui corpus Chri-
sti sumens ponit in ore suo polluto & corpore,
radix non est natura, uel uirtus: sed libido, id est
præua intentio uel facti temporalis, uel uane
laudis, uel alicuius deceptionis.

Secunda ratio culpe istorum, est diuini præ-
cepti transgressio: Sicut enim Dominus in statu
innocentiæ lignum uitæ ad edendum concessit,
& in statu culpe prohibuit: sic nobis in statu
bono corpus Christi conceditur, & in malo pro-
hibetur. Matth. 7. *Nolite faciem dare canibus,
id est, immundis peccatoribus.* Leu. 21. *Homo
qui habuerit maculam, scilicet, peccati, non offerat
panes Deo suo, nec accedat ad ministerium,
eius.*

Tertia ratio culpe istorum, est maxima ingra-
tutudo: que enim potest esse maior, quam si quis
habens Dominum à quo accepisset quicquid bo-
ni haberet, & ipsum insuper morte sua de iuden-
dio æterno liberasset: eum den Dominum in tri-
bulum impudensimum inimici sui tradidisset,
diceret, & ibi conuocaret, & nihil uideret?
Tanta ingratiudine peccant, qui corpus Domini
sumunt in peccato mortali. Mal. 3. *Retribuam
mala pro bonis, & uindictam pro uindicta mea, & con-
citerum: ne inimici mei uideant uindictam meam, in
quo san discepto est? scilicet in morte Christi.*
Am brosius, *Christum ille uocant, qui libere pec-
cat absque timore & penitentia, qui se indignum*

participat. Idem Qui indignum Christum sumit, idem
est, ac si interficiat. Augustinus, *Quam temera-
rium, quamque nefarium est uocari manibus inter-
næ Virginitatis, & sicuti dicitur: quis auditis su-
sineret aurium? quis oculis uos confunderetur ad
immutum? que mens non reperetur in excessum, ubi
mundis preterit mittitur in tranquillitatem? non enim
imms est, deestabile in os pollutum, quam in iustitia
ministe Dei Filium.*

Secundum malum istorum, est magna offensa
Dei. Zach. 1. *Irascitur ergo irascitur super omnes oppu-
lenti: quia ego iratus sum patrum, ipsi uero aduinc-
runt.* Quasi diceret Dominus: Quasi parua
irascor hominibus propter peccata quæ commit-
tunt in proximum, sed maxime pro eo quod pec-
cant in Dominum. 1. Reg. 2. *Si peccauerit uir in
uirum placari uis potest Deus: si autem in Deum, quid
erabis pro eo?* Glossa. *Quanta maior gloria tua, san-
ta maior offensa. Mal. 1. Ad uos d Sacerdotes, qui
despicit nomen meum, & offertis super altare meum
panem pollutum.* Glossa. *Corripit forma diuinitatis
Episcopus & ministros Ecclesia negligentes, & omnes
qui Christi nomine censentur, cur nomen eius despi-
ciant. Quibus appetit causas offensa, quod panem
pollutum offerunt. Polluit enim panem, id est
corpus Christi, qui indignus accedit ad altare, &
mensam Domini, si non scelerata uoce, scelerato
opere despicit: & dum sacramentum uolunt
ipse cuius est sacramentum, uoluit.*

Tertium malum istorum, est multiplex plaga
& grauis ex iusta Dei uindicta. Sicut enim ab
antiquo filio Israel maximum erat peccatum, &
peffimarum causa maledictionum, quod per ido-
latram Deum prolecerunt: & postea Indæis
impijs, quod Christum non susceperunt, sic modo
Christianis maximum est peccatum, & causa
plagarum, quod corpus Saluatoris indigne sus-
cipiunt. Gregorius super Deut. 28. *Creator uni-
uersi per incarnationis sue mysterium uideam
finare dignatus est, sed quia non cognouit uirtus ad-
ferentiæ sue, idcirco Gentibus frequenter in prædam
data uisum.* Romanis tradita est: & uindicta
super eam omnia genera maledictionum, quæ in
libro legis scriptæ sunt. Similiter his qui peccant,
Dei ingratitatem, circa est uindicta. Si enim
arritam quis peccatis hunc ad usque, sine illa misera-
tionis iuriter: quædam auteritatem meretur supplicia, qui
Filium Dei contempserit, & sanguinem testamenti
pollutum dixerit?

Hæc supplicia uici possunt triplices plage,
Prima, multa damna bonorum spiritualium. Se-
cunda, Acritas contra seipsum carnis temporalium.
Tertia, pestes corporum & iras hominum. De
prima plaga Iherem. 2. *Ad eum, quem uisæ habis
ad uirtutem desiderabilia eius: quia uidi gentes ad-
gressæ sunt, & uirtutem suam de uirtutibus, & uirtutem
uirtutem Ecclesiam suam.* Glossa. *Hoc antiquum
ad desiderabilia Ecclesia manum uirtutem, & spiri-
tualem uirtutem uirtutem, in membris suis. Idem
contaminat, & uirtutem uirtutem, id est, pri-
mam in bonitatem uirtutem uirtutem uirtutem
corpes & sanguinem Domini indigne conser-
tans, & uis prætiola, id est, uies Christi, etiam
lupes dentibus.* Et tanta tanti mali uirtutem:
quia Gentibus, id est, carnis uirtutem, & Christi
circumfessionem non habentes, ministri uirtutem
efficientur.

De secunda plaga Deut. 28. *Si uiderit malum*

vocem Domini Dei tui, ut facias omnia mandata eius, venient super te omnes maledictiones iste. Maledictus fructus terre tuae, arma bona tuorum, et greges ovis. Misit Dominus super te famam et esuriam, et incitationem in omnia opera tua. Hæc plaga venient si audire nolueris mandata Dei, scilicet, præcipue de corpore Domini non indigne tractando, secundum illud Lou. 21. Homo qui habuerit maculam peccati, non offerat panem Deo suo, nec accedat ad ministerium eius. Gen. 3. Quia comediisti de ligno ex quo tibi præceperam ne comederes: maledicta terra in opere tuo, spinæ et tribulus germinabit tibi.

De tertia plaga 1. Cor. 11. Probat seipsum homo et sit de pane illo edat. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi manducat et bibit, id est, ad iudicium mortis se obligat, et multi alij propter scelera vnus sæpe feriuntur, unde sequitur: des inter vos multi infirmi, et imbecilles, et dormiant multi, scilicet, licet, somno mortis, vel Dei verberem, vel prætorum aduersitate. Numa. 11. Ad hoc carnes in dentibus erant, et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.

Sed ecce, contra has plagas et omnia iam dicta mala triplex remedium ostendit Scriptura. Primum est emendatio vite per penitentiam voluntariam. Secundum, correctio malitie per superiorum disciplinam. Tertium, mutatio incorrigibilis persona per iustitie distinctionem. De primo. Ios. 1. Depopulata est regio, luxus humis, id est, habitatores humi: quia periit messis ægri, id est, bona temporalia et spiritualia. Accipite vos et plorate Sacerdotes: alutate ministri altaris, ingredimini, et cubate in sacco. Gloffa. Sancti Sacerdotes, qui comedunt digne Pascha, accinguntur balteo castitatis: peccatores que remordet conscientia delictorum, ut plangam sua, et populi peccata. Accingite ergo vos Sacerdotes et ministri altaris cingulo penitentia, et plangite puro corde vilitate in confessione et oratione, ingredimini Ecclesiam per penitentiam, unde existis per culpam: cubate in sacco, id est, delicias quibus offendistis, per vite austeritatem compentate, ut iram Dei possitis mitigare.

De secundo Mal. 3. Ecce venit Dominus quasi ignis conflagans, scilicet, per iustos Prælatos, et purgabit filios Leui, id est, ministros altaris: et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et sic vtique placatus mitigabitur ira eius. Ezech. 7. Iudicabo te iuxta vias tuas, et ponam contra te omnes abominaciones tuas, et non parcat oculus meus super te, et non miseretur. Sicut medicus incidit, vrbis non parcat, ut parcatira Dominus. Vnde: Ego percussam, et ego sanabo: et flagellab omnem filium quem recipio. Luc. 14. Compelle intrare. Et sic Dominus per iustos Prælatos non parcat vicia corrigendo, ut parcat iram suam mitigando.

De tertio Ezech. 20. Iudicabo vos, dicit Dominus, et subiciam sceptro meo, et eligam de vobis transfugas et impius, scilicet, ad abijciendum, qui in malo perseverant, id est, incorrigibiles, dicit Gloffa: vt scilicet loco eorum iusti restituantur. Ita. 1. Conuertite manus meas ad te, et excogitabo ad peccatum scelerum tuorum, et auferam omne stammum tuum. Es restitutum iudices suos ut fuerunt prius, et confititarios tuos sicut antiquitus: sicut tempore Moyfi et Machabeorum. Vocaberis Civitas iusti, vrbis fidelis. 1. Machabæ. 4. Et cogitavit Iudas de

altari holocaustorum quod prophatum erat, quid de eo faceret. Et incidit illic consilium bonum, ut destruerent illud: ne fides esset illis in opprobrium, quia contuminauerunt illud. Gentes, et demoliuit sunt illud. Et reposituerunt lapides in monte domus in loco apertio, quousque venisset Propheta, et responderet de eis. Et accepertat lapides integros secundum legem, et edificauerunt altare nouum secundum illud quod fuit prius. Gloffa ibidem. Altare holocaustorum est fides pura, doctrina recta, et conuersatio bona Christi ministrorum. Sed hoc altare si prophatum fuerit hæretica prauitate, vt simonia, vel alia scelerum immanitate: iam destruendum erit, id est, a sacerdotij dignitate deponendum, forte opprobrium sit sancte Ecclesie, quod habet prauos et facinorosos rectores, qui diabolica astutia seducti sunt, unde Dominus suis Discipulus ait: Vos estis sal terra, quod si sal euenerit, in quo salietur, ad nihilum valet ultra, nisi vs proyiciatur foras, et conuoluerit ab hominibus. Deposito ergo prophatum altari mystico, reponi debent lapides illi in monte domus in loco apertio, donec veniens Propbeta respondeat de eis: quia peccatores redigi debent sub penitentia, donec per sanctos Doctores diudicetur pro commisso crimine satisfactio perpetrata. In locum autem eorum lapides integri, secundum legem substitui debent: vt fiat altare nouum secundum illud quod fuit prius. Homines fide Catholica sani, scientia sanctarum Scripturarum imburi, bonis moribus religiosi in locum regimini, unde decident prauaricatores, subrogari debent secundum auctoritates diuinae legis, ut sine reprehensione in nouitate vite, et norma iustitie exhibeatur ministerium Deo in Ecclesia, quam sibi acquisiuit Christus pretio sanguinis sui ipsam non habentem maculam neq, rugam. Anser.

DE TERTIO MODO manducandi, scilicet spirituali & sacramentali, quo boni manducant.

SERMO XX.

Venite, comedite panem, &c. Accipite et comedite, Hoc est corpus meum. Luc. 12.



EST trius modus manducandi corpus Christi est sacramentalis, et spiritalis simul, quo soli boni Christiani communicant: et hoc factum manducant, et manducantur. Vnde circa hunc modum tria possunt considerari.

- I. Est multitudo malorum non communicantium.**
- II. Magnitudo felicitatis in honorum corporis Christi digne sumentium.**
- III. Ratio remanucationis sic manducantium.**

Primum

Primum circa hunc modum manducandi considerandum est multitudo malorum non communicantium. Cum enim triplex sit modus communicandi vel manducandi: scilicet, sacramentalis tantum, quo mali Christiani manducant, et tamen non manducant: spiritualis tantum, quo boni non manducant, et tamen manducant: sacramentalis et spiritualis simul, quo soli boni Christiani communicant, vel manducant, et manducantur: restat ad diuisionem huius sufficientiam multitudinem quædam malorum, qui nec manducant, nec manducantur, id est, qui corpus Christi non suscipiunt, et ideo morte æterna peribunt. Istorum tres species sunt ac turba. Primi, infideles: secundi, negligentes: tertij, contemptores. 1. Infideles sunt, quorum corda per malitiam suam fallente diabolo sic excæcata sunt, vt non possunt cognoscere, et credere diuina sacramenta pro salute mundi mirabili Dei sapientia instituta. 2. Negligentes sunt quidam Christiani, qui temporalibus luctis, et secularibus negotiis in tantum se occupant, vt sacram communicatione tempore debito sumere negligant. 3. Contemptores sunt, qui sceleribus suis tanto amore inhærent, quod corpus Domini sumere penitus paruipendunt.

De primis Ioan. 6. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Quasi diceret. Non credimus, quod dare possit. Sap. 5. Errauerunt impij: excæcatis enim eis malitia eorum, et nescierunt sacramenta Dei. Ioan. 3. Quis incredulus est Filio, non videt vitam: sed in Deo manducant super eum.

De secundis Matth. 22. Missi Rex seruis suis vœtare inuocatis ad nuptias, dixerunt: Ecce prandium meum paratum, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, et abierunt, alium autem villam suam, alium ad negotiationem suam. Gloffa. In villam ire, est terreni labori inmoderate insisterem: negociandi vero, terrenis luctis nimis inciderem. Tales qui prandium diuini sacramenti negligunt, quamuis fidem et quædam opera charitatis habere videantur: tamen nisi peniteant, damnabuntur. Ioan. 6. Nisi manducauerit carnem Filij hominis, et biberit eum sanguinem, non habebitis vitam æternam. Super illud Eph. 3. Oro, vt possitis comprehendere quæ sit subtilitas et profunditas, dicit Gloffa. Profunditas caritatis, sicut dicitur in iustitia, que sunt profunda, et inuestigabiles: et sunt fundamentum charitatis, sine quibus non valet charitas, id est, exteriora signa charitatis non valent ad salutem æternam sine sacramentis, ea negligentibus. Num. 9. Siquis et manducabit, et in itinere non fuerit, id est, non habet impedimentum iustæ necessitatis, et non fuerit Pharisæus, exterminabitur quia illa de populo fuerit. Quia sacrificium non habetis Dominus tempore sui: peccatum suum esse paratum.

De tertio 1. Paral. 20. Perterritum consertis cum episcopis legi in Regis Excelsa imperio, et primum eum, in consertis illis prædicantibus: Remotissimi ad Damascum Deum subtraxit: et venit ad sanctuarium eius, scilicet, ad faciendum Pharisæus, id est, ad suscipiendum corpus Domini. Et quidam vt videntur conuulsi remaneant: dicit Gloffa. Non est iudicium, et subseruatum esse eis. Ioan. 3. Hoc est iudicium, quia hoc non est manducatum: et dilectionem bonorum magis in vrbis quam in terra: primum eum paratum esse. Quali dixerit: Ratio iudicis est communicantibus, et condemnantibus, qui plus diligunt peccata. Alberti Magni Serm.

catis suis inhærere, quam se preparare, et Christum suscipere. Canon ait: Qui pro sceleribus suis duobus vel tribus annis non communicant, excommunicandi sunt: donec penitentiam agant. Luc. 14. Nemo trivrum illorum qui vocati sunt, et non uenerunt, gustabit carnem meam.

Secundum circa hunc modum considerandum est magnitudo felicitatis bonorum corpus Christi digne sumentium. Et probatur hoc a tribus, 1. ab optimæ partis electione, 2. a Spiritus sancti vera participatione, 3. ab ipsius Christi certa in habitatione.

Primo probatur felicitas digne communicantium magna ex optimæ partis electione. Quia sicut Beata Virgo tribus sibi propositis, scilicet, esse matrem, et virginem: vel esse virginem, et non matrem: vel esse matrem et virginem vitamam et optimam partem, scilicet, esse vtamque simul, elegit. Sic isti inter modos corpus Christi manducandi optimum modum elegerunt. Primum modus est manducare sacramentaliter tantum, et non spiritualiter. Secundus, manducare spiritaliter tantum, et non sacramentaliter. Tertius, manducare sacramentaliter, et spiritaliter simul. Hanc vltimam et optimam partem, scilicet, de primo modo comedere sacramentaliter, et de secundo modo comedere spiritaliter eligunt: et sic ex vtraque parte quod melius est, comedunt: et ideo multum felices sunt. Eccle. 8. Laudari ergo letitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, et biberet, et quis gauderet. Quasi diceret: Expertus sum plurima genera gaudiorum, et delectationum carnis, et mundi: et hæc vanitas et error: et finis eorum meror et luctus, unde laudari pœ omnibus letitiam, scilicet, veram, id est, testimonium bonæ conscientie: et quod non esset homini bonum sub sole, id est, melius in hoc mundo, nisi quod comederet, scilicet, panem, qui de celo descendit, id est, corpus Christi: et biberet, scilicet, vinum quod terrefacit car hominis, id est, sanguinem Domini.

Secundo probatur felicitas istorum magna a Spiritus sancti vera participatione. Palm. 80. De pera melle saturavit eos. Quia scilicet fideles sicut de corpore Christi maledicunt Spiritus sancti. Sap. 13. Quis in bono et iustis est, Dominus, spiritus sanctus in nobis, qui scilicet unit in nobis de tuo corpore. Augustinus. Perceptio sanguinis et corporis Christi homo vnus: non sumens tantum sacramentaliter, quod et mali faciunt: sed pertingens vtique ad Spiritus participationem: vt in corpore Deo sanguinem membrum maneat, et eius Spiritu vegetetur.

Tertio probatur idem ab ipsius Christi certa in habitatione. Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, manet in me, et ego in eo. Hilarius. Accipit carnis Domini, et haurit sanguinem ad effectum, vt sit in Christo, et Christus in nobis. Sic et in nobis Christus, vt carnis domus carnis occupamus: et sumus in eo dicitur, hoc quod nos sumus, in Deo est.

Tertium circa hunc modum considerandum est ratio manducationis digne manducantium, id est, qua ratione dicitur, quod tales manducant, et manducantur. Et hoc est huiusmodi ratio: quod dum corpus Christi a fidelibus digne manducatur, non ipsum vt abis cibos, in manducationem conuertitur: sed a consertio, vt re

Ad 3 mandu

manducans in illud spiritaliter mutatur. Nam manducantem se Dominus sui corporis membrum facit, & sibi incorporans per charitatem vnit, & imagini bonitatis suæ similem efficit.

Prima similitudo sumitur de virtute amoris nostri, hæc est enim vis amoris transformari cor amantis in amatum, id est, amari fortunæ prosperæ, & aduersæ assimilari.

Secunda similitudo ad idem sumitur de virtute rei maioris. Nam si ad guttam aquæ magnam vas vini fundatur, virtute multitudinis vini aqua ex toto in illud mutatur.

Tertia similitudo ad idem sumitur de virtute rami arboris. Hæc est proprietas furculi bonæ arboris, si trunco inferatur, etiam syluestri, quod ipsa naturali quidem virtute præualens illius amaritudinem in suam dulcedinem & nobilitatem conuertit.

desideriis ad cælestia eleuatis, Dominici corporis tribuit sacramentum. Hinc fructus erumpit: quia cor fidele virtute corporis Domini, propria amaritudine relicta viciorum, similes Christo spirituales frondes, flores, & fructus virtutum, & bonorum operum facit.



PARS VI. DE DVODECIM EFFECTIBVS CORPORIS CHRISTI CONTRA DVODECIM LANGORES.

SERMO XXI. Venite, comedite panem meum. Ut supra. Pater meus usque modo operatur, & ego operor. Ioan. 5. Item aliud: Altissimus de terra creauit medicinam. Eccl. 38. Item: Benedictus fructus ventris tui. Luc. 1. Item: Ascendam in palmam, id est, in crucem, & apprehendam fructus eius. Cant. 7.



Primum principale circa sacramentum Dominici corporis notandum, est effectus bonitatis eius, siue virtus spiritalis. Nam quia parentes primi per veritatem Deo pomi gustum corrupti multas infudere miseras suo generi, necessarium fuit medicamento Saluatoris miseris subueniri.

I. Vincula...

- I. Vincula culpe. II. Defectus gratie. III. Et mortis plaga.

De primo Psal. 118. Funes peccatorum circumplexi sunt me. 2. Paral. in fine. Incuruatus sum in puluere vinculo forti, id est, peccati. De secundo Psal. 138. Imperfectum meum viderunt oculi tui. Item Psal. 142. Anima mea sicut terra sine aqua tibi, id est, arida & sterilis, sine fluentis gratie & gemine tritici.

In quolibet istarum trium miseriarum generalium intelliguntur quatuor mala specialia quasi duodecim langores speciales: ad quos curandos ordinantur duodecim Dominici corporis fructus.

Prima mala nostra sunt langores sunt quasi vincula culpe, quibus multe stringuntur anime, scilicet, 1. demonis tentatio, 2. fomitis repugnatio, 3. cordis macula, 4. Creatoris offensio.

De secundo Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Rom. 7. Vides aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee. Augustinus. Aliam legem, id est, fomitem peccati in membris meis, ut in oculo ad concupiscendum, in lingua ad maledicendum, in manu ad iniuriam faciendum, & sic de aliis: repugnantem legi mentis mee, id est, legi Dei & rationi. Fomes iste peccati qui est in carne, & repugnat menti, velle dicitur lex, quia legitime factum est, ut qui non obediret sui superioris, ei non seruiat suum superioris, id est, caræ. Supra se est Deus, infra se est caro tua: seruas ergo superioris, ut seruias tibi inferiori: contra se sibi superioris, iuste conuenit ab inferiori.

De tertio Ierem. 2. Si inueneris te vitra: tamen maculata es in iniquitate tua terram meam. Prou. 20. Quis potest dicere, Mundum est cor meum, & torus vitæ sum a peccato? Eccl. 7. Non est homo iustus in...

terra, qui faciat bonum, qui non peccet. Eccl. 47. de Salomone. Dedisti maculam in gloria tua.

De quatuor Deut. 9. Memoro, & ne obliuiscaris, quomodo ad iracundiam provocaueris Dominum, Deum tuum. Et quanto maior erat culpa, tanto maior contra peccatorem ira diuina. Zach. 1. Ego iratus sum patrum, quidam autem adiuuerunt in malum. Sciendum quod ira Dei dicitur, non aliquis motus, vel perturbatio animi, quæ illi omnino non accidit, sed iusta vitio, quam delinquenti reddit: & hæc est in peccatore ad minus remorsus conscientie. Eccl. 10. Quis dissipat septem, merdebit eum coluber. Sepe est omne præceptum Dei: coluber, vindicta ira Dei. Augustinus. Iustitia Dei non sinit esse delectus culpe absque dolore vindiçæ.

Contra hæc mala quatuor, ordinantur quatuor Dominici corporis fructus primi, 1. qui nos liberant à vinculis culpe demonem fugat, 2. fomitem refrigerat, 3. maculam cordis mundat, 4. iram Dei placat. De primo fructu Tob. 6. Si cordis piscis particulam super carbones posueris, fumus eius excruciat omne genus demoniorum. Flumen in quo pisces sunt, mundum & omnes pisces eius, diuersa genera hominum: piscis ille magnus, gentem Indæorum: cor piscis, quasi membrum nobilissimum, & ex quo vita procedit, Beatam Virginem: particula cordis, significat corpus de Virgine sumptum Saluatoris. Hoc debet super carbones poni, id est, fidelibus accensis amoris igne donari: tunc fumus eius, id est, virtus spiritalis, fugat tentationes demonis, Plalm. 67. Excurret Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, a facie eius.

De secundo fructu Plalm. 67. Selmon mons Dei est Christus. Selmon interpretatur umbra, Christus ergo est umbra nostri refrigerii, ut dicit Glossa. De corpore Christi manet umbra gratiæ, quæ nobis defensaculum est contra incentiuam vitiatorum, & carnalis concupiscentiæ. Vnde dictum Virgini, Virtus Altissimi obumbrabit tibi. Umbra enim sit de corpore, & lumine. Lumen est Verbum Dei: corpus, caro Christi. Accessit lumen corpori, id est, Verbum Carni. Verbum enim caro factum est. Dum ergo fidelis corpus Christi sumit, spirituale refrigerium percipit quasi de umbra gratiæ, quæ de ipso fluit. Osee 14. Ego quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium.

De tertio fructu Psal. 67. Volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus quem præcepit tulerat de altari, & dixit: Ecce tetigi hoc labium tuum, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Lapis ille pretiosus, sumptus de altari, significat corpus Christi: cum eo os cordis tangitur, peccatum veniale mundatur. Gregorius. Dominus dedit nobis sacramentum salutis, ut quia quædam peccata sunt, & illa iam morti pro peccato non potest: per hoc remissionem consequamur.

De quarto Prou. 25. Manus absconditum exquirunt iram. Eccl. 2. Si de craticula fuerit sacrificium, simila oleo confertetur, quam offerens Dominus, trahet manibus Sacerdotis. Qui cum obtulerit panem collei memoriale de sacrificiis, & adalebit super altare, in odorem suauitatis Dominus. Panis in craticula coctus & oblatus, & confertus oleo, Christus est in cruce pro nobis passus, & torus vitæ Spiritu sancto. Hæc sacrificij memoriale est hostia

hostia Ecclesie quæ offertur in memoriam passionis Dominicæ. Hac debet super altare adoleri, id est, accendi: quia in corde fideli cum seruire desiderij, & deuotionis suscipi. Hic odor suauitatis est Domino, id est, tam grata Deo ut ob eius gratiam iam suam remittat, & nos sibi reconciliet, & ad æternam pacem perducatur. Amen.



DE QVATVOR FRVCTIBVS corporis Christi secundis.

SERMO XXII.

Venite, comedite panem meum, &c. Vt supra.

LI A quatuor mala nostra, siue langores sum, quasi defectus gratiæ, quibus multæ laborant animæ, scilicet,

- I. Defectus in cognitione nostri.
II. In dilectione proximi.
III. In sapore spirituali.
IV. In conseruatione boni.

Contra hæc valet fructus Virginis corpus Saluatoris. De primo langore Genes. i. Tenebre erant super faciem abyssi: quasi ab antiquo cor hominis obuolutum fuit ignorantia sui. Ier. 17. Præuocet illud? Psalm. 50. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. & ab alienis parce sermo tuo: & ab alienis quibus alios peccare feci, vel aliorum peccatis confensi. Math. 7. Quid uidetis fistulam in oculo fratris sui, & trabem in oculo tuo non uidetis?

De secundo Matth. 24. Quoniam superabundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Eccl. 4. 1. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelat crystallus ex aqua. Defectus amoris probatur ab exterioribus signis. 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem patientem, & clausit oculos ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ierem. 9. Vnusquisque à proximo suo se custodiat, & in omni fratre suo non habent fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & uir fratrem suum deridebit & ueritatem non loquetur. Prou. 20. Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est apud Deum. Glossa. Diuersum pondus & diuersam mensuram habet in domo sua, ut aliter sibi, aliter proximo nocet: qui in suis semper actibus, quæ laudentur: in proximis quæ vituperentur, quærit: sed & qui in temporalibus sibi maiorem, proximo minorem mensuram dare studet. Quia defectum dilectionis habet, Deo displicet. Similiter est de eo, qui malo verbo vel facto proximum conseruat, lædit, uel damnificat.

De tertio Ierem. 31. Omnis qui comederit uenam acerbam, obstupescet dentes eius. Gregorius. Quid est uua acerba nisi peccatum? uua quippe acerba est fructus ante tempus. Quisquis ergo presentis uicæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructum ante tempus comedere festinat. Sed qui uenam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt: quia qui presentis mundi delectationibus pascitur, interni sensus eius ligantur, ut iam spiritualia sapere nequeant. Hoc figuratum est Num. 11: in populo Israel, qui in Agypto carnibus cum allio & cæpis satius fuerat, & postea in deserto talia concupiscens, panem cælestem, scilicet, manna dulcissimum, cum nauſea respiciebat. 1. Corinth. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Augustinus. Animalis dicitur carnalis homo, qui ferat dissoluta lasciuia anima sua, quem intra naturalis ordinis metas spiritus rector non continet, eo quod ipse Deo regendum se non subijcit. Talis spiritualem dulcedinem non sapit.

De quarto Gal. 3. Sic stulti estis, ut cum spiritu cepertis, nunc carne consummaminis? Prou. 2. Relinquunt iter rectum, & ambulanti per uias tenebroſas. Luc. 8. Qui supra petram: hi sunt qui cum audient uerbum, eum gaudio suscipiunt: sed radicem non habent, scilicet, stabilitatem firmæ voluntatis: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Cant. 7. Mane surgamus ad uineam, & uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturunt. Glossa. Non est intrandum si uinea flores, sed si flores ad partum fructuum conualescent: quia non mirum est, si quis bonum inchoat: sed valde mirabile est, si intentione bona in bono opere perseverat.

Contra hæc quatuor mala, quatuor secundi fructus corporis Domini, qui nos hic in gratia perficiunt. 1. intellectum enim ad se cognoscendum illuminant, 2. uoluntatem suæ affectum in dilectione proximi inflammant, 3. memoriam spirituali dulcedine delectant, 4. & totum hominem in bono conseruant.

De primo fructu Prou. 24. Comede, fili, mel: quoniam bonum est. Mel est sapientia Dei incarnata, in cibum dulcem nobis preparata. Hoc bonum est ad spiritualem medicinam: quia illuminat mentem. 1. Reg. 14. Vidisti quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustauerim panem mellis. Ier. 51. Butyrum & mel manducabit omnis qui reliquus fuerit, ut scilicet sciat reprobare malum & eligere bonum. Psalm. 33. Dominus illuminatio mea, & salus mea. Accedite ad eum, & illuminamini, scilicet, ad cognitionem nostram. Prou. 20. Lucerna Domini spiraculum hominis, quia inuestigat omnia secreta uentris. Spiraculum est illuminatio à Domino data homini ad cognitionem sui. Vnde Glossa. Diuini afflatus illuminatio cum in mentem hominis uenerit, eam submissis illuminans ostendit quæ ante cogitationes præuocant & perire poterat: & pensata bona respiciat.

De secundo fructu dicitur Isa. 6. quod Angelus tulit calcem de altari, & respexit eo ad Isaiam. Calculus est carbunculus, sic dictus, quia ignitus ut carbo, & significat corpus Domini de altari sumptum, & charitate inflammatum: quod accendit amore corda fidelium. Psalm. 17. Ignis à facie eius excursit, carbones succensi sunt ab eo. Cant. 8. Lampades eius, lampades ignis atque flammularum. Quia intus ardent Dei & proximi dilectione,

&c. ex

& exterius lucent operibus misericordiæ.

De tertio fructu Psalm. 14. Inſpice & uide quoniam sanus est Dominus. Eccl. 49. Memoriam Inſpice in compositione odoris facta opus puramentarij, In omni ore quasi mel inducabitur. Inſpice qui interpretatur fortitudo Domini, significat Christum. Dicit Glossa Memoria Christi, id est, sacramentum corporis eius, quod in memoriam sui iussit consecrari, opus est odoriferum ueri pigmentarij, id est, Spiritus sancti, qui illud composuit de pretiosis speciebus, scilicet, de carne uirginali, & sapientia Dei. Hoc quasi mel in ore cordis inducabitur, si uirtus eius in salutem humani generis pie cogitatur. Cant. 2. Sub umbra illius quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Primo fidelis anima Christum desiderat, æstuat spiritu, & sicut: secundo umbram refrigerij in fructum obtinendi sentit: tertio sedet, expectat, orat: ut se totum ad ipsam resciendam & uiuificandam fructus infundat: quarto per infusam eius dulcedinem suauiter gustat.

Sed dicit aliquis: Ecce sapius, ut possum, me preparo: corpus Domini sumo: sed nihil sentio solatiij specialis, nil spiritualis dulcedinis. Respondeo. Cibus iste sine fructu, medicina est hominis. Vnde sicut medicus peritus quandoque quibusdam dat medicinam dulcem palato corporis, & quandoque non sed palato mentis: quæ quamuis non gutturi, tamen bene sapit rationi: pro eo quod dum sanat mentem delectat. Sic Dominus dat suis fidelibus daret semper corpus: sed dulcedinem suam alio modo illis ostendit, prout cuilibet expedire mouit. Hinc est, quod quidam dulcedinem illam sapiunt per affectum, & ardentiore delectantur deuotione: & alij eandem dulcedinem sapiunt per intellectum, & sufficienter resciuntur utilitate: in eo quod credunt & intelligunt per hunc cibum sanctum ueram vitam obtineri.

Igitur quamuis non sapit dulcedinem Domini, primo modo, id est, per affectum inuincæ deuotionis: sapiunt secundo modo, scilicet, per intellectum multæ utilitatis. De primo Isa. 55. Audite audientes uocem & comedite bonum, & delectabitur in eragatione animæ ustra. Ambros. Panis candidissimus habet in uno delectationem, &c. De secundo est illud Cant. 2. Fructus eius dulcis gutturi meo, id est, pie & fidei menti, quæ credit & intelligit hunc cibum sanctum esse sibi utilissimum: unde Glossa. Dulcis fructus gutturi cordis: quia in eo intelligit anima causam uicæ: dum etiam corporaliter percipit.

Hæc dulcedo valet contra tria mala, quæ sunt in mundo. Require supra in sermone 19. post medium.

De quarto fructu Psalm. Panis ter hominis confirmat. Quia scilicet corpus Christi fideles suos in uita sua finaliter confortat. 1. Reg. 19. Comedit Elias panem, quem sibi Angelus ministravit, & ambulauit in fortitudine sibi illius 40. diebus & 40. noctibus usque ad montem Dei Horib. Horib interpretatur uentus, mons igitur iste est mensa Dei: & significat satietatem cælestis gloriæ. Panis utique corporis Christi confortat nos in uita bona & bono opere, 40. diebus & noctibus, id est, toto tempore presentis uite: usque ad montem & mensam Dei, id est, quousque pertinetiamus ad altitudinem securitatis, & satietatem dulcedinis

æternæ gloriæ. De his dicitur 4. Reg. 4. Elifens incubauit super puerum, & posuitque os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius: & calcata est caro pueri. Fidelis anima per puerum: Dominus per Elifens significatur: qui sicut sigillum cere: sic se coniungit animæ. Oculos suos super oculos eius ponit, quia intellectum illuminat: carnem calcata, quia affectum charitatis inflammat: os super os ponit, quod gustum memorie dulcedine spirituali delectat: manus super manum ponit, quia in bono opere usque in finem conseruat: & sic totum hominem perficit: & ad uitam æternam perducit. Amen.



DE QVATVOR fructibus tertiis.

SERMO XXIII.

Venite, comedite panem meum, & bibite, &c. Vt supra.

ERTIA alia quatuor mala nostra siue langores, sunt quasi mortis plagæ, quibus multæ grauantur animæ, scilicet,

- I. Debitum mortis æternæ.
II. Defectus bonæ uitæ.
III. Exiliu mandamæ miseris.
IV. Inseruatio corporalis materia.

De primo langore Rom. 7. Ero carnalis & uendicatus sum sub peccato. Primi enim parentes uendiderunt se, & totam progeniem suam, ad perpetuam seruitutem diaboli: quod est ad æternam mortem, pro medica delectatione peccati. Gen. 2. De ligno scientiæ boni & mali non comedat: in quo cumque sit transgressus ex eo, & mortis uentus, id est, te & posteritatem tuam ad æternam incedit obligabit. Rom. 7. Per uitam uitam in bono incedit potentiam seruati: & per peccatum inquit, id est, certitudo mortis temporalis, & debitum æternæ mortis nisi subueniret redemptio Saluatoris. Eph. 2. Eramus sicut mandamæ facti, & carni, id est, debitores æternæ mortis.

De secundo Psalm. 101. Dies mei sunt uentura delectationum. Item Psalm. 101. Saluum me sic Dominus, quoniam defecit sanguis, quoniam iniquitas facta est uisitati à filijs hominum. Gen. 27. Dies peripramati uita mea cunctum terram amaram sunt, peris & mali, & non peruenierunt usque ad dies pueritiæ meorum. Item Gen. 3. Saurus & eripitio locum cordis ad malum primo sunt ad altitudinem facti. Eccl. 19. Qui mendax spernit, & perditur decider. Heb. 2. Proprium spiritus sui aduocatum obseruati qua uindicta: ut ferro percutiamini.

De tertio Gen. 3. Eripe Dominus Adam de paradiso, & habitauit in orientem terram, & seruauit eum sub manu in exiliu in terra chanaan. Psalm. 8. Regis me & uis mandamæ meæ præuocata est. Heb. 11. Iussu scilicet Abraham, Isaac, & Iacob, &

lis suis dedit: quia sacramenta Iudæz missa quæ suscipere noluit, hæc cum omni desiderio rapuit, & de eis familiam suam, id est, fideles parit: & hoc ut eos ad tria bona confortaret: 1. ad opera misericordiarum, 2. ad lucrum animarum, 3. ad emptionem cælestium diuitiarum. Vnde sequitur post prædictum cibum: *Consideravit agrum, & emis eum. De fructu manuum suarum plantavit vineam.*

Primo ergo confortatur cibo Domini ad opus bonam. Eccl. 33. *Cibaria, & virga, & onus asino: panis, disciplina, & opus seruo.* Sicut pabulum confortat asinum ad onera sua portanda: sic panis cælestis seruum Dei ad opera bona perficienda. 1. Tim. 1. *Gratias ago ei qui me confortavit in Christo Iesu.* Qui enim vere considerat in hoc sacramento immensam circa se Dei liberalitatem, valde confortat eum ad proximi pietatem.

Secundo confortatur ad lucrum animarum: vnde ibidem. *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Gentibus,* nomen meum, scilicet, Iesum Christum, quasi cæleste oleum ad sanitatem animarum. Cant. 1. *Oleum effusum nomen tuum.* De pleno corde Christi fluit oleum gratiæ ad salutem animæ.

Tertio confortatur ad emptionem bonorum cælestium. Hinc supra dictum est, *quod mulier fors post cibum consideravit agrum, & emis eum,* virtutibus scilicet, & bonis operibus. Ier. 32. *Agri pecunia ementur, & scribentur in libro, & imprimetur signum, & testis adhibebitur.* Agri cælestis hereditatis ementur pecunia virtutum & bonorum operum: & scribentur tam agri quam homines emptores in libro vitæ: & imprimetur in corde emptoris signum, scilicet crucis Christi, & lumen imaginis Dei, pro certo pignore: & adhibebitur testis: quia in die iudicij coram omnibus testis erit Dominus, quod vere emisti regnum cælorum pretio bonorum operum.

Vel tertius effectus principalis dici potest vitæ æterna collatio. Ioan. 6. *Signis manducaveris ex hoc pane, vives in æternum.* Et hoc in tribus: 1. in omnium deliciarum præparatione, 2. in omnium desideriorum impletione, 3. in omnium bonorum secura & æterna fruitione. Require in serm. 10. in fine.

DE EFFECTIBVS
corporis Christi sumptis ex
tribus vocabulis.
SERMO XXV.

Venite, comedite panem meum, & bibite, &c. Vel alia vt supra.

EFFECTVS Domini corporis possunt sumi ex quibusdam nominibus, quæ solent eidem ascribi. Nominatur enim.

- I. Quandoque verus panis.
- II. Quandoque sacrificium altaris.

II. Quandoque sacrificium altaris.

De primo Ioan. 6. *Pater meus dicit vobis de calo panem verum.* De secundo Mal. 3. *Placabit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem.* De tercio 1. Tim. 3. *Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestum est in carne per partum Virginis, prædicatum est Gentibus à sanctis Apostolis, creditum est mundo,* id est, concessum fidelibus in cibum salutis: vnde recte dicitur sacramentum charitatis.

Primo corpus Domini nominatur panis verus. Et secundum hoc habet tres effectus: 1. confortat, 2. satiat, 3. & vitam conferuat. Sic panis iste confortat animum ad malum culpæ deuincentium: quia qui carent corroborazione huius panis, vincuntur à vitiiis. 4. Reg. 25. Rex Babylonis & exercitus eius obfedit Ierusalem, & non erat panis populo terræ, & omnes viri bellatores nocte fugerunt ad hortum regis, id est, ad delicias carnis: & ad campestria solitudinis, id est, ad viam latam, quæ ducit ad mortem. Psal. 103. *Panis cor hominis confirmat,* ad malum scilicet culpæ deuincentium, vt iam supra, II. satiat spiritum ad fastidium mundi faciendum: vnde Psal. 131. *Pauperes eius saturabo panibus.* Complenda, *Satiasti Domine summiham tuam muneribus sacris,* Et hoc ad fastidium mundi faciendum. Prou. 27. *Anima saturata calcabit faenum.* Gregorius. *Gustato spiritu, desipit omnis caro.* De tercio quod cõseruat vitam ad Deum semper laudandum, Eccl. 34. *Panis egentium vita pauperis est.* Ioan. 6. *Ego sum panis vivus, qui de celo descendi. Ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, ipse vivet propter me: & hæc vita est ad Deum semper laudandum.* Psal. 145. *Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quandis fuerit.* De his supra sermone 9.

Secundo corpus Domini nominatur sacrificium altaris, & secundum hoc triplicem habet effectum, scilicet, in triplici statu fidelium: 1. in hoc mundo, 2. in purgatorio, 3. in celo in primo statu peccata relaxat, in secundo poenam alleviat, in tertio gloriam augmentat.

De primo Leu. 17. *Anima que peccaverit per ignorantiam, offerat arietem immaculatum.* Glolla. 1. *Christum sine quo non sit remissio.* Nihil enim prodest capram, id est, asperitatem penitentiae immolare, nisi studeris in Christi immolatione planam fiduciam habere. Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Paschasius. *Licet omnia peccata in baptismo sint donata: infirmitas tamen peccati, id est, fomes, in carne remanet.* Et quia adhuc quotidie labimur, saltem in venialibus: ideo pro nobis Christus quotidie immolatur: vt qui semel moriendo mortem denicit, quotidie recidua delictorum per hæc sacramenta relaxet. Ambrosius. *Sicut quod ubique offertur, unum est corpus: ita & unum est sacrificium. Christi semel in cruce hostiam pro omnibus obtulit: ipsam offerimus & nunc. Sed quod nos animus, recordatio est sacrificij illius: nec causa sua infirmitatis repetitur, sed nostra: quia quotidie peccamus.*

De secundo Leu. 17. *Dedi vobis sanguinem, vt super altare meum expietis pro animabus vestris.* In hoc figuratum est, quod sacrificium Carnis & Sanguinis Christi valet animabus in poena purgatorii.

Hinc

Hinc sciendum est, quod tres sunt turme animarum: hinc decedentium, Prima peccantium, secunda poenitentium, tertia innocentium. Primam sacrificium non adiuuat secundam à poena alleviat, tertiam sine poena per ignem ad cælos subleuat.

De primo 1. Reg. 3. *Iterum Heli, quod non expiatur iniquitas domus eius ultimis & muneribus: refque in æternum.* Domus eius, id est, omnium in peccatis persistentium. Ier. 7. *Quia locutus sum ad vos, & non audistis: & vocavi vos, & non respondistis: proieci vos à facie mea.* Proieciam scilicet post hanc vitam vestram malam in poenam infernalem: à facie mea, id est, ab omni bono quod est in celo & in terra. Tu ergo noli orare pro populo hoc: nec assumes laudem pro eis, id est, sacrificium laudis: & obsequi mihi: quia non exaudiam te. Prou. 6. *Qui adulter est, id est, amans & adhaerens creature ultra mensuram iustitiæ, perdet animam suam: quia zelus & furor viri non parces in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima, quasi pretiosissimum Christi sacrificium.*

De secundo supra, *Dedi vobis sanguinem, vt super altare meum expietis pro animabus vestris.* Sanguinem, id est, sacrificium corporis & sanguinis Christi. Sanguinis ponitur pro corpore & sanguine similes pars pro toto: & quia sanguis in altari non est sine corpore; nec corpus sine sanguine pro animabus, quæ scilicet sunt in purgatorio. Augustinus. *Orationibus & elemosynis, &c. Zach. 3. Partes duæ in terram dispergemur, & deficient: id est, infideles & mali Christiani damnabuntur: & tertia pars relinquetur in ea, id est, poenitentes: & ducam tertiam partem per ignem, id est, animas poenitentium per purgatorium: & vram eos sicut vram argentum: & probabo eos, sicut probatur aurum. Ipse inuocabit nomen meum, & exaudiam eum.* Ipse, id est, populus Christianus in terra derelictus: invocabit me orationibus, elemosynis, & sacrificio altaris, pro parte ducta per ignem, id est, pro animabus, quæ sunt in purgatorio: & exaudiam eum, alleviando scilicet poenam illorum & breuiando.

De tercio Prou. 27. *Admum absconditum extinguit iras, iras scilicet Dei; id est, poenas purgatorii; quantum ad animas innocentes, & in presenti tribulationibus & flagellis factis purgatas.* Psal. 6. *Domine ne in furor tuo arguas me, neque in ira tua corripis me. Queriam sagittas tuas infusa sunt mihi.* Furor Dei ardet in inferno, ira in purgatorio, sagitta siue correptione aoris in hoc mundo. Qui ergo hic sagittas correptionis Domini patienter portat, furor inferni & iram ignis purgatorii duce Domino, illisus euadet. Ita. 45. *Noli timere serue meum. Cum pertransieris per aquas, secum ero, & flumine non operiet te: cum ambulaveris in igne non comburent te: quia Saluator tuus. Dan. 3. Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis eius in furnacem, & fecit medium furnaceis quasi ventum rotis stantem, & non pergit eis omnino ignis neque contriti sunt. Tunc inuocabunt. Deum dicentes: Benedicite Deum, qui etiam nos de inferno: & liberavit de medio ardoris flammæ. Ita. 55. *In laetitia egrediemini, & in pace deducemini: montes & colles cantabunt coram vobis laudando.**

De tercio supra nominato, scilicet, quod sacrificium altaris gloriam beatorum in celo quo-

D. Alberti Magni Sermonum.

dammodo augmentat. Leu. 10. *Pellisculum sacrificij quod oblatum est, &c. vt supra serm. 4. Greg. Eodem momento rapitur in celum mundum. Angelorum consociandum corpori Christi, vt ante obitus sacerdotis in altari uiuatis. Rapitur scilicet corpori Christi consociandum, id est, ad beatos identificandum. Com. Summus Dominus dicitur mysterium, que sicut ipse sanctus ad gloriam, ita nobis ad vitam prodesse persequitur.*

Tertio corpus Domini nominatur sacramentum charitatis, & secundum hoc tres habet effectus: quia tria maxima bona operantur in nobis, scilicet, Spiritus sancti veram participationem, 2. ipsius Christi certam inhabitationem, 3. in similitudinem imaginis Dei transformationem. De primo Psal. 80. *De parta melle saturauit eos.* Quia scilicet fideles sagunt de corpore Christi dulcedinem Spiritus sancti. Sap. 12. *Quam bonus & suavis est, Domine Spiritus tuus in nobis, qui scilicet, de corpore tuo in nos fluit.* Augustinus. *Participatione corporis & sanguinis Christi homo uiuit, non solumus tantum sacramentaliter, quod & mali faciunt: sed pertingens usque ad Spiritus participationem, vt in corpore Domini sanguinem membrum maneat, & eius spiritus vegetetur.* De secundo Ioan. 6. *Qui manducat carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Hilarius. *Accepta carne Domini, &c. Est enim in nobis Christus per carnem, dum eius carnem accepimus: & sumus in eo, dum secum hoc quod nos sumus in Deo est. Ioan. 3. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Dum Verbum carnem assumpserit, in carne nostra habitauit: & dum nos Verbum incarnatum in cibum accipimus, ipsam etiam habitat in nobis. De tercio Ioan. 1. *Quicunq; autem receperit eum, & dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, id est, deiformes & Deo secundum imaginem similes: nec potest creatura ad maius promoueri, quam quod assimiletur suo Creatori.*

Assimilatur autem homo Deo virtute corporis Christi in tribus: 1. in interiori cordis bonitate, 2. in exteriori operis fertilitate, 3. in superiori cælestis regni hereditate. De primo 1. Pet. 1. *Christus proprie gloria sua & virtute, maxima & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hoc efficiamus diuina consortes nature. Maxima promissa, id est, seiplum. Vnde, Iussum adum quod inuauit ad Abraham patrem nostrum, dicitur se nobis. Vt efficiamur diuina consortes nature, id est, vere bonitatis, quia natura Dei bonitas est.* Ambrosius. *Quia Dominus Iesus confers est diuinitatis & corporis: & in qui accipis carnem eius, diuine eius substantie in illo participas alimento, id est, vere bonis effectibus ab eo.*

De secundo Ezech. 17. *Sumam de medulla cædri subleuabit, & de vertice ramorum eius, & plantabit in montem excelsum, & faciet fructum.* Medulla subtilis cædri est æterna sapientia. Alii rami eius sunt patres sancti. Vertex ramorum est Beata Virgo. Pars de vertice est caro Christi sumpta de Virgine. Sursum ergo sumptus de medulla & de vertice eius, corpus Christi plenum diuinitate. Ille plantatus in montem excelsum, id est, in cor iusti ad Deum eleuatum, facit similitem Christi boni operis fructu. De vitio Gal. 1. *Id est, non ego, neque autem in me Christus, me scilicet libi assimilando interiori bonitate, & exteriori bono opere.* Hinc dicitur Aug. Cibus in mundum persequi

35

et manducabis me; nec me mutabis in te sicut cibum carnis tuae. sed in mutaberis in ipse. De tertio Ioan. 14. Quotquot autem receperint eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Ergo & heredes. Rom. 8. Si filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. 1. Pet. 1. Benedictum Deus, qui regem genuit nos, id est, de filiis diaboli filios suos in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immutabilem, conservatam in calice. Amen.

DE EFFECTIBVS sumptis ex tribus aliis corporis Christi vocabulis.

SERMO XXVI.

Venite, comedite panem meum, &c. seu alia vt supra.

EFPECTVS Domini corporis possunt sumi ex tribus aliis nominibus suis, quam supra. Dicitur enim

- I. Quandoque medicina spiritualis.
- II. Quandoque manna, id est, panis celestis.
- III. Quandoque Eucharistia, id est, bona gratia anima fidelis.

De primo Eccl. 38. Altissimus de terra creauit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam. Augustinus. Suscepit Christus de terra terrenus: quia caro de terra est, & de carne maxime carnem accepit, & ipsam nobis ad salutem manducandam dedit. De secundo Apoc. 2. Vincti dabo manna absconditum. Quasi diceret: Qui se preparat per victoriam, illi dabo manna, id est, celestem panem, scilicet, corpus meum, in quo secrete reconditum est multiplex bonum. Ioan. 6. Hic est panis qui de celo descendit. De tertio Eccl. 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Quasi diceret: Prepara te per audirum verbi Dei & obedientiam, qua taceas, id est, cesses à malo & serues reuerentiam in benefaciendo. Tunc dabitur tibi bona gratia, quæ græce dicitur Eucharistia, id est, corpus Christi. Mag. 4. sententia. Sacramentum altaris excellenter dicitur Eucharistia, id est, bona gratia, quia in eo non solum est augmentum virtutum & gratia: sed ille totus ibi sumitur, qui est fons & origo totius gratia.

Primo corpus Domini dicitur medicina spiritualis, & secundum hoc tres habet effectus. Serpens quippe malignus, &c. Vt supra serm. 6. Ignorantiam enim tenebras illuminat, 2. morbum prauæ concupiscentia sanas, 3. & mortem destruendo triumphat. De primo Psalm. 132. Parauit lucernam Christo mee. Lucerna est lumen in diaphano, id est, perlucido corpore: sic corpus Christi est Verbum Dei, quod est lux vera in mundi carne, quæ scilicet pelluntur à nobis tenebra ignorantia. Luc. 2. Viderunt oculis mei salutem meam, quod parasti ante faciem omnium populorum.

rum. Lumen ad reuelationem Genium, Psalm. 26. Dominus illuminatio mea, & salus mea. Accedite ad eum & illuminamini. De secundo Isa. 38. Itera 4. Reg. 20. Iussit Ihasias vt tollerent in altum de fide, & cataplasmaerent super vultus regis, vt sanaretur. Vultus siue vicius regis est concupiscentia carnis. Psal. 6. Misere mei Domine, quoniam infirmus sum: sana me Domine. De tertio Luc. 1. Benedictum fructus ventris tui, scilicet corpus Christi quod est fructus vite valens ad curacionem mortis æternæ. Prou. 3. Lignum vite est hic qui apprehenderit eam: scilicet sapientiam Dei incarnatam. Osee 13. Ero mors tua o mors. De hac triplici corruptione & medicina supra serm. 6. post principium.

Secundo corpus Domini dicitur manna, id est, panis celestis, quod manna habuit similitudinem saporis frumenti, mellis, & olei. De duobus primis Exod. 16. Gustus eius quasi similia ceræ melle. De tertio Num. 11. Fecerunt ex eo torula saporis quasi panis oleati. De tribus simul Ezech. 16. Similam, & mel, & oleum carn. disti.

Et secundum hæc tria habet corpus Domini triplicem effectum: 1. operatur enim morum honestatem, 2. cordis suavitatem, 3. proximi pietatem. Primum signatur in frumento, secundum in melle, tertium in oleo. De primo Zach. 9. Quid bonum & quid pulchrum eius, &c. Panis de frumento bonus & pulcher est in se, & etiam in effectum: quia facit pulchrum. Sic corpus Christi bonum & pulchrum facit honestatem morum. Dan. 1. Apparuerunt vultus eorum, &c. Vt supra. Vultus eorum quos panis satiabat, qui de celo descendit. De secundo Prou. 24. Comede filii mei, quoniam bonum est. Sap. 16. Paratum de celo panem prestisti, &c. De tertio Iob 29. Quis mihi tribuat vt sim secundum dies quando secretis Domini erat in tabernaculo meo, & petra fundebat mihi rivus olei? id est, gratiam pietatis ad bonum proximi. Prou. 21. Thesaurum desiderabilis, & oleum in tabernaculo iusti. 4. Reg. 4. Offerebat vasa, & mulier infundebat oleum. Et ait Eliseus, Vende oleum, & vende creditor tuo: tu autem & filij tui vivite, & de reliquo. Ecce, oleum in opus pietatis proximum reficit, debita soluit, nos ipsos pascit. Primum intelligitur in eo quod fundebat oleum in vasa proximorum, secundum in eo quod reddidit per oleum debita creditor, tertium in eo quod ipsa & filij de oleo vixerunt.

Tertio corpus Domini dicitur Eucharistia, id est, bona gratia. Gratia est influentia diuinæ bonitatis in animam, per quam assimilata Deo, sic ei grata, & vitæ æternæ digna. Et secundum hoc corpus Domini habet tres effectus: 1. similem Deo animam efficit, 2. gratiam & charitatem Deo reddit, 3. vitam æternam tribuit. De primo 2. Pet. 1. Christum propria gloria sua & virtute, maxima præsiosa nobis promissa donauit: ut per hoc efficiamur diuine consortes nature, id est, similes Deo per veram bonitatem. De secundo Cant. 7. Quam pulchra es, & decora, charissima, in deliciis. Quasi diceret: Quia delicato cibo & potu corporis & sanguinis Christi es enutrita: facta es multum decora, & idcirco grata Deo. De tertio Ioan. 6. Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.

Item corpus Domini dicitur Eucharistia, id est, bona gratia, & secundum hoc valde bonum habet

habet effectum, scilicet, quod cum illud manducamus: non ipsam vt alius cibum mutatur in nos, sed nos in illud mutamur. Vt autem dicitur est, gratia est influentia diuinæ bonitatis in animam, per quam assimilamur Deo. Hæc bona gratia, scilicet, corpus Christi, influunt nobis bonitatem suam, per quam non ipsam nobis, sed nos illi assimilamur & in eius bonitatem mutamur.

Hæc nostra in Christum mutatio potest probari similitudine triplici. Prima sumitur de virtute nostræ amoris, secunda de virtute rei maioris, tertia de virtute succuli arboris, &c. vt supra serm. 20. ante finem.

PARS VII. DE TRIPLICI CONSIDERATIONE sanguinis Christi: & primo, vt in cruce funditur.

SERMO XXVII.

Venite, comedite panem, &c. Vt supra. Prou. 9.

His verbis Dominus nos inuitat ad salutem conuiuium, in quo preparauit pretiosum cibum & potum, corpus & sanguinem suum. Dicit itaque supra de Christi corpore, dicendum est hic de sanguine. Hic est qui venis per aquam & sanguinem Christus Iesus. 1. Ioan. 5. Item, Calicem quidem meum bibitis. Matth. 20. Item, Dignus es Domine, quoniam redemisti nos in sanguine tuo. Apoc. 1.

SERMO principaliter circa sacramentum corporis Domini notandum, est consideratio sacri sanguinis. Vnde sciendum, quod sanguis Domini tribus modis potest considerari.

- I. Vt in cruce pro omnium redemptione funditur.
- II. Vt in Sacramento a fidelibus sumitur.
- III. Vt a saluandis spiritualiter bibitur.

Primum est pretiositatis magne probatio. Secundum, tantæ pretij dandi ratio. Tertium, virtutis sanguinis inestimabile. Primo modo consideratur ab inestimabili pretiositate, circa quam quatuor precipue possunt notari.

Primum circa pretiositatem sanguinis Christi precipue notandum, est pretiositatis magne probatio. Et hoc probatur à tribus: 1. à virginali origine, 2. à dignitate innocentie, 3. à Dei vnione.

De primo Eccl. 24. Ego quasi vitis fructificauit sudorem calicis, & succus mei fructus bonitati & honestati. Fructus vitis, scilicet Beate Virginis, quæ est vitulum, id est, corpus Christi & sanguis, vinum ergo honoris, ortum de flore vitis, est sanguis Christi preciosus, natus de virginitate Matris. Multum itaque commendat sanguis Christi nobilitatem & pretiositatem, quod à nullo, vt alius sanguis, corruptione, sed à virginali flore sumitur originem. De secundo Psal. 93. Caput me in manna iusti, & sanguinem innocentem condemnauerunt. Quanto sanguis innocentior, tanto rarior & pretiosior. 1. Pet. 1. Non corruptisibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi igni incontaminati & immaculati Iesu Christi. De tertio Ierem. 3. Agelutauit mihi quoniam domum Israel, dicit Dominus, id est, incomparabiliter mihi vnium totam hominis naturam, scilicet, animam, corpus & sanguinem. Hebr. 2. Quis pueri communicauerunt carni & sanguini, & esse Christum similiter participauit eisdem, id est, Filius Dei pro salute hominis habentis carnem & sanguinem: & ita vnium ea sibi, & honestatum, vt vere possint dici caro Dei, & sanguis. Act. 20. Posuit nos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ergo sanguis Christi vere est sanguis Dei: & ideo tam pretiosus, vt vna gutta plus valeat, quam totus mundus.

Secundum circa pretiositatem sanguinis Christi precipue notandum, est tantæ pretij pro homine dandi ratio, & hæc est triplex. Prima, magni debiti necessaria solutio. Secunda, magni amoris demonstratio. Tertia, magni homi peccati recuperatio.

Prima ratio tantæ pretij dandi pro homine, scilicet, pretiosi sanguinis Dei, est magni debiti necessaria solutio. Maximè enim debito obligatus erat primus homo: quia tenebatur Deo satisfacere pro se, & pro toto genere humano quod raptaerat & occiderat, pottum veniunt condendo vnde diffusæ est cum omni progenesis vitæ in gehennæ carcerem, donec redderet omnem debitum per sufficientem hostiam: nullum est enim secundum peccati quantitatem, & sine maiestatis dignitatem fieri satisfactionem.

Et hoc potest tribus gradibus distingui: pro minori enim culpa minor, pro maiori maior, pro maxima satisfactio maxima est facienda. Hinc statutum erat in lege Dei, vt nulli ratione aut iustorum mandatorum peccatum aliquod Deo offerri & occideri, & sanguinem eius fundi. Et hoc sequitur quod pro tot hominibus primi parentis (qui omnes homines occidit: quia per bonum malum meruit, & pro se per hoc maxime Creatoris maiestatem puriosa hostia debet offerri Deo & occideri, & sanguis eius fundi: quæ ad tantum tantum valeat, quantum omnes homines qui sunt occisi: sed quia nullum omni creaturæ cibum potuit inueniri, bec esse iur ad soluendum tantum debitum, & ad liberandum de inferni carcere genus humanum, vultum Dei hominem fieri omni creaturæ meliorem: & ipsum pro debito hominis occideri, & sanguinem eius fundi.

De primo Len. 24. Anima tua peccauerit per ignorantiam in transgressionem, scilicet, quod mandatum Dei, offerat Dominus vultum, & vult agnum, vt alia hostia, non ad occidendum, sed ad

D. Alberti Magni Sermon.

populum extra castra passus est. Excemus ergo ad eum extra castra, scilicet, delicias carnis fugientes, & Passionem eius imitantes. Cantic. in fine. Fuge dilecta mi, & assilare caprea hinnuloque cervorum. Quasi diceret. Curte coram nobis, vt fera corde vulnerata, & sanguine tuo caelestem semitam nobis demonstra, donec te comprehendamus, & in te delicias æternas capiamus. 1. Cor. 9. Sic currite, vt comprehendatis. Amen.



D E
CONSIDERATIONE
sanguinis Christi secundo modo, scilicet, vt in Sacramento sumitur.

S E R M O XXIX.

Venite comedite; &c. vt supra.
Matth. 26. Bibite ex hoc omnes:
Hic est enim sanguis meus.

Sanguis Domini tribus modis potest considerari.

- I. Vt in cruce ab infidelibus fuditur.
- II. Modo vt in Sacramento a fidelibus sumitur.
- III. Vt prater Sacramento ad saluandum spiritaliter bibitur.



PRIMO modo consideratus commendatur ab inestimabili pretiositate, secundo modo a multiplici vtilitate, tertio modo a spiritali suauitate. Quantum ad primum modum semper est memorabilis, quantum ad secundum modum venerabilis, quantum ad tertium desiderabilis.

De primo Apoc. 5. Dignus es Dominus accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos in sanguine tuo. De secundo. Bibite: Hic est sanguis meus noni testamenti. De tertio 1. Cor. 10. Omnes patres nostri eundem potum spiritualem biberunt. De primo modo considerationis iam supra dictum est duobus sermonibus.

Secundo itaque consideratur sanguinis Christi, vt in Sacramento a fidelibus sumitur, & circa hoc tria requiruntur. Primo quia sacramentum altaris datur sub specie duplici: sub specie cibi & potus, sive panis & vini. Huius triplex est ratio. Prima, ad regalis conuiuij perfectionem. Secunda, ad redemptionis corporum nostrorum & animarum simul significationem. Tertia, ad memoriam Passionis Domini maiorem representationem. De primo Ether 1. Rex Affuerus tertio anno imperij sui facie grande conuiuium cunctis principibus & pueris suis. Cibi inferebantur vinum quaque, vt magnificentia regia dignum erat. Rex iste significat Christum qui non primo vel secundo anno, id est, ante legem vel sub lege: sed tertio, id est,

tempore gratie, facit conuiuium magnis & paruis fidelibus, cibi & potus: vt enim ornatum & perfectionem conuiuij sui & mensæ demonstraret, sub specie panis & vini simul sacramentum altaris administrat: nam vbi alterum desisset, multum laudabile conuiuium non esset.

De secundo Psalm. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui scilicet, obtulit in signum panem & vinum: in pane significans futuram nostrorum corporum redemptionem, in vino animarum. Mag. 4. Sentent. Quare sub duplici specie suntis sacramentum altaris, cum sub alterutra totus sit Christus? ideo scilicet vt ostendatur totam humanam naturam, id est, corpus & animam assumpsisse, & totam similiter redemisse. Panis enim ad carnem refertur, quam scilicet nutrit: vinum ad animam, quia vinum operatur sanguinem, in quo sedes animæ a Physicis esse dicitur. Vnde si sub alterius tantum specie sumeretur, ad alterius tantum, id est, corporis vel animæ, non ad vtrumque pariter liberationem valere significaretur.

De tertio 1. Cor. 11. Hic est calix novi testamenti in meo sanguine. Hoc facite, quotiescumque biberitis, in meam commemorationem, id est, sanguinem meum bibetis in memoriam meae passionis: expressus enim Passio Christi ad memoriam reducitur per considerationem sui sanguinis, quam corpus, Exod. 12. Eris sanguis vobis in signum, in adibus in quibus eritis: in signum, scilicet, quod agnus sine macula occisus est in liberatione Israel de Agypto. Sic sanguis Christi proprium & expressum memoriale est Passionis suæ. 4. Reg. 3. Viderunt Moabita aqua rubra quasi sanguinem: dixeruntque, Sanguis est gladij. Pugnauerunt reges contra se, & cæsi sunt multi. Reges, scilicet, Christus & diabolus: ille humilium, hic superborum i-pugnantes in Passione Domini, quis eorum hominem ad suum seruitium obtineret, ambo sunt grauiter vulnerati. De primo Iob 16. Flos meus iuravit in me quasi gigas, confidit me vulnera super vulnera. De secundo Isa. 51. Nunquid non tu Domine percussisti superbum, vulnerasti draconem? Vulneraui itaque vulneri graui: quia cum Christi carnem innocentem mordere presumpsisset, aculeus diuinitatis potentiam malitiæ eius perforando enerauit, & quem captiuum tenebat hominem, de manu tyrannidis eius liberauit. Recte igitur datur Sacramento altaris sub specie duplici: quia non solum sub specie panis corpus Christi, sed etiam sub specie vini eius sanguis ad expressus memoriale Domine passionis.

Secundo queritur, Quare populus non accipit sanguinem sicut sacerdos sub specie vini? Et hæc est triplex ratio. Prima est ad habendum vas congruum tanti sanguinis contentiuum. Secunda, ad vitandum effusionis periculum. Tertia, ad præcauendum erroris piaculum.

De prima ratione. Sicut enim vinū vas specialius & diligentius preparatur in quo feruetur, exigit, quare panis: sic sanguis Christi sub specie vini sumendus, solis Sacerdotibus conceditur, tanquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, & sacra religione confectis, & virtutum pulchritudine præcellentibus perornatis. Hinc comparantur in Scripturis triplici vasi electo: 1. scilicet altari consecrato, 2. crateræ ligatæ, 3. aureo scypho.

De pri

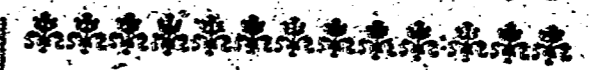
De primo Deut. 12. Carnibus hostiarum tuarum vesceris, sanguinem fundens in ateri, id est, committens Sacerdoti, qui debet esse vas specialiter consecratum & sanctum, & altare dignum ad sanguinem Domini suscipiendum. Glor. Exod. 30. Altare holocausti signat vitam infernam, qui carnem suam quotidie crucifigunt cum vitæ & concupiscentiis, atque in hostiam videntem Deo offerunt. supra Iern. 18. in fine, Mach. 4. Altare holocaustorum est fides pura, doctrina recta, & conuersatio bona Christi ministrorum, &c. Psal. 83. Altaria tua Domine virtutum. Quasi diceret. O quam sancta, quam ornata, quam dilecta debent esse sanguinis Christi vasa!

De secundo Exod. 24. Tulle Moyses dimidium partem sanguinis victimarum, & misit in crateram. Cratera vas est vinarium, multis circulis circumligatum, significans religiosorum Sacerdotum vitam, virtutibus custoditam, ad Christi sanguinem suscipiendum aptam. Ecl. 6. Inuice pedamentum in compedes sapientie, & collum tuum in torques illius: decor enim vite est in illa, & vincula illius alligaturæ salutaris. Item Idem: Timor Domini scientia religiosus. Religiosus custodit, & iustificabit cor, gaudium & exultationem dabit.

De tertio Ecl. 50. Sacerdos magnus quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso, id est, omni genere virtutum, dicit Glossa. Tale itaque vas exigatur speciale & electum ad suscipiendum sub specie vini sanguinem Domini pretiosum.

Secunda ratio est ad vitandum effusionis periculum. Cum enim populus Christianum in solennibus ad suscipiendum Sacramentum conuenit, propter multitudinem circa altare se exprimit, ita quod vix corpus Domini sine metu defluxus capere possit: vnde multo magis si de calice sanguinem sumeret, sine periculo effusionis non esset. Hinc est, quod Dominus Apostolis in cœna paucis, & vt suis, Sacerdotibus, non solum corpus in specie panis, sed & sanguinem suum in specie vini dedit: multitudinè vero hominum in deserto panem sine potu distribuit.

Tertia ratio est ad præcauendum erroris piaculum. Si enim populus rudis susciperet sanguinem sub specie vini, vix crederet illum esse sub specie panis: cum tamèn veraciter sit sub vtraque specie. Nam sicut sub specie vini consecrati sanguis Christi est per transsubstantiam: ita corpus ibi est per annexionem. Et sicut sub specie panis corpus Christi est per transsubstantiationem: ita ibi sanguis eius veraciter intelligitur per annexionem. Hæc enim duo, corpus Christi, & sanguis: imò hæc quatuor, corpus, sanguis, & anima, & deitas Christi iam vltra non possunt separari: vnde sicut Sacerdos suscipit sanguinem Christi sacramentaliter de calice, sic populus sumit eum intellectualiter sub specie panis de ipso Christi corpore: & est eis tam vtilis, & tam dulcis, vt Sacerdotibus qui sumunt eum sub specie vini de calice. Cant. 1. Sicut Cypri dilectus meus mihi. Quasi scilicet in botro sumo duo: vnam, id est, corpus Domini in cibum: & ex vna faciem dulcem sanguinem in potum. Deut. 32. Constitui eum Dominum, vt sanguinem vna biberet meracissimum. Per hunc potum reficit Dominus animam, donec perducat ad vitam æternam. Ioan. 6. Qui bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Amen.



D E E F F E C T V
sanguinis Christi sacramentaliter.

S E R M O XXX.

Venite, comedite panem meum.
&c. Et alia vt supra.
Que vtilitas in sanguine meo?
Ps. 29. Qui bibit meum sanguinem, habet vitam æternam Io. 6.



ERGO queritur de sanguine Christi, vt in Sacramento a fidelibus sumitur, quæ sit vtilitas eius siue effectus? Ad hoc sciendum, quod sic sumptum possumus considerare tribus modis, scilicet.

- I. Vt potum aque vite.
- II. Vt vinum spirituale.
- III. Vt sacrosanctum mysterium Ecclesie.

De primo Psalm. 77. Percussit petram, & fluxerunt aquæ. Sicut petra significat corpus Christi: ita aquæ illæ sanguinem eius, quia est verus & viuus potus animæ. De secundo Prou. 9. Venite, bibite, vinum quod misit vobis, id est, sanguinem Christi multa dulcedine plenum & conditum. De tertio Hebr. 12. Iesus extra portam passus est, vt per suum sanguinem sanctificaret populum. Ergo sanguinis Christi res sanctificans est & sacrosancta. Complenda orat. Quæsumus Domine, vt sacrosancta mysteria presens remedium nobis esse facias & succurram.

Iuxta considerationem & similitudinem cuiuslibet istorum trium habet sanguis Christi triplicem effectum.

Primo potest considerari sanguis Christi potus, vt potus aque vite. Sed potus, vt dicitur Physici, est humectans aridorum, extinctiuius incensorum, & delatius ad membra ciborum: similiter potus sanguinis, vt significatur per aquam, tres habet effectus in anima fideli. 1. Arida eius humectat & coniungit, 2. male incensa refrigerat & extinguit, 3. cibum verbi Dei ad membra vehit, vt bene operari possint.

De primo Isa. 44. Effundam aquam super sitientem, & fluem super aridam: vt scilicet anima quasi palus arida, & facile desiccat, & ad malum prona, potu sanguinis Christi perfusa, coniungatur, congelinetur, & roboretur ad bona. Psal. 12. Dispersit aut populum per uniuersam terram Aegypti ad congregandum paleam: scilicet, mundi vanitates. Et contra Ioan. 12. Iesus innotuit erat, supple, & sanguinem suum datus, non tantum pro Gæne, sed et filijs Dei qui dispersi erant, congregaret in unum: scilicet, per cordis unionem, linguæ refrenationem, sensuum & membrorum disciplinam, vitæ religionem, & supernam dilectionem. 1. Cor. 5. Sitis nona conspersisset estis azymi. Quia sicut estis azymi, id est, per baptismum a vitijs

lum flores virtutum, sed etiam folia verborum bonorum proferunt ex potu sanguinis Christi ad triplicem gratiam : 1. ad peccatorum conversionem, 2. ad inimicorum reconciliationem, 3. ad mortuorum consolationem. Hinc arbores irrigate triplicia proferre leguntur folia, scilicet medicinalia, pulcherrima, & viridia.

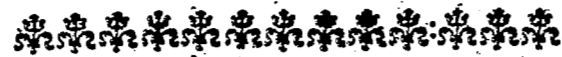
De primo Apoc. 22. Ezech. 47. *Folia ligni*, scilicet paradisi Dei, ad medicinam & sanitatem Gentium, id est, peccatorum : quia aqua eius de sanctuario egrediuntur. Aqua sanctuarij spiritualis potus sanguinis Christi efficit folia sanctæ prædicationis, ad salutem peccatoris. Proverb. 25. *Lingua mollis frangit duritiam. Mal. 2. Lex veritatis fuit in ore eius, & multos auerit ab iniquitate.*

De secundo Dan. 4. *Ecce arbor, & folia pulcherrima, & subter eam habitabunt animalia & bestie, & in ramis eius volucres cali.* Quasi diceret. Sub folio pulchro animalia sibi inimica, vt lupus & agnus, columba & nifus, pacificata erant : quia verba sapientum inimicos reconciliant. Eccl. 40. *Tobia & psalterium suauem faciunt melodiam, id est, concordiam vocum, & super utraque lingua suavis faciens concordiam inimicorum.* Item 6. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos : & lingua eucharis, id est, bonæ gratiæ, in bono homine abundat.*

De tertio Ierem. 17. *Benedictus vir, qui confidit in Domino : & erit tanquam lignum quod transplantatur super aquas, & erit folium eius viride, viridis color in specibus maxime in herbis & foliis oculis turbatos reparat & confortat : vnde per huiusmodi folia, bonorum verba significantur, quæ tristes & miseris consolantur. Eccl. 40. Gratiam & speciem desiderat oculus, & super hæc virides faciunt. Proverb. 27. *Vnguentum & variis odoribus delectatur cor, & bonis amici consilij animi dulcorant.* Eccles. 48. *Ezechias consolatus est lugentes Sion usque in sempiternum. Iob 29. Cum sederem quasi rex, eram tamen mortuorum consolator. Roman. 1. Desidero videre vos, vt aliquid impartiar vobis, gratia spiritualis ad consolandos vos. Iocel 3. In die illa stillabunt montes dulcedinem, & colles stant lacte, scilicet, sacre consolationis.**

Tertio, ex spirituali potu sanguinis Christi oriuntur in anima, quasi in paradiso Dei, bonorum operum fructus. Eccl. 24. *Rigabo hortum plantationum, & inebriabo partus mei fructum.* Rigabo sanguine Christi hortum animæ, & inebriabo fructum bonorum operum celestis dulcedine, id est, boni irrigati potu sanguinis Christi, facient dulcem fructum bonorum operum celestis dulcedine ad vilitatem Christi, quem etiam ipsi comedent in retributione celestis. Amos 9. *Faciunt hortos, & comedent fructus eorum, in presenti scilicet, spirituali prædicatione, & in futuro plena fruitione.*

Amica.



DE TRIPLICI POTU sanguinis Christi.

SERMO XXXII.

Venite, comedite panem meum.

&c. Et alia vt supra.

Ioan. 6. Sanguis meus vere est potus.



Potus sanguinis Christi triplex est, vt ex iam suprædictis patet : sacramentalis, intellectualis, & spiritalis. Sacramentalis, qui à solis Sacerdotibus sumitur sub specie vini de calice. Intellectualis, qui à

populis Christianis sumitur sub specie panis de iplo Christi corpore. Spiritalis, qui ab omnibus saluandis sumitur de passionibus Christi pia meditatione. Primo modo sumptis peccata quotidiana relaxat. Secundo modo fidelem mentem dulcedine sua delectat. Tertio modo totam animam irrigando fecundat.

Primus potus sanguinis Christi est sacramentalis, qui à solis Sacerdotibus sumitur de calice altaris. Matth. 26. *Accipiens Iesus calicem, benedixit, & dedit eis, dicens : Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus.* Omnes, scilicet, Apostoli, quasi soli Sacerdotes. Iste potus digne sumptis peccata quotidiana relaxat, & hoc triplici ratione : quia tria mala sunt in peccato veniali, scilicet, 1. quedam macula conscientie, 2. quedam pena tristicæ, 3. & quedam aduersitas diuinæ offensæ. Contra hæc tria proprie valet potus sanguinis Christi, qui est purus, lenis, pretiosus. Ratione puritatis lauat, ratione lenitatis sanat, ratione pretiositatis placat. Lauat, dico, conscientiam animæ, maculam remouendo : sanat penam tristitiæ, corda fidelium consolando : placat offensam diuinæ iustitiæ, pro nobis interpellando.

De primo Heb. 9. *Sanguis eius emundabit conscientiam nostram.* Gen. 49. *Expectatio Gentium laudabit in sanguine vna pallium suum,* id est, animas nostras. De secundo Zach. 10. *Letabitur cor eorum quasi à vino.* Vinum sanguis est vna, & significat sanguinem Christi, quem bibimus in altari. Iste potus cor bonorum lætificat : quia conferendo solatium spiritualis lætitiæ, sanat à tristitia culpa. Psal. 22. *Calix meus inebrians quam præclarus est.* De tertio Heb. 12. *Accessistis ad sanguinis aspersiōnem, melius loquentem quam Abel :* quia scilicet sanguis Abel clamat ad Deum, contra peccatorum vindictam : sanguis Christi postulat pro nobis, & impetrat indulgentiam. Bern. *O sanguinem Christi, summe reuerendum in altari potum, in celo pro nobis ad Deum patrem aduocatum.*

Sciendum vero, quod tria genera hominum grauius arguantur in Scripturis, qui nimis peccant in sanguine Saluatoris. Primi sunt corpore immundi. Secundi corde indurati. Tertij peccatores prauis. Primi sanguinem Christi in magnis peccatis indigne sumunt. Secundi ad virtutem sanguinis

sanguinis Christi à peccatis suis conuerti non vult. Tertij locum de sanguine Christi ad prauos vsus conuertunt.

De primo 1. Corinth. 10. *Non potestis bibere calicem Domini, & calicem demaniorum.* Calix diaboli est luxuria carnis & mundi. Deut. 22. *Fel draconum vinum eorum :* qui hoc potu turbido & immundo inebriantur, & super eum sanguinem Christi pretiosum fundunt : quantum in se est, eum polluunt : & ideo graui poena digni sunt. Gen. 4. *Maledictus eris super terram : quia aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua, Super terram, id est, plus quam caro tua. Hebr. 10. Irrigans quis faciens legem Moyse, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus mortuorū : quanto potius detestari mereri supplicia, qui Filium Dei concubauerit, & sanguinem testamenti pollutum dixerit, in quo sanctificatus est, & spiritali gratia conuersionem fecerit.*

De secundo Ierem. 5. *Indurauerunt facies suas supra petram, & nihil erunt reuerii.* Quasi diceret : Pertinaces in sua malitia duriores sunt cordes quam petra, sed quam durus adamus. Quia quamuis nulla re possit frangi, scinditur tamen sanguine hirci : sed illi duriores sunt, qui nec virtute sanguinis Christi emolliuntur, nec à sua prauitate conuerti possunt. Item duriores sunt quam petra, & quælibet saxa dura. Quia ad clamorem Christi in cruce, & in eius sanguinis effusione, terra tremuit, & petrae sunt scissæ : sed isti nec ad terribilem vocem prædicationis, nec ad virtutem sanguinis Christi possunt emollii, & à sua prauitate conuerti.

De tertio Iere. 22. *Va qui edificat domum suam in iniustitia, & aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingueque sinopide, scilicet, rubeo colore, id est, sanguine Christi, dicit Glossa. Qui domum materiale[m] edificat de male acquisitis, vel ornata superfluo sanguine Christi, id est, de rebus Ecclesiæ acquisitis sanguine Christi : grauius peccat : sed multo grauius, qui domum spirituales, id est, familiam prauam, vt prauas mulieres, filios, & filias, quasi partes domus, vt fenestras per quas diabolus & fures intrant, & laquearia, quasi laqueos diaboli iniuste edificat : & pinguis est, vultu, passis, & ornata sanguine Christi. His dicitur, Va, id est, grauis increpatio, & æternæ poenæ comminatio.*

Secundus potus sanguinis Christi est intellectualis, qui à populo Christiano sumitur sub specie panis de iplo corpore Saluatoris : nam sicut sub specie vini consecrati sanguis Christi est per transubstantiationem : & corpus per annexionem : vnde sicut Sacerdos suscipit sanguinem Christi sacramentaliter de calice : ita fidelis popululus sumit eum intellectualiter de iplo Christi corpore Iob 39. *Pulli aquila lambunt sanguinem.* Pulli sunt subditi Ecclesiæ. Hi lambunt sanguinem Christi, non de calice, sed de iplo Christi corpore. Hic potus fidelem mentem dulcedine sua delectat. Cantic. 1. *Bonus Cyprus dilectus meus mihi. In bono duo sunt : via in cibum, & in via dulcis sanguis in potum.* Psal. 86. *De petra melle, suauit eos.* Sicut petra corpus Christi incorruptibile : sic mel de petra significat dulcem sanguinem, quem sugunt fideles de Christi corpore. Hæc dulcedo tria bona facit : 1. contemptum vitiatorum, 2. gratiam bonorum eloquiorum, 3. de-

siderium æternorum. De primo Proverb. 27. *Anima saturata calcabit fenum.* Qui enim de petra corporis Christi melle sanguinis eius saturati sunt : omnis peccati iniquitatem conterritunt. Iud. 9. *dicit arbor ficus in persona fidelis animæ : Nunguid possum deserere dulcedinem meam, vt inter cætera ligna promouear? Quasi diceret. Contento gloria & delectamenta mundi præ dulcedine Dei.*

De secundo Cant. 4. *Fauus distillans labia tua, mel & lac sub lingua tua.* Quasi diceret. Quia sub lingua, id est, in corde plena es spiritali dulcedine, idcirco abundas vtili & dulci locutione. Matth. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Sicut de vase pleno, sic est de corde. Vas plenum felle effundit amaritudinem, plenum melle dulcedinem. Luc. 6. *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.*

De tertio Eccl. 24. *Qui bibit me, adhuc sitit.* Gregor. In corporalibus appetitui placet, experientia displicet : spiritalis vero dulcedo, quanto plus bibitur, tanto amplius sitit. Quia scilicet dum ex pleno fonte celestis dulcedo stillat in mundo cordi degustanda illabitur, eius plenitudo potanda magis desideratur. Psal. 63. *In stillicidio eius letabitur germinans.* Vnde : *Sicut anima mea ad Deum fontem vitæ.*

Tertius potus sanguinis Christi est spiritalis, qui ab omnibus saluandis sumitur de Passione Christi pia meditatione. 1. Cor. 10. *Patres nostri omnes eundem potum spirituales bibimus.* Sicut patres boni de foraminibus petrae aquam biberrunt, & in illa sanguinem Christi figuratum crediderunt, & per fidem spiritualiter gustauerunt : sic boni Christiani de vulnerum Christi pia meditatione sanguinem eius solum spiritualiter bibere. Isa. 66. *Filij tui de longe venient, & filie tue de lateribus fugent.* Hic potus totam animam quasi hortum Dei irrigando fructu bono fecundat. Eccl. 24. *Rigabo hortum plantationum, & inebriabo partus mei fructum :* id est, fideles animæ irrigant sanguine Christi fructum operis boni. Col. 1. *In omni bono opere fructificatus.*

Fructus bonorum operum triplex est, scilicet, honestæ conuersationis, 2. sacre deuotionis, 3. & iucundæ pietatis. De primo patet homo seipsum, de secundo Deum, de tertio proximum. De primo Eccl. 24. *Ego quasi vitis fructificans suauitatem odoris, & flores mei fructus bonis & bonifaris, quasi honestæ conuersationis. Eph. 5. Fructus lucis est in omni bonitate & iustitia, & veritate. Que autem in occultis sunt à filiis tenebrarum, turpe est dicere. Matth. 7. Omnis arbor bona fructus bonis facit. Fructus bonæ vitæ patet quisque seipsum. Proverb. 17. *Qui seruat seculum, comedet fructum eius. Ita. 3. Dicite iustis Quoniam bene quoniam fructum adiuuamentum suorum comedet. Prou. 15. Secura meus quasi iuge comminatio. Secura ex honesta vita. 2. Cor. 3. Gloria nostra hæc est testimonium conscientie nostre, quod in simplicitate & sinceritate Dei, & non in sapientia carnalis conuersari sumus in hoc mundo.**

De secundo Cant. 4. *Hortus conclusus foras meæ emissionem tæ paradisi malorum punieorum eorum, pomorum fructibus.* Emissiones istæ sunt fructus deuotionis. Vnde sequitur : *Maribus, crocus, & cinnamomum :* quæ sunt specis aromaticæ, & propter odorem bonum, & virtutem suam signifi-

ficant.

ficant fidelium deuotionem (quibus fructibus pacitur Deus) Deo gratam, quæ consistit in facris desiderijs, varijs virtutibus, fletibus, gemitibus, & orationibus. His fructibus pacitur fidelis anima Dominum. Vnde sequitur ibidem: *Veniatis dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructus pomorum suorum.* Exod. 30. *Quærite aromata boni odoris, faciesque thymiana compositum.* Thymiana est confectio boni odoris ad incensum scilicet cultus Dei. Gregor. *Thymiana ex aromatis facimus, cum in altari cordis virtutum multiplicitate redolemus.* Prou. 5. *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quia scilicet delectatur in amore & deuotione nostra quiescere.

De tertio fructu, scilicet pietatis, quo reficitur proximus Psalm. 51. *Ego quasi oliua fructificauit in domo Dei.* Quia portat oleum, alijs ad lucendum, alijs ad sanandum, alijs ad reficiendum: & significat opus pietatis, quod impenditur proximis. Prou. 21. *Thesaurus desiderabilis, & oleum in tabernaculo iusti,* ad refectionem scilicet proximi. Luc. 10. *Samaritanus quidam videns spoliatum,* quasi pauperem, & vulneratum quasi subsidio egentem: *miserordia motus est, & appropians alligauit vulnera eius:* subuenit necessitatibus eius, *insudens oleum & vinum,* quasi cibum & potum: *& curam eius egit.* 1. Tim. 4. *Exerce teipsum ad pietatem: pietas enim ad omnia utilis est, promissionem habens vite que nunc est, & future.* Ad quam nos perducere dignetur Iesus Christus Dominus noster, beatæ & gloriosæ Virginis fructus, & Filius: qui viuit & regnat cum Deo Patre, in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

FINIS SERMONVM DE SACRAMENTO
CORPORIS ET SANGVINIS
DOMINI.

NOTVLA AC DOCTRINA
MULTVM VTILIS.

DE sacramento Eucharistiæ nota, quod quinque sunt de esse, vel necessitate ipsius sacramenti, scilicet. Sacerdos, intentio Sacerdotis conficientis, forma verborum, videlicet, *Hoc est corpus meum:* panis de frumento, & vinum de vite. Cætera sunt ad bene esse, & ad solemnitatem Sacramenti pertinentia: vt 26. cruce, quæ sunt septem vicibus, quando corpus Christi consecratur. Primo enim sunt tres cru-

ces, vt significetur, quod omnes consecrantes & accedentes ad corpus Domini, debent habere tria, videlicet, veram contritionem, puram confessionem, voluntariam satisfactionem. Secundo sunt quinque cruce, vt significetur, quod in venditione illius cuius corpus hic consecratur, fuerunt quinque personæ, scilicet persona vendens, scilicet Iudas: persona vendita, scilicet Christus: & tres personæ ementes, scilicet Scribæ, Pontifices, & Pharisei. Tertio sunt duæ cruce, vt significetur, quod hic duo mutantur, scilicet panis in corpus Christi, & viuum in sanguinem. Quarto sunt quinque cruce, vt significetur, quod ille cuius corpus hic consecratur, habuit quinque vulnera in suo corpore. Quinto sunt tres cruce, vt significetur, quod tria petimus, quando corpus Christi consecramus, scilicet, vt dies nostros viuamus in pace, vt liberemur ab æterna damnatione, vt in sanctos & electos Dei numeremur in Dominico grege: hæc tertia petitione canonis. *Diesque nostros in tua pace disponas,* &c. Sexto sunt quinque cruce: tunc enim accipit Sacerdos corpus Domini; & facit tres cruce super calicem, vt significetur, quod suscipiens corpus Domini portare debet cruce vel calicem Passionis suæ, ita vt elonget se à triplici malo, quod est in mundo, quia *omne quod in mundo est, sicut dicit Ioan. in 1. Can. 2. aut est concupiscentia oculorum, aut carnis, aut superbia vite.* Septimo dicit Sacerdos: *Pax Domini sit semper vobiscum:* & sunt tres cruce, vt significetur, quod triplex pax est nobis necessaria, videlicet, pax in presenti, liberans nos à culpa: pax à morte, liberans nos à gehenna: pax æterna post mortem, liberans nos ab omni miseria: de qua Isaias cap. 3. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in requie opulenta.*

Item aliud nota de manducantibus corpus Christi: Comedebant Iudæi agnum paschalem accinctis renibus, calceatis pedibus, baculos habentes in manibus, cum lactucis agrestibus, & festinanter. Per primum significatur puritas castitatis. Luc. 12. *Sint lumbi vestri præcincti.* Per secundum affectus deuotionis. Cant. 7. *Quam pulchra es in calceamentis tuis filia Principis.* Per tertium memoria Dominicæ Passionis. Gen. 32. *In baculo meo transiui Iordanem istum:* Per quartum amaritudo contritionis. Psalm. 79. *Cibasti nas pane lacrymarum.* Per quintum promptitudo voluntatis. Prouerb. 22. *Vidisti hominem velocem in opere suo? coram regibus stabit, &c.*

Concludendo finaliter sciendum est, quod sacrosanctum corpus Domini nostri Iesu Christi sumi debet in memoria Passionis, propitiationis, seu reconciliationis, dilectionis, & vnionis, &c.

F I N I S.



D. ALBERTI MAGNI,
EPISCOPI RATISPONENSIS,
DOCTRINA TOTO
ORBE CELEBERRIMI,
Ordinis Prædicatorum.

LIBER DE MULIERE FORTI,

Concionatoribus maxime utilis.

C A P. I.

S. I.

N



NAVDES Ecclesiæ describit Salomon in figura mulieris fortis per 22. capitula secundum numerum literarum hebraicarum: in quibus tali vitur metro, vt cuiuslibet capituli sententiæ litera sibi præscripta secundum interpretationem eiusdem literæ

videatur alludere. Simile autem metrum fecit Ieremias in Threnis, plangendo incendium templi, & Ierusalem sub quadruplici connexionione literarum. Quia vero in primo capitulo loquitur Salomon de inuentione mulieris fortis & inquisitione: quæ inquisitio est in tentatione, ideo præscribitur huic capitulo hæc litera, **ALEPH**, quæ interpretatur doctrina tentationum, vel mille: & si coniungantur ambæ interpretationes, tunc idem est quod doctrina mille tentationum. Beatus autem Hieronymus in quadam Glossa super Genes. dicit, quod millenarius perfectus & quadratus est numerus: intelligens hoc de perfectione cubi quadrati, id est, corporis: cuius quadratura est in longum, latum, & profundum. Est enim millenarij longitudo 10. quæ à Philosophis radix appellatur. Latitudo autem huius numeri habetur ex ductu longitudinis in seipsam, id est, si decies 10. accipiantur, hoc est, centum. Profunditas vero eiusdem numeri provenit ex ductu longitudinis in latitudinem, hoc est, sicut 10. multiplicantur centenarium: sic decies 10. decies. Et vult significare in hoc Salomon perfectam

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

tentationem huius mulieris secundum quadraturam quatuor affectionum naturalium, quæ sunt seminarium oranis virtutis & omnis vitij.

Sunt autem istæ affectiones

Spes.	Metus,
	Mæror,
	Gaudium.

Tentatio autem est per probationem militia in qua pugnamus contra diabolum, mundum, & carnem.

In hac enim militia vix fortis inuenitur, & præcipue mulier: quia sicut dicit Salomon Eccli. 7. *Vtrum de mille unum reperiri, mulierem ex omnibus non inueni:* intelligens hoc non de sexu, sed potius de resolutis in mollitiem concupiscentiæ carnalis. De hac militia dicitur Iob 7. *Militia est vita hominis super terram.* Per tale enim exercitium tentationum probat Deus sanctos suos, & inueni eos dignos se: vt dicitur Sapient. 3.

Sententia versus sequentis hanc literam colligitur in duobus, quorum vnum est interrogatio notans huius mulieris, de qua loquitur, inquisitionem: ubi dicit.

Mulierem fortem quis inueniet?

Secundum est laus alta mulieris inuenta: & hæc habetur cum dicitur.

Procul & de vitimis finibus pretium eius.

In prima notantur quatuor. Primum est hoc quod queritur, quia mulier. Secundum est in qua dispositione queritur, quia fortis. Tertium est dignitas querentis, & hoc notatur per dictionem interrogatiuam, **Quis**. Quartum est inquisitionis diligentia, quæ signatur cum dicitur, **Inueniet**.

Sed reuertamur ad primum considerantes quare Ecclesiæ, vel fidelis anima mulier sit appellata. Et hoc duobus modis inuestigare possumus, Vno modo per

A defini

definitionem. Quia mulier est que generat in illa se ex femine alterius: vir autem est qui generat in alia ex femine proprio: & hoc competit Ecclesie: quæ est exor agni: vt dicitur Apoc. 21. quæ Ecclesia conceptum omnem casum visceribus Deo producit non ex seipsa, sed ex femine gratiæ Christi viri sui concipit: sicut dicit Apostolus 2. Corinth. 3. Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Galat. 3. Quis est qui tribuit vobis Spiritum? & operatur in vobis? Quasi diceret. Nemo nisi Christus. In 1. Ioan. De plenitudine eius, scilicet. Christi omnes accepimus gratiam pro gratia. Et Ilia. 26. A facie tua Domine concepimus te quasi parturimus, & peperimus spiritum saluum.

Secundo modo Ecclesia & fidelis anima cognoscuntur esse mulier per instrumenta membrorum quibus mulier à viro differt: quæ sunt quatuor. Primum instrumentum est ad semen recipiendum. Secundum ad semen conferendum & formandum in partum. Tertium est ministratum materiam formandæ in corpus embryonis. Quartum est instrumentum per quod educatur paruulus iam editus ad lucem. Primum dicitur semen, secundum matrix, tertium fons sanguinis, quartum vbera.

Zelus animum, Exhortatio, Pietas, Congratulatio.

Et hæc spiritualiter in Ecclesia sunt Per zelum enim animarum primo Ecclesia concipit salutem conuerforum. Per exhortationem autem quasi quadam manu doctrine format conceptum. Sed pietas, que est beneuolentia in omnes imagine Dei insignitas: vt dicit Augustinus, materiam administrat, ne deficiat in formando, dum non querit que illorum sunt quos generat, sed potius ipsos. Quartum vero, scilicet congratulatio, ex vna parte sui tanquam ex viro vbera fundit lac inuitationis ad meliora: & ex alia parte tanquam ex alio vbera ministrat lac confortationis ad permanendum in eo quod iam accepit à Domino: secundum quod etiam duo nutrimenta lactis operatur in paruulo, scilicet incrementum in maius, & vite perseverantiam. Cant. 7. Inuicem femorum suorum sicut montia que subrigat sunt manu artificia.

Et per femora intelligitur zelus animarum. *Movile* autem, vt dicit Isidorus in lib. etymolo. dicitur à *monendo vel à muniendo*. Dabatur enim sponis à sponso vt esset monumentum recordationis sponsi abentis. Et sic zelus est in Ecclesia per quem per iugem sponsi recordationem & amorem semper desideramus fructificare semen sponsi recordantes eius quod scribitur Gen. 38. de Her & Onan filiis Iuda, quorum vnus nequam fuit, scilicet Her, non spargendo semen in vase proprio, & ideo interfecit. Alter autem scilicet Onan, videns non sibi nasci filios semen fundebat in terram, & ideo etiam ipse interfecit. Her quippe interpretatur coniugens confusio, & significat eos qui secundum magna sibi data non intendunt lucrum secundum zelum animarum, sed tantum quæstum, *Adulterantes*, sicut dicit Apostolus *corinth. 7. Corinth. 1.* Onan autem interpretatur dolor gratiæ, & significat vanos & in superbia claros, qui sibi ad propriam laudem voluit nasci filios gratiæ, non recipientes semen in zelo anime, sed potius in zelo vanitatis & iandis in prædicatione, iuxta Apostolum, *semper ipsos & non Deum.* Ipsi vbera in tribuuntur à Domino: quia supplicio mortis eterne condemnantur. *Movile* vero dicitur à muniendo

dabatur sponis ad conclusionem finis, ne adulter infereret manum in gremium pudoris. Et sic iterum zelus pudorem custodit anime sue Ecclesie: secundum quod dicitur in Plal. 68. *Zelus domus tue comedit me.* Dominus enim Dei anima fidelis est.

De matrice, quam supra diximus exhortationem esse, dicit Apostolus ad Galat. 1. *Filiis mei qui iterum parturitis, sicut Christus formatur in vobis.* Et nota quod duobus vitiis matricis precipue impediatur partus: quorum vnum est nimia lubricitas, ex qua fit quod semen non potest persistere. Alterum est nimia clausio impediens feminis ingressum. Et sic est spiritualiter in exhortationibus in verbo Domini: quia nimia loquacitas nimium fluxus in semine frustratur à fructu, & ideo dicitur *Leuit. 19. Qui patitur fluxum feminis, immundus erit. Et tunc indicabitur huic ditis subiacere, cum per singula membra adhaerit carni eius, acque concernerit fæcus humor. Omne stratum in quo dormierit, immundum erit. & ubiqueque sederit.*

Fœdus humor feminalis est semio non competens temporis, nec his qui audiunt. Stratum autem in quo dormit, est hoc in quo per delectationem mentis quiescit, & hoc est peccatum & scurrilitas. Conclusio vero sue clausio matricis est quando verbum exhortationis, quod multis professe poterat, damnabili tegitur silentio, sicut dicitur *Hezech. 3. Fili hominis specularem dedi te domui Israel: & audivit ex ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impiam, Morte morieris; & non annuntiaueris ei, neque loquutus fueris vi auertatur à via sua impia. & viderit: ipse impius in iniquitate sua morietur sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur; tu autem animam tuam liberaasti. Sed & si conuersus infans à sua iniquitate fuerit, & fuerit iniquitatem: ponam offitendum coram eo, ipse morietur: quia non annuntiasti ei, in peccato suo morietur, & non erit in memoria iustitie eius quæ fecit sanguinem vero eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaueris iusto vi non peccet iustus, & ille non peccauerit: videris videri, quia annuntiasti ei, & in animam tuam liberaasti.*

Tertium que differt mulier à viro est fons sanguinis, quem supra diximus esse pietatem, prout pietas dicitur beneuolentia in omnes imagine Dei insignitos: quia sic est vnus de donis Spiritus sancti, fons dicit Augustinus. Et ex isto fons exiit veritas manans sanguinem dilectionis proximi, per quam fortis mulier abundat in omnibus que exiguntur ad formationem paruulorum in Christo: quod notatur in verbo Apostoli vbi dicitur *2. Corinth. 5. Sicut mentis excedimus Deo, sicut scelerum sumus vobis: charitas enim Christi viget in nobis, hoc est, quicquid in contemplatione haurimus mente Deo excedendo, & quicquid in sobrietate actionis operari possimus, totum facimus vobis: & hoc ideo quia charitas Christi viget. Sic enim abundantia sanguinis viget in appetitum generationis: sic abundantia charitatis viget in desiderium generationis spiritualis. Et ideo *2. Corinth. 10. Os nostrum pates ad vos à Corinthiis, cor possessionem dilectionem est, non angustiamini in nobis.* Quali diceret. Os pietatis amplum est ad vos, & cor charitatis ad vos latum est & abundans, nihil in nobis angustum & arctum potestis experiri: quo animas fecerit in formatione omnium vestrum in Christo. Et hoc est quod dicit in *Actibus 20. Cantor vobis habetena die, quia manducabo ego sum à sanguine quoniam vestrum. Manducabo enim substantiam que mias accipiamus vobis omnia.**

consilium Dei. Et nota quod dicitur in libro de animalibus quod sanguis menstruus iuuenum mulierum albus est semper. Antiquis autem mulieribus desinunt muliebra, sicut dicitur *Gen. 18 quod Sara desereret fieri muliebra.* Et sic duo spiritualiter corrumpunt fontem sanguinis à proprio colore qui est rubor procedens à flamma ignis dilectionis Dei: quorum vnum est dissolutio iuuenilis, & alterum cupiditas faciens refrigerare charitatem. De primo dicitur *Iere. 31. Confusus sum & erubui: quonia sustinui opprobrium adolescentie mee. De secundo dicitur *Mat. 24. Quonia abundabit iniquitas, refrigeret charitas mulierum.**

Quartum vero, quod est ad nutriendum paruulos iam natos in Christo, dicitur esse congratulationem habentem duas mamillas: ex quarum vna, scilicet inuitationis ad meliora fundit fortis mulier lac profectus spiritualis: ex altera autem, scilicet confortationis fundit lac perseverantiam in bono quod accepit. Et hoc est quod dicit Apostolus *1. Cor. 3. Tanquam paruulus in Christo lac vobis potum dedi non escam.* Et in *Cantic. 4. Mei & lac sub lingua tua.* Quod glossar *Plalmista dicens: Diffusa est gratia in labris tuis, &c.* Et sic habent quare mulier dicatur Ecclesia, vel videlicet anima.

§. II.

Secundum est dispositio in qua queritur mulier, & hæc est fortitudo que notatur cum dicitur, *Fortem.* Dicitur autem mulier hæc fortis propter duo in quibus omnis attenditur fortitudo. Vnum est difficultas actus & operationis eius. Alterum est altitudo roboris eius in vincendo queque fortissima. Primum horum est in tribus, scilicet, in hoc quod aggreditur difficilia, secundum in hoc quod sustinet. Tertium in hoc quod non deficit in perferendo vtrumque. Primum horum est quia aggreditur fortissime tentationis hostis. Et de hoc habetur in *Iob 3. vbi dicit: Maledicam ei qui maledicium dixi, qui parati sunt suscitare tentationem.* Leuiathan interpretatur ad ditamentum eorum, & signat diabolum, qui fœdet damnationem hominum. Hunc aggreditur suscitando contra se fortis mulier, quando per opera virtutum diabolum ad certamen inuitat tentationum. Et hoc est quod dicitur in *Gen. 3. Ipsa conuertit caput tuum.* Quia terribilis est serpens in capite. Fortitudo huius pugnae significata est in *Genel. 32. in lacta Iacob cum Angelo, in qua tria occurrunt Iacob, scilicet, quod benedictus est ab Angelo, & quod confortatus est contra fratrem. Dixit enim: Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra hominem preualebis? Et quod confregit nemum femoris eius. Que signant tria que conveniunt ei qui fortiter aggreditur pugnam spirituales. Ille enim benedictionem gratiæ accipit contra diabolum, & robur virtutum accipit contra mundum, insuper emarcescit concupiscentia femoris, quia femur locus delectationis est.*

Secundum quod est in acta fortitudinis, est fortiter sustinere aduersa, quia sicut dicit Apostolus *1. Timoth. 3. Omnes qui pie volunt vivere in Christo, patienter persequeantur.* Sic fortis fuit illa mulier de qua legitur *2. Machab. 7. Supra modum autem mater mirabilis & benivola memoria digna, qua peruenit septem filios sub vnico diei digna.* *D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.*

tempore conficiens bono animo ferebat, propter spiritum quam in Deum habebat; sanguis illorum hortabatur vocem patri frater, repleta sapientia: & faciem cogitationi masculinum animum inferens. Sic etiam fortis fuit filius eius ibidem, qui tertio illatur, de quo dicit Scriptura eiusdem capituli, quod *linguam postulatus cito protulit, & manum constanter extendit, & cum fiducia ait: E calo ista possideo sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio: quonia non ipse me ea receptorum spero: via vi rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod sanguinem nihil duceret cruciatum.*

Tertium est longanimiter perseverare in virtute. De quo dicitur *Ilia. 40. Qui dat lassio virtutem, & hic qui non sinit, fructum suum & robur multiplicat. Deficient puri, & laborabunt, & iuuenes, id est, pueriliter viuentes, hoc est, iuuenilia sequentes, in infirmitate cadent, id est, in concupiscentia. Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assumunt pennas vt aquila, current & non laborabunt; volabunt & non deficient. Per inuitationem autem huius fortitudinis intelligit, quod semper noui sunt in fortitudine: sicut dicit *Plal. 76. Dixi, Nunc capii hæc mutatio dexteræ Excessi.* Et hoc est quod sequitur: *Sumens pennas vt aquila.* Aquila enim dicitur renouare pennas ad primum robur. Vnde dicitur in *Plal. 102. Renouabitur vt aquila iuuentus tua, hoc est, robur iuuentutis. Vnde sequitur: Current, & non laborabunt.* Current in strenuitate operis, & non laborabunt fortitudine laborem superantes, & volabunt velocitate desiderij non deficientes; quia sciunt quod solus ille qui perseverauerit, saluus erit *Matth. 10.**

Altitudo autem roboris est in hoc quod vincit quinque fortissima.

- Deum, Regnum Dei, Diabolum, Regnum diaboli, Proprium animum.

Deum vincit per charitatis affectum, regnum Dei per instantiam meriti, diabolum autem per abiectionem humilitatis, regnum diaboli per professionem voluntarie paupertatis, & proprium animum per tranquillitatem patientiæ & mansuetudinis. De primo horum dicitur *Cant. 8. Apprehendam te, & ducam in domum matris mee, & in cubiculum genitricis mee: ibi me docebis, & dabo tibi peculum ex vino conditum, & mustum malorum granarum meorum.* Apprehensio est retentio Dei per affectum charitatis. Et ideo quasi passus violentiam ducitur in domum matris, hoc est, in carnem, quam habemus ex prima matre Eva. Similiter ducitur in cubiculum genitricis, hoc est, in conscientiam secretam, quæ cubile est genitricis gratiæ: vt ibi ab anima astringatur amplexibus castis, & perfuratur oculis, non in coniunctione labiorum carnis, sed in coniunctione animorum, secundum quod dicit Apostolus *1. Corinth. 13. Qui adheret Deo, vnus spiritus est cum eo.* Et ideo sequitur: *ibi me docebis.* Quia quando intellectus inferius in mente dulci quodam amoris vinculo constringitur, mox etiam intellectus ad doctrinam veritatis aperitur, secundum quod dicitur in *Euangelio Ioan. 6. Cum venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

tem. Et in canon. 1. Ioan. 1. *Nullus docebit vos de omnibus.* Vinum vero conditum ibidem sponso propinatur in gaudio sancti Spiritus dulcorato, & odorifero facto condimento omnium virtutum secundum quod dicitur in Psal. 75. *Cogitatio hominis confitebitur tibi.* Mustum autem malorum granatorum est conceptum nimium desiderium bulliens ad beatitudinem Sanctorum: quia in malogranato grana cellis propriis distincta sunt, sicut Sancti in eterna beatitudine distinguntur per differentias præmiorum, secundum quod dicitur in Psal. 49. *Exultabit Sanctus in gloria. Latet in cubilibus suis.* Sec. Et ipse Dominus in Evangelio Ioa. 14. *In domo patris mei mansiones multe sunt.*

De victoria super regnum Dei habetur Marthæ 1. *A diebus Iohannis Baptistæ usque nunc regnum celorum vim patitur: & violenti rapiunt illud.* Et Marth. 7. quod *angusta est porta, & ardua via que ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt eam.* Et ideo dicit alibi: *Contendite intrare per angustam portam. Quia violentia & fortitudo necessaria est ad regnum celorum.*

De fortitudine diaboli qui vincitur etiam à forti muliere dicitur Marth. 12. *Quomodo potest quisquam intrare in domum fortis & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem: & tunc vasa eius diripiet.* Fortis diabolus est, domus eius cor peccatoris est, & vasa eius peccata sunt. Sed fortis mulier alligat eum vinculis gratiæ sacramentorum; & vasa eius, hoc est, peccata diripiet per gratiam virtutum. De hac etiam fortitudine dicitur Iob 41. *Non est potestas super terram que comparetur ei, scilicet, leuiathan, qui factus est ut neminem timeret.* Et vis est in hoc quod dicitur *super terram: quia potestas & fortitudo mulieris huius non est de terra, sed de celo.*

Regnum autem diaboli est in spectaculis & pompis & diuitiis huius mundi: quæ omnia mulier fortis vincit per voluntariam paupertatem, secundum quod dicitur in Evangelio Ioa. 16. *Confidite, quia ego vici mundum.* Et alibi in Ioa. 14. *Princeps huius mundi in me non habet quicquam.* Et in Marth. 4. Cum diabolus afflueret Iesum in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eius, & diceret quod omnia sibi daret si cadens per auaritiam adoraret eum. Respondit Iesus: *Vade satanas scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

Quinto etiam per mansuetudinem & patientiam vincit proprium animum, secundum quod dicitur Marth. 5. *Beati misis: quoniam ipsi possidebunt terram.* Quia nulli terram sine naturæ ad naturam possident nisi mansueti & patientes, secundum quod dicit Dominus Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Et Salom. Pro. 16. *Qui dominatur animo suo, fortior est expugnatore urbium.* Istis igitur modis habetur quare dicatur fortis mulier.

6. III.

S Equitur considerare dignitatem querentis, quæ importatur per hanc dictionem *(Quis)* Dicit enim Beatus Hierony. quod in sacra Scriptura hæc dictio *(Quis)* quandoque notat impossibilitatem, vt in Iſa. 53. *Generationem eius quis enarrabit?* secundum quod de æterna generatione intelligitur: de qua dicit Ambrosius, quod *silet vox,*

non hominis tantum, sed etiam Angelorum. Quandoque notat difficultatem, vt patet Eccles. 41. *Beatus vir qui inuenit sine macula, & post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia thesauris. Quis est hic & laudabimus eum?* Quasi dicat, Difficiliter inuenitur. Et ita sumitur hic, Quis: quia difficile fuit habere inuentorem huius mulieris. Quia sicut dicit Anselmus in libro, *Cur Deus homo*, Duo exiguntur ad hoc quod homo perditus inueniatur ad salutem, scilicet, quod ille satisfaciat qui debet & tenetur satisfacere, & hic non est nisi homo: quia non peccauit nisi homo. Et quod ille satisfaciat, qui potest satisfacere, & hic non est nisi Deus. Creatura enim quæ totum quod est & potest & operatur, pro seipsa debet suo Creatori: pro homine satisfacere non potest. Sed Deus, qui nulli aliquid debet, pro se si satisfaciat, pro alio satisfacit. Et ideo eum qui inuenit mulierem per satisfactionem oportuit esse Deum & hominem: vt deberet in quantum homo, & posset in quantum Deus. Ideo in Iſa. 7. dicitur: *Vocabis nomen eius Emanuel,* hoc est, nobiscum Deus, hoc est, cum natura nostra Deus. Et Iob 33. *Si fuerit pro eo, id est, pro homine, Angelus loquens vnus de millibus, vt annuntia hominis aquitatem, miserabitur eius, & dicit: Libera eum, vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitius.* Et debet litera sic punctuari. Si Angelus existens vnus de millibus fuerit loquens pro eo verba redemptionis, miserabitur eius, hoc est, hominis Deus. Et vocat Angelum Christum missum in mundum, qui secundum Septuaginta interpretes in Iſa. 9. vocatur *magnus consiliarius Angelus.* Christus autem secundum æternam generationem est prima imago & similitudo Patris. Homo autem vltima creatura Dei, est etiam similitudo & imago Dei. Vnde Deus homo est quodammodo vnus de duobus similibus & duabus imaginibus, scilicet, homine & Filio Dei. Et iste solus loqui poterat pro nobis redemptionem. Vnde etiam dicit in fine Apocal. *Ego sum alpha & Omega, principium & finis.* Principium per diuinitatem, & finis per humanitatem: quia finis creaturarum est homo vltimo creatus. Et sic habetur dignitas querentis.

§. IV.

S Equitur de diligentia inquisitionis, quæ notatur per hoc quod dicit, *Inueniet.* Quatuor autem modis aliquid queritur, & inuenitur. Primo quando non perditum per inquisitionem inuenitur: sicut in Gen. 36. quod *Anan inuenit aquam calidam in salitudine, cum pasceret asinas Sebeon patris sui.* Quandoque inuenitur quod perditum recuperatur: sicut habetur in 1. Reg. 9. quod *inuenit fenum asina Cis patris Saul.* Quandoque inuenire, idem est quod per studiũ in alicuius ignoti notitiam peruenire, secundum quod dicitur in Ierem. 15. *Inueniuntur sermones tui, & comedi eos.* Quarto modo inuenitur quasi per fortunã id quod non queritur, secundum quod habetur Iſa. 65. *Inueniuntur me qui non quaesierunt me.* Omnibus his modis inuenta est fortis mulier per opus redemptionis. Inueniri autem mulieris est: quia facit eam Christus inuenire quãdo inuenit in ea salutem. Et primo modo inuenta est ad resurrectionem: quia resurrectionem non perdidimus in Adam. Si enim ipse non peccasset, non resurgeret

resurgeremus, quia non moreremur: & de hoc habetur Deut. 32. *Inueniet eum in terra deserta, in loco horroris & vultu solitudinis.* Deserta terra est terrena caro necessitati mortis addicta adhuc viuens. Locus horroris est corpus mortuum horrore putredinis factorem de se generans. Sed vasta solitudo quando iam est in cineribus, & ibi inuenit nos ad resurrectionem.

Secundo modo inuenit nos ad redemptionem: sicut habetur in tribus parabolis Luc. 15. quarum prima est de habente centum oves, quarum vna est perdita, & dimittuntur nonagintanovem in deserto, vt queratur & inueniatur vna perdita, quæ significat hominem. Secunda parabola est de muliere habente dragmas decem, quarum vnam perditam querit & inuenit accendendo lucernam, & euerſo domo. Tertia est de filio prodigo, qui mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est à patre.

Tertio modo inuentionis inuenit nos Deus ad gratiam meritũ, non ita quod ante nesciret nos scientia approbationis: sicut ipse dicit Marth. 25. de quibusdam: *Nescio vos: discedite à me operarii iniquitatis.* Et de hoc modo inuentionis habetur in Psal. 88. vbi dicit: *Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo unxi eum,* hoc est, inueni Dauid ad seruitium meum: & vt hoc adimplere posset, unxi eum oleo gratiæ meæ.

Quarto modo non inuenit nos Deus nisi reputatione sua: quia magnitudine reputat se felicem, quando inuenit nos. Hoc signatum est in Gen. 27. vbi Isaac benedictionem dedit filio suo Iacob propter venationem allatam sibi, talem faciens ei quaestionem. *Quomodo, inquit, tam cito inuenire potuisti fili mi? Et ille respondit: Voluntas Dei fuit vt cito occurreret mihi quod volebam.* Isaac significat Deum Patrem, cuius oculi elegantes Prophetae sunt, quia tenebrosa aqua est in nubibus æris, hoc est, doctrina ventantis in Prophetis. Maior autem filius eius, primus Adam cui præcipit vt ferret sibi de venatione cibos captos in pharetra & arcu, hoc est, in ingenio & verbo. Sed ille iuit insequi synestia, id est, in terra mundana. Minor autem filius eius, secundus Adam est, hoc est, Christus homo, qui ad præceptum matris, quæ misericordia est, quæ etiam fecit eum incarnari: iuit ad vicinos greges pecorum, apportans inde duos hœdos, hoc est, corpus & animam peccatorum: reputans se felicem quod cito inuenit quod quaerebat. Et per hoc subiicit benedictionem Adam: quia gratiam, quam in Adam hereditario quasi iure debebamur possidere, & sicut ipsum tanquam patrem gratiæ benediceremus, per Adam amissimus: sed per Christum ad eandem inuenti sumus, & ideo ipsum benedictione gratiarum actionis benedicimus.

Sed notandum est, quod ad duo præcipue Deus querit, & inuenit mulierem fortem: & ad duo queritur & inuenitur ab ea. Querit enim Deus eam primo ad gratiam: & hoc signatum est in Gen. 27. vbi Ioseph quaesuit fratres suos, & inuenit eos in Dorhan, quod interpretatur sufficientia defensionis, & significat statum peccati, vbi verus Ioseph Christus quatuor patitur à fratribus suis, hoc est, ab hominibus: primo exprobrationem, secundo denudationem tunice

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

calaris & polimitæ, tertio projectionem in cisternã, quarto venditionem limaculis eunibus in Agyptum. Et sic quatuor peccator infert Christo spiritaliter. Per ingratitude enim facit contumeliam Spiritui sancto: sicut dicit Apostolus Hebr. 10. *Irritum quis faciens legem, ad velle sine illa misericordia duobus vel tribus testibus mortuus: quanto magis puluis deserta inererit supplicia, quæ Filium Dei concitauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratia contumeliam fecerit? Tunica polimita est vestis virtutum picta varietate diuersarum virtutum, & calaris quod ita longa sit vt etiam corpus totum vestiatur decore honestatis. Et hæc tingitur à peccatore sanguine hædi, id est, iniquatione peccati. Per hædem enim peccator significatur, & per sanguinem peccatum: vt habetur Marth. 23. quod *iudex statuet oves à dextris: hædos autem à sinistris.* Tertio proiectur in cisternam quando delectatio spiritalis commutatur in carnalem. Spiritus enim fundit vt fons aquarum refrigerij, secundum quod dicitur in Psal. 35. *Domine apud te est fons vite.* Caro autem videtur quidem continere delectationis refrigerium: sed tanquam ex cisterna dissipata effluit statim per rimas miseræ in doloribus & tristitijs, secundum quod conqueritur Dominus in Ierem. 2. *Obstupescite celi super hoc, & porta eius desolamini vehementer. Duo enim mala fecit populus meus: Ad dereliquerunt fontem aquæ vite, & foderunt sibi cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Celi sunt Angeli & porta celi homines sancti: per quorum exempla intramus in celos, quos vocat Deus in admirationem & abominationem facti huius. Quarto venditur negotiatoribus Agypti: & hoc fit quando lucrum gratiæ postponitur, & ad lucrum mundi huius mens anxiatur: sicut Iudas qui pretium vniuersitatis vendidit pro pretio triginta denariorum. Ibi ergo Christus inuenit mulierem, querens eam ad gratiam.**

Secundo querit & inuenit eam ad fidelitatem per tentationes: vt habetur Sapient. 3. *Deus tentauit Iosue, & inuenit eos dignos se. Tanquam autem in furno probauit illos, & quasi holocaustis hostiam accepit eos.* Et hoc signatum est in Gen. 22. vbi Deus tentauit Abraham vt immolaret filium, ponens eum nobis in exemplum fidelitatis. Et in Evangelio Marth. 24. *Quis pater est fidelis seruus & prædicens quem conseruauit Dominus super familiam suam, vt det illi cibum in tempore? Beatus ille seruus quem cum venerit Dominus eius, inuenit sic facientem. Amen dico vobis quoniam super omnia bona sua constituet eum.*

Mulier etiam querit Deum ad duo, scilicet, ad adiutorium, & ad amplexum. Ad adiutorium in tentationibus: & de hoc loquitur Psal. 104. *Querite Dominum & confirmamini: querite faciem eius semper.* Et Iſa. 55. *Querite Dominum dum inteneri potest, inuocate eum dum prope est.* Ad amplexum autem querit eum in deuotione. De hoc habetur Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea: quaesivi illum & non inueni. Surgam & circuibo civitatem, per vias & plateas quaeram quem diligit anima mea, &c. & infra. Tenui eum, nec dimittam: donec introducam illum.*

A 3 in domum

in domum matris mee, & in cubiculum genitricis mee. Lectulus est quies contemplationis: noctes vero obscuritates considerationum: quia sicut dicit Apostolus 2. Corinth. 5. *Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Fidei autem visio per speculum & in enigmate est; quia ut dicitur in lib. Sapient. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum, multa cogitantem.* In his noctibus quaritur sponsum ad amplexum, & non invenitur; quia non exhibet se ut sponsum, sed potius ut peregrinum. Et hoc conqueritur Ieremias 14, dicens ad Dominum: *Quare quasi colulus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Surgit ergo sponsa elevando mentis intuitum ab omni sollicitudine corporis ad contemplationem æternorum, & circum vicos, hoc est, dispositiones Sanctorum in præmiis æternis, & plateas, hoc est, latitudines Angelorum in hierarchiis cælestibus: platea enim dicitur à Platon Græce quod latine latera sonat: quarrens si dilectum anime suæ viderint: quod nihil aliud est quam consideratione gloriæ Sanctorum: quasi quadam manu dictione instruenti ad lucem inaccessibilem quam Deus inhabitat, obtutum mentis elevari. Et ideo eos qui sic eam instruant, vocat vigilantes qui custodiunt civitatem: signans Angelos deputandos ad custodiam Ecclesiæ, quæ est civitas Ierusalem cælestis. Illi enim purgant animas quo libentius possunt contemplari lumen in circumscriptum. Et hoc est quod dicitur Isa. 6. *Volavit ad me unus de Seraphim: & in manu eius calculus quem sumpsit a altari: & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi hac labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Calculus est ignita veritas. Forceps à duobus brachiis stringens colligatis, est consideratio unum brachium habens fidem, & alterum intellectum connexa sibi invicem clavo revelationis diuinæ. Altare est altitudo æternæ beatitudinis ut sic per ministerium & illuminationem angelicam tangatur os cordis anime, & duo labia eius, scilicet, rationis & voluntatis; & mundetur cor ab iniquitate, quæ est curitas desiderij per appetitum terrenorum, & appetitum operationis praviæ: ut fit vna de his de quibus Dominus dicit Matth. 5. *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Quod autem sequitur: *Paululum cum pertransisset, &c.* Hoc est, quod beatitudo Dei non videtur nisi super omne quod creatum est, eleuetur consideratio mentis: & ibi inuentus tenetur per orationis instantiam, & non dimitteret etiam si fingat velle longius ire per feruorem deuotionis, donec introducat in domum cordis, quæ est domus matris sapientiæ, & in cubiculum conscientiæ, vbi habitat genitrix omnis boni, scilicet gratia.*

S. V.

Sequitur de laude alta mulieris iuuentæ quæ continetur in his:

Procul & de vltimis finibus pretium eius, &c.

Tempore, Distantia naturæ, Elongatione à cognitione humana, Latitudine eorum in quibus est pretium.

Est autem quatuor modis procul. Tempore dupliciter, scilicet, quantum ad finem mundi, quando dabitur pretium quoad corpus in resurrectione: & de hoc habetur in Ecclesiaste 11. *Mitte panem tuum super transientes aquas: quia & post multa tempora inuenies illum.* Similiter procul est quantum ad tempus quod prædestinavit Deus: quia pretium redemptionis misit Deus in nouissimis diebus. Et ideo etiam illud tempus dicitur plenitudo temporis Galat. 4. Vbi sic dicit Apostolus: *At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex femina, sine muliere, factum sub lege: ut nos qui sub lege erant, redimeret.* Et de isto procul quantum ad utrumque horum dicitur in lib. Nume. 24. *Hec quis vitiosus est quando ista faciet Omnipotens? Quasi diceret: Procul est à nobis tempus illud.* Et Habac. 2. *Scribe visum, & explana eum super tabulas; ut percurrat qui legerit eum. Quia aduersus visum procul, & apparebit in finem, & non mentietur: si moram feceris expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.* Et vocat visum reuelationem sibi ostensam à Domino de pretio redemptionis, & pretio glorificationis.

Est etiam procul in natura, quod patet. Quia pretium mulieris Deus est, qui principium omnium est: mulier autem finis omnium creaturarum est; & finis & principium in natura maxime procul sunt. Et hoc est quod dicitur in Ecclesiastico 24. *Deduxim quasi antelucanum esfundam, & enarrabq eam vsque ad longinquum.* Doctrina quæ est quasi antelucanum, est doctrina creationis quam ostendit Deus in creaturis. Sed enarrata est vsque ad hominem: quia homo distat per gradus omnium entium, ut dicit Gregorius. Est enim cum lapidibus, & vivit cum arboribus, sentit cum animalibus & ratiocinatur cum Angelis. Similiter Isa. 55. *Quia sicut exaltantur cali à terra: sic exaltata sunt via mea à viis vestris, & cogitationes mee à cogitationibus vestris.* Cælum primum est in loco, & terra vltimum: & sic Deus primum est in natura, & homo vltimum. Et hoc bene signatum est Genes. 24. vbi dicitur quod Isaac eleuatis oculis procul vidit venientes camelos in quibus adducebatur Rebecca. Isaac Filius Dei est, Rebecca autem Ecclesia: quia Rebecca interpretatur quæ multum accepit, & signat Ecclesiam quæ accipit omnia charismata gratiarum. Cameli autem in quibus venit, propter gibbositatem signant carnem quæ gibbosa est, propter mortalitatem & infirmitatem in quam cecidimus. Et dicit procul eam videri Isaac propter distantiam dignitatis naturæ suæ.

suæ à natura nostra. Et hoc est etiam quod dicitur Exod. 20. *Cunctus populus audiebat voces, & lampades videbat: & sonitum buccinae montem fumantem: & perterriti ac pauore concussi steterunt procul.* Mons eminentia diuinæ naturæ est. Fumus autem euaporatio creaturæ est ab ipsa, non de essentia quidem, sed de voluntate: quia dicit Damasc. quod *creatura est opus voluntatis existens.* voces autem sunt præcepta & mandata legis. Et buccinae sunt voces Prophetarum quibus cognoscimus elongationem & altitudinem diuinæ naturæ, & admiratione concussi cognoscimus nos procul stare ab ipso qui pretium nostrum est.

Tertio modo est procul elongatione à nostra cognitione: quia parum de ipso cognoscimus: sicut dicitur Iob 36. *Omnes vident eum: vanaque intuetur procul.* Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram: & numerus annorum eius inestimabilis est. Et hoc signatum est Gen. 22. vbi dicitur, quod die tertio Abraham vidit procul locum qui dicebatur mons visionis. Tres enim dies sunt tres illuminationes diuinæ quibus cognoscimus Deum. Prima est per vestigium, quando scilicet cognoscimus eum per creaturas irracionales. Secunda est per imaginem, quando cognoscimus eum per rationales creaturas. Et tertia est quando cognoscimus eum in seipso, & tunc videmus procul & ideo obscure.

Quarto modo procul est quantum ad latitudinem pretij: quia Deus, qui pretium nostram est, vbi que est. Et de hoc dicitur Iosue primo. *Omnem locum quem calcaueris vestigium pedis vestri, vobis tradam: sicut loquutus sum Moyse à deserto & Libano vsque ad flumem magni Euphratem.* Omnis terra Ethiorum vsque ad mare magnum circa solis occasum erit terminus vester. Desertum dicitur mundus eo quod non habitat, sed potius transit. Libanus dicitur congregatio Sanctorum in patria: quia Libanus interpretatur candidario, & Sancti candidati erunt vtraque stola corporis & anime scilicet. Fluvius autem magnus Euphrates, qui interpretatur crescens vel frugifer, signat gloriam hominis Christi, qui creuit & fructificauit ad gloriam omnium Sanctorum. Terra vero Ethiorum infernus est damnatorum: quia Ethæi formidantes interpretantur. Sed mare magnum est profunditas amaritudinis demonum. Locus autem occasus solis est habitatio eorum qui in originali peccato defuncti sunt: quia illis non oritur lumen visionis Dei. Et sic quocumque ponant vestigium considerationis suæ, habent pretium dum gaudent de iustitia puniente reprobos, & remunerante pios.

De vltimis autem finibus est tribus modis, scilicet, Naturæ, Animæ, Beatitudinis.

Vltimi fines naturæ sunt diuinitas & humanitas, ut dictum est: quia ex parte principij ultra diuinitatem non est procedere: ex parte autem creaturæ non est procedere ultra humanitatem. Et hoc est quod dicitur Sapient. 8. quod *attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia sua iure.* Primum quoad incarnationem, secundum quoad glorificationem intelligitur. Et ideo dicitur Iob. 10. *Ingrederetur, & egredieretur, & pascua inueniet:* secundum Augusti. Inus scilicet ingrederetur, & inueniet pasqua fructu in Saluatoris

diuinitate: & foras egredietur, & inueniet pasqua fructu in humanitate. Fines anime sunt duo: scilicet, summa veritas quæ est finis intellectus, & summa bonitas quæ est finis affectus. Et de hoc loquitur Isa. 58. *Implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit.* Anima enim quoad intellectum splendore veritatis impletur: & robur ipsius affectus est summa bonitas, per cuius influxum ab omni miseria liberabitur. De hoc eodem habetur Ioan. 1. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre plenum gratia & veritate: gratia quoad bonitatem affectus, veritatis quoad illustrationem intellectus.*

Finis beatitudinis est in tribus, scilicet, In veritate boni quod est beatitudo, In vniuersalitate eiusdem, In indigentia.

De primo dicitur in Euangelio Luc. 8. *Nemo bonus nisi solus Deus.* De vniuersalitate dicitur Sapient. 7. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Et hoc lib. 3. de conso. phylo. Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus.

De indigentia habetur Apoc. vlt. *Iam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor: quoniam priora transferuntur.*

In his tribus finibus beatitudinis, scilicet, in vero bono, in vniuersali, & indigentia, est gaudium plenum, de quo dicit Dominus Ioan. 16. *Petite & accipietis, ut gaudium vestrum plenum sit.*

Pretium etiam, quod procul & de vltimis finalibus est, triplex est, scilicet,

Redemptionis, Regni, Coronæ.

De pretio redemptionis habetur Matth. 27. *Acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretauerunt à filiis Israel: & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.* Pretium appretiati est pretium Iudæ, qui appretiatum est à filiis Israel ut traderet Dominum: & hoc pretium datum est in agrum figuli redimendum. Ager figuli est humana natura de qua finxit nos Deus. Et de hoc habetur Zachar. 13. *Appendunt mercedem meam triginta argenteos, & dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & proieci illos in domum Domini, ad statuarium.* Statuarium faciens imaginem decoris Deus est triginta argentei pretium vniuersitatis; domus Domini Ecclesia. Proiecimus ergo triginta argenteos in domum Domini ad redemptionem nostram, quando pretium vniuersitatis in Ecclesia oblatum est Deo ad redemptionem fidelium: sicut dicitur in Psalmo 119. *Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Et alibi in Psal. 101. *Redemptionem misit Dominus populo suo, mandauit in æternum testamentum suum.*

Pretium autem regni est denarius diurnus qui datur laborantibus in vinea: de quo habetur Matth. 20. quod *conuentione facta cum operariis est denario diurno, misit illos in vineam suam.* Et post laborem diei, id est mercedem vite, accepit singuli singulos denarios, id est, regnum cælorum. De hoc eodem habetur in Psal. 126. *Cum dederit dilectis*

dilectis suis somnum, scilicet, post mortem: ecce hereditas Domini, filij merces, hoc est merces que debetur Filio: & hæc merces est fructus ventris, scilicet, Virginis, id est, Christus qui est merces & beatitudo nostra.

De pretio coronæ habetur 1. Corinth. 9. vbi sic dicit Apostolus: *Hi qui in stadio currunt: omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium.* Præmium autem est corona currentis vel agonizantis: & ideo sequitur: *Omnes qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Item in Isaiâ 28. *Erit Dominus exercituum corona gloria, & sertum exultationis residuo populi sui.* Et 2. Timoth. 4. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem autem mihi, sed & his qui diligunt adventum eius.*



C A P. II.

§. I.



BETH præscribitur secundo capitulo. Et est secunda litera Hebræorum. Describitur duobus modis Beth, scilicet, per d, & per th in fine. Primo modo scriptum interpretatur filia vel mensura. Secundo modo interpretatur domus vel habitaculum. Quantum ad primam interpretationem notantur ibi eris, scilicet, regimen quo regitur filia à patre suo ad diligendum sponsum, mensura amoris illius, & castitas. De primo habetur in Ps. 44. *Audi filia & vide & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: & concipies rex decorem tuum.* De secundo habetur Deut. 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis.* Ex toto corde, in omnibus quæ potest appetere cor nihil ei æquiparetur vel comparatur. Quia ille qui incomparabiliter excedit omnia in amore cordis nostri nulli debet comparari. Ex tota autem anima diligitur, quando propter desiderium voluntatis continuo pendens ad ipsum in cogitatu animi nihil præter dilectum versatur. Sed ex omnibus viribus tunc diligitur, quando cogitatus & desiderium in strenuitate operis monstrantur. Et sic patet quod mensura dilectionis est non habere mensuram. Castitas autem amoris notatur in hoc quod sponsa dicitur filia patris sponsi: & ideo etiam ipsa sponsa sponsum vocat fratrem in affectu dilectionis, sic loquens ad ipsum. Cant. 8. *Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris mee, ut inueniam te solum foris & deosculer te, & iam me nemo despiciat?* Mater sponsæ sapientia ingenita est, cuius vbera, scilicet, intelligentiæ & saporis spiritus sicut Christus per vnionem ad sapientiam non ingenitam, sed increatam ex in-

telligentiæ vbera sugens lac veritatis: sed ex altero vbera, scilicet, saporis spiritus, sugit lac bonitatis, qua nos redemit. Sponsa etiam ex eisdem vberibus pro modo suo idem lac sugit. Quia secundum intellectum illustratur candore lactis diuinitatis, & secundum affectum quasi quadam esca liquente rescitur dulcedine bonitatis.

Duo enim sunt in lacte, scilicet, candor, & esca liquens. Ideo etiam è conuerso sponsus sponsam vocat sororem Cant. 5. sic dicens: *Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Dicit, *Aperi mihi, desiderans cor aperiri per desiderij dilatationem.* Sed sororem vocat propter castitatem amplexiuam. Amicam autem propter conformitatem bonitatis. Columbam vero propter simplicitatem & immunitatem felle amaritudinis in appetitu: quia secundum Platonem, appetitus in hepate est in, quo columba felle caret. Sed immaculatam dicit propter innocentiam actionis.

Secundum aliam interpretationem interpretatur Beth domus vel habitaculum. Et dicitur ibi domus familia, secundum quod dicitur in Psal. 113. *Domus Aaron benedicite Domino, domus Leui benedicite Domino.* Et Exod. 1. *Quia timuerunt Deum obstrictes, edificauit illis domos.* Et sic mulier fortis dicitur in qua est confidentia viri sui: tum propter castum amorem, quia non diligit alium: tum propter familiaritatem dispensationem, quia propter eam alio non indiget œconomo, quia fideliter dispensat: tum etiam propter hoc, quia mulier habitaculum cordis viri sui est: sicut dicitur Deuter. 33. *Amantissimus Domini Benjamin habitabitur confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.* Benjamin filius dextræ interpretatur, & significat mulierem fortem, in qua confidenter cor viri sui habitat, propter prudentiam qua totam domum viri regit vtiliter, & in ea moratur sicut in thalamo propter delicias amoris eius. Sed inter humeros eius, longanimitatis scilicet & patientiæ: quibus quasi duobus humeris portat pondus dicit & æstus: desiderabiliter requiescet. Et hoc est quod sequitur.

Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.

In quo versu duo notantur siue considerantur. Primum est confidentia viri in muliere. Secundum est affluentia diuitiarum propter prudentiam mulieris: & hoc tangitur ibi. Et spoliis non indigebit. In primo quatuor notanda sunt, scilicet, confidentia viri, & secundum quid est illa confidentia, quia secundum cor eius est: & cuius sit ista confidentia, quia viri sui: & in quo est, quia in ea, scilicet, muliere. Circa primum duo notanda sunt, scilicet, causa confidentiæ viri in muliere, & in quibus confidit ei. Est autem triplex causa quare vir confidit mulieri. Prima est: quia nulli præter eum mulier intendit. Secunda: quia nullum præter virum proprium querit. Tertia: quia nullius alterius amore delectatur. De primo habetur Cant. 7. *Ego dilecto meo, supple, intendo: & ad me conuersio eius.* Et in Ps. 39. *Expectans expectaui Dominum: & intendit mihi.* Et inde est etiam illa vox desiderij Isaiâ 28.

Manda,

Manda, manda: manda, remanda. Et responder dilectus. Expecta, reexpecta: expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi. Modicum in actione, & modicum in contemplatione. De secundo habetur Iudith 15. *Tu gloria Ierusalem, tu latitia Israel, tu honorificentia populi vestri. Quia fecisti viriuer: & conseruatum est cor tuum, eo quod castitatem amaueris: & post virum tuum alterum nescieris.* Ideo & manus Domini confortauit te, & & ideo eris benedicta in æternum. De tertio habetur Cant. 5. *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Candidus est propter fulgorem veritatis, & rubicundus propter feruorem charitatis, electus autem ex millibus: sicut dicitur in Psal. 27. *Quid enim mihi est in celo, & à te quid volui super terram?*

Secundo notandum est in quibus confidit. Et sunt sex quæ perfectam faciunt confidentiam viri in vxore. Primum est fides thori. Secundum redditio debiti. Tertium securitas prolis. Quartum vtilis familia dispensatio. Quintum bonorum conseruatio. Sextum per. lucrum quotidianum eorumdem bonorum multiplicatio. De primo per contrarium dicitur Isa. 28. *Conuulsum est enim stratum iu ut alter decidat, & pallium breue utrumque operire non potest.* Stratum est quies cordis: pallium autem pallium charitatis: in quibus non potest esse Deus cum adultero. Et hoc est quod dicitur Osee 2. *Vocabit me Vir meus: & non vocabit me ultra Baalim.* Et auferam nomina Baalim de ore eius, & non recordabitur vitra nominis eorum. Baalim interpretantur viri quos auferit Deus ab ore animæ fidelis, quando per fidelitatem quam habet ad virum proprium, feruat fidem Deo, vt non admittat adulterum, id est, diabolum vel mundum cum quibus fornicetur.

De secundo habetur Gen. 30. vbi dicit Lia ad iacob. *Ad me intrabis: quia mercedem conduxi te pro mandragoris filij mei.* Debitum enim quod sponsa recognoscit in sponso, iustum est, vt etiam in se exhibeat. Est autem mandragora genus pomi, & signat bona opera quibus quasi obligatur Deus ad amplectum amoris debiti. De hoc eodem intelligit hoc quod habetur Cant. 1. *Eccu tu pulcher es dilectus mi & decorus: lectulus noster floridus, signa domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cipressina.* Lectulus conscientie sine corporis quies est: quia floridus est per debiti & mutui amoris exhibitionem. Domus quidem mens est. Tigna quibus consummatur domus, sunt dona Spiritus sancti, & cedrina dicuntur propter impunitatem perseverantiæ. Laquearia quibus operitur, sunt bonum exemplum & bona intentio. Dicit enim ibidem Glossa quod cipressus alta odoris optimi est, medendis corporibus apta. Et horum vnum, scilicet, intentio bona multum est odorifera in naribus Dei, & à corpore nostræ conuersationis fugat morbum vanitatis. Iuxta illud Matth. 6. *Lucerna corporis est oculus tuus. Ibi in Glossa. Lucerna conuersationis tuæ est intentio tua. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Bonum vero exemplum odoriferum est in noscitiâ hominum, & auferit à corpore, quod est Ecclesia, morbum scandali: sicut dicit Dominus Matth. 5. *Sis lucet lux vestra coram hominibus, vt*

videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est.

Tertium est fecunditas prolis, de quo habetur Genes. 29. *Copulabitur michi maritus meus: eo quod genuerim ei tres filios, idcirco appellauit nomen eius Levi, id est, aductus, scilicet, opeta cordis, oris, & manus. Per contrarium dicitur Job 24. *Panis sterilem & que non parturit, & vidua non beneficit.* Sterilis quæ non parturit est caro, quam carnaliter viuentes insequuntur. Vidua autem est anima, quæ potest producere multos filios si proprio viro coniungeretur.*

Quartum est vtilis dispensatio familia, de qua habetur Tobia 10. *Quia Raguel & vxor eius Anna mouerunt filiam suam honorare soceros, diligere maritum, regere maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsum irreprehensibilem exhibere.* Et Ruth ultimo. *Faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingrediatur domum tuam, sicut Rachel & Liam, quæ edificauerunt domum Israel: vt sit exemplum virtutis in Ephraim, & habeat celebre nomen in Bethlehem.* Rachel edificauit & rexit domum contemplationis: Lia vero domum & familiam actionis. Et ideo est exemplum in Ephrata, hoc est, in fructificatione bonorum operum. Et in Bethlechem quæ interpretatur domus panis, hoc est, in contemplatione, in qua familia cordis cibatur pane vite & intellectus, & aqua sapientiæ saluaretur: vt habetur Eccli. 15.

Quintum est bonorum conseruatio. Et de hoc habetur infra in laudibus eiusdem mulieris. *Considerauit feminæ domus sua, & panem beatissimum non comedit.* Et Eccli. 26. *Aduersus bona beatus vir: manerunt enim annorum illius duplex.* Annus est circularis congregatio dierum, & significat vniuersitatem bonorum operum mulieris ipsius.

Sextum est eorumdem bonorum operum multiplicatio. Et hoc signatum est in vxore Tobie iunioris, per quam multiplicatus est in bonis, cum ante pauper esset: & similiter in vxore Tobie senioris, de qua legitur Tobia 2. *quod idcirco ad opus texturum quod dicitur: & de labore manuum suarum vtilium, quem conseruari poterat, deserebat.* In texturino opere filium filo contextitur vt tela efficiatur. Et sic est in operibus quando opus operi per charitatem connectitur vt indumentum contextatur: & ideo in laudibus eiusdem mulieris infra dicitur, quod facta est quasi nauis instruitis de lege portans panem suum. Et iterum: *Multa filia congregauerunt diuitias: tu sola supergressa es vniversis.*

Sequitur, secundum quid confidit in ea: quia secundum cor. Dicit enim: *Confidit in ea cor viri sui.* Et notandum, quod quidam corde confidunt vxoribus suis, & quidam verbo solo, & non corde: quidam vero custodia exteriori, & non corde nec verbo. Primo modo confidit in muliere forti cor viri sui. Vnde habetur Eccli. 26. *Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vite illius in pace implebit.* Item ibidem infra. *Gratia mulieris sedula oblectabit virum suum, & ossa illius impinguabit.* Verbo autem solo confidit quando quidem in opere nullius habetur argumentum confidentiæ, sed expectatur in futurum post conuersionem. Et ideo tunc vir inficit verbis conuersionis. Et hoc est quod dicitur Iere. 3. *Fugis dicis. Si dimiseris vir uxorem suam, & recesseris ab eo, duxerit*

duxerit virum alterum: nunquid reuertetur ad eam ultra? Nunquid non pollutata & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me dicit Dominus...

Sequitur considerare cuius sit ista confidentia: qua viri sui. Et dicit Gregorius, quod vir est qui contra bifonnes insultus fortunæ vniformi constantia mentis militat præmunus. Fortunæ enim insultus est per aduersa & prospera: sed vniformi constantia militat contra fortunam qui nec eleuatur in prosperis, nec deprimitur in aduersis.

Sequitur hoc quod dicit. In ea. In quo notatur id in quo est confidentia viri, quasi scilicet in muliere. Sicut autem tria sunt quæ attenduntur in formatione primæ mulieris: ita tria sunt quæ seruant confidentiam viri in muliere. Primum est quod mulier non est accepta de capite, sed de latere.

Unde etiam Adam dixit vxori: Hoc nunc os ex offe meo, & caro ex carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adheret vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Spiritua-liter autem sunt duo in corde vno: quia qui adheret Deo, vnus spiritus est cum eo: sicut dicit Apostolus 1. Cor. 6.

S. II.

Sequitur de affluentia diuitiarum huius mulieris, quæ tangitur cum dicitur: Et spoliis non indigebis. Et potest accipi spoliolum in bono secundum sensum vnum, & in malo secundum sensum alium. Si accipiatur in bono, tunc iste est sensus: Spoliis non indigebis, quia fortis est, & sufficientia spolia detrahet inimicis. Si autem accipiatur in malo, tunc ideo non indigebis spoliis, quia abundat licitis. Secundum primum sensum notandum est, quod mulier fortis tres inimicos spoliat, scilicet, diabolum, mundum, & carnem. Et à quolibet istorum duo spolia aufert: à diabolo aufert discretionem spirituum per experimentum multarum tentationum, & solertiam obuiandi tentationibus diaboli per frequentem victoriam tentationum eius.

De secundo habetur Cant. 4. Sicut turris David collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium. Collum per quod caput coniungitur corpori, significat mentem per quam anima coniungitur Deo: & illa est sicut turris David munita per fortitudinem, fundata in monte altitudinis spiritus, & adificata cum propugnaculis, hoc est, habens artes spiritualis cuiusdam solertia, quibus repellat tentationes demonum. Et ibi suspensum sunt mille clypei: in quibus significatur perfectio Angelorum custodia. Millenarius enim perfectus est numerus, vt supra dictum est. Armatura vero fortium sunt in memoria retenta exempla Sanctorum, quibus tanquam armis vsi sunt contra diabolum. Et hoc est quod dicitur in Psal. 17. Benedixit Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. In manibus enim fortitudo bellandi, in digitis diligentia & subtilitas significatur. Et hoc est quod dicitur Isaïe 11. de Sanctis: Volabunt in humeros Philistinum, per mare simul prædabuntur filios Orientis. Philistinum interpretatur portione cadentes, & significant demones: quia primitus calicem iræ Dei bibentes in profundum inferni ceciderunt. Humeri eorum sunt machinationes inique in quibus portant animas ad peccata: in quos humeros velocitate quadam spiritualis exercitij volant Sancti prædantes filios Orientis, id est, demones, qui primo habitabant in ortu luminis aeterni, sed postea per culpam depressi sunt ad occidua tenebrarum.

A carne etiam auferuntur duo spolia, scilicet, mortificatio carnis, & vigor castitatis: de quibus dicitur Iob 40. Nunquid impletis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? Quasi diceret: Non tu, sed ego. Peltis diaboli concupiscentia carnis est. Sagena autem est fides Christi qua extrahitur pellicis ista. Gurgustium autem est temperantia castitatis, quæ impletur capite serpentis, dum primi motus eius excluduntur. Et hoc est quod dicitur Isa. 9. Letabuntur coram te sicut qui letantur in messe, sicut exultant victores capta præda quando diuidunt spolia.

A mundo

A mundo etiam auferit spolia duo, scilicet, scientiam huius mundi, & virtutem consuetudinalem. Hoc signatur in Exod. 12. Peccatori filij Israel sicut præcepit Dominus Moysi, & pellerunt ab Ægyptiis vasa argentea, & vasa æneam plurimam. Dedit autem Dominus gratiam populo coram Ægyptiis vt accommodarent eis: & pellerunt Ægyptiis. Item Exod. 3. Cum egredierimini ab Ægypto non exibitis vacui: sed puletur mulier a vicina sua & ab hostibus sua vasa argentea & aurea ac vestes: puerique super filios & filias vestras, & spoliabitur Ægyptum. Ægyptus iniquitas est filij, Ecclesie prædicatores vitilia opera facientes: filij autem penitentes simplices: vasa autem argentea, scientie eloquentia: vasa aurea, scientia sapientie, quæ est de rebus huius mundi: vestes autem, consuetudinales virtutes sunt, quas Sancti à mundanis sapientibus tanquam iniustis possessoribus vindicant. Idem dicitur Gen. 31. A filiis Laban inuisit Iacob omnia que fuerunt patris nostri, & de illius facultatibus ditatus factus est in chrysium. Laban candidatio interpretatur, & significat mundum candidum in scientiis Philosophorum, & ciuilitate virtutum consuetudinalium. Filij autem Laban sunt filij huius mundi cum quærimonia cognoscentes omnem scientiam & virtutem huius mundi in Ecclesia consistere.

Si autem spoliolum in malo accipiatur: tunc ideo non indigebit spoliis, quia abundat licitis dimittens vnicuique quod suum est. scilicet, Deo, mundo, & diabolo. Deo dimittit gloriam & dominatum: mundo vanitatem & voluptatem: diabolo superbiam & inuidiam. Quod gloria Dei sit dimittere vnicuique quod suum est, habetur Isa. 42. Gloriam meam alteri non dabo. Item ibidem. Ego Dominus, & non alium præter me. Et per hoc habetur quod dominatus sit eius. Item Luc. 2. Diuidunt Angeli inter nos & Deum, nobis dantes pacem, Deo gloriam: vbi dicitur: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bone voluntatis. Sic non est inter vos, sicut habetur Luc. 22. Sed quis maior est in vobis, sicut minor: & qui præcesserit est, sicut ministrum. Nam quis maior est, qui recumbit aut qui ministrat? Nemo qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat.

De vanitate & voluptate mundi dicitur Isa. 5. Vn qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plebsi percutitis. Hac iniquitas voluptas: quia iniquitatem facit hominem. Carnem enim fati impetare & spiritum obedire, cum e conuictio deberet esse. Et propter hoc oportet in eadem capitulo loquens de viroque sic dicit. Vn qui conuertit mare ad sterilitatem, scilicet mare. Et mundum usque ad usum in vno astutia. Et hoc quantum ad voluptatem: quia in actu vni intelligitur luxuria. Dicit enim Hieronymus quod vnus mare astutus facile ad piscem in laccoriam. Et postea subiungit etiam de vanitate: Citharis, & lute, & organum. Et dicitur in eodem capitulo. Et vnus qui conuertit mare ad sterilitatem, & mundum usque ad usum in vno astutia. Et hoc quantum ad voluptatem: quia in actu vni intelligitur luxuria. Dicit enim Hieronymus quod vnus mare astutus facile ad piscem in laccoriam. Et postea subiungit etiam de vanitate: Citharis, & lute, & organum.

De superbia diaboli dicitur Exod. 11. Ego sum deus, & vnus qui conuertit mare ad sterilitatem, & mundum usque ad usum in vno astutia. Et hoc quantum ad voluptatem: quia in actu vni intelligitur luxuria. Dicit enim Hieronymus quod vnus mare astutus facile ad piscem in laccoriam. Et postea subiungit etiam de vanitate: Citharis, & lute, & organum.

bus in exemplum damnationis proponitur cernendus diabolus. Item Iob 41 dicitur de diabolo. Omne sublimis videt, & ipse est rex super omnes filios superbie. De inuidia ipsius habetur Sapient. 2. Deus creauit dominum superterrenum, & ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Inuidia autem diaboli mors intravit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui faciunt ex parte illius.

CAP. III.

§. I.

Reddet ei bonum & malum, omnibus, &c.



Interpretatur pietudo vel retributio: quibus simul iunctis plenam retributionem importat: quam vir reddet mulieri, & mulier viro vice versa. Sicut dicitur in Psal. 115. Quis retribuat...

Interpretatur pietudo vel retributio: quibus simul iunctis plenam retributionem importat: quam vir reddet mulieri, & mulier viro vice versa. Sicut dicitur in Psal. 115. Quis retribuat domino pro malis que retribuit michi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Et hæc interpretatio alludit sententia versus sequentis, in quo agitur de retributione. Distinguatur autem versus ille per duo, scilicet, per retributionem eius quod debetur, & per peccata tantam retributionis. Primum notatur ibi: Reddet ei bonum & non malum. Secundum ibi: Omnibus diebus vite suæ. Circa primum notatur duo que reddet vir mulieri: quorum vnus est bonum, alterum est non malum: quæ duo sic distinguuntur, vt bonum dicat bonam simplicitatem, prout est bonum nature, gratie, & glorie. Non malum autem, dicit aliquod malum penæ, quod tamen penenti non est malum: quia vel est ad remissionem delicti, sicut fuerunt penæ David quas passus est à Saul & Absalone: & ab Angelo penitente. Vel ad probationem virtutis, sicut fuit pena Tobie. Unde etiam Angelus dixit ei: Placuit Deo: misericordia tua est in preceptis tuis. Vel vt alii deus exemplum penitentia, sicut fuit pena Beati Ioh. Vel ad gloriam Dei manifestandam, sicut fuit pena cæci nati. De qua legitur, Ioan. 9. Unde etiam Dominus dixit de eo. Neque hic peccauit, neque peccauerunt patres sui, vt manifestentur opera Domini in illo. Quis etiam est ad manifestationem delicti patris, sicut fuit in Iheron. & more filij David que posuit ei Berthebec penam, sicut legitur, Ierem. 41. Sciri est bonum maledictio: antequam, sicut fuit pena que posuit in Iheron. in delictione peccati Adam. Tertio ad humilitationem, sicut fuit pena mortis Apulei, de quo legitur, 1. Cor. 12. vnus qui conuertit mare ad sterilitatem, & mundum usque ad usum in vno astutia. Et hoc quantum ad voluptatem: quia in actu vni intelligitur luxuria. Dicit enim Hieronymus quod vnus mare astutus facile ad piscem in laccoriam. Et postea subiungit etiam de vanitate: Citharis, & lute, & organum.

tyrum, & septem fratrum, de quibus legitur 2. Machab. 7. Decimo ad inchoationem æternæ damnationis, sicut fuit pœna Anthiochi, de quo legitur 2. Machab. 9. & postea Herodis, qui consiliprus verbibus expiavit: sicut legitur Ag. 12. Sic ergo vir reddit vxori bonum simpliciter & non malum, id est, pœnam quæ non est mala sibi.

Et sunt primo notandæ quinque rationes, ex quibus vir reddit vxori quod debet. Quarum una redditur ex beneplacito disponente, quædam ex promisso, quædam ex merito vxoris, quædam ex affluentia libertatis sue, quædam ex iure matrimonij. Ex beneplacito disponente reddit bona prædestinationis: sicut est bonum creationis vt simus, & bonum gratiæ præuentionis vt bene simus. Et de hoc dicitur in Psal. 109. *In splendoribus Sanctorum ex utero ante luciferum genui te.* Et dicitur ibi vt potens potentia generatiua Patris, & dicitur Filius sapientia Patris in qua splendent omnes Sancti qui sunt in ipso vita & lux Ioan. 1. Et ideo dicitur ad Rom. 1. quod Christus homo prædestinatus est Filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis, hoc est, secundum Spiritum sanctificantem Sanctos. Dicitur enim ad Rom. 8. *Quoniam quos prædestinauit, eos etiam prædestinatus conformes fieri imaginis Filij Dei: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinatus, hos et vocauit: & quos vocauit, hos et iustificauit: quos autem iustificauit, illos et magnificauit.* Et cum hoc reddit non malum timoris futuri periculi: quia nemo securus est dum vivit quod non cadat a salure. Vnde Apoc. 3. *Tene quod habes: vt nemo accipiat coronam tuam.* Et Eccl. 9. *Nescit homo vitrum amorem an odium dignum sit.* Et in eodem lib. 8. *Vidi impios sepultos, hoc est, impietate mortuos: qui etiam dum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate, quasi essent iustorum operum.* Et Ieremias 18. scribitur causa huius, vbi dicit Dominus: *Subito loquar de gente & regno, vt edificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, vt etiam non audiat vocem meam: penitentiam agam super bonum quod loquutus sum vt facerem ei.*

Quæ autem redditur ex promisso, sunt bona redemptionis, sicut dicitur in Psal. 109. *Inruit Dominus & non peruenit eum: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Sacerdos inquam, eo quod secundum ritum Melchisedech sub similitudine panis & vini corpus obtulit in cibum, & sanguinem in potum, & in ara crucis animam obtulit in pretium redemptionis. Et secundum interpretationem; Melchisedech rex pacis est & rex iustitiæ: quia sicut dicitur ad Ephes. 2. *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque vnam, & medium partem maceria soluens, inimicitias in carne sua.* Et ad Hebræ. 6. *Homines per maiorem sui iram: et omnia controuersa errorum sunt, et confirmationem, est iram meam. In quo admirandissime volens ostendere Deum pollicitationes hereditatis immobilitatem consilij sui, interpositi insinuantur: vt per duas immobiles res, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum habeamus solacium, qui confisimus ad certitudinem prepositam spem, quam scias anchoram habemus animam tutam ac firmam, & incidentem usque ad interitum valamine, ubi precor pro nobis intravit Iesus, penis factus secundum ordinem Melchisedech in æternum. Et*

cum hoc bono reddit non malum pœna, quod est exercitium fomitis remanens etiam post redemptionem perceptam in baptismo. Et hoc significatur per populum maledictum quem reliquit Dominus inter filios Israel, vt erudiret in eis. Et Genes. 3. *Cum operatus fueris terram non dabit fructus suos: sed spinas & tribulos germinabit tibi.*

Quæ autem redditur ex merito mulieris, sunt bona glorificationis: & cum hoc non malum passionis per quam intratur in gloriam. De utroque horum habetur Luca ultimo. *Nonne sic oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Et Rom. 8. *Si tamen compatimur vt simul & glorificemur.* Excelsimo enim quod non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis. Et in Psal. 90. *Cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum & glorificabo eum.* Et 2. Corinth. 4. *Id enim quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostre, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in nobis.*

Quæ vero redditur ex affluentia suæ liberalitatis, sunt bona prægustationis æternorum, & cum his non malis retractionis necessitatibus vitæ huius. De primo dicitur in Psal. 33. *Gustate & videte quoniam suauis est Dominus.* Et in prima Cant. Petri 2. *Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.* Et in laudem huius mulieris infra. *Gustasti & vidisti quoniam bona est negotiatio eius.* De non malo autem quod cum hoc redditur, habetur 2. Corinth. 5. *Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Quasi diceret: *Necessitas huius corporis retrahit a prægustatione æternitatis.* Et Sapient. 9. *Cogitationes mortalium timide & incerte prudentia nostre. Corpus enim quod corruptum est, aggrauat animam, & terræ inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Vtrumque horum, scilicet, bonum & non malum, signatur Mart. 17. vbi Petrus vidit transfigurationem Dominum. Primo dixit: *Domine hominem est nos hic esse: si vis faciamus hic tria tabernacula: sibi vnum, Moysi vnum, & Elie vnum.* Et postea præualente necessitate corporis, sequitur quod Discipulus ceciderat in faciem suam, & timuerunt valde.

Ex iure vero matrimonij reddit ei sex. Primum est regimen. Secundum amplexus amoris. Tertium fecunditas proli. Quartum necessariorum administratio. Quintum benigna & familiaris alloquutio in amonitionem redij. Sextum est adhibito ornatus. De primo habetur Genes. 3. vbi dicit Dominus ad Euan: *Sub vira prestante eris.* Et 1. Corinth. 11. *Caput mulieris vti. Et 1. Petri 3. Mulieres subditi sunt vris sicut in Christo. Mulieres sancte sperantes in Domino (non in ornatu vestium) ornabunt se, subiecta propriis vris. Sicut Sara obediebat Abrahae Dominum eius vocans: cuius estis filia beneficientes, & non perturbantes illam perturbationem.*

De secundo habetur Cant. 2. *Leua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Et in primo. *Osculetur me osculo oris sui.* Et hoc signatur est Genes. 24. vbi dicitur quod Isaac introduxit Rebecca in tabernaculum Sara maris sue, & accepit eam vxorem, & illam dilexit eam, vt dolorem qui ex morte maris acciderat, temperaret. Isaac Christus est. Rebecca Ecclesia vel

vel fidelis anima, quæ iuxta interpretationem nominis Rebecca interpretat. *Matris pater mortuus est Synagoga vel Eua. Tabernaculum maris est gratia in qua introduxit Christus fidelis animam vel Ecclesiam, & ita inuenit eam amabilem vt omnis dolor antiquæ perditionis temperetur.*

De tertio habetur ad Ephes. 5. *Vti diligite vxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea: vt illum sanctificaret mundans eam lauacraque in verbo vniuersæ maculam neque rugam neque aliquid huiusmodi.* Et 1. Timoth. 2. *Mulier saluabitur per suauitatem & rationem.* Hi autem filij sunt opera maculæ meritorum. Et ideo sequitur: *Si permixta sit caritas & dilectio & sanctificatio cum omni sobrietate.* Et isti sunt filij pro quibus Rachel Genes. 30. simpliciter implorat maritum dicens: *Da mihi liberos, alioquin moriar.*

De quarto habetur Mart. 6. *Dico vobis ne solliciti sitis anima vestra, id est, necessitati huius vitæ animalis, quæ manducatis: & corpori vestro quid induamini. Nonne anima vestra plus est quam esca, & corpus vestrum plus quam vestimentum? Respicite volatilia celi quoniam non serunt neque metunt neque congregant in horrea: & Pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis plus estis? Quis autem vestrum cogitans potest adiacere ad statuam suam cubitum vnum? Et de vestimentis quid solliciti estis? Considerate hinc agrum quemodo crescunt, non laborant neque nem. Dico autem vobis quod nonne Salomon in omni gloria sua cooperatus est sic ut vnum ex istis. Si enim sanum agrum quod hodie est, & eras in cibus non erit, Deum sic vestit: quibus magis vos modica fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: *Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?* Hac enim omnia Genes inquirunt. *Sicut enim Pater vester quia omnibus his indiget.* Et in Psal. 36. *Iunior fui, et enim senex: & non vidi iustum derelictum, nec semen eius querens pacem.* Et 2. Corinth. 9. *Qui autem administrat semen seminantis: & pauca ad manducandum prestabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum iustitiæ vestræ: vt in omnibus locupletati deinde sitis in omnem simplicitatem que operatur per nos gratiarum actionem Dei.**

De quinto habetur Sapient. 8. *Intra in domum meam, conuiescam cum illa, id est, cum sapientia quæ Christus Dominus est. Non enim habet amaritudinem contrarietatis illius, neque rancorem, comitatus eius, sed letitiam & gaudium.* Hinc est etiam quod sponsa flagrans in desiderio amaris in Cant. 2. sic loquitur ad sponsum. *Ostende mihi faciem tuam sicut solet tua in auribus meis: vix enim tua dulcis & facies tua decora.* Similiter in Psal. 44. *Speciosus forma præ filiis hominum: diffusa est gratia, &c.* Et in 1. Reg. 3. *Loquere Domino, quia audivi sermone tuo.* Et vltimo Luca. *Novus cor nostrum in deum graui in nobis dum loqueretur in vita, & aperiret nobis Scripturas.*

De sexto habetur Apocal. 21. *Vidi civitatem, sanctam: ierusalem novam, descendentem de celo, a Deo paratam sicut sponsam ornatum.* Ornatus autem ille est in duobus, scilicet, in fulgore vestimentorum, per que intelligitur decor virtutum: & in pretiositate ornamentorum, que sunt rena quædam sibi a marito exhibita. De primo dicitur

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

in Psal. 44. *Assuit regina a dextris tuis in vestibus ecc.* Et 1. ad Timoth. 2. *Mulieres in habitu pite a se cum virentibus & sobrietate sui ornantes se, non in ornamento crinibus, aut margaritis, vel veste preiosa, sed quæ dicitur mulieres promissum operantem per a per bona. Et 1. Petri 3. *Mulierum non se excusentur capillaribus, aut circumdatis auribus, aut indumentis vestimentorum tunc sed quæ ad seruitutem est vt ibi dicitur in incurabili quieti & modesti spiritus. Et in conspectu Domini implet. *Et ita iuxta exhibita Ecclesie sunt pretiosa sacramenta Ecclesie corporis & sanguinis eius que dedit Christus Ecclesie vt sicut habetur Mart. 26. & Marc. 14. & Luc. 22. Et ibi additur, *Hoc facite in meam commemorationem.* Et in 2. Corinth. 11. *Quisquis manducabit panem hunc, & calicem huius: mortem Domini attendentibus donec veniat.* Cum hæc sex bonis non reddit malum occupationis suæ a sponsa quandoque. Hoc enim valet sponda ad tria, scilicet, vt feruentius bonæ uitæ desideret, & diligentius inquirat, & inuentum seruet studiosus. Et de hac occupatione dicitur Ioan. 16. *Manducate & bibite cum manducatis me, quia vado ad Patrem.* Hoc etiam significatur in forma peregrini in qua Christus apparuit post Resurrectionem suam, mulieribus & Discipulis suis, Luc. 24. *Canes, Pessulum estis mei apertui dilectio meo: at ille decinauerit atque transierit, Pessulum consensus videntis est: ostium ipsa voluntas, quod quando aperitur Dominus a sponsa, ex industria quandoq; sub forma peregrini occidens se fingit longius ire, & declinat amplexum & transit cognationem, quia oculi sponsæ aperiuntur, ne agascat eum.****

§. II.

S Equitur. Omnibus diebus vitæ suæ.

In quo vocatur perseverantia redditionis, tres sunt dies sponsi. Primus est incarnationis, & ille habet vespere & mane, quia in ea soluitur & occidit vt dicitur Eccl. 1. Secundus dies est dies Resurrectionis, de quo cantatur illud Psal. 117. *Hæc est dies quam fecit Dominus: exultemus & letemur in ea.* Et hæc dies habet mane, sed non habet vespere. Tertius dies est dies eternitatis, de quo dicitur in Psal. 81. *Melior est dies vna in atrijs tuis super mille.* De his tribus diebus simul dicitur Eccl. 6. *Uisificabitur post dies dies, in die tertio suscitabitur: & vinum in conspectu eius. In prima enim die uiuificabimur, in secunda die corpora, & in tertia die sursum ad se suscitabitur nos, vt in conspectu eius habeamus vitam æternam.*

Vita gratiæ. Vita eternitatis. Similiter vita triplex est: Vita eternitatis.

Et hæc vita & isti dies communes sunt mulieris & viro. De prima vita dicitur ad Galat. 2. *Vno ego sum non ego, vnius vero in me Christus.* De secunda vita dicitur Ioan. 5. *Veni hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filij Dei, & procedent qui hunc fecerunt in resurrectionem vite.* De tertia dicit in Psal. 33. *Dominus apud se*

est spes vita: & in lumine tuo videbimus lumen.
Prima vita in muliere est cum langore venialis peccati, secunda cum morte corporis de qua resurgit ad vitam, tertia est plena sanitate utriusque.

Quia vero modo vidimus istius capituli expositionem secundum quod exponitur de redditione viri qua bonum & non malum reddit uxori. Videamus etiam qualiter vxor vice versa reddit viro bonum & non malum: sic enim videntur exponere partes. Notandum ergo, quod vxor habet à viro, vt dictum est, bonum gratiæ & non malum tribulationis. Pro primo reddit viro profectum & gratiarum actionem & laudem. Pro secundo autem humiliationem, & patientiam, & spei certitudinem. De profectu dicit Apostolus 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit.* Et 2. ad Corinth. 6. *Adiuuantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Et 2. ad Timoth. 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei que est in te.* Et ad Hebr. 12. *Contemplantur ne quis desit gratia Dei.*

De gratiarum actione dicit Apostolus ad Ephesios quinto. *In omnibus gratias agite.* Et Eccl. 1. *Ad locum unde egrediuntur flumina, reuertuntur ut iterum fluant.* Flumina sunt gratia fluentes à Deo, & reuertuntur in ipsum per gratiarum actionem.

De laude dicit Psal. 49. *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam salutare Dei.* Osee 14. *Omnem auser iniquitatem, & accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum nostrorum.* Vituli labiorum sunt iubili alacriter laudantium Deum. De his omnibus tribus simul habetur Isa. 51. *Gaudium & letitia inueniuntur in ea, gratiarum actio & vox laudis.* Gaudium & letitia sunt de profectu gratiæ. Duo autem alia nominibus propriis habentur in auctoritate.

De humiliatione quam reddit mulier pro non malo tribulationis, habetur Iere. 31. *Castigasti me, & eruditus sum quasi innocens indocilis. Conuertere me, & conuertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim conuertisti me, egi penitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum.* Et Threnor. 3. *Ego vir videns pauperiam meam in virga indignationis eius.* Quasi diceret: Virga indignationis eius, scilicet castigantis, non occidens, facit me propriam cognoscere paupertatem.

De patientia habetur ad Hebr. 10. *Patientia vobis necessaria est vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissiones.* Et Thren. 3. *Bonum est preloolari cum silentio salutare Dei, hoc est, cum patientia.*

De certitudine spei habetur Matth. 5. *Beati estis cum maledixerint vobis homines & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in calis, hoc est, spes mercedis.* Et Ierem. 31. *Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus, & reuertentur de terra inimici, hoc est, de tribulatione. Est spes in nouissimis tuis.* Et hoc est quod dicit Gregorius: *Consideratio premij minuit vim flagelli.* Et alibi. *Tanto altiori spe in Deum quisque resurgit, quanto fortiora pro illo pertulerit.* Cætera quæ sequuntur [Omnibus diebus vite suæ] à præmissa expositione non mutantur.

C A P. I V.

S. I.

Quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.



DELETH interpretatur ianua, vel pauper, vel tabula. Et notantur ibi tria quæ competunt sententiæ sequentiæ versus. Primum est instrumentum inquirendi. Et hoc notatur per tabulam: quia mulier hæc per utilitatem lucri sui facta est quasi tabula domus viri, in qua vir & familia euadunt naufragium mendicitatis. Vnde dicitur infra, quod non timebit domus sua à frigidibus niuis. Omnes enim domestici eius iustitiam diligunt. Secundo notatur necessitas inquirendi, & hoc in quantum Deleth interpretatur pauper. Pauperum enim est inquirere lanam & linum. Tertium est adipiscendi possibilitas. Et hoc notatur per hoc quod Deleth interpretatur ianua: per ipsam enim est aditus in diuitias domus. Et de hoc habetur Eccl. 26. *Sicut sol Oriens in mundo in altissimis Dei: sic mulieris bona species in ornamentum domus eius.*

In versu vero sequenti notantur duo, scilicet, materia operis huius mulieris, & ipsum opus. Primum ibi [Quæsiuit lanam & linum] Secundum ibi [Et operata est consilio manuum suarum] In primo duo notantur, scilicet, modus querendi, & res querita. Modus querendi per hoc quod dicit (quæsiuit) Res querita per hoc quod dicit (lanam & linum) Modus querendi duplex est, scilicet, negotiatione, & labore. Emit enim lanam & linum, & elaborauit linum agricultura, & lanam per educationem ouium. De primo sub alia metaphora dicitur in Euangelio Marthæ 13. quod simile est regnum calorum homini negotiatori querenti bonas margaritas. Inuenta autem una pretiosa margarita abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Idem enim ibi signatur per margaritam quod hic per lanam & linum, scilicet, decor & honestas virtutis. De vtroque horum simul dicitur 2. Reg. 12. *Pauper autem nihil habebat omnino præter ouem unam paruulam quam emerat & nutrebat: & quæ creuerat apud eum cum filiis eius simul de pane illius comedens, & de calice bibens, & in sinu illius dormiens: eratque illi sicut filia.* Pauper est mulier querens lanam & linum, & emit ouem unam paruulam, h. e. humilem Christum dando pro ipso quicquid diligit in hac vita; & postea nutrit eum cum filiis suis, h. e. intellectu & voluntate, dando illi cibum actionis & cõtemplationis potum; & dormit in sinu illius, h. e. quiescit in corde: & est illi sicut filia, hoc est, sicut anima sua.

De elaboratione autem lini per contrarium habetur in Isa. 19. *Confundentur qui operabantur linum, plebentes & texentes subtilia.* Linum significat candorem virtutis humanæ. Et qui operantur illud in Ægypto, hoc est, in vanitate huius mundi, plebentes circumstantias operum suorum, & texentes opera in consuetudinem ad humanam laudem, confundentur. Et huius ratio redditur

Exod

Exod. 9. ubi dicitur quod *linum Egypti grandine percussum est cum iam silliculos germinaret*. Grando iram Dei significat quæ percutit omnem virtutem hypocritarum, cum iam, hoc est, in hoc tempore gemen querat humane retributionis. Sed non sic mulier quæ querit linum in Ierusalem, hoc est, ad cultum & honorem Dei.

Secundo notandum est quid sit lana, & quid linum. Lana est quæ tondetur ab ovis: linum autem quod de terra oritur, & multo labore in vestimentum aptatur. Ovis Dominus noster Iesus Christus est, de quo dicitur Isa. 53. *Sicut ovis ad occisionem ductus est, & non aperuit os suum*. Et in primo Ioannis: *Eccce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ab ista ovis mulier hæc accepit sex genera lanae. A natiuitate duplicem sumit, scilicet recognitionem exilij, & contemptum mundi. Christus enim in exilio natus est: quia licet Bethlechem sua esset, tamen dicitur Ioan. 1. *In propria venit, & sui eum non receperunt*. Similiter tunc mundum contempsit: quia non de regina, sed de paupercola non in aula regia, sed in stabulo natus est. Natus autem non operitur purpura & bysso, sed panniculis: nec reclinat in cunabulis, sed reclinat in praesepe: sicut dicitur Luca 2. quod peperit Maria filium suum primogenitum, & pannis eum involuit, & reclinauit eum in praesepe, quia non erat ei locus in diversorio. A profectu vite accepit duplicem lanam, scilicet, humilitatis, & mansuetudinis: sicut dicitur Marth. 11. *Discite a me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris*. Ab exitu etiam accepit duplicem lanam, scilicet, obedientie, & patientie. De obedientia dicitur Matt. 26. *Non mea voluntas, sed tua fiat*. De patientia dicit Petrus 1. Cano. 1. *Cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur*. De utroque horum dicitur ad Philipp. 2. quod factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. De isto vellere agni facta est tunica inconsutilis Christi, qua induitur Ecclesia ad retinendum calorem charitatis.

Linum autem quod de terra oritur, candorem signat virtutis humane, & signat exempla Sanctorum veteris testamenti & noui, in quorum terra linum creuit. Sancti autem veteris testamenti, in quorum terra linum creuit, sunt Legislator, Patriarchæ, & Propheta. A Legislatore mulier hæc duplex accipit linum, scilicet mansuetudinem in regimine, & zelum in vitione. De primo dicitur Numeri 12. *Erat enim Moyses mansuetissimus super omnes homines qui morabantur in terra*. De secundo dicitur Exod. 2. quod Moyses egressus ad fratres suos, vidit afflictionem eorum, & virum Egyptium percutiementem quendam de Hebraeis fratribus suis. Cumque circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussit Egyptium abscondit sabulo. Hebraei transientes interpretantur, & significant Sanctos qui passibus meritorum continuo tendunt ad patriam. Egyptus autem signat hominem mundi, non consentientem Sanctis, quem mulier fortis interficit in gladio spiritus, quod est verbum Dei Hebr. 4. De utroque horum simul habetur 2. Regum 23. quod David erat quasi tenerimus vermiculus ligni. Vermiculus ligni mollissimus est cum tangitur, & quoad hoc signat mansuetudinem in regimine: & durissimus est cum tangit, & quoad hoc signat zelum in vitione.

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

A Patriarchis etiam accipit duplex linum, scilicet, fidem in dictis, & spem in promissis. De primo habetur ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*. Et ad Hebr. 11. *In fide testamentum consequutus sunt patres*. De secundo ad Rom. 4. quod Abraham contra spem in spem credidit. Et ibidem infra. *In reprimissione Dei non hesitavit dissidentia, sed confortatus est fide dante gloriam Deo, plenissimo sciens quia quaecunque promissit ei Deus, potens est & facere*. De utroque horum est totum undecimum cap. ad Hebræos.

A Prophetis etiam accipit duplex linum, scilicet, secretorum contemperationem, & exprobrationem vitiatorum. De primo habetur Isa. 6. *Vidi Dominum sedentem super solium, excelsum & elevatum: & plena erat domus a maiestate eius*. Et cetera quæ ibi sequuntur. Altitudo eius solij est eximia maiestas iudicis mundi. Domus autem triumphans Ecclesia est, in qua præclarus fulget species maiestatis eius. Templum autem Ecclesia militans quæ replerit his quæ sub ipso sunt, hoc est, speculo creature & ænigmatum allegoriarum in Scripturis in quibus ipsa Deum cõtēplatur: sicut dicitur ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Seraphim quoque virtus eius ac divinitas. Seraphim autem significat Sanctos assistentes Deo, plenos igne charitatis: sex habentia alas: duabus enim volant in Deum, scilicet, intelligentiæ luce, & desiderij fetore: & duabus velant obumbrando & protegendo faciem eius, hoc est, cõtēplationis: qui dicuntur facies Domini: quia ex frequenti intuitu ipsorum in Deum, & Dei in eos, signatur & sigillatur super eos lumen vultus Domini: & in lumine Dei ambulabunt, & in nomine eius exultabunt tota die, & in iustitia eius exultabunt. Et sic splendida facies eorum sicut resplendit facies Moysi dum rediret de monte: sicut habetur Exod. 34. *Dux funem alæ quibus protegent eos, sunt serior spiritus, & sapor faciei Dei: & duabus velant protegendo pedes eius, hoc est, actiuos qui ambulant per viam bonorum morum, scilicet, honestate exempli ad proximum, & pietate intentionis ad Deum*. De secundo dicitur Eccli. 48. *Superexi Elias propheta quasi ignis: & verbum illius quasi facula arboris, scilicet, in consumptionem & exprobrationem vitiatorum*.

Sancti noui testamenti sunt Apostoli, Martyres, Doctores, Virgines, Viduae, & boni coniugati. Ab Apostolis sumit duplex linum, scilicet, opera supererogationis, & instantiam prædicationis. De primo dicitur 2. ad Corinth. penultimo. *Eccce hic tertio paratus sum venire ad vos: & non ero grauius vobis. Non enim quero quæ vestra sunt, sed vos. Non enim debent filij parentibus obsequere, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam & superimpendam ego ipse pro animabus vestris*. Act. 20. loquitur idem Apostolus dicens: *Argentum & aurum aut vestem nullius concepiui sicut ipsi scitis: quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. Item 1. Regum 12. dicit Samuel: *Comersatus sum coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem. Ecce pressus sum: inquitur de me coram Domino & coram populo eius, verum hominem aliquid tulerim aut aliquid: si quæquam calumniam feci, si manus de manu cuiusquam accepit, si oppressi aliquid, & contempnui illud, habetis, iustificamini vobis*. De secundo dicitur*

2 ad Timoth. 14. Testificor coram Deo & Christo Iesu qui iudicaturus est vivos & mortuos, & per aduentum ipsius, & regnum eius: predica verbum: in ista oportet, in oportet: arguet, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

A Martyribus duplex sumit linum, scilicet, fidei constantiam, & fortitudinem in aduersis. De primo dicitur ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Et Pl. 115. Credidi propter quod loquutus sum. Et in Evangelio Matth. 10. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo. De secundo dicitur ad Hebr. 10. Rememoramini pristinos dies in quibus illuminati, magnam certamen passionum sustinistis: & in altero quidem approbris & tribulationibus spectaculum facti: in altero autem sociis taliter conuersantibus effecti. Nam & vinculis compassi estis: & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscens vos habere meliorem & manentem substantiam. Et Act. 27. Ne timeas Paule, Cesari te oportet assistere. Item 2 Machab. 6. Eleazarus gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluitarie preibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodum oportet accedere, patienter sustinens, desinuit non admittere illicita propter vitam aeternam. Et infra. Cum plagis periret, ingenuus, & dicit: Domine, qui habes sanctam scientiam manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustinens dolores: secundum animam vero propter imperium tuum libenter hoc patior.

A Doctoribus etiam sumit duplicem lanam, scilicet, Scripturarum meditationem, & sollicitudinem curæ pastoralis. De primo dicitur in primo Psal. In lege Domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et propter hoc precepit Dominus in lege Deut. 6, quod scriberent legem & affigerent in ostiis, & ferrent etiam in manu propter iugem legis meditationem. Item Malach. 2. Labia Sacerdotis custodiam scientiam: & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est. De secundo dicitur ad Rom. 12. Qui præest sollicitudine, supple, pigri non sitis. Et hoc significatum est in ultimo Ioannis, ubi Dominus tribus vicibus quaesivit à Petro, an diligeret eum plus cæteris: & toties responso accepto quod diligeret eum tribus vicibus: commisit ei pascendas oves. Quia videlicet Prælati plus debet diligere Deum quam facultates & amicos & seipsum, & pascere debet verbo & exemplo & auctoritate clauum suos subiectos. Item Act. 20. Attendite vobis & uniuerso gregi in quo vos posuit Spiritus sanctus Episcopus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. De utroque horum simul habetur Eccli. 4. Laudemus viros narrantes carmina scripturarum, homines diuites in virtute, pulcherrimum studium habentes & pacificantes in domibus suis.

A Confessoribus etiam duplex sumit linum, scilicet, penitentis lamentum, & longanimitatem expectationis promissorum. De primo dicitur Matth. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Et in Canticis 2. Vox iurtoris audita est in terra nostra. Et hoc signum est in Iosue 15. ubi Axa filia Caleph pro benedictione duplex accepit irriguum, scil. superius, & inferius: quod signat duplex lamentum, scil. pro incolatus huius miseria, & pro dilatione patrie. De secundo dicitur

in Gen. 49. Salutare tuum expectabo Domine. Item Threnor. 3. Bonum est presolari cum silentio salutare Dei. Et ad Hebr. 1. Iuxta fidem desunt sancti, omnes sancti non susceptis reprobanonibus: sed à longe eas aspicientes & saluantes & confitentes quoniam peregrini & hospites sunt super terram.

A Virginitatibus etiam duplex sumit linum, scilicet, munditiâ castitatis, & carnis mortificationem. De primo dicitur 1. ad Corinth. 7. Adulter inuuptia & virgo cogitat que Dei sunt, vult sancta & corpore & spiritu. Item ibidem. Qui sine peccato est, cogitat que Dei sunt & quomodo placeat Deo. De secundo 1. Cor. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis predicauerim, ipse reprobus efficiar. Item vlt. ad Galat. Mihi autem absque gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est & ego mundo. Item ad Galat. vlt. De cætero nemo mihi molestus sit: ego enim stigma Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto.

A Viduis etiam sumit duplex linum, scilicet, fidelitatem ad maritum, & humilitatis indumentum. De primo dicitur Lucæ 2. De Anna quod erat prophetissa filia Phanuel de tribu Aser: & hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua: Et hæc erat vidua usque ad annos 84, quæ non discedebat de templo ieiuniis & obsecrationibus seruans die ac nocte. Et de his dicit Apostolus 1. Tim. 5. Que autem vere vidua est & desolata, speret in Deum, & in se obsecrationibus die ac nocte. De secundo dicitur Iudith 9. Iudith ingressa est oratorium suum, & induens se cilicio posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino clamauit ad Dominum. De utroque horum simul dicitur Cantic. 1. Pulchra sunt gena tue vt turris. Turtur huius nature dicitur esse, quod non iungitur secundis nuptiis. Vnde fidelitas illa signatur per vnam genam: per alteram autem signatur habitus humilitatis & maturitatis.

A bonis coniugatis etiam duplex linum sumit, scilicet, misericordiam in pauperes, & regimen familie. De primo dicitur Matth. 5. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et Matth. 25. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum, &c. De secundo 1. Timoth. 5. Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Item Eccli. 30. Simon Onia filius sacerdos magnus qui in vita sua suffulsa domum. Et Gen. 39. Ioseph gubernabar creditam sibi domum, & vniuersa quæ ei tradita fuerant.

S. I I.

Equitur.

Et operata est consilio manuum suarum.

In quo notantur duo, scilicet, modus operis, & organa quibus exercetur opus. Circa primam notantur duo, scilicet, instantia operis per hoc quod dicit (Operata est) & discretio per hoc quod dicit (consilio)

De primo dicitur Eccli. 9. Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos que in prosperis. Et in hoc arguuntur duo genera

genera hominum, scilicet pigri & otiosi. De primis dicitur Proverb. 20. *Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate, & non dabitur illi.* Per frigus intelligitur desidia huius vite: per astatem autem intelligitur dies iudicii, quando Deus plena luce manifestabit consilia cordium, & calor zeli sui reddet unicuique iuxta opera sua. De secundo dicitur in Evangelio Matth. 20. *Quid hic statis tota die otiosi?* Et Proverb. 12. *Qui sectatur otium stultissimus est.* De utroque horum habetur simul Eccle. 10. *In pigritia humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perfrillabitur domus.* Per contignationem intelligitur compaginatio virtutum, quae dissolvitur in pigritia, & acquiritur per assuetudinem operis. Per infirmitatem manuum intelligitur otium, per distillationem tentatio libidinis, per rectum charitas, & per domum conuersatio.

De consilio, per quod intelligitur discretio, dicitur ad Rom. 12. *Rationabile sit obsequium vestrum.* Et nota quod duo exiguntur ad hoc quod consilium sit de aliquo, scilicet, quod difficile sit & possibile aliter fieri. Et inde scitur mulier fortis, quod reprehenduntur qui sine consilio ordinantur telam, & non a Domino: ut habetur Isa. 30. *Ve filij desertores, dicit Dominus, qui facereis consilium, & non ex me: & erantimini telam, & non per Spiritum meum.* Dicitur etiam Isa. 19. *Confundentur qui operabantur limum plebentes, & texentes subtilia.* Et ideo sine consilio non est operata lanam & limum praecipue, cum dicat sapiens. Eccle. 32. *Fili sine consilio nihil facias: & post factum non paenitebis.*

Organum autem operandi intelligitur per hoc quod dicitur (*Manuum suarum*) in quo notantur duo, scilicet, duae manus, & proprietates illarum, quando dicitur (suarum). Duae manus mulieris sunt: una operans circa se, & altera circa proximum: custodia sui, & dilectio proximi. Item ad formositatem manus duo exiguntur scilicet, debita quantitas, ut sit longa manus secundum proportionem corporis: & debitus color, ut scilicet, sit alba manus rubore suffusa. Ad substantiam autem manus exiguntur quinque, scilicet, numerus digitorum, & pellis, & ossa, & caro, & debita colligatio per nervos & venas. Ad fortitudinem autem manus duo exiguntur, scilicet, abundantia roboris in membris manus, & abundantia spirituum concurrentium per venas. Et haec omnia est inuenire in utraque manu. In manu enim dilectionis proximi longitudo est per dilectionem omnis boni, quod est in proximo. Alba vero est manus per innocentiam ad omnem hominem. Suffusa autem est rubore compassionis ad omne malum proximi: habens pellem mollem mansuetudinis: ossa vero, fortitudinem portandi imbecillitates infirmorum: & carnem, affectum naturae deficientis proximi: & colligationem per nervos pietatis: & venas misericordiam in quibus est rubor charitatis Dei, & spiritualitas, scilicet, spiritus per omnes articulos vitam simul & vigorem diffundentis.

Habet autem haec manus quinque digitos, & quilibet digitus unguem in custodiam sui, & tres articulos, ut sit flexibilis ad opus. Primus digitus est honor parentum, habens primum articulum ad exhibitionem reuerentiae, secundum ad susceptionem disciplinae, tertium ad ministracionem necessariorum si necesse est: unguem autem proprio. *Alberti Magni Lib. de mul. forti.*

regentem, habet memoriam laborum quos in rebus parentes sustinuerunt. Secundus digitus est obedientia superiorum, habens tres articulos, quorum primus est nihil habere de propria voluntate ad ea quae videntur sublimia in hoc mundo: secundus, multum habere de propria voluntate ad humiliatertium, celeritas non expectans preceptum, sed obediens ad nuntum: unguis protegens & amans totum digitum est caritativa proprii sensus. Tertius digitus est humilitas ad omnes habens & ipse tres articulos inflexionis suae, quorum primus est reparare se inferiorem maiori: secundus, subdere se pariter, subdere se etiam inferiori unguis autem cõsermans est sensus propriae vacuitatis. Quartus digitus est societas amabilius, habens tres articulos. Primum, idem vel le & idem nolle cum amico: secundum, nihil turpe velle pro amico: tertium, bonum pro amico indefinenter operari: unguis autem digitum hunc custodiens est amor virtutis. Quintus digitus est dilectio inimicorum, habens tres articulos. Primum, dimissionem iniuriae: secundum, saluationis exhibitionem: tertium, redditionem boni pro malo: unguis autem hunc digitum custodiens est memoria iniuriarum quas nos peccando inferimus Deo. Primus horum digitorum magnus est affectus, sed breuissimus: eo quod non extenditur nisi in coniunctos nobis. Secundus autem longior, sed minor. Tertius longissimus: quia ultra omnes se extendit humiliando. Quartus iterum breuior tertio, habens tamen venam corporis in consensu amicorum. Quintus vero minimus affectus: sed tamen longior primo, quia plures sunt inimici quam parentes. De primo dicitur Exo. 20. *Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longeuus super terram.* De secundo ad Hebr. 13. *Obedite praepositis vestris & subiaccite illis: ipsi enim peruigilant quasi rationem redduri pro animabus vestris.* De tertio ad Philipp. 2. *Nihil per contentionem neque per suauem gloriam, supple, agentes sitis, sed in humilitate superiores: vobis inuicem arbitrantes.* Et 1. Petr. 2. *Subiaccite omni humanae creaturae propter Deum.* De quarto dicitur in Prou. 27. *Bonus amici consiliis anima dulcoratur: amicum tuum & amicum patris tui ne deseris.* De quinto in Evangelio Matth. 5. *Ego dico vobis, diligite inimicos vestros.* Et ad Rom. 12. *Si esurieris inimicus tuus, cibum illum: & si sitis, potum da illi.*

Alteram autem est custodia sui, & illa operatur mulier circa seipsam, habens ossa vigoris & carnes, refocillationem infirmitatis. Nervi autem ligantes, sunt nervi discretionis: venae vero, in quibus pulsat spiritus, est continuum dominium rationis super sensualitatem, super quam extenditur pellis modestiae, vndique in modum stantentis: quae coloratur albedine mundae conscientiae, cui suffunditur rubor desiderij æternorum: habens quinque digitos cum unguibus & articulis suis.

Primus est custodia sensuum, habens tres articulos, scilicet, ablationem vanitatis ab auribus & oculis, ablationem leccacitatis ab odoram & gustu, & ablationem resolute mollietate a tactu. Et hunc digitum unguis ante unguis, qui est odium sui. Secundus digitus est exercitium laboris. Tres eius articuli sunt abstinentiae, vigilie, & orationes. Unguis autem est spes remunerationis. Tertius digitus est contemplatio

futurorum. Tres articuli quibus inlectitur sunt consideratio iustitiæ in pœnis; meditatio misericordie præmittantis, & visio deitatis. Habens vnguem totum digitum protegentem, scilicet, intellectum Scripturarum. Quartus digitus est agendorum sollicita præmeditatio, habens tres articulos, scilicet, vt videamus in quo & quantum defecimus, & in quo & quantum profecimus, & quid acturi simus. Habens vnguem protegentem, scilicet, prudentiam sagaciter eligentem melius à minus bono. Quintus digitus est illicitorum confessio. Tres eius articuli sunt confessio transgressionis, omissionis, & oriosi. Vnguis autem protegens, confessionis ipsius veritas. Primus digitus magnus est, propter continuam pugnam sensuum: sed brevis, quia circa ea quæ in nobis tantum sunt. Secundus longior est extensus per totam vitam. Tertius longissimus contemplatione diuinitatis. Quartus breuior illo: sed tamen longior illo primo. Et quintus minimus quidem: eo quod custodiens se solite pauca inueniantur confessione purganda. De primo dicitur in Psal. 18. *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Et Iob 31. *Pepigi factus cum oculis meis, &c.* De secundo dicitur Daniel. 9. *Posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in ieiuniis, fisco, & cinere.* Et Psal. 62. *Deus Deus meus, ad te delectatio vigilo.* De tertio dicitur Iſaie 21. *Pone mensam, contemplare in specula comedentes & bibentes.* Mensa ponitur quando mens in æterna veritate reficitur. Specula vero est altitudo intelligentiæ contemplationis. Comedentes & bibentes sunt Sancti in pascua fruitionis exultantes. De quarto dicit Apostolus 1. Corinth. 8. *Prævidemus enim bona non solum coram Deo; sed etiam coram omnibus hominibus.* De quinto Ioh. 7. *Filii dei gloriam Domino Deo Israel, & confiteri atque indica mihi quid fecerit, & ne abscondas illud.*

Et nota quod neutra istarum manuum sinistra est. Vnde mulier hæc significatur per Aioth, de quo legitur Iudic. 3, quod vtraque manu utebatur pro dextera. Et ideo dicitur Cant. 5. *Manus illius tornatiles aurice, plene hyacinthis.* Et dicuntur tomaticiles propter flexibilitatem ad opera: aureæ vero propter intentionis pietatem: sed plene hyacinthis propter radiantiam virtutis secundum distinctionem articulorum.

Sequitur (suorum) In quo notatur quod propria manibus operata est & non alienis. Et est contra quosdam qui manibus alienis mirabilia operantur: digito autem proprio nolunt mouere sarcinam. Committunt se quidem orationibus Sanctorum, sed indignos se faciunt prauis moribus orationibus eorum: sicut Pharaon in Exo. 8. rogauit filios Israel vt orarent pro eo sepius. Et Antiochus 2. Machab. 9. de quo dicitur: *Orabat hic scelestus ad Dominum, à quo non esset misericordiam consequiturus. Illi sunt qui capiunt extrema Sanctorum, sed non principium: sicut Balsam Num. 13. qui dixit: *Moriatur anima mea morte iustorum: & fiat nonissima mea horum similia.**

C A P. V.

§. I.

Facta est quasi nauis iustitoris delonge, &c.



Interpretatur vita vel susceptio: & debent simul iungi interpretationes istæ vt dicatur susceptio vite. Et tunc alludit sententiæ sequenti: quia panis quem de longe portat, vita mulieris est: sicut dicitur

Ioan. 6. *Panis verus est qui de celo descendit, & dat vitam mundo. Item ibidem: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Sequitur (Facta est quasi nauis iustitoris delonge portans panem suum.) Hic notantur tria. Primum, quid nauis. Secundum, cuius nauis. Tertium, ad quem vsum, quia de longe portans panem.

Circa primum est notandum, quod mulier hic assimilatur naui: quia omnia inueniantur in ipsa moraliter quæ in magna nauis esse dicuntur. In nauis autem primo sunt ligna quædam fortia quibus tabulæ clausi exteriori affiguntur: & habet ante proram, & posterius puppim, & in latere raram, & in ventre carinam, secundum quod dicitur in versibus:

Prora prior pars est, nauis altera, tertio puppis, Dic latus esse raram, ventrem dic esse carinam.

Habet etiam super puppim castrum, cui coniunguntur retro duo gubernacula: vnum à dextris, & aliud à sinistris. Et habet sentinam, & apothecam, & deambulatoia, & cameram & mansiorem nobilium, & castrum: habet etiam malum ante, & malum retro, & artemones duos quibus annectuntur duo vela: & habet similitur rudentes quibus trahuntur artemones cum velis super malum: habet etiam anchoras quibus sistitur & immobilis quandoque nauis. Et hæc omnia mystice sunt in muliere. Ligna enim quæ quasi fundamentum nauis sunt, sunt vires operandi quas Deus homini dedit in corpore & in anima: sicut quinque sensus exteriores, & potentia loquendi, & ratio, & memoria, & voluntas: quibus lignis affiguntur tabulæ ordinatæ conuersationis, per clausos doctrinæ moralis: quia sicut dicitur Eccl. vii. *Verba sapientum sicut stimuli sunt, & quasi clauis in altum defixi, quæ per magistrum consilium data sunt à pastore vno.* Postea bituminatur intus & exterius bitumine caritatis, intus diligendo Deum, exterius diligendo proximum: sicut dicitur Gen. 6. *Bitumide limas intrinsecus & extrinsecus.* Est etiam vnctæ exterius vnguento suavissimæ mansuetudinis: vt facilius labatur super vndas huius mundi.

Prora vero est humiliatio quæ oritur ex consideratione naturitatis in mundum: quia sicut dicit Apostolus 1. ad Timoth. 6. *Nihil inultimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possimus.* Et Iob 14. *Flores natus de muliere,*

liers, breui viuens tempore, replatur multis miseris: qui quasi flus egreditur, & conuertitur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem loco permanet. Vnde etiam pars ista in nauis stricta est: quia multæ sunt confusions & humiliaiones originis nostre quibus constringitur vita nostra: quod optime exprimitur Sapient. 7. vbi sic dicitur: *Sun. quidem & ego mortalis homo: similis hominibus, & ex genere terreno illius qui prior factus est (secundum Adam per quem habemus originale peccatum) & in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore (per quod intelligitur defectibilitas, quia caro defectibilis pars in nobis est) coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conuolente (per quod intelligitur feruor libidinis & fomitis incendium) Et ego natus accepi communem aerem (per quod intelligitur mortalitas & breuitas vite: quia scilicet sine respiratione acris vitam habere non possumus) & in similitur fellam decidi terram (per quod intelligitur impotentia adiuncti seipsum) & primam vocem similem omnibus emisi plorans (per quod intelligitur iustus miserie huius mundi) & in involuementis nutritus sum, & in curis magnis (per quod intelligitur fomentum infirmitatis nostre) Et sequitur: *Nemo enim ex regibus habuit aliud naturitatis initium.**

Puppis autem pars vltima est vite, scilicet, consideratio mortis etiam stricta ex timore: sicut habetur Eccl. 4. *O mors quam est amara memoria tua homini iniusto, & pacis habenti in substancia suis: viro quieto, & cuius via directa sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum! Et hoc significatur in Actibus 27. vbi dicitur: *Prora quidem fixa manebat & immobilis: puppis vero soluebat a vi maris.* Quia cum homo credit habere quasi vite principium, tunc finis eius à sexto infirmitatis dissoluitur per mortem. Latus autem quod raris dicitur, est compago virtutum cardinalium quæ sunt prudentia, temperantia, iustitia, & fortitudo: quibus habetur Sapient. 8. *Sobrietasem, id est temperantia, docet & prudentiam, & iustitiam, & virtutem, hoc est, fortitudinem: quibus vtilius nihil est in vita hominis.**

Venter autem qui carina dicitur, sunt quatuor affectiones naturales, scilicet, spes, metor, & gaudium. Sentina vero est purgatio confessionis: apotheca, promptuarium meditationis: camera, secretum conscientie: castrum desuper, confidentia securitatis: de ambulatorium larustransitus contemplationis: malum ante habet fidei altitudinem: malum retro intellectum, quia in diuini intellectus sequitur fidem: artemonem autem habet in fide admirationem veritatis primæ: cui appenditur velut quibusdam anulis vestigijs & imaginis, velum speculi & ænigmatis. Per rudentes, auctoritates & reuelationes intelliguntur dicente Augustino, quia quod credimus debemus auctoritari. In malo vero intellectus habet artemonem rationis, cui connectitur velum late inquisitionis per anulas & fibulas studij & lectionis, & auerthitur per rudentes disputationis & doctrinæ. Habet etiam retro duo gubernacula, scilicet, consilij & scientia: quorum vnum gubernat in profundis, scilicet, consilium: alterum autem in fluctibus communibus, scilicet, scientia: quæ secundum Augustinum docet bene conuersari in medio prauæ & periculis nationis.

De quibus gubernaculis habetur Proverb. 21. *Audiens sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.* Illa gubernacula vertuntur & reuertuntur clauo discretionis. Vnde Salomon, malum nauitam reprehendens Proverb. 23. dicit: *Exis sicut dormiens in medio mari, & quasi sapiens gubernator amisso clauo.* Anchora autem huius nauis est spes, de qua dicitur ad Hebræ. 6. *Fortissimum habeamus solatium, qui confugimus ad remendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anima tuam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis, hoc est, usque ad secretum velate beatitudinis.* Et nota quod in Actibus 27. legitur, quod quatuor anchoras miserunt illi qui nauigabant cum Paulo: per quas intelliguntur quatuor certitudines spei, scilicet, ex gratia, & liberalitate Dei, & ex conscientia propriorum meritorum, & ex patrociniis passionis Christi, & ex suffragiis Sanctorum: quia his quatuor spes certificatur.

Sequitur (iustitoris) per quod intelligitur secundum, scilicet, cuius est nauis. Dicit autem Gloss. quod iustitor dicitur mercator: eo quod vehementer instat sine instat negotiationi. Et est notandum quod quadruplex est nauis, scilicet, nauis nauigantium, & nauis pugnantium, & nauis piscantium, & nauis iustitorum. Nauis nauigantium est penitentia, in qua transitus fit per mare huius seculi, & de hac habetur Sapient. 14. *Ve non esset vacua sapientia tua opera: propter hoc etiam exiguo ligno credunt homines animas suas, & transientes mare per ratem liberati sunt.* Exiguus lignum penitentiae est humilis crux Christi, cui penitentes configurantur. Mare autem est inundatio huius seculi nequam, in qua soli penitentes liberantur. De hac nauis etiam dicitur Matth. 9. *Ascendens Iesus in nauiculum, & transiens, & venit in civitatem suam.* Hoc autem Domino conuenit, non in se, sed in membris attribuitur ei: quia non peccauit, non penituit: sed Dominus transfretauit, hoc est, in suis, & venit in caelestem Ierusalem quæ est ciuitas sua. Hæc nauis significatur per arcam in qua Noe qui iustus inuentus est, custoditur ab ira Dei & sui. Sicut dicitur 1. Petri 3. *Deus originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiam, id est, penitentiam: praconem custodens, diluuium mundo impiorum induecit.* Et Sapient. 14. *Ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem coniugens, remisit seculo semen naturitatis, quæ materia erat gubernata. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia.* Superbi gigantes sunt magni peccatores, multum habentes de terreno affectu. Gigas enim dicitur à geon gratæ quod est terra latine: quia multum habet de terrena substantia. Spes autem orbis terrarum penitentes sunt qui relinquunt seculo semen naturitatis spiritalis, quod manu Dei gubernatur in fluctibus tentationum huius mundi: quia sicut dicitur Ha. 11. *Nisi Dominus subleuauerit reliquias nobis scripta, quasi Sodoma fuissetis, & quasi Gomorra similes essemus.*

Nauis pugnantium est patientia in tentationibus & tribulationibus, quas omnes patiuntur qui volunt pie viuere in Christo: sicut dicit Apostolus 1. Timoth. 3. *Et nota quod sunt naues periculis maris, cum quibus oportet pugrare.* Primum est piratarum, qui dicuntur à pir quod

est ignis, & rate: quia ignem proijciunt in rarem, & ferunt in rate, & significant demones qui in se ferunt ignem inferni & ignem concupiscentiæ incendunt in nobis: & de hoc dicitur ad Ephesios vitimo. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, supple, tantum: sed adversus spiritualia nequitiæ in celestibus, id est, pro celestibus adversus spirituales nequitiæ diaboli.*

Secundum periculum est acroceraminorum incurfus. Et dicitur ab acros quod est mons, & ceros quod est cornu, & amnis aqua: quia sunt montes cornuti aquarum, in quos quandoque impingit navis, & frangitur: & significant ambitionem huius seculi quæ demergit nauigantes, sicut dicitur in Psalm. 116. *de nauigantibus. Ascendunt usque ad celos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Usque ad celos ascendunt per ambitionem, & ibi impingunt in montes cornutos, hoc est, in dignitates habentes cornua: & descendunt in profundum inferni, vbi perpetuo tabescet malis anima eorum.*

Tertium periculum est caribdis. Est autem caribdis absorptio & hyatus maris naues absorbens: vnde dicitur etiam quasi carinas abdens: & significat auaritiã, per quam absorbetur navis vitæ. De istis enim intelligitur quod dicitur Exod. 15. *quod descenderunt in profundum quasi lapis.* Et ibidem: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.*

Quartum periculum est syrtes. Sunt autem syrtis eleuationes quadam arenarum quibus illa navis confringitur, & significant iram: quia sicut dicit Salomon Proverb. 27. *Grave est saxum, & onerosa est arena: sed ira sicut utroque gravior.* Et de hoc periculo habetur Actuum 27. vbi dicitur quod nauigantes cum Paulo accingebant nauim, timentes ne in syrtim inciderent. Accinctio navis nihil aliud est quam armatio patientiæ contra illatas iniurias. Armatur autem per æquanimitatē & sufferentiam mali, & orationem pro inimicis factam: his enim quasi quibusdam cingulis alligatur navis ne à compage propria dissolatur per illatas iniurias.

Quintum periculum est symplodadum concursus. Sunt autem symplodades lapides mobiles in mari dicti quasi symplodades, à syn quod est con, & plodo is, quod est plico cas, vel inuoluo. Et significant irrisiones & exprobrationes verborum: & contra quas etiam oportet pugnare ne frangant nauim: quia talia patienter debemus sustinere, sicut dicitur in Pl. 68. *Impropetia impropetantium tibi ceciderunt super me.* Et 1. ad Corinth. 4. *Usque in hanc horam blasphemamur & obsecramur, tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium persisema usque adhuc.*

Sextum periculum est naturalis æstus maris, ex quo causatur quidam impetus maris retardans naues à via propolita: & significat carnalem affectum qui retardat spiritum, sicut dicitur ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Hæc enim sibi invicem adversantur.*

Septimum periculum est scyllæ rapacitas, & dicitur scylla scopuli quidam prominentes sub aqua subtrus cavernosi, per quorum cavernas fluit & refluit aqua. Vnde etiam à poetis dican-

tur capita canina: vnde etiam dicitur à cilleo cilles quod est moueor moueris; non quod ipsi scopuli moueantur, sed quia ibi aqua mouetur fluxu & refluxu: & significat inanem gloriam quæ sequitur laudem populi qui mouetur sicut aqua. Et de hoc dicitur Ioan. 5. *Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab invicem recipitis, & gloriam quæ à solo Deo est non queritis?*

Octauum periculum est syrenarum cantus. Sunt autem syrenæ ora virginea habentes cantu suo nautas retrahentes, & retractos periclitari facientes. Et significant voluptates huius seculi, contra quas oportet pugnare nauigantes per mare huius seculi. Et de hoc dicitur Isa. 13. *Syrena in delictis voluptatum.*

Nonum periculum est conflictus beluarum in profundo, & significat pressuram quam patiuntur Sancti in hoc seculo à malis hominibus, sicut dicitur in Psalm. 103. *Hoc mare magnum & spatiosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus: animalia pusilla cum magnis: illic naues pertransibunt.*

Et nota, quod hæc omnia pericula sunt in aqua. Tria alia pericula sunt quæ non sunt in aqua, sed duo in aère, & tertium in portu. In aère est ventus typhonicus, id est, inflatiuus maris, & significat impetum superbiæ, qui inflat mare, hoc est inquietudinem cordis impij: quia sicut dicitur Isa. 57. *Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundans fluctus eius in conculcationem & lutum. Non est pax impiis, dicit Dominus.* Et de hoc periculo dicitur Act. 27. *Adisti se contra nauim ventus typhonicus qui vocatur euroaquo. Cumque arrepta esset nauis & non posset conari in ventum, data nauis, id est, dimissa, flatibus ferebatur. Euroaquo ventus mixtus est. Aquilo enim est ventus frigidus & siccus impetuosus valde, veniens de iuxta Septentrionem. Vnde dicitur Eccli. 43. *Frigidus ventus flauit, & gelavit crystallus ab aqua.* Euro autem est ventus calidus & siccus qui nascitur iuxta subolanum proxime declinans aliquantulum ad Meridiem. Vnde euroaquo ventus mixtus est, & significat superbiam, vt dictum est, quæ frigida est per impietatem, & sicca per crudelitatem, & typhonica siue inflatiua per fastum dominandi, & calida per ambitionem: & inde fertur flatibus quasi contrariis & impedit nauem bonæ vitæ, vt dictum est.*

Aliud periculum aëris est, nullum penitus habere ventum, & significat pigritiam, quæ semper est immobilis: de qua dicit Salomon Prou. 24. *Usquequo piger dormies? usquequo de somno conserges? parum inquam dormies, modicum dormitabis, paucillum manus conseres, ut quiescas: & veniet tibi quasi tempestas inopia, & mendicitas quasi vir armatus.*

Periculum autem in portu est locus dithalassi portus bifidus, vbi scilicet scissura quadam maris est per linguam terræ in mare pertensa. Et hoc est periculum fraudis & doli, in quod impingit homo quando creditur esse securus. Et hoc est quod dicitur Act. 27. *Cum incidissemus in locum dithalassum, impegerunt nauem, & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis vero soluebatur à vi maris. Quia scilicet fraus blanditur ad faciem, sed amaritudine doli puppim, id est, incircumspecta nostra, quæ retro sunt, dissoluit*

dissoluit & confringit. Contra omnia hac pericula fortissima nauem patientis oportet esse armatam & munitam: quia sicut dicitur in Ps. 106. *Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multas: ipse uiderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo.* Et Eccli. 43. *Qui nauigant mare, enarrant pericula eius: & audientes auribus nostris admirabimur.* Euadendi autem omnia pericula hac non est possibilitas nisi per instantiam orationis ad Dominum: ut scilicet excitetur Dominus a somno dissimulationis adiutorij. Et hoc signatur Math. 8. ubi dicitur quod ascendente Iesu in nauiculam cum Discipulis factus est motus magnus in mari: ita ut nauicula operiretur fluctibus, ipse uero dormiebat: & accesserunt ad eum Discipuli eius dicentes: *Domine salua nos perimus. Tunc surgens imperauit uentis & mari: & facta est tranquillitas magna.*

Sequitur de nauis piscantium: & hac est huius seculi nauis. Rete autem cum quo piscatur, est uerbum Dei, quod quandoque mittitur a sinistris nauis, scilicet quando in cura pastorali & uerbo Dei intenditur lucrum huius mundi. Et hoc significatur ultimo Ioan. ubi dicitur de Petro & aliis discipulis quod ascenderunt in nauim piscari, & illa nocte nihil prederunt. Nihil, id est, temporale lucrum, quod nihil est, & minus quam nihil: quia peccatum est. Et de hoc dicit Apostolus 1. ad Corinth. 9. *Qua est ergo merces mea ut Euangelium predicarem sine sumptu potant. Euangelium, id est, gratis predicem, ut non abutiar puritate mea in Euangelio: quia ita preceperat Christus dicens Math. 10. *Gratis accessistis, gratis date.* Quidam etiam mittunt in dexteram, sicut Christus precepit Ioan. ultimo. *Mittite in dexteram nauis uestrae: & inuenietis.* Et sunt illi qui querunt animas & non luera. Et tales piscatores fecit Dominus Discipulos suos: sicut legitur Math. 4. *Venite post me, & faciam uos fieri piscatores hominum.**

Sequitur de nauis inuitoris: & hac est nauis negotiationis. Est autem duplex negotiatio, scilicet temporalium, & spiritualium: & secundum hoc est duplex nauis, una transitoria, altera aeternorum. De primo dicitur Sapient. 5. *Quid nobis profuit superbia? aut quid iactantia aduersum consiliu nobis? Transierunt omnia haec tanquam umbra, & tanquam nuntius praecurrens, & tanquam nauis que pertransit fluctuantem aquam, cuius cum praeterierit non est uelutium inuestire, nec sermone carum illius in fluctibus.* De nauis negotiationis spiritualium habetur Genes. 49. *Et habitabit in Sidone usque ad Sidonem.* Zabulon interpretatur habitaculum fortitudinis, & significat sortem mulierem, de qua iam dictum est. Mare autem est fluctuans instabilitas & amaritudo huius seculi. Littus autem huius maris est stabilimentum gratiae Dei, in quo littore habitant Sancti in statione nauium, hoc est, in negotiatione spiritualium. Pertingens uique ad Sidonem, quod interpretatur uentatio: quia in amaritudinibus huius seculi per patientiam aeternas diuitias mercantur: sicut dicitur Deut. 33. *Inuidiam huius maris quasi lac fugens, ibat: uentus abscidit illius aerationem.* Qui autem sunt hi thesauri describitur 3. Regum 10. ubi dicitur quod classis Salomonis per mare cum classe Itham, semel per tres annos ibat in Thar-

sis, deferens inde aurum & argentum, & dentes elephatorum & simias & paños. Salomon pacificus mulierem istam significat. Itham autem interpretatur classis Domini, & significat Christum cum cuius nauis uadit nauis multarum finium: quia negotiatio eius est finalis negotiationi Christi. Tharsis uero interpretatur exploratio gaudij: quia tales iam primitias Spiritus accipientes experiantur gaudia aeterna. Vadit autem nauis ista semel per tres annos: annus enim unus una perfecta reuolutio solis est: quia sol iustitiae Christus Deus noster tripliciter mulierem istam illuminat, scilicet ad agendorum prouidentiam, & ad ueritatis Scripturae intelligentiam, & ad contemplationem aeternitatis, secundum quod dicitur Eccli. 43. *Tripliter sol exurit montes, id est, excelsos in uita, radios in eos exussans igneos.* Aurum autem quod deporatur significat charitatem. Argentum uero scientiam de Scriptura, Dentes elephatorum, castitatem mentis & corporis quibus inordetur concupiscentia carnis. Simia autem imitationem sanctorum exemplorum, eo quod simia, non omne animal, sed hominem imitetur, qui discretus & rationabilis agit inter animalia. Pañi autem signant specula sanctorum uirtutum. Sed notabile est, ut habetur 3. Reg. 22. quod etiam rex Iosaphat fecit classes que nauigarent in Ophir & Tharsin propter aurum: & non poterant ire, quia contractae sunt in Ahsongaber. Iosaphat enim, qui interpretatur iudicium Domini, significat eos qui uolunt hic glorjari in mundo, & in futuro regnare cum Christo. Unde etiam Ahsongaber interpretatur uinculum, quia tales uinculo amoris huius mundi ad hoc contracti sunt. Unde etiam legitur Paralip. 20. de Iosaphat quod participationem habuit in factura huius classis cum Ocholia rege Samariae, cuius opera impiissima erant. Samaria enim mundum hunc significat pro cuius nimio amore etiam continguntur opera que aeternam remunerationem uidebantur negotiari. Et hoc est quod Eliezer propheta dixit ad Iosaphat 2. Paralip. 20. *Quia habuisti foedus cum Ocholia, percussit Dominus opera tua, contraque sunt naues, quae percurrunt in Tharsin.*

§. II.

Sequitur. De longe portans panem suum. Notandum autem primo est, quod quadruplex est longe, scilicet, secundum profundum, secundum altum, secundum latum, & secundum longum. Longe secundum profundum est infernus, in quod longe negotiatur mulier per uisum. Longe secundum altum est aeternum regnum, in quod negotiatur per charitatem. Longe secundum latum est inquisitio intellectus, quae etiam latitudinis terminos huius mundi excedit: ad quod negotiatur per studium Scripturarum. Longe uero secundum longum est distantia a Deo, qui est principium omnium creaturarum: uique ad hominem, qui huius est omnis creatura: ad hoc negotiatur mulier ista per fidem & spem redemptionis, quae facta est per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, ut dicit Apostolus

Apostolus 1. Timoth. 2. De hoc quadruplici longe dicitur ad Ephel. 3. *Des vobis Deus secundum diuitias gloria sue, virtutem corroborari per Spiritum eius, in interiori homine: Christum habitare, per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profunditas.* Istud etiam quadruplex longe significatur per quatuor brachia crucis.

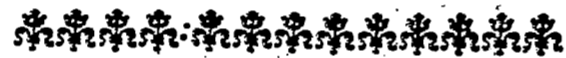
Similiter est quadruplex panis quem mulier ista reportat de quadruplici longe. De primo enim reportat panem compunctionis, de quo legitur in Plal. 79. *Cibabis nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis in mensura.* Et 3. Reg. 22. *Adiitit virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis & aqua angustia.* Carcer est custodia Ecclesie firmata super penitentem. Panis tribulationis est panis compunctionis. Aqua angustia, aqua lacrymarum. Et hoc significatum est 3. Reg. 19. vbi legitur, quod Elias fugiens Iezabel obdormiuit subter vnam iuniperum, & Angelus Domini excitans eum dixit: Surge, comede: & inuenit ad caput suum subcineritium panem, & vas aquæ: de quo comedit & bibit, & rursus obdormiuit. Et iterum Angelus Domini excitauit eum vt comederet & biberet: quia grandis ei via restaret: quod cum fecisset, ambulauit in fortitudine cibi illius quatuor diebus, & quatuor noctibus vsque ad montem Dei Horeb. Elias robustus dominator interpretatur, & significat penitentem qui dominatur sibi. Iezabel interpretatur sterquilinum, & significat peccatum & infernum: quæ fugit penitens. Umbra iuniperi protectionem & refrigerium clauium Ecclesie significat, sub quo dormit penitens quando quiescit ab opere malo. Angelus excitans est gratia præueniens remittens peccatum, & stimulans ad esum panis compunctionis, & ad potum lacrymarum: eo quod grandis restet via vsq; ad mortem. Dicitur autem subcineritius propter arma penitentium quæ secundum Augustinum, sunt cinis & cilicium. Rursus autem obdormiuit: quia post compunctionem à strepitu terreni amoris quiescit. Sed Angelus eum rursus excitat, quando gratia subsequens penitentem ad sustinendas tentationes pullat. Iterum autem comedere, est prius compunctum pro peccato, rursus pro tentatione cohapungit: eo quod grandis restet via ab inquietudine huius vite tentationum ad securitatem tranquillitatis æternæ vite. Ambulat autem in fortitudine cibi illius per profectum boni operis quadraginta diebus, hoc est, per tempus totum vite huius, quod penitentia deputatur: quia quadragenarius numerus penitentiam significat, eo quod in partibus suis surgat vsque ad quinquagesimum iubileum. Nume. 36. per quem significatur gaudium æternum. Mons autem Dei Horeb, qui incendium interpretatur, significat altitudinem spiritus in incendio charitatis.

De secundo longe reportat panem consolationis æternorum: de quo dicitur Genes. 49. *Aser pinguis panis eius, & præbebit delicias regibus.* Aser beatus interpretatur, & significat eos qui iam spe & gaudium æternorum beati sunt, quorum panis consolationis apud reges, qui regunt seiplos, delicatus est. De hoc etiam dicitur Isa. 21. *Qui habitans terram Austri, cum panibus occurrere su-*

giem. A facie enim gladiatorum fugerunt, à facie gladij imminenti, à facie arcus extenti, à facie grauis prelij. Terra Austri regio venientis luminis & caloris est, & significat caelestem patriam. Habitantes eam sunt beati qui occurrunt nobis suffragiis & illuminatione, ferentes panem consolationis fugientibus à facie gladiatorum, hoc est, tentatione demonum: à facie gladij imminenti, hoc est, tentatione carnis, quæ semper imminet nobis: & à facie arcus extenti, hoc est, à tentatione diaboli, qui de occulto iaculans vulnerat nos. Graue autem prelium est prælium mundi in vanitatibus & spectaculis suis.

De tertio longe negotiatur panem vite & intellectus: de quo dicitur Eccl. 15. *Cibabis eum panem vite & intellectu, & aqua sapientie salutaris potabis illum.* Et Amos 8. *Ecce dies venient, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famem panis neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei.*

De quarto longe portat panem sacramenti, scilicet, corpus Domini: de quo dicitur Ioan. 6. *Ego sum panis viuus qui de celo descendi.* Et Sapient. 16. *Angelorum esca nutriti sunt populum tuum, & paratum panem de celo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Substantiam enim tuam & dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas: & voluntatis vniuersiusque eorum deseruiens, ad quod quisque volebat conuertebatur.* Per quod intelligitur Eucharistia, quæ continendo Christum continet auctoritatem omnis gratiæ & saporem: quem panem nobis Deus ex substantiali bonitate dulcedinis suæ dedit omnibus nobis deseruiens: cum omnes inueniamus in ipso quod querimus.



C A P. VI.

§. I.

De nocte surrexit deditque prædam domesticis suis, &c.



AV interpretatur hæc, vel ista, quorum vtrumque demonstratum est. Et notatur per hoc in muliere aliquid euidens quod est ad laudem eius. Et hoc exprimitur in versu sequenti, in quo notatur tria, scilicet, mulieris surrectio, & præda, & distinctio prædæ. In primo tria notanda sunt, scilicet, à quo, quando, & in quid surgendum sit. Primum notatur in hoc quod dicitur: *de nocte*, secundum quod nox metaphorice accipitur. Secundum notatur in eodem secundum quod accipitur literaliter. Tertium notatur in verbo, *surrexit*. Est autem triplex nox metaphorice de qua surgendum est, scilicet, nox peccati, nox tentationum, & nox ignorantie vel obscuræ cognitionis. De prima nocte dicitur Sapient. 17. *Dum pascunt se latere in obscuris peccatis: tenebroso obliuionis velamento dispersi sunt pauperes horrendi,* & cum

Et cum admiratione nimis perturbat. Quare peccatum obsecrum est: sed precipue peccatum libidinis agitur in obscuro: propter quod etiam obliuiscitur hominum Deus, & perturbat eos penis admirabilibus. De eodem habetur ibidem infra. *Ignis nulla vis potest sic lumen prebere, nec siderum limpide flamma illuminare poterant noctem illam horrendam.* Per ignem significatur gratia Dei: quia sicut dicitur ad Hebr. 12. *Deus noster ignis consumens est.* Per limpidiſſimas flammulas siderum significantur exempla Sanctorum qui non illuminant noctem, precipue in illis qui semper appetunt in nocte remanere. Item Job 3. *Sit nox illa solitaria, nec laude digna, id est peccatum peccato non addatur, nec laus in peccato quærat.* De nocte tentationis dicitur Job 30. *Noctis os meum perforatur delirium: & qui me comedunt, non derisum.* Per os robur virtutis significatur, quod perforatur in tentatione. Per comedentes autem demones incendentes tentationes. Item in Psal. 118. *Memor fui nocte nominis tui Domine.* De tertia nocte habetur Ioan. 6. *Qui ambulat in nocte, offendit: quia lux non est in eo,* hoc est, in ignorantie tenebris. Item Tobie 5. *Quale gaudium mihi erit qui in tenebris sedet, & lumen celi non video?* hoc est, lumen scientie veritatis Dei, de quo dicitur in Psal. 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.*

Sequitur quando surgendum est, quia de nocte, ad literam, ad laudem Dei: sicut dicitur in Psal. 133. *In noctibus exultate manibus vestris in sanctis, & benedicite Domino.* Item alibi. *Media nocte surgentem ad confitendum tibi.* Et hoc significatur in Resurrectione Domini qui secundum Gregorium nocte surrexit: sicut habetur iudicum 16. quod *Samson fortissimus media nocte confargens apprehendit ambra porta fores cum postibus suis, & ferrea: imposuitque humeris portavit ad verticem montis qui respicit Hebron.* Samson sol fortis interpretatur, & significat Christum qui dormiuit in morte in Gaia, quæ interpretatur robusta, & significat limbum inferni, in quo fuit anima Christi. Vtrumque autem ostium significat duas munitiones inferni, scilicet, fraudulentiam demonis, & impotentiam hominis. Postes autem hominum ostiorum in vna parte fuit inuidia diaboli, per quam introiit mors in orbem terrarum: ut dicitur Sapientie 1. Et in altera parte superbia hominis, per quam voluit esse sicut Deus sciens bonum & malum. Secunda autem conchudentium erat reatus originalis peccati. Quæ omnia portavit Christus in eminentiam beate Resurrectionis ad visionem sempiternam: quia Hebron visio sempiterna interpretatur. De hac etiam nocte dicitur in Psal. 138. *Nox sicut dies illuminabitur, & nox illuminatio mea in deliciis meis.*

Sequitur, in quid surgendum sit. Et sunt duo, scilicet, opera excelsa, & sapor celestium: quorum utrumque notatur ad Coloss. 3. *Si consurrexistis cum Christo, que sorsum sunt querite,* scilicet in operibus virtutum, ut dicit Gloss. ibidem *que sorsum sunt sapere,* scilicet, in sapore celestium, non que super terram. Sed nota, quod quidam resurgunt cum Christo, & quidam resurgunt cum Lazaro. Cum Lazaro resurgunt qui iterum moriuntur per peccatum. Cum Christo resurgunt qui perseverant in bono: sicut dicitur ad Rom. 6.

Christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi ultra non dominabitur: quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos exstimate, vos quidem mortuos esse peccato: viventes autem Deo in Christo Iesu.

§. II.

Sequitur de preda huius mulieris, quæ notatur per hoc quod dicitur (*Dedit preda domesticis suis*) Triplex est enim preda quam mulier tribus domesticis suis dat, scilicet, preda inferni quam dat Angelis, preda mundi quam dat proximis, & preda carnis quam dat Sanctis. Predam inferni dat per Christum, qui fregit infernum: sicut dicitur Isa. 24. *Preca nomen tui, hoc est, Christi. Accedera spolia detrahe, spolia preda: quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferatur foris iudæo Damasco, & spolia Samaria coram rege Assyriorum.* Hoc est dicere: Antequam Christus ostendat se scire vocare nomen Patris & matris quantum ad causam incarnationis, detrahuntur spolia inferni quæ custodita fuerunt à diabolo: quia Samaria custodia interpretatur: Damascus autem potus sanguinis interpretatur, & significat demones qui bibunt peccatum. Unde coram rege Assyriorum, hoc est, coram diabolo detraha sunt spolia Samarie, quando contracta sunt inferna: sicut promiserat Dominus Sanctis Isa. 49. *Quæquid colligit à foris preda? aut quod captum fuerit à robore, saluum esse poterit? quibus dicit Dominus, Equidem & captivitas à foris tollitur, & quod ablatum fuerit à robore salvabitur.* Ista preda data est domesticis qui sunt Angeli: quia illi habitant nobiscum in eadem domo celi: sicut dicitur in Evangelio Ioan. 14. *In domo Patris mei manserunt multi sum: Et ad Ephel. 2. Iam non estis hospites & advena, sed estis civis Sanctorum & domestici Dei,* hoc est, in domo Dei cum Angelis habitantes.

Preda quam auferit à mundo, anime sunt quas coarctat. Et hoc significatur Genes. 14. ubi Abraham percussit quinque reges, & rediit captivos & Lot. Per quinque reges significatur quinque sensus qui occiduntur in vita concupiscentia. Lot etiam interpretatur declinans, & significat eos qui declinaverunt in peccatum: & illi reducuntur per conversionem. Hoc idem significatur 1. Reg. 30. per eos quos reduxit David à captivitate Amalec. Et similiter 1. Reg. 18. Per centum scilicet præputia Philistinorum quæ numeravit David regi ut esset gener regis. Præputium enim superfluitates significat, quæ amputantur gladio spiritus (quod est verbum Dei) Hebr. 4. *Filia autem regis celestis Ecclesia est, quæ desponsatur Doctoribus & Predicatoribus per conversionem animarum.* Ista preda datur proximis qui domestici nostri sunt, hoc est, in eade conversationis nobiscum habitantes, ut dicitur 1. Timoth. 5. *Signis autem foris & maxime domesticorum curam non habet, fidem nostram, & est infidelis interius.* Hæc domus, in qua habitamus cum proximis, significatur per habitulum in quo Samaritanus introduxit feminam ut habetur Luc. 10.

Tertia præda auferitur à carne, de qua dicitur Isa. 9. Omnis violentia prædatio cum inultu. Quia scilicet cum tumultu remunerationis carnis oportet à corpore auferri prædam castitatis. Et ideo sequitur etiam Vestimentum mixtum sanguine, hoc est, corpus mixtum peccato, erit in combustionem & cibus ignis. Item Job 19. Conterebam molas iniquis, & de dentibus illius aufereram prædam. Iniquus est concupiscentia habens duas molas, scilicet, gulam & luxuriam; quæ conteruntur per carnis mortificationem: & auferunt ab eis præda castitatis. Hæc præda assignatur Sanctis quasi domesticis, ut habetur Eccli. 32. Ne pomas anima tua scandalum, & à filiis tuis caue, & à domesticis tuis attende. Scandalum suæ animæ quis facit per luxuriam, sed à filiis suis cauet his quorum curam suscepit; & attendit à domesticis, quando Sanctis in eadem domo sanctitatis secum manentibus bonum exemplum dat, præcipue in castitate: quia sicut dicit Gregor. Peccata carnalia maioris sunt infamia quam spiritalia. De hoc habetur etiam ad Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Sequitur (Et cibaria ancillis suis) Sunt cibaria virtutum, cibaria doctrinæ, cibaria sacramenti, cibaria contemplationis, & cibaria æternæ beatitudinis. De cibariis virtutum habetur Isa. 4. Apprehendens septem mulieres virum unum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedimus, & vestimenta nostris operiemur: tantummodo innocetur nomen tuum super nos: auster opprobrium nostrum. Ibi dicit Glossa, quod septem mulieres sunt septem virtutes, & panis earum refectio gratiæ est, de quo dicitur in Psal. 103. Panis cor hominis confirmat. Vestimenta autem sunt opera, vir ratio, opprobrium sterilitas meritum, ablatio opprobrii eorumdem fecunditas. De secundo dicitur 1. Corinth. 3. Tanquam paruulus lac vobis potum dedi, non escam, hoc est, doctrinam de rudimentis fidei, & humanitate Saluatoris: ut habetur Deut. 8. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini. Et ad Hebr. 5. Facti estis quibus lacte opus sit, & non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expertus est sermonis iustitiae: paruulus enim est perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. De tertio habetur 1. Cor. 10. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? & calix benedictionis eius benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. De quarto habetur Prover. 9. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscei vobis. Panis est efficacia substantialis bonitatis Dei. Vinum autem est liquor liquidæ & æternæ veritatis, mixtum aqua sapientiæ salutariis. Item Cantic. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimis. Amici comedunt & bibunt in contemplatione, sed inebriantur in excessu mentis. De quinto habet Luc. 22. Ego dispono vobis sicut disposuit michi Pater meus regnum: ut edatis & bibatis super mensam meam in regno mea. Primum conuiuium est conuiuium filiorum ut dicitur Job 1. Et dies illius conuiuui transeunt,

in orbem: quia qualibet virtus in altera reficitur & iucundatur. Secundum est conuiuium filiorum Iacob, qui cum Ioseph fratre comedent in meridie Genes. 43. hoc est, in plena luce doctrinæ Christi: & inebriantur coram eis Christus, quia quod illi percipiunt in procerbitis de doctrina veritatis, hoc Christus æterna generatione abunde recepit à Patre. Ebrietas enim ibi non vitium, sed abundantiam sonat. Tertium conuiuium est cœna Apostolorum cum Iesu ante passionem Matth. 26. Quartum autem est conuiuium festiuantum & epulantium coram Domino per tria tempora anni, scilicet, Pascha, Pentecosten, & scenopegiam, hoc est, per tres considerationes contemplantium. Considerant enim gloriam Resurrectionis, & opus redemptionis in Pascha. In Pentecoste vero virtutem sancti Spiritus quo Sancti induuntur ex alto, & ebrietatem amoris quod qui omnibus linguis loquuntur, scilicet, linguis hominum, & Angelorum, memoriam abundantiæ suauitatis Dei eruantes & in iustitia eius exultantes. Quintum est conuiuium regis Assueri cum principibus suis, qui interpretatur beatus, & significat Deum quando principes, id est, Sancti populorum congregati erunt cum Deo Abraham in sinu suo, hoc est, in requie ubi non erit qui nolentes cogat ad bibendum, sicut modo pigritia & fastidium generatum in nobis facit, quod non sapit nobis vinum beatitudinis æternæ: & ideo ipsi sunt nos nunc iniuitantes & cogentes nos exemplis & verbis, & prouocantes ne inedia consumamur. Tunc autem complebitur desiderium nostrum, quando de torrente voluptatis Dei bibemus: ita ut nemo ibi cogat fratrem qui avidus erit haurire quantumcumque fons vitæ & beatitudinis dignabitur.



C A P . VII .

S . I .

Considerauit agrum & emit illum, & de fructu manuum suarum plantauit vineam.



Vo hic considerantur, scilicet interpretatio literæ perscriptæ, & sententia versiculi. Z A I N autem interpretatur oliua, & competit versiculo epigramma huius literæ, quia versus est de fructu manuum pingui & vberissimo: sicut oliua fructus affert. Vnde Psal. 51. Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei mei semper, in misericordia Dei in æternum & in seculum seculi. Dicitur autem mulier hæc oliua propter tria. Vnum est natura oliuæ. Secundum est vilitas eiusdem. Tertiam autem signum oliuæ. In primo, hoc est, in natura oliuæ nota tria. Primum est, quod hæc arbor discretionem sexus in se habet, quando est fructifera. Secundum autem est, quod stat virentibus foliis hyeme & æstate. Tertium autem, quod fructum fert cum ossibus, Primum

Primum est à calido in partibus quibusdam quod est faciens fructificationem, & humido in quibusdam quod est ministrans materiam. Calor est charitatis feruor: humor autem est pietas: sine quibus homo non est oliua, sed oleaster, frigore auaritiæ, & humore voluptatis infertilitas. De hoc dicitur Rom. 11. Tu autem cum oleaster esse, insertus es in bonam oliuam, & fecimus radicis oliuæ & pinguedinis factus es. Homo enim est oleaster per peccatum originale & actuale: sed inseritur in bonam oliuam per gratiam, & fit focus radicis charitatis, quia charitas radix est omnium bonorum, & pinguedinis pietatis bonorum operum.

Secundum autem, scilicet, quod stat virentibus foliis, significat hoc quod dicitur ad Ephe. 4. quod omnis sermo malus ex ore huius mulieris non procedit, sed si quis bonus est ad edificationem fidei ut dei gratiam audientibus. Stat autem in hyeme & æstate: quia nec in prosperis, nec in aduersis stultum aliquid contra Deum loquitur mulier ista fortis. Et de hoc habetur Gen. 8. ubi colomba attulit ramum oliuæ virentibus foliis in arcam. Columba est columbina, hoc est, innocens vita. Ramus oliuæ in ore, verbum pacis in loquutione. Arca autem est Ecclesia. Et nota quod arborescunt omnes folij suauis folio, ut dicit Philosophus. 2. posterior. que significant linguam magniloquam, & labia dolosa que in detractione, & mendacio & otio aduersus iustum loquuntur iniquitatem in superbia, & in abusione. Vnde & tenuis est folium: quia non est meditatio sapientiæ inspissatum, ut pondus habeat. Item nota, quod ut dicit Philosophus, quod inspissatum succum in contactu folij facit fluere folia. Inspissatum autem succus à frigore, Succus vero significat resolutionem voluptatis in gula, & luxuria. Frigus autem est desiderium torpens ad diuinam: & illud est frigus quod inspissat voluptatem, & abundare facit in concupiscentia carnis. Et in illis etiam duobus vitiis maxime consensuerunt abundare inutilia & fluencia verba. Et ideo diues epulo secundum Luc. 16. acerbius punitur in lingua. Quia ut dicit Gregor. Inutilis loquacitas abundare consuevit in mensis, & similiter luxuria. Et ideo Prover. 7. dicitur, quod mulier vaga & garula est, & quod iumentum vteordem irretiuit multis sermonibus. Econtra autem dicitur de iusto in Psal. 1. quod filium eius non defluet, & omnia quecumque facies semper prosperabuntur.

Tertium autem quod scilicet fructum fert cum ossibus, significat quod in opere mulieris huius est robur meriti, quod valet ad æternum regnum: liquorem enim pietatis vndique circumfusum, supple, exterius, exhibet proximis; interius autem conscientia secura roboratur in merito æternorum, de quo habetur Osee 14. Erit quasi oliua gloria eius. Econtra est de his qui omnia faciunt ut videantur ab hominibus, & arantur robur meriti & gloriam pro fauore temporali: de quo in epistola Iere. Mulieres circumdata sunt in visu sedens succulentis esse oliuarum. Cum autem aliqua ex ipsis abstrahat enim aliqua transiente, dormierit proxima sua exprobrat quod ea non sit digna habita sicut ipsa, neque fano eius diruptus sit. Mulier resoluta inani gloria est anima. Funibus autem observationum & præceptorum Dei est.

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

exterius, & non interius circumdata: quia amat in plateis stantes orare, & cum faciunt elemosynas, tuba canunt ante se, sicut habetur Matth. 6. Et sedet in via in prospectu populi succedens olla oliuatum: qui a quoquid in operibus talium roboris & meriti esse deberet, totum flamma adulationis incenditur & concrematur. Vnde cum transeuntibus luxuriam dicitur: quia quando audit laudem propriam, amplius extollendo se despicit alium quod ipse non dignus præmio laudis videatur ut ipse licet dicit Pharisæus Luc. 18. Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velus etiam hic publicanus. Rumpitur autem funis, quando opus & institutio specialis præcepti ab æternis ad que ligare deberet, distrahitur ad fauorem laudis.

Sequitur de secundo quid sit oliuæ vilitas: & hic est vltus olei quo diij vtuntur & homines, ut dicitur Iudicium 9. Diij autem secundum hebraici idiomatis proprietatem sunt diuine personæ que vltus sunt oleo misericordie ad nos. Et similiter homines vtuntur: quia sunt misericordes sicut & Pater eorum celestis misericors est, ut dicitur Luc. 6. Vltus autem huius olei exhibuit nobis Dominus præcipue in quatuor, scilicet, in misericordia redemptionis, & in concessione venie delictorum, & in castigatione correctionis, & vltimo in acceptance nostris feruitij. De primo intelligitur illud in Cant. 1. Oleum effusum nomen tuum. Quia scilicet misericordia redemptionis eorum in omnes est demonstrata. Vnde in Psal. 119. Apud Dominum misericordia & copiosa apud bene redemptis.

De secundo intelligitur hoc quod habetur Luc. 10. quod Samaritanus, custos anime nostræ, appropinquant vulnere, alligans vinculis præceptorum vulnera, infundens oleum misericordie in concessione venie, & vinum compunctionis, & duxit in stabulum religionis & bone vite, proferens duos denarios charitatis Dei & proximi, vel doctrinæ duorum testamentorum, & dans stabulario, id est, plebano, vel prælato, vt curam eius ageret in admonitione continua.

De tertio dicitur in Psal. 38. Si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non custodierint: visitabo in virga iniquitates eorum & in verberibus peccata eorum: misericordiam autem meam non auferam ab eis. 2. Mach. 6. Non multo tempore finire peccatores ex sententia opere, sed sicut vltionem exhibere, extrinsecus benefici est indicium. Psal. 117. Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Quali diceret: Per castigationem euasi mortem. Job 5. Ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius sanabunt. Vnde de David dicitur: Inueni David seruum meum, oleo sancto meo. id est, virga misericordie vni sum.

De quarto dicitur ad Titum 3. Non ex operibus iustitia que facimus nos, sed secundum suam misericordiam saluus nos fecit. Omnes enim iustitias nostras sicut panis mensuramur. Ita. 64. Et ideo misericordia Domini magna est, si quid est acceptum, supple, in nostro opere. Similiter autem & homines vtuntur oleo misericordie in quatuordecim effectibus, vel partibus istius virtutis: quorum Septem

Cibare esurientem, Potare sitientem, Vestire nudes, Colligere peregrinos & hospites, Visitare infirmos, Venire ad captiuos redimendo eos vel alliciendo cis captiuitatem.

Septem sunt corporales, scilicet. Et de istis sex simul habetur Matth. 23. quod requirit ea Dominus ab his qui erant in iudicio iudicad isue ad mortem siue ad vitam. Septimum autem est sepelire mortuos, quod laudatur in Tobia ab Angelo Tobie 12. Et de his habetur versus: Vistro pota, cibo, redimo, sego, colligo, condo. Alij sunt

Consulere ei qui non habet consiliium, Castigare delinquentem, Remittere in nos peccanti, Consolari pusillanimum, Portare & ferre infirmum, Orare pro omnibus indigentibus, Docere ignorantem.

De his habetur talis versus: Consule, castiga, remitte, solare, fer, ora. Er additur, doce, extra versus. Tunc est homo misericors sicut & pater celestis misericors est, & sic habet vsum olei & oliuæ tanquam ostium regni celestis: quia per illud exiit Dominus ad nos, & per illud intrabimus ad ipsam, & hoc bene significatum est 3. Reg. 6. vbi legitur quod ostia sancti sanctorum fecit Salomon duo de lignis oliuarum: vnum scilicet misericordie quo vtritur Deus exeundo ad nos, alterum autem per quod intrat homo ad Deum in vñ oliuæ.

Sequitur de tertio, scilicet, de significatione oliuæ. Figuratur autem tria oliua. Primum est pax. Secundum est effectus miserendi. Tertium est viror perpetuus in æterna beatitudine. De primo habetur Iere. 11. Oliuam vberem pulchram, fructiferam, speciosam, vocauit Dominus nomen suum. Vberem in operibus, pulchram in pulchritudine pacis, fructiferam in requie opulenta conscientie, speciosam autem in tabernaculis fidei in contemplatione. In huius signum pueri Hebræorum, sicut habetur Matth. 21. tulerunt ramos oliuarum obuiantes Domino, nuntiantes pacem factam per Christum. De secundo habetur Zacha. 14. Stabant pedes Domini super montem oliuarum, qui est contra Ierusalem ad Orientem, hoc est, super altitudinem misericordie, quæ respicit per meritum celeste patriam: vnde etiam misericordia, quæ apparuit beato Ioanni elemosynario in specie puellæ virginis coronata sermo de ramo oliuæ, altare videbatur sibi. De tertio dicitur Zach. 4. Ecce candelabrum aureum totum, & super caput eius lampas: Er postea dicit: due oliuæ super illud: vna à dextris, lampadis, & vna à sinistris eius. Candelabrum aureum est Christus lucens in celo. Oliua autem vna est corpus virens in sinistra. Er anima virens in dextra est oliua secunda: quia homo in vtroque illorum recipit illuminationem à Christo, sed in anima principaliter, & ideo à dextris, & in corpore secundario, & ideo à sinistris.

Sequitur sententia versiculi, & illa est in duobus, scilicet, in emptione agri, & plantatione vineæ. Circa emptionem agri tria occurrunt notanda. Primo quis sit ager. Secundo qualiter considerandus est emendus ager. Tertio ipsa agri emptio. Circa primum notandum est quod sextuplex est ager circa quem emendum occupatur mulier: Primus est ager actionis. Secundus ager contemplationis. Tertius ager Scripturæ. Quartus nostræ naturæ. Quintus ager redemptionis. Sextus ager cordis desiderij celestis patriæ. Primum ager scinditur vomere obedientie mandatorum & consiliorum: & est de ipso scriptum Ierem. 32. Erne tibi agrum meum qui est in Anathoth: quia tibi competit iure propinquitatis hereditas. Omni enim Christiano, qui in habitu promittit obedire mandatis, competit iure huius congregationis ager in Anathoth, quæ interpretatur obedientia. De isto agro etiam intelligitur illud Genes. 27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cum benedixit Dominus. Odor est notitia bonorum operum obedientie. Plenus ager est vita actiua plena operibus bonis. Benedictio Domini est conseruatio eorum operum in persequeratia vsq; in finem.

De secundo agro, scilicet contemplationis habetur Gen. 24. quod Isaac egressus ad mediadum in agro. Egreditur autem quis passibus intellectus in agrum contemplationis ad meditando æterna: & tunc occurrit ei Rebecca quæ interpretatur quæ multum accepit: & hæc est sapientia quam querit sponsam accipere contemplans, & amator factus est formæ illius, vt habetur Sapient. 8. Hæc est ager super quem apparuit fluxus mei, hoc est, dulcedo sapientie, vt habetur 1. Regum 14. de quo comedit Ionathas, & illuminati sunt oculi eius.

De tertio agro, hoc est, Scripturæ habetur Ruth 2. Vadam in agrum & colligam spicas quæ superint manus metentium, ubicunque clementis in me patriæ famulus reperero gratiam. Spicæ sunt Scripturæ intellectus historicus, allegoricus, moralis, & anagogicus in agro Scripturæ. Paterfamilias est Spiritus sanctus. Gratia sua est gratia reuelationis, & gratia studij.

De quarto agro, hoc est, huius mundi siue nostræ naturæ dicitur in Euangel. Matth. 13. Ager hic mundus est, id est, cor humanum siue nostra natura, in qua superfeminavit diabolus zizania. De hoc agro habetur 2. Regum 23. vbi legitur de agro qui erat plenus lente, in quo percussit Semmaa Philistæos, & fecit salutem magnam in populo Israel. Lens significat concupiscentiam in membris nostris: quia lenticula est rufa, in qua amisit vorator Esau benedictionem primogeniture, vt habetur Gen. 25. & hoc est concupiscentia carnis. Sed Semmaa interpretatur famosa exauditio eius: quia ille qui carnem vincit, exauditur famose à Deo, & ille intuitus est per castigationem, agrum cum lente, & percussit mortificationem carnis Philistæos, id est, potione cadentes, id est, demones qui calicem ire biberunt & ceciderunt. De hoc etiam Prouer. 24. Per agrum hominis pigri transiit, & per vineam viri stulti: & ecce totum replenerunt urtica, & operuerunt superficiem eius spine. Urtice sunt pruritus carnis, spine puncturæ conscientie male.

De quinto, scilicet, agro redemptionis habetur in omnibus Euangelis in passione, & originaliter

originaliter Ierem. 32. quod cum pretio emerunt agrum Maceldama, hoc est, agrum sanguinis in sepulturam peregrinorum. Peregrini sunt Sancti qui peregrinos & hospites se esse consententur super terram. Sepultura eorum est quies à vexatione demonum, & hoc consequuti sunt Sancti per pretium sanguinis Christi. Hic ager significatur in Genes. 23. in agro quem Abraham emit ab Ephron cum spelunca duplici in sepulturam Saræ. Abraham pater multarum gentium Christus est. Ephron interpretatur visio iniquitatum, & significat Iudaicum populum & demonum turbam, qui quietem Sanctorum impediebant. Sara autem princeps interpretatur & Sanctos figurat. Spelunca duplex, duplicem redemptionem in qua quiescunt Sancti per sanguinem redemptionis, scilicet, speciei, & spei siue expectationis & comprehensionis figurat.

De sexto, scilicet, agro desiderij celestis patriæ dicitur in Euangel. Matth. 13. quod simile est regnum calorum thesauris absconditis in agro, quem cum inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius vendit & vendit uniuersa quæ habet, & emit agrum illum. Ibi dicit Gloss. Gregor. quod thesaurus est desiderium celestis patriæ, quod in agro cordis absconditur, quod cum inuenit homo omnia tanquam nihil ducit dummodo agrum acquirat. De hoc etiam Cantic. 7. Egrediamur in agrum, supple, ad querendum thesaurum, commoremur in villis, hoc est, in habitationibus Angelorum, quo peruenire desideramus.

Sequitur qualiter ager iste considerandus est vt ematur. Est igitur tripliciter considerandus, scilicet, estimatione, discretionione, & provisione. Estimatione, vt quanti valeat solerter estimetur & ponderetur. Discretionione, ne nimis pro agro exhibeatur. Provisione, ne forte in proximo ad sterilitatem possit redigi. Quidam enim emptores male estimant agrum regni celestis, minus exhibentes quam valeat. Vnde dicitur ad Cain. Nomen si recte offeras, male autem diuidas peccasti? Secundum aliam translationem est hæc litera Gen. 53. Recte enim obtulit qui creaturam Creatori obtulit. Sed male diuisit qui meliora concupiscentie, peiora autem Deo diuisit. Hinc est quod dicitur Malach. 1. Maledictus dolus qui habet in suo grege masculum, & votum faciens immolat Deo debile. Hic tanguntur illi qui operibus de genere bonorum mercari volunt beatitudinem æternorum: cum in peccatis remaneant, constat quod non bene estimant. Propterea male estimauit Simon & Giezi & Isafon: quorum primus impretabile gratiæ posuit sub pretio, secundus autem impretabile virtutis, tertius impretabile potestatis & dignitatis spiritualis. Simon enim gratiam accipiendi & dandi Spiritum sanctum emere conatus est, sed non emit, sed pecunia sua secum erat in perditionem Actuum 8. Giezi autem virtutem sanantem lepram peccati vendere conatus est, & pecuniam quidem adeptus est, sed lepra Naaman adhaesit ei 4. Reg. 5. Hæc etiam est putredo peccati, & significat eos qui iustificati impiam pro muneribus & iustitiam iusti auferunt ab eis, scilicet, in iudiciis animarum Isa. 5. Er illi quidem huius pecuniam consequuntur, sed peccatum etiam erit super eos. Isafon autem emit summum sacerdotium 2. Mach. 4. in quo est potestas & dignitas spiritualis. Vnde

etiam merito iniquitatis eius dicit August. quod extinctus est igne sacrificiorum qui vsq; ad cum viuis permanerat, & significat eos qui potestatem & ordinem spiritualium prece & pretio consequuntur, per quos euidentis ignis deuotionis in sacrificium laudis Domini in Ecclesia extinctus dignoscitur.

Secundo considerandus est ager discretionione: sicut enim quidam male estimant, ita etiam quidam de agro nimis cupidi indiscretum exhibent pretium non attendentes iustum esse cum qui vendit, & non exigentem à nobis pretium vitra valorem: quinimo etiam si citra valorem quantitas pretij inuenitur, infirmitati nostræ cõdescendit. Sunt ergo qui discrete, & sunt qui indiscrete considerant agrum. Discrete considerant qui suadant nihil coru ad voluptatem, sed ad necessitatem sibi aliquid relinquentes: sua scilicet dant, nullum eorum secundum carnem, sed omnes in Christo & propter Christum diligentes; scipos dant totos se ad interitum peccati & concupiscentie, sed non naturæ offerentes. Huius rei gratia vt Ioan. tribus vicibus querit à Petro Dominus: Si non Ioannis diligis me plus his? Et iterum tertio repetit eundem sermonem. Hinc est quod dicitur Deut. 6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, plusquam amicos qui tecu habent cor vnum: & ex tota anima tua, id est, animalitate, hoc est, plusquam ea quæ propter animalitatem data sunt, hoc est, possessio tua: & ex omnibus viribus tuis, hoc est, plusquam te, vt in viribus propositis nihil contra Deum agas. Aliqui autem sunt qui retinent de pretio agri sibi aliquid in se, & in amicis, & bonis: & illi significantur per Ananiam & Saphiram qui propter futurum pretij agri mortui ad pedes Petri ceciderunt, sicut habetur Actu. 5.

Alij autem sunt indiscrete etiam hoc in pretij proijcientes, quod sibi licite in se & suis conuictis bonis huius mundi Dominus relinquit: indiscrete occidentes scipos, sicut fecit Iepthe Iudic. 9. qui debuit immolare animal, hoc est, vitam animaleam, & occidit propriam filiam, id est, naturam suam. De hoc habetur Cantic. 1. Adolescentula dilexerunt te nimis. Adolescentulæ sunt anime feruore nouitio nimis æstuantem agrum, & suam naturam etiam pro emptione ipsius occiderentes.

Tertio debet considerari prouide, ne forte redigatur in solitudinem: sicut etiã dicit Apostolus ad Hebr. 6. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem & germinans herbã opportunam illis à quibus colitur recipit benedictionem à Deo: profertens autem spinas ac tribulos reproba est & maledictio proxima, cuius finis in combustionem. Prouidentia autem hæc sic prudenter mensurans & considerans agrum, est præcipue præmeditatio operis exercendi circa agrum virtutis qua possit agricola agrum illum ad germen bonorum operum exercere: opus enim debet esse cõtinuum & multum, sicut dicitur Prouer. 14. Vbi apparent plurimæ segetes, ibi manifesta est fertilitudo bonis. Er Isaie 32. Beati qui seminatis super omnes aquas, immittentes pedem bonis & asini. Omnes aquæ sunt lacrymæ pro peccatis nostris, pro alienis, pro incolamiferia, pro compassione passionis Christi, pro ignorantia faciendorum, pro tarditate proficiendi, pro velocitate deficiendi; & super

omnes istas feminat, qui bona opera in singulis ad frugem iustitiæ multiplicat. Pedem autem bonis ad iugum immittit, qui maturitate vite generat in opere. Similiter autem immittit pedem asini, qui stultus sit huic mundo ut sapiens sit coram Iesu Christo, qui simplex est in malo, & sapiens in bono, secundum Apostolum 1. ad Corinth. 3. Sicut fuit Iob simplex & rectus ac timens Deum & recedens ab omni malo Iob primo, qui recessit ad modum asini, qui declinat loca periculorum in quibus quandoque fuit. Similiter virtutem suam debet præmeditari, ne vitra vires opus assumat. Cogitare enim debet, quod nemo mitrens manus suas ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei Luc. 11.

Sequitur tertio qualiter ager iste sit emendas, & vnicuique agro speciale pretium assignemus. Emitur igitur ager actionis pretio simplicis obedientiæ: ager autem contemplationis pretio puritatis & munditiæ cordis: ager vero Scripturæ pretio studij & meditationis: ager vero mundi siue nostræ naturæ pretio disciplinæ: ager autem redemptionis pretio gratiarum actionis: ager autem cordis desiderij cælestis emittitur pretio devotionis.

Obedientiæ pretium in tribus consistit, scilicet, ut obediamus simpliciter, velociter, & discretè. Simpliciter, ut Abraham in offerendo filium Genes. 22. & ad Hebr. 11. *Fide, qui vocatur Abraham obediuit in locum extræ quem accepturus erat in hereditatem: & exiit, nesciens quo iret: non sicut Adam qui duplex fuit in obediendo, & ideo eiectus est de paradiso. Duplex inquam fuit volens scire omnem obedientiæ rationem antequam obediat, nec se totum relinquens voluntati eius cui obedire debuerat. Velociter autem ut sine mora impleamus. Vnde Prover. 22. *Vidisti virum velocem in opere suo: coram regibus stabit. Et Eccl. 9. Quodcumque facere poterit manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Discretè quia si iniungitur aliquid honorificum & commodum secundum hanc vitam, præter nostram debet esse secundum obedientiæ voluntatem: si aliquid humile & abiectum, tunc debet esse secundum nostram voluntatem. Et hæc est sententia Gregorij.*

Pretium etiam puritatis, quo emittitur ager contemplationis, tres habet partes, scilicet, ut purgemus mentem à peccati luto, & voluntatem à summo concupiscentiæ, & rationem ab omnium temporalium sollicitudine. Hæc enim tria cæcant oculos, lutum, fumus, tenebra. Peccatum autem lutum est, & concupiscentia fumus, & corporea phantasia est spiritalis tenebra. Et hæc etiam est sententia Gregorij. Primum petit cæcus secus viam sedens à Domino, dicente ei Domino: *Quid vis ut faciam tibi? dixit cæcus, Rabbi ut iumen videam Luc. 18. & habetur Matth. 5. Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* De secundo dicit Dominus quod populi Canaan relicti in populo Dei, futuri erunt eis sicut lancea in latere, & spinæ in oculis. Populi Canaan sunt fumi concupiscentiæ egredientes de igne somitis, & pungentes latus cordis per primos motus in cogitatione. Et spinæ in oculis sunt obsecrationes quas ingerunt nobis ad spiritualia contemplanda. Tertium conqueritur Iob 3.

Viro cuius abscondita est via: & circumdedit eum Deus tenebris. Via enim veritatis & luminis æterni nobis absconditur: quia oculus nostri intellectus phantasiis corporalium rerum huius mundi obnubilatur. Et Tobias: *Quale gaudium est mihi qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? Tobias 5.*

Pretium studij & meditationis quo ager Scripturæ comparatur, tres habet partes. Debemus enim studere & meditari in tribus, scilicet, in scibilibus ad iucunditatem, in operabilibus ad utilitatem, in cælestibus ad affectum dulcorandum. De primo Daniel. 12. *Qui docti fuerim, fulgebunt sicut sol: & qui ad iustitiam erudierunt multos, quasi stella in perpetuum æternitatis.* De secundo dicitur in Psalm. *In lege Domini meditabitur die ac nocte.* De tertio Sapient. 13. *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia de Deo.* Quia illa delectabilis est, & sine illa homo evanescit: quia sicut dicit ibidem, *nosse Deum est consummata iustitia, & scire iustitiam & virtutem Dei radix est immortalitatis.* Et Ierem. 9. *In hoc gloriatur qui gloriatur scire & nosse me.* Primum edificat & corroborat fidem. Secundum instruit vitam in opere. Tertium accendit desiderium & elevat spem per adeptionem beatitudinis hic in spe, & in re in futuro. Vel triplex secundum Augusti. est pretium agri sanctæ Scripturæ: quia meditatur in credibilibus, intelligibilibus, & opinabilibus. Fides innititur revelationi & auctoritati articulorum & Scripturæ. Intellectus autem circa rationis veritatem. Opinio autem iuatur sola veri similitudine.

Pretium etiam disciplinæ, quo ager nostræ naturæ qui à Domino mundus appellatur comparatur, triplex est. Est enim disciplina eruditio per difficultia, ut dicit Basilus. Et sunt tria que difficultia sunt nobis, scilicet, vigiliæ, ieiunia, & sustentationis tentationum, & tribulationum que extra nos suscitantur nobis. De primo Eccl. 31. *Vigilia honestatis subest facies carnis, & cogitatio illius austeram sanam.* Psal. 62. *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.* Et sequitur edomatio carnis: *Situi in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.* Caro enim nunquam multipliciter Deum sitiret nec honestatem, nisi prius vigiliis esset edomata. De secundo 1. Corinth. 9. *Castigo corpus meum & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Psal. 34. *Ego autem dum mihi molesti essent, inducitur silicio, & operui in ieiunio anamam meam: & oratio mea in ieiunio convertitur.* De tertio Thren. 1. *De exitu misse ignem in ossibus meis, & eruduit me.* Psal. 39. *Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.* Quod sic exponit Basilus, quod auxilium nostrum faciat tribulatio: quia cum habemus salutem corporis, sumus vani. Hebr. 12. *Omnia quidem disciplina in presenti non videntur esse gaudia, sed moeroris: postea autem fructum pacisissimum exercitatio per eam reddit iustitia.*

Pretium etiam gratiarum actionis quo emittitur ager redemptionis, habet tres partes. Debemus enim tanti beneficii semper esse memores, & in magnificentia laudis & benedictionis extollere, & magna sollicitudine in quomodo possimus familia rependere. De primo habetur Luc. 3. *Recordare paupertatis & transgressiois tuæ, ab his, & filii: paupertatis, quia nudus pepedis in cruce:*

in cruce : transgressionis , quia plus fecit quam debuit ad nostram redemptionem : abstinthij autem , in acerbitate martyrij : fellis vero , in fellia malitia exprobrantium Iudeorum . Vel ad literam , quia dederunt ei vinum aceto , felle , abynthio , & myrrha conditum . Et respondet Ieremias : *Memoria memor ero , & tabesceat in me anima mea .* De secundo habetur in Psal. 105 . *Lauda anima mea Dominum , laudabo Dominum in vita mea , psallam Deo meo quando in fuero .* Et iterum 102 . *Benedic anima mea Domino , & omnia que intra me sunt nomini sancto .* Et iterum primum & secundum simul tangit dicens : *Benedic anima mea Domino , & omnes virtutes omnes retributiones eius , qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis , qui sanat omnes infirmitates tuas , qui redimit de interitu vitam tuam , qui coronat te in misericordia & misericordiam .* Omnia hæc exhibita sunt nobis in beneficio redemptionis . De tertio dicit Psal. 105 . *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi ? Calicem salutaris accipiam , & nomen Domini invocabo .* Eccli. 32 . *Super mensam magnam sedisti , scito quia talia operet te preparare .*

Pretium etiam deuotionis , quo mercamur agrum cordis desiderij celestis , tres habet partes , scilicet , pium affectum desiderantis animi , instantissimam orationem , & cordis exaltationem ad æterna . De primo dicit Apostolus ad Philip. 3 . *Præteritum oblitum , ad æterna me extendo .* Thren. 3 . *Anima mea desiderauit te in nocte , nomen tuum in desiderio anima mea .* De secundo dicitur in Euang. Luc. 18 . *Quis semper operet orare , & non deficere .* Et hoc docet idem per duas parabolas , quarum vna est improbitas vidæ orantis iudicium à iudice , qui non Deum timuit nec hominem verebatur : & tamen fecit iudicium propter improbitatem mulieris . Alia est improbitas petentis tres panes , propter amicum qui venit de via Luc. 11 . De tertio dicitur continuo in Missa , *Sursum corda , habemus ad Dominum , & in Psal. 36 .* *Accedat homo ad cor altum , & exaltabitur Deu .*

§. II.

Sequitur de secunda parte huius versiculi , que est de plantatione vineæ : vbi duo consideranda sunt , scilicet , de quo plantatur vinea , & qualiter plantatur . Primum notatur quando dicit , de fructu manuum suarum . Et quia supra multa de manibus diximus , libet hic de fructu aliquid dicamus . Dux autem manus fuerunt , custodia sui , & dilectio proximi : vnde duplex est fructus secundum duas manus . Custodia enim sui fructum habet in vinea , que est anima propria , & dilectio proximi in vinea etiam Ecclesie pro anima alterius . In custodia sui fructificat primo vinum compunctionis in agro malo , deinde vinum deuotionis in monte beneficiorum Dei , tertio vinum iucunditatis in cornu filio olei , quarto vinum ebrietatis amoris in vineis & botris cypri , quinto vinum perfecti gaudij in vineis Engaddi . De primo habetur in Psal. 59 . *Potasti me : vinum compunctionis .* Et est vinum illud in malo agro peccatorum , quod exprimitur prelo contritionis , & capitur in vase

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

memorie delictorum , & eliquatur per confessionem , & bibitur per satisfactionem .

De secundo , scilicet , vino redemptionis habetur Cant. 5 . *Comedi fauam cum melle meo , & bibi vinum meum cum lacte matris .* Et commemorantur diuersa beneficia que excitant ad deuotionem . Fauus enim est dulcedo puræ diuinitatis que se nobis exhibuit quando largitus est nobis suam Deitatem . Mel autem in cera est honestas humanitatis , in qua facta est redemptio . Vinum autem est deuotio inde concepta . Lac autem est pura & dulcis , & nature competens doctrina Christi . Idem est in Psal. 4 . *Fructus frumenti , vini , & olei sui multiplicati sunt .* Fructus frumenti est stabilimentum solidantis & corroborantis gratiæ . Fructus vini fructus deuotionis , Fructus autem olei fructus pietatis . Hic vero crescit in monte altissimo beneficiorum Dei , & exprimitur prelo gratiarum actionis , & colligitur in vase cordis , & eliquatur à fraudulentia ingratitudinis , & bibitur cum non in vacuum gratia Dei recipitur , sed expletur opere ad quod data est .

De tertio vino dicit Psal. 103 . *quod vinum lætificat cor hominis .* Et Genes. 49 . *Lauis in vino stolum suam .* id est , faciem animæ ad lætificandum : & in sanguine vne pallium suum , hoc est , habitum cordis , pulla tristitia per vinum de vna cruce , que Christus est , expressam . Crescit autem hoc vinum in cornu filio olei , id est , in angulo foli opposito purissimæ conscientie . Filio olei , id est , filio pinguedinis æternæ & internæ , per dulcedinem & securitatem à Deo conceptam . Exprimitur autem prelo meditationis æternorum gaudiorum , & capitur in vase affectus , & eliquatur à fece tristitiæ , & bibitur cum cogitatio hominis confiteatur confessione laudis Domino . & reliquæ cogitationis diem festum agent sibi .

De quarto vino dicitur Cant. 5 . *Comeditis amici & bibite , & inebriamini charissimum .* Crescit autem in montibus & vineis cypri , in terra scilicet calidissima , vbi ignis est in Sion & caminus in Ierusalem . Et hic est secundum Psal. 67 . *Mons Dei , mons pinguis , mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo , in monte scilicet altissime charitatis .* Et exprimitur prelo desiderij estnantis , & recipitur in vase amplissime pietatis , & eliquatur à fece vani amoris sui & seculi , & bibitur in dulcedine amplexus sui dilecti vsque ad saturationem & ebrietatem obliuionis omnium terrenorum .

De quinto vino , scilicet , perfecti gaudij dicitur Prov. 7 . *Bibite vinum quod misit vobis .* Crescit autem in vineis Engaddi Cant. 1 . vbi est balsamus incorruptionis æternæ , in arce scilicet sapientie diuine . Et exprimitur prelo contemplationis . Recipitur autem in vase admirationis glorie regni celestis , in quo cum Christo gaudent omnes Sancti . Eliquatur autem à fece male comparationis , ne aliquid scilicet terrenum comparatur illi : quia nec oculus vidit , nec auris audiuit , nec in cor hominis ascendit que preparauit Deus diligentibus se . Bibitur vero in excessu mentis in rapto animæ cum dicit Psal. 98 . *Dominus sit assumptio nostra & sancti Israel regis nostri .* Et in sunt fructus manus vnius .

Manus autem que est dilectio proximi etiam habet fructum vini quod est in proximo . Et est primum vinum reprehensionis asperæ , secundum doctrinam , tertium cogitationis bonorum , quartum

compassionis, quantum subleuationis. Et sumuntur secundum quatuor effectus vini. Vinum enim mordicat, & instruit per hoc quod subleuat spiritus & ingenium modice sumptum, & exhilarat animum, & conturbat quandoque, & confortat quandoque. De primo vino dicitur: *Meliora sunt ubera tua vino Cantic. 1.* dicit Glossa ibi quod mordax reprehensio debetur peccantibus, sicut dicitur 1. Timoth. 5. *Peccantem coram omnibus argue ut & ceteri timorem habeant.*

De secundo dicitur Cantic. 8. *Dabo tibi peculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.* Vinum conditum est doctrina refrigerans ab aestu vitiorum.

De tertio dicitur Iob 32. *En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.* Animus enim congratulationis ebullit in letitia sicut mustum in lagena: ita ut vix gaudiosa exprimere, vel tenere possit: unde in Euang. Luc. 15. dicit: *Congratulamini mihi, quia ouem inveni quæ perierat.*

De vino compassionis habetur Isa. 16. *Inebriabo te lacryma mea Eschbon & Eleale: quia super vindemiam tuam & super messum tuam vox calcantium irruit.* Eschbon interpretatur cingulum tristitiae, & significat eum qui in afflictione est. Eleale interpretatur confensio, & significat altitudinem mali quod ascendit super tristitiam. Et dicit causam: quia super vinum gaudij æterni & super refectione gratiæ quædo relictæ ebrietatis, irruit vox infultationis calcantium demonum.

De ultimo vino, scilicet, subleuationis in adiuvando proximum, habetur in Esdra. 2. Esdra 3. quod vinum est vnum de his quæ confortant, & homo qui contra diabolum non potest solus, alterius adiutorio quasi vino potatur surgit, & arripit gladium, & pugnare incipit. Unde Eccl. 4. *Vt solus: quia si cecideris, non habes sublevantem se: duo autem sublevantur mutuo.*

Sequitur qualiter plantatur vinea. Et quia loquitur in singulari, dicamus vnam vineam animam siue nostram siue proximi. Plantatur autem ad Meridiem, vbi est solis fervor & ventus Austri, & in loco excelso pingui, & scinditur rastro, & stercoreatur, & compluitur, & putatur, & vindemiatur, & extrinsecus munitur maceria, & torcular extruitur in ea, & turris in medio eius, & plantatur de vitibus Soreth. Meridies autem est suspensio cordis ad lumen gratiæ, sicut dicitur Iob 40. *Per quam viam spargitur lux,* id est, diuiditur æstus super terram. In loco autem epingenti & pingui, hoc est, in monte spiritus & pinguedine deuotionis: sicut dicitur Genes. 25. *In vore celi desuper & pinguedine terra erit benedictio tua.* Scinditur autem rastro timoris & contritionis, & putatur sarculo confessionis. Stercorata autem abiectione humilitatis, & compluta penitentium lacrymis, rosca etiam rore pietatis diuinæ, sicut dicitur Isa. 26. *Ros lucis, ros tuæ.* Maceria autem circumdata extrinsecus est custodia Angelorum. Turris in medio spes alta adiutorij Dei, sicut dicitur Isa. 26. *Vrbs spirituum nostrorum. Saluator, ponitur in ea murus & antemurale.* Vrbs turris Saluator: quia dicit Psal. 90. *Qui habitas in adiutorio Altissimi, in protectione Dei celi commorabitur.* Murus autem custodia Angelorum, sicut dicit Augustinus. Inuicem vestram

puccitiam custodite: Deus enim qui habitat in vobis etiam isto modo, custodiet vos ex vobis. Torcular autem in medio eius in quo exprimitur vinum, est memoria passionis Christi: quia illa suo pondere omne quod est in nobis hominiquoris, debet extrahere. Plantatur autem de vitibus Soreth, id est, de genere vitis optime, omne semen verum: quia de animabus factis ad Dei imaginem & similitudinem.



CAP. VIII.

S. I.

Accinxit fortitudine lumbos suos & roborauit brachium suum.



*H*ic interpretatur paucior, & alludit sententiæ verius: quia paucior est causa accinctiois, sicut dicitur Cant. 3. *In lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiant, omnes tenentes gladios, & ad bella doliissimi, propter timores nocturnos.* Lectulus Salomonis est anima huius mulieris, in qua quasi in thalamo tota die quiescit. Hunc lectulum ambiunt sexaginta fortes, hoc est, obseruantia perfecta decalogi. Senarius enim perfectus est numerus, & denarius ad decalogum pertinet. Eristi suat fortissimi Israel & rectissimi: quia Israel interpretatur rectissimus: quia perfectione mandatorum perfectam robur virtutis acquiritur. Omnes autem tenent gladios: quia valent ad propulsanda vitia tentationum. Et hoc est quod dicitur: *Propter timores nocturnos, hoc est, propter paucorem sagittæ volantis in tenebris, id est, persuasionem demonum in occultis & obscuris peccatis.* Unde paucior dicitur causam sententiæ versiculi cui præscribitur.

Accinxit, &c. Duo notantur in versu, scilicet, accinctio lumborum, & roboratio brachij. Circa primum notantur tria, scilicet, modus accinctiois, in hoc quod dicitur: *Accinxit.* Et quo accingitur: quia fortitudine. Et in quo loco vel membro corporis: quia lumbos suos accinxit. Circa primum etiam nota, quod aliud est accingi, aliud succingi, & aliud præcingi. Accingimur enim ad bellum, succingimur autem ad currendum, sed præcingimur ad ministrandum. De primo 1. Machab. 3. *Accingimini & estote filij potentes, quoniam melius est nos mori in bello quam videre mala gentis nostre & Sanctorum.* Unde Psal. 44. *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.* Et Gen. 49. *Quod accinctus præliabitur coram eo, & ipse accingetur retrorsum.* De secundo habetur Ioan. 21. quod cum Petrus festino per mare cursu festinat ad Dominum, tunica succinxit se, & misit se in mare. Tunica enim est conuersatio vitæ: & hæc debet succingi cingulo iustitiæ, ne deficiat in humum vestimenta celerem motum pedum, hoc est, affectionum impediunt. Hinc etiam est quod de prædicatore in Proverb. 30. dicitur: *Gallus succinctus*

succinctus lumbos. Gallus enim qui cantu suo dormientem excitat & horas significat, prædicator est, qui dormientes in peccatis ad vigiliam penitentiam excitat, & horam iudicij Domini significat venientiam super peccatores. Et dicitur succinctus lumbos: quia rectitudine iustitiæ luxum conuersationis crenat. De tertio scilicet, præcingione ad ministrandum dicitur in Euangelio Luc. 12. *Præcingite se, & faciet illis discumbere, & transiet ministrabit illis.* Et in signum illius ministerij quod exhibebit in patria, in cruce præcingit se linteo, & exhibuit humilitatis ministerium in lotionem pedum, vt habetur Ioan. 13.

Sequitur, quo accinxit, scilicet, fortitudine. Accipienda autem est à Philosopho 1. 3. ethicor. quintuplex fortitudo. Prima est vera quæ sustinet terribilia, & aggreditur ardua tantum propter honestam gratiæ & virtutis. Secunda autem est quæ sustinet ardua & aggreditur terribilia propter verewardiam improperij si succumbat. Tertia autem est quæ sustinet terribilia & aggreditur ardua propter imperium dominorum vel maiorum cogentium; & hæc habet aliam speciem, quando scilicet aliquis ingreditur ardua vt euitet maius periculum. Quarta est quando aliquis aggreditur terribilia ex furore, sicut ex ira per zelum. Quinta est quando aliquis aggreditur terribilia vt boni sicut dicit Philosophus, & vocat speciem boni confidentiam de victoria: Et hæc habet etiam aliam speciem, quando scilicet aliquis aggreditur ardua quod ignorat periculum, sicut in experti in periculis. Prima fortitudo est fortitudo huius mulieris. Unde habetur infra. *Fortitudo & decor in adiutorio eius: & videbit in die missima.* Decor enim est secundum assignationem honesti: quia honestum est, vt dicit Tullius, quod sua vi nos trahit & sua dignitate nos allicit. Honestam autem est gratia Dei & virtus.

Secunda fortitudo quæ est propter improperium conuicij in succumbendo, fuit fortitudo Machabeorum. 1. Machab. 3. Unde dixerunt: *Estote filij potentes, id est, fortes: quia melius est nos mori in bello quam videre mala gentis nostre & Sanctorum.*

Tertia fortitudo est fortitudo Iosue, de quo dicitur Ecclesiastici 46. *Fortis in bello Iosue, vel Iosue natus successit Moyse in Prophetia, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, vt consequeretur hereditatem Israel.* Iosue enim ex imperio Domini fecit bella post Moyse: & quia interpretatur Saluator, secundum nomen suum fuit fortis & maximus ad saluandum Israel. Et secundum hoc præcipue gerit figuram illius qui postea Iesus dicitur est, eo quod saluum facit populum suum à peccatis eorum, vt legitur Math. 21.

Quarta fortitudo fuit fortitudo Machabe, de quo legitur 1. Machab. 2. quod cum videret sacrificantem idolis ex iussa militis quem miserat rex Antiochus, vt cogeret homines idololatras, quod doluit & contemneretur tunc pius, & acensus est furor eius secundum iudicium legis, & insiliens trucidauit illum super aram. Sed & virum quem miserat rex Antiochus qui cogebat immolari, occidit in ipso tempore & aram destruxit. Similiter hæc fuit fortitudo Phineas qui trucidauit principem ingredientem ad scortum

Belphegor cum Medianita, sicut legitur Nume. 25. Hæc etiam fuit fortitudo Simeon & Leui qui trucidauerunt in zelo castitatis fororis suæ Sichimitas, sicut legitur Gen. 34.

Quarta fuit fortitudo Iudith viduæ, quæ aggrediens Holofernem superuenit victoria, vicit & interfecit eum, sicut habetur Iudith 13.

Sequitur de membro quod accingitur, & hoc notatur cum dicitur lumbos. Notandum est, quod tres sunt proprietates lumborum. Prima est quod secundum Gregorium ibi est locus delectationis. Secunda est quia est locus vnde fluit & congregatur semen generationis. Tertia est quia est quasi quoddam fundamentum totius corporis. Cum enim, vt dicit Augustinus super Genes. ad litteram in libro 8. omne membrum mobile moueatur ab immobili, in lumbis est fundata omnis mobilitas membrorum & inferiorum & superiorum: quia ab ipsis moueri videntur. Lumbi autem delectationum sunt duo, scilicet, delectationis gula, & voluptatis carnis. Unde Iob 40. de diabolo dicitur: *Veni enim in lumbis eius, & furtiuo illius in umbilico venis ipsius.* Quod sic exponit Gregorius, quod viris concupiscentia in lumbis formis, verò in umbilico: quod testatur Dominus qui de diabolo ad beatum Iob loquitur dicens: *Veni enim, &c.* Luc. 12. *Sicut lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris.* vbi Gregor. Lumbos præcingitur, cum carnis concupiscentiam per continentiam coercescimus. Lucernas in manibus tenemus ardentem, cum per bona opera bonum exemplum proximis ostendimus.

Similiter lumbi à quibus fluit semen sunt duo, scilicet, austeritas qua missus sit ille qui verbum seminatur: quia dicit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi miserintur.* Et alius lumbus est gratia prædicationis quæ causatur ex scientia & eloquentia & zelo animarum & bona vita. De his duobus lumbis dicitur Iob 40. *Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & indica mihi.* Viri enim opus est generare & semen effundere. Unde sicut vir lumbos suos accingit qui ex gratia prædicationis & auctoritate quam habet accinctus, ubique semen verbi ad generationem spargit: sed Domino interroganti respondere dicitur: quia Dominus interrogat cum simplex & imperitus à predicatore veritatis interrogat. Sicut enim Dominus pacitur & potatur, sic Domino respondetur cum exiguo & attenuato in Spiritu sancto & consilio respondetur.

Lumbi etiam fundamenti & similitatis sunt duo, scilicet, austeritatis & compassionis. Ex lumbis enim austeritatis confirmatur vita in nobis. Ex lumbis compassionis stabilitur vita bona ad proximum. De his lumbis habetur Isa. 21. *Repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me, sicut angustia parturientis.* Natus enim lumbus, scilicet, austeritatis repletur dolore penitentiar: alter, scilicet, compassionis angustia parturientis repletur, quia parturientis eorum quos in Christo parturit, dolores facit suos, & angustias illorum patitur vt proprias.

§. II.

S Equitur.

Et roborauit brachium suum.

Vbi considerandum est quid sit brachium; & qualiter roborandum. Brachium autem huius mulieris est magnanimitas eius, eo quod vt leo fortissimus bestiarum ad nullius demonis paucibus occursum, vt habetur Prouerb. 30. Et quia de manu diximus superius, dicemus hic de brachij huius dispositione. Habet enim humerum à quo dependet, & cubitum in quo curuatur ad motum & operationem, & vno osse coniungitur ad humerum, & duobus diuiditur ossibus post cubitum. Insuper habet nervos quibus colligatur, & spiritus quibus vitam accipit à corde, in quo est sedes animæ: & deinde musculos in quibus nutrimenti sui digestio celebratur. Humerus autem huius mulieris est, in quo portat onera, charitas: quia omne præceptum & onus legis Dei per charitatem portatur & impletur Roman. 12. Isti sunt humeri in quibus reportauit pius pastor Christus ouem debilem Luc. 15. Vnde Isa. 22. *Dabo clauem domui David super humerum eius: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudat, & non erit qui aperiat.* Domus David sunt animæ fideles in quibus habitat Deus qui significatur per Dauid qui interpretatur aspectu desiderabilis. Clauis autem qua aperuit, est redemptio super humerum charitatis: ad hoc enim vt aperiret vinculis non coegit nisi charitas. Claudat autem quibusdam per iniustitiam meritorum suorum, eo quod contemnunt redemptionem. Cubitus vero in quo reflectitur & mouetur brachium, est consideratio operis quod procedit à brachio magnitudinis. Vnde dicitur Genes. 6. de fabricatione arcæ quod in cubito consummari deberet: quia opus nostrum, præcipue quod à magnanimitate fit, semper indiget diligenti consideratione qualiter deducatur ad finem. Os autem illud quo coniungitur cubito, confidentia est quam habet in Deo vt omnia possit in eo qui ipsam confortat, sicut Paulus dicit de seipso Philipp. 4. Sed duo ossa quibus iterum dependet à cubito considerationis, sunt fiducia perficiendi quod facit, & patientia sustinendi quod patitur: quia sic inimicus nihil proficit in ea dum in omni opere implendo fiduciam habet, vt ad finem perducatur in omni tribulatione patientiam. Et hoc est quod dicit Psal. 88. *Manus mea auxiliabitur ei, & brachium meum confirmabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.* Manus mea, id est, à me data, & brachium meum, id est, à me concessum. Inimicus autem impedit hominem duobus modis, scilicet, à bono ne perficiatur: & contra hoc valet fiducia ceptum opus perficiendi. Et impedit immittendo tribulationes: & contra hoc valet patientia. Et ideo sequitur: *Nihil proficiet, &c.* Nervi colligantes brachium sunt perseverantia ligans vsque in finem, & humilitas ligans in profundum. Spiritus autem est feruor spiritus, sicut dicit Apostolus ad Rom. 12. *Spiritus seruantes Domino seruantes.* Musculi in quibus digeritur cibus, sunt partes prudentiæ, scilicet, memoria de præteritis, & intelli-

gentia de presentibus, & prouidentia de futura. In his enim partibus prudentia decoquit tanquam in quibusdam masculis, omne quod facere debet antequam per opus sibi incorporat. Dicit enim Augustinus, quod sagaciter eligit prudentia ea quibus adiunatur in opere, ab his in quibus impeditur.

Sequitur qualiter hoc brachium ad pugnam roboratur. Roboratur autem scuto, & armilla, & gladio, & lancea. Scutum inexpugnabile est equitas, vt dicitur Sapientia 5. vel fides, vt dicit Apostolus ad Ephes. 4. vel bona voluntas Domini, vt dicit Psal. 5. Scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti eos, hoc est, Sanctos. Armilla autem est ornamentum boni operis. Iob 41. Nunquid perforabit armilla maxillas eius? hoc est Ieremianus in boni operis efficacia dirumpens maxillas diaboli, cuius maxilla quibus continet animas ad deuorandis sunt dux, scilicet, culpa & poena. Gladius autem spiritus est verbum Dei, vt dicit Apostolus ad Hebræ. 4. *Verbum est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti.* Lancea vero est ira per zelum. Vnde Sapient. 5. *Accet diram iram in lanceam.* Et dicitur dira: quia dire trucidat omne vitium & omnem tentationem diaboli. Sequitur Thet.



C A P. IX.

§. I.

Gustauit & vidit quia bona est negotiatio eius, non extinguitur in nocte lucerna eius.



HET interpretatur inter, vel bonum: quibus simul iunctis idem est quod, internum bonum, & ita alludit sententiæ sequentis verus, quæ est de gustu interni & æterni boni. De interno autem bono prænotanda est distinctio. Est enim internum bonum gaudium conscientie, & est internum bonum experimentum celestis regni. De primo habetur 1. ad Corinth. 1. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientie nostræ.* Item in Prouerb. 15. *Secura mens quasi iugo committitur.* Per contrarium dicitur de mala conscientia Sapient. 17. Cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit seua perturbata conscientia. De secundo habetur in definitione spei: quia spes est, vt dicit Augustinus certa expectatio futuræ beatitudinis, ex conscientia meriti & largitate Dei proueniens. Hinc est quod dicit infra: *Multa filia congregauerunt diuitias: in sola supergressa est vniuersæ.* Et in Psal. 44. *Omnis gloria eius filia regis ab intus, &c.* De tertio dicitur in Euangel. Luc. 17. *Regnum Dei intra vos est.* Quid autem sit regnum illud dicit Apostolus ad Rom. ultimo. *Non est enim regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto.* Augustinus in lib. 10. confessionum. Aliquando intro-

mittis

mittis me in affectum multam insinuatam in-
trorsus, ad nescio quam dulcedinem, quae si per-
ficiatur in me, nescio quid erit quod vita ista
non erit. Sed recido in haec arumnosis ponderi-
bus, & resorbeor solitis & teneor, & multum
fleo, sed multum teneor. Tantum consuetudinis
farcina degrauiat. Hic esse valeo, nec volo, illic
volo, nec valeo, miser vtrobiq[ue].

Sequitur sententia verus, quae in duobus
conficit, scilicet, in gustu & visu negotiationis,
& in eo quod non extinguitur lucerna eius in
tenebris. Circa primum notanda sunt tria, scili-
cet, experimentum gustus per se, & experimen-
tum visus per se, & experimentum gustus con-
iuncti cum visu. Est autem experimentum gustus
per se duplex, scilicet, experimentum mali ut fa-
giatur: & hoc experimur in gustu per displicen-
tiam ut eijciamus, non ut incorporemus nobis:
& sic gustatur à Sanctis peccatum, secundum
quod dicit Iob 6. *Nanquid poterit comedi insul-
sum quod non est sale conditum? aut aliquis poterit
gustare, quod gustatum affert mortem?* Insulsum est
indiscretus actus qui tale sapientiae diuinae non
est conditus: & hoc gustatum, quando incorpo-
ratur, affert mortem aeternam: sed gustatum ut
eijciatur, affert vitam: & hoc significatur in gustu
Domini in cruce, de quo dicitur: *Dum gustasset
acetum, noluit bibere* Matth. 27. Sed reiecit illud
signans in hoc quod eijcienda à nobis erat om-
nis putredo peccati.

Est etiam per gustum experimentum boni
dulcedinis aeternorum: & hoc dupliciter, scilicet,
ad suauitatem affectus, & ad illuminationem
intellectus. De gustu ad suauitatem affectus
1. Petri 1. *Si tamen gustastis quia suavis est Domi-
nus.* Et Iob 34. *Auris verba probat, & gustus com-
edentis saporem,* scilicet, caelestis & diuinae boni-
tatis. De gustu quantum ad illuminationem in-
tellectus habetur 1. Reg. 14. *Dicit Ionathas: Vi-
distis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod
gustauerim parum de melle isto.* Mel est dulcedo
caelestium quae gustata illuminat oculos ad aeterna
debite cognoscenda, & eliminanda terrestria.
Vnde Gregor. Gustato spiritu despirat omnis ca-
ro, id est, carnalis delectatio.

Circa experimentum visus notanda est qua-
druplex visio qua experimur aeternam veri-
tatem.

Rationis secundum fidem,
Fidei secundum donum intellectus,
Intellectus secundum beatitudinem
munditiae cordis,
Secundum fructum qui dicitur fides.

Quod ut apertius intelligatur, ratio ad hoc
homini data est ut aeternam veritatem contem-
pletur & videatur: sed quia per seipsam non
potest, ideo datur ei lumen fidei quo possit illud.
Et de hac visione dicitur 2. ad Corin. 5. *Per fidem
ambulamus, non per speciem,* id est, per apertam
visionem. Et 1. ad Corin. 13. *Videmus nunc per
speculum in aenigmate: tunc autem facie ad faciem.*
Speculum dicitur imago & vestigium creaturae:
Aenigma autem obscura allegoria in Scriptura:
quae duo nos illuminant ad fidem.

Cum autem fides conualuerit in corde homi-
nis ut de omnibus credibilibus cogitet admiran-
do cum consensu firmissimo veritatis internae,
tunc incipit ei conuolare lumen intellectus: ita

ut etiam certitudinem quandam in lumine in-
fuso concipiat, quo sibi videtur nihil rationa-
bilis fide & visione fidei secundum intelle-
ctum. Et de hac visione dicitur Iob ultimo.
*Audiu auris, audivi te: nunc autem oculus meus
videt te.* Idcirco ipse me reprehendo, & ago peni-
tentiam in favilla & cinere. Dum enim sola fide
credimus, quasi per solum auditum Scripturae &
praedicationis veritati Dei assentimus: quia si-
cut dicitur ad Rom. 10. *Fides ex auditu: audimus
autem per verbum Christi.* Cum autem lumen no-
bis infunditur ut nobis fides rationalis & cer-
ta videatur, tunc donum intellectus nobis infu-
sum est, sicut dicit Gregor. quod intellectum
Deus dat, dum de auditis mentem illustrat. Et
tunc quasi oculis Domini videmus & nos ipsos
reprehendimus, eo quod ante tardi & pigri ad
credendum fuimus, agentes de hoc penitentiam
in humilitate, quae per favillam & cinerem
significatur.

Cum vero in lumine internae veritatis sic il-
luminamur, studium nobis est ut cor ab omni
terrena occupatione & phantasia mundemus, ut
in ipso lumine beatificemur: quod fit quando
iam secundum modum beatorum videre incipi-
mus, & tantum de lumine nobis infunditur ut
radij à facie animae nostrae emittantur. Et de hoc
dicitur Matth. 5. *Beati mundo corde: quoniam ipsi
Deum videbunt.* Et 1. Ioan. 4. *Cum apparuerit simi-
les ei erimus, & videbimus eum sicuti est.*

De visione autem beatitudinis secundum fru-
ctum, hoc est munditiae cordis secundum fidem,
quae dicitur fructus: generatur in nobis quando
mundatum habemus cor, & sumus beati & illu-
minati in lumine diuino: ita quod nihil nobis
videatur visione Dei certius & beatius: & inci-
pit in ipso lumine refici & impleri quadam dul-
cedine: ita ut merito dicamur fieri lumine illo:
& ille fructus dicitur fructus Spiritus ad Galat. 5.
Et vocatur fides quam exponit Ambrosius, esse cer-
titudinem inuisibilem, id est, aeternorum. Et de-
bet addi reflectio fructificationis in lumine illo: &
tunc perfectus est homo. De his visionibus si-
mul intelligitur illud Psal. 83. *Ibi de virtute in
virtutem quousque videatur Deus deorum in Sion.*
Similiter & illud 2. ad Corin. 3. *Nos omnes in
velata facie gloriam Domini speculantes, in eandem
imaginem transformamur à claritate in claritatem
tanquam à Domini Spiritu.* Prima visio est populi
fidelis, & communiter omnium. Secunda autem
est Doctorum & specialiter. Tertia contemplan-
tium, sicut Moyse in monte Exod. 33. Quarta au-
tem est raporum, sicut Pauli 2. ad Corin. 12.

Sequitur de experimento gustus & visus simul.
Habet autem visus experimentum cum tactu.
Cum gustus experitur duplex, scilicet, negotiationem
boni, & suauitatem Domini cui negotiatur. De
primo habetur hic: *Gustavit & vidit quia bona
est.* Et intelligitur de negotiatione agri & vineae.
Et in agro negotiatur panem gratiae, ut diximus
supra: & in vinea vinum gaudij. De secundo ha-
betur in Psal. 33. *Gustate & videte quoniam suavis
est Dominus.* Gustus autem cum tactu veritatem
resurrectionis & gloriae experitur. Vnde Luca
ultimo: *Palpare & videre quoniam spiritus carnis
& ossa non habet.*

Sed libet adhuc aliter considerare negotia-
tionem huius mulieris quam videt & gustat, quia
bona

bona est. Negotiatur igitur in terra sua de pecunia viri sui, & negotiatur in terra viuentium de pecunia communi quæ sua est & viri sui. Pecunia propria est facultas & substantia sua, quæ est bona fortuna huius mundi. De his negotiatur pro pauperibus terræ suæ: quia pauperes semper secum in terra sua habet. *Marthæ. 23.* Mercando ab eis sicut dixit Dominus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula.* *Lucæ 16.* Et de hac negotiatione habetur *Isa. 23.* *Erunt mercedes eius & negotiationes eius sanctificatae Domini: non condentur neque reponentur: quia his qui habitauerim coram Domino.* *Glossa,* veris pauperibus, erit negotiatio eius ut manducent usque ad futuritatem, & vestiantur usque ad vetustatem.

Secunda negotiatio est quam facit de pecunia viri sui, & hæc est pecunia verbi, sicut Dominus in Euangelio *Matth. 13.* quod simile est regnum celorum homini qui vocauit seruos & tradidit illis bonam suam, dicens: *Negotiamini dum venio.* Bona autem illa nihil sunt quam pecunia verbi. Negotiatur de illis extra terram suam: quia circa peccatores qui sunt in longinqua regione dissimilitudinis.

Tertia negotiatio explet de pecunia comuni quæ est deuotio cordis, & orationis instantia: qua quarit mercari gustum æternitatis qui abundat in terra viuentium. Et de hac habetur in Euangelio *Matth. 13.* quod simile est regnum celorum homini negotiatori querenti bonas margaritas: inuenta autem vna pretiosa margarita dedit omnia sua, & comparauit eam. Vere vna pretiosa: quia nulla huic valet comparari: & hæc est gustus diuinæ bonitatis in donis suis quæ largitur in deuotione animæ querenti & desideranti illum.

S. II.

Sequitur de secunda parte versiculi, quæ est de securitate lucernæ suæ, quia dicit: *Non extinguatur in tenebris lucerna tua.* Circa quod tria notanda occurrunt, scilicet, quid sit lucerna, & quæ tenebræ, in quibus non extinguatur, & ratio quare non extinguatur. Est autem huius mulieris lucerna quintuplex, scilicet, lucerna redemptionis, lucerna verbi, lucerna exempli, lucerna intentionis rectæ, & lucerna discussionis in iudicio. De prima habetur in Euangelio *Luc. 15.* quod *mulier habens dragmas decem, & si perdidisset unam ex illis, nonne accendit lucernam & querit domum eius donec inueniat illam? Et cum inuenerit conuocat amicos & vicinas suas, dicens: Congratulamini mihi quia inueni dragmam quam perdideram.* Mulier est Dominus Iesus Christus propter virtutem fecundatiuam. Domus est matrina mundi. Lucerna autem lux in testa est lux diuinitatis in testa nostræ mortalitatis. Quæritio autem est omne opus quod fecit ad nostram redemptionem, sicut prædicatio sua & passio. Inuentio autem est recuperatio hominis. Amici, sancti Patriarchæ. Vicini, sancti Angeli qui congratulantur nostræ redemptioni.

De lucerna verbi habetur in *Psal. 118.* *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.* Pedes sunt affectus qui reguntur secundum

lucernam verbi. Semitæ autem sunt modi conuersationis huius vitæ & modi operis, in quibus etiam homo dirigitur per verbum Dei.

De lucerna autem exempli in Euangelio *Luc. 11.* *Nemo accendit lucernam & in abscondito ponit, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur luminem videant.* Lucerna est lux bonorum operum in fama & notitia proximorum. Candelabrum autem est auctoritas & oratio in prælato, vel fulgor charitatis in quolibet subdito. Domus autem est Ecclesia. Qui ingrediuntur sunt qui per sacramenta & formam vitæ Catholicæ ad Ecclesiam recipiuntur, & hi vident lucernam ut secundum exempla bonorum mores corrigant & vitam emendent.

De lucerna intentionis etiam in Euangelio habetur *Luc. 11.* *Lucerna corporis tui est oculus tuus: quod si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.* Oculus, ut dicit *Glossa,* est intentio quæ dirigit opus ad Dominum: & hic oculus simplex est, quando est sine plica mali. Corpus autem dicitur hic vniuersitas nostrorum operum quæ illuminatur ab hac lucerna, scilicet, fulgore magno.

De lucerna autem discussionis iudicij dicitur *Sophoniz primo: Scrutabor Ierusalem in lucernis,* hoc est, in discussione iudicij: quia per hanc lucernam discutiunt nos Dominus in iudicio. Et per hanc lucernam nos hic scrutari debeamus, ut in futuro non scrutaretur nos Dominus: sicut dicitur *1. Corinth. 12.* *Si nos ipsos diiudicauerimus, non utique indicauerimus.*

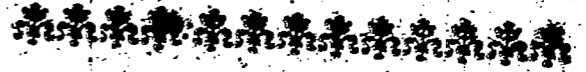
Sequitur quæ sunt tenebræ in quibus lucerna non extinguitur. Sunt autem quinque tenebræ in quibus lucent quinque lucernæ. Lucerna enim redemptionis lucent in tenebris peccati & reatus originalis: lucerna autem verbi Dei lucent in tenebris huius ignorantie: lucerna vero boni exempli in tenebris conuersationis: & lucerna discussionis in occulto tenebrarum cordis, vel conscientie. De primis tenebris, hoc est, peccati & reatus originalis habetur *Ioan. 1.* *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Super illud dicit *Chrysostomus* in originali, quod lux est beneficium & gratia redemptionis quæ lucent in tenebris peccati & mortis, sed tenebræ eam non comprehenderunt, id est, non extinguunt: sed ipsa dissipat tenebras mortis & peccati. De tenebris autem ignorantie in quibus lucent lucerna verbi Dei dicitur *Iob 3.* *Viro cuius abscondita est via: & circumdedit eum Deus tenebris.* Ibi *Glossa, Gregor.* Tenebris ignorantie, *Et Act. 17.* *Tempora huius ignorantie despicens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubiq. penitentiam agant.* De tenebris huius mundi, in quibus lucent lucerna boni exempli, dicitur ad *Ephes. 5.* *Fuistis aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino ut filij lucis ambulatis.* De tenebris conscientie, in quibus lucent lucerna intentionis, habetur *Matth. 6.* *Si lumen quod in te est, tenebra sunt: ipsa tenebra quanta erunt?* hoc est, si lumen intentionis tenebra sit: ipsæ tenebræ cordis quantæ erunt? Quia quando intentio mala coniungitur malo operi, tunc tenebræ efficiuntur sine mensura. Quandiu enim est intentio bona, tandiu est peccatum saltem cum timore: sed quando intentio est corrupta, tunc efficitur peccans sine spe reuersionis.

De

De tenebris autem iudicij dicitur *Ioel. 2.* *Sol & luna obtebrati sunt, stella retraxerunt lumen suum, Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quoniam multas sunt castra eius minis & fortis & facientia verbum eius.* Sol est lumen prosperitatis huius mundi: luna autem mutabilitas temporalium harum elestationum quæ obtebrascunt in die iudicij. Stelle autem sunt vigores sensuum in quibus hic viuunt peccatores: sed tunc non possunt amplius voluntates sensuum suorum habere. Et Dominus dabit vocem in iherusalem. *Matth. 23.* *Ite maledicti in ignem æternum. Ante faciem exercitus sui, id est, ante Angelos & Sanctos qui iudicabunt cum ipso.* Et hæc dicuntur castra eius, & orbis qui pugnabit pro ipso contra insensatos, quando exaceruat creaturam in vitionem peccantium. Et facientia verbum eius in detrudendo peccatores in infernum.

Sequitur de tertio & ultimo, de causa scilicet, quare istæ lucernæ non extinguuntur. Et sunt quinque lucernæ conseruantia, scilicet, firma custodia vitri extrinsecus, abundantia olei in fomento ignis, & rutilans feruor flammæ, & munditia lichni, & cautela in modo serendi lucernam. Firma vitri custodia est firma custodia puritatis secundum castitatem corporis, de qua habetur *Iob 27.* *Non adequabitur ei aurum vel vitrum, hoc est, sapientie diuinæ.* Et exponitur hic vitrum à *Gregor.* de puritate nostrorum corporum. Et hoc ostendit ipsa vitri natura: quia fit de cinere, & sit perspicuum: ita corpus nostrum fit de terra humili, sed perspicuum est quando concupiscentia in puritate non sordidatur. Oleum autem ad lucem conseruandum est oleum pietatis quod secum acceperunt sapientes virgines in uasis suis cum lampadibus quando media nocte sponso occurrunt *Matth. 25.* & defecerunt in hoc facu virgines quæ castitatem sine pietate exhibuerunt: habentes quidem exterioris speciem pietatis, virtutem autem eius penitus interioris abnegantes. Et ideo lampades earum extinctæ sunt ante ingressum ostij cum sponso: & in tenebris permanerunt, sicut legitur *Matthæi 25.* Rutilans autem flamma est seruentissima & inextinguibilis charitatis ardor, de quo dicitur *Canticor. 8.* *Agna multa non potest extinguere, & flamma non obruit illum.* Aqua multa sunt luxurie concupiscentiæ carnalis, quæ multæ sunt. Quia multis modis & erumpere ostendunt. Flumina autem sunt concupiscentiæ huius mundi in pompis satanæ & spectaculis vanitatum. Sed quantumcumque humide sunt istæ aque per humorem voluptatis, & quantumcumque lubricæ & frigidæ per inconsistentiam vanitatum: tamen de corde ardenti non extinguunt charitatem. Lichmen autem purissimum ardens isto igne est desiderium animæ. Sicut enim quando sit lichmen de materia terrestri non est aptum flammam lucidam emittere, sed fumam incensum & fetet: sic etiam desiderium terrestre si quandoque inuitur ab alio ad charitatem, non ardet lucide sed fumum fetidum concupiscentiæ carnalis efficit: sed contra factum lichmen de materia pura, ardet lucide & sine fetore. Ita est de desiderio à terrenis deputato ardet enim in igne charitatis in lucem Ecclesiæ: vnde dicit Dominus de *Ioanne Baptista Ioan. 5.* *Ille erat lucerna ardens & lucens ut non voluisset ad horam extinguere se in*

et eius. Cautela vero summa in portando est, in portando humiliter ne ventus vanæ gloriæ extinguat, vel etiam ne turbo superbiæ lucernam infingar. *Iob 18.* *Nonne lucerna impij extinguatur, nec splendet flamma ignis eius? Lux obtebrasset in tabernaculo illius: & lucerna quæ super eum est, extinguetur.*



CAP. X.

§. I.

Manum eius misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fufum.



OTI interpretatur domina, & alludit sententiæ verus sequenti quia in hoc ostendit se dominam, quia fortia vincendo dominatur contra se bellanti. digitos autem tenendo ad fufum dicit operibus suis familiam quæ protegitur dominio suo. De dominio suo dicit *Isa. 26.* *Domini possessorem, nos absque te, tantum in te recordemur tui nominis.* Quasi dicit. Dominium aliorum graue, & ingum ferreum ingum eorum: tuum o mater & pater libenter sustinemus dominium: quia seruire tibi regnare est. Et ingum tuum suauis est, & omni tuum letus, ut dicitur *Matth. 23.* *Et si quid forte videtur graue in iugo tuo, hoc ipsum computrescet totum à facie olei, nominis tui certe debemus recordari.* Non autem est huius mulieris dominium in virum suum: quia hoc non permittit *Apollolus 1. Corinth. 11.* sed ipsa est domina inimicorum mittendo manum in ceruicæ eorum, & est domina familie preparans sibi ipsam vnde omnes vestiantur duplicibus, ut non timeat domum suam à frigidibus munit.

De autem sunt quæ notantur in versu, scilicet, quid sit manum mittere ad fortia, & quid sit digitos eius apprehendere fufum, in primo autem notanda occurrunt tria, scilicet, quæ manus mulieris, secundo quæ fortia quibus immittit manum, tertio quis modus manus immittendi. Est autem manus hæc manus luctantis & certantis, quæ quadruplex est, scilicet, manus luctantis cum Deo, manus luctantis cum mundo, & manus luctantis cum carne, & manus luctantis in diabolo. Prima est manus Iacob luctantis cum Angelo *Gen. 32.* Secunda manus eiusdem luctantis cum *Laban* in circulo suo *Gen. 30.* Tertia manus eiusdem luctantis cum fratre in vtero matris *Gen. 25.* Quarta autem manus tenent Iacob luctantis inuisibiliter cum eo qui omnes istos contra se concitat. Prima lucta fit duobus brachiis, scilicet, sicut oratione: sicut habetur *Osee 12.* *Iacob in propinquo suo delictus est cum Angello. Et isualius ad Angelum & conuersum est. Deus, & vocauit eum.* Ista etiam manus presentat patri pellicibus hœdinis proceris, & carnem coctam hœdri patri in cibo offerens, ut benedicat sibi anima eius. Manus enim, ut dicitur est, sunt manus

manus instantis in oratione, sicut, & orationis virtute. Manus autem pellibus hominis sunt pro-
fecta, quando peccatum excoriarum est, & dulcedo peccati & voluntas in olla contritionis est decocta. Pellis autem peccati, hoc est, memoria ipsius manus in satisfactione ubique protexit, ut non sit peccatum in memoria quod non protexit ut opus in penitentia iniuncta. Hos enim cibos pater celestis libenter comedit, quia habetur Luc. 15. Gaudium est sibi super filio prodigo revertente, & Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente. Benedictionem autem in gratia venie consequitur. Postea autem iustans cum Angelo accepit benedictionem securitatis contra tentationes: ita ut benedictio patris referatur ad gratiam prævenientem, ut velit bonum completa & sufficienti voluntate. Benedictio autem secunda refertur ad gratiam subsequenterem contra tentationes, ne frustra velit bonum: quod frustra velle diceretur si per tentationes facile auferretur.

Habet etiam manum Iacob iustantem cum mundo: & hoc significatur in lacta cum Laban. Et hæc lacta est triplex. Prima enim lacta fuit in servitute pro filiabus Laban, & tunc accepit eum primo supponendo sibi aliam quam promissit. Secunda lacta fuit pro gregibus, & tunc mutavit sibi mercedem decem vicibus. Tertia lacta fuit in persecutione, quando comprehendit eum in monte Galaad. Prima lacta significat varietatem in mundana voluptate: secunda autem varietatem mundi in rebus fornice de mammona iniquitatis: tertia autem in sequatione ipsius in vanitate in superbia vite: quia sicut dicit Ioan. 2. can. 1. Quicquid est in mundo, vel concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vite. Est autem voluptas duplex: una est ad mundi voracitatem, & alia est ad ipsius molliem in vestitu, & hæc reprehenditur in diuitie, scilicet, quod epulabatur quotidie splendide, & induebatur purpura & bysso Luc. 16. Iacob autem uxorem voluptatis ad necessitatem ducere voluit: sed ille mutavit in luxuriam, quia supposit non suam: voluptas ad luxuriam non est propria contra hominem. Sed mutabilitas auaritie decem vicibus mutata est eidem: quia mundus decem modis iustos tentat de auaritia, primo rapina, secundo furto, tertio vitia quarto obligationibus redimunt pro quantitate pecunie que tempore solutionis sine usura tota recipitur, quinto fraude emptionis, sexto venditionis, septimo circumstantione astutiae, qua nescientes sibi casere decipiuntur a patromis & pedagogis, octavo consideratione rerum necessarium emptarum in nouo, & conseruatarum usque in anni tempora in quibus cariora sunt illa, nono creditione rerum in futurum ut carius reddantur, decimo & ultimo conseruacione credeli siue retentione in sane pauperum quibus nihil dat ut magis crescat in bonis. Job 19. dicit in persona despectorum a mundo illo: *Exspecta redemptio me, & non proderit tibi.* Similiter mutabilitas superbie in vanitate tentat cum Iacob, hoc est, cum lactante vitro spirituali: quia dicit Augustinus, quod superbia post omnes virtutes sentit, & nec ingentem relinquit, sed etiam in monte Galaad comprehendit. Fugiens enim est quilibet religiosus

recedens a mundo in montem Galaad, qui interpretatur acutus testimonij, hoc est, in eminentem religionem que testimonium habet ex multis patribus sanctificatis in ipsa sibi tamen comprehendit eum superbie vanitas: quia de quo deberet humiliari, vanius quandoque superbie motus sentit, & hoc est quod apud eum idola quæsiuit. Hoc est peccatum primum demonis quod ab omnibus fert colitur & adoratur. Sed subterfugientia cameli absconditur ne inueniatur Rachel dicente, quod non possit surgere: quia sibi acciderit secundum morem mulierum. Et sic sollicitudo querentis deluditur. Stramenta autem quibus insidemus corpori, sunt necessitates varie corporis ex quibus humiliari habemus. Cogitantes enim de miseria mortalitatis abscondunt per humilitatem superbie idolum ne inueniatur, allegante Rachel per confessionem quod acciderit sibi iuxta morem mulierum, hoc est, confitente peccata infirmitatis sue, ne surgat, id est, ne eleuetur per superbiam. Sed tunc quando videt mundus quod de suo nihil inuenit, saltem fedus inire secum querit ne noceat de suo auferendo aliquid: & hoc significatur in federe quod percussit Iacob cum Laban Gen. 29. & 30. ut sibi de cætero mundus crucifixus esset in ipso mundo, sicut dicit Apostolus ad Galat. 5. Et amplius non gloriatur in mundo, sed dicit ad Galat. 6. *Mibi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

Habet iterum manum Iacob mulier ista ad luctandum, & certandum cum carne: luctatur autem tribus modis, scilicet, cum carnis concupiscentia, & cum carnis deficientia, & tertio cum carnis moderatione & contemperacione ad naturam. Cum concupiscentia certat, ut vincat: cum deficientia ut sustineat: cum moderatione nature & concupiscentie, ut carnem perimat pro hoste. Item cum concupiscentia pugnat verberando, cum deficientia vero portando & sustinendo, cum moderatione autem nature & concupiscentie discernendo quid excludendum, & quid sit concedendum. Prima pugna plurimum habet aduersitatis, secunda multum laboris & sudoris, tertia cumulum habet solertie & subtilitatis, de qua dicit ad Galat. 5. *Certe concupiscentie aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem.* Hæc enim sibi inimicem aduersantur ut non quærent, vultis illa faciant. De secunda loquitur 1. Tim. 5. *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum tuum & frequentes infirmitates tuas.* De vltima in eadem epistola vltimo cap. loquitur dicens: *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.* Proverb. 30. *Domine rogatus sum ne dederis mihi, tribue tantum vilitati meæ necessaria.*

Habet autem iterum manum ad luctam contra diabolum: & hæc est duplex, scilicet, manus humilitatis qua constringit superbiam eius voluntatem, & manus constantie in reuersionibus qua constringit malitiam machinationis ipsius. Prima manus est Domini manus. Quia hæc humilitate crucis & carnis superbie ipsius vincit, unde 1. Petri 5. *Humiliamini sub manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitacionis.* Il. 5. loquitur de brachio in quo fuit manus ista, sic dicens: *Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium*

brachium Domini: confurge sicut in diebus antiquis, in generationibus secularum: nunquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Hic petit *Isaia* humilitatem Domini ad pugnandum contra demonem, & petit ut relinquitur in ipso: sicut antiquitus in Christo, ita etiam percutit in *Isaia* & in quolibet fidei. Hanc manum petit etiam David, dicens: Emitte manum tuam de alto, eripe me & libera me de aquis mortis, & de manu filiorum alienorum. Manus humilitatis percutit contra manum superbiorum demonum qui dicuntur filij alieni, qui alienati sunt a prima filiatione Dei per amissionem hereditatis, qui inducunt aquas multas tribulationum in perditione mala. De manu autem constantie in pugnando habetur Genes. 49. *Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum.* Psalm. 17. *Qui docet manus meas ad praelium, & digitos meos ad bellum.* Et haec sunt dicta de manu belli siue luctandi quam mittit ad fortia.

Deinde considerandum est ad quae fortia mittit manum. Sunt autem septem dices & capita omnium vitiatorum, quae fortia dicuntur eo quod fortissimum ingerunt bellum, scilicet superbia, invidia, ira, acedia, avaritia, luxuria, & gula. Inanis vero gloria mouet octauum bellum, sed est simile superbiae. Nonam autem mouet schisma. Decimum mouet infidelitas. De his ducibus & bellis eorum loquitur Dominus ad Iob 39. de equo loquens qui de sella regis est, hoc est, de anima portante & ferente Christum. *Vbi audierit buccinam, dicit Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus.* Bellum est forte ad quod mulier mittit manus: & cum audierit buccinam, hoc est, sentit primum motum per quem diabolus & vitia inuitant ad pugnam, emittit vocem contemptus, dicens *Vah*: quia gaudendo iam de sperata victoria per quam sibi coronam acquirere debeat. Procul autem odorari bellum, est subtiliter quamlibet tentationem vitij etiam initio tentationis percipere: sicut dixit Dominus serpenti de muliere Genes. 3. *Ipsa conteret caput tuum, & in insidiis tuis calcaneo eum.* Glossa ad est, *ini opertis.* Audiat autem & percipit adhortationes ducum: hoc est, qualiter & quibus modis inuitant ad bellum decem vitia enumerata; septem scilicet capitalia quae pugnant contra homines non eijciendo ab Ecclesia; & tria alia quorum vitium impedit fidem, scilicet, inanis gloria, sicut dicit Dominus Ioan. 1. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam quam a solo Deo est non queritis?* Alterum autem scindit charitatem & unitatem. Tertium vero interimit fidem. Ululatus autem exercitus est strepitus farellicum horum vitiatorum: sicut sub vexillo superbiae est ambitio, furor hypocrisis, & huiusmodi. Sub vexillo autem inuidiae inimuratio, detrahitio, exultatio in aduersis proximi, tristitia in prosperis proximi, & huiusmodi. Sub ira vero odium, rancor, clamor, blasphemias, maledictio, inimicitia, & huiusmodi. Sub acedia ignavia, torpor, pigritia, langor, ad mundum suspensum in onere penitentiae, affectus vanitatis mundanae, & huiusmodi. Sub avaritia autem fraus, rapina,

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

exactiones, furta, duritia cordis in pauperes, & huiusmodi. Sub luxuria autem petulantia cordis & corporis amplexus illicitus & oscula, & turpilogium, tactus immundi immundicia cordis & corporis, sodomitia, coitus cum pecore, mollicitas, adulterium, raptus, defloratio virginum, incestus ad consanguineas. Sub gula vero ebrietas, collatio symbolorum in conuiuio, leccacitates ad delicata, commensationes, inunguatiores, & huiusmodi. Sub inani vero gloria iactantia, ostentatio histrionum, gaudium in multitudine clientum, amor adulatorum, & huiusmodi. Sub schismate autem contemptus auctoritatis, inobedientia, excommunicationis annihilatio, & clauium vilipendium, & huiusmodi. Sub haeresi vero nouitatum praesumptio, corruptio Scripturae, sacramentorum incredulitas, oblitio sensus proprii, dissimulatio veritatis, confidentia victoriae in confidentia elationis cum disputat, & huiusmodi. Haec omnia vitia quando sub dominibus suis sunt sequebantur ad horum incipiunt, namque vitium belli in corde suscitatur, ita ut fiat certamen forte ad quod mulier manum mittit: quia certamen forte dedit illi Deus ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia Christus Deus noster, qui est vir mulieris huius: sicut habetur Sapientiae 10. & 2. ad Timotheum. *Domine certamen certasti, cursum consummasti, fidem seruasti.*

Primum certamen, scilicet superbiae est certamen draconis in caelo cum Deo: sicut legitur Apocal. 12. Diabolus enim contendit de aequalitate, sicut habetur Isa. 14. *Supra astra caeli exaltabo solium meum, sedes in monti testamenti, ero similis Altissimo.* Astra caeli dicuntur hic chori Angelorum. Mons testamenti dicitur hic exaltatio testatoris, id est, filij cui pacificari voluit lucifer. Hoc prelio preliantur cum Deo omnes superbi: sicut dicitur in Psalm. 73. *Superbia eorum qui se aduersus ascendit semper.* Et Ezech. 28. *Eccum te de monte sancto Dei, & perdidisti te a Cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. Et eleuationem est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram proiecit te: ante faciem regum dedisti te, ut carcerem te in multitudinem iniquitatum tuarum.* Cherub dicitur hic diabolus plenus sapientia, fulgens inter lapides ignitos charitate in caelo, hoc est, inter Angelos. Protegens autem dicitur, eo quod fuit super alios & protegere eos debuit quos acceperat in regimine: sed propter superbiam fulgor sapientiae suae deperit, & proiectus est extra consorium lapidum ignitorum in ignem aeternum, & de monte beatitudinis Dei in terram tanquam in carcerem, ubi tentat hominem vitioe in diem iudicij: ut tunc in infernum detradatur. Et hoc est quod dicit, quod dedit eum ante faciem regum, id est, appetentium regnum & gloriam huius mundi, ut carcerem se in ambitio superbiae in demone sic est damnatus qui angelus fuit: quantum damnabitur in homine misero de iure & merito facti: quia superbia tanto est detestabilior quanto superbi fuerit humilior, & non habens humoris occasio-nem.

Secundum certamen forte est inuidiae cum suis satellitibus, & hoc significatur per certamen

Cain, qui propter inuidiam fratrem suum occidit Genes. 4. Et notabile est quod inuidit fratri non alia de causa nisi quia melior eo, & Deo acceptior fuit frater quam ipse: & ita faciunt inuidi, semper quantum in se est occidunt fratrem: non enim inuidiam inuicem, sed fratrum bonum extinguere querunt: & nihil aliud persequuntur nisi bonum quod dedit Deus homini, per quod videtur Deus diligere illum cui dedit. Hæc occidit Deum. Dicit enim Matth. 17. *Quia sciebat Pilatus quod per inuidiam tradidissent eum.* Huius vitij propria condemnatio est tremor capitis: quia inuidus tremula mente omne bonum intuetur. Hoc vitium etiam mouit fortissimum certamen primo homini in paradiso: unde etiam cecit eum: quia dicitur Sapient. 2. *Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum. Instantur autem illi qui sunt ex parte illius.*

Tertium certamen est forte multum, & est certamen iræ: quia ut dicitur Iacobi primo. *Ira viri iustitiam Dei non operatur.* Et hoc certamen significatum est per certamen quod omni tempore fuit inter Saul & Dauid: quia legitur 1. Regum 18. & 19. *Spiritus Domini recessit a Saul: & exagitauit eum spiritus nequam a Domino: & nitentur lancea confodere Dauid.* Spiritus Domini est spiritus mansuetudinis, sicut ipse dicit Matth. 11. *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde.* Spiritus autem malus & nequam, est spiritus iræ qui exagitauit Saul, & exagitat iracundos: quia ad literam ex ferro sanguinis circa cor, & ex aspiratione felis ad superiora, & ex protensione & multiplicatione spirituum in superiori parte corporis incipit corpus tremere, labia habere motum inordinatum, & oculi voluntur & rubescunt, narces ampliantur: quemadmodum in Proverbiis dicitur, quod *iracundus spiritum habet in naribus, lingua balbutit impropria.* Et hoc dicitur exagitatio spiritus mali quo exagitur iracundus a Domino. Unde etiam dicitur de Saul quod stetit in medio domus suæ & prophetauit: quod nihil aliud est quam promissio qua promittit & machinatur sibi iratus vindictas assidue: sicut fecit Saul, qui modo per lanceam, modo per Philistæos, modo per illos de Ceila, modo per Ziphæos sibi promissit vindictam. Lancea autem qua mittitur confodere Dauid, est dira ira: sicut dicitur Sapient. 5. *Acuet diram iram in lanceam.*

Quartum certamen est forte valde, & ipsum est certamen acedia, & hoc est significatum in certamine Mardochei & Haman. Vidit enim Mardocheus somnium quod certarent duo maximi dracones: vnus pro gente Sanctorum, & alius contra eos Esther 10. Draco maximus est amor mundi, qui facit homines acediosos. Draco alius sine veneno, est alacritas & libertas spiritus in seruiendo Deo. Unde etiam Mardocheus propter hoc patiebatur, quia honorem Dei sui ad creaturam voluit transferre: ita spirituales viri propter hoc patiuntur a mundo, quia honorem & amorem quem Deo debent, mundo volunt attribuire. Et ideo etiam

dicitur Esther 11. *Sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & deuorauerunt inclytos.* Quando enim oritur in corde lumen cognitionis æternorum: tunc qui ante habebat spiritum directum & humilem, exaltatur & deuorat alacritate quadam & vehementia spiritus festinantis in laudem Dei inclytos, id est, eos quos ante reputauit inclytos, hoc est, omnem ornatum mundi & amorem quem habuit in suspiriis cordis. Hic est etiam demon qui certauit cum Domino in deserto mouendo quaestiones de austeritate ieiunij, & sanctitate vitæ, & appetitu gloriæ Matth. 4. De austeritate ieiunij, quando dixit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* De sanctitate vitæ, cum dixit: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* De appetitu gloriæ, cum dixit: *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me.* Tales enim quaestiones acedia adhuc mouet in deserto penitentiae Domino in corde spiritualium virorum: volunt enim quandoque experiri, vtrum Deus sit in eis per expectationem signi: & hoc fit quando languent circa longam expectationem promissorum Dei, volentes experiri certitudinem eius per signum vtrum sint filij Dei: quando etiam incipiunt tædio affici circa rigorem religionis cupientes ut lapides, id est, duritiæ penitentiae in panes temporalis consolationis conuertantur: quando etiam paupertatem & mundi abiectionem abhorreere incipiunt, cupientes aliquam exaltationem in pompis satanæ. Hoc etiam desiderium pessimum expertus est populus Israel Numer. 11. quando flagrauit populus desiderio carnis sedens, & ficiens, & dicens: *Quis dabit nobis ad vescendum, carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis: inmentem nobis venimus cucumeres, & pepones, porri, & cepe, & allia.* Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Manna. Ploratus ad carnes est desiderium ad carnales delectationes in corde acediosi. Cucumeres autem & pepones sunt concupita refrigeria mundi. Porri, autem & cepe & allia, est desiderium ad labores amarus huius seculi, quod etiam excitat acedia. Anima etiam nostra, hoc est, animalitas arida est tædio & tristitia circa diuina. Oculi autem cupientes laudem in mundi vanitatibus, etiam afficiuntur mœstitia, eo quod non vident in religione nisi Manna, id est, signa gratiæ & maturitatis.

Quintum certamen forte est certamen auaritiæ, & hoc est certamen Absalom, quod habuit contra patrem suum Dauid, sicut legitur 2. Regum 16. Unde sex facta leguntur de Absalom quæ mirabiliter competunt auaris. Vnum est, quod interfecit fratrem suum. Secundum, quod eiecit patrem suum de hereditate. Tertium, quod dolose attraxit sibi populum osculans eos in porta, & laudans causas eorum, & detrahens regi, eo quod non iudicaret eis. Quartum est, quod sedauit uxores patris sui dormiens cum ipsis in solario domus patris sui. Quintum est, quod suspensus est per capillos. Sextum & vltimum est, quod fecit sibi fornicem triumphalem & memorialem, eo quod non haberet filium in hereditatem sibi succedentem.

& sibi imposuit : sicut legitur in 2. Esdræ 4. Similiter ibidem dicitur quod hominem magis allicit mulier quam aurum : & furta facit & homicidia , & mare nauigat , & multa alia quæ ibi enumerantur propter mulieres. Similiter Samson fortissimus benedictus ex matris utero, corruit & excæcatus est propter mulieres : ut legitur Iudith 16. Salomon etiam sapientissimus & fortissimus regum per mulieres corruit : ut legitur Eccli. 47. *Inclinasti femora tua mulieribus. Potestatem habuisti in corpore tuo* : ut scilicet corpore expleres libidinem quam posses : & ideo *dedisti maculam in gloria tua*. Hoc est bellum quod pugnavit fortissima mulier , & exemplum castitatis & speculum , Iudith cum Holoferne , amputans caput suum & confusionem inducens in domum Nabuchodonosor regis : ut legitur Iudith 14. Amputavit caput autem gladio ipsius Holofernis , hoc est , amore , sed conuersa : quia quæ prius amorem habuit turpem , postea habuit pulchrum & decorum ad modum Mariæ Magdalene , quæ amavit turpiter , & postea conuertit amoris gladium , & amputavit caput libidinis ; & ideo meruit audire à Domino , quia *dimissa sunt ei peccata multa , quoniam dilexit multum*. Lucæ 7. Hoc certamine beatissima Virgo & Mater Dei caput draconis contriuit penitus. Hoc etiam bello Debora prophetando , & Iahel vxor Cinai occidendo peremerunt Sisaram , propinando ei frigidum porum lactis ut obdormiret , id est , subtrahendo fomenta libidinis , & malleo castitatis clauum munditiæ cordis & corporis per tempus eius , id est , vigorem libidinis percusserunt : ita ut ante pedes eius volueretur mortuus Iudicum 4.

Octauum autem bellum fortissimum extra modum , quod mouet inanis gloria : nec est idem inanis gloria : nec est idem inanis gloria quod superbia ; superbia enim querit excellentiam dignitatis , sed inanis gloria vanitatem laudis in quibuslibet spiritualibus vel corporalibus studiis. Et hoc est bellum quod quotidie mouet mulier mocha contra Ioseph in Agypto : ut legitur Genes. 39. quæ quotidie dixit ei , Domini mecum : & sic molesta erat adolescenti : & ille recubabat supinum , dicens : *Ecces Dominus meus omnibus mihi traditis ignoras quid habeat in domo sua : nec quicquam est quod non sit in mea potestate vel non tradiderit mihi , præter te quæ vxor eius est : quomodo ergo possum hoc malum facere , & peccare in Dominum meum ?* Ioseph accrescens interpretatur , & significat eos qui sunt in profectu laudabilium operum. Vxor autem domini Ioseph est gloria , quæ soli Deo reponenda est & custodienda , ut dicunt Angeli : Gloria in altissimis Deo , & in terra pax hominibus bonæ voluntatis Lucæ 2. Sicut enim dicitur 1. Corinth. 11. *Vxor gloria viri est*. Et Iaiæ 42. *Gloriam meam alteri non dabo*. Hæc impetit crescentem in laudabilibus operibus , præcipue quandiu iuuenis est , & viget adhuc in eo impetus lasciuie : quia immaturos homines sepe certamen huius vitij attrahit & quotidie : quia in singulis profectibus gratiæ & bonorum operum volens quod in secreto cordis & intentionis suæ secum dormiat , hoc est , in appetitu laudis requiescat , ut hoc vi-

delicet pro vana gloria faciat , quod pro Domino solo fieri debet. Sed ille recusat stuprum quando continuo puluerem vanæ laudis abijcit , & excurrit à pedibus , secundum quod Dominus dicit Apostolus Lucæ 9. Sed notanda sunt verba quæ allegat Ioseph , quando abijcit gloriam. Et inquit : Dominus meus , hoc est , Christus Deus & Dominus meus , omnibus mihi traditis , quæ ad salutem , & bonam operationem , & naturæ sustentationem , & ad redemptionem meam sufficiunt. Ignorat enim , id est , ad modum ignorantis se habet , quid habeat in domo sua , id est , in corde meo ; mihi plene dispensationem & possessionem omnis gratiæ committit , præter te scilicet gloriam quæ proprie sibi generata & reposita est. Solus enim habet gloriam , in cuius gloria nihil est vnum : quia omnia fecit , & omnia in omnibus operatur. Ego autem qui puluis sum : & siquid habeo , hoc ipsum mutuo accepi. Etiam securis qua succido ligna ædificij mutuo accepta est , id est , acumen ingenij quo percipio qualiter spiritualia ædificia aptem , superflua mihi à Deo credita est. Quomodo ergo gloriabor quasi non acceperim , & peccabo in Dominum omnium boni auctorem. *Omne quippe* , ut dicitur Iacob. 1. *datum optimum , & omne donum perfectum : desecsum est descendens à Patre luminum , apud quem non est transmutatio , nec vicissitudo obumbratio*. Flumina ergo gratiarum reuertuntur per gloriam in mare , hoc est , in Deum fontem omnis boni , ut iterum fluant. Non attribuo mihi gloriam de hoc quod aliunde accepi. Sufficit mihi hoc quod ad vsum mihi largitus est. Non rapinam arbitror me esse æqualem Deo ut sim gloriosus , ut ipse dicit Apostolus 1. ad Timothe. 1. *Regi seculorum soli Dea honor & gloria in secula seculorum amen*.

Nonnum certamen forte admodum mouet schisma : nititur autem scindere tunicam inconsumibilem charitatis , excedens in hoc peccatum crucifixorum Christi : sic enim tulerunt : *Non scindamus eam , sed seruiamus de ea cuius sit Ioan. 19. ut impletur quod scriptum est in Psalmo 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea , & super vestem meam miserunt sortem*. Tunica inconsultilis est auctoritas clauium , & vnitas charitatis Christi. Crucifixores autem spirituales Christi sunt aperti peccatores : qui tamen manent in obedientia clauium , & fide informi numerantur in Ecclesia : de quibus dicit Apostolus Hebræ. 6. *Reuersi sunt in seculum crucifixores Filium Dei & ostentis habentes*. Istorum peccatum non adeo crescit ut scindant potestatem clauium , & vnitatem charitatis : quæ necitur totum corpus Christi mysticum , quod est Ecclesia : sed bene conuertunt in queritum , & fortuantur diuidendo inter se questum cuius sit. Sed peccatum schismaticorum scindit eam : quia illi obedientiam clauium contemnunt , & lacerant charitatis vnitatem dentibus detractionis. Hoc certamen est quod certauit Michael Archangelus cum sarana in aëre , cum altercarentur simul demones de corpore Moyfi : sicut legitur in epistola Iudæ. Moyfes enim significat Christum. Corpus

eius est corpus mysticum, quod est Ecclesia. Hoc satan vult lacerare. Vnde etiam sub Zorobabel & Iesu sacerdote magno, cum liberari deberet corpus Moysi, hoc est, Iudeorum populus: apparuit satan ut aduersaretur illis, sicut legitur Zacha. 3. Dicit enim sic: *Ostendit mihi Dominus sacerdotem magnum Iesum stantem coram Angelo Domini: & satan stans a dextris eius ut aduersaretur ei. Et dixit Dominus ad satan: Inceperit Dominus in te satan: & increpet Dominus in te, qui elegit Ierusalem.* Iesus est noster magnus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, qui commisit potestatem clauium Petris in edificationem, & non in destructionem. Satan autem a dextris est schismaticus in prosperitate temporalis, qui non cessat aduersari nisi increpet Dominus in eum confundendo eum: quia Dominus elegit Ierusalem, hoc est, visionem pacis, cum ille odit pacem. Et hoc est quod diximus de schismaticis in tota Ecclesia. Tenet etiam de schismaticis in conuentibus clericorum vel laicorum, de quibus etiam est vox querulosa conturbatorum. *Filij matris mee persequantur contra me.* Cantic. 1. Et illud Psal. 119. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Item. *Pro eo ut me diligenter detraherent mihi.* Item. *Si inimicus meus maledixisset mihi, abscondissem me fratribus ab eo. Tu vero homo unanimitatis, dux meus, & notus meus: qui simul mecum dulces capiebas cibos, scilicet verbi Dei, ambulauimus,* hoc est, ambulare debuimus, cum consensu.

Decimum certamen est quod mouet infidelitas & heresis, durum pra omnibus supra dictis: quia haec est iniquitas maxima, & negotiatio contra Deum altissimum. Et hoc significatur per certamen Moysi contra Iannes & Mambres, coram Pharaone rege Aegypti, in duritiam cordis Aegyptiorum, & in liberationem filiorum Israel Exod. 7. Virga enim Moysi auctoritatem fidei significat, ex qua fit draco secundum veritatem consumens alios dracones, hoc est, sententia excommunicationis in veritate ligans & trahens satanae. Sed etiam magi volunt facere similitudinem Moysi, sed deficiunt in tertio signo: quia haeretici sunt simia Ecclesiae, sed deficiunt in gratia Spiritus sancti: eo quod in lactatione eorum gratia Spiritus sancti non confertur: quamuis character imprimatur, dummodo forma Ecclesiae seruetur: quia, sicut dicitur Sapie. 1. *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum.* Haec est bestia in Apocal. 16. *de cuius ore exierunt tres spiritus immundi in modum ranarum.* Et primus spiritus est blasphemia aeternae veritatis in fide. Secundus est blasphemia Dei, eo quod falsa sibi attribunt. Tertius spiritus est blasphemia potestatis Dei operantis in sacramentis quam etiam haeretici abijciunt. In hoc bello etiam sunt omnes simoniaci & Giezi, qui Spiritum sanctum in donis suis ad hanc vilitatem protrahere audent, ut temporali pretio vendi possit aut emi. Hoc etiam bellum mouebit Antichristus contra Christum: quia iam haeretici sunt nuntij Antichristi, sicut dicitur 1. Ioan. 4. *Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus de quo audistis quoniam venit & nunc iam in mundo est.* Spiritus est hic inspiratio demonis inspirans haeticos ad loquendum falsa. Solut

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

autem Iesum in sacramentis & fide, hoc est, dissoluit & corrumpit quoad officium: quia officium gerit Antichristus qui venit personaliter in futuro, sed venit iam etiam in membris & membris suis. Hic est spiritus mendax in ore quantum prophetam Achab ad decipiendum eum, sicut habetur 3. Reg. 22. Omnia enim populus non credit veritati, nullum est qui miratur eis spiritus erroris & uarietatis, ut credant mendacio.

Sequitur de tertio, scilicet, qualiter manum mittit ad fortia. Enumerati sunt autem quatuor modi quibus mittit manum ad fortia. Primo scilicet, orando Deum ut iuret ad victoriam. Secundo solertiter percutiendo & subintrando hostem. Tertio caute curando plagas illatas ab hoste. Quarto assidue confortando & roborando manum ne deficiat in praelio. De primo scilicet oratione dicitur in Psal. 140. *Elevatis manibus meam sacrificium vesperarum.* Et in 1. Timoth. 2. *Uolo uos orare in omni loco, levatis puris manibus sine intermissione.* Et Exod. 17. quando Moyses eleuabat manus in monte, vincebat Israel: quando autem declinabat, superabat Amalec. Et significat quod quando aliquis in monte sanctitatis eleuat manus in oratione ad Deum, tunc vincit: quando autem declinat per desidiam, tunc incipit vincere diabolus.

De secundo, scilicet, modo mittendi manus ad fortia per solertiam percutiendi hostem, considerandum est quae sit virtus quae dicitur solertia pugnandi spiritualiter & vulnerandi hostem. Est autem virtus illa sollicita consideratio tentationum hostis in quibus magis tentare consuevit, ut illi maxime obuietur quod maxime nobis & continuo ingerit. Vnde Iob 29. *Gloria mea semper inuincitur, & arcum meum manu mea insuper obicitur.* Gloria est de victoria crebra, quando debilis redditur hostis. Arcus autem in manu est solertia sagittandi hostem qui semper insinuat, quando conuenit continuo & debilitat tentatorem. Illa manus dicitur manus obstericans: quia quasi per modum obstericans sollicita curat excludere tentantis mortem & serpentem a corde: sicut dicitur Iob 26. *Spiritus Domini erant uallae, hoc est, sanctos virtutibus fecit mouere, & obstericans manum eum uallae est cauter carnis suae.*

Tertia inuictio est manus, quando caute scit tentationis occasiones euadere, & vulnera suscepta sapienter sanare quod non punescant. Occasiones autem tentationis euadit qui euadit malas societates, & mala spectacula, & ludos, & colloquia rursus, & ceterum: sicut dicitur 1. ad Corinth. 15. *Corruptionis huius mundi, colat quae praeterit.* Et 1. ad Timoth. 4. *Insuper & uallae fabulae dentis.* Et ad Los Genet. 19. *quidam est, quod exiit a Sodoma, & non staret in omni circa regione, sed in monte se saluum faceret.* Sodoma sunt peccata mortalia. Circa regio est multitudo venialium, per quae etiam necesse est transire hanc vitam: non tamen in eis debemus stare, sed per orationem quotidianam & elemosinam exire & confessionem generalem, & saluare nos debemus in monte altitudinis virtutum. Spectare etiam non debemus peccatores ardentes in salute, hoc est, in heretis laetitiae: quia multi ex hoc

D 3 hoc



hoc ceciderunt, quod luxuriam & luxuriosos contemplati sunt: unde dicitur Genes. 19. quod vixor Lot respiciens retrò per rememorationem delectationis, conuersa est in statum salis, id est in duriciam cordis vt remaneret in peccatis: ita tamen quod esset exemplum aliis, ne similia faciant, alioquin similia patientur: & ita sal sapientia condit aliquos, quia

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.
De quarto modo qui est assidue confortare manum, vt non amittat vigorem pugandi. De hoc habetur ad Hebræ. 12. *Remissa manu & genua salua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicans quis erret, magis autem stentor.* Et ibidem in principio capituli. *Deponeamus omne pondus & circumstantias nos peccatum, curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctoritate fidei & consensumorem Iesum, qui propositio sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempna, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim, cum qui talem sustinuit à peccatorum aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes.*

§. II.

Sequitur de secunda parte versiculi, scilicet, quod digiti eius apprehenderunt fufum: in quo notatur assiduitas & utilitas operis, quibus prouiderit suis contra frigora niuis, de quibus infra loquetur. Sunt autem tria hic notanda, scilicet, qui & quot digiti fufum capiant, & quid sit fufum, & qualiter apprehendantur. Circa primum notabile est, quod mulieres tribus digitis cum nent fufum apprehendunt, hoc est, pollice, indice, & medio: ita mulier ista habet pollicem tanquam fortiozem digitum manus, dona scilicet Spiritus sancti, quibus adiungunt. De hoc enim digito habetur Exod. 3. *Digitus Dei est hic.* Ibi Glossa. hoc est, ostensio Spiritus sancti. Et ideo cantatur in hymno. *Veni creator Spiritus, Dei tu digitus.* Et in Euangel. Luc. 11. *Si in digito Dei apcio demonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.* hoc est, in virtute Spiritus sancti. Secundus digitus est obedientia mandatorum: & de hoc habetur Deuter. 9. *Dedit tibi Dominus duas tabulas lapideas scriptas dicitur Dei.* Quia obedientia Dei scribitur nobis mandata in corde. Tertius digitus est meditatio passionis Christi. De hoc habetur Leuit. 4. quod præcepit Dominus, quod Aaron intingeret digitum in sanguine & aspergeret septies contra velum. Sanguis autem est passio Christi, digitus compassio. Velum est celum quod velat nobis æterna. Aspergere vero septies, est septem horis diurnis passionis laudem decantare.

Sequitur de fuso. Et quia in Biblia non legitur de fuso nisi hic accipitur auctoritas Glossa. dicit enim Glossa quod fufum est sapientia diuina. Hec autem dicitur fufum: quia ab ipsa procedit filium in telam unde vestiantur omnes sancti. Dicitur autem fufum sapientia Dei: quia circuitu fusi & rotatione stappa torquetur & comatur in filis. Similiter circuitu rationis sapientia essentia creatæ & leues in se vt stappa, con-

solidantur & tornantur in filis ad vestem sanctitatis Dei: quia omnes sancti sunt vestes ad ornatum Dei pertinentes. De hac autem sapientia exclamat Apostolus ad Roman. 11. *O altitudo diuinitatem sapientia & scientia Dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles viæ eius!*

Dicto qui digiti, & quid fufum: consequenter videndum est qualiter apprehendantur. Apprehenditur autem tripliciter, scilicet, legendo, cõtemplando, meditando. Lectio fufum capit, cõtemplatio voluit, meditatio filium perfectum fuso circumuoluit. De lectione habetur 1 ad Timoth. 4. *Dum venis attende lectioni.* De cõtemplatione in Habac. 2. *Contemplabor vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* De meditatione in Psal. 113. *Meditabor in mandatis tuis qua dilexi valde.* Sed notandum valde est quod mulier hæc: quæ apprehendit fufum & abundat in lana & lino: etiam non caret colo & vitra qua ligetur linum & lana ad colum. Sed quia de lana & lino iam supra multa diximus, Dicamus nunc quid colus. Est autem rectitudo liberi arbitrii. Vitra vero qua alligatur lana & linum, est gratia charitatis Dei. Unde Augustinus dicit, quod nihil aliud est charitas quam vitra qua ligatur amans ad amatum.



CAP. XI.

§. I.

Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.



APH que est epigramma huius versiculi, inclinatio interpretatur. Est autem duplex inclinatio: vna qui inclinatur superbie fastus, altera qua inclinatur cordis duritia. Primam facit humilitas, alteram compassio. De prima habetur in Psal. 143. *Dominus inclina celos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt,* hoc est, altos & superbos caelestes, quia superbia natione caelestis est, inclina per humilitatem, & descende in eis: quia in humilibus habitas & descendis. Tange montes altissimi fastus eorum per compunctionem, & fumigabunt in igne contritionis fumo penitentia. De altera inclinatione habetur Ioan. 10. *Dum steter Maria, inclinavit se, & prostravit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes: vnum ad caput, & vnum ad pedes: vbi positum erat corpus Iesu.* Monumentum Iesu sunt pauperes & afflicti in quibus sepultus iacet Dominus, quem habent ad consolationem huius vitæ: quia diues recipit bona in vita sua, & Lazarus pauper similiter mala Luc. 16. Et ideo vita pauperis comparata est monumentis mortis, non habens consolationem nisi quia iacuit Christus in monumento paupertatis, & defectum omnis consolationis habet pro sudario in quo involutus fuit

tus fuit Christus: sed etiam habet Angelorum frequentiam, vnum ad caput confortantem in mente, & vnum ad pedes sustententem in necessitate huius vitæ. Sed quid? venit mulier fortis Maria in amaro mari compassionis, inclinatur duritiam cordis, & visitat monumentum paupertatis Christi, quando subleuat miseriam pauperum egenorum, stendo super ipsos in affectu pietatis & misericordiae. Et sic pater qualiter conuocet epigramma cum versu: quia vtraque pars veritas est de compassione in pauperes & misericordia: ita scilicet vt inclinatio humilitatis faciat non despiciere pauperes: sicut dixit Tobie 4. *Ne auertas faciem tuam ab illo paupere.* Et altera inclinatio, scilicet, compassionis faciat impartiri consolationem.

Sequitur consideratio versus, quæ in duobus consistit, scilicet, quid sit manus aperire inopi, & quid sit palmas extendere ad pauperem. Circa primum notanda sunt tria, scilicet, quæ manus, quis inops, qualiter manus ad inopem aperiantur. Manus hic est manus largitatis, cuius perfectio est in digitis quinque, scilicet, quod de suo det, quod hilariter det, quod fer quantum decet, quod sciat cui det, & quod summum in his est, quod sciat propter quem det. De primo habetur Luc. 11. *Quod superfluum datur elemosinam, & omnia munda sunt vobis.* In Proverb. 3. *Honora Dominum Deum tuum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus.* De secundo dicit Apostolus 2 ad Corinth. 9. *Nemo ex tristitia aut ex necessitate hilarum enim dorem diligit Deus.* Et ad Hebræ. 10. *Repinam, id est, direptionem in pauperes, bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, etiam tunc vos habere misericordiam & permanentem substantiam.* De tertio Tob. 4. *Si multum tibi fuerit, abundantius tribue: facit quoniam tibi fuerit, etiam exiguam libenter imperis fide.* Non enim decet reditus multarum marcarum à Deo habere, & obolum dare: sicut de Cain Genes. 4. dicitur, qui dimidiam partem mundi in hereditate habuit ex qua vix manipulum obtulit: & ideo reprobatum fuit. Malach. 2. *Maladictus qui habet in thesauro multum, & offert Dominum debile.* De quarto, quæ non debet dare histrioni, vel mario, vel callidoci, vel peccatori, nisi vt sustentetur natura: sed indigentibus debet dare: sicut dicitur in Psal. 111. *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.* Diuitiæ autem non mansissent in seculum seculi. Job 31. *Si comedi buccellam vnam salis, & non comedi papillum ex ea, supple male mihi accidat. Ab infantia enim creuit meum miseriam, & de vtero matris meæ egressus est mecum.* De quinto, scilicet, quod propter Deum solum sit dandum. Math. 6. *Cum facis elemosinam vult tibi canere, ante te: sicut hypocrita faciunt in synagogis & vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, recipietur mercedem suam.* Et autem faciente elemosinam nesciat facere tua quid faciat dicitura tua, vt sit elemosina tua in absconditis: & Pater tuus qui videt in absconditis reddet tibi.

Sequitur, quis inops, inops est sine ope, vel sine opibus: in quo notantur duo genera misericordiae, scilicet, aliorum eorum qui carent ope: vt pupilli sine, & vidua, & orphani, & peregrini, & aduere: & solatiu sustentationis eorum qui carent opibus: sicut famelici, & au-

di, & huiusmodi. De primo horum habetur in Psal. 9. *Pupilli in eris adiuvor.* Et Threno. vltimo. *Pupilli facti sumus absque patre, mater nostra quasi vidua.* Sed quidam conuertunt inopes in porta: contra quos dicit Job 31. *Si tenui super papillam manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem: humerus meus à iocundis suis cadat, & brachium meum cum suis ossibus conuertatur.* Hoc enim erit propterea poena opprobrii pauperes, quod videlicet brachium potestatis eorum cum ossibus roboris conuertetur poena æterna: quia sicut dicitur Sapient. 6. *Exiguus concedit misericordiam, hoc est, papillo & inopi. Sed potenter potenter tormenta patientur.* Humerus autem, in quo sustentetur omnis, est nobilitas & diuitiæ: quia in illis quasi in humeris portantur saltem potentie secularis, & sceptrum regni huius mundi: & tunc cader à iocundis, quia non valebunt diuitiæ, neque honores, neque nobilitas, neque dignitates.

De secundo genere misericordiae habetur in multis locis. Dicit enim Dominus in Euangelio Luc. 11. *Vade & vende omnia qua habes, & da pauperibus, & veni.* Ibi patet, quod perfectio vita in elemosinis, & paupertate consistunt. Et in Deuter. sepe dicitur, quod Dominus amat pauperem & peregrinum, & dat ei victum & vestitum, hoc est, scilicet dare. Et in 1 cano. Ioan. 3. *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit visceres suos ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?* Supra plura dicta sunt de hoc.

Consequenter videndum est qualiter manus ista inopi aperiantur. Aperitur autem per tres virtutes: & clauditur per tria vitia.

Charitatem, Aperitur per Largitatem, Misericordiam.

Charitas aperit proximo, largitas homini virtutis, & misericordia inopi. Charitas aperit propter Deum, largitas propter virtutem, misericordia autem propter compassionem. Misericordia aliena: sicut dicit sapiens Eccl. 1. *Non est manus tua ad accipiendum portam, & ad dandum misericordiam.* De apertura charitatis dicitur ad Hebræ. vltimo. *Charitas caritatis mensura est vobis, & inquitur vobis in obsequio per bonam vitam qualem placuerit: quæsi habetis receptum.* De apertura largitatis habetur 1. Paralip. 29. *Dominus in simplicitate cordis non latet obtulit misericordiam, & peruenit vobis in hoc: quia non est, vult cum dicitur vobis. Deinde conferat vobis eternam vitam voluntatem.* De apertura misericordiae habetur in Psal. 78. *Tunc die miseriam, & misericordiam, & misericordiam vobis in humilitatem vram.* Charitas enim non propter quem debet: quia propter Deum non debet diligi. Largitas autem propter debet: quia non ex tristitia aut ex necessitate, cum hilaritate daturus dilige Deum 2 ad Corinth. 9. *Sed misericordia dat cui debet: quia necessitatem patientis.*

Et de aperto autem sunt tria vitia quæ claudunt manum, scilicet, cupiditas, avaritia, & odium. Odium enim prohibet charitatem commanifestem. Avaritia manifestam largitatem excludit. Deinde vero tria vitia amantur, quæ claudunt manum, scilicet, cupiditas, avaritia, & odium. Nihil nisi malum caput proximi. Avaritia poena perdit

persuasum esse unicuique etiam ex malo acquirere, & nihil omnino impartiri. Sed duritia cordis crudelitatis virus euomit in pauperes. De odio isto habetur Sapient. 1. Dicitur ibi ad Christum etiam in persona proximi. *Gravis est nobis etiam ad videndum: quoniam dissimilis est alius vita illius: & in veritate sunt via illius.* De auitia dicitur Eccli. 10. *Avaro nihil est sceleratius, &c.* De auitia cordis Eccli. 5. *Cor durum male habebit in nouissimo: & qui amat periculum, in illo peribit.* quia scilicet, corde duro se habuit ad Deum in suis pauperibus. Hoc est suum periculum quod opere amat: quia corde duro iudicatur à Domino.

S. II.

Sequitur secunda pars versus, scilicet, & palma extendit ad pauperes. Vbi duo notanda sunt, scilicet, quæ palma, & qualiter ad pauperes extendantur. Palma, sicut Philosophus dicit, est mensura distantia totius manus, siue quantitatis integre manus dimensio ab extremo pollicis per volam usque ad finem auricularis digiti. Sunt igitur palmæ istius mulieris duæ, scilicet, spiritus abundantissimæ pietatis eius, & effectus gratissimæ consolationis ipsius: ita ut tota mensuretur in pietate, & tota in consolatione: hoc enim sonat nomen palmæ, scilicet, mensuram totius manus. Si ergo manus est manus largitatis, & palma est mensura manus: duæ palmæ mensurantes totam manum sunt spiritus pietatis abundantis, & effectus gratissimæ consolationis qua consolantur omnes desolatos. Spiritus pietatis se totum in affluentia bonitatis effundit: grata autem ipsius consolatio paupertatem desolatoris dulci quodam assatu & adiutorio manit. De primo dicit Apostolus 1. ad Timoth. 4. *Pietas ab omnia utilis est, promissionem habens vite que nunc est, & futura.* Et hoc spiritu afflucebant antiqui qui hospitibus gratia pietatis & bonitatis obuij venerunt, & nolentes traxerunt, & blanditijs verborum allexerunt, ut Abraham Genes. 18. Cum vidisset enim tres viros sedens in ostio tabernaculi sui, sed ut videret transeuntes pauperes & peregrinos quos attraheret, & hoc in ipso seruire dicei quando solet magna umbra & refrigerium queri. Vnde notatur quod nec æstus retraxit eum quin exponeret se soli, sciens quod illo in tempore viatores magis consueverunt declinare ad manendum quando æstus solis retrahit amando: & cucurrit ne forte alius attrahens citius veniret, & adoravit super terram ut humilitate vincerentur etiam nolentes manere. Vocat autem Dominum ut ex reuerentia alloquutionis alliciat eos, se autem seruum mentis debitorem ostendat: ne forte cogitent quod indebitum sit illis sibi ministrare. Deinde offert necessaria, & primo refrigerium pedis in aqua: quia illi plus laborauerant & ut sudor & puluis simul & lassitudo extrahant. Deinde quietem sub arbore ad recentiam aënis & umbram ab æstu solis. Deinde cibos in quibus secundum consuetudinem bonorum hospitem exhibuit parum, & dedit multum, & delicatam: & ostendens in toto pietatis affectum, ipse currens vitalium tenerrimam & saginatum attulit cum esset senex. Vxor autem eius aluerat delicata coxit. Similiter Genes. 19. legitur de Lot quod sedit in foribus ciuitatis vespere ut adduceret sibi peregrinos: ut ait Hieron. Et cum vidisset accedentes Angelos in specie peregrinorum, adoravit eos cadens in terram, ut vinceret eos reuerentia, & dixit ad eos. *Domini mei, obsecro, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi, lavate pedes vestros, & mane proficiscimini in viam vestram.* Et cum negarent compulit illos oppido. Et Genes. 24. Dixit Laban ad seruum Abraham. *Ingredere benedictio Domini, cur forsitas? Et in ultimo Luc. Cum Iesus fingeret se longius ire coegerunt illum Lucas & Cleophas dicentes: Mane nobiscum; quia advesperascit & inclinata est iam dies.*

De effectu autem gratissimæ consolationis habetur 2. Corinth. 1. *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem, qua exhortamur & ipsi à Deo. Quoniam sicut abundant passionem Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Grata autem consolatio est illa quæ pauperi primo compassionis verba ostendit, & non improperat, nec conuiciatur: & postea subleuamen paupertatis impartitur. Econtra est autem consolatio onerosa, quando cum conuicio subleuatur afflictionem, & est consolatio impia non cum spiritu pietatis & misericordiarum: sicut habetur Iob 16. *Consolantes onerosi omnes vos estis: nunquid habebunt finem, verba ventosa?* hoc est, verba improperij ex fastu superbiæ procedentia. Extendere autem has palmas in pauperes est pietatis & consolationis opera totis viribus in pauperes multiplicare. Et quia nos supra de speciebus elemosynarum loquuti sumus, volumus hic loqui de causis, propter quas hæc mulier palmas tam ample extendit.

Est autem sextuplex bonum quod facit elemosyna omnibus faciebus eam. Vnum est & præcipuum, quod peccatorem liberat à morte. Secundum est, quod non sinit hominem deprimi sub his super quæ creatus est ut Dominus. Tertium est, quod præcipue conformat nos Patri nostro caelesti. Quartum est, quia socium vite deficientem nobis restituit & sustentat. Quintum est, quod peruentia æterna facit. Sextum est, quod centuplum nobis semper recrescit ad meritum simpliciter erogatum in elemosynam. Redeamus igitur ad probandum vnumquodque ex auctoritate & ratione. Primum est, quod purgando peccatorem liberat à morte, & hoc satis iuste: quia propter Deum suscitatur ad vitam mortientem inedia: vnde Tobia 4. *Elemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Ma. 5. *Frangite esurienti panem suum, & egenis vasosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, &c.* Et ibidem infra. *Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleris: orietur in tenebris lux tua, & tenebra tua erunt sicut meridies: & requiem dabit tibi Dominus Deus tuus semper, & implebit splendorem animam tuam & ossa tua liberabit.*

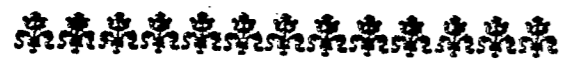
Secundum est, quod non sinit hominem deprimi sub his super quæ, ut dominetur eis, creatus est. Avarus enim seruus est pecuniarum, & tamen

creatus

creatus fuit ut dominaretur omnibus irrationabilibus: de quo Psalm 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius, &c. Cum igitur elemosyna extenuis palmis omnia temporalia proiciat, reuocat hominem a cursu auaritie in rectitudinem primae libertatis quando omnia fuerunt sub ipso. De hoc habetur Zachariae 5. Egressus est Angelus qui loquebatur in me, & dixit ad me: Leua oculos tuos, & uide quod est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et ait, Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in uniuersa terra. Et ecce calentium plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit: Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae, & misit massam plumbeam in eis eius. Et leuauit oculos meus, & uidi: & ecce duae mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milui: & leuauerunt amphoram inter terram & caelum. Et dixi ad Angelum qui loquebatur in me: Quis ista deferunt amphoram? Et dixit ad me: Vt edificetur ei domus in terra Semmar & stabilietur, & ponatur ibi super basem suam. Haec visio sic intelligitur & moralizatur. Angelus qui loquitur ad Zachariam, uerbum Dei est, quod est nuntius Dei, & dicitur Angelus intelligentia. Zacharias autem memorans Dominum, vel auxilium Domini interpretatur, & significat vacantem operibus pietatis, & palmas extendentem ad pauperes, qui memoratur qualiter Dominus misericorditer annuit, & omnia dedit sibi in manus. Illi ostendit Dominus uerbo suo qualiter impietas auaritie dominatur auaris: cum tamen ipsi pecuniae deberent dominari. Amphora enim significat terrenam nostram naturam: quia amphora est yas leuatum. Mulier autem in amphora, quae impietas nominatur, est auaritia, & est impietas in pauperes, & haec sedet in amphora: quia in corde terreno quiescit. Massa autem plumbea ponitur in ore amphorae super mulierem: quia cor auarum grauissima solitudine aeris comprimitur, & suppedicatur obere, quod erat concalcandum. Et ideo legitur in gestis Philosophorum, quod cum Plato ad philosophandum iret Athenas, & pondus aurum gestaret in sinu, & cor semper a philosophia recederet, & quasi fugeret ad terram, tamen dolens cor in auro nimis occupari, pondus aurum proiecit in mare, dicens: Tolerabilis perditur aurum quam animus, & grauiora sunt damna cordis philosophantis quam pecuniae perditio. Et subiunxit Angelus uerbi Dei, quod auaritia est oculus auarorum in uniuersa terra, pecunia uero obediunt omnia Eccle. 10. & omnia quae sua sunt, querunt. Et non quae Iesu Christi Philippo 2. Mulieres autem duae quae habent alas quasi alas milui, sunt duae pedesque auaritie, quarum una est undecimque etiam ex malo acquirere, quae habet duas alas milui, hoc est, rapacitas, scilicet, apertam rapinam, & violentiam, & subdolum fraudem in circumuentione. Alia pedisquis est cupide tenere, & coalescere acquiritum, & habet duas alas rapacis uis, scilicet, derisus cordis in pauperes, & dulcedinem oculorum in contemplatione pecuniae. Haec duae mulieres tollunt dominam suam auaritiam sine impietate, & possunt eam in terram Semmar, quod interpretatur excussio dentium, hoc est, in infernum, ubi excussio sibi dentes, quibus comedit & consumit uictum pauperum per potas uicinas:

& ibi edificatur ei domus habitacionis aeternae, & stabilietur per confirmationem poenae & malitiae, & ponitur super basem suam, id est, poena ignis aeterni fundatur super culpam, sicut super fundamentum basis stabilis: uide patet qualiter comprimitur auaris taleno aeris. Sed extendens palmas & deponens sarcinam deprimentem, erigitur in libertatem primae dignitatis. Haec 33. Dispositio colligatur in uerbo, sicut sacrificium de primis. Falcilli impietatum sunt thesauri pecuniae, & sunt etiam falcilli deprimentes in infernum. Et Eccli. 31. haec sunt uerba: Post aurum non abis, nec sperabis in thesauro pecuniae: quia est uis, & laudabimus eum sicut enim mirabilia in uita sua. Optime dixit: Abis. Quia a prima dignitate sub ea quae sub ipso creata sunt, & quibus dominari deberes recessit. Nihilominus tamen laudabilis est, qui etiam si per peccatum auaritia abiit tamen per poenitentiam & extensionem palmarum in pauperes ad primam dignitatem rediit. Tertium est, quod Patri nostro caelesti nos conformat: hic enim misericordia sua creauit, & paupit, & redemit nos, & glorificauit nos: uide Luc. 6. Estote misericordes: quia & Pater uester caelestis misericors est. Et in Euangelio dicitur de misericordia Dei Matth. 9. Misericordiam uisio, & non sacrificium. Thren. 3. Misericordia Domini quia non sumus consumpti. Luc. 1. Per uiscera misericordiae Dei uisum in quibus uisum nos eritens & alio. Quartum est, quia locum uita nobis restituit & sustentat, hoc est, fame pauperum morientium unde sapiens: Pange fame morientem, quod si non pangeris, occidisti. Hoc considerans Zacharias cum salus facta esset domui suae Luc. 19, eo quod & ipse filius esset Abrahae eos quos impicare petierat, iulicauit, & alios etiam paupit dicens: Domine uice dimidium denarium mercedi de pauperibus. Et sicut aliqui destruxerunt, reddo quadruplum supple, de residuo. Et uerificatum fuit in ipso quod dixit Job 20. Dimittis quae deueniunt, & de uentis eius excutiet eum Deus. Quintum est, quod per eam in se facit aeternam temporali enim quae corruptibilia sunt facit manere in aeterna beatitudine: uide in Euangelio Luc. 16. Facite uobis amicos de inanimata iniquitate: ut cum defecerint, accipiant uos in aeterna tabernacula. Et Matth. 6. Thesaurizate uobis thesaurum in caelo: ubi non rugit ueris uermis, & uis furem effodiat nec furcatur: ubi est thesaurus uobis ibi est & cor uost. Sextum & uicimum est, quod conuertitur in centuplum, sicut bonum semen proiectum in terra bona: sicut legitur Genes. 42. quod Isaac seminauit in Gerara camare Palaestinarum, & in uentis in 160 anno centuplum. Gerara interpretatur inuolans iustitiam, hoc est, habitatio pauperum spiritualis. Palaestina uero interpretatur oer coenula, & sunt pauperes qui habent in coenula & conclum paupertatis, & in ipso anno, hoc est, resoluio tempore aeternitatis, uide Eccle. 11. Mites panes tuos super terram, & in uentis in 160 anno centuplum. Et Dominus in Euangelio Matth. 13. Quis qui uisum in uentis in 160 anno centuplum, & in uentis in 160 anno centuplum. Et etiam elemosyna in hoc uidentur

vita habet mercedem retributionis in affectu dulcedinis internæ, in qua centuplicato bono reddet Dominus in merito: & hoc iuste, quia qui solatium in exterioribus propter Deum alij dat, iustum est ut à Deo interna bona pro recompensatione recipiat.



C A P. XII.

S. I.

Non timebit domui suæ à frigoribus niuis. Omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus.



PRIMO in hoc versu consideranda est vis superscriptionis: *LAMECH* enim interpretatur doctrina disciplinæ, & alludit sententiæ versus: quia disciplina prætorum docuit mulierem hanc cauere de futuris. Docet autem disciplina nobiliter sex. Primum autem accipienda est disciplinæ definitio quam dat Basilius in originali super principium Proverbiorum dicens, quod disciplina est eruditio per difficulta: sicut dicit Propheta. Per omnem tribulationem erudieris Ierusalem. Primum ergo quod docet est experientia infirmitatis propriæ. Credit enim aliquis se quandoque fortem: & cum tangit eum tribulatio & disciplina, tunc experitur quid sit humana fragilitas: unde Iob 4. *Ecce docuisti multos, & manus lassus roborasti. Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua trememia confortasti. Nunc autem venit super te plaga, & defecisti: tetigit te, & conturbatus es. Vbi timor tuus, fortitudo tua, & patientia tua, & perfectio viarum tuarum?* Hoc spiritus etiam illud in Pl. 29. dictum est. *Ego autem dixi in abundantia mea: Non mouebo in æternum. Et sequitur cum sentiret infirmitatem, Domine in voluntate tua prestisti decori meo virtutem. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Cum enim non esset infirmus, tunc dixit se esse in abundantia, & oblitus conditionis humanæ, quæ secundum Iob 14. *nunquam in eodem statu permanet: dixit se non moueri in æternum. Sed per tribulationem mox ad cor rediit, recognoscens, quia decor fortitudinis eius in voluntate Domini situs fuit: & cum auertit ille faciem disciplinæ exponendo, tunc remanet conturbatus.*

Sic ad suum infortunium & condemnationem eruditus per disciplinam est Antiochus, de quo legitur quod cum res sibi prospere succederet, quod superbe loquutus se venturum Ierosolymam & congeriem sepulchri Iudæorum se eam facturum; sed qui uarieta conspicit Dominus Deus Israel percussit eum insanabili & inuisibili plaga. Ut enim finiuit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor diuus viscerum, & amara interiorum tormenta. Hæc leguntur 2. Mach. 9. Et sequitur infra, quod cum agitarer eum, ignem spirans animo in Iudæos: contigit eum

de curru cadere, & graui collisione membra torqueri: ita quod postea in gestatorio portabatur, & vermes de corpore impij exirent, quod cum nullus nec ipse etiam suum factorem sustinere posset, ex graui superbia deductus ad agnitionem sui venit diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus: & cum nec ipse iam factorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire. Sic etiam ad infelicitatem extremam eruditus Herodes, de quo legitur Act. 12. quod statuto die Herodes vestitus, veste regali sedit pro tribunali, & concionabatur ad populum. Populus autem acclamabat Dei voces & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus exirauit.

Secundum quod docet disciplina orationis, clamor est: qui enim nihil scit orare dum fauste & ad nutum omnia succedunt, tempore disciplinæ & tribulationis decoratissimas profert orationes: unde Psalm. 119. *Ad Dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me.* Sic eruditus est rex Iosaphat 2. Paralip. 20. quod conueniente aduersus eum graui multitudine Idumæorum, & Moabitarum, & Ammonitarum: contulit se totum ad rogandum Dominum, & dixit: *Domine tu scis quod in nobis non est tanta fortitudo, quod possimus resistere huic multitudi. Sed ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te.* Sic etiam eruditus est Iudas Machabeus & exercitus qui cum ipso erat 1. Machab. 3. quando congregati in Maspha orauerunt Dominum dicentes: *Tu scis Domine quæ cogitant in nos. Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adiuues nos? Et tuis, hoc est, planctu & oratione, exclamauerunt voce magna. Nec mirum quod homo infirmus in disciplina deuotius orat & prolixius: quia ipse mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, factus in agonia prolixius orabat, ut habetur Luc. 22.*

Tertium quod docet, est confessio peccatorum: unde in Cantic. Ezechijæ, Isa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee.* Et hoc modo emendatus est Manasses peccatorum maximus, & maximus penitens: quando dixit cum disciplinaretur, in oratione in 2. Paralip. vitimo. *Peccaui & super numerum arena maris multiplicatae sunt iniquitates mee. Incuruatus sum, multo vinculo ferri, & non est respiratio mihi: quia excitaui iracundiam tuam, & malum coram te feci, statuens abominaciones & multiplicans offensiones: & nunc flecto genua cordis mei, precans à te dimissionem. Peccaui Domine, peccaui, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogans te remitte mihi Domine, remitte mihi: & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis: neque in æternum referes mala mihi: quia indignum saluabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vite mee: quoniam te laudat omnis virtus celorum, & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.* Istam orationem quilibet homo peccator scire deberet, & dicere in doctrina disciplinæ.

Quarto docet odium huius vitæ & mundi: quia, ut dixit Gregor. si hæc vita deliciis afflueret, fugienda adhuc erat. Cum vero tot nobis calamitates ingerat, quid aliud quam ne diligatur clamari?

clamat? Et sic Dominus eiciens Adam de paradiso docuit non amare vitam istam, quando dixit: *Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedet ex ea cunctis diebus vite tua: spina & tribulus germinabit tibi. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec venereris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Gen. 3. Maledictio nihil nisi poenitentiam dicit huius vite: spina & tribuli angustias maiores & minores: sudor autem angustias interiores. Et per hac voluit Dominus quod vita ista non amabitur.

Quinto docet desiderare caelestia: unde Batusch 3. loquitur his qui disciplinam captivitate acceperant, dicens: *Disce ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias finem ubi sit longiturnitas vite & vitium, ubi sit iumen oculorum, & pax.* Prudentiam ut scias, virtutem qua recte vitas, intellectum quo divina aeterna cognoscas, longiturnitatem dierum propter aeternitatem, victum propter iueunditatem, lumen oculorum in visione Dei, pacem in concordia fructum Deo & inuicem in Deo. Dicit enim Augustinus in lib. de civitate Dei, quod pax caelestis civitatis est concordia suavissima fruendi Deo, & inuicem in Deo: vnus enim homo alio sancto in Deo fruatur.

Sexto & vitimo docet cessationem a delicto: & hoc modo docti sunt filij Israel cum murmurarent contra Dominum, ut quando mortui sunt in sepulchris concupiscentiae Num. 14. & quando perierunt moribus ignitorum serpentum Num. 31. & quando extremas castrorum incensa est etiam igno divino. Et de hoc dicitur 1. ad Corinth. 10. Et loquitur ibi Apostolus de his quae acciderunt Iudaeis in deserto, & subiungit: *Hae in figura factae sunt nostrae, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. Neque idololatras efficiamini, sicut quidam ex ipsis: sicut scriptum est. Sedis populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Exod. 32. *Neque fornicemur: sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti quatuor milia, ut patet Num. 25. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentauerunt, & a serpentibus perierunt. Neque murmurauerunt sicut quidam ex eis murmurauerunt: & perierunt ab exterminatore.* Haec autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos, siue seculorum deuenerunt. Et de hoc eodem loquitur Psalm. 94. vbi dicit: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi tentauerunt me patres vestri, probauerunt & viderunt opera mea.* Opera, inquam, disciplinae quam dedi eis, ut recederent a peccato. Sic disciplinam accepit Maria soror Moysi, quia pro murmurare percussa est lepra: & cum emendaret delictum, curata est ad preces Moysi fratris sui Num. 12.

Sequitur sententia veritas. Dicit ergo: *Ne timeatis domum suam, &c.* In quo duo notanda occurrunt. Primum, quid sit non timere domum suam a frigoribus niuis. Secundum redditur pro causa huius: quia scilicet omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Circa primum consideranda sunt duo, scilicet, cui non timeat, quia domus sua: & a quo non timeat, quia a frigoribus niuis. Circa

primum notandum est, quod quatuor domos habet haec mulier quibus non timet, scilicet, interiori, exteriori, inferiori, & superiori. Interior est domus cordis, exterior est sancta Ecclesia, inferior est caro sua, superior autem caelestis patria, in qua habitat vit eius Dominus Iesus Christus. Non enim habet domum infernam: quia ibi non habitaret sed est locus carceris sanctorum eius. De domo cordis scribitur Sapient. 1. *Intra in domum meam, conuiescam cum vobis, scilicet sapientia: non enim habet amara dominus conuersatio illius, nec cadum conuictus eius.* De domo autem exteriori, hoc est, Ecclesia habetur in Psalm. 83. *Elegi abiectus esse in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* In domo enim Dei nihil est iniquum: & sic omnes iustus existentes sunt ibi numero & merito: & in signum eius in primitiua Ecclesia excludebantur ab Ecclesia peccatores, & qui non communicabant, hoc est, excommunicati: ut scilicet significaretur sic eos excludi a consortio fidelium, nisi per penitentiam & deuotionem redirent. De domo inferiori scribitur Iob 4. *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem. Quanto magis hi qui habitant domus iustorum qui terrenam habent fundamentum, conuertentur velut a cinere. Demane usque ad vesperum succidentur, & quia nullus intelligit, in aeternum peribunt.* Seruientes Deo sancti sunt Angeli & homines, in quibus inuenta est instabilitas: quia Angeli prauitas fuit eius casus, & hominis peccatum eiecit eum de paradiso: cum tamen vitaeque istorum fundatus esset in gratia gratum faciente secundum dicta Sanctorum, licet quidam Magistri dicant Angelum creatum fuisse in gratia gratis data tantum. Qui autem habitant domos iustas, sunt homines nihil in conditione mortalitatis super iurum habentes, qui constringuntur per necessitatem mortis ut vasa figuli. Sicut enim dicit Ieremias Threnorum 1. *Filij Sion inchole, scilicet, Adam & Eva: amilli vno primo, hoc est, gratia innocentiae in primo statu, & gratia immortalitatis si vellent: quomodo reperiti sunt per peccatum, in vasa testra, sicut manuum figuli. Et isti conuertuntur a cinere fontis & originalis peccati: quia sicut cinis nascitur in vellimento, & consumit ipsum: ita originale nascitur in nobis, & consumit corpus nostrum per diuersos motus illicitos. Et succiduntur a mane, hoc est, ab ortu naturae: & inuenturis, usque ad vesperum, hoc est, ad senectutem: quia continuo mutatur & deperditur: calor enim naturalis continuo consumit aliquid de substantia, & ingerit aliquid de alieno. Et haec quae dicta sunt, sunt in omnibus. Quod autem sequitur, hoc non continetur mulieri, scilicet, quia nullus intelligit, in aeternum peribunt. Mulier enim intelligit iustitiam huius domus: & ideo cauet ne mens super eam opprimat eam: sed peccatores, quia decepti credunt in carne habere palatium securitatis & iudiciorum, opprimuntur a carne, sicut dicit Apostolus ad Galatas 6. *Qui seminant in carne, & carnem metent corruptionem.* De domo superiori habetur Iob. 14. *In domo Partis mei mansiones multae sunt.**

Item domus interior est domus sanctitatis & munditiae. Unde Psalm. 92. *Domus tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* In illa enim

enim familiaris Dominus requiescit, & ideo sanctus debet præbere Domino habitaculum in illa.

Domus autem exterior, id est, Ecclesia est domus decoris & orationis. Vnde Psal. 25. Dillexi decorem domus tue, & locum habitationis glorie tue. Et Matth. 21. Domus mea domus orationis vocabitur. Decor enim celestis est in Ecclesia in potestatis ordine qui descendit de caelis: ubi Angeli super Angelos ordinati in decorem principantur potestate: ut dicit Beatus Dionysius. Et est ibi locus habitationis glorie Dei, eo quod ibi glorie causam diuersis gratiis ostendit. I. ad Corinth. 12. Alii quippe datur sermo sapientie, alii sermo scientie, alii fides, alii genera linguarum, alii operatio virtutum, &c. huiusmodi. Ibi etiam orationes & suffragia sunt Sanctorum omnium in phyalis deuotionis presentate per sanctos Angelos Domino. Vnde etiam edificatur domus Domino lapidea in consecratione decorem Ecclesie representans.

Domus autem inferior est domus viduitatis eius & iustus: sicut legitur de Iudith 8. eisdem, quod indura vestibus viduitatis habitabar in domo sua, in superioribus domus sua cubiculum secretum sibi fecerat, in quo cum puellis suis clausa morabatur, & habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite sue præter sabbata & neomenias & festa domus Israel. Hæc est mulier fortis quæ non inferior in domo carnis habitat in sentina luxuria: sed trahit se ad superiora honoris & castitatis, habens cilicium super lumbos, hoc est, castigationem carnis in loco delectationis & in abstinentia continua à deliciis carnalibus; exceptis festis Dei, in quibus non carnaliter sed spiritualibus dapibus repletur, cum Dominus festum in carnis domo quandoque sed raro suscitare dignabitur, quando scilicet dicere potest cum Psal. 83. Cor meum & caro mea exultauerunt in Domino. Vn. 1111.

Domus autem superior est domus gaudij, & iubilationis, & securitatis, & omnis boni. Vnde dicit Psal. 83. Melior est dies una in atrijs tuis super milia. Et ideo alibi exclamat: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atrijs Domini. Concupiscit, inquam, hic, sed hic deficit: sed erit quando non deficiet, sed habitabit, & ascendet in montem Domini, & habitabit in loco sancto eius.

Iste quatuor domus significatæ sunt per quatuor domus quas edificauit Salomon 3. Reg. 6. & 7. ubi legitur, quod edificauit domum Domino, & hæc est domus superior: & edificauit domum sibi, & hæc est domus cordis in qua, ut legitur ibidem, sedebat ad iudicandum. Edificauit etiam domum salus Libani. Hæc est domus inferior: quia corpus de salu matæ mundanz acceptum est, quam Plato syluam vel saltum appellat, De Libano autem dicitur propter candorem castitatis: quia Libanus candor interpretatur. Edificauit etiam domum reginæ. Hæc est exterior domus; quia regina est Ecclesia: sicut dicit pater Salomonis David: Assisit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate. Aurum quod est in vestitu, est fulgor diuine

gratiæ. Varietas autem quæ circumdat eam, est diuersitas omnium virtutum.

Sequitur, à quo non timer domui suæ. Et hoc notatur, cum dicitur: *A frigore nixi*: Vbi duo occurrunt notanda, scilicet, quæ sit nix, & quid frigus eius. Primo autem notanda est natura & generatio nixi: sicut probatur per philosophos naturales in libro secundo Meteororum. Nix igitur quantum ad materiam generatur ex vapore calido in media regione aëris, vehementer eleuato: cuius significatio est, quia cadit lara ad modum lane carminatæ: hoc enim contingit ei, quia calor nubis tantus est, quod frigus non vincit nisi partem & partem, & non totum per partes magnas, ita ut totum indurare possit. Similiter quantum ad qualitatem est frigida vehementer: quia regula est, quod quanto aliquid calidius fuerit, tanto efficitur frigidius cum calor expellitur. Calor enim qui ante insuit, aperit poros, ita ut abundanter & vbiq; frigus ingrediatur, & ita multum capit frigoris. Huius signum est, quod calida aqua profundius constringitur & congelatur frigore quam in toto frigida. Quantum vero ad colorem est alba: eo quod sit ex humido puro disgregato primo per calorem nubis, & postea congelato per frigus. Albedo enim causatur à frigore ipsius, & humidus perspicuitate & luciditate. Quantum autem ad locum generatur in alto, & descendit ad ima. Quantum ad tempus generatur in hyeme. Similiter quantum ad modum descendendi penetrat subtilia valde: vnde etiam testis faris efficacia contra pluuias, sunt minus efficacia contra nixem.

Hæc sunt quæ secundum naturam communem nixi inueniuntur in nixe, & quoad hoc significat impugnationem hostis. Excitat enim primo calore quodam innaturalis concupiscencie vapor carnalis delectationis ascendens in homine, & immittit desuper frigus indeuotionis suæ: non permittens vaporem resolui in guttas lacrymosæ pluuiæ, sed in rara vanitate quadam hilaritatis cordis retinet ipsum, & sic efficitur homo frigidus: sicut dicitur Eccli. 42. Frigidus ventus aquilo flocit, & gelans crystallus ab aqua. Venus aquilo, à quo panditur omne malum, tentatio est dæmonis. Crystallus autem est duritia cordis ex frigore indeuotionis causata: & hoc est periculum, quod quanto est vapor concupiscencie calidior, tanto succedit maius frigus indeuotionis. Similiter albedinem habet, ut magis decipiat: dealbat autem quandoque transfigurando se in Angelum lucis, quandoque etiam promittendo futuram penitentiam, quandoque etiam præsumptionem misericordiaz & impunitatis. Tempus etiam consordat: quia in hyeme refrigescere charitate generatur nix, non quando est vernalis amoenitas, quando flores apparent in terra fortis mulieris, quando vocatur à sponso ad amena contemplationis æternæ: ut habetur Cantico, 3. Tecta etiam, hoc est munera coniuicta meritorum & orationum contra impetum nixi, minus quandoque inueniuntur efficacia. Et hoc est ideo: quia sine bitumine & cemento pietatis magis sunt congesta quam vnita vel glutinata pietate.

Distingvamus ergo quadruplicem nixem quadruplici frigore quadruplicem domum impugnantem.

nantem. Est igitur nix ætiaz, frigore in deuotionis domum cordis impugnantem. Est nix mali exempli, frigore scandali conturbans domum exterioriorem, hoc est, Ecclesiam. Et est nix illecebrosa concupiscencie, immunditiz frigore bellans contra domum interiorem, hoc est, carnem. Et quarto & vltimo est nix superbie, ab alto tumoris veniens, & frigore contemptus infestans domum superiorem, hoc est, celum. De nixe prima habes in Psal. 147. Qui dat nixem sicut lanam, nubem, sicut cinerem spargit: mittit crystallum suum sicut buccellum; ante faciem frigiditatis eius quis sustinebit? Nix missa est pigritia à tentatione causata, quæ dicitur mitti à Domino, quia iuste ab ipso permittitur. Nebula autem & caligo quæ statim in corde oritur, est cum torpescit ad deuota. Crystallus autem est frigida consolatio, quam accipit pro buccella: quia homo piger interiori vnde consolari habeat non inueniens, exteriori ad frigida gaudia mundi diffunditur: sed quis sustinebit à facie frigiditatis indeuotionis, à nixe venientis? Tunc enim constringitur cor & rigescit affectus, & omnia membra, ut ita dicam, interiora anime, stollida & quasi paralys dissoluta efficiuntur. Sed tamen sequitur consolatio adiutorij contra nixem istam, quando dicit: Mittit verbum suum, & liquefaciet eas: labit spiritus eius, & fluent aque. Verbum missum est verbum Christi per gratiam deuotionis in cor veniens: statim enim tunc liquefit nix & fluit affectus calore castitatis & desiderij, & fiat Spiritus sanctus in bonitate & gratia consolationis interior intantum ut exter in niuib; abundantia aquarum, & in lacrymis suar per oculos.

De nixe autem mali exempli impugnantem domum exterioriorem per frigus scandali, habetur Job 38. Nunquid ingressus es thesauros nixi aut thesauros grandinis aspersisti, quæ preparauit in tempus hostis, in diem pugne & belli? Thesaurus nixi est abundantia mali exempli, quæ heu abundat in mundo, per quem thesaurus pergressus præsentie & providencie suæ solus ingreditur Dominus permittens exempla mala ad maiorem laudem virtutis bonorum, & ad maiorem condemnationem impiorum. Grandinis autem thesauri sunt abundantia persequutionis Ecclesie, quæ etiam abundant noster temporibus. Vnde etiam preparata sunt in tempus hostis, id est, hostilitatis agentis contra Deum, & in diem pugne, hoc est, impugnationis Ecclesie, & belli persequutionis eius in scandalo: sicut conquevitur David: *Suxta iter scandalorum posuerunt pedes eius*. Sed etiam in Job sequitur medicina frigoris huius in sequenti verbo: *Indica mihi per quam viam spargitur lux, dividitur alba super irruentem?* Nix hæc est indicium misericordie diuine quod nemini scit nisi Deus. Et per illam viam spargitur lux boni exempli, & dividitur alba super irruentem scandalum in omnes exempla bonorum inuenientes.

De nixe autem illecebrosæ delectationis, quæ frigore immunditiz carnalis impugnat domum interiorem, scilicet carnem, habetur 1. Rod. 2. Scilicet, quod Moyses posuit manum in linum, & prætulit eam leprosam in sinu nixi. Manus hæc significat opera carnalia, & in sinu occultus est sub vestimento, & significat occultum luxuriz, in quod intrata manus operis profertur leprosa, hoc dicitur Albertus in libro de muliere forti.

est, carnali fetore corrupte. Et medicina contra nixem istam ibidem significatur, scilicet, quod manus iterato mittatur in sinum, sed in sinum alium: impossibile enim est ut idem secundum quod idem sit causa oppositorum, scilicet, munditie & immunditiz. Inducit ergo in occultum conscientie, considerans quid fecit, & profert ea in apertum confessionis, & satisfactionis, & tunc erit similis carni reliquæ, quia penitentia restituit ad sanitatem quantum ad immunditatem peccati. Optime autem figuratur hoc 2. Regum 23, ubi legitur quod Banaas filius Joiada qui percussit duos leones Moab, descendit & percussit leonem in media cisterna, in diebus niuis. Banaas enim interpretatur edificans Domino, & significat mulierem fortem, quæ edificat Domino per castitatem domum carnis: quia secundum Apostolum 1. ad Corinth. 6. *Glorificate & portate Domini in corpore vestro*. Joiada autem pater eius interpretatur cognitio Domini: quia a Domino cognitionem boni, quam accepit, fortiter saragit adimplere. Hic interfecit duos leones Moab, qui interpretatur ex parte, hoc est, duo vitia per naturam nobis induta, hoc est, gula & luxuriam: quæ oriuntur ex delectatione nobis innata. Et in diebus niuis, hoc est, tempore carnalis tentationis, cum iam refrigescit charitas, & fuerit libido, & bruma rigens occupat affectum: descendit in cisternam, hoc est, in carnalem delectationem, siue concupiscenciam quæ est fons delectationis, sed post hauritum aliunde à pluuiis ciborum & vanitatum huius mundi retinet & inficit: & interficit ibi leonem formis, quia debilitat per opera asperitatis carnis, nec interficit secundum Augustinum, ita ut non sit, sed ita vt nocere non possit.

De nixe autem superbie quæ impugnavit primum in diabolo, & impugnat in membris domum superiorem, eo quod superbia eorum qui Deum oderunt, ascendit semper: ut habetur in Psalmo, Eccli. 43. *Tempus aguilonis, & congregatio spirituum: & sicut avis deponens ad sedendum, aspergit niuem, & sicut locusta demergens descensum eius*. Aquilo hic est similitudo voluntatis diaboli in superbia, quæ superbia semper est in tempore facta diabolice, hæc tempestas aspergit niuem, & frigus superbie, quod est contemptus in Deum & mandata eius. Dicitur autem aspergere sicut avis deponens ad sedendum: quia sicut avis ab alto veniens cum deponet se ad sedendum antequam sedeat, alis volitat, retinens ne cadat, & tunc multiplicatur motus alarum plusquam cum directe volatara superbus volans in alto vanitatis cum in aliqua dignitate pedem figit ad quiescendum in ea, ex hoc ipso quod sedit in eo multiplicat furtum & contemptum: & in descensu eius, etiam quando aliquando in mala fortuna sua humiliatur contra voluntatem, adhuc iniqua voluntas etiam demergit quantum potest se erigit, & si non potest aliud, breues salus motu locustarum dat in alium, in talibus verbore de furtu antiquo, & ostentationibus eorum in quibus quandoque est conuersatus. Sed medicina etiam huius niuis ibidem habetur cum dicitur: *Et super irruentem alba dividitur lux*. Hoc est, *Aperies in Deum, & mundaber. Lanabis me, & super niuem dealbaber*. Hydropus enim

enim valet peccatori, & significat humilitatem que curat peccatum peccatoris, hoc est, tumorem cordis: & fit candidus in gratia, & effundit imbrein lacrymarum in penitentia, ita ut etiam expauescat cor videtis ad intuitum, ita ut candor interior virtutis vincat exteriorem candorem niuis in decore & pompa seculi.

Est autem adhuc nix quedam que omnes domos mulieris huius aequaliter ab illa niue liberat. Nix omnes impugnans est pœna & gelicidium gehennæ, de qua habetur Iob 6. *Qui timent pruina, irruet super eos nix.* Et accipitur secundum Gregor. hic pruina in bono, scilicet, pro tribulatione penitentium in hac vita. Nix autem est pœna æterna que irruit super illos qui timent in hac vita penitentiam duriciam. Item Iob 24. *Transibunt ab aquis niuis ad calorem vimum.* Et loquitur de damnatis qui voluntur de frigore ad calorem, de calore in frigus, ut nihil desit tormētis.

Nix autem aequaliter liberans est nix penitentiae, de qua habetur Iob 9. *Si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserim velut mundissima manus mea: tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea,* hoc est, si penitentiam egero de peccatis, & fuero lotus aquis lacrymarum, que resoluuntur ex niuibus peccatorum, & manus operum meorum fulserint velut mundissimae virtutes: tamen si volueris districte iudicare, sordibus intinges me, hoc est, intactum ostendes: quia omnes iustitie mee sicut pannus menstruatae Iſa. 64. Et vestimenta conuersationum mearum me abominabuntur, hoc est, abominabilem reddent coram tuo districto iudicio. De hac niue etiam habetur Iſa. 1. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana munda erunt.* Peccata rubra, sunt peccata de sanguine ebullientia vel in sanguinem, ut peccatum luxuriae de sanguine veniens, & peccatum gula & immunditiae carnalis. Peccatum autem iræ & inuidiæ & avaritiæ bulliunt in sanguinem: quedam tamen effundant sanguinem, sicut ira & inuidia: quedam etiam sustentationem sanguinis subtrahant ut avaritia. Est ergo sensus: Si peccata vestra, scilicet, iræ, inuidiæ, avaritiæ, fuerint rubra ut coccinum, tincta sanguine proximi: quasi nix dealbabitur, quia per penitentiam dealbabitur eritis ut nix, hoc est, ad pristinam innocentiae gratiam restituri. Et si fuerint rubra quasi vermiculus, de cuius sanguine tinctura accipitur purpure, & illa sunt peccata de sanguine venientia, ut gula, & luxuria: erunt munda per temperantiam carnis, velut lana munda de vellere agni tollentis peccata mundi sumpta.

S. II.

Sequitur de secunda parte huius versiculi, in qua reddit causam eius quod non timet domui: quia scilicet omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus: vbi duo notanda se offerunt, scilicet, qui domestici, & que duplicia quibus vestiuntur. Habet autem hæc mulier secundum quamlibet domum duplices domesticos. In domo enim interioris cordis habet rationem, & voluntatem: in domo vero exteriori actiuos, & contemplatiuos: & item in domo inferiori ha-

bet castitatem, & abstinentiam: & in domo superiori Angelos, & homines beatos.

De domesticis primæ domus, hoc est, cordis, habetur Eccli. 10. vbi dicit: *Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subiellos tibi.* Vnde notandum, quod quidam in domo cordis sunt vt leones, qui scilicet semper sunt superbi, & iracundi: quod Ecclesiasticus interdicit mulieri forti: quia ex hoc ab omni bono & vero auertuntur domestici, scilicet, ratio, & voluntas ad malum diligendum; & ex hoc opprimuntur subiecti famulantes, scilicet, vires animæ, vt quinq; sensus, & concupiscibilis, & irascibilis. Opprimuntur autem: quia peccatum incipit eis dominari. De domesticis autem domus exterioris habetur Matth. 10. vbi dicit Dominus omnibus fidelibus Ecclesiæ actiuus, & contemplatiuis. *Non est discipulus super magistrum, neque seruus super dominum suum. Sufficit discipulo vt sit sicut magister eius, & seruo sicut Dominus eius. Si patremfamilias Beelzebub appellauerunt, supple, membra diaboli & iniqui, homines: quanto magis domesticus eius, hoc est, actiuos & contemplatiuos in eadem domo Ecclesiæ fecim manentes? Non ergo timeatis eos.* Et ad Galat. 6. *Diuini tempus habemus, operemur bonū ad omnes: maxime autē ad domesticos fidei:* & illi sunt actiuus, & contemplatiui.

De domesticis autem domus inferioris habetur 2. Reg. 16. quod cum fugeret Dauid Absolom filium suum, quod apparuit Siba puer Miphioseth, in occursu eius, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis vnae pisse, & centum massis palatharum, & duobus vribus vini. Et dixit rex Siba: *Quid tibi voluit hoc?* Responditque Siba: *Domine mi rex, asini, domestici regis vt sedent, & panes & palatha ad vescendum pueris tuis.* Siba interpretatur indigens patre, & significat penitentem qui cognoscit se indigere patre cum filio prodigo Luca 15. Miphioseth autem interpretatur os ignominiae, & significat concupiscenciam carnis cui ante seruierat Siba: sed modo redit ad Dauid, hoc est, ad Christum qui fugit filium infidelem, hoc est, Christianum eijcientem eum de regno proprio, hoc est, ab anima. Offerit autem Siba Dauid Christo in obsequium, ducentos panes, hoc est, refecionem perfectam decalogi impletam in duobus præceptis charitatis, & offert etiam sibi centum alligaturas vnae pisse. Vna autem passa est Christus passus, & homo qui perfectus est etiam in passionibus Christi, dicens quod sibi abstulor nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi per quem sibi mundus crucifixus est, & ipse mundo ad Galat. 6. Et offert nihilominus duos vtres vini, hoc est, duplex vinum spirituale, scilicet, compunctionis & deuotionis, & centum palatharum massas. Palathæ sunt ficus que inter tabulas quasdam que palæ vocantur, sunt compressæ, & significant perfectam compressionem omnis dulcedinis peccatoris per opera penitentiae, quam offert etiam penitens Christo, quando iam abiicit à se omnia huius mundi & peccatorum oblectamenta, & hoc etiam reficitur Christus in penitentibus suis: fert autem duos asinos, hoc est, nutritiuam & geherariuam virtutes, que dicuntur asini: quia sicut asini sunt stolidi & stulta animalia & prona ad gulam & luxuriam, ita illæ duæ virtutes præ cæteris corrupte sunt ad delectationes corporales in cibo & coitu: sed

sed offeruntur domesticis regis, hoc est, Christi vt sedent: quia Christus habitat in corpore nostro, & domestici eius sunt castitas & abstinentia que sedent super illas duas vires vt milites regentes in bonum omnes animales motus. De hoc etiam potest intelligi quod dicitur 1. ad Timoth. 5. *Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Serui hominis sunt virtutes & vires quas habet in seipso, & precipue curam debet gerere abstinentiæ & castitatis ne pereant in se: quia aliter factis negat fidem, & est deterior infideli: quia sibi nequam est: ergo nulli bonus Eccles. 14.

De domesticis autem domus superioris habetur ad Ephes. 2. *Iam non estis homines & aduena, sed estis ciues Santorum & domestici Dei.* Hoc est, verissimum etiam de Sanctis per rem vel spem iam habitantibus in domo Dei. In celo sunt enim qui in mundo sunt hospites in anima, que hic non habent patriam: & aduena in corpore, quia illud de paradiso in mundum est excedum. Sed spe quidam & re alij sunt ciues Santorum in regno, & domestici Dei secum habitantes in domo in qua mansiones multe sunt Ioh. 14.

Sequitur de duplicibus vestibus quibus domestici isti vestiuntur. Assignemus igitur vnique domestico duplicia. Er sic cum sint quatuor domus, & octo domestici: sedecim sint indumenta. Sunt igitur duplicia quibus induantur domestici domus interioris: & ratio quidem induit luminis veritatis diuinae, & scientiæ conuersationis mundanae: habens scientiam contra niuem & lumen diuinae veritatis contra frigus niuis. Sic enim necessarium est: quia contingit quandoque aliquem ledi à frigore niuis, etiam cum ab ipsa niue non tangitur. De vestimento autem luminis habet in Iſa. 103. *Confessionem laudis sancte & decorem sanctæ veritatis induisti amittis homines sicut vestimento.* De veste autem scientiæ conuersationis mundanae dicitur Sapient. 18. quod in veste peditis quam habebat, totus erat pectus orbis terrarum: & parentum magna, hoc est, Aaron. In camo enim virtute cordis nostri omnis terrarum orbis pectus est velut in scientia: quia oportet scire bona & mala & indifferentia, & oportet scire magna exempla parentum, vt secundum omnia recte facerent opera nostra. Hoc item est quod habetur in Iſa. 103. *Abissus sicut vestimentum induisti eis super mentes sabbim aque.* Abissus enim est profunditas intellectus in scientia. Montes autem sunt alij sensus scripturæ super quos sunt aquæ doctrina.

Alius autem domesticus eiuſdem domus etiam vestitur duplicibus: scilicet, voluntas scilicet charitate contra frigus niuis, & obedientia contra niuem. Charitas autem significatur per quicquam inconsultem. Obedientia vero per discolora quibus Dominus se dicit velle. Synagoga enim Ezech. 16. Quia obedientia discolor est secundum omnia mandata, & omnes voluntates Domini. Et vestimenta quidem primis domesticis, scilicet, rationis, significantur per vestimenta Domini transfigurati in monte Thabor Mar. 17. qui mons interpretatur lumen veniens: de quibus dicitur quod facti sunt candidi sicut niuis: talia sicut super terram facere non potest: excedit enim ratio in lumen veniens, & vestiuntur

intellectus plenitudinē & scientiæ certitudine. Et sicut hic dicitur I. philosophus, vel illi qui student in scientiis seculi. vbi nullus modo talem decoris amicum per se habere possunt. Vestimenta autem secunda, scilicet, ostentantur per vestimenta Iacob Gen. 27. de quibus dicit Iſaac: *Vt stetim sensu vestimenta, vnde dicitur fragrantia: Ecce inquit odor filij mei sicut odor agri pleni benedictio Domini.* Charitas enim non habet omnem agrum virtutis plenum bonitatis, & fructibus. Et similiter obedientia omnem implet mandatorum agrum floribus & fructibus honoris, & virtutis.

Domestici etiam domus exterioris vestiuntur duplicibus, & illi sunt actiuus & contemplatiui, & domus eorum est Ecclesia. Er vestiuntur quidem actiuus seruire spiritus contra frigus niuis: perseverantia autem contra niuem ipsam. Contemplatiui autem vestimentum habent puritatis contra niues, & alta admirationis contra frigus niuis. De vestibus autem seruitus spiritus habetur Iob 27. *Nomina vestimenta mea calida sunt vna pennis sicutis ignis Austri?* Anker est vterque calidus, & significat calorem sancti Spiritus, qui calefacit vestimentum seruitus spiritus: vt fiat quod dicit Apostolus ad Rom. 12. *Spiritu fruentem Dominum seruientem.* De vestimento autem perseverantiae habetur Iſa. 9. *Vestimentum mixtum sanguine, eris in combustionem, & cibus ignis.* Vestimentum mixtum sanguine est conuersatio non coniuncta perseverantiae, que miscetur sanguine peccati, & illa erit in combustionem ignis æterni, & cibus ignis infernalis.

De veste autem puritatis contemplatiuorum habetur Gen. 3. *Mutare vestimenta vestra, sicutque & ascenditis Bebel.* Mutare vestimenta est maiorem puritatem habere, vt limpidius sit contemplatio. Surgere autem est oculos intentationis ad superna dirigere. Ascendere autem Bebel, qui interpretatur domus Dei, est omnia superiora per considerationem penetrare. De veste autem secunda contemplationis habetur Cant. 4. *Odor autem vestimentum tuorum sicut odor viuaris.* Illa enim admiratio non est curioſitatis sed deuotionis & incandescens. Er ideo odor eius odor thuris comparatur, per quod deuotionis incandescens conuenit deignari. Hæc omnia duplicia actiuorum & contemplatiuorum significantur per vestes regine, de qua legitur in Iſa. 44. quod affertur vestis in vestis deaurata, etiam cunctis virtutibus.

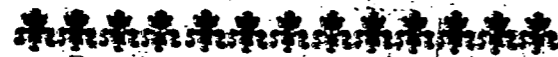
Domestici etiam domus inferioris vestiuntur duplicibus: castitas quidem vestitur verecundia, & sanctimonia mundicie habundantia vero discretionē, & austeritate & castitas vestitur verecundia contra niuem, & sanctimonia contra frigus niuis. Similiter & abstinentia austeritate habet contra niuem, & discretionem contra frigus niuis. Er de vestimentis castitatis duplicibus simul habetur Iſa. 64. *Quomodo potest homo ascendere nubem, sicut serui, vt vestimenta illius non in deum, sicut ambulare super pruinam, ut non ambuletur planities eius? Sic qui incedunt ad mare, prout non in terra, sicut in sinu est luxurie calor in corde de quo dicit Iob 11. quod frigus est eis, ad persequendum deum. Vestimenta autem que conueniunt illi verecundia & sanctimonia castitatis. Planities autem luxurie, qui etiam mundamur igne luxurie. Est autem quidam ignis ardoris*

ardens in castitatis vestibus non cōburens, sed illuminans non cōsumens, sed purificans & inflammans: & ille est ignis amoris Dei & diuinitatis, ut vidit Moyses in rubo qui ardebat & non comburebatur Exod. 3. Et reputauit hanc visionem magnam, ad quam denique iussu Dei nisi nudis pedibus ob reuerentiam erat accedendum: eo quod locus ille terra sancta est: quia talis viror castitatis perfecte in corpore & anima perseverans quando est cum amore Dei & humilitate locum cordis sanctum Dei habet habitaculum, & inter corporis mortalis sanctitatem ducit angelicam.

De vestibus autem abstinentiæ intelligitur illud quod legitur de vestitu Ioannis Baptiste Matth. 3. quod *vestimentum eius erat de pilis camelorum*: per quod intelligitur austeritas: & *zona pellicea circa lumbos eius*: per quod intelligitur discretio: quia sicut zona restringit vestes defluentes, sic discretio ad modum & mensuram & decentiam reducit inepta & inordinata. Hoc idem potest intelligi per vestitum Elie.

Sequitur de duplicibus quibus vestiuntur illi qui sunt in domo superioris. Sunt autem illi Angeli, & homines: & homines quidem vestiuntur duplici stola, scilicet corporis, & anime: & stola corporis contra niuem. Similiter Angeli duplicem habent virtutem, scilicet administrationem, & virtutem assistentem: ut dicunt Sancti. Et primam habent contra niuem, & secundam contra frigus niuis. Duplicia autem hominum significantur per vestitum Ioseph de carcere educum: & totoaderunt eum ac veste mutata obulerunt regi Genes. 42. Carcer enim est mundus. Tonsio autem significat abrasionem mortalitatis huius per gloriam corporis. Mutatio autem vestis significat, quod fides mutatur in visionem apertam, spes in comprehensionem æternam, & desiderium charitatis in dilectionem cōpletam.

Vestis autem Angelorum significatur Apoc. 1. ubi Ioannes vidit Angelum similem Filio hominis vestitum pedere & præcinctum ad mammillas zona aurea: ubi per auream zonam significatur ligamen quo per virtutem assistentem colligantur Deo. Et per vestimentum poteris significatur ministerium quod exhibent circa nos. Et ideo Daniel dicit quod millia millium ministrabant ei: & decies centena millia assistebant ei Dan. 7.



C A P. XIII.

9. I.

Stragulatam vestem fecit sibi, byssus & purpura indumentum eius.



PIORAMA huius vestis est tridecima, littera Hebraeorum, que interpretatur *serena*: & aliud interpretatur *serenus*, eo quod stragulata vestis coloratur de visceribus & sanguine cuiusdam piscis. Sic etiam huius mulieris vestis coloratur de san-

guine Christi qui est piscis assus, quem Discipuli post Passionem ad litus maris inuenerunt super prunas cum fano mellis diuinitatis eius. Ioan. vi. Unde habetur Isa. 43. Et querunt Angeli à Domino: *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Et responderet: *Torcular calcanti salus, & de Gentibus non est vir mecum.* Torcular enim passionis solus calcavit exprimens per obedientiam Patris sanguinem vite corporis sui, in qua lauit stolam suam & pallium humanitatis suæ, ut habetur Genes. 49. Et sic patet qualiter concordat epigramma versui.

Sequitur: *Stragulatam vestem, &c.* In quo duo notantur, scilicet, quid sit vestis stragulata, & postea quid byssus, & purpura, quibus etiam induitur. Stragulata vestis duobus modis consuevit exponi. Glossa enim dicit, quod vestis stragulata est vestis firmiter contexta, & diuerso colore colorata. In legibus autem consuevit dici vestis apta ad sustentendum. Et secundum hoc notandum circa p̄nam partem uersus, quod duplex est vestis stragulata, & quod tribus modis sit illa. Secundum primum enim sensum vestis stragulata est Passio Domini nostri Iesu Christi contexta firmiter: quia nihil omnium que oportebat fieri ad salutem nostram, est omisum. Picturata autem & colorata: quia habet spina, clauos, lanceam, spinas, flagella, probra, & conuicia verborum, irrisiones, colaphos, alapas, & tandem crucem: præter famem & sitim, lassitudines viarum, asperitates vestium & stramus: que per continuos trigintatres annos est expertus. Et hæc vestis significatur per tunicam polymitam, id est, picturam quam fecit Patriarcha Iacob filio suo Ioseph, sicut habetur Genes. 37. qua nudauerunt eum fratres sui, & tinxerunt in sanguine hœdi, & miserunt ad patrem per aliquem qui diceret. Hanc inuenimus tunicam: videt utrum tunica filij tui sit an non? quam cum cognouisset pater ait: *Tunica filij mei est, fera pessima deponauit filium meum, bestia comedit Ioseph.* Tunica est corpus passum. De iudicio est expoliatio corporis per mortem: non quod & deitate fuerit separata, sed quia diuisum fuit in triduo ab anima. Polymita autem est hæc tunica: quia omnes fluctus Passionis transierunt super ipsam, ut prius dictum est, spina, clauus, lancea, fel, myrrha, acetum, & abysynthum in gulfum & huiusmodi: & mittebant ad Patrem celestem dicendo, quod blasphemaret se dicendo esse filium Dei Ioannis 10. Huiusmodi enim verbis & verberibus quasi ipso facto tunicam humanitatis ponebant in conspectu Patris, ut videret si tunica filij sui esset. Pater vero videns in ea vestigia fera pessima, inuidia scilicet: hæc enim unguibus & dentibus lacerauerat tunicam in dorso, capite, manibus, pedibus, & lateribus: statim agnouit illam tunicam esse filij sui, faciens etiam elementa super eum lacrymari. Matth. 27. Sol enim obscuratus est, & lumen non dedit, luna non dedit splendorem suum, petre scissæ sunt, monumenta aperta, & in templo velum scissum. Hæc igitur est stragulata siue polymita vestis huius forissimæ mulieris, habentis in ea vestem redemptionis & solacij, in exhibitione tantæ amoris quod pro suis eam fecam vna veste vestire dignatur.

Dicitur iterum stragulata vestis apta ad sustentendum

sternendum, & secundum hunc sensum vestis est mortalitas vite huius, quae subfertur nobis ad humiliationis sessionem, ut descendamus de alto superbiae super eam. Hac autem mortalitas est in poena & verecundia natiuitatis, quae describitur Sapient. 7. quod coagularur homo in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conuenient: & mutatur in organa corporalia, & perfectionem corporis secundum quantitatem debitam, decem mensium tempore: & natus de utero cadit in terram, & primam vocem emittit plorans, & accipit communem aerem in spiraculam. Nemo quippe ex regibus aliud habuit nascendi initium. Est etiam in poena & verecundia vite quae verificatur per experientiam famis, & sitis, & frigoris, & caloris, & infirmitatis, & senectutis, & debilitatis, praeter turpia quae non est fas dicere. Est etiam in poena & miseria mortis, & ignorantia quando mors veniat, sero, in media nocte, an gallicantu, an mane. Hec autem vestis significatur 4. Regum 2. ubi legitur quod Azahel tulit stragulum, & infudit aquam, & expandit super faciem regis Syriae, quando mortuus est, & ipse regnavit pro eo: in quo significatur, quod filij huius seculi sint Azahel, qui interpretatur videns Deum, qui scilicet quotidie vident opera Dei in humiliatione superbiae, unus super alium expandit sudarium morticinum, & infundens aquam refrigerij mortalitatis, quando potest, & cum unus regnum Syriae, quae sublimis interpretatur, tenet post alium.

Sequitur qualiter hanc vestem fecit sibi. Fecit autem, ut dictum est, tripliciter, scilicet, texendo, incidendo, & obstruendo. Qualiter autem nec dictum est supra: Texendo per cogitationes, eo quod omnes Christi passiones, & omnes propriae mortalitatis deiectiones continuo & quotidie versat & reuertat in corde suo. Et quod hoc sit texere, patet per oppositum: quia Dominus reprehendit, sic per cogitationes iniqua tractantes consilia: sicut dicitur Isa. 29. *Confundentur qui operantur lignum, hoc est, materiam dealbationis & telarum huius mundi, plebentes & texentes subtilia.* Et iterum Isa. 30. *Ua filij desertores, ut faceretis consilium, & non ex me: & adhaerentis telam, & non per consilium meum: & addidistis peccatum super peccatum.*

Incidit autem fornicibus sapientiae, qui habet duos cultros contra se venientes: auctoritatem scilicet Scripturae, & rationem intelligentiae: quae duo connectuntur clauo fidei.

Construit autem acutissima timore Dei, quia timor Domini omnia perforat & compungit. Filium vero connectens est longissima & summissima compaginatio meritorum, & haec factura significatur 1. Reg. 2. ubi legitur quod nunciam partum faciebat Anna mater Samuelis filio suo, quam offerrebat statutis diebus ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem, & redderet vota sua. Anna enim gratia interpretatur, & significat mulierem fortem, de filia eius spiritus salutis est, cui facit huiusmodi modis tunicam: quia tribus vicibus ascendebat statutis diebus in Ierusalem, scilicet Pascha, Pentecoste, & in Scenopogia: & per illa tria tempora significatur triplex propter humilitatem. Sacrificia autem sunt oblationes laudis, & vota sunt desideria eternorum, quae offeruntur Domino in Ierusalem, id est, visione pacis.

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

§. II.

Sequitur.

Byssus & purpura indumentum eius.

In hoc notatur duplex indumentum huius mulieris, scilicet, iustificatio Sanctorum, & decor regalis, ut dicitur in Apocal. Byssinum enim sunt iustificationes Sanctorum: & dicitur quod datum est sponsae agni, ut operaret se bysso Apocalip. 21. Est autem byssus genus lini candidissimi, quod crescit in Aegypto. Aegyptus vero significat mundum, in quo oriuntur quoad mercedem iustificationes Sanctorum.

De purpura autem, quod indumentum regale sit, habetur Cantico. 7. *Come capitis tui sicut purpura regis in illa capalibus.* Unde dicitur in legibus, quod purpura vestis tincta est muricis sanguine, & est piscis crescens in conchis quibusdam marinis, cuius usus non conceditur nisi principi & cui permiserit princeps: unde patet, quod purpura regale est insignium. Sunt autem nostri regis signa tria, quae in mundum prociidunt, scilicet, castitas virginalis, & passio pro iustitia & fide, & doctrina veritatis. Et in his tribus mulier vestitur purpura: quia scilicet virgo, docens & predicans veritatem Evangelij, & patiens pro fide. Haec omnia accipiuntur in Paulo & Ioanne Baptista. Uterque istorum haec tria habuit in seipso. Unde cantatur de Ioanne Baptista:

*Serua ter denis alios coronant:
Aquila clementis, duplicem quosdam:
Trina centens cumulat fructu
Te facit ornant.*



CAP. XIV.

§. I.

Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terrae.



Interpretatur vnicus, vel sempiternus, & alluditur verbi: quia vir eius est sibi vnicus, & sempiternus: vnicus, quia sicut legitur de Iudith 15. *Castitatem amauit, & post virum suum alterum non admittit, seruans sibi fidem thori: non sicut illa Samaritana mulier, de qua dicit Dominus Ioan. 4. quod quinque viros habuit, & tunc quem habuit, cum Dominus ad eam loqueretur, non erat sicut vir.* Sempiternus enim est sibi, quia immortalis, unde non est sicut illa mulier septem viros quam obiecerunt Pharisei & Sadducei Domino, cuius in resurrectione deberet esse vnus Marth. 21. Hec enim habet vnicum & sempiternum, qui est dux pubertatis & adolescentiae suae, quem cum amauerit casta est, cum regitur mundata, & cum acceperit permanet virgo incontaminata: & sic est ei vnicus & sempiternus.

E 3 Sequitur

Sequitur: Nobilis in portis, &c. Hic quatuor sunt notanda, scilicet, nobilitas viri; & vbi nobilis, quia in portis; & quando nobilis, quia quando sederit; & cum quibus vel coram quibus nobilis, quia quando sederit cum senatoribus terræ. Circa primum nota, quod quadruplex est huius viri nobilitas, scilicet,

- Nobilitas
 - Naturæ,
 - Sapientiæ,
 - Virtutis,
 - Efficaciæ.

Nobilitatem habet in natura Dei Filius, & reginæ Virginis Matris: unde cum nobile dicatur illud quod in natura attingit alta principia, patet quod Filius Dei habet nobilitatem naturæ. De hoc sensu nobilitatis habetur Iere. 39. *Omnes nobiles Iuda rex Babylonis occidit gladio.* Ibi enim intelligit de his qui ex altis parentibus erant progeniti. De Christo autem quoad sensum, est non quoad verba intelligitur illud Ista. 11. *Et egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, &c.* Jesse enim interpretatur incendium, & signat Patrem Domini, qui ex incendio amoris genitum de se & consubstantialem sibi Filium promisit, & voluit egredi ad nos in mundum. Et dicit bis de radice, vt noter duplex principium Christi: vnum secundum diuinam generationem, & alterum secundum humanam dignitatem autem gratiæ in hoc notat quia Spiritus in omnibus donis requiescit super eum.

De nobilitate autem sapientiæ quoad literam habetur Deutero. 1. *Tuli de tribubus vestris sapientes & nobiles, & constitui eos principes tribubus & centuriones & quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos singula.* Hac nobilitate etiam nobilis est Christus: quia, sicut habetur Luc. 2. *Iesus proficiebat sapientiæ & etate & gratia apud Deum & homines.* Et Apostolus dicit, quod in ipso fuerunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi Coloss. 2. Et similiter Ierem. 31. *quod novum faciet Dominus super terram, Femina circumdabit virum,* hoc est, vt dicit Glossa, perfectum in gratia & sapientia ex die conceptus eius.

De nobilitate autem virtutis secundum literam habetur Ista. 3. *Tamultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem suscitabitur.* Puer dicitur hic mulier iuuenis: senex autem à canicie mentis. Dicitur nobilis amore virtutis, & precipue Christus contra quem suscitatur ignobilis: quia nemo est contra eum nisi qui ignobiliter viuit.

De nobilitate efficaciæ sciendum, quod Christus dicitur nobilis: quia nobiles suos omnes facit: quia facit eos reges & sacerdotes, sicut dicunt Sancti de se in Apocal. Et hoc significatur in exultatione Saul 1. Reg. 9. quem eleuauit de abiecta familia Cis, cum quæreret asinas: & per exaltationem David, cum custodiret oves: & per exaltationem Mardochei Iudæi, cum esset alienigena: & per hæc omnia intelligitur illud Pl. 12. *Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem: vt sedeat cum principibus,* id est, Angelis, cum principibus populi sui, hoc est, beatorum. Et illud Annæ 1. Reg. 2. *Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem: vt sedeat cum principibus & solium gloriæ senex.*

Sequitur, vbi nobilis, quia in portis. Et nota quod iudicibus præceptum fuit vt sederent in porta, & ibi exercerent iudicium. Sunt autem duodecim portæ Ierusalem cælestis, vt legitur Ezech. vlt. & sunt tres ad Aquilonem in quibus Christus nobilis est per efficaciam: quia nobilem facit mulierem stans in portis illis. Est autem porta Ruben vna, porta Iuda vna, porta Leui vna. Ruben interpretatur visio, cuius portam aperit quis, quando folicitè conspicit malum vt fugiat. Ab Aquilone quippe panditur omne malum super vniuersos habitatores terræ. Ierem. 1. Vnde omnes tres portæ respiciunt ad vias inferni quæ sunt peccata.

Postquam folicitè autem peccata conpexerit quis, restat vt sedeat in porta secunda, scilicet, Iuda qui interpretatur confitens vel glorificans: quia dare debet gloriam Deo de liberatione, & confiteri pure peccatum suum: sicut præcepit Iosue ipsi Achor qui furatus fuerat regulam auream, & pallium coccinium, & ducentos siclos argenti Iosue 7. Regula autem signat dignitatem huius mundi quæ fulget in auro & regit hominem secundum vanitatem suam. Pallium coccinium est vita carnis & sanguinis in luxu epularum & luxuriz. Ducenti autem sicli significant diuitias huius mundi, à quibus veniunt omnia peccata.

Quando autem aliquis pure est confessus, adhuc restat vt per opera satisfactionis quotidie crescat & augetur in virtute contra peccatum: & ideo sedendum est in tertia porta quæ est Leui, quæ interpretatur auctus.

Sunt iterum ad plagam Orientalem portæ tres: porta Ioseph vna, porta Beniamin vna, porta Dan vna. Oriens est natiuitas nostra ad quam tres portæ debent aperiri. Primo enim considerandum est vt ex carcere peccati originalis, quo membra nostra clausa tenentur, educamur à Pharaone, hoc est, à Deo, & exaltemur per gratiam sacramentorum in mundo, scilicet, per baptismum, & confirmationem, & Eucharistiam, & vniotionem extremam: & sic sedemus in porta Ioseph, quæ interpretatur accrescens, & in Agypto creuit modo dicto. Vnde Psalm. 104. *Humiliauerunt in compediis pedes eius, ferrum pertranstulit animam eius, donec venires verbum eius.* *Eloquium Domini inflammavit eum: misit rex, & soluit eum: princeps populorum, & dimisit eum.* *Constituit eum Dominum domus sue, & principem omnis possessionis sue.* Compedes autem dicuntur carcer, & ferrum dicitur asperitas carceris in quo tyrannus & langor naturæ nos detinent; & non soluemur nisi mittat rex per sacramentalem gratiam & soluat nos, & princeps populorum Christus per virtutem gratiæ suæ nos dimittat: & hoc est eloquium Dei quod nos charitate inflammat: & tunc etiam principes in regno suo constituit, vt intremus in gaudium Domini nostri, & constituamur super omnia bona eius, & habeamus ea ad nutum.

Cum autem nos sedere fecerit Christus in hac porta, quotidie sedendum est etiam in secunda quæ est porta Beniamin, qui interpretatur filius dextræ, & eius mater in partu mortua est. Mater autem nostra secundum scilicet generationem hanc Cethra est, & pater noster Amorthæus, vt dicitur Ezech. 16. & signant diabolum & concupiscen-

cupiscentiam: & hæc mater morti debet in generatione spiritali, & debemus per bonam vitam effici filij doloris & iræ.

Deinde ducit nos Christus ad portam tertiam Orientalem quæ est porta Dan, quæ interpretatur iudicium, vt scilicet, consideremus omni tempore humilitatem & miseriam nostræ naturæ: ne superbiamus, sed non altum sapientes timeamus & consentiamus humilibus.

Sunt autem iterum portæ tres ad Meridiem: porta Simeon vna, porta Issachar vna, porta Zabulon vna. Meridies est regio luminis æterni, quod oritur super nos in gratia Dei. Primo autem aperimus portam Simeon quæ interpretatur auditus, & sedemus in ea, quando folicitè auscultamus si hodie vocem Domini audierimus vt non obduremus corda nostra, sed non in vacuum gratiam Dei recipiamus: sicut dicit Psalm. 84. *Audiam quid loquatur in me Dominus, &c.*

Deinde ducit nos ad portam secundam plage Meridionalis, quæ est porta Issachar, quæ interpretatur merces, in spe æternorum bonorum: quia spes expectat mercedem, quæ promissa est Abraham Genes. 15. cum dictum est ei: *Ego ero merces tua magna nimis.* Et quod petitur Eccli. 36. *Da mercedem sustentibus te, vt Prophete tui fideles inueniantur.*

Postea feder vt iste cum sedere nos facit in porta tertia Meridionali quæ est porta Zabulon, quæ interpretatur habitaculum fortitudinis, quando facit nos habitare firmiter secum & perseuerant, vt simus de illis quibus dicit: *Res estis qui permanstis in tentationibus meis. Et ego disco- no vobis sicut disposuit michi Pater meus, regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Et si fueritis expectati vt cribrati nos sicut triticum, vt priores fiamus: tamen eras pro nobis vt non desiciat fides nostra* Luc. 22.

Tandem etiam sunt portæ tres ex parte Occidentis: porta Gad vna, porta Aser vna, porta Nephthali vna. Occidentalis plaga est mors nostra, in qua tripliciter sedere nos facit Christus. Primo quia laborare debemus vt securi sit conscientia in morte: quia dicit Psal. 126. *Beatus qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta,* hoc est, mortis. Et scapetur nobis porta Gad, quæ interpretatur felicitas: quia hæc est summa felicitas huius vite, securum scilicet esse in morte vt cantemus in morte: Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Osee 13. *Stimulus enim mortis peccatum est, quod felicem & securum in morte per conscientiam non stimulat.*

Et sequitur porta secunda Aser, quæ interpretatur beatus: quia statim per mortem beatitudinis Sanctorum coniungitur, sequentibus nos operibus nostris: sicut dicitur Apocal. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus vt requiescant à laboribus: opera enim illorum sequuntur illos.*

Tertio & vltimo sedetur in porta Nephthali quæ interpretatur inuidia meta: eo quod per mortem est transitus ab angusto speculi ad latitudinem speciei, & ab angusto desiderij huius ad caminum dilatationis cordis in igne amoris, quando coniungemur Seraphim in toto ardore, & Cherubin in plena scientia, & Thronis in perfecta quiete tranquillitate.

Sequitur quando sit nobilis, scilicet, quando sederit. Nota quod quatuor ordines erunt in iudicio: quidam enim sedebunt iudicantes, & quidam stabunt iudicandi, & horum quidam saluabuntur & iudicabuntur: & quidam non iudicabuntur, & tamen condemnabuntur. Dicamus ergo quod quidam sedebunt vt principes, cum quibus sedet vir mulieris huius, scilicet, Christus, & sedere facit. De sedentibus Math. 19. *In regeneratione cum sederis Filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israhel.* Per duodecim autem, vt dicit Glossa, signatur vniuersitas perfectorum: per sedes autem iudiciaria potestas quam cum Domino habebant. Sed de his qui iudicabuntur & saluabuntur Math. 25. *Venite benedicti Patri mei, possidete paratum regnum à constitutione mundi: estis enim, & dedistis michi manducare & bibere, & dedisti michi bibere, &c.* De iudicandis autem & condemnandis ibidem. *Ite maledicti in ignem æternum: estis enim, & non dedistis michi manducare.* Et de non iudicandis & condemnandis habetur in Euangelio Ioa. 3. *Qui non credit, non iudicatur est.* Ex his patet, quod Dominus mulierem fortem tanquam dilectam sibi consortem regni conuincat secundum Apostolum & concedere sibi facit in sede iudicij. Et hoc significatur 3. Regum 2. vbi legitur, quod Belsabee venit ad regem Salomonem, vt loqueretur pro Adonia: & surrexit rex in occursum eius, adorauitque eam & sedit super thronum suum: postquam est thronus marri regis, quæ sedit ad dexteram eius. Hac enim mulier mater est Christi, & soror, & vxor pro diuersis affectibus quibus Christo coniungitur, scilicet, concipiens ipsum in spiritu salutis, & vt fecundata ab ipso in operibus gratiæ, & vt coheres regni cælestis: primo modo est mater, secundo vxor, & tertio soror. Ingreditur autem in die iudicij vt loquatur pro Adonia, id est, vt intercedat pro peccatoribus, vt detur ei vxor Absalæ, quæ signat charitatem: sed ille superbus inuasor regis non mereatur gratiam: & ideo occiditur, & mulier fortis honoratur in conspectu dextræ Salomonis, id est, regis, qui cum pace sua & suorum tranquillitate, omnia diiudicat: adorat etiam, id est, salutat matrem in signo pacis & vite æternæ: quia constituit à dextris & proferit verbum pacis ad ipsum, quando dicit: *Venite benedicti, &c.* Math. 25. Et ponitur ei thronus vt sedeat iudex cum ipso. Et ita pater quando sedet, quod tunc est nobilis vir huius mulieris fortis.

Sequitur cum quibus sedeat eius nobilis vir, quia cum senatoribus terra. Est autem triplex terra, scilicet, quam gerimus, & quam terimus, & quam querimus. Terra quam gerimus corpus nostrum est, de qua dicitur: *Beati nuntius quoniam ipse possidebit terram* Math. 5. quæ manufacto reddit nobis in possessionem. Et in Psal. 38. *Manfuerunt autem hæredibus terram.* Terra autem quam terimus, terra est huius mundi, de qua dicitur Genes. 1. *Terra erat inanis & vacua.* Inanis quantum ad declinationem à bono, vacua autem quantum ad inclinationem in malum. Vt inanis quoad gratiam, vacua autem quantum ad opus. Et in Iob 9. *Terra data est in manus impij, vultum iudicium eius operis.* Ipse scilicet impius diabolus operit. Terra autem quam querimus, terra vi-

nentium est, de qua dicitur in Psal. 26. *Credo videre bona Domini in terra viventium.* Et Isa. 57. *Sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hereditate Jacob patris tui.* In omnibus his terris cum senatoribus sedet Christus.

In terra enim quam gerimus, sedet inter senatores, scilicet, conscientiam & rationem: quorum iudicio cuncta in nobis decernuntur. Et de his senatoribus dicitur in Isa. 1. *Resistam iudices tuos ut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus.* Iudices enim sive senatores, qui scilicet ex senij maturitate, ius & auctoritatem habent iudicij, ut dictum est, in nobis sunt conscientia & ratio: conscientia iudicans de occultis, & ratio iudicās de apertis & faciendis. Illi, inquam, iudices quandoque corrumpuntur ut iudicium dissimulent, & hos Deus Christus noster iudex veritatis in medio sedens sapientissimus inter tres restituit: ut fuerunt prius antequam peccato corrumperentur, quando facit hominem secundum verum iudicium de se per confessionem iudicare, & non excusare excusationes in peccatis, & declinare in verba malitiæ. Consilij autem sunt cogitationes nostræ quæ modo corruptæ sunt: consulunt commodum & dilationem penitentis propter præsumptionem longioris vitæ. Sed Christus Verbum Dei, iudex compagum & medullarum cordis restituit, quando facit cogitare quæ iusta sunt: ut quæ iustum sunt sapiant, & non quæ super terram Coloss. 3.

Terra autem quam terrimus habet senatores antiquos à quibus egreditur iudicium peruersum, scilicet, superbiam, & libidinem, quæ conueniunt in omni peccato: de quibus dicitur Isa. 3. *Domine ad iudicium veniet cum senatoribus populi sui.* Et hoc secundum literalem expositionem intelligitur: quia veniet ad iudicium contra senatores ut condemnet eos, eo quod de pastisunt vineam Domini, id est, fidelem populum. Vnde in medio horum sedet ut iudicet iudicium. Et hoc optime signatur in Daniel. 13. vbi legitur, quod duo iniqui iudices erant constituti, de quibus dixerat Dominus, quod egressa est iniquitas à senioribus iudicibus, & illi concupierunt Sufannam quæ interpretatur gaudium gratiæ, quam semper quærunt infamare & vitare superbia & libido iudices terræ. Sed Daniel significat Christum qui conuincit eos ut lapidarentur, id est, duris increpationibus perimerentur.

Senatores autem terræ viventium sunt duo, scilicet, Angeli & homines, cum quibus sedebit Christus in iudicio, ut nobilior omnibus, & nobilitans omnes, ut supra dictum est. Et de hoc habetur 1. ad Corinth. 6. *An nescitis quia Sancti de hoc mundo iudicabunt? & si in vobis, id est, à vobis, iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis?* hoc est, indignum est vobis, quod de temporalibus istis iudicium inter vos sit.



CAP. XV.

§. I.

Indonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Chananzæo.



SAMECH interpretatur adiutorium, vel erectio, & alludit sententiæ versus: quia per negotiationem adiuvat se mulier & erigit. Est autem triplex erectio, scilicet, spei quæ erigit à desperatione peccati, & contemplationis quæ erigit oculum ab infimis ad superna. De prima erectione habetur Iob 5. *Ponit humiles in sublime, & marenes erigit sospitate.* Et similiter intelligitur hoc quod habetur Actu. 9. vbi legitur, quod quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas, hæc erat plena operibus bonis. Et infra mortua est, quam vocatus à Sanctis Petrusque, resuscitans dante illi manum erexit eam, & Sanctis ac viduis assignauit viam; quæ enim plena operibus bonis fuit & elemosynis, non potuit esse mortua per peccatum, sed mortua fuit debilitate spei, quam Petrus, id est, cognitio Dei, resuscitat: & viso Petro, hoc est, cognitione habita de misericordia Dei, resedit ad vitam: & datur illi manus, hoc est, fiducia meritorum: & erigitur ad spem, & assignatur viua in spe, sicut viuunt in opere.

De secunda erectione intelligitur erectio filii Abrahæ quam intrauerat sathanas decem & octo annis, & soluit eam & erexit Christus in die sabbati Luc. 13. Filia Abrahæ est anima de fide informata, quam aduersarius salutis humani generis incuruat per peccatum, per annos, hoc est, circuitus victorum decem & octo: quia per transgressionem decalogi & contemptum beatitudinum quæ sunt octo enumeratæ à Domino Math. 5. Et erigit eam Filius Dei per gratiam in die sabbati, hoc est, quando festum & cessationem seruiliū operum, hoc est, peccatorum agit Domino. Et Luc. 1. vbi dicitur: *Erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.*

De tertia erectione habetur Iob 40. *Circunda tibi decorem & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosus induere vestibus.* Per quod intelliguntur quatuor quæ debet habere contemplatiuus. Primum est decor virtutum. Secundum, erectio intellectus in diuina. Tertium, gloria faciei quæ illuminatur, sicut splendida facta est facies Moysi Exod. 34. Quartum est speciositas conuersationis, quæ circundat ipsum sicut vestimentum. Et hæc est expositio epigrammatis huius literæ Samech.

Sequitur de versu (*Indonem fecit & vendidit, &c.*) Est autem duplex negotiatio huius mulieris in versu isto, scilicet, in sindone & in cingulo. Circa primam notantur duo, scilicet, quid sit sindon facta, & qualiter venditur. Dicit autem Gloss.

Gloss. quod sindon est pannus subtilis contextus de bysso. Inveniuntur autem in sacra Scriptura quatuor modis sindones, hoc est, ad quadruplicem vsum, scilicet, sindones obedientie perfectae, & sindones mundanae innocentiae & castitatis, & sindones eleemosynae, & sindones doctrinae Evangelicae vel praedicationis verbi Dei: & omnes istas sindones facit mulier & vendit. Sindones obedientiae sunt sindones Samsonis, de quibus legitur Iudicum 14. quod abstulit 30. sindones viris Ascalonitis quos interfecit & dedit solventibus problema istud: *De comedente exiit cibus, & de forti egressa est dulcedo.* Ascalon interpretatur ignis infans, & significat eos qui habent ignem concupiscentiae, qui transgrediuntur mandata Dei, & praecipue in auaritia pecunia huius mundi: & hos interfecit Samson, qui interpretatur sol fortis, hoc est, Christus poena aeterna, & sindones 30. hoc est, decorem obedientiae decalogi in fide Trinitatis auferit eis, & dat solventibus problema istud: *De comedente exiit cibus, & de forti egressa est dulcedo mellis.* Leo autem diabolus est, qui circumit ut leo, secundum dicta Petri. Rugiens & quarens quem deuoret 1. Petri 5. quem interfecit Christus in membris. Et exit ab eo cibus: quia tentamina sua cooperantur in bonum & refectioem animae. Et egreditur dulcedo vitae spiritualis de fortitudine eius: quia experti fortitudinem diaboli maxime efficiuntur spirituales.

Sindon autem munditiae castitatis est sindon mulierum delicatarum: quia delicatae mulieres sunt virgines castae & viduae & coniugatae, solum Christum admittentes. Et de hoc habetur Mathe 3. ubi dicitur, quod Dominus propter peccata populi a mulieribus vult auferre sindones munditiae, sicut dicitur in alia propheta Osee 4. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae.

Sindon autem misericordiae & eleemosynae est sindon in quam Ioseph inuoluit totum corpus Iesu Math. 27. Hoc est, omnia membra eius, dum quod cuilibet ex minimis fecit sibi fecisse dicit Math. 25.

Sindon autem praedicationis verbi Dei est sindon Ioannis, qua quia amicus fuit super nudum, cum persequerentur eum hostes Christi de fide, relicta sindone nudus profugit Marci 14. Quia praedicator qui quasi pro interula inter sindonem & nudum non vitur bona vita, etiam si quandoque Christum annuntiat, tempore persequutionis fugit, & etiam verbo contradicit.

Sequitur de venditione, scilicet, qualiter facit & vendit. Facit autem quadrupliciter, & similiter vendit quatuor modis. Sindones obedientiae facit obtemperando mandatis & consiliis diuinis, insuper omni humanae creaturae propter Deum: sicut praecipit Petrus 1. Petri 2. & sicut dicit Apostolus Rom. 13. *Omnia anima praestantibus sublimioribus subdita sunt.* Et Hebrae. ult. *Obediunt praepositis vestris & subiacete illis: ipsi enim per uigilant quasi rationem reddaturi pro animabus uestris.* Vendit autem per obligationem ad praeccepta, & per votum ad consilia: unde praecipitur in lege. *Reddes Domino vota tua* Deut. 23. & in Psalm. 65.

Reddam Domino vota mea quae distinxerunt labia mea. Et Augustinus, quod uouere est voluntatis reddere autem necessitatis, &c. Item in Psalm. 75. *Vouete & reddite Domino Deo uestro quae in circuitu eius offeritis munera.* De obligatione autem ad mandata habetur in omnibus praecceptis Exod. 20. & Isa. 8. *Liga testimonium, signa legem in discipulis meis.* Liga per obligationem, & signa, id est, configna & confirma eam per votum.

Sindonem enim etiam munditiae & castitatis facit per custodiam carnis & corporis: sicut dicit Iob 31. *Peppi factus sum oculis meis ut ne cogitarem quidem de uirgine.* De uirgine dicitur: quia illud genus feminae magis consuevit incendere ad concupiscentiam: sicut enim quod postea diu dixit Dominus Math. 5. *Qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam, iam uisus est in corde suo eam.* Hanc autem sindonem vendit per promissionem trigesimali & sexagesimali & centesimali fructus: sicut dicit Dominus in Euangelio Math. 13. quod semen quod cecidit in terram bonam facit fructum: aliud trigesimalum, aliud sexagesimalum, aliud uero centesimalum. Terra bona est corpus & cor mundum: semen autem est uerbum castitatis quod fructificat in matrimonio trigesimalum, & in uidiis sexagesimalum, & in uirginibus centesimalum fructum.

Sindonem autem eleemosynae facit per misericordiam & miserationes in omnes indigentes: sicut dicit Dominus Osee 6. *Misericordiam uolo & non sacrificium, & scientiam Dei plusquam holocaustum.* Vendit autem hanc sindonem ostensione incertitudinis diuitiarum, & promissione centuplae mercedis: sicut dicit Apostolus 1. ad Timoth. 6. *Diuitibus huius seculi praecipue, non in sublime sapere, ne sperare in incerta diuitiarum.* Et Iacob. 5. *Agite nunc diuites, plorate, uolentes in miseris uestris quae aduenient uobis. Diuites uestra praefata sunt: & uerba uestra a cinere comesta sunt. Aurum & argentum uestrum eruginauit: & erugo eorum in testimonium uobis erit, & manducabitis carnes uestras sicut ignis.*

Sindonem autem praedicationis verbi Dei facit quilibet exhortando ad mores, annuntiando fidem, arguendo malos, increpando duros, obsecrando reuerendos, instruendo indoctos: sicut dicit Apostolus 2. ad Timoth. 4. *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Eris enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria conuertentur sibi magistros praeripientes auribus: & a ueritate quidem audientia auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Hoc tempus huius modo est: quia secundum desideria peccati audiunt quatuordecim praedicatorum, qui centum dierum indulgentiam falso mendacio commutari obolo uno &c. & ueritate praedicationis penitentiae auertunt auribus, & ad nugae quaestuariorum, qui occasione temporalis lucri annunciant non Christum sed fabulas falsas & hereses: cum & illi iam passim praedicent qui nauquam literas nouerunt: taceo etiam de sacris literis quas scire omnes praedicatorum uerbi Dei tenentur, ut dicit Augustinus super epistolam Iacobi. Quia ergo aliud quam ueritatem falsam contra indulgentiam annuntiant, non dubium quin anathematizati sint, & non ab Episcopis quorum literas ad confusionem eorum & damnationem circumferunt, & maiorem auctoritatem

tem quam predicatores veritatis accipiant: tamen sunt nequam anathematizati à sancto Apostolo, qui sic dicit in epistola ad Galat. 1. *Sed licet nos, aut Angelus de celo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Et confirmat sententiam iterum dicendo. *Sicut prædicavimus, & nunc iterum dico, Siquis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Hæc autem transgrediendo materiam dicta sunt ad confusionem & confutationem illorum. Redeamus igitur ostendentes qualiter sindonem illam vendit mulier. Isti enim non sindonem, sed potius commissuram panni veteris immun-ditatis deceptionis suæ exhibent.

Vendit autem sindonem verbi Dei persuasione vite & miraculorum. Hæc enim duo tenet Dominus Marci 6. quando dixit: *Signa eos qui crederint hæc sequentur: In nomine meo demonia eijciant, linguas loquentur nuntis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocent: super ægros manus impotent, & bene habebunt.* Et tangit quinque in quibus consideratur vera sindon verbi Dei ab emptore scilicet. Primum quod in nomine Domini demonia eijciant, id est, peccatores convertant. Quidam enim non faciunt hoc in nomine Domini, sed in mammona, qui est Deus divitiarum, qui propter pecuniam iustificat impiam pro muneribus Itaque sicut moderni plebani, & archidiaconi, & Episcopi, & quatuordecim eorum. Et secundum vocem Domini satanas non potest satanam eijcere: quia in seipsum non divius est Marci 3. sed concordat satanas cum satana, non in bonum, sed in malum: ut scilicet, si pastor sit avarus, & ovis iniqua remans in peccato.

Secundum est, quod linguas novis debent loqui. Nova lingua est Spiritus sancti lingua, sicut dicit Apostolus ad Rom. 9. *Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior: quia mendacium non est in Christo Iesu.* Iob 13. *Nunquid indigni Dominus vestro mendacio ut pro illo loquamini dolus? Mendacium vero est lingua antiqua diaboli qua loquuntur est ad Adam.* Unde Dominus in Evangelio Ioan. 8. *Diabolus est mendax: & pater eius, hoc est, mendacij, & ab initio in veritate non stetit.* Unde patet quod lingua antiqua est lingua mendacij: unde cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur diabolus.

Tertium est, quod serpentes debent tollere, non subditis virus serpentis in sinum ponere, sed tollere: quia dicit Iob 26. *quod vestigia sua non erant educta est caluber iugum.* Sed isti neficio videntur: de disciplina enim Christi non sunt qui confessiones audientes subditis virus amaritatis, & quod superius est, iustitiam: quia mulierculas in confessione pollutunt & pollutantur ab eis. Unde sicut dixi virus serpentis in sinum subditorum effundunt ab ore serpentis sine dubio, qui in cordibus eorum in sinu ubi habitent continent, unde virus necit in multos effundat.

Quartum est, quod si mortiferum quid biberint, non erant in confessione, non eis nocent. Sed illi contra omnem nequitiam quam animi percipiunt, vident statim etiam in incipit experire, unde non est genus hominum tot & tam multipliciter in remum criminibus, ut clerici & hoc idcirco discant mala omnium & per concupiscentiam experiuntur omnia.

Quintum est, quod super ægros in peccatis manum sacramentorum imponunt, & bene habebunt. Et notum est quidem quod sacramenta nos mundare per Dei gratiam possunt: quia in illis operatur Deus & non homo: unde sacramenta æque bona sunt à bono & malo, licet non æque devote ministrantur & suscipiantur. Sed tamen hoc quod possunt, faciunt: in sacramentis enim imitantur Giezi puerum Elisei 4. Reg. 5. in ordinibus Simonem Actuum 8. in administratione Iasonem 2. Machab. 4. in concupiscentia filios Heli sacerdotis, qui erant filij Belial & nequam, abstrahentes homines à sacrificio Dei.

S. I I.

Equitur, qualiter cingulum tradidit Chanana. Est autem oculus cingulum huius mulieris fortis. Et est primum cingulum iustitiae. Secundum autem cingulum fidelitatis. Tertium humilitatis. Quartum mortalitatis. Quintum tribulationis. Sextum mundicie cordis & corporis. Septimum est ministerij. Octavum & vltimum glorie dignitatis. De primo habetur Eccli. 45. *Circumcincti zona iustitiae, & induit eum stola glorie.* De primo autem & secundo habetur simul Isa. 11. *Erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides circumcinctio renem eius, id est, fidelitatis.*

De tertio autem, id est, cingulo humilitatis habetur Iob 12. *Balnearum regum distulit, & precingit fane renes eorum.* Et Isa. 22. *Vocabit Dominus ad fletum & plañtum & calvitium, & ad cingulum sacci: ad fletum pro peccatis, ad plañtum pro ingratitude & penis inferni, ad calvitium, id est, ad rationem pliorum in ablatione vanitatis & superfluitatis, & ad cingulum sacci in humilitate satisfactionis.*

De quarto autem, hoc est, cingulo mortalitatis siue mortificationis carnis Marci 3. *Ipsa Ioannes, qui interpretatur in quo est gratia, habebat vestimentum de pelle camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos.* Et Regum 1. *Elis erat zona pellicæ, & zona pellicæ accinctus renibus.* Zona enim pellicea de pelle fit mortui animalis, & significat carnis mortificationem. Unde etiam Dominus Adæ & uxori suæ deiecit de paradiso, fecit tunicas pellicæ, ut ostenderet eis propriam mortalitatem, ne amplius superbirent Gen. 3.

De quinto, hoc est, cingulo tribulationis Iob 19. *Saltem nunc intelligit quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, & statellum suum me cinxerit.* Et dicitur non æquum iudicium dupliciter. Iudicium enim est exequutio iustitiae. Et hoc potest esse æquum duobus modis, scilicet, secundum proportionem meriti, & secundum proportionem utilitatis quæ inde elicitur. Secundum proportionem meriti non fuit æquum iudicium, de quo indicatus est Iob: & in illo sensu obiecit hoc amicis suis qui accusabant eum de crimine aliquo, eo quod Deus non puniret nisi peccatores, supponentes in hoc salum: quia Discipulis querentibus de cæco nato. Quis peccasset, ipse cæcus scilicet, vel parentes eius ut cæcus nasceret: Ioan. 9. Respondit Dominus: Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed cæcus natus est ut manifestarentur opera, supple, miraculorum

iorum Dei in illo. Secundum proportionem vero utilitatis, quae elicitur de iudicio: semper est iudicium Dei aequum. Tamen intelligendum, quod licet Dei iudicium quandoque concedatur esse in aliquo modo non aequum, in nullo tamen sensu debet dici iniustum: quia iniustum sonat corruptionem vitij, quam non sonat non aequum. Hoc idem significatur Ioan. ultimo, ubi Dominus loquitur ad Petrum: *Cum esses iunior cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis. Hoc autem dicit, significans quia morte clarificaturus esset Deum.* Unde cinctio ista est cingulo persecutionis facta, quam non voluit Petrus voluntate naturae, ut dicit Augustinus in Glossa ibidem.

De sexto autem cingulo, hoc est, cingulo munditiae suae continentiae cordis & corporis Luc. 12. *Sunt lumbi vestri praecincti, & lucernae ardentes in manibus vestris.* Vbi dicit Gregorius in Glossa, quod lumbos praecingimus cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Et in Apocal. 1. Ioannes vidit Angelum qui loquebatur sibi, praecinctum ad mammillas zona aurea: ut notetur decor castitatis etiam ad cor pertinere, ne sit sicut virgo fatua non habens oleum in vase cordis, sed tantum nitorem lampadis in castitate corporis Matth. 25. & ne sit sicut ficus fatua Luc. 13. exhibens dulcedinem continentiae in cortice corporis, & non in fructu internae castitatis in corde.

De septimo autem cingulo, scilicet, ministerij, dicit ipse Dominus in Evangelio Luc. 12. *Praecincti se Filii Dei: scilicet, in regno Patris sui, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Et de hoc supra in verbo illo: *Accinxit fortitudine lumbos suos,* plura dicta sunt.

De ultimo autem, scilicet, cingulo gloriae habetur Exod. 28. quod praecipit Dominus quod fieret cingulum huius balteum in honorem & gloriam pontificis de quatuor preciosis coloribus, scilicet, purpura, hyacintho, cocco bis tincto, & bysso retorta. Et significat quatuor de quibus in patria gaudebimus. Purpura enim est gloria redemptionis. Hyacinthus autem, qui caelestem habet colorem, est gloria glorificationis nostrae in anima & corpore in die resurrectionis: quia tunc in toto colorem caeli habebimus. Coccus autem bis tinctus, qui habet subeum colorem, significat ardorem dilectionis quem habebimus in eius diuinitate, ut scilicet ardor ille tingat nos rubore quemadmodum Seraphin, qui totus ardens dicitur, Hylus autem significat candorem sapientiae in nobis, quae est candor & emanatio quaedam virtutis Dei sincera, ut dicitur Sapi. 8.

Sequitur, cui tradidit haec cingula, & dicitur, quod Chananzus. Est autem triplex Chananzus, scilicet, maledictus, dolosus, & benedictus. De Chananzus maledicto habetur Genes. 9. *Maledictus Chananzus pater, seruus seruum erit fratribus suis.* Filij enim istius Chananzus sunt maledicti, & maledictio eorum est propter irrisum quae irrisit Chan pater Chananzus patrem suum Noe: unde maledicti sunt seruituti. Interpretatur autem Chananzus negotiator, & signat Chananzus maledictus negotiatores maledictos, sicut illos qui sunt etiam negotiatio diaboli ut usurarij, telonearij, publicani, quaestuarij, simo-

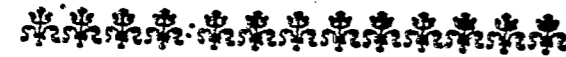
njaci, negotiatores, & fures & huiusmodi qui patrem suum derident, eo quod nuda vident pudibunda parentis. Pater autem eorum hic mundus est, cuius vident verenda, quando imitantur vercundiora quae potius in se & in aliis operire deberent: & ideo quia non faciunt hoc, ab ipso mundo maledictioni subdantur: quia orbis terrarum, id est, mundus pugnat contra insensatos Sapient. 5. Et erunt serui seruatorum: quia seruis Christi obsequuntur etiam si non velint: quia dum etiam persequuntur, profunt, & non habent libertatem quam illi experiuntur qui Christo seruiunt: quia seruire Deo regnare est.

Chananzus autem dolosus est negotiator qui se occupat mercibus licitis: sed tamen in contractu emptionis & venditionis dolose circumuenit proximum suum & decipit: & de illo habetur Osee 12. *Chananzus sater dolosus in manibus suis.* Contra quos dicit Dominus per Salomonem Proverb. 11. *quod abominatio est Domino pondus & pondus, & sater & sater.* Er praecipit Dominus quod non essent diuersa pondera, nec diuersi sextarij & huiusmodi Deut. 25.

Chananzus autem benedictus est negotiator animarum & maximus negotiator animae suae, de quo habetur Matth. 15. quod cum egressus Iesus scederet in partes Tyri & Sidonis. Er ecce mulier Chananzaea à sinibus illis clamauit, dicens ad eum: *Domine miserere mei Fili David, filia mea male vexatur à demonio.* Et cum Dominus diceret ei quod non esset bonum sumere panem filiorum & mittere canibus, ait, *Domine: nam & canes edunt de micis quae cadunt de mensa Dominorum suorum.* Ait illi: *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Egressus Iesus, est egressus eius à Patre in mundum: in quo egressu secessit non descendendo à gloria Patris, sed semetipsum exinanuit formam serui accipiens Philipp. 2. *In similitudinem hominum factus est, & habitum inuenit ut homo.* Secessit autem in partes Tyri, quae interpretatur angustia: quia non omnem vel totam angustiam assumpsit, sed partes quaedam, quae scilicet in eo non generabant indecentiam & contrarietatem gratiae, quae plenus erat Ioan. 1. nec nobis impediebant, sed implebant salutem: non enim lepram, non ignorantiam, non huiusmodi assumpsit angustias, sed famem, sitim, peregrinationem, lassitudinem, frigus, mortem & huiusmodi assumendo, in partes Tyri, hoc est, angustiae secessit, paulominus minoratus ab Angelis propter passionem mortis.

Secessit autem etiam in partes Sidonis quae interpretatur venatio: quia non omnia huius mundi temporalia venatus est: quia cum ad regnum venaretur, id est, quaereretur ipse, se abscondit Ioan. 6. *sed animas venabatur.* Er ecce mulier, quae mulier propter naturam desiderat quae quondam habuerat, dicebatur à sinibus illis egressa, hoc est, à sinibus Tyri & Sidonis, quae sunt etiam ipsae partes angustiae huius mundi, & partes venationis temporalium in quibus dudum arctata fuerat: reliquit, & in partem angustiae & venationis Domini secessit: occurrens in imo Domino ut magis cum ipso concordaret, & querens quia filia sua, hoc est, anima sua, male per peccata & tentationes à demonio vexatur. Er cum Filius Dei ad ostensionem fidei inuestigatam canem appellaret, ipsa constitutus sententiam

tiam Domini ex recognitione propria iniquitatis, dixit: Etiam Dominus. Quali diceret: Saluum sit in omnibus verbum Domini mei, quia canis ego sum & filia mea. Nam ita est: tamen etiam catelli edunt de micis salutis quæ cadunt de mensa dominorum, hoc est, Apostolorum, & sic consecrata est saltem & laudem à Domino propter fidem & humilitatem: unde soli isti inter Chananzos traditur cingulum fidei, & humilitatis, & verbi Dei, & sic de aliis. Et patet per expositionem qualiter erant cingulum oratione & conuersione: quia exiuit de sinibus angustie & venationis temporalium, in quibus fuerat, & fide & humilitate conuoluta est saltem à Domino. Et hæc dicta de tercio sufficiant.



CAP. XVI.

§. I.

Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo.



I^N interpretatur fons vel oculus. Est autem duplex fons ad quem mulier hæc conuertit oculos, scilicet, fons sapientie, ad quem conuertit oculos contemplationis. Unde Eccl. 1. Fons sapientie verbum Patris in excessu. Et iste est fons qui in die natiuitatis ascendebat de terra irrigans vniuersam superficiem paradisi, hoc est, Ecclesie: sicut legitur Genes. 2. & in Eccles. 14. Dixi, Rigabo hortum plantationum, & inebriabo partem meam fructum. Hortus plantationum est Ecclesia in qua sunt herbe virtutum & animarum, quæ inquam, anime sunt fructus partus Ecclesie, ut supra in primo versu dictum est.

Est etiam fons vite in quo figitur oculus fruitionis. Et de hoc habetur in Psal. 35. Domine apud te est fons vite: & in lumine tuo videbimus lumen. Et secundum hunc sensum est epigramma in versum sequentem in quo continetur, & de decore æternæ fortitudinis, & visu diei nouissimi, quando scilicet oculus in lumine videbit lumen, & vitam bibet in fonte vite, & inebriabitur ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis diuine potabitur.

Sequitur, Fortitudo & decor, &c. In hoc versu consideranda sunt duo, scilicet, qualiter mulier fortis fortitudine & decore induitur, & quid sit eam videre in nouissimo. Circa primum notanda sunt tria. Primum quid sit indumentum fortitudinis, & quid indumentum decoris fortitudinis, & qualiter induitur quandoque vtrumque. Circa primum notanda sunt tria, scilicet, secundum quem actum mulier vestiatur à fortitudine, & secundum quas ipsius fortitudinis species, & tertio qualiter aptentur in vestimentum. Nota igitur, quod secundum huius mundi sapientes, actus fortitudinis est in aliqua determinata materia,

& secundum exclusionem duarum militiarum in materia illa. Est igitur materia fortitudinis aduersitas siue passio illata ab extrinseco, siue etiam causata ab intrinsecis: sicut ab infortunio, & febre, & conuiciis, & persequutionibus, & illatione verborum, & sustinentia mortis, & humilmodi, & in his passionibus fortitudo moderatrix est animi, vt timeat timenda, & non timeat non timenda, & audeat audenda, & non audeat non audenda: hæc omnia facit gratia boni, & propter virtutem, & propter Deum præcipue: unde dicit Tullius: Fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio. Et Ecclesi. 40. laudat Iosue dicens: Fortis in bello Iosue Naue successor Moysi in Prophetis, Et Apostolus scribens ad Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt reppositiones. Et sequitur, quod fortes facti sunt in bello. Est ergo propria materia fortitudinis bellum passionum quæ inferuntur homini, vt non succumbat animus in aduersis. Actus autem medius est inter duas militias, scilicet, audaciam, & timorem.

Confidera ergo, quod triplex est audacia mala quam excludit fortitudo per hoc quod timet timenda. Quædam enim est audacia prouocatiua Dei, de qua habetur Iob 15. Cucurris contra Deum erecto collo, & pingui ceruice roboratus est. Et hæc fuit audacia Sennacheib. Isaie 36. Quis est ex omnibus diis terrarum qui eruerit terram de manu mea? Erecto collo, id est, superba mente contra Deum cucurrit, quando sic fortitudinem Dei blasphemauit: & pingui ceruice, hoc est, contemptu in eo nimis grollaro, quando etiam dixit, quod non possit liberare. Et tales quidem inueniuntur nostri temporis homines, qui quando contra Deum faciunt opprimendo pauperes, contra Deum blasphemant dicentes, quod Deus benefaciat cum ipsis, dummodo possint facere cum hominibus. Ac si dicant: Deum non timeamus, nec propter ipsum quicquam dimittemus.

Est etiam audacia præsumptiuorum, & illi nimis audent contra iustitiam præsumentes de misericordia: contra quos dicitur 1. Regum 2. Si peccauerit vir in virum placari ei potest Deus: si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo? Et Sufanna in sine Danielis: Melius est mihi absque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. Et Apostolus ad Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus aut tribus testimoniis moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, & Spiritus gratia contumeliam fecerit? Et ibidem. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.

Tertia est audacia tentantium Deum, de qua dicitur in Psal. 77. Tentauerunt Deum in cordibus suis, & testimonia eius non custodierunt. Item. Male loquuti sunt de Deo, & dixerunt: Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Hæc enim fuit audacia quod voluerunt experiri an Deus esset in medio eorum: ita vt pro ipsis vellet miracula facere. Has tres audacias excludit honesta fortitudo, quia ista timenda sunt.

Sed habet alium, qui est non timere non timenda, vt dictum est, siue auctere audenda.

Et per hunc excludit triplicem timorem, scilicet mundanum, humanum, & timorem pusillanimitatis. Quartum autem, scilicet, naturalem non excludit, sed ligat ne abducat rationem. Timor mundanus est quo quis timet periculum propter amissionem suarum rerum: unde timet separari à rebus huius mundi, sicut timuit ille iuuenis qui custodiuerat mandata ab adolescentia sua: & cum audiret à Domino, quod vnus sibi decesser ad perfectionem, scilicet, quod iret & venderet omnia quæ haberet, & sequeretur Christum: & abiit tristis, eo quod esset habens multas possessiones Luc. 18. & in Psal. 13. Trepidauerunt timore ubi non fuit timor.

Timor autem humanus est quando aliquis nimis timet pelli suæ, cum etiam secundum diaboli testimonium, pellem pro pelle & cuncta quæ habet homo, debeat dare pro anima Iob 2. Contra quos iterum Dominus dicit: Nolite timere eos qui occidunt corpus, & postea non habent, quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis. Timeate eum qui postquam occidit corpus, animam etiam potest misere in gehennam Matth. 10. & Lucæ 12. & ad Hebr. 2. Propter timorem mortis per totam vitam obnoxij erant seruienti.

Pusillanimitatis autem timor est illius qui timet umbram & non veritatem, qui scilicet ita meticulosus est, quod ad quolibet paruum etiam timet, de quo habetur Iob 15. Somnus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper infidias suscipitur. Non credit quod reuerit possit de tenebris ad lucem, circumspiciens undique gladium. Cum se mouerit ad querendum panem, nouit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Hoc est, quando etiam per aliqua opera bona querit panem, id est, refectionem vite, nouit id est, pro certo habet: cum tamen non sit vestitus, quod in manu eius, hoc est, in opere suo sit dies tenebrarum, id est, peccati: & hoc facit debilitas animi & conscientie. Contra quod dicitur Ila. 35. Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Dicite: Pusillanimes confortamini, & nolite timere: ecce deus vester ultionem adducet retributionis, Deus ipse venies & saluabit nos.

Timor autem naturalis est, quando aliquis per naturam abhorret periculum: sed tamen contra Deum non querit illud euadere, sicut timuit Dominus in Passione, quando dixit Matth. 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. Et idem, quod cepit contristari & moritur esse. Et Petrus in mari ambulans videns ventum validum vehementer timuit. Et Matth. 8. Discipuli, cum nauicula operiretur fluctibus & Iesus dormiret, timuerunt & clamauerunt dicentes: Domine salua nos, perimus. Iste autem timor cum sic tangit naturam, vt non abducat rationem in timorem malum, pro passio vocatur: cum autem abducit mentem, dicitur passio. Sic ergo fortitudo actibus suis, quibus in medio virtutis ponit animam, excludit audacias quasdam & quosdam timores. Habet autem cum actibus suis audacias quasdam & timores quosdam.

Habet autem audacias tres, quarum vna est intrepiditas confessionis Christi coram principibus huius mundi. Secunda est audacia aggrediendi & sustinendi horribilia propter Deum. Tertia & summa est audacia committendi se auxilio Dei in his quæ nec vidit, nec audiuit, nec D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

per rationem intellexit, sed tantum fide tenet. De prima habetur in Euangelio Matth. 10. Dum fueritis ante reges & presides, nolite premедиари quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Et Iesem. 17. Ego non sum turbatus se pastorem sequens: & diem hominis non desideravi, in suis. Quod expressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit. Et hæc fuit audacia Apostolorum, & præcipue Pauli, de quo dixit Dominus Actuum 9. quod vas electionis esset sibi vt portaret nomen suum coram regibus, & principibus, & filiis Israel. Hæc etiam fuit audacia Mathathie in 1. Machab. 2. qui confessus est bonam confessionem fidei quæ est ad salutem, dicens voce magna, hoc est, forti & audaci. Etsi omnes Gentes regi Antiocho obeduerunt, vt discedant unusquisque à seruitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis eius: ego & filij mei, & fratres mei obedimus legi patrum nostrorum: propinquus sit nobis Deus: non est nobis utile relinqueret legem, & iustitiam Dei, non audemus viribus regi Antiochi, nec sacrificia huius transgredientes legis vestre mandata, vt eamus altera via. Hæc etiam audacia idem Mathathias trucidauit vitum sacrificantem idolis super aram, & militem quem Antiochus miserat.

De audacia qua quis audeat sustinere pericula propter Deum & aggredi ardua, habetur Iudicum 5. Qui sponte obrulstis Deo Israel animam vestram ad periculum, benedicite Domino. Et ibidem infra. Cor meum diligit principes Israel & qui propria voluntate obrulstis vos discrimini, benedicite Domino. Qui ascenditis super nitentes iustos, & sedes supra in iudicio, & ambulatis in via, loquamini. Vbi collisi sunt iustis & hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur iustitia Domini, & clementia in fortibus Israel. Martyres sunt ascendentibus super nitentes, hoc est, corpora Domini patienti configurata: & seder Dominus desuper subiugando ea in iudicio quo iudicati à tyrannis mirriunt tyrannos ambulantes in via veritatis doctrinæ & vite. Loquentur autem nobis ubi collisi sunt curus, quia in audacia non abscedendi à iustitia propter mortem, curus malitie mundi collisus est, qui curus habet duas rotas, scilicet, tyrannidem, & seculi potestatem. Equus autem trahens est ira. Miles insidens equo, infidelitas. Stimulus est furor. Frangum autem dirigens & frangens equum, leges & decreta mundana. Falcastra autem egredientia de curru, eo quod de falcastis curibus loquitur, sunt tormenta in martyres emissa. Sed ubi etiam suffocatus est exercitus diaboli, quia constantia martyrum totum subiugavit exercitum mundi: ibi iustitia Domini apparuit, vt mortui superarent, & clementia in fortibus Ecclesie, vt quod vini non fecerunt, efficerent inotientes. Hæc fuit audacia sanctorum septem fratrum Machabæorum qui passi sunt pro Domino, vt legitur 2. Machab. 7. per totum. Hæc etiam fuit audacia sceleratissimæ matris eorum, quæ supra modum ferit laudabilis, & bonorum memoria digna: & masculinum animum femineæ cogitationi ingerens, pereuntes septem filios sub vnus diei articulo videns, bono animo ferebat, propter spem quam in Deum habebat.

Tertia autem audacia est qua quis audeat se committere Deo, de qua habetur Deuter. 33. Qui dixit patri suo, & matri sue, Nescio vos: & fratribus

fratribus suis, & ignoro illos: & nescierunt filios suos: hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum. *Seruanturunt.* Quia scilicet impleuerunt hoc quod est in Psal. 54. *Iacta super Dominum cogitationum tuam, & ipse te eruet.* Et 1. Petri 5. *Omniem sollicitudinem vestram projicite in eum: quoniam ipsi cura est de vobis.* Et Augustinus: *Iacta te in Deum: quia non est ita crudelis vt se subtrahat, & te cadere permittat.* Et istæ sunt tres audaciaz quas secum semper habet actus sanctæ fortitudinis.

Sunt etiam tres timores quos secum habet semper, scilicet, timor initialis, filialis, & sponsalis: quartum autem non secum habet sancta fortitudo, sed præcedit eam, & ille est timor feruillis. Timor autem feruillis est: qui propter penas æternas amplius quam propter Deum definit peccare. Vnde dicit Gregor. quod viuit in eo peccandi voluntas; & sequeretur opus si speraretur impunitas. Et de hoc habetur in Psal. 110. quod *initium sapientia timor Domini: intellectus bonus omnibus faciendis vult: laudatio eius manet in seculum seculi.* Et dicit Augustinus quod est initium sapientia timor Domini sicut seta est initium filii per quod fuit corium: quia scilicet filium non intrat, nisi per setam: sed tamen filium non cum seta est in corio. Similiter saporem charitatis æternorum inducit timor feruillis, sed tamen non est cum sapore ipso in corde hominis: vnde talis timor facit recedere ab actu peccati, & non à voluntate: & ideo de ipso dicitur 1. Ioan. 4. *Timor penam habet: perfecta autem charitas foras mittit timorem.* Et Gregor. Cum sit iudex timetur quod facies iudicis non amat. Timor ex timore est, non ex humilitate.

Timor autem initialis cum fortitudine est in inceptione ipsius. Timor enim ille non directe timet penas æternas, eo quod habet conscientiam de venia, sed adhuc timet culpam propter periculosum impulsu temptationum, & per consequens etiam timet penam æternam, scilicet, si admittatur culpa: & hic est timor incipientium in operibus fortitudinis, in quibus non quidem est peccatum, sed languent adhuc peccati reliquiis ex longa consuetudine contractis. Et de hoc timore habetur Malach. 1. *Si ego Dominus, ubi est timor meus?* Et Eccl. 1. *Deum time, & mandata eius obserua. Hoc est omnis timor.*

Timor autem filialis est cum fortitudine perfecta: quia timor filialis est, qui timet quidem separationem à patre per demeritum exhereditationis, & ideo ne tale demeritum admittatur, timet & reueretur patrem, solicite cauens ne aliquid tale committat quod oculos patris offendat: & de hoc dicit Psal. 118. *Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi.* Et Isa. 11. *Replebit eum spiritus timoris Domini.* Sed in Christo non fuit timor nisi quantum ad reuerentiam quam Patri exhibebat.

Timor autem sponsalis non attendit peccatum neque penam, sed fugit separationem ab amplexu, & hoc timet præcipue, scilicet, quod quandoque propter desiderium amoris ipsius sponsus amplexum differat, vel etiam subtrahat. Et de hoc habetur Isa. 26. *A timore tuo Domine conceptum, & quasi parturimus, & peperimus*

spiritum salutis. Timor enim causans conceptum est timor sponsalis. Cum his tribus timoribus est fortitudo in hoc videlicet quod timet timenda.

Sed adhuc notabile valde est, quod est timor in nobis quod est materia virtutis & vitij, vt dicunt Philosophi, & iste est timor qui est de quatuor passionibus naturalibus, quæ sunt timor, gaudium, spes, & tristitia. De his quadam supra loquuti sumus. Hic enim timor si ordinetur, est materia virtutis: & si non ordinetur, est vitium.

S. I. I.

Vlto secundum quos actus fortitudinis mulier vestiatur, videndum est secundum quas partes ipsius siue species paratur indumentum. Ponit autem Tullius quatuor partes fortitudinis, scilicet, magnificentiam, fidenciam, patientiam, perseverantiam. His autem quinque addit inueniuntur à sacra Scriptura, scilicet, fiducia, confidentia, longanimitas, confortatio, & constantia. Dicit autem Tullius, quod magnificentia est magnarum rerum & excelsarum cum animo ampla quadam & splendida propositione agitatio atque administratio. Et dicitur hic magna res quæ difficilis est valde. Et dicitur excelsa: eo quod est ultra posse eleuata. Et dicitur animus ab animositate. Et dicitur ampla: eo quod claudit in se magnum illud per audaciam bonam, de qua dictum est. Et dicitur splendida propter intentionem finis: quia facit hoc propter bonam honestum, & propter Deum. Et dicitur ibi agitatio propositionis: eo quod agit periculum in mente, & proponit, & ordinat qualiter incipiat, & finiat aggressum. Et dicitur administratio perfecta per opus.

Item dicit Tullius, quod fidencia est per quam magnis & honestis in rebus multum ipse animus in se fiducia certa cum spe collocat. Magna autem dicitur res, vt prius expositum est, & honestum secundum Tullium dicitur quod sua vi nos trahit, & sua dignitate nos allicit: quando scilicet non propter vilitatem, vel delectationem surgit appetitus in aliquid, sed propter decorem, & bonum, & plenum quod est in ipsa re: sicut est virtus, gratia, & huiusmodi. Et dicitur fiducia confidentia victorie in difficili. Vnde etiam patet quod confidentia, & fiducia, & confortatio quæ secundum quasdam partes fortitudinis dicuntur: potius sunt proprietates, & differentiaz, vel conditiones fidentia: vnde etiam à Tullio non ponuntur, sed comprehenduntur sub fidentia.

Item dicit Tullius, quod patientia est honestatis siue vilitatis causa rerum arduarum ac difficultium voluntaria ac diuturna perpassio. Et ex prædictis patet quid dicatur honestum. Vtile autem secundum Tullium & secundum Augustinum in lib. de doctrina Christiana, & in libro de Trinitate, est propter quod aliquid experitur, & præcipue propter honestum. Dicitur autem res ardua ab eodè à quo dicitur excelsa, scilicet quia eleuatur ultra posse humanum. Difficile autem est quod distat ab actu, & facere nostro: quia ad illud agendum oportet colligere posse & virtutem. Voluntaria autem

autem dicitur perpassio: eo quod dicit Augustinus quod nemo inuitus benefacit: est quandoque bonum est quod facit: debet autem intelligi de voluntate quæ est ratione recta: quia alia non est voluntas secundum Damascenum nisi illa. Et etiam Philosophus dicit quod omnis voluntas in ratione est. Dicitur autem diuturna propter sustentiam vsque in finem difficultatis: quia non est fortis qui fortiter incipit, sed qui subtiliter & fortius progreditur, & fortissime consummat. Et ideo etiam Tullius per huiusmodi diurnitatem longanimitatem comprehendit sub patientia, & non ponit eam partem per se. Sed sacra Scriptura quæ quamlibet differentiam & conditionem virtutis ponit pro virtutis specie, ponit plures quam Tullius qui loquitur philosophice & proprie.

Item dicit Tullius, quod perseverantia est in ratione bene considerata, stabilis, & perpetua permansio. Et dicitur ratio bene considerata cogitatio deliberata de bono honesto quod stare debet per opus fortitudinis. Dicitur autem stabilis: eo quod non metur & trepidet virtus animi. Et perpetua dicitur vsque ad consumptionem victorie gloriose. Et ideo iterum constantia comprehenditur per ipsam sub perseverantia: quia constantia nihil aliud est quam virtus animi non mutans. Confortatio autem comprehenditur sub specie magnificentia: quia confortatio est qua quis se erigit ad excelsa superanda ex spe victorie. Habitis definitionibus harum virtutum, consequenter ponendæ sunt Sanctorum auctoritates de actibus ipsarum in muliere forti, quæ est fidelis anima.

De magnificentia autem notandum est, quod quintuplex est magnificentia, scilicet, gratiarum actionis, liberalitatis siue munificentia, potestatis, laudis siue glorie, & fortitudinis. De magnificentia gratiarum actionum habetur in Machabeis. De magnis periculis à Deo liberari magnifice gratias agimus: vt puta qui aduersus talem regem dimicauimus, scilicet, regem superbia diabolus, de quo dicitur Job 41. quod ipse est rex super vniuersos filios superbia. De magnificentia autem liberalitatis siue munificentia Exod. 15. vbi laudat Moyses Deum in donis suis, dicens: *Quis similis tui in fortibus Deus? Quis similis tui, magnificus in sanctitate, & terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia?* De magnificentia autem potestatis habetur 3. Regum 10. *Magnificatus est rex Salomon super omnes reges terra diuitiis & sapientia: & vniuersa terra desiderabat videre vultum Salomonis vt audirent sapientiam illius.* Et hæc competunt Christo viro huius mulieris, qui potestate Rex regum est, & Dominus dominantium. Diuitia gratiarum eius in omnem creaturam profuse sunt largissime. Similiter sapientia eius non est numerus. Vniuersa etiam terrarum est, homines desiderant vultum claritatis eius: eo quod omnes appetunt beatitudinem, licet non omnes querant eam vbi est. De eodem & fere idem habetur 2. Paralip. 9. *Magnificatus est Salomon super omnes reges terra præ diuitiis & gloria: omnesque reges terra desiderabant videre faciem Salomonis.*

De magnificentia autem potestatis habetur in Psal. 8. *Eleuata est magnificentia tua super celos, hoc est, in ætatis extollenda laudis magnificentia.* Et Eccl. 10. *Noli despiciere iustum hominem pauperem, & noli magnificare peccatorem & diuitem.* Et Zacha. 12. *Saluabit Dominus tabernacula Iuda sicut in principio, vt non magnifice gloriatur dominus David.* Et notandum, quod magnificentia glorie non differt à magnificentia laudis: quia vt dicit Augustinus super epistolam ad Rom. in fine. Gloria nihil aliud est quam clara cum laude notitia. De magnificentia autem fortitudinis habetur Thren. 1. *Absolut Dominus omnes magnificos meos de medio mei, hoc est, fortes.* Et Isa. 10. *In die illa visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius.* Magnificum enim hic dicitur cor regis Assyriorum: eo quod magna audeat inuadere quadam amplitudine animi, vt dictum est supra.

Confortatio similiter secundum Tullium comprehenditur sub magnificentia, & est quadruplex, scilicet, verbis, & spiritualis & interna consolationis, & fortitudinis, & confortatio auxilij, quæ tamen sub confortatione fortitudinis comprehenditur. De confortatione verbis habetur Deutero. 3. vbi loquitur Dominus ad Moysen, dicens: *Præcipe Iosue, & corrobora eum, atque conforta: quia ipse præcedet populum istum, & dimides eis terram quam visurus es.* Et Job 4. *Vacillans confirmauerunt sermones tui, & genua tremencia confortasti.* De confortatione interna consolationis habetur in Psalmo 103. *Paris cor hominis confortat, hoc est, confortat.* Et Genes. 18. *Panis buccellam panis, & confortetur cor vestrum.* Panis autem vocatur gratia intrinsecus roburans & confortans. Et Act. 9. *Cum accepisset eum, confortatus est Paulus, scilicet, quando per baptismum gratiam reficientem intrinsecus accepit.* De confortatione vero quæ species est fortitudinis habetur Iudith 13. *Conforta, vel conforta habet alia litera me Deus Israel, & respiciet in hac hora ad opera manuum mearum; & visitet promissis: Ierusalem civitatem tuam eriget, & hoc quod credens per se posse fieri cogitauit, perficiet.* Ita dixit Iudith quando euaginato ense stetit ad amputandum caput Holofernis. Et 2. Regum 2. dixit David ad viros Iabes Galaad qui sepelierant Saul: *Benedicti vos à Domino qui fecistis misericordiam hæc cum domino vestro Saul, & sepelissetis eum: & nunc retribuere vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratias eo quod fecistis verbum istud.* Confortatur ergo manus vestra; & estote filij fortitudinis. Licet enim mortuus sit dominus vester Saul: tamen me vixit domus Iuda in regem sibi. De confortatione autem auxilij habetur 3. Regum 2. *Salomon autem sedit super thronum David patris sui, & firmatum siue confortatum est regnum eius.* Et hoc fuit auxilio Dei, & principum qui adhererunt ei. Et 3. Regum 3. *Confirmatum est regnum in manu Salomonis.*

Sequitur de fidentia, sub qua comprehenduntur duæ, scilicet, fiducia & confidentia.

fidencia. Et parum differunt istæ tres : tamen differunt in aliquo, quia fiducia proptis innitur viribus, & ex hoc fiducia est posse in actum difficilem. Fiducia autem innitur quantitati difficultatis, & illam credit euincere. Confidentia autem respicit ad auxilium diuinum, & per illud se credit posse superare. De duplici autem fiducia inuenitur in sacra Scriptura, scilicet, de fiducia spei, & de fiducia fortitudinis. De prima habetur 2. ad Corinth. 1. *Nolo enim vos ignorare fratres de tribulatione nostra que facta est in Asia: quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem: ita ut etiam taderet nos vivere: sed ipsi in nobis ipse responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitavit mortuos qui de tantis periculis eripuit nos.* Inde etiam dicitur dissidentia desperatio de aliquo, sicut habetur ad Romanos 4. de Abraham quod in reprobatione Dei non hesitavit dissidentia, id est, desperatione, sed confortatus est fide dans gloriam. Deo, plenissime sciens quia quacunq; promissit ei Deus potens est & facere. Et ad Ephes. 2. Vos commisit, subaudi, Christus, cum esset mortui delictis & peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios dissidentia. De fiducia autem fortitudinis habetur Hebræ. 2. Ego ero fidens in eum, hoc est, fidenciam victoriam habeo in fortitudine & robore eius: quia licet diabolus fortis sit, tamen Christus fortior est per hoc quod est idem cum Patre, hoc est, per deitatem.

Fiducia autem est triplex, scilicet, fiducia fidei, fiducia spei, & fiducia fortitudinis. Fiducia fidei est, quæ operatur strenue propter certitudinem fidei. Fiducia autem spei est, quæ cum certitudine expectat bonum æternum propter securitatem liberalitatis diuinæ. Fiducia autem fortitudinis est, quæ strenue insurgit in difficile, eo quod credit difficile superare animi virtute vel robore. De fiducia fidei habetur Actuum 4. Erant enim Discipuli dicentes: Et nunc Domine respice in manus eorum, hoc est, persequentorum, & da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum in eo quod manus tuas extendas ad sanitates, & signa, & prodigia fieri per nomen sancti Filii tui Iesu. Et similiter Actuum 18. legitur, quod Appollo erat potens in Scripturis, & edoctus viam Domini, & feruens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantum baptismi Iohannis. Et sequitur, quod cepit fiducialiter agere in synagoga, id est, fideliter ostendit ei certitudinem fidei suæ ex constantia doctrinæ, & strenuitate operum bonorum. De fiducia autem spei habetur Tobias 4. Fiducia magna erit coram summo Deo elemosyna omnibus facientibus eam. Hic enim accipitur fiducia pro securitate spei quæ generatur ex elemosyna: quia sicut homo conicius est sibi quod liberalis fuit in pauperes, ita sumit sibi quandam securitatem ex liberalitate diuinâ. Et de spe impiorum dicitur in Iob 8. Non placebit Deo recordia sua, hoc est, hypocritæ, & sicut tela aranearum fiducia eius. De fiducia vero fortitudinis habetur in 2. Paralip. 14. vbi legitur quod Zara rex

Athiopum egressus est contra Asa regem Iuda habens secum decies centena millia, & currus trecentos, & venit vsque ad Marefa. Porro Asa perrexit ei obviam, & instruxit aciem ad bellum in valle Saphatha quæ est iuxta Marefa situata, & inuocauit Dominum Deum omnipotentem, & ait: Domine, non est apud te vlla distantia virtum in paucis auxiliariis aut in pluribus: adiuua nos Domine Deus noster: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non praualeat homo contra te. Et sequitur: Et ruerunt Ethiopes vsque ad interuicem. Zara interpretatur Oriens, & significat stellam quæ mane orièbatur in luce, sed globus suæ lucis in tenebras commutauit, scilicet, diabolum qui rex est Maurorum siue Athiopum terrorem, scilicet, peccatorum & infernorum dæmonum. Decies autem centena millia signant infinitos modos temptationum qui secum sunt: sicut clamat Dauid in Plalm. 3. Domine quid multiplicati sum qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt anima mea: Non est salus ipsi in Deo eius. Asa autem interpretatur sustollens facturam, & significat fortem qui semper facturam Dei sustollit viribus. Hic instruit aciem contra multitudinem dæmonum in valle humilitatis iuxta Marefa, quæ interpretatur amputatio: quia in primo motu obuiat diabolo. Vocatur autem vallis Saphatha quæ interpretatur iudicatis eos: quia humilitas semper diiudicat seipsum ne à Domino diiudicetur. Orat autem Asa, hoc est, mulier fortis: sustollens se in confortatione Domini dicens, quod in Domino & in suo nomine habet fiduciam victoriæ, in comparatione diuinæ auxiliij nihil reputans paucos aut multos bellatores. Vnde patet, quod fiducia robur animi est strenue agens: eo quod tantum difficultatis vincere præsumit.

Confidentia autem est triplex similiter, scilicet, fidei, spei, & fortitudinis. De confidentia fidei dicitur ad Ephes. 3. In Christo habemus fiduciam, & accessum in confidentiam per fidem eius. Item Matth. 27. Confidit in Deo, habet nunc eum sicut vult: dixit enim, Quia Filius Dei sum. De confidentia autem spei dicitur ad Hebræ. 6. Confidimus autem de vobis fratres charissimi meliora & viciniore salutis. Et ad Rom. 2. Confidit seipsum ducem esse caecorum, & lumen eorum qui in tenebris sunt. Et sequitur: Qui ergo doces alium, seipsum non doces. Et ad Hebræ. 10. Nolite aminere confidentiam vestram que magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est ut voluntatem Dei facientes reportetis promissiones. De confidentia autem fortitudinis habetur Ierem. 2. Ab Egypto confunderis, sicut confusa es ab Assur. Nam & ab ista egredieris, & manus tua erunt supra caput tuum: quoniam obrinuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum. Et loquitur ibi Dominus de Iudæis qui scædus amicitia fecerunt cum Egyptiis contra Assyrios, & intendit quod sicut opprimuntur ab Assyriis, sic confunduntur ab Egyptiis: quia non poterunt auxiliari, & tamen Iudæi habebant fiduciam in illis: & illam fiduciam obrinuit Dominus, quia impediuit eam, traducendo etiam Egyptios in manus

in manus Assyriorum. Quod autem manus in capite dicuntur habere, dicitur propter signum magni doloris: vnde confidentia hæc secundum sensum literæ est species fortitudinis præsumens vincere propter auxilium. Secundum moralitatem autem Assur, qui interpretatur beatus, significat prosperitatem huius vite, in qua confunduntur propter peccatum mali homines. Egyptus autem, qui interpretatur meror vel angustia, significat aduersitatem, in qua tamen confunduntur quia eleuantur in prosperis, & deiciuntur in aduersis. Fiducia autem est mundus, & voluptas vite, & iuuentus: & huiusmodi: quæ ob erit Dominus in die mortis infligens dolorem intolerabilem, qui significatur per manum in capite. Item Sophonia 2. loquitur de mundo, dicens: Hæc est ciuitas gloriôsa habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestia? Omnis qui transit per eam, sibilabit, & movebit manum suam. Mundus deservit in die iudicij: & est modo cubile bestia, hoc est, diaboli: & Sancti sunt qui tranierunt: quia non manent in hoc mundo, & sibilant deridentes mundum, & movent manum excutientes eam ne aliquid rerum mundanarum adhaereat.

Sequitur de patientia, quæ est tertia pars secundum Tullium. Est autem triplex patientia, scilicet, asinina, & asturæ siue calliditatis, & tertia est patientia virtutis, & hæc est duplex, scilicet, patientia spei, & patientia fortitudinis. Patientia autem spei est expectatio rei speratæ sine deiectione animi, & de hac habetur Roman. 8. Nam quod videt quis quid speret? si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Et ad Hebr. 10. Patientia vobis necessaria est ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Patientia asinina est quæ prouenit ex soliditate sensus, quando aliquis nescit auertere iniurias, & ideo æquanimiter tolerat eas, & hæc est patientia ebrii de qua habetur in Proverbiis 23. Verberauerunt me, & non dolui: traxerunt me, & ego non sensi.

De patientia autem asturæ, scilicet, quæ dissimulat iniurias, non tamen remittit, sed æquanimiter sustinet ad tempus, habetur 2. Mat. 5. vbi legitur, quod rex Antiochus misit principem odiosum Apollonium cum exercitu ex viginti & duobus millibus, præcipiens eis omnes perfectæ ætatis mares interficere, mulieres autem ac iuuenes vendere: qui cum venissent Ierosolymam, pacem simulans quieuit vltimè ad diem sabbati, & tunc feriatis Iudæis arma capere suis præcepit, omnesque simul qui ad spectaculum processerant trucidavit, & per viam rem cum armatis discurrens ingentem multitudinem petemit. Hic patet quod ad tempus fuit patientia fraudis & astutiæ. Et hæc est instructio moralis: quia Apollonium diabolum significat, cum satellitibus suis, scilicet, luxuria, fornicatione, auaritia, & huiusmodi vitiis. Ierosolymam autem fidelis anima non litera, sed spiritu Iudæa quæ confitetur Domino, & glorificat eum. Hæc non capit in die profecto, sed in die festationis: quia quando homo bono aliquo exercitio occupatur diabolus tempus ingerenditanti oïnes non inuenit: sed cum inuenit domum quam

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti

excundo reliquit, scopis vanitatis & pompæ mundatam & ornatam seculi illecebris & spectaculis, assumit secum exercitum septem spirituum qui sunt nequiores se Luc. 11. Et interficiunt primo ad spectaculum facillimum diaboli procedentes perfectæ ætatis, hoc est, opera perfectionem faciendâ: sed mulieres resolutas, scilicet, in voluptate, & iuuenes lasciuentes in desideriis carnis vendunt peccatis per consuetudinem. Hæc etiam fuit patientia Cain qui dissimulauit rancorem coram patre & matre, & euocauit Cain Abel vtunicum extra homines, & ibi interfecit Gen. 4.

De patientia autem virtutis dicitur Iacob. 2. Patientia opus perfectum habet. Et Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et in Proverbiis 25. Patientia leniesur principis, & lingua mollis confringet duritiam, id est, verba patientiæ. Et ponuntur in istis tribus auctoritatibus tres effectus patientiæ, scilicet, perfectio operis, possessio propriæ animæ ad nutum quam iratus & impatiens ad nutum non habet: & placatio Dei & emollitio iustitiæ ipsius.

Longanimitas vero continetur sub patientia secundum Tullium, quæ in sacra Scriptura triplex inuenitur, scilicet, misericordiæ, spei, & fortitudinis. Longanimitas misericordiæ est quæ diu delinquenti differit penam, & dissimulat vindictam: vt sic trahat ad penitentiam, de qua habetur ad Rom. 2. An diuinius hominibus, & patientia, & longanimitas contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducat? Et in Plalm. 102. Longanimitas & misericordia tua misericordia.

De longanimitate autem spei notandum, quod spes dicitur longanimitas quæ diu æquanimiter expectat rem speratam sibi promissam. Et de hac habetur ad Hebr. 6. Abraham namque promittenti Deo quoniam verum habuit per quem iuraret maiorem, iurauit per semetipsum dicens: Nisi benedicam benedicam te, & multiplicabis multitudine. Et sic longanimitas ferens, adeptus est reprobationem.

De longanimitate autem fortitudinis, quæ scilicet strenue tolerat aduersa diu vique ad finem victoriæ, & potest continuare pericula, habetur in 2. Corinth. 6. vbi dicit Apostolus quod in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in firmitate, in spiritu sancto. Hanc etiam longanimitatem ponit idem Apostolus inter fructus spiritus ad Galat. 5. De eadem etiam habetur Iacobi 5. Exemplum accipite frater eorum mali, & longanimitati, & labori, & patientiæ propheta qui loquutus fuit in nomine Domini. Ecce scitis quam tenui voce Iherusalem loquutus esset, & sicut Iherusalem vidit, quoniam miserum Dominum est & miserum.

Deinde videmus de perseverantia, quæ vltima ponitur pars fortitudinis, & continetur cum ipsa constantia & sub ipsa. Notandum autem, quod perseverantia triplex est: quoad quæ enim propolitum perseverandi in bono bono quod incipitur, dicitur perseverantia: & de hoc à Beato Augustino in libro de bono perseverantia.

immortalis est memoria illius: quoniam & apud Deum nota est (per decorem) & apud homines (per virtutes.) Fides etenim primæ veritati ipsam cognoscit, spes autem æternitati beatitudinis vnit quantum expectat, & charitas vnit bonitati. Similiter istæ virtutes decorem habent consonantia: dum fides Deum ostendit, spes autem ad ipsum se extendit, & charitas ipsum apprehendit. Eodem modo consonant in ædificio cordis: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus: ut dicitur 1. ad Corinth. 3.* Hoc exponens Glossa Ambrosi, dicit, quod Christus in corde est fides Christi in corde: sicut dicit idem Apostolus alibi: *In fide fundati.* Spes autem parietes erigit, & charitas concludit in summo. Eodem modo in opere decorem præparationis habent: nam charitas opus elicet, spes conducit ad mercedem, fides autem dirigit intentionem, teste Augustino, qui dicit, quod intentio bonum opus facit, intentionem autem fides dirigit. De his tribus habetur 1. ad Corinth. 13. *Nunc autem manent fides, spes, & charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas.* Isti sunt illi tres viri qui apparuerunt Abraham ad radicem Mambre Genes. 18. Isti sunt etiam tres pueri illæsi in camino iniquitatis huius mundi Daniel. 4.

Decor autem omnium signatur 3. Reg. 10. ubi legitur, quod regina Saba videns omnem sapientiam Salomonis & domum quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta quæ offerebant in domo Domini, non habebat vitia spiritum. Regina Saba est sapientia huius mundi, quæ ut est multum in eloquentia, interpretatur secundum aliam interpretationem capta, quia captiuatur in obsequium Christi: & secundum tertiam interpretatur conuersio, quia ad Christum conuertitur. Domus autem Salomonis est domus ædificij spiritualis, quod ædificatur viro pacifico, hoc est, Christo. Sapientia autem est sapor æternorum. Cibi autem mensæ sunt refectiones, & dulcedines omnium virtutum. Habitacula autem seruorum sunt

Vires animæ: sicut } Rationalis.
Iracibilis.
Concupiscibilis.

In quibus præcipue serui Christi, virtutes scilicet, habitant. Ordo autem ministrantium est ordo virtutum qui explanatus est. Vestes autem virtutum sunt consuetudinis opera & gratia. Pincernæ autem dicuntur etiam, quia propinant vinum gaudij spiritualis quod lætificat cor hominis dispositum secundum decorem virtutis. Holocausta autem totius incendij deuotionis offerunt tres, scilicet, fides, spes, & charitas in domo Domini Deo, hoc est, in corde. Hæc videns, inquam, secularis sapientia non habet vitia spiritum seculi, sed acquirit spiritum Dei. Hæc duplices virtutes, scilicet, politice & theologice, significantur per Martham & Mariam Lucæ 10. Nam theologice sunt circa Deum, cardines autem satagunt circa frequens ministerium quod expletur ad homines. Significantur etiam per dispositiones Angelorum in celo, quorum tres chori Deo assunt: alij autem ministerium sui officij expleunt circa alia. Et tantum dictum

sit de decore virtutis huius mulieris fortissimæ.

Sequitur de decore eius in opere. Est autem in tribus decora in opere, scilicet, licito, honesto, & expediens. Opus licitum decorat ad Deum, honestum autem ad seipsum, & expediens ad proximum. Licitum autem secundum Augustinum est quod nullo præcepto prohibetur. Et hoc primum attendit mulier fortis in opere suo. Habens vero hoc quod est licitum, adhuc considerat vtrum sit honestum. Honestum autem est quod est laude dignum apud conscientiam & homines: vel ad minus quod non habet verecundiam appellatur honestum. Cum autem & hoc inuenit in opere suo quod non habet verecundiam, cogitat adhuc, vtrum sit expediens salutis proximorum. Sic enim impletur illud Apostoli ad Rom. 12. *Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.* Si enim omnia licita essent etiam statim facienda, nunquam diceret Apostolus 1. ad Corinth. 6. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Quia scilicet quædam licita non prosunt salutis proximorum, de quibus ipse Apostolus dicit 1. ad Corinth. 8. *Videte ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.* Et loquitur de his qui comdebant carnes idolis oblatas coram infirmis. Et ideo subinfert: *Si esca scandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.* Si iterum omnia licita essent etiam honesta, non diceret Apostolus 1. ad Corinth. 6. *Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigam potestate,* hoc est, non dabo alij occasionem iudicandi me ex opere mihi non prohibito per præceptum. Quod enim iudicatur ab alio, aliquam habet rationem indecentiæ & verecundiæ. Vnde decor perfectus operis est ut sit licitum, honestum, & expediens salutis proximorum. Vnde Apostolus ad Philipp. 4. dicit, quod *secunda sunt quæcumque iudicant* (id est, honesta) & *quæcumque iusta* (id est, licita) & *quæcumque bene fama*, id est, expediens salutis proximorum. Et ad Titum 2. *Sobrie iuste & pie vivamus in hoc seculo.* Iuste, id est, licite. Sobrie, ne verecundiam honestatis amittamus. Pie autem quoad utilitatem proximorum: quia impium est nocere proximis per scandalum.

Est etiam hæc mulier decora in gloria non vana, sed vera.

Est autem hæc gloria triplex, scilicet, } Conscientiæ,
Spei,
Tribulationis.

Gloria autem conscientiæ est lætitia quæ oritur de conscientia serenitate & securitate: de qua dicit Apostolus 1. ad Corinth. 1. *Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo.* Hæc autem gloria præcipue oritur ex tribus in conscientia existentibus, scilicet, quia non est culpa quæ remordeat, & hoc facit puritas à peccato: & quia inest conscientia securitas, & hoc facit abundantia meritum: & quia in vita & opere testimonium habet Spiritus sancti, quia scilicet secundum traditiones patrum & sacra eloquia conuersata est mulier hæc: sicut dicit Apostolus ad Rom. 9. *Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, testimonium perhibent mihi conscientia mea in Spiritu sancto.*

Et de

eandemque siue lucidissimam veritatis. Et hæc notatur per calculum candidum 1 vt in calculo notetur soliditas, & in candore luciditas diuinitatis quam speculabimur. Tertium est, quod nomine æterno honoris & gloriæ hæreditaria dicitur nos Deus noster. Et hoc notatur in nomine nouo, quod nemo scit nisi qui accipit: quia hoc est nomen aliud à nomine huius mundi quo Deus vocabitur sicut suos in regno constitutos.

Ex parte autem virtutis fortitudo quadruplici præmio decoratur. Et primum est perfecta prostratio eorum qui contra pugnant: unde dicitur in Apocal. 2. Qui vicerit & custodierit vsque in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes: & reget illas in virga ferrea. Gentes istæ sunt mundus & tyranni qui impugnaverunt Sanctos qui in inferno in virga penarum ferrea reguntur ad penas ordinatas contra culpas: quando exultabunt Sancti in cubilibus suis: & exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij ancipites, id est, ex utraque parte incidentes: quia in corpore & anima in manibus eorum.

Secundum autem præmium habet fortitudo in signis tyrocinij sui: quia nouis quibusdam insigniis vincens decoratur. Et hoc notatur Apoc. 3. vbi dicitur: Qui vicerit, vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vite. Vestis alba stola est corporis. Non delatio autem nominis, perfruitio æternitatis.

Tertium autem habet præmium: quia scilicet fortitudine sua hic sustinuit domum Dei, Ecclesiam scilicet in debilibus, sustinendo pro eis ne caderent in fide. Et ideo etiam in regno habebit gloriam de hoc. Et de hac habetur ibidem sic: Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem. Columna autem templi est qua sustinuit templum. Et quia persecerant sustinendo: ideo non egredietur foras amplius: sicut dicitur Eccli. 50. Simeon Onia filius sacerdos magnus, qui in vita sua suffulit domum, & in diebus suis corroborauit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est. Quia vero propter iustitiam passus est, nomen Dei tanquam memoriam æternam scribitur super eum. Et quia se murum posuit pro ciuibus Sanctorum, ideo etiam nomen ciuitatis Ierusalem inscriptum continetur super ipsum.

Quartum autem & vltimum habet præmium coronam pro qua pugnavit: sicut dicit Apocal. 2. Timoth. 4. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem seruavi: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus. Et de hac habetur Apocal. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. Non enim sedent in throno nisi coronati ad regnum.

Sequitur id quod tertio considerandum supra diximus, scilicet, qualiter mulier hæc his indumentis induitur. Breuiter autem dicendo induitur vt maritus, & induitur ad iucunditatem mariti. Vt maritus induitur: quia eiusdem virtutibus, De marito enim dicitur in Psal. 92. Dominus regnauit: decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se virtute. Mulier etiam decore & fortitudine induitur: vt sic de ipsa impleatur, quod dicitur Eccli. 17. Secundum se Deus vestitum hominem virtutis. Sed notandum valde est,

quod indumento mulieris fortitudo, primum est indumentum, & decore secundum. E conuerso autem est in vestibus Domini: quia decore præcedit fortitudinem, nimirum quia mulier per fortitudinem passionem venit ad decorem gloriæ: sicut dicitur 1. Petri 1. Passiones & posteriores glorias. Et 2. Corinth. 4. Id enim quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Et ad Rom. 8. Si tamen compatimur, vt & simul glorificemur. Existimo enim quod non sunt indigna passionibus huius temporis ad futuram gloriæ qua reuelabitur in nobis. Sed Christus est conuerso de gloria venit ad strenuitatem certaminis: sicut habetur ad Philipp. 2. Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo: sed semetipsum exinuit formam serui accipiens, & habitum inuenit vt homo.

Induitur autem vestibus ad iucunditatem sui viri: vt vir eius iucundetur in ipsa: sicut Esther 5. Die tertio induit Esther regalia vestimenta, & stetit in atrio domus regis, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii, contra ostium domus. Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, & extendit contra eam auream virgam quam tenebat manu: qua accedens, osculata est summitatem virgæ eius. Esther abscondita interpretatur, & significat fortem mulierem quam abscondit humanitas. Vestis autem regalis, est vestis qua induitur ipse rex Assuerus, qui beatus interpretatur, & significat Christum. Et hoc est fortitudo & decore indumentum eius. Stat autem in atrio cæli die tertio. Primus enim suus dies, est dies natiuitatis sue: & secundus est dies conuersationis, & tertius dies est glorificationis sue quando stat in atrio. Et tunc propter dejectionem omnium maculæ & vestimentum gloriæ placet oculis regis quem decora facie & venusto aspectu in decore suo videbit. Extendere autem contra eam virgam clementiæ, nihil aliud est quam exhibere sibi lumen & radium faciei sue: quia hæc est virga, inquam, regis: & deducet omnes beatos in regnum beatitudinis æternæ. Osculari autem illam virgam, est cum plenitudine amoris & pacis illud incircumscriptum lumen amplecti, & accedere ad eum continuo passibus fructuosis: quia Sancti fruuntur, nec fastidiunt quo frui magis sciunt.

§. IV.

Sequitur de secunda parte versiculi huius, quæ est: Et ridebit in die nouissimo. In qua consideranda sunt tria, scilicet, risus huius mulieris, causa risus, & dies nouissimus qui est tempus risus eius. Risus huius mulieris est dilatio cordis in gaudio, & iubilus mentis, & decens quedam & grata iucunditas mentis cum distractione labiorum non immoderata. Et de hoc habetur Job 8. Impletur os tuum risu, & labia tua iubilo. Iubilus autem, vt dicit Cassiodorus, est cordis gaudium quod nec cor totum claudere, nec lingua totum potest exprimere. Et hoc nihil aliud est quam illud gaudium plenum, de quo dicit Dominus Ioan. 16. Petite, & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum. Et de quo Math. 25, dicitur: Engit sermo bone,

bone, & fidelis: intra in gaudium Domini tui. Gaudium enim sempiternum huius mundi intrat in hominem, & risus eius dolore miscetur, & extrema gaudia eius occupat luctus: vt dicit Salomon Proverb. 14. Sed illud gaudium est secundum Apostolum 1. Corinth. 2. quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in corde hominis ascendit quæ preparauit Deo diligentibus se. Tunc enim iuxta Illa. 35. Gaudium & lætitiæ in Sancti obinebunt, & fugiet dolus & gemitus, quæ hic occupant & impediunt gaudium. Et Apocal. 21. Absorbet Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, hoc est, omnem causam lacrymarum. Et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra: quæ prima abierunt. Et ideo non mirum si os risu & labia iubilo implebuntur.

Sed notandum valde est, quod hæc mulier non tantum ridebit de gaudio Sanctorum in quibus iucundatur, sed etiam deridet eos quos hic monuit, & vedem eius audire noluerunt: sicut legitur Proverb. 1. Quia vocauit, & non uenisti: extendi manum meam, & non fuit qui aspicere: despectus omne consilium meum, & increpationes meas neglexisti: ego quoque in interitum vestro ridebo, & subsamabo, cum uobis id quod similitudo aduenit, cum irruerit, repentina calamitas, & interitum quasi tempesta ingruerit: quando uenerit super uos tribulatio & angustia. Tunc innocubunt me, & non exaudiam: manes confitent, & non inuenient me. Et notantur hæc ea quæ faciunt condemnationem reproborum: quorum primum est contemptus uocationis per uerbum. Secundum, contemptus auxilij per manum. Tertium, contemptus consilij de modo conuersionis. Quartum, refutatio increpationum pro delictis. Et sequitur condemnatio eorum secundum partes speciales. Et prima est interitus in ablatione uite æternæ ab eis: hoc est, cum separantur à Deo. Secunda est aduentus supplicij æterni, quod timebant per fidem infirmam & timorem seruilem. Tertia est calamitas quæ consistit in subtractione omnis boni ab eis. Quarta est diuersitas penarum infirmitantum & irruentium ad modum subite tempestatis, quæ excitatur flatu ire Dei per ministerium demonum. Quintum est tribulatio. Et dicitur tribulatio à tribula: quia quasi tribula quedam terantur, & compescuntur in penis. Angustia autem est sexta pars, quæ angit cor in verme conscientie. Vltima autem pars est desperatio exauditionis in inuocatione Dei, quæ pars signata est in diuite sepulto in inferno, qui gurram extremitatis digiti ad refrigerium lingue obtinere non potuit Luc. 16.

Est autem etiam hic risus triplex, & derisus. Quidam quibus non ridet, nec deridet mulier ista. Dicit enim Salomon quod risus est in ore stulti: & hoc risu non ridet. Et est risus fraudulentus, sicut legitur Proverb. 20, quod est qui quasi per risum operatur scelus. Et est risus consolatoris mundanæ, de quo dicit Dominus Lucæ 6. Vt uobis qui nunc rideatis: quis plorabit. Est etiam derisus de quo dicit Job 12. Deridentur isti simplicitatis, tempore contemptu apud conuersationes diuinitatis. Hoc est cum simplicitas iusti sit lampas & lux uite: tamen est contempta apud cogitationes diuinitatis huius mundi: & ideo deridetur ab eis. His modis neq; ridet, neq; deridet hæc mulier, quæquam hominum, sed modis supra dictis ridet, & deridet,

Nunc vidende sunt cause risus eius. Sunt autem cause tribus modis sumptæ scilicet,

Ex parte sui, Cause: Ex parte Dei, Ex parte societatis.

Ex parte sui est causa quadruplex. Prima est quando nature eius capacitas tota replatur gaudio: quæ hic fuit uacua, nec habuit unde gauderet. Secunda est: quia remunerabitur omne meritum ipsius, cuius remunerationem dum hic uiueret, sentire ad oculum non poterat, licet crederet fide simplici: sicut exultant ministeriales tempore remunerationis sui ministerij. Tertia est: quia etiam omne id habebit quod sperare potuit: vt etiam spes eius dilata quæ afflixit animam, mercedem suspensij & dilationis & longanimitatis accipiat. Quarta est: quia etiam ultra erit merces eius quam ipse vel fide vel dilectione potuisset comprehendere. Et hæc quatuor simul notantur in una autoritate Domini Luc. 6. Misera bonam, & contrariam, & cogitatem, & superfluentem dabo in saeculum uestrum. Bonam quoad impletionem capacitatis natura. Contra, quia impleta est mensura, pressa scilicet & compressa vt magis capiat, & illa datur merito, quia octupla mercede remuneratur. Cogitata uero, quando etiam ponderibus & ictibus, & rationibus ponderum conficitur res mensurata: & illa datur spei, & fidei, & dilectioni. Sed superfluentem est infinita: quia Deus ibi mensuratur quem nihil creaturæ capere potest: & illa datur ex solius Dei bonitate & liberalitate.

Ex parte Dei etiam habet quatuor causas ridendi. Prima est uisio aperta: quia sancti, iuxta Psal. 30, absconduntur in abscondito faciei Dei à turbatione hominum. Secunda est dilectio perfecta Dei uisio & habitus: & hæc est pars Mariæ optima quæ non auferetur ab ea Luc. 20. Fides enim auferetur, & manebit uisio: spes auferetur, & manebit comprehensio: charitas autem nunquam auferetur, sed perficitur. Tertia tam est fructio ipsius dum continuo gustant dulcedinem substantiæ Dei, & inebriantur ab ubertate dulcedinis eius. Quarta causa est fructio Dei & hominis in una persona Christi. Et hæc duo notantur Luc. 1. ubi dicit Dominus, quod disponit Sanctus sedere super mensam suam in regno suo: vt comedant & bibant. Comedant, inquam, dulcedinem substantiæ eius, & bibant nectat fructuosis ex ipsius substantiæ, uel purissimam, quæ facies Dei est, per se ostensa.

Ex parte Sanctorum etiam habet quatuor causas ridendi, quarum prima & præcipua est, quod habitant Sancti in unum, & est eis cor unum & una anima in concordia uiuendo Deo: vt dicit Augustinus in Psal. 133. Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum: sicut unum corpus, & unum spiritus, & unum cor, & unum sensus. Unguentum autem est unctio dulcedinis Spiritus sancti penetrantis omnes, & remouentis ab eis omne quod uolentem contrariatur. Est autem in capite Deo distillans ad barbam hoc est ad apostolicos viros qui labia uiriliter agendo dicuntur: & uenit descendens largiens descendens, & ad uultum Sanctorum, qui per oram uelimenti figuratur. Secunda causa est possessio communis omnis boni quod habetur à singulis: & hoc facit charitas perfectissima, quæ

ibi bona facit communia: vt quilibet in quolibet perfecte possideat quod habent singuli: vt impleatur illud quod huc præcessit in figura Actuum 4. scilicet, quod nullus quod possidebat suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia: & tamen distribuitur à Deo dispensatore unicuique largiter quantum vnquam opus est beatitudini sue. Tot enim & tanta gaudia quæ habentur in singulis à singulis, quem non mouerent ad risum: cum etiam minus gaudium risum inducat: Tertia causa est affectus societatis quem vnus ostendit aliis. Sicut enim virtutis hic est amicos inter se signa amicitie monstrare ad inuicem: ita etiam ibi monstrabit vnus aliis affectum suæ societatis & amicitie. Vnde Isaia 32. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in requie opulenta, & in tabernaculis fiducia.* In pulchritudine pacis quoad vnitatem cordium: hæc enim tollit bella: & in hoc notatur causa prima. In requie opulenta quoad communem possessionem beatorum quæ habent singuli: & in hoc notatur secunda causa. Et in tabernaculis fiducia: quia vnus fiduciam amicitie ponit in reliquo: & illud est tertia causa. Quarta autem causa est eiusdem societatis splendor honestatis perpetuus: de qua dicit Dominus Matth. 13. *quod fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Et Sapient. 3. *Fulgebunt iusti, & tanquam scintille in arundinetis discurrunt: indicabunt nationes, & dominabuntur populis: & regnabit Dominus illorum in perpetuum.*

Tempus autem risus huius mulieris est dies nouissimus. Et consideranda sunt duo circa hoc, scilicet, quare dicatur dies, & quare nouissimus. Circa primum nota quod dicitur 1. ad Thessal. 5. *quod dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet.* Et in hoc notatur quod iudicium erit sine præuisione hominum. Vnde Dominus Matth. 24. *Sicut fuit in diebus Noe: ita erit aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes & nubentes & nuptus tradentes usque ad eum diem quo introiit Noe in arcam: & non cognouerunt donec uenit diluuium: & tulit omnes: ita erit & aduentus Filij hominis.*

Secundo nota, quod dies iudicij dicitur nox & tenebra malis: quia illis nocet & inuoluet perpetuis tenebris. Vnde Iocel 2. *Prope est dies tenebrarum & caliginis, dies nubis & turbinis.* Et dicitur tenebra interior: caligo autem exterior: nubes autem, pena pluens sulphur & picem: quæ sunt pars calicis eorum. Turbo autem impetus demonum rapientium & diripiendum damnatos. Vnde ibidem: *Magnus enim dies Domini & terribilis valde: & quis sustinebit eum?*

Item notandum, quod iustis est dies lucis: quia ibi induentur perpetua luce. Vnde Isa. 30. *Erit lux luna sicut lux solis, & lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum.* Et iterum Isa. 65. *Eccc ego creo calces nouos & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor: sed gaudebitis & exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo.*

Nouissimus autem dicitur: quia nouissimus est

- Número,
- In Gaudiis,
- Pœnis.

Nouissimus in numero: quia non erit amplius

tempus ad merendum vel demerendum. Vnde Apocal. 10. *Angelus quem vidi stantem supra mare & supra terram, tenuit manum suam ad celum, & iuravit per viuentem in secula seculorum, qui creauit celum, & ea que in eo sunt: & terram, & ea que in ea sunt: & mare, & ea que in eo sunt. Quia tempus non erit amplius, sed in diebus septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit per seruos suos, Prophetas. Angelus iste Christus est, qui habet vnum pedem, scilicet, humanitatis supra mare passionis. Vnde Psalm. 76. *In mari uis tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscuntur, supple, per gratiarum actionem. Alterum autem pedem habuit super terram, hoc est, stabiles & immobiles in opere Domini semper: vt dicit Apostolus ad Hebræ. 6. Et iurat per semetipsum, hoc est, immobiliter statuit. Iurat autem per creaturam gloriam & habitationem gloriosorum, id est, per celum & ea que in eo sunt: & per gratiam & habitationem gratiosorum, id est, terram, & ea que in ea sunt: & amaritudinem & habitantes in ea, hoc est, mare & ea que in eo sunt: quia ipse creauit electos in gloria & in gratia, & damnatos in amaritudine æterna. Et tempus non erit amplius: sed, septimus Angelus cuius tuba suscitatur mortuos, complebit vniuersa, sicut est prophetatum per Prophetas, & prædicatum per Apostolos.**

Nouissimus etiam dicitur esse in gaudiis: non ita quod post ea non sit futurum gaudium, sed quia gaudia illius diei incomparabilia sunt omnibus gaudiis aliis. De his autem habetur partim Isa. 66. *Letamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam: gaudeat cum ea gaudio vniuersi qui iugiter super eam, ut iugiter, & replentini ab ubere consolationis eius: ut iugiter, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius.* Et notatur quatuor singularia gaudia bonorum in his verbis. Primum est de coniunctione omnium bonorum in vnum qui modo dispersi sunt. Et hoc notatur cum dicit: *Letamini cum Ierusalem, & exultate.* Et læticia pertinet ad cor: exultatio autem ad corpus. Ierusalem autem est collectio omnium bonorum ad æternæ pacis visionem pertinentium. Secundum gaudium est spiritualis consolatio lugentium pro periculo suo & timor qui tunc perfectam accipient consolationem: sicut dicit Dominus Matth. 5. *Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.* Et hoc notatur cum dicitur: *Gaudete cum ea gaudio vniuersi qui iugiter super eam.* Tertium est abundantia alimentis æterni, quod instillarum omnibus Sanctis vegetat ipsos ad vitam æternam ab vberibus matris sapientie expressum, quæ nihil aliud sunt nisi presentia bonitatis & veritatis Dei. Et hæc notatur ibi: *ut iugiter, & replentini ab ubere consolationis eius.* Quartum vero est affluentia deliciarum in nouis reuelationibus beatificantibus: quia Dominus semper noua reuelat eis in facie sua: non vt nouis venientibus vetera projiciant, sed vt in ipso, cuius sapientie non est numerus, sine numero & sine fine, rationem accipient gloriæ. Et hoc notatur ibi: *ut iugiter, & replentini ab omnimoda gloria eius.* Mulgere enim ibi nihil aliud est quam nouas reuelationes extrahere.

Item Isa. vii. *Eccc ego declinabo super eam, scilicet, Ierusalem, quasi flumen pacis, & quasi torrentem*

rem mundanæ gloriæ Gentium quam sugeris: ad vbera portabimini, & super genna blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, in eam consolabor vos, & in Ierusalem consolaborimini. Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & esset vestra quasi herba germinabunt. In his verbis notantur duo, scilicet, de quo gaudebunt Sancti, & qualiter. De quo, quia de duobus, quæ accipient à Domino, scilicet, abundantia pacis: quia quasi flumen declinabit super eos in abundantia pacis. Et tunc implebitur illud Psalm. 121. *Fiat pax in virtute tua & abundantia in iuribus tuis.* Accipient autem gloriam Gentium in incomprehensibili substantia eius quam videbunt: quia hæc est gloria omnium gentium.

Qualiter autem consolabuntur nos notatur in tribus, scilicet, secundam quem modum similitudinis consolabitur nos, & ubi consolabitur nos, & secundum quid consolabitur nos. Secundum quem modum similitudinis: quia dicit, quod portabimur ad vbera: & notat similitudinem paruuli vagientis, qui vt taceat portatur ad vbera: ita Dominus faciet nobis, dicens: *Quiescat vox tua à fletu: quia portaris ad vbera sapientie scilicet, veritatis, & bonitatis Dei: ex quibus surgat lac beatitudinis æternæ.* Super genna etiam, & notat similitudinem: quia paruulus plorans ponitur ad genna matris, ita Dominus habet genna quibus nos cleuat ad blandiendum nobis, scilicet, æternitatis incommutabilitatem, & stabilitatem immortalitatis & impassibilitatis. Blanditur autem vt mater: in quo notat certitudinem dilectionis suæ ad Sanctos, ita quod non patietur vt tangat eos quicquam aduersitatis.

Vbi autem consolatur: quia in Ierusalem, in coniunctione scilicet omnium beatorum: vt tanto gratior sit consolatio, quanto nullus omnium remotus est à nobis pro quo sumus solliciti. Item tanto acceptior sit nobis consolatio, quanto eorum multis ipsa consolatione honorificamur à Deo: quia qui Christo ministrat hæc honorificabit eum Pater suus qui in celis est.

Secundum quid autem consolatur: quia videbimus ad oculum interiorem & exteriorem, scilicet, ad interiorem diuinitatem & ad exteriorem gloriam humanitatis tantum: & cor nostrum gaudebit, & ossa nostra atque quidem primo in sepulchris per immutationem gloriose resurrectionis germinabunt, vt herba virens in æternum.

Est etiam dies ille nouissimus in pœnis, non sic autem quod postea non sint future pœnise, quia sunt finis & consummatio omnium pœnarum. Pœnæ illæ sunt tales, ita quod ultra eas non erit pœna maior eis. Sunt autem illæ pœnæ distincte penes quatuor, scilicet,

- Modum resurgendi,
- Refurgentes
- Indicium,
- Carcetem in quem detruentur.

Et hæc quatuor notatur Isa. 24. *Formido, & formidatio super terram, qui habitauerit in terra. Habitator terre est impius resurgens qui manebit in terra quam dilexit, cum Sancti capiuntur in nubibus obuiam Christo in ætra: & sic semper cum Domino erunt 1. ad Thessal. 4. vnde per hoc notatur pœna resurgenti, de qua postea dicemus. Formido autem erit iudicij: & per hoc notatur*

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

pœnæ quæ sumuntur penes iudicium. Laqueus autem est in modo resurgendi: quia cuncta alij sunt immutati in gloriam, isti resurgunt ligati laqueo in opprobrium æternum vt videant semper. Fouea autem est carcer inferni in quem detruentur.

Sunt autem in modo resurgendi pœnæ innumerabiles: sed tres speciales & maiores aliis, quarum prima est acceptio corporum ignitorum & incensorum igne inferni, in quibus ante non cruciabantur: quia non habebant. Secunda est bellum continuum corporis ad animam, & animæ ad corpus. Tertia est desiderium mortis perpetuum sine morte. De prima habetur Amos 4. *Iurauit Dominus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. Et per aperturam excubitis altera contra alteram, & proieceritis in Armon.* Iuramentum Domini est immobile decretum iudicij. Tunc dæmones tortores leuabunt damnatos in contis. Est autem contra instrumentum quo macellarij leuant boves excoriatos, intrudentes lignum per nervos crurium posteriorum, & ita leuantes suspendunt ad discendum: & illud lignum quod sic intrudunt per nervos crurium dicitur contra, & significat vinculum quo ligantur damnati ad supplicia. Reliquie autem sunt ossa quæ erunt in olla: & est integritas corporis in qua resurgent, & feruent in ipsa sicut olla. Apertura autem vna erit sepulchri, & exibat corpus: & altera apertura erit inferni, & exibat anima. Altera contra alteram, hoc est anima contra corpus: & iungentur & proieceritis in Armon, qui interpretatur anathema meroris. Et signat infernum cum damnatis qui sunt anathemati à Deo & in merore æterno.

De secunda pœna quæ est bellum continuum corporis ad animam, & e conuerso: eo quod corpus conuiciatur animæ quod ipsa debebat regere ipsum ad bonum, & direxit ad malum: anima autem corpori e conuerso quod delectationes corporales seduxerunt eam, & quod prona fuit ad malum caro omni tempore, ad bonum autem pigra & infirma. De hac, inquam, pœna habetur Iob 30. *Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possidem me dies afflictionis. Nolite enim memora perfratrum doloribus: & qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capiti iunice succinxerunt me. Comparatus sum luto, & assimilatus sum faeculi & cineri.* Anima enim marcescit quando tardum habet corpus, & e conuerso: & est in possessione afflictionis, quando afflictio dominatur in corpore & anima. Et dicitur possessio quasi positio pedum: quia tunc afflictio vtrunque pedem profunde & grauiter infigit, scilicet, confusionis & doloris: quia isti sunt duo pedes afflictionis. Os autem ponitur pro robore corporis quod perforatur verme conscientie quo anima mordet corpus. Et iterum, qui comedunt animam e conuerso non dormiunt, à quorum multitudine consumptum est omne vestimentum virtutis, vt sit etiam ibi confusio nuditatis: vt ignominiam peccati non operiat decor virtutis, quemadmodum fit in Sanctis per penitentiam delectibus peccata sua. Vermes autem isti succingunt, hoc est, strangulant corpus & animam mutuis & vicariis improperijs: & affi-

milage

milatur luto vilissimo corpus in fetore suo, & anima fatillæ leui quæ plena est igne æterno: utrunq; autem cineri in quibus dominatur ignis.

De tertia autem pœna quæ est desiderium mortis perpetuum sine morte, habetur Apoc. 9. *In diebus illis quærent homines mortem, & non inueniant eam: & desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.* Quia scilicet tanta discordia erit inter animam & corpus, quod libentissime separarentur si fieri posset: sed per iudicium iustissimum Dei simul tenentur: ut sicut simul peccauerunt, ita etiam simul puniantur.

Accipiuntur autem penes resurgentes pœnæ innumerabiles, sed præcipue in corpore accipiuntur quatuor maiores, & in anima tres. Et illæ quidem quæ sunt in corpore, sunt fetor & passibilitas corporis. Secunda autem grauitas & ponderositas ipsius & ignobilitas. Tertia autem tetra ipsius obscuritas & opacitas. Quarta vero est animalitas ipsorum & carnalitas. De prima habetur Amos 4. *Ascendere feci putredinem castrorum uestrorum in naves uestras.* Castra dicuntur damnati qui armauerunt se contra Deum. Et Isa. vii. *Egredientur, & uidebunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me.* Sancti egredientur passibus contemplationis, & uidebunt decorem iustitiæ vindicantis in cadaueribus, id est, corporibus cadentibus in vermes fetoris & putredinis suæ. Et Isa. 14. *Proiectus es de sepulchro tuo sicut stirps inutilis, & sicut sanie pollutus & obuolutus.* Hoc verificatur in die nouissimo quando impij corpus malis gratibus suis eicitur de sepulchro, sicut stirps inutilis quæ boni fructum vilem in vitam æternam non attulit, & sanie fetoris sui polluitur & obuoluitur in perpetua secula sub sanie collocandam. Et hæc sanies est immunditia peccati, quæ inficit ipsum.

De secunda vero pœna quæ est ponderositas, habetur Exod. 15. *Descenderunt in profundum quasi lapis.* Et iterum *Submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus.* Aquæ autem uehementes sunt pœnæ duriter concurrentes. Et hoc est quod dicitur in Apoc. 18. *Et sustulit unus Angelus foris lapidem magnum quasi molarem, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon, ciuitas illa magna, supple, in infernum, & ultra iam non inuenietur.* Bene accipit molarem: quia in mundo non uoluit nisi molere, terrena opera scilicet facere. Et in mare mittit: quia hoc est amarum & magnum. In pondere ipsi graues sunt, & ideo maiori impetu descendunt in profundum inferni. Hæc autem grauitas non est mollis, sed peccati, quod (ut dicit Iazac Philosophus) grauabit eos & deprimet eos sub tristi orbe inferni, ut amplius non inueniantur.

De tertia autem pœna corporis quæ est tetra obscuritas & opacitas corporum eorum, habetur in prophetia Isa. 13. *Facies combuste uultus eorum.* Et Thren. 4. *Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhaesit enim eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.* Denigrata quia sunt titio ignis inferni, & torris fumans in incendio qui denigrari potest, sed non illuminari: quia ignis ille non illuminat, sed comburit & denigrat. Quod autem dicit: Non sunt cogniti in plateis, sensus est, quod incantum ducuntur ad alium colorem à pulchritudine quam habuerunt hic dum nutrent & colescent

carnem suam in deliciis, quod in plateis non cognoscerentur etiam si uiderentur. Tunc enim diaboli deformitas obtinebit facies eorum, & non color humanus. Cutis adhæret ossibus squalore maciei: quia pinguedo epularum & ingurgitationum ibi remouebitur, & fiet quasi lignum aridum, quod est cibus ignis æterni.

De quarta autem pœna quæ est animalitas ipsorum, & carnalitas corporis eorum: habetur 1. ad Corinth. 15. ubi dicit Apostolus quod canet tuba præconij Domini uocantis mortuos: & mortui resurgent incorrupti, quoad numerum membrorum omnium. Sed tantum nos, hoc est, Sancti, immutabimur. Tunc patet quod in aliis non erit immutatio: sed animalitas & carnalitas & grossities eorum manebit in corporibus eorum, non ita quod cibus sint sustentandi ut prius fuerunt: sed ut sint ignobiles non spirituales, & ut sint cremabiles igne inferni. Et hoc est quod dicit Augustinus in lib. de ciuitate Dei, quod ignobilitas non tollitur à corporibus damnatorum. Et hoc uerum est de ista ignobilitate.

Sunt tres pœnæ quæ inueniuntur in ipsis maiores aliis quoad animam. Et prima quidem: quia pro uisione fruitionis diuinæ accipiunt uermem conscientie: quia uisa in corde peccata continuo mordent denti immortali & acuto. Et de hac habetur Isa. vii. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt usque ad satiætatem uisionis omni carni,* hoc est, electis, qui dicuntur hic omnis caro: quia sunt perfecta caro: quia glorificatam habent carnem: quæ gloria est perfectio carnis humanæ: quia ad hoc est creata à Deo. Et Isa. 14. *Subter te sternentur tinea, & operimentum tuum erunt uermes.* Tinea est quæ nascitur de ipsis damnatis expectatio eorum, & est uermis conscientie. Vermes sunt spirituales remorsiones de omisso bono & perpetrato malo.

Secunda autem est odium, inuidia, & ira, quibus replentur loco dilectionis Sanctorum in patria. Ad se inuicem habent odium: iram autem contra Deum iudicem eorum, & inuidiam contra Sanctos Dei & electos regni eius. Et de hoc habetur Ezech. 32. *Descenderunt in infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub caputibus suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum.* Arma enim iracundorum sunt ira, & odium, & mala uoluntas, & inuidia: quæ sunt peccata quæ non abscidit mors, sed etiam remanent in inferno, ut dicit Glossa. Gladij autem quibus impugnant se, sunt maledictiones & blasphemie: unde etiam sequitur quod iniquæ uoluntates sigillatæ sunt in ossibus eorum, hoc est, in medullis cordium suorum. Et in Apoc. 16. *Et nauerunt homines estu uehementi, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas.*

Tertia autem pœna in anima est peruersio intellectus & rationis: quia uerum quidem cognoscunt, sicut etiam demones: & tamen contra ueritatem proteruiunt & certant. Et ideo dicit Dionysius quod phantasiam siue rationem habent proteruam. Et de hoc habetur in Euangelio Matth. 22. ubi iubet Dominus seruum nequam eijci in tenebras exteriores. Et dicit ibi Augustinus, Quia ante fuit etiam in interioribus: & tenebræ interiores sunt in ista proteruitate contra ueritatem, & ignorantia Dei quam non uident. Et ideo dicitur Amos 5. *Nunquid non tenebræ*

diei Domini, & non lux: & caligo, & non splendor in ea? Tenebrae dicitur propter exteriores tenebras, & caligo propter interiores. Et ista sunt ex parte anime.

Terribilis iniquitas iudicis horribilis, Manifestatio omnium peccatorum, Iudicis interpretatio dura, Condemnationis sententia, Separatio a societate omnium bonorum & a Deo, Coniunctio ad consortium reprobatorum.

Sunt autem ex parte iudicij sex que sunt: Prima pena est tanta, quod potius vellet operari mortibus quam videre filium in forma serui iudicantem: & tamen necesse est videre. Unde Matth. 24. *Tunc plangent omnes tribus terre, & iherosolim filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute multa & maiestate.* Et Apocal. 1. *Ecce veniet in nubibus: & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super eum omnes tribus terre.* Et Luca 23. *Filie iherosolim nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent: Beata steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera que non lactauerunt: quia incipient dicere montibus: Cadite super nos: & collibus, Operite nos.*

Secunda vero pena est manifestatio omnium peccatorum: Unde Daniel 7. *Throni positi sunt, & antiqui dierum sedes: vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda: thronus eius flamma ignis: rota eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque exiit de facie eius: millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. Iudicium sedes, & libri aperti sunt. Antiquus enim dierum est Deus qui creavit omnia tempora, & est post omnia, & super omnia: non tamen antiquatur, vel senescit. Sed antiquus dicitur propter sapientiam gubernandi & iudicandi. Hic habet thronum ut flamma ignis: quia in igne venit Dominus ad iudicium, ut dicitur Isa. 46. *Fluvius autem igneus est ignis ille quo exuretur facies mundi, qui tunc in volando secum habet ad infernum damnatos. Vestes autem Dei sunt Apostoli, qui adhaeserunt capiti nostro Christo. Ministrantes & assistentes sunt Angeli, qui secum erunt in iudicio. Libri autem sunt conscientie omnium que tunc aperientur: sicut dicit Apostolus ad Rom. 2. *In die cum iudicabit Dominus occulta hominum secundum Evangelium, notum per Iesum Christum.* Et 1. Corinth. 4. *Nolite ante tempus iudicare quosquis tenet Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit misericordie a Deo.***

Tertia vero pena est durissima interpretatio iudicis, que scribitur Matth. 23. *Esuritis, & non deditis vobis bibere, &c. Auctoritas enim supra notata est.* Quarta pena est condemnationis sententia, que continetur ibidem, cum dicitur: *Ite male dicitis in seipsum alterutrum, qui parati estis diabolo & angelis eius.*

Quinta autem pena est separatio a societate omnium bonorum & a Deo: unde ibidem dicitur: *Contra dextris, laudat autem a sinistra. Oves a dextera dextris, boves autem a sinistra. Oves a dex-*

tris: quia ipsi sunt filij dexterae, sicut Benjamin: & ibi est locus filij, sicut habetur in Psal. 109. *Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Sed sinistra est in terra, ut perpetuo dominetur eis scabellaris subiectio: unde etiam Apostolus dicit 1. ad Thessal. 4. quod Sancti rapiuntur obviam Christo in aere, & sic semper cum Domino erunt: impiis in terra remaneantibus quam dilexerunt.

Sexta pena est coniunctio ad societatem reprobatorum, qui nullo affectu se invicem diligunt: unde Iob 41. *Corpus eius, hoc est, leviathan, qui signat diabolum, quasi scuta fusilia, compactum, sicut unum se invicem. Una uni coniungitur, & ne spiritum quidem intus per se. Una alteri adheret, & tenet se nequaquam separabuntur.* Corpus diaboli sunt omnes damnati, qui sunt quasi scuta fusilia: ne saculis divini amoris possint vulperari. Compactum autem est: quia non tantum coniunguntur damnati, sed etiam colligati leguntur, ut ex strictura etiam penam habeant. Sunt sicut qui duritia obstinate voluntatis contra Deum pugnaverunt. Et una alteri adheret: quia qui similes sunt in culpa, similes etiam sunt in pena: & ita non separantur. Gladius autem accipit, id est, ex utraque parte acutus in corpus, scilicet, & in animam, est sententia iudicis: quia colligat damnatos, ut sic fuerint socij in culpa, ita sint similes in pena.

Calor ignis interioris & exterioris ardens, Frigus interioris & exterioris persequens, Tenebra interioris & exterioris, Foeus lacrimarum, Honor societatis que est in loco illo, Presentia faciei demonis perperus, Cautus iudicis & videntes, Stridor dentium, Fletus oculorum, Et ipsius carceris captivitas.

Calor ignis est ibi ad lucem, sed ille ignis calidior est in ingenium quam nosser ignis: nec est lucens, sed tantum ardens: nec tantum comburens corpus, sed & animam & corpus nec consumens substantiam, sed in perpetuum persequens peccatum & incedens in corpore & anima. Et hoc est expositio Basilij super illud Psal. 8. *Pax Domini incidit flammam ignis. Pax Domini, id est, receptum Domini, non videtur, id est, videtur, flammam, id est, lucem, ignis, hoc est, ab ardore ignis: ut lux sublevari sanctis superius, calor autem prosequatur in inferos inferius: unde Deut. 32. *Ignis succensus est in furis meis, & ardebit usque ad montem sinai, & comburuit fundamenta montium: terra sunt terram, id est, peccatores: montes autem sunt superbi, & fundamenta autem ipsorum iniqua voluntas, que prosequuntur ignis inferi.* Et Isa. 30. *Propter quod non habetis superbi, & non videtis prope, & dilata est. Non timentis enim terram, & ligna multa: quia Dominus super torrentem superbiae superbiae vestre, Tophet est vallis quaedam, & ponitur pro inferno, que preparata est ab heri, hoc est, a principio carceris: quia iacet carcer opera sex dierum**

dierum etiam gehenna creata est: & preparata à rege iustitiæ Deo quod in ipsa dormiat omne quod sibi obstat inique. Profunda autem est: quia in corde terre: dilatata ut omnibus damnatis sufficiat. Nutrimetum in quo pascitur infernus est ignis comburens, non illuminans: & ligna, id est, damnati aridi virore gratiæ: & sunt multa, quia dicitur Matth. 20. *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Flatus autem Domini est ira eius & imperium: & illud imperium iustitiæ vindicantis succendit eam, ut ardeat sicut torrens sulphuris quod foetet in ardore: quia damnati in ardore poenæ sentiunt in quo fetore peccati vitam consumperunt.

Secunda poena est frigus intus & exterius, persequens & ipsum, sed non mitigans calorem: sicut videmus in febricitante qui maximo calore adurit, & tamen frigus etiam sentit interius: & de hoc habetur Job 24. *Transibunt ab aquis nivium ad calorem nivium:* non ita quod nivis ibi sint futurae, sed nivium aquæ ponuntur pro frigore multum nocere: unde etiam sicut legitur Exod. 9. *quod ignis & grando mixta pariter ferebantur.* Et Sapient. 16. *Negantes esse posse impij, per fortitudinem brachij sui flagellati sunt novis aquis, & grandinibus, & pluvius persecutionum passi, & per ignem consummati.* Quod enim mirabile erat: in aqua, que omnia extinguit, pluv ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. Grandines & pluvie & nivis non erunt in inferno: sed per talia significantur impetus irruentis frigoris in damnatos: quod, inquam, frigus vindex est iustorum mandatorum Dei, quæ transgressi sunt damnati: unde habetur Sapient. 7. *Accipiet armaturam zelus Dei, & armabit creaturam ad visionem inimicorum.* Induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acies autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra infensatos. *Ibunt directæ emissiones fulgurum, & inquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.* Hic notatur modus condemnationis impiorum. Zelus enim iustitiæ Dei cogit Deum ad condemnandum. Instrumentum autem poenæ est creatura ab ipso creata, quam armat in visionem inimicorum, quando dat ei potestatem & virtutem nocendi & affligendi: sicut igni, & frigori, & tenebris, & huiusmodi. Ne autem Dominum lædere possit reprehendendo iustitiam condemnationis: ipse Dominus induet iustitiam, quia iudicabit iuste, & iudicium sententiæ erit rectum: & scutum in quo extinguuntur blasphemie muturantium contra iudicium suum, erit æquitas: quia ponunt poenam contra culpam: & primum erit ira non conturbatio mentis, sed infligens poenas, quæ perforat & transigit secundum interiora eorum, ut lancea. Orbis terrarum, hoc est, mundus pugnabit cum ipso contra illos: quia quicquid est ignobile in elementis mundi, sicut calidum, frigidum, tenebrosum, & huiusmodi: totum dividit à se elementa, & ministrabunt inferno: ut per illa crucientur reprobi. Emissiones autem fulgurum sunt irruentes poenæ ab ira Dei immixtæ & profunde ipsa vitalia animæ vulnerant: sicut sagittæ veniunt ab arcu nubium, bene, hoc est, fortiter curvato, & insilunt

ad certum locum: quia ad locum culpæ. Sagittarius enim ille non iacit sagittas in incertum, sed semper tangit signum: quia sapientia sua dirigit telum. Item Sapient. 5. *A petrosa ira plena mittentur grandines, candescet in illis aqua maris, & flumina concurrent duriter.* Contra illos stabit spiritus virtutis, & inquam turbo venti dividet illos. Ira dicitur petrosa: quia petras grandinis emittit: & dicitur petra grandinis, data poena impetuose irruens. Dicitur autem aqua maris, nunc æternæ amaritudinis multa, & nunc quiescens ut aqua maris candescere in illos, id est, penetrare interiora rectoris & cordis eorum sicut fluvius Cochiti, & Flegetontis, & huiusmodi, qui significant continuam successionem poenarum inferni, ut novæ poenæ novis superveniunt: & tamen veteres nunquam perfuendo deficiant: & ideo dicuntur concurrere duriter, non praetercurrere. Virtutis autem spiritus est fortis status venti qui succendit ignem. Turbo autem dividens est status dicens in contrarias poenas, scilicet, frigus, & calorem. Turbo enim provenit ex ventis sibi è contrario & è regione obviantibus.

Tertia poena est tenebra interior & exterior: & de hac habetur in Euangelio Matth. 25. ubi iubet Dominus ligatum manibus & pedibus, proijci in tenebras exteriores. Threno. 7. *Minavit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.* Et Job 17. *In tenebris syani lectulum meum.* Et hæc tenebræ significantur per tenebras Ægypti, quæ dicuntur fuisse palpabiles. Sapient. 17. dicitur de illis, quod *ignis nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpida flamma poterant illuminare noctem illam horrendam.* Ignis enim ille non illuminat, ut dictum est, sed adurit. Syderum autem limpide flammæ, ut dicit Isa. tunc stabunt, & non lucebunt damnatis.

Quarta autem poena carceris est fetor lacis: unde Job 17. *Putredini dixi: Pater meus es, mater mea & soror mea, vermibus.* Fetor autem non debet sic intelligi quod fiat exhalatione alicuius putredinis: quia non putrescant ibi corpora. Sed ignobilitas illa quæ congregabitur in lacu, dicitur putredo, & morsiones sive puncturæ poenarum dicuntur vermes. Zachariæ 9. *Emissi sunt vincti de lacu in quo non erat aqua.* Et loquitur de redemptis de inferno, & vocat aquam refrigerium consolationis quæ non est ibi.

Quinta poena est horror societatis illorum, qui in loco illo congregantur. Horror autem ille generatur, ex inimicitia eorum adinvicem, de qua supra dictum est. Et dicitur Threno. 7. & loquitur ibi Ieremias in persona damnatorum, dicens: *Pellit nostram quasi clibanum excisa est.* Unde etiam se invicem deridere leguntur, & conuiciari: de quo habetur Isa. 24. quando Nabuchodonosor venit ad inferos, quod sibi communiando receperunt eum. *Inferna stabit se conturbata est in occursum ad invicem, suscitavit gigantes, hoc est, demones potenter & fortiter torquentes. Omnes principes terra surrexerunt de solis suis, omnes principes nationum. Præter se respicientur & dicent sibi: Et tu vulneratum es sicut & nos, nostri similis efficitur es. Dixit illi ad inferos superbia tua, & concidit cadaver tuum.* Infernus dicitur hic habitates in inferno, & ponitur continens pro confutatio:

contento: qui occurrerunt conuiciis ad damnatū iniquum regem, & suscitauerunt prouocatione iniqua voluntatis, gigantes: hoc est, fortes demones contra eum; quia placuit eis & rogant ut accidibus penis puniantur. Insuper etiam reges & principes qui nunquam solia pro abusu dignitatis suae in inferno acceperant, in derisum surrexerunt: & primates nationum, qui primi etiam frequenter sunt in penis inferni: responderunt, & dixerunt ei conuiciando, quod fortitudo eius vulnerata & occisa est, & superbia in infima inferni deuersa: & corpus quod multis deliciis excolere consuevit, in cadauer fetens cecidit. Nec est contra hoc quod diues sepelitus in inferno sollicitari videatur de salute fratrum: quia non propter amorem fratrum: sed ut minus ipse arderet, si fratres a criminibus ad quae ipse eos induxerat, absoluerentur: vel ut non sustineret conuicia ipsorum, improperantium sibi, quod ad vitia docuerat & vulnerauerat ipsos: vel ut verius dicit Augustinus, hoc compulsum fuit dicere propter exempla viuentium, ut magis credant Scripturam quam etiam mortuis resurgentibus.

Sexta poena est praesentia faciei demonis perpetua. Sicut enim Sancti assistunt ante faciem Dei: ita damnati vident facies demonum, qui eas affligunt in penis. Et facies illa describitur in Iob 41. *Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius ut palpebra diluculi. De ore eius lampades procedunt sicut testae ignis accensa. De naribus eius procedit fumus sicut olea succensa, & ignis ardens. Halitus eius praeuenit aures facie, & flamma de ore eius exhalat. In collo eius inuolutus fortitudo, & faciem eius praecedit vigor.* Sternutatio demonis est exalio vaporum multiplicatorum in cerebro, & cerebrum machinationes iniquas sunt. Sternutatio autem quae egreditur a tali cerebro, est pessimus odoratus malignandi: & est splendor ignis, non a fulgore, sed a terribilitate & crematione: & quia euidentis est malicia ipsius. Oculi autem eius quibus aspicit ad malum, sunt magni, & rubicundi ut palpebra diluculi quae sunt rubeae, & significatur ira in intuitu demonum: quia iracundi rubescunt oculis. Os autem quod loquitur ad animas emittit lampades: quia incendit animas & cogitationes in malum, & sicut rubeae fumantes & in igne succensae ab igne. De naribus autem, hoc est, capite suo, in quo discretio esse debet, procedit fumus dementis concupiscentiae, & furoris irrationabilis. Et halitus inique voluntatis, id est, spiritus, facit ardere penitus, hoc est, impios igne infernali succensos: qui tandem sunt terrestres, quia prius sunt de natura terrestri igne. Collum autem est cervicalis superbia ipsius in qua est fortitudo: quia plus ardet superbia temeritas, quam possit explere. Et egreditur omnia bona procedit faciem eius, quia illi qui sunt ante faciem eius, puniantur omni bono, & impleantur omni malo.

Septima poena est carere stringentes & vitas & prementes, de illa carere vocatur rudens inferni a Petro in secunda canon. 1. ubi dicit: *Deum non habetis peccatum non perierit, sed rudens inferni carceris in tartarum. Et ad illa carere in iudicium referuntur.* Sunt autem carere iste nihil aliud quam vincula

D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.

spiritualia quibus iupij ligantur ad penas ex culpis suis, quae significantur Ierem. 27. *Fac tibi vincula & carenas: & ponas eas in collo tuo, & mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidon in manu numerorum qui uenerunt in Ierusalem, & ad Sedechiam regem Iuda.* Ibi nominantur sex genera hominum quae vinculari debent in inferno. Edom enim sanguineus interpretatur, & significat illos qui in seculo voluptati carnis deserviunt: & illi sunt praecipue clerici seculares qui delicias carnis sequuntur. Moab autem interpretatur ex parte, & significat malos religiosos qui exempla perditionis praecipue ex parte habent: quia Praelati religionum praeter omnia sunt in concupiscentiae sepulchris sepulti in deserto religionis. Veruntamen Lox qui declinans interpretatur, genuit Moab & corrupit illa in monte. Mons autem religionis est continentia in qua Praelati praecipue contrahunt illos, id est, subditos carnales: quando ex eis generantur per exemplum opera perditionis quae discipuli habent a patre. Ammon autem interpretatur populus inutilis, & significat plebeios homines qui etiam fraude & dolo vadunt in tartarum. Tyris autem interpretatur angustia, & significat viuentes in matrimonio malos, de quibus dicit Apostolus, quod *tribulationem carnis habebunt inuestire.* Sidon autem interpretatur venatio, & significat nobiles huius mundi, qui sunt robusti venatores pauperum: unde sunt de genere Nemrod: & etiam cum ipso ligantur in penis. Rex autem Israel significat hypocritas pallio Dei operos, qui videntur soli esse reges & magistri in Israel: & tamen propter lupinum eorum intus dicitur damnari & ligantur in penis: & ita omnes ligantur mali. De hoc dicit Bernardus *Herpes uerum amorem uentem, manumque de pedum alia vincula & penam carcerum praeparat, stridentium, utentium: nec tamen consumuntur.*

Octava poena est stridor dentium, & nona sitis oculorum, de quibus habetur in Evangelio Matth. 23. *Locuti sunt & pedibus praeparat eis in tartarum carcerem: ubi erit sitis, & stridor dentium.* Nec debet ita intelligi quod oculi emittant lacrymas, quia hoc non tribuitur sed sic plorabunt amari. Stridor autem dentium est effectus frigoris.

Decima autem est captivitas carceris. Unde Psalm. 6. *Foderunt aures faciem meam fustibus, & incidunt in eam Per malam enim exemplum seditur locus inferni, & incidunt in eam illi qui malum exemplum dant*

tionis eorum: qui tot animarum (vt dicit Gregorius) rei sunt, quor ad infernos perditionis exemplo transmittuntur. Seraphim qui interpretatur totus ardens, est ignis diuini amoris qui purgandum succendit: & calculo penitentia os eius tangit, & emundat ipsum à peccatis labiorum, id est, à prædicatione polluta, emundando vitam.

§. II.

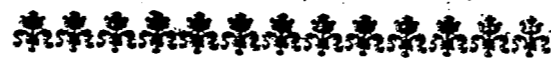
Equitur de secunda parte versiculi. *Et lex clementia in lingua eius.* Lingua animæ duplex est, scilicet, cordis, & oris. Cordis autem lingua duplex est, scilicet, lingua deuotionis, & lingua desiderij. Dicit enim Gregorius super Iob, quod Sanctorum lingua qua loquuntur ad Dominum, sunt desideria eorum. Vnde Psal. 37. *Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus.* Quali diceret. Desiderium meum loquitur tibi ea que sunt in corde meo. Vnde alibi. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, preparationes cordis eorum audivit auris tua.* Si ergo desiderium auditur, tunc desiderium format voces & verba, & sic est lingua. Beatus autem Bernardus dicit, quod deuotio lingua beatorum & sanctorum est. Vnde Psal. 136. *Adheret lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, scilicet, Ierusalem. Si non proposuero Ierusalem in principio letitie mea.* Omnis enim nostra deuotio est in recordatione celestis pacis, & securitatis civium æternorum.

De lingua autem oris habetur in Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquitur iudicium. Lex Dei eius in corde ipsius & non supplantabitur gressus eius.* Et tangit Psal. ibi quatuor. Primum est cum meditatione sapientiam proponere, vt scilicet sapientiam loquatur inter sapientes perfectos, & hoc sapienter, vt spiritualia spiritualibus comparentur. Secundum est, quod cum iudicio loquatur eam. Iudicium autem illud intelligitur de iudicio discretionis, vt scilicet aliter superbis, aliter castis, aliter continentibus, & sic de aliis, aliter & aliter. Tertium est, quod quando proponit sermonem legis, ante perfecta scientia debet esse in corde: quia sicut dicit Glossa super epistolam Iacobi, *Impossibile est vt ignorans legem non offendat verbo in predicando vel docendo.* Quartum autem & vitium est, vt gressus operum eius nullo vitio supplantentur.

In lingua autem cordis secundum duas linguas est duplex lex clementia, id est, lex inclinans ad clementiam Dominum ipsum. Lingua enim ille significantur per linguas igneas que apparuerunt super Apostolos in aduentu Spiritus sancti Act. 2. Et in desiderio quidem est ignea lex charitatis que est iugum suave & onus non grauians, sed allevians ea que sine lege ista grauia videntur. Et de hac lege habetur Deut. 33. *In dextera eius ignea lex.* Et hæc est lex Christi quam Matth. 22. vocat *iugum suauis & onus leue*, quod debemus tollere super nos. In lingua vero deuotionis est lex mandatorum Dei quia ad præcepta & consilia deuouimus nos ipsos: de qua habetur Eccli. 24. *Legem mandauit, Moyses in præceptis instituituram.* Et Ioan. 1. *Lex per Moysen data est,*

gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

In lingua vero corporis & oris est lex clementia ad prouocantes animum eius, de qua dicit Tullius in fine primæ rhetoricæ suæ. *Clementia est per quam animi temere in odium alicuius inuestitionis concitati retinentur.* Et de hac habetur in Prouerb. 11. *Clementia preparabit vitam & solatio malorum mortem.* Et hæc est virga clementia quam extendit summus rex prouocatus à nobis ad peccatores, que significatur per virgam clementia Assueri Esther 5. qui interpretatur beatus: de qua virga supra loquuti sumus.



C A P. XVIII.

§. I.

Considerauit femitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.



NSCRIPTIO versus istius est litera *SAD E*, que interpretatur venatio. Est autem venatio perniciosa, & venatio otiosa, & venatio bona.

Venatio perniciosa est triplex

- Venatio Lamech
- Venatio Nemrod,
- Venatio Sidonis.

Venatio Lamech est in concupiscentia & ira. Vnde primus ex libidine bigamiam induxit, & venatus fuit sibi duas uxores, Odam, & Sellam: que significant gulam, & luxuriam: quas venantur hi qui ambulant in carne. Ite autem fuit etiam sua venatio: quia occidit virum in vulnere, & adolescentem in liuore vulneris. Cain enim occidit sagitta, & iuuenem qui duxit eum occidit percussione arcus, & ita per liuorem: quia linguam arcus non vulnerauit, sed liuorem induxit. Similiter irati venantur per iram duo, scilicet, occisionem Cain, de quo præcepit Dominus vt non occideretur Genl. 4. quia spiritualiter occidunt peccatorem, vulnerantes eum sagittis malorum verborum per vituperia & maledictiones & impropria. Et adolescentem, hoc est quemlibet fortem in hoc mundo occidunt in liuore, hoc est, per odium & inuidiam: quia illa sunt arcus dolosus, ex quo carnato procedunt spicula maledictionum & increpationum & corrivationum huius mundi.

Venatio autem Nemrod est venatio potentum huius mundi, que fit opprimendo, rapiendo, prædando: & illo modo quem vocant petitiones: tamen potius exactiones appellentur. Et de hac dicitur Eccli. 3. *Venatio leonis onager in eremo.* Sic & pascua ditium sunt pauperes.

Venatio autem Sidonis est venatio auarorum, que expletur fraude circumuentium se in negotiis, & dolis deceptionum, & furtis, & vitis, & huiusmodi. Et hæc est venatio araneorum, que euiscerant se humore sibi naturali, vt capiunt muscas, hoc est, temporalia huius mundi.

Venatio vero otiosa est venatio Esau, propter quam amisit benedictionem patris, cum nimis distra-

distraheretur in illa. Et hec est venatio vana, qua occupantur cadiosi circa Deum & diuina in captura ceruorum, & altilium, & huiusmodi: de quibus dicitur Baruch. 3. *Vbi sunt principes Gentium, & qui dominantur super bestias que sunt super terram? qui in auium caeli ludunt, qui argentum, ibesauriant & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inuenio operum illorum? exterminati sunt, & ad inferos descendunt, & alij loca eorum exuerunt.*

Venatio autem bona est venatio Petri & Apostolorum, qui facti sunt a Domino piscatores hominum, vt promittitur eis Math. 4. *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Et secundum hoc interpretatio respondet versui cum inscribitur hec litera. Circumcundo enim semitas venatur domus suae custodiam mulier ista, fugiendo autem otium venatur panis abundantiam: quae duo continentur in versu.

Considerauit semitas, &c. Duo, vt dictum est, continentur in hoc versu, scilicet, domus custodia, & meritum panis: quia per laborem panem meretur. Circa primum accantur tria, scilicet, quae consideratio sit qua considerat domum, & quae sint semitae, & qualiter domus sit aedificata.

Consideratio autem est triplex, scilicet, Discussionis, Circumspectionis, Inspectionis.

Discussionis: quia omnes vias suas & semitas discutit, sicut docet Ierem. 6. *Sicut super vrbem vestram, & videte & interrogate de semitis vestris quia sit via bona, & ambulatis in ea, & inueniatis refrigerium animabus vestris.* Stat enim mulier haec super vias suas discutendo, & interrogat de semitis in exemplis patrum: sciens quia est via quae videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad uitam. Vnde discutendo scit eligere bonum, & reprobare malum.

Considerat etiam circumspectio, hoc est, omnia pericula reuoluendo ad futurum tanta ex consideratione praeteriti, & in praesenti secuta ex praemeditatione omnium suorum operum: quia ipsa omnia facit cum consilio, & ideo post factum non poenitebit Eccli. 32. *Vnde mulier haec significatur per emagrum liberum, quia libera est a curis carnis, & ideo clamorem exactoris non audit, id est, ventris, de quo onagro habetur Job 39. quod circumspicit montes pascuae suae & virentia quaeque perquirit. Montes autem pascuae, sunt alta consilia Dei in quibus pascit se implendo ea. Virentia quaeque, sunt omnia quae inuani ad bona opera, vt bona colloquia, bonae societates, & huiusmodi: & illa omnia perquirit, eo quod in omnibus est circumspecta & prouida.*

Inspicit autem continuo bona sua vt lucem fulgentem: quia sicut dicitur Proverbo 4. *Inspectionem autem semita quasi lux splendens, & crescens usque ad perfectum diem.* Inspicit autem non vt ille Pharisaeus qui dixit Luc. 11. *Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut ceteri hominum, & iustitiae, iustitiae, iustitiae: velut etiam hic publicanus, sed inspicit vt multiplicet & gratias agat & in ipsis permaneat: sicut habetur Eccli. 17. *Nonne sensum in sapientia manet sicut sol: nonne fructus sicut luna manent.**

Sequitur quae sint semitae. Habet autem semitas ad facultatem eius.

Semitae voluntatis mariti sunt quadruplices, scilicet, Praeceptum, Consilium, Opus supererogationis, Sanctorum desideriorum ad Deum.

Semita praecipi diuiditur in decem, vt patet Exod. 20. quorum tria pertinent ad Deum, scilicet, *Domine Deus tuus, Deus unus est: qui erunt tibi dii alij.* Et in hoc praecipto continetur totum quod est de fide Trinitatis & unitatis. Secundum est: *Non assumes nomen Dei tui in vanum, scilicet, in falsa & peruersa iuratione in quo condemnatur omnis periurus. Volamen enim volans, de quo habetur Zach. 5. id est, sententia condemnationis, venit ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine Dei mendaciter.* Tertium: *Memento vobis diem sabbati sanctificare.* Sabbathum autem est requies, & requies cordis nostri non est sancta nisi in Deo, vt scilicet in nullo contra Deum cor nostrum requiescat: quia aliter polluiamus sabbatum quod relinquitur populo Dei. Hinc etiam in Ecclesia constituta sunt festae in quibus populus vacans ab operibus seculis infirmitatis vitae huius, corde consurgat in quietem quae in Deo est, & discat in idipsum redire, & delectari in Domino, vt det ei petitiones cordis. Septem alia pertinent ad proximum, quorum vnum solum est affirmatiuum, scilicet, *Honora parentes vt sit longum super terram:* in quo praecipitur nobis vt omnem honorem & adiutorium, quae possimus impendere proximo qui parentis nomine significatur, non negligamus. Ad Rom. 12. *Qui docet in doctrina, qui praestit in sollicitudine, qui exhortatur in exhortando, qui miseretur in misericordia.* Et exhibeamus superioribus reuerentiam & obedientiam, aequalibus socialem vitam & iucundam, inferioribus autem misericordiam. Quartum praeciptum est: *Non occideris:* in quo prohibetur nobis vt per iram & odium & rancorem nec factis nec verbis aliquem percusiamus vel ledamus in persona. Sextum: *Non concubabis:* in quo nobis omnis illicitus concubitus prohibetur, & peccatum omne quod contra naturam vocatur. Septimum est: *Non furum facis:* in quo prohibetur omnis illicitus concubitus, vt viua secundum omnes species suas, & rapina, & exactiones illicitae, & deceptiones in contractibus. Octauum est: *Non falsum testimonium dices:* in quo prohibetur mendacium & loqui in corde & corde, & omnis fraus quae proximo potest fieri in verbis: verba enim debent esse testimonium veritatis in corde. Nonum est: *Non concupisces uxorem proximi tui:* in quo prohibetur immunditia cordis propter quosdam quae continent corpore, sed non corde. Decimum est: *Non concupisces rem proximi tui:* in quo prohibetur auaritia cordis, quae non procedit ad actum exterius. De his semitis habetur Isa. 2. *Veni, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei lacus, & decubemus vni super vni, & ambulabimus in semine eius.* Et in Psal. 24. *Qui non domum aedificauit mihi, & semitae eius adhaerent.*

Semitae consiliorum Dei inueniuntur hinc inde diuidi in octo capita. Et habetur de eis Math. 23. vbi primo ponit primum consilium, dicens: *Rebi non peris furibus: quoniam dicitur de regnum caelorum.* Praeceptum enim quod est ante hoc consilium, habetur in Psal. 61. *Dimittis iniquitatem,*

fluant, nolite cor apponere. Præceptum enim est vt diuitia subijciantur, sicut dixit Petrus gloriando ad Christum Math. 19. *Eccc nos reliquimus omnia, & sequimur te.* Sunt enim pauperes spiritu, pauperes spiritualiter actu & voluntate, Christum pauperem & peregrinum pauperes & peregrini sequentes. Secundum est: *Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram.* Est autem mititas quæ nec alienis iniuriis irritatur & prouocatur, nec irritat & prouocat alium. Et præceptum quod est ante hoc consilium, est vt non occidamus vel ledamus aliquem. Tertium consilium est: *Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.* Et intelligitur de luctu duplici, scilicet, pro peccatis, & incolatu miseria: pro peccatis autem suis & aliorum. Quartum consilium est: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.* Et intelligitur de iustitia quæ omnia ponit in debito decenti, scilicet, vt corpus habeat quod suum est, & anima quod suum, & reddamus Prælati quod suum: vt verificetur in nobis quod dicit Dominus Math. 22. *Reddite quæ sunt Cesaris, Cesaris: & quæ sunt Dei, Deo.* Quintum est: *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et intelligitur de misericordia in pauperes, quando etiam deuote tribuitur pauperibus: et non potest exhiberi opere, saltem tribuatur corde. Sextum est: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Et consulitur nobis hic vt cor à vitiiis purgemus, & occupationibus, & curis huius vitæ: vt agamus sabbatum Dei in quo videtur Deus per gustum æternæ requiæ. Septimum est: *Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur.* Et intelligitur de his qui pacem faciunt inter se & proximum, & inter conscientiam suam & concupiscentiam suam, & inter se & Deum. Hæc enim est pax temporis, & pax peccatoris, & pax æternitatis. Octauum est: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum celorum.* Licet omnis Christianus ex præcepto debeat confiteri nomen Christi cum requiritur: tamen aliud est de his qui circumferunt Christum, & quasi vitro offerunt se periculo persecutionis, vt dicitur hic, Et de his semitis habetur Prouerb. 4. *Dirige semitas pedibus tuis, & omnes via tuæ stabiliuentur.* Et Isa. 26. *Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum.* Et est hic iusti neutri generis: vel si quis velit ipsum esse masculini generis, tunc supponit Christum qui in his semitis fuit nobis exemplum.

Semita supererogationis diuiditur in tria: quia supererogatur verbum à Doctoribus, & supererogatur opus, & supererogatur id quod in cura fit ultra debitum. Verbum supererogatur, quando supra id quod habemus à Sanctis, sententiæ veritatis ad stabilimentum fidei & eruditionem bonorum morum excogitantur. Et hoc significatur Luc. 10. vbi legitur, quod Samaritanus vulneratum ducens in stabulum protulit duos denarios & dedit st abulario, id est, duo testamenta dedit Christus, verus custos animæ, pastoribus Ecclesiæ: adiungens quod siquid supererogauerit, cum redierit ad iudicium reddet ei. Idem Luc. 19. dicitur: Hæc enim est pecunia Domini quæ cum vris & non sola exigitur à nobis: & damnatur qui non dat eam ad mensam numulariorum.

De supererogatione autem laboris vel operis habetur Act. 20. *Argentum & aurum aut vestem nullus concupisci sicut ipsi fecitis: quoniam ad ea quæ mihi opus erant & his qui mecum erant, ministrauerunt manus istæ.* Poterat enim qui altari participabat, de altari viuere. 1. ad Corinth. 9. Et qui Euangelium annuntiabat, de Euangelio viuere: sed non fecit ne aliquod offendiculum apud auaros daret Euangelio Christi. Simile habetur de Samuele 1. Reg. 11. *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, utrum bonum cuiusquam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & conueniam illud hodie, restituauique vobis.* Simile etiam dicit Moyses de se Num. 16. *Tu scis quia nec asellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.*

De supererogatione autem curæ intelligitur officium & nomen Episcopi. Vnde etiam Episcopus superintendens interpretatur: quia supra debitum etiam debuit intendere & impendere gregi sibi commisso: sicut loquitur Dominus Michæ 6. *Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. Quia eduxi te de terra Egypti, & de domo seruentium liberaui te: & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam? Populus meus est populus Domini, cui pastor super exhibitionem sacramentorum & prædicationem fidei & morum, supererogare debet tria. Per sacramenta enim educit de Egypto peccatorum: sed per prædicationem fidei & morum liberat de domo seruentium, id est, de feruilibus operibus, cum docet virtutes & fidem. Et supereroganda sunt tria, scilicet, exemplum, & oratio cum sacrificio, & amara penitentia pro peccatis ouium suarum. Exemplum inuenitur in Moyse qui dux fuit & auriga populi Dei in his quæ ad Deum pertinent. Per Aaron autem notatur oratio & sacrificium pro populo: quia ille Sacerdos constitutus est, vt offerret dona & sacrificia pro his qui ignorant & errant. Maria autem interpretatur amarum mare: quia non habemus pontificem qui non possit compari infirmitatibus nostris, sed tentationes & peccata populi deficit & deplangit tanquam sint sua Hebr. 4. Tunc enim sunt regale sacerdotium in regendo auctoritate & exemplo 1. Pet. 2. Gens autem sancta in oblatione orationis & sacrificij sacrosancti. Populus autem acquisitionis per gemitum & planctum quo acquirunt peccatores. Geus vero electum præcedet in eis per introitum: quia iusta electione debent intrare, non sumendo sibi honorem, sed prius electi ab aliis ad onus. De his semitis habetur Iob 28. vbi dicitur de malis Prælati: *Semitam ignorauit auis, nec intravit est oculos vulturis.* Auis dicitur Christus qui volauit in caelum: & vultur etiam dicitur, quia longe vidit, hæc enim dicitur esse proprietas vulturis quod longe videt. Et huiusmodi auis semitam ignorat, qui ad similitudinem eius gregem sibi commissum non pascit. Oculos autem vulturis non intuetur, qui non longe ante præuidet populi Dei periculum & tentationes vt succurrat.*

Semite desideriorum sunt viæ cordis ad Deum, quæ semite multæ sunt. Per quot enim desideria ad Dominum ascendimus, tot sunt viæ harum

harum feminarum. Et de his habetur Isaia 26. In femina iudiciorum tuorum Domine sustinimus te: nomen tuum & memoriale tuum in desiderio anime.

Sequitur de domo. Quia autem supra quadruplicem domum distingimus, scilicet superiorem, inferiorem, interiorem, & exteriorem: sic iterum eadem repetere videamur; hic alias quatuor domus edificabimus, scilicet,

- Castri,
- Claustri,
- Astium,
- Hyemalem.

Domus castri mansio securitatis, est sira in monte altissimo virtutum, de quo habetur in Psal. 23. Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & munda corde: qui non accepit in vano animam suam, nec iuravit in dolo proximo suo. Hic est mons Dei, mons sanctus, & mons Dei Thabor, qui interpretatur veniens lumen, in quo transfiguratus in virum alterum cernitur Dominus Math. 17.

Munitur autem fossato huius nostre mortalitatis. Mortalitate enim huius miseriam ad hoc prodest Sanctis, quod non delectantur in mundo: unde Iob 3. Gaudem vehementer enim invenimus sepulchrum. Et loquitur de viris sanctis qui gaudent habendo munitionem contra diabolum, sepulchrum mortalitatis huius: confidentes quia certitudo mortis tutat a superbia, & replet timore Dei. Habet etiam castrum istud murum protectionis Dei, sicut dicitur in Psal. 90. Qui habitat in adiutorio Altissimi in protectione Dei tui commorabitur.

Antemurale autem est custodia Angelorum, sicut dicit Psal. 90. Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Turris autem habet humilitatis: & hanc est turris David, de qua legitur Cantic. 4. quod edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura ferrum. Propugnacula vero humilitatis sunt quatuor, quae notantur in duobus versibus:

Spernere mundum, spernere vulgum, spernere sese, Spernere se sperni: quae sunt haec bona sunt.

Humilitas autem dicitur curvis: quia est profunda. Et dicit Philosophus quod altum & profundum sunt idem. Clypei autem mille sunt infinita exempla Sanctorum de humilitate. Armatura autem fortium sunt pugnae Sanctorum quibus superbiam destruxerunt.

Hoc castrum figuratur in Luc. 10. ubi dicitur, quod intravit Iesus in quoddam castellum: & mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam: & hinc erat sicut nomen Mariae. Martha enim est vita activa, & Maria vita contemplativa: quae in hoc castro Christo obsequantur. Ipse autem intrat in castrum: quia nunc est sub turri humilitatis. In hac domo mulier habet vigiles in propugnaculis, defensores in turribus, & milites in muris. Vigiles sunt providentiae quas habet in providendis periculis: sicut praecipit Petrus 1. Pet. 5. Sobrii estis & vigilate: quia adversarius vester diabolus circumpatet in circuitu, circumque quaerit quem devoret: cui resistite sicut in fide. Custodes sunt duos timor & amor. Timor enim facit fugere malum: & amor confortat in bono. Timor bonus est custos in hoc quod excludit

inimicos. Amor autem custos est bonus in hoc quod intrat nutrit amicos. Et de his habetur Isa. 62. Super muros eius Ierusalem constitui custodes: tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini. Timor enim laudat in die: quia includit lucida. Milites autem sunt pugnae contra tentationes: sicut dicitur Iob 7. Militia est vita hominis super terram. De hoc castro sic munito habetur Isa. 26. Fortitudinis nostrae Sion Saluator: punitur in castrum, & antemurale.

Domus autem claustrum est secundo loco edificanda. Hanc igitur est obedientia quae est Bethania, quae domus obedientiae interpretatur, in qua sepius fuit Iesus cum sua familia, habens oratorium orationis Isa. 56. Holocausta ebriam & vitium carum placebam mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur. Et in Evangelio Matth. 21, scriptum est: Quia domus Patris mei domus orationis est. Et Augustinus in regula. In oratorio nemo aliquid agit nisi ad quod factum est, unde & nomen accepit. Et illud idem dicit Glossa super Iohannem.

Habet secundo refectorium lectionis: unde August. in regala. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Et Amos 8. Ecce dies venient, dicit Dominus, & mittam famem in terram: non famem panis nec sitim aquae, sed audiendi verbum Dei.

Habet tertio dormitorium contemplationis & quietis: unde Iob 3. ubi maledixit diei peccati, quia peritabar sum contemplatione aeternorum, subdit dicens: Nunc enim dormiens siletem, & somno mea requiescerem cum regibus & consilibus terra quae edificavit sibi solitudines: aut cum principibus qui possident aurum, & replent domos suas argenteo. Silet enim dormiens in contemplatione a rumoribus huius mundi, & quiescit in somno somnians aeterna: quiescit a labore vicolarum miseriae huius cum regibus qui regunt seipos, & consilibus terre qui aliis dant consilia perfectionis quae hauriunt in contemplatione: & cum principibus qui aeterna desiderant, quae sunt prima, & ideo possident aurum, hoc est, fulgorem sapientiae divinae, & replent domos cordis sui argenteo eloquentiae in sono predicationis, & edificavit sibi solitudines in conscientiae secreto. In isto dormitorio immittit Dominus saporem in Adam, & tollit costam, & facit inde mulierem. Adam enim homo interpretatur. Cossa autem quae iuxta cor sumitur, dura est, & significat duritiam huius vitae quae iuxta cor hominis radicitur: edificavit autem in mulierem secundam quando in ista contemplatio quae fecunda est in gaudium aeternorum bonorum licet in huius vitae laboribus sterili inveniat.

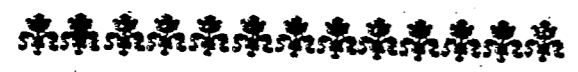
Quarto habet capitulum confessionis ubi accusantur & emendantur peccata: unde Isa. 38. Reprobo tibi omnes vias meas in aequatione, & non est mihi. Et Psal. 31. Dico: Confitebor adversum me peccata mea. Et in regula Domini: Et si non possis impugnavi peccata mea.

Quinto habet lavatorium satisfactionis unde Isa. 2. Lavatum, mundi estis, & avertite malum vestrum: & sic ut scilicet malum vestrum perierit, & sic ut scilicet malum vestrum perierit, & sic ut scilicet malum vestrum perierit. Et Ioh. 9. de ceco nato. Fide ad naturam sicut, quod interpretatur missus. Quia missus est poenitens ad Praetorium qui imunget satisfactionem. Item Nazarianus dicitur est

Pigredo immittit saporem: & anima dissoluta esuriet. Et istæ duæ ultimæ auctoritates tangunt utrunque otium, scilicet, primum, & secundum. De pigritia vero per se habetur Proverb. 20. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate, & non dabitur illi. Item Proverb. 21. Coniunctiones robusti semper in abundantia: omnis autem piger in egestate est. Et ibidem, Desideria occidunt pigram: noluerunt enim quicquam manus eius operari. Item Proverb. 22. Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.

De otio autem ignavia quod non habet panem: sed tamen deberet habere, eo quod habeat instrumenta operandi, ut exhibeat se ad opus, sed nescit se applicare ad operabilia, habetur in Evangelio Matth. 20. Quid hic statis totis die otiosi? Iste enim non fuerunt pigri: quia exierant ad opus in instrumentis suis, sed nescierunt se applicare: & de hoc intelligitur hoc quod habetur Proverb. 28. Qui operatur terram, suam satiabitur panibus: qui autem scilicet otium, replebitur egestate. Eccli. 33. Multam malitiam deiecit otiositas: in opera confusus seruum tuum: sic enim condecet illum.

De otio autem festiuantium, quod non habet panem gratiæ, quem tamen credit habere, habetur Isa. 1. Kalendas vestras & solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Kalendæ sunt festam nouæ lunæ, & significant otium quorundam falsè contemplantium, qui semper volunt esse in otio, & nunquam in labore, dicentes hoc quod habetur in Ioan. 6. Voluimus operari cibum qui non perit. Et de istis habetur Thren. 1. Viderunt eam bestes, & deriserunt sabata eius. Et Amos 5. Aufer a me tumulum cerniculum tuorum: & canticum lute tuæ non audiam. Vnde etiam hoc est significatum Machab. 2. vbi legitur quod feriatis ludæis, occisi sunt decem millia, eo quod non operabantur in decem præceptis decalogi. Vnde etiam à Mathatia præceptum est quod pugnentur agendo viriliter contra omnes mouentes sibi bellum etiam in die sabbatorum.



C A P . X I X .

§ . I .

P

Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt: vir eius, & laudauit eam.



In notandum primo est qualiter epigramma versui respondeat. Interpretatur enim C O P H conclusio, & notatur in hac litera vltima pars tractatus de muliere forti. Omnia enim quæ dicta sunt de ipsa concluduntur in quadruplici laude ipsius, quæ

quadruplex laus habetur in quatuor versibus qui adhuc restant. Nam in hoc versu ponuntur laudantes idonei: in sequenti autem laudatur à diuitiis, in tertio autem à forma & pulchritudine, in vltimo autem ab operibus: & sic in quatuor laus ipsius concluditur. Huic autem versui præcipue hoc epigramma præponitur: quia mulieris huius præcipua ac specialis laus est in ore filiorum & mariti, qui eam & familiariter noscunt, & affectuosus extollunt.

Surrexerunt, &c. Duo notantur in versu, scilicet, prædicatio filiorum, & laus viri. Circa primum notanda sunt tria. Primum, quid sint filij. Secundum, qualiter surgunt. Tertium, qualiter beatissimam prædicant matrem. Circa primum nota quod sicut Jacob duas vxores habuit liberas, scilicet, Liam, & Rachel: & duas ancillas, scilicet, Balam, & Zelpham: ita Christus in anima vna fidelis quæ fortis mulier vocatur, habet quatuor partes fecundas, ex quibus duodecim filios ex benedicto semine progenitos educit, in laudem & extollentiam matris. Lia igitur, quæ laboriosa interpretatur, lippa est oculis Gen. 29. sed fecunda minus dilecta, sed prius marito copulata: non promissa, sed tamen exhibitæ: vita actiua est quæ tota in illa parte anime fundatur, quæ liberum arbitrium nuncupatur. Hæc enim lippa est in agendis, quia ignorat homo finem operis sui: fecunda tamen est in operibus bonis. Minus autem dilecta est, eo quod non est in desiderio, sed potius quies contemplationis æternæ torum obijcet nostrum desiderium, vtpote pro qua Jacob, magnus luctator, in labore seruauit septem annis, hoc est, perfecta reuolutione septem virtutum: sed tamen marito prius copulatur, quia nisi Christus nobis coniungatur vt in labore formosi efficiamur in merito, contemplationis speciem non poterimus obtinere: vnde etiam oportuit quod Jacob dies copulæ Lia ante celebraret quam Rachel sibi exhiberetur. Hæc etiam est quæ non promittitur, eo quod in illa retributionis nostræ merces non est, sed potius per illam ad mercedem contemplationis peruenimus: quia in loco nostro, hoc est, in via vite huius, non est consuetudinis vt iuniores prius copulentur, sed potius antiquior, hoc est, actiua labor quam contemplatiua solatium prius nobis committitur.

Rachel enim videns principium interpreta- tur, & significat contemplationem æterni principij & omnium eorum quæ sunt creatæ: vt dicitur Ioan. 1: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Hæc autem contemplatio præcipue in intellectu anime fidelis, Christo marito coniungitur. Balam autem ancillam Racheli pater assignat, quæ Bala interpretatur absorta, & significat hominis imaginationem siue virtutem imaginariam, quæ secundum Augustinum, est vis mente rationali inferior, in qua imprimuntur imagines rerum sensibilium à Deo creaturarum: & hæc subseruit Racheli, quia intellectus hominis veritatem æternæ contemplationis frequenter haurit in imaginibus vestigiij & speciali creaturarum, secundum quod dicitur in Plal. 18. Celi enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius

nuntiatur firmamentum. Et Iob. Inducens creaturas excellentiores indicantes incretam veritatem intellectui hominis, sic dicit: Qui præcipit soli, & nouerunt: & stelle circumstant sub firmamento. Qui extendit calos solidos, & prædicat super fluxum mari. Qui facit aurum ex ore, & hyadas, & interiora Asyri. Qui facit mare, & incomprehensibilia: quæ non sunt in numero. Item Iob. 12. Inducit creaturas debiles ad riuus Creatoris notitiam, dicens: Interroga iumenta, & docentur tibi: & voluciles cali, & insidiant tibi. Legeus terra, & respondet tibi: & narrabit tibi secretum. Qui tenet quid omnia hæc manus Domini fecerunt, in cuius manu anima omnis hominis, & spiritus vniuersi carnis hominis? Sic etiam Bala prius marito coniungitur, quando sicut septem & septem boues Pharaonis ostenduntur in imagine corporea Gen. 41. Sed intellectus spiritui copulatur, quando simplici veritatis præfata intellectus Ioseph hoc prædicuntur. Sed Bala Racheli subseruit: quia in quibus figuris & imaginibus Ioseph per hæc futura lucida veritatis exprimeret, imaginatio per imagines ministravit. Idem etiam in somno Nabuchodonosor de statua Dan. 2, quam Daniel per intellectualem visionem exprimit, & ad oculum exterius articulos manus scribens in pariete in imagine vidit, Danielis, sed Daniel per intellectualem in ipsis sententiam æternæ veritatis manifestauit. Et in vna anima Daniel in somnis quatuor bestias & quatuor ventos in mari pugnantis conspexit per imaginariam virtutem: sed intellectu quatuor reges regnorum in ipsis imaginibus in visione intellexit. Similiter ponas ad oculum exterius imaginariæ per ollam successant vidit, & ex illo quasi subterueniente succedendum resualem per intellectualem cognoscens lucida veritate prædicauit. Sic ergo Bala Racheli subseruit quia imaginaria intellectui in quibus veritatem conspiciat, imaginæ rerum anteponit.

Lia vero quæ actiua est vita & in libero arbitrio posita, Zelpham pro ancilla à patre sortita est, quæ Zelpha os huius interpretatur, & voluntatem operantem significat, quæ tamen libero arbitrio subseruitur: quia quicquid libertatem præcipit arbitrium, ad hoc impendendum quasi operante voluntas se offert. Habet etiam os huius ad prædicandum concupiscibili omnibus membris corporis: vt dominus in hoc est libero animo, in omnibus obediens. Hoc etiam patet in Abta Rachel videt, quæ vt legitur in Gen. 30. sola creatrix Domini est: sed hæc transiit per actus ad operandum & ad operandum est. Hæc enim potest esse sine actu, sed per actum libertatis arbitrium tamen actiua. Scilicet, voluntas consentit transiit in actum virtutis, iustitiam, deborem & caritatem: quæ tamen, hoc est, primum motum. Vnde etiam legitur in Gen. 3. quæ cum Iudith occidit Holofernem, erant & medulla carnis Holofernis scissa sine actu & sine virtute illud in peram suam, quæ tamen libertatem arbitriam per libertatem discernit à peccati tentatione diaboli capere appetunt, potest esse quando voluntas erigitur: & operante motu operante actus peram memorie tenetur: vt de prebiteros citatur, &c. Et de Bala Racheli reportet

per confessionem: quia etiam primum motum voluntas sine confessione non dimittit in Sanctis.

Iste quatuor partes mulieris fortis ex semine iacob, gratos Dei filios in iandem matris concipiunt & parunt. Ex primo patre quæ prius coniungitur, scilicet, liberam arbitrium in vita actiua. Est agitur primogenitus ipsius Lia Rachel, qui visio interpretatur, matrem dicente in carnis eius. Vnde Dominus humilitatem meam, meo amabili me vir meo. Significat autem hic filius cognitionem & prudentiam agendorum, quæ prima cogitur in vita actiua, quia nisi sciat, solenter eligere bona, & reprobare mala: nec bonum nec bene poterit agere. In hoc autem filio vidit Dominus opprobrium Lia: & humilitatem hypocritarum eius, quæ ante prudentiam agendorum non est lippa vt sit etiam in oculis matris de peccato, quando dicitur imprudens & præcipos est in opere.

Rursum autem patre Simeon, qui interpretatur auditus, matrem dicente dicitur: Quoniam vidit me Dominus haberi concupitum, dedit tamen illum mihi. Significat autem iste auditum obedientiam, quæ dicitur in Plal. 11. Audisti filie, & vide, & inclina aurum tuam. Quia licet aliquis prudentiam habeat de agendis, tamen adhuc concupiscit, nisi etiam huic generet filium, qui est obedientia mandatorum.

Tertio autem Lia per gratiam concupit & genuit filium suum, dicitur: Nonne quoniam concupitum mihi concupitum meo, & quæ dicitur in Gen. 30. filius: & dicitur appellatum nomen eius Lia, qui interpretatur aditus, vel aditus, quia post obedientiam mandatorum, quæ necessaria est ad salutem, per voluntarium votum additur impetio conciliorum, vt iam non tantum faciat opera necessaria, sed adoperetur etiam impetari concilia perfectionis, licet est illud Mach. 19. Si vis perfectus esse, vende omnia que habes, & da pauperibus: & veni sequere me. Et ita mater secunda de dilectione matris ad hunc filium dicit, quod deinceps copularetur et mariti, eo quod tertio iam desideratum prolem matris protulisset.

Quarto autem, & postquam filium, & ad aditum concupitum Dominus, & ad hoc vocatum nomen eius Lia, quæ interpretatur concupitum, vel concupiscens, & significat gratiarum actionem ad gratias boni percipi. Postea enim quam vidit prudentem in agendis, obedientiam in peccatis, & voluntariam in conciliis, præcipit agere Dominus, quæ gratias faciat agere scilicet, eo quod vnde reparatam Dominus annis conceptionis hoc accepit, & hoc vocatur in verbo patris, quæ cum dicit: Aditum concupitum Dominus, hoc est, confessioe laudis & gratiarum actione, vram amme Domine, de seruitu calus, que quicquid concupiscit habet in filia extollit, & magis habet eam in laude quæ placet Deo, magis vultum nouellum coram producitur, & vngulas, hoc est, super munditiam anime, novelle, quæ iam iustitiam dicit præcipit ordinem virtutum, quibus tenentur diaboli, & vngulas ageris discipline, quibus concupiscencia huius mundi concalcatur.

Post hunc autem filium actiua vita, videlicet, Lia ad tempus parere desinit: dans etiam locum simplexam ipsi contemplanti; que inuidens emulacione optima forori de tanta sobolis fecunditate, dixit marito: Da mihi liberos, alioquin morietur. Ac si diceret: Tanta multitudinis filiorum ditata sum in actione, magno desiderio flagro etiam expectari filiorum fecunditatem in contemplatione: præcipue cum iam non possit mihi obijci quod frustra suspirat ad contemplationis quietem, qui non laborauit in agro actionis: quia in actiua iam peperit quatuor filios.

Sed notandum valde est, quod Lia parit ante ancillam suam: quia oportet exerceri in actiua antequam veniat ad voluntatis desiderium, quam voluntatem diximus esse ancillam Lia, hoc est, actiua vite seruientem. Sed nullo modo prius illuminatur intellectus in contemplatione, nisi prius imagines rerum per speculum & æmigma colligat in imaginaria, quam ancillam Rachelis supra distinximus. Exhibet igitur Rachel marito ancillam Balam; que ingressa ad se maritum concepit & peperit filium: et dicitur Rachel, Inducit michi Dominus, et excludit vocem mea dans mihi filium: & idcirco vocantur eam Dico, qui interpretatur iudicium rationis quod de Deo habemus per vestigia & imaginem creaturarum: per quod iudicium iudicant, hoc est, discernunt nos Dominus, exaudiens vocem nostram, ne labas sicut equus & mullus in quibus non est intellectus ne scilicet cõparentur, de quibus dicit Apostolus ad Rom. 7. Quia cum operantur Deum, non per Deum, sed per scientiam, sui gratiam operantur. Et ibidem, Inuisibilia Dei per ea que facta sunt, intelliguntur. Item ibidem, Quia verum est Dei, manifestum est in illis: Deum enim illis manifestant. Et Sapient. 13. A sapientia enim factus est mundus, et inuisibilia per ea que facta sunt, intelliguntur. Et Eccl. 42. Cognoscit Dominus mensuram scientiam, id est, cognoscere facit per mensuram rerum, et in seipso in seipsum. Item ibidem, Quia verum est Dei, manifestum est in illis: Deum enim illis manifestant. Et Sapient. 13. A sapientia enim factus est mundus, et inuisibilia per ea que facta sunt, intelliguntur.

Rursum autem Bala concepit & peperit dicere Rachel. Comparantur enim Dominus cum facta mea, & inuisibilia, manifestantur ea que facta sunt. Nephtali interpretatur latitudo, & significat latitudinem admirationis in altitudine sapientie, sua oculis hominum reuelantur, per quam exclamavit Apostolus ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie Dei: quam non comprehendunt sensus hominum, et inuisibilia que facta sunt, intelliguntur. Vnde de hunc filium Rachel, sicut de ancilla, et antequam natus, etiam existimat ve etiam etiam forori dicit: quia gaudium in hunc admirationis vestigia actionis comparantur, sic sentiens dilatam in admiratione, ut vane remaneat omnes homines in quibus non est scientia Dei: videlicet Sapient. 13. A sapientia enim factus est mundus, et inuisibilia per ea que facta sunt, intelliguntur.

Deinde etiam ipsa Lia per seipsum iteram fecunditatem accipit: egrediens enim in agrum Scripturæ Ruben reperit mandragora, hoc est, veritatis sententias, quas mari Lia, prudentis scilicet domini reponant, per memoriam retinens quod alius in predicatione emittendit. Quis Rachel, id est, contemplans cernens, desiderio dicitur ad mandragoras: sicut semper in veritate Scripturarum emittere conueniunt contemplatiui: & ut gustum habeat mandragora, permittit sociari maritum Lia, que concepit & peperit filium, dicens: Dedit Deus mercedem meam: quia dedi ancillam meam viro meo. Et idcirco vocantur eam Ishacl, qui merces vel vir mercator interpretatur, & significat officium predicationis in cura animarum. Ancilla enim ab an quod est circum, & cilleo es dicitur, quia circumuoluetur eius voluntas in omnibus Domini mandatis secundum perfectum statum virtutum in se. & zelum animarum in proximo. Et ideo mercedem accipit officium & curam predicationis: ut curam Deo exhibitam remunerari & retribuam sentiat in conuersione peccantium. Labor enim predicationis mercedem accipit, conuersionem peccatorum: & ideo vir mercatoris Dei dicitur, vel etiam mercatoris dupliis tam gaudet mercede in patria, dicitur ipse duplex est in mercedem: cum enim in se & meretur in alio. Et ideo mercedem habet in se, & in alio: sicut dicit Apostolus de illis quos ipse conuertit, quod sunt gaudium suum & coronam suam in Domino. Hanc autem filium pro mandragora, id est, sententiam in agro Scripturæ collegit enim, quia per illas sententias animas peccatorum quali restituit a portare mundi & diabol.

Post hunc nam Lia concepit & parit filium dicens: Dedit Deus mercedem meam: quia dedi ancillam meam viro meo. Et idcirco vocantur eam Ishacl, qui merces vel vir mercator interpretatur, & significat fortitudinem

homo in actione comprehendit, quando dulcedinem contemplationis in admiratione mentis cognoscit & percipit. Felicitas enim secundum Philosophos est status secundum virtutem animi perfectus.

Peperit quoque Zelpha alterum, dicitur Lia: Hoc pro beatitudine mea: beatam quippe me dicit omnes mulieres: præcipue appellatam esse. Afer, qui interpretatur beatus, & significat zelum de conuersione animarum: & bene post præcedentem nascitur, quia post statum perfectum virtutis in se, exardescere debet zelus ad lucram aliorum, sicut dicit Dominus: Zelus domus tue comedit me. Et bene dicit, quod hoc pro beatitudine sua: quia nullum omnium operum sic deo placet ut zelus animarum: hoc enim Dominus inuicendo quaerit & exercit, ut animas conuertantur: & hoc discipulis agendum reliquit, cum dixit: Adhuc quidem multi: operari autem placet, rogare ergo Dominum mecum ut mittat operarios in messem suam. Matth. 9. & Iacob. 1. Sic dicit quomodo qui conuertit fecit peccatorem ab errore via sua, saluabit animam eius a morte, & operis multitudinem peccatorum suorum. Vnde bene libidit, quod Beata eam dicit omnes mulieres: quia scilicet omnes anime conuerte illam animam beatam prædicant, per quam a peccatis & ab inferno liberantur.

Deinde etiam ipsa Lia per seipsum iteram fecunditatem accipit: egrediens enim in agrum Scripturæ Ruben reperit mandragora, hoc est, veritatis sententias, quas mari Lia, prudentis scilicet domini reponant, per memoriam retinens quod alius in predicatione emittendit. Quis Rachel, id est, contemplans cernens, desiderio dicitur ad mandragoras: sicut semper in veritate Scripturarum emittere conueniunt contemplatiui: & ut gustum habeat mandragora, permittit sociari maritum Lia, que concepit & peperit filium, dicens: Dedit Deus mercedem meam: quia dedi ancillam meam viro meo. Et idcirco vocantur eam Ishacl, qui merces vel vir mercator interpretatur, & significat officium predicationis in cura animarum. Ancilla enim ab an quod est circum, & cilleo es dicitur, quia circumuoluetur eius voluntas in omnibus Domini mandatis secundum perfectum statum virtutum in se. & zelum animarum in proximo. Et ideo mercedem accipit officium & curam predicationis: ut curam Deo exhibitam remunerari & retribuam sentiat in conuersione peccantium. Labor enim predicationis mercedem accipit, conuersionem peccatorum: & ideo vir mercatoris Dei dicitur, vel etiam mercatoris dupliis tam gaudet mercede in patria, dicitur ipse duplex est in mercedem: cum enim in se & meretur in alio. Et ideo mercedem habet in se, & in alio: sicut dicit Apostolus de illis quos ipse conuertit, quod sunt gaudium suum & coronam suam in Domino. Hanc autem filium pro mandragora, id est, sententiam in agro Scripturæ collegit enim, quia per illas sententias animas peccatorum quali restituit a portare mundi & diabol.

Post hunc nam Lia concepit & parit filium dicens: Dedit Deus mercedem meam: quia dedi ancillam meam viro meo. Et idcirco vocantur eam Ishacl, qui merces vel vir mercator interpretatur, & significat fortitudinem Doctoris,

Doctoris, qui constanter se offert marum pro domino israel: & hec est constantia in passionibus pro grege fibicommissa. Et bene dicit mater: Dedit me Deus dote bona: quia hic est vltimus gradus perfectionis in vita actiua: & cum ipsa erit maritus suus tanto iucundius, quanto ipse se pro grege moribruit: ut mortem ab omnibus expelleret, & morti corporaliter succubuit ut nos spiritualiter a morte redimeret.

Post omnes autem hos filios filiam peperit nomine Dinam, pro cuius generatione Dominum non benedixit: quia hæc mollitiem carnis que Prælati insidiatur significat: vnde iudicium interpretatur, quo iudicio carnalia de se iudicant: hæc enim filia vaga, quietis impatientis, egreditur per campos licentie: ut videret mulieres, regionis huius mundi, & sic exposita sit fax & incendium libidinis, & occasio mortis Sichimitarum, & causa maledictionis fratrum eius: quod postea declarabitur.

Tandem recordatus est Dominus Rachelis quod nec per se nec per ancillam pareret, & aperuit vuluam eius: & concepit & peperit filium dicens: Absoluti Deus opprobrium meum, & exaudi nomen eius Ioseph. Ioseph autem interpretatur accrescens, & significat illuminationem intellectus que semper crescit vsque in perfectum diem æternitatis. Vnde etiam in illo opprobrium intellectus tollitur: quia ad quod natus est videre incipit, cuius visionem per opprobrium peccati perdidit. Ioseph autem natus statim iacob ad patriam redire desiderat. Sed per primum eorum retinetur ad tempus: quia cum per illuminationem intellectus Deus & celestia cognoscuntur, statim homo desiderat diluui, & esse cum Christo. Sed quandoque necessarium est permorari in carne propter fratres, & ampliora merita que per oues significantur. Tandem tamen recedit a Laban non saluans, & tunc etiam Rachel idola patris auferens, opprobrium marito saluat, quia cum a mundo querit quis per contemplationem recedere, Rachel, id est, contemplatio in idolo, id est, in imaginibus huius mundi sic affertur, ut nequaquam valeat ea se excludere: cum querunt idola, abiconantur. Ios. Ishacl enim cæli, que nihil aliud quam indumentum huius vite significant, que nihil de æterna veritate sine idolis & similitudinibus videre possit. Dicit enim Rachel quod mensura paritur, & sic a Deo excusam, cum ex eorum afferit similitudines: quia in illo detecta est creatura quasi inuestruosa superfluitate.

Sed iam existens in terra promissionis peperit filium: in ortu cuius mortuus est, vocans eum Benjamin, hoc est, filium dolens mei: cui tamen nomen gaudens, vocat eum filium dextere, id est, Benjamin: & hoc significat excessum mensis in lumine, qui non nascitur in mundo. Ita vita mundana: quia non videtur Deum homo & videtur hac humana vita, videtur hanc. Mortuus autem in patri mater contemplantis, quia virtus suis delinuntur inciens que virtute & ratione intellectus in incensum incensum lumen rapitur. Et vocatur filius dolens a matre, quia cum multo dolore talem statum peruenit, & cito recedat. Est autem a patre vocatus filius dextere: quia sine dubio talis mutatio est dextere Excello.

cum homo rapitur ad visionem Angelorum in tertio cæli cum Paulo, & audit arcana reuelationis Dei que non licet homini loqui 2. Cor. 12. Vnde Pl. 67. Benjamin adolefcens in meo excessus.

Sequitur qualiter filij isti surrexerunt. Surrexerunt autem cum benedictione a patre & a legiflatore Moyse acceperunt. Dixit igitur iacob Gen. 49. de Ruben: Ruben primogenitus meus, in fortitudo mea & principium doloris mei prior in domo maior in imperio, effusus es sicut aqua, non crescens: quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti fratrum eius. Et in istis verbis non tangitur nisi maledictio & exprobratio: & per hoc innuitur duplex cognitio agendorum, quarum una sic cognoscitur bonum ut non faciat illud: sic autem cognoscit malum ut offerat illud in agitione ad tentationem. Vnde etiam arguitur Ruben quod dormiuit cum Bala, ancilla Rachelis, concubina patris sui. Quia cum prudenter aliquis mala vitanda cognoscit, cordis imaginationi offert in tentationem, & fratrum patris conuocatur: quia cum in huius mundi rebus veritatem conspicere deberet, abutitur ipsa in libidinofam delectationem. Vnde cum sit primogenitus & deberet esse maior in donis, & natus est in robore patris: effunditur per libidinem rerum huius mundi, sicut aqua. Et ideo optat pater ne in hoc crescat, sed decrescat: quia per tentationem sensualitatis maculat fratrum patris.

Sed legiflator Moyses aliam cognitionem que malum reprobat & bonum eligit, considerans, Ruben sic benedicit Deum 73. Quia Ruben & non mortuus est in partu in uenero, vultus enim debet, quia ea que sunt ad vitam debet eligere: & non debet mori per concupiscentiam mali quod agnoscit. Pater autem esse debet in numero: quia non debet esse nimis prudens, sed prudentie sue potat modestiam dicit Apostolus ad Rom. 12. Dico modicus qui sunt inter vos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Vnde etiam dicit Paulus, quod melius est quedam vilia habere. Et Iacob 1. Prudentia carnis inimica est Deo.

De Simeon autem & Lem dicit pater Gen. 49. Simeon est Lem pacis, quia mansuetus, bellans. In castigatione patris sui etiam dicitur ancilla mea, & in castro meo non in gloria mea, quia in iure suo excidit vultus, & in voluntate sua suffodit mortem. Et dicitur iure carnis, quia perit nec: & excidit mortem, quia dicit: dicitur eis in iacob, & dicitur eis in israel. Hæc quoque in multis est maledictio. Super eum diximus Simeon qui iudicis interpretatur, obedientiam præcærit significare. Lem autem qui dicitur autus, dicitur autem quod significat impletionem consilij bene autem propter quam occasio & bellum factus est, interpretatur iudicium illud, hoc est, iudicium de lacum huius mundi, quibus inheret omnes mundane viuentes, sed postea cum occidi hæc concupiscentia debet per obedientiam præcepti & votum consilij, furor in dicitur fratrem fratres isti conuocant, & virum occidit, hoc est, naturam cum hoste quandoque peruenit. Simeon in iudicium, id est, corpus quod per membra ut lapides quoddam est colligunt, audit, qui sollicitus iudicium, est indignatio hæc dura est & maledictio quia quod sicut patrem filij Chanaan, id est, filij mundi:

quia videntes mundani homines tantum austeritatem, a proposito peccandi resiliunt, & permanent in peccatis. Dividunt tamen isti in Iacob, id est, inter milites Christi computantur ut luctatores; & dispergantur in Israel, hoc est, videntes Deum; quia Deum habentes præ oculis, omnia hæc faciunt, licet irrationabile sit obsequium eorum. Et nota quod isti primo Sichimitas ad circumcissionem inducunt, id est, peccatores ad penitentiam, ut circumcidant ab eis peccatum, & federe coniungantur populo Dei. Sed die tertio quando gravissimus vulnerum dolor eos ipsos occidit: quia prima dies est contritio, secunda confessio, quam bene sustinent: sed tertia dies est satisfactio, & in illa gravissime affliguntur, & ideo gladio indiscretionis obedientie & voti perimuntur, & ideo in cætu illorum non est gloria Iacob, neque voluntas in consilio eorum.

Sed tamen quia quidam omnia hæc discrete perficiunt: sic hostem perimentes ut vivificent circumcisum civem, & federatum sibi sanctificatione Domini: ideo Moyses indifferenter dicit de Levi: *Perficio tua, & doctrina tua a viro sancto tuo, quem probasti in tentatione, & iudicasti ad aquas contradictionis. Qui dixit patri suo, & matri sue, Nescio vos: & fratribus suis, Ignoro illos: & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt, iudicia tua o Iacob, & legem tuam o Israel: ponent thymiama in furore tuo, & holocausta super altare tuum. Benedic Domine fortitudinem eius, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: & qui oderunt eum, non consurgant.* Et notantur plura de his qui habent super se votum perfectionis consiliorum. Primum pertinet ad imitationem Christi: quia Christus est vir sanctus, a quo est perfectio vite eorum: & doctrina, quia didicerunt ab ipso: & tentaverunt illum fidelem ad aquas contradictionis, hoc est, ad refrigerium paupertatis, cui pene ab omnibus contradicitur. Tentaverunt autem, id est, probaverunt ibi Christum fidelem: quia non permittit ipsis aliquid deficere de necessariis ad salutem: sicut dicit Psal. 36. *Iunior fui, etenim senui; & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quaerens panem.* Isti enim deserunt patrem & matrem & sorores & filios propter Christum: & hoc est secundum, custodiens pactum Dei quod pepigit cum dixit Matth. 10: *Qui plus diligit patrem & matrem aut filios aut fratres quam me, non est me dignus.* Tertio autem laudantur & benedicuntur: quia in furore populi, hoc est in ira Dei ad populum, isti coram Domino thymiama orationis ponunt: quia Dominus nedum pro se, imo etiam pro aliis illos facilius exaudit: quia & ipsi plus aliis pro Domino reliquerunt, adherentes sibi in operibus perfectionis: & holocausta quæ tota incendebantur, ponunt super altare misericordie Dei: quia se ipsos in corpore & anima incendunt igne charitatis propter Deum: in corpore incendentes se per votum continentie & abstinence, in anima autem per votum perfecte obedientie, etiam consiliorum impletionem libenter præceptis adijciendo: & in vitroque per votum paupertatis. Et ideo hæc fortitudo eorum qua hæc possunt, benedicuntur quarto loco, & opera eorum grante accipiuntur ad remunerandum. Quinto vero

dorsa inimicorum quibus eis vexationes apportant, percutiuntur, dum in tentatione proficunt: & qui oderunt eos demones, non consurgunt super eos in gaudio quod consentiant eis in peccatis. Et hæc benedictio simul intelligitur esse Simeon & Levi: quia aliter Simeon a Moysæ non benedicuntur.

Deinde pater dicit de Iuda: *Iuda te laudabunt fratres tui: manus tue in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui.* *Catulus leonis Iuda: ad prædam filij ascendisti: requiescens accubisti ut leo, & quasi leona, quis suscitabit eum? Non auferatur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius: donec veniat qui mitendus est, & ipse erit expectatio Gentium. Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem o fili mi asinum suum. Lauabit in vino solam suam, & in sanguine una pallium suum. Pulchriores sunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores.* Iudam supra gratias agentem esse diximus. Et benedicuntur gratiarum actio in sex in quibus benedictam facit animam. Primum horum in laude fratrum: sunt enim animæ fratres ipsi Angeli qui talem animam laudant, quæ corde ore & opere gratias agit: sicut Apostolus ad Ephel. 5. præcipit, dicens: *In omnibus gratias agite.*

Secundo benedicuntur in victoria inimicorum: sic enim iuxta Evangelium Matth. 18. Ingratitudo serui nequam facit sibi imputari debitum dimissum. Gratiarum actio exultabit de victoria inimicorum, hoc est, demonum, non fixens redire peccatum.

Tertio benedicuntur in adoratione filiorum matris suæ: & intelligitur de filiis qui seniores sunt: quia scilicet Ruben & Simeon & Levi ipsum adorant, dum gratiam illis in cognitione & prudentia agendorum, conseruatione voti & obedientie datam, iste filius confitendo & laudando & gratias agendo conseruat & multiplicat: ne propter ingratiudinem amittatur.

Quarto benedicuntur in præda, & præda possessione. Hæc autem præda nihil aliud est nisi quasi per raptum violentum acceptio gratiæ: quia gratiarum actio quasi per vim a largitate & pietate Dei gratiam accipit, & acceptam multiplicat, & multiplicatam conseruat. Vnde dicitur etiam quod ut leo in gratia requiescit, & sicut leona quæ fortior leone esse dicitur, quem suscitare ad peccatum & tentationem diabolus non audeat. Quia qui sic gratiam accipit ut ingratus largitori gratiæ per peccatum sit, suscitatur ad tentationem & peccatum a diabolo: quod ille non patitur qui continuo corde, ore, & opere gratias agit: corde per deuotionem, ore per laudis & beneficij memoratorem, & opere per obsequium: sic enim nullus datur locus suscitanti diaboli. Et ideo subditur, quod sceptrum dignitatis gratiæ adhuc non auferretur, donec veniat qui mitendus est, hoc est, Christus glorificator animæ in die mortis cum remunerari habet: ille enim qui tunc venit ut animam glorificet, erit expectatio omnium suorum.

Quinto autem est benedictio ipsius ab abundantia vini. Et hoc notatur in duobus. Ligat enim pullum ad vineam. Pullum autem vocat omne suum desiderium. Desiderium enim merito pullus vocatur: quia indomitum est ut pullus: unde etiam ligari ad vineam, hoc est, ad gaudia interna

interna & externa dicitur. Ad vitem autem ligat asinum, hoc est, corpus quod etiam ligari ad eadem gaudia propter sui corruptionem oportet, ut possit dicere cum Psal. 83. *Cor meum & caro mea exultauerunt in Domino vinum.* Secundum autem in quo vini notatur abundantia, est quod lauit in vino solam suam: & hoc vinum in alia significatione sumitur, eo quod abundans viso habet vinum purum gaudiorum æternorum, de quo dictum est: & habet vinum rufum passionis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. In hoc autem vino sanguinis lauit solam suam conuersionis: quia omnis nostra conuersatio immunda & sordida est, nisi per sanguinem & passionem Christi depuretur. Vnde in Apocal. 6. legitur de Sanctis, quod in sanguine agni lauerunt solas suas. Pallium autem suæ charitatis lauit in vultu sanguine. Vna enim defecata est corpus Domini nostri Iesu Christi, in cuius sanguine lauitur pallium: quia charitas nostra charitatem passionis suæ coloratur, dum eam quantum potest imitatur. Vnde etiam dicit in passione Ioannis 15. *Diligite inuicem sicut dilexi vos.* Et ibidem, *Ad vitam hæc dilectionem nemo habet qui non vitam suam ponat quis pro amicis suis.*

Sexto benedicuntur in puritate intentionis, & efficacia prædicationis laudis: quia laudes Christi, gratias agens recolat & annuntiat. Puritas intentionis laudatur ibi. *Pulchriores sunt oculi eius vino.* Et accipitur hic vinum in significatione tertia, quod crescit iuxta viam huius sæculi, vinum scilicet pungens in lingua per verba grandiloqua scientiæ secularis, quæ apprehendit fastum non Deum: & ideo oculi illius, qui ad Deum sunt, fastu scientiæ secularis pulchriores sunt. Dentes autem memorie quibus conuincuntur malicia & nuntiat & annuntiat gratiam sibi factam a Domino, candidiores & mundiores sunt lacte infantis doctrinæ animæ nouiter conuerse: quæ adhuc gratias non agit, quia magnitudinem gratiæ per tenebræ consuetudinem adhuc in se nondum recognoscit.

Vnde etiam legislator in Deut. 32. de Iuda dicit. *Audi Domine vocem Iudæ, & ad possessionem suam introduct eam.* *Manus eius pugnant pro eo, & adiutor illius contra aduersarios eius erit.* *Deus enim nihil, sicut gratiarum actionem audit: & hunc qui gratias agit, ad populum suum, hoc est, ad Angelos introducit: quia hoc est opus Angelorum in cælis, ut in hymnis Deum laudent & gratias agant: sicut dixerunt nato domino: Gloria in altissimis Deo, & in terra, per homines bona voluntati.* Luc. 2. *Manus eius pugnant pro eo: quia per manus opus intelligitur: & ille etiam opere continuo obsequio referat gratias in hoc Dominus est adiutor eius.* *Tamen etiam ipsa gratiarum actio manus amicit est: sine enim diabolus tenet per aduersa, ille de malis gratias agit: sine tenet per prospera, ille referat Deo de donis suis: & ita nullam occasionem dat tentatori.*

Pater etiam benedicens vocatum filium suum, qui primus gradus est in via conuersionis, dicit: *Dan iudicabit populum suum sicut & iudicauit Iacob Israel.* *Filius Dan dicitur in via, quia in femina, mordens angulis eorum, est cæcus, & cæcus non retro.* *Salutare suum expectabo Dominum Dan.* autem supra esse diximus iudicium quod de Deo per

creaturas habemus, per quas multi cognouerunt Deum. Huius igitur benedictio est in tribus, scilicet in iudicio populi sui: sicut enim alia tribus, hoc est, tribus rationis, per lucidam veritatem iudicat populum Dei, qui est populus contemplatiuus: sic etiam iste per vestigium & imaginem creature iudicat iudicium veritatis diuine in Israel, hoc est, in populo vidente Deum per oculum contemplationis. Fit autem iudicium illud coluber in via. Via vero sunt opera creaturae, sicut dicitur Iob 40. *Iste est principium viarum Dei, id est, primus & præcipuus inter opera. Coluber autem est serpens.* Et dicitur serpens propter prudentiam: quia necessaria est cautela in contemplatione per creaturas, ut creaturam pro Creatore recipiamus: sicut quidam in specie cæli & stellarum delectati Deos esse putauerunt, ut habetur Sapient. 13. *Cerastes autem est serpens cornutus: & hæc est sapientia fidei, habens cornu quo ventilatur heres, scilicet, cornu rationis illuminatur in creaturis.* Vnde etiam dicitur esse in femina: quia via iudicii per creaturas, est via communis. Sed fides graditur via compendij, eo quod sufficit sibi, ut dicit Augustinus, quod omnium quæ sunt sit causa voluntas Dei, quæ querit causas alias, quemadmodum facit iudicium rationis quod in creaturis multa perquirat: unde etiam dicitur mordere angulas equi. Equus autem hic est Philosophus superbus, in scientiâ mundi, qui cum ordiatur bellum dispersionis, dicit: *Vah, conueniendo omnes qui non sunt ariti in verborum argutis.* Huius angula quam figit super simplices quos conculcat, est syllogismus. Est autem quatuor angula, scilicet, syllogismus, enthymema, exemplum, & inductio: quæ sunt quatuor genera argumentorum. Hæc angulas mordet Dan iudicium secundum fidem: quia omnino veritate fidei contentus & concludit in itinere, ut ascensor huius equi, hoc est, ratio Philosophi, cadat retro, id est, eliminetur: sicut fecit Paulus Dionysio Philosopho, & sicut fecit Petrus Clementi & Marthe & Aquile, qui Philosophi fuerunt. Sed quia iudicium istud quod sic fit in creature imaginibus, non est completum: ideo pater Iacob dicit: *Salutare suum expectabo Dominum, in aperitione scilicet reuelatione.*

De Dan quoque legislator ait: *Dan cæcus, tenuis, sicut leopards de Balan.* *Catulus est leonis de tribu Iuda, cuius canis iste est.* Quia sicut ille perfectus Phariseos & Scribas de sua scientia gloriantes confutauit, sic iste pro modulo suo omnes contradicentes fidei huius mundi sapientes, dicens cum Apostolo 2 ad Corinth. 10. *Armata non sumus, sed potentia Deo ad destrucendum munitionem, & castella destruentes, & omnes altitudines excelsarum se aduersus scientiam Dei, & in contritionem reducentes omnia in obsequium Christi.* Sicut autem rationibus & argumentis de Balan, id est, de bricho, quæ Balan dicitur interpretari. Et intendit dicere, quod rediens de Balan, fuit largitus: & est huius hominis mundi Philosophus & hæreticus de cuius conuersione rediens, largitus sunt rationibus ad fidem corroborandam.

Deinde laudat pater benedictione Nephthali, qui secundus filius est Iacob, & notat secundum contemplatiuam gradum, interpretatur enim lampado, & significat latitudinem admirationis.

ham & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem: Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedixit pueris istis: & innocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Isaac, & crescant in multitudinem super terram, hoc est, Deus in conspectu cuius, sicut in lumine gratiæ, ambulauerunt patres mei pro factis bonorum meritorum, Deus etiam qui pascit me pane supersubstantiali gratiæ & sacramenti sui ad iuuenture innocentie baptismalis usque in virum perfectum secundum virtutem. Angelus etiam magni consilij Christus, incarnatum Verbum, qui eruit me per passionem redemptionis à cunctis malis que per Adam incurri: ipse pueris istis à puritate dictis benedixit, gratiam largiendo; & nomen antiquorum sanctorum confirmetur & innocetur super eos per imitationem ipsorum, & crescant in multitudinem bonorum operum super terram viuentium æternaliter. Cancellatio autem manuum significat commutationem æternæ retributionis pro temporali merito. Dum enim hic viuimus in obsequio Dei paruo tempore vitæ nostræ, æterna nobis vita pro ista temporali à Deo donatur.

Secundum quod est de laude Ioseph, est pulchritudo eius, que notatur cum dicitur: *Et decorus aspectu: filia discernerunt per murum.* Decorus enim aspectu, unde illuminatur facies Moysi ita ut non possent in eum intendere filij Israel propter gloriam vultus eius; ut habetur Exod. 33. Ita Ioseph ambulans quotidie in lumine vultus Dei & exultans in nomine Dei tota die & in iustitia Dei exaltatur. Et secundum Apostolum 2. ad Corinth. 3. *Reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eadem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu.* Unde etiam filia, hoc est, nondum perfectæ in contemplatione animæ, per murum ad visionem eius discurrere dicuntur. Murus enim non est aliud nisi mortalitas, que diuidit nos à contemplatione visionis apertæ, sicut dicitur Cantic. 2. *Et ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Paries corpus mortale est, fenestra lumen intellectus, cancelli autem speciales reuelationes, eum per Scripturam, tum per Angelos factæ: in quo muro siue pariete filia discurrunt: quia imperfectæ animæ nondum in contemplatione Domini videre potentes, hoc quod desiderant in aliis mirantur, scilicet, in viris contemplatiuis.

Tertium autem quod est in laude Ioseph, est patientia in tribulatione. Et hæc notatur in duobus, scilicet, in modo & causa tribulationis, & in modo liberationis. Prima ergo causa tribulationis est exasperatio fratrum suorum & surgium: eo quod accusauit eos de crimine pessimo, & prophetauit futuram veritatem per somnia. Crimen autem pessimum quo illuminatus intellectus omnes fratres accusat, hypocrisis & simulationis est, quod ea que faciunt siue in agendis siue in cognoscendis non pura intentione, sed causa laudis frequenter operantur. Somnia autem que eis reuelat, sunt duo; scilicet, quod putabat solem & lunam & stellas undecim adorare se. Secundum vero, quod putabat se & fratres ligare manipulos, in agris, fratrumque manipulos adorare manipulum suum. Sol autem qui lucet

in die, scientiam sacræ Scripturæ signat. Luna autem que præest nocti, significat scientiam mundanam: que ambæ scientiæ seruiunt intellectui illuminato in contemplatione: sicut dicitur 2. ad Corinth. 4. *Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ Euangelij Christi.* Stellæ autem undecim, sunt lumina parua doctrinæ secularis, scilicet, grammaticæ, rhetoricæ, dialecticæ, geometricæ, arithmeticæ, musicæ, astronomicæ, physicæ, metaphysicæ, ethicæ, & scientiæ iuris politici & naturalis. Istæ enim quasi quedam stellæ adorant Ioseph, dum illuminationi intellectus ad contemplandum Deo quolibet quantum potest subferunt. Manipuli autem sunt perfectiones operum in fruge iustitiæ collectorum, qui undecim esse dicuntur: quia cum decalogo seruant unitatem charitatis: & adorant manipulum Ioseph, quia quicquid sit in opere, totum sit ut perficiatur intellectus aperta veritate. Hæc igitur causa somniorum inuidiæ fomitem fratibus, hoc est, aliis affectibus animæ ministrat: quia dum in hac vita somnia intellectus contemplatiui impleri non videmus, ad veritatem quam idem intellectus prænuntiat, pigri & cum emulatione quadam contentionis accedimus. Quandoque etiam ipsum intellectum captiuum mundo vendimus: ut ille qui æterna contemplari debuit, & curis & prouidentis occupetur terrenorum, & sic irritantur aduersus eum & inuidet ei: habentes iacula quibus perfodiunt animam eius, dum suadent aperta pro occultis, & certa pro incertis, & visibilia pro inuisibilibus non relinquenda. His etiam præstat adiutorium mocha mente mulier, hoc est, inanis gloria: quia mulier, iuxta Apostolum 1. ad Corinth. 11. Gloria vixi est, etiam tentando & accusando Ioseph ut magis terrenis cogitationibus illaqueretur & abstrahatur à contemplatione celestium.

Secundum autem quod notandum est, sunt modi liberationis: unde dicitur *Sedit in firmamento eius.* Fortis autem secundum Zorobabel 2. *Esdre 3.* est veritas, in qua quietescit arcus eius, id est, cogitationes vanas hujus mendacitatis, sagittis authoritatis Scripturæ compungentis: & vincula brachiorum, hoc est, intellectus & affectus, dissoluentis: & hoc per manum auxilij potentis Dei qui iuuat Iacob vestim luctatorem in pugna contra fratrum emulationem. Inde igitur, hoc est, de illo carcere tantæ captiuitatis Aegypti, egressus est pastor pabulo veritatis: egressus est etiam lapis soliditatis, id est, firmitate inamobilis veritatis in Israel. Veritas enim illuminari intellectus, que pascit & fundat hominem in lapide qui Christus est, sic stabilitur, ut domus sue conuersionis non cadat à vento malæ tentationis, & pluuia persecutionis: fundata enim est supra firmam petram.

Deinde secundo ponit pater Iacob Ioseph benedictionem inuocans primo Deum Patrem in adiutorem, eo quod homo ea que sunt supra se, cognoscere non valet nisi adiutorio Dei. *Nemo enim nouit Patrem nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.* Luc. 10. Benedixit autem sibi benedictionibus cali desuper, ut scilicet lucem habitantium in celo contempleretur: & benedictionibus abyssus, hoc est, profundorum sapientiæ: quia dicitur Ps. 33. *Iudicia Dei abyssus multa iacentis deorsum in profundo*

fundo inferni, qualiter scilicet superbos angelos condemnauit, & humines luteos crexit de stercore, ut sedent cum principibus & solium gloriæ teneant. Sic enim verum est quod dicit Palma 106. *Ascendunt usque ad celos, in benedictionibus cali: & descendunt usque ad abyssos, in contemplatione penarum: anima eorum, quo ad intellectum, in malis labefcebat.* Comparando afflictiis, præcipue in purgatorio existentibus. Et illud: *Et descendant in infernum viuentes, scilicet, per intellectualem contemplationem.* Benedictiones autem vberum sunt & vultus: quia in contemplatione tales per intellectum hauriunt, quod aliis effundunt per doctrinam: unde eos charitatis visceribus tanquam in vulua pietatis concipiunt, & doctrinæ vberibus enutriunt.

Deinde sequitur tertium quod est benedictionis huius confirmatio, scilicet, *Benedictiones patris tui, &c.* In quo notatur quod hæc benedictio in Ioseph confirmatur per hoc quod facta & dicta patrum in contemplatione æterni luminis imitetur, usque ad desiderium collium æternorum, id est, donec collibus æternis in choris angelicis coniungatur: quod toto affectu mentis desiderat. Tunc enim non oportet ut eum dicta & facta patrum in contemplanando dirigant, quando aperta coram oculis veritatem intuebitur. In quo etiam illi reprehendi noscuntur, qui nouo quodam contemplandi genere Deum se contemplari dicunt: cum simile contemplationis eorum, nec legatur in libris, nec præcesserit in patrum exemplis. Non enim dubium est qui noua inueniunt, quin sequantur satanam transfigurantem se in angelum lucis 2. Corinth. 11. qui ad hoc noua inuenit, ut veterem patrum fidem, nouis ludibriis eliminaret.

Deinde sanctitatem in posteritate Ioseph pater Iacob prophetauit, & dicit: *Fiant in capite, &c.* litera sic est ordinanda, *Nazarei Ioseph fiant in capite & in vertice inter fratres suos.* Nazarei autem floridi vel florentes interpretantur, & significant sanctitatis affectiones, que in cordibus contemplatiuorum surgunt: quando enim intellectus plene veritatis lucem conspicit, intimus cordis affectus præ gaudijs in sanctitate florere incipit: & isti sunt inter fratres, de quibus dictum est, *in capite*: quia in eminentia culminis vitæ & mentis respectu aliorum operum locum sanctitatis tenent. *In vertice autem sunt*: quia puriora & superiora mentis semper obtinent.

Legis autem laqor Moyses Ioseph benedicens, ait Deut. 33. *De benedictione Domini terra eius, de pomis cali, & rore, atque abisso subiacente. De pomis fructuum soli ac lune, de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum. Et de frugibus terra, & de pleniudine eius. Benedictio illius qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph: & super verticem Nazarei inter fratres. Quasi primogeniti tauri pulchritudo illius, cornua rhinocerotis cornua illius, in ipso venilabit Gentes usque ad terminus terre. Hæc sunt multitudines Ephraim, & hæc millia Manasse.* Et tangit hic tria que proprie sunt intellectus illuminati à Deo, quorum primum est, in quibus contemplanur: & hæc sunt specialiter octo, quibus dicit terram, hoc est, regionem animæ contemplantem, esse repletam quasi benedictione Domini. Primum est poma cali, hoc est, fructus æternæ beatitudinis. Secundum est

ros cali, hoc est, ros gratiæ. Ita. 26. *Ros lucis rosium.* Tertium est abissus iacens de subter, hoc est, pænc æternæ. Quartum est fructus pomorum soli & lune, hoc est, sacramenta Ecclesiæ, & Synagoga: ut Ecclesia sit sol, quia lucet his qui in die sunt reuelatæ gratiæ: luna vero sit Synagoga, eo quod sol iustitiæ Christus Deus nos, necdum fuerit exortus. Ideo etiam illa sacramenta tantum figurabant: hæc autem dant salutem. Quintum est contemplatio de vertice antiquorum montium, hoc est, de eminentia antiquorum patrum, qui tanquam montes in populo Dei præcinebant, & ut viderent diem Christi exultauerunt: sicut dicitur Ioan. 8. *Abraham pater vester exultauit ut videret diem meum: vidit, & gavisus est: sicut dicit Psalm. 113. Montes exultauerunt ut arietes, & colles sicut agni onium.* Sextum autem est poma collium æternorum, id est, fructus distinctionis angelorum. Isti enim sunt montes & colles Bethel, in quibus iucundis quibusdam affectionibus illuminatus & contemplatiuus salit intellectus. Septimum est fruges terræ & pleniudine eius, hoc est, communis contemplatio omnis boni omnium sanctorum: qui dum viuunt & adhuc viuunt, terrenorum pulchritudo fuerunt: quia in malis terra est inanis & vacua, & tenebræ peccatorum sunt super eam. Octauum autem & vltimum est benedictio eius qui in rubo apparuit Exod. 3. hoc est, Verbi incarnati: quia rubum quem viderat Moyses incombustum, conseruatum agnouimus Dei genitricis laudabilem virginitatem: in qua fulget ignis Dei Verbi incarnati non ad incendium, sed ad refrigerium ignis & incendij fomitis: & hæc benedictio super caput Ioseph venit, quando in mentem eius descendit, quia caput mens est, ut dicit Augustinus. Venit etiam super verticem Nazarei, id est, florentis inter fratres suos, qui nullus alius est quam Ioseph, qui solus inter fratres effloruit: quia intellectus à Deo illuminatus per omnibus affectibus animæ palmam & florem præfert singularem.

Secundum vero quod tangit est pulchritudo que in facie ipsius consideratur, sicut prius expostum est: sed hic comparat eam primogenito tauri: & non dicuntur primogeniti tauri hic à tempore, sed à principali generatione. Quasi diceret: Sicut præclarior natio tauri, sic pulchritudo eius. Taurus enim est lasciuum animal, & significat lasciuam spiritualem in lumine Dei ambulantium, & in amore cum sponso lasciuientium in secreto conscientie lectulo: sicut dixit Ierem. 31. de virgine Ierusalem & Sion, quod adhuc egredietur in choro ludantium.

Tertium autem est quod tangit, fortitudo per spectat veritatis in intellectu, que est sicut cornua rhinocerotis. Cornua enim veritas duo habet: vnum ad fidem reuelandam, alterum ad mores instruendos. Rhinoceros autem capitur in gremio virginis: quia prima veritas descendit in vtrumque virginis. Rhinoceros etiam mare cornu gestare dicitur: quia contemplatiuus veritatis cornua in mare discretionis & collationis, semper habere præcipitur: cum dicitur Mart. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba.* In illis autem ventilat Gentes usque ad terræ terminos: quia infideles & peccatores ipsa veritate confutat, & conuersos erudit & illuminat.



CAP. XXI.

§. I.

Fallax imago, & vana est pulchritudo: mulier timens Deum, ipsa laudabitur.



Sextima prima litera est Hebraeorum, & vulnus interpretatur. Huic autem versui hæc litera inscribitur: quia loquitur hic Salomon de duobus in quibus hæc mulier non laudatur, quæ per unquam corda humana consueverunt vulnerare, scilicet, imago mulieris, & pulchritudo: sicut dicitur Daniel. 13. duobus senibus iudicibus, Semen Chanaan & non Iuda, species decepit te, id est, speciositas Sufannæ.

Fallax imago & vana, &c. Duo notantur in versu isto, scilicet, in quibus mulier hæc non laudatur, & in quo laudatur. In quibus autem non laudatur, duo sunt, scilicet, fallax imago, & vana pulchritudo. Attenditur autem imago in forma corporis exterioris, pulchritudo vero in speciositate coloris. Est autem imago interior & exterior. Imago interior est triplex, ut dicit Augustinus super illud Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti letitiam in corde meo*, scilicet, imago creationis, & imago recreationis, & imago similitudinis. Imago creationis est in qua creatus est homo ad imaginem Dei: quia homo scilicet rationalis est ut Deus. Et de hac imagine habetur Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. Et in Eccle. 17. *Deus creavit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum*.

Imago autem similitudinis est, in qua imitari debemus Deum, intelligendo, memorando, diligendo: ut memoria Deo Patri, & intellectus Filio, & dilectio detur Spiritui sancto: scilicet ut habeamus Deum in memoria sine obliuione, & in intellectu sine errore, & in voluntate sine omni amaritudine odij, iræ, & invidia, & aliarum malarum voluntatum. In voluntate enim nostra debet esse nobis tranquillitas pacis, in intellectu autem splendor æternæ lucis, & in memoria immutabilitas & indeficientia æternitatis. De hac imagine dicitur 1. Corinth. 15. *Sicut portavimus imaginem terreni Adæ, portemus & imaginem celestis*. Et 2. Corinth. 3. *In eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini Spiritu*.

Imago autem recreationis est fides, spes, & charitas. Charitas enim quæ mater est omnis boni & principium, attribuitur Deo Patri: fides autem Filio, quia ille fides in mundo docuit: spes autem Spiritui sancto, quia ille descendens in corda fidelium, spem eorum in alia subleuauit. Fides enim oculos aperit, spes erigit, charitas figit. Et de ista imagine potest intelligi quod ha-

betur ad Rom. 8. *Nam quos prædestinatus conformatus fieri imaginis Filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus*. Imago autem exterior est dispositio figuræ corporis. Et de hac habetur Iob 4. *Stetit enim non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis*.

Sequitur hoc, quod dicit: *Fallax*. Est enim tam intrinseca imago quam etiam extrinseca, quandoque vera & quandoque fallax. Vera est intrinseca quando Deum imitatur, & imaginem quæ est forma omnis reformati, & hæc imago est Christus. Est autem intrinseca fallax quando per peccatum deformatur: sicut dicitur in Psal. 72. *In ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges*. Imago etiam exterior est vera quando remanet in Dei laude, ut laudetur Deus in factura sua: sicut dicit Psal. 91. *Delectasti me in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo*. Sed fallax est quando picturis meretricijs & circumpositionibus adornatur, vel etiam per falsam hypocritism exterminatur: unde in Evangelio Matth. 22. *Cuius est imago hæc & superscriptio? Hanc enim quæstionem posuit Dominus hypocritis & pictis mulieribus facere, in quarum vultu imago quidem sua est quam ipse creauit, sed superscriptio ipsam eandem imaginem Deo configurauit, & falsauit hoc quod Deus bene creauerat*.

Sequitur: *Vana est pulchritudo*: interior vera, & pulchritudo exterior vana. Interior consistit in pulchritudine conscientie: sicut dicitur Cantic. 1. *Nigra sum sed formosa filia Ierusalem sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis*. Tabernacula enim Cedar intus pulchra, exterius vero nigra dicuntur. Pelles autem Salomonis, in quibus arca inuoluebatur, interiori parte gemmis & auro redimitæ fulgebant, exterius autem non multum prætendebant decorem. Sic & sancta anima ornatum & pulchritudinem virtutum habet intus: extra autem humilitate & ignore rigoris & abstinentie est denigrata ad modum videlicet templorum Domini, quæ omnia multum intus & parum ornata sunt exterius. Unde Cantic. 1. *Pulchra sum gena tue sicut turtaris*. Habet enim duas genas, scilicet, innocentiam conuersationis, & habitum maturitatis: quæ pulchra sicut turtaris esse dicuntur, quia castitatem & fidem in omnibus operibus exhibendo, se singelle malitiæ esse demonstrant.

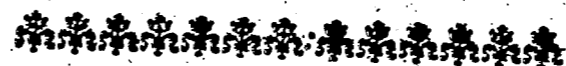
De pulchritudine autem exteriori vana multa ab his qui illam sequuntur scripta sunt: sicut illa de Helena, de qua dicit Philosophus, quod ad hoc oportet ut verbis sapientum, ut fugiamus Helenam. Fuerunt tamen quædam mulieres sanctæ etiam pulchre exterius, & tamen non vane: quia pulchritudinem suam mundo in concupiscentiam non ostenderunt, sicut fuit Iudith, & Susanna, & tres filie Iob, & Rebecca, & aliæ de quibus legimus in Scriptura. Iob 42. Filie enim Iob appellatæ sunt Dies, & Cassia, & Cornustibij propter pulchritudinem suam: unde dicitur ibi, quod non sunt imuentæ mulieres speciosæ sicut filie Iob in vniuersa terra. Sed in omnibus his verificatur, quod dicitur de Iudith, quod *Deus illi splendorem contulit: quia omnis illa compositio non ex libidine sed ex virtute pendebat*.

§. II.

§. II.

Sequitur secundum huius versus, scilicet, in quo laudatur. Unde dicit: *Mulier timens Deum, ipsa laudabitur*. Vbi duo notanda sunt, scilicet, quare dicit, laudabitur in futuro, & non in presenti. Est autem mulier timens Deum laudabilis propter tria præcipue: quorum vnum est, quia timor eam maxime humiliat, & ideo in laude est extollenda. Unde ad Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time*, hoc est, si times non altum sapias. Secundum autem est, quia timor expurgat omne vituperabile: unde quicquid remanet, laudabile est. Unde Eccle. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Tertium & vltimum est, quia timor Domini perfectum inducit sapientiam implendi mandata & obedientiam. *Initium sapientie timor Domini*, ut dicit Psal. 110. Et Eccl. 1. dicitur de obedientia, *Deum time & mandata eius obserua: hoc est omnis homo*. Et ideo quia hæc tria timor Domini facit præcipue: ideo Dauid in Psal. 33. tanquam nobis vtilius nihil videns dicit: *Venite filij audite me timorem Domini docebo vos*. Tobias etiam senior filium suum ab infantia timorem Domini docuit Tobias. 1. & recedere ab omni peccato. Et ideo Psal. præcipit: *Time Domini omnes Sancti eius: quoniam nihil deest timentibus eum*. Et ideo etiam laus non potest eis deesse.

Sequitur quare dicit in futuro laudabitur, & hoc est quod dicit sapiens Eccl. 11. *Ne laudes hominem in vita sua*. Et Ambrosius. *Tunc lauda quando nec laudantem nocet adulatio, nec laudatum elatio tenet*. In hac autem vita non laudantur Sancti, sed Deus laudatur in Sanctis suis.



CAP. XXII.

§. I.

Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius.



Hæc litera vltima Hebraeorum, epigramma est in hunc vltimum versum, interpretatur, signum, & notat signum laudis & præconij quod præcipue est ab operibus mulieris huius. In hoc capitulo

laudatur mulier fortis. Quid autem sit laus præcipua habetur in Ioanne vbi dicit Dominus Ioan. 5. *Ego habeo testimonium maius Ioanne. Opera que ego facio, ipsa testimonium perhibent de me*. Est etiam Thau signum huius mulieris: omnes enim qui non interficiuntur ab Angelo exterminatore, hoc sunt signo signati: sicut legitur Ezech. 9. *Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem & signa Thau super frontes virorum, gementium & dolentium*. Et dicit ad exterminator. *D. Alberti Magni Lib. de mul. forti.*

res. *Egrederimini post eum: & super quem non vidistis signatum Thau, interficite*, & a sanctuario meo incipite. Unde etiam signum hoc signum crucis significat. Signo enim crucis cruce redemptus debet signari & configi: ut signum Domini nostri Iesu Christi, secundum Apostolum in fine ad Gala, *in corpore nostro circumscriptum*.

Sequitur: *Date ei, &c.* In duobus consideratur sententia capituli, scilicet, quid sit dare mulieri hæc de fructu manuum suarum, & quid laudare eam in portis opera eius. Circa primum consideranda sunt tria, scilicet, cui dicitur, *Dare*, & quid dandum, & ad quid. Dicitur autem illud Angelis quibus commisit eam Deus sponsus eius & vir eius, Angeli enim sunt ministri Dei deferentes ad nos quæ dat nobis Deus. Unde Pl. 103. *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis*. Et in Tob. 12. *Quando visitas cum lacrymis, & sepelias mortuos, & derelinqueris prædium tuum, & mortuos abscondas per diem in domo tua, & nocte sepelias eos: ego ostendi orationem tuam Domino*. Et hæc verba dixit Raphael Angelus.

Quid autem dandum est aperit, cum dicit: *De fructu manuum suarum*. Manus autem accipiuntur hic opera: & fructus sunt præstationes spiritus, quos fructus per ministerium Angelorum etiam hic quandoque facit nos prægustare. Sunt autem hi fructus duodecim qui enumerantur ab Apostolo ad Galat. 5. *Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*. Et est hæc charitas illa quæ perfectissima est: hæc enim est illa quæ reficit ut fructus dulcis. Et hæc est de qua dicit Dionysius, quod est acutissima, seruida, & superferuida. Acuta, ut penetrat intima anani. Mobilis autem, ut continuo ascendat ad ipsam. Seruida vero, ne tepescat ad amorem mundi. Superferuida autem, ut continuo in desiderio ebulliat ut suspiret in amplexum. Et hæc est ignis in Sion & caminus in Ierusalem. Hæc est ignis dum speculamur per fidem: caminus autem quando pacem comprehendemus per veritatem.

Gaudium autem de quo hic loquitur, est incundatio mentis in gustu diuina dulcedinis, quæ procul dubio est regnum Dei. *Non enim est regnum Dei, ut dicit Apostolus ad Rom. 14. Cibum & potum sed iustitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto*. Pax autem ista facta est, & fruuntur ea Sancti, & est tranquillitas & quies cordis in gustu Dei quietante omnia nostri desiderij inquieta: quæ pax est quam Dominus dedit & reliquit Apostolis Ioan. 14. *Non quomodo mundus dat, quia in mundo pressuram habuerunt: sed in ipso pacem*, de qua dicit Psal. 84. *Audiam quid loquatur ex ore Domini Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super Sanctos suos & in eos qui conuersantur ad cor*. Et hæc est pax quæ secundum Apostolum ad Philip. 4. *Exsuperat omnem sensum*, id est, omnem sensibilem delectationem, quæ custodit seipsum & intelligentias Sanctorum.

Patientia autem quæ fructus hic dicitur, est constantia & æquanimitas animi in laboribus huius vite reficiens ex spe beatitudinis expectata. Benignitas autem est bona ignitas: quando scilicet bonum quod est in corde, ex igne charitatis incipit liquefcere in affectum proximo-

rum, ut dactem se exhibeat verbis & operibus in omne quod iusserit proximus. Ponitas autem est vere cordis dulcedo quæ ostendit in nobis esse Deum: quia communicamus omnibus nos & nostra secundam Deum. *Bonum enim est diffusum sui & communicatum*, ut dicit Dionysius. Longanimitas autem est æquanimitas in expectando promissa. Mansuetudo vero est mititas quæ nullum prouocat, nec de facili prouocatur ab alio.

Fides autem hic non accipitur pro illa quæ videt per speculum in ænigmate, sed pro certitudine inuisibilium, ut dicit Gloss. super hunc eundem locum. Tunc enim homo in veritate pascitur, quando certum habet hoc quod de veritate cognoscit & appetit. Modestia vero est modum & decentiam interius & exterius statuens, quod etiam hominem secundum Deum ambulantes delectat. Continentia vero habet fructum triplicem, scilicet, continentiam in virginibus, sexagesimum in viduis, & trigessimam in coniugatis. Castitas autem hic accipitur pro temperantia innata delectationis in cibis & aliis quæ corpus delectant, secundum quod etiam dicitur castitas quasi corporum delectationum castigatio, secundum quod dicit Apostolus 1. Corinth. 9. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum aliis predicauerim, ipse reprebus efficiar.*

Sed nota quod huic mulieri datur fructus manuum suarum, & fructus est merces operis. Sed quidam sunt in se signa foris præcedentes, qui proprias manus mordent & deorant: & isti sunt hypocritæ, qui deorant opera sua antequam ad fructum perueniant. Quidam autem ut peccatores fructum in manibus nullum habent: nisi forte glandes quas porci immunditiæ carnis manducant.

Sequitur ad quid detur ei de fructu manuum suarum. Datur autem ei ad tria, scilicet, ad gustum, ad seminandum, & ad gratias agendum de perceptis. Ad gustum: quia gustauit & vidit quia bona est negotiatio eius, & ideo lucerna inquirendi talia non extinguetur in tenebris. *Gustato enim spiritu* (dicit Gregorius) *desipit omnis caro*, id est, carnalis delectatio. Vnde ex gustu confortatur spiritu magis fortis effecta ad laborem: sicut de Paulo dicitur Act. 9. *quod cum accepisset cibum, confortatus est.*

Ad seminandum autem: quia fructum ut meritum sui laboris accipit. Et hoc eodem fructu semen vterioris meriti in terram cordis sui spargit. Vnde gratiam, quam ut fructum laboris accipit, exercet ut amplius in merito crescat. Sciens iuxta Apostolum 2. ad Corinth. 9. *quod qui parce seminat, parce & metet.* Et illud. *Mare femina semen tuum & vespere ne cesser manus tua* Ecclæ. 9.

Ad gratias etiam agendum fructum accipit; sicut Dominus in lege præcipit, quod quando fructus collegerant, quod veniant ad templum & ad summum sacerdotem, & confiteantur se recepisse quæ Dominus promiserat. Vnde vult Dominus recognoscere quemlibet hominem fructum gratiæ, ut largitori gratiæ magnificæ gratias agat.

§. II.

Sequitur. *Et laudans eam in portis opera eius.* In quo tria notanda sunt, scilicet, vbi laudanda est, & à quibus laudanda, & qua laude. Vbi laudanda: quia in portis. A quibus: quia ab operibus. Qua laude: quia laude testimonij virtutis & iustitiæ. Sunt autem portæ vitæ huius, & portæ mortis, & portæ iudicij: & sunt portæ inferni, & sunt portæ cæli, & sunt portæ paradisi. Porta vitæ huius est natiuitas, & præcipue natiuitas quadruplex, scilicet, de terra, de costa, de femina & viro, & de virgine femina sine viro. Prima est Adæ, secunda Eux, tertia communiter hominum, quarta Iesu Christi, vnde Genes. 15. dicitur Abraham: *Scito præfens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & seruient eos seruituri, & assigent quadringentis annis, &c. Generatione autem quarta reuertentur huc.* De his portis intelligitur hoc quod dicitur. Job 5. *Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim: longe fient filij eius à salute. & contortentur in porta: & non erit qui eruat.* Intendit enim dicere, quod in ipsa porta per quam habent ingredi ad vitam, præoccupantur & læduntur, in primo flore vitæ, ut dicant cum Ezechia Isaïæ 38. *Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.* Et illud. *Præcisa est velut à recente vitæ mea: dum adhuc ordiret, succidit me.*

Portæ autem mortis. Vnde in Psal. 126. *Beatus qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.* In morte enim inimici humani generis demones maxime ad confusionem hominis laborant: quia in porta mortis aut hominem finaliter perdunt, aut lucrantur.

Porta autem iudicij est in qua sedent senes terræ ad iudicium & senatores. Vnde supra habitum est. *Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ.* Et in lege præcipitur, quod iudices in portis sedeant, & iusta iudicia decernant.

De portis autem inferni dicitur Matth. 16. vbi Dominus loquitur ad Petrum, dicens: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Et ante hoc dixit: *Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: & porta inferi non præualebunt aduersus eam.* Et Psal. 23. *Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ.* Et hoc dixerunt Angeli & sancti patres quando Christus descendit in infernum: sicut testatur Euangelium Nicodemi. En contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit.

Porta autem cæli ostenditur etiam in Psal. 77. vbi dicitur. *Portas cæli aperuit Dominus, & pluit illis manna ut ederent.* Item Iere. 2. *Obstupescite cæli super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus.* Duo enim mala fecit populus meus. *Ne dereliquerunt fontem aque viuæ, & fuderunt sibi cisternas dissipatas quæ continere non valent aquas.* Cæli obstupescunt, quando cælum inhabitantes obstupescunt. Portæ autem eius vehementer desolantur, quando illi qui cælum intrare deberent, per aliam viam errando deuiant ad mortem. Et hoc ideo quia duo mala peccando facit populus, scilicet, Deum per contemptum & ingra-

& ingratitudinem relinquendo, & fodiendo per desiderium & laborem terrenorum cisternas vanae consolationis, quæ aquam veri refrigerij non continent sed immundant. Et Psal. 137. *Aperite mihi portas iustitiæ, ingressus in eas confitebor Domino.* *Hæc porta Domini, isti intrabunt in eam.* Et in Euangelio Matth. 7. *Comendite intrare per angustam pariam.*

Porta autem paradisi est ex qua extrusit fumus ante quam constituit Dominus Cherubim & flammæ meum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ Genes. 3.

In omnibus his portis digna laude est mulier fortis. In porta enim naturæ suæ vitæ huius laudabilis est per humilitatis recordationem: scit enim quia humiliter intrauit, & scit esse miserabilem propter infirmitatem: in modo vero nascendi, quia *omnis caro fenenum, & omnis gloria eius quasi flos agri*, ut dicitur Isa. 40. In porta autem mortis laudatur per securitatem: quia cupit dissolui & esse cum Christo, cum Apostolo ad Philip. 1. *Et iterum sicut dicitur 1. Corinth. 5. Audet & bonam voluntatem habet magis peregrinari à corpore & præfens esse ad Deum.* Et illud Apocal. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur: quia amodo dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis.* In porta autem iudicij in qua sedent sapientes huius mundi disponentes de mundo, laudatur mulier per bonam famam. *Scit enim*, ut dicitur in Iudith 14. *Vniuersus Israel mulierem virtutis eam esse.* Præterea sedet ibi vir eius: qui ut prius dictum est, surgit & laudat eam. Præterea etiam filij eius prædicant famam virtutis eius.

In portis autem inferni laudatur per victoriam tartari: quia scilicet triumphauit à diabolo ut non valeat portis inferni concludi: vnde etiam gloriando super mortem dicit Osee 13. *Ero mors tua & mors tuus ero inferne.* Quod enim habet hæc mulier in marito per redemptionem, habet in se per meritum: quia etiam ipsa mordet infernum extrahendo se & alios quos conuertit. In portis etiam cæli laudatur confessione veræ laudis, & recognitione beatitudinis ab ipso Deo. Vnde dicitur Marc. 8. *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* In portis etiam paradisi laudabilis est per reditum meritum. Vnde Adam vituperabiliter cecidit per transgressionem mandati. Vnde & hoc cantatur in laude fortissimæ Virginis, quod *paradisi porta per eam cunctis clausa est, & per Mariam Virginem iterum patefacta est.* Sic hæc mulier fortis in omnibus portis laude est digna, & non vana, sed vera quæ est prædicatio virtutis eius.

Laudatur autem hæc mulier à suis operibus triplici de causa. Vna & præcipua est: quia opera sunt testes vitæ omni exceptione maiores. Alia causa est: quia sola opera nostra stabunt nobiscum in iudicio. Tertia causa est: quia opera procedunt ex nobis & nihil aliud. Quod opera sint testes vitæ omni exceptione maiores, patet ex hoc quod dicit Apostolus in 2. ad Corinth. 6. *Omnes nos stare oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit.* Et in symbolo Athanasij. *Et reddentur sibi de factis propriis rationem.* Et in Apocalip. 14. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Illi testes sunt maiores omni exceptione: quia nunquam mentiti sunt: nun-

quam dolus vel fraus inuenitur in ore ipsorum. Vnde etiam Christus præfert testimonium suorum operum testimonio Ioannis, vbi dicit: *Ego autem habeo testimonium meum Ioanne. Opera que ego facio, ipsa testimonium perhibent de me.*

Iste est tantus testis laudis, quod si vniuersus mundus conueniar & testetur sanctum esse aliquem & laudabilem, & solum opus vituperij fiet in parte altera accusans conscientiam, conuincet talem esse vituperabilem & condemnandum. Similiter si omnis creatura Dei clamet contra aliquem accusans & condemnans, & sola opera sua sancta & bona excusent & laudent & probent innocentem: præfertur à Deo & conscientia iste vnicus testis operum alius omnibus. Quod tamen valde mirum videtur: eo quod Dominus ipse dixerit Matth. 18. *quod in ore dnorum vel trium testium stabit omne verbum.* Sed hoc intelligitur de testibus qui factum nouerunt, & omni exceptione maiores inueniuntur. Isti testes de corde & vita hominis non possunt haberi nisi per opera & conscientiam & Deum qui in extremo iudicio testis erit & iudex.

Sola etiam opera tunc stabunt in iudicio. Ibi enim credit amicus, similiter bona secularia, filij, parentes, & omnia quæ in hoc mundo diliguntur. Substantia autem huius mundi tunc magno igne cremabitur, qui præcedit faciem iudicis. Homines autem amici, & filij, & parentes, & alij propinqui, tunc stabunt iudicandi, & ideo testes esse non possunt. Si enim quilibet pro alio testis admitteretur, omnes excusarentur. Sed omnes in vna & pro vna causa stabunt, & ut iudicandi: ideo nullus alterius testis esse poterit. Vnde Iob 10. *Non est qui de manu tua possit ertere.*

Sola etiam opera procedunt à nobis, ut dicit Dominus: *Que procedunt ab ore, à corde exeunt, que sunt furta, fornicationes, & huiusmodi.* Et Apostolus ad Galat. 5. *Manifesta sunt opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, vensericia, inuidia, contentiones, emulationes, ira, rixa, dissensiones, secta, inuidia, homicidia, ebrietas, commensationes, & similia, que predicatio vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.* Et dicit ea esse opera carnis: quia sunt à carnali concupiscentia & voluntate: vnde 1. ad Corinth. 15. dicit Apostolus: *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.* Et ibidem Gloss. id est, opera carnis & sanguinis. Et in Euangel. Ioan. 1. dicit de Sanctis, quod *non ex sanguinibus neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.*

Sequitur, qua laude: quia testimonio virtutis: & hæc est honor huius mulieris. Honor enim est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis. Honor autem & laus huius mulieris in quatuor attenditur quæ facit Deus honorando Sanctos suos. Primum est laus eorum ab ore Dei edita coram sanctis Angelis: vnde dicitur Ioan. 12. *Qui mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus qui in cælis est,* hoc est, dignum laude coram his qui in cælo sunt, prædicabit.

Secundum est in conspectu mensæ Dei: efficiatur enim commensalis Dei, vbi mensa facies Dei est aperta: panis autem dulcedo suæ bonitatis & veritatis quæ nos reficiunt, & sunt panis & alimentum Angelorum: vnde in Luca autem Passione

Passionem dicit: *Ego dispono vobis sicut disposui mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.*

Tertium autem est participatio sui gaudij: quo enim ipse feliciter & æternaliter gaudet, eodem gaudio nos secum sibi vult habere confortes: unde dicit: *Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.*

Quartum autem est in adeptione regni & coronæ: unde Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Ad quod nos perducatur Iesus Christus Filius Dei cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.*

IN
MVLIEREM FORTEM.

*Cedite fallaces, procul à procul este prophana
Circe, Pasphe, Penthesilea, Venus.*

*Fortis adeest mulier, quamuis sit mollis ut aer:
Mollis amore pio, fortis amore Dei.*

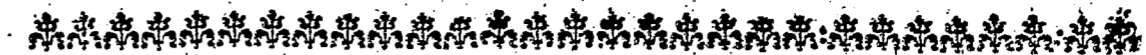
*Castia Susanna, Iudith fortis, prudens Abigail,
Quicquid laudis habent, hac exornata tenet.*

En mulier fortis, vincula obruncans tibi mortis.

Fortia: fortis eas, victor ut astra petas.

*Fortior ut valeas, fortem hanc pro coniuge poscas,
Ut pulchra hinc proles efficiare pater.*

F I N I S.



INDEX RERVM
In Libro de muliere forti memorabilium.

Primus numerus Caput, secundus Paragraphum, tertius Paginam, 4, B, columnam designant.

ACTIVA vita in libero arbitrio posita habet nullam voluntatem operantem, quæ præcipit omnibus membris & incedit semper in ornatu virtutum, amputans caput diaboli. ca. 19. §. 1. 87. a

Activa vitæ perfectio est secundum summum & perfectum statum virtutis animi, post cuius adeptionem zelus animarum exardescere debet. ca. 19. §. 1. 92. a

Activi duplicibus vestiri debent, scilicet feruore spiritus, & perseverantia, & quæ per ista duo significantur. ca. 12. §. 2. 51. a

Activa vita laboriosa & lippa est oculis & in libero arbitrio fundatur, secunda scilicet minus dilecta, non promissa, sed prius exhibitæ: & per ipsam & non aliter pervenitur ad contemplativam. ca. 19. §. 1. 36. b

Activa vita agro comparata cui benedixit dominus, debita obedientia mandatorum obtinetur & consiliorum observantia. ca. 7. §. 1. 26. a

Activa vitæ duo gradus notantur designati per duos filios ancilla Liz, scilicet per Gad & Afer, quorum primus significat felicitatem activam, quæ est secundum ultimatum statum virtutis in consummata voluntate, &c. Secundus signat zelum animarum, qui post talem statum debet esse. Nota benedictiones utriusque à patre & legislatore. ca. 19. §. 1. 92. a & seq.

Activa vita non pervenit ad fecunditatem quatuor filiorum, nisi virtutum cornua quibus diabolus ventilatur & vngulæ disciplinæ quibus concupiscentia mundi conculcatur, præcedant. ca. 19. §. 1. 87. a & b

Activa vita quatuor filios concipit, post quos contemplationi apta fit. Designantur autem per quatuor filias Liz: sunt enim cognitio agendorum, obedientia mandatorum, impletio consiliorum & gratiarum actio. ibid.

Activa vita scripturarum sententias per memoriam retinens prædicatione debet effundere pro animarum salute ex zelo: si quis tamen in mandatis Domini secundum perfectum statum virtutum sit exercitatus, & talis duplicem mercedem meretur, & hic se marum debet ponere pro domo Israel: & quamuis talis sit, mollior tamen carnis adhuc non desinit insidias ei ponere. ca. 19. §. 1. 88. a & b.

Acedia significatur niue. ca. 12. §. 1. 48. b

Acedia figuratur per draconem, & nota effe-
D. Alb. Mag. lib. de muliere forti.

ctus accedit in mente, & qualiter expugnatur. ca. 10. §. 1. 38. a & b

Accingimur ad bellum quamuis, & succingi & præcingi debeamus. Sed nota fortitudines quibus accingimur. ca. 8. §. 1. 30. a & b

Acus spiritualiter quid sit. ca. 20. §. 3. 99. a

Adam primus & secundus qui Christus, significantur per duos filios, propter venationem sylvestriam & inuentionem duorum hœdorum. ca. 1. §. 4. 5. a

Aduersa pati fortiter facit spes, patet de matre Machabæorum. ca. 1. §. 1. 3. a

Aduersitas huius mundi significatur per domum hyemalem, in qua Iochim stetit libro verborum Domini. ca. 18. §. 1. 85. a & b

Aduersitas sex horabiliter facit, sicut & disciplina quæ est eruditio per difficulta. ca. 12. §. 1. 46. a & seq.

Aduerantes verbum Dei significantur per Her & Onam, nota de zelo animarum. c. 1. §. 1. 2. a

Affectiones naturales quatuor sunt, circa quæ sunt mille tentationes, & in his militia vitæ nostræ in qua vix reperitur fortis. ca. 1. §. 1. 1. b

Affectuum diuersitas efficit ut mulier nobilis vocetur vxor, mater & soror. ca. 14. §. 1. 55. b

Ager sextuplex notatur, qui tripliciter est considerandus, & quilibet ager pretio speciali est emendus. ca. 7. §. 1. 26. b

Alæ sex quas habebat Seraphin, nota quid significant, & quid solium, & quid templum. ca. 4. §. 1. 15. b

Admiratio in contemplatiuis non debet esse curiositatis, sed deuotionis & iocunditatis. ca. 12. §. 2. 51. b

Admiracionis gaudium in cognitione Dei & glorificatione eiusdem præferitur utilitati actionis. ca. 19. §. 1. 88. a

Admiracionis latitudo circa diuina mysteria, quorum causam ad plenum non cognoscimus, est secundus gradus contemplatiuæ vitæ. ca. 19. §. 1. 91. b & seq.

Amoris vinum quod inebriat, nota vbi crescit, & unde exprimitur, & in quo vase recipitur, & à qua face eliquatur, & qualiter bibitur. ca. 7. §. 1. 29. b

Amplexus sponsi à sponsa desideratur & iam queritur, sed modum querendi nota pulchrum ex canticis canticorum. ca. 1. §. 4. 5. b

Anchora animæ est spes, & nota quatuor certitudines spæ. ca. 5. §. 1. 19. a

Angeli duplici vestiti sunt sola. c. 12. §. 2. 52. a

Angeli ministri nostri sunt offerentes nostra Deo, & nobis referentes prægustationem spiritus cuius fractus sunt duodecim. ca. 22. §. 1. 101. b

Animæ fines duo sunt secundum duas potentias
K tentias

Index rerum.

rentias, intellectam scilicet & voluntatem. ca. 1. §. 7. b
 Anima fidelis dicitur mulier propter duo: quia generat in se, sed ex alio: & quia instrumenta quatuor habet mulier per quae differt à viro. ca. 1. §. 1. 2. a
 Anima nostra vinea dicitur propter ea quae ad vineam pertinent. ca. 7. §. 2. 3. a
 Anima fidelis sponsa Christi quae & mulier fortis est, praedicatur à filiis suis beatissima secundum tres modos beatitudinis, & laudatur à viro suo Christo de tribus, scilicet veritate, dignitate, & de admirabilibus mysteriis. ca. 19. §. 2. 96. b
 Anima fidelis sponsa Christi habet quatuor partes fecundas, ex quibus duodecim filias benedicto semine progenitas educit in laudē. ca. 19. §. 2. 96. b. Nota de duabus vitis.
 Anima sancta sponsa Christi multiplicem habet ornamētum, qui notatur auctoritate Isaia. ca. 20. §. 1. 98. b
 Anima sancta laudabilis erit in sex portis, de quibus nota, & laudabitur ab operibus triplici de causa, & honor eius in quatuor attenditur. ca. 22. §. 2. 102. b
 Anni tres norantur, per quos navis Salomonis iit in Tharsis: & quid sint isti anni spiritualiter, & quae bona portantur istis navibus. ca. 5. §. 1. 2. 1. a & b
 Antiquus dierum cui chroni positi sunt, vt in Daniele scribitur, nota quid significet, & similiter eius vestimēta. ca. 16. §. 4. 75. a
 Annulus spiritualiter quid significet. ca. 20. §. 3. 99. a
 Arduum & difficile quid sit. ca. 16. §. 2. 62. b
 Arma damnatorum quae sint. ca. 16. §. 4. 76. a
 Armillae spiritualiter quid sint. ca. 20. §. 3. 99. a
 Aser significat zelum animarum, cuius benedictio duplex notatur. ca. 19. §. 1. 92. b
 Avarus eleemosynam non faciens, sex mala facit. ca. 11. §. 2. 44. b & seq.
 Avaritia deprimat hominem sub his quibus damnari debet, significatur autem per mulierē in amphora Zachariae. ca. 11. §. 2. 44. b
 Avaritia notatur, & competunt avaris quae notantur in Absolone certante contra patrem. ca. 10. §. 1. 38. a & b
 Avaritiae decem sunt modi. ca. 16. §. 1. 36. a
 Audacia bona est actus fortitudinis, & est triplex, scilicet intrepiditas, aggressio horribilium, & audacia committendi se auxilio diuino: nota de audacia martyrum. ca. 16. §. 1. 61. a & b
 Audacia mala triplex notatur, quam fortitudo virtus excludit: est enim prouocatio Dei & praesumentium atque tentantium Deum. ca. 16. §. 1. 60. b
 Azahel qui tulit signaculum super faciem regis Syriae, significat huius mundi homines. ca. 13. §. 1. 53. a

B

Beati gaudebunt vel ridere possunt tribus de causis, & singula iterum diuiduntur in quatuor. Prima est ex parte sui. Secunda est ex parte Dei. Tertia est ex parte sociataris. ca. 16. §. 4. 71. b & seq.
 Beati in patria habebunt septem, quae eos decorabunt, quaedam ex parte animae, quaedam

ex parte corporis, & quaedam ex parte vtriusque. ca. 16. §. 3. 69. b
 Beati habebunt cingulum glorie, & nota quatuor quae erant in cingulo summi pontificis. ca. 15. §. 2. 59. a
 Beatorum gaudia notantur. ca. 16. §. 4. 72. b
 Beati videbunt damnatorum poenam, quae habet decorem iustitiae. ca. 16. §. 4. 74. a
 Beati deridebunt damnatos de septem. ca. 16. §. 4. 71. b
 Beatitudinem omnes appetunt, sed non quærunt vbi est. ca. 16. §. 2. 63. a
 Beatitudo caelestis patrie quae sit. ca. 12. §. 1. 47. a
 Beatitudo tribus modis definitur, & secundum tres modos anima fidelis quae mulier fortis dicitur, praedicatur à filiis beatissima. ca. 19. §. 4. 71. a
 Beatitudinis ratio ex parte ipsorum beatorum quadruplex est. ca. 16. §. 4. 71
 Beatitudinis sunt tres fines. ca. 1. §. 5. 7. a
 Beatitudinis pars optima quam Maria elegit, est dilectio Dei perfecta: & nota quatuor causas beatitudinis in beatis ex parte Dei, scilicet visionem apertam, dilectionem perfectam ipsius, fruitionem quae in gustu dulcedinis Dei est, & fruitionem Dei & hominis in vna persona: & haec beatitudo notatur per auctoritatem Euangelij. ca. 16. §. 4. 71. b
 Beatitudines octo norantur, quae dicuntur capita consiliorum Dei. ca. 18. §. 1. 81. b & seq.
 Bellum continuum animae ad corpus, & de conuerso erit in damnatis. ca. 16. §. 4. 73. b
 Bella fortissima contra decem duces fortes norantur, & quod quadrupliciter manus debet mitti contra illos. ca. 10. §. 1. 37. a
 Benedictio duplex notatur quae datur poenitenti. ca. 10. §. 1. 35. b
 Benedictio duodecim filiorum Israel ponitur tam quod patrem, quam quoad legislatorem à quibus benedicti fuerat. ca. 19. §. 1. 89. b & seq.
 Beneficia multa nobis exhibita nos ad deuotionem excitare debent. ca. 7. §. 2. 29. b
 Benjamin benedictus à patre & legislatore significat vltimū gradum contemplationis, qui est excessus siue raptus mentis. ca. 19. §. 1. 96. a
 Benjamin adolescentulus quid significet. ca. 2. §. 1. 8. b
 Benignitas fructus spiritus. ca. 12. §. 1. 101. b
 Byssus & purpura nota quid significant. ca. 13. §. 2. 53. b
 Bonitas fructus spiritus. ca. 21. §. 1. 101. b
 Bonum simpliciter est triplex, & bonum non simpliciter quod est malum poenae, diuiditur in decem & omnia ista dantur à Deo. ca. 3. §. 1. 11. b
 Bonum internum duplex. ca. 19. §. 1. 35. b
 Boni aeterni gustus duo in nobis facit. ca. 19. §. 1. 36. a
 Bonum non est quod inuitē quis agit. ca. 16. §. 2. 63. a
 Bona dantur nobis à Deo qui sponsus noster est, quinque rationibus, scilicet ex beneficio disponente, vt bonum creationis, & c. quaedam ex promisso, quaedam ex merito, quaedam ex assuetudine liberalitatis, & quaedam iure matrimonij. ca. 3. §. 1. 1. 2. a & b
 Brachium spirituale ipsius mulieris fortis, nota

Index rerum.

nota quid sit & quae eius partes: & nota quibus armari debet idem brachium. ca. 8. §. 2. 3. 2. a
 C
 Cananeus idem quod negotiator: nota triplicem Cananeum, scilicet male dictum, dolosum, & benedictum. ca. 15. §. 2. 59. a & b
 Catena inferni quid sit. ca. 16. §. 4. 77. a & b
 Capitalia viria septem cum suis filiabus. ca. 10. §. 1. 37. a
 Charitas via dicitur desiderium, & mutabitur in completam dilectionem. ca. 12. §. 1. 48. a
 Charitas fructus spiritus: nota effectus charitatis. ca. 22. §. 1. 101. b
 Christus Angelus consilij dicitur: quia inuenit modum nostrae redemptionis. ca. 1. §. 3. 4. b
 Christus duplicem lanam nobis reliquit ex nituitate sua, duplicem à profectu vitae, & duplicem ab exitu suo. ca. 4. §. 1. 15. a
 Christus Cananeus benedictus, id est negotiator animarum, secessit in partes Tyri & Sydonis. ca. 15. §. 2. 59. b
 Christum nutrire debemus cibo & potu, atque in sinu nostro recipere vt dormiat. ca. 4. §. 1. 14. b
 Christus quatuor patitur à fratribus suis sicut & Ioseph passus est. ca. 1. §. 4. 5. c
 Caro nostra tribus est circumdata miseris quae notantur in hoc versu, Inuenit enim in terra deserta, & c. ca. 1. §. 4. 4. b
 Caro tripliciter est expugnanda, scilicet verberando, sustinendo & moderando. ca. 19. §. 1. 36. a
 Carni duo spolia debemus auferre. ca. 2. §. 2. 10. b
 Carnis vigor duobus obtinetur, scilicet mortificatione & temperantia castitatis. ibid.
 Carnalitas erit in corporibus damnatorum. ca. 16. §. 4. 74. b
 Castitas designatur cingulo & per zonam auream. ca. 5. §. 2. 57. b
 Castitas per sindonem designatur: nota qualiter custoditur & venditur. ca. 15. ibidem.
 Castitas triplex notatur, scilicet virginialis, vidualis, & maritalis: nota differentiam. ca. 15. §. 2. 57. a
 Castitas duo debet habere, scilicet verecundiam & sanctimoniam, & nota quomodo eius contrarium, scilicet luxuria, haec duo praemissa comburitur, & alia quae inducit. ca. 12. §. 2. 51. b
 Castitas & continentia fructus spiritus, differunt. ca. 22. §. 1. 102. a
 Castra vocati sunt damnati: nota rationem. ca. 16. §. 4. 74. a
 Cautela necessaria est tentatis. ca. 10. §. 1. 41. b
 Caecitatem inducunt lutrum, fumus & tenebrae, spiritualiter autem peccatum, concupiscentia, & corporea phantasia. ca. 7. §. 1. 28. b
 Caeclesia amare docet nos tribulatio huius vitae: & nota caeclesia quae nobis in caelis dabuntur. ca. 12. §. 1. 51. a
 Cibaria quintuplicia norantur, scilicet virtutum, doctrinae, sacramenti, contemplationis, & aeternae beatitudinis, & designantur in sacra Scriptura. ca. 6. §. 2. 14. a
 Di. Alb. Mag. lib. de muliere forti.

Cingulus mulieris fortis octuplex notatur, scilicet iustitiae, fidelitatis, humilitatis, mortificationis, tribulationis, mundicie, ministerij, & dignitatis, qui dicuntur radii Chamae. ca. 15. §. 2. 59. b & seq.
 Circumscriptio respectu quorum est, & qualiter debet fieri. ca. 18. §. 1. 81. a
 Claustri vocatur domus obedientiae, & habet multas officinas spirituales. ca. 18. §. 1. 83. b
 Clementiae lex triplex, & quid sit clementia. ca. 17. §. 2. 80. b
 Clerici quandoque tripliciter sunt simoniaci, & praedicatione sua similiter audientia confessionis, quandoque sunt omnibus deteriores, erroremque & malitiam quorundam nota, similiter in quo imitatur simonem magum, Giezi, Iasonem, & filios Heli. ca. 15. §. 1. 58. b
 Cognitio duplex notatur agendorum, & significatur per Ruben, qui à patre exprobrationem, & a legislatore benedictionem accepit. ca. 19. §. 1. 89. b
 Columnae septem norantur cuiuslibet virtutis cardinalis. ca. 8. §. 1. 24. b
 Cocus, fufus & digni qui apprehendunt fufum, & qualiter apprehendunt. ca. 10. §. 2. 42. a
 Concupiscentia cordis nostri significatur agros lepus, & mortificatur triplici disciplina secundum tria difficilia. ca. 7. §. 1. 26. b
 Confessione confutere se debet homo propter Deum. ca. 17. §. 1. 79. a
 Confessio peccatorum tempore tribulationis obseruata est, vt fecit Manasses. ca. 12. §. 1. 46. b
 Confiteri de tribus debemus quae designantur per ea quae furatus fuerat Achor. ca. 14. §. 1. 54. b
 Confiteri fidem quilibet tenetur Christianus, sed aliter praedicatorum quam simplicium. ca. 18. §. 1. 82. a
 Confessoris debent serpentes tollere, non vitus infunderet nec eis vitus debet nocere. ca. 15. §. 1. 82. a
 Confidentia triplex, scilicet fidei, spūs, & fortitudinis. ca. 17. §. 1. 81. b
 Confidentia sponsi in sponsam triplex est, & tribus modis consistit in ea. ca. 17. §. 1. 81. b
 Confidentiam viri in sponsa seruatur eius, & attenduntur penes tres quae faciunt in formatione prima mulieris. ca. 17. §. 1. 81. a
 Confidentiam perfectam in sponsa habere faciunt nonem. ca. 17. §. 1. 81. b
 Confortario comprehensa sub magnificentia desinitur, & notatur quadruplex, scilicet verbi, mentis, consolationis, fortitudinis, & auxilij, quae etiam est species fortitudinis. ca. 16. §. 1. 63. a & b
 Coniugati duas singulariter debent habere virtutes. ca. 17. §. 1. 81. b
 Compunctio viuam dicitur, & nota qualiter fit & habetur. ca. 7. §. 1. 29. a
 Conscientia & ratio differunt & iudicant. ca. 14. §. 1. 56. a
 Conscientiae gloria ex tribus oritur, quae debent esse in conscientia. ca. 16. §. 3. 88. b
 Conscientia bona & secura est felicitas summa huius vitae, & consistunt eam bona opera & coniunctio summi boni in aeterna vita. ca. 14. §. 1. 55. a & b
 Considera & g

Index rerum.

Consideratio triplex, scilicet discissionis, circumspectionis, & inspectionis. ca. 18. §. 1. 81. a
 Consideratio nostra debet esse cum estimatione, discretione, & provisione. ca. 7. §. 1. 27. 2
 Consilium est de difficili & possibili aliter se habere posse, & nota ex quo spiritu debet esse. ca. 4. §. 2. 7. a
 Consilia Dei diuiduntur in octo capita, quae sunt beatitudines octo. ca. 18. §. 1. 81. b & seq.
 Consolatio aeternorum pane significatur, & nota unde veniat. ca. 5. §. 2. 2. a
 Consolatio pauperum duplex notatur designata per duos Angelos visitantes sepulcrum Domini. ca. 11. §. 1. 4. 2. b
 Constantia ad perseverantiam reducitur: est autem duplex, scilicet maturitatis & fortitudinis, & obstinatio non potest dici constantia. ca. 16. §. 2. 66. a
 Contemplativa vita non nisi per actiuam acquiritur, & est merces actiuae vitae. ca. 19. §. 1. 86. b
 Contemplatio vera requirit quadruplicem visionem, scilicet quae est per fidem, per donum intellectus, per mundiciam cordis, & per fructum beatitudinis, qui dicitur ab Apostolo fides: nota singula. ca. 19. §. 1. 33. a & b
 Contemplatio erigit hominem, sed debet habere quatuor quae necessaria sunt contemplatiuo. ca. 1. §. 1. 56. b
 Contemplativa vita semper hic crescit vsque ad diem aeternitatis, & haec vita hic habitata facit desiderium dissolutionis a carne, quamuis propter cumulam meritum adhuc in carne manere consentit: haec vita per Ioseph filium Rachelis furantis idola, & per Beniamin designatur. ca. 19. §. 1. 89. a
 Contemplatio proficit gressibus meditationis aeternorum, in qua contemplatione sponsa sapientia queri debet: obtinetur triplici pretio, & tribus impeditur. ca. 7. §. 1. 28. b
 Contemplatio debet esse in octo quae notantur in benedictione Ioseph a legislatore data: in qua & alia duo contemplatiuorum notantur, scilicet eorum pulchritudo & fortitudo. ca. 19. §. 1. 95. a & b
 Contemplatiui duo debent habere, scilicet puritatem & admirationem, non illam tamen quae est curiositatis, sed deuotionis & iocunditatis. ca. 12. §. 1. 51. b
 Contemplationis filij notantur duo, qui sunt Manasses & Ephraim, qui benedicuntur cancellatis manibus. ca. 19. §. 1. 95. b
 Contemplatiuae vitae notantur duo gradus significati per Dan & Nephthali: primus est per creaturas diuinae veritatis iudicium sine errore, & tale iudicium confutat Philosophos, Secundus gradus est latitudo admirationis diuinorum quae delectat, quorum causam ad plenum inuenire non possumus. ca. 19. §. 1. 92. b & seq.
 Contemplatiuus iudicans per creaturas de Deo sine errore significatur per Dan a patre & legislatore benedictum. ca. 19. §. 1. 91. b

Contemplationis tertius gradus, qui est illuminatio intellectus, significatur per Ioseph qui multipliciter tam a patre quam a legislatore benedicitur. ca. 19. §. 1. 93. b
 Contemplationis vltimus gradus est excessus mentis siue raptus significatus per Beniamin a patre & legislatore benedictum. ca. 19. §. 1. 96. a
 Contemplationis dormitorium quid sit, & quid faciat contemplatio in contemplatiuis. ca. 18. §. 1. 83. b
 Contemplatiui falsi non agunt sabbatum gratum Domino, & otium eorum panem non habet, quamuis tales panem se habere putent. ca. 18. §. 2. 86. a
 Conuersatio nostra tam in vita actiuam quae est ad alterum, quam in ea quae est in custodia sui ipsius, nota qualis debet esse iam ad parentes, tunc ad extraneos & inimicos. ca. 4. §. 2. 17. a & b
 Conuersus verè ad Dominum, debet sedere in duodecim portis, quibus significatur gradatim perfectio proficientium vsque ad perfectionem vitae spiritualis. ca. 14. §. 1. 54. b & seq.
 Conuiuium quintuplex designatur in scriptura sacra. ca. 6. §. 2. 24. a
 Creaturae indicant incretam veritatem intellectui hominis. ca. 19. §. 1. 86. b
 Crucis quatuor brachia significant quatuor longa de quibus mulier fortis quadruplicem portat panem. ca. 5. §. 2. 22. b
 Cruce signari praecipue debet, qui cruce est redemptus: nota de signo thau. ca. 22. §. 1. 101. a
 Curuare animam quid sit, & per quid erigitur, & quando. ca. 15. §. 1. 56. b
 Cubiculum sponsae in quod sponsus introducit: nota quid sit & per quid ducit sponsum in cubiculum, & quid ibi faciunt vel sibi mutuo praestant. ca. 1. §. 2. 3. b
 Custodire quinque principaliter debemus, scilicet corpus ne sit impurum, abundantiam pietatis, feruorem charitatis, desiderium animae quoad aeterna, & humilitatem in conuersatione, quibus seruatis lampas nostra non extinguatur. ca. 9. §. 2. 34. b

D

Damnatorum sex genera quae vinculari debent. ca. 16. §. 4. 77. b
 Dammati post iudicium tres poenas habebunt, quas iam non habent. ca. 16. §. 4. 74. a
 Dammati multis poenis affligentur, & erunt penes quatuor, scilicet penes modum resurgendi, penes resurgentes, penes iudicium, & penes carcerem: & haec partes iterum subdividuntur varie, quamuis adhuc innumerabiles poenae aliae sint. ca. 16. §. 4. 73. a
 Dammati loco dilectionis habebunt odium, iram, & inuidiam: & dicuntur habere secum arma sua, & gladios sub capribus suis. ca. 16. §. 4. 74. b
 Damnatu erit poena horror demonum: & nota quis sit ille, & seinuicem deridebunt, conuicia

Index rerum.

conuicia inferendo. ca. 16. §. 4. 76. b
 Dammati erunt deridendi a beatis propter septem. ca. 16. §. 4. 71. a
 Dan significat iudicium rationis quod de Deo habemus per creaturas: nota benedictionem eius a patre & legislatore. ca. 19. §. 1. 91. b
 Decor quid sit: nota, quod multiplex est decor, scilicet naturae, virtutis tam quoad concentum virtutum, quam etiam quo respiciunt seinuicem, & cardinalium & theologiarum. Iterum notatur decor in opere licito & honesto & expedienti. Est & iterum decor conscientiae triplex: post hanc vitam autem est decor animae, qui in septem consistit. Vltimo vero notatur qualiter anima istis induitur, & ad quid. Considera singula diligenter. ca. 16. §. 3. 66. b & seq.
 Decor spiritualis mulieris foris quem habebit post victoriam fortitudinis post hanc vitam, septemplex diuisus: habebit enim quadam ex parte animae, & quadam ex parte vtriusque, scilicet coniuncti. ca. 16. §. 2. 69. b & seq.
 Decor virtutis est in concentu virtutum omnium: & nota de omnibus virtutibus quomodo modum ponant. ca. 16. §. 3. 67. a
 Decor in opere nostro debet esse per tria, scilicet licitum, honestum & expediens. ca. 16. §. 3. 68. b
 Decor naturae humanae & corporis: naturae autem quoad vires omnes interiores & exteriores. ca. 16. §. 1. 66. a & seq.
 Decor gloriae non vana est triplex, scilicet conscientiae, spei, & tribulationis. ca. 16. §. 3. 68. b
 Decoris vestimentum in tribus est, scilicet virginitate, matrimonio, & doctrina. ca. 13. §. 2. 53. b
 Delectationes duae nobis per natiuitatem in sunt, quae interfici debent. ca. 12. §. 1. 49. a & b
 Daemonum facies describuntur per Iob: nota expositionem auctoritatis. ca. 16. §. 4. 73. b
 Deridere habent beati damnatos de septem: & est vnus derisus quem sancti non habent. ca. 16. §. 4. 71. a
 Desiderium caelestis patriae emittit triplici pretio, scilicet pio affectu, instantissima oratione, & cordis exultatione. Est autem hoc desiderium ager cordis, quem dum homo inuenit, omnia dat pro ipso. ca. 7. §. 1. 29. a
 Deuotionem excitant diuersa beneficia Dei, & norantur illa per fauum, mel, vinum, lac, frumentum & oleum. ca. 7. §. 2. 29. b
 Deuotionem tollit tentatio, & etiam ipsa aecidia. ca. 12. §. 1. 49. a
 Deuotionis pretium habet partes. ca. 7. §. 1. 29. a
 Deuotio sponsae ad sponsum, nota qualiter debet esse, & quomodo debet esse, & quomodo debet queri ab ea ad amplexum. ca. 1. §. 4. 5. b
 Deo duo proprie conueniunt, scilicet gloria & dominatus, & haec non nobis. ca. 2. §. 1. 1. a

Deus debet a nobis vinci: nota per quid, & quomodo debet duci, & quid ei proponendum, & quid victor eius mereatur ab ipso. ca. 1. §. 2. 5. b
 Diabolus appetit similitudinem Dei: electionem super alios Angelos, nota, quod dicitur Cherub protegens ambulans inter lapides ignitos, & datus est in factum regum. ca. 10. §. 1. 37. b
 Diaboli corpus sunt damnati, de quo habetur Iob. Corpus eius quasi scuta, scilicet cuius auctoritatis nota intellectum. ca. 16. §. 4. 75. b
 Diabolus expugnandus est duplici manu. ca. 10. §. 1. 36. b
 Diabolum in duobus debemus spoliare, & in duobus aliqui eum sequuntur. ca. 2. §. 2. 10. b
 Diabolus vincitur a muliere forti, licet eius potestati nulla sit comparabilis super terram: & nota, quae sit eius domus & vasa eius atque regnum, & per quae vincuntur. ca. 1. §. 2. 3. b
 Dies sponsi tres sunt. ca. 5. §. 2. 11. b
 Dies iudicii dicitur dies & non respectu diuulorum. ca. 16. §. 4. 72. a
 Dies iudicii dicitur non solum in numero, sed in poenis. ca. 16. §. 4. 72. b
 Difficilia quae extra nos excitantur, sunt tria, sed disciplina superantur. ca. 7. §. 1. 28. b
 Digtus tres articulos habet & vnguem, & nota quid digiti quinque sunt in vtriusque manu spirituali, & quid articuli & vngues. ca. 4. §. 2. 17. a & b
 Digtus tres notantur, quibus mulier fortis suum apprehendit. ca. 10. §. 1. 36. a
 Dilectionis mensura: nota qualis sit. ca. 2. §. 1. 8. a
 Diligere Deum ex toto corde, &c. qualiter intelligitur. ca. 2. §. 1. 27. b
 Dilectio proximi habet quadruplicem fructum, & designatur quadruplici vino. ca. 7. §. 2. 29. b & seq.
 Disciplina quid sit, & quae difficulta cura quae debet esse, & quod concupiscentiam mortificat. ca. 7. §. 1. 28. b
 Disciplina quae est eruditio per difficulta, docet notabiliter sex. ca. 12. §. 1. 46. a
 Discriminatio quid sit, spiritualiter. ca. 20. §. 3. 99. a
 Discussio respectu cuius debet esse. ca. 18. §. 1. 81. a
 Diuitiae verae quae oriuntur animam, sunt sapientia & timor. ca. 29. §. 1. 97. a
 Doctores supererogare debent verbum. ca. 12. §. 1. 82. a
 Domestici tres sunt, quibus mulier fortis dat triplicem praedam. ca. 5. §. 2. 21. b
 Domestici quatuor domorum notantur octo, & quilibet domus habet duos, & quilibet domesticus est vestitus duplicibus, & sic sunt 16 vestes. ca. 12. §. 2. 42. a & seq.
 Dominium duplex notatur: nota in quem vel quos dominium habere debemus. ca. 10. §. 1. 35. b
 Domus multiplex, scilicet domus castri, claustrum, aetualis, hyemalis, & de aliquarum domorum officinis. ca. 18. §. 1. 83. a & b

Index rerum.

Domus dicitur spiritualiter, videlicet aeterna & hiemalis, in quibus non est habitandum: quia in aeterna interficitur Eglon, & in hiemali Ioaachim scilicet librum verborum Domini. ca. 18. §. 1. 85. a & b

Domus quatuor nota, scilicet interiorem, exteriorem, superiorem & inferioriorem: interior est sanctitatis, exterior decoris, inferior viduitatis, superior gaudij: & nota per quas domus figurantur cum leguntur quatuor domus factae a Salomone. ca. 12. §. 2. 47. b

Domus Marthae in qua & Maria est, & per quam religiosorum congregatio significatur, continet omnia illa specialiter quae in domo Marthae corporaliter fiebant. ca. 18. §. 1. 84. b. & seq.

Donatio propter nuptias quae datur sponsae Christi, quid sit ca. 20. §. 3. 99. b

Dotes animae & corporis notantur. ca. 20. §. 3. 99. b

E

Ecclesia assimilatur navi quoad quatuor partes & instrumenta quae in ipsa navi reperuntur. ca. 5. §. 1. 18. a & seq.

Ecclesia quae sita est a Christo, & quatuor modis inuenta. Et iterum specialiter ad duo est quae sita & inuenta. ca. 5. §. 4. 4. b. & 5. a

Eleemosyna significatur per syndonem Iosephi: & nota qualiter sit, & venditur. ca. 15. §. 1. 57. b

Eleemosynam dare faciunt tres virtutes, & etiam tria vitia impediunt ne detur. ca. 11. §. 1. 43. b

Eleemosyna praestat homini fiduciam spei. ca. 15. §. 2. 64. a

Eleemosyna debet dari ex pietate & cum affectu gratissimae consolationis. ca. 11. §. 2. 44. a & b

Eleemosyna debite facta, debet habere quinque conditiones, quae sunt quinque digiti manus largitatis. ca. 11. §. 1. 43. b

Eleemosyna sextuplex facit bonum omnibus facientibus eam. ca. 11. §. 2. 44. b

Enigma nota qualiter fides est per speculum & in enigmate. ca. 9. §. 1. 33. a

Episcopi debent supererogare tria ex suo officio, scilicet sacramentorum administrationem, praedicationem verbi, & morum exemplum. ca. 18. §. 1. 82. b

Aequanimitas non est pars fortitudinis, sed est in omni parte ipsius. ca. 16. §. 2. 66. b

Erectio triplex notatur, scilicet spei, penitentiae & contemplationis: & nota a quibus haec tria eriguntur & ad quid. ca. 15. §. 1. 56. b

Exemplum malum quibusdam est ad profectum, aliis vero ad cumulum damnationis. ca. 12. §. 1. 49. a

Expediens quid sit & respectu cuius, & quod non sufficit in opere nisi licitum sit & honestum. ca. 16. §. 3. 68. b

Extinguere non possunt quinque tenebrae quinuplicem lucernam: & nota custodia lucernam ne extinguatur. ca. 19. §. 2. 34. a

F

Felicitas vitae actuae notatur, cuius perfectio significatur per Gad qui duplici benedictione est beatus, una a patre, & alia a legislatore. ca. 9. §. 1. 92. b

Felicitas summa huius vitae in quo consistit, & quae sequuntur eam. ca. 14. §. 1. 55. a & b

Felicem se reputat Deus quando nos invenit. ca. 1. §. 4. 5. a

Filiae quadruplices notantur, scilicet naturae, mundi, legis, & gratiae. Quarum aliqua sunt virgines, aliqua laudabiles, aliqua non: singulae autem diuinitas congregant. ca. 20. §. 1. 97. a & seq.

Factor damnatorum quid sit. ca. 16. §. 5. 74. a

Factor qualis erit in inferno. ca. 16. §. 4. 76. b

Fides est per speculum & in enigmate: & nota qualiter illa differunt, & quid sit fides ut est fructus. ca. 9. §. 1. 33. a & b

Fides fructus spiritus. ca. 22. §. 1. 102. a

Fidelitas in tentatione probatur. ca. 1. §. 4. 5. b

Fidei fiducia confirmatur per signa. ca. 16. §. 2. 64. a

Fidentia quid sit: differentia inter confidentiam & confortationem secundum Tullij opinionem. ca. 16. §. 2. 62. b

Fidentia comprehendit sub se fiduciam & confidentiam: parum tamen differunt, & nota de duplici fidentia, scilicet spei & fortitudinis. ca. 16. §. 2. 63. b & seq.

Fiducia quae aliquo modo differt a fidentia, & confidentia, est triplex, scilicet fiducia fidei, spei, & fortitudinis. ca. 16. §. 2. 64. a

Fines ultimi tres sunt, scilicet naturae, animae & beatitudinis: & nota harum partium subdivisiones. ca. 1. §. 5. 7. a

Fons duplex, scilicet sapientiae & vitae: & ad primum convertuntur oculo contemplationis, ad secundum oculo fruitionis. ca. 16. §. 1. 60. a

Fortitudo, nota materiam circa quam sit & quomodo est mediatrix animi, ut timeat quis timenda, & non timeat non timenda, & audeat audenda, & non audeat non audenda, & quare haec faciat. Similiter nota de timore bono multiplici, similiter & malo: insuper de audacia mala & bona multiplici. ca. 16. §. 1. 60. b

Fortitudo attenditur in duobus: unum est difficultas actus & operationis eius: alterum est altitudo roboris eius in vincendo. Primum consistit in tribus, scilicet in aggrediendo difficulta, secundum in sustinendo aduersa, tertium non deficere in perseverando utrumque: vel longanimitate perseverare in utroque praemissorum. De altitudine roboris nota subdivisio, & est in quinque. ca. 1. §. 2. 3. a & seq.

Fortitudo ponit strenuitatem in illatis vel inanis difficultatibus, in ratione fidentiam, in animo magnificentiam, in passione patientiam & robur. ca. 16. §. 3. 67. b

Fortitudo vera probatur mille tentationibus quae tentationes sunt praecipue circa quatuor affectiones naturales. ca. 1. §. 1. 1. a

Fortitudinis species sunt quatuor secundum Tullium

Index rerum.

Tullium, scilicet magnificentia, fidentia, patientia, perseverantia: & his quinque inveniuntur additae sacra Scriptura, scilicet fiducia, confidentia, longanimitas, confortatio, & constantia: & nota omnium praedictorum subdivisiones. ca. 16. §. 2. 62. b. & seq.

Fortitudo quintuplex: & nota quae sit illa qua mulier fortis debet esse accincta. ca. 8. §. 1. 31. a

Fortia decem notantur, contra quae certandum est: & sunt septem capitalia vitia, & tria adhuc adiuncta, & sunt quasi duces decem cum suis satellitibus: & nota, quod contra haec fortia debet mitti manus quadrupliciter. ca. 10. §. 1. 37. a & seq.

Fortissima notantur quinque, quae vincuntur fortitudine, & sunt illa quinque, Deus, regnum Dei, diabolus, regnum diaboli, & proprius animus. ca. 2. §. 2. 3. b

Fortitudinis fiducia oratione & inuocatione Dei innititur. ca. 6. §. 2. 64. a

Fortitudinis vestimentum aptatur per tria, scilicet per forficem, acum, & filum. ca. 16. §. 2. 66. b

Fortes in pugna spirituali merentur tria cum Iacob. ca. 1. §. 1. 2. a

Frigus spirituale quid sit, & nota quadruplex frigus. ca. 12. §. 1. 48. b. & seq.

Frigus simul cum igne damnatos cruciabit. ca. 16. §. 4. 76. a

Fructus multiplex notatur spiritualis, scilicet fauus, mel, vinum, lac, frumentum, oleum. ca. 7. §. 2. 29. b

Fructus manuum nostrarum dantur nobis ad tria, scilicet ad gustum, ad seminandum, & ad gratias agendum. ca. 2. §. 1. 102. a

Fructus spiritus dicitur fides ab Apostolo, & nota quid sit. ca. 9. §. 1. 33. b

Fructus spiritus notantur duodecim, quos facit nos Deus per Angelos suos hic praestare. ca. 21. §. 1. 101. b

Fruitio Dei est continuus gustus dulcedinis substantiae Dei, & videtur distinguui a dilectione. ca. 16. §. 4. 71. b

Fruitionis oculus debet figi in fontem vitae: & nota de duplici oculo. ca. 16. §. 1. 60. a

Fruitio duplex reperibilis est in Christo. ca. 1. §. 5. 7. a

Fruitioni beatorum correspondet vermis conscientiae in damnatis. ca. 16. §. 4. 74. b

Fusus notat sapientiam in unam qua vestes praeparantur sanctis, & hic fusus tribus digitis apprehenditur tripliciter. ca. 10. §. 2. 42. a

G

Gaudium significat felicitatem actiuam. ca. 19. §. 1. 91. b

Gaudium perfectum comparatur vino in vineis Engaddi: & nota unde exprimitur, & in quo recipitur, & a qua fece eliquatur, & quomodo bibitur. ca. 7. §. 2. 29. b

Gaudium quo perfecte anima gaudebit in patria, complectitur tria. ca. 16. §. 3. 69. b

Gaudium beatorum quoad corpus & animam & ex parte utriusque septem specialiter complectitur. ca. 16. §. 3. 69. b. & seq.

Gaudia beatorum. ca. 16. §. 4. 72. b

Gaudium fructus spiritus. ca. 12. §. 1. 101. b

Gloria singulus qui sunt summo pontifici factus, habuit quatuor quae designant quatuor de quibus beati in patria habebunt gloriam. ca. 15. §. 2. 59. a

Gloria non vana triplex est, scilicet conscientiae, spei & tribulationis. ca. 16. §. 3. 68. b

Gloria vana multiplex notatur, & extenditur exemplis illorum qui casum experti sunt ex huiusmodi. ca. 16. §. 1. 69. a. & b

Gula est inimica crucis Christi, & significatur per Goliath Philistaeum propter tria: & nota huius vitij modos quinque, & qualiter superatur. ca. 10. §. 1. 39. a & b

Gratia Christi est semen per quod fructificatur. ca. 1. §. 1. 12. a

Gratiam acceptam exercere debemus, ut magis crescat, & gratias referre Deo debemus de perceptis gratis. ca. 22. §. 1. 102. a

Gratias agere quare & de quibus debemus nota. ca. 17. §. 1. 89. a. & b

Gratiarum actio tres partes habet. ca. 7. §. 1. 28. b

Gratiarum actio quae designatur per Iudam a parte Iacob, & a legislatore benedictum, facit benedictam animam specialiter in sex & in aliis multis, & est proprium Angelorum in caelis Deo hymnum canentium. ca. 19. §. 1. 90. b

Gratiarum actio non potest fieri nisi ab his qui multa percipiunt: anima enim sterilis gratias non agit: & haec gratiarum actio multum Deo placet. ca. 19. §. 1. 87. b

Gratiarum actio de multis beneficiis nobis collatis debet esse. ca. 7. §. 2. 29. b

Gustus experimentum duplex notatur, scilicet mali & fugiatur: & boni per experimentum dulcedinis aeternorum: & hoc dupliciter. ca. 9. §. 1. 33. a

Gustus spiritus confortat ad laborandum. ca. 22. §. 1. 102. a

H

Heretici & Onam detestabilem rem fecerunt, & signantur per hos duos adulterantes verbum Dei, qui zelum animarum non habent, quamvis videntur habere. ca. 1. §. 1. 2. a

Heresis durum bellum ingerit: & nota per quos figurati sunt heretici, & quid faciant in Ecclesia. Simoniaci autem his iunguntur. ca. 10. §. 1. 41. a

Homo qualiter rectus sit & in quanto deceptus creatus sit. ca. 10. §. 3. 66. b. & seq.

Homo perditus non potest reperiri nisi per Deum & hominem nota de satisfactione pro homine. ca. 1. §. 3. 4. b

Homines miseria est in penis & cum verecupdia multorum & aliis. ca. 13. §. 1. 53. a

Honestum quid sit & respectu cuius, & ad sufficit in opere nostro: nota de licito & expedienti, an debeant concurrere in opere. ca. 16. §. 1. 68. b

Honor quid sit, & honor animae sanctae in quatuor attenditur. ca. 22. §. 2. 103. b

Horror erit poena damnatorum. ca. 16. §. 4. 76. b

Index rerum.

Humiliationis causa in nobis multiplex. ca. 14. §. 1. 3. a
 Hypocrita fructum non habent, sed mordent proprias manus. ca. 22. §. 1. 102. a
Iacob patriarcha duas uxores liberas & duas ancillas habuit, ex quibus duodecim filios genuit & filiam: nota benedictionem ipsorum & omnium mysticum intellectum. ca. 19. §. 1. 85. b & seq.
 Iacob lacta sua metuit tria, sic & spiritualem lactam gerens fortiter. ca. 1. §. 2. 3. a
 Ignis duplex notatur: vnus comburitur, alius autem illuminat, purificat & inflammat. ca. 12. §. 2. 52. a
 Ignis infernalis qualis erit quoad effectum. ca. 16. §. 4. 77. b
 Imago Christus est quasi de duabus imaginibus. ca. 1. §. 3. 4. b
 Imago interior & exterior: interior triplex & tam interior quam exterior quandoque est vera, quandoque fallax. ca. 21. §. 1. 100. a
 Imago mulieris & pulchritudo differunt: folent autem vulnerare mundana corda. ca. 21. §. 1. 100. a
 Inanis gloria differt à superbia: & nota per quid figuratur, & qualiter expugnatur. ca. 10. §. 1. 36. a
 Inanes spiritualiter quid sint. ca. 20. §. 3. 99. a
 Inclination duplex notatur, scilicet superbia & duritia cordis, & nota per quae istae fiant. ca. 11. §. 1. 42. b
 Indeuotio oritur ex tentatione. ca. 12. §. 1. 48. a & b
 Indiscretio siue indiscreti designantur per Simeonem & Leui vasa iniquitatis, & pro benedictione potius maledictionem accipiunt, quamuis computantur inter iuctatores & Israelitas: & nota, quod etiam scandalizant penitentes. ca. 19. §. 1. 89. b
 Indumentum duplex notatur, scilicet fortitudinis & decoris, & qualiter aptantur ista, & ad quid induitur sponsa Christi: nota de omnibus partibus fortitudinis, & de concentu omnium virtutum tam politicarum quam theologiarum. ca. 16. §. 1. 67. a & seq.
 Indumentum mulieris fortis est byssus & purpura: quibus significatur iustificatio & decor: decor autem in tribus est. ca. 1. §. 2. 53. b
 Indumentum sponsae Christi siue mulieris fortis est ad modum indumenti sponsi in fortitudine & decore: & induitur ad iocunditatem viri sicut Esther: sed nota, quod contrario ordine vestitur his indumentis sponsus & sponsa. ca. 16. §. 3. 70. a & b
 Indumenta domesticorum notantur sedecim. ca. 12. §. 2. 51. a
 Infernus dilatatus est, & ignis eius qualis sit, & quando creatus. ca. 16. §. 4. 75. b
 Infirmis propriis cognitio perpenditur ex flagellis aduersitatum. ca. 12. §. 1. 46. a
 Inimicos tres habemus, & à quolibet debemus accipere duo spolia: & sunt duo inimici inter illos à quibus etiam aliqua non debemus accipere, sed sua dimittere: nota

de spoliis in bono & in malo. ca. 2. §. 2. 8. a
 Inops nota quis dicatur: sunt autem inopes duplices. ca. 11. §. 1. 47. a
 Impretrabilia sunt tria, scilicet gratia, virtus miraculorum, & spiritalis dignitas: & circa ista sunt tres simoniaci, scilicet Simon, Giezi & Iason. ca. 7. §. 1. 27. a
 Insectio bonorum operum nostrorum debet fieri etiam à nobis, non tamen vt egit Phariseus in Euangelio. ca. 18. §. 1. 81. a
 Intellectus quadruplici visione experitur aeternam veritatem: distinguitur autem intellectus à fide, à mundicia cordis, & à fructu beatitudinis. ca. 9. §. 1. 3. a & b
 Intellectus damnatorum qualis erit, & quas tenebras habebit. ca. 16. §. 4. 74. b
 Inuenire hominem perditum non potuit nisi Deus & homo. ca. 1. §. 3. 4. b
 Inuenti sumus à Deo praecipue ad duo. ca. 1. §. 4. 5. a
 Inueniri aliquid dicitur quatuor modis, & omnibus istis modis inuenta est fortis mulier, id est, fidelis anima vel Ecclesia. ca. 1. §. 4. 4. b & seq.
 Ioseph tertium gradum contemplationis, qui est illuminatio intellectus, designat: longa autem benedictione à patre benedicitur, similiter & à legislatore. ca. 19. §. 1. 93. b
 Ira exagitat iracundos sicut Saulem: nota signa irati. ca. 10. §. 1. 38. a
 Ira duo mala facit in proximo. ca. 18. §. 1. 80. b
 Inuidia proprie persequitur fratrem & inimicum, & competit huic vitio tremor capitis, ortum autem habet à diabolo. ca. 10. §. 1. 37. b & 38. a
 Iubilis quid sit. ca. 16. §. 4. 70. b
 Iudas benedictus à patre Iacob, gratiarum actionem significat, quae in multis benedictionem facit animam. ca. 19. §. 1. 90. b
 Iudici Christi in iudicio forma describitur: nota auctoritatem positam. ca. 16. §. 4. 75. a
 Iudicium extremum siue dies iudicii dicitur dies & nox respectu diuersorum: & est sine praesensione hominum. ca. 16. §. 4. 72. a
 Iudicium extremum rectum apparebit, & est cum armabit creaturam in visionem inimicorum. ca. 16. §. 4. 76. a
 Iudicium extremum nullum aded efficacem testem audiet sicut opera, & hoc triplici de causa. ca. 22. §. 2. 103. a
 Iudicium habebit quatuor ordines, scilicet iudicantes, & quidam iudicabuntur, & diuidantur in saluandos & condemnandos, & erunt condemnandi & non iudicandi. ca. 14. §. 1. 55. b
 Indices notantur quidam corrupti qui possunt corrigi, & sunt duo: sunt & alij duo semper peruersi, qui condemnandi & iudicandi sunt, alij duo iudicabunt. ca. 14. §. 1. 56. a
 Iusticia cingulo comparatur. ca. 15. §. 2. 58. b
 Iusticia consistit in debito & decenti. ca. 18. §. 1. 82. a
 Iusticia ponit decens in ore, debitum in opere: & nota quid ad superiores, quid ad proximos & ad inferiores, & quid ad se, & quomodo ordinar iudices, & quomodo decens ad Deum. ca. 16. §. 3. 67. a
 L.

Index rerum.

L
Aban persequitur iacob in monte Galaad, & querit idola, sed delusus est nota triplicem instam ipsius iacob. cum Laban secundum tria vitia. ca. 10. §. 1. 36. b
Lac spirituale ex duabus mammillis mittitur, & est duplex ad nutriendum parvulos in Christo. ca. 1. §. 1. 2. b
Lac vberum, quo sponsus & sponsa pascuntur, nota quale sit. ca. 2. §. 1. 3. a & b
Lachrymæ multiplices sunt. ca. 7. §. 1. 27. b
Lamech venator, & est eius venatio in concupiscentia & ira: & quodlibet vitium duo mala facit. ca. 8. §. 1. 30. b
Lampas nostra ne extinguatur, sed custodiatur, requirit quibus, scilicet castitatem, pietatem, charitatem, desiderium celeste & humilitatem: & nota quibus hæc comparantur. ca. 9. §. 1. 35. a
Lana sex sunt genera ab one Christo accepta: & à legistore lana accepta est duplex, similiter à Patriarchis & Prophetis, & à quolibet duplex, item à sanctis Novi Testamenti, scilicet Apostolis, Martyribus, Doctoribus, Confessoribus, Virginibus, Viduis, & à bonis conjugis ex quolibet ordine duplicem lanam, id est, directam generis virtutum vel exempla virtutum, quibus vestiri debeamus. ca. 1. §. 1. 2. a & b
Largitatis manus aperitur per tres vias, & clauditur per tres vias. ca. 11. §. 1. 41. b
Laudatio precipue est propter opera. ca. 12. §. 1. 45. a
Laudatio quadruplex notatur multis modis, scilicet ex parte laudantium, ex parte divitiarum, ex parte formæ & pulchritudinis, & ab operibus. ca. 13. §. 1. 46. b
Laudatio mulieris fortis, id est, anime fidelis est à filiis secundum tres modos beatitudinis, & à viro eius, scilicet Charitate, equanimibus laudatur, scilicet ab utilitate fecunditatis, & dignitate, & admirabilibus mysteriis. ca. 19. §. 1. 96. b
Laudabilis erit anima fidelis in sex portis, & erit laudabilis à suis operibus recipi de causa, & laus eius in quatuor modis. ca. 2. §. 1. 102. b & c
Laudabilis quis est propter amorem, qui tria facit in homine, non tamen in hoc seculo quis laudari debet. ca. 21. §. 1. 102. b
Laudate Deum debemus, nota in multis, & quid facit huiusmodi laus in bono, vel quid impetratur per laudem Dei. ca. 27. §. 1. 79. b
Lectulus Salomonis est anima, quem lectulum ambulant sexaginta fortissimi cum gladius. ca. 8. §. 1. 30. b
Leana fortior est leone: & sicut leonem nemo sufficitur potest, sic nec diabolum nascentem in gratiam actione, si peccatum potest excitare. ca. 19. §. 1. 90. b
Lentia cordis vitium est: & nota vitium erit. ca. 7. §. 1. 27. b
Lex clementia triplex. ca. 17. §. 1. 60. a
Liberi arbitrij & voluntatis operari est vitia activa. ca. 19. §. 1. 90. b
Licium quid sit, & an semper licitum sit facendum, nota etiam de bono, & expedienti. ca. 24. §. 1. 64. b
Lingua cordis duplex, scilicet de deo, & de aliis. ca. 11. §. 1. 41. b

deuotionis, & secundum has linguas est duplex lex. ca. 17. §. 1. 60. a
Lingua oris que meditatatur sapientiam, quatuor debet seruire quæ notantur ibi, Os iusti, &c. ca. 17. §. 2. 80. a
Linteamina spiritualia. ca. 20. §. 1. 99. a
Linum significat candorem virtutis humane: & nota qualiter hoc linum à diversis sanctis Veteris & Novi Testamenti accipitur, & quomodo. ca. 4. §. 1. 3. a & b
Linum operari debemus in ierusalem & non in Aegypto: quia illud percussum est grandine: nota de duplici lino, & quid significet. ca. 4. §. 1. 14. a
Longanimitas quid sit, & sub qua comprehenditur virtus. ca. 16. §. 1. 65. b
Longanimitas que continetur sub patientia est triplex, scilicet misericordie, spei & fortitudinis. ibid.
Longanimitas fractus spiritus notatur. ca. 2. §. 1. 101. c
Longè quadruplex notatur, & de quolibet ponitur mulier fortis panem vnum: & sic secundum quadruplex longè, quadruplex erit & panis. ca. 5. §. 2. 21. b. & 22. a
Loquutio sapientis significatur folijs oliuæ, quæ non cito defluunt. ca. 7. §. 1. 25. a
Loquacitas in malis significatur folijs arborum quæ cito amittunt folia, & non folijs oliuæ. Est autem communiter in dolo, in detractione, in mendacio, in otiosis maxime autem in duobus vitiis soler esse, scilicet gula & luxuria, causatur autem ex carentia charitatis ad Deum. ca. 7. §. 1. 25. a & b
Lucerna quatuorplex notatur, scilicet, & tenebra, in quibus tamen nulla extinguatur, & nota quibus lucernam custodientia vitia non extinguatur. ca. 5. §. 1. 24. a & b
Lucam spiritualis pugnae fortiter aggrediens, & vincens videtur tria sicut iacob in Genesi. ca. 1. §. 2. 3. a
Lucta quadruplex notatur, sicut manus iudei, in quadruplex est. ca. 10. §. 1. 35. b & seq.
Lumborum tres sunt proprietates: & nota tres modos spiritualiter acceptos, quorum quilibet dimittit in dolo. ca. 5. §. 1. 21. b
Lunula ornamenta sunt mulierum. ca. 10. §. 3. 35. b
Luporum natura notatur, & quare benemina lupus rapax dicitur. ca. 19. §. 1. 96. a
Luxuria forte bellum ingerit, & nota quos dicitur, & quomodo vincatur. ca. 10. §. 1. 39. b. & 40. a
M
Magnanimitas brachium dicitur, & nota de huius dispositione & robore, vel quibus armari debeat. ca. 8. §. 1. 32. a
Magnificencia quid sit. ca. 16. §. 1. 65. b
Magnificencia quadruplex notatur, scilicet gratiam actionis, liberalitatis, potestatis, laudis, sicut glorie, & fortunam. ca. 16. §. 1. 65. a
Malum pena non est malum simpliciter, & imitatur in deum, sicut dicitur quod angelus necem modum infligitur. ca. 15. §. 1. 61. b
Malum dicitur quadruplex, scilicet, quod in dupli-plex bono. ca. 15. §. 1. 61. b & seq.
Mandata & Epistolam filij iacob notantur, & quomodo contemplatur intellectus, & benedicuntur.

Index rerum.

- benedicuntur in filij cancellaris manibus: nota de effectu intellectus illuminati. ca. 19. §. 1. 93. b
- Mantiones in domo patris, quæ multæ sunt, designantur per mala granata. ca. 1. §. 2. 4. a
- Mantuerudo fructus spiritus. ca. 22. §. 1. 101. b
- Manus quadruplex notantur cecantis & lucantis secundum quadruplicem lucam. ca. 10. §. 1. 35. b & seq.
- Manus quadrupliciter mittitur contra decem fortia, siue contra decem fortes bellatores & eorum satellites: nota hæc fortia. ca. 10. §. 1. 37. a & b
- Manus largitatis aperitur per tres virtutes, & per tria vitia clauditur. ca. 11. §. 1. 43. b
- Manus largitatis in pauperes quinque debet habere digitos. ca. 11. §. 1. 43. a
- Margarita quam negotiator Euangelicus emit, nota quid sit, & de negotiatione triplicis pecunie in tribus terris. ca. 9. §. 1. 34. a
- Maris pericula nouem sunt: nota spirituales intellectum. ca. 5. §. 1. 19. b. & 20. a & b
- Martyrum fortitudo collaudatur per audaciam quæ aggreditur periculosa, & figurata est in libro Iudicum, ubi dicitur: Cor meum diligit principes Israel, &c. Nota expositionem auctoritatis. ca. 16. §. 1. 61. b
- Matharias audaciam intrepiditatis bonam habuit. ca. 16. §. 1. 61. b
- Marrimonij iure dantur sponsæ à sponso sex bona. ca. 3. §. 1. 12. b
- Maucitas quid sit, & sub qua parte fortitudinis continetur. ca. 16. §. 2. 66. a
- Meditatio quid sit. ca. 17. §. 1. 78. b
- Meditatio nostra in tribus debet esse, scilicet in scilicet ad iocunditatem quibus corroboratur fides, & in operabilibus ad utilitatem, & in celestibus ad affectum dulcorandum. ca. 7. §. 1. 28. b
- Meretrix magna de tribus se iactat diuitiis. ca. 20. §. 2. 98. a & b
- Millenarius numerus perfectus est. ca. 1. §. 1. 1. a
- Militia hominis in mille tentationibus exercetur, quæ tentationes præcipue sunt circa quatuor affectiones naturales, scilicet spem, metum, moerorem, & gaudium, & in tali militia vix reperitur quis fortis. ca. 1. §. 3. 1. a
- Miseria conditionis humane, & ad quid sit nobis hæc consideranda. ca. 13. §. 1. 52. b
- Misericordia significatur quibus ostium oliuarum quæ fecit Salomon in sancta sanctorum: nota quomodo Deus exiit per unum ostium ad nos, & nos intramus ad eum per aliud. ca. 7. §. 1. 26. a
- Misericordiarum duo genera notantur secundum quod inopes dupliciter dicuntur. ca. 11. §. 1. 43. a
- Misericordia oleam pater celestis nobis exhibuit in quatuor præcipue, scilicet in redemptione, in concessione veniæ delictorum, in castigatione correctionis, & in acceptatione nostri seruitij. ca. 7. §. 1. 23. b
- Misericordiarum oleum tria facit, scilicet pacem inter nos & Deum, celsitudinem inerti, & illuminationem aterni virore. ca. 7. §. 1. 26. a
- Misericordiarum opera notantur 7, corporalia &
7. spiritualia. ibid.
- Mittas quid sit. ca. 18. §. 1. 82. a
- Mittæ spiritualiter quid sint. ca. 20. §. 3. 99. a
- Modestia fructus spiritus notatur. ca. 22. §. 1. 102. a
- Mollities carnis etiam perfectis in vita actiua secundum summum statum virtutis animi insidiatur, quamuis zelum animarum habeant & scripturæ dulcedine fruuntur, atque salutem animarum vsque ad eum inuigilant, ut se murum pro domo Israel opponant. ca. 18. §. 1. 89. a
- Monile unde dicitur, & quare dabatur sponsis. ca. 1. §. 1. 2. a
- Monilia spiritualia quid sint. ca. 20. §. 3. 98. a
- Monumentum Christi sunt pauperes, & visitatur hoc à duobus Angelis & Mariæ cuius intellectum nota spirituales. ca. 11. §. 1. 42. b
- Mors ut sit secunda, requirit conscientiam bonam bonam & bona opera. ca. 14. §. 1. 55. a
- Mors fugiet à damnatis quoad corpus, nota rationem. ca. 16. §. 4. 74. a
- Mortalitas nostra nobis est in pena & verecundia nostre natiuitatis, & debet esse pro nostra humiliatione: nota causas multiplices huius humiliationis. ca. 13. §. 1. 53. a
- Mortificatio carnis significatur per cingulum, & ad quid sit utilis. ca. 15. §. 2. 58. b
- Mulier differt à viro, primo quia generat in se ex alio, secundo propter quatuor instrumenta quibus differt à viro: & hæc conueniunt Ecclesiæ siue etiam anime fidelis, & specialiter prelato & prædicatori, de quibus notatur per singula. ca. 1. §. 2. 2. a
- Mulier: nota, quod tria fuerunt in formatione primæ mulieris, & hæc etiam inueniri debent in sponsa, ut conferretur confidentia viri in ipsa. ca. 1. §. 1. 10. a
- Mulier fortis sponsa Christi, dicitur eius vxor, soror, & mater. ca. 14. §. 1. 55. b
- Munditia cordis, nota quale lumen facit in nobis. ca. 9. §. 1. 33. b
- Mundus docet nos ut ipsum odio habeamus, non ut diligamus. ca. 12. §. 1. 46. b
- Mundus confundit in se confidentes, nota figuram, dat tamen mundus quibusdam confidentiam, & nota ex quibus. ca. 16. §. 2. 64. a
- Mundus triplex bellum ingerit sanctis, vel triplicem lucam. Similiter & multiplicem eis ingerit deceptionem, & quandoque mundus facit foedus cum sanctis sicut Laban cum Iacob. ca. 10. §. 1. 36. a
- Mundum spoliare debemus in duobus: & duo mala nobis mundus facit. ca. 2. §. 2. 11. b
- Munitio domus spiritualis, quæ vocatur domus casti, multiplex notatur. ca. 18. §. 1. 83. a
- Murenulæ spirituales quid sint. ca. 20. §. 3. 99. a
- Mustum maiorum granarum, quid sit. ca. 1. §. 2. 4. a
- Mutatoria spiritualia quæ sunt. ca. 20. §. 3. 99. a

N

- Natura sunt duo fines. ca. 1. §. 7. a
- Nanus habet plures partes & officinas & instrumenta, pura mala, velum, &c. & nota quomodo

Index rerum.

quomodo Ecclesia ei assimilatur quoad singula praemissa. ca. 5. §. 1. 18. b & seq.
Nauis quadruplex notatur spiritualiter, scilicet nauigantium, pugaantium, piscantium & infitoris sine mercatoris: nota de singulis & de nouem periculis quae imminet in mari nauigantibus. ca. 5. §. 1. 19. b
Negotiorum triplex, scilicet maledictus, dolosus, & benedictus, & quid faciunt singuli. ca. 1. §. 2. 19. b
Negotiaro mulieris fortis est bona triplici experimento, scilicet per experimentum gustus, per experimentum visus, & per experimentum gustus coniuncti visui: nota quadruplicem visionem, & de multiplici gustu: & nota quibus pecuniis fit negotiaro eius, scilicet pecunia propria, pecunia viri, & cum pecunia coniuncta vtriusque, & in quibus rebus fiat haec negotiaro. ca. 9. §. 1. 33. & 34
Negotiaro spiritualium honorum fit navi infitoris: nota qui sunt thesauri illa navi collecti. ca. 5. §. 1. 21. a & b
Nemrod venator, significat potentes qui subditos multipliciter opprimunt. c. 18. §. 30. b
Nephthali significat secundum gradum contemplationis sicut Dan primatum, & significat latitudinem admirationis circa diuina: nota eius benedictionem a patre & legislatore. ca. 19. §. 1. 92. a
Nix qualiter generatur, & quomodo impugnationem inimici significat. ca. 12. §. 1. 48. b
Nix quaedam mala, quaedam vera & bona: & prima aequaliter impugnat quatuor domus. ca. 12. §. 1. 50. a
Nix quadruplex notatur, quadruplicem domum impugnans. ca. 12. §. 1. 48. b & seq.
Nobilitas quid sit, nota, & quod quadrupliciter dicitur, scilicet naturae, sapientiae, virtutis, & efficaciae. ca. 4. §. 1. 54. a
Nonissimus dies iudicij: erit nouissimus in numero, nouissimus in gaudiis, & nouissimus in poenis. ca. 16. §. 1. 72. a & b
Nox triplex notatur a qua mulier fortis surgit. ca. 5. §. 1. 18. b
Nuptias secundas contrahere peccatum non est, quamuis honestatis rationem non habeat: nota de quadam qua viginti duos viros habuit successiue. ca. 20. §. 1. 97. a
Nutrire Christum quid sit, & ipsum quiescere in sinu mulieris. ca. 4. §. 1. 14. b

Obedientia tria debet habere specialiter. ca. 7. §. 1. 28. a
Obedientia dicitur sardon: & nota quando perfecta sit. ca. 15. §. 1. 57. a
Obedientiae domus est claustrum, & debet habere multas officinas spirituales. ca. 13. §. 1. 83. b & seq.
Orum quadruplex, scilicet curiositatis, pigritiae, ignauias, & festiuantium: nota an quodlibet orum habeat pacem suam, cum dicatur de muliere forti, Panem otiosa non comedit. ca. 13. §. 2. 85. b & seq.
Oculus mentis excrucatur peccato, concupiscentia, & phantasia corporea. ca. 7. §. 1. 28. a
Oculus duplex, scilicet contemplationis, & fruitionis. ca. 16. §. 1. 60. a

Ma g. lib. de muliere forti.

Odio habere mundum docet nos mundus ipse. ca. 12. §. 1. 46. b
Offerre Deo debet exigi duo: & contra vnum egit Cain. ca. 7. §. 1. 37. a
Olfactoria spiritualia. ca. 20. §. 1. 99. a
Oliuaria in se habet discretionem sexus: stat virentibus foliis, fert fructum cum ossibus: vtilis autem est diis & hominibus & figurat tria: Nota quid spiritualiter significet ista. ca. 7. §. 1. 24. b
Opacitas corporum & deformitas damnatorum unde erit, nota. ca. 16. §. 4. 74. a & b
Operari debemus instanter, & hoc contra pigros: & cum consilio contra indifcretos, & qui non secundum legem: & debet opus nostrum procedere ex duabus manibus: ibi nota de natura manus, & quid digiti significent, & quod vna manus nostra debet esse sinistra, & quid artienli digitorum, & quid vngues singulorum, & quid color manus. ca. 4. §. 2. 17. a & b
Opera nostra bona debent fieri cum estimatione, discretionem, & prouisione, maturitate, simplicitate, & multa cura continuatione. ca. 7. §. 1. 27. a
Opus nostrorum fructus datur ad tria, scilicet ad gustum, ad seminandum, & ad gratias agendum. ca. 22. §. 1. 102. a
Opus bonum significatur fructu oliuae, qui est cum ossibus. ca. 7. §. 1. 24. b
Opus nostrum debet esse licitum, honestum & expediens. ca. 16. §. 1. 68. b
Opus nostrum ex magnanimitate procedere debet, quia significatur per brachium: nota arma illius brachij. ca. 8. §. 1. 29. a & b
Opus supererogationis triplex, scilicet verbi laboris, & curae, quae Paulus habuit, & sunt perfectorum haec tria. c. 18. §. 1. 82. a & b
Oratio ad quid debeat fieri & qualiter, notatur. ca. 18. §. 1. 79. a
Orationis prolixitas maxime tenenda est tribulationis tempore. ca. 12. §. 1. 46. b
Oratio Manasse ponitur, quae a quolibet peccatore scienda est. ca. 12. §. 1. 46. b
Ornatus multiplex mulierum. ca. 20. §. 2. 98. a
Ornatus qui datur sponse a sponso, in duobus consistit. ca. 13. §. 1. 83. a
Os duplex notatur, scilicet cordis & corporis: & os cordis aperitur sapientiae, scilicet consideranda, addiscenda, gustanda, & alloquenda. Os etiam corporis quinquemodis aperiri debet, scilicet in confessione, oratione, gratiarum actione, in laude, & in praedicatione. ca. 17. §. 1. 78. a

Pacem facere debemus cum quatuor. ca. 12. §. 1. 82. a
Papis quadruplex notatur, quem ponit mulier fortis de quadruplici longo. ca. 5. §. 1. 18. b & seq.
Panem an habeant otiosi, cum dicatur de muliere forti, Panem otiosa non comedit: nota quadruplex orum. ca. 13. §. 1. 83. b & seq.
Patientia dicitur, & explicatur de summo: nota singulas dictiones. ca. 16. §. 2. 62. b
Patientia notatur triplex, scilicet animae, & aliter sine calliditate, & terra est virtutis, quae

Index rerum.

que est duplex, scilicet spei & fortitudinis, & istius sunt tres effectus. ca. 16. §. 2. §. 1. & b
Patientia fructus spiritus. ca. 22. §. 1. 101. b
Palma extendi debent ad pauperes, & sunt duarum nota quid palma manus significat. ca. 11. §. 2. 44. a
Parafemalia sponse Christi nota quid sint. ca. 20. §. 3. 99. b
Parietes quatuor, quorum quilibet septem habet columnas: nota virtutes cardinales. c. 18. §. 1. 84. b
Passio Saluatoris designatur per stragulam vestem secundum unam eius expositionem, & illa vestri debemus, & est pro nostra consolatione: nota per quam vestem sit figurata. ca. 13. §. 1. 52. b
Pastores Ecclesiarum & sacerdotes ceteri potent & caueant quorundam clericorum peruersorum malitiam quoad predicationem, audientiam confessionum, & sacramentorum collationem, &c. ca. 1. §. 1. 57. b. & seq.
Patris celestis desiderium in corde absconditum ager cordis vocatur, quod dum quis inuenit homo, alia omnia tanquam nihil ducit: & huius agri est pretium triplex, scilicet pius affectus, instantissima oratio, & cordis exultatio. ca. 7. §. 1. 28. a & b
Pauor nobis inesse debet, & ideo accincti gladio. ca. 8. §. 1. 30. b
Pauperes sunt recreandi abundantissima pietate, & gratissima consolatione. c. 11. §. 2. 44. a
Pauperes sunt monumentum Christi, & illud visitari debet, quia visitatio est duplex, & designata per duos Angelos. ca. 11. §. 1. 42. a
Pax fructus spiritus. ca. 22. §. 1. 101. d
Peccator quatuor infertur Christo, sicut & quatuor passus est Ioseph a fratribus suis. c. 1. §. 4. 5. a & b
Peccatum omne habet in se duo concurrentia, scilicet superbiam & libidinem, & significantur per duos iudices iniquos. c. 14. §. 1. 56. b
Peccatum curuam facit animam: nota quando & per quid erigitur anima. ca. 15. §. 1. 56. b
Peccata in mundo generalia sunt tria significata per tria que furatus fuerat Achor: de omnibus autem pure confitendum est. c. 14. §. 1. 54. b
Peccata dicuntur rubra ut coccinum & vermiculus, & tamen supra niuem dealbari possunt. ca. 12. §. 1. 50. a
Peccata vitare siue cessare a peccato docet nos aduersitas. ca. 12. §. 1. 47. a
Peccata damnatorum parebunt. Est autem hoc vna ex penis ipsorum. ca. 16. §. 4. 73. a
Penae siue flagella dantur a Deo decem modis, & non sunt simpliciter malum. c. 3. §. 1. 11. b
Penae quintuplices dantur cum bono reddito sponse a Christo, quintuplici ratione. c. 3. §. 1. 12. a & seq.
Penae damnatorum erunt penes quatuor, scilicet modum resurgendi, penes resurgentes, penes iudicium, & penes carcerem: nota subdiuisionem partium istarum. c. 16. §. 4. 73. a & b
Penae infernales nouae veteribus continue superueniunt, non tamen precedentes cessant. ca. 16. §. 4. 76. a
Penitentia erigit incuruatam animam sed

nota quando. ca. 15. §. 1. 56. b
Penitentia designatur naui quam Christus etiam ascendit, ut possit ire trans fretum. ca. 5. §. 1. 19. b
Penitens debet cingulo humilitatis cingi: nota quae debeat habere. ca. 15. §. 2. 58. b
Penitens qui designatur per Sibam, habet aliqua offerre Domino suo. ca. 11. §. 2. 50. b
Penitens designatur per Eliam fugientem Gezabel & dormientem subter iuniperum: nota ad quid confugere & quid fugere & ubi quietere & qualiter se habere debeat. ca. 5. §. 2. 22. a
Penitens duas benedictiones meretur sua lucta, quae fit duobus brachiis: sed nota quales manus presentare habet patri. ca. 10. §. 1. 35. b & seq.
Pericula maris noue sunt. ca. 5. §. 1. 19. b & seq.
Perichelides quid sint spiritualiter nota. c. 20. §. 3. 99. a
Perseuerantia quid sit, & quod constantia sub ea comprehenditur. ca. 7. §. 2. 63. a
Perseuerantia vltima pars fortitudinis, est triplex. ca. 7. §. 2. 65. b & seq.
Perseuerare longanimiter facit fortitudo. c. 1. §. 2. 3. b
Pietas quid sit cum est donum Spiritus sancti, & qualiter per hanc paruuli in Christo sint fouendi: prelati autem & predicatores hanc praecipue habere debent si fructificare volunt: figuratur per fontem sanguinis: & nota, quod hoc instrumentum mulieris duo specialiter corrumpunt, sic & pietatem in prelato. ca. 1. §. 1. 2. b
Pieras in pauperes duo debet habere, scilicet ex bonitate subuenire, ut antiqui fecerant patres, & abundantissime consolari, non cum conuictio subuenire. c. 11. §. 2. 44. a & b
Pigritia dissoluuntur virtutes, oritur tentatio, & destruitur conuersatio charitatis. c. 4. §. 2. 13. b
Ponderositas in corporibus damnatorum significata est per molarem. ca. 16. §. 4. 74. a
Portae notantur sex, scilicet vitae, mortis, iudicij, inferni, caeli, paradisi, & in singulis portis anima fidelis, quae est mulier fortis, laudabilis inuenitur. ca. 22. §. 2. 102. b
Portae duodecim notantur, tres ad Aquilonem, tres ad Orientem tres ad Meridiem, & tres ad Occidentem, & in omnibus his necessario habemus federem. ca. 14. §. 1. 74. b
Praecepta duo fuerunt data primis parentibus, scilicet naturae & disciplinae: primum subdividitur in duo. ca. 20. §. 2. 93. a
Praecepta decem notantur, quid precipitur, vel prohibetur per ipsa, nota. ca. 18. §. 1. 81. b
Pretium nostrum quod est Deus, procul dicitur esse quatuor modis. c. 2. §. 5. 6. b
Pretium nostrum Deus per latitudinem procul est, & est pretium nostrum ubique, scilicet in caelo & in inferno, cum ubique habebimus materiam gaudiorum. ca. 1. §. 5. 7. b
Pretium nostrum est in vicinis naturae, in vicinis animae, & in vltimis beatitudinis: & nota circa haec subdiuisiones. ca. 1. §. 3. 7. a & b
Pretium adhuc subdividitur in pretium regni redemptionis & coronae. Ibid.
Pretium sextuplex notatur secundum quod est

Index rerum.

est sextuplex ager: & nota, quod quodlibet pretium habet tres partes. c. 7. §. 1. 28. a & b
Praeda triplex notatur, quam mulier dat tribus domesticis. ca. 6. §. 2. 18. b & seq.
Praedestinatio est respectu boni creationis & boni gratiae praecipientis & aliorum bonorum gratiae. ca. 3. §. 1. 2. a
Praedicator tres lumbos habere debet, & quilibet diuiditur in duos: & nota quid circa lumbos istos sit agendum. ca. 6. §. 1. 31. b
Praedicare quid debeat praedicator, & ad quid debet tendere praedicatio, & in praedicator quid exigitur. ca. 17. §. 1. 79. b
Praedicatoris officium notatur per Issachar benedictum a Iacob: idem autem officium prelati principaliter exercere debent, qui per Zabulon designantur. ca. 19. §. 1. 93. a & b
Praedicatoris officium & curam animarum sibi & aliis fructuose assumit quis, cum ad summum statum virtutis animi peruenit, & dulcedinem contemplationis in gustu mentis cognoscit: post quem statum animarum zelus exardescere debet, quia hic in Scripturae agro delectatus mouetur ad omnia mandata Domini perficienda: & ideo duplici mercede dignus est, cum talis semurum ponit pro ouibus, non tamen adhuc liber est quin carnis molities ei insidiat. ca. 9. §. 1. 88. a & b
Praedicatio per sindonem Ioannis figuratur: nota qualiter esse debeat, & qualis praedicator in vita & scientia, & quod quinque praedicator facere debeat. ca. 1. §. 1. 57. b & seq.
Praedicationis fructus dupliciter impediuntur: nota de exhortatione. ca. 1. §. 1. 2. a
Praelatus Ecclesiasticus debet supererogare aliqua opera quae notantur per Moysen, Aaron & Mariam. ca. 18. §. 1. 82. b
Praelatus non praedicans reus erit, ut dicitur in Ezechiele: & nota, quod illius duo sunt vitia circa verbum Dei quod tractare debet, & designantur per duo vitia matricis. c. 1. §. 1. 2. b
Praelato siue etiam praedicatori conuenit habere quinque, scilicet gratiam, & quatuor alia quae signantur quatuor membris quibus mulier distinguitur a viro, & sunt illa quatuor, zelus, exhortatio, pietas, & congratulatio. ca. 1. §. 1. 2. b
Praelati doctores esse debent & se ponere murum pro Israel. ca. 19. §. 1. 93. a
Procul dicitur esse pretium nostrum quatuor modis. ca. 1. §. 5. 6. b & seq.
Profectus spiritualis notatur per duodecim portas. ca. 14. §. 1. 74. b
Proles spiritualis nota qualiter concipitur, formetur, fouetur, & confortetur: & hoc per quatuor quae significantur per quatuor instrumenta mulieris: nota zelum animarum, exhortationem, beneuolentiam, & congratulationem. ca. 1. §. 1. 2. a & seq.
Prosperitas huius mundi significatur per domum aethiopicam, in qua Eglon interfectus est. ca. 18. §. 1. 81. b
Prouidentia est habenda ab operante virtutes. ca. 7. §. 1. 27. b
Proximo debemus quinque impendere, quae designantur per quintuplex vinum. c. 7. §. 1. 30. a
Prudentia ex praeteritis memoriis, ex praesentibus, & a futuris. D. Alb. Mag. lib. de muliere forti.

ribus intellectum dirigit, de futuris prouidentiam, nobis cautam operatur in periculis, consilium in dubiis, & incensa gubernat. ca. 16. §. 3. 67. a
Pulchritudo interior & exterior notatur: exterior autem quandoque vana est quandoque cum virtute. ca. 21. §. 3. 100. a
Puritas mentis tribus impeditur, scilicet peccato, concupiscentia, & phantasia. c. 7. §. 1. 28. a
Purpura qua sponsa Christi vestita est, significat decoris indumentum, quod in tribus consistit. ca. 13. §. 2. 50. b
Q
Quaerere aliquid facinorosa: scilicet necessitas, utilitas, & possibilitas ad piscendi. ca. 4. §. 1. 14. b
Quaerere Deum ad duo debemus, scilicet nos ad duo quaerit. ca. 1. §. 1. 2. a
Quaerendi modus duplex notatur, scilicet negotiatio & labor: nota quae sunt quaerenda. ca. 1. §. 1. 2. a
Quaerit sumus a Deo quatuor modis & inuenit: specialiter autem Deus quaerit animam hominis ad duo, scilicet ad gratiam & tentationem. ca. 1. §. 1. 2. a & seq.
Quaerit quadoque in suam damnationem praedicator, & etiam illorum qui eos mirant. ca. 15. §. 1. 58. a
Quis, haec dictio dupliciter accipitur in Scriptura. ca. 1. §. 1. 2. a & b
R
Ratio nostra debet habere lumen veritatis divinae & scientiam conuersationis: & nota per quae significantur istae duae cognitiones. ca. 12. §. 2. 51. a
Rectitudo hominis in qua creatus fuit. ca. 16. §. 3. 66. b
Redemptionis ager nota per quid significatur: & tribus debemus hunc agrum emere, vel tria specialiter reddere redemptori. c. 7. §. 1. 28. b
Reddet nobis Deus bonum simpliciter, quod triplex est: non malum, id est malum propter quod non est simpliciter malum: & hoc subdividitur in decem. ca. 3. §. 1. 11. b
Reddere debemus sponse pro bono gratia, & pro malo propter etiam tria: & haec sex sunt profectus, gratiarum actio, laus, humilitatio, patientia, & spei certitudo. ca. 3. §. 2. 14. a
Regnum caelorum est considerandum assiduatione, discretionem & prouisionem. c. 7. §. 1. 27. a & b
Regna duo notantur, scilicet Dei & diaboli, & debent vinci a nobis: nota per quae vincuntur. ca. 1. §. 1. 3. b
Religiosus quilibet debet esse domus obedientiae, & habere in se officinas claustrum. ca. 18. §. 1. 83. b
Religiosi perfecti designantur per Simonem & Deum, qui multiplices benedictiones habuerunt a legislatore, quauis religiosi indiscreti exprobationem merentur, quae designatur per benedictionem Iacob qui eisdem prelati filiis benedixit. c. 19. §. 1. 99. b
Religiosorum congregatio in una domo quandoque continet omnia illa spiritualiter quae in domo Mariae contingunt corporaliter. ca. 18. §. 1. 84. b & seq.
Resurrectio Christi in nocte fuit: & nota quae sunt significata per Samsonem. c. 6. §. 1. 18. b
Resurrectio est

Index rerum.

Resurrectionem nostram non perdidimus in Adam: & hanc precedunt tria quae notantur in hoc verbo: Inuenit eum in terra deferta, &c. ca. 1. §. 4. 4. b
Rifus sponse Christi, & nota quid rifus sit, & causas rifus sponse & tempus, similiter & quos deridebit. ca. 16. §. 4. 7. 0. b & seq.
Rifus non bonus notatur triplex. ca. 16. §. 4. 7. 1. a
Ruben duplicem cognitionem agendorum designat: nota qualiter benedicatur a patre & legislatore. ca. 19. §. 1. 89. b
Rudentes inferni, ut Petrus ait, quid sint. ca. 16. §. 4. 7. 7. a

5

Sabbatum celebrare quid sit. ca. 18. §. 1. 81. b
Sabbatum falsò contemplantium odiosum est Domino, & tales otiosi panem non habent, quamvis se habere putent: nota otium festiuantium. ca. 18. §. 2. 36. b
Sacramenta absoluunt nos ab asperitate carceris culpa. ca. 14. §. 1. 54. b
Sacramenta aequè bona sunt à bono & malo, quamvis non aequè deuotè ministrantur & suscipiantur à malo sicut à bono. ca. 15. §. 1. 58. b
Salomonis domus decorata fuit ordine ministrorum & aliorum quae habentur 3. Reg. 10. & significat decorem virtutum cardinalium & theologiarum. ca. 16. §. 3. 68. a
Samson proponens problema, significat Christum. ca. 15. §. 1. 57. a
Samson deceptus à muliere, moraliter quem significat. ca. 16. §. 3. 69. a
Sancti Veteris Testamenti & Noui, ut Legislator, Patriarchae, Prophetae, Apostoli, Martyres, Doctores, Confessores, Virgines, Viduae, Coniugati, diuersa nobis exempla virtutum reliquerunt. ca. 4. §. 1. 15. a & seq.
Sandalia spiritualia. ca. 20. §. 3. 98. b
Sapientia est addiscenda propter tria. Item est consideranda & estimanda. ca. 17. §. 1. 78. a & b.
Sapientia meditanda: & nota quid meditatio. ca. 17. §. 1. 78. b
Sapientiae alloquutio quid sit, & quare de ipsa colloquia debent esse. ca. 17. §. 1. 78. f
Sapientia diuina apprehenditur tripliciter, scilicet lectione, contemplatione, meditatione: haec autem significatur per fufum, quod tribus digitis apprehenditur. ca. 10. §. 2. 42. a
Sapor sapientiae quid sit. ca. 17. §. 1. 78. b
Satisfacere pro peccatis hominis non potuit nisi Deus & homo. ca. 1. §. 3. 4. a & b
Scandala fieri permittit Deus, & significatur eius causa, scilicet exemplum malum per niuem. ca. 12. §. 1. 49. b
Scientia duplex notatur in Deo. ca. 1. §. 4. 5. a
Scientia lumen duplex debet esse in ratione, scilicet sapientia & scientia: & per quae significatur. ca. 12. §. 1. 51. a
Schisma bellum ingerit magnum: nota per quos designantur schismatici. ca. 10. §. 1. 40. b

Scribere velociter ipsius mulieris fortis, nota quid sit. ca. 17. §. 1. 78. a
Scripturae sacrae ager habet quadruplicem intellectum: obinetur autem studio & meditatione, quae debent esse in tribus. ca. 7. §. 1. 28. b
Sedere debemus in duodecim portis. ca. 14. §. 1. 54. b
Seminare super omnes aquas quid sit: nota quotuplices sunt lachrymae. ca. 7. §. 1. 27. b
Semina quadruplices notantur, scilicet praecipui, consilij, supererogationis operum, & semina sanctorum desideriorum ad Deum: de prima nota decem praecipua, secunda diuiditur in octo secundum octo beatitudines, tertia semina diuiditur in tria, & quarta in multa. ca. 18. §. 1. 81. b & seq.
Senatores terra cum quibus sedet vir nobilis mulieris fortis, sunt sex secundum quod sunt tres terrae, & quaelibet habet duplices senatores, & nota quare senatores dicti sunt: duo autem quandoque corumpuntur, alij autem duo semper perneri, duo ultimi boni: primi possunt rectificari, secundi debent iudicari, tertij iudicabunt. ca. 14. §. 1. 56. a
Simeon & Leui vasa iniquitatis bellantia dicuntur à patre, & à legislatore dicuntur habere perfectionem & doctrinam à viro sancto: duae autem haec benedictiones in discretis in vita spiritali, & discretis qui Christum verè sequuntur, conueniunt. ca. 19. §. 1. 89. b
Simonia soler fieri circa tria impretabilia, & secundum hoc fuerunt tres emptores, videlicet Simon, Giezi & Iason. ca. 7. §. 1. 27. a
Sindon quid sit, & quod quatuor modis dicitur, scilicet obedientiae, castitatis, elemosynae & praedicationis: nota qualiter sunt & venduntur. ca. 15. §. 1. 57. a
Solertia necessaria est in tentationibus. ca. 2. §. 2. 10. b. item ca. 10. §. 1. 41. b
Somnia Ioseph duo sunt, quorum nota mysticum intellectum. ca. 19. §. 1. 94. a & b
Specula spiritualia. ca. 20. §. 3. 99. a
Spes erit: & nota vnde confortatur. ca. 15. §. 1. 56. b
Spes figuratur per anchoram, & habet quatuor beatitudines. ca. 5. §. 1. 19. a
Spes facit fortiter pati aduersa: patet de matre Machabaeorum. ca. 2. §. 2. 10. b
Spei fortitudo ex elemosynis est. ca. 16. §. 2. 64. a
Spei certitudo tantò maior, quantò tribulationes maiores pro Deo patimur. ca. 3. §. 2. 14. a
Spe gloriari debemus: quid autem hanc operatur, nota. ca. 16. §. 3. 68. b
Spoliis non indigere dicitur sponsus mulieris fortis, siue accipiantur spolia in bono, siue in malo: spolia autem accipere debemus à tribus inimicis, scilicet diabolo, carne, & mundo: à quolibet duo, & iterum spolia à Deo accipere non debemus, similiter in duobus mundum & diabolum spoliare non debemus. ca. 2. §. 2. 10. a & seq.
Sponsus debitum lectulam & domum congruam requirit. ca. 2. §. 1. 9. a
Sponsus

Index rerum.

Sponsus occurrat se à sponsa quandoque propter tres causas. ca. 3. §. 1. 13. b
Sponsus Christus confidit in sponsa sua propter tria, similiter & requiescit inter humeros sponse. ca. 2. §. 1. 8. b
Sponsus ducitur à sponsa per affectum charitatis in domum matris & in cubiculum genitricis, ut persuaratur osculis & amplexibus, & ut doceatur de veritate. Sponsa verò è conuerso propinat sponso vinum eonditum, & multum malorum granatorum: nota intellectum. ca. 1. §. 2. 3. b & seq.
Sponsus reddit vxori vel sponsae aliqua ex quinque rationibus, scilicet ex beneplacito, ex promisso, ex merito, ex liberalitate, ex iure matrimonij, & cum illis reddit ei quintuplex non malum, id est, malum poenae. ca. 3. §. 1. 12. a & b
Sponsus Christus & eius sponsa anima eisdem indumentis vestiuntur, scilicet fortitudine, & decore, sed contrario ordine induitur autem sponsa ad iocunditatem sponsi. ca. 16. §. 3. 70. a & seq.
Sponsa Christi dicitur eius mater, soror, & vxor propter diuersos affectus, & ipsa erit confors regis in iudicio. ca. 14. §. 1. 55. b
Sponsa Christi habet sponsum vnicum & sempiternum: quia non adultera, & ipse immortalis. ca. 14. §. 1. 53. b
Sponsa dicitur filia patris ipsius sponsi, vnde & sororem vocat ipsam sponsus. Accipit autem ipsa à patre tria vt apta sit sponso, scilicet regimen, mensuram dilectionis & castitatis: debet etiam ipsa conformis esse sponso: quare & eisdem cum eo pascitur vberibus. Dicitur insuper sponsa illa differenter columba immaculata & amica. ca. 2. §. 1. 8. a
Sponsa Christi habet quatuor partes fecundas, ex quibus duodecim filios benedictio femine progenitos educit in laudem. ca. 19. §. 1. 86. b
Sponsa debet querere sponsum ad amplexum: nota modum querendi pulchre ex Cantica. ca. 1. §. 4. 5. b
Sponsa Christi dicitur habitaculum viri sui propter tria. ca. 2. §. 1. 8. b
Sponsa Christi debet habere timorem specialem. ca. 16. §. 3. 62. a
Sponsa tria habet quae seruant confidentiam viri in ea. ca. 2. §. 1. 10. a
Sponsa nouem debet habere vt perfectam confidentiam in ea habeat sponsum, nota. ca. 2. §. 1. 8. b. & 9. a
Sponsa debet reddere tria pro bono gratiae quod est simpliciter bonum, & tria pro non malo, id est, pro malo poenae. ca. 3. §. 2. 14. a
Sponsa Christi in patria pro sua victoria habebit septem eam decorantia, quaedam ex parte corporis, quaedam ex parte animae, & quaedam ex parte virtutis. ca. 16. §. 3. 69. b
Status diuersorum sanctorum tam in Veteri quam Nouo Testamento diuersis virtutum exemplis claruerunt, quae nobis reliquerunt ad imitandum: nota lanam multiplicem. ca. 4. §. 1. 15. a
Stola duplex in Angelis notatur, similiter & in hominibus. ca. 12. §. 2. 52. a

Stragulara vestis quid sit, qua mulier fortis est vestita: exponitur autem duobus modis, & secundum hoc vel significat passionem Christi, vel nostram mortalitatem: & primum pro nostra consolatione, secundum pro humiliatione nostra. ca. 14. §. 1. 55. b & seq.
Studium sacrae Scripturae in tribus debet esse. ca. 7. §. 1. 28. b
Superbia significatur frigore niuis. ca. 12. §. 1. 49. b
Superbia certat cum viris sanctis & iustam ingerit eis etiam in monte Galaad, & Laban iacob, & querit ibi idola, sed qualiter deludi debet, nota. ca. 10. §. 1. 36. a
Supererogationis opus diuiditur in tria. ca. 18. §. 1. 81. a
Surgere debemus à triplici nocte & in nocte, & ad duo surgere, scilicet ad opus & ad saporem, vbi nota Christum in nocte surrexisse. ca. 6. §. 1. 22. b & seq.

T

Taciturnitas bona notatur in prosperitatibus & aduersitatibus: & designatur folijs oliuae. ca. 7. §. 1. 15. a
Tadiosi circa diuina occupantur in venationibus & aliis vanitatibus. ca. 8. §. 1. 81. a
Tedium vitae praesentis, maxime per colloquutionem sapientiae vitatur. cap. 7. §. 1. 26. b
Temperantia ponit modum cordi, habitui, & voluptati, & modum in delectabili nutrimenti. ca. 16. §. 3. 67. a
Tentatio perfecta consistit in mille modis: & est specialiter circa quatuor affectiones naturales: in hac autem tentatione vix inuenitur fortis mulier, id est, anima. ca. 1. §. 1. 1. b
Tentatio quadruplex notatur quadruplicem domum impugnans. ca. 12. §. 1. 49. a & b
Tentatione diaboli non superatur qui habet fiduciam fortitudinis, vt patet de Ala, contra quem Achisopes multi pugnabant. ca. 16. §. 2. 94. b
Tentationibus vt resistamus, duo sunt necessaria, scilicet discretio spirituum, & solertia obuiandi tentationibus. ca. 2. §. 2. 10. b
Tentationes sunt superanda quatuor modis, scilicet oratione, solertia inuadendi tentationes, & operationes peccati vitando, & non remissius agendo cum tentamus. ca. 10. §. 1. 41. b
Tentatio causat indentionem, impedit lachrymas, facit duritiam cordis, decipit sub specie Angeli lucis, impedit contemplationem, & minus efficacem facit orationem: & signatur per niuis generationem, naturam, & proprietates. ca. 12. §. 1. 48. a & b
Tentatus fortiter vincens lucra sua meretur tria sicut iacob. ca. 1. §. 2. 3. a
Tentare Deum est mala audacia: & non est ipsius fortitudinis. ca. 16. §. 1. 50. b
Tempus merendi vltra nonissimum diem non erit: nota ex Apocalypsi auctoritatem expressam. ca. 16. §. 4. 72. b

1

Tenebrae

Index rerum.

Tenebrae palpabiles erant in Aegypto, & erant figura tenebrarum inferni. ca. 16 §. 4. 76.a
Tenebrae interiores & exteriores damnatorum notantur. ca. 16 §. 4. 75.b
Tenebrae quinque notantur, in quibus quinque lucerae non possunt extingui. ca. 9. §. 2. 34.a
Theologicae tres virtutes mutabuntur in patria. ca. 12 §. 2. 52.a
Theologicae virtutes decorant hominem quoad Deum: nota ordinem & actus ipsarum, & per quas praefiguntur figuras. c. 16 §. 3. 68.a
Terra triplex notatur, & qualibet habet duos fenatores. ca. 14 §. 1. 55.b
Therista spiritualia. ca. 20 §. 3. 99.b
Testes in iudicio omni exceptione maiores erunt opera nostra: quia haec sola nobiscum stabunt, & à nobis exierunt: nec totius mundi testimonium in contrarium illis praevaleret. ca. 22 §. 1. 103.a
Thesaurus spirituales qui navi institoris spiritualis adducuntur, nota ca. 5 §. 1. 21. a & b
Timor bonus triplex est, quem semper secum habet sancta fortitudo: est & quartus timor, scilicet servilis, fortitudinem praecedens: timor verò passio est materia virtutis & virij: tres primi sunt initialis, filialis, & sponsalis. ca. 16 §. 1. 62.a
Timor triplex excluditur per virtutem fortitudinis, & quartum, scilicet naturalem, ligat fortitudo ipsa: sunt autem isti tres primi mali, scilicet timor mundanus, humanus, & pusillanimitatis. ca. 16 §. 1. 61.a
Timor facit animam laudabilem propter tria. ca. 21 §. 1. 101.a
Torques spiritualis. ca. 10 §. 5. 98.d
Tribulatio designatur per cingulum: & nota, quod non semper fit à Deo propter peccatum, & qualiter potest dici non aequa ipsa tribulatio immissa à Deo, nunquam tamen dicitur iniqua. ca. 15 §. 1. 59.a

V

Vbera sponsae duo sunt, lac duplex parvulis in Christo ministrantia. ca. 1. §. 1. 3.a
Vbera matris sponsae quae, & quale lac illorum. ca. 2 §. 1. 8.a
Venationem fecit Christus, & quod quaedam huius mundi venatus est: non omnia, & quomodo venatur animas. ca. 15 §. 2. 59.b
Venatio triplex, scilicet perniciofa, otiosa & bona: & iterum venatio perniciofa triplex, scilicet Lamech, Nemrod, & sydonis: & unde venit venatio otiosa. ca. 18 §. 1. 80. b
Venatio sylvestrium in Esau & Jacob in haedo quid significent. ca. 1 §. 4. 5 a
Veritatem aeternam videmus hic quadruplici visione. ca. 9 §. 1. 33.a & b
Veritas aeterna hauritur in imaginibus vestigijs & speculi creaturarum. ca. 19 §. 1. 86.b
Vermis conscientiae damnatos mordebit propter duo, & erit eis pro fructione quae in beatis est. ca. 16 §. 3. 74.b
Vestis octo domesticorum notantur in qua-

tuor domibus, & sunt numero vestes fedecim. ca. 10 §. 1. 47.b
Vestis stragulata quae significat passionem Christi secundum unam expositionem, vel nostram mortalitatem secundum aliam significationem, faciendae est à nobis tripliciter, scilicet texendo, incidendo & consuendo: est autem apta ad sustinendum pro nostra humiliatione. ca. 13 §. 1. 53. b & seq.
Vestimentum duplex est: unum est iustificationis & necessarium, aliud autem decoris quod in virginitate, martyrio & doctrina consistit. ca. 13 §. 2. 53.b
Vestem spiritualem sancti sibi faciunt nendo: & nota quid colus, quid fufus, & digiti fufum apprehendentes, & qualiter apprehenditur. ca. 10 §. 2. 4 a & b
Vestimentum fortitudinis apratur per tria, scilicet forcem, acum & filum. ca. 16 §. 2. 66. b
Vestiri debemus fortitudine: nota de omnibus eius specibus & decore virtutum aliarum, & qualiter vestimenta ista aprantur, & ad quid debeamus vestiri. ca. 16 §. 1. 60. b
Vicia capitalia septem notantur cum suis filiabus, & alia tria vicia cum suis: quae omnia certamina fortia ingerunt, quia fortia haec omnia sunt: mittitur autem manus contra haec quadrupliciter. ca. 10 §. 1. 37. a & seq.
Viduae quae verè viduae sunt, notantur. ca. 4. §. 1. 16.b
Vincere quinque debemus per altitudinem roboris, scilicet Deum, regnum eius, diabolum, & regnum ipsius, atque proprium animum. ca. 1 §. 2. 3.b
Vinea Christi anima nostra est quae multiplex vinum pro se & proximo habere debet. Nota quod plantari debet ad meridiem in excelso & pingui loco, quomodo scinditur rastro: stercoreatur, compluitur, atque putatur, & quae materia rarris & torcular. ca. 7. 29. & 30
Vinum multiplex pro anima propria & proximi. ca. 7 §. 1. 29.a & seq.
Vinum duplex, scilicet gaudiorum aeternorum, & vinum rufum passionis Christi: nota qualiter Iudas ligat ad vineam pulum, & pallium lavit in vino, & de vino quod crescit circa viam huius saeculi. c. 19. §. 1. 90. b & seq.
Vir quis fit, & quando beatus dicitur. ca. 2. §. 1. 10.a
Virgo & fecunda dicitur anima fidelis, & habet se ad modum virginis matris Christi. ca. 19 §. 2. 96.b
Virgines fatuae habent divitias, sed tempore magis necessario non habebunt. ca. 20. §. 2. 98.b
Virgines squalidae quae sunt, & quod turpiores sunt non virginibus. ca. 20 §. 1. 97.b
Virtutum exempla à Christo & à diversis sanctis secundum diversos gradus colligere debemus: & nota quae à Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, &c. ca. 4 §. 1. 15.a & b
Virtutes theologicæ tres decorant hominem ad

Index rerum.

Viad Deum, coniungendo cum ipsi dicitur modo: nota ordinem, actiones, & per quas figuras sunt designatae. ca. 16 §. 1. 48.a
Virtutes theologicæ viz mutantur in alia tria in patria: fides enim in visionem, spes in comprehensionem, & caritatis desiderium in dilectionem perfectam. ca. 11 §. 1. 52. a
Virtutum cardinalium & theologicarum decor figuratus est per sapientiam & domum Salomonis, atque per Martham & Mariam, per Angelos assistentes & ministrantes. ca. 16 §. 1. 48.a
Virtutes cardinales quatuor sunt spirituales domus quatuor patet: & quilibet patet septem habet columnas. ca. 18 §. 1. 82. b
Virtutes cardinales faciunt decorem: nota quid singulae faciunt & qualiter semitatem respiciant, & communicant sibi multo operationes suas, sicut membra in corpore uno. ca. 16 §. 1. 67.a & seq.
Virtutes quaedam operantur, in virtutem Dei mercantur propter opus ipsum: nota de lino operato in Aegypto & in Ierusalem. ca. 4 §. 1. 14. b
Visiones tres notantur. ca. 1 §. 5. 7.a
Visione exprimitur aeternam veritatem, & hoc secundum quadruplicem visionem. ca. 9. §. 1. 32. b
Vita triplex, scilicet gratiae, resurrectionis, & aeternitatis: nota admodum illi viti quae sunt tria. ca. 1 §. 1. 11. b
Vitas duas nota, aeternam scilicet & contemplativam, per duas uxores liberat & ancillas

ca. 19 §. 1. 86. b & seq.
Vita aeterna quoad se & ad alteram qualem debet haberi notatur autem per duas manus. ca. 1 §. 1. 13. b & seq.
Vitalis novellus cornu producit & ungulas, quae fit. ca. 19 §. 1. 87. b
Vitalis fines tribus modis dicitur, scilicet naturae, animae & beatitudinis: subdistinguitur nota. ca. 1 §. 1. 7. a & b
Voluntas duplici veste debet vestiri, scilicet caritate & obedientia mandatorum. ca. 12. §. 2. 31. b
Voluptas & valetas mundi faciunt in nobis inaequalem iudicem, & opus Deum negligere. ca. 1 §. 1. 11. a
Vulnera animae mundanae ex duobus fiunt quae sunt in multo. ca. 19 §. 1. 86. a
Vile quid fit. ca. 16 §. 1. 36. a
Zebulon primitivo designat. ca. 19 §. 1. 81. a
Zelus animarum quae habet facere, nota & quomodo aliqui dupliciter peccant contra illum, qui tamen videtur habere zelum pro eis de Ier & Onam. ca. 1 §. 1. 13. a
Zelus animarum post receptionem perfectionis vite aeternae existens est aeterna quae huius vite perfectio est: notandum sunt tamen & perfectum huius vite aeternae. ca. 19 §. 1. 81. a
Zelus animarum per Aler significatur, qui benedicitur duplici benedictione & aeterna quae habet zelum habere post, & aeterna vite se aeternae. ca. 19 §. 1. 81. b



INDEX

Locorum sacrae Scripturae, qui in libro de muliere forti explicantur.

- Genesis.**
- CAP. 8. **D**E ramo olivae quem columba tulit in arcam. 25. a
Abraham percussit quinque reges, &c. 23. b
21. Qui habitatis terram Auster, cum panibus occurrere fugienti. 22. a. & b
22. Die tertio Abraham vidit procul locum qui dicebatur mons visionis. 7. a
24. Isaac introduxit Rebeccam in tabernaculum Sara matris. 12. b
27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. 26. b
39. Ecce dominus meus omnibus mihi eradiis ignoras quid habeat in domo sua, &c. 40. a
48. Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres nostri, &c. 93. b
49. Zabulon in litore maris habitabit. 21. a
49. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea & principium doloris mei, &c. 89. a
49. Simeon & Levi, fratres, vasa imiquitatis bellantia, &c. 89. b
49. Iuda te laudabunt fratres tui, &c. 90. b
- Exodi.**
3. Cum egrediamini ab Aegypto, non exhibitis vacui, &c. 11. a
3. Percussit Aegyptium abscondit sabulo. 15. a
20. Dominus Deus tuus, Deus vnus est, &c. 81. b
28. De cingulo Pontificis. 59. a
- Numerorum.**
11. Quis dabit nobis ad vescendum, carnes? 38. b
- Deuteronomij.**
6. Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. 8. a
33. De benedictione Domini terra eius, &c. 95. a
- Iosue.**
1. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam. 7. a
- Iudicum.**
5. Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis supra iudicio, &c. 61. b

14. De Samson auferente 30. sudones viris Ascalonitis. 57. a
16. Samson fortissimus media nocte consurgens apprehendit ambas portas fores, &c. 23. a
- Ruth.**
2. Colligem spicas qua fugerint manus mentium. 26. b
- 1. Regum.**
18. Spiritus Domini recessit a Saul, &c. 38. a
- 2. Regum.**
12. Pauper nihil habebat omnino praeter ovem unam parvulam, &c. 14. b
13. David erat quasi tenuissimus vermiculus ligni. 15. a
16. Apparuit Siba puer Miphiboseth in cursu eius, &c. 50. b
23. De agro pleno lente. 26. b
- 3. Regum.**
2. Bersabee venit ad regem Salomonem ut loqueretur pro Adonia. 55. b
10. De classe Salomonis & Hiram. 21. a. & b
10. De admiratione Regina Saba. 68. a
22. Mittite virum instum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustiae. 22. a
- Esther.**
5. Die tertio induta est Esther regalibus vestimentis, &c. 70. b
- Iob.**
3. Qui parati sunt suscitare Jemathan. 3. a
3. Nunc dormiens siletem, & somno meo requiescerem cum regibus, &c. 33. b
4. Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles, &c. 47. b
6. Qui timeant pruinam, irruet super eos nix. 50. a
9. Si lotus fuero quasi aquis nivis, &c. 50. a
9. Nunquid poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? 33. a
19. Saltem nunc intelligite quia Deus non aequo iudicio afflixerit me, &c. 38. b
24. Pavis sterilem & qua non paratur, & viduae non benefecit. 9. b
26. Obstruente manu eius aditus est columber tortuosus. 58. a
27. Non

Index locorum sacrae Scripturae.

27. Non adhaerent ei aurum vel vitrum. 55. b
28. Semitae ignis autis nec intus est oculus vitrae. 82. b
29. Gloria mea semper iniquabitur, & arcus meus in manu meam aurabitur. 21. b
30. Nunc autem in meipso marcescit anima, &c. 75. b
33. Si fueris pro eo Angelus loquens vni de millibus, &c. 4. b
39. Vni audieris hucinum dicit Yeh, precal odoratur bellum, &c. 27. a
42. Sternutatio eius splendor estis, & oculi eius ut palpebra dilucet. 77. a
41. Corpus eius quasi fenum fructu. &c. 75. b
- Psalterium.**
4. Vultu frumenti, vni & vni sui multiplicati sum. 29. b
51. Ego sicut olivam fructifera in domo Domini semper. 22. b
59. Potasti ne vino compunctum? 29. a
88. Manus mea auxiliabitur ei, &c. 32. a
109. Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. 22. a
139. Sicut tinguentum in capite, &c. 71. b
147. Qui dat nivem sicut lanam, &c. 49. b
- Proverbia.**
1. Quia vocatus es renasceris, &c. 71. a
11. Circulus aureus in auribus suis, &c. 97. b
- Ecclesiastici.**
24. Qui audit me, non confundetur. 78. b
24. Doctrinam quasi antilucanum effundam. 6. b
42. Frigidus ventus aqua flans, & galaxus crystallina ab aqua. 48. b
43. Tempus adulescentiae, & congregatio spiritus, &c. 49. b
- Canticorum.**
1. Zelatus est in me, &c. 1. a
3. In lectulo meo per mille quatuor quatuor diliget anima mea. 1. b
4. Sicut curru. Dama celum tuum. 10. b
5. Manus eius circumdabit me, oleum hyacinthis. 13. a
5. Pessulam apertam aperit alicui me. 13. b
5. Comedi fenum cum melle meo. 55. b
7. Invenit femur suum sicut mellea que fabricata sunt. 1. a
8. Apprehendit me, & ducam in domum matris meae. 1. b
8. Aqua multa non poterat extingui amaritudinem. 33. a
- Sapientiae.**
5. Accipiet armaturam ceteri Domini. 1. a
14. Erigno ligni videri bonum, &c. 1. a
14. Erigno ligni videri bonum, &c. 1. a
- Isaie.**
1. Restitutam iudicium tui, &c. 56. a

1. Calendae vestras & solennitates vestras videte, &c. 38. a
2. Si fuerit procal vestra ut dicitur, quia nix dealkabatur. 50. a
3. Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. 56. a
4. Apprehendit septem mulieres virum suum. 22. a
6. Vidi Dominum super solium excelsum & elevatum, &c. 21. b
6. Vidi me in domo de Seraphim, &c. 29. b
8. Vasa vasa meae. Alacura spalia detrahe, &c. 23. b
9. Pessimissimum malum loquatur vni in conspectu meo, &c. 21. b
14. Pessimissimum malum loquatur vni in conspectu meo, &c. 21. b
19. Confundentur qui operabantur iniquum. 4. b
22. Dabo clamorem danti David super iuniorum eius. 23. a
30. Preparavit mihi heri Joseph, &c. 35. b
40. Quis speravit in Domino, mutavit fortitudinem suam. 2. b
- Ieremias.**
2. Ad Aegyptum confunderis, sicut confusa es ad Assur, &c. 64. b
2. Obstupescite teli, &c. 3. b
12. Oculum viderem pulchrum, & multos speciosum, viderem Dominum nomen suum. 26. a
17. Perdit fontem qua non reperit, &c. 38. b
27. Ecce tibi vicia & satana, &c. 17. b
- Ezechielis.**
28. De casu diaboli. 37. b
32. Descenderunt in infernum cum animo suo, &c. 2. a
- Danielis.**
7. Throni positi sunt, & antiquus dicitur in eis, &c. 71. b
- Olee.**
1. Ego sicut vineam vineam spiritus. 10. a
6. Punicatus mei post duos dies, in die tertio succidat me. 13. b
- Iacobi.**
1. Sal & Lana obstruuntur, &c. 33. a
- Amos.**
7. Iuravit Dominus Deus in Iacobo, &c. 71. b
- Michae.**
1. Punicatus mei post duos dies, in die tertio succidat me. 13. b
14. Erigno ligni videri bonum, &c. 1. a

Index locorum Sacrae Scripturae.

4. *Ecce candelabrum aureum totum, &c.*
26.^a

Malachiae.

1. *Maledictus & dolosus qui habet in suo grege mascalum, & vorum faciens immolat Deo debile.* 27.^a

2. Machabaeorum.

5. *De Apollonii astucia.* 65.^a

Matthaei.

15. *De muliere Chananaea Christum orante pro filia.* 59.^b & 60.^a

19. *Ecce nos reliquimus omnia, &c.* 82.^a

27. *Acceperunt triginta argenteis, pretium appetiati.* 7.^b

Luce.

6. *Mensuram bonam, & confertam, & exagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* 71.^b

10. *Intrauit Iesus in quoddam castellum, &c.* 83.^a

15. *De muliere habenti decem drachmas.* 34.^a

Ioannis.

1. *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam*

non comprehenderunt. 34.^b
20. *Dum fletet Maria, inclinavit se, & prospexit in monumentum, &c.* 42.^b

Actuum.

27. *Euroaquilo ventus mixtus est.* 20.^b

Ad Romanos.

11. *Tu autem cum oleaster esses, insertus es in bonam oliuam.* 25.^a

2. ad Corinthios.

5. *Sicut mentis excedimus Deo sine sobrietate sumus vobis.* 2.^b

Ad Ephesios.

2. *Jam non estis hospites & aduena, &c.* 51.^a

Apocalypsis.

2. *Vincenti dabo manna absconditum, &c.* 69.^a

10. *Angelus quem vidi stantem supra mare & supra terram, levavit manum suam ad caelum, &c.* 72.^b

18. *Et sustulit unus Angelus fortis lapidem magnum quasi molarem, & misit in mare, &c.* 74.^a



F I N I S.